

שבוע פרשת אחרי-קדושים

(19 - 25 April 2026)

ב' - ח' אייר תשפ"ו

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספות כמפורט בתוכן עניינים

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם.

משיחת י"א שבט תשכ"ח

בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם: וְנָתַתִּי מִמֶּר אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ, וְאַסַּפְתִּי דָגְגָךְ וְתִירֶשֶׁךְ וְיִצְהָרְךָ: וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשִׂדְךָ לְבַהֲמֶיךָ, וְאָכְלָתָּ וְשִׂבְעָתָּ: הַשְׁמִירוּ לָכֶם בֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסִרְתֶּם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: וְחָרָה אַף יי בְּכֶם וְעָצַר אֶת הַשְׁמִימִים וְלֹא יִהְיֶה מִמֶּר וְהֶאֱדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ, וְאֲבַרְתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָה אֲשֶׁר יי נָתַן לָכֶם: וְשִׁמְתֶם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וְקִשְׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְמוֹטֶפֶת בֵּין עֵינֵיכֶם: וְלִמְדֶתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדָבָר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבִלְכַתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשֹׁכְבְּךָ, וּבְקוּמְךָ: וְכִתַּבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ, וּבְשַׁעְרֶיךָ: לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לְתֶת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשְׁמִימִים עַל הָאָרֶץ:

וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל־כִּנְפֵי בְגֵדֵיהֶם לְדִרְתָּם, וְנָתַנּוּ עַל־צִיצִית הַכֹּנֶף פִּתִּיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וְרָאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים אַחֲרֵיהֶם: לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי, וְהִיִּיתֶם קְדָשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם: אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵהָיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם: אָמֵן:

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקֶּבֶל עַל־ מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבָה לְרַעַד בְּמוֹד: מַצוּה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תְּפִילַת שַׁחְרִית כּוֹלֵל שִׁיעוּר תְּהִלִּים כְּפִי שְׁמֵתֶחֱלַק לִימֵי הַחוּדוּשׁ. יְהִי רָצוֹן מִלְפָּנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאַל־יִבָּזְרוּנוּ, שִׁיבֵנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֵלְקֵנוּ בְּתוֹךְךָ: אֵךְ צְדִיקִים יִדְּרוּ לְשִׁמְךָ, וְיִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת־פָּנֶיךָ:

טוב להרגיל עצמו לומר... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ מֶלֶךְ חַי וְקַיִם, שֶׁהַחֲזַרְתָּ בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֱמוּנָתְךָ:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקימורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף!

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוֵּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של יד לשל ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוֵּנוּ עַל מִצְוֹת תְּפִלִּין:

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאוד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיכרך.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבָתָּ אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לְבַבְךָ, וּבְכָל נַפְשְׁךָ, וּבְכָל מְאֹדְךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם, עַל לְבַבְךָ: וְשָׁנַנְתָּם לְבִנְיָךְ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבִלְכַתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשֹׁכְבְּךָ, וּבְקוּמְךָ: וְקִשְׁרְתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְמוֹטֶפֶת בֵּין עֵינֶיךָ: וְכִתַּבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ, וּבְשַׁעְרֶיךָ:

וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ שְׁמִיעוּ אֶל מִצְוֹתֵי אֲשֶׁר אֲנִי מַצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ,

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמישה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשי תיבות "לה"ו)) בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

מזמורי תהלים

קכה

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הַבְּמִתִּים בְּיַד כְּהֹנָסִים לֹא־
יִמּוּט לְעוֹלָם יֵשֶׁב: בִּירוּשָׁלַם הָרִים סָבִיב לָהּ
וַיִּסָּבִיב לְעַמּוֹ מַעֲתָהּ וְעַד־עוֹלָם: ג כִּי לֹא יָגוּחַ
שָׁבֵט הָרָשָׁע עַל גּוֹרֵל הַצַּדִּיקִים לְמַעַן לֹא־
יִשְׁלַחוּ הַצַּדִּיקִים | בְּעוֹלָתָהּ יָדִיהֶם: ד הִיטִיבָהּ
יְיָ לַטּוֹבִים וְלִישָׁרִים בְּלִבּוֹתָם: ה וְהַמַּטִּים
עָקֵלְקוֹתָם וְיֹלִיכֶם יְיָ אֶת־פְּעָלֵי הָאָוֶן שְׁלוֹם
עַל־יִשְׂרָאֵל:

קכו

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוּב יְיָ אֶת־שִׁיבַת צִיּוֹן
הָיִינוּ כְּחֻלָּמִים: ב אֲזֵי יִמָּלֵא שְׂחֹק פִּינוּ
וְלִשְׁוִנָנוּ רִנָּה אֲזֵי יֹאמְרוּ בְּגוֹיִם הַגְדִּיל יְיָ
לַעֲשׂוֹת עִם־אֱלֹהִים: ג הַגְדִּיל יְיָ לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ
הָיִינוּ שְׂמֵחִים: ד שׁוּבָה יְיָ אֶת־שְׁבִיתָנוּ
כַּאֲפִיקִים בְּנֶגֶב: ה הַזֹּרְעִים בְּרִמְעָה בְּרִנָּה
יִקְצְרוּ: ו הַלֹּזֵךְ יִלָּךְ | וּבִכְהָ נִשְׂא מִשְׁדֵּה־הַזֶּרַע
כֹּא־יִבּוֹא בְּרִנָּה נִשְׂא אֱלֹמָתָיו:

תחילת זמן קידוש לבנה:
מוצאי שבת קודש – ח' אייר

אגרות קודש

ב"ה, ו' אייר, תשי"ג
ברוקלין.

הרה"ח הו"ח אי"א נוי"נ וכו' מוה"ר ירחמיאל שי' שוי"ב

שלום וברכה!

... מ"ש ע"ד המנהג שלא לגלח שערות הבן עד מלאת לו שלש שנים. הנה ימצא זה בסו"ס
שבעים תמרים (מסיק שם דתספורת ראשונה של קטן חנוך מצוה היא. ועפמשי"כ בבאה"ט ושעי"ת
סתקל"א) וכן מובא זה בסידור מהרי"ד לבן בנו של אדמו"ר הצמח צדק (ומבאר שם ג"כ הענינים
ע"פ תורת החסידות). וכן שמעתי כמה פעמים מכ"ק מו"ח אדמו"ר - ומועתק לקמן קטע מכתבו
בנוגע להחנהגה אז. ובמילא נכון במאד שגם הוא יקיים את זה. וכבר ידוע הפסק אשר מנהג ישראל
תורה היא. ועיין ג"כ ברמב"ם ריש הלכות ממרים, דמשמע שם שהמנהג שנתקבל בכל ישראל, הרי
נכנס בגדר דעשה ולא תעשה דאורייתא. וראה חו"מ סכ"ה ובאורים ס"ק כ"ב. הלי' ת"ת לאדה"ז
רפ"ב.

בס' כתר שם טוב (להרב גאגין) ע' תקצ"א כותב שבא"י נוהגים כנ"ל במלאות להנער ארבע
שנים! ואולי הוא טה"ד וצ"ל ג' שנים.

בברכה המחכה לבשו"ט.

מפתח

אגרות קודש

עמודים: 3, 162, 223

לקוטי שיחות

קדושים, כרך כז, א / 23
קדושים, כרך כז, ב / 29

התועדות

ג' אייר ה'תשל"ה / 11
ש"פ אחריקדושים, י"ג
אייר ה'תשמ"ה / 13

מאמר

ד"ה כי ביום הזה יכפר עליכם
ה'תשמ"ח / 5

הוספות

לימוד יומי על פי תקנת רבותינו נשיאנו

חומש	תניא	היום יום	רמב"ם שלושה פרקים	רמב"ם פרק אחד	רמב"ם ספר המצוות
ראשון / 39	ראשון / 74	ראשון / 85	ראשון / 92	ראשון / 163	ראשון / 183
שני / 45	שני / 76	שני / 85	שני / 100	שני / 165	שני / 183
שלישי / 48	שלישי / 77	שלישי / 85	שלישי / 109	שלישי / 167	שלישי / 183
רביעי / 54	רביעי / 79	רביעי / 86	רביעי / 118	רביעי / 171	רביעי / 183
חמישי / 59	חמישי / 80	חמישי / 86	חמישי / 128	חמישי / 172	חמישי / 183
שישי / 65	שישי / 81	שישי / 86	שישי / 140	שישי / 176	שישי / 183
שבת קודש / 68	שבת קודש / 83	שבת קודש / 87	שבת קודש / 151	שבת קודש / 180	שבת קודש / 183
גמרא - מסכת סוטה לימי ספירת העומר					
ראשון / 184	שני / 188	שלישי / 192	רביעי / 196	חמישי / 200	שבת קודש / 208

לימוד מחולק לפי ימים

משנה	גמרא	שולחן ערוך הרב
ראשון / 214	ראשון / 226	ראשון / 258
שני / 215	שני / 230	שני / 258
שלישי / 218	שלישי / 234	שלישי / 258
רביעי / 219	רביעי / 238	רביעי / 259
חמישי / 220	חמישי / 242	חמישי / 259
שישי / 221	שישי / 246	שישי / 260
שבת קודש / 222	שבת קודש / 250	שבת קודש / 260

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד

אדמו"ר הזקן	אדמו"ר המהר"ש
שולחן ערוך עם הערות וציורים / 254	תורת שמואל תרל"ג / 266
שולחן ערוך לפי לוח 'רב יומי' / 258	אדמו"ר הרשב"ב
לקוטי תורה / 261	ספר המאמרים - המשך תעריב / 267
אדמו"ר האמצעי	אדמו"ר הריי"צ
תורת חיים / 264	ספר המאמרים תרכ"ט / 268
אדמו"ר ה'צמח צדק'	לקוטי דיבורים / 269
דרך מצוותיך / 265	רשימות - אבות החסידות / 271
	אגרות קודש / 272

שונות

ילקוט לוי יצחק על התורה / 35
נקודות בעניני גאולה ומשיח / 37
פרק בנביאים וכתובים / 212
עין יעקב - מסכת שבת / 224
נקודה מעובדת משיחת קודש / 273
חומש לקריאה בציבור / 274
ביאורים לפרקי אבות / 285
לוח זמנים / 286

מאמר דא"ח

ביאור בדרך אפשר

בפרשת השבוע, פרשת אחרי, נאמר:

1 **כִּי בַיּוֹם הַזֶּה הַיּוֹם** העשירי בחודש תשרי, יום הכיפורים **יִכַּפֵּר**
2 **לְפָנֵי ה' תִּטְהַרְוּ**¹. **וּמִבָּאֵר עַל זֶה** בספר המכיל מאמרי חסידות של
3 **אֲדָמוֹר**² ר' הזקן על פרשיות התורה
4 **וְהַחֲסִידִים** של החומשים ויקרא,
5 **בְּמַדְבַּר וּבְדִבְרֵים** (ושיר השירים) והוא
6 **סֵפֶר הַמִּשְׁךְ** לספר 'תורה אור' המכיל
7 **מֵאֲמָרֵי חֲסִידוֹת** של אדמו"ר הזקן
8 **לְפָרִשְׁוֹת** התורה בחומשים בראשית
9 **וּשְׁמוֹת** **לְקוּטֵי תוֹרָה**² **פְּרָשְׁתָּנּוּ**²
10 **פְּרַשְׁתָּ הַשְּׁבֹעִי**, פרשת אחרי
11 **הַחֲסִידִים** **שֶׁעַ פְּרָשָׁה** הפרשה
12 **הַחֲסִידִית**, כפי שנהוג לקרוא למאמרי
13 **הַחֲסִידוֹת** של אדמו"ר הזקן בספרים
14 **לְפָנֵי ה' תִּטְהַרְוּ**³ **וּלְקוּטֵי תוֹרָה** **שֶׁל**
15 **הַשְּׁבֹעִי** **ד' לְפָנֵי הַיְיָ**³
16 **פְּרִוְשׁוֹ** דרגה גבוהה ביותר למעלה
17 **בְּאֵלּוֹקוֹת** **לְמַעַל מִשֵּׁם הַיְיָ**³
18 **וּלְפִי זֶה** 'לפני' פירושו כמו קודם, מעל.
19 **וּמִבָּאֵר בְּזֶה**, ב'לקוטי תורה' שם
20 **דַּעֲנֵן** התוכן הפנימי של **הַתְּשׁוּבָה**
21 **הוא** **לְהָשִׁיב** להחזיר **נַפְשׁוֹ**
22 **הָאֱלֹקִית** של האדם השב בתשובה
23 **לְמִקּוֹר חֲצֻבָה** לאותה דרגה
24 **וּבְחִינָה** באלוקות שממנו הנשמה
25 **נִחְצָבָה** **כְּמוֹ שֶׁהִיְתָה** הנשמה
26 **הָאֱלֹקִית** שבאדם **קֹדֶם** שירדה
27 **מִלְּמַעַל** למטה **בְּהִשְׁתַּלְשָׁלוֹת**
28 **וִירִידַת הַמַּדְרָגוֹת** דרגות רבות
29 **וְכָל דְּרָגָה** קשורה ואחוזת בחברתה
30 **כְּמוֹ חֲלוּיֹת** של שרשרת האחויות זו
31 **בְּזוֹ** ואחרי ירידות רבות מדרגה לדרגה
32 **בָּאָה** הנשמה **לְעוֹלָם הַזֶּה**
33 **לְהַתְּלַבֵּשׁ** בגוף **הָאָדָם**
34 **הַגִּשְׁמִי**, **שָׂאָז** קודם היירדה
35 **הִיְתָה** הנשמה **כְּלוּלָה** בדרגה
36 **וּבְחִינָה** נעלית באלקות **בְּמִקּוּרָא**

ביאור בדרך אפשר

39 **וְשִׁרְשָׁא דְּכָל עֲלָמִין**, המקור והשורש של כל העולמות, שהוא
40 **אֲדָמוֹר-אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוא**. **אֲלָא שְׁלֹאֲחֵר יְרִידָתָהּ** של הנשמה
41 **מִלְּמַעַל לְמִטָּה וְהִשְׁתַּלְשָׁלוֹת הַמַּדְרָגוֹת** הרבות של היירדה **נִשְׁתַּנְתָּה**
42 **הַנִּשְׁמָה** **מִמַּהוּת לְמַהוּת**, היירדה גרמה שיחול בנשמה שינוי מהותי
43 **וּתְמוֹת** מצבה הנעלה כפי שהיתה
44 **בְּמִקּוּרָה** ושורשה, כעת היא במצב אחר
45 **וִירִידָה לְהַתְּלַבֵּשׁ** בגוף הגשמי
46 **שֶׁל הָאָדָם** **בְּעוֹלָם הַזֶּה**, **וְלִכְּנֹן**
47 **צָרִיף לְהָשִׁיבָה** להחזיר את
48 **הַנִּשְׁמָה** **לְמִקּוּרָה** לדרגת האלוקות
49 **שֶׁהָיָה** השורש והמקור שלה **כְּמוֹ**
50 **שֶׁהִיְתָה** לפני היירדה, **וְלְהַעֲלוֹת**
51 **נַפְשׁוֹ** בחזרה **לְהַיְיָ** **לְהִיְתוֹ**
52 **דְּבֻקָה בְּאֵלִים חַיִּים**,
53 **שֶׁתְּכַלֵּל בְּאֲדָמוֹר-אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-**
54 **הוא** שלא תהיה מציאות לעצמה אלא
55 **כְּלוּלָה** במציאות האלוקית **כְּבִתְחֻלָּה**
56 **כְּמוֹ** בהתחלה, לפני היירדה.
57 **וַיֵּשׁ לִזְמַר**, דְּמָה **שֶׁמִּבָּאֵר**
58 **אֲדָמוֹר** הזקן **בְּמִאָמֶר** הנזכר
59 **בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה** **שֶׁתִּכְנֵן** ענין
60 **הַתְּשׁוּבָה** הוא **לְהָשִׁיב** להחזיר
61 **אֶת נַפְשׁוֹ לְמִקּוּרָה**, הוא **גַּם**
62 **בְּכַדִּי לְבָאֵר מָה שֶׁנֶּאֱמָר בָּאֵן**
63 **בְּסִפּוּק** זה, הפותח את המאמר
64 **(בְּעֵנֵן הַתְּשׁוּבָה)** **"לְפָנֵי הַיְיָ"**
65 **תִּטְהַרְוּ**, **לְמַעַל מִשֵּׁם הַיְיָ**
66 **כְּנִ"ל**, כי מה שכתוב **בְּמִאָמֶר**
67 **שֶׁשִּׁרְשָׁה** ומקור **הַנִּשְׁמָה** למעלה
68 **בְּאֵין-סוֹף** באלוקות הוא **בְּאֲדָמוֹר-אֵין-סוֹף**
69 **בְּרוּךְ-הוא**, יש לומר שֶׁהַכּוֹנֵן
70 **בְּזֶה** היא **לְאֲדָמוֹר-אֵין-סוֹף**
71 **בְּרוּךְ-הוא** האור האלוקי הלא
72 **מוֹגֵבֵל** **שֶׁלְּמַעַלָּה** אפילו **מִשֵּׁם**
73 **הַיְיָ**, וכיון שֶׁעֲנִינָה הַתְּשׁוּבָה
74 **הוא** **לְהָשִׁיב** **אֶת נַפְשׁוֹ**
75 **לְמִקּוּרָה** וְשִׁרְשָׁה הראשון, לפני
76 **הִירִידָה** לגוף ולעולם הזה, נִמְצָא

בס"ד. שבת פרשת אחרי. קדושים, י"ג אייר ה'תשמ"ח. (הנחה בלתי מוגה)

1 **כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם** גו'
2 **לְפָנֵי ה' תִּטְהַרְוּ**¹. **וּמִבָּאֵר עַל זֶה** ב'לקוטי
3 **תוֹרָה** **פְּרָשְׁתָּנּוּ**² **(הַחֲסִידִים)** **שֶׁעַ פְּרָשָׁה** של
4 **הַשְּׁבֹעִי** **ד' לְפָנֵי הַיְיָ**³ **פְּרִוְשׁוֹ** **לְמַעַל מִשֵּׁם**
5 **הַיְיָ**³. **וּמִבָּאֵר בְּזֶה**, דַּעֲנֵן הַתְּשׁוּבָה הוא **לְהָשִׁיב**
6 **נַפְשׁוֹ הָאֱלֹקִית** **לְמִקּוֹר חֲצֻבָה** **כְּמוֹ שֶׁהִיְתָה** **קֹדֶם**
7 **הִשְׁתַּלְשָׁלוֹת וִירִידַת הַמַּדְרָגוֹת** **לְעוֹלָם הַזֶּה**
8 **לְהַתְּלַבֵּשׁ** בגוף **הָאָדָם** **הַגִּשְׁמִי**, **שָׂאָז הִיְתָה**
9 **כְּלוּלָה בְּמִקּוּרָא וְשִׁרְשָׁא דְּכָל עֲלָמִין**, **אֲדָמוֹר-אֵין-**
10 **סוֹף בְּרוּךְ-הוא**. **אֲלָא שְׁלֹאֲחֵר יְרִידָתָהּ**
11 **וְהִשְׁתַּלְשָׁלוֹת הַמַּדְרָגוֹת** **נִשְׁתַּנְתָּה** **מִמַּהוּת לְמַהוּת**,
12 **וִירִידָה לְהַתְּלַבֵּשׁ** בגוף **הָאָדָם** **בְּעוֹלָם הַזֶּה**, **וְלִכְּנֹן**
13 **צָרִיף לְהָשִׁיבָה** **לְמִקּוּרָה** **כְּמוֹ שֶׁהִיְתָה**, **וְלְהַעֲלוֹת**
14 **נַפְשׁוֹ לְהַיְיָ** **לְהִיְתוֹ** **דְּבֻקָה בְּאֵלִים חַיִּים**,
15 **שֶׁתְּכַלֵּל בְּאֲדָמוֹר-אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוא** **כְּבִתְחֻלָּה**.
16 **וַיֵּשׁ לִזְמַר**, דְּמָה **שֶׁמִּבָּאֵר בְּמִאָמֶר** שֶׁתִּכְנֵן ענין
17 **הַתְּשׁוּבָה** הוא **לְהָשִׁיב** **אֶת נַפְשׁוֹ לְמִקּוּרָה**,
18 **הוא גַּם בְּכַדִּי לְבָאֵר מָה שֶׁנֶּאֱמָר בָּאֵן** (בְּעֵנֵן
19 **הַתְּשׁוּבָה)** **"לְפָנֵי הַיְיָ תִּטְהַרְוּ"**, **לְמַעַל מִשֵּׁם**
20 **הַיְיָ** **כְּנִ"ל**, כי מה שכתוב **בְּמִאָמֶר שֶׁשִּׁרְשָׁה**
21 **הַנִּשְׁמָה** הוא **בְּאֲדָמוֹר-אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוא**, יש לומר
22 **שֶׁהַכּוֹנֵן בְּזֶה** היא **לְאֲדָמוֹר-אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוא**
23 **שֶׁלְּמַעַלָּה מִשֵּׁם הַיְיָ**, וכיון שֶׁעֲנִינָה הַתְּשׁוּבָה הוא
24 **לְהָשִׁיב** **אֶת נַפְשׁוֹ לְמִקּוּרָה וְשִׁרְשָׁה**, נִמְצָא שֶׁעֲנִינָה

(1) פרשתנו (אחרי טז, ל. 2) כה, ג ואילך. (3) שם כו, סע"ג.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שְׁעִנְיָן הַתְּשׁוּבָה הוּא לְהָשִׁיב אֶת הַנֶּפֶשׁ בְּחֹרֶה לְמַעַלָּה
 - 2 מִשֵּׁם הָרוּי, וְלָכֵן נֶאֱמַר כָּאן (בְּעִנְיָן הַתְּשׁוּבָה)
 - 3 "לִפְנֵי הָרוּי", כִּי הַתְּשׁוּבָה לִפִּי הַמְשָׁמְעוֹת הַפְּנִימִית שֶׁלָּהּ הִיא
 - 4 הַשְּׂבֵת הַנֶּפֶשׁ לְמַקּוּרָה וְשׁוֹרְשָׁה שֶׁהוּא לְמַעַלָּה מִשֵּׁם הָרוּי.
 - 5 וּבִאֲוִיר הָעֵנָן (מֵה שְׁשָׁרֶשׁ
 - 6 הַנֶּשְׁמָה הוּא לְמַעַלָּה מִשֵּׁם
 - 7 הָרוּי) הוּא, דְּהֵנָּה אָנוּ
 - 8 אוֹמְרִים⁴ בְּבִרְכַּת 'אֱלֹקֵי נִשְׁמָה'
 - 9 בְּנוֹסַח בְּרִכּוֹת הַשַּׁחַר, נִשְׁמָה שְׁנִתְּתָה
 - 10 בִּי כָּל יְהוּדֵי אוֹמֵר, שֶׁנִּשְׁמָה שֶׁאֵתָה,
 - 11 הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, נִתַּח בְּתוֹכִי,
 - 12 טְהוּרָה הִיא, אֵתָה בְּרִאתָהּ
 - 13 כֹּי, דְּהֵינּוּ שֶׁהִנֵּשְׁמָה מִצְד־
 - 14 עֲצֻמָּה כִּפִּי שֶׁהִיא לִפְנֵי הִירִידָה לְמִטָּה
 - 15 הִיא בְּבִחִינַת "טְהוּרָה הִיא",
 - 16 שֶׁלְּמַעַלָּה מִ"אֵתָה בְּרִאתָהּ"
 - 17 כְּלוּמֹר, הַנִּשְׁמָה נִעֲשִׂית 'נִבְרָא' רַק
 - 18 בְּשִׁלְבַּ מֵאוּחֵר יוֹתֵר, אַחֲרֵי הַתְּחַלֵּת
 - 19 הִירִידָה, אֲבָל מִתְּחִילָה הִיא דְּבוּקָה
 - 20 בְּאֵלֻקוֹת וְכִלּוּלָה בְּאִין-סוּף וְאִינְנָה
 - 21 מִצִּיאוֹת בְּפָנֵי עֲצֻמָּה, וְהֵינּוּ
 - 22 שְׂבִיחִינָה זֶה דְּ"טְהוּרָה הִיא"
 - 23 שֶׁהִיא הַבְּחִינָה שֶׁל הַנִּשְׁמָה מִצְד עֲצֻמָּה,
 - 24 הִיא בְּבִחִינַת אֵלֻקוֹת שֶׁלְּמַעַלָּה
 - 25 מִכָּל עֵנָן הַתְּהוּוֹת הָעוֹלָם.
 - 26 בְּחִינָה נִעְלִית בְּאֵלֻקוֹת שֶׁלְּמַעַלָּה מִכָּל
 - 27 עֵנָן הַבְּרִיאָה שֶׁל הָעוֹלָם הַגִּשְׁמִי שֶׁבו
 - 28 הָאֵלֻקוֹת הִיא בְּהֶעֱלֵם וְהִסְתַּר וְלֹא
 - 29 עוֹד לֹא זֶה בְּלִבֵּד שֶׁנִּשְׁמָה הִיא
 - 30 לְמַעַלָּה מִהַתְּהוּוֹת הָעוֹלָם עֲצֻמוֹ, אֲלָא
 - 31 שֶׁהִיא גַּם לְמַעַלָּה מִבְּחִינַת
 - 32 הָאֵלֻקוֹת הַמְּהִירָה אֶת הָעוֹלָם
 - 33 וְשִׁיכָת, דְּבוּקָה וְכִלְלֵת בְּאִין-סוּף
 - 34 שֶׁלְּמַעַלָּה מִהַבְּחִינָה שֶׁמִּנְנָה הִיא
 - 35 הַתְּהוּוֹת הָעוֹלָם, וְכֵן גּוֹפֵא עֲצֻמוֹ,
 - 36 הַנִּשְׁמָה הִיא לֹא רַק לְמַעַלָּה מִהַדְּרוֹת
 - 37 הַנְּמוּכוֹת בְּאֵלֻקוֹת הַמְּהוּוֹה אֵת
 - 38 הָעוֹלָמוֹת אֲלָא הוּא לְמַעַלָּה גַּם
 - 39 מִבְּחִינָה הַכִּי נִעְלִית בְּאֵלֻקוֹת
 - 40 הַמְּהִירָה אֶת הָעוֹלָם, כִּפִּי
 - 41 שֶׁמִּשְׁמִיךְ וּמִבְּאֵר.
 - 42 דְּהֵנָּה בְּאֵלֻקוֹת הַמְּהִירָה אֶת
- הָעוֹלָם יִשְׁנֵן כְּמֵה דְּרָגוֹת, כְּלוּמֹר, יֵשׁ דְּרָגוֹת וּבְחִינּוֹת בְּאֵלֻקוֹת
- שֶׁלְּמַעַלָּה מִשִּׁיכּוֹת לְעוֹלָמוֹת כָּלל וּבְאֵלֻקוֹת הַמְּהוּוֹה אֵת הָעוֹלָמוֹת עֲצֻמָּה יֵשׁ
- דְּרָגוֹת שׁוֹנוֹת, עַד כְּמֵה הָאֵלֻקוֹת שִׁיכּוֹת לְעוֹלָמוֹת יִשְׁנָה בְּחִינַת אֵלֻקוֹת
- הַשִּׁיכָת מִמֶּשׁ לְעוֹלָם, וְהַשִּׁיכּוֹת שֶׁלָּהּ לְעוֹלָמוֹת הִיא יִשְׁרָה שֶׁהוּא
- בְּחִינַת שֵׁם אֵלֻקִּים, הַשֵּׁם שֶׁשְׁשׁוֹר
- בְּעֲצֻמָּה וְהַגְבֵּלֵת הָאוֹר הָאֱלֹקִי
- וְהַתְּאֻמָּתוֹ לְגִדְרֵי הָעוֹלָמוֹת וּכְמוֹ
- שְׂכָתוֹב⁵ בְּתוֹרָה עַל בְּרִיאַת הָעוֹלָם
- בְּרִאשִׁית בְּרָא אֵלֻקִּים, וְיִשְׁנָה
- בְּחִינַת אֵלֻקוֹת שְׂאִינָה שִׁיכָת
- מִמֶּשׁ לְעוֹלָם, שֶׁהוּא בְּחִינַת
- שֵׁם הָרוּי, הַשֵּׁם שֶׁשְׁשׁוֹר בְּעֵינֵן
- הַהֲאָרָה וְהַגִּילּוּי מִכָּל-מְקוֹם גַּם
- בְּחִינָה זֶה שֶׁל שֵׁם הָרוּי יֵשׁ לָהּ
- אִיזוֹ שִׁיכּוֹת בְּמִידָה מִסּוּיִימַת
- לְעוֹלָם, שֶׁהִרִי נִקְרָא הָרוּי עַל
- שֵׁם שְׂמִיחָהּ אֶת הָעוֹלָם⁶,
- וּכְתִיב⁷ בְּהַמֶּשֶׁךְ סִפּוּר הַבְּרִיאָה
- בְּיוֹם עֲשׂוֹת הָרוּי אֵלֻקִּים אֶרֶץ
- וְשָׁמַיִם, הִרִי מִפּוֹרֵשׁ בְּתוֹרָה
- שְׂעֻשִׁית אֶרֶץ וְשָׁמַיִם שִׁיכָת
- לֹא רַק לְשֵׁם אֵלֻקִּים אֲלָא גַּם
- לְשֵׁם הָרוּי.
- וּמִזָּה שֶׁגַּם שֵׁם הָרוּי שִׁיךְ לְעֵנָן
- הַתְּהוּוֹת הָעוֹלָמוֹת נִמְצָא, שְׂנָה
- שְׂהִנֵּשְׁמָה שְׂרָשָׁה וּמַקּוּרָה, קוֹדֵם
- הִירִידָה לְמִטָּה, בְּבִחִינַת "טְהוּרָה
- הִיא" שֶׁלְּמַעַלָּה מִ"אֵתָה
- בְּרִאתָהּ" הִרִי זֶה לְמַעַלָּה לֹא
- רַק מִהָעוֹלָם עֲצֻמוֹ, עֵינֵין
- הַבְּרִיאָה, וְלֹא רַק מִשֵּׁם אֵלֻקִּים
- שֶׁבוּ נִבְרָא הָעוֹלָם, אֲלָא שֶׁהוּא
- שׁוֹרֵשׁ הַנִּשְׁמָה, לְמַעַלָּה גַּם מִשֵּׁם
- הָרוּי, כִּי גַם שֵׁם הָרוּי שִׁיךְ
- לְעֵנָן הַתְּהוּוֹת כְּמִבְּאוֹר לְעִיל.
- וּבִאֲוִיר הָעֵנָן בְּעֵמֶק יוֹתֵר,
- הֵנָּה יְדוּעַ שְׂשֵׁם הָרוּי הוּא שֵׁם
- הָעֲצָם הַשֵּׁם הַמְּתִיחֵס לְעֲצֻמִּיּוֹת
- הָאֵלֻקוֹת וְשֵׁם הַמִּפְרָשׁ הַשֵּׁם שֶׁבוּ
- הַכִּנּוּי לְקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הוּא בְּפִירוּשׁ
- וְלֹא בְּרִמּוֹ וְיֵשׁ לוֹ גִּדְרִים הַלְכִּתִּים
- מִיּוֹחָדִים הֵיכָן וּמִתִּי מוֹתֵר לְבִטָּא אוֹתוֹ

(4) בְּבִרְכּוֹת הַשַּׁחַר. (5) בְּרִאשִׁית א, א. (6) זח"ג רנז, סע"ב. פֶּרֶס שַׁעַר א פ"ט. שַׁעֲהוּ"א פ"ד. (7) בְּרִאשִׁית ב, ד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 ועוד וְשֵׁם הַמִּיָּחֵד⁸ השם המיוחד לאלוקות, וְהִינוּ שֶׁהוּא שם הוי'
 2 הַשֵּׁם הַכִּי נִעְלָה מִבֵּין כָּל הַשְּׁמוֹת שֶׁבָּהֶם נִקְרָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ-הוּא, וְלִכְן
 3 צָרִיךְ לומר שְׁמָה שֵׁשׁ הֲוֵי' שִׁיף לַעֲנֵן הַהִתְהוּוֹת, הָרִי זֶה
 4 לֹא מִפְּנֵי שֶׁמִּצַּד מִהוּתוֹ וְעֵינָיו יֵשׁ לוֹ שִׁיכוֹת לַעֲלוּמוֹת כִּי מִצַּד עֲצֻמוֹ הוּא
 5 לַמַּעֲלָה מִעוֹלָמוֹת אֲלֵא הַשִּׁיכוֹת שְׁלוֹ
 6 לַעֲלוּמוֹת הִיא רַק מִפְּנֵי שֶׁהוּא
 7 שֵׁם בְּלִבְדּוֹ וְלֹא הֶעֱצָם עֲצֻמוֹ וְכָל
 8 עֵינָיו שֶׁל הַתַּפְשׁוּת, הַתְּגִלּוֹת וְהֶאֱרָה
 9 מִהָעֵצָם הוּא כִּבְר מִחוּץ לַעֲצָם, וְכִיּוֹן
 10 שֶׁאִינוּ עֲצֻמִּיּוֹת וּמִהוּת הָאֱלוּקוֹת עֲצֻמָּה
 11 אֲלֵא עֵינָיו שֶׁל הַתְּגִלּוֹת מִהָעֵצָם, יֵשׁ לוֹ
 12 שִׁיכוֹת לַעֲלוּמוֹת.
 13 וּבִזְוָה לֵאחֹר שֶׁנִּתְבָּאֵר עַד כִּמָּה שֵׁם
 14 הֲוֵי' נִעְלָה מִהָעוֹלָמוֹת יוֹכֵן עִמָּךְ
 15 הָעֵנָן, וְעַד כִּמָּה מוֹפְלָא וְנִעְלָה הַדְּבָר
 16 מֵהַ שְׁטָרֶשׁ הַנֶּשְׁמָה הוּא
 17 בְּכַחֲנִית "טְהוּרָה הִיא"
 18 שֶׁלֹּא מִעֲלָה מִשֵּׁם הֲוֵי' (הַשִּׁיף)
 19 לְהִתְהוּוֹת הָעוֹלָם כִּמְבֹאֵר
 20 (לֵעִיל), כִּי שֶׁרֶשׁ הַנֶּשְׁמָה הוּא
 21 בְּעֲצֻמוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ, שֶׁהוּא
 22 לַמַּעֲלָה מִכָּל שְׁמוֹת וְגִלּוּיִים
 23 וְאֵילוֹ שֵׁם הֲוֵי', עִם כָּל הַמַּעֲלָה
 24 וְהַפְּלָאָה שְׁלוֹ, הָרִי הוּא 'שֵׁם' וְלֹא
 25 עֲצֻמוֹתוֹ בַּעֲצֻמוֹ.
 26 וְהִנֵּה עֵנָן הַנִּי"ל מֵהַ
 27 שְׁמִשְׁבִּיבִים מִחוּזִיִּים אֶת הַנֶּשְׁמָה
 28 לְשִׁרְשָׁהּ, עַל-יְדֵי עֲבוֹדַת הַתְּשׁוּבָה,
 29 הוּא עֵנָן שֶׁל עֲלִיָּה לַנֶּשְׁמָה
 30 גַּם בִּיחֹס לַמַּעֲמָדָה וּמִצָּבָה לַמַּעֲלָה,
 31 קוֹדֵם הִירִידָה, כִּפִּי שֶׁמִּשְׁטֵיךְ וּמִבָּאֵר.
 32 וְנִקְדַּת הַבְּאוּר בְּזוֹה, שְׁמָה
 33 שֵׁשׁ לַפְּגִיזָה הֵינּוּ קוֹדֵם שִׁירָה
 34 לַמָּטָה לַהֲתַלְבֵּשׁ בְּגוֹף גִּשְׁמִי בַּעֲלוֹם
 35 הַזֶּה הִיָּתָה הַנֶּשְׁמָה מְשֻׁרָּשֶׁת
 36 בְּעֲצֻמוֹתוֹ, הָרִי זֶה כִּפִּי
 37 שֶׁהַנֶּשְׁמָה הִיא לַמַּעֲלָה, בְּדִרְגָּה
 38 וּבִמְצָב שֶׁבּוֹ הֵיָתָה בִּיהוּתָה לַמַּעֲלָה
 39 מֵהַ-שְּׂאִינ־כֵּן מֵהַ שְׁמִשְׁבִּיבִים
 40 אֶת הַנֶּשְׁמָה לְשׁוּרָהּ וּמִקּוּרָה אַחֲר־כֵּן, אַחֲרֵי הִירִידָה לַמָּטָה, הַפְּגִיזָה

(8) סוטה לח, א. סנהדרין ס, א. רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ו ה"ב. פרדס שער יט. מו"נ ח"א פס"א ואילך. ועוד. (9) קהלת יב, ז. וראה לקו"ת ר"פ האזינו. (10) ראה תניא פל"ו. (11) ראה ד"ה מי יתן תקס"ה (סה"מ תקס"ה כרך ב, ע' תרעט ואילך). אוה"ת בלק ע' תתקצו. המשך תרס"ו ס"ע ג. ועוד. (12) ישעי' ל, כ. (13) פל"ו.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 יתְּכַסֶּה מִמֶּךָ בְּכָנָף וּלְבוּשׁ אֵלָא, כַּאֲמֹר, יתְּגַלֶּה בְּגִילִי מִוֹחֶלֶט לֵאלֹא
2 צִמְצֻמִּים.
- 3 וְעַל־יָדַי עֲבֹדָה זוֹ שֶׁהִנָּשְׂמָה מִמְּשִׁיכָהּ וּמִבִּיאָה לִידֵי גִילִי אֵת
4 עֲצָמוֹתַי יתְּכַרֵּךְ לְמָטָה, הִנֵּה עַל־יָדַיִּזָּה נַעֲשִׂית עֲלֶיהָ גַם
5 בְּנִשְׂמָה עֲצֻמָּה, שְׂמִשְׁכִּיבִים
6 אוֹתָהּ לְשִׁרְשָׁה בְּעֲצָמוֹתַי
7 יתְּכַרֵּךְ. וּמִזָּה מוֹכֵן שְׂמָה
8 שֶׁהִנָּשְׂמָה חֲזוֹרָת לְשִׁרְשָׁהּ,
9 הֲרִי זֶה כְּפִי שֶׁהִנָּשְׂמָה הִיא
10 מְלַבֶּשֶׁת בְּגוּף, וְעַם הִיחָתָה נִשְׁמָה
11 בְּגוּף הִיא מִתְּעַלֶּית לְשׁוֹרֶשָׁה וּמִקּוֹרָה
12 הָעֵלְיוֹן לִפְנֵי כָל הַיִּרְדּוֹת שֶׁהֲרִי זֶה
13 שֶׁהִנָּשְׂמָה הַמְּשִׁיכָה וּגִלְתָּה אֵת
14 עֲצָמוֹתַי יתְּכַרֵּךְ, הֲרִי
15 הַהִמְשָׁכָה וְהַגִּילִי הִיא
16 בְּתַחְתּוֹנִים, בְּתוֹךְ גַּרְדֵּי הַמִּצִּיאוֹת
17 הַגִּשְׁמִית הַתַּחְתּוֹנָה, וְלִכְנֵן גַּם
18 הַשֶּׁכֶר שֶׁמִּגִּיעַ לְנִשְׂמָה עֲבוּר
19 עֲבֹדָה זוֹ הוּא גַם־כֵּן עַל־
20 דֶּרֶךְ־זֶה, וְהַשֶּׁכֶר דּוֹמֶה לְפַעֲלָה
21 שֶׁעֲבוּרָה הַשֶּׁכֶר נִיתֵן, לְהִיּוֹת
22 "וְהָרִיחַ הַנִּשְׁמָה תָּשׁוּב אֶל
23 הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר נִתְּנָה",
24 לְהַתְּעַלּוֹת לְשׁוֹרֶשָׁה וּמִקּוֹרָה הָעֵלְיוֹן,
25 גַּם בְּהִיּוֹתָה לְמָטָה, נִשְׂמָה
26 מְלַבֶּשֶׁת בְּגוּף גִּשְׁמִי בְּעוֹלָם הַזֶּה
27 הַתַּחְתּוֹן.
- 28 וְזֶהוּ עֲנִין הָעֲלִיָּה הַגְּדוּלָּה
29 וְהַנִּפְלְאוֹה שֶׁנַּעֲשֶׂה נִפְעֻלַת בְּנִשְׂמָה
30 עַל־יָדַי יְרִידָתָהּ בְּגוּף, שֶׁגַם
31 בְּדֶרֶךְ זוֹ שֶׁהִנָּשְׂמָה נִמְצָאת
32 לְמָטָה מְלַבֶּשֶׁת בְּגוּף, וְלִכְאוּרָה
33 הִיא נִתְּנָה בְּהַגְבָּלוֹת וִישׁ עֲלֶיהָ
34 הַעֲלָמוֹת וְהַסְתָּרִים, מִכָּל־מִקּוֹם נִהְיָה
35 אֲצִלָּה "וְהָרִיחַ תָּשׁוּב אֶל
36 הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר נִתְּנָה",
37 וְכַעֲלִיָּה זוֹ הַהִתְּעַלּוֹת שֶׁל הַנִּשְׁמָה
38 לְשׁוֹרֶשָׁה וּמִקּוֹרָה לְמַעְלָה בְּאִלּוּקוֹת
39 יִשְׁנֵם שְׁנֵי עֲנִינִים וְהַהִתְּעַלּוֹת בָּהּ
40 לִידֵי בִּיטּוֹי בִּשְׁנֵי דְבָרִים.
- 41 עֲנִין אַחֵר, שֶׁזֶּה הַעֲבוּדָה שֶׁגַם בְּהִיּוֹת הַנִּשְׂמָה לְמָטָה מְלוּבֶשֶׁת
- בְּגוּף גִּשְׁמִי בְּעוֹלָם הַזֶּה, הֲרִי הִיא חֲזוֹרָת לְהִיּוֹת דְּבוּקָה בְּשׁוֹרֶשָׁה
וּמִקּוֹרָה הָעֵלְיוֹן בְּעֲצָמוֹתַי יתְּכַרֵּךְ ("וְהָרִיחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹקִים
אֲשֶׁר נִתְּנָה") הֲרִי זֶה מוֹרָה עַל תּוֹקֶף וְעֻצְמַת הַתְּקַשְׁרוּתָהּ
בְּעֲצָמוֹתַי יתְּכַרֵּךְ, וְלִכֵּן הִיא מְסוּגֶלֶת לְהִיּוֹת דְּבוּקָה בְּעֲצָמוֹת הַאֱלֹקוֹת גַּם
כִּשְׁחִיָּה לְמָטָה וּבְגוּף גִּשְׁמִי. וְעַל־
דֶּרֶךְ הַמְּבַאֵר בְּתַנְיָא¹⁴ בְּעִנְיֵן
הַחֲטָא, שֶׁגַם אִפִּילוֹ בִּשְׁעַת
הַחֲטָא הִיָּתָה הַנִּשְׁמָה בְּאִמְנָה
אִתּוֹ יתְּכַרֵּךְ וּלְמִדּוֹת שֶׁבִּמְעַשָּׂה
בְּפֻעַל הָאֵדָם עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה שֶׁהוּא נִגְדֵּי
רְצוֹן ה', הַנִּשְׁמָה עֲצֻמָּה נִשְׁאֵרָת
בְּנִאֲמֻנָתָהּ לְאִלּוּקוֹת, שֶׁ"אִמְנָה"
וְ"אִתּוֹ" בִּיטּוֹיִים אֵלֶּה בִּסְפֵר הַתְּנִיָּא
הַמְּדַגִּישִׁים אֵת הַנִּאֲמָנוֹת וְהַדְּבִיקוֹת שֶׁל
הַנִּשְׁמָה בְּאִלּוּקוֹת כָּל מִצְבָּ, מוֹרָה
עַל תּוֹקֶף וְעֻצְמַת הַתְּקַשְׁרוּתָהּ
שֶׁל הַנִּשְׁמָה שֶׁנִּשְׁאָר תּוֹקֶף זֶה גַּם
בִּשְׁעַת הַחֲטָא, וּמִזָּה מִכֵּן
שֶׁהַדְּבִיקוֹת שֶׁל הַנִּשְׁמָה בְּאִלּוּקוֹת קִייֶמָה
גַּם בִּשְׁעַת הַחֲטָא מוֹכֵן גַּם בְּעִנְיֵן
יְרִידַת הַנִּשְׂמָה לְמָטָה, שֶׁזֶּה
שֶׁגַם בְּהִיּוֹת הַנִּשְׁמָה לְמָטָה
וְלִכְאוּרָה הִיא בְּרִיחֻק מֵאִלּוּקוֹת, כָּל
זֹאת נַעֲשֶׂה "וְהָרִיחַ תָּשׁוּב אֶל
הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר נִתְּנָה" וְהַנִּשְׁמָה
חֲזוֹרָת לְהִיּוֹת דְּבוּקָה בְּשׁוֹרֶשָׁה וּמִקּוֹרָה,
הֲרִי זֶה מוֹרָה עַל תּוֹקֶף
הַתְּקַשְׁרוּת הַנִּשְׂמָה בְּעֲצָמוֹתַי
יתְּכַרֵּךְ שׁוֹר הַתְּקַשְׁרוּת כָּל כֵּךְ חֻזָּקָה
וְכָל כֵּךְ תְּקִיפָה שֶׁשׁוּם דְּבַר לֹא פּוֹגַע
בָּהּ.
וְעִנְיֵן שְׁנִי, שֶׁהַעֲבֹדָה הַנִּ"ל
עֲבוּרָת הַתְּשׁוּבָה שֶׁעַל יָדָהּ הַנִּשְׁמָה
חֲזוֹרָת לְמִקּוֹרָה הָעֵלְיוֹן פּוֹעֵלֶת יֵשׁ
לָהּ הַשְּׁפָעָה גַּם עַל הַגּוּף,
וּפְעוּלָתָהּ הַהִשְׁפָּעָה שֶׁל עֲבוּרָת
הַתְּשׁוּבָה, הַשְּׁבֵת הַנִּפְשׁ לְמִקּוֹרָה,
בְּגוּף הִיא לֹא בְּאִפְסָן שֶׁהַגּוּף
מִתְּבַטֵּל וְחַדֵּל לְהִתְקַיֵּם, אֲלָא גַם
כְּמוֹ שֶׁהַגּוּף נִשְׁאָר
בְּמִצִּיאוֹתָיו, עַם כָּל הַגְּדִירִים וְכָל הַהַגְבָּלוֹת שֶׁל הַגּוּף כְּמִצִּיאוֹת גִּשְׁמִית, הֲרִי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הנשמה פועלת ומשפיעה עליו, והינו, מה שעושה כלשון רבנו
2 הזקן בספר התניא, "גופו טפל ובטל לנשמה ונפשו עקר" 15 ומובן
3 שביטול הגוף לנשמה פועל עליו ומשפיע עליו.
4 ויש לקשר זה ענין הפעולה וההשפעה של הנשמה על הגוף הגשמי עם
5 המבאר ב'לקוטי תורה'
6 פרשת קדושים 16
7 (החסידים) שפירשה הפרשה
8 החסידית של הפרשה השנייה
9 בשבוע הזה על הפסוק 17
10 המדבר על איסור האכילה מפירות
11 ערלה כי תבואו אל הארץ
12 ונטעתם כל עץ מאכל גו',
13 דלקאורה אינו מוכן, דהנה
14 סדר הדברים של דיני התורה
15 באכילת פירות העץ בשנותיו
16 הראשונות הוא כסדר
17 השתלשלות של הדברים
18 מלמטה ממצב של איסור מוחלט
19 למעלה, למצב בו פירות העץ הם
20 קודש, כפי שהכתוב מפרט, תחלה
21 בשלב ראשון של קיום העץ "שש
22 שנים יהיה להם ערלים",
23 ובשנים אלה הפירות אסורים באכילה
24 הוא בחינת "סור מרע",
25 ובשנה הרביעית גו' פירות
26 העץ הם קדש הלולים להו',
27 שאוכלו בירושלים כו' 18
28 בקדושה ועל פי הלכות מיוחדות,
29 ואכילת הפירות בשנה הרביעית היא
30 דגמת האכילה בשבת ויום-
31 טוב, שהיא אכילה של מצוה
32 בחינת "עשה טוב". ואינו
33 מוכן ולאחר האיסור בשלוש השנים
34 הראשונות, פירות השנה הרביעית הם
35 קודש, יש להתפלא מה שבשנה
36 החמישית מתר לאכלם בכל
37 מקום, וגם באפן של חל,
38 ואדרבה, רב האכילות של
39 האדם הן האכילות בימות החל שהן אכילות שאין בהן עצמן מצווה
40 ולא בשבתות וימים טובים בהם האכילה היא מצווה, ולכאורה לאחר
41 שהייתה 'השתלשלות' מלמטה למעלה, בתחילה בשלוש השנים הראשונות
- הפירות היו אסורים ובשנה הרביעית היו קודש, הרי בשנה החמישית היו
צריכים להיות במצב נעלה יותר ומדוע בשנה החמישית הפירות הן חול
ואכילתן היא אכילה רגילה?
ובשנה החמישית שבה הפירות רגילים
יש מעלה לגבי השנה הרביעית שבה
הפירות קדושים שיתרון השנה
החמישית הוא שהיא דווקא
השנה שבה הפירות רגילים העבודה
נעלית יותר, שבכחה לכר
להפריד את הטוב מהרע ולהעלות
אותו לקדושה גם את הדברים
הגשמיים - להיות כלשון הכתוב
במשלי "בכל דרכיך דעהו" 20,
כלומר, מדובר ב'דרכיך', מעשי החול
הרגילים של האדם ובכל זאת גם בהם
ותוך כדי העיסוק בענייני החול, הוא
יודע את ה' ויתרה מזו ויש דרגה
גבוהה יותר של עיסוק ראוי בדברים
גשמיים, כהוראת חכמינו ז"ל בפרקי
אבות, "כל מעשיך לשם
שמים" 21, שגם בהיותם
"מעשיך" מעשי חול של האדם
(גם כשחסר ענין "דעהו")
ואין ידיעה והכרה באלוקות), הרי
הם מעשי החול "לשם שמים",
כמו למשל אכילה כדי שיהיה לאדם
כוח ללמוד ולהתפלל, עיסוק בפרנסה
כדי להשתמש בכסף לענייני תורה
ומצוות ועל-דרך הנ"ל שפועל
התעלות הנשמה למקורה ושורשה על
ידי עבודת התשובה יש לה פעולה
והשפעה גם על הגוף להיות
"גופו טפל ובטל לנשמה ונפשו
עקר".
והי-רצון ששל-ידי הדבור
בענינים אלו, כולל פרטי ההלכות
של פירות האילן ואכילת פירות השנה
הרביעית בירושלים נבוא לקיים מצות התלויות בארץ בפעל,
שזה יהיה לעתיד-לבא, בימות המשיח ובתכלית השלמות
שאז יהיו "כל יושביה עליה", וזה לא

(15) ראה תניא פ"ב. (16) כט, סע"א ואילך. (17) קדושים יט, כג. (18) שם, כד ובפירש"י שם. (19) ראה לקו"ש ח"ז ע' 137 ואילך. (20) משלי ג, ו. (21) אבות פ"ב מ"ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

שמתה גדולה. אמר: נפל לי הפור בירח שמת בו משה ולא היה יודע
שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד". ופירש רש"י "כדאי הוא יום הלידה
שיכפר על המיתה", היינו שבתחילה היחס ליום הסתלקות משה רבינו היה
כדבר בלתי רצוי שבו אין מזל של ישראל גובר ולכן המן שמח, ורק אחר
כן התהפך הדבר והתברר שהוא יום
מסוגל לישראל, כי הוא גם יום לידת
משה, מה-שאין-כן ל"ג בעומר
היה גם מתחלה ענין של
שמחה גלויה²⁵ כי רשב"י ציווה
לשמוח ביום הסתלקותו, ועוד זאת
של"ג בעומר הוא בספירת
הוד שבהוד, בעבודת ה' הכוונה
שגם אם אין הבנה והשגה באלוקות
ואין אפילו הודאה והסכמה לאמת
האלוקית, יש לפחות הודאה שצריך
להודות. ושבויע החמישי של
ספירת העומר, בחינת הדי
תחתון, שכן המידות הפנימיות של
האדם מסתיימות במידת ההוד, ובהוד
עצמה ב'הוד שבהוד' כי יסוד ומלכות
תפקידן הוא התקשרות והשפעה לזולת
והן "לבר מגופא" – מחוץ לגוף עצמו
והרי זה דווקא הבחינה התחתונה
שבמידות, הודאה, מתקשר עם
בחינה הדי עליונה, כי על ידי
ההודאה אפשר להתחבר גם למה
שלמעלה מהבנה והשגה, הבחינה
העליונה שלמעלה גם מגדר
עליון כו', כי לגביה מעלה ומטה
שוים, שמחה למעלה מכל
מדידה והגבלה²⁶, ועל-ידי-
זה לימוד והפצת פנימיות התורה, עניינו של יום ל"ג בעומר הילולא דרשב"י,
באים לגאולה האמתית והשלמה, ושמחת עולם שמחה נצחית
על ראשם²⁷.

בשלימות, וזה לא היה גם בזמן בית שני, כי לאחר חורבן בית
ראשון וגלות בבל לא כל בני ישראל חזרו לארץ (וגם יש לעיין האם
היה בן בזמן בית ראשון לאחר שגלו עשרת השבטים האם
באותו זמן כאשר למעשה לא כל בני ישראל היו בארץ, קדושת הארץ היתה
בשלימות), מה-שאין-כן
לעיתיד-לבא בימות המשיח שאז
יהיו "כל יושביה עליה" שהרי
יהיה קיבוץ גלויות מכל כנפות הארץ.
ובפרט שהדבור בענינים אלו
הוא בפנימיות התורה, תורת
החסידות, שהוא ענין של הפצת
המענינות חוצה, שהוא ענין זה
הפצת והתפשטות המענינות של תורת
החסידות בא לידי ביטוי גם בכך
שמאמר הנ"ל ב'לקוטי
תורה' הוא בפרשת "אחרי",
בה מופיע הפסוק האמור על מעלת
התשובה 'כי ביום הזה יכפר... לפני ה'
והשגה בזה במאמר הנזכר גם
ביאור מה'צמח צדק'²²,
ולאחרונה נדפס גם ביאור על
מאמר זה גם מאדמו"ר
האמצעי²³, ושיף גם ל"ג
בעומר יום ההילולא של רבי שמעון
בן יוחאי החל בימים אלה שענינו
הוא גלוי פנימיות הסודות של
התורה²⁴, שלכן גם השמחה
שבה שמחת הילולא דרשב"י ביום
ל"ג בעומר, היא שמחה גלויה,
שהוא החלוק ההבדל בין ז'
באדר יום ההילולא של משה רבנו
ל"ג בעומר, יום ההילולא של רשב"י
ענין הפכי כו' ורק אחר-כך נעשה שמחה כו',
כמאמר חכמינו
ז"ל בגמרא (במסכת מגילה) "כיוון שנפל פור בחודש אדר, שמח (המן)

(22) אוה"ת פרשתנו ע' צח. ע' תקסו ואילך. ע' תתכז ואילך. ע' אנה ואילך. (23) מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תפד ואילך. (24) ראה תו"ח שמות רחצ, ב. המשך תרס"ו ע' ריט. סה"מ תש"ד ע' 211. (25) ראה ביאורי הזהר להצ"צ, ח"ב ע' תכה. ובכ"מ. (26) ראה סידור עם דא"ח שער הל"ג בעומר דש, א ואילך. ועוד. (27) ישע"י לה, י. נא, יא.

התוועדויות

בס"ד. ר"ד* יום ב' פ' אחרי-קדושים, ג' אייר, ה'תשל"ה

– להתלמידים השלוחים שי' החוזרים לאה"ק ת"ו –

– אחרי תפלת מנחה –

- כשתגיעו לארץ ישראל, תסדרו עם ההנהלות דהשיבות להיות בכותל המערבי ומערת המכפלה, ¹
להתפלל מנחה וללמוד ענין בחסידות ונגלה; קחו עמכם קופה ותנו שם צדקה, ואח"כ תלמדו ענין ²
בחסידות לפני מנחה, ולאח"ז תתפללו מנחה, ואח"כ תלמדו ענין בנגלה. וכך גם במערת המכפלה. ³
ואח"כ (בירות"ו) תלכו לבית הכנסת "צמח-צדק" בירושלים בעיר העתיקה, ותלמדו שם ענין ⁴
מהצמח-צדק בנגלה וענין מהצמח-צדק בחסידות. ⁵
אתן לכם שני שטרות, אחד – ליתן לצדקה בכותל המערבי, והשני – במערת המכפלה. ⁶
(נטל ב' שטרות של עשר לירות ישראליות ונתן לכאו"א). ⁷
תדברו גם עם ההנהלה לנסוע למושבי חב"ד: כפר חב"ד, כפר חב"ד שני, נחלת הר חב"ד, לוד, ⁸
צפת, וכו', ותערכו התוועדות בכל מקום. ⁹
אתן לכם שלשה שטרות שתחלקן אותם (לאחרי שתחליפו (או תמכרו) אותם ללירות): חצי – ¹⁰
(השתתפות) עבור ההוצאות של ההתוועדות, וחצי – לצדקה שם. ¹¹
(נתן ג' שטרות של דולר לכאו"א). ¹²
כיון שטוב שכל דבר ייעשה במנין – קחו עמכם את ראש הישיבה או המשפיע¹. ¹³
והעיקר: תלמדו בהתמדה ובשקידה גדולה, ותשפיעו בזה על כל אלו שצריכים ללמוד, ותרעישו ¹⁴
("אויפשטורעמען") את כל ארץ הקודש בלימוד התורה, הן נגלה והן חסידות. ¹⁵
וכל זה יהי' בהצלחה רבה, ותהי' הנסיעה כשורה, וישמעו מכם בשורות טובות. ¹⁶
תבחרו אחד מכם שיודיע לכאן אודות הענינים שדוברו כאן. ¹⁷
סעו לשלום. ¹⁸

(*) הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית), ונדפסה (1) בקבוצה היו תשעה בחורים (המו"ל).
בהוספות ללקו"ש חל"ט ע' 317 ואילך.

התוועדויות

בס"ד. ר"ד* יום ב' פ' אחרי-קדושים, ג' אייר, ה'תשל"ה

– להתלמידים שי' הנוסעים לישיבת תו"ת צרפת –

– אחרי תפלת מנחה –

- 1 אעשה אתכם לשלוחי מצוה – שכשתגיעו לשם תערכו התוועדות,
- 2 אבל לפני ההתוועדות תחלקו לצדקה מהכסף שאתן לכם, חלק לצדקה וחלק עבור ההתוועדות;
- 3 לאחר נתינת הצדקה תהי' תפלה בציבור עם שאר תלמידי הישיבה, המשפיעים, ראשי הישיבה,
- 4 ולימוד ענין בתורה: קודם התפלה – ענין בחסידות, ואחר התפלה – ענין בנגלה, ואחר כך לערוך
- 5 התוועדות.
- 6 [נתן לכאו"א מאה פראַנק ואמר: תחלקו חלק לצדקה וחלק עבור ההתוועדות. ואח"כ אמר:]
- 7 כאמור לעיל – יתנו צדקה, יתפללו בציבור, ילמדו ענין בחסידות קודם התפלה, ענין בנגלה לאחר
- 8 התפלה, ואח"כ יבקשו מהמשפיעים לערוך התוועדות בין כותלי הישיבה.
- 9 [אח"כ נתן ג' דולרים לכאו"א, ולפנ"ז אמר:]
- 10 כיון שעורכים שם גם התוועדויות בערי השדה מחוץ לפאַריז, ובפאַריז גופא – תבררו היכן המקומות
- 11 שבהם עורכים ההתוועדויות ותשתתפו בהן (לא כולם יחד, אלא תחלקו היכן יסע כל אחד), ותתנו חלק
- 12 לצדקה (מלבד צדקה הנ"ל בין כותלי הישיבה), וחלק בתור השתתפות בהתוועדויות.
- 13 וכפי שכבר דובר¹ – תרעישו ("אויפשטורעמען") עם לימוד התורה וקיום מצוות בהידור, אצלכם וכן
- 14 אצל אחרים, ותהיו "נרות להאיר"².
- 15 שיהי' בהצלחה, ושנשמע בשורות טובות, ותבחרו אחד שיעביר לכאן אודות כל הפרטים.
- 16 סעו לשלום, ושנשמע בשורות טובות.

(1) בר"ד להתלמידים השלוחים שי' החוזרים לאה"ק (לעיל ס"ע 146).
(2) ראה תורת מנחם ח"ד ריש ע' 228. וש"נ.

(*) הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפסה בהוספות ללקו"ש חל"ט ע' 318 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

בס"ד. שיחת ש"פ אחרי-קדושים, י"ג אייר ה'תשמ"ה.

בלתי מוגה

- א. התועדות זו קשורה – לכל לראש – עם פרשת השבוע, "אחרי-קדושים", כפתגם ותורת אדמו"ר
הזקן¹ שצריכים "לחיות" עם הזמן, כלומר, "לחיות" עם הוראות התורה שלומדים וקוראים בפרשת
השבוע.
- ובנוגע לפרשת השבוע גופא – הרי ביום השבת צריכים "לחיות" עם כל הפרשה כולה:
פרשת השבוע נחלקת לשבעה חלקים – כנגד שבעת ימי השבוע, ובכל יום מימי השבוע יש ללמוד
ולחיות עם חלק הפרשה השייך ליום זה, עד ליום השבת – משביעי עד סוף הפרשה.
- וישנו ענין נוסף ביום השבת – שמלבד לימוד חלק הפרשה משביעי עד הסוף, קורין בו את כל הפרשה
כולה מתחילתה ועד סופה.
- [ויש להוסיף, ששייכותה של הפרשה כולה ליום השבת מודגשת ביותר באופן הקריאה – ש"הפוח
מברך לפני' והחותם מברך לאחר'"] היינו, שכל הפרשה כולה נכללת בברכה אחת – ברכה לפני' על
התחלת הפרשה, וברכה לאחר' – על סיום וחזרתם הפרשה.
- ומובן, שגם "האידנא, דכולהו מברכי לפני' ולאחרי' . . גזירה משום הנכנסין ומשום היוצאין"² –
הרי זה רק ענין של הוספה, ואין זה מבטל את העילוי שמעיקר הדין, שהפרשה כולה נכללת בברכה אחת
לפני' ולאחרי', שכן, בעניני קדושה לא שייך ענין של גרעון ח"ו, כי אם ענין של הוספה].
- וטעם הדבר – שיום השבת קשור עם הפרשה כולה – מכיון שיום השבת כולל ומעלה את כל ימי
השבוע:
- ענינו של יום השבת הוא – "ויכולו השמים והארץ וכל צבאם"³, היינו, העלי' והשלימות דכל עניני
הבריאה שנבראו בששת ימי בראשית, עד ליום ראשון.
- ואדרבה – בעיקר יום ראשון, שבו נבראו כל תולדות שמים וארץ⁴, ובו הי' ענין הבריאה מאין לישי⁵,
ובפרט ע"פ המבואר בחסידות⁶ גודל העילוי דהתהוות יש מאין – ש"מהותו ועצמותו של המאציל ב"ה
שמציאותו הוא מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו . . הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש
מאין ואפס המוחלט ממש".
- הנה כל ענינים אלו, כולל הענין דהתהוות יש מאין דיום ראשון – מתעלים ביום השבת לתכלית
העילוי, עד לבחי' התענוג⁷.
- וענין זה בא לידי ביטוי גם בקריאת התורה – שביום השבת קורין את כל הפרשה כולה, מתחילתה
ועד סופה.
- ועפ"ז מובן שביום השבת יש "לחיות" (לא רק עם חלק הפרשה משביעי עד הסוף, אלא) גם –
ובעיקר – עם כל הפרשה כולה, ובמכ"ש וק"ו: אם הוראה זו – "לחיות עם הזמן" – נאמרה בנוגע

(5) ראה רמב"ן שם, א.

(6) אגה"ק ס"כ.

(7) ראה סידור קסט, א"ב. קעד, א ואילך. ש' האמונה פט"ו
ואילך. המשך תרס"ו ע' תקמג ואילך. ובכ"מ.

(1) "היום יום" – ב' חשון. סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך.

(2) מגילה כא, ב.

(3) בראשית ב, א.

(4) פרש"י בראשית א, יד.

- 1 למנהג ותקנה דלימוד שיעורי חת"ת, הרי עאכו"כ שהיא בתקפה בנוגע לקריאת התורה מתקנת משה
- 2 רבינו, ובברכה לפני' ולאחרי'.
- 3 וכמדובר כמ"פ שתוכנה של הפרשה כולה בא לידי ביטוי בשמה של הפרשה, ובנדו"ד –
- 4 "אחרי-קדושים", כדלקמן.
- 5 ב. ובהקדמה:
- 6 יש שנים שבהם קורין פרשת "אחרי" בפ"ע, ופרשת "קדושים" בפ"ע, ובמילא, ישנה הוראה מיוחדת
- 7 הנלמדת מפ' אחרי, והוראה מיוחדת הנלמדת מפ' קדושים.
- 8 ומזה מובן, שגם כאשר מחברים ב' פרשיות אלו לפרשה אחת, כמודגש בכך שקורין ל"רביעי" סוף
- 9 פ' אחרי והתחלת פ' קדושים, ומברך ברכה לפני' על פ' אחרי וברכה לאחרי' על פ' קדושים – ישנם
- 10 בתקפם ההוראות שלמדים מכל א' מפרשיות אלו בפ"ע, שכן, חיבור ב' הפרשיות אינו גורע ח"ו מענינם
- 11 של כל א' מהם בפ"ע, כי אם ענין של הוספה בלבד (כנ"ל בכל עניני קדושה).
- 12 וענין זה מודגש גם בשמה של הפרשה – "אחרי-קדושים":
- 13 רוב פרשיות התורה נקראים בשם שיש בו תיבה אחת, כמו: "בראשית", וכיו"ב. ואפילו הפרשיות
- 14 ששמן מורכב מב' תיבות, כפי שמצינו בשמות הפרשיות שהובאו ברמב"ם⁸, וכפי שנהגו בישראל כו' –
- 15 הרי ב' התיבות הם מפרשה אחת.
- 16 אמנם, כשמחברים ב' פרשיות יחדיו – נקראת הפרשה בב' השמות דב' הפרשיות, כבנדו"ד:
- 17 "אחרי-קדושים", ומזה מוכח, שישנו גם התוכן דב' הפרשיות בפ"ע – הן התוכן דפ' "אחרי" והן התוכן
- 18 דפ' "קדושים".
- 19 ואין לומר שמכיון ששם זה הוא הכרחי, שהרי אין ברירה אחרת, לכן, אין כל הוכחה שאכן ישנו
- 20 התוכן דכל פרשה בפ"ע – כי: (א) יכולים למצוא שם אחד שיכלול את הצד השווה המשותף לב' הפרשיות, ואין כל הכרח לקרוא לפרשה בב' השמות "אחרי-קדושים". (ב) אפילו אם אי-אפשר למצוא
- 21 שם אחר – הרי ידוע⁹ שבעניני התורה לא שייך הכרח מצד סיבה שמבחוץ, היינו, גם כאשר נראה
- 22 בחיצוניות שאין ברירה אחרת ומוכרחים לקרוא לפרשה זו "אחרי-קדושים", הרי הסיבה האמיתית לכך
- 23 היא – מפני שכן הוא הענין לאמיתותו, שיש בה ב' הענינים ד"אחרי" ו"קדושים".
- 24 ונוסף לזה, ישנה גם הוראה מחיבור שניהם, כמובן, שע"י החיבור דב' הפרשיות יחדיו ניתוסף ענין
- 25 חדש – ע"ד שמצינו בגמרא¹⁰: "טעונא דמדלי איניש לכתפי' תילתא דטעוני' הוי", "שליש משאוי שנושא
- 26 כשמטעינו אחר"¹¹, היינו, שבצירוף שנים יחדיו יכולים לשאת יותר מכפול, וכן הוא בענין דאהבת ישראל,
- 27 שע"י הצירוף ד"כולנו" נפעל ענין חדש – "כולנו כאחד", ומזה מובן גם בנוגע לתורה – ואדרבה: מהתורה
- 28 נשתלשל הדבר בעולם, כמאמר¹² "אסתכל באורייתא וברא עלמא" – שע"י צירוף ב' פרשיות יחדיו
- 29 ניתוסף ענין חדש.
- 30 וע"פ תורת הבעש"ט¹³ שבכל ענין שבעולם יש למצוא הוראה ולימוד בעבודת האדם לקונו – הרי
- 31 עאכו"כ שכן הוא בנוגע לעניני התורה, ובנדו"ד: הוראה מפ' אחרי, הוראה מפ' קדושים, והוראה נוספת
- 32 מצירוף שניהם יחדיו. וכל זה צריך להיות מובן לכאו"א מישראל, גם לפשוט שבפשוטים, כדלקמן.

(12) זח"ב קסא, רע"ב. וראה ב"ר בתחלתו.

(13) "היום יום" – ט' אייר. אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ע' רפט. כש"ט הוספות סקצו"קכט. וש"נ.

(8) ב"סדר תפלות" שלו שבסו"ס אהבה.

(9) ראה צפע"נ עה"ת ר"פ מסעי, ועוד.

(10) סוטה לד, א.

(11) פרש"י שם.

ג. תוכן ההוראה ד"אחרי":

הפירוש ד"אחרי" (כפי שמבין גם פשוט שבפשוטים) הוא – לאחרי המאורע שלפניו, ובנדו"ד – "אחרי מות שני בני אהרן".

וענינו בעבודה: מיתת שני בני אהרן היתה מפני גודל דביקותם בה' עד לכלות הנפש בפועל¹⁴. ולאחרי זה, "אחרי מות שני בני אהרן" – באה ההדגשה שעיקר העבודה היא נשמה בגוף דוקא, אשר ע"ז משלימים את הכוונה העליונה לעשות לו ית' דירה בתחתונים, שזוהי "תכלית השתלשלות העולמות וירידתם ממדרגה למדרגה", שאין זה "בשביל עולמות העליונים, הואיל ולהם ירידה מאור פניו ית', אלא התכלית הוא עוה"ז התחתון" דוקא, דירה לו ית' בתחתונים¹⁵.

ליתר ביאור:

"אחרי" מורה על היותו דרגא נמוכה יותר מזו שלפניו (תחתון הבא אחרי העליון), ולאידך, לא רק שיש בו מעלה, אלא עוד זאת, שנעשה "שער" ו"צינור" לכל הענינים שלפניו, "מאסף לכל המחנות".

וענינו בעבודה: העבודה בעוה"ז הגשמי התחתון היא דרגא נמוכה ("אחרי") ביחס לעבודה הרוחנית דכלות הנפש, ואעפ"כ, דוקא על ידה משלימים את הכוונה דדירה בתחתונים, שזוהי תכלית הכוונה דהשתלשלות כל העולמות העליונים ("מאסף לכל המחנות").

והוראה זו שייכת לכאו"א מישראל, מ"ראשיכם שבטיכם" עד "חוטב עציך ושואב מימך":

אנשים פשוטים, בעלי-עסק – להיות שעיקר עבודתם בענינים הגשמיים דעוה"ז התחתון, הרי יתכן שיפול רוחם בקבם מפני גודל הירידה כו', ועל זה באה ההוראה ד"אחרי" – שלא יפול רוחם בקרבם, מכיון שדוקא ע"י עבודתם נשלמת תכלית הכוונה דדירה בתחתונים.

ויומתק יותר – שלמרות גודל מעלתם של שני בני אהרן, וכדברי משה לאהרן "הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש", "עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך"¹⁶ [ומכיון שדברים אלו נאמרו ע"י משה רבינו, "משה אמת ותורתו אמת"¹⁷, מובן, שאין זה ענין של נחמה בלבד, אלא כן הוא האמת], הנה לאחרי כל זה, באה ההוראה ד"אחרי" – שהעבודה צריכה להיות באופן דנשמה בגוף דוקא, ובענינים גשמיים דוקא, לעשות לו ית' דירה בתחתונים. וזוהי השייכות המיוחדת לאנשים פשוטים, בעלי-עסק – שלמרות שנמצאים הם בדרגא נמוכה כו', ויודעים שישנם יהודים הנמצאים בדרגא נעלית יותר מהם, מ"מ, מסבירים להם שעיקר ותכלית כל העבודה היא לעשות לו ית' דירה בתחתונים, ועד שעי"ז נשלמת גם הכוונה דהשתלשלות כל העולמות העליונים כו'.

וכמו כן שייכת הוראה זו ליושבי-אוהל, עד ל"ראשיכם שבטיכם" – שלא יחשבו שמכיון שהקב"ה העמידם בסוג ד"ראשיכם שבטיכם", לכן, צריכה להיות עבודתם באופן של "קירוב לדביקות נעימות עריבות . . . מתיקות כו'" (כלשון האוה"ח הקדוש¹⁸ בנוגע לעבודת שני בני אהרן), אלא עליהם לדעת ולזכור שתכלית הכוונה היא – דירה בתחתונים. ולמטרה זו העמידם הקב"ה בסוג דיושבי-אוהל, עד ל"ראשיכם שבטיכם", כדי שגם בהיותם במעמד ומצב זה ידעו ש"המעשה הוא העיקר"¹⁹, כלומר, בעוה"ז הגשמי והתחתון גופא – העיקר הוא מעשה בפועל, תחתון ביותר, מכיון שעי"ז נשלמת הכוונה דדירה בתחתונים.

ד. תוכן ההוראה ד"קדושים":

"קדושים" פירושו – "פרושים", כפי שמפרש רש"י בפשוטו של מקרא: "קדושים תהיו" – "היו פרושים".

(14) לקו"ש השבועי ס"ד. וש"נ.

(15) תניא פל"ד.

(16) שמיני י, ג ובפרש"י.

(17) תנחומא קריח יא. וראה ב"ב עד, א. סנהדרין קי, סע"א.

במדב"ר פי"ח, כ.

(18) ריש פרשתנו (אחרי).

(19) אבות פ"א מי"ז.

- 1 ממה צריכים לפרוש? – בודאי לא מעניני קדושה ח"ו... כי אם מעניני העולם, כלומר, לא מבעי
2 מעניני איסור, אלא אפילו מעניני הרשות, וכפי שמפרש הרמב"ם²⁰ דקאי על ענינים שהם "ברשות התורה",
3 ועל זה בא הציווי "קדושים תהיו" – "שנהי' פרושים מן המותרות". "כשם שאני קדוש כך אתם תהיו
4 קדושים, כשם שאני פרוש כך אתם תהיו פרושים"²¹.
- 5 ונמצא, שההוראה ד"קדושים" היא הקצה ההפכי מההוראה ד"אחרי", שכן, ההוראה ד"אחרי" היא –
6 שיש לרדת ולעסוק בעניני העולם, ולעומת זאת, ההוראה ד"קדושים" היא – שיש לפרוש מעניני העולם.
- 7 ה. תוכן ההוראה דצירוף ב' הפרשיות ("אחרי-קדושים") יחד:
- 8 ב' אופני עבודה אלו – "אחרי" ו"קדושים" – להיותם תנועות הפכיות (ירידה לעולם או פרישה
9 מהעולם), מובן, שלא יתכן שיהיו שניהם ביחד. ולכן, בכמה שנים נפרדות פרשיות אלו – פ' אחרי בפ"ע,
10 ופ' קדושים בפ"ע.
- 11 [וכמה אופנים בזה: (א) אצל ב' סוגים מבני" – סוג שעבודתו באופן ד"אחרי", וסוג שעבודתו באופן
12 ד"קדושים". (ב) אפילו אצל סוג (ויהודי) א' – בזמנים שונים, זמן מיוחד שעבודתו באופן ד"אחרי",
13 וזמן מיוחד שעבודתו באופן ד"קדושים", (ג) אפילו כשבאים בזמן אחד – א' מהם הוא בגילוי וא' מהם
14 בהעלם, כדלקמן].
- 15 ועל זה באה ההוראה מצירוף ב' הפרשיות יחדיו – שאז ישנה הוראה (ונתינת-כח) חדשה, שלמרות
16 היותם ב' אופני עבודה הפכיים, ביכלתו ובכחו של יהודי שיהיו אצלו ב' אופני עבודה הפכיים, ביכלתו
17 ובכחו של יהודי שיהיו אצלו ב' אופני עבודה אלו בחדא מחתא!
- 18 וטעם הדבר – כמדובר כמ"פ שדורשים מיהודי ונותנים לו כח שעבודתו תהי' באופן של חיבור הפכים,
19 כלומר, כשם שהקב"ה "נמנע הנמנעות"²², כמו כן ישנו כח זה בישראל, שהרי "צדיקים – ונמנע כולם
20 צדיקים"²³ – דומין לבוראם²⁴, ולכן, דורשים מהם שעבודתם תהי' באופן של חיבור הפכים, "נמנע
21 הנמנעות", ובנדר"ד – "אחרי-קדושים" ביחד, כדלקמן.
- 22 ו. ויובן בהקדם ביאור החסידות בפירוש מאמר חז"ל²⁵ על הפסוק "קדושים תהיו כי קדוש אני",
23 "קדושים תהיו, יכול כמוני, ת"ל כי קדוש אני, קדושתו למעלה מקדושתכם":
- 24 הפירוש הפשוט במאמר²⁶ הנ"ל הוא – שקדושתם של ישראל אינה כקדושתו של הקב"ה, שכן, הקס"ד
25 הוא "יכול כמוני", והמסקנא – "כי קדוש אני, קדושתו למעלה מקדושתכם".
- 26 אמנם, פירוש החסידות²⁶ הוא – "יכול כמוני" בניחותא, היינו, שבכילתם של ישראל ("יכול") להגיע
27 לדרגת הקדושה ד"כמוני", וטעם הדבר – "כי קדוש אני ה' אלקיכם", היינו, שהקב"ה ("ה' אלקיכם")
28 נותן להם את הכח להגיע לדרגת הקדושה ד"קדוש אני".
- 29 ולאלו ש"תואנה הם מבקשים" – היתכן שתורת החסידות משנה את הפירוש הפשוט דמאמר²⁷ הנ"ל
30 להיפך ממש?! ואף שזהו קס"ד בתורה – הרי אין זה אלא קס"ד בלבד!
- 31 הנה מפורש הדבר בפירוש רש"י על התורה, פשוטו של מקרא:
- 32 על הפסוק "כי אני ה' אלקיכם והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני"²⁷ – מפרש רש"י: "כשם

(24) רות רבה פ"ד, ג. וראה ב"ר פס"ז, ח. במדב"ר פ"י, ה.

אסתר פ"ו, ב.

(25) ויק"ר פכ"ד, ט.

(26) ראה מאור עינים עה"פ (מוז, ב). וראה אוה"ת עה"פ (ע')

קה ואילך).

(27) שמיני יא, מד.

(20) ריש פרשתנו (קדושים).

(21) תו"כ פרשתנו (קדושים כ, ח) – הובא ברמב"ן ריש פרשתנו.

(22) ראה שו"ת הרשב"א ח"א סתי"ח, הובא בס' החקירה להצ"צ לר, סע"ב. סה"מ תרע"ח ע' תכ. ובכ"מ.

(23) ישע"י ס, כא. וראה סנהדרין רפ"א. רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ה.

- שאני קדוש, שאני ה' אליכם, כך והתקדשתם, קדשו את עצמכם למטה . . לפי שאני אקדש אתכם כו",¹
היינו, שקדושתם של ישראל היא באותו אופן ("כשם כו'") ד"קדוש אני"²⁸.
וגדולה מזו מצינו בדברי חז"ל²⁹: "אם מקדשים אתם עצמכם מעלה אני עליכם כאילו קדשתם אותי",
כלומר, לא זו בלבד שבכחם של ישראל להגיע לדרגת הקדושה ד"קדוש אני" ("יכול כמוני" בניחותא),
אלא יתירה מזה – שבכחם להוסיף (כביכול) בקדושה דלמעלה, "כאילו קדשתם אותי"!
ומובן, שגם ענין זה הוא בכחו של הקב"ה ("כי קדוש אני"), שנתן להם את הכח שיוכלו להוסיף
(כביכול) בקדושה דלמעלה – בדיוק לשון חז"ל: "מעלה אני עליכם כאילו קדשתם אותי", "אני" דייקא,
ובהדגשה – "מעלה אני עליכם", מלשון עלי, יינו, שהקב"ה מעלה את ישראל לדרגא נעלית כל כך עד
שיוכלו להוסיף (כביכול) בקדושה דלמעלה ("קדשתם אותי").
וע"ד הענין ד"למעשה ידיך תכסוף"³⁰, היינו, שהקב"ה כוסף ומשתוקק (כביכול) לעילוי שנפעל ע"י
עבודתם של ישראל, וטעם הדבר (שנפעל עילוי על ידם) – להיותם "מעשה ידיך", מעשה ידיו של הקב"ה,
כמשל האדם (התחתון, שנקרא אדם ע"ש אדמה לעילוי³¹) שמגבי' את ידיו למעלה אפילו מראשו,
ודוגמתו בנמשל – שהקב"ה מעלה את ישראל לבחי' שלמעלה אפילו מראשו, "ישראל" – לי ראש³²,
ועי"ז בכחם להוסיף (כביכול) בקדושתו של הקב"ה.
ומכיון שכל כך גדלה מעלתם של ישראל, שנאמר להם "קדושים תהיו כי קדוש אני", "יכול כמוני"
בניחותא, ועד ש"מעלה אני עליכם כאילו קדשתם אותי" – שוב אין פלא בכך שבכחם וביכלתם לעבוד
עבודתם באופן דחיבור הפכים, "נמנע הנמנעות", ובנדו"ד – "אחרי-קדושים" ביחד.
ובפרטיות יותר – גם העבודה ד"קדושים" בפ"ע קשורה עם הענין ד"יכול כמוני", שכן, מארז"ל
"יכול כמוני" קאי על "קדושים תהיו", היינו, שגם הענין ד"קדושים" בפ"ע הוא מצד "יכול כמוני"
(כדלקמן), אמנם, בזה גופא ישנם ב' דרגות: יש דרגא שמצד הענין ד"יכול כמוני" עבודתו היא באופן
ד"קדושים", ויש דרגא נעלית יותר – שמצד הענין ד"יכול כמוני" עבודתו היא באופן של חיבור הפכים,
"אחרי-קדושים" ביחד, כדלקמן.
ז. ביאור הענין שהעבודה ד"קדושים" היא מצד הענין ד"יכול כמוני" – יובן בהקדם הביאור שכללות
החילוק שבין העבודה ד"אחרי" לעבודה ד"קדושים" הוא ע"ד החילוק שבין העבודה ד"בכל לבבך ובכל
נפשך" לעבודה ד"בכל מאדך":
העבודה ד"אחרי" היא באופן שהאדם העובד נשאר במציאותו, בהתיישבות כו' – היפך הענין
ד"בקרבתם לפני ה' וימותו". ובכללות – הרי זו העבודה ד"בכל לבבך ובכל נפשך", היינו, אהבת ה'
המתיישבת בלבו ובנפשו של האדם³³.
והעבודה ד"קדושים" היא – שפורש עצמו ממצאות העולם, וגם מציור מציאותו, היינו, שמתבטל
ממצאותו. ובכללות – הרי זו העבודה ד"בכל מאדך", היינו, אהבת ה' בלתי-מוגבלת שאינה מתיישבת
בלב האדם, עד שהוא בבחינת רצוא וכלות הנפש, לצאת מכלי הגוף³⁴.
ולכן, העבודה ד"בכל מאדך" היא באופן ד"עושין רצונו של מקום"³⁵ – כי העבודה ד"בכל מאדך"
היא באופן שהאדם פורש ומתבטל ממצאותו, היינו, שאין לו שום מציאות, וכל ענינו אינו אלא לעשות

(28) ראה גם תו"כ שהובא ברמב"ן – נעתק לעיל (ס"ד).
(29) תו"כ ריש פרשתנו (קדושים).
(30) איוב יד, טו. וראה של"ה ש' הגדול (כט, ב ואילך). עבודת
הקדוש חלק העבודה בתחלתו.
(31) ראה של"ה ג, רע"א. כ, ב. רסח, ב. שא, ב. עש"מ מאמר
אכ"ח ח"ב פל"ג.
(32) ראה הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי דרושים לפסח ס"ע
צה.
(33) ראה ספר הערכים כרך א' ס"ע תיח ואילך. וש"נ.
(34) ראה ספר הערכים שם ע' תכת. וש"נ.
(35) אוה"ת פ' עקב ד"ה מפני מה (וראה גם חדא"ג מהרש"א
ברכות לה, ב). וראה ספר הערכים שם ע' תמב. וש"נ.

(28) ראה גם תו"כ שהובא ברמב"ן – נעתק לעיל (ס"ד).
(29) תו"כ ריש פרשתנו (קדושים).
(30) איוב יד, טו. וראה של"ה ש' הגדול (כט, ב ואילך). עבודת
הקדוש חלק העבודה בתחלתו.
(31) ראה של"ה ג, רע"א. כ, ב. רסח, ב. שא, ב. עש"מ מאמר
אכ"ח ח"ב פל"ג.
(32) ראה הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי דרושים לפסח ס"ע
צה.
(33) ראה ספר הערכים כרך א' ס"ע תיח ואילך. וש"נ.
(34) ראה ספר הערכים שם ע' תכת. וש"נ.
(35) אוה"ת פ' עקב ד"ה מפני מה (וראה גם חדא"ג מהרש"א
ברכות לה, ב). וראה ספר הערכים שם ע' תמב. וש"נ.

- 1 רצונו של מקום. ונוסף לזה: גם הכח לעבודה זו הוא (לא מצד מציאותו של האדם³⁶, כי אם) מצד כחו
2 של הקב"ה, "רצונו של מקום".
- 3 ועפ"ז מובן שהעבודה ד"קדושים" היא מצד הענין ד"יכול כמוני" – כי מצד מציאותו של האדם לא
4 שייך שעבודתו תהי' באופן של יציאה וביטול מציאותו כי אם מצד הענין ד"יכול כמוני".
- 5 ויש להוסיף, שהעבודה ד"בכל מאדך", "עושין רצונו של מקום", קשורה גם עם הענין שישראל
6 מוסיפים (כביכול) בקדושה שלמעלה – כידוע³⁷ הפירוש ד"עושין רצונו של מקום", שישראל עושים ומהווים
7 את הרצון, ע"י עבודתם באופן ד"בכל מאדך".
- 8 ח. והנה, חילוק הנ"ל הוא גם תוכן החילוק שבין עבודת הצדיקים לעבודת הבעל-תשובה:
9 מבואר בכ"מ³⁸ שעבודת הצדיקים (בכללותה) היא באופן ד"בכל לבבך ובכל נפשך", ואילו עבודת
10 הבע"ת היא באופן ד"בכל מאדך", היינו, שמפני היותו תחילה במקום החושך כו', צמאה נפשו לה' ביתר
11 שאת ויתר עזו³⁹, עד לאהבה בלתי-מוגבלת לגמרי, להוציא נפשו ממאסרה להשתפך אל חיק אבי' ולבדקה
12 בו ממש.
- 13 ונמצא, שהעבודה ד"אחרי", באופן של התיישבות, מדידה והגבלה, היא – עבודת הצדיקים, והעבודה
14 ד"קדושים", פרישות ויציאה ממצאותו, למעלה ממדידה והגבלה, היא – עבודת התשובה.
- 15 [וכן הוא בנוגע לענין ד"קדושים" כפשוטו, פרישות מעניני העולם – שעבודה זו שייכת בעיקר
16 לבעל-תשובה, דמכיון שחטא ופגם ועבר את הדרך, זקוק הוא לזהירות ופרישות מעניני העולם
17 ("קדושים") יותר מאשר צדיק שהתנהג כל ימיו בדרך הישר⁴⁰].
- 18 ועפ"ז מובן שהעבודה ד"קדושים" – עבודת התשובה – קשורה עם הענין ד"יכול כמוני":
- 19 נוסף לכך שכללות התנועה דיציאה מגדרי והגבלת מציאותו היא מצד כחו של הקב"ה, "יכול כמוני"
20 (כנ"ל ס"ז) – הרי עבודת התשובה פועלת הוספה בעניני קדושה, תורה ומצוותי, כידוע שעבודת הצדיקים
21 היא באופן ד"תמידים כסדרם", כסדר המדרגה, משא"כ עבודת הבע"ת היא באופן ד"מוספים
22 כהלכתם" [ולהעיר מהקשר ליום השבת שאז מקריבים גם "מוספים", וזהו"ע ד"קרבתנו כפול"⁴¹, ע"ד הענין
23 ד"כפלים לתושי"⁴² שבעבודת הבע"ת], מפני שעבודתם אינה ע"פ סדר והדרגה, למעלה ממדידה והגבלה
24 דתורה.
- 25 וזהו מה שע"י עבודת התשובה ביכלתם להגיע לדרגא נעלית יותר אפילו מתורה, שכן, בכחה של
26 עבודת התשובה לתקן ולהשלים את כל עניני התורה ומצוותי.
- 27 [כפי שידוע פשוט שבפשוטים שבאמרו "על חטא" ביוהכ"פ – נפעל ענין של מחילה סליחה וכפרה
28 על כל מה שהחסיר בעבודתו בקיום התומ"צ, כולל – הענין דביטול תורה, עם היותו דבר חמור ביותר,
29 כפי שמביא אדמו"ר הזקן את דברי חז"ל במסכת סנהדרין⁴³ – בדף הראשון דספר התניא!],
- 30 עד כדי כך, שע"ז מגיעים לדרגא נעלית יותר ממה שיכולים להגיע ע"י עבודת הצדיקים (מדידה
31 והגבלה דתורה) – "מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד בו" (כגירסת
32 הרמב"ם⁴⁴), היינו, שאין זה אפילו ביכולת שלהם!

(41) מדרש תהלים מזמור צב בתחלתו. וראה לקו"ת ר"פ בשלח.

(42) איוב יא, ו. וראה שמו"ר פמ"ו, א.

(43) צט, סע"א. רמב"ם הל' ת"ת ספ"ג.

(44) הל' תשובה פ"ז ה"ד – מזח"א לט, א. ח"ב קו, א"ב. קיג, ב. וראה ברכות לד, ב.

(36) ראה ספר הערכים שם ר"ע תמא ובהמובא שם בהערה

304.

(37) ראה ספר הערכים שם ע' תמד. וש"נ.

(38) ראה לקו"ת תצא לט, א. סוכות פ, סע"ד ואילך. ובכ"מ.

(39) תניא פ"ז.

(40) ראה לקו"ש ח"ג ע' 107-8. וש"נ.

- וזהו מה שעבודת התשובה ("קדושים") קשורה עם ענין ד"יכול כמוני" – מכיון שהקב"ה נותן להם
את הכח לענין זה, כאמור לעיל שהקב"ה נותן כח לישראל שקדושתם תהי' כקדושתו, "יכול כמוני",
ועד שנותן להם את הכח להוסיף (כביכול) בקדושה דלמעלה, עבודה באופן ד"מוספים"⁴⁵.
- [ודוגמתו בנוגע לעבודת התשובה – שגם ענין התשובה נאמר ונתגלה בתורה, היינו, שהתורה מגלה
שמעלת התשובה היא למעלה מהתורה⁴⁶. וזהו גם הפירוש ד"מוספים כהלכתם" – שגם הענין ד"מוספים"
נאמר ונתגלה בתורה – "כהלכתם", אבל אעפ"כ, התורה מגלה שענין זה הוא באופן ד"מוספים"].
- ט. והנה, כל האמור לעיל הוא בנוגע לעבודה ד"קדושים" בפ"ע, היינו, שמצד הענין ד"יכול כמוני"
– עבודתו היא באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, אבל זוהי עבודה בפ"ע, ואינה שייכת לעבודה ד"אחרי",
עבודה שבמדידה והגבלה.
- ולכן, ב' אופני עבודות אלו הם אצל ב' סוגים בישראל – צדיקים ובעלי-תשובה, ולכל היותר –
אפילו בסוג אחד, אבל בזמנים שונים, ולדוגמא – בעבודת כאו"א מישראל בכל יום: העבודה דק"ש,
ובפרט תפלת העמידה – היא באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, "בכל מאדך", "כעבדא קמי מרי"⁴⁷;
ואילו העבודה דשאר זמני היום (לפנ"ז ולאח"ז) – היא באופן של מדידה והגבלה.
- אמנם, ישנה דרגא נעלית יותר בענין ד"יכול כמוני" – שהעבודה היא באופן של חיבור הפכים, היינו,
שמכיון ש"יכול כמוני", הרי כשם שהקב"ה הוא "נמנע הנמנעות", כמו כן בכחו של יהודי לחבר הפכים,
היינו, שהעבודה שלמעלה ממדידה והגבלה ("קדושים") תחדור בעבודה המסודרת שבמדידה והגבלה
("אחרי").
- ונמצא, שבעבודה הבאה מצד הענין ד"יכול כמוני" – ישנם (בכללות) ב' שלבים:
- כאשר יהודי מגלה את הבחי' ד"יכול כמוני" שבפנימיות נפשו – אזי מגיע לעבודה באופן ד"מוספים",
עבודה שלמעלה ממדידה והגבלה ("קדושים").
- וכאשר מוסיף לגלות יותר ויותר את הבחי' ד"יכול כמוני" – אזי מגיע לדרגא כזו שהענין ד"יכול
כמוני" בא לידי ביטוי (לא רק בכך שביכלתו להוסיף על העבודה דתומ"צ שמצד סדר והדרגה, אלא) גם
בענין נעלה ועמוק יותר – בענין של חיבור הפכים, ע"ד וכדוגמת הענין ד"נמנע הנמנעות", היינו, שעבודתו
היא באופן ד"אחרי-קדושים" יחדיו, מדידה והגבלה ולמעלה ממדידה והגבלה גם יחד.
- י. ביאור הענין – בעבודה בפועל:
- גילוי וביטוי כח הבלתי-גבול דישאל ("יכול כמוני") הוא גם בענין דקבלת עול מלכות שמים, ובענין
המסירת-נפש. ובכן, העבודה דחיבור "אחרי-קדושים" היא – שהעבודה דקב"ע ומס"נ חודרת וקשורה
עם העבודה המסודרת דקיום התומ"צ.
- והענין בזה:
- צדיק גמור שעבודתו באהבה בתענוגים – בודאי יש בו הענין דקבלת-עול, שהרי קב"ע היא "ראשית
העבודה ועיקרה ושרשה"⁴⁸. וא"כ, הרי זה לכאורה ענין של חיבור הפכים: קב"ע ואהבה בתענוגים.
- והגע עצמך: צדיק גמור שיש לו אהבה בתענוגים – הרי קיום התומ"צ אינו בבחינת "עול", אדרבה:
זהו כל התענוג והחיות שלו!

(47) שבת י, רע"א. וראה רמב"ם הל' תפלה פ"ה ה"ד. שו"ע

אדה"ז אר"ח סו"ס צה.

(48) תניא רפמ"א.

(45) ראה לקו"ת נצבים נא, ג.

(46) ראה גם המשך תער"ב ח"ג ע' א'תח. לקו"ש ח"י"ח ע'

121. וש"נ.

- 1 בשלמא אדם שנמצא במצב ד"עבדא בהפקירא נחא ל"י⁴⁹ – הרי קיום התומ"צ הוא באופן של
- 2 "עול", שצריך לכפות את עצמו שהנהגתו תהי' ע"פ רצון הקב"ה; אבל צדיק גמור שיש לו אהבה בתענוגים
- 3 – אין זה "עול", כי אם תענוג הכי גדול!
- 4 ומכיון שגם אצלו ענין הקב"ע הוא "ראשית העבודה ועיקרה ושרשה" – הרי זה לכאורה, חיבור
- 5 הפכים, עול ותענוג יחדיו!
- 6 ומכיון שגם אצלו ענין הקב"ע הוא "ראשית העבודה ועיקרה ושרשה" – הרי זה, לכאורה, חיבור
- 7 הפכים, עול ותענוג יחדיו!
- 8 אמנם, לאמיתתו של דבר, אין כאן ענין של חיבור הפכים, מכיון שהענין דקב"ע הוא באופן של
- 9 "יסוד" בלבד, ומה שניכר אצלו בגילוי הוא – אהבה בתענוגים.
- 10 משל למה הדבר דומה – לבנין שלם שיש לו ד' כתלים וגג, ויש לו גם יסוד חזק שעליו עומד ונצב
- 11 הבנין כולו, אבל אעפ"כ, היסוד – טמון ונעלם בארץ, וכאשר האדם משתמש ונהנה מהבית – הרי השימוש
- 12 וההנאה שבגילוי היא מהכתלים והגג, המשמשים "למחסור ולמסתור מזרם וממטר"⁵⁰, ואילו על היסוד –
- 13 אינו חושב כלל!
- 14 מתי מרגיש וחושב האדם על היסוד – כשיש רוח סערה שמעמידה בסכנה את קיומו של כל הבית,
- 15 או אז נזכר על היסוד, ואדבר: באותה שעה אינו חושב על היסוד בלבד, ולא על הכתלים והגג, מכיון
- 16 שאז ניכר ונרגש שקיומו של הבית כולו תלוי ביסוד. ובלשון המשנה בפרקי אבות דשבת זו⁵¹: "אילן .
- 17 . ושרשין מרובין, שאפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזין אותו ממקומו".
- 18 ודוגמתו בעבודה – שישנם זמנים ומצבים מיוחדים שבהם מתגלה ומאיר בכל התוקף הרגש דקב"ע
- 19 ומס"נ, ואז – חושב בעיקר על היסוד, ולא על הבנין כולו, עבודה מסודרת.
- 20 אמנם, ישנו אופן עבודה נעלה יותר – שב' הענינים, קב"ע ומס"נ ("קדושים") ועבודה מסודרת
- 21 דתומ"צ מתוך אהבה בתענוגים ("אחרי"), באים יחדיו באופן ששניהם מאירים בגילוי ובכל התוקף, היינו,
- 22 שהעבודה המסודרת דקיום התומ"צ מתוך אהבה בתענוגים נעשית מתוך רגש גלוי של קב"ע ומס"נ (לא
- 23 רק באופן של "יסוד", כי אם באופן גלוי ממש), ומובן, שעבודה כזו היא באופן של חיבור הפכים,
- 24 "נמנע הנמנעות", מצד הענין ד"יכול כמוני" כפי שהוא בתכלית השלימות.
- 25 יא. דוגמא לדבר – בעבודה דמס"נ – ע"פ נגלה דתורה:
- 26 הציווי דמס"נ – "כל בית ישראל מצווין על קדוש השם הגדול הזה, שנאמר⁵² ונקדשתי בתוך בני
- 27 ישראל"⁵³ – הו"ע בפ"ע, היינו, שאין זה פרט במצוות אחרות, כי אם ענין בפ"ע – קידוש השם, ענין
- 28 הקשור עם כללות ענין היהדות, למעלה מפרטי המצוות⁵⁴.
- 29 אמנם, ישנו אופן עבודה שענין המס"נ חודר גם בכל פרטי הענינים דתומ"צ, ובלשון חז"ל⁵⁵ בפירוש
- 30 הפסוק⁵⁶ "ואמר אליו מה המכות האלה בין ידיך ואמר אשר הוכיתי בית מאהבי" – "מה לך יוצא ליסקל
- 31 על שמלתי את בני . . על ששמרתי את השבת, מה לך יוצא ליהרג על שאכלתי מצה . . על שהנחתי
- 32 תפילין . . על שעשיתי רצון אבא שבשמים . . מכות אלו גרמו לי להאהב לאבי שבשמים", כלומר, שגם
- 33 בפרטי המצוות ישנו הגדר דמס"נ, "קידוש השם הגדול".
- 34 ועד כדי כך, ש"בשעת גזירת המלכות אפילו מצוה קלה יהרג ואל יעבור . . אפילו לשנויי ערקתא

(54) עיין באציק' תלמודית כרך טו ע' שמב. סה"מ תש"ט 123 בהערה.

(55) שמו"ר פל"ב, א. מכילתא יתרו כ, ו. מדרשת תהלים יב בסופו.

(56) זכרי' יג, ו.

(49) גיטין יג, א. כתובות יא, א.

(50) ל' הכתוב – ישע' ד, ו.

(51) פ"ג מ"ז.

(52) אמור כב, לב.

(53) רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ה.

דמסאנא⁵⁷, כלומר, שאפילו דבר הכי קל כמו "ערקתא דמסאנא", "שרוך הנעל, שדרך העכו"ם לקשור
 כך ודרך ישראל בענין אחר. . שאין כאן מצוה אלא מנהג בעלמא"⁵⁸ – קשור אף הוא עם "קדוש השם
 הגדול"!
 כלומר: ע"ד הרגיל, ענינה ותוכנה של כל מצוה הוא – המצוה הפרטית (מילה, שבת וכיו"ב), ולכן,
 אין בה ענין דקידוש השם. אמנם, בשעת הגזירה, הרי הפעולה דהנחת תפילין, תוכנה – יהדות", "קידוש
 השם הגדול".
 ובוזה מודגש הענין דחיבור הפכים, שכן, סוכ"ס מדובר אודות מצוה פרטית, וביחד עם זה, יש בה הכלל
 דיהדות, "קידוש השם הגדול".
 ומוכן, שענין זה אינו מצד העבודה המסודרת דקיום התומ"צ – שהרי התורה קבעה שמצוות פרטיות
 אלו (ועאכו"כ "ערקתא דמסאנא") אינן שייכות ל"קדוש השם הגדול". ולא עוד, אלא שיהודי מצד עצמו
 אינו יכול לפעול זאת – שהרי נצטווה "לא תוסף עליו"⁵⁹. ואעפ"כ, "בשעת גזירת המלכות", כאשר גוי
 יוצא בהכרזה שדבר פלוני (אפילו "ערקתא דמסאנא") יבטא את ענין היהדות – פועל הוא שדבר פרטי
 זה יהי' קשור עם "קדוש שמו הגדול"!
 יב. והנה, נמצאים אנו – בחסדי ה' – ב"מלכות של חסד" שלא זו בלבד שאין בה גזירות ח"ו על
 עניני יהדות, אלא אדרבה: מלכות המדינה עוזרת ומסייעת בעניני יהדות.
 אבל אעפ"כ, לא יתכן שענין זה יביא לידי גרעון, שאצל היהודים הנמצאים במדינה זו, וכיו"ב בשאר
 מדינות הרווחה – יתבטל ויחסר העילוי שבעבודה דמסירת-נפש!
 ולכן, בהכרח לומר שגם במצב זה שייכת העבודה דמסירת-נפש – לא כפשוטו ח"ו, כי אם במוכן
 הרוחני, כלומר, מסירת הרצון⁶⁰, שזהו הענין העיקרי דמס"נ, שמניח ומבטל את רצונו לגבי רצון הקב"ה.
 ועפ"ז, יש לבאר את החיבות דב' אופני עבודה הנ"ל (אחרי-קדושים", קיום התומ"צ ומס"נ) – גם
 אצל היהודים הנמצאים בארצות הרווחה:
 כאשר יהודי לומר אודות כוונות התפילין בתורת החסידות – בדרושי אדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי,
 אדמו"ר הצ"צ, ורבותינו נשיאנו שלאחריהם, ויודע אודות גודל העילוי שנפעל ע"י הנחת תפילין –
 המשכת ג' מוחין, ד' מוחין, באדם העליון ובאדם התחתון, עד להמשכה למטה ע"י הרצועות הנמשכות
 למטה מן הטבור וכו', ככל פרטי הענינים המבוארים בחסידות בענין תפילין [וכיו"ב בשאר מצוות –
 "הוקשה כל התורה כולה לתפילין"⁶¹], ולימודו הוא באופן שהדברים נקלטים בהבנה והשגה שבמוח
 וברגש שבלב, עד שנעשה "דם ובשר כבשרו"⁶² – הרי מוכן גודל התענוג שלו בענין זה.
 ואעפ"כ, בבואו לקיים מצות תפילין בפועל ממש, תיכף ומיד לאחרי לימוד הענין בתורת החסידות
 – הרי קיום המצוה אינו מפני שמתענג בדבר, כי אם מתוך קב"ע ומסירת הרצון, מפני שזהו ציווי הקב"ה,
 ובלשון ברכת המצוות: "אשר קדשנו במצוותיו וצונו"!
 ובעומק יותר: "קדשנו" – ע"ד "קדושים תהיו", "היו פרושים", היינו, שפורש מהכוונה והתענוג שיש
 לו במצוה, ומקיימה אך ורק מפני ציווי הקב"ה, ועי"ז "וצונו" – שנעשה אמיתת הענין דצוותא וחיבור⁶³.
 ונמצא, שעבודתו היא באופן של חיבור הפכים, שכן, בד בבד עם התענוג שבדבר, מקיים את המצוה
 מצד קב"ע, מפני ציווי הקב"ה, היינו שב' תנועות הפכיות אלו – תענוג וקב"ע – מאירים אצלו בגילוי
 בעת ובעונה אחת.

(57) סנהדרין עד, סע"א ואילך.

(58) פרש"י שם.

(59) ראה יג, א. וראה לקו"ש חט"ו ע' 138 הע' 8. וש"נ.

(60) תו"א מקץ לו, ב. לקו"ת שלח מח, סע"ד. ובכ"מ.

(61) קידושין לה, א. מכות יא, א. שו"ע אדה"ז או"ח רסל"ז.

(62) ראה תניא פ"ה.

(63) ראה לקו"ת בחוקתי מה, ג. מז, ב. ובכ"מ.

1 וכמו כן בנוגע ליהודי פשוט שמקיים מצות תפילין – יהודי שלא זכה עדיין ללמוד תורת החסידות,
2 או שהתחיל כבר ללמוד חסידות אבל לא למד עדיין דורשי תפילין, או שלמד כבר ועדיין לא חדר הענין
3 אצלו באופן שיהי' "דם ובשר כבשרו" – הרי גם הוא מברך ברכת המצוות באותו נוסח, ובמילא, ישנם
4 גם אצלו כל הענינים הנ"ל!

5 ואפילו בנוגע לקטן – שגם הוא מברך ברכת המצוות, כידוע השקו"ט⁶⁴ אם ענין החינוך הוא בנוגע
6 לקיום המצוה בלבד, או גם בנוגע לברכת המצוה, והמסקנא היא, שכדי שהחינוך יהי' בשלימותו, יש
7 לחנך גם בנוגע לברכת המצוה, ועי"ז – "גם כי יזקין לא יסור ממנה"⁶⁵.

8 ובכן: ילדה קטנה שמדליקה נרות שבת קודש – אומרת בברכה: "אשר קדשנו במצוותיו וצונו", וכן
9 ילד קטן – במצוות שמקיים הוא, וגם אצלם ישנם כל ענינים הנ"ל!

10 זהו איפוא תוכן החיבור ד"אחרי-קדושים" – שגם העבודה המסודרת בקיום התומ"צ ("אחרי") חדורה
11 ונעשית מתוך תנועה של ביטול ומס' (מסירת הרצון) שלמעלה ממדידה והגבלה ("קדושים").

12 יג. והמעשה הוא העיקר – בנוגע לכללות העבודה ד"יפוצו מעינותיך חוצה":

13 גם העבודה ד"יפוצו מעינותיך חוצה" היא באופן של חיבור הפכים – כי: "מעינותיך", ה"מעיינות"
14 עצמם – תכלית העילוי, ואל"ך, "חוצה" – הוא תכלית הירידה, להיפך ממש. ואעפ"כ, העבודה היא –
15 "יפוצו מעינותיך חוצה", שה"מעיינות" עצמם יבואו גם במקום ה"חוצה", ובזה גופא – באופן של הפצה,
16 היינו, לא רק שמביאים את המעיינות ולומדים גם במקום ה"חוצה", אלא עוד זאת, שנמצאים שם באופן
17 של הפצה.

18 וכדי לפעול זאת – צריך יהודי להיות בתנועה של "ופרצת", כלומר, בתנועה שלמעלה ממדידה
19 והגבלה, ועי"ז יכולה להיות עבודתו באופן של הפצה, "יפוצו מעינותיך חוצה".

20 ועי"ז פועלים גם פריצת כל המדידות וההגבלות למעלה – כאשר "יעלה הפורץ לפנינו"⁶⁶. שאז יקויים
21 היעוד⁶⁷ "פרצות תשב ירושלים".

22 בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש, "מיד הן נגאלין"⁶⁸, תיכף ומיד
23 ממש, ברגע כמימרא.

ספס"ג.

(67) זכרי' ב, ח.

(68) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

(64) ראה שו"ת כתב סופר חאו"ח ס"ט. אנציק' תלמודית (כרך

טז) מע' חינוך בתחלתו (ע' קסג) ובהנסמן שם בהע' 24.

(65) משלי כב, ו.

(66) מיכה ב, יג. וראה ב"ר פפ"ה, יד ובפרש"י. אגדת בראשית

המשך ביאור למס' מנחות ליום שישי עמ' א

13 חלים כפי תחילת דבריו, ולכן פשוט שהנודר מן העדשים חייב
14 מנחה, ולא הוצרך התנא להשמיענו אלא שאפילו האומר 'מן
15 השעורין' נמי (גם) חייב להביא מנחת חטים, אף דאיכא למימר
16 מיפגעא הוא דקא מצי – שיש לומר שטעה וכוונתו היתה להתחייב
17 מנחה משעורים, וכיון שאין מנחה באה מהם, אין חייב כלום, לכן
18 השמיענו התנא שאפילו חגי (וכן) אומרים תפוס לשון ראשון,
19 ומפרשים את דבריו, שבתחילה רצה להביא מנחה כדינה, ושוב
20 נתחרט וחזר בו ואמר 'מן השעורים', וכיון שהעיקר בתחילת
21 דבריו, חל עליו חיוב להביא מנחה כהלכתה. ולכן תמה רבי יוחנן
22 על חזקיה שחזר בו, שמהמשנה אין הכרח שהנודר להביא מנחה
23 מן העדשים פטור ואינה כבית שמאי.

1 יוחנן שאף הנודר מנחה מן העדשים, חייב מנחה ראויה. אלא
2 שחזקיה חזר בו מפני שבמשנה משמע שהנודר מן העדשים פטור,
3 והקשה לו רבי יוחנן, את מא' מעמא דרדתך כך – מה הטעם חזרת
4 כך, משום דלא קתני 'מן העדשים' – בגלל שלא שנינו במשנה 'מן
5 העדשים'. משום זה לא היית צריך לחזור כך, כי דלמא (שמא)
6 מה שנקט התנא את הדין באומר 'מן השעורים', לא מיפגעא קאמר
7 – לא היה זה אלא בדרך 'אין צריך לומר', כלומר לא מיפגעא –
8 אין צריך לומר שהאומר 'מן העדשים' חייב להביא מנחה ראויה
9 מחטים, דאיכא למימר מהדר הוא דהדר ביה – שיש לומר שחזר
10 בו שבתחילה רצה להתחייב מנחה גמורה וכעת חזר בו, וכדי
11 לבטל דבריו הראשונים אומר 'מן העדשים', שידוע שאין מנחה
12 באה מזה, ואין יכול לחזור בו מפני שתפוס לשון ראשון – ודבריו

לקוטי שיחות

פרשת קדושים

כרך כז, א

מתורגם ללשון הקודש

22 זה יוצא, שסומא איננו "דומיא דחרש".

23 וכן: הסבר זה מבאר מדוע יש לפרש ש"עור לאו
24 דוקא עור" אלא "סומא בדבר". אך עדיין אין מובן מנין
25 ההכרח של רש"י לבאר שבמלים "תתן מכשול" אין
26 הכוונה לנתינה ולמכשול כפשוטן, אלא לאמירה⁵ של
27 "עצה שאינה הוגנת לו"?

28 לכאורה, צריך היה רש"י להסביר, כפי שזה בדרך
29 ההלכה, שהאזהרה "ולפני עור..." באה להזהיר שלא
30 ישימו מכשול ליהודי סומא בדבר, דבר עבירה, כדוגמא
31 המובאת בגמרא⁶: "לא יושיט אדם כוס של יין לנזיר",
32 שכאן אין זו אמירה, אלא פעולה⁷ של נתינת מכשול של
33 עבירה⁸?

ב.

"לא תתן עצה..." – ענין בפני עצמו

34 בעל "גור אריה" אומר⁹, שההוכחה של רש"י
35 לפירושו זה היא מסיומו של הפסוק – "ויראת מאלקיך
36 אני ה'", ביטוי המופיע, כפירושו של רש"י כאן, רק לגבי
37 "דבר המסור ללבו של אדם". וכיון שהנחת "מכשול"
38 כפשוטו לפני "עור" כפשוטו איננו "דבר המסור ללב",
39 אלא פעולה שכוונתה ניכרת, לכן סובר רש"י שמדובר
40 כאן על נתינת "עצה שאינה הוגנת לו", אשר לגבי זה אין
41 לדעת אם "דעתו¹⁰ של זה לטובה או לרעה ויכול
42 להישמט ולומר לטובה נתכוונתי".

א.

"ולפני עור לא תתן מכשול"

1 על "ולפני עור לא תתן מכשול"¹ מפרש רש"י: "לפני
2 הסומא בדבר לא תתן עצה שאינה הוגנת לו", והוא מביא
3 לכך דוגמא, כדלהלן בסעיף ג'.

4 יש להבין: מנין לומר רש"י, בפשוטו של מקרא, שיש
5 להוציא את המלים ממשמעותן הפשוטה, ובמקום לבאר
6 אותן בפשטות, שאסור להניח מכשול לפני אדם שאינו
7 רואה ר"ל², הוא מפרש (א) שבמלה "עור" הכוונה היא
8 ל"הסומא בדבר", (ב) המשמעות של "מכשול" היא
9 "עצה שאינה הוגנת לו".

10 ה"מזרחי" מבאר, שפירוש זה מהווה המשך לפירושו
11 הקודם של רש"י על המלים "לא תקלל חרש" – "אין לי
12 אלא חרש, מנין לרבות כל אדם... אם כן למה נאמר חרש,
13 מה חרש... אף כל...", כיון ששני ענינים אלו מופיעים
14 בתורה בזה אחר זה, יש לומר, ש"עור דומיא דחרש, מה
15 חרש לאו דוקא חרש, אף עור לאו דוקא עור".

16 אך הסבר זה קשה, כשאלת המפרשים³: בהסברו על
17 "לא תקלל חרש" אין רש"י מוציא את המלה "חרש"
18 מפשוטה, אלא אומר שמ"חרש" לומדים ש"מה חרש...
19 אף כל...". לעומת זאת, בהסברו על "ולפני עור לא תתן
20 מכשול" אומר רש"י, שהמשמעות של "עור" איננה
21 כפשוטה, אדם שאינו רואה, אלא "סומא בדבר"⁴. ולפי

(1) פרשתנו יט, יד.

(2) כפי הראב"ע ורמב"ן (בסופו) כאן. וראה תרגומים עה"פ. זהו פרשתנו (פה, א). ועוד.

(3) קרבן אהרן לתו"כ עה"פ (הובא גם בצידה לדרך לפרש"י כאן) – וראה שם עוד קושיות על פירוש הרא"ם. ובס' שמע שלמה (הובא בנימוקי שמואל ומלאכת הקודש על פרש"י כאן) הקשה על הקרבן אהרן. וראה בספרים הנ"ל. משכיל לדוד כאן. ואכ"מ.

(4) והיינו שגם את"ל שיש הכרח ש"עור לאו דוקא" – הו"ל לרש"י לכתוב בסגנון "מה עור כו' אף כל סומא בדבר כו'" (וכיו"ב), ולא לפרש שתיבת "עור" פירושה – "סומא בדבר". וראה משכיל לדוד.

(5) אבל ראה קרבן אהרן שהובא לקמן הערה 13. ולהעיר מסהמ"צ להרמב"ם (מל"ת רצט) "ולאו זה כולל גם כן מי שיעזור על עבירה כו'".

.. ופשוטי דקרא כמו שזכרנו תחלה ("אם ישאלך אדם עצה .. אל תתן לו עצה שאינה הוגנת").

(6) פסחים כב, ב. ורש"י. ועד"ז בעוד כמה מקומות בנוגע לאיסורים אחרים.

(7) משא"כ בהדוגמא בתו"כ כאן "בת איש פלוני מה היא לכהונה כו'" שהיא רק עצה שאינה הוגנת לו. וראה לקמן הערה 16.

(8) גם את"ל (וראה משכיל לדוד כאן) שע"ד הפשט האיסור דלפני עור גו' הוא רק ב"סומא בדבר" (ולא במי שעוזר את חברו לעבור עבירה בידעתו) – הרי אפ"ל שאיירי כשהשני אינו יודע שהוא דבר איסור, וכבמדרש לקח טוב עה"פ: והוא סבור שכר תמרים כו'.

(9) וכן בכלי יקר כאן. קרבן אהרן (ע"ש).

(10) המשך לשון רש"י עה"פ ד"ה ויראת.

25 (ג) יותר מכך: ב"תורת כהנים", שהוא המקור לפירוש
26 רש"י, מובאות שלוש דוגמאות ל"עצה שאינה הוגנת לו":
27 "אל תאמר לו צא בהשכמה שיקפחוהו לסטים, צא
28 בצהריים בשביל שישתרב (שיכהו שרב ושמש¹⁵), אל
29 תאמר לו מכור את שדך וקח לך חמור ואת עוקף עליו
30 ונוטלה הימנו", ולפני כן מובאת דוגמא בקשר לדבר
31 עבירה¹⁶: "בא ואמר לו בת איש פלוני מהי לכהונה, אל
32 תאמר לו כשרה והיא אינה אלא פסולה". מכל הדוגמאות
33 הללו מצטט רש"י דוקא את האחרונה, ולא אחת
34 מהדוגמאות הראשונות והברורות יותר¹⁴!

ד.

"ואתה עוקף עליו..."

35 ובדוגמא זו עצמה אין מובן מדוע מביא רש"י בפשוטו
36 של מקרא גם את הסיום "ואתה עוקף עליו ונוטלה
37 הימנו", שהרי, בפשוטו, זוהי "עצה שאינה הוגנת לו",
38 משום של"סומא בדבר" כדאי יותר להיות בעל "שדה"
39 מאשר "חמור". ומדוע יש צורך להוסיף כאן ענין חדש
40 לחלוטין – "ואתה עוקף עליו ונוטלה הימנו"¹⁷?
41 לכאורה, ניתן היה להשיב על כך, ולפחות בדוחק:
42 על הפסוק "יששכר חמור גרם רובץ בין המשפטים",
43 שבפרשת ויחי¹⁸, מפרש רש"י: "כחמור חזק שמטעינים
44 אותו משא כבד .. המהלך ביום ובלילה ואין לו לינה
45 בבית, וכשהוא רוצה לנוח רובץ בין התחומין, בתחומי
46 העיירות שמוליך שם פרקמטיא".
47 מכך אפשר להבין, ואפילו בן חמש למקרא מבין זאת,
48 שצורך פרנסה יש תועלת רבה יותר בחמור מאשר

1 אך קשה לומר שזהו היסוד וההכרח לפירושו של
2 רש"י, כי¹¹ אז צריך היה רש"י לומר את הפירוש "ויראת
3 מאלקין" באותו "דבור המתחיל", בהמשך אחד: "לכך
4 נאמר ויראת מאלקין...", ולא ב"דבור המתחיל" נפרד,
5 בדומה לנאמר בתורת כהנים על פסוק זה "שמא תאמר
6 עצה טובה .. והרי הדבר מסור ללב...", וכפי שאנו
7 מוצאים בהמשך בפירוש רש"י עצמו על הפסוק¹² "והדרת
8 פני זקן" – "לא ישב במקומו... יכול יעצים עיניו... לכך
9 נאמר ויראת מאלקין...".

10 מכך שרש"י מחלק ענין זה, ואומר ב"דבור המתחיל"
11 נפרד מובן, שהפירוש "לפני הסומא בדבר לא תתן עצה
12 שאינה הוגנת לו" הוא ענין בפני עצמו וההכרח לפירוש
13 זה הוא ממלים אלו עצמן – "ולפני עור לא תתן
14 מכשול"¹³.

ה.

דוגמא ל"עצה שאינה הוגנת לו"

15 בהמשך דבריו מציין רש"י דוגמא ל"עצה שאינה
16 הוגנת לו" – "אל תאמר מכור שדך וקח לך חמור, ואתה
17 עוקף עליו ונוטלה הימנו".
18 אין מובן:
19 (א) המשמעות של "עצה שאינה הוגנת לו" מובנת
20 מאוד, לכאורה, ואינה דורשת הסבר, ומדוע צריך רש"י
21 להביא דוגמא?
22 (ב) אם צריך בכל זאת להביא דוגמא ל"עצה שאינה
23 הוגנת לו", יש לכך דוגמאות פשוטות וברורות הרבה
24 יותר¹⁴?

(11) נוסף על מה שהקשה בשפ"ח* דאפ"ל ד"הכתוב אמר ויראת מאלקין היכא דאין וראה" (וע"ד פרש"י לקמן יט, לב – הובא לקמן בפנים). וראה גם ביאור הרי"ף פערלא לשהמ"צ רס"ג ל"ת נה (נד, ב) שהקשה על הגוף.

(12) יט, לב. – ויתירה מזו: רש"י אינו מעתיק התיבות "ויראת מאלקין" בהד"ה ואפילו אינו מרמז ב"גוף"! ועד"ז הוא בפרש"י בהר כה, יז (וראה לקמן הערה 37). שם, מג.

(13) בקרבן אהרן שם מפרש דגלמד מהלשון "לא תתן מכשול" – כי "המשכים מכשול .. לא יקרא נוטן כי מה נוטן לו או למי נוטן ולא יקרא .. אלא משום .. לזה הוכרחו חז"ל לדרשו בדבר ששייך בו נתינה .. והוא בעצה שנותן לו כו" (וראה מנ"ח מצוה רלב אות ד בסופו).

ובביאור הרי"ף פערלא שם (נד, ג) הקשה עליו ד"אשכחן בקרא בכמה דוכתי לשון נתינה במקום ידוע אע"פ שאינו נוטן לשום אדם כו". ע"ש באורך. וראה מלבי"ם כאן. ואכ"מ.

(14) ולהעיר שגם בחינן שם מביא דוגמא זו דוקא. וראה משכיל

לרד כאן.

(15) קרבן אהרן לתו"כ. וכן בפי' רבינו הלל שם.

(16) וצ"ע שמהמשך לשון התו"כ משמע דזה אינו בכלל "עצה שאינה הוגנת לו" (ולהעיר מ"לשון ספרי (ספרא) "בסהמ"צ להרמב"ם וכן בחינן שם).

ואולי י"ל כי "מכשול" בלישנא דקרא (כאשר אין פירושו כפשוטו) ובפרט כאן שבא בהמשך להענינים שבפסוקים לפני זה שכולם מדברים באיסורים: לא תגנובו גו' – נופל יותר על "מכשול עון" (יחזקאל מד, יב. ובעוד מקומות) מאשר על "עצה שאינה הוגנת" הגורמת הפסד או היזק. ולהעיר מב' הפ' בפרש"י בחוקותי כו, לו. ואכ"מ.

(17) בפשטות מוסיף בזה הסיבה שהאדם יתן עצה כזו לחבירו. אבל צ"ע למאי נפק"מ? ועוד: הרי גם בדוגמאות הראשונות בתו"כ כתב רק "שיקפחוהו לסטים .. בשביל שישתרב" שבפשטות כוונתו רק להזיק. וא"כ גם בדוגמא זו אפ"ל שרק רוצה להזיק לחבירו.

(18) מט, יד.

(*) בשפ"ח שנדפס בחזונושים "מקראות גדולות" נשמט.

31 (ב) ועוד ועיקר: אם אכן כדאי יותר לבעל השדה
32 לרכוש את החמור מאשר להשאיר בבעלותו את השדה,
33 מדוע אכפת שהיועץ יקנה אחר כך את השדה, שהרי
34 עבור ה"סומא בדבר" אין זה "מכשול" ואפילו לא "עצה
35 שאינה הוגנת לו", אלא להיפך: עבורו טוב יותר לרכוש
36 את החמור!

ו.

חזרה על דין בתורה – יש בה חידוש

37 הדברים יובנו לפי הכלל הקיים גם בדרך הפשט,
38 שכאשר התורה חוזרת בשנית על דין שכבר ידוע לפני
39 כן, יש למצוא בו חידוש כלשהו, ולא לומר שהחזרה היא
40 רק כדי "להרבות בלאווין" וכדומה²³.

41 ובמקומות שבהם מפרש רש"י "לעבור עליו בשני
42 לאווין"²⁴ וכדומה, הרי זה משום שלא מצא שם חידוש
43 בהלכה בדרך הפשט.

44 כפי שרואים בפירוש רש"י בפסוק זה עצמו: על "לא
45 תקלל חרש" מפרש רש"י, כדלעיל: "מנין לרבות כל
46 אדם, תלמוד לומר... אם כן למה נאמר חרש, מה
47 חרש...?", ולכאורה: רש"י יכול היה להסביר בפשטות,
48 שאמנם יש איסור של "לא תאור"²⁵, אשר כולל "כל
49 אדם", ואף "חרש", אך לגבי ה"חרש" מופיע איסור
50 מיוחד של "לא תקלל", כדי להוסיף לגביו לאו נוסף.

51 מכך מובן, שכאשר אפשר, יש לפרש את הפסוקים
52 באופן שלא יהיה צורך להזדקק למסקנה שהדבר הוא רק
53 כדי להרבות בלאווין.

54 וכך בעניננו: הענין של "ולפני עור לא תתן מכשול"
55 כפשוטו, שאסור להניח מכשול אשר ה"עור" עלול להינזק
56 בגללו, כבר ידוע מן הנאמר בתורה לפני כן על מספר
57 מעשים מעין אלו, שהם אסורים ובלתי רצויים: "וכי²⁶
58 יפתח איש בור או כי יכרה איש בור ולא יכסנו ונפל
59 שמה... בעל הבור ישלם...". כלומר, אסור להניח
60 "מכשול" ולבצע פעולה העלולה לגרום נזק לזולת²⁷.

1 בשדה, כי הוא עובד הן ביום והן בלילה, ללא טרחה רבה
2 לבעליו, כי הוא נושא את המשאות הכבדים. ואילו בשדה
3 עובדים בדרך כלל רק ביום, ודרושים עמל ויגיעה רבה
4 של בעל השדה בכל המלאכות של חרישה, זריעה, קצירה
5 וכדומה במשך השנה¹⁹. זאת ועוד, עבודתו של החמור
6 מפיקה רווח מדי, או לאחר זמן קצר בלבד, ואילו מן
7 השדה מופקים הרווחים רק לאחר תקופה ארוכה הרבה
8 יותר, לאחר הקצירה, ואף יותר מכך – לאחר איסוף
9 התבואה.

10 ולפי זה יוצא, שה"עצה" של "מכור שדך וקח לך
11 חמור" היא בדרך כלל, "בהווה"²⁰, עצה הגונה. ולכן
12 מסיים רש"י ואומר "ואתה עוקף עליו ונוטלה הימנו",
13 שנקאן מדובר על מקרה שבו ה"יועץ" מתכוון בעצתו
14 לקחת את השדה²¹.

ה.

העצה צריכה להיות "הוגנת לו"

15 אך הדבר אינו מובן, כי:
16 (א) ברור, שמצד שני יש ל"שדה" יתרונות לעומת
17 "חמור". כגון: אין בו ענין של מוות, העבודה עם חמור
18 כרוכה בטלטולי דרך של בעל החמור שצריך לנוע תמיד
19 ממקום למקום, ואילו שדה נמצא בדרך כלל בסמוך לעירו
20 ולביתו, ועוד. ובמיוחד, כאשר הדגש כאן הוא שהעצה
21 "אינה הוגנת לו" – וייתכנו אופנים רבים שבהם טוב יותר
22 שלא למכור את השדה,

23 בדומה לדוגמא הקודמת המובאת בתורת כהנים "צא
24 בהשכמה שיקפחוהו לסטים", אשר בדרך כלל "צא
25 בהשכמה" היא עצה טובה, אך במקרה זה היא רעה, מפני
26 שישנם לסטים, ולכן זוהי "עצה שאינה הוגנת לו"²². וכפי
27 שנאמר בתורת כהנים בסיום הדברים "שמה תאמר עצה
28 טובה אני נותן לו, והרי הדבר מסור ללב, שנאמר ויראת
29 מאלקיך אני ה'" – שהיועץ אף יכול לומר שהוא התכוון
30 לעוץ "עצה טובה".

בשני לאווין" (ודלא כמ"ש בנימוקי שמואל כאן). וראה לקמן הערה 37.
24 ראה פרש"י תשא לד, כג (הרבה מצות כר). צו ו, ו. שמיני יא,
מד. אמור כג, כב. שם, לא (ושם: או להזהיר על מלאכת לילה כר). בהר
כה, לו. ועוד.
25 משפטים כב, כז. ולהעיר, ששם לא פרש"י דקאי על כל אדם.
26 שם, כא לג'לר.
27 ראה ספורנו כאן דתוכן האיסור דלפני עור גוי' (כפשוטו) הוא
"שלא יגרום בנזקו".

19 ראה משפטים כג, ט"ז (ובפרש"י). ונוד. וראה נח ה, כב
ובפרש"י.

20 ראה פרש"י משפטים (כא, כח, כב, יז. כא. לו) ובכ"מ.
21 ראה קרבן אהרן שם: שחמד את שדהו וא"ל מכור שדך כר.
22 ראה גם תורה תמימה עה"פ (אות פ).
23 ראה פסחים כד, סע"א ואילך. ופשוט דכ"ה ע"ד הפשט – ראה
לדוגמא פרש"י משפטים כג, יט (ותשא לד, כז) ועוד. ולהעיר מפרש"י
משפטים כא, יב: כמה כתובים כר.
ולהעיר מס' שמע שלמה (הנ"ל הערה 3) "ודוחק לומר לעבור עליו

25 כמה וכמה³³ שאסור לגרום נזק בנפשו של הזולת³⁴, על
26 ידי שיעבור עבירה.
27 וכפי שמוצאים בהרחבה בפרשת בראשית, שמפני
28 שהנחש הכשיל את חוה³⁵ בחטא עץ הדעת, הוא נענש
29 בעונש חמור ביותר – "ארור אתה מכל הבהמה..."³⁶.
30 ומכך מובנת חומרת האיסור להכשיל את הזולת בעבירה,
31 וכפי שמפרש שם רש"י: מכאן שאין מהפכים בזכותו של
32 מסית...

33 משום כך מביא רש"י דוקא את הדוגמא האחרונה
34 מתורת כהנים – "אל תאמר מכור שדך וקח לך חמור",
35 ומוסיף "ואתה עוקף עליו ונוטלה הימנו", כי דוקא
36 בדוגמא זו ישנו החידוש בדין, כדלהלן.

ה.

"מכשול" – באופן הענקת העצה

37 על ידי ההוספה "ואתה עוקף עליו ונוטלה הימנו"
38 מדגיש רש"י, שהפגם איננו בכך שגורמים ל"סומא"
39 להחליף שדה בחמור, שהרי, כאמור לעיל בסעיף ד', אין
40 הכרחי שיהיה בכך הפסד,

41 אלא השלילה היא דוקא במעשה של "ואתה עוקף
42 עליו ונוטלה הימנו".

43 התורה מחדשת כאן, בדרך הפשט, דין חדש: אין
44 מדובר כאן על איסור גרימת נזק ל"עור", אלא התורה
45 אוסרת כאן גם נתינת "עצה שאינה הוגנת לו": כאשר
46 נותנים עצה לזולת, יש לחשוב רק על כך שהעצה תהיה
47 "הוגנת לו", ולא לחשוב על התועלת העצמית, שהמיינץ
48 יכול להרויח מכך³⁷.

והאזהרה נאמרו בלשונות אחרות לגמרי.

(31) וראה לקמן הערה 37.

(32) ברי"פ פערלא שם (נה, ב) דמשיאו עצה רעה לעשות עבירה או
עצה רעה שמפסידו ממון או מושיט כוס יין לנויר – אינו ענין להלאו
דלא תשים דמים בביתך, וצריך אזהרה מיוחדת בפ"ע.

אבל ע"ד הפשט מכיון שתוכן האיסור הוא – גרם הזיק לחבירו, מה
לי ע"י מכשול בידים או ע"י עצה רעה (וכן – מה לי הזיק בגוף או בנפש,
כדלקמן בפנים).

(33) ראה פרש"י תצא כג, ט.

(34) ולהעיר (לאריך גיסא) ממפרשים (ראה משכיל לדוד כאן. מנ"ח
(ובהגהות הרי"פ פערלא) שם. תו"ת כאן) – דמה שע"ד ההלכה האיסור
דולפני עור גר' הוא במכשיל חבירו בעבירה – אין זה שולל מכשול
כפשוטו.

(35) ראה בראשית (ג, יג) "הנחש השיאני" ובפרש"י "הטעני".

(36) שם, יד.

(37) ובלשון רש"י לקמן (בהר כה, יז) "ולא ישיאו עצה שאינה הוגנת
לו לפי דרכו והנאותו של יועץ".

וכבר הקשה בס' שמע שלמה (הנ"ל) כאן ל"ל קרא דולפני עור, והרי

1 אמנם, התורה אינה מדברת שם במפורש על איסור
2 והיתר, אלא על תשלומים בעקבות נזק, אך אדרבה: אם
3 נענשים, ויש לשלם עבור הנזק שגרמו

4 [ויותר מכך: ה"מכשול" המוזכר שם אינו "שלו" כלל,
5 כפי שמפרש שם רש"י שמדובר על בור ברשות הרבים,
6 ובכל זאת "בעל התקלה" חייב לשלם עבור הנזק בדיוק
7 כאילו היה המכשול "שלו"]

8 הרי ודאי שזהו דבר אסור²⁸.

9 ולכן מסביר רש"י²⁹, שמדובר כאן על סוג שונה של
10 איסור³⁰, אשר אינו נכלל ואי אפשר ללומדו מהדין של
11 "כי יפתח איש בור..."³¹, העוסק בגרימת נזק לזולת, כפי
12 שיוסבר להלן בסוף סעיף ז' ואילך.

ז.

דוקא בדוגמא האחרונה יש חידוש בדין

13 מכך מובן בפשטות מדוע אין רש"י יכול להביא את
14 שתי הדוגמאות הראשונות מ"תורת כהנים" ל"עצה
15 שאינה הוגנת לו" – "צא בהשכמה שיקפחוהו לסטים,
16 צא בצהרים בשביל שישתרב", כי עצות מעין אלו שאינן
17 הגונות נכללות, בדרך הפשט, בענין של "כי יפתח איש
18 בור"³²: על ידי עצה רעה זו גורם האדם נזק לזולת.

19 אמנם, גרימת הנזק אינה ניכרת וישירה כל כך,
20 כפעולה של "כי יפתח איש בור", אך אין הבדל בתוצאת
21 הפעולה – גרימת נזק לזולת.

22 מאותה סיבה אין רש"י יכול לפרש שב"ולפני עור..."
23 הכוונה היא שאסור להכשיל את הזולת בעבירה, כי באם
24 אסור לגרום לאחר נזק גשמי, בגופו ובנכסיו, על-אחת-

(28) ראה השק"ט ע"ד ההלכה בביאור הרי"פ פערלא שם (נד, ג
ואילך. רש"י) ומסיק שם שיש בזה הלאו ד"ל תשים דמים בביתך" (תצא
כב, ח. וראה ספרי שם) – אבל בלימוד ע"ד הפשט י"ל שאין צריכים ע"ז
אזהרה לידע האיסור, כי מובן הוא במכש"כ מהעונש, ככפנים. וראה
לקמן הערה 30.

ומה שפרש"י שם "שור ולא אדם חמור ולא כלים" – הוא רק בנוגע
להתשלומין (שזהו חידוש התורה, שהרי אין חבור שליו), אבל לא בנוגע
לעצם האיסור הנלמד (ומובן) מזה.

(29) ראה ענ"ד ביאור רי"פ פערלא שם (בטעם שהוציאו חז"ל קרא
דולפני עור גר' מדי פשוטו), אלא שהוא כתב שמכשול בידים (כפשטות
– כולל בור ברה"ר) נכלל בהלאו ד"ל תשים גר'" (ראה הערה הקודמת).
וראה לקמן הערה 32.

(30) לכאורה אפ"ל דאף שידענין מן העונש שיש איסור (ככפנים) –
מ"מ, מכיון שבהפסוקים ד"כי יפתח גר'" לא מפורש האיסור, מקום
להוסיף אזהרה מפורשת. וכפרש"י לעיל פסוק יא (וכן בכ"מ) "למדנו
עונש אזהרה מנין".

אבל – אינו. כי בהמקומות שנאמר הן עונש והן אזהרה, נאמרו
שניהם באותה לשון. משא"כ בנדוד', הרי העונש (על הגרמת נזק)

בתורת כהנים הדיוק הוא "שמה תאמר עצה טובה אני
נותן לו". כלומר, למעשה היתה זו עצה רעה, אך אדם
אחר אינו יכול להאשימו, כי היועץ יכול להצטרף ולטעון
שסבר שזוהי עצה טובה, ולכן זהו "דבר המסור ללב".

ואילו לפי רש"י אין הבדל אם העצה היתה למעשה
"עצה טובה" או "עצה רעה", אלא השאלה היא רק לגבי
דעתו וכוונתו של האדם היועץ – האם בשעת נתינת
העצה הוא חשב אך ורק על הזולת, או לא⁴².

את זאת אין לדעת אף לאחר שהיועץ רכש את השדה,
כי ייתכן שלא היתה זו כוונתו בעת הענקת העצה, ורק
לאחר מכן התאפשרה רכישת השדה על ידו, מידי מי
שלקחו מה"עור".

על כך אומרת התורה "ויראת מאלקין – המכיר
מחשבותיך" ויודע את הרהוריך בעת הענקת העצה.

;

אהבת ישראל – "כמוך"

מכך נלמדת הוראה נפלאה בענין אהבת ישראל, עד
כמה חייב יהודי להתמסר ולהשקיע למען טובתו של
יהודי אחר:

לא די בכך שאתה מתנהג באופן שלמעשה נובעת
מהתנהגותך תועלת לזולתך, אלא יש חשיבות גם ל"דרך"
שלך, לכוונתך ולמטרתך: כאשר אתה מיטיב עם זולתך,
עליך "לצאת" לחלוטין מעצמך ולחשוב אך ורק על מצבו
של הזולת, כך שלא תהיינה מעורבות בכך שום נגיעות
אישיות וכדומה.

זהו קיום אהבת ישראל באופן של "ואהבת לרעך

חידוש זה מתבטא בדוגמא המובאת³⁸ "אל תאמר
מכור שדך וקח לך חמור ואתה עוקף עליו ונוטלה
הימנו": אף כאשר מקבל העצה לא ייזוק כלל, בכל זאת
עצה זו "אינה הוגנת לו" – אין היא ניתנת עבורו ולמען
טובתו וצרכו³⁹, ואת זאת אוסרת התורה. כי כשנותנים
עצה לזולת יש לחשוב אך ורק על טובתו של הזולת,
ולקבוע את צרכיו של האחר – "הוגנת לו", ולא לחשוב
על רווחים אישיים – "ואתה עוקף עליו ונוטלה הימנו".
למרות, שהאדם יכול להרהר: זה – ה"סומא בדבר"
– אינו חסר כלל, ומדוע אכפת שהוא עצמו – היועץ –
ייהנה מכך?!

על כך אומר רש"י "ולפני עור לא תתן מכשול" –
"לפני הסומא בדבר לא תתן עצה שאינה הוגנת לו":
ב"מכשול" הכוונה היא כאן אף למקרים שבהם ה"סומא
בדבר" אינו ניזוק כלל, אלא ה"מכשול" הוא רק באופן
נתינת העצה – "עצה שאינה הוגנת לו"⁴⁰: ה"סומא"
סובר שה"יועץ" מעניק לו עצה אשר "הוגנת לו", ואילו
היועץ "עוקף עליו", מרמה ומעניק לו עצה "לפי⁴¹ דרכו
והנאות".

ט.

העיקר – כוונת היועץ בזמן הענקת העצה

לפי זה יובן מדוע מרחיב רש"י בפירושו על "ויראת
מאלקין" – "לפי שהדבר הזה אינו מסור לבריות לידע
אם דעתו של זה לטובה או לרעה ויכול להישמט ולומר
לטובה נתכוונתי, לפיכך נאמר בו ויראת מאלקין, המכיר
מחשבותיך", בעוד אשר בתורת כהנים נאמר בקצרה:
"שמה תאמר עצה טובה אני נותן לו, והרי הדבר מסור
ללב, שנאמר ויראת מאלקין אני ה'":

נכלל באונאת דברים. וכן הקשה במשכיל לדוד בהר שם (ותירוצו אינו
ע"ד הפשט*).

ו"ל דמה שלא אמרין (באם אפשר) לעבור עליו בשני לאווין, הוא
רק אם זהו אותו הלאו, משא"כ בנוד"ד שהאסור דאונאת דברים אינה
מוגבלת להענין ד"לא ישיאו עצה שאינה הוגנת", וכהתחלת פרש"י שם
"שלא יקניט איש את חברו" (שאינו שייך להאסור דולפני עור גוי. וראה
מלאכת הקדש על פרש"י כאן). ולהעיר מהענין דאסור כולל (שבועות
כד, ב. ובכ"מ).

[והטעם שהוכרח רש"י להביא גם הדוגמא ד"לא ישיאו עצה שאינה
הוגנת כו" הוא כהמשך פרש"י "לכך נאמר ויראת מאלקין כו"].

(38) ראה גם משכיל לדוד בהר שם.

(39) כפרש"י בשלח טז, ז.

(40) ועד"ז בפרש"י בהר שם שדייק רש"י "עצה שאינה הוגנת לו"
(ולא עצה רעה) – כי איירי (כפרש"י שם) באונאת דברים. משא"כ
בפרש"י עה"פ (תבא כז, יח) משגה עור בדרך שכתב "ומשיאו עצה רעה"
– כי שם הוא א' מן הי"א (הכי) אוררים שבתורה, ופשוט שזהו הכי חמור
– משיאו עצה רעה.

(41) ל' רש"י בהר שם.

(42) ולשון פרש"י "אם דעתו של זה .. לרעה" – אין הכוונה בזה עצה
רעה בפועל, כ"א שכוונתו אינה לטובת השני ובמילא ה"ז עצה רעה
מחמת אופן נתינת העצה. ודווקא.

(*) בנמוקי שמואל פרשתנו כאן תי' "לעבור עליו בשני לאווין". אבל ראה לעיל טעמין והערה 23. – במלאכת הקדש תי' רק בנגוע הלאו דאל תונו גבי גר (משפטים
כב, ב. ובפרש"י, פרשתנו יט, ג. ובפרש"י). אבל לא בנגוע "לא תונו" דפ' בהר שם (וכמפורש בפרש"י כ"ל דכולל ש"לא ישיאו עצה שאינה הוגנת לו").

- 1 כמוך" 43. רק כאשר חשים ש"רעך" הוא "כמוך" בפשטות,
2 כמוך ממש – אין זה "זולת" אלא חלק ממך, אחדות
3 ישראל 44 – אז חושבים על "רעך" באופן המעסיק אותך
4 לחלוטין, "כמוך" ממש.
(משיחת ש"פ קדושים תשמ"א)

(43) פרשתנו לקמן פסוק יח.

(44) ראה ירושלמי נדרים פ"ט ה"ד. סהמ"צ להצ"צ מצות אהבת ישראל. קונטרס אהבת ישראל. וש"נ.

המשך ביאור למס' מנחות ליום ראשון עמ' א

- 1 השביעית אינה נתונה על המערכה, שחלה זו חוצצת ביניהם.
2 מתרצת הגמרא: אמר ליה רב חסדא לרב הוננא, ואמר ליה – ויש
3 אומרים שרב הוננא אמר לרב חסדא, רבי קטמיה – לשיטתו,
4 דאמר ש"על שבתורה היינו בקמך, ולא על גבי, ואין מניחים את
5 הלבונה על החלה העליונה אלא על השולחן בין שני הסדרים, וגם
6 כשנתן חלה שביעית אין הלבונה נתונה עליה ואין חציצה. מביאה
7 הגמרא את הברייתא שבה אמר זאת רבי: דתניא, רבי אומר, כתוב
8 בתורה ונתת על המערכת לבנה וזה, ועל היינו בקמך, שניח
9 את הבזיכין על השולחן ליד המערכות. אתה אומר על בקמך, או
10 אינו אלא על ממש, על גבי, תשובתך, כשהוא אומר בהקמת
11 המשכן (שמות א מ) וסבת על הארץ את הפרכת, ומכך שהפרכת
12 תלויה מן הצד, וכתבה התורה על, הו אומר שעל הוא בקמך.
13 שנינו במשנה: כל הכלים שבמקדש וכו' היו עומדים ארכן לארכו
14 של בית. הגמרא מביאה ברייתא בריתא המחלקת בזה בין הארון לבין
15 שאר כלי המקדש: תנו רבנן, כל הכלים שבמקדש, היינו המנורות
16 והשולחנות, ארכן מכוון לארכו של בית, ממזרח למערב, חוץ
17 מהארון שארכו מכוון לרחבו של בית, מצפון לדרום. מוסיפה
- 18 הברייתא: וכן – בכיוון זה היה הארון מונח, וכן היו פדיו מונחין.
19 מבררת הגמרא: מאי קאמר – מהי הכוונה בזה. משיבה הגמרא:
20 הרי קאמר, ההוכחה שכן היה הארון מונח, ארכו מכוון לרוחב
21 הבית, היא מדכדיו כך היו מונחין – מהאופן שהיו הבדים מונחים,
22 שנתונים היו לאורכו של בית, ממזרח למערב, וכיון שהיו הבדים
23 קבועים לרחבו של הארון וכמבואר להלן (ע"ה), נמצא שאורך
24 הארון עמד לרחבו של בית.
25 מבררת הגמרא: וכדיו מנלן שמכוונים כנגד ארכו של בית. משיבה
26 הגמרא: דתניא, נאמר לגבי נתינת הארון ובדיו בקדש הקדשים
27 בחנוכת הבית הראשון (מלכים א' ח ח), ויארכו הבדים ויארצו ראשי
28 הבדים מן הקדש על פני הדביר ולא יארצו החוצה וגו'. מפרשת
29 הברייתא: אילו היה כתוב רק ויארצו הבדים, יכול היית לפרש
30 שהיו ארוכים אך לא היו נוגעין בפריכת, תלמוד לומר ויארצו ראשי
31 הבדים מן הקדש על פני הדביר, שנראים היו בהיכל. ואי ויארצו –
32 ואם היה כתוב רק ויארצו וגו' על פני הדביר, יכול היית לפרש שהיו
33 מקרעין בפריכת ויארצין אל ההיכל, תלמוד לומר לא יארצו החוצה,
34 הא כיצד היו נראים ואינם נראים,

המשך ביאור למס' מנחות ליום שבת קודש עמ' ב

- 1 ובדכרח שתחילת המשנה היא כדעת רבנן החולקים.
2 ורבי יוחנן חולק על חזקה, ואמר, אפילו תימא שתחילת המשנה
3 כרבי, לא קשה מדוע די שיביא ששים עשרון, משום שתחילת
4 המשנה עוסקת באומר פירשתי להביא מנחה של עשרונות, ואף
5 ששכחתי את מנין העשרונות שנדרתי, אכל אני זוכר שלא
6 קבעתי להביאם בכלי אחד, ולכן אף לרבי די בזה דמיתי שיתין
7 עשרונות פשיטין מאני – שמביא ששים עשרונות בששים כלים,
8 כל עשרון בכלי אחד.
9 שנינו במשנה, האומר, הרי עלי מנחה סתם, יביא אוזיה שידצה
10 [ובי], רבי יהודה אומר יביא מנחת סולת, שהיא מיוחדת
11 שבמנחות.
12 הגמרא מבארת מהו 'מיוחדת שבמנחות': תנא בברייתא לבאר את
13 דברי רבי יהודה, שלכך יביא מנחת סולת, הואיל ופתח בו
14 (במנחת סולת) הקטוב תחלה – שמנחת סולת כתובה ראשונה
15 לפני כל המנחות, ובזאת היא 'מיוחדת שבמנחות', ולכן הנודר
16 מנחה סתם עליו להביא מנחה הכתובה ראשונה בפרשה.
17 מקשה הגמרא: אלא מקשה – האם מעכשיו יצא לנו דין, שהאומר
18 הרי עלי עולה סתם, ולא פירש מאיזה מין יביא, שביא בן דקר ולא
19 צאן, הואיל ופתח בו הקטוב בפרשת קרבן עולה.
- 1 גמרא
2 הגמרא מבררת מהו החידוש בנודר שלא פירט מנין העשרונות.
3 שנינו במשנה, הרי עלי עשרון יביא אחד, מקשה הגמרא: פשיטא,
4 שמאחר שנדר בלשון יחיד חייב להביא רק עשרון אחד. מתרצת
5 הגמרא: שהתנא הקדים דין פשוט זה, משום שהדין הבא במשנה,
6 'עשרונות יביא שתיים' איצטריבא ליה ללמדנו, שכיון שאמר בלשון
7 רבים צריך להביא שני עשרונות.
8 מקשה הגמרא: הא נמי פשיטא – הרי גם דין זה שאינו יכול להביא
9 עשרון אחד הוא פשוט, שהרי אמר עשרונות בלשון רבים. מתרצת
10 הגמרא: מיעוט עשרונות שתיים איצטריבא ליה, כלומר, החידוש
11 הוא שאינו חוששים שמה כוונתו היתה ליותר משני עשרונות,
12 אלא די בכך שיביא רק שתי עשרונות.
13 הגמרא דנה האם רבי חולק גם בתחילת המשנה. שנינו ברישא,
14 פירשתי בשעה שנדרתי שיעור המנחה, ואני יודע מה פירשתי,
15 יביא מספק ששים עשרון. מבררת הגמרא: מאן תנא – מי הוא
16 התנא ששנה דין זה. אמר חזקיה, דלא כרבי, דאי כרבי היא שנויה,
17 האמר בסוף המשנה, שהאומר פירשתי מנחה של עשרונות ואני
18 יודע כמה פירשתי, יביא ששים מנחות של עשרונות, מאהד ועד
19 ששים, ואם כן איך שנינו ברישא שמביא רק ששים עשרון.

לקוטי שיחות

פרשת קדושים

כרך כו, ב

מתורגם ללשון הקודש

לגבי גזילה היא שהאדם "כביכול עשה עין של מטה כאילו
אינה רואה ואוזן... אינה שומעת" – ואף על פי כן, לא
נאמר לגבי כללות איסור גניבה ש"הכופר ב(מצות) גניבה
ככופר ביציאת מצרים";
ובדומה לכך כללות איסור אונאה [אשר גם האיסור
הכרוך ב"מצות מידות" ⁷נכלל⁸ בכלל לא⁸ תונו איש את
עמיתו] תוכנו – שהוא מרמה את השני, ובמילא הריהו
(בדיוק כמו ב"מצות מידות") "כעובר עבירה בסתר ..
שהוא כופר בהשגחה"⁹. ובדומה לכך בעוד כמה וכמה
מצוות שהינן עבירות בסתר¹⁰ –
וחזרת הקושיא למקומה: מהו הענין המיוחד במצות
מידות, שדווקא לגביה¹¹ נאמר "הכופר במצות מידות
ככופר ביציאת מצרים"?

ב.

הוספת הרמב"ם שיציאת מצרים "גרמה לכל הציוויים"
גם צריך להבין את לשון הרמב"ם – "וכל הכופר
במצות מידות ככופר ביציאת מצרים שהיא תחילת¹² הציווי

א.

"העובר על מצות מידות ככופר ביציאת מצרים"
בנוגע לציווי של "מידות ומשקלות" בפרשתנו¹ –
לגביו אומרת התורה "(לא תעשו עול במשפט במדה...
מאזני צדק...) אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ
מצרים" – מביא הרמב"ם² מ'תורת כהנים'³: "וכל הכופר
במצות מידות ככופר ביציאת מצרים שהיא תחילת הציווי.
וכל המקבל עליו מצות מידות הרי זה מודה ביציאת
מצרים שהיא גרמה לכל הציוויין".
מהי השייכות בין "מצות מידות" – ליציאת מצרים
דווקא?
מבאר ה'מגיד משנה'⁴, כי "השוקל במידה חסרה הוא
כעובר עבירה בסתר .. שהוא כופר בהשגחה⁵ .. ויציאת
מצרים היו בה מופתים מחודשים והם מורים על החידוש
(=שהעולם נברא יש מאין) ועל ההשגחה".
אך יש להבין: גם גניבה היא "כעובר עבירה בסתר ..
שהוא כופר בהשגחה", וכמפורש במז"ל⁶ שהחומרה בגניבה

(1) יט, לה'לו.

(2) הל' גניבה ספ"ז. נעתק בטור חו"מ סרל"א, ובשו"ע שם (סי"ט)
בקיצור לשון. – אבל בשו"ע אדה"ז חו"מ הל' מדות ומשקלות כ'ר'
השמיטו (אף שמביא (שם סט"ז) "קשה עונשן של מדות כו", שהובא
בתחילת ההלכה ברמב"ם כאן) – אבל בריש הל' רבית (סעיף ב) הביא
(מתוך כהר כה, לח. רמב"ם הל' מלוה ולוה פ"ד ה"ז. טרשו"ע יו"ד
סק"ס ס"ב) ד"כל המלוה ברבית כאילו כופר .. וביצי"מ". ואכ"מ.

(3) פרשתנו שם [אלא שבתו"כ מקדים "על תנאי כך הוצאתי אתכם
.. שתקבלו עליכם מצות מדות" (ובקרבן אהרן שם מפרש שזהו הטעם
ד"כל הכופר במצות מדות כופר ביצי"מ". ע"ש) – והטעם שהשמיטו
הרמב"ם (אף שהביאו בסהמ"צ שלו מ"ע רח) י"ל כי ענין זה ("על תנאי
כך הוצאתי אתכם") מצינו בעוד כו"כ מצות, ואינו ענין מיוחד ל"מצות
מדות". וראה תו"כ שמיני שבעה"ה 11. לקמן הערה 14].

(4) נעתק בב"י לטחו"מ שם. וראה גם פרישה שם. סמ"ע לשו"ע שם
סקל"ה. ועוד.

(5) ראה גם כלי יקר תצא כה, יג. ועוד.

(6) ב"ק עט, ב.

(7) ל' החינוך מצוה רנט. ולהעיר שבטשו"ע נכללו "מצות מדות"
בהלכות אונאה ומקח טעות (משא"כ ברמב"ם שנכללו בהל' גניבה*,
ואונאה כו' – בהל' מכירה).

(8) בהר כה, יז.

(9) שלכן נאמר שם "ויראת מאלקיך", כפרשי" שם.

(10) וראה ב"מ סא, ב: למה לי דכתב רחמנא יציאת מצרים ברבית
(וראה הערה הבאה) .. גבי ציצית .. במשקלות אמר הקב"ה אני הוא
שהבחנתי כו' (וכן הוא שם בנוגע לשרצים). ולהעיר ג"כ מסוג המצות
שהן דבר המסור ללב ונאמר בהם "ויראת מאלקיך" (רש"י פרשתנו יט,
יד, שם, לב, בהר שם. ועוד). ועוד. – וראה גבורת ה' להמהר"ל פמ"ה.
(11) ועד"ז ברבית (נסמן בהערה 2). ואכ"מ. – ולהעיר מתו"כ שמיני
(יא, מה) "וכל הכופר בעול מצות כופר ביצי"מ" (אף שמדובר שם
בשרצים).

(12) ראה פרישה שם הטעם להשנינו בל' הרמב"ם ("תחילת הצווי",
היא גרמה לכל הצוויין). וכן – מתחיל "ככופר" ** ומסיים
"מורה" ***. ואכ"מ.

(* וראה רמב"ם שם ה"ב: שהמודד .. גונב (ובחינוך מצוה רנח מוסיף "בלי ספק". ובשו"ע אדה"ז חו"מ שם סוס"ב "גונב ממש"). וראה קרית ספר (להמבי"ט) לרמב"ם
שם. מנ"ח מצוה רנח סק"ג. ועוד. ואכ"מ.

(** אבל בתו"כ שם "כופר". וראה ילקוט שניי נוסחאות ברמב"ם הוצאת פרענקל.

(*** ובקריית ספר "כמודה".

הגמרא¹⁵ אומרת "לאו שכתב רחמנא במשקלות", אף
ש"גזל¹⁶ מעליא (=גמור) הוא", היא כדי להוסיף "לעבור
עליו משעת עשייה". וכפי שהרמב"ם¹⁷ פוסק "כל מי
שמשוה בביתו .. מידה חסרה .. עובר בלא-תעשה".
ובדומה לכך בנוגע למצות עשה שבו אומר הרמב"ם¹⁸
"מצות עשה לצדק המאזנים... יפה יפה ולדקדק בחשבונן
בשעת עשייתן" – האיסור של מידות ומשקלות חסרות, לא
מתחיל מגרימת חיסרון ממון של חברו, אלא מיד בעת
העשייה וההשהיה בכיתו של מידה חסירה.

[ועל פי זה מובן חידוש נוסף שמצינו לגבי מידות
ומשקלות, ובלשון הרמב"ם¹⁹ – "התורה הקפידה על
המידות בכל שהוא" ("אף על פי שבשאר גזילות לא
הקפידה התורה אלא בפרוטה"²⁰) – משום שאיסור מידות
ומשקלות הוא לא רק חיסרון הממון של חברו, אלא עצם
המצויאות של מידה חסירה].

ויש לומר, כי טעם הדבר הוא, לא רק משום
שהמצאות מידה חסירה בבית עלולה להביא מכשול²¹ (כי
יתכן ויביא הדבר לחסרון ממון של חברו), אלא גם משום
שעצם מצויאות המידה החסירה כשלעצמה²² היא איסור
חמור²³.

וההסבר בזה:

ההבדל בין מידות ומשקלות ושאר האופנים של גניבה
ואונאה הוא:

בשאר אופני גניבה ואונאה קיים אצל הגנב רק רצון

1 וכל המקבל כו' מודה ביציאת מצרים שהיא גרמה¹² לכל
2 הציוויין:

3 מילים אלו – "שהיא תחילת הציווי", "שהיא גרמה
4 לכל הציוויין" – לא מופיעות ב'תורת כהנים', מקורו של
5 הרמב"ם, אלא הינן הוספה של הרמב"ם.

6 ותמוה לכאורה: האומנם נחוץ לרמב"ם לחדש שגדולת
7 יציאת מצרים מתבטאת בכך "שהיא תחילת הציווי .. היא
8 גרמה לכל הציוויין"?! הרמב"ם היה יכול לומר רק (כמו
9 ב'תורת כהנים') "ככופר ביציאת מצרים"; "מודה ביציאת
10 מצרים"?

11 ולאידך, יציאת מצרים פעלה כמה וכמה ענינים
12 כלליים, וכאן בוחר הרמב"ם דווקא ענין זה – שיציאת
13 מצרים היא "תחילת הציווי", "גרמה לכל הציוויין".

14 מפרשים¹³ מסבירים, כי הסיבה לכך ש"הכופר במידות
15 .. חשבינן ליה (=מחשיבים לו) ככופר ביציאת מצרים",
16 היא "מטעם שהיא תחילת כל הציוויים וכל המצוות
17 שצויה לנו ה' מסתעפים מיציאת מצרים, ואם כן זה הכופר
18 במידות שהוא סעיף מיציאת מצרים ככופר בה".

19 אבל לכאורה זהו דוחק, משום שענין זה – ש"מידות"
20 היא "סעיף מיציאת מצרים" – קיים בכל ציווי התורה¹⁴.

ג.

הטעם לחומרת "מצות מידות": רמאות במסווה של
התחשבות בזולת

21 ויש לומר הביאור בזה:

(13 פרישה שם (אלא שאין כוונתו בזה לתרץ יתור ל' הרמב"ם כ"א
השינוי בל' הרמב"ם, כבהערה הקודמת). וראה קרבן אהרן שבהערה 3.
(14 וכמוכמו גם בזה שהתחלת עשה"ד, שהם שורש כל התומ"צ,
הוא אנכי ה"א אשר הוצאתיך מאר"צ.

(15 ב"מ שם בריש העמוד.
(16 ב"מ שם. וראה מגיד משנה לרמב"ם שם ה"ב. וראה הנסמן
בשו"ג להערה 7.

(17 שם ה"ג. ובמ"מ שם – שנלמד מגמ' הנ"ל "לעבור עליו משעת
עשיי" ("וכי" בשו"ע אדה"ז חו"מ שם ס"ג ובמ"מ שעל הגליון).
ובמנ"ח שם (ס"ג) הקשה שלכאורה "שני ענינים הם, עשי' עוברים
משם אחד ושהיה' עוברים משם אחר". ע"ש. ושקו"ט בזה באחרונים.
ואכ"מ.

(18 שם רפ"ח*. וראה ב"ח לטור חו"מ שם בריש הסימן.
(19 שם פ"ח ה"ז. הובא בשו"ע אדה"ז שם סוס"א. שם ריש סעיף
ב'.

(20 ל' החינוך שם. וכ"ה גם בטור חו"מ שם. וראה השקו"ט במנ"ח
שם ס"ב (ומסיק דפחות משוה פרוטה אינו אסור אלא משום ח"ש. אבל
פשוט הלשון "התורה הקפידה .. בכל שהוא" משמע דוהו השיעור. וראה

גם ב"ח לטור שם. ואכ"מ).

(21 ראה שו"ע אדה"ז הל' אונאה כו' ס"י "שאטרה התורה להשהות
מדה חסרה בביתו .. שלא יבואו לרמות בה" (ועיין קו"א להל' גזילה וגניבה
ס"ב – שזוהי כוונת הרמב"ם בפ"ז שם). וראה הערה הבאה.

(22 במנ"ח (מצוה תרב. וכן בחסדי דוד השלם לתוספתא ב"ב פ"ו,
ד' "דהל"ת הוא רק אם משהה כדי לרמות", אבל "לעשות המדה עבית
של מימי רגלים" אסור רק מדרבנן מחשש "שמא יבא כו'". וכן מפורש
ברשב"ם ב"ב (פט, סע"ב) שהאיסור בעבית כו' אינו מה"ת.

אבל [נוסף לזה שלדעת אדה"ז (שבהערה הקודמת) חשש זה הוא
(לדעת הרמב"ם) טעמא דקרא (ובחינוך שם משמע דעבית כו' אסור
מה"ת), הנה גם] ברשב"ם אפשר לפרש כוונתו במ"ש "קרא לא אזהר ..
אלא כשיתקנה לו ע"מ למוד בהן", שהטעם הוא (לא מפני שאסור רק
כש"משהה כדי לרמות", כ"א) מפני שצ"ל על הכלי שם "מדה", משא"כ
בעבית שהוא מטונף כו' אין עליו שם "מדה" (ואסור רק מדרבנן כי
פ"עמים שרוחצו ומעביר טינופו" – רשב"ם שם).

(23 ראה גם בחיי פרשתנו יט, לה (ושם), שהוא דוגמת העונש על
מדות הלב הרעות והמחשבה הרעה אע"פ שלא הוציאם לפועל. וראה
לקמן בפנים).

(* ועפ"ז מ"ש הרמב"ם בהמשך לזה "וכן במדת קרקע צריך לדקדק בחשבון כו" קאי על עשיית המדות. ולהעיר שבשו"ע אדה"ז שם (ס"א) מביאו בהמשך ל"השוקל
לחבירו כו' עובר בל"ת" (ומשנה מל' הרמב"ם "במדת הקרקע" וכ' "למדית הקרקע"). ואכ"מ.

מדות". בוודאי הוא מודה שהקדוש-ברוך-הוא אסר גניבת
ממון חבריו; אך הוא כופר בכך שהקדוש-ברוך-הוא ציוה
על עצם העשייה והשהיה של מידה חסירה²⁸ (אפילו לולא
חסרון ממון חבריו) מצד הערמה שבלבו.
ועל כך אומר הרמב"ם²⁹ "וכל הכופר במצות מידות
ככופר ביציאת מצרים" – משום שענין יציאת מצרים הוא
– לפי שיטת הרמב"ם – קשור עם כך שהקדוש-ברוך-הוא
העניש על ענינים שבין אדם לחבירו לא רק מצד ההיזק
של חבריו, אלא מצד עצם רוע הלב של המזיק כשלעצמו.
כדלקמן.

ה.

שיטת הרמב"ם שעונש המצרים היה על רשעות לבם ובחירתם הרעה

בהלכות תשובה³⁰ מאריך הרמב"ם אודות ה"עיקר
גדול .. עמוד התורה"³¹ – "שאינן הבורא כופה בני האדם
ולא גוזר עליהן לעשות טובה או רעה"³¹, ומבאר שידיעת
הקדוש-ברוך-הוא אינה מכריחה את בחירת האדם.
לאחר מכן, בהמשך הדברים³², שואל הרמב"ם: "והלא
כתוב בתורה³³ 'עבדום וענו אותם' הרי גזר על המצריים
לעשות רע? וכתב³⁴ 'וקם העם הזה וזנה אחרי אלהי נכר
הארץ' הרי גזר על ישראל לעבוד כוכבים ומזלות?" ועונה:
"שלא גזר על איש פלוני הידוע שיהיה הוא הזונה אלא
כל אחד ואחד מאותן הזונים .. אילו לא רצה לעבוד לא
היה עובד .. וכן המצריים כל אחד ואחד מאותן המצריים
והמריעים לישראל אילו לא רצה להרע להם הרשות בידו,
שלא גזר על איש ידוע אלא הודיעו שסוף זרעו עתיד
להשתעבד בארץ לא להם" [ולאחר מכן מסיים³⁵: "וכבר

אחד – הוא עושה פעולה שבאמצעותה הוא נוטל את
ממונו של חבריו;
לעומת זאת במידות ומשקלות קיימות אצלו שתי
תנועות הפכיות: עצם העובדה שהוא מודר ושוקל לחבירו
מבטאת הנהגה של התחשבות עם חבריו, הוא מבצע
פעולה המורה על רצון לא לגרום עוול לחבר²⁴; וביחד עם
זה, עושה הוא "מידה חסירה" – שפעולת המדידה עצמה
תביא לגניבת ממון חבריו!
ולכן אוסרת התורה את עצם העשייה וההשהיה של
מידה חסירה (אפילו כאשר בפועל לא תיגרם מכך עוולה
לזולת, כנ"ל) – משום שתוכן "מצות מידות" הוא –
לשלול ערמוניות²⁵ זו של האדם כלפי עצמו²⁵.

ד.

"הכופר במצות מידות" – באיסור העשייה של מידה חסירה

לפי ביאור זה בחומר של "מצות מידות", תתבהר גם
הלשון "כל הכופר במצות מידות" – שלכאורה:
לפי הפירוש הנ"ל של ה'מגיד משנה' (ש"השוקל
במידה חסירה .. כופר בהשגחה") היה מתאים יותר
לכאורה לנקוט בלשון "כל שאינו נזהר במצות מידות" או
"אינו מקבל עליו" (כהמשך לשון הרמב"ם²⁶ "וכל המקבל
עליו... מודה...") וכיצא בזה²⁷; כיצד מתאימה הלשון
"הכופר במצות מידות", שמשמעה בפשטות שהוא כופר
במצוה, זאת אומרת, הוא כופר בכך שהקדוש-ברוך-הוא
ציוה על מידות?
על פי כל הנ"ל יש לפרש את הלשון "הכופר במצות
מידות" – שהוא כופר בתוכן המיוחד האמור של "מצות

מדות כו': בבא הא' קאי בעיקר על השוקל לחבירו במדה חסרה, החטא
כלפי חבריו; ובבא הב' – על "הכופר במצות מידות", עשיית המדה כו',
שהו"ע בהאדם עצמו, ככפנים (נוסף ע"ז שהחטא ד"ככופר ביצי"מ" הו"ע
בהאדם עצמו).

(30) פ"ה"ו.

(31) ל' הרמב"ם שם פ"ה ה"ג.

(32) ספ"ו. וראה גם שמונה פרקים להרמב"ם פ"ח.

(33) לך טו, יג.

(34) וילך לא, טז.

(35) ראה לח"מ שם שכונת הרמב"ם בזה (שאינן ידיעתו ית' מכרחת)
שגם ע"י ביאור זה מתורצת שאלה זו. וראה לקמן הערה 49.

בכמה אחרונים (הגהות טורי אבן לרמב"ם אור שמח. ועוד) הקשו
דלכאורה אינו דומה לענין הידיעה, כי כאן כבר בא בגזירה, בדיבור
לאברהם, וידיעת הנביאים מכרחת.

ויש לתרץ ע"פ דברי הרמב"ם (הל' יסוה"ת פ"י ה"ד. וכן בפיהמ"ש
בהקדמה ד"ה והחלק השני בענין הנביא) ד"דברי הפורענות שהנביא

ולהעיר ממנ"ח מצוה רנח (סק"ג) "אפשר על העשיי" או השהי" עוד
יותר רע" (מזה "ששקל לחבירו").

(24) ולהעיר מכסף הקדשים לשו"ע שם סעיף א (ע"פ הסמ"ע שם)
דחומר האיסור דמדות ומשקלות הוא משום דסמכו ארומנותי. ע"ש
באורך.

(25) ולהעיר שמהכתוב (פרשתנו יט, לו) "והיה צדק" למדין "שלא
יבדל אדם בפה ואזד בלב" (ב"מ מט, א) – שזהו תוכן "מצות מידות",
ככפנים.

(25*) ראה בחיי שבעה עשר 23.

(26) ומעשה מלשון התו"כ "שכל המודה במצות מידות".

(27) וע"ד ל' הרמב"ם (הל' מלוה ולוה שם) גבי רבית "וכל הלוה
ומלוה ברבית כו'" (אף שבתו"כ בהר"ש שם "הכופר במצות רבית").

(28) וי"ל ד"מצות מידות" קאי בעיקר על הענשה, שהוא "מאזני צדק
גוי ידו לכס" (פרשתנו שם. ועד"ז תצא כה, טו) – ולא פעולת המדידה.

(29) ועפ"ז י"ל שזהו החילוק בין שתי הבבות ברמב"ם בהלכה זו –
(א) קשה עונשן של מדות כו' בינו לבין חבריו, (ב) וכל הכופר במצות

נמצא אם כן, שהעונש (מכות) על המצריים הוא לא
מצד ה"היזק" שהיהודים סבלו מהם
— כי על בני ישראל נגזר בכל מקרה לעבור את העינוי
של "ועבדום וענו אותם" —
אלא על "רוע בחירתם", על רשעות הלב⁴² של
המצריים, שהם בחרו להיות מצריים לישראל, ובמילא על
ידם נתקיימה הגזירה⁴³.

ו.

אף כשנגזר על אדם פרטי לחטוא, אין הדבר פוטרו
מעונש

ולכאורה יש להוסיף בזה, ובחקדים:
הביאור האמור של הרמב"ם אודות גזירת "ועבדום
וענו אותם", היא לכאורה תירוץ מספיק רק על המצריים,
מכיוון שלכל מצרי פרטי היתה ברירה לא להציר ליהודי
והגזירה היתה יכולה להתקיים על-ידי אחרים;
אך בנוגע לפרעה מלך מצרים [אשר אודותיו מדבר
הרמב"ם בהלכה הקודמת⁴⁴, ש"חטא מעצמו והרע לישראל
הגרים בארצו", ואחר כך היה עונשו "למנוע התשובה
ממנו עד שנפרע ממנו"] — לא ניתן לתרץ כך, כי: גזירת
הקדוש-ברוך-הוא "ועבדום וענו אותם" היתה מוכרחה
להתקיים על-ידי מלך המדינה שיגזור על עמו לשעבד את
בני ישראל⁴⁵. נמצא, כי מצד גזירת "ועבדום וענו אותם"
היה (על כל פנים) פרעה מוכרח לשעבד את בני ישראל⁴⁶.
חייבים איפוא לומר, כי למרות ההכרח שהגזירה
תתקיים על-ידי פרעה — אף על פי כן, מכיוון שפרעה
עשה זאת לא בכדי לקיים את גזירת הקדוש-ברוך-הוא
"ועבדום וענו אותם", אלא מצד רשעות הלב שלו, הוא
נענש "על רוע בחירתו"⁴⁷.

1 אמרנו³⁶ שאין כח באדם לידע היאך ידע הקדוש-ברוך-הוא
2 דברים העתידים להיות³⁷.
3 הראב"ד³⁷ משיג על הסברו של הרמב"ם ואומר, כי
4 אם "יאמר הבורא לזונים: למה זנית ואני לא הזכרתך
5 בשם כדי שתאמר שעליך גזרתי, יאמרו לו הזונים: ועל מי
6 חלה גזרתך, על אותן שלא זנו? הנה לא נתקיימה גזירתך".
7 ולכן מעלה³⁷ הסבר שונה בנוגע למצריים (בתירוץ השני)
8 "כי הבורא אמר 'וענו אותם' והם עבדו בהם בפרך והמיתו
9 מהם וטיבעו מהם, כענין שנאמר³⁸ 'אני קצפתי מעט והם'
10 עזרו לרעה' לפיכך נתחייבו".

11 מכך שהרמב"ם לא מקבל את תירוץ הראב"ד, מובן
12 כי דעת הרמב"ם היא, אשר כל מה שהמצריים עשו היה
13 בכלל גזירת הקדוש-ברוך-הוא "ועבדום וענו אותם".
14 ובנוגע לשאלת הראב"ד⁴⁰ (שה"זונים" יכולים לטעון
15 לקדוש-ברוך-הוא שעל ידם "נתקיימה גזירתך") — יש
16 לומר על פי ביאור רבינו הזקן באגרת הקודש⁴¹ בנוגע
17 לכל מזיק וניזק, אשר "על הניזק כבר נגזר מן השמים" וזה
18 שהמזיק "מתחייב בדיני אדם ובדיני שמים" הוא "על רוע
19 בחירתו", משום ש"הרבה שלוחים למקום".

20 זאת אומרת: על אף שלפועל, לאחר שהמזיק בחר
21 להזיק לשני, נתקיימה גזירת שמים על ידו — אין בכך טעם
22 כלל לפטור את המזיק מעונש, משום שהוא לא הוכרח
23 להיות השליח לעשות את מעשה ההיזק (והרבה שלוחים
24 למקום), ולכן הוא נענש — "על רוע בחירתו".

25 ובדומה לכך בענייננו: מכיוון שגזירת הקדוש-ברוך-
26 הוא "ועבדום וענו אותם" הייתה יכולה להתקיים על-ידי
27 אחרים, לכן "כל אחד ואחד מאותן המצריים והמריעים
28 לישראל" נענש "על רוע בחירתו".

בארוכה לק"ש [המתורגם ח"ז ע' 14 ואילך] — אינו דומה למצרים
שהיתה גזירה מפורשת ואעפ"כ נענשו כו.
(44) פ"ו ה"ג. וכן בח"פ שם.

(45) אלא שהבחירה ביד כאו"א מהמצריים (בתור יחיד) שלא לציית
אל פרעה (דבריו הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין — קידושין מב,
ב. וש"נ).

(46) ואין לתרץ מפני שבגזירת בין הבתרים לא נזכר מצרים (וראה
הגהות היעב"ץ שם) ובמילא אין הכרח שיתקיים ע"י פרעה מלך מצרים
— כי (פרעה ה') מולך בכיפה — מכילתא בשלח יד, ה. ועוד ועיקר) לאחר
שגלו בני" לארץ מצרים, ה' מוכרח בזה.

(47) ראה גם רמב"ן (ובחיי) לך שם ד"כ אשר תצא הגזירה על פי נביא
.. והרג אותו לשנאה.. יש עליו העונש כי הוא לחטא נתכוון" (ובהמשך
דבריו בנוגע נבוכדנצר ששמע מהנביאים כו.). — ובתו"ט אבות (פ"ב
מ"ו בסופה) תי' עדי"ז קושיית הרמב"ן (שם) על הרמב"ם בנוגע
למצריים, ש"לא פעל ועשה לקיים מאמרו של הקב"ה אלא זדון לבו

אומר" אפשר שלא יתקיימו, לפי "שהקב"ה ארך אפים .. ואפשר שעשו
תשובה כו.". וא"כ בנד"ד, הדיבור לאברהם "ועבדום וענו אותם" אינו
מוכרח שיה' כן בפועל (והוא רק כמו ידיעתו ית' שאינה מוכרחה
הבחירה), כמשנ"ת בשיחת פסח שני תשד"מ. ואכ"מ.

(36) שם ספ"ה. וראה גם שמונה פרקים שם.

(37) וראה גם רמב"ן (ובחיי) לך (שם, יד). ועוד.

(38) זכרי' א, טו.

(39) כ"ה בראב"ד. ובכתוב: והמה.

(40) וראה רמב"ן (ובחיי) שם.

(41) ר"ס כה (קלח, ב). — וראה גם הגהות היעב"ץ לשמונה פרקים
שם.

(42) ולהעיר שגם אופן השעבוד ה' בדוגמא להערמה שב"מדות" —
כמחז"ל (סוטה יא, ריש ע"ב) בפי' "פרך" — "פה רך", "משכום בדברים
ובשכר עד שהרגילום לעבודה" (רש"י שם). וראה הערה 51.

(43) ואף שע"פ אגה"ק הנ"ל גם בכל מזיק וכיו"ב כן הוא (וראה

ח.

מדוע אי קיום מצות מידות גורם ל"ויבוא עמלק"

ובעומק יותר, ועל דרך המוסר, יש להוסיף, ש"תחילת הציווי" – היסוד של כל התורה כולה – קשור עם הזהירות ב"מצות מידות".

וכמרומו גם בדברי המדרש⁵² אשר "על עון זה (בשביל משקלות) בא עמלק" [נכלמד מכך שהתורה מסמיכה (בפרשת תצא) את פרשת עמלק לפרשת משקלות – "לא⁵³ יהיה לך... אבן ואבן... איפה ואיפה..."] – שעמלק הגיע "בדרך בצאתכם ממצרים"⁵⁴, בימי ההכנה לקבלת התורה, משום שעמלק הינו "ראשית גוים"⁵⁵, השורש וההתחלה לכל עניני התנגדות על תורה.

ולכאורה: מה כל כך "נורא" ("וואס איז אזוי דער געוואלד") בעוון משקלות, עד שבשל כך נגרם "ויבוא עמלק"⁵⁶?

מזה גופא מוכח, שעוון משקלות נוגע לקיום של כל התורה כולה.

ט.

יסוד התורה: אמות מידה שוות עבור ענינים רוחניים וגשמיים

וההסבר בזה:

בני ישראל הרי הם "בנים אתם לה' אלקיכם"⁵⁷, "חלק ה' עמו"⁵⁸. כיצד יתכן שהיצר הרע יוכל לפתות יהודי לעבור על חטא? והמענה על כך – עוון משקלות: היצר הרע אינו בא מלכתחילה לפתות יהודי למרוד בקדוש ברוך-הוא, אלא "היום אומר לו⁵⁹ כו' – הוא מנסה ליצור חיסרון ב"מידה" שלו. הוא מסכים באופן כללי שצריך להתנהג ב"מידה", בהתאם למידות וההגבלות של השולחן-ערוך; אך הוא טוען שאין זה משנה אם המידה תהיה "חסירה" (ובפרט אם זהו רק חסר כלשהו).

1 [ובדומה לכך שמענישים אדם על רוע בחירתו למרות ש"הקדוש-ברוך-הוא יודע כל מה שיהיה"⁴⁸, כי זה שהאדם בחר ברע הוא לא מפאת ידיעת הקדוש-ברוך-הוא אלא מצד הבחירה שלו⁴⁹].

2 נמצא, כי בנוגע לפרעה, שנקבע מלכתחילה כי גזירת "ועבדום וענו אותם" תתקיים על ידו, הרי העונש כולו⁵⁰ קשור עם רשעות הלב שלו⁵¹.

ז.

מצות מידות – "תחילת הציווי" של כל איסורי גניבה

8 על פי הביאור האמור בתוכן איסור "מצות מידות", יש לבאר מדוע בחר הרמב"ם דווקא ענין זה ביציאת מצרים "שהיא תחילת הציווי" – משום שבכך הוא מדגיש את החומר המיוחד של "מצות מידות" לגבי שאר איסורי גניבה וכו':

13 טעם הדבר שהתורה אסרה במיוחד את עצם עשיית 14 והשהיית מידה חסירה – הוא משום שהערמה שבלבו של 15 אדם היא השורש וההתחלה של כל שאר ענייני הגניבה.

16 ההתחלה של גניבה ואונאה היא בזה, אשר עוד קודם 17 שהאדם נופל עד כדי כך שירצה לגנוב מחבירו, הוא רוצה 18 רק למדוד ולשקול לחבירו עם חשבון – אך לא מדויק. 19 הוא מערב בכך חוסר נאמנות ומורד במידה חסירה. ואחר 20 כך הוא יורד מדחי אל דחי עד לאונאה וגניבה, שבהם יש 21 לו מלכתחילה רק רצון אחד – ליטול את ממון חבירו שלא 22 כדין.

23 ולכן, בהשוואת "מצות מידות" ל"יציאת מצרים" 24 (מצד הנקודה המשותפת שבהם, כנ"ל סעיף ד-ה), מדגיש 25 הרמב"ם את הענין ביציאת מצרים "שהיא תחילת הציווי", 26 כדי לבטא כיצד מדובר כאן אודות עניינים שהם 27 "תחילה": מצות מידות היא "תחילה" לציוויים של 28 גניבה ואונאה, מכילה "תכונה" זהה ל"תחילת הציווי" של 29 כל התורה – יציאת מצרים.

השיאו לכך. ולהעיר מסוטה ט, ב: כי אול מיהא בחר ישרותי אול. וראה לקמן הערה 49.

(48) ל' הרמב"ם פ"ה שם.

(49) וי"ל שלכן מוסיף הרמב"ם (בסופו) "וכבר אמרנו שאין כח באדם כו", שכוונתו (כפי' הלח"מ כנ"ל הערה 35) שזהו עוד תי' על שאלה זו – כדי לתרץ השאלה בנוגע לפרעה.

(50) משא"כ בנוגע לכאור' מהמצריים, שעכ"פ זה שבני' ניווקר על ידו (דוקא), הוא (רק) מצד בחירתו.

(51) ולהעיר שגם בנוגע לפרעה מצינו "ערמה" כמו ב"מדות" – כמחז"ל (סוטה יא, א) "הביאו מלבן ותלו לו לפרעה בצווארו וכאו"א מישראל שא"ל אסטנים אני א"ל כלום אסטנים אתה יותר מפרעה". ראה לעיל הערה 42.

(52) הובא בתור"ה ואימא – קידושין לג, ב. וראה תנחומא תצא ח. פסיקתא דר"כ פ' זכור (ופסיקתא רבתי פ' מני אפרים). פרש"י תצא כה, יז.

(53) שם, יג ואילך.

(54) שם, יז.

(55) בלק כד, כ.

(56) וראה כלי יקר (שבעה עה"ט), צפע"ג עה"ט ס"פ בשלח – הקשר ביניהם מצד הענין דכפירה בהשגחה. ע"ש.

(57) ראה יד, א.

(58) האזינו לב, ט.

(59) שבת קה, ב. וכפ"י כ"ק מו"ח אדמו"ר (סה"מ קונטרסים ח"א לו, א. ובכ"מ) שהכוונה בזה ש"מסכים" גם על התומ"צ של האדם.

בתנועה של מרידה גלויה נגד ה', אלא שהוא מטיל לתוכו
 טפירות - עמלק בגימטריא ספק⁶³ נוכמרומו בכך ש"ויבא
 עמלק" היה קשור עם חטאם של בני ישראל - "נסותם
 את ה' לאמר הושי' בקרבנו אם אין"⁶⁴, ענין של פסוק.
 וספק זה - העדר תוקף האמונה (המקיפה את כל חלקי
 האדם בשווה) - היא "ראשית גוים", השורש וההתחלה
 של כל הענינים הרעים.
 ולכן, על-ידי כך שזהירים במידות ומשקלות -
 שקיימת רק "איפה שלימה וצדק" אחת ויחידה עבור כל
 עניני האדם - מביא הדבר לקיום כל התורה כולה, ובמשון
 הרמב"ם: וכל המקבל עליו מצות מידות הרי זה מודה
 ביציאת מצרים שהיא גרמה לכל הציוויין.

(משיחות ש"פ וישב תשמ"ו,
 פורים תשכ"ב)

יתירה מזו: הוא אפילו מסכים שתהיה ליהודי "אבן
 (משקל) שלימה וצדק"⁶⁰; הוא טוען רק שבנוסף ל"אבן
 שלימה", שתהיה לו גם אבן שאינה שלימה - "אבן
 ואבן... איפה ואיפה גדולה וקטנה"⁶¹. הוא טוען שאצל
 יהודי קיימות שתי "מידות" - בנוגע לעניני הנשמה,
 הענינים הרוחניים של האדם, שם אכן נוגע שה"מידה"
 תהיה בדיוק לפי המידות וההגבלות של השולחן-ערוך;
 אך כאשר מדובר אודות עניני הגוף, הצרכים הגשמיים של
 האדם - שם מותר להתאים את ה"מידה", שתהיה בהתאם
 ל"מידות" של דרכי העולם.
 עד שכאמור "היום אומר לו עשה כך כו' - עד שאומר
 לו עבוד עבודה זרה".
 ולכן עוון משקלות קשור עם "ויבא עמלק"⁶² - משום
 שתחילת "ביאתו" של קליפת עמלק אצל יהודי הוא לא

דמ"צ צה, א. ובכ"מ (וראה לקו"ש [המתורגם] חכ"א ע' 214 הערה 38.
 וש"נ).

(63) סה"מ תרע"ט ע' רצד. ועוד.

(64) בשלח יז, ז. וראה פרש"י שם, ח.

(60) ל' הכתוב - תצא שם, טו.

(61) שם, יג"ד. וראה בארוכה כלי יקר שם.

(62) ולהעיר שעמלק יודע את רבונו ומכוין לזרוד בו (ל' חז"ל -
 הובא בכ"מ בנוגע לעמלק (תו"א פג, סע"ד. סה"מ תקס"ב ע' קעא ואילך.

המשך ביאור למס' מנחות ליום חמישי עמ' ב

צריך.
 דין המשנה שהמנחה נקבעה לבוא לפי מה שגדר, תלוי במחלוקת:
 תנו רבנן, שאדם המשנה ממחבת למרחשת ולהיפר, וכן בששינה
 מכלי אחד לשנים ולהיפר, מה שחביא חביא וידי נדרו לא יצא, רבי
 שמעון אומר, אף ידי נדרו נמי יצא, משום שלדעתו אין המנחה
 נקבעת במה שאמר בשעת נדרו שיביא מנחה כזו או כזו, אלא
 הכל נקבע לפי הכלי שניתנה בו בסוף.
 שנינו במשנה שהאומר זו לחביא במחבת והביא במרחשת, וכן
 להיפר, פסולות. הגמרא מבארת מדוע אינו יכול להוציא מהכלי
 שהביא ולתת בכלי כמו שגדר. שואלת הגמרא: והא תניא לא
 קידשום כלי שרת שהביאו בהם את המנחות בקדושת הגוף, ואם
 כן מדוע נאמר במשנה שפסולות, הלא יכול לחזור ולהוציאן מכלי
 זה ולתת אותן באותו כלי שגדר להביאן. מתרצת הגמרא: אמר
 אביי, אמנם לא קידשום כלי השרת שהיו בו לפני הקמיצה ליקרב
 ואלא רק הכלי שרת שבו ניתן הקומץ לאחר הקמיצה מקדשו
 ליקרב, אבל קידשום ליפסל - לענין זה שלא יוכל להוציאה מכלי
 זה ליתנה בכלי אחר, קידשה כלי השרת וממילא תישאר
 בפסולותה.
 חילוק בדין המשנה שלא בכל האופנים פסולות: ואמר אביי, לא
 שנו שהאומר זו להביא במחבת, והביא במרחשת, פסולה,

עצמה על ידי שניכר לו מקומות שיש בהם מכל מנחה בפני עצמה,
 כשרות, ואם אינו יכול לקמוץ מכל אחת, פסולות.

גמרא

הגמרא מבארת מדוע היה צריך התנא לומר את דינו בשני מקרים
 דומים: וצריך להשמיענו שלא יצא ידי חובתו גם במשנה
 ממחבת למרחשת או להיפר, וגם במשנה משני כלים לכלי אחד,
 משום דאי אשמעין הך קמייתא ששינה ממחבת למרחשת או
 להיפר, היה אפשר לומר שרק בזה לא יצא ידי חובתו, משום
 דאמר במחבת וקא מייתי (והביא) במרחשת, אבל הך - בסיפא,
 ששינה משני כלים לכלי אחד, דאידי ואידי - הכלי שבו נדר
 להביא והכלי שבו הביא, במחבת, וכן אידי ואידי במרחשת, איך
 שירי נדרו נמי יצא כיון שאינו שינוי גמור ממה שגדר, לכן הוצרך
 התנא להשמיענו שאף בזה לא יצא ידי חובתו, ולא היה די
 שיכתוב את הדין שברישא בלבד. וכן להיפר אי אשמעין הך -
 את הדין בסיפא ששינה מכלי אחד לשנים או להיפר, היינו
 אומרים שדווקא שם לא יצא ידי חובתו, משום דקא פליג ליה -
 שחילק אותם לשני כלים, אבל הך ברישא, דלא פליג ביה - שלא
 חילק אותם לשני כלים, איך לא - הייתי אומר שלא יצטרך
 להביא עוד אחרת עבור נדרו וכבר יצא ידי חובתו, כיון שזה אינו
 שינוי כל כך ממה שגדר משום שהביאו באותו גודל שגדר להביא,

ילקוט לוי יצחק על התורה

(גם יש לפרש,

פסוקים

קרוב ה' לנשברי לב - בעשרת ימי תשובה, עליהם כתיב⁹ קראוהו בהיותו קרוב).

ואת דכאי רוח יושיע - בהושענא רבה, הושענא לשון ישועה.

(הערות לזהר ב עמ' סח)

תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו¹⁰.

בכסה, בחדש שיש בו חג הסוכות¹¹.

מבכס"ה של ראש השנה נעשה בסכ"ה בחג הסוכות. וכידוע¹², שממאה קולות השופר, שהם ס' תקיעות, כ' שברים, וס' תרועות, נעשה סכ"ד הסוכה.

וכן דפנות הסוכה, הרי מן הדין די בשתי דפנות ודופן אחת טפח¹³, ושתי פעמים דופ"ן עם טפ"ח - גימטריא שמאל"ו. הרי שדפנות הסוכה נמשכות משמאלו תחת לראשי¹⁴ של ראש השנה.

ומצות שופר היא השמיעה, כנוסח הברכה לשמוע קול שופר - וסוכה פירושה שמיעה, כמו הסכת ושמע ישראל¹⁵. ובראש השנה הוא בנין המלכות, עמק המלך¹⁶ - והוא הנקרא עמק סוכות¹⁷.

שופר באתב"ש - הוא בפו"ג, גימטריא סוכ"ה.

וגם האתרוג נמשך מראש השנה, כי תוקעים בו בשופר, שפירושו שופרא ויפי, ואומרים בו בהדר גאון עזיך¹⁸ - ומזה נעשה האתרוג, שהוא פרי עץ הדר.

(ליקוטים ואגרות עמ' מג, עמ' דא, עמ' שפד, הערות לזהר ב עמ' תכז)

בסכת תשבו שבעת ימים, כל האזרח בישראל ישבו בסכת, למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל¹.

שלוש פעמים בסוכות שבפסוק נמשכים משלשת הסדרים של תקיעת שופר בראש השנה - בסוכות מלא נמשך מן תשר"ת, וב' בסכת חסר נמשכים מן תש"ת תר"ת.

ובראש השנה הסדר הוא תשר"ת תש"ת תר"ת, שהולך ומתמעט, כי הגבורות הולכות ומתמעטות. ובסוכות הסדר הוא תש"ת תר"ת (ב' בסכת חסר) תשר"ת (בסוכות מלא), שהולך ומתרבה, כי החסדים הולכים ומתרבים.

והראיה מפלוגתת בית שמאי ובית הלל לגבי נר חנוכה², שבית שמאי, גבורה, סבירא להו שפוחת והולך, ובית הלל, חסד, סבירא להו שמוסיף והולך.

(ליקוטים ואגרות עמ' שנו)

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי³.

לפעמים קורין פרשת האזינו לפני סוכות.

האזנה ושמיעה הן בחינת בינה⁴, וסוכה היא מקיפים דבינה⁵.

וסוכה פירושה שמיעה, כמו הסכת ושמע ישראל⁶.

(הערות לזהר א עמ' רז)

קרוב ה' לנשברי לב, ואת דכאי רוח יושיע⁷.

קרוב ה' - בחג הסוכות, שאז הקב"ה קרוב לישראל, כי סוכה היא בחינת וימינו תחבקני⁸.

לנשברי לב - למי שהיו נשברי לב בעשרת ימי תשובה.

(1) אמור כג, מב-מג.

(2) שבת כא, ב.

(3) האזינו לב, א.

(4) זח"ג קלח, ב.

(5) זח"ג רנה, ב.

(6) תבוא כז, ט.

(7) תהלים לד, יט.

(8) שיר השירים ח, ג.

(9) ישעיה נה, ו.

(10) תהלים פא, ד.

(11) ילקוט.

(12) ראה פרי עץ חיים שער הסוכות בסופו (סכ"ד גימטריא מאה).

(13) סוכה ו, ב.

(14) שיר השירים ח, ג. וראה לקוטי תורה דרושים לסוכות פא, ב.

(15) תבוא כז, ט.

(16) לך לך יד, יז.

(17) בראשית רבה פמ"ב, ה.

(18) תפלת שמונה עשרה של ראש השנה.

מיי ימלל גבורות ה', ישמיע כל תהלתו¹.

מיי - היינו פנימיות בינה², שרש ומקור הדינים והגבורות, כמו שכתוב³ אני בינה לי גבורה.

ימלל גבורות ה' - פנימיות בינה ממללת ומרככת את הגבורות. והוא על ידי התשובה בעשרת ימי תשובה, שמעלה את הגבורות לשרשן וממתקן.

ישמיע כל תהלתו - תהלה היא חסד, והיינו המתקת הגבורות על ידי החסדים של חג הסוכות.

ובפרטיות,

ישמיע - הסוכה, שהיא מקיפים דחסד דבינה⁴, ושמיעה היא בבינה⁵. וסוכה פירושה שמיעה, כמו הסכת ושמע ישראל⁶.

כל - הלולב, שהוא יסוד, הנקרא כל, כי כל בשמים ובארץ⁷, ומיניו, כי האות כ"ף רומזת לשתי ערכות, והאות למ"ד רומזת לשלשה הדסים.

תהלתו - האתרוג. תהלה היא במלכות⁸, וכמו שמהללים את הכלה, מלכות, שהיא נאה וחסודה⁹, כך הכל מהללים את האתרוג, מלכות, כי הוא פרי עץ הדר שיש בו גם טעם וגם ריח¹⁰.

(הערות לזכר א' עמ' רד)

כי גבר עלינו חסדו, ואמת ה' לעולם¹¹.

חסדו - הוא צל סכך הסוכה, וימינו תחבקני¹². והוא

עלינו, בבחינת מקיף.

אמת הוי' - הוא המשכה פנימית על ידי הלולב ומיניו, המושרשים בד' אותיות שם הוי"ו¹³.

והוא על דרך מאמר רז"ל¹⁴ בצל אל היית וידעת.

בצל אל היית - היינו סוכה, חסד, חסד אל כל היום¹⁵. וא"ל במילואו, אל"ף למ"ד, עולה הק"ף, והוא סכך הסוכה, בחינת מקיף¹⁶.

וידעת - היינו המשכה פנימית, על ידי הלולב ומיניו. (הערות לזכר א' עמ' רד)

צאו הדר והביאו עלי זית ועלי עץ שמן ועלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבות¹⁷.

שני המינים האחרונים, תמרים ועץ עבות, הם למצות לולב והדס¹⁸.

ואף שיש גם אתרוג וערבה,

יש לומר כי הלולב ומיניו צריכים להיות חיים, ואם הם יבשים פסולים, מפני שלא המתים יהללו י"ה¹⁹, ובלולב והדס דוקא נרמז החיים שנמשך על ידי לולב ומיניו.

לולב - גימטריא חיי"ם.

הד"ס - גימטריא חיי"ם ואחד יותר.

מה שאין כן האתרוג, יש דעה²⁰ שהוא עץ הדעת, וערבה הרי אין בה לא טעם ולא ריח²¹.

(ליקוטים ואגרות עמ' קט)

(1) תהלים קו, ב.

(2) ???

(3) משלי ח, יד.

(4) זח"ג נה, ב.

(5) זח"ג קלח, ב.

(6) תבוא כז, ט.

(7) דברי הימים א כט, יא.

(8) מאורי אור מערכת תהלה. ועיין לקוטי תורה שיר השירים ב, ג.

(9) כתובות טז, ב.

(10) ויקרא רבה פ"ל, יב.

(11) תהלים קיז, ב.

(12) שיר השירים ח, ג.

(13) זח"א רכ, א.

(14) ברכות נה, א.

(15) תהלים נב, ג.

(16) ראה פרי עץ חיים שער הלולב פ"ב.

(17) נחמיה ט, טו.

(18) רש"י ומצודות דוד.

(19) ירושלמי ראש השנה פ"ג ה"א.

(20) בראשית רבה פ"מ, ה.

(21) ויקרא רבה פ"ל, יב.

נקודות משיחות קודש בעניני גאולה ומשיח

העולם משתנה בלחיצת כפתור

הרמב"ם מלמדנו שאדם אחד, על ידי פעלה אחת - יש בכחו לפעל "תשועה והצלה" לכל העולם כלו. ובמינינו אלו - רואים דבר זה במוחש: אדם אחד, "נער קטן", בפעלה אחת בלבד, לחיצת כפתור - יכול לפעל שנוי בכל העולם כלו!

אדם זה אינו צריך להיות "מלמד גדול" שיודע ומבין כיצד פועל ה"אטום" וכיצד יתכן שלחיצת כפתור תפעל בכל קצוי תבל; לא נוגע כאן ענין של שכל והבנה, כי אם מעשה בפעל - לחיצת כפתור!

על אחת כמה וכמה... שעל ידי פעלה אחת (לחיצת כפתור) במלוי רצונו של הקדוש ברוך הוא... - יכולים לפעל שנוי לטובה בכל העולם כלו, עד ל"תשועה והצלה"...

ויהי רצון שבקרוב ממש, ומה טוב ברגע כמימרא - יקרה המאורע שיכריע... עד לתשועה והצלה העקריית - גאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו.

(התועדויות תשמ"ו ח"ב ע' 458-9. מתוך "לקראת שבת")

העבודה הפלילית הסתיימה - על הגאולה לבא!

כיון שהעיד כבוד קדשת מורי וחמי אדמו"ר נשיא דורנו שכבר סימו כל עניני העבודה. כולל גם צחצוח הכפתורים, ועומדים מוכנים ("עמדו הכן בלכם") לקבל פני משיח צדקנו. הרי, מסקנת החשבון צדק (חשבון-צדק דיקא, חשבון אמת) שעושים בימינו אלו, היא, שתתקף ומיד ממש צריכה לבוא הגאולה האמתית והשלמה בפעל ממש! ובפרטיות יותר:

גם כשידע איניש בנפשיה מעמדו ומצבו שיש אצלו ענינים הצריכים תקון, אין זה בסתירה חס ושלום לעדותו של נשיא דורנו שכבר נשלמה העבודה ועומדים מוכנים לקבל פני משיח צדקנו, כי, העבודה דקללות בני ישראל במשך כל הדורות שצריכה להיות בזמן הגלות כדי לבוא להשלמות דהגאולה (שתלויה "במעשינו ועבודתנו (ד)כל זמן משך הגלות" - נסתיימה ונשלמה, ואין באור והסבר כלל על עכוב הגאולה, ולכן, גם אם חסר בעבודתו של הפרט במשך

אצל הקדוש ברוך הוא גם מעשה קטן של ילד קטן חשוב!

יהודי צריך להוסיף עוד פעלה ועוד פעלה בתורה ומצוות, הפצת היהדות והמעיינות חוצה, וזאת כיון שעל ידי זה אפשר להביא את משיח צדקנו ברגע אחד קדם.

ולכאורה נשאלת שאלה על כך, שהרי בני ישראל כבר מחכים למשיח אלפי שנים, וכבר במשך כל הדורות למדו תורה וקדמו מצוות ברבוי [ומה כחה של עוד פעלה קטנה]?

אלא, מכיון שמדבר בענין השלמת שליחותו של הקדוש ברוך הוא "לעשות לו יתברך דירה בתחתונים" - הרי הקדוש ברוך הוא אינו מגביל אם יהיה הדבר על ידי פעלה קטנה או גדולה, על ידי קטן שבקטנים או גדול שבגדול.

ולכן, יתכן שפעלה קטנה שנעשתה על ידי ילד קטן היא תהיה ה"מכה בפטיש" שתביא את הגאולה.

(ע"פ התועדויות תשמ"ח ח"א ע' 595. מתוך "לקראת שבת")

המטבעות החסרות כדי להכריע את הכף

המצוה שיש לה סגלה מיוחדת לקרב את הגאולה, היא, מצות הצדקה - "גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה".

ומזה מובן שיש להוסיף עוד יותר במצות הצדקה, ומה טוב שההוספה בצדקה תהיה תכף ומיד, כדי שגם הגאולה (שבאה על ידי מצות הצדקה) תבוא תכף ומיד. ובפרט שכיון ש"אין גו' אתנו יודע עד מה", הרי יתכן שהדבר היחיד שחסר להבאת הגאולה אינו אלא נתינת מטבעות אחדות לצדקה!...

ובלשון הרמב"ם - פסק דין להלכה - "צריך כל אדם שיראה עצמו... וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב... עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כלו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה", הינו, שפעלתו של יהודי אחד, מבגר או ילד, שנותן פרוטה אחת לצדקה, גורמת לו ולכל העולם "תשועה והצלה" לגאולה האמתית והשלמה.

(משיחת כ"ד כסלו ה'תשנ"ב. מתוך "לקראת שבת")

חשיב מעשה). ומכיון שפֿכֿר הִיתָה הַגָּאֵלָה הָרִאשׁוֹנָה, הינו, שֶׁנִּפְרַע הַשָּׂטֵר, אִיךָ יתכן שתהיה הַגָּאֵלָה הָאֲחֵרוֹנָה כמו הָרִאשׁוֹנָה, הִרִי זֶה כִּמוֹ "שָׂטֵר שְׁלֹוֹה בּוֹ וּפְרָעוֹ, (ש) אינו חוזר וְלוֹה בּוֹ", הינו, שֶׁלֹא מִסְפִּיק גָּאֵלָה שְׁהִיא "כְּבִרָאשִׁית"!

ועל פֿרָחַךְ צִרִיךְ לומר, שֶׁהַגָּאֵלָה הָאֲחֵרוֹנָה הִיא בִּאֲפֶן מִחֲדָשׁ, כִּמוֹ שָׂטֵר חֲדָשׁ, ועל פי זֶה הִפְרוּשׁ דְּ"אַחֲרִית כְּבִרָאשִׁית" הוּא - בְּכ"ף הַדְּמִיוֹן לְמַעֲלִיּוֹתָא, הינו, שֶׁהַגָּאֵלָה דְּ"אַחֲרִית" תִּהְיֶה נְעִלִית יוֹתֵר מִהַגָּאֵלָה דְּ"כִרָאשִׁית", "כְּבִרָאשִׁית", כִּמוֹ בְּרָאשִׁית, וְלֹא מִמָּשׁ, אֲלֵא נְעִלִית יוֹתֵר.

וכִּידוּעַ הִפְרוּשׁ בְּפִסּוּק "כִּימִי צֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲרָאנּוּ נִפְלְאוֹת", "כִּימִי גו'" (בְּכ"ף הַדְּמִיוֹן) לְמַעֲלִיּוֹתָא, מִכֵּיוֹן שֶׁהַגָּאֵלָה הַעֲתִידָה תִּהְיֶה נְעִלִית יוֹתֵר מִ"ימִי צֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם", בִּאֲפֶן דְּ"נִפְלְאוֹת" לִגְבִי הַגָּאֵלָה מִמִּצְרַיִם.

(תו"מ התוועדות תשמ"ח ח"א ע' 612. מתוך "לקראת שבת")

משמעות השפעת הגשמי ללא יגיעה לעתיד

נֶאֱמַר בְּפִתּוֹב וּבִמְאֹמֶר רְבוּתֵנוּ זְכוּרָנָם לְבִרְכָּה בְּנוֹגֵעַ לְעֵתִיד לְבֹא "בּוֹ בְּיוֹם שֶׁהוּא נְטוּעַ בּוֹ בְּיוֹם עוֹשֶׂה פְרוֹת", "עֲתִידָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׁתוּצִיא גְלִסְקָאוֹת וְכָלִי מִילָת" וְכִיּוּצָא בְּזֶה - כִּי דוֹקָא זֶה מוֹרָה עַל שְׁלֵמוֹת מִצָּב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה וְקִיּוֹם הַמִּצְוֹת שְׁלֵמָה:

זֶה שֶׁעֲכָשׁוּ בָּאִים עֲנִינֵי הָאָדָם בִּאֲפֶן שֶׁל טֶרַחַּ וּיִגִּיעָה, וְעוֹבֵר זְמַן רַב עַד שְׁמוּצִיאִים פְרוֹת, הֵן בְּעֶשְׂבִּים וְהֵן בְּפְרוֹת הָאֵילָן, אִינוּ רַק בְּסִבַּת חֲטָא עֵץ הַדַּעַת שֶׁיֵּרֵד מִצָּב הָעוֹלָם, "אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בְּעֶבְרָה בְּעֶצְבוֹן תֹּאכְלֶנָּה גו' בְּזַעַת אִפִּיךָ תֹּאכַל לֶחֶם גו'", אֲלֵא לְפִי שְׁעִנִּינֵי גִשְׁמִיּוֹת הָעוֹלָם אִינֶם "כָּלִים" כְּכִכּוֹל לְהַשְׁפִּיעַ הַקֶּבֶץ. וְהֵינּוּ שְׁגֵם אָדָם הַלּוּמִד תּוֹרָה וּמִקָּיָם מִצְוֹת כְּדָבָעִי, וְנִשְׁפָּע לּוֹ כָּל טוֹב גַּם בְּצִרְכּוֹ הַגִּשְׁמִיִּים, אִין זֶה בֹּא תַכְּף וּמִידָה, כִּי דְבָרָיו הַגִּשְׁמִיִּים אִינֶם מִיְחִידִים עִם שְׂרָשָׁם בְּרוּחָנִיּוֹת, הַשְׁפָּעַת ה'.

וְזֶהוּ הַחֲדוּשׁ שֶׁיִּהְיֶה לְעֵתִיד לְבֹא בִּימֹת הַמְּשִׁיחַ, שֶׁלֹא יִהְיֶה הַפֶּסֶק בֵּין הַפְּעֻלָּה וְהַצְּמִיחָה בְּגִשְׁמִיּוֹת, לְפִי שֶׁלְעֵתִיד יִהְיוּ הַדְּבָרִים הַגִּשְׁמִיִּים בְּהִתְאַחֲדוֹת עִם שְׂרָשָׁם וּמִקּוֹרָם - דְּבֵר הַיּוֹי.

(לקר"ש חל", בחוקותי - אותיות ד-ה. מתוך "לקראת שבת")

הַזְמַן שֶׁמִּתְעַכֶּבֶת הַגָּאֵלָה מֵאִיזוֹ סִבָּה שֶׁתִּהְיֶה, הִרִי זֶה עֲנִין פֿרָטִי שְׁבֻדָּאִי צִרִיךְ לְתַקְנּוּ וְלִהְשָׁלִימוֹ, אֲבָל, אִין זֶה גּוֹרֵעַ חֵס וְשְׁלֹום בְּגִמְרָה וְשְׁלֵמוֹת "מַעֲשֵׂינוּ וְעִבּוּדֵינוּ" דְּכָלִל יִשְׂרָאֵל שְׁעוּמָדִים מוֹכִינִים לְהַגָּאֵלָה, וְכִיּוֹן שְׁכֵן, גַּם הַתְקוּן וְהַשְׁלֵמוֹת דִּהְפָּרַט הִיא בְּנִקּוּל יוֹתֵר, וּמִתּוֹךְ שְׁמָחָה, בִּידְעוּ שֶׁתַּכְּף וּמִידָה מִמָּשׁ בֹּאֵה הַגָּאֵלָה הָאֲמִתִּית וְהַשְׁלֵמָה.

(משיחת ש"פ נח תשנ"ב. מתוך "לקראת שבת")

יש כבר "רכוש גדול" ברבוי הכי מפלג

כְּאֲשֶׁר מְדַבְּרִים אוֹדוֹת 'בֵּית הַמִּקְדָּשׁ' בְּגִלּוֹתֵנוּ זֶה הָאֲחֵרוֹן - אִין הַכִּנָּה לְבֵית רִאשׁוֹן וּבֵית שֵׁנִי, כִּי אִם, לְבֵית שְׁלִישִׁי, אֲשֶׁר, בֵּית זֶה בְּהִכְרַח שִׁיחָה בְּאִין עֶרֶךְ אֲפֹלוּ בִּיחֹס לְבֵית שֵׁנִי, "גְּדוֹל יִהְיֶה כְבוֹד הַבֵּית הַזֶּה הָאֲחֵרוֹן מִן הָרִאשׁוֹן", שְׁכֵן, בְּשִׁבְלִי הַעֲלִוי דְּבֵית שֵׁנִי, הִיתָה "מִסְפִּיקָה" הִירִידָה דְּחֶרֶב בֵּית רִאשׁוֹן וְגִלּוֹת בְּמִשְׁךְ שְׁבָעִים שָׁנָה, וּבִמְיָלָא פֶּשׁוּט, אֲשֶׁר חֶרֶב בֵּית שֵׁנִי וְגִלּוֹת בְּמִשְׁךְ לְמַעֲלָה מֵאֶלְף וְתִשְׁעַ מֵאוֹת שָׁנָה... אֲפִשְׁרִי לִהְיוֹת אֵךְ וְרַק בְּשִׁבְלִי עֲלִוי שְׁבָאִין עֶרֶךְ לְגִמְרָה!

וְאִם בְּזִמַּן הַגִּמְרָא - כָּבֵר "כָּלוּ כָּל הַקְּצִין", וּמֵאֵז "עֵבֶר קְצִיר כָּלָה קִצֵּי וְאִנְחָנוּ לֹא נוֹשְׁעֵנוּ" ... עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה לְאַחֲרֵי הַחֲשֶׁךְ כְּפֹל וּמִכְפָּל דְּעֻקְבוֹת מְשִׁיחָא.

וְלִכְאוּרָה צִרִיךְ לומר דִּהְסִבָּה לְהַמְשֵׁךְ אֲרִיכוֹת הַגִּלּוֹת הִיא - כְּדִי שִׁתּוּסֵף עוֹד יוֹתֵר בִּיצִיאָה בְּ"רִכּוּשׁ גְּדוֹל" (כְּפִי שְׁמַצִּינוּ בְּגִלּוֹת מִצְרַיִם) שֶׁגָּאֲלָתֵנוּ הִיא כִּימִי צֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, "שֶׁלֹא יֹאמֶר אוֹתוֹ צִדִּיק וְעֶבְדּוֹם וְעָנּוּ אֲתֵם קִיָּם בְּהֵם, וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בְּרִכָּשׁ גְּדוֹל לֹא קִיָּם בְּהֵם", אֲמֵנָם, בְּיָמֵינוּ אֵלָה לֹא שִׁיךְ עוֹד סִבָּה זוֹ - שֶׁהִרִי יִשְׁנֵו כָּבֵר גַּם הַ"רִכּוּשׁ גְּדוֹל", רְבוּי הַכִּי מִפְּלֶג דְּתוֹרָה וּמִצְוֹת שֶׁקִּיָּמוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִשְׁךְ כָּל הַדּוֹרוֹת,

וּבְפֶרֶט לְאַחֲרֵי גְלוּי פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה וּבִאֲפֶן דִּהְפָּצָה, בְּחֻכְמָה בִּינָה (וְגַם) דַּעַת, הִרִי כְּמֵאֹמֶר חו"ל "דַּעַת קִנִּית מֵה חֶסֶרָת".

(ספר השיחות תשמ"ח ח"א ע' 225-6. מתוך "לקראת שבת")

"אחרית כְּבִרָאשִׁית" - שָׂטֵר חֲדָשׁ!

בְּקִדְשַׁת כְּתֹר שְׁבִתְפִלַּת מוֹסָף אָנוּ אוֹמְרִים "הֵן גְּאֻלָּתִי אֲתֵכֶם אַחֲרִית כְּבִרָאשִׁית". וְלִכְאוּרָה, אִינוּ מוֹכֵן: הַבְּטָחָתוֹ שֶׁל הַקֶּבֶץ"ה עַל דְּבֵר הַגָּאֵלָה הִיא כִּמוֹ כְּתִיבַת שָׂטֵר (בְּמִכְלָל שְׁכֵן מִזֶּה שְׁדַּבְּרוּ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא

פרשת אחר

~ יום ראשון ב' אייר ~

א ומליל י' עם משה בְּתַר דְּמִיתוּ תְרִין בְּנֵי
אַהֲרֹן בְּקִרְבֵּיהֶן אֶשְׁתָּא נִכְרִיתָא קָדָם י' ו
וּמִיתוּ:

טז (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי
אַהֲרֹן בְּקִרְבָּתָם לִפְנֵי־יְהוָה וַיֹּמְתוּ:

לו: אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב, שלא תמות
בדרך שמת פלוני. זה וזו יותר מן הראשון, לך
נאמר: "אחרי מות שני בני אהרן".

טז"א וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אַהֲרֹן
וְגו'. מה תלמוד-לומר? הנה רבי אלעזר בן צוריה
מושל מלחולה שנקנס אצלו רופא. אמר לו:
אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב. בא אחר ואמר

~ נקודות משיחות קודש ~

פרשת אחרי

שְׁעוֹסְקוֹת בְּהַבְדִּילָה שְׂבִין עֲנִי קְדָשָׁה, לְעֲנִי הַעוֹלָם –
לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא לְטָהוֹר. וּלְאַחֲר־מִכָּן מְגִיעָה פְּרִשְׁת
אַחֲרֵי – הַעוֹסְקָת בְּדִינֵי יוֹם־כַּפּוּר – לְאַחֲרֵי שְׁאָדָם שְׁמַע
אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, וְנִכְשֵׁל בָּהֶם, אֵל לוֹ לְהַתְיָאשׁ, בְּגִלֵּל
שִׁישְׁנוּ יוֹם הַכַּפּוּר, בְּיוֹם זֶה "כִּכְפֹּר עֲלֵיכֶם לְטָהֵר אֶתְכֶם".
(לקוטי־שיחות, כרך כו, ע' 117)

סדר הפרשיות מתחלת חמש ויקרא ועד פרשת אחרי,
הוא בסדר מלמעלה למטה: ראשית מגיעות פרשיות
ויקרא, צו וחלק מפרשת שמיני – בהם מדבר על עניני
קדשה בלבד, המשכן, בגדי הכהונה, הקרבנות וכו'.
לאחר־מכן פרשיות שמיני, תזריע ומצריע – פרשיות

ב ואמר י' למשה מלל עם אהרן אחיך
יהי על כל עדן לקודשא מגיו לפרכתא
לקדם פפרתא די על ארונא ולא ימות ארי
פעננא אנא מתגלי על בית פפרתא:

(ב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן אַחִיךָ
וְאֵל־יָבֵא בְּכַל־עֵת אֶל־הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לַפָּרֹכֶת אֶל־פְּנֵי
הַפִּתְּרָה אֲשֶׁר עַל־הָאֹרֶן וְלֹא יָמוּת כִּי בַעֲנֹן אֲרָאָה
עַל־הַכִּפֹּת:

נראה שם עם עמוד ענני. ולפי שגלוי שכינתי שם,
ידהר שלא יגיל לבא, זהו פשוט; ומדרשו: לא
יבא כִּי־אם בענן הקטרת ביום הכפורים.

טז"א וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן אַחִיךָ
וְאֵל־יָבֵא. שלא ימות בדרך שמתו בניו. ולא ימות.
שאם בא, הוא מת. כי בענן ארָאָה. כי תמיד אני

ספורט

אמר למשה "דבר אל אהרן.. ואל
יבא", שלא יבא יתור ממה שצוה
"ולא ימות", בדרך שמתו בניו
בהיותם הורסים לעשות קטרת יתור
ממה שצוה. וזה 'לזרוז יתור מן
הראשון'. תורה ב

(ב) כי בענן ארָאָה. בזה הדור לדבר
למשה, ובשאר הדורות לקרוא

שהאריך בספור "אחרי מות", לא
כתב וַיֹּאמֶר אֵלָיו, אֲבָל חֲזַר וְהִזְכִּיר
הָאֵל יִתְבָּרַךְ הָאוֹמֵר וּמֹשֶׁה הַשּׁוֹמֵעַ.
אֲבָל לְדַבְּרֵי קֶצֶת מִרְבוּתֵינוּ ז"ל הָיוּ
שְׁנֵי דְבוּרִים, וַיְהִי שֶׁעוֹר הַכֶּתוּב:
"וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר" אֵלָיו
"דבר אל אהרן.. ואל יבא.. ולא
ימות". ו"אחרי מות שני בני אהרן"

טז (א) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי
מוֹת. הנה תיבת "וַיְדַבֵּר" בלשון
הקדש לא תפל ברב על חלקי הדבור,
אבל תפל על משך הדבור בכללו,
ולכן אחר לשון הדבור יבא ברב
לשון האמירה הפרטית. אמר, אם בן:
"וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת..
וַיֹּאמֶר.. דבר אל אהרן אחיך". ומפני

(ג) **בְּזֹאת יָבֵא אֶהְרֹן אֶל־הַקֹּדֶשׁ בְּכַר בֶּן־בְּקָר לַחֲטָאת וְאֵיל לְעֹלָה:**
ג. בָּדָא זַי עֲלַל אֶהְרֹן לְקוּדְשָׁא בְּתוֹר בְּר תוֹרִי לַחֲטָאָתָא וּדְכַר לְעֹלָתָא:

כ"י • **בְּזֹאת** • גִּמְטְרִיָּא שְׁלוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת וְעֶשֶׂר, רָמָז לְבֵית רֵאשׁוֹן. **יָבֵא אֶהְרֹן וְגו'** • וְאַף זֶה, לֹא

(ד) **בְּתִנְתֶּם בְּדֹרֶשׁ יִלְבָּשׁ וּמִכְנָסֵי־בָד יִהְיוּ עַל־בְּשָׁרוֹ וּבִאֲבִנֵּט בֶּד יִחְזֹר וּבִמְצַנֶּפֶת בֶּד יִצְנַף בְּגֵדֵי־קֹדֶשׁ הֵם וְרִחֵץ בַּמִּים אֶת־בְּשָׁרוֹ וּלְבָשֵׁם:**
ד. פְּתוּנָא דְבוּצָא קוּדְשָׁא יִלְבָּשׁ וּמִכְנָסִין דְּבוּץ יִהְיוּ עַל בְּסָרָה וּבְהִמְנָא דְבוּצָא יִסַּר וּבִמְצַנֶּפֶת דְבוּצָא יִחַת בְּרִישָׁה לְבוּשֵׁי קוּדְשָׁא אֲנִין וְיִסְחִי בְּמִיָּא זֵת בְּסָרָה וְיִלְבָּשְׁנוּ:

כ"י • **בְּתִנְתֶּם בְּדֹרֶשׁ וְגו'** • מַגִּיד שְׁאִינוּ מְשַׁמֵּשׁ לְפָנִים בְּשִׁמוּנָה בְּגָדִים שֶׁהוּא מְשַׁמֵּשׁ בָּהֶם בַּחוּץ שִׁישׁ בָּהֶם זָהָב, לְפִי שְׁאִין קָטָגוֹר נַעֲשֶׂה סִגְגוֹר (ר"ה כח), אֲלֵא בְּאַרְבָּעָה, כִּכְהֵן הַדִּיּוֹט, וְכֵלֶן שֶׁל בּוּץ. **קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ** • (ת"כ) שִׁיְהִיו מְשַׁל הַקֹּדֶשׁ. **יִצְנַף** • כְּתִרְגוּמוֹ: 'יִחַת בְּרִישָׁה', יִנִּיחַ בְּרִאשׁוֹ, כְּמוֹ (בְּרִאשִׁית ל ט טז): "וַתִּנַּח בְּגָדוֹ",

(ה) **וּמֵאֵת עֶדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִקַּח שְׁנֵי־שַׁעֲרֵי עֹזִים לַחֲטָאת וְאֵיל אֶחָד לְעֹלָה:**
ה. וּמִן כְּנִשְׁמַת דְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל יִסַּב תְּרִין צְפִירֵי עֹזִין לַחֲטָאָתָא וּדְכַר חֵד לְעֹלָתָא:

(ו) **וְהִקְרִיב אֶהְרֹן אֶת־פֶּר הַחֲטָאת אֲשֶׁר־לוֹ וּכְפָר בַּעֲדוֹ וּבַעֲד בֵּיתוֹ:**
ו. וְיִקְרִיב אֶהְרֹן זֵת תוֹרָא דְּחֲטָאָתָא דִּי לָה וּכְפַר עֲלוּהִי וְעַל אָנֶשׁ בֵּיתָה:

כ"י • **אֶת־פֶּר הַחֲטָאת אֲשֶׁר־לוֹ** • הָאֲמוֹר לְמַעַלָּה. וְלִמְדָךְ כֵּאֵן, שְׁמִשְׁלוֹ הוּא בָּא וְלֹא מְשַׁל צְבוּר. וּכְפָר

~ נקודות משיחות קודש ~

בְּכִנִּיסַת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים לְקוּדְשׁ הַקֹּדֶשׁ, הִזְהָה נִוְגַע ה"בֵּיתוֹ – זֶה אֲשֶׁתוֹ".
וְהִרְמָז בְּזֶה: בְּכָדִי שֶׁהִכְנִסָּה אֶל הַקֹּדֶשׁ תִּהְיֶה כְּרֹאיוֹ, שְׂאֵז הִיא מְבִיאָה ל'יִצְיָאָה בְּשִׁלּוּם', שְׁנֵהוּ תַּכְלִית הַכְּנִיסָה – הִרִי זֶה תְּלוּי בְּנִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל. שְׁגַם כְּאֶשֶׁר הִבְעֵל

נִמְצָא "לְפָנֵי וּלְפָנִים", גַּם אֵז יֵשׁ הַתְּאֻמָּה בֵּין "בֵּיתוֹ" לְדִרְגָּתוֹ שְׁלוֹ, וְעוֹד יוֹתֵר:
זְכוּתוֹ וְתַפְקִידוֹ שֶׁל נִשִּׁי יִשְׂרָאֵל הִיא לְהַשְׁפִּיעַ עַל בְּעָלֶיהָ וּבְנֵיהָ, שְׁלֵגְבִיָּהֶם תִּהְיֶה הַכְּנִיסָה אֶל הַקֹּדֶשׁ קִשּׁוּרָה עִם הַיִּצְיָאָה מִהַקֹּדֶשׁ.

ספורט

לְמוֹכְנִים לְנְבוּאָה, כְּעִנִּין שְׁמוּאֵל בְּאֲמָרוֹ "וּשְׁמוּאֵל שָׁכַב בְּהִיכַל ה' אֲשֶׁר שָׁם אֲרוֹן אֱלֹהִים, וַיִּקְרָא ה' אֶל שְׁמוּאֵל" (שְׁמוּאֵל א ג, ג. ד.). תוֹרָה ג.
(ג) **בְּזֹאת יָבֵא... בְּכַר בֶּן בְּקָר**.
בְּהַקְדָּשֶׁת פֶּר לַחֲטָאת וְאֵיל לְעֹלָה, וּלְבִישֵׁת הַכִּידִים שְׁאִין בָּהֶם צָבַע וְלֹא צִיּוֹר מְלֹאכּוֹתֵי. כִּי אֲמָנָם לֹא יֵאָחַר כֹּהֵן גָּדוֹל לְהַכְנִס לְפָנִים עַד אַחֵר הַקְּרִבַת הָעוֹלָה (לַחֵלן פְּסוּק יד), אֲבָל יִכְנַס לְהַקְטִיר הַקְטֶרֶת תִּיכָף אַחֵר שְׁחִיטַת הַחֲטָאת. תוֹרָה ד.
(ד) **בְּגֵדֵי קֹדֶשׁ הֵם**. בְּכֻמוֹתֵם יִרְאוּ הַמְּלָאכִים אֶל הַנְּבִיאִים, כִּי הֵם נִרְאִים אֵז בְּלְבוּשֵׁי הַכִּידִים. תוֹרָה ה.
(ה) **שְׁנֵי שַׁעֲרֵי עֹזִים** לַחֲטָאת. הִרְאִשׁוֹן עַל חֲטָאִים בְּמִקְדָּשׁ, וְהַשְׁתַּלַּח עַל שְׂאֵר חֲטָאֵי צְבוּר, אֲשֶׁר לְרֹב טְמֵאוּתוֹ לֹא יָאוֹת לְזָכַת וּמִטְמָא מְשַׁלְחוֹ. תוֹרָה ו.

לְהַסְבִּיר לְכַעֲלִיהֶן וּלְכַנְיָהֶן, שְׁדוּקָא עַל-יְדֵי הַהוֹסֵפָה
בַּתוֹרָה וּמִצְוֹת, "בְּחֻקֹּתַי תִּלְכּוּ וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ",
יְתוּסֵף בְּ"וְנִתְּתִי גִשְׁמִיכֶם בְּעֵתָם וְגו'".

(לקוטי-שיחות, כרך ג, פרשת אחרי)

נָשִׁי יִשְׂרָאֵל לֹא צָרִיכוֹת לְחֻשֵׁשׁ, שְׁאֵם הַבַּעַל יִצְרִיף
בְּתַפִּילָתוֹ בְּשַׁעֲה אֹי יוֹתֵר, אִם אֵם יִמְשִׁיף בְּלִימּוּדוֹ בְּשַׁעֲה
אֹי יוֹתֵר, יִחְסֹר בְּעֻנְיָנִים הַנְּשָׁמִימִים; בֵּן אֵין מְקוֹם לְדַאָּגָה,
שְׁאֵם יִחְנֹכוּ אֶת הַיְלָדִים לְלִמּוּד תּוֹרָה יוֹם שְׁלָם, תִּחְסֹר
אַחֲר־כֵּן בְּהַסְתְּרוֹת שְׁלָהֶם כו' – אֵלֹא אֲדַרְבָּה, עַלִּיהֶם

ז וַיִּסַּב יֵת תְּרִין צְפִירִין וִיקִים יִתְהוֹן קָדָם יי
בַּתְּרַע מִשְׁכָּן זִמְנָא:

(ז) וְלָקַח אֶת-שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים וְהַעֲמִיד אֹתָם לִפְנֵי יְהוָה
פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

ח וַיִּתֵּן אֹהֶרֶן עַל תְּרִין צְפִירִין עֲדָבִין עֲדָבָא
חַד לְשָׁמָא דִּי וְעֲדָבָא חַד לְעֻזְאֵל:

(ח) וַנִּתֵּן אֹהֶרֶן עַל-שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים גִּרְלוֹת גּוֹרֵל אֶחָד
לִיהוָה וְגוֹרֵל אֶחָד לְעֻזְאֵל:

שְׁכַתוּב בּו "לְשָׁם", הוּא לְשָׁם, וְאֵת שְׁכַתוּב בּו
"לְעֻזְאֵל", מִשְׁתַּלַּח לְעֻזְאֵל. עֻזְאֵל • (יזמא טז, ת"כ) הוּא
הַר עֻז וְקִשָּׁה, צוּק גְּבוּהָ, שְׁנֵאמַר: "אֶרֶץ גְּדוּרָה", חֲתוּכָה.

כט וַיִּקְרַב אֹהֶרֶן יֵת צְפִירָא דִּי סָלִיק עֲלוֹהִי
עֲדָבָא לְשָׁמָא דִּי וַיַּעֲבֹדָהּ חֲטָאָתָא:

(ט) וְהִקְרִיב אֹהֶרֶן אֶת-הַשְּׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו
הַגּוֹרֵל לַיהוָה וַעֲשָׂהוּ חֲטָאָתָא:

כט וַיַּעֲשֵׂהוּ חֲטָאָתָא • כְּשִׁמְנִית הַגּוֹרֵל עָלָיו, קוֹרָא לוֹ שֵׁם, וְאוֹמַר: "לֵה חֲטָאָתָא".

יז צְפִירָא דִּי סָלִיק עֲלוֹהִי עֲדָבָא לְעֻזְאֵל
יִתְקַם כּד חִי קָדָם יי לְכַפֵּרָא עֲלוֹהִי לְשַׁלַּח
יִתְהָ לְעֻזְאֵל לְמַדְבָּרָא:

(י) וְהַשְּׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל לְעֻזְאֵל יַעֲמַד-חִי
לִפְנֵי יְהוָה לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ לְעֻזְאֵל
הַמִּדְבָּרָה:

למִיתָה אִם לְחַיִּים, לְכֹף נֵאמַר: "יַעֲמַד-חִי" – עֲמִידָתוֹ
חִי עַד שִׁישְׁתַּלַּח; מִכָּאן, שִׁשְׁלִיחוֹתוֹ לְמִיתָה. לְכַפֵּר
עָלָיו • שִׁיתוּדָה עָלָיו, כְּדַכְתִּיב: "וְהִתּוּדָה עָלָיו וְגו'".

כט וַיַּעֲמַד-חִי • כְּמוֹ "יַעֲמַד חִי", עַל-יְדֵי אֲחֵרִים;
וְתַרְגוּמוֹ: "יִתְקַם כּד חִי". מַה תִּלְמוּד-לוֹמַר? לְפִי
שְׁנֵאמַר: "לְשַׁלַּח אֹתוֹ לְעֻזְאֵל", וְאֵינִי יוֹדֵעַ שְׁלוּחוֹ אִם

יא וַיִּקְרַב אֹהֶרֶן יֵת תּוֹרָא דְחֲטָאָתָא דִּי לֵה
וַיִּכְפֹּר עֲלוֹהִי וְעַל אֲנָשׁ בֵּיתָה וַיְכּוּס יֵת
תּוֹרָא דְחֲטָאָתָא דִּי לֵה:

(יא) וְהִקְרִיב אֹהֶרֶן אֶת-פֶּר הַחֲטָאָתָא אֲשֶׁר-לוֹ וְכַפֵּר
בָּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ וְשַׁחַט אֶת-פֶּר הַחֲטָאָתָא אֲשֶׁר-לוֹ:

ספורט

(יא) וְכַפֵּר בָּעֵדוֹ. כְּכָר בָּא בְּקִבְלָה
(יזמא לו, ב) שְׁשִׁיתִי הַכַּפָּרוֹת "בָּעֵדוֹ" הֵם
כַּפֶּרֶת דְּכָרִים בּוֹדִי, וּלְפִיכֵן הֵם קָדָם
שְׁחִיטַת הַחֲטָאָתָא. תּוֹרָה יב

(ט) וַעֲשָׂהוּ חֲטָאָתָא. הַגּוֹרֵל יַעֲשֶׂה אֵת
הַשְּׁעִיר חֲטָאָתָא, כְּאִמְרָם ז"ל: הַגּוֹרֵל
עוֹשֶׂה חֲטָאָתָא, וְאֵין הַשֵּׁם עוֹשֶׂה חֲטָאָתָא
(יזמא מ, ב). תּוֹרָה י

(ח) גּוֹרְלוֹת. כִּי הַגּוֹרֵל, בְּכַרְט עַל יְדֵי
אִישׁ חֲסִידוֹ, הוּא "כְּאִשֶּׁר יִשְׁאֵל אִישׁ
בְּדָבָר הָאֱלֹהִים", כְּאִמְרו "בְּחִיק יוֹטֵל
אֶת הַגּוֹרֵל, וּמֵה' כָּל מִשְׁפָּטוֹ" (משלי טו,
טז). תּוֹרָה ט

מתכפרים בו, (ת"כ) וְכָל כְּפָרֶתֶן אֵינָהּ אֵלָא עַל טְמֵאת מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "וְכִפֵּר עַל-הַקֹּדֶשׁ מִטְמֵאת וְגו'".

כ"י • וְכִפֵּר בְּעֶדּוֹ וְגו' • (ת"כ) וְדוּי שְׁנֵי עָלְיוֹ וְעַל אֲחִיו הַכֹּהֲנִים, שֶׁהֵם כָּלם קְרוֹיִים בֵּיתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: (תהלים קלה) "בֵּית אֱהֲרֹן בָּרְכוּ אֶת-ה' וְגו'". מִכָּאן, שֶׁהַכֹּהֲנִים

יב וְיִסֵּב מְלִי מִחֲתִיתָא גּוֹמְרִין דְּאִשָּׁא מַעְלִי מִדְּבָחָא מִן קֳדָם יי וּמְלִי חֲפְנוּהִי קִטְרֵת בּוֹסְמִין דְּקִיקִין וְיַעַל מִגְיִי לְפָרְכָתָא:

(יב) וְלָקַח מִלֵּא-הַמִּחְתָּה גִּחְלִי-אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי יְהוָה וּמִלֵּא חֲפְנֵי קִטְרֵת סָמִים דָּקָה וְהֵבִיא מִבֵּית לְפָרְכָתָא:

היא, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ל לו'): "וְשִׁחַקְתָּ מִמֶּנָּה הַדֵּק"? אֵלָא שֶׁתָּהָא דָּקָה מִן הַדֵּקָה, שֶׁמַּעֲרֵב יוֹם-הַכִּפּוּרִים הִיא מִחֲזִירָה לַמִּכְתֶּשֶׁת.

כ"י • מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ • הַחִיצוֹן (יומא סה) • מִלִּפְנֵי ה' • מִצַּד שְׁלִפְנֵי הַפֶּתַח, וְהוּא צַד מַעֲרִבִי. דָּקָה • (יומא שם) מֵה תִּלְמוּד-לּוֹמַר "דָּקָה", וְהֵלָא כָּל הַקִּטְרֵת דָּקָה

יי וְיִתֵּן יֵת קִטְרֵת בּוֹסְמִיָּא עַל אִשָּׁתָא לְקֳדָם יי וְחִפִּי עֲנָנָא קִטְרֵתָא יֵת כְּפָרָתָא דִּי עַל סְהִדוּתָא וְלֹא יָמוּת:

(יג) וְנָתַן אֶת-הַקִּטְרֵת עַל-הָאֵשׁ לִפְנֵי יְהוָה וְכִפֶּה עֵנַן הַקִּטְרֵת אֶת-הַפָּרֶת אֲשֶׁר עַל-הָעֲדוּת וְלֹא יָמוּת:

כ"י • עַל-הָאֵשׁ • שֶׁבִּתּוֹךְ הַמִּחְתָּה. וְלֹא יָמוּת • הָא אִם לֹא עֲשֵׂאָה כְּתִקְנָה, חֵיב מִיתָה.

יד וְיִסֵּב מִדְּמָא דְתוֹרָא וְיָדִי בְּאַצְבָּעָה עַל אִפִּי כְּפָרָתָא קִדּוּמָא וְלִקְדָם כְּפָרָתָא יָדִי שָׁבַע זְמַנִּין מִן דְּמָא בְּאַצְבָּעָה:

(יד) וְלָקַח מִדָּם הַפֶּר וְהִזָּה בְּאַצְבָּעוֹ עַל-פְּנֵי הַכְּפָרֶת קִדְמָה וּלִפְנֵי הַכְּפָרֶת יִזָּה שִׁבְעַ-פַּעֲמִים מִן-הַדָּם בְּאַצְבָּעוֹ:

כ"י • וְהִזָּה בְּאַצְבָּעוֹ • הִזָּאָה אַחַת בְּמִשְׁמַע. וּלִפְנֵי הַכְּפָרֶת יִזָּה שִׁבְעַ • הָרִי אַחַת לַמַּעֲלָה וְשִׁבְעַ לַמַּטָּה.

טו וְיִסֵּב יֵת צְפִירָא דְחִטָּאתָא דִּי לְעִמָּא וְיַעַל יֵת דְּמָה לְמִגְיִי לְפָרְכָתָא וְיַעֲבֹד לְדְמָה כְּמָא דִּי עֲבַד לְדְמָא דְתוֹרָא וְיָדִי יִתָּה עַל כְּפָרָתָא וְלִקְדָם כְּפָרָתָא:

(טו) וְשָׁחַט אֶת-שְׁעִיר הַחֲטָאת אֲשֶׁר לָעָם וְהֵבִיא אֶת-דָּמּוֹ אֶל-מִבֵּית לְפָרְכָתָא וְעָשָׂה אֶת-דָּמּוֹ כְּאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָם הַפֶּר וְהִזָּה אֹתוֹ עַל-הַכְּפָרֶת וּלִפְנֵי הַכְּפָרֶת:

הגורל לשם. כְּאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָם הַפֶּר • אַחַת לַמַּעֲלָה וְשִׁבְעַ לַמַּטָּה.

כ"י • אֲשֶׁר לָעָם • מֵה שֶׁהִפְר מְכַפֵּר עַל הַכֹּהֲנִים, מְכַפֵּר הַשְּׁעִיר עַל יִשְׂרָאֵל, וְהוּא הַשְּׁעִיר שֶׁעָלָה עָלָיו

טז וְיִכְפֹּר עַל קוֹדֶשׁא מְסוּאָבֶת בְּגִי יִשְׂרָאֵל וּמִמְדִּיהוֹן לְכָל חֲטָאֵיהוֹן וְכֵן יַעֲבֹד לְמִשְׁפָּן זְמַנָּא דְשָׁרִי עֲמֵהוֹן בְּגוֹ סוּאָבֶתְהוֹן:

(טז) וְכִפֵּר עַל-הַקֹּדֶשׁ מִטְמֵאת בְּגִי יִשְׂרָאֵל וּמִפְשְׁעֵיהֶם לְכָל-חֲטָאתָם וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאֵהָל מוֹעֵד הַשֹּׁכֵן אִתָּם בְּתוֹךְ טְמֵאתָם:

ספורט

(לעיל י א). תורה יג

(טו) הַחֲטָאתָא אֲשֶׁר לָעָם. אַחַר שֶׁהַשְּׁלִים לְכַפֵּר בְּעֶדּוֹ בְּחִטָּאתוֹ, כְּעִנְיָן "הַתְּקוּשָׁו וְקוּשָׁו" (צפניה ב, א), וְעַם זֶה נִרְאָה אֶת פְּגִי הַמִּלֶּךְ. תורה טז

לְכַבְדּוֹ בְּקִטְרֵת, כְּמוֹ הָעִנְיָן אַחַר הַתְּמִידִים, כְּאֲמָרוֹ "עֲלֵת תְּמִיד לְדִרְתֵּיכֶם פֶּתַח אֵהָל מוֹעֵד אֲשֶׁר אֲנִי לָכֶם שְׁמָה" (שמות כט, מב). וְכִנּוּ טַעַם בְּגִי אֱהֲרֹן וְהַקְרִיבֻ "אֲשֶׁר לֹא צָנָה אִתָּם"

(יב) וְלָקַח מִלֵּא הַמִּחְתָּה. כִּי תִיכֶף שֶׁנִּשְׁחַט חֲטָאת וְהַתּוֹדָה וְסָר עֲוֹנוֹ, נַעֲשֶׂה מוֹכֵן לְאוֹר בְּאוֹר פְּגִי מִלֶּךְ. וְהִנֵּה הַמִּלֶּךְ יִרְאָה לְכָל מוֹכֵן לְאוֹרוֹ, כְּאֲמָרוֹ "כִּי בְּעֵינֵי אֲרָאָה" (פסוק ב). וְרִאֵי

כָּשֵׁם שֶׁהָיָה מְשֻׁנֶּה בְּפָנִים, אַחַת לְמַעַלָּה וְשִׁבְעָה לְמַטָּה, כִּף מִזֶּה עַל הַפָּרֶכֶת מִבְּחוּץ מְשֻׁנֶּה, אַחַת לְמַעַלָּה וְשִׁבְעָה לְמַטָּה. הַשֹּׂכֵן אִתָּם בְּתוֹךְ טַמְאָתָם. אֶף-עַל-פִּי שֶׁהֵם טַמְאִים, שְׂכִינָה בֵּינֵיהֶם.

כִּי־יִי מְטַמְאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. (ט"ז) עַל הַנִּכְנָסִין לְמִקְדָּשׁ בְּטַמְאָה, וְלֹא נֹדַע לָהֶם בְּסוֹף, שֶׁנֶּאֱמַר: "לְכָל-חַטָּאת", וְחַטָּאת הִיא שׁוֹגֵג. וּמִפְּשָׁעֵיהֶם. אֶף הַנִּכְנָסִין מִזִּיד בְּטַמְאָה. וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאַהֲל מוֹעֵד.

וְכָל אָנָשׁ לֹא יִהְיֶה בְּמִשְׁפַּח זִמְנָא בְּמַעֲלָה לְכַפֵּרָא בְּקוֹדֶשׁא עַד מִפְּקָה וּכְפָר עֲלוּהִי וְעַל אָנָשׁ בֵּיתָהּ וְעַל כָּל קְהֵלָא דִּישְׂרָאֵל:

(י"ז) וְכָל-אָדָם לֹא-יִהְיֶה בְּאַהֲל מוֹעֵד בְּבֹאֹ לְכַפֵּר בְּקוֹדֶשׁ עַד-צֵאתוֹ וּכְפָר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ וּבְעֵד כָּל-קְהֵל יִשְׂרָאֵל:

יח וְיִפְּקֹק לְמִדְבָּחָא דִּי קָדָם יְיָ וּכְפָר עֲלוּהִי וְיִסַּב מִדָּמָא דְתוֹרָא וּמִדָּמָא דְצִפְיָא וְיִתֵּן עַל קֶרֶן מִדְבָּחָא סְחוֹר סְחוֹר:

(יח) וַיֵּצֵא אֶל-הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי-יְהוָה וּכְפָר עָלָיו וְלָקַח מִדָּם הַפָּר וּמִדָּם הַשְּׁעִיר וַיִּתֵּן עַל-קֶרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

הַמִּזְבֵּחַ וְלַחוּץ, וַיִּתְחִיל מִקְרָן מִזְרְחִית צְפוֹנִית (י"א) וּכְפָר עָלָיו. וְזֶה הִיא בְּפִרְתָּהּ? וְלָקַח מִדָּם הַפָּר וּמִדָּם הַשְּׁעִיר – מְעוֹרְבִין זֶה לַתוֹךְ זֶה.

כִּי־יִי אֶל-הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי-ה' . זֶה מִזְבֵּחַ הַזֶּהב, שֶׁהוּא לִפְנֵי ה' בְּהִיכָל, וְזֶה תִּלְמוּד-לוֹמַר "וַיֵּצֵא"? לִפִּי שֶׁהָיָה הַהֲזָאוֹת עַל הַפָּרֶכֶת וְעַמֵּד מִן הַמִּזְבֵּחַ וּלְפָנִים וְהָיָה, וּבִמְתַנּוֹת הַמִּזְבֵּחַ הִזְקִיקוּ לַצֵּאת מִן

יט וַיִּדְּי עֲלוּהִי מִן דָּמָא בְּאַצְבָּעָה שְׂבַע זִמְנִין וַיִּדְבְּקָהּ וַיִּקְדָּשְׁנָה מִסּוּאָבָא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(יט) וְהָיָה עָלָיו מִן-הַדָּם בְּאַצְבָּעוֹ שִׁבְעָה פְּעָמִים וְטָהֲרוּ וְקִדְּשׁוּ מִטַּמְאָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

כִּי־יִי וְהָיָה עָלָיו מִן-הַדָּם. אַחֵר שְׁנֵתָן מִתְנּוֹת בְּאַצְבָּעוֹ עַל קֶרְנוֹתָיו, מִזֶּה שְׂבַע הַזָּאוֹת עַל גִּגּוֹ (ת"ס). וְטָהֲרוּ. מִמָּה שֶׁעָבַר. וְקִדְּשׁוּ. לְעֵתִיד לְבָא.

כ וַיִּשְׂאֵי מִלְּכַפֵּרָא עַל קוֹדֶשׁא וְעַל מִשְׁפַּח זִמְנָא וְעַל מִדְבָּחָא וּיִקְרַב יֵת צִפְיָא חֵיא:

(כ) וְכָלָה מִכַּפֵּר אֶת-הַקֹּדֶשׁ וְאֶת-אַהֲל מוֹעֵד וְאֶת-הַמִּזְבֵּחַ וְהַקָּרִיב אֶת-הַשְּׁעִיר הַחִי:

כא וַיִּסְמֹךְ אַהֲרֹן אֶת-שְׁתֵּי יָדָיו עַל-רֹאשׁ הַשְּׁעִיר הַחִי וְהִתְנוּחָה עָלָיו אֶת-כָּל-עוֹנֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת-כָּל-פְּשָׁעֵיהֶם לְכָל-חַטָּאתָם וַיִּתֵּן אִתָּם עַל-רֹאשׁ הַשְּׁעִיר וַיִּשְׁלַח בְּיַד-אִישׁ עֹתִי הַמִּדְבָּרָה:

(כא) וְסָמַךְ אַהֲרֹן אֶת-שְׁתֵּי יָדָיו עַל-רֹאשׁ הַשְּׁעִיר הַחִי וְהִתְנוּחָה עָלָיו אֶת-כָּל-עוֹנֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת-כָּל-פְּשָׁעֵיהֶם לְכָל-חַטָּאתָם וַיִּתֵּן אִתָּם עַל-רֹאשׁ הַשְּׁעִיר וַיִּשְׁלַח בְּיַד-אִישׁ עֹתִי הַמִּדְבָּרָה:

כִּי־יִי אִישׁ עֹתִי. (י"א טז) הַמּוֹכֵן לְכָף מִיּוֹם אֶתְמוֹל.

כב וַיִּשְׁטוּל צִפְיָא עֲלוּהִי יֵת כָּל חוֹבִיָּהוֹן לְאַרְעָא דְלָא יִתְבָּא וַיִּשְׁלַח יֵת צִפְיָא בְּמִדְבָּרָא:

(כב) וַיִּנָּשֵׂא הַשְּׁעִיר עָלָיו אֶת-כָּל-עוֹנֹתָם אֶל-אֶרֶץ גִּזְרָה וַיִּשְׁלַח אֶת-הַשְּׁעִיר בְּמִדְבָּר:

~ נקודות משיחות קודש ~

תשובה, ואלו יום כפור מכפר רק לשבים. ויש לבאר, דהנה השעיר מכפר על העברה ("ונשא... עונתם"), ולא

ונשא השעיר עליו את כל עונתם אל ארץ גזרה (טז, כב) הרמב"ם פסק, שהשעיר מכפר על עברות קלות גם בלי

הרי עברה קלה (שמתפפרת בלי תשובה) בַּחֲמֹרָה (שמתפפרת רק לשבים). אף יום כפור מכפר על האדם ("ביום הזה יכפר עליכם"), ומי שלא שָׁב הוא 'מנגד'.

לכפרה זו ומעבקה מלחול עליו, בלי הכדל בין קלה לחמורה.
(לקוטי שיחות, כרך כז, עמ' 124)

**(כג) וּבֹא אֶהְרֵן אֶל־אֶהֱל מוֹעֵד וּפָשַׁט אֶת־בְּגָדֵי הַכֹּהֵן
אֲשֶׁר לְבָשׁ בְּבָאוּ אֶל־הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם שָׁם:**

כג וַיַּעֲזֹל אֶהְרֵן לְמַשְׁכַּן זִמְנָא וַיִּשְׁלַח יָת לְבוּשֵׁי בּוּצָא דִּי לְבָשׁ בְּמַעְלָה לְקוּדְשָׁא וַיַּנְעִנֵין תַּמָּן:

הפנימיים וקטרת של מחתה בבגדי לָבֵן, ואילו ואיל העם ומקצת המוספין בבגדי זָהָב, והוצאת כף ומחתה בבגדי לָבֵן, ושיירי המוספין ותמיד של בין הערבים וקטרת ההיכל שעל מזבח הפנימי בבגדי זָהָב. וסדר המקראות, לפי סדר העבודות, כך הוא: "וּשְׁלַח אֶת־הַשָּׁעִיר בַּמִּדְבָּר", "וְרִחֵץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמִּים וְגו'", "וַיֵּצֵא וַעֲשֶׂה אֶת־עֹלֹתוֹ וְגו'", "וְיָצָא חֶלֶב הַחֹטָאֹת וְגו'", וְכָל הַפָּרָשָׁה עַד "וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹא אֶל־הַמִּחְנָה", וְאַחֲרֵי־כֵן: "וּבֹא אֶהְרֵן". וְהִנִּיחָם שָׁם • מְלַמֵּד שֶׁטַּעֲוִינֵין גְּנִיזָה, וְלֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹתָן אַרְבַּעַת בְּגָדִים לְיוֹם כְּפוּרִים אַחֵר.

כג וּבֹא אֶהְרֵן אֶל־אֶהֱל מוֹעֵד • אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ שְׂאִין זֶה מְקוֹמוֹ שֶׁל מְקָרָא זֶה, וְנִתְּנוּ טַעַם לְדַבְּרֵיהֶם בְּמַסְכַּת יוֹמָא (דף לב), וְאָמְרוּ: כָּל הַפָּרָשָׁה כְּלָה נֶאֱמָרָה עַל הַסֵּדֶר, חוּץ מִ'בִּיאָה' זוֹ שֶׁהִיא אַחֵר עֲשִׂית עוֹלָתוֹ וְעוֹלַת הָעָם, וְהַקְטֵרֶת אֲמוּרֵי פֶר וְשָׁעִיר שְׁנַעֲשִׂים בַּחוּץ בְּבָגְדֵי זָהָב, וְטוֹבֵל וּמְקַדֵּשׁ וּפּוֹשֵׁטֵן וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי לָבֵן. וּבֹא אֶל־אֶהֱל מוֹעֵד • לְהוֹצִיא אֶת הַכֹּהֵן וְאֶת הַמַּחְתָּה, שֶׁהַקְטֵר בָּהּ הַקְטֵרֶת לִפְנֵי וּלְפָנִים. וּפָשַׁט אֶת־בְּגָדֵי הַכֹּהֵן • אַחֵר שֶׁהוֹצִיאָם, וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי זָהָב לְתִמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים. וְזֶהוּ סֵדֶר הָעֲבוֹדוֹת: תִּמִּיד שֶׁל שַׁחַר בְּבָגְדֵי זָהָב, וְעֲבוֹדַת פֶּר וְשָׁעִיר

**(כד) וְרִחֵץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמִּים בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ וְלָבַשׁ
אֶת־בְּגָדָיו וַיֵּצֵא וַעֲשֶׂה אֶת־עֹלֹתוֹ וְאֶת־עֹלַת הָעָם
וּכְפָר בַּעֲדוֹ וּבַעֲדֵי הָעָם:**

כד וַיִּסְחִי יָת בְּסָרָה בְּמִיָּא בְּאַתֵּר קָדִישׁ וַיִּלְבֹּשׁ יָת לְבוּשֵׁיהּ וַיַּפּוֹק וַיַּעֲבֹד יָת עֹלָתָהּ וְיָת עֹלַת עַמָּא וַיְכַפֵּר עֲלוֹהֵי וְעַל עַמָּא:

ליום, אָבֵל הָרֵאשׁוֹנָה הִיְתָה בַּחִיל. וְלָבַשׁ אֶת־בְּגָדָיו • שְׁמוֹנֶה בְּגָדִים שֶׁהוּא עוֹבֵד בָּהֶן כָּל יָמֹת הַשָּׁנָה. וַיֵּצֵא • מִן הַהִיכָל אֶל הַחֹצֵר שֶׁמִּזְבַּח הָעוֹלָה שָׁם. וַעֲשֶׂה אֶת־עֹלֹתוֹ • אֵיל לְעוֹלָה הָאֲמֹר לְמַעְלָה: "בִּזְאֹת יָבֹא אֶהְרֵן וְגו'". וְאֶת־עֹלַת הָעָם • (יִזְמַא עֲב) "וְאֵיל אֶחָד לְעֹלָה" הָאֲמֹר לְמַעְלָה "וּמֵאֵת עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'".

כד וְרִחֵץ אֶת־בְּשָׂרוֹ וְגו' • (יִזְמַא לב) לְמַעְלָה לְמִדְּנוֹ מִ"וְרִחֵץ אֶת־בְּשָׂרוֹ וְלָבַשׁ", שֶׁכִּשְׁהוּא מְשַׁנֶּה מִבְּגָדֵי זָהָב לְבָגְדֵי לָבֵן, טַעֲוִין טְבִילָה. שְׁבִיחָה טְבִילָה פָּשַׁט בְּגָדֵי זָהָב שֶׁעָבַד בָּהֶן עֲבוֹדַת תִּמִּיד שֶׁל שַׁחַר, וְלָבַשׁ בְּגָדֵי לָבֵן לְעֲבוֹדַת הַיּוֹם; וְכֵאֵן לְמִדְּנוֹ, שֶׁכִּשְׁהוּא מְשַׁנֶּה מִבְּגָדֵי לָבֵן לְבָגְדֵי זָהָב, טַעֲוִין טְבִילָה. בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ • (ת"כ, יִזְמַא שם) הַמְקַדֵּשׁ בְּקִדְשֹׁת עֲזָרָה, וְהִיא הִיְתָה בִּגְגֵי בֵּית הַפָּרוּהָ, וְכֵן אַרְבַּע טְבִילוֹת הַבָּאוֹת חוּבָה

ספורנו

כָּל חֹטָאֹת שְׁקוּדָמַת כָּכֵל מְקוֹם לְעֹלָה, כְּמוֹ שֶׁבֶא בְּקִבְלָה. וּכְפָר בַּעֲדוֹ וּבַעֲדֵי הָעָם. כְּפָרַת הַרְהוּרֵי חֶלֶב הָרְאוּיָה לְנִקְיֵי כְּפִים וּבְרֵי לָכֶב, וְזֶה בְּעֹלָה. תוֹרָה כֹּה

וַעֲשֶׂה אֶת עֹלָתוֹ. אַחֵר שֶׁכָּפַר בַּעֲדוֹ בַּחֲטָאֹתָו (פסוק ז) וּבַעֲדֵי הָעָם בְּשִׁמֵי חֲטָאֹת (פסוקים ט, טו, כא), שֶׁגַם שָׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח נִקְרָא "חֲטָאֹת", כְּאָמְרוֹ "שְׁנֵי שָׁעִירֵי עֲזִים לְחֲטָאֹת" (פסוק ד). וּשְׁנֵיהֶם יִקְדְּמוּ לְעֹלַת הָעָם, כְּמִשְׁפָּט

(כג) וְהִנִּיחָם שָׁם. כִּי הַקְרִיבָם לִפְנֵי ה' וַיִּקְדְּשׁוּ קֹדֶשׁ יִתְרָה, וְלֹא יָאוֹת אֲפִלוּ לְכַהֵן גָּדוֹל אַחֵר שֶׁעָבְדָהּ שַׁעַת מַעְלָתוֹ. תוֹרָה כֹּה (כד) וְרִחֵץ אֶת בְּשָׂרוֹ. אַחֵר שֶׁסִּמְּךָ עַל הַשָּׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח.

~ יום שני ג' אייר ~

(כה) וְאֵת חֶלֶב הַחֲטָאֹת יִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ: כה וְיֵת תִּרְבָּא דְחֲטָאֹת יִסַּק לְמִדְבָּחַ:

כ"י- וְאֵת חֶלֶב הַחֲטָאֹת • אַמּוּרֵי פֶר וְשְׁעִיר. יִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ • עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, דָּאָלוּ בַּפְּנִימִי כְּתִיב: "לֹא תַעֲלוּ עָלָיו קֶטֶר זָרָה וְעֹלָה וּמִנְחָה" (שמות ל ט).

(כו) וְהַמִּשְׁלַח אֶת־הַשְּׁעִיר לְעֹזָאֵל יִכְבֶּם בְּגִדָיו וְרֹחֵץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹא אֶל־הַמִּחֲנֶה: כו וְיֵת תִּרְבָּא דְחֲטָאֹת וְיֵת צְפִירָא לְעֹזָאֵל יִצְבַּע לְבוּשׁוֹהֵי וְיִסְחִי יֵת בְּסָרְהָ בְּמִיָּא וּבְתֵר כֵּן יִיעוֹל לְמִשְׁרִיתָא:

(כז) וְאֵת פֶּר הַחֲטָאֹת וְאֵת שְׁעִיר הַחֲטָאֹת אֲשֶׁר הֹבֵא אֶת־דָּמָם לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ יוֹצִיא אֶל־מַחוּץ לַמִּחֲנֶה וְשִׂרְפוּ בָאֵשׁ אֶת־עֹרֹתָם וְאֶת־בְּשָׂרָם וְאֵת פְּרִשָּׁם: כז וְיֵת תִּרְבָּא דְחֲטָאֹת וְיֵת צְפִירָא דְחֲטָאֹת דִּי אֲתַעֲלַל מִדְּמֵהוֹן לְכַפֵּרָא בְּקוֹדֶשׁא יִסְקוּן לְמִבְרָא לְמִשְׁרִיתָא וְיִקְדוּן בְּנוֹרָא יֵת מְשִׁיחוֹן וְיֵת בְּסָרְהוֹן וְיֵת אֶכְלִיהוֹן:

כ"י- אֲשֶׁר הֹבֵא אֶת־דָּמָם • לְהִיכֹל וּלְפָנֵי וּלְפָנִים.

(כח) וְהַשְּׂרֵף אֹתָם יִכְבֶּם בְּגִדָיו וְרֹחֵץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹא אֶל־הַמִּחֲנֶה: כח וְיֵת תִּרְבָּא דְחֲטָאֹת וְיֵת צְפִירָא דְחֲטָאֹת יִצְבַּע לְבוּשׁוֹהֵי וְיִסְחִי יֵת בְּסָרְהָ בְּמִיָּא וּבְתֵר כֵּן יִיעוֹל לְמִשְׁרִיתָא:

(כט) וְהִיטָה לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ תַּעֲנוּ אֶת־נַפְשֵׁיכֶם וְכָל־מְלֹאכֶה לֹא תַעֲשׂוּ הַיּוֹרָה וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם: כט וְיֵת תִּרְבָּא דְחֲטָאֹת וְיֵת צְפִירָא דְחֲטָאֹת יִצְבַּע לְבוּשׁוֹהֵי וְיִסְחִי יֵת בְּסָרְהָ בְּמִיָּא וּבְתֵר כֵּן יִיעוֹל לְמִשְׁרִיתָא:

(ל) כִּי־בִיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְמַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה תִּטְהָרוּ: ל אַגְרִי בְיוֹמָא הַדִּין יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְדַבָּחָה יִתְכֹּן מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם קָדָם יְיָ תִּדְבָּחֵן:

~ נקודות משיחות קודש ~

לפני ה' תטהרו (טז, ל)	קשור בעקר עם התחלת שם ה' ופנימיותו, האותיות י"ה, מִסְפָּר ט"ו; ומתכלית העלוי של שם ה' נמשך לדרך הנמוכה ביותר – חמש עשרה בהמות.
לפני ה' תטהרו (טז, ל)	לפני ה' תטהרו (טז, ל)

(לקוטי שיחות, כרך כט, עמ' 338)

ספורט

(כט) לְחֻקַּת עוֹלָם. אֵף עַל פִּי שֵׁשׁ (ל) כִּי בִיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר. וְהַטַּעַם מִקְדָּשׁ לְעִבּוּדָהּ, מִכָּל מְקוֹם צָרִיד שֶׁתִּקְדָּמוּ גַם שְׂבִיתָה וְעֵנְיָ: הוּא, כִּי אֲמָנָם הִכָּהֵן בַּעֲבוּדָתוֹ יִכַּפֵּר

(לא) שִׁבְתָּ שִׁבְתּוֹן הִיא לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת-נַפְשֹׁתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם:

(לב) וְכִפֹּר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר-יִמָּשַׁח אֹתוֹ וְאֲשֶׁר יִמְלֹא אֶת-יָדָיו לְכַהֵן תַּחַת אָבִיו וְלִבָּשׁ אֶת-בְּגָדֵי הַכֹּהֵן בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ:

כ"י • וְכִפֹּר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר-יִמָּשַׁח וְגו' • (ת"כ) כַּפֶּרָה זוֹ שֶׁל יוֹם-הַכַּפּוּרִים אֵינָה כְּשֶׁרָה אֲלֵא כִכְהֵן גָּדוֹל, לְפִי שֶׁנֶּאֱמָרָה כָּל הַפָּרִשָׁה בְּאַהֲרֹן, הִצְרֹף לומר כִכְהֵן גָּדוֹל הָבֵא אַחֲרָיו שִׁיחָא כְּמוֹהוּ. וְאֲשֶׁר יִמְלֹא אֶת-יָדָיו • (ת"כ) אֵין לִי אֲלֵא הַמִּשְׁחָה בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה, מְרַבָּה מְקוֹמוֹ, הוּא קוֹדֵם לְכָל אֲדָם.

(לג) וְכִפֹּר אֶת-מִקְדָּשׁ הַקֹּדֶשׁ וְאֶת-אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת-הַמִּזְבֵּחַ יִכַּפֵּר וְעַל הַכֹּהֲנִים וְעַל-כָּל-עַם הַקֹּהֶל יִכַּפֵּר:

(לד) וְהִיטָה-זֹאת לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם לְכַפֹּר עַל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִכָּל-חַטָּאתָם אַחַת בַּשָּׁנָה וַיַּעַשׂ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה: פ

כ"י • וַיַּעַשׂ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' וְגו' • כְּשֶׁהֲגִיעַ יוֹם-הַכַּפּוּרִים עָשָׂה כַּסֵּדֶר הַזֶּה; וְלַהֲגִיד שִׁבְחוֹ שֶׁל אַהֲרֹן, יז (א) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(ב) דַּבֵּר אֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-בָּנָיו וְאֵל כָּל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר:

וְהַסְלִיחָה הַגְּמוּרָה תִּהְיֶה "לְפָנַי ה'" בְּלִבְדּוֹ, וְזֶה בְּרֻדֵּי וְחִשּׁוּבָה, שֶׁהוּא לְבַדּוֹ יָדַע אֶמְתָּתָם, וּבִשְׁבִיל כֵּן, תוֹרָה לֵא
(לא) שִׁבְתָּ שִׁבְתּוֹן הִיא לָכֶם. עַל הַפֶּךָ "הֵן בְּיוֹם צִמְקָם תִּמְצְאוּ חִפְצִי" (שִׁיעוּרֵי דָוִד, ג).

חֻקַּת עוֹלָם. וְגַם בְּזֶמֶן שֶׁאֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קִנְיָם תִּשְׁמְרוּ שְׁבִיתָה וְעֵנְוִי. תוֹרָה לֵב
(לב) וְאֲשֶׁר יִמְלֹא אֶת יָדָיו וְלִבָּשׁ. אִף הַמְרַבָּה בְּגָדִים בְּלִבְדּוֹ יִכַּפֵּר. תוֹרָה לֵב
(לד) וְהִיטָה זֹאת לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם לְכַפֹּר. שֶׁהַיּוֹם עֲצֻמוֹ יִכַּפֵּר אִף עַל פִּי תִשְׁמְרוּ שְׁבִיתָה וְעֵנְוִי. תוֹרָה א
יז (ב) זֶה הַדָּבָר. כְּשֶׁאָמַר "וְהִיטָתֶם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִטְּמֵאֹתָם" (לְעִיל טו, לא), הַזִּהִיר שֶׁנִּפְרָשׁ גַּם בֶּן מִטְמֵאֹת רִית הַטְּמֵאָה וְהַשְׁדִּים. תוֹרָה ג

(ג) אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׁוֹר אֹרְכָשׁ אוֹיָעוּ בַּמַּחֲנֶה אוֹ אֲשֶׁר יִשְׁחַט מִחוּץ לַמַּחֲנֶה:

כ"י • אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׁוֹר אֹרְכָשׁ • בַּמִּקְדָּשִׁין — הַפְּתוּחַ מִדְּבַר, שְׁנֵאמַר: "לְהַקְרִיב קָרְבָּן". בַּמַּחֲנֶה • (זבחים ק) חוץ לַעֲוֹנָה.

(ד) וְאֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ לְהַקְרִיב קָרְבָּן לַיהוָה לִפְנֵי מִשְׁכַּן יְהוָה דָּם יַחֲשֹׁב לְאִישׁ הַהוּא דָּם שִׁפְךָ וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמּוֹ:

כ"י • דָּם יַחֲשֹׁב • כְּשׁוֹפֵךְ דָּם הָאָדָם, שְׁמִתְחַיֵּב בַּנֶּפֶשׁוֹ. דָּם שִׁפְךָ • (ת"כ) לְרַבּוֹת אֶת הַזֹּרֵק דָּמִים בַּחוּץ.

(ה) לִמְעַן אֲשֶׁר יָבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־זִבְחֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם זֹבְחִים עַל־פְּנֵי הַשֹּׁהַן וְהֵבִיאוּ לַיהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל־הַכֹּהֵן וְזָבְחוּ זִבְחֵי שְׁלָמִים לַיהוָה אוֹתָם:

כ"י • אֲשֶׁר הֵם זֹבְחִים • אֲשֶׁר הֵם רִגִּילִים לְזִבְחָה.

(ו) וְזֹרֵק הַכֹּהֵן אֶת־הַדָּם עַל־מִזְבֵּחַ יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהַקָּטִיר הַחֵלֶב לְרִיחַ נִיחַח לַיהוָה:

וְזִיזְרוּק כִּהְנָא יֵת דְּמָא עַל מִדְּבָחָא דִּי בְּתַרְע מִשְׁכַּן זִמְנָא וְנִסַּק תְּרַבָּא לְאַתְקַבְּלָא כִּרְעוּא קָדָם יי:

~ נקודות משיחות קודש ~

הִינֵנו שְׁלֹא נִתֵּן לְהַפֵּךְ אוֹתוֹ לְדָם וּבִשְׁרָב כְּבִשְׂרוֹ שֶׁל גּוֹף יְהוּדִי, שֶׁקָּדוֹשׁ הוּא, כִּינּוּ שֶׁהִלַּחַט וְהִתְלַחֲבוּ בְּעֵנֵינוּ הַעוֹלָם אֵינוֹ מִכְרַח. מִה־שְּׂאִי־כֵן הַבִּשְׂרָב עֲצָמוֹ מִכְרַח הוּא, שֶׁכֵּן נִתֵּן לְהַפֵּךְ אוֹתוֹ לְקִדְשָׁה.

(רשימות, חוברת קמנד)

וְזֹרֵק הַכֹּהֵן אֶת הַדָּם (יז, ו) דָּם מִסְמָל חַיּוֹת וְחַיִּימוּת ("כִּי נֶפֶשׁ הַבֶּשֶׂר בָּדָם הִיא"), וְהוּא קָרֵב עַל הַמִּזְבֵּחַ לְרִמּוֹ שֶׁהִלַּחַט וְהִתְלַחֲבוּ יֵשׁ לְשֹׁמֵר רַק לְדָרְכִים שֶׁבִקְדֻשָּׁה. וְלָכֵן הַדָּם אֲסוּר בְּאֲכִילָה,

(ז) וְלֹא־יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת־זִבְחֵיהֶם לְשִׁעִירָם אֲשֶׁר הֵם זֵנִים אַחֲרֵיהֶם חֻקַּת עוֹלָם תְּהִי־זֹאת לָהֶם לְדֹרֹתָם:

כ"י • לְשִׁעִירָם • לְשֹׁדִים, כְּמוֹ (רש"י יג כא): "וּשְׁעִירִים יִקְדּוּ־שֵׁם".

(ד) דָּם יַחֲשֹׁב. כְּמוֹ שֶׁהִיָּה הָעֵנָן קָדָם הַמִּבּוּל, שֶׁלֹּא הָמַר לָהֶם לְהִרְגֵּ בְּעַלֵּי חַיִּים לְאָכְלָם. תוֹרָה ה (ז) חֻקַּת עוֹלָם תְּהִיָּה זֹאת. שְׁלֹא יִזְבְּחוּ לְשִׁעִירִים אֶף עַל פִּי שְׁלֹא הִי מִקְבָּלִים אוֹתָם לֵאלוֹהֵ בָּשׂוּם פָּנִים, בְּעַסְקֵיהֶם אוֹ שְׁלִיחוּתָם אֶל אֶרֶץ מִשְׁתָּדִים לָהֶם מִשְׁתָּדִים, וּמִסְתָּדִים בְּעַסְקֵיהֶם אוֹ שְׁלִיחוּתָם אֶל אֶרֶץ

~ יום שלישי ד' אייר ~

ח וילהון תימר גבר גבר מבית ישראל ומן
גירא דיתגירון פיגיון די נסק עלתא או
נקסט קודשיא:

(ח) וְאֵלֶּה תֹאמַר אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר
אֲשֶׁר־יָגוּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר־יַעֲלֶה עֲלֶה אוֹזֹבָח:

זש"י אֲשֶׁר־יַעֲלֶה עֲלֶה • לְחַיֵּב עַל הַמִּקְטִיר אִיבָרִים בַּחוּץ [עין ברא"ם] כְּשֹׁחַט בַּחוּץ, שָׂאם שָׁחַט אֶחָד וְהָעֶלָה
חִבְרוּ, שְׁנִיחָן חִיבִין (ת"כ. חולין קט) •

ט וְלִתְרַע מִשְׁפָּן זִמְנָא לֹא אִיתְנָה לְמַעַבְד
יְתָה קָדָם יי וְיִשְׁתִּיבִי אֲנָשָׁא הָהוּא מַעֲמָה:

(ט) וְאֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יִבְיָאֻּנּוּ לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ
לִיהוֹה וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מֵעַמּוֹ:

זש"י וְנִכְרַת • זָרַעוּ נִכְרַת וְיָמִיו נִכְרַתִּין.

י וְגִבְר גִּבְר מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר
דִּיתְגִּירוֹן פִּיגִיּוֹן דִּי יִיכּוֹל כָּל דְּמָא וְאֶתָן
רוּגְזִי בְּאֲנָשָׁא דִּיכּוֹל יְת דְּמָא וְאֲשִׁיבִי יְתָה
מַגּו עֲמָה:

(י) וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם
אֲשֶׁר יֹאכַל כָּל־דָּם וְנִתְּתִי פָנָי בְּנַפְשׁ הָאֹכֶלֶת
אֶת־הֶדֶם וְהִכְרַתִּי אֹתָהּ מִקֶּרֶב עַמָּה:

יא אַרִי נֶפֶשׁ בְּסָרָא בְּדָמָא הִיא וְאֵנָּה יְהִבְתָּה
לְכוֹן עַל מַדְבָּחָא לְכַפֵּרָא עַל נַפְשִׁיתִיכוֹן אַרִי
דְּמָא הוּא עַל נַפְשָׁא מְכַפֵּר:

זש"י כָּל־דָּם • לְפִי שְׁנֵאמַר: "בְּנַפְשׁ יְכַפֵּר", יְכוֹל לֹא
יְהֵא חֵיב אֲלֵא עַל דָּם הַמִּקְדָּשִׁים? תִּלְמוּד־לוֹמַר:

(יא) כִּי נֶפֶשׁ הַבֶּשֶׂר בְּדָם הוּא וְאֲנִי נִתְּתִיו לָכֶם
עַל־הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל־נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי־הֶדֶם הוּא
בְּנַפְשׁ יְכַפֵּר:

ספורט

כְּפִי הָאֶפְשָׁר מִדְּרָף אַחֲרֵי עֶרֶב בִּלְתִּי
מוֹעִיל, הִרְחִיק מֵהֶם אֶת הַשָּׂדִים
וְחִבְרָתָם, בְּהִיּוֹתָם "מִזִּיקִים" בְּאָמָת,
כְּמוֹ שֶׁקָּרָאוּ אוֹתָם רז"ל. וְאֶסַּר אֶת הַדָּם
וְעֵנֶשׁ עָלָיו כֶּרֶת (פסוק י), כְּמוֹ שֶׁעֲנִשׁ
מִיתָה עַל אֲכִילַת עֵץ הַדַּעַת (בראשית ב, יז).
וְנִתֵּן טַעַם לָזֶה בְּאָמְרוֹ "כִּי נֶפֶשׁ הַבֶּשֶׂר
בְּדָם הִיא" (פסוק יא), כִּי אֲמַנְסֵם הַכַּחַת אֲשֶׁר
הוּא הַנֶּפֶשׁ הַחַיִּינִי, הוּא נִשְׁוֹא בַּחֲלָק
הָאֲדָמִי וְהַדָּק שֶׁבְּדָם, וְאוֹתוֹ הַחֲלָק
הָאֲדָמִי הַנוֹשֵׂא, הַנִּקְרָא גַם כֵּן "נֶפֶשׁ",
הוּא בְּעָצֶם כָּל הַדָּם. וְהוֹסִיף וְאָמַר
"וְאֲנִי נִתְּתִיו לָכֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ" (פסוק יא),
וְאֵינִי לֹא בַּחֲרַתִּי בּוֹ לְכַפֵּר מִפְּנֵי הַיּוֹתוֹ
אֶחָד אֲצִלִּי, אֲבָל בְּהִיּוֹתוֹ נֶפֶשׁ בְּצַד
מָה, וְיַכַּפֵּר עַל הַנֶּפֶשׁ, כְּעִנְיֵן הַקָּטָר
שֶׁאֵר אֲבָרֵי הַנִּקְרָב לְכַפֵּר עַל אֲבָרֵי
הַמִּקְרָב. תוֹרַח

"כִּי הֶדֶם הוּא הַנֶּפֶשׁ" (דברים יב, כג).
וּבְהִיּוֹתוֹ מִזֶּה לְשָׂדִים, הֵנָּה הַמִּקְרָב
לְהֵם דָּם אֲשֶׁר בּוֹ זֶה הַעֶצֶם, שְׂאִין כַּחַת
בְּדָם לְקַחְתּוֹ, בְּאָמְרוֹ: "כָּל מִיּוֹדֵי
דְּצִייר וְחֵתִים וְכִילִי וּמִגִּי - לִית לָן
רְשׁוּתָא לְמַשְׁקַל מִגִּי' יִקְנָה אֶהְבְּתֶם,
וְהָאוֹכֵלוּ יִקְנָה מִזֶּג נוֹטָה לְטַבְעָם
וְיִאֲהָבוּ חִבְרָתוֹ.
וְכֹאֲשֶׁר הָיוּ רַבִּים חִפְצִים בַּחֲבֵרַת
הַשָּׂדִים וְאֶהְבְּתֶם, כְּדִי שְׂוִסְיַעוּהוּ
בַּהֲשָׁגַת הָעֶרֶב הַבִּלְתִּי מוֹעִיל, אֲשֶׁר
תִּאֲוָתוֹ נִקְנִית בְּאֲכִילַת עֵץ הַדַּעַת, הָיוּ
מִגִּישִׁים דָּם לְמִנְחָה לְשָׂדִים, וְאוֹכֵלִים
אוֹתוֹ לְהַתְחַבֵּר עִמָּם. וְקִצְתָם הָיוּ
אוֹכֵלִים אֲצִל בֵּית מִקְדָּה דְּמִים, בַּחֲשָׁבָם
שֶׁשְׂעִירִים יִקְדּוּ שָׁם, כְּדִי לְמַשֵּׁךְ
אֶהְבְּתֶם וְהַתְחַבְּרוּת עִמָּם. וְכֹאֲשֶׁר
קִדְּשָׁנוּ הָאֵל תִּבְרָךְ, וְהִרְחִיק אֶת עַמּוֹ

רְחוּקָה, כְּמוֹ שֶׁהִזְכִּירוֹ עַל יוֹסֵף שִׂידָא,
וְעַל שִׂידָא דִּיהוֹן שְׂכִית בִּי רַב אֲשִׁי.
אֲמַנְסֵם בְּדָבָר הַשָּׂדִים אֲשֶׁר לֹא נִזְכָּרָה
בְּרִיאָתָם רֹאזִי לְהַתְבּוּנָה, שֶׁהֵם ז"ל
קָרְאוּם "מִזִּיקִים", וְהִזְכִּירוֹ שֶׁהֵם
אוֹכֵלִים וְשׁוֹתִים פְּרִים וְרִבִּים וּמִתִּים,
וְעַם כָּל זֶה רֹאזִים וְאֵינִם נִרְאִים. וְכָל
אֵלוֹ לֹא יֵאוּתוּ בָּהֶם זולָתִי בְּהִיּוֹתָם
מִרְפָּכִים מַעֲצָמִים דְּקִים נִגְדְּרִי
הַמִּרְאָה. וּבְהִיּוֹתָם אוֹכֵלִים וְשׁוֹתִים,
יְהִיָּה בַּחֲכָרַת מִזֶּה עֶצֶם מִרְפָּכִי דֵּק
מֵאֵד שִׁישְׁתָּה לְעָצֶם הַזֶּה. וְאֵין
בְּמִרְפָּכִים אֲצִלָּנוּ יוֹתֵר דֵּק מֵאוֹתוֹ אֵד
הַדָּם אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ יִתְהַוֶּה רוּחַ נוֹשֵׂא
לְכַח הַחַיִּינִי. וְזֶה הַכַּחַת הַנִּשְׁוֹא בּוֹ הוּא
נֶפֶשׁ הַחַי בְּאֲשֶׁר הוּא חַי. וּבְהִיּוֹת שְׁנֵה
הַכַּחַת לֹא יְהִיָּה בִּלְתִּי זֶה הַנוֹשֵׂא, יִקְרָא
זֶה הַנוֹשֵׂא לְפַעְמִים "נֶפֶשׁ", בְּאָמְרוֹ

שיעור יומי ליום שלישי ד' אייר - ויקרא יז - פרשת אחרי-קדושים
כ"י • **כִּי נֶפֶשׁ הַבָּשָׂר • שֶׁל כָּל בְּרִיָּה, "בָּדָם הִיא" תִּלְוִיָּה, וּלְפִיכּוֹן נִתְּתִיו עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נֶפֶשׁ הָאָדָם; תָּבֵא נֶפֶשׁ וּתְכַפֵּר עַל הַנֶּפֶשׁ.**

(יב) עַל-כֵּן אֲמַרְתִּי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל-נֶפֶשׁ מִכֶּם לֹא-תֹאכַל דָּם וְהִגַּר הִגַּר בְּתוֹכְכֶם לֹא-יֹאכַל דָּם:
כ"י • **כָּל-נֶפֶשׁ מִכֶּם • לְהִזְהִיר גְּדוּלִים עַל הַקְטָנִים.**

(יג) וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן-הִגַּר הִגַּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יֵצֵד צִיד חֲיָה אוֹ-עוֹף אֲשֶׁר יֹאכַל וְשָׁפַךְ אֶת-דָּמֹו וְכִסְהוּ בַּעֲפָר:
(יג) וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן-הִגַּר הִגַּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יֵצֵד צִיד חֲיָה אוֹ-עוֹף אֲשֶׁר יֹאכַל וְשָׁפַךְ אֶת-דָּמֹו וְכִסְהוּ בַּעֲפָר:

כ"י • **אֲשֶׁר יֵצֵד • (ת"כ. חולין פד) אין לי אלא ציד, אַזְזִין וְתַרְגּוּלִין מִנֵּין? תִּלְמוּד-לֹמַר: "צִיד", מִכָּל-מָקוֹם.**
אם כן, לָמָּה נֶאֱמַר: "אֲשֶׁר יֵצֵד"? שֶׁלֹּא יֹאכַל בָּשָׂר, אֲלָא בְּהִזְמָנָה זֹאת. אֲשֶׁר יֹאכַל • פָּרֹט לְטַמְאִים.

(יד) כִּי-נֶפֶשׁ כָּל-בָּשָׂר דָּמֹו בְּנִפְשׁוֹ הוּא וְאִמְרָ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל דָּם כָּל-בָּשָׂר לֹא תֹאכְלוּ כִּי נֶפֶשׁ כָּל-בָּשָׂר דָּמֹו הוּא כָּל-אֲכָלִיו יִכְרֹת:
(יד) כִּי-נֶפֶשׁ כָּל-בָּשָׂר דָּמֹו בְּנִפְשׁוֹ הוּא וְאִמְרָ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל דָּם כָּל-בָּשָׂר לֹא תֹאכְלוּ כִּי נֶפֶשׁ כָּל-בָּשָׂר דָּמֹו הוּא כָּל-אֲכָלִיו יִכְרֹת:

כ"י • **דָּמֹו בְּנִפְשׁוֹ הוּא • דָּמֹו הוּא לֹו בְּמָקוֹם הַנֶּפֶשׁ, שֶׁהַנֶּפֶשׁ תִּלְוִיָּה בּוֹ. כִּי-נֶפֶשׁ כָּל-בָּשָׂר דָּמֹו הוּא •**
הַנֶּפֶשׁ הִיא הַדָּם. דָּם' ו'בָּשָׂר' לְשׁוֹן זָכָר. 'נֶפֶשׁ' לְשׁוֹן נְקֵבָה.

(טו) וְכָל-נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נִבְלָה וְטֶרֶף בְּאֶזְרָח וּבְגֵר וְכִכֶּם בְּגִדָיו וְרֹחַץ בָּמִים וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב וְטָהָר:
(טו) וְכָל-נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נִבְלָה וְטֶרֶף בְּאֶזְרָח וּבְגֵר וְכִכֶּם בְּגִדָיו וְרֹחַץ בָּמִים וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב וְטָהָר:

כ"י • **אֲשֶׁר תֹּאכַל נִבְלָה וְטֶרֶף • בְּנִבְלַת עוֹף טָהוֹר דְּבַר הַפְּתוּב, שָׁאִין לָהּ טֶמְאָה אֲלָא בְּשַׁעָה שֶׁנִּבְלַעַת בְּבֵית הַבְּלִיעָה. וְלִמְדוֹךְ כָּאן, שֶׁטֶמְאָה בְּאֲכִילַתָּהּ וְאִינָהּ מִטֶּמְאָה בְּמַגֵּעַ, ו"טֶרֶף" הָאִמּוּרָה כָּאן, לֹא**
נִכְתְּבָה אֲלָא לְדָרֵשׁ. וְכֵן שֶׁנִּינוּ: כָּוֹל תִּהְיֶה נִבְלַת עוֹף טָמֵא מִטֶּמְאָה בְּבֵית הַבְּלִיעָה? תִּלְמוּד-לֹמַר "טֶרֶף" — מִי שֶׁיֵּשׁ בְּמִינוֹ טֶרֶף. יֵצֵא עוֹף טָמֵא, שָׁאִין בְּמִינוֹ טֶרֶף.

(טז) וְאִם לֹא יִכְבֶּם וּבָשָׂרוּ לֹא יִרְחֹץ וְנִשְׂא עֹנֹו: פ
(טז) וְאִם לֹא יִכְבֶּם וּבָשָׂרוּ לֹא יִרְחֹץ וְנִשְׂא עֹנֹו: פ

(יג) כִּי יֵצֵד צִיד • בְּהִיּוֹת מָקוֹם הַצִּיד עַל הָרֵב שׁוֹמֵם, וּמוֹכֵן לְהִמָּצֵא שָׁם שָׂדִים, כְּאִמְרוֹ "וְשָׁכְנוּ שָׁם בְּנוֹת יַעֲנָה, וְשִׁעְרֵיהֶם יִרְקְדוּ שָׁם" (ישעיהו יג, כא), אֲסֹר לְהִנִּיחַ שָׁם דָּם מְגֻלָּה, וְצִוָּה לְכַסּוֹתוֹ בַּעֲפָר לְהַסִּיר הַכְּנַת הַמָּצֵא הַשָּׂדִים שָׁם. וְאִמְרָ, תוֹרַה יֵד
(יד) כִּי נֶפֶשׁ כָּל בָּשָׂר דָּמֹו בְּנִפְשׁוֹ הוּא. "כִּי נֶפֶשׁ" בַּעַל חֵי הוּא "דָּמֹו". רוּצָה לֹמַר, הָאֵד הַדְּמִי "בְּנִפְשׁוֹ", עִם הַכַּח הַחַיּוּנִי הַנִּשְׁוֹא בּוֹ. וְזֶה, כִּי
אֲמַנִּים הַדָּם הָאֲדָמִי וְהַדָּק שֶׁבּוֹ הוּא נוֹשָׂא לַכַּח הַחַיּוּנִי, וּבְהִיּוֹתוֹ הַדָּק שֶׁבְּגִרְמִים הַנִּפְסָדִים הוּא מְזוּן לְשָׂדִים בְּלִי סִפֵּק וְלִמְבַקְשִׁים חֲבָרָתָם. וְאִמְרָ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל. וּבִלְעָדֵי זֹאת אִף עַל פִּי שֶׁהַתִּרְתִּי לִבְנֵי נָח, אֲסֻרְתִּיו לְיִשְׂרָאֵל לְמַעַל בַּפְּרָשָׁת צו (ו, כז), מִפְּנֵי שֶׁהִיָּה נֶפֶשׁ חַיִּי בְּחַיּוֹ, וּמִשִּׁיב הַנִּזְזוֹן מִמֶּנּוּ אֵל טִבְעוֹ הַבְּהִמִי. תוֹרַה טו
(טו) וְכָל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נִבְלָה וְטֶרֶף. אַחֵר שֶׁכְּתִבַּת עֲנִין אֲסוּר הַדָּם
(יג) כִּי יֵצֵד צִיד • בְּהִיּוֹת מָקוֹם הַצִּיד עַל הָרֵב שׁוֹמֵם, וּמוֹכֵן לְהִמָּצֵא שָׁם שָׂדִים, כְּאִמְרוֹ "וְשָׁכְנוּ שָׁם בְּנוֹת יַעֲנָה, וְשִׁעְרֵיהֶם יִרְקְדוּ שָׁם" (ישעיהו יג, כא), אֲסֹר לְהִנִּיחַ שָׁם דָּם מְגֻלָּה, וְצִוָּה לְכַסּוֹתוֹ בַּעֲפָר לְהַסִּיר הַכְּנַת הַמָּצֵא הַשָּׂדִים שָׁם. וְאִמְרָ, תוֹרַה יֵד
(יד) כִּי נֶפֶשׁ כָּל בָּשָׂר דָּמֹו בְּנִפְשׁוֹ הוּא. "כִּי נֶפֶשׁ" בַּעַל חֵי הוּא "דָּמֹו". רוּצָה לֹמַר, הָאֵד הַדְּמִי "בְּנִפְשׁוֹ", עִם הַכַּח הַחַיּוּנִי הַנִּשְׁוֹא בּוֹ. וְזֶה, כִּי
הַמּוֹשֵׁף חֲבָרַת הַשָּׂדִים, דְּבַר עַל אוֹכַל נִבְלָה וְטֶרֶף הַמּוֹכֵן אֵל שֶׁתִּשְׁרֶה עָלָיו רוּחַ טֶמְאָה, כְּאִמְרוֹ "וְדָרַשׁ אֵל הַמֵּתִים" (דברים יח, יא), "זֶה הַמְּרַעִיב עֲצָמוֹ וְהוֹלֵךְ וְלֵן בְּבֵית הַקְּבָרוֹת כְּדִי שֶׁתִּשְׁרֶה עָלָיו רוּחַ טֶמְאָה" (סנהדרין סה, ב). תוֹרַה טז
(טז) וְנִשְׂא עֹנֹו. כְּפִי שֶׁיִּשְׁחָט בְּטֶמְאָתוֹ, אִם שִׂיֵּאכַל קֹדֶשׁ אוֹ יִגַּע בְּלֶכֶד אוֹ יִטְמָא טְהוֹרוֹת שֶׁל חֵלִין. תוֹרַה א

כִּי יִנָּשָׂא עֲוֹנוֹ • אִם יֵאָכֵל קֹדֶשׁ אוֹ יִכָּנֵס לַמִּקְדָּשׁ, חֵיב עַל טֻמְאַה זֶה כָּכָל שְׂאֵר טֻמְאוֹת. וּבִשְׂרֹו לֹא

יִרְחֹץ וְנִשְׂא עֲוֹנוֹ • עַל רְחִיצַת גּוּפוֹ עֲנוּשׁ כְּרַת, וְעַל כְּבוֹס בְּגָדִים בְּמִלְקוֹת.

א ומליל יי עם משה למימר:

יח (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

(ב) דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

אֱלֹהֵיכֶם:

כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם • אֲנִי הוּא שְׂאֵמֶרְתִּי בְּסִינֵי (שמות
 כ): "אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ", וְקִבַּלְתָּם עֲלֵיכֶם מַלְכוּתִי, מַעֲתָה קִבְּלוּ גִזְרוֹתַי. רַבִּי אוֹמֵר: גְּלוּי וַיְדוּעַ לְפָנָיו שְׁסוּפֹן

לְנֶתֶק בַּעֲרִיּוֹת בִּימֵי עֲזָרָא, לְפִיכָךְ בָּא עֲלֵיהֶם בְּגִזְרָה: "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם" — דַּעוּ מִי גִזְרֵיכֶם, דִּין לְהַפְרַע וְנִגְמָן לְשֵׁלֶם שְׂכָר.

~ נקודות משיחות קודש ~

ובכלל ועיקר: תכלית הנשואין הוא שיהיה "פרו ורבו", ונעשו ל"בשר אחד" — בילדיהם, הרי מוכן שזהו בשלימות יותר כשהאשה היא שאר בשרו של האיש. ובדיני עריות נהפוך הוא, והתחלתם: איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו גו'!

ועוד: ברא הקב"ה את העולם באופן שקיומו היה תלוי בזה שבני אדם הראשון ישאו אחיות שלהם, יעקב נשא אחיות והיה משתו דוקא שלימה, עמרם נשא דודתו ונולדו מרים אהרן ומשה, שעל פי כל זה — האיסור ד"כל שאר בשרו" הרי הוא על דרך פירוש רש"י בענין העקידה "אתמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע, ונתנת ואמרתי קח נא את בנך, עכשיו אתה אומר לי אל תשלח בך אל הנער". לכן בא ציווי מיוחד על קבלת ה"גזירות" בכללות, ואחר כך בא הציווי על ה"גזירה" הפרטית, על העריות.

(משיחת שבת פרשת אחרי-קדושים, תשל"א)

והטעם שהציווי על העריות נקרא "גזירה":

דבר מוכן הוא, שבנוגע לנישואין, מעלת היוחסין תופסת מקום חשוב ועיקרי, ובפרט כשהבא להשתדף הוא בר יחוס נעלה. וכמו שלמדנו וראינו שהתורה האריכה ביחוסה של אשת אהרן, שנשא את "אלישבע בת עמינדב אחות נחשון" — לבאר שהיתה מצוינת ביחוסה, בהיותה (בת עמינדב וגם) אחות נחשון [וכדפי' רש"י: "מבאן למדנו, הנושא אשה צריך לבדוק באימה"']; וכן אברהם כששלח את אליעזר לקחת אשה לבנו ליצחק, אמר לו "כי אל ארצי ואל מולדתי תלך ולקחת אשה לבני ליצחק", כי בנות ארצו ומולדתו מיוחסות הן, בהיותן ממשפחת אברהם.

ולפי זה, הסביר נחנת שהשירוף הכי טוב לאיש המיוחס הוא — ממשפחתו, וכל הקרוב אליו יותר, הגון ומתאים יותר לענין השירוף.

(ג) כַּמְעֵשָׂה אֶרֶץ-מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִשְׁבְּתֶם-בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ וּכְמַעֲשֵׂה אֶרֶץ-כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֲתֶכֶם שָׁמָּה לֹא תַעֲשׂוּ וּבַחֲקֵיתֶהֶם לֹא תִלְכוּ:

כִּי כַּמְעֵשָׂה אֶרֶץ-מִצְרַיִם • מַגִּיד שְׁמַעְשֵׂיהֶם שֶׁל מִצְרַיִם וְשֶׁל כְּנַעֲנִים מְקַלְקְלִים מְכַל הָאֻמּוֹת, וְאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁיִּשְׁבּוּ בוֹ יִשְׂרָאֵל מְקַלְקֵל מִן הַכֹּל. אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֲתֶכֶם שָׁמָּה • מַגִּיד שְׁאוֹתָן עִמָּמִין שֶׁכָּבְשׁוּ יִשְׂרָאֵל, מְקַלְקְלִים יוֹתֵר מִכָּלם (ת"ס).

(ד) אֶת-מִשְׁפַּטִּי תַעֲשׂוּ וְאֶת-חֻקֹּתִי תִשְׁמְרוּ לִלְכֹת בָּהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

ד' ית דיני תעבדון וית קמי תשרון להלכא בהון אנא יי אלהכון:

שעטנז וְטָהַר מִי חֲטָאתָ, לְכָךְ נֶאֱמַר: "אֲנִי ה'", גִּזְרֹתֵי עֲלֵיכֶם, אֵי אַתֶּם רְשָׁאִים לְהַפְטֹר! לְלַכֵּת בָּהֶם. אֵל תִּפְטֹר מִתּוֹכָם, שְׂלֹא תֹאמַר: לְמַדְתִּי חֻכְמַת יִשְׂרָאֵל, אֵלַי וְאֶלְמַד חֻכְמַת הָאֲמוֹת.

כִּי־אֶת־מִשְׁפָּטֵי תַעֲשׂוּ. אֵלֹהִים דְּבָרִים הָאֲמוּרִים בַּתּוֹרָה בְּמִשְׁפָּט, שְׂאֵלֹה לֹא נֶאֱמָרוּ, הָיוּ כְּדֹא לְאָמְרָן. וְאֶת־חֻקְתִּי תִשְׁמְרוּ. דְּבָרִים שֶׁהֵם גִּזְרֵת הַמֶּלֶךְ, שִׁינְיָה־הָרַע מְשִׁיב עֲלֵיהֶם: 'לָמָּה לָנוּ לְשִׁמְרָן'? וְאֲמוֹת הָעוֹלָם מְשִׁיבִין עֲלֵיהֶן, כְּגוֹן: אֲכִילַת חֲזִיר וּלְבִישַׁת

הַתְּשׁוּרָה יֵת קִימִי וְיֵת דִּינִי דִּי יַעֲבֹד יִתְהוֹן אֲנִשָּׂא וְיִחִי כְּהוֹן לְחַיִּי עֲלֵמָא אָנָּא יי:

(ה) וְשִׁמְרֹתֶם אֶת־חֻקְתִּי וְאֶת־מִשְׁפָּטֵי אֲשֶׁר יְעֲשֶׂה אִתְּם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם אֲנִי יְהוָה: ם

לְפִי שְׂלֹא נִתֵּן אֵלָא עֲשִׂיָה לְמִשְׁפָּטִים וְשִׁמְרָה לְחֻקִּים. וְחֵי בָהֶם. לְעוֹלָם הַבָּא, שְׂאֵם תֹּאמַר בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְהֵלֹא סוֹפּוֹ הוּא מָת! אֲנִי ה'. נֶאֱמָן לְשֵׁלָם שְׂכָר.

כִּי־וְשִׁמְרֹתֶם אֶת־חֻקְתִּי. לְרִבּוֹת שְׂאֵר דְּקִדּוּקֵי הַפְּרָשָׁה, שְׂלֹא פִּרְט הַכָּתוּב בָּהֶם (ח"ו). דְּבָר אַחֵר: לִתֵּן שִׁמְרָה וְעֲשִׂיָה לְחֻקִּים, וְשִׁמְרָה וְעֲשִׂיָה לְמִשְׁפָּטִים,

~ נקודות משיחות קודש ~

על קיום המצוות נאמר "וחי בהם", הינו שיש להכניס חיות במצוות. כדי לעשות זאת מוכרחים להיות בעל-פח, בריאים וחזקים, ולהיות בשמחה. וסיום ואמר: אינך חייב להתפלל לפני האכילה. מוטב לאכל בשביל התפלה, מלהתפלל בשביל האכילה!

(היום יום, י' בשבט)

הרבנית רבקה, זוגתו של כבוד קדושת אדמו"ר המהר"ש, חלתה פעם, והרופא צוה עליה לאכל תיכף בקומה משנתה. הרבנית, שלא רצתה לטעם קדם התפלה, נהגה להתפלל תחלה בהשקמה, ורק לאחר מכן לאכל פת שחרית. כשנודע הדבר לחותנה, כבוד קדושת אדמו"ר ה'צמח-צדק', אמר לה:

(ו) אִישׁ אִישׁ אֶל־כָּל־שְׂאֵר בָּשָׂרוֹ לֹא תִקְרְבוּ לְגִלּוֹת עֲרוּה אֲנִי יְהוָה: ם

כִּי־לֹא תִקְרְבוּ. לְהִזְהִיר הַנִּקְבָּה בְּזָכְרָה, לְכָךְ נֶאֱמַר לְשׁוֹן רַבִּים. אֲנִי ה'. נֶאֱמָן לְשֵׁלָם שְׂכָר.

(ז) עֲרוֹת אֲבִירָה וְעֲרוֹת אֲמִן לֹא תִגְלֶה אֲמִן הוּא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָה: ם

ז עֲרוֹת אֲבִירָה וְעֲרוֹת אֲמִן לֹא תִגְלֶה אֲמִן הוּא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָה:

ספורט

לְזֶה הָיוּ בְּמִדְרָגָה אַחַת. וּמִדְרָגוֹת הַקְּרִיבָה תַּחֲשֹׁבֶם הַתּוֹרָה מִן הָאִישׁ, וְהָאִשָּׁה כְּבָעֵלָה. וְלִזְנֵה אֲסוּר אַחֲוֹת הָאֵב שֶׁהִיא בְּמִדְרָגָה רִאשׁוֹנָה אֲצֵל הָאֵב, וְהַתִּיר בַּת הָאֵב שֶׁהִיא בְּמִדְרָגָה שְׁנִיָּת אֲצֵלֹ. וְאֲסוּר אִשְׁת הָאֵב (פסוק טו) וְאִשְׁת הַדָּוִד (פסוק יד) אֲפֵלוּ לְאַחֵר מִיתַת בְּעֲלִיקָה אֵף עַל פִּי שְׂאִינָן שְׂאֵר בָּשָׂר כָּלֵל, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נִחְשָׁבוֹת בְּמִדְרָגַת בְּעֲלִיקָה. וְעַל זֶה הַדָּרָךְ נִרְאֶה הָיוֹת אֲסוּר כָּל הַעֲרִיּוֹת. תוֹרָה ז

שִׁיחֵיו מְכֻנָּים לְתַעֲנוּג בְּלָבָד, כְּאֶמְרוּ "הֵן בְּעוֹן חוֹלְלֵתִי, וּבְחֻטָּא יִחְמַתְנִי אֲמִי" (תהלים נא, ז). וּבְהִיוֹת שְׂאֵר הַבָּשָׂר מוֹכֵן מְאֹד, וְהַתְּהַוִּיר וְהַתַּעֲנוּג בּוֹ רַב מְאֹד, הֵנָּה כְּאֶשֶׁר יִהְיֶי חוֹשְׁכִים שְׁנֵיהֶם שְׁחֻבּוּרִים בְּלִתִּי אֲסוּר, יִרְבֶּה הַתְּהַוִּיר וְהַחֲבֹר וּבִינֵיהֶם לְתַעֲנוּג בְּלָבָד, וּבְכֵן זִנּוּ וְלֹא יִפְרֹצוּ וּמִלָּאָה הָאֲרִץ זִמָּה. וְלָכֵךְ אָמַר "לְגִלּוֹת עֲרוּה", כִּי אֲמָנָם תַּעֲנוּג הַגְּלוּי בְּלָבָד הוּא הַמְּכַנֵּן בְּרַב. וּבְכֵן אֲסוּרָה תּוֹרָה בְּשְׂאֵר בָּשָׂר כָּל יוֹצֵא יֶרֶךְ, וְהַקְּרוּבִים

יח (ו) אִישׁ אֶל כָּל שְׂאֵר בָּשָׂרוֹ לֹא תִקְרְבוּ. הֵנָּה הַתּוֹלְדַת הַהִנָּה מִשְׂאֵר בָּשָׂר בְּהִיוֹת אִזּוּ הַפּוֹעֵל וְהַמְּתַפְעֵל קְרוּבִים בְּמִזְג, רִאשִׁי שֶׁתִּהְיֶה יוֹתֵר הַגּוֹנָה וּמִמְזַגָּת, כְּמוֹ שֶׁקָּרָה בַּתּוֹלְדַת מֹשֶׁה אֶהְרֹן וּמִרְיָם מִעֲמֻרָם וְיִזְכָּד דּוֹדָתוֹ, וְכְמוֹ שְׂאֶמְרוּ ז"ל עַל גִּשְׁוֹאֵי בַת אֲחֻתּוֹ. וְזֶה יִצְדָק כְּאֶשֶׁר יִהְיֶי הַפּוֹעֵל וְהַמְּתַפְעֵל מְכֻנָּים לְהַפִּיק רִצּוֹן קוֹנֵם בְּלָבָד. אֲפֹס, כִּי זֶה יִקְרָה עַל הַמַּעֲט, כִּי אֲמָנָם מֵה שִׁינְיָה כָּל הַמִּין הָאֲנוּשִׁי אוֹ בְּרַבּוֹ בְּזֶה, הוּא

אף כֹּאן אִשֶּׁת אָבִיו. וְעֵרֹת אָמֹךְ • לְהִבָּא אִמּוֹ שְׂאִינָה אִשֶּׁת אָבִיו.

כ"י • עֵרֹת אָבִיךָ • (סנהדרין גז) זו אִשֶּׁת אָבִיךָ. או אִינוּ אֶלָּא כְּמִשְׁמַעוֹ? נֹאמַר כֹּאן: "עֵרֹת אָבִיךָ", וְנֹאמַר לְהִלָּן (לקמן כ): "עֵרֹת אָבִיו גִּלָּה". מִה לְהִלָּן אִשֶּׁת אָבִיו,

ח עֵרֹת אִשֶּׁת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה עֵרֹת אָבִיךָ
היא:

(ח) עֵרֹת אִשֶּׁת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה עֵרֹת אָבִיךָ הוּא: ם
כ"י • עֵרֹת אִשֶּׁת אָבִיךָ • לְרִבּוֹת לְאַחַר מִיתָה.

ט עֵרֹת אִשֶּׁת אָבִיךָ או בַּת אָמֹךְ דִּילִידָא מִן אָבִיךָ מִן אִמָּת אַחֲרֵי אוּ מִן אָמֹךְ לְגַבֵּר אַחֲרָיו לֹא תִגְלֶה עֵרֹתָהּ:

(ט) עֵרֹת אִשֶּׁת אָבִיךָ או בַּת אָמֹךְ מוֹלֶדֶת בֵּית אוּ מוֹלֶדֶת חוּץ לֹא תִגְלֶה עֵרֹתָן: ם

לז לְאָבִיךָ: קִיָּם אֶת אָמֹה, וְכִין שְׂאֻמָּרִים לוֹ: הוֹצֵא אֶת אָמֹה, כְּגוֹן: מִמְּזוֹרֹת אוּ נְתִינָה.

כ"י • בַּת אָבִיךָ • אִף בַּת אָנוּסָה כְּמִשְׁמַע. מוֹלֶדֶת בֵּית אוּ מוֹלֶדֶת חוּץ • בֵּין שְׁנוּלָדָה מֵאִמָּה שְׂאֻמָּרִים

י עֵרֹת בַּת בְּרָךְ אוּ בַת בְּרָמֶךְ לֹא תִגְלֶה עֵרֹתָהּ אֲרִי עֵרֹתָהּ אֲנִין:

(י) עֵרֹת בַּת בְּנִיךָ אוּ בַת בְּרָמֶךְ לֹא תִגְלֶה עֵרֹתָן
כִּי עֵרֹתָהּ הִנֵּה: ם

שְׂהִיא מִמֶּנּוּ, בֵּין שְׂהִיא מֵאִישׁ אַחֵר. עֵרֹת בַּת בְּנִיךָ • קַל-וַחֲמֹר לְבִתְךָ, אֶלָּא לְפִי שְׂאִין מְזִהֲרִין מִן הַדִּין, לְמִדּוּקָה מ'גִּזְרֵה-שְׁוֵה' (מסכת יבמות ג. סנהדרין עח) •

כ"י • עֵרֹת בַּת בְּנִיךָ וְגו' • (יבמות צ) בְּבִתּוֹ מֵאֲנוּסָתוֹ — הַפְּתוּב מִדְּבַר. וּבִתּוֹ וּבִתּוֹ מֵאִשְׁתּוֹ, אָנוּ לְמַדִּין מִ"עֵרֹת אִשָּׁה וּבִתָּה" שְׁנֹאמַר בָּהֶן "לֹא תִגְלֶה", בֵּין

יא עֵרֹת בַּת אָבִיךָ אוּ בַת אָמֹךְ דִּילִידָא מִן אָבִיךָ אַחֲרָיו הִיא לֹא תִגְלֶה עֵרֹתָהּ:

(יא) עֵרֹת בַּת אִשֶּׁת אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ אַחֲרָיו הוּא לֹא תִגְלֶה עֵרֹתָהּ: ם

כ"י • עֵרֹת בַּת אִשֶּׁת אָבִיךָ • לְמַד שְׂאִינוּ חֵיב עַל אַחֲרָיו מִשְׁפָּחָה וְנִכְרִית, לְכָךְ נֹאמַר: בַּת אִשֶּׁת אָבִיךָ, בְּרִאיוֹנָה לְקַדּוּשִׁין.

יב עֵרֹת אִשֶּׁת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה עֵרֹת אָבִיךָ
היא:

(יב) עֵרֹת אִשֶּׁת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה שְׂאֵר אָבִיךָ הוּא: ם

יג עֵרֹת אִשֶּׁת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה עֵרֹת אָבִיךָ
היא:

(יג) עֵרֹת אִשֶּׁת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה כִּי-שְׂאֵר אָמֹךְ הוּא: ם

יד עֵרֹת אִשֶּׁת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה עֵרֹת אָבִיךָ
היא:

(יד) עֵרֹת אִשֶּׁת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה אֶל-אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרָב דִּדְתָךְ הוּא: ם

כ"י • עֵרֹת אִשֶּׁת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה • וּמָה הִיא עֵרֹתָהּ? "אֶל-אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרָב".

טו עֵרֹת אִשֶּׁת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה עֵרֹת אָבִיךָ
היא:

(טו) עֵרֹת אִשֶּׁת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה אִשֶּׁת בְּנִיךָ הוּא לֹא תִגְלֶה עֵרֹתָהּ: ם

כ"י • אִשֶּׁת בְּנִיךָ הוּא • לֹא אִמָּתִי אֶלָּא בְּשִׁישׁ לְבִנְךָ אִישׁוֹת בָּהּ, פֶּרֶט לְאָנוּסָה וְשְׁפָחָה וְנִכְרִית (סנהדרין עח) •

טז עֵרֹת אִשֶּׁת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה עֵרֹת אָבִיךָ
היא:

(טז) עֵרֹת אִשֶּׁת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה עֵרֹת אָבִיךָ הוּא: ם

(יז) עֲרוֹת אִשָּׁה וּבִתָּה לֹא תִגָּלֶה אֶת־בִּתְּכָנָה וְאֶת־בִּתְּכָתֶה לֹא תִקַּח לְגִלּוֹת עֲרוֹתֶיהָ שְׂאֵרָה הִנֵּה זִמָּה הוּא:

יו עֲרִיט אֶתְמַתּוּ וּבִרְתָּהּ לֹא תִגְלִי יָת בֵּת בְּרָה וְיָת בֵּת בְּרִתָּהּ לֹא תִסֵּב לְגִלְאָה עֲרִיטָהּ קָרִיבָן אֲנִין עֲצַת חֲטָאִין הִיא:

כ"ז • עֲרוֹת אִשָּׁה וּבִתָּה • (יבמות צז) לֹא אָסַר הַכֶּתוּב אֶל־עַל־יְדֵי נְשׂוּאֵי הָרָאוּשׁוּנָה, לְכַךְ נֶאֱמַר: "לֹא תִקַּח", לְשׁוֹן קִיּוּחַ, וְכֵן לְעִנְיַן הָעֵנֶשׁ: "אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשָּׁה

וְאֶת־אֶחָתָהּ לֹא תִקַּח לְצֹרֵר לְגִלּוֹת עֲרוֹתֶיהָ עֲלֶיהָ בַּחֲיָהּ:

כ"ח • אֶל־אֶחָתָהּ • (קידושין א) שְׂתִיתָהּ בְּאֶחָתָהּ. לְצֹרֵר. לְשׁוֹן צָרָה, לַעֲשׂוֹת אֶת זֶה צָרָה לָזוּ. בַּחֲיָהּ. לְמַדְּד

יח וְאֶתְמַתּוּ עִם אֶחָתָהּ לֹא תִסֵּב לְעֶקֶב לְגִלְאָה עֲרִיטָהּ עֲלֶיהָ בַּחֲיָהּ:

שָׂאֵם גְּרֻשָּׁה, לֹא יִשָּׂא אֶת אֶחָתָהּ כָּל זְמַן שֶׁהִיא בַּחַיִּים.

נקודות משיחות קודש ~

וזה, האסור הוא – לפי דרך הפשט – גם בבגיו נח. ויש אוֹמְרִים שֶׁכֵּן הָיָה גַם לְפִי דֶרֶךְ הַהִלְכָה (ראה רמ"ה סנהדרין נח, א).

וְאִשָּׁה אֶל אֶחָתָהּ לֹא תִקַּח לְצֹרֵר (יח, יח) "בְּכָאן יִפְרֹשׁ הַכֶּתוּב טַעַם הָאִסּוּר . . הֵן רְאוּיֹת שְׂתִיקָנָה אוֹהֲבוֹת זֶה אֶת זֶה, לֹא שְׂתִיקָנָה צְרוּת" (רמב"ן), וְלִכְּנֹן לֹא אִסְרָה זִוְלָתִי בַּחֲיָה אֶחָתָהּ" (ספורנו). וְאוּלַּי יֵשׁ לוֹמֵר, שֶׁמִּטַּעַם

(יט) וְאֶל־אִשָּׁה בְּנִדָּת טַמְאָתָהּ לֹא תִקְרֹב לְגִלּוֹת עֲרוֹתֶיהָ:

יט וְלֹא־תִתְּמַתּוּ בְּרִחוּק סוּבָתָהּ לֹא תִקְרֹב לְגִלְאָה עֲרִיטָהּ:

(כ) וְאֶל־אִשְׁתִּי עִמִּיתִי לֹא־תִתֵּן שְׂכֵבֶתְךָ לְזֹרַע לְטַמְאָתָהּ־בָּהּ:

כ וּבִאֲמַתְּ חֲבֵרְךָ לֹא תִתֵּן שְׂכֵבֶתְךָ לְזֹרַע לְאִסְתְּמָכָא בָּהּ:

(כא) וּמִזִּרְעֶךָ לֹא־תִתֵּן לְהַעֲבִיר לְמַלְךְ וְלֹא תִחַלֵּל אֶת־שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה:

כא וּמִבְּנִיךָ לֹא תִתֵּן לְאַעֲבָרָה לְמַלְךְ וְלֹא תִחַל יֵת שְׁמָא דְאַלְהֵךָ אֲנָא יְיָ:

כ"ז • לְמַלְךְ • עֲבוֹדַת אֱלִילִים הִיא שְׂשֻׁמָּה 'מַלְךְ', וְזֶה הִיא עֲבוֹדָתָהּ, שֶׁמוֹסֵר בָּנוּ לְכַמָּרִים, (סנהדרין סד) וְעוֹשִׂין שְׁתֵּי מִדּוּרוֹת גְּדוּלוֹת וּמַעֲבִירִין אֶת הַבֵּן בְּרִגְלָיו בֵּין

שְׁתֵּי מִדּוּרוֹת הָאֵשׁ. לֹא־תִתֵּן • זֶה הִיא מִסִּירָתוֹ לְכַמָּרִים. לְהַעֲבִיר לְמַלְךְ • זֶה הַעֲבֵרַת הָאֵשׁ.

ספורנו

(יז) זִמָּה הִיא. חֲבוּר נולד מִהֶרְהוּר עֲבָרָה בְּלִבָּד. תוֹרָה יח

(יח) לֹא תִקַּח לְצֹרֵר. אָמַר, כִּי לוֹלָא זֶה לֹא הָיָה אוֹסֵר אֶחָתָהּ אִשָּׁה, מֵאַחֵר שְׂאִינָה יוֹצֵאת יֶרֶךְ הָאִשָּׁה, וְשֶׁהָאִשָּׁה

לְמַלְךְ וְלֹא תִחַלֵּל אֶת שֵׁם אֱלֹהֶיךָ. כִּי אֲמַנָם בְּהַקְרִיבָה לֹא יִתְבָּרֵךְ שָׂאֵר בְּעֵלֵי חַיִּים וְלְמַלְךְ תִּקְרִיב אֶת הַבֵּן, הִנֵּה יִרְאֶה מִזֶּה שִׂיקָיָה הַמַּלְךְ רַב הַמַּעֲלָה מִמֶּנּוּ חֵס וְשָׁלוֹם.

עֲצָמָה מִתְּרַת. אֲבָל אָסַר אוֹתָהּ כִּי שְׂלֹא תִהְיֶינָה צְרוּת. וְלִכְּנֹן לֹא אִסְרָה זִוְלָתִי בַּחֲיָה אֶחָתָהּ, וְלֹא כֵן בְּכָל שְׂאֵר הָעֲרִיּוֹת. תוֹרָה יט

(כא) וּמִזִּרְעֶךָ לֹא תִתֵּן לְהַעֲבִיר

~ יום רביעי ה' אייר ~

(כב) וְאֶת־זָכָר לֹא תִשְׁכַּב מִשְׁכַּבִּי אִשָּׁה תוֹעֵבָה הִוא: כב וְעַם דְּכוּרָא לֹא תִשְׁכַּב מִשְׁכַּבִּי אִתְּתָא תוֹעֵבָתָא הִיא:

(כג) וּבְכָל־בְּהֶמְהָ לֹא־תִתֵּן שְׁכֶבֶתְךָ לְטִמְאַתָּהּ־בָּהּ וְאִשָּׁה לֹא־תַעֲמֹד לִפְנֵי בְּהֶמְהָ לְרִבְעָהּ תִּבֹּל הִוא: כג וּבְכָל בְּעִירָא לֹא תִתֵּן שְׁכֶבֶתְךָ לְאִסְתָּאבָא בַּהּ וְאִתְּתָא לֹא תִקֹּם קֳדָם בְּעִירָא לְמִשְׁלַט בַּהּ תִּבֹּלָא הִוא:

כס"ג. תִּבֹּל הִוא • לְשׁוֹן קֹדֶשׁ וְעֲרוּהּ וְנֹאֵף, וְכֵן: "וְאִפִּי עַל־תִּבְלִיתָם" (ישעיה י כה). דְּבַר אַחֵר: "תִּבֹּל הִוא", לְשׁוֹן בְּלִילָה וְעֶרְבּוּב זֶרַע אָדָם וְזֶרַע בְּהֶמְהָ.

(כד) אֶל־תִּטְמְאוּ בְּכָל־אֵלֶּה כִּי בְּכָל־אֵלֶּה נִטְמָאוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־אֲנִי מִשְׁלַח מִפְּנֵיכֶם: כד לֹא תִסְתַּבֵּנוּ בְּכָל אֵלִין אֲרִי בְּכָל אֵלִין אִסְתָּאבוּ עִמְמִיָּא דִּי אָנָּא מַגְלִי מִן קֳדָמִיכוֹן:

(כה) וּתְטַמְא הָאָרֶץ וְאִפְקֹד עֲוֹנָהּ עָלֶיהָ וּתְקַא הָאָרֶץ אֶת־יֹשְׁבֵיהָ: כה וְאִסְתָּאבַת אֶרְעָא וְאִסְעִרִית חוּבָהּ עָלֶיהָ וְרוֹקִינַת אֶרְעָא יֵת יִתְבָּהָא:

(כו) וּשְׁמֵרְתֶּם אֹתָם אֶת־חֻקֹּתֶי וְאֶת־מִשְׁפָּטֵי וְלֹא תַעֲשׂוּ מִכָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה הַזֹּרוֹחַ וְהַנֶּהְרָה בְּתוֹכְכֶם: כו כּוּוֹתְסִרוֹן אֶתּוֹן יֵת קֳנִמִי וְיֵת דִּינִי וְלֹא תַעֲבֹדוּן מִכָּל תוֹעֵבָתָא הָאֵלִין נְצִיבָא וְגִיזְרָא דִּיתְגִּזְרִין בִּינִיכוֹן:

(כז) כִּי אֶת־כָּל־הַתּוֹעֵבֹת הָאֵל עָשׂוּ אֲנָשֵׁי־הָאָרֶץ אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם וּתְטַמְא הָאָרֶץ: כז כּוּ אֲרִי יֵת כָּל תוֹעֵבָתָא הָאֵלִין עֲבֹדוּ אֲנָשֵׁי אֶרְעָא דִּי קֳדָמִיכוֹן וְאִסְתָּאבַת אֶרְעָא:

(כח) וְלֹא־תִקְיֹא הָאָרֶץ אֶתְכֶם בְּטִמְאַתְכֶם אֹתָהּ כִּאֲשֶׁר קָאָה אֶת־הַגּוֹי אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם: כח כּח וְלֹא תִרוֹקֵן אֶרְעָא יִתְכוֹן בְּסִאָבִיכוֹן יִתְהָ כִּמָּא דְרוֹקִינַת יֵת עִמְמִיָּא דִּי קֳדָמִיכוֹן:

ספורנו

אֲנִי ה'. לֹא שְׁנִיתִי, שְׁנִשְׁבַּעְתִּי לַהֲיוֹת "אֱלֹהֶיךָ" בְּאֲמִרִי לְאַבְרָהָם "לִהְיוֹת לְךָ לְאֵלֹהִים וְלִזְרַעְךָ אַחֲרָיִךְ" (בראשית יז ז). וּמִפְּנֵי שֶׁדִּבֶּר עַל הָעֲרִיּוֹת לְהַכְשִׁיר הַזֶּרַע שֶׁיִּהְיֶה רְאוּי לְחֹל עָלָיו שְׁמוֹ הַגָּדוֹל, דִּבֶּר עַל הַמֶּלֶךְ שֶׁהָיוּ עוֹבְדָיו חוֹשְׁבִים לְהַכְשִׁיר בַּעֲבוּדָתוֹ אֶת שְׁאֵר הַזֶּרַע אֶל הַהֶעֱלָחוֹת. וְאִמְרִי, כִּי בַּעֲבוּדָתוֹ יִהְיֶה חֲלוּל הַשֵּׁם, וְגֹרֵם לְסִלּוֹק שְׁכִינָתוֹ מֵעַל שְׁאֵר הַזֶּרַע. תורה כב (כד) אֵל תִּטְמְאוּ בְּכָל אֵלֶּה. אִפְלוּ בַּקְרִיבָה לְגִלּוֹת עֲרוּהָ. כִּי בְּכָל אֵלֶּה נִטְמָאוּ הַגּוֹיִם. כִּי תַחֲלַת פִּשְׁעֵי הַגּוֹיִם בַּעֲרִיּוֹת לֹא הִיָּה בְּגִלּוּי עֲרוּהָ מִמֶּשׁ, אֲבָל הִיָּה בַּקְרִיבָה בְּלֶכֶד. תורה כה (כז) וּתְטַמְא הָאָרֶץ. וּמִן הַקְרִיבָה בָּאוּ לִיְדֵי כֹף שְׁנִטְמָאָה הָאָרֶץ בְּגִלּוּי עֲרִיּוֹת מִמֶּשׁ. תורה כו (כז) וּשְׁמֵרְתֶּם אֹתָם אֶת חֻקֹּתֶי. שְׁלֹא "תִּקְרְבוּ לְגִלּוֹת עֲרוּהָ". וְאֵת מִשְׁפָּטֵי. לְהַעֲנִישׁ אֶת הַחוּטָאִים. וְלֹא תַעֲשׂוּ מִכָּל הַתּוֹעֵבֹת. וּבִנְהָ הָאֵפֶן לֹא תַעֲשׂוּ שׁוּם אַחַת מִחֻקֹּת הַתּוֹעֵבֹת. תורה כז (כז) כִּי אֵת כָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵל עָשׂוּ אֲנָשֵׁי הָאָרֶץ. כִּי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא נִשְׁמְרוּ מִהַקְרִיבָה, וְלֹא עָנְשׁוּ אֶת הַחוּטָאִים בְּגִלּוּי עֲרִיּוֹת, עָשׂוּ "אֵת כָּל הַתּוֹעֵבֹת", כִּי "מִרְעָה אֶל רְעָה יֵצְאוּ". וְכֵן תַּעֲשׂוּ אִתְּכֶם אִם לֹא תִשְׁמְרוּ אֶת כָּל "חֻקֹּתֵי... וּמִשְׁפָּטֵי" אֵלֶּה. לְכֵן שְׁמְרוּ אוֹתָם! תורה כח (כח) וְלֹא תִקְיֹא... אִתְּכֶם.. כִּאֲשֶׁר קָאָה אֶת הַגּוֹי. וּבִנְהָ הָאֵפֶן לֹא תִקְיֹא

שיעור יומי ליום רביעי ה' אייר - ויקרא יט - פרשת אחרי־קדושים
 נה
 כ"י - ולא־תקיא הארץ אתכם • משל לכן מלך
 שהאכילוהו דבר מאוס שאין עומד במעיו אלא
 מקיאו, כך ארץ ישראל, אינה מקימת עובדי עברה.

(כט) כי כל־אשר יעשה מכל התועבת האלה
 ונכרתו הנפשות העשות העשת מקרב עמם:
 כ"י - הנפשות העשות • הזכר והנקבה במשמע.

(ל) ושמרתם את־משמרת־י לבלתי עשות מחקות
 התועבת אשר נעשו לפניכם ולא תטמאו בהם
 אני יהוה אלהיכם: פפפ

כ"י - ושמרתם את־משמרת־י לזהיר בית־דין על
 כך. ולא תטמאו בהם אני ה' אלהיכם • הא אם
 תטמאו, איני אלהיכם ואתם נפסלים מאחרי, ומה

פ' פסוקים, כ"י כ"ל סימן. עד"ו סימן. חסלת פרשת אחרי

פרשת קדושים

יט (א) וידבר יהוה אל־משה לאמר:
 (ב) דבר אל־כל־עדת בני־ישראל ואמרת אלהם
 קדשים תהיו כי קדוש אני יהוה אלהיכם:
 כ"י - דבר אל־כל־עדת בני־ישראל • (ויקרא רבה. ת"כ)
 מלמד שנאמרה פרשה זו בהקדלה, מפני שרב גופי

א ומליל יי עם משה למימר:
 במלל עם כל פנשטא דבני ישראל ותימר
 להון קדישין תהון ארי קדיש אנא יי
 אלהכון:
 תורה תלויין בה. קדשים תהיו • הו פרשים מן
 העריות ומן העברה, (ויקרא רבה) שכל מקום שאמרה

ספורט

הארץ אתכם באותו ענין רע שהיא
 קאה עתה את הגוים. תורה כט
 (כט) כי כל אשר יעשה מכל
 התועבות האלה ונכרתו
 הנפשות. והטעם שבפשותכם אחת
 מכל אלה תקיא אתכם הארץ באותו
 אפן רע, הוא כי כל אחת מאלה ראוי
 לענש כרת. תורה ל

(ל) ושמרתם את משמרת־י, לבלתי
 עשות מחקות התועבת. שמרו גם
 את המצוות שצויתי לשמירה ונגד
 שלא תפשו כל אלה, כמו אסורי
 מאכלות (פרק יא) וטמאת נדה וזבה (פרק
 טו) ויולדת (פרק יב) וזולתם, וכנה האפן
 "לא תטמאו בהם". תורה א
 יט (ב) דבר אל כל עדת.. קדשים

תהיו. אחר שהשרה שכנתו בישראל
 לקדשם לחיי עולם, כמו שהיתה
 הפננה באמרו: "ואתם תהיו לי
 ממלכת כהנים וגוי קדוש" (שמות יט, ו),
 ובאמרו "כי אני ה' המעלה אתכם
 מארץ מצרים להיות לכם לאלהים,
 והייתם קדשים" (לעיל יא, מה), והבדילים
 משמאת המאכלות והנרע בטמאת

יחלל זרעו... אני ה' מקדשו"; (שם) "קדשים יהיו...
אשה זנה וחללה וגו'".

מוצא גדר ערוה, אתה מוצא קדשה: (לקמן כא) "אשה
זנה וחללה וגו'" - "אני ה' מקדשכם"; (שם) "ולא

~ נקודות משיחות קודש ~

ומקנים כבר את כל מצוות התורה. מדגיש הפתוח "דבר
אל כל עדת בני ישראל" - גם מצוה זו חלה על כל אדם
מישראל. וטעם הדבר - "כי קדוש אני": מאחר
שהקב"ה הוא אלקיו של כל אדם ואחד מישראל - חל
עליו הצווי לקדש את עצמו כדי להדמות להקב"ה.

(לקוטי משיחות, כרך ז, עמ' 322)

דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדשים תהיו
כי קדוש אני ה' אלקיכם (יט, ב)
בא הפתוח, אחר שפרט האסורים שאסר אותם לגמרי,
וצוה בדבר כללי - שנהיה פרושים מן המותרות (רמב"ן)
אדם יכול לחשוב שהמצוה "להיות פרושים מן
המותרות", היא רק לאדם שנמצא בדרך רוחנית נעלית,

(ג) איש אמו ואביו תיראו ואת שבתתי תשמרו
אני יהוה אלהיכם:

בדברים. ואת שבתתי תשמרו. סמך שמירת שבת
למורא אב, לומר: אף-על-פי שהזהרתיך על מורא
אב, אם יאמר לך: 'חלל את השבת'! אל תשמע
לו, וכן בשאר כל המצוות. אני ה' אלהיכם. (יבמות
ח) אתה ואביך חייבים בכבודי, לפיכך לא תשמע לו
לבטל את דברי. (ב"מ לב. קידושין לו) איזהו מורא? לא
ישב במקומו, ולא ידבר במקומו, ולא יסתור את
דבריו. ואיזהו כבוד? מאכיל ומשקה, מלביש
ומנעיל, מכניס ומוציא.

כ"י א"ש אמו ואביו תיראו. כל אחד מהם, תיראו
אביו ואמו; זהו פשוטו. ומדרשו: (תורת כהנים. קידושין כט)
אין לי אלא איש, אשה מנין? כשהוא אומר:
"תיראו", הרי כאן שנים. אם-כן, למה נאמר "איש"?
שהאיש ספק בידו לעשות, אבל אשה רשות אחרים
עליה. אמו ואביו תיראו. כאן הקדים אם לאב,
לפי שגלוי לפניו שהבן ירא את אביו יותר מאמו.
ובכבוד, הקדים אב לאם, לפי שגלוי לפניו שהבן
מכבד את אמו יותר מאביו, מפני שמשדלתו

(ד) אל-תפנו אל-האלילים ואלהי מסכה לא תעשו
לכם אני יהוה אלהיכם:

תחלתן אלילים הם, ואם אתה פונה אחריהם סוף
לעשותן אלהות. לא תעשו לכם. לא תעשו

כ"י אל-תפנו אל-האלילים. לעבדם (ת"כ). אלילים
לשון 'אל' - כלא הוא חשוב. ואלהי מסכה.

ספורט

שיהיה לבו גם בהם, אף על פי
שיכבדם במאכל ובמשקה ובמלבוש,
כמו שהזכירו ז"ל באמרו: יש מאכיל
לאביו פסיוני וטורדו מן העולם (קדושין
לא, א). אבל יהיה כבודו להם כמכבד
נוראים אצלו למעלתם עליו. ואחר כך
באר ענין שבת באמרו "ואת שבתתי
תשמרו". שלא על שבת בראשית
בלבד הזהיר, אבל על כל מיני השבת,
שהם: שבת בראשית, ושבת הארץ
ושמיטת פסחים, המעידים על חדוש
העולם. ובאמרו אחר כך: תורה ד

באמרו "כי קדוש אני ה' אלהיכם",
וראו שתדמו אלי כפי האפשר בעיון
ובמעשה. ולהשיג זה ההדמות באר
שנצטרך לשמר את המצוות הפתוחות
בלוח הראשון, שכל הפונה בהם היא
לחיי עולם בלבד, כמו שבאר בסופם
באמרו "למען יארכו ימיהם" (שמות ב,
יב), באשר התבאר במקומו. והתחיל
לבאר ענין כבוד אב ואם,
ואמר: תורה ג

(ג) איש אמו ואביו תיראו. להורות
שלא יהיה הכבוד בהם על אפן

הנדה, והנעצים הנמשכים ממנה,
ומשמאת הנזכה, ושמאת החטאים,
באמרו "מכל חטאתיכם לפני ה'
תטהרו" (לעיל טז, לו), ומחברת השדים,
ורוח הטמאה, ומשמאת העריות (פרק
יח) באמרו "אל תטמאו בכל אלה"
(לעיל יח, כד), אמר עתה שהפונה בכל
אלה האזהרות היא שיהיו קדושים,
וזה כדי שידמו ליוצרם כפי האפשר,
כמו שהיתה הפונה בכריאת האדם,
באמרו "נעשה אדם בצלמנו
כדמותנו" (בראשית א, כו), וזה באר עתה

שיעור יומי ליום רביעי ה' אייר - ויקרא יט - פרשת אחרי-קדושים
 לאַחרים ולא אַחרים לָכֶם. וְאִם תֹּאמַר: לֹא תַעֲשׂוּ לַעֲצֻמְכֶם, אֲבָל אַחֲרִים עוֹשִׂין לָכֶם! ? הֲרִי כָּבֹד נֶאֱמַר

(ה) וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבַּחְהוּ: הַבָּרִי תִפְסֹן נִכְסֵת קוֹדֶשֶׁת קָדִים יִי לְרַעְיוֹן לְכוֹן תִּפְסְגָה:

כִּי תִזְבְּחוּ וְגו' • לא נֶאֱמַר פֶּרֶשׁה זֹו אֵלָּא לְלַמֵּד שְׁלֹא תִהְיֶה זְבִיחַתֵּן אֵלָּא עַל-מִנַּת לְהַאֲכִיל בְּתוֹךְ הַזֶּמֶן הַזֶּה. שָׂאם לִקְבֹּעַ לָהֶם זֶמֶן אֲכִילָה, הֲרִי כָּבֹד נֶאֱמַר (לעיל ד טו): "וְאִם נִדְרָה אוֹ נִדְבָה זֶבַח קָרְבָּנוֹ וְגו'". לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבַּחְהוּ • תַּחֲלַת זְבִיחַתוֹ תִּהְיֶה עַל-מִנַּת

נַחֲת־רוּחַ, שִׁיחָא לָכֶם לְרִצְוֹן, שָׂאם תַּחֲשֹׁבוּ עָלֶיךָ מִחֲשַׁבַּת פֶּסוּל, לֹא יִרְצָה עֲלֵיכֶם לִפְנֵי. לְרִצְוֹנְכֶם • אִפְצִימִנְטוּ, זֶהוּ לִפִּי פֶשׁוּטוֹ; וְרַבְרַבִּינוּ לְמַדּוֹ (חולין ג) מִכָּאֵן לְמַתְעַסֵּק בְּקִדְשֵׁים – שְׁפִסּוּל, שְׁצָרִיךְ שִׁיתְכַּוֵּן לְשַׁחֵט.

(ו) בָּיּוֹם זִבְחֵכֶם יֹאכֵל וּמִמַּחֲרַת וְהַנּוֹתֵר עַד-יוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשְׂרָף:

כִּי בָּיּוֹם זִבְחֵכֶם יֹאכֵל • כְּשֶׁתִּזְבַּחְהוּ, תִּשְׁחַטְוֵהוּ עַל-מִנַּת זֶמֶן זֶה שֶׁקִּבַּעְתִּי לָכֶם כָּבֹד.

(ז) וְאִם הָאָכַל יֹאכֵל בָּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פֶּגוּל הוּא לֹא יִרְצָה:

כִּי וְאִם הָאָכַל יֹאכֵל וְגו' • אִם אֵינּוּ עֹנִין לְחוּץ לְזֶמְנוֹ, שֶׁהֲרִי כָּבֹד נֶאֱמַר (לעיל ז) "וְאִם הָאָכַל יֹאכֵל מִבְּשֹׂר-זֶבַח שְׁלָמֵי וְגו'", תִּגְדֹּה עֹנִין לְחוּץ לְמִקְוָמוֹ. יָכוֹל יִהְיֶה חֲבִיבִים כֶּרֶת עַל אֲכִילָתוֹ? תִּלְמוּד-לוֹמַר

(שם): "וְהִנָּפֶשׁ הָאֲכָלָת מִמֶּנּוּ עֲוֹנָה תִּשָּׂא", מִמֶּנּוּ וְלֹא מִחֲבֵרוֹ, יֵצֵא הַנִּשְׁחָט בְּמִחֲשַׁבַּת חוּץ לְמִקְוָמוֹ. פֶּגוּל • מִתְעַב, כִּמוֹ (ישעיה סה ד): "וְיִמְרַק פְּגָלִים כְּלִיָּהֶם".

(ח) וְאִכְלוּ עֹנֵו יִשָּׂא כִּי-אֶת-קֹדֶשׁ יְהוָה חָלַל וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמִּיהָ:

כִּי וְאִכְלוּ עֹנֵו יִשָּׂא • בְּנוֹתֵר גָּמוּר הַכְּתוּב מְדַבֵּר, וְאֵינּוּ עֹנוֹשׁ כֶּרֶת עַל הַנִּשְׁחָט חוּץ לְמִקְוָמוֹ, (זכרים כא)

שְׁכַבְּרָ מַעֲטוֹ הַכְּתוּב. וְזֶהוּ בְּנוֹתֵר גָּמוּר מְדַבֵּר. וּבְמִסְכַּת 'כְּרִיתוֹת' לְמַדּוּהוּ מ'גִּזְרָה שְׁוֵה'.

(ט) וּבִקְצֹרְכֶם אֶת-קִצְרֵי אֲרֻצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֵךְ לִקְצֹר וּלְקַט קִצְרֵיךָ לֹא תִלְקַט:

כִּי לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֵךְ • שִׁנִּית פֶּאֶת בְּסוֹף שְׂדֵהוּ (ת"ס). וּלְקַט קִצְרֵיךָ • שְׂבָלִים הַנוֹשְׂרִים בְּשַׁעַת

ט וּבְמִחֲצָדְכֶן יֵת חֲצָדָא דְאַרְעִיכֶן לֹא תִשְׂעִי פֶּאֶתָא דְחִקְלָךְ לְמַחֲצֵד וּלְקַטָּא דְחֲצָדָךְ לֹא תִלְקַט:

(ד) אֵל תִּפְנוּ אֶל הָאֱלִילִים. בָּאֵר, שֶׁבָּאֵשׁ הַזֶּהִיר וְאָמַר "לֹא תַעֲשֶׂה לָךְ פֶּסֶל" (שמות כ ד), לֹא בְלִבְדָּ אֶסֶר לְקַבֵּל עָלֶיךָ לֵאלֹהִים, אֲבָל אֶסֶר אֶפְלוּ לְכַבֵּד וּלְעֲשׂוֹת "מִסְכָּה" בְּשַׁעֲוֹת יְדוּעוֹת, לְהַשִּׁיג בָּהּ הַצִּלְחוֹת קִנְיָנִים מִדָּמִים וְזוֹלָתָם. תוֹרָה ה

(ה) וְכִי תִזְבְּחוּ. בָּאֵר, שֶׁבָּאֵשׁ אָמַר "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ" (שם כ ג) שֶׁיִּקְבְּלוּ לֵאלֹהִים אוֹתוֹ לְבָדּוּ, כִּמוֹ שֶׁקִּבְּלוּ בִּיצִיאַת מִצְרַיִם בְּאֶמְרָם "זֶה אֱלֹהֵינוּ, אֱלֹהֵי אֲבִי וְאַרְמְמָנָהוּ" (שמות טו, א), לֹא בְלִבְדָּ אָמַר שִׁישְׁמְרוּ מִצְוֹתַי וְיִרְמְמוּהוּ כִּרְאוּיִי לְמַקְבֵּל לְמַלְךְ וְשִׁיתְפִּלְלוּ אֵלָיו לְבָדּוּ בְּכָל צְרוּתָם, אֲבָל הַזֶּהִיר עִם זֶה שִׁיחֲסוּ עַל כְּבוֹדוֹ

מֵאֵד, בְּאֶפֶן שֶׁלֹּא יִחַלְלוּ אֶת קִדְשֵׁי אֶפְלוּ בְּמִחֲשַׁבָּה. תוֹרָה ו

(ט"ו) וּבִקְצֹרְכֶם.. לְעֵנִי וּלְגִרָתְכֶם אֶתֶם. בָּאֵר, שֶׁאֶחָד שֶׁקִּבְּלָנוּ אוֹתוֹ לֵאלֹהִים, רְאוּיִי לָנוּ לְלַכֵּת בְּדִרְכֵינוּ, לְעֲשׂוֹת צִדְקָה וּמִשְׁפָּט. וּמִיָּמִי הַצִּדְקָה הֵם לְקַט שְׂכָחָה וּפֶאֶת הָאֲמִוּרִים בְּעֵנֵן. וְזֶה בָּאֵר בְּאֶמְרָו -

(י) וְכִרְמֶךָ לֹא תַעֲזֹל וּפְרִט פְּרֶמֶךָ לֹא תִלְקֹט לְעֵנִי
וְלִגְרִי תַעֲזֹב אֲתָם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

רש"י לא תעולל • לא תטל עוללות שבה, והן נכרות.
איזהו עוללת? כל שאין לה לא כתף ולא נטף (פאה)
א. ופרט כרמך • גרגרי ענבים הנושרים בשעת

(יא) לֹא תִגְנוּבוּ וְלֹא תִכְבְּחוּ וְלֹא תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעֵמִיתוֹ:

כִּי לֹא תִגְנוּבוּ. אֲזַהְרָה לְגֹנוּב מִמּוֹן, אָבָל "לֹא תִגְנוּב" שֶׁבַע־שָׁרֵת הַדְּבָרוֹת, אֲזַהְרָה לְגֹנוּב נַפְשׁוֹת; דָּבָר הַלְּמַד מֵעֲנִינוּ, דָּבָר שֶׁחֲכִינָן עָלָיו מִיַּת דִּין. וְלֹא-תִכְחָשׁוּ (ב"ק קט) לְפִי שֶׁנֶּאֱמָר (ויקרא ח כב): "וְכִחַשׁ-בָּהּ", מִשְׁלֵם קָרָן וְחֻמָּשׁ. לְמַדְנוּ עֲנֵשׁ, אֲזַהְרָה מִנֵּי? תִּלְמֹד-לִזְמֹר: "וְלֹא תִכְחָשׁוּ". וְלֹא-תִשְׁקֹרוּ. לְפִי

(יב) וְלֹא־תִשְׁבְּעוּ בִשְׁמִי לִשְׁקֹר וְחִלַּלְתָּ אֶת־שֵׁם
אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה:

רַחֲמֵי וְלֹא־תִשָּׁבְעוּ בַשָּׁמַיִם • לָמָּה נֶאֱמַר? לְפִי שְׁנֵאמַר
(שמות כ ז): "לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם ה' אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹאֹן". יְכוּל
לֹא יֵהָא חֵיב אֱלֹא עַל שֵׁם הַמִּיחָד? מִנֵּיין לְרַבּוּת כָּל

(י) לֹא־תַעֲשֶׂק אֶת־רֵעֶךָ וְלֹא תִגְזֹל לֹא־תִלְוֶן פְּעֻלַּת שְׂכִיר אֶתְךָ עַד־בֹּקֶר׃

רש"י • לא־תַעֲשֶׂה • (ת"כ) • זֶה הַכּוֹבֵשׁ שָׁכַר שָׂכִיר.
 לא־תִלִּין • לִשְׂוֹן וְנִקְבָּה, מוֹסֵב עַל הַפַּעֲלָה. עַד־בִּקְרָה.
 בַּשְּׂכִיר־יוֹם הַכָּתוּב מְדַבֵּר, שֶׁיִּצְאָתוֹ מִשְׁשֻׁקָּהּ חֲמָה,
 לִפְיָהּ זְמַן גְּבוּי שָׁכָרוּ כָּל הַלֵּילָה. וּבִמְקוֹם אַחֵר הוּא

(יד) לֹא־תִקְלָל חֵרֶשׁ וְלִפְנֵי עֹזֵר לֹא תִתֵּן מִכֶּשֶׁל
וּיְרֹאת מֵאֲלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה:

וְזֶה הַיּוֹדֵעַ אֶדָם אֶת חֲבֵרֵי בְּמֹמֶן, וְזֶה
 בְּאֶמְרוֹ: תּוֹרָה יֵא
 (יֵא) לֹא תִגְנְבוּ וְלֹא תִכְחֲשׂוּ וְלֹא
 תִשְׁקְרוּ. שְׁכַל זֶה בְּמֹמֶן. וְכֵן
 בְּאֶמְרוֹ: תּוֹרָה יֵב
 (יֵב) וְלֹא תִשְׁבְּעוּ בַּשְּׁמִי
 לִשְׁקֶר. לְהַפְטָר מִחֵיִב מֹמֶן. וְזֶה
 הַסּוֹפֵר וְאָמַר -

אָנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם. כְּלוּמֹר, וּמִפִּינָה
שְׁאֵנִי אֱלֹהֵיכֶם, וְכָל אַרְחוּתִי חֶסֶד
וְאַמֶּת, רְאוּי לָכֶם לִשְׁמֹר מִיַּי הַצְדָּקָה
אֵלֶּה הַרְצִינִים לִפְנֵי. וְאַחֵר כִּף בְּאֵר
מִיַּי הַמְשַׁפֵּט, שֶׁקָּצַתֶם בֵּין פְּרִטִי
הַהֶמוֹן, וְיִקָּצֶתֶם בֵּין שׁוֹפֵט לְהֶמוֹן,
וְיִקָּצֶתֶם בֵּין רֹאשֵׁי הָעָם. וְעַל הַמִּין
אֲשֶׁר בֵּין פְּרִטֵי הַהֶמוֹן הַזֶּהִיר שְׁלֹא

וְנוֹטְלָהּ הַיָּמֵנוּ. וַיֵּרָאֲתָּ מֶאֱלֹהֶיךָ • לְפִי שֶׁהִדְבַּר הַזֶּה אֵינוֹ מְסוּר לְבָרִיּוֹת לִידַע אִם יַעֲשֶׂה שֶׁל זֶה לְטוֹבָה אוֹ לְרָעָה, וְיִכּוֹל לְהַשְׁמִיט וְלֹאמַר: לְטוֹבָה נִתְּפֹנְתִי, לְפִיכֶךָ נֶאֱמַר בּוֹ: "וַיֵּרָאֲתָּ מֶאֱלֹהֶיךָ", הַמְּפִיר מִחֻשְׁבוֹתֶיךָ. וְכֵן כָּל דְּבַר הַמְּסוּר לְלִבּוֹ שֶׁל אָדָם הָעוֹשֶׂה וְאֵין שָׂאָר הַבָּרִיּוֹת מְפִירוֹת בּוֹ, נֶאֱמַר בּוֹ: "וַיֵּרָאֲתָּ מֶאֱלֹהֶיךָ".

כִּי לֹא-תִקְלָל חֲרָשׁ • אֵין לִי אֶלָּא חֲרָשׁ, מִנֵּין לְרִבּוֹת כָּל אָדָם? תִּלְמִיד-לֹמֵר (שְׁמוֹת כב כז): "בְּעֵמֶךָ לֹא תֵאָר". אִם כֵּן, לָמָּה נֶאֱמַר "חֲרָשׁ"? מַה חֲרָשׁ מֵיְחַד, שֶׁהוּא בְּחַיִּים, אֶף כָּל שֶׁהוּא בְּחַיִּים. יֵצֵא הַמֵּת, שְׁאִינוֹ בְּחַיִּים (ת"כ). וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשָׁל • (ת"כ) לִפְנֵי הַסּוּמָא בְּדָבָר, לֹא תִתֵּן עֲצָה שְׁאִינָה הוֹגֶנֶת לוֹ. אֵל תֹּאמַר: מִכּוֹר שְׂדֵךְ וְקַח לָךְ חֲמוֹר, וְאִתָּה עוֹקֵף עָלָיו

~ נקודות משיחות קודש ~

טובת המתנעץ בלבד

לְסֻטִּים" או "שִׁשְׁתָּרֵב", וְהָאִסוּר לְגֵרוֹם גִּזְק לְחִבְרוֹ, אֲנִי כִּבְר יוֹדְעִים מֵאִסוּרִים אֲחֵרִים, כְּמוֹ אִסוּר עֲשִׂית בּוֹר וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה.

מֵה-שְׁאִין-כֵּן הַדּוּגְמָא ד'מִכּוֹר שְׂדֵךְ וְקַח לָךְ חֲמוֹר" אֵינָה דוֹקָא לְהִזִּיק אֶת חִבְרֹו, שֶׁהִרְיָ יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁחִבְרֹו צָרִיךְ חֲמוֹר יוֹתֵר מִמֶּה שֶׁצָּרִיךְ שָׂדֶה, וְאִם-כֵּן אֵין הַדְּבַר מוֹכְרֵחַ שְׁעֵצָה זֶה הִיא בְּשִׁבִּיל לְהִזִּיק אֶת חִבְרֹו.

וְהִיוּ מֵה שְׁמוּסִיף הָאִסוּר "לִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשָׁל" שְׁאִפִּילוֹ אִם לֹא יִזִּיק אֶת חִבְרֹו עַל-יְדֵי עֲצָתוֹ, אִסוּר לְמִנְעֵץ לְעֵרֵב בָּנָה שִׁיקוּלִים פְּרִטִּים, וְכִנְתּוֹ צָרִיכָה לִהְיוֹת אֶף וְרַק לִתֵּת "עֲצָה שֶׁהוֹגֶנֶת לוֹ", לְטוֹבַת חִבְרֹו בְּלִבְד.

(על-פי לקוטי-שיחות חלק כז, עמוד 141 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכְשָׁל

לִפְנֵי הַסּוּמָא בְּדָבָר לֹא תִתֵּן עֲצָה שְׁאִינָה הוֹגֶנֶת לוֹ, אֵל תֹּאמַר מִכּוֹר שְׂדֵךְ וְקַח לָךְ חֲמוֹר וְאִתָּה עוֹקֵף עָלָיו וְנוֹטְלָהּ הַיָּמֵנוּ (יט, יד. ובפירושו רש"י)

ב'תורת כהנים' על הפסוק, הובאו עוד דוגמאות ל'עצה שְׁאִינָה הוֹגֶנֶת לוֹ', כְּמוֹ "אֵל תֹּאמַר לוֹ צֵא בְּהִשְׁכָּמָה כְּדִי שִׁיקְפָחוּהוּ לְסֻטִּים, צֵא בְּצִהָרִים בְּשִׁבִּיל שִׁשְׁתָּרֵב (שִׁיכָהוּ שְׂרָב וְשִׁמְשׁ. (קרבן אהרן ל'תורת כהנים' שם)). "וְיֵשׁ לְעֵין מְדוּעַ לֹא הִבִּיא רִשִׁי" דּוּגְמָאוֹת אֵלּוּ, וְהִבִּיא רַק אֶת הַדּוּגְמָא ד'מִכּוֹר שְׂדֵךְ וְקַח לָךְ חֲמוֹר".

וְיֵשׁ לוֹמַר בְּפִשְׁטוֹת:

הַדּוּגְמָאוֹת ד'צֵא בְּהִשְׁכָּמָה" או "צֵא בְּצִהָרִים" הֵם לְמַקְרִים שֶׁהִיוּ עֹנֵתִי לְגֵרוֹם גִּזְק לְחִבְרֹו, "שִׁיקְפָחוּהוּ

~ יום חמישי ו' אייר ~

טו לֹא תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט לֹא-תִשָּׂא פָנֶיךָ לְאִל תִּהְיֶה פָנֶי גָדוֹל בְּצִדֶּק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ:

(טו) לֹא-תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט לֹא-תִשָּׂא פָנֶיךָ לְאִל תִּהְיֶה פָנֶי גָדוֹל בְּצִדֶּק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתְךָ:

"כִּי תוֹעֲבַת ה' וְגו' כֹּל עֲשֵׂה עוֹל". וְהַתּוֹעֲבָה קְרוּיָה שְׂקֵץ וְחֶרֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (שם ז כו) "וְלֹא-תִבְיָא תוֹעֲבָה אֶל-בֵּיתְךָ וְהָיִיתָ חֶרֶם כְּמָהוּ. שְׂקֵץ תִּשְׁקָצְנִי וְגו'".

כִּי לֹא-תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט • מִלְּמַד שֶׁהִדִּין הַמִּקְלָק לְאֵת הַדִּין קְרוּי עוֹל, שְׁנֹאֵי וּמִשְׁקָץ, חֶרֶם וְתוֹעֲבָה, שֶׁהָעוֹל קְרוּי תוֹעֲבָה, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כה טז):

ספורט

יִמְשֹׁף לַעֲמֹד עַל דָּמוֹ וּלְהִנָּקֵם וּלְנִטֵּר, כְּמוֹ שֶׁהַעֲדֵי הַנְּבִיא בְּאִמְרוֹ "אֲנִשִּׁי רָכִיל הִיוּ כֹּף לְמַעַן שִׁפּוֹךְ דָּם" (יחזקאל כב, ט). וְהוֹרָה 'פָּלֵל גָּדוֹל' עַל אֵלָּה בְּאִמְרוֹ: תוֹרָה טז

וְאֶחָד יוֹשֵׁב, וְכָל הַדּוּמִים לְאֵלָּה. וְאַחֵר כֹּף אָמַר הַחֶלֶק הַנוֹפֵל בֵּין הַשּׁוֹפְטִים וּבֵין רְאִשֵׁי הָעָם, וְהוּא הַרְכִּילוֹת וְהַשְׁנָאָה לְמַלְךָ, כְּעֵנִין דּוֹאָג וְחִבְרִי שֶׁהִלְשִׁינוּ דָּוִד לְשָׂאוֹל. וּמִמֶּנּוּ

פִּי שֶׁלֹּא תִזִּיק בְּיָדִים, הִנֵּה תִגְרֵם הַנּוֹק. וְאַחֵר כֹּף בְּאֵר חֶלֶק הַמִּשְׁפָּט הַנוֹפֵל בֵּין הַשּׁוֹפְטִים לְהַמּוֹן, וְאָמַר: תוֹרָה טז

(טו) לֹא תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט. שֶׁלֹּא יִהְיֶה רֵף לָזֶה וְקִשָּׁה לָזֶה, אֶחָד עוֹמֵד

בְּבִשְׁתּוֹ? עֲנֵשׁ יֵשׁ בְּדָבָר! לָכֵן נֹאמַר: "וְלֹא תִהְיֶה דָּבָר פְּנֵי גְדוּלָּה". בְּצִדְקַת תִּשְׁפֹּט עֲמִיתְךָ • כְּמִשְׁמְעוּ. דָּבָר אַחֵר: הִנֵּה דָן אֶת חֲבֵרְךָ לְכַף זָכוּת (סנהדרין לב).

לֹא-תִשָּׂא פָנֶי-דָל • (ת"כ) שְׁלֹא תֹאמַר: עֲנִי הוּא זֶה וְהָעִשִּׂיר חֵיב לְפָרְנָסוֹ, אֲזַכְּנוּ בְּדִין וְנִמְצָא מִתְּפָרְנָס בְּנִקְיֹות. וְלֹא תִהְיֶה דָּבָר פְּנֵי גְדוּלָּה • שְׁלֹא תֹאמַר: עֲשִׂיר הוּא זֶה, בֶּן גְּדוּלִים הוּא זֶה, הֵיכֵף אֲבִישְׁנוּ וְאֶרְאֶה

(טז) לֹא-תִלְךָ רַכִּיל בְּעַמּוּיךָ לֹא תַעֲמֹד עַל-דָּם רֵעֶךָ
אֲנִי יְהוָה:

וּמִגֵּל אַחֵר כָּל סְחוּרָה, וְכָל הַמוֹכֵר בְּשָׂמִים לְהַתְקַשֵּׁט בָּהֶם הַנָּשִׁים, עַל-שֵׁם שְׂמִיחָה תְּמִיד בְּעִירוֹת, נִקְרָא 'רוֹכֵל' לְשׁוֹן רוֹגֵל. וְתַרְגּוּמוֹ: "לֹא תִיכּוֹל קוֹרְצִין", כְּמוֹ (דניאל ג ח): "וְאַכְלוּ קִרְצִיהוֹן דִּי יְהוּדֵיִּי"; "אֲכַל בַּה קֶרְצָא בִּי מִלְּקָא". נִרְאֶה בְּעִינֵי, שֶׁהִיא מִשְׁפָּט לְאָכַל בְּבֵית הַמֶּקְבֵּל דְּבָרֵיהֶם שׁוּם הַלְעָטָה, וְהוּא גַּמַּר חֲזוּק, שֶׁדְּבָרָיו מְקַיְּמִים וּמַעֲמִידִם עַל הָאֲמִתּוּת, וְאוֹתָהּ הַלְעָטָה נִקְרָאת: "אֲכִילַת קוֹרְצִין", לְשׁוֹן "קֶרֶץ בְּעִינָיו" (משלי ו יג), שֶׁכֵּן דָּרָךְ כָּל הוֹלְכֵי רַכִּיל לְקַרֵּץ בְּעִינֵיהֶם וְלִרְמֹז דְּבָרֵי רַכִּילוּתָן, שְׁלֹא יִכְיֶנוּ שְׂאֵר הַשׁוֹמְעִים. לֹא תַעֲמֹד עַל-דָּם רֵעֶךָ • לְרֹאוֹת בְּמִיתָתוֹ וְאַתָּה יָכוֹל לְהַצִּילוֹ (ס"ח), כְּגוֹן: טוֹבֵעַ בְּנֶהֱרָה, וְחִיָּה אוֹ לִסְטִים בָּאִים עָלָיו. אֲנִי ה' • נִאֲמָן לְשַׁלֵּם שְׂכָר, וְנִאֲמָן לְהַפְרֵעַ.

כִּי- לֹא-תִלְךָ רַכִּיל • אֲנִי אוֹמֵר עַל-שֵׁם שְׁכָל מְשֻׁלָּחִי מְדֻנִּים וּמִסְפָּרֵי לְשׁוֹן הָרַע, הוֹלְכִים בְּכַתֵּי רַעֲיָהֶם לְרֹגֵל מֵה יִרְאוּ רַע, אוֹ מֵה יִשְׁמְעוּ רַע לְסַפֵּר בְּשׁוֹק, נִקְרָאִים 'הוֹלְכֵי רַכִּיל', הוֹלְכֵי רִגְלָה, אֲשֶׁר־יִמְנָט בְּלַע"ז. וְרֹאֶה לְדַבְּרֵי, שְׁלֹא מַצִּינוּ 'רַכִּילוּת' שְׂאִין כְּתוּב בְּלְשׁוֹן 'הַלִּיכָה': "לֹא תִלְךָ רַכִּיל", "הַלִּיכָה רַכִּיל נִחַשְׁתָּ וּבִרְזָל" (ירמיה ו כח); וְשֶׁאֵר לְשׁוֹן-הָרַע אֵין כְּתוּב בּוֹ הַלִּיכָה, (תהילים קא ה) "מְלִשְׁנִי בִסְתֵר רַעְהוּ", (שם קכ ג): "לְשׁוֹן רְמִיָּה", (שם יב ד): "לְשׁוֹן מַדְבַּרְתָּ גְּדוּלוֹת". לָכֵן אֲנִי אוֹמֵר: שֶׁהַלְשׁוֹן הוֹלֵךְ וּמִרְגֵּל, שֶׁהַכָּף נִחַלְפָת בְּגִימָ"ל, שְׁכָל הָאוֹתִיּוֹת שְׂמוֹצָאֵיהֶם מִמְּקוֹם אֶחָד מִתְחַלְפוֹת זֶה בָּזוֹ; בִּי"ת בְּפ"א, וְגִימָ"ל בְּכ"ף, וְקו"ף בְּכ"ף, וְנו"ן בְּלמ"ד, וְזו"ן בְּצד"י. וְכֵן (שמואל ב יט כח): "וַיִּרְגֵּל בְּעַבְדְּךָ", רִגֵּל בְּמִרְמָה לֹאמַר עָלֵי רַעְהוּ, וְכֵן (תהילים טו ג): "לֹא רִגֵּל עַל-לִשְׁנִי", וְכֵן רֹכֵל, הַסּוֹחֵר

~ נקודות משיחות קודש ~

לֹא תַעֲמֹד עַל דָּם רֵעֶךָ - גְּדֵר חִיבוּ

הַנּוֹתֵן מְקוֹם לוֹמַר שְׂמִיחָה לְאֶדָם לַעֲמֹד וּלְהַתְעַבֵּב מִלְּהַצִּיל, וְעַל-זֶה בָּא צוּרֵי הַפֶּתוּחַ "לֹא תַעֲמֹד וְגו'". וְהִינוּ כְּשֶׁחֲבָרוּ נִמְצָא בְּמִצְבָּ שֶׁל סִנְהָה כְּזוֹ שֶׁהַצִּלְתוֹ כְּרוּכָה בְּסִפְק סִנְהָה לְחִיּוֹ שֶׁל הַמַּצִּיל, הִיָּה מְקוֹם לוֹמַר שֶׁבְּמִקְרָה כְּזוֹ יָכוֹל לְהַתְעַבֵּב וְלַעֲמֹד מִלְּהַצִּיל, וְעַל-זֶה בָּא הַפֶּתוּחַ וּמִזְהִיר "לֹא תַעֲמֹד וְגו'" שֶׁאִסּוּר לַעֲמֹד אֵלֶּא יֵשׁ לְהַצִּיל אֶת הַחֲבֵר, אֲלֵא-אִם-כֵּן יֵשׁ סִפְק בְּ"אַתָּה יָכוֹל לְהַצִּיל", הִינוּ אִם פְּעוּלַת הַהַצִּלָּה יָכוֹלָה לְגָרוֹם סִנְהָה לְמַצִּיל בְּאִפְּן שֶׁהִיא מְטִילָה סִפְק בְּאִפְשָׁרוֹת הַהַצִּלָּה, שְׂאֵז אֵין כְּזוֹ חִיבוּ. וְזֶהוּ דִּיּוֹק לְשׁוֹן רַשִׁי "וְאַתָּה יָכוֹל לְהַצִּיל".

(על-פי לקוטי-שיחות חלק לב, עמוד 120 - מִתּוֹךְ 'לְקִרְאָת שַׁבָּת')

לֹא תַעֲמֹד עַל-דָּם רֵעֶךָ

לְרֹאוֹת בְּמִיתָתוֹ, וְאַתָּה יָכוֹל לְהַצִּילוֹ (יט, טז. ובפירוש רש"י) וְצִוִּיךָ לְהַבִּין, הָרִי כְּנֻת הַפֶּתוּחַ הַיָּא לְחִיב אֶת הָאֶדָם לַעֲשׂוֹת כָּל מֵה שֶׁבִּיחְתּוֹ לְהַצִּיל חֲבָרוּ - וּמִדּוּעַ זֶה נֹאמַר בְּלְשׁוֹן שְׁלִיָּה, וְלֹא בְּלְשׁוֹן חִיבוּי - לְהַצִּיל אֶת הַחֲבֵר, עַל-דֶּרֶךְ שֶׁמַּצִּינוּ בְּמִצְוֹת הַצִּלָּת מִמּוֹן חֲבִירוֹ, "עֲזוּב תַּעֲזוּב עִמּוֹ" "הַשֵּׁב תִּשְׁיבְנוּ לוֹ" וְכו'?

וַיּוֹכֵן בְּהַקְדִּים הַקּוֹשְׁיָא, דְּלִכְאוּרָה דִּין זֶה נִלְמַד בְּקַל- וְחִמְרָה מִהַחִיבוּ דְּהַצִּלָּת מִמּוֹן חֲבִירוֹ, וּמִפְּנֵי מֵה הַצִּרָךְ לְהַפְתֵּב הַצּוּרֵי דְּ"לֹא תַעֲמֹד וְגו' "? וְיֵשׁ לוֹמַר דְּזוּהִי כְּנֻת רַשִׁי בְּפִרְשׁוֹ "לְרֹאוֹת בְּמִיתָתוֹ וְכו'", כְּלוּמַר אֵין כְּנֻת הַפֶּתוּחַ לְחַדֵּשׁ אֶת עֲצָם חִיבוּב הַצִּלָּת חֲבִירוֹ מִסִּפְקָת מִן (הַנִּלְמַד מִקַּל-וְחִמְרָה כְּנֻת), אֲלֵא מְדַבֵּר בְּאִפְּן בְּמִצְבָּ מִיִּיחָד

(יח) לֹא־תִשָּׂא אֶת־אֶחִיד בְּלִבְּךָ הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ יוֹ לֹא תִשָּׂגִי יָת אַחוֹךְ בְּלִבְּךָ אוֹכְחָא תּוֹכַח יָת חֲבֵרְךָ וְלֹא תִקְבֵּל עַל דִּי לָהּ חוֹבָא:
 אֶת־עֲמִיתְךָ וְלֹא־תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא:
 כִּי־יִשָּׂא וְלֹא־תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא • לֹא תִלְבִּין אֶת פָּנָיו בְּרַבִּים.

~ נקודות משיחות קודש ~

מאות סימנים, ופרטי הדינים האמורים מופיעים בסימנים האחרונים שבו. קשילמדו ויקיימו את כל דיגי השולחן ערוך, מתחילת 'אורח חיים' עד לסימנים אלו, אוֹ-אז יהיה מקום לעסוק גם בדינים אלו...

(לקוטי שיחות, חלק א, עמוד 431)

כ"ק אדמו"ר הרי"צ נהג לקרב כל אדם, אפילו יהודי כזה שעליו נפסק ב'שולחן ערוך' שלגביו לא חל הדין של "לא תעמוד על דם רעך".

וטעמו ונימוקו עמו:

ארבעה חלקים הם ב'שולחן ערוך', 'חושן משפט' הוא החלק הרביעי. ב'חושן משפט' עצמו יש יותר מארבע-

(יח) לֹא־תִקֵּם וְלֹא־תִטּוֹר אֶת־בְּנֵי עַמֶּךָ וְאַהֲבַת לְרַעֲךָ כְּמוֹךְ אֲנִי יְהוָה:
 יח לא תקום ולא תטור את בני עמך ואהבת לרעך
 ותרחם לחברך כמותך אנה יי:

~ נקודות משיחות קודש ~

מצות אהבת ישראל בדרך הפשט

שבין אדם לחברו.

ואם כן: א. כבר מצינו בכמה מקומות שהתורה מפרשת הן את הכלל והן את הפרטים שנובעים מהכלל, ומתורצת הקשיא השניה.

ב. מכיון שמצות "ואהבת" – "כמוך" היא הציווי הכללי לקיים את כל המצוות שבין אדם לחברו, הרי קיום מצוה זו הוא על-ידי קיום "הפרטים" שהם המצוות שבין אדם לחברו.

ומכיון שהמצוות שבין אדם לחברו הם דברים שבמעשה, ללא כל התייחסות לרגש האדם, הרי הוא יכול לקיים או להמנע מעשייתו בכל עת, וממילא אין קשיא האין אפשר לצוות על אהבת כל אחד מ'ישראל' "כמוך", כי ציווי זה הוא הציווי הכללי לקיים את כל המצוות שבמעשה שבין אדם לחברו.

(על-פי לקוטי שיחות חלק יז, עמוד 215 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

ואהבת לרעך כמוך

זה כלל גדול בתורה (יח. ובפירושו רש"י)

יש לעיין, מה מוסיף בהקנת הכתוב, זה שמצות "ואהבת" היא "כלל גדול", שלכן מביאו רש"י בפרושו?

יש לבאר, דהנה הקשה הרמב"ן האין שייך לצוות על כל אדם שיאהב את כל אחד מ'ישראל' "כמוך", הרי "לא יקבל לב האדם שיאהב את חברו באהבתו את נפשו"? ועוד יש להקשות, אם נצטוונו לאהב כל אחד מ'ישראל' "כמוך", מדוע צותה התורה גם על שאר ציוויים שבין אדם לחברו כמו צדקה, גמילות חסד, אסור גנבה, גזלה, נקמה, נטייה וכיוצא בזה, הרי מובן מאליו שכשצונו לקיים את הציווי לאהב כל אחד מ'ישראל' כגופו, ודאי יקיים את כל המצוות האלו?

וזהו שמפרש רש"י "זה כלל גדול בתורה", שבה מתרין ב' קשיות אלו ב'חדא מחתא'. שבדרך הפשט אין מצות "ואהבת" מצוה בפני-עצמה, אלא הכלל של המצוות

(יח) ואהבת לרעך כמוך. אהוב בעד רעך מה שהיית אוהב בעדך אם היית מגיע למקומו. ובהיות שמכלל יראת האל יתברך היא שמירת החקים, כי אמנם השומרים למען לא יחטא לו, לא יהיה זה אלא שפכר הפיר גדלו ושאין ראוי למרות את דברו, ושפכר הפיר טובו

כ"י «לֹא-תִקֶּם • (יזמא כג) אָמַר לוֹ: הַשְׂאִילֵנִי מִגִּלְדִּי! אָמַר לוֹ: לֹא. לְמַחֵר אָמַר לוֹ: הַשְׂאִילֵנִי קֶרְדֶּמֶךְ! אָמַר לוֹ: אֵינִי מִשְׂאִילֶךְ, כְּדֶרֶךְ שְׁלֹא הַשְׂאִילֵנִי — זֶה הִיא נְקִימָה. וְאִיזוֹ הִיא נְטִירָה? אָמַר לוֹ: הַשְׂאִילֵנִי קֶרְדֶּמֶךְ! אָמַר לוֹ: לֹא. לְמַחֵר אָמַר לוֹ: הַשְׂאִילֵנִי

מִגִּלְדִּי! אָמַר לוֹ: הֵא לִי, וְאֵינִי כְמוֹתְךָ שְׁלֹא הַשְׂאִילֵנִי — זֶה הִיא נְטִירָה, שְׁנוּטֵר הָאִיבָה בְּלִבּוֹ, אֶף-עַל-פִּי שְׂאִינוֹ נוֹקֶם. וְאַהֲבַת לְרַעֲךָ כְּמוֹךָ • (ת"כ) אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: זֶה כָּלֵל גָּדוֹל בַּתּוֹרָה.

(יט) אֶת-חֻקֵּי תִשְׁמְרוּ בְּהִמָּתֶךָ לֹא-תִרְבִּיעַ בְּלֹאִים שֶׁדֶּךְ לֹא-תִזְרַע בְּלֹאִים וּבְגֵד בְּלֹאִים שְׁעִטָּנוֹ לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ:

יט ית קנימי תשרון בעירך לא תרכב ערובין חקלך לא תזרע ערובין ולבוש ערובין שעטנזא לא יסק עלך:

שֶׁהוּא שׁוֹעַ, טוֹרֵי וְנוֹז. וְאָמַר אָנִי: 'נוֹז' לְשׁוֹן דָּבָר הַנִּמְלָל וְשׁוֹרֵר זֶה עִם זֶה לְחַבְרוֹ. מִישֵׁטִי"ר בְּלַעֲזָה, כְּמוֹ: (מ"ק יב) 'חֲזִין לְנֹאזִי דְאִית בְּהוֹן', שְׂאֵנוֹ מִפְּרָשִׁים לְשׁוֹן כְּמוֹשׁ, פְּלִישְׁטֵר"א. וְלְשׁוֹן "שְׁעִטָּנִז", פֶּרֶשׁ מִנַּחֵם: מִחֻבֶּרֶת צֶמֶר וּפְשִׁתִּים.

כ"י «אֶת-חֻקֵּי תִשְׁמְרוּ • וְאֵלּוֹ הֵן: בְּהִמָּתֶךָ לֹא תִרְבִּיעַ בְּלֹאִים וּגו'. חֻקִּים אֵלּוֹ גְּזֵרוֹת מֶלֶךְ, שְׂאִין טַעַם לְדָבָר. וּבְגֵד בְּלֹאִים • לָמָּה נֶאֱמַר? לְפִי שְׁנֵאמַר: "לֹא תִלְבַּשׁ שְׁעִטָּנִז צֶמֶר וּפְשִׁתִּים יַחְדָּו". יָכוֹל לֹא יִלְבַּשׁ גִּיז צֶמֶר וְאֵינִי פֶשֶׁת? תִּלְמוּד-לוֹמַר: "בְּגֵד". מִנֵּין לְרִבּוֹת הַלְבָּדִים? תִּלְמוּד-לוֹמַר: "שְׁעִטָּנִז". דָּבָר

(כ) וְאִישׁ כִּי-יִשְׁכַּב אֶת-אִשְׁתּוֹ שְׁכֶבֶת-זֶרַע וְהוּא שִׁפְחָה נִחְרַפֶּת לְאִישׁ וְהַפְּדָה לֹא נִפְדָּתָה אוֹ חֲפָשָׁה לֹא נִתְּנָהּ בְּקֶרֶת תְּהִיָּה לֹא יוֹמְתוֹ כִּי-לֹא חֲפָשָׁה:

כ וגבר ארי ישכוב עם אמתא שכבת זרעא והיא אמתא אחידא לגבר ואחפרקא לא אתפריקת בכספא או חריותא לא אתהיבת לה בשטר בקריתא תהי לא יומתון ארי לא אתחררת:

קִדּוּשֵׁין גְּמוּרִין. וְרִבּוּתֵינוּ (כריתות יא) לְמַדּוּ מִכָּאן, שְׁמִי שֶׁהוּא בְּמִלְקוֹת יֵהָא בְּקִרְיָא, שֶׁהַדְּיָנִים הַמְּלָקִין קוֹרִין עַל הַלּוּקָה (דברים כח נח-ט): "אִם-לֹא תִשְׁמַר לַעֲשׂוֹת וְגו'... וְהַפְּלֵא ה' אֶת-מִכְתָּךְ וְגו'". כִּי-לֹא חֲפָשָׁה • (מכות כג) לְפִיכָךְ אֵין חַיֵּב עָלֶיהָ מִיתָה, שְׂאִין קִדּוּשִׁיהָ קִדּוּשֵׁין. הֵא אִם חֲפָשָׁה — קִדּוּשִׁיהָ קִדּוּשֵׁין וְחַיֵּב מִיתָה.

כ"י «נִחְרַפֶּת לְאִישׁ • מִיַּעַדֶת וּמִיַּחֲדָת לְאִישׁ, וְאֵינִי יוֹדֵעַ לוֹ דְּמִיּוֹן בְּמִקְרָא. וּבִשְׁפָחָה כְּנַעֲנִית (קידושין ו) שִׁחְצִיָּה שִׁפְחָה וְחִצְיָה בַת חוּרִין הַמְּאֲרֶסֶת לַעֲבָד עֲבָרִי שְׁמִתָּהּ בְּשִׁפְחָה, הַכְּתוּב מְדַבֵּר. וְהַפְּדָה לֹא נִפְדָּתָה • פְּדוּיָה וְאִנָּה פְּדוּיָה, וְסָתֵם 'פְּדוּיוֹן' בְּכֶסֶף (ת"כ. גיטין לט). אוֹ חֲפָשָׁה • בְּשֵׁטֶר. בְּקֶרֶת תְּהִיָּה • הִיא לּוּקָה וְלֹא הוּא. יֵשׁ עַל בֵּית-דִּין לְבַקֵּר אֶת הַדָּבָר, שְׁלֹא לְחַיֵּבוּ מִיתָה, כִּי לֹא חֲפָשָׁה וְאֵין קִדּוּשִׁיהָ

(כא) וְהֵבִיא אֶת-אֲשָׁמוֹ לַיהוָה אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֵיל אֲשָׁם:

כא ויביתי ית אשמה קדם יי לתרע משפן זמנא דכר לאשקא:

הַחֲטָא אֵינוֹ אֶלָּא שְׁחָלַל אֶת קִדְשׁ ה' לְבַעַל חֲצִי שִׁפְחָה. וּבִהְיוֹת הַפֶּעַל הַזֶּה נִגְדַּת כְּבוֹד הָאִישׁ הַפּוֹעֵל, לֹא נִגְדַּת כְּבוֹד הָאִשָּׁה הַמִּתְפַּעֵלָה, אֵין סִפְקָ שֶׁהִיא הִרְגִּילָתָהּ, וְיִרְאוּהָ לְלִקּוֹת. וְהִנֵּה הַמְּזִיד בָּזָה, שֶׁעָשָׂה זֶה הַסִּכְלוּת לְחַלֵּל אֶת עֲצָמוֹ, הוּא קְרוֹב לְשׁוֹגֵג, וּמִקְרִיב אֲשָׁם עַל חִלּוּל הַקֹּדֶשׁ. תּוֹרָה כ"א

אָמַנְם עַל עֲנִין שִׁפְחָה חֲרוּפָה, עִם הִיּוֹתוֹ חֵק שֶׁהִיא לּוּקָה וְהוּא אֵינוֹ לּוּקָה, וְשֶׁהוּא מְבִיא קֶרְבָּן עַל הַמְּזִיד, וְשִׁתִּי אֵלּוֹ לֹא יִקְרֶוּ בְּכָל שְׂאֵר מִצְוֹת שִׁבְתוֹרָה, מִכָּל מְקוֹם נִתֵּן קֶצֶת טַעַם לְדָבָר בְּאִמְרוֹ: תּוֹרָה כ (כ) כִּי לֹא חֲפָשָׁה. כְּלוּמַר, הַחֲטָא נָקַל בָּזָה שְׁלֹא תִפְשׁוּ קִדּוּשֵׁי הַמְּאֲרָס, וְעַקֵּר

(יט) אֶת חֻקֵּי תִשְׁמְרוּ. וְהַזְכִּיר חֻקִּים בְּמִלְאֲכַת הַמִּרְעָה וּבְעִבּוּדֵת הָאֲדָמָה וּבְמִלְבוּשׁ (פסוק נז), וּבְמִשְׁגֵּל (פסוקים כ-כב) וּבְמִאֲכָל וּבְמִשְׁתָּה (כג-כד) וּבְהִנָּחַת הַעֲתִידוֹת (כו), שֶׁבְּכָל אֶלֶּה הִיָּתָה הַנִּהְגָּת חֵייהֶם אֲז. וְהִנֵּה רַב מִה שְׂאֵסֶר הֵם עֲנִינִים מְגַדִּים לְכּוֹנֶנֶת הַטַּבַּע הַמְּכַנְנָת מֵאֵת הָאֵל יִתְעַלָּה הַמִּסְדְּרוֹ.

כב וַיִּכְפֹּר עָלָיו כֹּהֵנָא בְּדָבָר דְּאִשְׁמָא קָדָם
יְיָ עַל חֻבָּתָהּ דִּי חָב וַיִּשְׁתַּבֵּק לָהּ מִחוּבָתָהּ
דִּי חָב:

(כב) וַיִּכְפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן בְּאֵיל הָאֲשֵׁם לִפְנֵי יְהוָה
עַל-חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְנִסְלַח לוֹ מִחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר
חָטָא: פ

כ"ב - וַיִּכְפֹּר עָלָיו אֲשֶׁר חָטָא • (גיטין לט. כריתות ט) לַרְבוֹת אֶת הַמִּזִּיד כְּשׁוֹגֵג.

כג וַאֲרִי תַעֲלוּן לְאַרְעָא וְתַצְבִּין כָּל אֶלֶן
דְּמִיכָל וְתִרְחִקוּן רַחֲקָא יְת אַבְהָא תַלַּת שָׁנִין
יְהִי לְכוּן מְרַחֵק לְאַבְדָּא לֹא יִתְאַבֵּל:

(כג) וְכִי-תֵבֹאוּ אֶל-הָאָרֶץ וְנִמְעַתְם בְּלִעְיֵן מֵאֹכֶל
וְעִרְלַתְם עִרְלַתוֹ אֶת-פְּרִיזוֹ שְׁלֹשׁ שָׁנִים יְהִיָּה לָכֶם
עִרְלִים לֹא יִיֻאָּבֵל:

(ח"ס). יכול, אם הצניעו לאחר שלש שנים יהא מתר?
תלמוד-לומר: "יהיה", בהגותו יהא.

כ"ג - וְעִרְלַתְם עִרְלַתוֹ • וְאִשְׁמָתְם אִשְׁמָתוֹ; יְהִיָּה
אִשְׁמָתוֹ וְנִסְתָּם מִלְּהִנּוֹת מְמַנּוּ. שְׁלֹשׁ שָׁנִים יְהִיָּה
לָכֶם עִרְלִים • מֵאִשְׁמָתִי מוֹנָה לוֹ? מִשְׁעַת נְטִיעָתוֹ

~ נקודות משיחות קודש ~

מחבר לא בטל

י"ש לשאל: מפנין שעם ישראל הם "המעט מקל העמים"
(ואתחנן ז, ז), הא"ף י"ש כח בידם שלא להתערב ולהבטל
בתוך מדבר העמים?

ועל-זה כתוב "ואתם הדבקים בה' אלקיכם, חיים בלכם
היום" (ואתחנן ד, ד). שמפנין שעם ישראל קשורים
ומאחדים תמיד עם הקב"ה, וכל הזמן הם בבחינת
"מחבר", הנה אי-אפשר שיתפטלו חסוּשֵׁלום ויתערבו
באמות, אלא גם בתוך ה"שבעים וארבעים" הם חיים
וקיימים, ו"עם לכדד ישכון ובגוים לא יתחשב" (בלק כג,
ט).

(על-פי לקוטי-שיחות חלק ג, עמוד 993 - מותר 'לקראת שבת')

ש"לש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל: (יט, כג)
שנינו (ע"ל פרק א משנה ו) "נטיעה של ערלה כו', שנתערבו
בנטיעות, הרי זה לא ילקט, ואם לקט יעלה באחד
ומאיתם".

כלומר, הדין הוא שע"ל שנתערבה הרי זו עולה באחד
ומאיתם, אף זהו רק בדיעבד, כי "אין מבטלין אסור
לכתחלה". אמנם בטול אסור הע"ל הוא רק לאחר
שלקט מן המחבר, ולכן לכתחלה "לא ילקט", מה שאין
כן בשמחבר לקרקע, אינה בטלה גם באחד ומאיתם, כי
"מחבר לא בטל" (ראה בכל זה, מפרשים בערלה שם).

ויש לפרש זה בדרך הדרוש:

כלל הוא בכל התורה כלה שחמעות בטל ברב. ואם כן,

כד וּבִשְׁנֵה רְבִיעִיתָא יְהִי כָל אַבְהָא קֹדֶשׁ
תִּשְׁבְּחוּן קָדָם יְיָ:

(כד) וּבִשְׁנֵה הַרְבִּיעִית יְהִיָּה כָּל-פְּרִיזוֹ קֹדֶשׁ הַלּוּלִים
לִיהוָה:

(כד) אלא בפדיון, אף זה כן. ודבר זה "הלולים לה'"
הוא, שנושא שם לשבח ולהלל לשמים.

כ"ד - יְהִיָּה כָּל-פְּרִיזוֹ קֹדֶשׁ • כְּמַעֲשֵׂר שָׁנִי, שְׁכַתוֹב בּוֹ
(ויקרא כד ל): "וְכָל-מַעֲשֵׂר הָאָרֶץ וְגו' קֹדֶשׁ לַה'". מֵה
מַעֲשֵׂר שָׁנִי, אֵינוֹ נֶאֱכָל חוּץ לְחֻמַּת יְרוּשָׁלַיִם (קידושין

כה וּבִשְׁתָּא תַמְשַׁתָּא תִיכְלוּן יְת אַבְהָא
לְאוֹסְפָא לְכוּן עַלְלָתָהּ אָנָּא יְיָ אֶלְהֵכוּן:

(כה) וּבִשְׁנֵה הַחֲמִישִׁית תֵּאכְלוּ אֶת-פְּרִיזוֹ לְהוֹסִיף
לָכֶם תִּבּוּאָתוֹ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

הרי ארבע שנים אני מצטער בו חנם, לפיכך נאמר:
 "להוסיף לכם תבואתו". אני ה' • אני ה', המבטיח
 על כך ונאמן לשמר הבטחתי.

כ"י • להוסיף לכם תבואתו • המצוה הזאת
 שתשמרו, תהיה "להוסיף לכם תבואתו", שבשכרה
 אני מברך לכם פרות הנטיעות. היה רבי עקיבא
 אומר: דברה תורה כנגד יצר הרע, שלא יאמר אדם:

(כו) לא תאכלו על-הדם, לא תנחשו ולא תעוננו:
 כו לא תיכלו על דמא לא תנחשו ולא תעוננו:

ס) כגון אלו המנחשין בחלדה ובעופות; פתו נפלה
 מפיו, צבי הפסיקו בדרך. לא תעוננו • לשון עונות
 ופשעות, שאומר: יום פלוני יפה להתחיל מלאכה.
 שעה פלונית קשה לצאת.

כ"י • לא תאכלו על-הדם • להרבה פנים נדרש
 ב'סנהדרין' (ס) אזהרה שלא יאכל מבשר קדשים
 לפני זריקת דמים, ואזהרה לאוכל מבהמת חלון
 טרם שתצא נפשה, ועוד הרבה. לא תנחשו • (סנהדרין)

(כו) לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת
 זקנד:
 כו לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת
 פאתא דדקנד:

וגבוליו, והן חמש: שנים בכל לחי ולחי למעלה
 אצל הראש, שהוא רחב ויש בו שתי פאות,
 ואחת למטה בסנטרו – מקום חבור שתי הלחיים
 יחד.

כ"י • לא תקפו פאת ראשכם • (מכות כ) זה המשנה
 צדעיו לאחריו אָנוּ ולפדחתו, ונמצא הקף ראשו
 עגל סביב, שעל אחורי אָנוּ עקרי שער למעלה
 מצדעיו הרבה. פאת זקנד • (מכות כא) סוף הזקן

(כח) ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם וכתבת קעקע
 לא תתנו בכם אני יהוה:
 כח וכתובל על מית לא תתנו בבשרכו
 ורשמי חריתין לא תתנו ככו אנא יי:

לשון (במדבר כה ד): "והקע אותם"; (שמואל ב כא ו)
 "והוקענום", תוחבין עץ בארץ ותולין אותם
 עליהם, ונמצאו מחקין ותחבין בקרקע, פורפויני"ט
 בלע"ז.

כ"י • ושרט לנפש • בן דרפן של אמורים, להיות
 משרטין בשרם בשמת להם מת. וכתבת קעקע •
 (מכות כא) כתב המחקה ושקוע, שאינו נחק לעולם,
 שמקעקעו במחט והוא משחיר לעולם. קעקע •

(כט) אל-תחלל את-בתך להזנותה ולא-תזנה הארץ
 ומלאה הארץ זמה:
 כט לא תחלל את ברתך לאטעיותה ולא תטעי
 ארעא ותתמלי ארעא עצת חטאין:

במקום אחר ולא בארצכם. וכן הוא אומר (ירמיה ג א):
 "וימנעו רכבים וגו'".

כ"י • אל-תחלל את-בתך להזנותה • במוסר בתו
 פנויה לביאה שלא לשם קדושין. ולא-תזנה הארץ •
 אם אתה עושה כן, הארץ מזנה את פרוטיה לעשותן

ספורט

(כט) אל תחלל את בתך
 להזנותה. ולא בהזנות הבת אפלו
 פנויה, אשר הוא חלול לה ולאביה,
 כענין "כי תחל לזנות, את אביה היא
 מחללת" (לחלן בא ט). ואחר שהזהיר
 מהענינים המחללים, צוה לכבד את
 הימים והמקומות והאנשים
 הקדושים, ואמר, תורה ל

ושכורים או פומרים, ולא בגלות
 הזקן, באמרם 'הדרת פנים זקן' (שבת
 קב, א), ולא ב - תורה כח
 (כח) שרט לנפש. כמחשיבים מאד
 מיתת האדם ומתאבלים מאד עליה.
 וכן ב -
 כתבת קעקע. לתת אות בבשרנו
 מלבד אות הברית, תורה כט

(כו) לא תאכלו על הדם לא תנחשו
 ולא תעוננו. כל אלה היו דרכים
 אצלם בהגדת עתידות, בסורס מדרכי
 רוח טהרה ונבואה לדרכי רוח
 השמא. ובהיות מדרכי יראת האל
 וכבודו שלא נחלל גופות עמו אשר
 קדש לעבדו, אמר, תורה כו
 (כו) לא תקפו. וצוה שלא נחללם
 בהקפת הראש כמעשה שוטים

(ל) אֶת־שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמְרוּ וּמִקְדָּשֵׁי תִירָאוּ אֲנִי יְהוָה: לֹא יִתְּנוּ יְמֵי שַׁבָּת דִּילִי תִטְרוּן וּלְבֵית מִקְדָּשִׁי תִהְיוּ דִחְלִין אֲנִי יְיָ:

כ"ט"ו ◀ וּמִקְדָּשֵׁי תִירָאוּ • (יבמות ה) לֹא יִכְנָס לֹא בְּמִקְלֹו וְלֹא בְּמִנְעָלוֹ וּבִאֲפֻנְדָתוֹ וּבִאֲבָק שֶׁעַל רִגְלָיו; וְאֶף־

(לא) אֶל־תִּפְנֹו אֶל־הָאֵבֶת וְאֶל־הַיְדְּעָנִים אֶל־תִּבְקָשׁוּ לְמַמָּא בָּהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

כ"ט"ו ◀ אֶל־תִּפְנֹו אֶל־הָאֵבֶת • אֲזַהֶרָה לְבַעַל־אוֹב וְיִדְּעוֹנִי (סנהדרין סח). בַּעַל־אוֹב, זֶה פִּיתוּם הַמְדַבֵּר מִשְׁחִיו. וְיִדְּעוֹנִי, מְכַנִּים עֲצָם חִיָּה שֶׁשְּׁמָהּ 'יְדוּעָ' לְתוֹךְ פִּיו, וְהַעֲצָם מְדַבֵּר. אֶל־תִּבְקָשׁוּ • לְהִיטִי

(לב) מִפְּנֵי שִׁיבָה תִקּוּם וְהִדְרַת פָּנֵי זָקֵן וִירָאֵת מֵאֲלֹהִיד אֲנִי יְהוָה: ׀

כ"ט"ו ◀ מִפְּנֵי שִׁיבָה תִקּוּם • (ת"כ, קידושין לב) כּוֹל זָקֵן אֲשֶׁמָּא? תִּלְמוּד־לוֹמַר: "זָקֵן", אֵין זָקֵן אֲלֹא שֶׁקָּנָה חֻקָּה. וְהִדְרַת פָּנֵי זָקֵן • אֵיזָהוּ הַדּוּר? לֹא יֵשֵׁב בְּמִקְוֵמוֹ וְלֹא יִסְתַּר אֶת דְּבָרָיו. כּוֹל יַעֲצִים עֵינָיו כְּמוֹ

~ יום שישי ז' אייר ~

(לג) וְכִי־יִגֹּר אֶתְךָ גֵּר בְּאַרְצְכֶם לֹא תוֹנוּ אֹתוֹ: לֹא יִבְרָא גֵירָא עִמָּךְ גֵּירָא בְּאַרְעִכּוֹן לֹא תוֹנוֹן יְתֵה:

כ"ט"ו ◀ לֹא תוֹנוּ • אוֹנָאֵת דְּכָרִים; לֹא תֹאמַר לוֹ: אֲמַשׁ הָיִיתָ עוֹבֵד עֲבוּדַת אֱלִילִים, וְעַכְשָׁו אֲתָה בָּא לְלַמֵּד תּוֹרָה שְׁנִתְּנָה מִפִּי הַגְּבוּרָה.

ספורנו

(ל) אֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמְרוּ. שֶׁהֵם הַשַּׁבָּת וְכָל מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ.

וּמִקְדָּשֵׁי תִירָאוּ. וְהוּא כָּל מָקוֹם מִקְדָּשׁ לְתוֹרָה, לְתַפְלָה וְלַעֲבוּדָה. וּבִהְיוֹת דְּרִישַׁת הָאוֹבוֹת אֲצֹל הָאֲמוֹת דְּרִישָׁה אֱלֹהִית בְּעַד הַחַיִּים אֶל הַמֵּתִים, אָמַר, תּוֹרָה לֹא

(לא) אֶל תִּפְנֹו אֶל הָאֵבֶת. אֶל תִּפְנֹו אֱלֹהֵיכֶם, אֲבָל תִּתְּנוּ עֲרֹף וְלֹא פָּנִים, אֵין צָרִיף לומר שֶׁלֹא תִכְבְּדוּם.

אֶל תִּבְקָשׁוּ לְטַמְּאָה בָּהֶם. אֶל תִּבְקָשׁוּ אוֹתָם כְּדִי לְהַטְמִיא בָּהֶם, אֲבָל תִּבְקָשׁוּ לְדַעַת טִיבָם לְהוֹרֹת, בְּאֲמָרָם ז"ל "לֹא תִלְמַד לַעֲשׂוֹת" (דברים יח, ט) אֲבָל אֲתָה לְמַד לְהַבִּין וּלְהוֹרֹת (שַׁבָּת עה, א). תּוֹרָה לֹא

(לב) מִפְּנֵי שִׁיבָה תִקּוּם. אֲבָל תִּהְדְּרוּ קְדוּשֵׁי עֲלִיוֹן, וּמֵהֶם הַשִּׁיבָה בְּרַב, בְּאֲמָרוֹ "עֲטַרְת תִּפְאֶרֶת שִׁיבָה, בְּדֶרֶךְ צִדְקָה תִּמְצָא" (משלי טו, לא).

(לד) בְּאֶזְרָח מִפֶּם יִהְיֶה לָכֶם הַגֵּר | הַגֵּר אִתְּכֶם
וְאַהֲבַת לוֹ כְּמוֹד בְּיָגִירִים הֵייתֶם בְּאַרְץ מִצְרַיִם
אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

כ"י- בְּיָגִירִים הֵייתֶם • מום שֶׁבָּךְ אֵל תֹּאמַר לַחֲבֶרֶךְ • אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם • אֱלֹהֶיךָ וְאַלְהֵיו אֲנִי.

(לה) לֹא-תַעֲשׂוּ עוֹל בַּמִּשְׁפָּט בַּמִּדָּה בַּמִּשְׁקָל
וּבַמִּשְׁוֹרָה:

כ"י- לֹא-תַעֲשׂוּ עוֹל בַּמִּשְׁפָּט • אִם לְדִין, הָרִי כָּכָר
נֹאמַר: "לֹא תַעֲשׂוּ עוֹל בַּמִּשְׁפָּט", וּמֵהוּ "מִשְׁפָּט"
הַשְּׁנוּי פֶּאֶן? הִיא הַמִּדָּה וְהַמִּשְׁקָל וְהַמִּשְׁוֹרָה; מִלְּמַד
שֶׁהַמּוֹדֵד נִקְרָא דִין, שָׁאֵם שֶׁקֶר בַּמִּדָּה, הָרִי הוּא
כְּמִקְלָקֵל אֶת הַדִּין, וְקִרְוֵי עוֹל, שְׁנֵאוֹי וּמִשְׁקָן, חֶרֶם

~ נקודות משיחות קודש ~

הַתּוֹרָה לֹא רָק אֶת הַשְּׁמוּשׁ בַּמִּדָּה זֶה, אֲלָא אֵף אֶת עֲשִׂיתָהּ
וְהַחֲזָקָתָהּ בְּבִית, שֶׁכֵּן יֵשׁ בָּהֶן מְשֻׁמִּים עֲרֻמוּמִיּוֹת שֶׁל הָאָדָם
בֵּינוּ לְבֵין עֲצָמוֹ.

(לקוטי שיחות, כרך כו, עמ' 150)

לֹא תַעֲשׂוּ עוֹל בַּמִּשְׁפָּט, בַּמִּדָּה בַּמִּשְׁקָל וּבַמִּשְׁוֹרָה (יט, לה)
מִצְוַת-עֲשֵׂה לְצַדִּיק הַמֵּאֲזִינִים . . וְלִדְלֹקֶךָ בַּחֲשָׁבוֹנָן בִּשְׁעַת
עֲשִׂיתָן (רמב"ם) בַּמִּדָּה חֲסִדָּה יֵשׁ שְׁתֵּי תְנוּעוֹת מְגִדּוֹת.
מִחַד גִּיסָא – עֲצָם פְּעֻלַת הַמִּדָּה מוֹרָה עַל הַתְּחַשְׁבוֹת
בְּזוּלָת; אֵף הַמִּדָּה הַחֲסִדָּה גּוֹרֶמֶת לוֹ עוֹל. לָכֵן אִסְרָה

(לו) מֵאֲזִינִי צֶדֶק אֲבִי-צֶדֶק אִיפֹת צֶדֶק וְהִין צֶדֶק
יִהְיֶה לָכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר-הוֹצֵאתִי אִתְּכֶם
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

כ"י- אֲבִי-צֶדֶק • הֵם הַמִּשְׁקוֹלוֹת שֶׁשׁוֹקְלִין כִּנְגָדוֹן.
אִיפֹת • הִיא מִדַּת הַיָּבֵשׁ. הִין • זֶה הִיא מִדַּת הַלֵּחַ.
אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אִתְּכֶם • עַל-מִנַּת כֵּן. דְּכָר אַחֵר: אֲנִי

(לז) וְשִׁמְרֶתֶם אֶת-כָּל-חֻקֹּתַי וְאֶת-כָּל-מִשְׁפָּטַי
וַעֲשִׂיתֶם אִתְּכֶם אֲנִי יְהוָה: פ

לִי וְתִשְׁרֹן יֵת כָּל קִימִי וְיֵת כָּל דִּינִי וְתַעֲבֹדוּן
יִתְהוֹן אֲנִי יְיָ:

ספורנו

וְהַמִּשְׁפָּטִים רָאוּי שֶׁתְּהִיָּה כְּלִי תוֹסֶפֶת
וּכְלִי גִרְעוֹן. כִּי אֲמַנְם מַעֲשֵׂי ה'
וּמִצְוֹתָיו הֵם בְּתַכְלִית שְׁלֵמוֹת, אֲשֶׁר
עָלִיו אֵין לְהוֹסִיף וּמִמֶּנּוּ אֵין
לְגַרֵעַ. תורה א

(לז) וְשִׁמְרֶתֶם אֶת כָּל חֻקֹּתַי וְאֶת כָּל
מִשְׁפָּטַי. תַּעֲזִינוּ בָּהֶם וּתְפִירוּ הֵיוֹתָם
הַגּוֹנִים.
וַעֲשִׂיתֶם אִתְּכֶם. וּבִזְהָה הָאָפֶן תַּעֲשׂוּ
אוֹתָם.
אֲנִי ה'. בָּאֵר, שֶׁכָּל שְׁמִירַת הַחֻקִּים

(לה) לֹא תַעֲשׂוּ עוֹל בַּמִּשְׁפָּט בַּמִּדָּה
בַּמִּשְׁקָל וּבַמִּשְׁוֹרָה. וְזֶה, כִּי בְהִיּוֹת
בְּכָלֵל אֲוֵנָה גַם אֲוֵנָת מִמוֹן, הַזְהִיר
מִן הָאֲוֵנָה הַכְּלִלִית לְאֶזְרָח וְלָגֵר,
וְהֵם מִדּוֹת הַלֵּחַ וְהַיָּבֵשׁ
וּמִשְׁקָלוֹתָם. תורה לו

א ומליל יי עם משה למימר:

כ (א) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

ב ועם בני ישראל תימר גבר גבר מבני ישראל ומן גיורא דיתגורין בישראל די יתן מזרעה למלך יתקטלא יתקטל עמא בית ישראל ירגמנה באבנא:

(ב) ואל-בני ישראל תאמר איש איש מבני ישראל ומן הגר הגר בישראל אשר יתן מזרעו למלך מות יומת עם הארץ ירגמנהו באבן:

גבראת הארץ. דבר אחר: עם שעתידין לירש את הארץ על-ידי מצות הללו.

ז"ל ואל-בני ישראל תאמר. ענשין על האזהרות. מות יומת. (כ"ח) בבית-דין; ואם אין כח לבית-דין, עם הארץ מסייעין אותן. עם הארץ. (כ"ח) עם שבגיננו

ג ואנא אתן ית רוגזי בגברא ההוא ואשצי יתה מגו עמה ארי מזרעה יהב למלך בדיל לסאבא ית מקדשי ולאחלא ית שומא דקדשי:

(ג) ואני אתן את-פני באיש ההוא והכרתי אתו מקרב עמו כי מזרעו נתן למלך למען טמא את-מקדשי ולחלל את-שם קדשי:

מניין? תלמוד-לומר: "כי מזרעו נתן למלך". זרע פסול מניין? תלמוד-לומר: "בתתו מזרעו למלך". למען טמא את-מקדשי. את כנסת ישראל, שהיא מקדשת לי, כלשון (לקמן כא ג): "ולא יחלל את-מקדשי".

ז"ל אתן את-פני. (ת"כ) פנאי שלי, פונה אני מפל עסקי ועוסק בו. באיש. ולא בצבור, שאין כל הצבור נכרתין. כי מזרעו נתן למלך. (ת"כ, סנהדרין סד) לפי שנגמר: "מעביר בנו-ובתו באש", בן-בנו ובן-בתו

נקודות משיחות קודש ~

פתח אהל מועד. . לריח גיחח"; ומובן שנתן לפרש "פונה אני מפל עסקי". ורש"י מחדש שנתן לפרש כך גם בפרשתנו, שאינה מדברת על "עסק" מחדש של ה'.

(לקוטי שיחות, כרך יז, עמ' 323)

פונה אני מפל עסקי ועוסק בו (רש"י כ, ג) בן פרש גם בפרשת "אחרי" על "ונתתי את פני בפנש האוכלת את הדם". והצריך לחזור על זה כאן, כי בפרשת "אחרי" מדבר ב'עסקו' של ה', היינו הקרבת קרבנות במקדשו לריח גיחח לפניו ("אשר יביאו. . את זבחייהם. . אל

ספורט

וזה כשיש עדים והתראה. תורה ג (ג) ואני אתן את פני באיש ההוא. אם לא ישוב מרשעו באפן שלא תהא מיתתו בפרתו. והכרתי אותו. וזה בהכרח יובן לחיי עולם, אחר שרגמוהו באבן, שאין להכריתו עוד בעולם הזה. למען טמא את מקדשי. לסלק השכינה מישראל, וראוי שהם ירגמוהו. ולחלל את שם קדשי. לפיכך אתן פני בו אף על פי שאינה עבודה זרה. תורה ד

הטמאה בזרע, וזה בעצירות שאמר עליהם למעלה "אל תטמאו בכל אלה, כי בכל אלה נטמאו הגוים.. ותטמא הארץ" (לעיל יח, כד כה). והשלישית, הטמאה במאכלות האסורות, שאמר עליהם בסוף זאת הפרשה "אשר הבדלתי לכם לטמא" (פסוק כה). אמנם בפרשת אמר דבר על הטמאה במת, וחלול הזרע, והמומין, והמעילה, אשר אין להם ענן וזולתי בקדשים בלבד. והתחיל לדבר במלך, ואמר "עם הארץ ירגמנהו באבן". וזה יעשה ההמון בקנאם לכבוד קונם,

כ (ב) אשר יתן מזרעו למלך. אחר שבאר הפונה האלהית לקדש את ישראל למען ידמו אליו כפי האפשר, והורה אותם את הדרך אשר בהם תושג התכלית המבוקשת מאת האל יתעלה, והזהיר מהפסדה, דבר בענש המטמאים באחד מג' מיני טמאות המנגדות לקדשה הנזכרת. האחת היא הטמאה בדעות, כענין המלך שאמר בו "למען טמא את מקדשי" (פסוק א), וכענין האובות והידוענים (פסוק ו) שאמר עליהם למעלה "אל תבקשו לטמאה בהם" (יט, לא). והשנית, היא

(ד) וְאִם הָעָלַם יַעֲלִימוּ עִם הָאָרֶץ אֶת־עֵינֵיהֶם מִן־הָאִישׁ הַהוּא בְּתֵתוֹ מִזְרְעוֹ לַמֶּלֶךְ לְבִלְתִּי הָמִית אֹתוֹ:

כ"ט - וְאִם הָעָלַם יַעֲלִימוּ • אִם הָעֲלִימוּ בְּדָכָר אֶחָד, סוֹף שִׁיעֲלִימוּ בְּדָכָרִים הַרְבֵּה; אִם הָעֲלִימוּ סִנְהֶדְרִי קִטְנָה, סוֹף שִׁיעֲלִימוּ סִנְהֶדְרִי גְדוֹלָה.

(ה) וְשִׁמְתִּי אֲנִי אֶת־פָּנַי בְּאִישׁ הַהוּא וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ וְהִכְרַתִּי אוֹתוֹ וְאֵת פְּלִיְהוֹנִים אַחֲרָיו לִזְנוֹת אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ מִקְרֵב עַמָּם:

כ"י - וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ • אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: וְכִי מִשְׁפָּחָה מָה חֲטָאָה? אֵלָּא לְלַמֶּדְךָ, שְׂאִין לָךְ מִשְׁפָּחָה שְׂאִישׁ בָּהּ מוֹכֵס שְׂאִין בָּלָם מוֹכְסִין, שְׂבָלָם מִחֲפִין עָלָיו. וְהִכְרַתִּי אוֹתוֹ • לָמָּה נֶאֱמַר? לְפִי שְׁנָאֵמַר "וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ", יָכוֹל יִהְיֶה כָּל הַמִּשְׁפָּחָה בְּהִכְרַת?

(ו) וְהִנָּפֵשׁ אֲשֶׁר תִּפְגַּח אֶל־הָאִבָּת וְאֶל־הַיְדֵעֹנִים לִזְנוֹת אַחֲרֵיהֶם וְנִתְתִּי אֶת־פָּנַי בְּנַפְשׁ הַהוּא וְהִכְרַתִּי אוֹתוֹ מִקְרֵב עַמּוֹ:

(ז) וְהִתְקַדְּשְׁתֶּם וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

כ"י - וְהִתְקַדְּשְׁתֶּם • זוֹ פְּרִישוֹת עֲבוֹדַת אֱלִילִים.

~ שבת קודש ח' אייר ~

(ח) וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־חֻקֹּתַי וְעַשִׂיתֶם אֹתָם אֲנִי יְהוָה מִקְדָּשְׁכֶם:

(ה) וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ. כִּי לֹא תִהְיֶה הָעֲלָמַת עֵינֵי עַם הָאָרֶץ וּזְלָתִי מִיַּד מִשְׁפַּחְתּוֹ הַמִּתְקַדְּשִׁים בִּידוֹ. תוֹרָה ו
(ז) וְהִתְקַדְּשְׁתֶּם. בְּפִרְשָׁה מִן הָעֲרִיֹת. וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים. שְׂהִיָּה הַזֶּרַע מוֹכֵן לְשֵׁרֹת שְׂכִינָה בְּתוֹכוֹ, כְּאֶמְרָם ז"ל שְׂאִין הַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה אֵלָּא עַל
(ח) וְשִׁמְרַתֶּם אֹתָם. וּבְכֹה הָאֶפֶן שֶׁתִּתְקַדְּשׁוּ בְּפִרְשָׁה מִן הָעֲרִיֹת תִּשְׁמְרוּ וְתַעֲשׂוּ
(ח) וְשִׁמְרַתֶּם אֹתָם. וּבְכֹה הָאֶפֶן שֶׁתִּתְקַדְּשׁוּ בְּפִרְשָׁה מִן הָעֲרִיֹת תִּשְׁמְרוּ וְתַעֲשׂוּ
לְדוֹרוֹת. כִּי אִם לֹא תִתְקַדְּשׁוּ אֹתָם, יִמְרוּ גַם הַבָּנִים בְּלִי סֶפֶק בְּהִיוֹתָם נוֹלָדִים בְּחֶטָא, כְּעִנְיָן "הֵן בָּעוֹן חוֹלְלִתִּי" (תהלים נא, ז).
אֲנִי ה' מִקְדָּשְׁכֶם. כִּי אֶמְנָם מַה שְּׂאֶסְרֹתִי בְּעֲרִיֹת הוּא לְקַדְּשְׁכֶם לְעֲבוֹדָתִי. תוֹרָה ט

ספורט

(ט) בִּי־אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יִקְלָל אֶת־אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ מוֹת יוֹמָת אָבִיו וְאִמּוֹ קָלָל דָּמִיו בּוֹ:

ט ארי גבר גבר די ולוט ית אבוי וית אמה
יתקטלא יתקטל אבוי וית אמה לט קטלא
חיב:

כ"י • אָבִיו וְאִמּוֹ קָלָל • (ת"כ, סנהדרין פה) לְרַבּוֹת לֹאֲחֹר מִיָּתָהּ. דָּמִיו בּוֹ • זוֹ סְקִילָה, וְכֵן כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר: "דָּמִיו בּוֹ", "דָּמִיהֶם בָּם", וְלִמְדָנוּ מֵאוֹב וְיִדְעוֹנִי, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם: "בְּאָכֵן יִרְגְּמוּ אֹתָם דָּמִיהֶם בָּם". וּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא: כְּמוֹ "דָּמוֹ בְּרָאשׁוֹ" אֵין גִּעְשׁ עַל מִיתָתוֹ אֲלָא הוּא, שֶׁהוּא גָרַם לְעֲצָמוֹ שִׁיחָרָג.

(י) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִנְאַף אֶת־אִשְׁתּוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִנְאַף אֶת־אִשְׁתּוֹ רַעְהוּ מוֹת־יוֹמָת הִנָּאֵף וְהִנָּאֶפֶת:

י וגבר די יגוף ית אמת גבר די יגוף ית אמת
חברה יתקטלא יתקטל גיפא גיפא:

כ"י • וְאִישׁ • פָּרֵט לְקָטָן. אֲשֶׁר יִנְאַף אֶת־אִשְׁתּוֹ אִישׁ • (קידושין יט. סנהדרין נב) פָּרֵט לְאִשְׁתּוֹ קָטָן. לִמְדָנוּ שֶׁאֵין לְקָטָן קְדוּשִׁין. וְעַל אֵיזוֹ אִשְׁת־אִישׁ חִיבָתִי לָךְ? אֲשֶׁר יִנְאַף אֶת אִשְׁת־רַעְהוּ • פָּרֵט לְאִשְׁתּוֹ עוֹבֵד גִּלּוּלִים. לִמְדָנוּ, שֶׁאֵין קְדוּשִׁין לְעוֹבֵד גִּלּוּלִים. מוֹת־יוֹמָת הִנָּאֵף וְהִנָּאֶפֶת • כָּל מִיתָה הֶאֱמָרָה בַּתּוֹרָה סֵתֶם, אֵינָה אֲלָא חֲנֻקָּה.

(יא) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־אִשְׁתּוֹ אָבִיו עֶרְוַת אָבִיו גָּלָה מוֹת־יוֹמָתוֹ שְׁנֵיהֶם דְּמִיהֶם בָּם:

יא וגבר די ישכוב עם אמת אבוי עריתא
דאבוי גלי יתקטלא יתקטלון תרויהון
קטלא חיבין:

(יב) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־כַּלְתּוֹ מוֹת יוֹמָתוֹ שְׁנֵיהֶם תָּבַל עָשׂוֹ דְּמִיהֶם בָּם:

יב וגבר די ישכוב ית כלתה יתקטלא
יתקטלון תרויהון תכלא עבדו קטלא חיבין:

כ"י • תָּבַל עָשׂוֹ • גָּנָאִי. לְשׁוֹן אַחֵר: מְבַלְבֵּלִין וְרַע הָאֵב בְּזָרַע הַבֶּן.

(יג) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־זֶכֶר מִשְׁכַּבִּי אִשָּׁה תוֹעֵבָה עָשׂוֹ שְׁנֵיהֶם מוֹת יוֹמָתוֹ דְּמִיהֶם בָּם:

יג וגבר די ישכוב ית דכורא משכבי אתתא
תועבתא עבדו תרויהון יתקטלא יתקטלון
קטלא חיבין:

כ"י • מִשְׁכַּבִּי אִשָּׁה • (סנהדרין נה) מְכַנִּים כְּמִכְחֹל בְּשׁוּפְרָתָהּ.

(יד) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשָּׁה וְאֶת־אִמָּהּ זִמָּה הוּא בָּאֵשׁ יִשְׂרְפוּ אוֹתוֹ וְאֶתְהֵן וְלֹא־תִהְיֶה זִמָּה בְּתוֹכָכֶם:

יד וגבר די יסב ית אתתא וית אמה עצת
חטאין היא בנורא יקדיון תה ויתתו ולא
תהי עצת חטאין ביניכו:

כ"י • יִשְׂרְפוּ אוֹתוֹ וְאֶתְהֵן • (סנהדרין עה) אִי אִתָּהּ יָכוֹל לֹמַר אֲשֶׁתּוֹ הִרְאִשׁוּנָהּ יִשְׂרְפוּ, שְׁחָרִי נִשְׂאָה בְּהֶתֶר וְלֹא נִאֲסָרָה עָלָיו, אֲלָא אִשָּׁה וְאִמָּה הַכְּתוּבִין פֶּאֶן שְׁתִּיחָן לְאִסּוּר, שֶׁנִּשְׂאָה אֶת חֲמוֹתוֹ וְאִמָּהּ. וְלֹשׁ מְרִבּוֹתֵינוּ שְׂאוּמְרִים: אֵין פֶּאֶן אֲלָא חֲמוֹתוֹ, וּמָהוּ "אֶתְהֵן"? אֶת אַחַת מֵהֶן; וְלִשׁוֹן יוֹנִי הוּא: "הֵן", אַחַת.

(טו) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן שְׁכֶבֶתוֹ בְּבִהְמָה מוֹת יוֹמָת וְאֶת־הַבְּהֵמָה תִּהְרָגוּ:

טו וגבר די יתן שכבתה בבחירה יתקטלא
יתקטל וית בעירה יתקטלון:

(ט) כִּי אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יִקְלָל. וְהָאוֹת עַל שְׂאֵנִי מִקְפִּיד כָּל כֶּף שְׁתִּיחָה הַקְנָשָׁה בְּזָרַע, שְׁחָרִי עֲנִשְׁתִּי מִיָּתָהּ בֵּית דִּין אֶת הַמְקַלֵּל הוֹרִיו, שְׁזָה יִקְרָה עַל הָרֵב בְּהִיּוֹת פֶּסוּל בְּזָרַע, כִּי אִזְ הוּא בִּלְתִּי מוֹכֵן אֶל מָה שְׁכָתוֹב "שְׁמַע לֹא יִקְבְּלֶם מֵאָבִיו וּמֵאִמּוֹ כָּלֵל. תוֹרָה י

אֶת־כָּל־הַמִּקְמוֹת, הָרִי דְבָרִים קל־וַחֲמֹר: וּמָה אֵילָנוֹת, שְׁאֵינָן רוֹאִין וְאֵינָן שׁוֹמְעִין, עַל שְׂבָאֵת תְּקֵלָה עַל יָדָם, אֲמָרָה תוֹרָה: הַשְׁחַת, שָׂרִף וְכָלָה, הַמָּטָה אֶת חֲבָרֵי מִדְּרָף חַיִּים לְדִרְכֵי מִיתָה, עַל־אֲחַת־כַּמָּה־וּכְמָה.

כ"י • וְאֶת־הַבְּהֵמָה תַּהַרְגוּ • אִם אָדָם חָטָא, בְּהֵמָה מָה חָטָאָה? אֵלָּא מִפְּנֵי שְׂבָאָה לְאָדָם תְּקֵלָה עַל יָדָהּ, לְפִיכָף אֲמַר הַכְּתוּב: תִּסְקַל. קל־וַחֲמֹר לְאָדָם, שִׂידֹעַ לַהֲבָחִין בֵּין טוֹב לְרַע וְגוֹרֵם רָעָה לַחֲבָרֵי לַעֲבֹר עֲבָרָה. כִּי־יֵצֵא בַּדְּבָר אֶתָּה אוֹמֵר (דברים יב ב): "אֲבָד תֵּאבְדּוּן

~ נקודות משיחות קודש ~

הסוס . . אינו בשביל התועלת המגיע לו, כִּי־אִם דֶּרֶךְ טָפֵל, כְּדִי שֶׁלֹּא לִקְפֹּחַ שָׂכָר כָּל בִּרְיָה, אֵלָּא . . בְּשִׁבִּיל טוֹבַת הָאָדָם" (לקוטי תורה).

(לקוטי שיחות, כרך יח, עמ' 168)

מִפְּנֵי שְׂבָאָה לְאָדָם תְּקֵלָה עַל יָדָהּ (רש"י כ, טו) וְהִנֵּנוּ, שְׁאֵין זֶה בְּגֵדֵר עֲנֵשׁ, אֵלָּא שֶׁהַבְּהֵמָה נִבְרָאָה לְשֵׁמֶשׁ אֶת הָאָדָם, וְכֹאשֶׁר אֵינָנָה מְשַׁמֶּשֶׁת אוֹתוֹ אֵלָּא גּוֹרֶמֶת לוֹ תְּקֵלָה – אֵין מְקוֹם לְמַצִּיאֹתָהּ בְּעוֹלָם. וְכֵן הוּא לְגַבִּי הַשָּׂכָר בִּ"תוֹעֵלֶת וְתִקּוּן" שֶׁמַּגִּיעַ לְסוֹס מָמָה שֶׁהוּא מְרַכֵּבָה לְאָדָם: "בְּרִיאַת

טז וְאֶתָּה דִּי תִקְרַב לְכָל בְּעִירָא לְמַשְׁלַט בֵּיהּ וְתִקְטוּל יֵת אֶתָּתָא וְיֵת בְּעִירָא יִתְקַטְּלָא יִתְקַטְּלִין קְטֵלָא חֲבִיבִין:

(טז) וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל־כָּל־בְּהֵמָה לְרִבְעָה אֹתָהּ וְהִרְגֹתָ אֶת־הָאִשָּׁה וְאֶת־הַבְּהֵמָה מוֹת יוֹמָתוֹ דְּמִיתָהּ בָּם:

יז וְגִבְרִי דִי יִסֵּב יֵת אֶתָּתָה בֵּת אַבּוּהִי אוֹ בֵּת אִמָּה וְיִחְזִי יֵת עֲרִיתָהּ וְהִיא תִחְזִי יֵת עֲרִיתָהּ קִלְנָא הוּא וְיִשְׁתִּיצוּן לְעֵינֵי בְּנֵי עֲמַהוֹן עֲרִית אֶתָּתָה גִלִּי חוֹבָה יִקְבֵּל:

(יז) וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִקַּח אֶת־אֶחָתוֹ בֵּת־אָבִיו אוֹ־בֵּת־אִמּוֹ וְרָאָה אֶת־עֲרוּתָהּ וְהִיא־תִרְאֶה אֶת־עֲרוּתוֹ חֶסֶד הוּא וְנִכְרְתוּ לְעֵינֵי בְּנֵי עַמָּם עֲרוֹת אֶחָתוֹ גִּלָּה עוֹנוֹ יִשָּׂא:

חֶסֶד עֲשֵׂה הַמְּקוֹם לְבָנוֹת עוֹלָמוֹ מִמֶּנּוּ, שְׁנַאֲמַר (תהלים ט): "עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה".

כ"י • חֶסֶד הוּא • לְשׁוֹן אֲרָמִי: חֶרֶפָה, 'חֶסֶדָא'. וּמִדְּרָשׁוֹ (סנהדרין נח): אִם תֹּאמַר: קִין נָשָׂא אֶחָתוֹ?!

יח וְגִבְרִי דִי לְשִׁכּוּב יֵת אֶתָּתָא סוֹאֲבָתָא וְיִגְלִי יֵת עֲרִיתָהּ יֵת קִלְנָה גִלִּי וְהִיא תִגְלִי יֵת סוֹאֲבָת דִּמְקָא וְיִשְׁתִּיצוּן תְּרוּוּהוֹן מִגּוֹ עֲמַהוֹן:

(יח) וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב אֶת־אִשָּׁה דָּוָה וְגִלָּה אֶת־עֲרוּתָהּ אֶת־מִקְרָה הָעֵרָה וְהִיא גִלָּתָה אֶת־מִקְוֹר דְּמִיתָהּ וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם מִקְרַב עַמָּם:

אח. וְהִעֲרָא זֶה נִחְלָקוֹ בֵּה רַבּוּתֵינוּ (יבמות נח). יֵשׁ אוֹמְרִים: זֶה נִשְׁיָקֶת שְׁמֵשׁ, וְיֵשׁ אוֹמְרִים: זֶה הַכְּנָסַת עֲטָרָה.

כ"י • הָעֵרָה • גִּלָּה, וְכֵן כָּל לְשׁוֹן "עֲרוּה", גִּלִּי הוּא, וְהוּא"ו יוֹרֶדֶת בַּתְּכָה לְשֵׁם דְּבָר, כְּמוֹ "זַעֲוָה" מִגְזֹרֶת (אסתר ה ט): "וְלֹא־קָם וְלֹא־זָע", וְכֵן "אֶחָהּ" מִגְזֹרֶת

יט וְעֲרִית אֶחָת אִמָּךְ וְאֶחָת אָבִיךָ לֹא תִגְלָה בִּי אֲרִי יֵת קְרִיבָה גִלִּי חוֹבָהוֹ יִקְבֵּלוּן:

(יט) וְעֲרוֹת אֶחָת אִמְךָ וְאֶחָת אָבִיךָ לֹא תִגְלָה בִּי אֶת־שְׂאֵרֵי הָעֵרָה עוֹנָם יִשָּׂאוּ:

אחי אָבִיו לֹא הִזְהֵר אֵלָּא עַל אִשֶּׁת אָחִי אָבִיו מִן הָאֵב.

כ"י • וְעֲרוֹת אֶחָת אִמְךָ • שְׁנֵה הַכְּתוּב בְּאַזְהָרָתוֹ. לֹא־מֵר שֶׁהִזְהֵר עֲלֵיהֶן, בֵּין עַל אֶחָת אָבִיו וְאִמּוֹ מִן הָאֵב, בֵּין עַל אֶחָתֵיהֶן מִן הָאֵם. אֲבָל עֲרוֹת אִשֶּׁת

(כ) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־דֹּדְתּוֹ עֲרוֹת דָּדוֹ גִּלָּה חֲטָאִים יִשְׂאוּ עֲרִירִים יָמָתוּ:

כ"י - אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־דֹּדְתּוֹ • (יבמות נד) הַמִּקְרָא הַזֶּה בָּא לְלַמֵּד עַל 'פֶּרֶת' הָאָמּוֹר לְמַעַלָּה, שֶׁהוּא בַּעֲנֹשׁ הַלֵּיכַת עֲרִירִי. עֲרִירִים • בְּתַגּוּמוֹ: בְּלֹא וָלֵד; וְדוּמָה לוֹ (בראשית טו ב): "וְאֶנְכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי". יֵשׁ לוֹ בָּנִים – קוֹבְרֵן, אֵין לוֹ בָּנִים – מֵת בְּלֹא בָּנִים. לְכַף שָׁנָה בְּשָׁנֵי מִקְרָאוֹת אֵלּוּ: "עֲרִירִים יָמָתוּ", "עֲרִירִים יִהְיוּ"; "עֲרִירִים יָמָתוּ", אִם יִהְיוּ לוֹ בְּשַׁעַת עֲבָרָה, לֹא יִהְיוּ לוֹ בְּשִׁמּוֹת, לְפִי שֶׁקוֹבְרֵן בְּחַיּוֹ; "עֲרִירִים יִהְיוּ", שְׂאֵם אֵין לוֹ בְּשַׁעַת עֲבָרָה, יִהְיֶה כָּל יָמָיו כְּמוֹ שֶׁהוּא עֹכָשׁוֹ.

(כא) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשְׁתּוֹ אָחִיו נָדָה הוּא עֲרוֹת אָחִיו גִּלָּה עֲרִירִים יִהְיוּ:

כ"י - נָדָה הוּא • הַשְׂכִּיכָה הַזֹּאת, מְנַדָּה הִיא וּמְאֻסָּה. וְרַבּוּתֵינוּ דָּרְשׁוּ, לְאָסוּר הַעֲרָאָה בָּהּ כְּנֻדָּה, שֶׁהַעֲרָאָה מִפְּרֻשָּׁת בָּהּ: "אֵת מְקוֹרָהּ הִעֲרָה".

(כב) וּשְׁמִרְתֶּם אֶת־כָּל־חֻקְתִּי וְאֶת־כָּל־מִשְׁפָּטִי וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִקְיֹא אֶתְכֶם הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה לָשֶׁבֶת בָּהּ:

(כג) וְלֹא תִלְכוּ בַּחֲקֹת הַגּוֹי אֲשֶׁר־אֲנִי מִשְׁלַח מַפְגִּיכֶם כִּי אֶת־כָּל־אֱלֹהֵי עֲשׂו וְאַקֵּץ בָּם:

כ"י - וְאַקֵּץ • לְשׁוֹן מְאֻס, כְּמוֹ (בראשית כז): "קָצַתִּי בַחַיִּי", כְּאֵדָם שֶׁהוּא קָץ בְּמִזְוֹנוֹ.

(כד) וְאָמַר לָכֶם אֲתֶם תִּירְשׁוּ אֶת־אֲדָמָתִי וְאֲנִי אֲתַנְנֶה לָכֶם לָרֶשֶׁת אֹתָהּ אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב וּדְבַשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים:

(כה) וְהִבְדַּלְתֶּם בֵּין־הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה לְטָמְאָהּ וּבֵין־הָעוֹף הַטָּמֵא לְטָהוֹר וְלֹא־תִשְׁקְצוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם בַּבְּהֵמָה וּבָעוֹף וּבְכָל־אֲשֶׁר תִּרְמַשׁ הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי לָכֶם לְטָמֵא:

(כז) וְלֹא תִשְׁקְצוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בַּבְּהֵמָה וּבָעוֹף וּבְכָל־אֲשֶׁר תִּרְמַשׁ הָאֲדָמָה. מִמִּינֵי הַטָּמְאִים "אֲשֶׁר הִבְדַּלְתִּי לָכֶם" מִן הַטְּהוֹרִים "לְטָמֵא", הַנֶּפֶשׁ, וְזֶה בְּאֻכְלָתָם, לֹא בְּמַגֵּעַ בְּעֵינָיִם שֶׁיִּהְיֶה הַשְׁקָצָה מִטָּמֵא אֶת הַטָּמֵא בְּלִבָּהּ. תוֹרָה כו

שְׁנִשְׁחַט רַבּוֹ שֶׁל סִימָן לְנִשְׁחַט חֲצִיּוֹ, וְכַמָּה בֵּין רַבּוֹ
לְחֲצִיּוֹ? מְלֵא שְׁעָרָה. אֲשֶׁר-הִבְדֵּלְתִּי לָכֶם לְטָמֵא •
לְאַסֵּר.

וְהִבְדַּלְתֶּם בֵּין-הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה לְטָמֵאָה •
אֵין צָרִיף לֹמַר בֵּין פֶּרָה לְחִמּוֹר, שֶׁהָרִי מְבַדֵּלִין
וְנִפְרִין הֵם, אֲלֵא בֵּין טְהוֹרָה לְדֹ לְטָמֵאָה לָד, בֵּין

כּוֹוֹתְהוֹן קְדָמִי קְדִישִׁין אֲרִי קְדִישׁ אֲנֵא יִי
וְאַפְרִשִׁית יִתְכוֹן מִן עֲמֻמִּיא לְמַהוּי פִּלְחִין
קְדָמִי:

(כו) וְהִיִּיתֶם לִי קְדָשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה וְאַבְדַּלְתֶּם
אֶתְכֶם מִן-הָעַמִּים לַהֲיוֹת לִי:

אֶפְשִׁי, וּמָה אֶעֱשֶׂה וְאֲבִי שְׂבָשְׂמִים גָּזַר עָלַי?
תְּלַמּוּד-לֹמַר: "וְאַבְדַּל אֶתְכֶם מִן-הָעַמִּים לַהֲיוֹת לִי",
שֶׁתְּהֵא הִבְדֵּלְתֶּכֶם מֵהֶם לְשָׂמִי, פֹּרֵשׁ מִן הַעֲבָרָה
וּמִקַּבֵּל עָלָיו עַל מַלְכוּת שָׂמִים.

וְאַבְדַּל אֶתְכֶם מִן-הָעַמִּים לַהֲיוֹת לִי • אִם
אֶתְם מְבַדֵּלִים מֵהֶם, הָרִי אֶתְם שְׁלִי, וְאִם לֹא, הָרִי
אֶתְם שֶׁל נְבוּכַדְנֶאצַּר וְחִבְרִיו. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה
אוֹמַר: מִנֵּין שְׁלֵא יֹאמַר אָדָם: 'נִפְשִׁי קָצָה בְּבִשּׁוֹר
חֲזִיר!' "אִי אֶפְשִׁי לְלַבֵּשׁ כְּלָאִים! אָבֵל יֹאמַר:

כּוֹוֹגֵבֵר אוֹ אֶתְמָא אֲרִי יְהִי בְּהוֹן בְּדִין אוֹ
דְּכוּר יִתְקַטְלָא יִתְקַטְלֹן בְּאַבְנָא יִרְגְּמוּן
יִתְהוֹן קָטְלָא חֲזִיבִין: פּפּפּ

(כו) וְאִישׁ אוֹ-אִשָּׁה בִּי-יְהִיָּה בָהֶם אוֹב אוֹ יִדְעֵנִי
מוֹת יוֹמָתוֹ בְּאַבֵּן יִרְגְּמוּ אֶתְם דְּמִיָּהֶם בָּם:

מַזִּיד בְּלֵא הַתְּרָאָה - בְּהַפְרָת, וְשִׁגְגָתָם - חֲטָאת.
וְכֵן בְּכָל חֲזִיבִי מִיתוֹת שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם 'פֶּרֶת':

וְאִישׁ בִּי-יְהִיָּה בָהֶם אוֹב וְגו' • בָּאֵן נֶאֱמַר בָּהֶם
'מִיָּתָה', וְלִמְעֵלָה 'פֶּרֶת': עֲדִים וְהַתְּרָאָה - בְּסִקִּילָה,

ס"ד פסוקים, ונג"ה סימן. מ"י זה"ב סימן. חסלת פרשת קדושים

ההפטרות לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים רפ - רפד

ספורט

(כו) וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה בִּי יְהִיָּה בָהֶם הַפְּנָה בְּכָל אֵלָה לְקַדֵּשׁ אֶת יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר עֲנִיָּם בְּלוֹ בְּרוּחַ טָמֵאָה, עַל הַפֶּדֶן
אוֹב אוֹ יִדְעֵנִי. וּמֵאַחֵר שֶׁהִיָּתָה הִנֵּה מִי שִׁסְסוֹר מִזָּה בְּאוֹב אוֹ יִדְעֵנִי, כֹּל הַמְכֻּן, רְאוּי שִׁסְסֵקֵל בְּלִי סֶפֶק.

בכל ענייני קדושה, ההישג שבעבר מצטרף לההישג שבהווה, ושניהם
מוסיפין בהישג שלעתיד
ממכתב י"ז אייר תשי"ט

תקוותי שיש לו קביעות עתים בלימוד תורת החסידות לעתים קרובות ..
לא רק קביעות בזמן, אלא גם קביעות בנפש, והוא העיקר
ממכתב כ"ה אייר, תשי"ח

לוח תהלים

יום ראשון, ב' אייר < מפרק י עד סוף פרק יז

יום שני, ג' אייר < מפרק יח עד סוף פרק כב

יום שלישי, ד' אייר < מפרק כג עד סוף פרק כח

יום רביעי, ה' אייר < מפרק כט עד סוף פרק לד

יום חמישי, ו' אייר < מפרק לה עד סוף פרק לח

יום שישי, ז' אייר < מפרקלט עד סוף פרק מג

שבת קודש, ח' אייר < פרק כ. מפרק מד עד סוף פרק מח

ממכתבי כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם
היה המנהג שכל אחד היה
אומר בכל יום את הקאפיטל
[פרק] תהילים לפי שנות חייו.
למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס
לשנת הכ"א היה אומר פרק
כ"א בתהילים וכן היו אומרים
גם את התהילים לפי שנות בניו
ובנותיו שזוהי סגולה שלא ייצאו
לתרבות רעה...

(תמוז תרס"ו)

...בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה
לכללות אנ"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי-
הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין
מותפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו
שנחלק לימי החודש), ולאמר אחר זה קדיש
כנהוג. ובקשתי זאת בתקפה עומדת, לזכות
הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת,
כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו
בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות
בכל מיילי דמיטב מנפש ועד בשר...

(ט"ו סיון, תרפ"ח)

לימוד תניא בכל יום

"המנהג הטוב שנהגו חסידים
(בדורות שלפני זה, וגם בדורנו) -
ללמוד פרק תניא בכל יום (לפני
תפלת הבוקר). וכדאי לפרסם
ולחזק מנהג זה"

(משיחת ש"פ אחרי, מבה"ח אייר תשמ"ט
- התוועדויות תשמ"ט ח"ג עמ' 68)

"כיון שלימוד התניא הוא אחד מהשיעורים
שישמענו כמה פעמים אודותו מכ"ק מו"ח
אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע שהוא
מסוגל לכמה עניינים, מהנכון שנוסף על
לימודו תניא כפי שכותב, לימוד גם כן כפי
שנחלק התניא לימות השנה".

(אגרות קודש, כרך י"ד, אגרת ה'רלט)

תניא יומי

~ יום ראשון ב' אייר ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 124, פרק מד והנה... עד עמ' סג, צפרא כו'.

**פֶּרֶק מַד. בפרק הקודם, הסביר רבנו הזקן, את שתי המדרגות
הכלליות שבאהבה: - "אהבה רבה", הבאה מלמעלה. - אדם
בכוחות עצמו, אינו מסוגל להגיע על-ידי התבוננות בגדלות
ה' למדרגה נעלה זו של אהבה. רק כשהוא זוכה לכך - הוא
מקבל אהבה זו מלמעלה
בדרך של מתנה; -**

אֶתִידַע וְאַתְדַּבֵּק - הוא "נודע", נרגש ומתדבק, ב"שערים"
— לְכָל חַד לְפִנּוּם מַה דְּמַשְׁעָר בְּלִבָּהּ וְכוּ". — לכל אחד
כפי שהוא "משער" ו"תופס" בלב. כך, ששני אנשים
שעומדים שניהם באותה מדרגה כללית של אהבה, ובכל זאת
קיים הבדל בדרגות
הפרטיות. וְלִכְן נִקְרָאִים
דְּחִילו וְרַחֲמֵינוּ - יראה
ואהבה, "הנִסְתָּרוֹת לַה'
אֶלְהֵינוּ"³, — כי מדרגת
האהבה של יהודי אחד,
מוסתר לגבי יהודי אחר,
היות ואין הוא עומד
באותה מדרגה, וְתוֹרָה
וּמִצְוֹת - הֵן "הַנִּגְלוֹת
לָנוּ וְלִבְנֵינוּ לַעֲשׂוֹת
כוּ", — ואילו תורה
ומצוות הן גלויות ושוות

לכל אחד, כִּי תוֹרָה אַחַת וּמִשְׁפָּט אֶחָד לְכָלֵנוּ, בְּקִיּוּם כָּל
הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת בְּבִחִינַת מַעֲשֵׂה, — בעשיית וקיום כל התורה
והמצוות, משתווים כל בני ישראל — אותה צורה של תפילין
ואותו אופן של הנחה שוה אצל הגדול שבגדולים שבישראל,
ואצל היהודי הנחות ביותר בישראל. מִהֲשֹׁאֵין־כֵּן בְּדִחְלוֹ
וְרַחֲמֵינוּ — שונה הדבר ביחס ליראה ואהבה, שֶׁהֵם לְפִי הַדְּעָת
אֵת ה' שֶׁבִמְחָ וְלֵב, — בכך שונה אחד מן השני: יש מי

בפרק הקודם, הסביר רבנו הזקן, את שתי המדרגות
הכלליות שבאהבה: - "אהבה רבה", הבאה מלמעלה. - אדם
בכוחות עצמו, אינו מסוגל להגיע על-ידי התבוננות בגדלות
ה' למדרגה נעלה זו של אהבה. רק כשהוא זוכה לכך - הוא
מקבל אהבה זו מלמעלה
בדרך של מתנה; -
"אהבת עולם", הבאה
על-ידי התבוננות בגדלות
ה', על-ידי שיהודי
מתעמק ומבין גדלות ה'
— הוא מגיע לאותה
אהבה.

**וְהֵנָּה, כָּל מְדֻרְגָּת
אֶהְבָּה מִשְׁתֵּי מְדֻרְגָּת
אֵלֶּי: "אֶהְבָּה רַבָּה"
וְ"אֶהְבָּת עוֹלָם" -
נִחְלָקָת לְכַמָּה בְּחִינֹת**

וּמְדֻרְגָּת לְאֵין קֵץ, - ישנן אין-סוף מדרגות של אהבה, גם
במדרגת "אהבה רבה" וגם במדרגת "אהבת עולם", כָּל חַד
לְפִנּוּם שְׁעוֹרָא דְלִיָּה, — כל אחד לפי שיעורו, מדרגת האהבה
בכל אחד היא בהתאם לדרגתו הרוחנית; כִּמּוֹ שֶׁכָּתוּב בְּתוֹרָה
הַקְדוּשָׁה עַל פֶּסוּק: "נֹדַע בְּשַׁעֲרִים בְּעֵלָה"² - "שבעלה"
דָּא קְדָשָׁא בְּרִיךְ־הוּא, — הקב"ה נקרא "בעל" של כנסת
ישראל — ו"בעלה", הקב"ה, "נודע בשערים" — דְּאִיהוּ

1. חלק א; קג, ב. 2. משלי לא, כג. 3. דברים כט, כח.

אהב אותן וכו'. וזהו שכתוב: "נפשי אויתך", כלומר מפני שאתה ה' נפשי וחי האמתים, לכך "אויתך" – אני תאב לך; פרש, שאני מתאוה ותאב לך כאדם המתאוה לחי נפשו, וכשהוא חלש ומעונה מתאוה ותאב שתשוב נפשו אליי, –

שלאמיתו של דבר, תענוג החיים הוא התענוג הגדול ביותר של האדם, כמו שאנו רואים, שאדם יותר על כל התענוגים, כדי שיחיה. הרי מובן הדבר, שתשוקת ותענוג החיים גדולים וחזקים יותר מכל התענוגים; אלא, היות ו"תענוג תמידי – אינו תענוג", אדם אינו חש ומרגיש בתענוג תמידי, לכן אין הוא מרגיש בתענוג הגדול שבחיים. אך, בשעה שהוא חלש או עייף, ואין החיות אז אצלו בהתגלות כמו שצריכה להיות – אז הוא

חש בתשוקה לחיים. וכן כשהוא חלש לישן – שאז החיות היא בהתעלמות, שכן "שינה – אחד מששים במיתה"⁶, ולכן האדם אז, מתאוה וחפץ שתשוב נפשו אליו כשיעור משנתו – כך אני מתאוה ותאב לאור אינסוף פרוד הוא, – שהוא, חי חיים האמתים, להמשיכו בקרבי על-ידי עסק התורה בהקיצו משנתי בלילה, – את אור אינסוף, חי החיים האמתים, תאב אני להמשיך בקרבי על-ידי התורה, דאורייתא וקדשא-ברידהוא בלא חר, – שכן התורה והקב"ה הם דבר אחד, ועל-ידי לימוד תורה אמשיך בקרבי אור אינסוף – כלומר: דרגת האהבה הנידונה עתה מביאה את האדם ללימוד התורה, שעל-ידי הלימוד מתאחדים ומתדבקים בהקב"ה. וכמו שבחיות האלקית, המחיה את העולם בכלל, ישנה התחדשות תמידית ("המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית"), ולגבי תורה בפרט, הרי "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" – הרי שהאהבה והתשוקה לחיות האלקית שאדם ממשיך בקרבו על-ידי לימוד התורה, צריכה להיות, כמו זו של אדם החש שהוא זקוק לחיות מחודשת, שאז התשוקה לחיות היא חזקה וגלויה. כמו שכתב הוזהר שם: "דבעי בר נש מרחימותא דקדשא-ברידהוא למיקם בכל לילא, לאשתדלא בפלחניה עד צפרא כו". – מחמת אהבתו להקב"ה, על האדם לקום בכל לילה ולעסוק בעבודתו,

שידיעתו באלקות גדולה ועמוקה יותר ולכן יראתו ואהבתו את ה' גדולות יותר, ויש אשר ידיעתו פחותה יותר, ולכן גם יראתו ואהבתו את ה' הן במדרגה פחותה יותר, כנזכר לעיל. בפרק הקודם הסביר רבנו הזקן, שההבדל בין "אהבה רבה" ל"אהבת עולם" הוא: "אהבה רבה" היא אהבה הבאה מלמעלה, והאדם בעבודתו לא היה יכול אף פעם להגיע אליה, ואילו "אהבת עולם" היא אהבה שאדם מגיע אליה על-ידי העבודה של השגה והתבוננות בגדלות ה'.

כאן מוסיף רבנו הזקן שקיימת אהבה כזו הכוללת בתוכה את שתי המדרגות האמורות: יש בה מדרגת "אהבה רבה", בכך שהיא באה לכל יהודי שנשמתו מלמעלה בתור ירושה מן האבות, אך כדי לגלות אהבה זו, יש להזדקק להבנה ולהתבוננות בגדלות ה', שזוהי כבר בחינת ודרגת "אהבת עולם", שכאמור, מתגלה על-ידי עבודת האדם. ובלשון ה"תניא": "אך אחת היא אהבה הפלולה מכל בחינות ומדרגות" "אהבה רבה" ו"אהבת עולם", – ישנה אהבה יחידה ומיוחדת, הכוללת בתוכה כל בחינות ומדרגות "אהבה רבה" ו"אהבת עולם", והיא שוה לכל נפש מישראל, וירשה לנו מאבותינו; – שנשמה הקדושה, שכל אחד מישראל ירש מן האבות, ישנה אהבה זו. והינו, מה שכתב הוזהר על פסוקי: "נפשי אויתך בלילה וגו'" – [ה"וזהר"⁵ מדייק, שלפי פירושו הפשוט של הפסוק, אין הלשון מדויקת: אם מדובר על הנפש בלשון נסתר ("נפשי"), היה עליו לומר "נפשי אותך", כלומר: נפשי תאב לך, ואם לאו היה צריך לומר: "אני אויתך" – אני תאב לך, כיצד הוא מתחיל ב"נפשי", ועובר מיד אל עצמו, כמדבר בעדו, ואומר "אויתך" – כלומר: אני תאב לך? – ומפרש הוזהר" שהמלה "נפשי" מוסבת על הקב"ה, שהוא הנפש של כל דבר, ואילו פונה ואומר יהודי: "נפשי" – מפני שאתה הוא הנפש שלי, לכן – "אויתך" – אני תאב לך]. "דירחים לקדשא-ברידהוא רחימותא דנפשא ורחא – על יהודי לאהוב את הקב"ה אהבת נפש ורוח, כמה דאתדבקו אליו בגופא, וגופא רחים לון וכו'". – כמו שהנפש והרוח מתדבקות בגוף, והגוף

4. ישע"י כו, ט. 5. חלק ג; סח, א. 6. ברכות נו, ב.

בנשמתו של יהודי בירושה מן האבות, ועליו לגלותה על-ידי התבוננות עמוקה ותכופה, איך הקב"ה הוא מקור חיינו – כפי שיוסבר בהמשך הפרק.

עבודת ה', עד לבוקר. זוהי משמעות האהבה של "נפשי אויתך" – האהבה שיש ליהודי לאלקות, להקב"ה, כשהוא חש שהקב"ה הוא נפשו וחיותו האמיתית, שהרי אהבה זו ישנה

~ יום שני ג' אייר ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סג, ואהבה רבה וגדולה... עד עמ' 126, נעשה טבע.

לאביו ולאמו שאינה מדודה באופן שחיי קודמים לחייהם, אלא אהבתו אליהם איננה מוגבלת, והוא מוכן גם למסור את נפשו עבור אביו ואמו. ואף כי מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לבו לגשת להשיג אפלו חלק אחד מני אלה ממדרגת אהבת "רעיא מהימנא", – מאהבת

משה רבנו, ואס-כן כיצד אומרים, שלכל יהודי יש בנשמתו אהבה כזו כמו שהיתה למשה רבנו? – התשובה לכך היא: מפלי-מקום הרי אפס קצחו ושמץ מנהו מרב טובו ואורו – של משה רבנו, מאיר לכללות ישראל בכל דור ודור, ישראל בכל דור ודור, כמו שפיתגורס⁸,

דאיתפשוטותיה בכל דור ודור לאנהרא לון וכו'. – התפשטותו של

משה רבנו ישנה בכל דור ודור להאיר לבני ישראל שבאותו דור. ומכיוון שבכל דור ישנה התפשטות ממשה רבנו המאירה בכל יהודי, הרי שמהתפשטות הטוב והאור ממשה רבנו, מתהווה אהבה, שישנה בכל יהודי בירושה מאבותינו, כאופן אהבתו של משה רבנו⁹. רק שהארה זו – מנשמת משה רבנו לכל אחד מישראל בכל דור, היא בבחינת הסתר והעלם גדול בנפשות כל בית ישראל, ולהוציא אהבה זו מהסתרת מהעלם וההסתרה אל הגלוי, להיות בהתגלות לבו ומחו – שאהבה זו תהיה מורגשת במוח – לא נפלאות ולא רחוקה היא, אלא "קרוב הדבר מאד בפיד ובלבבך". – מהי משמעות הקירבה על-ידי הפה

ואהבה רבה וגדולה מזו, – עוד ישנה אהבה רבה, שהיא למעלה מהאהבה האמורה, שהיא אהבת "נפשי אויתך", אהבה להקב"ה בדוגמת האהבה לחיים, מפני שהקב"ה הוא חיי החיים, אשר כאמור, היא ישנה בכל אחד מישראל,

בירושה מן האבות – ובכן: קיימת אהבה גדולה מזו – והיא מסתרת גם-כן בכל נפש מישראל בירשה מאבותינו, היא, מה שפיתגורס ב"רעיא מהימנא": "בברא דאשתדל בתר אביו ואמיה, דרחים לון יתיר מגרמיה ונפשיה ורוחיה בו", – עבודתו של משה רבנו להקב"ה היתה, כעבודת בן לאביו ואמו, שהוא אוהב אותם יותר מאשר את עצמו, את גופו, נפשו ורוחו.

וכפי שה"זהר" מסיים שם: הוא מוסר את נפשו עבור אביו ואמו, לפדות אותם משביים – עבודה ואהבה כאלו, היו במשה רבנו, וגם בכל אחד מישראל ישנה בנפשו אהבה מסותרת כזו – כי "הלא אב אחד לכלנו". – כלומר: כמו במשה רבנו שאהבתו היתה מפני שהקב"ה הוא אביו, כך יש גם בכל יהודי סוג אהבה כזו, שהרי הקב"ה הוא אביו של כל יהודי. – אהבה זו היא למעלה מהאהבה הקודמת, שהרי אהבת "נפשי אויתך", שבהיותה כמו אהבה לחיים, מחייבת רק באותה מדה שהיא קשורה לחיים, אך אינה מחייבת מסירות נפש שהיא ההיפך מחיים; ואילו, האהבה, אודותה אנו לומדים כעת, מחייבת גם מסירות נפש, כמו אהבת בן

7. זהר חלק ג; רפא, א. 8. ראה זהר חלק ג. רטז, ב; רעג, א. 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ע"ד דמי שהוא חכם, פועל זה – דאם נמשך בטבע למדת האהבה (או הגבורה ורחמים) פועלים הם בחכמה; מי שפעל בעצמו ביטול – פועלים הנ"ל בביטול וכיו"ב. וכמובן ג"כ מספ"י (מדובר ג"כ באהבה זו – כמבואר בקונ' עה"ח, עבודה) – ובזה מובן ג"כ דמביא כאן גם ריש ל' הזהר דאשתדל בתר אביו – דאם ה' הכוונה כאן שאהבת משה עצמה נעשית (שמץ ממנה) אהבתו – הול"ל כבאר כו' דרחים לון כו', – אלא דמשה בתור רועה ממשיך דעת (ואתפשטותי) – ג"כ בזה, ומעיקר מהותו – חכ' וביטול) ואהבה – היא מאברהם".

ועלידי הלב? – דהיינו, לעורר פונת לבו ומחו, – שהרי, "קול מעורר הכוונה" – הדיבור והקול מעוררים את כוונת הלב והמוח, להעמיק מחשבתו פני תחיים אינסוף פרוץ-הוא, כי הוא אבינו ממש

ועלידי הלב? – דהיינו, לעורר פונת לבו ומחו, – שהרי, "קול מעורר הכוונה" – הדיבור והקול מעוררים את כוונת הלב והמוח, להעמיק מחשבתו פני תחיים אינסוף פרוץ-הוא, כי הוא אבינו ממש

ועלידי הלב? – דהיינו, לעורר פונת לבו ומחו, – שהרי, "קול מעורר הכוונה" – הדיבור והקול מעוררים את כוונת הלב והמוח, להעמיק מחשבתו פני תחיים אינסוף פרוץ-הוא, כי הוא אבינו ממש

ליקוטי אמרים

דהיינו להיות רגיל על לשונו וקולו לעורר כוונת לבו ומוחו להעמיק מחשבתו בחי החיים א"ס ב"ה כי הוא אבינו ממש האמיתי ומקור חיינו ולעורר אליו האהבה כאהבת הבן אל האב. וכשירגיל עצמו כן תמיד הרי ההרגל נעשה טבע.

טבעי.

~ יום שלישי ד' אייר ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 126, ואף אם נדמה... עד עמ' 126, מצרפה כו'.

לעיל. – בפרק ט"ז. כלומר: אם המשמעות של "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה" היא כמו שמפרשים בפשטות – שכש אחד חשב לעשות מצוה, ובגלל סיבה (שאין הוא אשם בה) לא היה בידו לעשותה – נחשב הדבר, כלפי הקב"ה, כאילו עשה את המצוה, היו חכמינו ז"ל צריכים לומר "מעלה עליו הכתוב כאילו עשה". מהלשון "מצרפה למעשה" משמע שהמעשה ישנו, אלא שאין למחשבה הטובה בעצם שום שייכות למעשה – והקב"ה מצרף ומאחד את המחשבה הטובה למעשה. בפרק

ט"ז הוסבר שכשהאהבה היא גלויה בלב, יש לה בעצם שייכות למעשה, שכן אהבה גלויה נותנת חיות במעשה המצוות. כמו שאנו רואים במוחש, כשאחד עושה דבר מתוך אהבה – הוא עושה זאת בחיות. ואילו, כשהאהבה איננה בהתגלות בלב, והיא באה לידי ביטוי ברעיון המוח בלבד, באופן שהיא נקראת "מחשבה טובה", אין לה אז, מצד עצמה, שום שייכות למעשה (למשל: כשאחד מבין בשכלו שעליו לעשות דבר מסוים, אלא שאין לו משיכה של אהבה לאותו דבר, הרי הוא אכן עושה את הדבר, אלא חסרה בה החיות, כי המחשבה מנותקת מאד מלתת חיות באותו מעשה) – ולכן, על הקב"ה לצרף ולאחד את ה"מחשבה טובה" למעשה, וזה פועל שה"מחשבה טובה", האהבה והיראה שבמחשבה, תעלה את התורה והמצוות (הבאות בסיבתה), לעולם ולמדריגה של ה"מחשבה טובה". וְהַצִּתָּ רִוּחַ – שהוא גורם להקב"ה בלימוד התורה ובקיום המצוות, הוא, כְּמִשְׁלַל שְׂמִיחַת הַמֶּלֶךְ

ואף אם נדמה לו לכאורה שהוא פת דמיוני – שבאמת אין בו אהבה זו, הוא רק מדמה כך, והרי בעבודת ה' יש להתרחק מדמיונות, בכל זאת – לא יחוש, – אל יחשוש מכך, מאחר שהוא אמת לאמתו מצד עצמו – בלעדי עבודתו, פכחינת "אהבה מסתרת". – מבחינת הנשמה הרי טבועה בה אהבה זו באמת לאמיתה, רק שתועלת – עבודתו המביאה את יציאתה אל הגלוי – הרי זה, כדי להביאה לידי מעשה, – להביא לידי כך שהאהבה תעורר את

המעשים שבאדם, שבהיותה מוסתרת ונעלמת אין בכוחה להביא לידי מעשה, שהוא – המעשה הוא עסק התורה והמצוות שלומד ומקיים עלידיה, – עלידי התגלות האהבה, וזאת כדי לעשות נחת-רוח לפניו ותפודה, כבן העוֹבֵד אֶת אָבִיו. – כדי לגרום לו נחת רוח, כך מחייבת אהבה גלויה זו, ללמוד תורה ולקיים מצוות, כדי לגרום נחת רוח להקב"ה שהוא אבינו האמיתי. ומכיוון שמבחינת הנשמה, האהבה היא באמת, הרי גם כשהיא איננה בהתגלות מתוך אמת לאמיתה, והיא נראית כדמיונית בלבד – אין הוא צריך לחשוש מכך, מכיוון שגם היא, הרי מביאה אותו ללימוד התורה ולקיום המצוות מתוך אותה כוונה. ועל זה אמרו – חכמינו ז"ל¹⁰: "מחשבה טובה – הקדוש-ברוך-הוא מצרפה למעשה", – הוא מצרף ומאחד את המחשבה הטובה למעשה, להיות נדפין לפרחא – להיות "כנפיים" לפרוח בהן, להעלות את התורה והמצוות למעלה, בנזקך

יכולות תורתו ומצוותיו לעלות למעלה בספירות העליונות, כמו שהן עולות כשהוא מקיים תורה ומצוות מתוך אהבה גלויה בלב. בהתאם למה שלמדנו בפרקים הקודמים, הרי שהאהבה והיראה המביאות לקיום התורה והמצוות, מעלות את התורה והמצוות

לספירות של העולמות העליונים. אלא שבכך קיים הבדל: אם היראה והאהבה הן "טבעיות", ולא נוצרות מהתבוננות בגדולת ה', אלא מפני שבנשמה ישנן בטבע אהבה ויראה – הרי כשם שמקומה של מדינת

יראה ואהבה "טבעיות", הוא ב"עולם היצירה" שהוא עולם המדות – כך מעלות היראה והאהבה את התורה והמצוות לספירות שב"עולם היצירה"; ואם היראה והאהבה הן "שכליות", שנוצרות מהשכל וההבנה בגדולת ה', באופן שיש להן שייכות ל"עולם הבריאה", שהוא עולם ההשגה (שכן, ב"עולם הבריאה" מאירה ספירת הבינה) – עולות אז התורה והמצוות לספירות "עולם הבריאה". להלן יסביר רבנו הזקן, שהאהבה של "נפשי איתך" והאהבה של "כברא דאשתדל" (כבן המשתדל), למרות ששתיהן הן "טבעיות" בנשמתו של יהודי (כפי שלמדנו שהן באות בירושה מן האבות), ולכאורה היה צריך להיות שהתורה והמצוות שמקיים מתוך האהבה והיראה (הכלולה באהבה) – תעלה ב"עולם היצירה" בלבד, כפי שהדבר באהבה ויראה "טבעיות". הרי אימתי הדבר כך? – דוקא כשהן נשארות בתעלומת הלב, והאדם מגלה אותן רק במוחו. ואילו, בשעה שיהודי מגלה אותן בהרגשת הלב – הן מעלות אז את התורה והמצוות ב"עולם הבריאה". מדוע הדבר כך? – כי, למרות שאהבות אלו הן כמו טבעיות, אבל הן באות לידי התגלות, דוקא על ידי התבוננות עמוקה במה שהקב"ה הוא "מקור החיים" שלנו והוא "האב האמיתי" שלנו. ועקב התבוננות זו, הן נחשבות כמו אהבה ויראה הבאות מהתבוננות, והן מעלות את התורה והמצוות ב"עולם הבריאה", שהוא עולם ההשגה. ובלשון ה"תניא":

מִבְּנֵי שְׂבָא אֱלֹוֵי בְּצִאתוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים בְּנוֹכַר לְעִילָו, – שכן, בהיותה לבושה בגוף ונפש הבהמית, נמצאת נשמתו של יהודי (שהוא בנו של הקב"ה, של המלך) בכלא, ועל ידי תורה ומצוות היא יוצאת מהכלא ומתחברת להקב"ה, דבר

הגורם נחת-רוח רבה להקב"ה, כמו, למשל,

בשעה שבן המלך משתחרר מכלאו ושב אל אביו המלך. או לְהִיָּת לֹא דִירָה בְּתַחְתּוֹנִים, בְּנוֹכַר לְעִילָו. – הנחת-רוח' באה מכך, שעל ידי לימודו תורה וקיומו מצוות, מתבצעת כוונתו ותשוקתו של הקב"ה, כביכול, שתהיה לו דירה בתחתונים, ב"עולם הזה", בו האלקות מכוסה ועלומה, הנה דוקא בו תתגלה האלקות על ידי העבודה של תורה ומצוות – וכשארם מבצע כוונה זו – הוא גורם נחת-רוח למעלה. הרי למדנו, שהאהבה בכחינת "כברא דאשתדל" (רגש אהבה להקב"ה כאהבת הבן לאביו), יכולה לבוא לידי גילוי על ידי התרגלותו (ב"לשון" וב"קול" שלו) לעורר את כוונת הלב והמוח, ולגלות את האהבה לאבינו הקב"ה. רבנו הזקן מסביר עתה, שגם האהבה של "נפשי איתך", שעליה דובר בתחלת הפרק, שהיא רגש של אהבה כמו אהבת הנפש לחיים, יכולה להתעורר על ידי ההרגל של "דיבור" אודותה, באופן שהלב ירגיש שהקב"ה הוא חיינו האמיתי, חיי החיים. ובלשון ה"תניא": וְחֵנָּה, גַּם – ביחס לְבְּחִינָה – האהבה האמורה, של "נפשי איתך" הנוֹכַר לְעִילָו, "קְרוֹב הַדָּבָר מְאֹד" לְהוֹצִיאָה מִתַּחְתּוֹנִים אֶל הַגִּילּוּי, עַל־יְדֵי הַתְּהַרְגֵּל תְּמִיד בְּפִיו וּלְבָו שׁוֹיָן. – שגם הלב ירגיש ויחוש במה שהוא מוציא בפיו, שהקב"ה הוא חיינו האמיתיים¹². אֵךְ אִם אֵינוּ יִכּוֹל לְהוֹצִיאָה – את האהבה, אֶל הַגִּילּוּי בְּלִבּוֹ, אֵת־עַל־פִּי־בֶן – מצד האהבה הוא יִכּוֹל לְעַסֵּק בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת לְשִׁמּוֹ, עַל־יְדֵי צִיּוֹר עֵינָיו אֶהְבֶּה זֶה בְּמַחְשָׁבָה שְׂבִמְחוֹ, – כשבמחשבתו ישנו ציור מענין האהבה – ו"מַחְשָׁבָה טוֹבָה הַקָּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מְצַרְפָּה כּוֹ": – למעשה, ועל־ידי־זה

ליקוטי אמרים

שבא אֱלֹוֵי בְּצִאתוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים כּנ"ל או להיות לו דירה בתחתונים כּנ"ל והנה גם לבחי' נפשי איתך הנ"ל קרוב הדבר מאד להוציאה מהתעלם אל הגילוי ע"י ההרגל תמיד בפיו ולבו שוין. אך אם אינו יכול להוציאה אל הגילוי בלבו אעפ"כ יכול לעסוק בתורה ומצות לשמן ע"י ציור עיני אהבה זו במחשבה שבמוחו ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה כו':

11. בסוף פרק מ"א. 12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "באהבה דכברא דאשתדל) בזה צריך להיות נעשה כטבע שהוא אבינו – ענין שבהרגש ושכל, ולא שייך לגופניות; ולכן מובן יותר שהתעוררות הכוונה (על ידי הקול) תועיל בזה. (באהבה דנפשי איתך) צריך להיות נעשה כטבע שזהו חיינו – ולכאורה אם אין גופו מרגיש זה (כהרגשתו חיי נפשו – לאחר שיה' מעונה כו') מה תועיל בזה כוונת הלב הרוחני?"

~ יום רביעי ה' אייר ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 126, והנה ב' בחי' אהבות... עד עמ' סד, אהבת עולם.

השכליות, ולשם הן מעלות עמהן התורה והמצוות הבאות מתחתן, – שקיים אותן מתוך אהבה זו. טעמו של דבר, מדוע אכן הדבר כך, למרות שכאמור, הן בעצם כמו "טבע" בנשמתם של בני ישראל? – מפני שציאתן מההעלם והסתור הלב אל בחינת גילוי היא

עלידי הדעת ותקיעת

המחשבה בחי' ב' בחי'

והתבוננות עצומה

מקמקא דלכא יתיר

ותדיר – מתוך עומק

הלב במדה מרובה

ותדיר פאין סוף פרוץ

הוא, איך הוא –

הקב"ה, תינו ממש

ואבינו האמתי פרוץ

הוא. – ומכיוון שזה בא

על ידי התבוננות עמוקה

וחזקה כזו – ומודעת

זאת – והרי ידוע, מה

שכתוב ב'תקונים':

כי פעולם הבריאה

מקנא תמן אימא

עלאה, – שוררת ומאירה

בו בחינת "אימא עילאה"

שהוא ספירת ה"בינה" של "עולם האצילות", שיהיא – בעבודת ה', התבוננות פאור אין סוף תני' תניין פרוץ הוא, וכמאמר אליהו: – "בפתח אליהו" שב"תקינותי זוהר"¹⁴: "בינה – לכא ובה הלב מבין". – "בינה" היא לב, ובה הלב מבין. כלומר: ההתבוננות והשגת המוח מאירות בלב, הרי שההשגה וההתבוננות באור אין סוף הן ענין שיש לו שייכות ל"עולם הבריאה", בו מאירה ספירת הבינה של "עולם האצילות" – ולכן מקומן של אהבות אלו – המתגלות על ידי התבוננות כזו – הוא ב"עולם הבריאה", ולשם הן מעלות את התורה והמצוות. להלן מסביר רבנו הזקן, שלא זו בלבד שבאהבות "נפשי איתך" ו"כברא דאשתדל" (ככן המשתדל) ישנה מעלת האהבה הבאה מתוך התבוננות, אלא יש בהן גם מעלת האהבה הבאה מלמעלה, הנקראת "אהבה רבה", היות שגם הן הנן כמו דבר שניתן מלמעלה, מכיוון שהן באות, כאמור, אלינו בירושה מן האבות. – לכאורה, הרי יהודי יכול להסתפק בשני סוגי האהבות האמורות, המכילות את שתי המעלות (גם זו שבאה על ידי התבוננות, וגם זו, "אהבה רבה", שבאה מלמעלה) – בכל זאת, על יהודי להשתדל להגיע

והנה, ב' בחינות אהבות אלו, – אהבת "נפשי איתך" – מה שיהודי אוהב את הקב"ה מתוך רגש שהקב"ה הוא חייו האמיתיים, ואהבת "כברא דאשתדל" – מה שיהודי אוהב את הקב"ה מתוך רגש שהקב"ה הוא אביו האמיתי, אף ששן ירשה לנו מאבותינו, וכמו טבע בנפשותינו, וכן היראה הכלולה

בהן, – היא גם כן

ירושה לנו מאבותינו

וכמו טבע בנו, שיהיא

לירא מלפני חס'

ושלום מקור תינו

ואבינו האמתי פרוץ

הוא – מתוך הרגש

שהקב"ה הוא מקור חייו

– קיים מורא, המונע את

האדם מלעשות עבירות,

כדי שלא יהיה נבדל

מהקב"ה, מקור חייו.

ומתוך הרגש שהקב"ה

הוא אבינו האמיתי –

קיים המורא, שלא

לעשות עבירה, כדי שלא

יכרת מהקב"ה שהוא

אבינו האמיתי – הרי למרות ששתי האהבות והיראה

האמורות, הן כמו "טבע" אצלנו – אף על פירי' אין

נקראות בשם "דחילו ורחימו טבעיים", – יראה ואהבה

טבעיות, אלא בששן במחו ומחשבתו לבד ותעלומות

לב, – בטרם באו לידי גילוי, ואז – רק אז כשהן כהעלם

הלב, מקומן בעשר ספירות היצירה, – שם המקום

והמדריגה, אליהן שייכות המדות הטבעיות, ולשם – לעשר

ספירות "עולם היצירה", הן מעלות עמהן התורה והמצוות

הבאות מתחתן וקספתן. – כלומר: כאשר האהבות

האמורות מהוות סיבה לקיום התורה והמצוות, שמכיוון שקיים

במחו "ציור" של אהבה – הביא הדבר לכך שיקיים את

התורה והמצוות, אז גם התורה והמצוות הבאות כתוצאה מכך

עולות ל"עולם היצירה", ששם נמצאות האהבות עצמן, כאמור,

אבל בששן – שתי האהבות, בהתגלות לבו – שההתבוננות

מעוררת בו את האהבה בהתגלות ובהרגשת הלב, נקרא – אז,

"רעותא דלכא בזה, – לא אהבה טבעית, אלא "רצון

הלב" – דרגה נעלה של אהבה ורצון הלב, ומקומן בעשר

ספירות דבריאה, – של עולם הבריאה ששם מקום המדות

13. תיקון ו. 14. הקדמה לתיקוני זוהר יז, א.

שליט"א, מתבטאת המעלה בכך, שמקומה של אהבה (רבה) זו, היא ב"עולם האצילות" שלמעלה מעלה מ"עולם הבריאה", ששם מקומה של "אהבת עולם"; וזוהי ההוספה ב"ולא עוד" לגבי מה שלמדנו קודם, שאהבה זו כוללת בתוכה גם מ"אהבה

רבה" וגם מ"אהבת

עולם" – שלא זו בלבד,

שמקומה של אהבה זו,

היא "בעולם הבריאה",

מחמת שהיא מתגלה על

ידי התבוננות, אלא יש בה ענין נעלה בהרבה, שמחמתו, מקומה היא ב"עולם האצילות". – ובכל זאת, יסביר רבנו הזקן, על האדם להשתדל, להגיע לאהבה הנוצרת מהתבוננות, מפני שאהבה כזו מצטיינת בתשוקה ובשלהבת לאלקות. ובשלשון ה"תניא":

לאהבה הנוצרת כולה מהתבוננות בגדלות ה', וזאת בגלל הטעמים שיפורטו להלן: **וְלֹא עוֹד**, – לא זו בלבד שלשתי האהבות, "נפשי אויתך" ו"כברא דאשתדל", ישנה המעלה האמורה של אהבה הבאה מהתבוננות, **אֵלָּא** – יתירה מזו,

שְׁשֵׁתִי בְּחִינֹת אֲהָבֹת

אֵלֹו הַנּוֹצְרוֹת לְעִיל –

הֵן כְּלוּלוֹת מִן בְּחִינַת

"אֲהָבָה רַבָּה", וְגִדּוּלָה

וּמַעֲלָה מִ"דְּחִילוֹ

וּרְחִימוֹ שְׁכָלִיִּים, – מיראה ואהבה שכליות הבאות משכל והתבוננות בגדלות ה', **אֲשֶׁר הָאֲהָבָה** – הבאה מהתבוננות, **נִקְרָאת לְעִיל בְּשֵׁם "אֲהָבַת עוֹלָם"**. – כלומר – לשתי האהבות האמורות ישנה המעלה של "אהבה רבה", שהיא למעלה מעלה מ"אהבת עולם" – ובהתאם לפירושו של הרבי

ליקוטי אמרים

אהבות אלו הנ"ל הן כלולות מן בחי' אהבה רבה וגדולה ומעולה מרחילו ורחימו שכליים אשר האהבה נק' לעיל בשם אהבת עולם

~ יום חמישי ו' אייר ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סד, רק שאעפ"כ צריך... עד עמ' סד, וכנודע:

למרות שגם התגלותה באה על ידי התבוננות; כי יש יתרון ומעלה לבחינת אהבה ברשפי אש ושלחבת עזה וכו', הנבא מהתבונה ודעת בגדלות אינ"סוף ברוך-הוא, – כלומר: בהפלאה גדלות ה', על שתי בחינות אהבה

הנוצרות לעיל כאשר

אינן ברשפי אש

ושלחבת כו', – אלא הן

באות מתוך רגש (או

התבוננות) של קרבת

הקב"ה לישראל, בהיותו

"מקור חיינו" ו"אבינו

האמיתי"¹⁶, ומעלה זו של

אהבה כרשפי אש, היא:

ביתרון ומעלת הוהב

על הכסף וכו', כמו

שיתבאר לקמן¹⁷. –

מעלת הוהב כנגד הכסף

אינה מתבטאת רק בכך שזהב שווה יותר מכסף, אלא המעלה היא בעצם תכונתו של הזהב, שיש בו התנוצצות ה"שובה" את

רק שאח"על-פיהן צריך לטרוח בשכלו להשיג ולהגיע גם לבחינת "אהבת עולם" הנוצרת לעיל, הנבא מהתבונה ודעת בגדלות ה', – אהבה זו נוצרת כולה מהתבוננותו של יהודי בגדלות ה', ולא כמו בשתי האהבות

האמורות הבאות בעצם

בירושה מן האבות, ורק

התגלותן היא על ידי

התבוננות, וזאת – פרי

להגדיל מדורת אש

האהבה ברשפי אש

ושלחבת עזה ולהב

העולה השמימה, עד

ש"מים רבים –

העומדים כנגד אהבה זו,

לא יוכלו לכבות וכו' –

את האהבה, ונדרות

לא ישטפוה וכו'¹⁵. –

וכשהאהבה נוצרת כולה מהתבוננות בגדלות ה' – יש בה יותר להב שלחבת ורשפי אש מאשר לאהבה הבאה בעצם בירושה,

ליקוטי אמרים

רק שאעפ"כ צריך לטרוח בשכלו להשיג ולהגיע גם לבחי' אהבת עולם הנ"ל הבאה מהתבונה ודעת בגדלות ה' כדי להגדיל מדורת אש האהבה ברשפי אש ושלחבת עזה ולהב העולה השמימה עד שמים רבים לא יוכלו לכבות וכו' ונהרות לא ישטפוה וכו' כי יש יתרון ומעלה לבחי' אהבה כרשפי אש ושלחבת עזה וכו' הבאה מהתבונה ודעת בגדלות א"ס ב"ה על שתי בחי' אהבה הנ"ל כאשר אינן כרשפי אש ושלחבת כו' כיתרון ומעלת הוהב על הכסף וכו' כמ"ש לקמן וגם כי זה כל האדם

15. שיר השירים ח, ז. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: (הסימונים "א, ב" ר, 2 – נוספו על ידי המחבר): "ואומר כאן כאשר אינן כרשפי אש, כי מדבר באהבות אלו דוקא באופן שאינן כרשפי אש, אבל אם מביאן לגילוי ע"י התבוננות בגדולת אבינו כו' הרי הן באופן שהן כרשפי אש, ויש בהן ג"כ המעלה, כי יקר תפארת האב מעורר הצמאון וכו'. הנקודה: ב' התבוננות, בכלל: א) בהפלאה ומביאה – גילוי או הולדה – דצמאון ורשפי אש כו' (במאמרי אדנ"ע מוסיף בכ"מ, שכן ג"כ מהתבוננות – בריחוק. ב) בקירוב, ומביאה לקירוב, אהבה כמים כו'. ב' תוצאות אפשריות מהתבוננות (איזו מהנ"ל: 1) אהבה (או יראה) שבהעלם (טבע, ירושה) – מביאתה לגילוי. 2) הולדת אהבה (או יראה). ולהעיר: הפלאה הנ"ל צ"ל הפלאה בערך. באם שלא בערך לגמרי – תוצאות' ביטול. וכן בנוגע לריחוק. יעויין בהנסמן בהערה לקו' עה"ח פ"ב". 17. בפרק נ.

נשמתו, כשיזכר על כל מעשיו ודבוריו ומחשבותיו מיום היותו, אשר לא טובים המה, ו"מלך – העולם, אסור ברהמים" – "ברהיטי מוחא"⁵, – ברצף המחשבות שבמוח, והם המחשבות וההרהורים הלא-טובים העוברים במוח, הרי

בהם "קשור" כביכול מלכו של עולם, הקב"ה. כי "יעקב חבל נחלתו"⁶, – נשמות ישראל הן ה"חבל" של ה"נחלה" שלו. "חבל" מלשון "חבלים", כמו החבל, שצדו האחד קשור למעלה וצדו השני – למטה, וכשמושכים בקצהו התחתון של החבל – נמשך ממילא גם הקצה העליון – כך גם, כביכול, ביחס לנשמתו של יהודי,

הנקראת "חבל", כי הראש והחלק העליון ביותר של הנשמה (כמו הקצה העליון של החבל) קשור במקור, באינסוף ברוך-הוא, והחלק התחתון של "חבל" הנשמה, מלוכש בגוף – הרי כשמושכים את הנשמה (שבגוף) בגלות של מעשים, דיבורים ומחשבות רעים – יש לכך השפעה גם על ראש "חבל" הנשמה, על מקור הנשמה הקשורה למעלה, ובמשל המושך בחבל – שכשמושכים בקצה התחתון, נמשך, כאמור, גם החלק העליון – כך גם ביחס ל"חבל" הנשמה של יהודי, וכו', – "אולי כוונתו לאגרת התשובה פ"ה דמבאר בארוכה" – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א.. והוא סוד גלות השכינה. – שעל ידי מעשיו, דיבוריו ומחשבותיו הרעים של יהודי, המורידים את נשמתו בגלות הקליפות – משפיע הדבר שגם השכינה (מקור הנשמה) היא כביכול בגלות. – הרי, כשאדם ייזכר על כך ויהרהר בזה, זה יעורר בו רגש גדול ביותר של רחמנות על נשמתו ועל מקור נשמתו, ומתוך רגש זה של רחמנות, ילמד תורה ויקיים מצוות, כדי להעלות עליהן את נשמתו ולאחדה באינסוף ברוך-הוא. ועל זה – מה שלמדנו, שגם מקור הנשמה נמצא בגלות, ואשר לכן רחמנות גדולה עליו, נאמר: "וישוב אל ה' וירחמנו", – שמשמעותו וירחם על ה' – לעורר רחמים רבים על שם ה' השוכן אתנו, בברתיב: – כמו שכתוב: "השכן אתם בתוך מנארתם". – שאפילו כשבני ישראל נמצאים חסויים במצב של טומאה, גם אז ישנו שם הוי' השוכן אתם, ולכן עליו לעורר רחמנות גדולה על שם הוי'. זהו פירוש הפסוק: "וישוב אל

תורה ומצוות, רחמים רבים לפני ה' על ניצוץ אלהות המהי נפשו, – האלקית, אשר – הניצוץ האלקי של נשמתו ירד ממקורו – שהוא, חיי החיים אינסוף ברוך-הוא, הממלא כל עולמין, – הממלא את כל העולמות

ומחיה אותם בחיות פנימית הבאה בהתלבשות ובאופן מותאם לנבראים, וסובב כל עולמין, – מקיף את כל העולמות ומחיה אותם בחיות שלמעלה מן הנבראים, ופועלת בהם בהיותה למעלה מהם, וכלא קמיה פלא חשיב, – הכל לגביו, לא נחשב למאומה. לעומת אינסוף ברוך-הוא, נחשב הכל לכלום – הרי

במדרגה נעלה זו של אינסוף ברוך-הוא, שהוא חיי החיים ומחיה את כל העולמות והנבראים, ולגביו כל העולמות והנבראים נחשבים לכלום – שם הוא מקור הניצוץ האלקי של נשמת יהודי, ומשם ירד הניצוץ, ונתלבש ב"משכא דחויא", – בגוף, הנקרא² "משכא דחויא" – עור הנחש, כי הגוף נקרא "משכא-עור, לבוש נפש, כמו שכתוב: "עור ובשר תלבישני"; ו("משכא) דחויא" היינו, שזהו לבוש המורכב מ"חויא", מנחש, כי הגוף, בהעדר זיכוכו על ידי עבודה, הוא משוקץ ומתועב, כפי שהדבר מבואר בפרק ל"א³ – ובגוף כזה התלבש הניצוץ האלקי, הרחוק מאור פני המלך בתכלית ההרחק, כי העולם הזה הוא תכלית הקליפות הנפשות – העולם הזה הוא הרבה יותר גס מאשר כל הקליפות הגסות של העולמות הרוחניים, כו', – "אולי. הכוונה למש"כ בפל"ו" – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א – שבמלה "כו'" מתכוון רבנו הזקן למדובר בפרק ל"ו ב"תניא", שם נאמר שהעולם הזה הוא "תחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו יתברך וחושך כפול ומכופל עד שהוא מלא קליפות וסטר-אחרא שהן נגד ה' ממש כו'". ומכיוון שהגוף מקבל חיות מקליפת נוגה של העולם הזה, הרי שהוא בתכלית הרחוק מהקב"ה, וירידה גדולה בכך לניצוץ האלקי להתלבש בגוף כזה. היירידה עצמה יש בה משום סיבה מספיקה לרחמנות הגדולה שעל הניצוץ האלקי של הנשמה, וזאת גם בשעה שאותו אדם לא חטא במעשה ובדיבור, ואפילו לא במחשבה. ובפרט, – יתמלא ברגש של רחמנות גדולה על

2. כנ"ל פל"א – מהזהר. 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: צ"ע בפל"א אם יל"פ שזהו הטעם כאן, אף שהענין אמת, ויותר נ"ל כפשוטו – דנק' משכא – ע"ש שהגוף לבוש להנשמה – איוב י' יא – ודחויא – מפני שהוא בשיקוץ ראה פל"א. וכאן אין כוונתו רק "משכא", למעלייתא כע"ח וכו' שהרי מדבר לצד ההפכית. 4. שיר השירים ו. ז. 5. "תקנו"ז בהוספות ת"ו" – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 6. דברים לב, ט. 7. ישעי' נה, ז. 8. ויקרא טז, טז.

הוי' וירחמהו" – שיעשה תשובה וישוב אל הוי', על ידי "וירחמהו", על ידי שיעור רחמים על שם הוי' מקור נשמות הוי'.

~ שבת קודש ח' אייר ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 128, וזש"ה וישק יעקב... עד עמ' 128, במ"א:

הבלתי מוגבלים, רחמים רבים על כל הנשמות ועל מקור
'כנסת ישראל', להעלות מנגלותי, וליחדן ביחוד
העליון אור אינסוף ברוך הוא, בבחינת נשיקין, שהיא
– בחינת "נשיקין", אתדבקות רוחא ברוחא, – דבקות רוח
ברוח, כמו שכתוב:

"ישקני מנשיקות
פיהו", – כנסת ישראל

מבקשת מהקב"ה, שה"חוד" של בני ישראל
עם הקב"ה יהיה באופן
של "נשיקין". ב"נשיקות
פיהו" (מפה לפה) ישנה
לא רק הדבקות
החיצונית שמפה לפה,
אלא גם דבקות של
"רוחא" (רוח), של הבל
הפה של אחד בהבל הפה
של זולתו. – כך הדבר גם
ביחוד של "נשיקין" בין
נשמה להקב"ה, על ידי
תורה ומצוות – דחינו,

התקשרות דבור האדם ב"דבר ה' – זו הלכה, – שזהו
דיבורו של הקב"ה, וזהו כמו הדבקות של "נשיקין מפה
לפה", וכן – אותו דבר גם בהתאחדות ממשכה – של האדם,
בממשכה, – של הקב"ה, על ידי ההרהור בתורה, וכן גם
ומעשה – של האדם במעשה, – של הקב"ה, שהוא מעשה
המצות, – על ידי עשיית מצוות, מתאחדים המעשה של
יהודי בבחינת המעשה שלמעלה. ובפרט מעשה הצדקה
וחסד, – שעל ידי שיהודי נותן צדקה ועושה חסד, נעשית
התאחדות מיוחדת בין המעשה שלו לבין בחינת המעשה של
הקב"ה. ד"חסד דרועא מינא", – שכן, מדת החסד היא
כביכול למעלה "הורוע הימנית", והחסד של האדם – הוא
"כלי" ל"דרועא מינא" של הקב"ה¹³. והוא בבחינת חבוק
ממש¹⁴, – כמו שהדבר באדם, שאחד מביטויי האהבה שלו,
הוא "חיבוק", האוהב מחבק את הנאהב – כך כביכול מחבק

להלן יסביר רבנו הזקן, כיצד יעקב אבינו השיג בתפילה
ובבכי, רחמים רבים לכל ישראל, שכשבני ישראל יהיו בגלות
בגלל מעשיהם, דיבוריהם ומחשבותיהם, יוצאו מהגלות על
ידי לימוד תורה וקיום מצוות, ויתאחדו עם אינסוף ברוך-

הוא: וזהו שאמר
הכתוב: "וישק יעקב
לרחל, וישא את קלו
ויבך", פי' רחל' היא
'כנסת ישראל', מקור
כל הנשמות, – מלכות
דאצילות, מקור כל
הנשמות, נקראת בשם
"רחל", ויעקב במדתו
העליונה, שהיא מדת
הרחמים שבאצילות,
הוא המעורר רחמים
רבים עליה, – יעקב,
שהוא מדת הרחמים
ד"אצילות", מעורר
רחמים רבים על רחל –
מקור נשמות ישראל.

"וישא את קלו" – למעלה למקור הרחמים העליונים, –
הרחמים של י"ג מדות הרחמים, שהם למעלה בהרבה ממדת
הרחמים ד"אצילות", כי מדת הרחמים ד"אצילות", היא מדת
רחמים של "עולם", והרי היא מוגבלת. ואילו, י"ג מדות
הרחמים הן למעלה מ"עולם" ואינן מוגבלות: והם מקור
הרחמים, גם של הרחמים של "עולם האצילות", הנקרא "אב
הרחמים" ומקורם, – מדת הרחמים של "עולם האצילות"
נקראת "אב הרחמן", האב שהוא רחמן. ומדת הרחמים של
י"ג מדות הרחמים נקראת "אב הרחמים" – האב ומקור
הרחמים¹⁰ (שלכן בזמן של עת רצון מיוחד, אומרים "אב
הרחמים", ולא "אב הרחמן"). – זהו פירוש הפסוק: "וישא
יעקב וגו'" – יעקב מעלה את מדתו, מדת הרחמים של "עולם
האצילות", לרחמים של י"ג מדות הרחמים, "ויבך" – יעקב
בכה, כדי לעורר ולהמשיך ממש – מהרחמים העליונים

9. בראשית כט, יא. 10. "לקו" דברים סב, ד – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הצ"צ (לאיכה ע' כג) שמעתין ומפרש קטע מ'פ' זה – מעתה להעלות מירידתך". 12. שיר השירים א, ב. 13. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכל הגוף נכלל בימין – אגה"ק סל"ב – ב' למש"כ ובפרט". 14. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "והדיוק ממש – יל"פ כי גם ע"י תורה נק' חיבוק

רחמים על נשמתו, והתעוררות רחמים זו תביא אותו ללימוד תורה ולקיום מצוות – הרי על ידי התעוררות רחמים זו – יבול לבא לבחינת "אהבה רבה" בהתגלות לבו, – שירגיש בלבו את האהבה הגדולה להקב"ה, כדכתיב¹⁷ – כמו שכתוב: "לִיעֲקֹב אֲשֶׁר

פָּדָה אֶת אֲבֹרָהִם", – משמעות פסוק זה ברוחניות נפשו של יהודי, היא: בשעה שמדתו של אברהם, מדת האהבה, בהעלם, וצריכים

"לפדוה" ולגלותה – הרי יעקב, שהוא מדת הרחמים, הוא הפועל פדיה והתגלות זו, שעל ידי התעוררות רחמים – מגלים את האהבה – מדתו של אברהם, כְּמוֹ שְׁנִתְפָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר:

החסד שלמעלה, את היהודי שעושה צדקה וחסד, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב¹⁵: "יִמְיֵנוּ הִתְקַבְּלֵנוּ", – "יד ימינו" של הקב"ה, שהיא בחינת ימין וחסד שלמעלה, מחבקת אותי, וְעֵסֶק הַתּוֹרָה בְּדַבּוּר וּמַחֲשַׁבֶּת הָעֵינָן – בשכל שבתורה, הֵן בְּחִינַת נְשִׁיקָן מְמִשׁ. –

שכן, כאן היחוד הוא בשני האופנים: האופן שבו דיבורו של האדם מתאחד בדיבור שלמעלה, שזהו תורה (שה"יחוד" בא על ידי הדיבור בדברי

תורה); והיחוד של "רוחא ברוחא" (רוח ברוח) – מחשבתו ושכלו של האדם מתאחדים במחשבה ובשכל שלמעלה, על ידי הבנת שכל התורה, שהיא חכמתו ושכלו של הקב"ה, וזוהי בחינת "נשיקין" ממש¹⁶. וְהִנֵּה, עַל־יְדֵיָהּ – שיהודי יעורר

(לעיל ספ"ד).¹⁵ שיר השירים ב, ו. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הדיוק ממש – יל"פ כי בכללות גם ע"י המצות נשיקין, כדלעיל, וראה ג"כ ספמ"ט". 17. ישע"י כט, כב.

מהנכון אשר יבדקו את התפלין שלו, וכן המזוזות שבדירתו, שתהיינה כולן כשרות כדין
ממכתב י' אייר תשל"ז

יקחו עמהם – בהאירון – סידור תהלים ותניא, וגם קופת צדקה. ועיקר – יחליטו בתוקף להיזהר בארץ-הקודש (גם) במצוות התלויות בארץ
ממכתב כ' סיוון, ה'תשל"ז

נמצאים אנו בחודש זיו, בו נולדו זיוותני עולם, שעניינם שלושת העמודים, תורה עבודה וגמילות חסדים עליהם העולם (כפשוטו והעולם קטן זה האדם) עומד, ומגלגלין זכות ליומין זכאין
ממכתב ה' אייר, ה'תשכ"ב

לוח היום יום...

ה'תש"ג

ב אייר, יז לעומר

יום ששי

יום ראשון

שיעורים. חומש: קדושים, ששי עם פירש"י.
תהלים: י"ז.

תניא: רק שאעפ"כ . . . וכוונדע.

יום הולדת את אאזמו"ר - בשנת תקצ"ג.

צו זיבען יאהר האט עם אמאל דער צ"צ פארהערט. דער זיידע האט געמאכט אזוי גוט, אז זיין מלמד איז זייער נתפעל געווארען, האט זיך ניט געקענט איינהאלטען און געזאגט דעם צ"צ: הא, וואס זאגט איהר, ער מאכט גוט. דער צ"צ האט איהם געענטפערט: וואס איז די התפעלות, אז תפארת שבתפארת מאכט גוט.

תרגום

יום הולדת את אדני אבי זקני מורי ורבי [מהר"ש] - בשנת תקצ"ג.
בגיל שבע, אדמו"ר ה"צמח צדק" בחנו פעם. הסבא כל כך הצליח, שהמלמד שלו התפעל מאד, לא היה מסוגל להתאפק, ואמר ל"צמח צדק": הא, מה אתם אומרים? הוא מצליח! ענה לו ה"צמח צדק": מה יש להתפעל ש"תפארת שבתפארת" מצליחה?

ה'תש"ג

ג אייר, יח לעומר

שבת

יום שני

הפטרה: ויהי דבר גו' ה'לדרש אתי.

שיעורים. חומש: קדושים, שביעי עם פירש"י.
תהלים: יח-כב.

תניא: פרק מה. עוד יש . . . כמו"ש במ"א.

אין שו"תים מים קדם הבדלה.

כל המדות, אף גם המדות הלא טובות, או גם רעות על פי תארים ושמותיהם, אפשר להשתמש בהם לעבודת ה' על פי התורה, וכמו שהרב הצדיק רבי משולם זוסיא זצ"ל מהאניפאליא למד כמה דרכים בדרך העבודה מגנב: (א) הצנע לכת (ב) מעמיד עצמו בסכנה (ג) דבר היותר קטן חשוב כדבר גדול (ד) עמל בטרחה גדולה, (ה) זריזות (ו) בוטח ומקנה (ז) אם לא הצליח בפעם הראשונה חוזר הרבה פעמים.

ה'תש"ג

ד אייר, יט לעומר

יום ראשון

יום שלישי

שיעורים. חומש: אמור, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: כג-כח.

תניא: פרק מז. ויש . . . סה חבירו אליו.

מנהג ישראל שלא לגלח ושללא לספר שערות ראש תינוק עד מלאת לו שלש שבנים.

גזירות השערות - אפשרענעש [=תספרת] (של תינוק) - הוא דבר גדול

בְּמִנְהַגי יִשְׂרָאֵל. וְעָקְרוּ הוּא בְּהַחֲנוּךְ דְּהַשְׁאָרָת פְּאוֹת הָרֹאשׁ. וּמִיּוֹם הַגְּזִיזָה וְהַנָּחָת פְּאוֹת הָרֹאשׁ נִהְגוּ לְהַדִּיר לְהַרְגִּיל אֶת הַתִּינּוֹק בְּעֲנִין נְשִׂיאת טְלִית קָטָן וּבִרְכוֹת הַשֹּׁחַר וּבִרְכַּת הַמְּזוֹן וּקְרִיאַת שְׁמַע שְׁעַל הַמִּטָּה.

יום
רביעי

יום שני

ה אייר, כ לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, שני עם פירש"י.
תהלים: כט"ד.
תניא: והנה זהו . . . סה המלך.

רבינו הזקן קבל מר' מרדכי הצדיק ששמע מהבעש"ט: עס קומט אַראַפּ א נשמה אויף דער וועלט און לעבט אָפּ זיבעציג אכציג יאָהר, צוליב טאָן א אידען א טובה בגשמיות ובפרט אין רוחניות.

תרגום

רבינו הזקן קבל מר' מרדכי הצדיק ששמע מהבעל-שם-טוב:
יורדת נשמה לעולם וְחִיָּה שְׁבַע־עֶשְׂרֵים שָׁנָה, כְּדִי לַעֲשׂוֹת לַיהוּדֵי טוֹבָה בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבִפְרֹט בְּרוּחָנִיּוֹת.

יום
חמישי

יום שלישי

ו אייר, כא לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, שלישי עם פירש"י.
תהלים: לה"ח.
תניא: והנה ככל . . . 130 באריכות.

אמרז"ל: אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה, ופירשו הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים, אזא דבר תורה וואס מאכט איהם – דעם הערער – פאר א מהלך. ענין ההילוך הוא לעלות מדרגא לדרגא בעילוי אחר עילוי, מעלת הנשמות על מעלות המלאכים, דעלי' זו היא ביותר על ידי עבודה בפועל טוב, טאָן א טובה א אידען בגשמיות בכלל וברוחניות בפרט.

תרגום

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם-לְבִרְכָּה: "אֵל יִפְטֹר אָדָם מִחֲבֵרוֹ אֲלָא מִתּוֹךְ דְּבַר הִלְכָּה", וּפִרְשׁוּ הוּד כְּבוֹד קִדְּשַׁת אָבוֹתֵינוּ רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים, דְּבַר תּוֹרָה כְּזֶה, שְׁעוֹשֶׂה אוֹתוֹ – אֶת הַמַּאֲזִין – ל'מֵהֶלֶךְ'. עֲנִין הַהִלּוּךְ הוּא לַעֲלוֹת מִדְּרָגָא לְדְרָגָא בְּעִלּוּי אַחֵר עִלּוּי, מַעֲלַת הַנְּשָׁמוֹת עַל מַעֲלֹת הַמַּלְאָכִים, דְּעִלְיָה זֹו הִיא בִּיטָר עַל יְדֵי עֲבוּדָה בְּפִעַל טוֹב, לַעֲשׂוֹת טוֹבָה לַיהוּדֵי בְּגִשְׁמִיּוֹת בְּכָלֵל וּבְרוּחָנִיּוֹת בְּפִרְט.

יום
שישי

יום רביעי

ז אייר, כב לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, רביעי עם פירש"י.
תהלים: לט"ג.
תניא: וכולם . . . סו א"ס ב"ה.

בְּצִיפֶת טְלִית גְּדוֹל אֵין צָרִיךְ לְכַסּוֹת רֹאשׁוֹ עַד פִּי, וְכִמּוֹ שְׂכָתוֹב בְּהִלְכוֹת צִיצִית אֲשֶׁר בְּסֻדּוֹר. אָבֵל נוֹהֲגִין לְכַסּוֹת בְּחֻלְקוֹ הָעֲלִיּוֹן שֶׁל הַטְּלִית גְּדוֹל גַּם הָעֵינַיִם. נוֹהֲגִים לְלַמֵּד בִּימֵי הַסְּפִירָה מִסְּכַת סוּטָה – נוֹסֵף עַל שְׁעוּרִים הַקְּבועִים – דָּף לְיוֹם דָּף לְיוֹם.

שבת
קודש

יום חמישי

ח אייר, כג לעומר

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, חמישי עם פירש"י.
תהלים: מד-מח.
תנאי: ולכן המשיל . . . סו בחייהם.

א שליח איז דאך איין זאך מיט דעם משלח, - ע"ד המבואר בענין שהמלאך נקרא בשם ה' ממש כשהוא שליח מלמעלה, ומכל שכן נשמות, ומבואר שבנשמות הוא עוד במעלה יתרה. - והנה חסידים זיינען שלוחים פון רבי'ן, פון אלטען רבי'ן, איז אז מ'טוט, איז מען מקושר, איז דאמאלט איז ער אין אלץ מקושר: עס געהט א חסיד, עסט א חסיד, שלאפט א חסיד.

תרגום

שליח הוא מאחד עם המשלח - על דרך המבאר בענין שהמלאך נקרא בשם ה' ממש כשהוא שליח מלמעלה, ומכל שכן נשמות, ומבאר שבנשמות הוא עוד במעלה יתרה.
והנה חסידים הם שלוחי הרבי, של אדמו"ר הזקן, וכשפועלים הרי מקשרים; ואז מקשרים בכל: הולך חסיד, אוכל חסיד, ישן חסיד.

המשך ביאור למס' מנחות ליום ראשון עמ' 1

- 1 אל מעבר לשולחנות. ותו, אם תפסו השולחנות את כל רוחב
- 2 ההיכל מצינו חמשה שלחנות בדרום, והתורה כתבה (שמות כו לח)
- 3 'והשלחן תתן על צלע צפון'. ותו, שלחן חמשה היבא מנה ליה -
- 4 היכן הניחו, והלא שנינו בברייתא לעיל שעמד באמצע שורת
- 5 השולחנות, ואחר עשר שולחנות בני שתי אמות אינם נכנסים
- 6 בעשרים אמה. חזורת הגמרא ומקשה על המקשה: ולימעידי -
- 7 ולשיטתך שהקשית משולחן משה למאן דאמר צפון ודרום, למאן

- 8 דאמר מרן ומערב נמי קשה שלחן חמשה היבא מנה ליה,
- 9 והלא תפסו שולחנות שלמה את כל חצי ההיכל הפנימי,
- 10 וכשנוסיף את שולחן משה באמצעם ידחה שולחן שלם לחצי
- 11 ההיכל החיצון. מיישבת הגמרא לפי שתי השיטות: אלא מי קברת
- 12 - כלום הנך סובר שהך דרא הנה - שורה אחת היתה, לא כן, תרי
- 13 דרי נינהו - שתי שורות בנות חמשה שולחנות היו, אורך כל
- 14 שורה עשר אמות, ושל משה בין השורות.

המשך ביאור למס' מנחות ליום שני עמ' 1

- 1 שכתוב בהמשך הפסוק (יהושע א ח) 'כי אז תצליח את דרכך ואז
- 2 תשכיל', כל שכן למי שעוסק בתורה כל היום ששכרו גדול,
- 3 וירגילו את בניהם ללמוד תורה.
- 4 הגמרא מביאה עוד לימוד מהפסוק 'לא ימוש ספר התורה הזה
- 5 מפיו' וגו': שאל בן דמה בן אחותו של רבי ישמעאל את רבי
- 6 ישמעאל, בגין אני שלמדתי כל התורה בולה, מהו ללמוד חכמת
- 7 יוגית. קרא עליו המקרא הנה - ענה לו מהפסוק הזה, 'לא ימוש
- 8 ספר התורה הנה מפיו יוגית בו יומם ולילה'. צא וברוך שעה
- 9 שאינה לא מן היום ולא מן הלילה - שאין שעה כזאת, ולמוד בה
- 10 חכמת יוגית. ממשיכה הגמרא, ופליגא - וחולק רבי ישמעאל
- 11 שפירש את הפסוק, שמצוה ללמוד כל היום, על דבריו דרבי
- 12 שמואל בר נחמני, דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן,
- 13 פסוק זה אינו לא חובה ולא מצוה, אלא ברכה, שראו הקדוש ברוך
- 14 הוא את יהושע שדברי תורה חביבים עליו ביותר, שנאמר 'ומשרתו
- 15 יהושע בן נון נער, לא ימוש מתוך האהל' (שמות לג יא), אמר לו
- 16 הקדוש ברוך הוא, יהושע, כל כך חביבין עליך דברי תורה, והבטיחו
- 17 הקדוש ברוך הוא, 'לא ימוש ספר התורה הנה מפיו' - שלא

- 18 תשכח את תורתך.
- 19 הגמרא מביאה עוד מאמרים בענין תלמוד תורה: תנא דבי רבי
- 20 ישמעאל, דברי תורה לא יהו עליך חובה - כאדם שיש לו חוב,
- 21 שרוצה לשלמו ולהיפטר ממנו, כלומר שלא יאמר אדם אלמד
- 22 פרק אחד ואיפטר, ואי - שאין אתה רשאי לפטור עצמך מהן, כי
- 23 אף אם למדת, תמיד צריך להוסיף וללמוד.
- 24 הגמרא מביאה מאמר נוסף בענין לימוד התורה ושכרה: אמר
- 25 חזקיה, מאי דכתיב - מהו שכתוב, 'ואף הסיף מפי צר, רחב לא
- 26 מוצק תחיתיה' וגו' (איוב לו טז). בוא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך
- 27 הוא מדת בשר ודם, כי מדת בשר ודם היא, שאדם מסית - מפתה
- 28 את חבריו לעבור מדרכי חיים לדרכי מיתה - מדרך טובה לרעה,
- 29 אבל אין דרכו לפתותו לעבור מדרך רעה לטובה, והקדוש ברוך
- 30 הוא מסית את האדם - מפתהו לסור מדרכי מיתה לדרכי חיים,
- 31 שנאמר 'ואף הסיף מפי צר', כלומר שהקדוש ברוך הוא מסית את
- 32 האדם ללמוד תורה כדי שינצל מגיהנם שפיה צר. ולמה פיה צר,
- 33 כדי שששנה יהא צבור

הלכה לעיון

~ יום ראשון ב' אייר ~

צער האשה מול סכנת הוולד

ולהימנע מנישואין כדי שלא יגיע הוולד לספק סכנה, ומה ההבדל בין דין זה לאכילה העלולה למנוע את החלב? ויש לומר: אמנם אין אדם חייב להצטער בעצמו כדי למנוע ספק סכנה מזולתו, ולכן האשה עצמה אינה צריכה למנוע עצמה מאכילה ולהצטער כדי למנוע ספק סכנה לוולד, אולם כאשר היא באה להינשא חל איסור על האיש להינשא לה, כדי שלא לגרום בכך סכנה לוולד (שו"א ומו"ק ח' ס' כב). ויש שפירשו את כוונת הרמב"ם ע"פ דיוק לשונו "ואין הבעל יכול לעכב ולומר שאם תאכל יותר מדאי או תאכל מאכלים רעים ימות הולד", ולכאורה מה ענין הבעל לכאן, וכי החובה לדאוג לחיי התינוק מוטלת עליו יותר מאחרים? אלא שבאמת אם ייפסק החלב ניתן יהיה לדאוג לקיום התינוק באמצעות תחליפים רק שההוצאה על התחליפים תיפול על האב, ולכן הוא דורש מהאם להימנע מאכילה הגורמת להפסקת החלב, ועל כך נפסק שהיא איננה משועבדת לו לסבול צער על מנת להניק את הוולד, ואם ייפסק החלב יהא עליו לדאוג למזון אחר לתינוק (מאמר מרדכי ס' פד).

הלכות אישות פרק כא, הלכה יא: ואין הבעל יכול לעכב ולומר, שאם תאכל יותר מדאי, או תאכל מאכל רע, ימות הולד – מפני שצער גופה קודם. דברי הרמב"ם צריכים ביאור: כיצד יתכן שההתחשבות בצער האשה תדחה את חיי התינוק? יש שביארו כי מדובר באופן שצערה של האשה עלול להביא אותה לידי סכנה ולכן חיייה קודמים. ואע"פ שאסור להרוג את חברו כדי להציל את עצמו, אולם כאן אין היא הורגת את העובר בידיים אלא רק גורמת לכך ע"י האכילה, ולכן אינה חייבת להימנע מכך (ראה חלקת מחוקק אה"צ ס' פ ס"ק כב, בית מאיר שם ס"ק יב).

ויש שפירשו כי אמנם מדובר רק בצער לאשה ולא בסכנה, אולם גם התינוק אינו נתון בסכנה וודאית עקב אכילת מאכלים אלו אלא זהו רק ספק וחשש רחוק שיגיע לידי סכנה, ולכן איננה צריכה לסבול צער כדי למנוע חשש זה (ראה בית שמואל אה"צ שם ס"ק טו, ובית אפרים אה"צ ס' סו). אך יש להקשות: אשה מינקה שהתאלמנה אסורה להינשא במשך עשרים וארבעה חודשים כדי שלא תתעבר וייפסק החלב (ראה הל' גירושין פ"א הל' כד), הרי שעליה להצטער

~ יום שני ג' אייר ~

האם האשה צריכה שני כיסויי ראש?

שאפילו ראשה מכוסה במטפחת שמכסה את השיער לגמרי צריכה כיסוי נוסף, כי כן נהגו בנות ישראל לכסות את ראשן בשני כיסויים. ועוד: ב'קלתה' יש חיסרון נוסף, שבמהותו הוא סל שלא נועד לכיסוי ראש, והיה ניתן לפרש בדברי הגמרא שרק משום כך צריכה כיסוי נוסף ועל כך מחדש הרמב"ם שאפילו יוצאת במטפחת שמיועדת לכיסוי השער, עדיין צריכה שני כיסויים. אך ה'תשובה מאהבה' (ח"א ס' מח) כתב שחידוש זה שצריכה שני כיסויים אינו מסתבר כלל, ומפרש שגם מטפחת שעליה מדבר הרמב"ם יש בה נקיבים (כמו סל) וכן פירש הב"ח (אה"צ שם), ולפי"ז כוונת ה'טור' בציטוט לשון הרמב"ם היא שלא רק כשיוצאת בסל על ראשה אין זה כדת יהודית אלא

הלכות אישות פרק כד, הלכה יב: אלו הן הדברים שאם עשת אחד מהן עברה על דת יהודית: יוצאה לשוק... וראשה פרוע ואין עליה רדיד בשאר הנשים, אף על פי ששערה מכסה במטפחתה. וכתב ה'טור' (אה"צ ס' קטו): "ואיזו היא דת יהודית – יוצאה וראשה פרוע, אפילו אין פרוע לגמרי אלא קלתה (סל) שיש בו נקיבים... לראשה... כתב הרמב"ם: אע"פ שמכוסה במטפחת, כיון שאין עליה רדיד ככל הנשים תצא בלא כתובה". ולכאורה, יש להבין: הלוא דברי הרמב"ם זהים לדברים שכתב ה'טור', ומה הוסיף בציטוט לשונו? וה'באר שבע' (ס' יח) ביאר: ה'טור' ציטט את לשון הגמרא (כתובות עב, ב) "קלתה לראשה", היינו סל עם נקיבים שאינו מכסה את השיער לגמרי אך בדברי הרמב"ם יש חידוש נוסף,

לשוק בכפה שעל ראשה עד שיהיה עליה רדיד... נותן לה בכלל הכסות רדיד", הרי שלא בכל מקום נהגו בחבישת רדיד! אלא שכאן במטפחת שלא מכסה כראוי ובזה נהגו בכל המקומות שלא לצאת ללא רדיד, ואילו 'כפה' היא כיסוי טוב שרק במקצת מקומות נהגו להוסיף עליו עוד כיסוי (פרישה אהע"ז שם סק"י).

אפילו כשיצאת במטפחת, מאחר ויש בה נקבים, צריכה כיסוי נוסף. אך אם יוצאת במטפחת שכן מכסה את ראשה אכן אינה צריכה כיסוי נוסף.

ויש שהוסיפו לבאר לפי-זה סתירה בדברי הרמב"ם שכאן כתב "כיון שאין עליה רדיד ככל הנשים תצא בלא כתובה", ומשמע שזו דרך כולן, אך לעיל (פי"ג הי"א) לגבי חיוב הכסות שעל הבעל לתת לאשתו כתב "מקום שדרך שלא תצא אשה

~ יום שלישי ד' אייר ~

'כל מילתא דאמר רחמנא – לא תעביד'

לדעת רבא מעשה באיסור אינו מועיל רק כאשר האיסור הוא בעצם המעשה, כגון באיסור להמיר בהמת קדשים בבהמת חולין ("לא יחליפנו ולא ימיר"), ואם המיר נתפסת הקדושה בבהמת החולין, ומבואר בגמרא (תמורה ה, ב) שזו גזירת הכתוב ("והיה הוא ותמורת יהיה קודש") ולולי הכתוב המפורש מעשיו לא היו קיימים והתמורה לא היתה חלה, כי עצם פעולת ההמרה היא האיסור. מה שאין כן בכתיבת הגט או שחיטת הבהמה בשבת – אין האיסור במעשים עצמם (שכיום חול מותרים) אלא היום גורם את האיסור, ובזה אף לרבא מעשיו מועילים והגט שנכתב בשבת והשחיטה שנשחטה בשבת, כשרים.

ומהריט"ץ (סי' יז, הביאו שעה"מ שם) מבאר: בעשיית איסור אין מעשיו מועילים לדעת רבא רק אם בזה שמעשיו בטלים מתוקן האיסור שעבר עליו, וכגון שעבר והמיר בהמת קודש לבהמת חול – שאם מעשיו בטלים ובהמת החול אינה קדושה, נמצא שלא המיר, ומתבטל האיסור שעבר עליו. ואילו בעשיית איסור שגם אם נבטל תוצאת פעולתו, האיסור לא יתבטל, כגון השוחט או כותב גט בשבת, שאפילו אם לא יועילו מעשיו (השחיטה תיפסל והגירושין לא יחולו) העבירה קיימת ואין לה תיקון – הועילו מעשיו ותוצאותיהם נפעלו.

הלכות גירושין פרק ג, הלכה יט: הַפּוֹתֵב גַּם בְּשִׁפְתָּ אוֹ בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים בְּשִׁנְיָהּ וְנִתְּנוּ לָהּ – הָרִי זוֹ מִגְרִישָׁתָּ. בְּתָבּוּ וְחָתְמוּ בּוֹ בְּיוֹם טוֹב בְּיָדוֹ וְנִתְּנָהּ לָהּ – אֵינָה מִגְרִישָׁתָּ, שֶׁהָרִי הָעֲדִים פְּסוּלִין מִן הַתּוֹרָה.

נחלקו אמוראים האם "מילתא דאמר רחמנא לא תעביד – אי עביד מהני". כלומר, העושה מעשה שהתורה אסרה, האם המעשה מועיל לפעול את התוצאה של הפעולה או שאינו מועיל וכאילו לא נעשה. אביי סובר שהוא מועיל, ורבא סובר שאינו מועיל (תמורה ד, ב).

וכתב ה'משנה למלך' בשם מהר"ש יפה: לדעת הרמב"ם הלכה כאביי שמעשה שנעשה באיסור מועיל. ולכן, הכותב גט בשבת הרי זו מגורשת, וכשכתבו וחתמו את הגט בשבת במזיד אינה מגורשת – לא מטעם שהמעשה אסור אלא כי העדים פסולים.

אך יש אומרים (מגיד משנה, גזלה ואבידה פ"א ה"ט. משנה למלך, מלוה ולוה פ"ח ה"א) שהרמב"ם פוסק כרבא שמעשה אסור אינו מועיל, כי במחלוקת אביי ורבא הלכה כרבא (רש"י פסחים עו, ב), ואם כן, מדוע הנותן גט שנכתב בשבת הרי זו מגורשת והשוחט בשבת שחיטתו כשרה (הל' שחיטה פ"א הכ"ט), אף שהמעשים אסורים?

מבאר ה'שער המלך' (הל' גירושין פ"ג הי"ט):

~ יום רביעי ה' אייר ~

קנין חצר בחצר מושכרת

ולכן, אם הגט הגיע לחצר השכורה לאשה הרי היא מגורשת. אך בהלכות שכירות (פ"ו ה"ה) כותב הרמב"ם, לגבי בהמות שהטילו גללים בחצר מושכרת: "הזבל של בעל החצר, שחצירו של אדם קונה שלא מדעתו אף על פי שהיא שכורה ביד אחרים". הרי שזכות הקנין של החצר המושכרת נשארת

הלכות גירושין פרק ה, הלכה א: וְאֶחָת הַחֲצֵרָה הַקְּנוּיָה לָהּ, אוֹ הַחֲצֵרָה הַמְּשֻׁכָּרָת אוֹ הַשְּׂאוּלָה לָהּ – הַבֵּל רְשׁוּתָהּ הִיא; וּמִשְׁנֵיגַע גַּם לְרְשׁוּתָהּ, נִתְּנָהּ.

מדברי הרמב"ם כאן עולה שזכות הקנין בחצר המושכרת (מדן 'קנין חצר') היא של השוכר והוא זוכה בחפץ שהגיע לחצר.

בידי הבעלים ואינה נקנית לשוכר!

וכתב ה'קצות החושן' (סי' שיג סק"א), כי מכוח ההלכה כאן צריך לומר כי אמנם זכות הקנין היא של השוכר, רק שלגבי דברים מסוימים (כגון זבל הבהמות) המשכיר משאיר את הזכויות לעצמו, אבל לגבי שאר דברים שאין בהם ענין למשכיר, החצר זוכה לשוכר.

ויש שפירשו כי דברי הרמב"ם בהלכות שכירות, אמורים לגבי חפץ של הפקר שכל אדם יכול לזכות בו, ובזה זוכה המשכיר כי כוחו בחצר עדיף מכוח השוכר שאין לו בה אלא זכות שימוש, אך כאשר אדם אחר בא להקנות לשוכר חפץ שלמשכיר אין אפשרות לזכות בו (כי הרי הדבר תלוי ברצון הבעלים)

החצר קונה לשוכר. ולכן כאשר הבעל בא להקנות את הגט לאשה בחצר השכורה לה, החצר קונה לה ואין כוחו של המשכיר בחצר מעכב בעדה (ראה ש"ך חר"מ סי' שיג סק"א. בית מאיר אהע"ז סי' קלט סק"א).

ויש שחילקו בין קנין לגירושין, שלצורך חלות הגירושין אין צורך שהאשה תקנה את הגט אלא רק שיהא מונח ברשותה. ולענין זה די שמונח במקום שיש לה זכות שימוש להניח את חפציה אע"פ שאין גוף המקום שייך לה, אך כדי לקנות חפץ בקנין חצר, נדרש שיהא המקום שלו ממש, וגם אם מושכר לו, אינו שלו אלא של הבעלים וכוח הבעלים עדיף (חתן סופר שער המקנה והקנין עמ' כ).

~ יום חמישי ו' אייר ~

שנים שהביאו גט

שלוחיו הם עדיו.

ואף שהם מעידים על-עצמם (שהבעל שלחם) נאמנים במיגו שיכלו לומר "בפנינו נתגרשה" והיו נאמנים על-כך (חי' חת"ס גיטין סז). וזהו שממשיך הרמב"ם: "שאלו אמרו השנים 'בפנינו נתגרשה' הרי זו מגורשת אע"פ שאין שם גט".

ויש מי שביאר באופן אחר:

בשליח אחד שהביא גט, מעשה הגירושין נפעל על-ידי עדי החתימה, ולכן יש צורך שהשליח יעיד על כשרותו ("בפנינו נכתב ובפנינו נחתם") אבל כאשר שנים מביאים את הגט, מעשה הגירושין מתבסס על שני השלוחים עצמם, המהווים 'עדי מסירה'. ולכן אין צורך שיאמרו "בפנינו נכתב ובפנינו נחתם".

לפי זה, יומתק לשון הרמב"ם: "שאלו אמרו השנים 'בפנינו נתגרשה' הרי זו מגורשת אע"פ שאין שם גט" – היינו שאין צורך בקיום הגט כי יש כאן עדות על מעשה הגירושין עצמו (חי' הגר"ח על הש"ס שם. ברכת-שמואל שם).

הלכות גירושין פרק ז', הלכה יד: שנים שהביאו גט בחוצה לארץ – אף על פי שלא נכתב ונחתם בפניהם, הואיל ונתנו להם הבעל לתנו לאשתו, הרי אלו נותנין לה, ונתתיה מגרשת; שהרי אין הבעל יכול לערער בגט זה... שאלו אמרו השנים 'בפנינו נתגרשה', הרי זו מגרשת, אף על פי שאין שם גט.

שליח המביא גט מחו"ל צריך לראות את כתיבת הגט וחתימתו ולהעיד "בפנינו נכתב ובפנינו נחתם" (לעיל הל' ה). ואינו מובן, מה נשתנה דינם של שנים המביאים גט מחו"ל שיכולים להביא את הגט "אע"פ שלא נכתב ונחתם בפניהם?"

ויש לבאר:

העדות "בפנינו נכתב ובפנינו נחתם" באה לאשר את כתיבת הגט ומסירתו לידי השליח כדי למנוע חשש שהבעל יערער, אך כאשר שנים הביאו את הגט, הם עדים שהבעל שלח אותם, ושוב לא יכול לערער (תוד"ה דאיתוהו גיטין ב, ב), כלשון הרמב"ם "שהרי אין הבעל יכול לערער בגט זה... שהרי

~ יום שישי ז' אייר ~

נישואי הקב"ה עם כנסת ישראל

שלחתיה" (ישעיה נ).

כי הנה, בעת מתן תורה נערכו נישואי הקב"ה כביכול עם ישראל, וכדברי המשנה (תענית כו, ב): "ביום חתונתו – זה מתן תורה".

ונשאלת השאלה: הקב"ה ידע מראש שעם ישראל יגלה

הלכות גירושין פרק י', הלכה כא: לא ישא אדם אשה וידעתו לגרשה.

בדרך החסידות מתפרשת הלכה זו בקשר לענין הגלות. גלות עם ישראל מארצו היא גירושין בין כנסת ישראל לקב"ה, וכלשון הכתוב: "אי זה ספר כריתות אמכם אשר

הרמב"ם (יסוה"ת פ"י ה"ד), שנבואות של פורענות שניבא נביא יכולות להתבטל, כי "אפשר שעשו תשובה ונסלח להם". ומכיון שכך, נבואה זו נאמרה כדי לעורר את עם ישראל לשמור את דרך התורה ללא כל סטיות. מובן, אפוא, שנשואי הקב"ה ונסתת ישראל לא היו באופן של 'דעתו לגרשה', אלא אדרבה, מטרת הנבואה היתה שנשואין אלו יהיו לנצח.

(יין מלכות א. סי' יז)

מאד צו, ואף נאמרו הדברים בתורה (ואתחנן ד, כה) "והפיץ ה' אתכם בעמים". אם כן, איך יכלו לחול נישואי הקב"ה עם ישראל, והרי לפי ההלכה "לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה"?

ביאור הענין:

הנבואה שנאמרה בתורה, שבני ישראל יגלו מארצם, אינה קביעה מוחלטת, שכך יהיה ולא אחרת – שהרי כבר כתב

~ שבת קודש ח' אייר ~

נאמנות גוי המסיח לפי תומו

אמירת הגוי והשיאו את האשה גם ללא אמירת 'קברתי', מדובר שהגוי הכריז ברכים שפלוני מת ולכן לא חוששים שאינו מדייק בעדותו כי אם לא היה רואה זאת בוודאות, לא היה מכריז על כך.

וה'מגיד משנה' מבאר:

כאשר הגוי המסיח לפי תומו אינו מכיר ואינו יודע את שם האדם עליו הוא מעיד, יש לחשוש שעדותו היא השערה בלבד ולכן נאמן רק באומרו 'קברתי'. וזהו שכתב כאן הרמב"ם ש"משיאין את אשתו" כאשר "אין הגוי יודע אותו האיש" רק אם "יאמר קברתי". ואילו במקרים בהם האמינו לגוי אף בלא אמירת 'קברתי', מדובר שהגוי הכיר את היהודי המת ואף הזכיר את שמו, ולכן לא חששו שמא עדותו מבוססת על השערה.

וגם הרמ"א (אהע"ז ס"ז יז ס"ז) פירש את שיטת הרמב"ם ש"דוקא בכהאי גוונא, שאינו מזכיר את שם המת ואינו מכירו" צריך לומר 'קברתי', "אבל אם מכירו לא בעינן קברתי". והוסיף כי אין צורך באמירת 'קברתי' דוקא "אלא כל שאומר דבר שמשמעותו שוודאי מת... מהני".

הלכות גירושין פרק יג, הלכה כה: וְכָא הַגּוֹי וְהַסֵּחַ לְפִי תוֹמוֹ וְאָמַר: 'אִישׁ שִׁינְא עָמִי מִכָּאן מֵת' – מְשַׁאֵין אֶת אִשְׁתּוֹ, וְאֵין עַל פִּי שְׂאֵין הַגּוֹי יוֹדֵעַ אוֹתוֹ הָאִישׁ; וְהוּא שִׁינְאֵר: 'קִבְרָתִיו'.

הגמרא (יבמות קכב, א) מביאה שלשה מקרים בהם גוי סיפר לפי תומו על מותו של יהודי ואמר שהוא התעסק בקבורתו, וחכמים השיאו את אשת היהודי על סמך זה.

וכתבו ראשונים (רשב"א, ריטב"א ש"ס): גם אם הגוי יספר רק על מות היהודי ולא יאמר 'קברתי' – נאמן, ומה שמובא בגמרא שהגוי אמר שקבר אותו הרי זה משום שכך היה המעשה. והראיה, שלפני כן מביאה הגמרא (שם קכא, ב) מקרים בהם השיאו חכמים את האשה על סמך סיפור הגוי לפי תומו שמת הבעל, מבלי שיאמר 'קברתי'.

אבל לדעת הרמב"ם גוי המסיח לפי תומו שמת האיש, נאמן בתנאי "שיאמר קברתי". ומבאר הריטב"א: לדעת הרמב"ם, יש לחשוש שמא הגוי לא ראה בעיניו את מות האיש אלא משער כך בלבד ("דילמא אמר בדרמיה"), אבל אם הוסיף שהוא עצמו קבר אותו, נאמן. ובמקרים שבהם סמכו על

המשך ביאור למס' מנחות ליום רביעי עמ' 1

הברייתא הוא רק אם לא היה זמן לזרוק את הדם ביום, אֲבָל אם הָיְתָה לוֹ שְׁהוּת בַּיּוֹם לזרוק את הדם, מֵאֵי, לכאורה הדין הוא שְׂמַמָּא טוּמְאָת אֻכְלִין. ואם כן קשה, אֲדִתְנִי בברייתא חילוק בדין נותר שקרבן שלֵן לְאַחַר זְרִיקָה מְטַמֵּא טוּמְאָת אֻכְלִין, שלא כדין קרבן שלֵן לפני זריקה, לְפִיכּוּג פְּדִידָה – היה לו לחלק באופן זה של קודם זריקה ולומר, בְּמָה דְּכָרִים אֲמִידִים שלא שייך טומאת אֻכְלִין, באופן שֶׁלֹא הָיְתָה לוֹ שְׁהוּת בַּיּוֹם לזרוק את הדם, אֲבָל אם הָיְתָה לוֹ שְׁהוּת בַּיּוֹם לזרוק את הדם, הרי זה שעת הכושר והקרבן מְטַמֵּא טוּמְאָת אֻכְלִין אף אם לֹן קודם זריקה, וכל שכן שאם הקרבן לֹן לאחר שזרק ממש, שתועיל שעת הכושר זו לדין טומאת אֻכְלִין. ומכך שלא חילק התנא כן, מוכח שאין חילוק אם היה ניתן לזרוק את הדם או לא, וחוזרת הקושיא מקרבן שלֵן קודם זריקה ואינו מטמא טומאת אֻכְלִין. משיבה הגמרא: באמת

האפשרות להתיר את הקרבן נחשבת כשעת הכושר, ואין להקשות מכך שלא חילק התנא חילוק זה, משום דהכי נִמְי קִאֲמַר – אכן כך היתה כוונת התנא לומר, אם לֹן קוֹדֵם שִׁינְאֵר לְזְרִיקָה – לפני שהיה דמו ראוי להיזרק, והיינו שנשחט סמוך לשקיעת החמה ולא היה זמן לזרוק את דמו ביום, אִינוּ מְטַמֵּא טוּמְאָת אֻכְלִין, כיון שלא היתה לו שעת הכושר. אולם אם לֹן לְאַחַר שִׁינְאֵר לְזְרִיקָה, והיינו שהיה שהות לזרוק את הדם ביום, הוא מְטַמֵּא טוּמְאָת אֻכְלִין, כיון שהיתה לו שעת הכושר, וכל שכן שאם לֹן לאחר זריקה, שהוא יכול לטמא טומאת אֻכְלִין. שואלת הגמרא: וְהָאֵין פִּיגֵל בֵּין בְּקָדְשֵׁי קְדָשִׁים בֵּין בְּקָדְשֵׁי קָלִים שבברייתא, שהיה מְצֻנָה לְמִזְבֵּחַ כראוי בלי לחשוב מחשבת פיגול או איסור וכך להתיר את הקרבן,

שיעורי רמב"ם - ג' פרקים ליום

עָשָׂר; וְחוֹזְרוֹת וְחוֹלְקוֹת כָּל הָעֲשׂוּרִים בְּשָׁנָה,^ו
וּשְׂאֵר הַנֶּכְסִים לְאַחִים.

(ז) וכל זה כדי לברר איזה חלק נשאר לבנים לחלוק בו מדין ירושה מהתורה. כי אם כל הבנות היו נוטלות ביחד עשר אחוז מנכסיו, לא היה נשאר לבנים כלום, והירושה מהתורה הייתה מתבטלת מדין חכמים.

ה. עשור זה שהוא לפרנסה, אינו מתנאי כתבה; לפיכך אפילו לתקנת אחרונים [הגאונים], אינו נטל אלא מן הקרקע. ויש לה לגבות עשור זה משכירות הקרקע^ז; ואם רצו האחין לתן לה מעות כנגד עשור הקרקע, נותנין.

(ח) היא יכולה לגבות את הפרנסה גם מדמי קרקע שמשמשת לשכירות לאחרים.

ו. הפת בעשור זה כבעל חוב של אחין; לפיכך נוטלת אותו מן [השדה] הבינונית [באיכותה] בלא שבועה^ט. ואם מתו האחין, נוטלת אותו מבניהם מן הזבורית [=פחותה שבשדות] ובשבועה - שהרי היא נפרעת מנכסי יתומים, והבא לפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא מן הזבורית ובשבועה, כמו שיתבאר בהלכות הלואה.

(ט) שלא נטלה מן הנכסים כלום.

ז. והאחים שמכרו או משכנו קרקע אביהם - הפת טורפת מן הלקוחות פרנסתה, כדרך שטורפין כל בעלי חובות מן הלקוחות, כמו שיתבאר בהלכות הלואה.

ח. מי שהשיא בנות גדולות, ונשארו קטנות, ומת בלא בן - אין נוטלין פרנסה לקטנות ואחר כך חולקות את הנכסים, אלא חולקות את הנכסים בשורה.

(י) חכמים לא תיקנו שלאחר מיתת האב צריך להפריש בשביל פרנסה לבנות, אלא כשיש שם בנים, שאז רק הבנים יורשים ולא הבנות. אבל בשעה שאין בנים, והבנות יורשות - כולן יורשות בשווה.

ט. מי שמת והניח שתי בנות ובן, וקדמה ראשונה ונטלה עשור נכסים^י, ולא הספיקה השנייה לגבות

~ יום ראשון ב' אייר ~

הלכות אישות

פרק ב

דין 'פרנסה' - חיוב האב לתת נדוניה לנישואי ביתו

א. ציוו חכמים שיתן אדם מנכסיו מעט לבתו, כדי שתנשא בו; וזה הוא הנקרא 'פרנסה'א. המשיא את בתו סתם, לא יפחות מכסות שפוסקין לאשת עני שפישאל^ב, כמו שבארנו. במה דברים אמורים? בשעה האב עני; אבל אם היה עשיר, הרי זה ראויה לתן לה כפי עשרו.

(א) והיא הנדוניה שמביאה בנישואין. (ב) יתן לה בגדים לפחות כפי שבית דין פוסקים שבעל עני צריך להביא לאשתו.

ב. פירש על [סיכס מפורשות עם] הבעל שאין לה כלום, ושיכניסנה ערמה - אין לה כלום; ולא יאמר הבעל: 'בשתבוא לביתי אכנסנה', אלא מכסה, והיא בבית אביה^ג.

(ג) והבעל צריך לספק כסות כבר שהיא בבית אביה.

ג. האב שמת והניח בת - אומדין [=משערים] דעתו במה היה בלבד לתן לה לפרנסתה, ונותנין לה; ומניין יודעין אומדין דעתו? מרעיו ומידעיו, וממשאו ומתנו וכבודו. וכן אם השיא בת בחייו, אומדין בה^ד. ואם לא יודע לבית דין אומדין דעתו^ה, נותנין לה מנכסיו עשורי לפרנסתה.

(ד) נותנים לבת השנייה כדרך שנתן לבת הראשונה בחייו. (ה) שלא גר ביניהם, ולא הכירו אותו אם היה וותרן או קמצן. (ו) עשר אחוז מכלל נכסיו.

ד. הניח בנות רבות - כל שתבוא להנשא, נותנין לה עשור הנכסים; ושל אחריה, עשור מה ששירה ראשונה; ושל אחריה, עשור מה ששירה שנייה. ואם באו בלן להנשא כאחת - ראשונה נוטלת עשור, והשנייה עשור מה ששירה ראשונה, והשלישית עשור מה ששירה שנייה, וכן אפילו הן

בוגרת, ולא תבועה פרנסתה - אבדה פרנסתה^כ; ואם מחת בעת נשואיה, הרי זו מוציאה את הראוי לה כל זמן שתראה.

(כ) כי שתיקתה מראה שמחלה על הפרנסה.

בגרה ועודה בבית אביה, בין שפגרה אחר מותו בין שהניחה בוגרת - אם פסקו האחים מזונותיה, שהרי אין לה מזונות כמו שבארנו, ושתקה ולא תבועה פרנסתה - אבדה פרנסתה; ואם מחת, לא אבדה פרנסתה.

לא פסקו האחים מזונותיה, וזנו [=פרנסו] אותה בפגרכא [=בבגרותה], אף על פי שלא מחת, לא אבדה פרנסתה כל זמן שהן זנין אותה; שיש לה לטעון, מפני שהן זנין אותה, אף על פי שאינן חביבין, והיא עדין לא נשאת, מפני זה לא תבועה פרנסתה^{כב}.

(כא) מרצונם הטוב, ולא מחמת חיוב. (כב) מפני שהתביישה לתבוע אותם.

יד. מי שצוה לתן לבתו כך וכך מעות לפרנסתה לקח בהן קרקע, בין שהיה שכיב מרע בין שהיה בריא, ומת, והרי המעות ביד השלישי^{כג}, ואמרה הבת: 'תנו אותן לבעלי, כל מה שירצה יעשה בהן' - אם היתה גדולה ונשאת, הרישות בידה; ואם עדין מארסת היא, יעשה השליש מה שהשליש בידו^{כד}; ואם עדין קטנה היא, אפלו נשאת - אין שומעין לה^{כה}, אלא יעשה השליש כמו שצוהו האב.

(כג) אדם שלישי שנאמן על שני הצדדים. (כד) יעשה השליש מה שאביה ציווה לו לעשות עם הכסף, ואין שומעים לה, כי מצוה לקיים דברי המת. (כה) כי מעשה הקטנה אינם נחשבים כלל למעשה.

פרק בא

דיני מעשה ידי האישה, מלאכותיה שחייבת לעשות והחייב להניק

א. מציאת האשה ומעשה ידיה, לבעלה^א. ומה היא עושה לו? הפל כמנהג המדינה: מקום שדרךן לארג אורגת, לרקם^ב ורקמת, לטוות צמר או פשתן טווה. ואם היה דרך נשי העיר לעשות כל המלאכות האלו, אינו כופה [=כופה אותה] אלא לטוות בצמר בלבד; שהפשתן מזיק את הפה ואת

עד שמת הבן, ונפלו כל הנכסים לשתייה^ב - אין השניה נוטלת עשור, אלא חולקות בשורה^ג; וזכת ראשונה, בעשור שלה.

(א) כדינה, שהרי הבן יורש הכול. (ב) ושתייה יורשות בשווה. (ג) ואין אומרים תיטול השנייה מעשר מהנכסים תחילה כמו שנטלה הבת הראשונה, ואחרי כן יחלקו - אלא ראשונה זכתה כבר בפרנסה שלקחה, ועכשיו שתייה יורשות בשווה.

י. מי שצוה בשעת מיתה: 'אל תפרנסו בנותי מנכסי' - שומעין לו, שאין זה מתנאי כתבה^ד.

(ד) אלא חוב על היתומים, ולפיכך אם ציווה האב שלא לפרנס אותן - אין עליהם חוב כלל.

יא. מי שמת והניח אלמנה ובת, כבר בארנו שמזונות האלמנה קודמין למזונות הבת. וכן אם נשאת הבת - אינה נוטלת עשור נכסים, מפני מזונות האלמנה; ואפלו מתה הבת אחר שנשאת, אין הבעל יורש פרנסה הראויה להנתן לה^ה, שהרי הנכסים פלן בחזקת האלמנה שתהא נזונה מהן.

(טו) אם מתה הבת, בעלה (שהוא היורש שלה) אינו יכול לקחת את הפרנסה שהייתה ראויה לה, למרות שמצד הדין אלמנה אינה יכולה לקחת מזונות מנכסים שנמכרו לאחרים, וכאן אפשר לומר שהבעל אינו יורש של האב, אלא של אשתו, ואם כן כלפי האלמנה יש לו דין שלקוח שקנה את הקרקע, והאלמנה לא תוכל להוציא ממנו את הקרקע - בכל זאת תיקנו חכמים, שלגבי האלמנה הוא יחשב כאילו קיבל את הקרקע בירושה מהאב, ובמקרה כזה האלמנה יכולה להוציא ממנו בשביל מזונותיה.

יב. קטנה יתומה שהשיאתה אמה או אחיה לדעתה [=מרצונה], ונתנו לה מאה או חמשים זוז - יכולה היא משתגדיל להוציא מהן פרנסה הראויה לה, או באמדין דעת האב^ו או עשור הקרקעות^ז, ואפלו לא היו האחים זנין אותה^ח, ואף על פי שלא מחת בשעת נשואין, מפני שהקטנה אינה בת מחאה^ט.

(טז) כמה פרנסה היה בדעתו של האב לתת לה. (יז) אם לא ידוע כמה אומדן דעתו של האבא לתת. (יח) והיינו חושבים שבמקרה כזה היא הייתה צריכה למחות מיד, כי לא מתביישת מפניהם כי הם אינם מפרנסים אותה. (יט) אינה יודעת למחות, ומחילתה אין נחשבת למחילה.

יג. נשאת הבת אחר שגדלה, בין נערה בין

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ולכן אין מחובתה לתת לו תבן. (ד) מנהיגה את הבהמה המסובבת את הריחיים.

ו. במה דברים אמורים? בעניים; אבל אם הכניסה לו שפחה אחת, או נכסים שראויין לקנות מהן שפחה אחת, או שהיתה לו שפחה אחת, או שהיה לו ממון כדי לקנות שפחה אחת - אינה מטחנת, ולא אופה, ולא מכבסת, ולא נותנת תבן לפני בהמתו.

הכניסה לו שתי שפחות, או נכסים הראויין לקנות מהן שתי שפחות, או שהיו לו שתי שפחות, או שהיה ראוי לקנות שתי שפחות - אינה מבשלת, ואינה מניקה את בנה, אלא נותנת אותו לשפחה להניק.

ז. נמצאו כל המלאכות שכל אשה עושה אותן לבעלה, חמש מלאכות: טוה, ורוחצת פניו ידיו ורגליו, ומוזגת לו את הכוס, ומצעת את המטה, ועומדת לשמש בפניו; והמלאכות שמקצת הנשים עושות אותן ומקצתן אינן עושות, שש מלאכות: מטחנת, ואופה, ומבשלת, ומכבסת, ומניקה, ונותנת תבן לפני בהמתו.

ח. כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה, נדה עושה לבעלה, חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה בפניו והרחצת פניו ידיו ורגליו; גזרה משום הרהור, שמא יבוא לבעל. לפיכך מצעת משתו כשהיא נדה שלא בפניו, ומוזגת הכוס ואינה נותנת אותו בידו בדרך תמיד, אלא מנחת אותו על הכלי או על הארץ, והוא נוטלו.

(ה) כי אלו דברים שמביאים לידי קירוב וחיבה.

ט. האשה • ששברה

כלים בעת שעשתה

מלאכותיה בתוך ביתה -

פטורה; ואין זה מן

הדין, אלא תקנה, שאם אין אתה אומר כן, אין שלום בתוך הבית לעולם, אלא נמצאת נזהרת ונמנעת מרב המלאכות, ונמצאת קטטה ביניהן.

י. כל אשה שתמנע מלעשות מלאכה מן

השפתיים, והטווי היא המלאכה המיוחדת לנשים, שנאמר²⁷: "וכל אשה חכמת לב בידיה טווי".

(א) הסיבה לתקנה זו משום איבה, שהרי הבעל נותן לה מזונות, ואם תשמור את מציאתה ומעשה ידיה לעצמה - הם יבואו לידי קטטה. (ב) תפירת צורות שונות על אריג בחוטים צבעוניים לשם נוי וקישוט.

ב. דחקה עצמה [=התאמצה] ועשתה יותר מן הראוי לה - המותר לבעל.

היה לה ולו ממון הרבה, אפילו היה להם כמה שפחות - אינה יושבת להבטלה בלא מלאכה כלל, שהבטלה מביאה לידי זמה; אבל אין כופין אותה לעשות מלאכה כל היום כלו, אלא לפי רב הממון ממעטת במלאכה.

ג. והמדיר את אשתו שלא תעשה מלאכה כלל - יוציא ויתן כתובה, שהבטלה מביאה לידי זמה. וכן כל אשה רוחצת לבעלה פניו ידיו ורגליו, ומוזגת לו את הכוס, ומצעת לו את המטה, ועומדת ומשמשת בפני בעלה, כגון שתתן לו מים או כלי או תטל מלפניו, וכיוצא בדברים אלו; אבל אינה עומדת ומשמשת בפני אביו או בפני בנו. ד. ומלאכות אלו, עושה אותן היא בעצמה; ואפילו היו להן כמה שפחות, אין עושה מלאכות אלו לבעל אלא אשתו.

ה. יש מלאכות אחרות שהאשה עושה אותן לבעלה בזמן שהן עניים, ואילו הן: אופה את הפת בתנור; ועזרא תקן שתהיה אשה משפמת ואופה כדי שתהיה הפת מצויה לעניים; [לחת] ומבשלת את התבשילין, ומכבסת בגדים, ומניקה את בנה, ונותנת תבן לפני בהמתו אבל לא לפני בקרוי, ומטחנת. פיצד מטחנת? - יושבת ברחים ומשפמת [=מנפת] את הקמח, ואצה [מזרחת] בטוחנת, או מחמרת אחר הבהמה, כדי שלא יבטלו הרחים; ואם היה דרךן לטחן ברחים של יד, טוחנת.

(ג) והטעם לכך הוא, כי הבהמה מיועדת לרכיבת הבעל, והיא משמשת את צורכי גופו של הבעל ממש, ולכן על האישה לתת תבן לפניו. לעומת זאת, הבקר שעומד לחרישה איננו משרת את צורכי גופו הישירים של הבעל,

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שפחה', והוא אומר: 'איני ראוי' - עליה להביא ראיה, ואין פאן מקום לשבועה.

(ז) לומר לו להישבע ולהיפטר - כי הוא אינו חייב לה כלום, אלא היא משועבדת להניק את בנה, ואם היא רוצה להפקיע עצמה משעבודה - עליה להביא ראיה.

טז. האשה שנתגרשה, אין כופין אותה להניק - אלא אם רצת, נותן לה שכרה ומניקתו, ואם לא רצת, נותנת לו את בנו והוא מטפל בו. במה דברים אמורים? שלא הניקה אותו עד שהפירה. אבל אם הפירה, ואפלו היה סומא - אין מפרישין אותו מאמו, מפני סכנת הולד, אלא כופין אותה, ומניקה אותו בשכר עד עשרים וארבעה חדש.

(ח) כי היא אינה משועבדת לו יותר. (ט) שהיא הפסיקה להניק את הבן כשהוא עדיין לא מכיר אותה. (י) אבל אם הניקה אותו בגיל שהוא כבר מכיר אותה. (יא) אפילו שהוא אינו מכירה בראיה, הוא מכירה בטעם ובריח שלה, והוא אינו רוצה לינוק מאשה אחרת.

יז. הגרושה - אין לה מזונות, אף על פי שהיא מניקה את בנו; אבל נותן לה יותר על שכרה, דברים שהקטן צריך להן מכסות ומאכל ומשקה וסיכה וכיוצא בה. אבל המעברת, אין לה כלום.

(יב) כי הוא חייב במזונות בניו עד שיהיו בני שש, כפי שנתבאר לעיל. (יג) ורק כשתלד הבעל צריך לתת לה שכר הנקה, או אם היא רוצה, יכולה לתת לו את הבן שנולד וללכת.

שלמו חדשיו וגמלתו, אם רצת המגרשת שיהיה בנה אצלה - אין • מפרישין אותו ממנה עד שיהיה בן שש שנים גמורות, אלא כופין את אביו ונותן לו מזונות והוא אצל אמו. ואחר שש שנים יש לאב לומר: 'אם הוא אצלי אתן לו מזונות, ואם הוא אצל אמו איני נותן לו כלום'. והבת אצל אמה לעולם, ואפלו לאחר שש.

(יד) עשרים וארבע חדשי ההנקה. (טו) לטובת הבת היא צריכה לגדול אצל אמה, כדי שתעזור לה בנושאים השייכים לנשים והאב לא בקיא בהם, לכן הבת נשארת אצל אמה, והאב חייב לזון אותה עד שתגדל או תתחתן.

יח. ביצד? היה האב ראוי לצדקה? - מוציאין

המלאכות שהיא חייבת לעשותן - כופין • אותה ועושה, ואפלו בשוט. טען הוא שאינה עושה, והיא אומרת שאינה נמנעת מלעשות - מושיבין אשה ביניהן או שכנים; ודבר זה, כמו שיראה הדין שאפשר בדבר.

יא. האשה, כל זמן שהיא מניקה - פוחתין לה ממעשה ידיה [משעות עבודתה], ומוסיפין לה במזונותיה זין ודברים שיפין לחלב. פסקו • לה מזונות הראויות לה, והרי היא מתאנה לאכל יותר, או לאכל מאכלות אחרות, מפני חלי תאנה שיש לה בכטנה - הרי זו אוכלת משלה [על חשבונה] כל מה שתדע; ואין הבעל יכול לעכב ולומר, שאם תאכל יותר מדי, או תאכל מאכל רע, ימות הולד - מפני שצער גופה קודם.

יב. ילדה תאומים, אין כופין אותה להניק שניהן, אלא מניקה אחד, ושוכר הבעל מניקה לשני; הרי שרצת האשה להניק בן חברה עם בנה, הבעל מעכב ואינו מניחה אלא להניק בנו בלבד.

יג. נדרה שלא להניק את בנה - כופה ומניקתו עד שיהיה בן עשרים וארבעה חדש, אחד הזכר ואחד הנקבה.

היא אומרת: 'איני אניק את בני', והוא אינו רוצה שתניק אשתו, כדי שלא תתנול - אף על פי שיש להם במה שפחות, שומעין לה; שצער הוא לה לפרש מבנה.

יד. היתה עניה שהיא חייבת להניק, והיה הוא עשיר שראוי שלא תניק אשתו - אף על פי שאין לו שפחות, אם לא רצת להניק, שוכר מניקה או קונה שפחה; מפני שהאשה עולה עם בעלה, ואינה יורדת.

(ו) כגון שיש לו נכסים הראויים לקנות מהם שתי שפחות.

טו. היא אומרת: 'ראוי הוא לשכר או לקנות

השנת הראב"ד

כופין . . בשוט א"א מעולם לא שמעתי יסור שוטים לנשים אלא שממעט לה צריכה ומזונותיה עד שתכנע.

השנת הראב"ד

פסקו . . משלה א"א דברים שאינן כתב שלא דברו בגמרא (ס) אלא בשנתנו לה בן אחר להניק ופסקו לה מזונות אם צריכה יותר כדי צורך הולד חייבת לאכול משל בעלה כדי צורך הולד.

השנת הראב"ד

אין . . אביו א"א אין הדעת סובלת שנכופ את האב להפריד בנו ממנו עד שיהא בן שש והלא הוא חייב לחנכו תורה בן ארבע ובן חמש ואין יתכנו והוא גדל בין הנשים.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וְהָלַכָה הִיא בַעֲצָמָה מִבֵּית אֲבִיהָ לְבֵית בַּעְלָהּ, וְאִין עָמָה לֹא בַעַל וְלֹא שְׁלוּחִיו, וּמִתָּה בְּדֶרֶךְ - אִין הַבַּעַל יוֹרֵשׁ אוֹתָהּ.

ג) שאין לאביה רשות בה. ד) למרות שהיא קטנה, כי מרגע שהיא התאלמנה אחרי שנישאת - אין לאביה רשות בה (כמבואר לעיל בפרק ג).

ד. הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה שֶׁהִיא אֲסוּרָה לוֹ - הוֹאִיל וְיֵשׁ לוֹ ^[חללים] בָּה קִדּוּשִׁין - אִם מִתָּה תַּחְתּוֹ, יִירָשָׁנָה; וְכֵן הַנּוֹשֵׂא אֶת הַקְטָנָה, אִף עַל פִּי שְׁאִין קִדּוּשִׁיהָ קִדּוּשִׁין גְּמוּרִין - אִם

השגת הרמב"ד

אבל... יירשנה א"א המחבר הזה למד ירושה מן הכתובה דכיון דפקח שנשא חרשת לא תקנו לה כתובה מן הסתם אף כאן אינו יורשה וא"כ אף חרש שנשא פקחת כך היא ואי משום שהיא בת דעת ונשאת לו מה שבידה זכתה לו מה שלאחר מיתה לא זכתה לו.

מִתָּה תַּחְתּוֹ יִירָשָׁנָה. אָבֵל • הַפֶּקֶח שֶׁנִּשָּׂא חֲרֻשָּׁת - אִם מִתָּה לֹא יִירָשָׁנָה. וְהַחֲרֻשׁ שֶׁנִּשָּׂא פִּקְחָת וּמִתָּה - יִירָשָׁנָה; שְׁהָרִי הִיא בֵּת דַּעַת, וְלִדְעָתָה נִשְׂאָת, וְזָכָתָה לוֹ מְזוּנָה.

ה) אסורה עליו באיסור לא תעשה או איסור עשה, או שאסורה עליו מדרבנן. ו) בכל אלה קידושין תופסין, חוץ מאיסורי עריות שחייב על ביאתן עונש כרת שאין קידושין תופסין בהן. ז) שהיא יתומה, או שהיא לא ברשות אביה, שאז הקידושין אינן קידושין גמורין מן התורה, אלא מדברי סופרים, והיא יכולה למאן ולהתגרש ללא גט. ח) כיון שחכמים לא תיקנו לה כתובה, לכן לא תיקנו שבעלה ירשנה.

ה. קְטָנָה שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה לְדַעַת ^[בחסמכת] אֲבִיהָ, וְנִשְׂאָת שְׁלֹא לְדַעַת אֲבִיהָ, בֵּין בִּפְנֵי בֵּין שְׁלֹא בִּפְנֵי - יָכוֹל הָאָב לְמַחֲוֹת, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ; וְאִפְּלוּ שְׁתַּק הָאָב - אִם מִתָּה אִין הַבַּעַל יוֹרֵשָׁהּ, אֲלֹא אִם כֵּן רָצָה הָאָב בְּנִשְׁוֹאֶיהָ.

ט) שאין שתיקתו מוכיחה כלום, כי כועס הוא עליה ושותק. י) שהסכים במפורש לנישואין בחייה.

ו. הוֹרֵי הַגָּאוֹנִים, שֶׁהָאִשָּׁה שֶׁחָלְתָה, וּבִקְשָׁה מִבַּעְלָהּ שִׁיגְרָשָׁנָה וְתֵצֵא בְּלֹא כְּתֻבָּה כְּדִי שְׁלֹא יִירָשָׁנָה - אִין שׁוֹמְעִין לָהּ; וְאִפְּלוּ אִמְרָה: 'אֲנִי שׁוֹנָאָה אוֹתָהּ וְאֲנִי רוֹצָה לַעֲמֹד עִמּוֹ' - אִין שׁוֹמְעִין לָהּ, וְאִין דְּנִין לָהּ דִּין מוֹרְדָת. וְדִין יָפָה הוּא זֶה. ז. כָּל נָכְסִים שֶׁיֵּשׁ לָאִשָּׁה, בֵּין נָכְסִי צֵאָן בְּרִזְלָא בֵּין נָכְסִי מְלוּגָא - הַבַּעַל אוֹכֵל כָּל פְּרוֹתֶיהָ בְּחַיֶּיהָ; וְאִם מִתָּה בְּחַיֶּיהָ בַּעְלָהּ, יִירֵשׁ בַּעְלָהּ הַכֹּל. לְפִיכָף אִם

מִמֶּנּוּ הָרְאוּי לוֹ בַּעַל פְּרָחוּ, וְזָנִין אוֹתָהּ" וְהִיא אֲצֹל אִמְרָה. וְאִפְּלוּ נִשְׂאָת הָאָם לְאַחֵר - בְּתָה אֲצֹלָה, וְאֲבִיהָ זֶן אוֹתָהּ מִשּׁוּם צְדָקָה עַד שְׁיָמוּת הָאָב; וְתוֹזֵן מִנְכָּסָיו אַחֵר מוֹתוֹ בְּתַנְאֵי כְּתֻבָּה, וְהִיא אֲצֹל אִמְרָה. וְאִם לֹא רָצָת הָאָם שֶׁיִּהְיוּ בְּנֵיהָ אֲצֹלָה אַחֵר שְׂגֻמָּלָתוֹ, אֶחָד זָכָרִים וְאֶחָד נָקִיבוֹת - הָרְשׁוּת בְּיָדָהּ, וְנוֹתְנָת אוֹתָהּ לְאֲבִיהָ, אוּ מִשְׁלָכָת אוֹתָהּ לְקָהָל אִם אִין לָהּ אָב, וְהֵם מְטַפְּלִין בָּהּ.

טז) אם היה לאב מספיק ממון שהוא יכול לתת גם צדקה. יז) בתורת צדקה, ומפרנסים אותה שתגדל.

פֶּרֶק כב

ירושת הבעל בנכסי אשתו, דיני מכירת נכסי האישה, ודיני פירות הבעל בנכסי אשתו

א. הַבַּעַל קוֹדֵם לְכָל אָדָם בִּירֻשָּׁת אִשְׁתּוֹ. וּמֵאִמְתִּי יִזְכָּה בִּירֻשָּׁתָהּ? מִשְׁתַּצָּא מִרְשׁוֹת הָאָב; וְאִף עַל פִּי שְׁעָדִין לֹא נִכְנָסָה לְחִפָּה, הוֹאִיל וְנִעֲשִׂית בִּרְשׁוֹת בַּעְלָהּ, יִירָשָׁנָה.

ב. פִּיֶּצֶד? הָאִשָּׁה שֶׁנִּתְאַרְסָה וּמִסְרָה אֲבִיהָ לְבַעְלָהּ אוּ לְשְׁלוּחֵי בַעְלָהּ, אוּ מִסְרָהּ שְׁלוּחֵי הָאָב לְבַעְלָהּ אוּ לְשְׁלוּחֵי בַעְלָהּ, וּמִתָּה בְּדֶרֶךְ קֵדָם שֶׁתִּכְנַס לְחִפָּה - אִף עַל פִּי שֶׁתִּכְתְּבָתָה ^[=ונודייתה] עָדִין בְּבֵית אֲבִיהָ, בַּעְלָהּ יוֹרֵשָׁהּ;

השגת הרמב"ד

וכן... לחצר א"א אם חצר ידידה הוא אפילו בסתם.

וכן • אִם הָלַךְ הָאָב אוּ שְׁלוּחֵי הָאָב עִם הַבַּעַל, וְנִכְנַס עָמָה בַּעְלָהּ בְּדֶרֶךְ לְחֹצֵר וְנִתְיַחַד עָמָה שֵׁם לְשֵׁם נִשְׁוֹאִין, וּמִתָּה - הָרִי זֶה יִירָשָׁנָה בַּעְלָהּ.

א) שהאב שלח אותה על ידי שלוחיו, והם העבירו אותה לשלוחי הבעל. ב) כי מרגע שהתייחדה עמו לשם נישואין, הרי היא ברשות בעלה.

אָבֵל אִם עָדִין הָאָב עִם הַבַּעַל לְהוֹלִיכָה לְבֵית בַּעְלָהּ, אוּ שֶׁהָלַכוּ שְׁלוּחֵי הָאָב עִם שְׁלוּחֵי הַבַּעַל אוּ עִם הַבַּעַל, וְאִפְּלוּ • נִכְנַס הַבַּעַל עָמָה לְחֹצֵר לְלוֹן בְּדֶרֶךְ שְׁלִינִין עוֹבְרִי

השגת הרמב"ד

ואפילו... בפונדק א"א ואם חצר ידידה אפילו בסתם.

דְּרָכִים בְּפוֹנְדֵק אֶחָד - הוֹאִיל וְהָאָב אוּ שְׁלוּחֵיו עָמָה וְעָדִין לֹא נִתְיַחַד עָמָה לְשֵׁם נִשְׁוֹאִין, אִם מִתָּה יִירָשָׁנָה אֲבִיהָ, וְאִף עַל פִּי שֶׁתִּכְתְּבָתָה בְּבֵית בַּעְלָהּ. ג. וְכֵן אִם הִתָּה בּוֹגְרָתִי אוּ יְתוּמָה אוּ אֶלְמָנָה,

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ל. שומרת יבם, יבם, יש

לה למכר ולתן בנכסים שנפלו לה כשהיא פרוה, ואפלו בנכסי צאן פרזל שהכניסה לאחיו, עד שיקנס. מתה כשהיא שומרת יבם - יורשיה מאביה יורשין נכסי מלוג שלה וחצי נכסי צאן פרזל, ויורשיה הפעל יורשין כתבתה^{כא} וחצי נכסי צאן פרזל^{כב}; ויורשיה הפעל תיבין בקבורתה.

השנת הראב"ד

שומרת . . ברזל א"א טעה בכל אלה דכיון דנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל וזכה בהן הבעל ידו עדיפה מידה וגבי יבם ידו כידה וחולק עמה בפירות נכסי מלוג, ובנכסי צאן ברזל הכל שלו ואם מתה הוא יורש אותם כעיקר כתובתה דבמקום יבם כל מה שכתב לה בכתובתה הרי הוא בחזקתו כעיקר הכתובה, וכמדומה לי שטעה במשנה זו משום משנת מי שמת (ב"ב קנח) שגורסין בה וכתובה בחזקת יורשי הבעל ופירשו הגאונים שהמחלוקת שאמרו ב"ה נכסים בחזקתן ופירשו בה שיחלוקו, בנכסי צאן ברזל היא שנויה ודמה שמשנה זו דומה לה ואינו כן דבמקום יבם כל מה שכתב לה בכתובתה כעיקר כתובה היא.

כ) אישה שמחכה שאח בעלה ייבם אותה. (כא) עיקר ותוספת הכתובה, שהם בחזקת הבעל, ועלינו להעמיד ממון בחזקתו. (כב) מספק, שמה היא כנשואה, הרי הם בחזקת הבעל שאם פיתחו - פיתחו לו, והוא אחראי להם, ושמה אינה כנשואה, הרי הם בחזקת יורשי האשה שהביאה נכסים אלו מבית אביה.

יא. שומרת יבם, כתבתה על כל נכסי בעלה^{כג}; לפיכך אין היבם יכול למכר בנכסי אחיו^{כד}, בין קדם יבום בין אחר יבום. ואם מכר, או נתן מתנה, או חלק עם אחיו בנכסי המת, בין קדם יבום בין אחר יבום - לא עשה כלום, שפכר נתחייבו נכסים אלו לאלמנה לגבות מהן כתבתה.

כג) הראשון, שכל נכסיו משעובדים לכתובה שלה. כד) הנכסים שנפלו לו בירושה מאחיו.

יב. פנס את יבמתו, והניח אחיו פרות מחברין לקרקע^{כה} - ימכרו וילקח בהן קרקע, והיבם אוכל פרותיה^{כו}.

כה) פירות מחוברים לקרקע דינם כקרקע, ואף הם משעובדים לכתובה. כו) מוכרים את הפירות וקונים בהם קרקע, והיבם אוכל מפירות הקרקע. והוא לא יכול לאכול את הפירות הראשונים, כי הם משעובדים לכתובה.

יג. הניח פרות תלושין מן הקרקע, וכן אם הניח מעות ומטלטלין - הפל של יבם; ומשתמש בהן כמו שירצה, ואינה יכולה לעכב; שהמטלטלין - אין הכתובה נגבית מהם אלא בתקנת הגאונים, ואין פל בתקנה זו למנועו מנכסי אחיו ולאסרו עליו באחריות זו שלא ישא ויתן בהם.

מכרה האשה נכסי מלוג אחר שנשאת, אף על פי שאותן הנכסים נפלו לה קדם שתתארס - הפעל מוציא הפירות מיד הלוקחות^{כז} כל ימי חייה, אבל לא גוף הקרקע, שאין לו כלום בגוף נכסי מלוג עד שתמות.

יא) שהבעל קיבל עליהם אחריות. יב) שלא קיבל עליהם אחריות, ואם פחתו - ההפסד שלה (כמבואר לעיל בפרק טז). יג) כי הפירות משעובדים לו, והיא אינה זכאית למוכרם.

מתה בחייו, מוציא הגוף מיד הלוקחות בלא דמים [משלום]. ואם הדמים שלקחה מן הלוקחות קימין בעצמן, מחזירין ללקוחות, ואינו יכול לומר ששמה מציאה הן.

ח. במה דברים אמורים? בנכסים הידועין לבעל^{כח}; אבל אם נפלו לה נכסים במדינה אחרת, ולא ידע בהן הבעל, ומכרה אותן - מכרה קיים. וכן ארוסה שמכרה קדם הנשואין, מכרה קיים, שאין לבעל בנכסי ארוסתו כלום עד שיקנס.

יד) שהבעל ידע מראש על הנכסים האלה, ויכול לומר שעל מנת כן נשא אותה, ומצפה שיפלו נכסים אלו בידיו בירושה.

ט. האשה שכתבה כל נכסיה לאחר, בין רחוק בין קרוב [משפחתית], קדם שתנשא^{כט} - אף על פי שאם נתגרשה או נתאלמנה תבטל המתנה^ל, כמו שיתבאר בהלכות מתנה, אין הפעל אוכל פרותיה^ל; ואם מתה, אינו יורשן - שהרי נתנה אותן קדם שתנשא^ל. וכשתמות בחיי בעלה, יקנה מקבל מתנה מתנתו קנין גמור^{לא}. ולא עוד, אלא אפלו נתנה מקצת נכסיה או פלן קדם נשואיה, וכתבה למקבל: 'קנה מהיום ולכשארצה'^{לב} [אם ארצה], שהרי לא קנה קנין גמור עד שתארצה - אין הפעל אוכל פרות אותה מתנה, ואם מתה אינו יורשה.

טו) וכוונת הייתה להבריש את הנכסים מבעלה, שלא יזכה בהם ובפירותיהם. טז) והנכסים יחזרו אליה. יז) והרי הם כנכסים שאינם ידועים לבעל, כי הבעל סבור שהעניקה במתנה גמורה, והוא נשאה מתוך ידיעה אין לה נכסים. יח) היות ויש בידו שטר מתנה - הוא קודם לכל. יט) וכאן ודאי שיש הברחת הנכסים מבעלה, כי אם יבוא בעלה וירצה לזכות בנכסים, היא מיד תאמר שהיא רוצה במתנה שנתנה אז, ואז הנכסים שייכים למקבל מלמפרע. ואם מקבל המתנה ירצה לזכות בנכסים, תאמר לו שהיא אינה רוצה במתנה.

כָּל עַת שְׁתַּרְצָה; שְׁלֵא נִתְּנָה לוֹ וְלֹא מְכָרָה אֶלָּא מִפְּנֵי שְׁלוֹם בֵּיתָהּ. וְלִפְיָכֵן אֵין לְבַעַל רְאִיָּה כָּלֵל בְּנִכְסֵי אִשְׁתּוֹ, חוּץ מִנְכָּסֵי מְלוּג, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

ל) קרקע שיחד לה שממנו תגבה את הכתובה. (לא) קרקע שכתב בכתובה שממנה תגבה את הכתובה. (לב) ייחד לה קרקע שממנה תגבה את שווי נכסי צאן ברזל (אם הם יפחתו, והוא יצטרך להוסיף כסף לשווי נכסי צאן ברזל).

יט. נכסי צאן ברזל שאבדו או נגנבו, ומחלה אותם האשה לבעלה, וקנו ממנה בעדים - יראה לי שאינה יכולה לומר 'נחת רוח עשיתי לבעלי'. הא למה זה דומה? למי שקנו מידה שאין לה אחריות, ושהחזירה נכסים אלו

שְׁהִי . . לְשֵׁלם אִ"א יֵצֵא וּלְמַד
לְבָעִירִים וְאֵילֹו מַחֲלֵה כָל כְּתוּבָה
לְבַעֲלָה הֵייוֹ אוֹמְרִים נַחַת רוּחַ
עֲשֶׂתָה לְבַעֲלָה מַעֲתָה אִפִּילוּ בְּלֹא
קִנְיִן.

בְּנִכְסֶיהָ בְּכֹלָם, אֶלֶּא לְהַפְטֹר מִתְּבִיעָתָה לְשֵׁלָם־לָהּ.
אֲבָל אִם נִתְּנָה לוֹ מִתְּנָה מִטְּלָטְלֵי צֶאֱן בְּרֹזֶל הַקִּיּוֹמִין,
לֹא קָנָה, מִפְּנֵי שֵׁישׁ לָהּ לֹוֹמֵר 'נַחַת רוּחַ עֲשִׂיתִי
לְבַעֲלִי'.

(לג) לאישה שהפכה נכסים שלה מנכסי צאן ברזל – שלבעל יש אחריות עליהם, לנכסי מלוג - שאין לו אחריות עליהם. (לד) כאן היא אינה יכול לומר "נחת רוח עשיתי לבעלי", כי בעלה לא מקבל כאן נכסים ממש, אלא היא רק פוטרת אותו מהאחריות, ורק כאשר היא ממאנת לתת לו נכסים ממש אפשר לומר שתיווצר ביניהם איבה.

כ. בעל שמכר קרקע לפרות"ה - לא עשה כלום.
מפני שלא התקינו פרות לאיש אלא כדי להרויח
בהוצאת הבית"י; לפיכך אם מכר לפרות, ולקח
אותן המעות לעשות בהן סחורה"י - שומעין לו.

(לה) מכר נכסי מלוג שהלוקח יאכל את פירותיהם, וגוף הקרקע יישאר לאשה. (לו) שיהא מזון הבית מצוי תמיד, ויהיה מזון ברווח. (לז) לסחור במעות האלה, והרווח יהיה להוצאות הבית.

כא. הָיָה לְאִשָּׁה כְּסָפִים - אִם נָכְסִי צֵאן בְּרָזָל הַזֶּה, הָרִי זֶה נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּהֶן לֹט; וְאִם נָכְסִי מְלֹג הַזֶּה - בֵּין שְׁהִכְנִיסָהּ אוֹתָן לֹמֵא, בֵּין שֶׁנָּפְלוּ לָהּ בִּירִשָּׁה, אוֹ נָתַנּוּ לָהּ בְּמִתְנָה, אוֹ נָפְלוּ לָהּ מִטְּלָטְלִין, אוֹ נָתַנּוּ לָהּ - הָרִי אֵלָיו יִמְכְּרוּ, וְיִלְקַח כָּל קֶרֶקֶעַ, וְהוּא אוֹכֵל פְּרוֹתֶיהָ.^{מב}

לח) שקיבל בעלה אחריותם עליו. לט) כדי להרוויח יותר.

יד. יבִמָּה שְׁלֹא הָיְתָה לָהּ כְּתֻבָּה יוֹ, אוֹ שֶׁמֶחֱלָה
כְּתֻבָּתָהּ - זָכָה בְּנִכְסֵי אָחִיו, וּמוֹכֵר וְנוֹתֵן כְּחֻפְצוֹ;
וּבִשְׂכִנְסָה אֶת יִבְמָתָהּ, יִכְתֹּב לָהּ כְּתֻבָּה מְאֵה, וְהָיוּ
כָּל נִכְסָיו אַחֲרָאִין לְכְתֻבָּתָהּ, בְּשָׂאָר כָּל הַנָּשִׁים שֶׁישׁ
לָהּ כְּתֻבָּה.

(כז) כגון שהיתה ארוסה ולא כתב לה בעלה כתובה, שאינה גובה כלום.

טו. האשה שמכרה או נתנה אחר שנשאת בנכסי צאן ברזל, בין לבעלה בין לאחרים - לא עשת פלוס; וכן • הבעל שמכר זקקע בנכסי אשתו, בין בנכסי צאן ברזל בין בנכסי מלוג - לא עשה פלוס.

טז. מִכָּר מִטְּלָטְלִין שֶׁל נֶכְסֵי צֶאן בְּרֹזֶל - אֵף עַל
פִּי שְׂאִינוֹ רִשְׁאִי, אִם מִכָּר מִמֶּכְרָו קָיָם.

מְכָרוּ [בהסכמת] שְׁנֵיהֶם בְּנִכְסֵי מְלוֹג, בֵּין שְׁלֶקַח מִן
הָאִישׁ תְּחִלָּה וְחִזָּר וּלְקַח מִן הָאִשָּׁה, בֵּין שְׁלֶקַח מִן
הָאִשָּׁה וְחִזָּר וּלְקַח מִן הָאִישׁ - מִכֶּרֶם קָנִים כֵּת.

(כח) כי שניהם מסכימים למכירה.

יז. וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁמָכְרָה אוֹ נָתְנָה נְכָסֶי מְלוֹג לְבַעֲלָהּ - מְכָרָה וּמִתְנַתֶּה קְיָמִין, וְאִינָה יְכוּלָה לִזְמֹר בְּנִכְסֵי מְלוֹג יַנְחֹת רוּחַ עֲשִׁיתִי לְבַעֲלִי^ט; אֲבָל בְּשֹׂאֵר נִכְסִים יֵשׁ לָהּ לִזְמֹר.

(כט) כיון שהם נכסים שלה ממש, לא תהיה ביניהם איבה אם לא תמכרם לו או לאחרים, ואם בכל זאת מכרה לו או לאחרים מכרה קיים.

יח. פִּי־צֶדֶק? הָאִשָּׁה שְׂמִיכָה אוֹ נְתָנָה לְבַעֲלָהּ
מִנְכָּסֶי צֶאֱן פְּרִזֹּל, פִּין

וּאֵף . . שְׁתַּצֵּה אִ"א וְלִמָּה חֲזוֹרָה
וְאִם יְכוּלָה לִזְמַר נַחַת רוּחַ עֲשִׂיתִי
לְבַעֲלָהּ וְתִגְבַּהּ מִנְּחָה בְּטוֹל מִקֶּחַ
לִמָּה וְאִזְוִיה נַחַת רוּחַ יִהְיֶה לָּהּ
כִּי שָׁחֹזֹר וְתִבְטַל מִקֶּחַ, וְאִי קִשְׁיָא
לָךְ הָא נִמְי קִשְׁיָא לֵךְ מִזְּבִין נִוְתַתָּ
לְבַעֲלָהּ לְמוֹחֶלֶת כְּתוּבָתָהּ לְבַעֲלָהּ
מִי אֵל עֲסָקִין כְּשֶׁתִּמְחַלֵּל כְּתוּבָתָהּ
לְבַעֲלָהּ שִׁיחַ הַשֵּׁלֶשׁ שְׂדוֹת בְּלִלָּהּ
וְהֵלֵא אִמְרוּ (נִד) תּוֹסֵפֶת כְּתוּבָה
כְּתוּבָה לְמוֹכֶרֶת וְלִמְוֹחֶלֶת, וְלֹא
הָיָה מְוֹחֶלֶת עֵינֵי שְׂעֻבָּהּ מִחֲלָה
וּמִעֵקֶרָא מִעֵקֶרָא אֲבָל נִוְתַתָּ
וּמוֹכֶרֶת אֵל עֵקֶרָא לְעֵינֵי שְׂעֻבָּהּ
וּכְדִיקִימָא קִימָא וּמִצִּיא לִמְיֹמֵר
נַחַת רוּחַ עֲשִׂיתִי לְבַעֲלָהּ.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כז. בְּהֵמַת מְלוּג, לְבַעַל; וְאִם גֵּרֶשׁ, וְרָצָה הָאִשָּׁה לְתֵן דְּמִים וְלִטֹּל וְלֵד הַשְּׁפָחָה מִפְּנֵי שְׂבַח בֵּית אָבִיהָ - שׁוֹמְעִין לָהּ.

כח. הַכְּנִיסָה לוֹ שְׁנֵי כָלִים אוֹ שְׁתֵּי שְׁפָחוֹת בְּתוֹרַת נִכְסֵי צֶאֱן בְּרִזְל, וְשָׂמוּ אוֹתָן עָלָיו בְּאַלְף זוּז, וְהוֹקְרוּ וְעָמְדוּ בְּאַלְפִים, וְגֵרֶשָׁה - נוֹטְלַת אֶחָד בְּאַלְף שְׁלָה; וְהַשְׁנִי - אִם רָצָה שְׁתַּתֵּן דְּמִיו וְתִטֹּל מִשּׁוּם שְׂבַח בֵּית אָבִיהָ - שׁוֹמְעִין לָהּ.

כט. הַנּוֹתֵן מִתְּנָה לְאִשְׁתּוֹ - בֵּין שְׁנֵתָן לָהּ קֶרְקַע, בֵּין שְׁנֵתָן לָהּ מַעֲוֹת וְלִקְחָהּ בְּהֵן קֶרְקַע - אֵין לְבַעַל פְּרוֹת מִתְּנָה זוּ; וְכֵן הַנּוֹתֵן מִתְּנָה לְאִשָּׁה עַל מִנָּה שְׁלָה יְהִי הַבַּעַל אוֹכֵל פְּרוֹתֶיהָ, אֲלֹא יְהִי פְרוֹתֶיהָ לְאִשָּׁה לְמַה שְׁתַּרְצָה - אֵין הַבַּעַל אוֹכֵל פְּרוֹת מִתְּנָה זוּ. וְכֵן הַמוֹכֶרֶת כְּתֻבָּתָהּ בְּטוֹבַת הַנִּיְהוּי - אוֹתָן הַדְּמִים לְאִשָּׁה, וְאֵין הַבַּעַל אוֹכֵל פְּרוֹתֶיהָ.

(נד) שאם ימות בעלה בחייה, יהיה כסף כתובתה ללוקח, ואם היא תמות בחי בעלה - אין ללוקח כלום.

כ. וְלֵד בְּהֵמַת מְלוּג שְׁנִי, וְנִמְצָא הַגֵּנֶב וְשִׁלֵּם שְׁנִים - הַפֶּסֶל לְאִשָּׁה, שְׁאֵין זֶה פְּרִי שְׁתַּקְּנוּ לוֹ חֻכָּמִים^י. הַחוֹבֵל בְּאִשְׁתּוֹ - כָּל הַנֶּזֶק וְהַצָּר וְהַבִּשָּׁת, שְׁלָה, וְאֵין הַבַּעַל אוֹכֵל פְּרוֹתֶיהָ, כְּמוֹ שְׁתִּיתָבָר בְּהִלְכוֹת חוֹבֵל.

(נה) למרות שולד הבהמה שייך לבעל, בכל זאת תשלום הכפל שייך לאישה, כי חכמים תיקנו שרק פירות שהגיעו מגוף נכסי מלוג שייכים לבעל, וכאן ה'פירות' הגיעו מדבר אחר (מהגניבה).

כט. הַמוֹכֵר קֶרְקַע לְאִשְׁתּוֹ - אִם הָיוּ הַמַּעֲוֹת שְׁלִקְחָהּ בְּהֵן הַקֶּרְקַע מִבַּעַלָּהּ גְּלוּיִין וִידוּעִין לְבַעַל [לפני המכירה] - קָנָתָהּ, וְהַבַּעַל אוֹכֵל פְּרוֹת אוֹתָהּ קֶרְקַע^י. וְאִם הָיוּ מַעֲוֹת טְמוּנִין [ולא היו ידועים לבעל] - לֹא קָנָתָהּ, וְהַבַּעַל אוֹמֵר: 'לֹא מִכְרֵתִי אֲלֹא פְּדִי לְהִרְאוֹת הַמַּעֲוֹת שְׁטַמְנָה'^י; וְאוֹתָן הַמַּעֲוֹת שְׁנִיָּא - יִלְקַח בְּהֵן קֶרְקַע, וְהַבַּעַל אוֹכֵל פְּרוֹת.

(נו) כדין כל נכסיה, שהפירות לבעל. (נז) כל כוונתי הייתה כדי שתגלה את המעות שהחביאה, אבל לא התכוונתי באמת למכור את הקרקע.

ל. הָרִי שְׁנִמְצָאוּ מַעֲוֹת אוֹ מִטְּלָטְלִין בְּיַד הָאִשָּׁה - הִיא אוֹמֶרֶת: 'בְּמִתְּנָה נִתְּנָה לִי', וְהוּא אוֹמֵר: 'מִמַּעֲשֵׂה יָדֶיךָ הֵן, שֶׁהֵן שְׁלִי' - הָרִי זוֹ נִמְצְאָה; וְיֵשׁ

(מ) שהבעל לא קיבל אחריותם עליו, והם ברשות האישה - ואם פחתו, הם פחתו לה. (מא) בעת הנישואין. (מב) כי אם יוציא את הכספים או את המטלטלין, הרי הוא מכלה את הקרן ולא יישאר לה כלום, לפיכך יקנה בהם קרקע שתישאר הקרן קיימת לאשה.

כב. וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁחָבְלוּ בָּהּ [=הכו אותה] אַחֲרֵים - כָּל הַמַּעֲוֹת הָרְאוּיוֹת לְתֵת לָהּ^י, יִלְקַח בְּהֵן קֶרְקַע, וְהַבַּעַל אוֹכֵל פְּרוֹתֶיהָ, כְּמוֹ שְׁתִּיתָבָר בְּהִלְכוֹת חוֹבֵל.

(מג) כתשלומי נזק, כגון: צער, בושת ופגם.

כג. נָפְלוּ לָהּ עֲבָדִים - אֵף עַל פִּי שֶׁהָיוּ זְקָנִים^י הָרִי אֵלֶּי לֹא יִמְכְּרוּ, מִפְּנֵי שְׂבַח בֵּית אָבִיהָ^י. נָפְלוּ לָהּ זִיתִּים וְגִפְנִים, וְלֹא הָיָה לָהּ בְּגוּף הַקֶּרְקַע שֶׁהָאֵילָנוֹת בָּהּ כָּלוּם^י - אִם עוֹשִׁין פְּדִי טְפוּלָן^י לֹא יִמְכְּרוּ, מִפְּנֵי שְׂבַח בֵּית אָבִיהָ^י; וְאִם לֹא - הָרִי אֵלֶּי יִמְכְּרוּ לְעֻצִּים, וְיִלְקַח בְּהֵן קֶרְקַע, וְהוּא אוֹכֵל פְּרוֹת^י.

(מד) ויש בהם רווח מועט, והקרן תיגמר מהר. (מה) כי כל זמן שהם קיימים אצלה - הרי הם לשם ולתפארת לה ולבית אביה, ולפיכך היא יכולה לעכב שלא ימכרו אותם. (מו) אביה קנה עצי זיתים, ללא הקרקע שבהם הם נמצאים. (מז) אם העצים מכניסים מספיק ומכסים את הוצאות הטיפול בהם. (מח) שכל עוד העצים קיימים, זהו שבח וכבוד לבית אביה. (מט) אך אם פירות העצים אינם מכסים את הוצאות הטיפול בעצים, מוכרים אותם וקונים בהם קרקע, והקרקע תישאר לאישה.

כד. נָפְלוּ לָהּ פְּרוֹת מִחֻבְרִין לְקֶרְקַע - הָרִי אֵלֶּי שְׁלֵב בַּעַל; תְּלוּשִׁין מִן הַקֶּרְקַע - שְׁלָה, וְיִמְכְּרוּ וְיִלְקַח בְּהֵן קֶרְקַע^י, וְהוּא אוֹכֵל פְּרוֹת. אֲכָל הַמִּגְרֶשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, וְהָיוּ לָהּ פְּרוֹת מִחֻבְרִין לְקֶרְקַע בְּשִׁעַת גְּרוּשִׁין - הָרִי אֵלֶּי שְׁלָה^י; וְאִם הָיוּ תְּלוּשִׁין - הָרִי אֵלֶּי שְׁלָה^י.

(נ) למרות שפירות אלו לא גדלו ברשותה, הם נחשבים בתורת 'פירות' והוא יכול לאוכלם - כי הם מחוברים לקרקע, והקרקע נחשבת לנכסי מלוג, והוא יכול לאכול את פירות נכסי מלוג. (נא) כי אם יאכל את הפירות, הרי הקרן תתכלה, ולא יישאר דבר לאישה מאותם פירות. (נב) היות והוא לא תלש אותם כאשר היו נשואין - לא זכה בהם. (נג) כי מרגע שתלש אותם - זכה בהם מדין פירות נכסי מלוג.

כה. עֲבָדֵי נִכְסֵי מְלוּג, וּבְהֵמַת נִכְסֵי מְלוּג - הַבַּעַל חַיֵּב בְּמִזְוֹנוֹתֶיהָ וּבְכָל צְרִיכֶיהָ; וְהֵם עוֹשִׁין לוֹ, וְהוּא אוֹכֵל פְּרוֹתֶיהָ. לְפִיכָךְ וְלֵד שְׁפָחָה מְלוּג וְלֵד

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

פרות אלו בלבד, הרי זה אוכל והולך עד שתכלה הקרן. וכן אם הכניסה לו כלי תשמיש בתורת נכסי מלוג - הרי זה משתמש בהן, ולבש ומציע ומכסה עד שיכלה הקרן; וכשיגדש, אינו חייב לשלם הבליות של נכסי מלוג.

(סו) העז עצמה לא הייתה שייכת לאישה, אלא רק החלב שיוצא ממנה, וכן שאר הדברים להלן. (סז) כגון בגד ללבוש.

לה. הורו הגאונים, שנכסי צאן פרזל, אף על פי שפחיתתן על ^[חשבון] הבעל^ס, אם היו הבליות קיימין והיו עושין מעין מלאכתן^ס, נוטלת בליה כמה שהן^ע; ואם לא היו עושין מעין מלאכתן, הרי הן כמי שנגנבו או אבדו, שהוא חייב לשלם בדמיהן ששמו אותן עליו בשעת נשואין. ומנהג פשוט הוא זה. וכל הנושא - על מנהג זה קבל עליו אחריות הנדונא; וכשם שאינו משלם הפחת - כך אינו נוטל השבח אם הותרו דמיהן, לפי מנהג זה.

(סח) כגון שמתו, או פחתו באופן שאין עושים מלאכתם. (סט) דומה למלאכתם. (ע) ואינו משלם את ההפרש.

יש לבעל לכף מקצת עבדי אשתו ואמהותיה, שהיו משמשין לו בבית אשה אחרת שנשא, בין שהיו עבדי מלוג, בין שהיו עבדי צאן פרזל; אבל אינו יכול להוליכן לעיר אחרת שלא מדעת אשתו.

~ יום שני ג' אייר ~

פרק כג

הפקעת זכויות הבעל, זכויות הבעל בנכסי מלוג שלה, מנהגי הנדונא, ומזון בת אשתו.

א. האשה שהתנית על בעלה לבטל זכות מדברים שזכה בהם הבעל - אם כתב לה ועודה ארוסה, קדם הנשואין - אינו צריך לקנות מדוי, אלא כל מה שכתב לה קדם^י; ואם כתב לה אחר נשואין, צריך לקנות מדוי^ה.

(א) כגון לאכול את פירות נכסיה או לבטל את הירושה שהוא יורש אותה. (ב) כתב ויתור על זכויותיו. (ג) לערוך קנין כדי לתת תוקף להסכם. (ד) הואיל ואז עדיין לא זכה

לו להחרים ^[לכלל מבלי לנקוב בשמה] על מי שטוענת דבר שאינו כן, וילקח בהם קרקע, והוא אוכל פרות. ואם אמרה: 'על מנת כן נתנו לי, על מנת שלא יהיה לבעלי רשות בהן אלא אעשה בהן מה שארצה' - עליה להביא ראיה; שכל ממון הנמצא ביד האשה - בחזקת הבעל הוא שיאכל פרותיו, עד שתביא ראיה.

לא. אמרה לו: 'נתת לי מתנה' - נשבעת שבועת הסת שנתן לה הבעל, ואינו אוכל פרותיהן.

לב. אין מקבלין פקדונות לא מן הנשים, ולא מן העבדים, ולא מן הקטנים^{יח}. ואם עבר וקבל מן האשה, יחזיר לאשה; מתה, יחזיר לבעלה. קבל מן העבד, יחזיר לעבד; מת, יחזיר לרבו. קבל מן הקטן, יקנה לו בו ספר תורה או דבר שאוכל פרותיו^{יט}. וכלן שאמרו^י בשעת מיתתן: 'פקדון זה של פלוני הוא'^{סא} - אם היו בחזקת נאמנין אצל זה שהפקדון אצלו^{סב}, יעשה כמו שצווי; ואם לאו, יתן ליורשיהן.

(נח) אסור לקבל מהם פקדון כספי, כי אולי הפקדון הזה אינו שייך להם אלא לבעל או האדון או אביו של הקטן, והם מסתירים ממנו את הכסף. (נט) ולא יחזיר לקטן כי הוא אינו יודע לשמור, והרי זה כמשליך לאיבוד, אלא יקנה לו ספר-תורה ללמוד בו או דבר שנשאר קיים - ואז את הפירות נותן לקטן, והקרן קיימת כי אולי היא של אביו. (ס) נשים, עבדים או קטנים. (סא) הפקדון שהפקדנו אצלו, הוא לא שלנו אלא של פלוני. (סב) אם השומר שהפקדון אצלו, מחזיק מהאישה, העבד או הקטן כאנשים אמינים.

לג. אשה שהיו לה כספים הראויות לבעל לאכל פרותיהן - הוא אומר: 'כך וכך ילקח בהן', והיא אומרת: 'איני לוקחת בהן אלא כך וכך'^{סג} - לוקחין דבר שפרותיו מרבין ויצאיתו מעוטה^{סד}, בין שהיה הדבר כרצונה, בין שהיה כרצונה; ואין לוקחין אלא דבר שגזעו מחליף^{סה} - שמא יאכל הכל, ונמצא הקרן אבד.

(סג) כל אחד רוצה שירכשו עם המעות משהו אחר. (סד) בוחרים בין שתי ההצעות, בהצעה שההוצאות עליה הם זולות, והרווח ממנו גדול. (סה) שגם אם נאכלים כל פירותיו, הקרן שלו לא כלה - כמו עץ, שהגזע אינו כלה, וכל שנה הוא מצמיח מחדש.

לד. האשה שהכניסה לבעלה עז לחלבה^{סו}, ורחל לגזתה, ודקל לפרותיו - אף על פי שאין לה אלא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בנכסים יכול הוא להתנות שלא יזכה בהם כשישאנה. (ה) כי אז כבר זכה בנכסים והרי הוא כשותף עמה, ואינו יכול להסתלק מהם בלי קניין, כדין כל שותף המסתלק משותפותו שאין סילוקו מועיל אלא כאשר יקנו מידו.

ב. התנה עמה קדם ארוסין, שלא יהיה לו דין ודברים בנכסיה - אם מכרה ונתנה, מכרה קים ומתנה קימת; אבל אוכל פרותיהן כל זמן שהן ברשותה. ואם • קנו

מירו כשהיא ארוסה, ואם • פירות א"א כל מה שכתב כאן הכל הבל ורעות רוח.

שאין לו דין ודברים בנכסיה - הרי סלק עצמו מגוף הקרקע, ואין לו בנכסיה פרות לעולם; ואפילו ערער על קנינו ואמר: לא עלה בדעתי שאין לי פרות מפני קנין זה, אלא שאם מכרה קים, שאין אדם נושא אשה בלא נכסים - אין שומעין לו, אלא כבר סלק עצמו מגוף הקרקע.

(ו) עם הארוסה בלא קניין, או אחרי הנישואין וקנו מידו. (ז) ולא פירש בדיק על מה הוא מותר (שהרי בשלושה דברים זוכה הבעל: באכילת הפירות בנכס, ושם תמכור מכרה בטל, ואם תמות הוא יירש אותה). (ח) אנו משערים שהוא לא התכוון לוותר על אכילת הפירות, אלא רק ויתר על הזכות שיש לו לעכב את המכירה, כי זה לא מצוי שאישה תמכור את נכסיה. (ט) היות ובעת שהיא הייתה ארוסה, הוא לא הסתפק רק בויתור על זכויותיו בכתב (שזה מספיק), אלא עשה קנין, סימן שהוא רוצה לחזק את הדברים ש"אין לי דין ודברים בנכסין" כלל, כולל בפירות הקרקע.

ג. התנה עמה שלא יאכל פרות נכסיה - הרי זה אינו אוכל פרותיהן; אבל מוכרין את הפירות, ולוקחין בהן קרקע, והוא אוכל פרותיה, שלא סלק עצמו אלא מפרות נכסים אלו בלבד.

(י) כי סילק את עצמו רק מפירות הנכסים, ולא מפירי פירותיהם.

ד. התנה שלא יאכל פרות נכסיה ולא פרי פרותיהן - לוקחין הפירות וקונין בהן קרקע, ולוקחין פרות קרקע זו וקונין בהן קרקע שניה, והוא אוכל פרות אלו, שהם פרי פרי פרות. וכן הדבר תמיד, עד שיתנה עמה שלא יהיה לו פרות ולא פרי פרות עד עולם, ואחר כך לא יהיה לו פרות, בחייה; אבל אם מתה, יירש הכל.

ה. התנה עמה שלא יירשנה - הרי זה לא יירשנה, אבל אוכל פרות בחייה. וכן אם התנה עמה שירש מקצת נכסיה, וכן אם התנה שאם מתה בלא בנים יחזרו נכסים לבית אביה - הפל קים.

ו. במה דברים אמורים? בשהתנה עמה קדם שתנשא; שהנחלה הבאה לו לאדם שלא ממשפחתו - מתנה עליה שלא יירשנה קדם שתהיה ראוייה לו; אבל אם התנה עמה אחר שנשא - תנאו בטל, וירשנה כמו שבארנו.

(יב) שאינו יורש אותה. (יג) שלא מירושת אבותיו, אלא על ידי מעשיו, כגון נחלת אשתו שבאה לו על ידי נישואיו. (יד) לפני הנישואין, כי עד הנישואין אפילו אם מתה אינו ראוי ליורשה. ולפיכך יכול לומר לה: לא יהיה לי חלק באותו ממון העתיד לבוא לו, שאין מזכים לאדם בעל כורחו. (טו) כיוון שברגע זה הירושה כבר ראוייה לו, כי אם היא תמות עכשיו, מיד הוא יורש אותה - ועל זה אינו יכול לוותר.

ז. התנה • עמה אחר נישואין, שלא יהיו לו דין ודברים בנכסיה ולא בפרי פרותיהן עד עולם בחייה ובמותה - הרי זה אינו אוכל פרות כלל; אבל אם מתה, יירשנה כמו שבארנו.

השגת הראב"ד
התנה • פירות א"א נ"ל שחסר מכאן וקנו מירו, ואע"פ שקנו מידו לסילוק הירושה אינו מועיל אחר נישואין לפי שסילוק הירושה לאחר מותה היא ואינו הקנאה לשום אדם והוא ליה קנין דברים והנישואין כבר חלו על הכל אבל תנאי דקודם נישואין לא חלו הנישואין אלא על מנת שלא יירשנה ותנאי ממון קיים.

ח. הבעל שהוציא הוצאות על נכסי מלוג, בין שהוציא מעט ואכל פרות הרבה, בין שהוציא הרבה ואכל פרות מעט, אפילו אכל גרוגרת [=תאנה מיובשת] אחת דרך פבור^{טז}, או שאכל [שוה] דינר אחד אפילו שלא דרך פבור [ברחוב], ואפילו לא לקח בפירות מה שהוציא אלא חבילה של זמורות - מה שהוציא הוציא, ומה שאכל אכל.

(טז) בביתו על שולחנו, ולא בשוק או בשדה דרך עראי. (יז) ענפי גפן, שהם מאכל לפילים, והאכיל מהם את בהמתו. (יח) וכשהוא מגרש אותה אינו יכול לתבוע את הוצאותיו.

ט. וכן אם נפלו לה כספים במקום רחוק, והוציא עליהן הוצאות עד שהביאן, או עד שהוציאן מיד

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מה שבכתבתה כמנהג המדינה. ובכל הדברים האלו וכיוצא בהן, מנהג המדינה עקר גדול, ועל פיו דנין; והוא שיהיה אותו מנהג פשוט [נפרץ] בכל המדינה.

יג. איש ואשה שהיו ביניהן שדוכין [הסכמה להתחתן], ואמר לה: 'במה את מכנסת לי', 'כך וכך', ואמרה לו: 'במה אתה נותן לי או כותב לי', 'כך וכך', וכן האב שפסק על ידי [בשביל] בנו ובתו: 'במה אתה נותן לבנך', 'כך וכך', 'ובמה אתה נותן לבתך', 'כך וכך', ועמדו וקדשו - קנו אותן הדברים אף על פי שלא היה ביניהן קנין. ואילו הן הדברים שנקנין באמירה.

יד. במה דברים אמורים? בשפסק האב לבתו, בין גדולה ובין קטנה, ופסק האב האחר לבנו, ובנשואין ראשונים - שדעתו של אדם קרובה אצל בנו, ומרב שמחתו בנשואין הראשונים גמר [בליבו] ומקנה לו באמירה; אבל אח שפסק לאחותו, או אשה שפסקה לבתה, וכן שאר קרובים, או האב שפסק לבנו או לבתו בנשואין שניים - לא קנו אותן הדברים, עד שיקנו מיד הפוסק שנתן כך וכך.

טו. האב שפסק על ידי בתו, לא קנת הבת המתנה עד שיקנס אותה בעלה; וכן הבן לא קנה עד שיקנס; שכל הפוסק, אינו פוסק אלא על מנת לנכס. לפיכך, הפוסק מעות לחתנו, ומת קדם שיקנס, ונפלה לפני אחיו ליבום - יכול האב לומר ליתם: 'לאחיי הייתי רוצה לתן, ולך איני רוצה לתן', ואפילו היה הראשון עם הארץ והשני חכם; ואף על פי שהבית רוצה בו.

טז. הפוסק מעות לחתנו, והלך האב למדינה אחרת^כ - יכולה היא לומר לבצל: 'אני לא פסקתי על עצמי, מה אני יכולה לעשות, או פנס בלא נדוניא, או פטרני בגט'; אבל אם פסקה היא על עצמה ולא הגיעה [השיגה] ידה - הרי זו יושבת עד שתמצא מה שפסקה או עד שתמות.

(כג) ואין לו כאן נכסים.

ולמה לא תפטר עצמה במרדות^כ? שהמורדת כשהיא ארוסה - הבעל רוצה לכנסה, והיא אינה רוצה; אבל זו אין הבעל רוצה בה עד שתתן

מי שהיו אצלו, ולקח בהן קרקע, ואכל פרותיה בשעור - מה שהוציא הוציא, ומה שאכל אכל.

הוציא ולא אכל, או שאכל פחות ממשעור - שמין במה השביח, ושואלין אותו במה הוציא: אם השביח יתר על ההוצאה - ישבע בנקיטת חפץ במה הוציא, ונוטל ההוצאה; ואם ההוצאה יתרה על השביח - אין לו מן ההוצאה אלא בשעור השביח, ובשבוועה.

י. במה דברים אמורים? במגרש. אבל האשה שמרדה על בעלה^כ, אפילו אכל הרבה, שמין לו במה אכל, ופוחת אותו ממה שראוי לתן לו מן ההוצאה אחר שישבע, ונוטלו; שלא הקנה לה כדי שתטל ותצא מעצמה.

(ט) שאנו אומרים מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל. (כ) והיא דורשת גט.

וכן המוציא הוצאות על נכסי אשתו קטנה, ומאנה - רואין במה אכל ובמה הוציא ובמה השביח, ושמין לו באריס^{כא}, שהרי ברשות ירד.

(כא) פועל המשתכר באחוזים מן היבול.

יא. מנהגות רבות יש בנדוניא - יש מקומות שנהגו שיקתבו בכתבה הנדוניא ביתר על דמיה בשליש או בחמש או במחצה, כגון שתהיה נדוניתה מאה, וכותבין שהכניסה לו מאה וחמשים כדי להרבות בפני העם; וכתבוא לגבות, לא תגבה אלא המאה.

ויש מקומות שנהגו לכתב בפחות, ואם פסקה להוציא לו במאה בליס^{כב}, נותנת שנה מאה ועשרים או מאה וחמשים, וכותבין שהכניסה לו מאה. ויש מקומות שנהגו לכתב שנה בשנה. ויש מקומות שנהגו שיתן האיש מעות לפי [ערך] הנדוניא דבר קצוב [אחת מסויים], שתתקשט בו הפלה ותקנה בו בשמים וכיוצא בהן. ויש מקומות שנהגו שיקניס האיש שום [=משנה] משלו לאשה, יצטרף לנדוניתה להתנאות בו.

(כב) כלים בשווי מאה.

יב. הנושא סתם [ולא פירש סכום הכתובה], כותב ונותן כמנהג המדינה; וכן היא שפסקה להכניס, נותנת כמנהג המדינה; וכשתבוא לגבות כתבה, מגבין לה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שְׂכּוּפִין אֹתוֹ וּמוֹצִיא^ב, הֲרִי הִיא כָּכָל הַנָּשִׁים, וַיֵּשׁ לָהּ כְּתֻבָּהּ וּשְׂאָר תְּנָאֵי כְּתֻבָּהּ; וְכֵן זִכָּה הַבֶּעַל בָּמָה שְׂזֻכָּה בְּשְׂאָר הַנָּשִׁים.

(א) אשה עקרה שאינה יכולה ללדת. (ב) כדי שישא אשה שראויה ללדת כדי לקיים מצוות פריה ורביה. (ג) הואיל מלכתחילה הוא ידע שהיא איילונית, ואין כאן מקח טעות.

ב. אָבֵל הַנוֹשֵׂא אִשָּׁה, וְלֹא הִפִּיר בָּהּ, וְנִמְצְאָת אִילֻנִית אוֹ מִחְיָבִי
 השנת הראב"ד וכן... לחן א"א הרב ז"ל כך כתב (ספ"א) ותמהנו עליו על אילונות שלא הכיר בה למה יש לה תוספת. **לֹא הִפִּיר בָּהּ -** אין להן עקר כְּתֻבָּה וְלֹא תְנָאֵי מִתְנָאֵי כְּתֻבָּה, אָבֵל תּוֹסֶפֶת יֵשׁ לָהֶן; וְאִין לָהֶן מְזֻנּוֹת, וְאִפְלוּ לְאַחֵר מוֹתוֹ. וּכְשׁוּפִין אוֹתָן וּמִפְרִישִׁין בִּיגִיחֵן, אִין מוֹצִיאִין מִן הַבֶּעַל פְּרוֹת שְׂאָבֵל.

(ד) כגון גרושה לכהן, ולא ידע שהיא גרושה כאשר נשאה. (ה) שניה לעריות, שאסורה מדברי סופרים. (ו) כי התוספת הבעל התחייב מעצמו, והרי זה כמו מתנה. (ז) כשכופין את הבעל לגרש אותה.

ג. וְלָמָּה אִין לָהֶן עֵקֶר וַיֵּשׁ לָהֶן תּוֹסֶפֶת? הֲעֵקֶר שֶׁהוּא תִקְנַת חֲכָמִים, כְּדִי שְׂלֹא תִהְיֶה קָלָה בְּעֵינֵינוּ לְהוֹצִיאָהּ, הוּאִיל וְלֹא הִפִּיר בָּהּ, אִין לָהּ עֵקֶר^ח. אָבֵל תּוֹסֶפֶת שֶׁהוּא חַיִּב עֲצָמוֹ בָּהּ כָּל זְמַן שֶׁתִּרְצֶה וְתַעֲמִד לִפְנֵינוּ [תהיה נשואה לו], **הֲרִי עֲמִידָה בְּתֵנָאֵי שְׂלֵה, וְהֲרִי הִקְנִיתָ לוֹ הַנְּאֻתָהּ, וְהֲרִי הִיא עוֹמֶדֶת, אָבֵל הַתּוֹרָה אָסְרָה אוֹתָהּ עָלֵינוּ, וְמָה הִיא יוֹכֵלָה לַעֲשׂוֹת^ט, לְפִיכָף יֵשׁ לָהּ תּוֹסֶפֶת -** שְׂאִין מַעֲשִׂיהָ הֵם הַגּוֹרְמִין לָהּ לְהֵאָסֵר אַחֵר הַנְּשׂוּאִין, אֲלֹא אֲסוּרָה הִיחָה מִקֶּדֶם.

(ח) וכאן אין תקנת חכמים, כי גם הם רוצים שהוא יגרש אותה מהר. (ט) את התוספת הוא נתן לה כמתנה מצידו, בהנאה שיש לו שהיא תהיה עמו, והיא מצידה מקיימת את התנאי, רק הבעיה שלו שהתורה אסרה עליו להיות ביחד. (י) במקרה שלנו לא מעשה גרמו לאסור את הנישואין, שנאמר שבגלל מעשיה היא תפסיד את התוספת, אלא היא הייתה אסורה עוד לפני הנישואין והיא לא עשתה דבר נגד.

ד. וְלָמָּה לֹא חִלְקוּ בְּשִׁנְיָה בֵּין הִפִּיר בָּהּ בֵּין לֹא הִפִּיר בָּהּ, אֲלֹא אָמְרוּ 'אִין לָהּ עֵקֶר כְּתֻבָּה כָּכָל מְקוֹם'^י? מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְדַבְּרִי סוֹפְרִים, עָשׂוּ בָּהּ חֲזוּקִים^{יב}.

הַנְּדוּנָא שְׂפִסְקָה, וְהִיא רוֹצֶה בּוֹ, שֶׁהִרִי הִיא אוֹמֶרֶת לוֹ: 'אוֹ כָּנֶס אוֹ פֶּטֶר'. בָּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּגִדּוּלָהּ; אָבֵל קִטְנָה שְׂפִסְקָה עַל עֲצָמָה - כּוּפִין אוֹתוֹ לְתֵן גֵּט, אוֹ יִכְנֶס בְּלֹא נְדוּנָא^{יג}.

(כד) שהיא תאמר שהיא שונאת את בעלה, ואז כופין עליו לגרשה מיד. (כה) כי תנאי הקטנה אינו נחשב לשום דבר.

יז. הַנוֹשֵׂא אֶת הָאִשָּׁה, וּפִסְקָה עִמּוֹ שִׁיחִיָּה זֵן אֶת בְּתֻלָּתָהּ כִּף וְכָף שָׁנִים - חַיִּב לְזוּנָה אוֹתָן הַשָּׁנִים שֶׁקָּבַל עַל עֲצָמוֹ; וְהוּא שְׁתִּיתָנוּ עַל דְּבַר זֶה בְּשַׁעַת קִדּוּשֵׁינוּ^{יד}, אָבֵל שְׂלֹא בְּשַׁעַת קִדּוּשֵׁינוּ - עַד שִׁיקְנוּ מִיָּדוֹ, אוֹ שִׁיכְתֹּב בְּשִׁטָּר וְכִיּוּצָא בּוֹ, כְּמוֹ שִׁיכְתֹּבָר בְּהִלְכוֹת מְקָח וּמִמְכָּר.

(כו) מאיש אחר. (כז) שמתוך שמחת חתונתם גמר בלב שלם.

נִתְגַּרְשָׁה בְּתוֹךְ הַשָּׁנִים שֶׁקָּבַל עַל עֲצָמוֹ לְזוּן אֶת בְּתֻלָּהּ, וְנִשְׂאָת לְאַחֵר, וּפִסְקָה עִמּוֹ שִׁיחִיָּה זֵן אֶת אוֹתָהּ הַבַּת כִּף וְכָף שָׁנִים - לֹא יֹאמֶר רֹאשׁוֹן: 'לִכְשֶׁתְּבוֹא לְבִיתִי אֲזוּנָה', אֲלֹא מוֹלִיךְ מְזֻנּוֹתֶיהָ לְמִקּוֹם שֶׁהִיא שָׁם אִמָּה^{טו}. וְכֵן לֹא יֹאמְרוּ שְׁנֵיהֶם: 'הֲרִי אָנוּ זִנִּין אוֹתָהּ בְּאַחַת'; אֲלֹא אֶחָד זָנָה, וְאֶחָד נוֹתֵן לָהּ דְּמֵי מְזֻנּוֹת.

(כח) כלומר, במקום ששם האמא שלה.

יח. נִשְׂאָת הַבַּת בְּתוֹךְ זְמַן זֶה, הַבֶּעַל חַיִּב בְּמְזֻנּוֹתֶיהָ; וּבְעֵלִי אִמָּה שְׁנֵיחָהּ, כָּל אֶחָד מֵהֶן נוֹתֵן לָהּ דְּמֵי מְזֻנּוֹת. מֵתוֹ אִלּוּ שְׂפִסְקוּ לְזוּן אוֹתָהּ - אִם קָנוּ מִיָּדָן, אוֹ שֶׁחַיִּב עֲצָמוֹ בְּשִׁטָּר, הֲרִי זֶה כְּבֶעַל חוֹב בְּשִׁטָּר, וְטוֹרֶפֶת מְזֻנּוֹתֶיהָ מִנְכָּסֶיהָ הַמְשַׁעֲבָדִין^{טז} עַד סוֹף הַזְּמַן שֶׁפִּסְקוּ; וְאִם פִּסְקוּ בְּשַׁעַת הַקִּדּוּשִׁין וְלֹא הָיָה שָׁם קִנְיָן - הֲרִי הֵן דְּבָרִים שְׂלֹא נִתְּנוּ לְהַכְתֵּב, וְאִינָה טוֹרֶפֶת בְּמְזֻנּוֹתֶיהָ.

(כט) שנמכרו ללקוחות על ידי בעלי אמה. (ל) מנכסים משועבדים, אבל גובה היא מן היורשים כדין מלווה בעל פה.

פֶּרֶק כֹּד

דין כתובת נשים שאסורות עליו, נשים שעברו על דת משה ויהודית או שזנו, ודין נשים שנאנסו

א. הַנוֹשֵׂא אֶת הָאִילֻנִית^א, וְלֹא הָיוּ לוֹ בָּנִים וְלֹא אִשָּׁה אַחֶרֶת לְפָרוֹת וּלְרִבּוֹת מִמֶּנָּה - אָף עַל פִּי

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מה שאבד או נגנב או פלה עד ששחק מנכסי צאן פרזל, אין הבעל חייב לשלם; שהרי היא נתנה לו רשות להיותן אצלו^י. וכל שאבד או נגנב מנכסי מלוג, חייב לשלם - הפך מכל הנשים; מפני שאין שם אישות גמורה, לא זכה בנכסי מלוג^י.

(כד) והיא ידעה שאסורה לו, אם כן מחלה לו כבר מלכתחילה. ולמרות שהוא שקיבל עליהם אחריותם, עם ביטול הקידושין שהיו בטעות - בטלה ממילא אחריותו. (כה) כי במקרים אלו אין נישואין גמורים, ולכן אנחנו מחשיבים את הבעל כאילו הוא אדם זר שאכל בנכסי אשתו, שצריך לשלם על מה שנהנה.

ט. והממאנת, אין לה פליות^י כלל; שאין מוציאין מן הבעל דבר ממה שאבד או נגנב, בין מנכסי מלוג בין מנכסי צאן פרזל; אלא נוטלת הנמצא לה, ויוצאה.

(כו) נכסיה שבלו ונשחקו לגמרי.

י. מי שזנתה תחת בעלה - אין לה כתובה, לא עקר ולא תוספת; ואין מוציאין מן הבעל דבר ממה שאבד או נגנב מנכסי צאן פרזל שלה, ואין צריך לומר נכסי מלוג. ולא המזנה בלבד, אלא אף העוברת על דת משה או על דת יהודית^י, או היוצאת משום שם רע - אין לה כתובה, לא עקר ולא תוספת, ולא תנאי מתנאי כתובה. וכל אחת מהן, נוטלת הנמצא מנדונייתה ויוצאה; ואין הבעל חייב לשלם כלום, לא מה שפחת ולא מה שאבד.

(כז) מנהגים מסויימים כפי שיסביר בהלכות הבאות.

יא. ואלו הן הדברים שאם עשת אחד מהן עברה על דת משה - יוצאה בשוק ושער ראשה גלוי, או שנודרת או נשבעת ואינה מקימת, או ששמשה מטתה והיא נדה^י, או שאינה קוצה [=מפרישה] לה חלה; או שהאכילה את בעלה דברים אסורים, ואין צריך לומר בגון שקצים ונבלות^י, אלא דברים שאינם מעשרין^י.

(כח) ואמרה לבעלה: טהורה אני. (כט) שאיסורם התורה. (ל) שאיסורם בזמן הזה הוא מדרבנן.

והיאך יודע דבר זה? בגון שאמרה לו: 'פרות אלו פלוני הכהן תקנם לי, ועסה זו פלוני הפריש לי חלתה, ופלוני החכם טהר לי את הבתם' - ואחר

(יא) אפילו אם הכיר בה קודם הנישואין. (יב) כדי שלא יזלזלו בתקנות חכמים, היו צריכים לחזק אותם, אבל איסורים מהתורה אינם צריכים חיזוק.

אבל אם נשא אחת מחיבי לאוין והפיר בה, או אחת מחיבי עשה בין הפיר בה בין לא הפיר בה - יש לה כתובה; שחיבי לאוין שהפיר בה, רצה לזוק [=להזיק] בנכסיו^י, וחיבי עשה אסורין קל. ויש לשתיקה מזונות לאחר מותו^י, וכן אם לוּתה ואכלה^י חייב לשלם. וכשכופין אותן להוציא מוציאין מן הבעל כל פרות שאכל מכל נכסיה^י.

(יג) הוא החליט לזון אותה, ו'להזיק' לנכסיו. (יד) אבל בחייו אין להן מזונות כי עליהן לצאת מבעליהן מיד, משום עבירה. (טו) שבעלה הלך למדינת הים ולא השאיר לה מזונות. (טז) כי הוא אכל את הפירות שלא לפי הדין, כי אסור לו להנישא להם.

ה. הממאנת^י - אין לה עקר כתובה^י, אבל תוספת יש לה^י; ואין מוציאין מן הבעל פרות שאכל. ואם לוּתה כשהיתה תחתיו, ואכלה, ואחר כך מאנה - אין מוציאין אותן מזונות מן הבעל^י.

(יז) קטנה יתומה שהשיאה אמה או אחיה, ויכולה למאן ולצאת בלא גט. (יח) כי היא מעצמה יוצאת נגד רצונו. (יט) כי את התוספת הוא נתן לה מתוך חיבה, והוא ידע מראש שהיא קטנה ויכולה למאן. (כ) כי כשם שאין לה כתובה, כך אין לה מזונות שהם תנאי כתובה.

ו. מי שזנת תחת בעלה - אין לה כתובה, לא עקר ולא תוספת^י, ולא אחד מתנאי כתובה; שהרי מעשיה גרמו לה להאסר על בעלה.

(כא) שהרי לא עמדה בתנאי שלה שתהיה נאמנת לו.

ז. והיאך דין נשים אלו^י בנדוניא שלהן? כל אשה שנדונייתה קימת, אפלו זנת - נוטלת שלה והולכת. ואם היתה שונה או מחיבי עשה, בין הפיר בה בין לא הפיר בה, או שהיתה אילנית או מחיבי לאוין, והפיר בה - הרי היא בנדונייתה ככל הנשים.

(כב) הנשים הנדונות בפרק זה, שאסורות על בעליהן.

ח. נכסי צאן פרזל, חייב באחריותו^י; ונכסי מלוג, מה שנגנב או אבד, אבד לה.

(כג) שאם נגנבו או אבדו, חייב לשלם.

היתה אילנית או מחיבי לאוין, ולא הפיר בה - כל

טו. כיצד היא יוצאה משום שם רע? כגון שהיו שם עדים שעשו דבר מכער ביותר, שהדברים מראין שהיתה שם עברה, אף על פי שאין שם עדות ברורה בזנות. כיצד? כגון שהיתה בחצר לבדה, וראו רוכל יוצא, ונכנסו מיד בשעת יציאתו ומצאו אותה עומדת מעל המטה והיא לובשת המכנסים או חוגרת אזור, או שמצאו רק לח למעלה מן הפלח^ל; או שהיו שניהן יוצאין ממקום אפל או מעלין זה את זה מן הבור וכיוצא בו; או שראו אותו מנשק על פי חלוקה; או שראו אותן מנשקין זה את זה, או מגפפין [=מחבקים] זה את זה, או שנכנסו זה אחר זה והגיפו הדלת, וכיוצא בדברים אלו. אם רצה בעלה להוציאה - תצא, ואין לה כתבה; ואין זו צריכה התראה.

(לה) רשת, שפורשים על המיטה להגן על הישן בה מיתושים וזבובים. וברור שכאשר הרוכל היה שם, עם שכבה על המיטה ופניה כלפי מעלה, וירקה בשעת התשיש.

טז. עוברת על דת משה או דת יהודית, וכן זו שעשת דבר מכער - אין כופין את הבעל להוציא, אלא אם רצה לא יוציא. ואף על פי שלא הוציא, אין לה כתבה; שהכתבה תקנת חכמים היא, כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה, ולא הקפידו אלא על בנות ישראל הצנועות, אבל אלו הפרוצות אין להן תקנה זו, אלא תהיה קלה וקלה להוציאה. יז. מי שראה אשתו שזנת, או שאמרה לו אחת מקרובותיו או מקרובותיה שהוא מאמין וסומכת דעתו על דבריהם שזנת אשתו, בין שהיה האומר איש בין שהיתה אשה - הואיל וסמכה דעתו לדבר זה שהוא אמת, הרי זה חייב להוציא ואסור לו לבוא עליה, ויתן כתבתה^ל; ואם הודת לו שזנת, תצא בלא כתבה. לפיכך משביעה בנקיטת חפץ שלא זנת תחתיו, אם ראה אותה בעצמו, ואחר כך תגבה כתבתה; אבל בדברי אחר, אינו יכול להשביעה^ל אלא על ידי גלגול^ל.

(לו) למרות שהוא מאמין לדברי העד, אין בכוחו לגרום לה שתפסיד את ממונה אלא בעדות של שני עדים. (לי) שהרי הוא אינו טוען טענת ודאי, כי הוא לא ראה, ואין נשבעים

שאכל, או בא עליה, שאל [את] אותו [חכם] פלוני ואמר: 'לא היו דברים מעולם'; וכן אם החזקה נדה בשכונותיה^ל, ואמרה לבעלה טהורה אני, ובא עליה.

(לא) שראו אותה לובשת בגדים שרגילים ללבוש בזמן הנדה, ולבעלה אמרה טהורה אני.

יב. ואיזו היא דת יהודית? הוא מנהג הצניעות שנהגו בנות ישראל; ואלו הן הדברים שאם עשת אחד מהן עברה על דת יהודית: יוצאה לשוק או למבוי מפלש^ל וראשה פרוצ ואין עליה רדיד [=צעיף גוף] בשאר הנשים, אף על פי ששערה מכסה במטפתה; או שהיתה טוה בשוק, וורד וכיוצא בו כנגד פניה על פדחתה [=מצחה] או על לחיה, בדרך שעושות הגויות הפרוצות; או שטוה בשוק, ומראה זרעותיה לבני אדם; או שהיתה משחקת עם הבחורים; או שהיתה תובעת תשמיש מבעלה בקול רם, עד ששכונותיה שומעות אותה מדברת על עסקי תשמיש; או שהיתה מקללת אבי בעלה בפני בעלה.

(לב) רחוב צר שפתוח לרשות הרבים.

יג. עזרא תקן שתהיה האשה חוגרת בסנר [לכסות ערוותה] תמיד בתוך ביתה, משום צניעות; ואם לא חגרה - אינה עוברת על דת, ולא הפסידה כתבתה. וכן אם יצתה בראשה פרוצ מחצר לחצר בתוך המבוי - הואיל ושערה מכסה במטפתה, אינה עוברת על דת.

יד. העוברת על דת - צריכה התראה^ל ועדים^ל, ואחר כך תפסיד כתבתה. עברה בינו לביתה, וידע שהיא עוברת על דת, והתרה בה בלא עדים, וחזרה ועברה - הוא טוען ואומר: 'עברה אחר התראה', והיא אומרת: 'לא עברתי כלל', או 'לא התרו בי' - אם רצה להוציא, הרי זה נותן כתבה אחר שתשבע שלא עברה, שאם תודה שעברה אחר התראה אין לה כלום.

(לג) שמא תחזור בה, ואם תחזור לא תפסיד כתובתה. (לד) על ההתראה ועל העבירה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שָׁמָּה עֵינֶיהָ נִתְּנָה בְּאַחֵר; וְאִם הָיְתָה נֶאֱמָנָה לוֹ, אוֹ שֶׁאִמָּר לוֹ אָדָם שֶׁהוּא סוֹמֵךְ עַל דְּבָרָיו - יוֹצִיא וַיִּתֵּן כְּתֻבָּה.

כד. הָאוֹמֵר לֹא שָׁתוּ בִּפְנֵי שְׁנַיִם: 'אֵל תִּסְתְּרֵי עִם פְּלוֹנִי', וְנִכְנְסָה עִמּוֹ לְסִתֵּר בִּפְנֵי עֲדִים וְשָׁהָת כְּדִי טְמֵאָה ^{מא} - הָרִי זֶה אֲסוּרָה עַל בְּעֻלָּה עַד שִׁישְׁקָנָה מִי הַמְּרִים, כְּמוֹ שִׁיתְּבָאָר בְּהִלְכוֹת שׁוּטָה. וְאִם מֵת קֵדָם שִׁישְׁקָנָה - אֵין לָהּ כְּתֻבָּה, וְאִף עַל פִּי שְׂלֵא מְצָאוּ דָּבָר מְכַעֵר; שְׁאֵין לָהּ דָּבָר מְכַעֵר יוֹתֵר מִזֶּה ^{מב}. וְהַיּוֹם, שְׁאֵין שָׁם מִי שׁוּטָה, נֶאֱסָרָה עָלָיו אֲסוּר עוֹלָם; וְתֵצֵא בְּלֹא כְּתֻבָּה, לֹא עֶקֶר וְלֹא תוֹסֶפֶת, שֶׁהָרִי מַעֲשִׂיהָ הָרְעִים גֶּרְמוֹ לָהּ לְהֶאֱסֹר.

(מא) שיעור זמן כדי שיספיק לזנות עמה. (מב) שנסתתרה עם החשוד אחרי שבעלה התרה בה.

כה. אָמַר לָהּ בִּינוּ לְבִינָה: 'אֵל תִּסְתְּרֵי עִם פְּלוֹנִי', וְרָאָה אוֹתָהּ שֶׁנִּסְתְּרָה עִמּוֹ וְשָׁהָת כְּדִי טְמֵאָה - הָרִי זֶה אֲסוּרָה עָלָיו בְּזִמְנָה הַזֶּה שְׁאֵין שָׁם מִי שׁוּטָה; וְחַיִּב לְהוֹצִיא, וַיִּתֵּן כְּתֻבָּה ^{מב}. וְאִם הוֹדָת שֶׁנִּסְתְּרָה אַחֵר שֶׁהִתְרָה בָּהּ, תֵּצֵא בְּלֹא כְּתֻבָּה; וְלִפְיָכֶּךָ מִשְׁבִּיעָה עַל זֶה, וְאַחֵר כֶּךָ יִתֵּן כְּתֻבָּה.

(מג) כי אינו נאמן להפסיד את כתובתה על פי עצמו.

פֶּרֶק כֵּה

דיני נדרים ומומים שהתגלו לאחר הנישואין

א. הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה סֵתָם, וְנִמְצְאוּ עָלֶיהָ נִדְרִים - תֵּצֵא בְּלֹא כְּתֻבָּה, לֹא עֶקֶר וְלֹא תוֹסֶפֶת. בְּאֵלוּ נִדְרִים אָמְרוּ? שְׂלֵא תֹאכַל בֶּשֶׂר, אוֹ שְׂלֵא תִשְׁתֶּה יַיִן, אוֹ שְׂלֵא תִתְקַשֵּׁט בְּמִינֵי ^[בגדי] צְבָעוֹנִין; וְהוּא הַדִּין לְשֹׂאֵר הַמִּינִים שֶׁדִּרְךָ כָּל אֲנָשִׁי הַמָּקוֹם לְהִתְקַשֵּׁט בָּהֶן. אֲבָל אִם נִמְצָא עָלֶיהָ נִדֵּר אַחֵר חוּץ מֵאֵלּוּ, לֹא הִפְסִידָה כָּלּוּם.

ב. וְכֵן הַכּוֹנֵס אִשָּׁה סֵתָם, וְנִמְצָא בָּהּ מוֹם מְמוּמִי נָשִׁים שֶׁכָּבֵר בְּאֲרָנוֹם, וְלֹא יָדַע הַבַּעַל בְּמוֹם זֶה, וְלֹא שָׁמַע בּוֹ וְרָצָה - הָרִי זֶה תֵּצֵא בְּלֹא כְּתֻבָּה, לֹא עֶקֶר וְלֹא תוֹסֶפֶת.

(א) הוא לא ידע על המום הזה, ולא הסכים לזה.

על טענת ספק. (לח) אם היא התחייבה לו שבועה על נושא אחר, הוא מגלגל ומוסיף עליה גם שבועה זו שלא זינתה תחתיו.

יח. אָמְרָה לוֹ אִשְׁתּוֹ שֶׁזִּנְתָה תַּחְתּוֹ בְּרִצּוֹנָה - אֵין מִשְׁגִּיחִין בְּדְבָרֶיהָ, שָׁמָּה עֵינֶיהָ נִתְּנָה בְּאַחֵר; אֲבָל אִבְדָּה כְּתֻבָּתָה עֶקֶר וְתוֹסֶפֶת, וְאִבְדָּה הַבְּלִיּוֹת לֹט - שֶׁהָרִי הוֹדָת בְּזִנּוּת. וְאִם הָיְתָה מֵאֲמִינָה וְסוֹמְכָת דַּעְתּוֹ עַל דְּבָרֶיהָ, הָרִי זֶה חַיִּב לְהוֹצִיא. וְאֵין בֵּית דִּין כּוֹפִין אֶת הָאִישׁ לַגֵּרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ בְּדָבָר מִדְּבָרִים אֵלּוּ, עַד שֶׁיִּבְאֹוּ שְׁנֵי עֲדִים וְיַעֲדוּ שֶׁזִּנְתָה אִשְׁתּוֹ זֶה בִּפְנֵיהֶן לְרִצּוֹנָה, וְאַחֵר כֶּךָ כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא.

(לט) מה שאבד או נגנב מנכסי נדונייתה.

יט. הָאִשָּׁה שֶׁזִּנְתָה תַּחַת בְּעֻלָּה בְּשִׁגְגָה אוֹ בְּאֵנָס - הָרִי זֶה מִתְּרַת לְבְּעֻלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר ²⁸: "וְהָיָא לֹא נִתְּפָשָׁה" [=נאנסה], הָא נִתְּפָשָׁה מִתְּרַת. בֵּין שֶׁאֲנָסָה יִשְׂרָאֵל, בֵּין שֶׁאֲנָסָה גוֹי. וְכָל שֶׁתַּחֲלַת בִּיאָתָה בְּאֵנָס, אִף עַל פִּי שְׁסוּפָה בְּרִצּוֹן, וְאִפְּלוּ אָמְרָה: 'הִנֵּיחוּ לוֹ, שְׂאֵלְמָלָא לֹא אָנֹס אוֹתִי הַיִּיטִי שׁוֹכְרָתוֹ' - הָרִי זֶה מִתְּרַת; שֶׁהִצֵּר לְבָשָׁה, וּמִתְּחַלְתָּה בְּאֵנָס הָיְתָה.

(מ) כגון שהיו בבית אחד אשתו ואשת איש אחרת, והוא התכוון להיות עם אשתו, ובטעות הזדמנה לו האישה השניה, וגם היא שגגה, שסברה שבעלה הוא זה שבא עליה.

כ. נָשִׁים שֶׁגִּנְבוּ אוֹתָן לְסֻטִּים [=שודדים] - הָרִי הֵן בְּשִׁבּוּיּוֹת, שֶׁהֵן אֲנוּסוֹת, וּמִתְּרוֹת לְבְּעֻלָּהֶן; וְאִם הִנִּיחוּם [=שחררום] וְהִלְכוּ [=חזרו] לְלִסְטִים מַעֲצָמֵן - הָרִי אֵלּוּ בְּרִצּוֹן, וְאֲסוּרוֹת לְבְּעֻלָּהֶן. וְדִין הַנֶּאֱנָסֶת וְדִין הַשּׁוֹגְגָת אַחֵר הוּא, שֶׁהִשְׁגָּה צַד אָנֹס יֵשׁ בָּהּ.

כא. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּשֶׁהָיָה בְּעֻלָּה יִשְׂרָאֵל; אֲבָל אִשְׁתּוֹ כִּהֵּן שִׁשְׁגָּה אוֹ שֶׁנֶּאֱנָסָה, אֲסוּרָה לְבְּעֻלָּה - שֶׁהָרִי נַעֲשִׂית זִנָּה מִכָּל מְקוֹם, וְהוּא אֲסוּר בְּזוֹנָה כְּמוֹ שִׁיתְּבָאָר בְּהִלְכוֹת אֲסוּרֵי בִיאָה.

כב. וְאַחַד אִשְׁתּוֹ יִשְׂרָאֵל אוֹ אִשְׁתּוֹ כִּהֵּן שֶׁנֶּאֱנָסָה - כְּתֻבָּתָה קִיָּמָה, הָעֶקֶר וְהַתּוֹסֶפֶת; וְלֹא הִפְסִידָה כָּלּוּם. וְכוֹפִין אֶת הַכֹּהֵן לִתֵּן לָהּ כְּתֻבָּתָה וְלַגְרָשָׁה.

כג. אִשְׁתּוֹ כִּהֵּן שֶׁאִמָּרָה לְבְּעֻלָּה: 'נֶאֱנָסְתִּי', אוֹ 'שִׁגְגָתִי וְנִבְעַלְתִּי לְאַחֵר' - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לְדְבָרֶיהָ,

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ההוראה מכך היא שגם כאשר יהודי נמצא בחושך כפול ומכופל של הגלות וחושב שנדבק בו ענינים שאינם רצויים מהגלות ואיך יוכל להגאל מזה, יכול ליפול ברוחו וכו'.

צריך לדעת שהקב"ה "שמע ורצה" ומה שישראל נמצאים בגלות הוא ברצונו של הקב"ה ומכיון שידוע מזה ורוצה בזה הרי זה ראה שהוא בחד עם ישראל גם בגלות ובאופן של קידושין.

כוונת הגלות היא שישראל יבררו ויזככו את גשמיות וחומריות העולם ע"פ הוראות התורה ויעשו את העולם כפי שהוא, ל"עולם תורני" ע"י שאינם מתפעלים מנסיגות הגלות ואדרבא, הגלות מעוררת אצלם חיוזק בהתקשרות עם הקב"ה ע"י לימוד התורה וקיום המצוות.

יין מלכות, ספר נשים, סימן יג
מתוך רמב"ם "פרדס המלך"

דָּבָר יָדוּעַ הוּא, שְׁאֵין דִּין זֶה אֶלָּא בְּאוֹתָן הַמְּקוֹמוֹת שֶׁהֵיָה מְנַהֵג הַנָּשִׁים שֶׁם לְהֵלֵךְ בְּשׁוּק וּפְנִינָהּ גְלוּיֹת, וְהַכֹּל יוֹדְעִין אוֹתָן וְאוֹמְרִין: 'זוֹ הִיא בְּתוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי וְזוֹ הִיא אֶחָתוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי', כְּמוֹ עָרִי אֲדוֹם בְּזֶמֶן הַזֶּה. אֲבָל מְקוֹמוֹת שְׁאֵין דֶּרֶךְ הַבְּנוֹת שֶׁם לְצֵאת לְשׁוּק כָּלָל, וְאִם תֵּצֵא הַבַּת לְמִרְחָץ בְּנִשְׁפָּה [=בְּחוּשָׁן], תֵּצֵא מִתְּנַפְרָה [=בְּחֶחֱבָא] וְלֹא יֵרָאֶה אוֹתָהּ אָדָם חוּץ מִקְרֹבוֹתֶיהָ - הֲרִי זֶה טוֹעֵן [שֶׁלֹּא יָדַע] אֵף בְּמוֹמִין שְׁבַּגְלוּי; וְהוּא שֶׁלֹּא יֵהִיָּה שֶׁם מִרְחָץ, אוֹ שֶׁלֹּא יֵהִיָּה לוֹ קְרוֹבָה לְבָדֵק בָּהּ.

אֲבָל הֵיָה שֶׁם מִרְחָץ בְּעִיר זֹו שְׁאֵין דֶּרֶךְ הַנָּשִׁים לְצֵאת בָּהּ וּפְנִינָהּ מְגֻלּוֹת, וַיֵּשׁ לוֹ קְרוֹבָה - אֵינִי יָכוֹל לְטַעַן, שֶׁהֲרִי הַכֹּל רוֹאִין אוֹתָהּ עֲרֻמָּה בְּמִרְחָץ. וְאִם דִּרְכָן לְהַחֲבֹא וּלְהַתְּנַפֵּר אֵף בְּמִרְחָץ, וְשֶׁתֵּהִיָּה הַבַּת רוֹחֶצֶת בְּלִילָה, אוֹ בְּבֵית [חֹדֶר] קֶטָן שְׁבַּמִּרְחָץ לְבָדָה, עַד שֶׁלֹּא תֵרָאֶה וְלֹא תִנְדַּע - הֲרִי זֶה טוֹעֵן אֵף בְּמוֹמִין שְׁבַּגְלוּי; שְׂדֻכָּרִים אֱלוֹ דְּכָרִים שֶׁל טַעַם הֵן, וְאֵינֶן גִּזְרֵת הַתְּנִיב.

ג. הוֹרִי מְקַצֵּת הַגְּאוֹנִים, שֶׁזֶה שְׁאֵמְרוּ חֲכָמִים: 'מִפְּנֵי שֶׁהוּא בּוֹדֵק בְּקְרוֹבוֹתֶיהָ' - אֵינִי קְרוֹבוֹתִי בְּלִבִּי, אֶלָּא מִיִּדְעִי; וְאֶפְלוּ הֵיָה גֵר בְּעִיר, וְאֵין לוֹ קְרוֹב כָּלָל - אִם יֵשׁ שֶׁם מִרְחָץ, אֵינִי יָכוֹל לְטַעַן; שְׂאֵפְשֵׁר שֶׁיִּהְיֶה לוֹ רַעִים, וְאוֹמֵר לְאֶחָד מֵרַעִי

כִּיצַד? הֵיָה מִרְחָץ בְּעִיר וְהִי לוֹ קְרוֹבִים - אֵינִי יָכוֹל לֹמַר 'לֹא יָדַעְתִּי מוֹמִין אֱלוֹ, וְאֶפְלוּ מוֹמִין שְׁבַסְטֵר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בּוֹדֵק בְּקְרוֹבוֹתֶיהָ, וְחִזְקָה שֶׁשָּׁמַע וְרָצָה. וְאִם אֵין שֶׁם מִרְחָץ, אוֹ שֶׁלֹּא הִי לוֹ קְרוֹבִים - טוֹעֵן בְּמוֹמִין שְׁבַסְטֵר; וְנִכְפָּה בְּעֵתִים יְדוּעִים, הֲרִי הוּא מְמוֹמִי סְתֵר. אֲבָל בְּמוֹמִין שְׁבַגְלוּי, אֵינִי יָכוֹל לְטַעַן, שֶׁהֲרִי הַכֹּל רוֹאִין אוֹתָן וְאוֹמְרִין לוֹ, וְחִזְקָתוֹ שֶׁשָּׁמַע וְנִתְפָּיס.

(ב) והוא לא ידע מהם. (ג) אפילפסיה - שחולה במחלת הנפילה. (ד) שהמחלה תוקפת אותה בזמנים קבועים, ואז היא נזהרת שלא לצאת ולהיות בין אנשים.

~ נקודות משיחות קודש ~

"הַפּוֹנֵס אֶשֶׁה סֶתֶם, וְנִמְצָא בָּהּ מוֹם . . הֲרִי זֹו תֵּצֵא בְּלֹא בְּתָבָה . . הֵיָה מִרְחָץ בְּעִיר . . אֵינִי יָכוֹל לֹמַר 'לֹא יָדַעְתִּי מוֹמִין אֱלוֹ, וְאֶפְלוּ מוֹמִין שְׁבַסְטֵר . . וְחִזְקָה שֶׁשָּׁמַע וְרָצָה."

דין זה יש לבאר בפנימיות הענינים לענין הנישואין שבין הקב"ה וכןסת ישראל - "המקדש עמו ישראל על ידי חופה וקידושין" - ביצי"מ ומ"ת. שהרי "מה שהוא עושה הוא מצוה לישראל לעשות" ועוד לפני שקידש את ישראל ועוד קודם שהלכו ישראל לגלות מצרים - ידע הקב"ה אודות ה"מומים" שיהיו לישראל מהיותם במצרים (עובדי ע"ז וכו') שהרי הקב"ה יודע העתידות, ואעפ"כ הבטיח בברית בית הבתרים ש"אחרי כן יצאו ברכוש גדול" וא"כ הדין הוא שהקידושין חלים מבלי להתחשב ב"מומים" גם "מומים" חמורים.

ויתרה מזה: לשון הרמב"ם - "שמע ורצה" ולא שמע והסכים או שמע וויתר וכו', היינו שאם הבעל שמע קודם על המומים, אין הכוונה שהסכים או ויתר אלא "רצה" - הוא רוצה זאת.

ועד"ז בנוגע לקב"ה כיון שידע מקודם אודות המומים שיהיו, הרי זו ראה ש"רצה" שיהי' כן. כמבואר בכ"מ שכל ענין המומים בא מצד הקב"ה שרצונו שיהיו ענינים הפכיים אלו כדי שעי"ז יתווסף גם המעלה של עבודת התשובה (נוסף על עבודת הצדיקים).

ואדרבא, זה רצונו האמיתי - "רצה" כמאמר חז"ל במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים עומדים שם עד כדי כך ש"אין יכולים לעמוד שם" ולכן מבלי הבט על המומים, מתקיימים הנישואים בין הקב"ה וכנס"י בשלימותם - בנין עדי עד - ישראל וקב"ה כולא חד.

~ הפניות לשיחות קודש ~

וחזקתו ששמע ונתפייס: גם הקב"ה ידע ב"מומים" שייגרמו לבני ישראל בארץ מצרים ובכ"ז בחר בהם! - סה"ש תשמ"ח ח"ב ע' 378.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ב. עֲצָמוֹ, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר בְּהִלְכוֹת אִסּוּרֵי בִיָּאָה.

(י) זמן קבוע שבו היא רואה דם נידה. (יא) מטליות שהאישה מקנחת את עצמה בהן. (יב) לבדוק בו אם ראתה דם נדה ואז תפרוש מבעלה. (יג) שמא ראתה דם בשעת תשמיש. (יד) שתי המטליות, הם חוץ מהמטלית שהבעל מקנח את עצמו אחר תשמיש, לבדוק אם ראתה דם.

ח. וְאִם עַל פִּי שְׁמוֹם גָּדוֹל הוּא זֶה טו, לֹא הִפְסִידָה כָּלּוֹם טו, שֶׁהָיָה בּוֹדֵקֶת עֲצָמָהּ תַּחֲלָה וּמִשְׁמָשָׁת.

(טו) שאסורה לשמש עד שתבדוק בעד. (טז) מכתובתה ומשאר זכויותיה.

הָיָה שֶׁבִּדְקָה עֲצָמָהּ וּנְבִעָלָה, וּבִעַת שֶׁקִּנְחָה עֲצָמָהּ הָיָה וְהוּא נִמְצָא דָם עַל עַד שָׁלָה אוֹ עַל עַד שָׁלוּ - אִם אֶרֶץ זֶה פַּעַם אַחֵר פַּעַם שֶׁלֹּשָׁה פַּעַמִּים סְמוּכוֹת זוֹ לְזוֹ, הָיָה זֶה אִסּוּרָה לְשֹׁכֵב עִם בַּעֲלָהּ, וְתֹצֵא בְּלֹא כְּתָבָה, לֹא עֶקֶר וְלֹא תוֹסֶפֶת טו, וְאִין לָהּ תִּנְאִי מִתְּנָאִי כְּתָבָה, שֶׁהָיָה אֵינָה רְאוּיָה לְתַשְׁמִישׁ. וְיוֹצִיא וְלֹא יַחְזִיר לְעוֹלָם, שְׁמָא תִּתְרַפָּא, וְנִמְצָא שָׁלָה גָמַר לְגִרְשָׁה בְּשַׁעַת גְּרוּשִׁין טו. וּמִתְּרַת לְהַנְשֵׂא לְאַחֲרֵי, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר בְּעֵנִין הַנֶּגְדָה.

(יז) כי חזקה שהיא רואה דם בשעת תשמיש, אם כן בעת התשמיש היא תמיד נידה ואסורה עליו. (יח) שאין לך מום גדול מזה. (יט) הבעל לא יחזיר אותה לעולם, שמא היא תלך ותתרפא, ואחר שתתרפא יאמר הבעל: אילו הייתי יודעת שהיא תתרפא, לא הייתי מגרשה מלכתחילה – ואז הוא מגלה דעתו שלא התכוון לגרשה באמת, והגט יהיה בטל למפרע. (כ) כי ייתכן שהיא רואה דם רק בזמן תשמיש עם בעלה הראשון, אבל עם בעלה השני לא תראה דם.

ט. בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים? בְּשִׁהִיָּתָהּ כֶּף מִתְחַלֵּת נִשְׁוֹאֶיָּהּ, וּמִבְעִילָהּ רְאוּיָהּ רְאָת דָּם; אֲבָל אִם אֶרֶץ לָהּ חָלִי זֶה אַחֵר שֶׁנִּשְׁוֹאָתָה, נִסְתַּחֲפָה שְׂדֵהוּכָא. לְפִיכָךְ אִם בָּעַל פַּעַם אַחַת וְלֹא נִמְצָא דָם, וְאַחֵר כֶּף חֲזָרָה לְהִיּוֹת רוּאָה דָם בְּכָל עֵת תַּשְׁמִישׁ - יוֹצִיאָהּ וְיִתֵּן כְּתָבָהּ וְלֹא יַחְזִיר עוֹלָמִית, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

(כא) מזלו הרע גרם לו. (כב) שהרי אינה ראויה להיות עמו מחמת איסור נדה.

י. וְכֵן כָּל אִשָּׁה שֶׁנִּלְדָּה בָּהּ מוּמִין אַחֵר שֶׁנִּשְׁוֹאָתָה, אֶפְלוּ נַעֲשִׂית מִכֶּת שְׁחִין - אִם רָצָה לְקַיֵּם, וְאִם רָצָה לְהוֹצִיא יִתֵּן כְּתָבָהּ.

יא. הָאִישׁ שֶׁנִּלְדָּה בּוֹ מוּמִין אַחֵר שֶׁנִּשְׁוֹאָתָה, אֶפְלוּ נִקְטָעָה יָדוֹ אוֹ רַגְלוֹ, אוֹ נִסְמִית עֵינָיו, וְלֹא רָצָת

שֶׁתְּבַדֵּק לוֹ אִשְׁתּוֹ אוֹ אַחֲוָתוֹ עַל פְּלוּגִית; וּלְפִיכָךְ חֲזָקָתוֹ שֶׁשְׁמַע וְנִתְפָּיס. וְלֹא יִרְאֶה לִּי דִין זֶה; שְׁאִין כָּל אָדָם מוֹצִיא כָּל מָה שֶׁבִּלְבוֹ מִדְּבָרִים אֵלָיו לְכָל אֶלָּא לְקְרוֹבָיו, וְעוֹד שְׁאִין דַּעְתּוֹ סוּמְכָת אֶלָּא לְדַבְּרֵי קְרוֹבָיו בִּיֹּתֵר.

ד. בִּיצֵד הִיא טַעֲנַת הַמוּמִין? אִם הָיָה הַמוּמִין שֶׁנִּמְצָאוּ בָּהּ מוּמִין שְׁוֹדָאִי הָיָה בָּהּ קֶדֶם שֶׁתִּתְאַרְס, כְּגוֹן אֶצְבַּע יִתְרָה וְכִיּוֹצָא בָּהּ - עַל הָאֵב לְהִבִּיא רְאִיָּה שְׂיַדַּע בָּהֶן הַבֶּעַל וְרָצָה, אוֹ שֶׁחֲזָקָתוֹ שְׂיַדַּע; וְאִם לֹא הִבִּיא, תֹּצֵא בְּלֹא כְּתָבָהּ כָּלָל.

(ה) שוודאי נולדה עמה, וזה היה לפי האירוסין. (ו) כגון שהיה המום בולט, ובוודאי ראה הבעל והתרצה.

הָיָה מוּמִין שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁנִּלְדָּה אַחֵר הָאִרוּסִין - אִם נִמְצָאוּ בָּהּ אַחֵר שֶׁנִּכְנְסָה לְבֵית בַּעֲלָהּ, עַל הַבֶּעַל לְהִבִּיא רְאִיָּה שְׂעַד שְׁלֹא נִתְאַרְסָה הָיָה בָּהּ, וְהָיָה מִקְחוֹ מִקַּח טַעוֹת; וְאִם נִמְצָאוּ בָּהּ וְהָיָה בְּבֵית אֲבִיהָ, עַל הָאֵב לְהִבִּיא רְאִיָּה שֶׁאַחֵר הָאִרוּסִין נִלְדָּהּ, וְנִסְתַּחֲפָה שְׂדֵהוּכָא.

(ז) היות שהיא נמצאת עדיין בבית אביה, אנו אמורים שכנראה הם כבר היו קודם האירוסין, ולפיכך על אביה להביא ראיה שמומים אלו נולדו אחרי האירוסין. (ח) התקלקלה שדהו, כלומר מזלו הרע של הבעל גרם לו שאשתו תקבל מום.

ה. הִבִּיא הַבֶּעַל רְאִיָּה שְׂעַד שְׁלֹא נִתְאַרְסָה הָיָה בָּהּ, אוֹ שֶׁהוֹדָת לוֹ בְּכָךְ, וְהִבִּיא הָאֵב רְאִיָּה שֶׁרָאָה וְשָׁתַק וְנִתְפָּיס, אוֹ שֶׁחֲזָקָתוֹ שְׂיַדַּע בָּהֶן וְנִתְפָּיס - הָיָה זֶה חֵיב בְּכְתָבָהּ.

(ט) כגון שהיה המום בולט, או שיש שם מרחץ ודאי סיפרו לו על זה.

ו. בָּא עַל אִשְׁתּוֹ וְשָׁהָה בְּמָה יָמִים, וְטָעַן שְׁמוֹם זֶה לֹא נִרְאָה לוֹ עַד עֵתָה - אֶפְלוּ הִיָּה כְּתוּבָה שֶׁקִּמְטִים, אוֹ בְּכָף הַרְגֵּל - אִין שוֹמְעִין לוֹ; חֲזָקָה שְׁאִין אָדָם שׁוֹתָה בְּכוֹס אֶלָּא אִם כֵּן בּוֹדֵקוֹ יִפָּה זָפָה, וְחֲזָקָתוֹ שְׂיַדַּע וְרָצָה.

ז. הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה, וְנִמְצָאוּ שְׁאִין לָהּ וָסֶת קְבוּעָה לְנִדְתָּהּ, אֶלָּא לֹא תִרְגֵּשׁ בַּעֲצָמָהּ עַד שֶׁתִּתְאַרְס דָּם נִדָּה - הָיָה זֶה לֹא תַשְׁמֵשׁ אֶלָּא בְּשָׁנֵי עֲדִים טו שְׁבוֹדֵקֶת בָּהֶן עֲצָמָהּ, אַחֵר לִפְנֵי הַתַּשְׁמִישׁ וְאַחֵר לְאַחֵר הַתַּשְׁמִישׁ, חוּץ מִן הָעֵד שֶׁל אִישׁ שֶׁמִּקְנָהּ

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

לשמה, גופו של גט, כתיבה במחובר, עדים, קריאת הגט, זמן הגט.

א. אין האשה מתגרשת אלא בכִּתְבָּהּ שִׁנְיָעָהּ לָהּ, וכתב זה הוא הנקרא 'גט'; וְעִשְׂרָה דְּבָרִים הֵן עָקֵר הַגְּרוּשִׁין מִן הַתּוֹרָה, וְאֵלּוּ הֵן: שְׁלֹא יִגְרַשׁ הָאִישׁ אֶלָּא בְּרִצּוֹנוֹ, וְשִׁנְיָרֵשׁ בְּכִתְבָּהּ וְלֹא בְּדִבְרֵי אַחֲרֵי, וְשִׁיחָהּ עֲנִין [משמעות] הַכֶּתֶב שֶׁגִּרְשָׁהּ וְהִסִּירָהּ מִקְּנָנָהּ, וְשִׁיחָהּ עֲנִינוּ דְּבַר הַכּוֹרֶת בֵּינוּ לְבִינָהּ, וְשִׁיחָהּ נִכְתָּב לְשִׁמְהָ, וְשְׁלֹא יִהְיֶה מְחֻסֵּר מַעֲשֵׂה אַחֵר כְּתִיבָתוֹ אֶלָּא נִתְּיָנָהּ לָהּ, וְשִׁיחָנָהּ לָהּ, וְשִׁיחָנָהּ לָהּ בְּפָנֵי עֲדִים, וְשִׁיחָנָהּ לָהּ בְּתוֹרַת גְּרוּשִׁין, וְשִׁיחָהּ הַבַּעַל אוֹ שְׁלוּחוֹ הוּא שְׁנוֹתָנוּ לָהּ. וְשֶׁאֵר הַדְּבָרִים שֶׁבִּגְט - כְּגוֹן הַזְּמַן [התאריך], וְחִתּוּמֵי הָעֲדִים, וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן - הַכֹּל מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים [=חכמים].

(א) "גט" זהו כינוי לכל שטר ותעודה, והפירוש המלא של "ספר כריתות" הוא "גט פטורין", אך רגילים לקרוא לגט אישה "גט" סתם. (ב) ואין האישה יכולה לכפות את בעלה לגרשה. (ג) כגון בכסף וכדומה, בניגוד לקידושין שהאישה מתקדשת בכסף ובשטר. (ד) ולא שהוא מגרש את עצמו ממנה. (ה) ללא תנאים המקשרים ביניהם גם לאחר הגירושין. (ו) לשם אישה זו המתגרשת. (ז) ולא יכתבוהו על דבר מחובר שנדרש לתולשו לפני המסירה. (ח) או לידי שליחה או לתוך רשותה. (ט) שתדע בזמן הנתינה שזהו גט המגרש אותה ולא שטר אחר. (י) ולא שתקח היא מעצמה.

ב. וּמִנֵּין שֶׁעֲשָׂרָה דְּבָרִים אֵלּוּ מִן הַתּוֹרָה? שְׁנָאֵמַר¹: "וְהָיָה אִם לֹא תִמָּצֵא חֵן בְּעֵינָיו וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתָת וְנָתַן בְּיָדָהּ, וְשָׁלַחָהּ מִבֵּיתוֹ"; "אִם לֹא תִמָּצֵא חֵן בְּעֵינָיו" - מִלְּמַד שֶׁאִינוּ מְגַרְשִׁין אֶלָּא בְּרִצּוֹנוֹ; וְאִם נִתְּגַרְשָׁה שְׁלֹא בְּרִצּוֹנוֹ, אֵינָה מְגַרְשָׁת. אֲבָל הָאִשָּׁה מִתְּגַרְשָׁת לְרִצּוֹנָהּ וְשְׁלֹא לְרִצּוֹנָהּ [בעל]

[כורחה].

ג. "וְכָתַב" - מִלְּמַד שֶׁאֵינָה מִתְּגַרְשָׁת אֶלָּא בְּכָתְבָּהּ. "לָהּ" - לְשִׁמְהָ. "סֵפֶר כְּרִיתוֹת" - דְּבַר הַכּוֹרֶת בֵּינוּ לְבִינָהּ, שְׁלֹא יִשְׁאָר לוֹ עָלֶיהָ רְשׁוּת; וְאִם עָדִין לֹא נִכְרַת בֵּינוּ לְבִינָהּ, אֵינָה מְגַרְשָׁת, כִּמּוֹ שִׁיחָבָאָר.

(יא) ולא באמצעות כסף. (יב) יש לכתוב את הגט במיוחד בשביל האישה המתגרשת הזו. (יג) כגון שהציב תנאי לגירושין ואמר לה: "הרי זה גיטך על מנת שלא תשתי יין

אֲשֶׁתוֹ לִישָׁב עִמּוֹ - אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא וְלָתֵן כְּתָבָהּ, אֶלָּא אִם רָצָת, תִּשָּׁב; אִם לֹא רָצָת, תִּצָּא בְּלֹא כְּתָבָהּ כְּדִין כָּל אִשָּׁה מוֹרְדָת.

אֲבָל אִם נוֹלַד לוֹ רֵיחַ הֶפֶה, אוֹ רֵיחַ חֲטָט, אוֹ שְׁחֹז [הפך] לְלֶקֶט צוֹאֵת כְּלָבִים, אוֹ לְחֶצֶב נִחֲשֶׁת מַעֲקוּרִי, אוֹ לְעַבְד עוֹרוֹת - כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא וְלָתֵן כְּתָבָהּ; וְאִם רָצָת לִישָׁב עִם בַּעְלָהּ, תִּשָּׁב.

(כג) ממקום מוצאו באדמה. (כד) כי כל המלאכות האלה מאוסות ומסריחות, והיא יכולה לומר איני יכולה לקבל ריח רע.

יב. נַעֲשֶׂה הָאִישׁ מִכָּה שְׁחִין - כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא, וְיָתֵן כְּתָבָהּ. וְאַף עַל פִּי שֶׁהִיא רוֹצָה לִישָׁב, אֵין שׁוֹמְעִין לָהּ, אֶלָּא מִפְּרִישִׁין אוֹתָהּ בַּעַל כְּרָחֵן, מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְמַקְתוּכָה; וְאִם אָמְרָה: 'אֲשָׁב עִמּוֹ בְּעֲדִים, כְּדִי שְׁלֹא יָבֹא עָלֶיהָ' - שׁוֹמְעִין לָהּ.

(כה) בשרו נמק מחמת התשמיש.

יג. מִי שֶׁהָיָה בַּעְלָהּ בַּעַל רֵיחַ פֶּה, אוֹ רֵיחַ חֲטָט, אוֹ מְלֶקֶט צוֹאֵת כְּלָבִים, וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן, וְמָת, וְנִפְלָה לְפָנֶי אָחִיו, וַיֵּשׁ בּוֹ אוֹתוֹ מוֹם שֶׁהָיָה בְּכַעְלָהּ - יְכוּלָה הִיא לומר: 'לֹאֲחִיף הָיִיתִי יְכוּלָה לְקַבֵּל, וְלֹף אֵינִי יְכוּלָה לְקַבֵּל'; וְיִחְלֹץ, וְיָתֵן כְּתָבָהּ.

(כו) ואינו יכול לכוף אותה להתייבם או להפסיד כתובתה.

כְּרִיף וְחִמָּא דְּסִיעִין

~ יום שלישי ד' אייר ~

הַלְכוֹת גְּרוּשִׁין

יֵשׁ בְּכָלֶלן שְׁתֵּי מִצְוֹת - אַחַת מִצְוַת עֲשֵׂה, וְהוּא שִׁנְיָרֵשׁ הַמְּגַרֵּשׁ בְּסֵפֶר; שְׁנִיָּה מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה, וְהוּא שְׁלֹא יַחְזִיר גְּרוּשָׁתוֹ מִשְׁנֻשָּׁאת. וּבִאֲוִיר שְׁתֵּי מִצְוֹת אֵלּוּ בִּפְרָקִים אֵלּוּ.

פֶּרֶק א

ביאור הדינים העיקריים בגירושין: רצון, כתיבה

1. דברים-כ"ה, כד, א.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כתב הטפס במחבר ותלשו, ואחר כך כתב שם האיש, ושם האשה, והזמן, והרי את מתרת לכל אדם^י, וחתמו ונתנו לה - הרי זה פשריכא.

(ט) טופס הגט הוא הנוסח הכללי האחד לכל הגיטין ובו מקומות פנויים למילוי פרטים שהם עיקר הגט, כגון שם האיש והאשה, זמן הכתיבה וכו'. (כ) שכל אלה הם עיקר הגט ונקראים "תורף הגט". (כא) כלומר, לכתחילה אסור לכתוב במחבר אפילו את טופס הגט, מחשש שיכתוב גם את התורף במחבר שאז הגט פסול לגמרי, אבל אם כבר כתב הטופס במחבר, ולאחר שתלש אותו כתב עליו את התורף, הגט כשר.

ח. כתב כל הגט על עלה הזרוע בעציץ נקוב^י - אף על פי שנתן לה העציץ בלוי, הגט פסול; גזרה, שפא יקטם^י; אבל פותב הוא על חרשו^י [=כלי חרס] של עציץ, ונותנו לה^י.

(כב) שיש נקב בתחתית העציץ ונחשב כמחבר לקרקע. (כג) יתלוש את העלה מהעציץ ויתן לה, ובכך יפסול את הגט כי היה מעשה נוסף בין הכתיבה למסירה. (כד) ולא חוששים שישבור את חתיכת החרס וייתן לה.

ט. ומנין שאינו נותנו לה אלא בתורת גרושין? שנאמר: "ספר פריית ונתן בידה", שיתן אותו בתורת ספר פריית. אבל אם נתנו לה בתורת שהוא שטר חוב^י או מזוזה, או שנתנו בידה והיא ישנה ונעורה והרי הוא בידה - אינו גט^י; ואם אמר לה אחר כך 'הרי זה גט' - הרי זה גט^י.

(כה) שאמר לה: קחי שטר חוב זה. (כו) גט שניתן לאישה בשנתה אינו גט, מכיוון שאינה שומרת עליו ולא נחשב שהיא קיבלה אותו. (כז) שאמירת משפט זה נחשבת כנתינה חדשה.

י. אמר לעדים: 'ראו גט שאני נותן לה', וחרז ואמר לה: 'כנסו שטר חוב זה' - הרי זה פשר, שהרי הודיע את העדים שנתנו בתורת גרושין^י, וזה שאמר לה 'שטר חוב', מפני שגכלם ממנה^י.

(כח) החובה היא שהעדים יידעו שמדובר בגט ואין חובה שהאישה תדע שזהו גט, כפי שרואים מכך שניתן לגרש אישה חרשת למרות שאינה מבינה. (כט) ולא בגלל שאין בכונתו לגרש אותה.

יא. המקרש צריך שיאמר לה פשיתן לה הגט: 'הרי זה גט', או 'הוא גט', וכיוצא בזה; ואם נתן בידה ולא אמר פלוס, הרי זה פסול. במה דברים

לעולם" אינה מגורשת, מכיוון שהיא עדיין קשורה אליו בחיובה לקיים את התנאי.

"ונתן בידה" - מלמד שאינה מתגרשת עד שיתן הגט לידה, או ליד שלוחה שהוא בידה, או לחצרה; שהכל בידה, כמו שיתבאר. "ושלחה" - שיהיה ענין הגט שהוא המשלח אותה, לא שישלח עצמו ממנה.

ד. כיצד? כתב לה: 'הרי את משלחת', 'הרי את מגרשת', 'הרי את לעצמך', 'הרי את מתרת לכל אדם', וכל פיוצא בזה הענין - הרי זו מגרשת; וגופו של גט^י: 'הרי את מתרת לכל אדם'. אבל אם כתב לה: 'איני בעליך', 'איני ארוסיך', 'איני אישך' - אין זה גט, שנאמר: "ושלחה", ולא שישלח עצמו ממנה. וכן הפותב לאשתו: 'הרי את בת חורין' - אינו גט^י.

(יד) המשפט העיקרי שיש לכתוב בגט. (טו) מכיוון שאין זה ביטוי של גירושין, אלא ביטוי של שחרור מעבדות.

ה. זה שנאמר בתורה "ושלחה מביתו", אין ענינו שלא יגמרו גרושיה עד שתצא מביתו; אלא משגיג הגט לידה, גמרו גרושיה, ואף על פי שעדין היא בביתו, כמו שיתבאר. שלא נאמר "ושלחה" אלא שאם גרש ולא הוציאה מביתו [והתייחד עימה], הרי זה כמי שגרש והחזיר גרושתו^י; לפיכך צריכה ממנו גט שני, כמו שיתבאר.

(טז) בקידושי ביאה, ואף על פי שלא ראוה שנבעלה, העדים שראו אותם מתייחדים, נחשבים עדי הקידושין.

ו. ומנין שלא יהיה מחסר מעשה אחר פתיכתו? שנאמר: "וכתב ונתן", מי שאינו מחסר אלא פתיכה ונתינה הוא הגט הפשר; יצא דבר שמחסר קציצה [=תלישה] אחר הפתיכה. לפיכך אם כתב הגט על קרן הפרה, נותן לה את הפרה^י; ואם חתף הקרן אחר שכתב ונתנו לה - אינו גט. וכן אם כתב במחבר [לעץ או לקרקע] - אף על פי שחתמו בו העדים אחר שתלשו, ונתנו לה - אינו גט^י.

(יז) אם נתן לה את הפרה יחד עם הקרן שמחוברת אליה במטרה לגרש אותה, מגורשת. (יח) מכיוון שתוכן הגט נכתב במחבר.

ז. אין פותבין במחבר [לקרקע] אפלו טפס הגט^י;

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

אחרים - שעקר הגרושין בעדי מסירה [המעידים על מסירת הגט].

(לד) למרות שמדין תורה העדים שראו את מסירת הגט מידי הבעל לאישה הם העדות העיקרית לגירושין. (לה) שיהיו העדים חתומים על הגט. שאז אפילו אם הם ימותו, יהיה אפשר להסתמך על חתימת ידם.

טז. חתמו בו שנים, ועבר ונתנו לה בינו לבניה [ללא עדים], או שנמצאו עדי מסירה פסולין - הרי זה פשר, הואיל ועדים שבו [שחתומים בשטר] פשרין, והרי הגט יוצא מתחת ידה; ויש מי שהורה מן הגאונים שהוא פסול.

(לו) שהיו קרובים קרבת משפחה זה לזה, או שעברו עבירה מדברי תורה. (לז) שהגט נמצא אצלו, ואפשר לאמת את תוכנו על ידי העדים החתומים בו.

יז. העידו מתוכו [עדי חתימה שיכתוב השטר] פסולין, אפלו אחד פסול ואחד פשר, ונתנו לה בפני שני עדים פשרין - הרי זה פסול, שנמצא כמזיף מתוכו.

יח. הרחיק את העדים מן הכתב [משורה האחרונה של גט] מלא שתי שיטין [=שורות] - פסול; וכמה ירחיק את העדים מן הכתב [וייהא כשר]? פחות מכדי שתי שיטין, כדי שיהיו נקראין עמו [ברצף] לח. כמה דברים אמורים? כשהיה הגט יוצא מתחת ידה, ולא היו שם עדי מסירה; אבל אם מסרו לה בעדים - אף על פי שהן מרחקין הרבה, ואין נקראין עמו, ואף על פי שאין חתום עליו עד כלל - הרי זה פשר, שעקר הגרושין בעדי מסירה.

(לח) כדי שיהיה ברור שהם חתמו על תוכן השטר.

יט. העדים שנותנין הגט בפניהם צריכין לקרותו [לשון], ואחר כך יתנו לה; ואם נתנו לה בפניהם תחלה, חזרין וקוראין אותו אחר שנתנו לה. קראוהו והוא ביד הבעל או ביד שלוחו והחזירוהו לו, וחזר הוא והכניסו לתוך ידו ונתנו לה - חזרין וקוראין אותו.

אמורים? בשלא היה מדבר עמה על עסקי גטה; אבל אם היה מדבר עמה על עסקי גטה, ונטל הגט ונתן בידה ולא אמר כלום - הרי זה גט פשר.

(ל) על רצונו לגרש אותה, או שאר פרטי הגירושין.

יב. גט שהיה מנח על הארץ, ואמר לה: 'טלי גטך מלע גבי קרקע', ונטלתו, או שהיה קשור על ידו או על ירכו, ושלפתו ממנו - אף על פי שאמר לה אחר שפא לידה 'הרי הוא גטך' - אינו גט, שנאמר: 'ונתן בידה', לא שתקח היא מעצמה; והרי לא נתן לה לא הוא ולא שלוחו. אבל אם הרפין [=הטח] לה בגופו, או הטח ידו עד ששלפה הגט מעליו, ואמר לה 'הרי זה גטך' - הרי זה גט.

יג. ומניין שיתנו לה בפני עדים? הרי הוא אומר: "על פי שנים עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר", ואי אפשר שתהיה זו היום ערוה לא והבא עליה [מתחייב] במיתת בית דין, ולמחר [אחרי מסירת הגט] תהי מתרת בלא עדים. לפיכך אם נתן לה הגט בינו לבניה [ללא נוכחות עדים], ואפלו בעד אחד - אינו גט.

(לא) אסורה להינשא לאיש אחר, מצד היותה כבר אשת איש.

יד. כמה דברים אמורים לב? שהיה הגט בכתב ידי סופר; אבל אם כתב הבעל הגט בכתב ידו, וחתם עליו עד אחד, ונתנו לה - הרי זה גט לג [כשר, ומתקנת חכמים שהגט] פסול. (ופוסל לכהונה).

(לב) שמתגרשת רק בנוכחות שני עדים. (לג) מכיוון שכתב ידו נחשב כעדות ברורה.

טו. תקנת חכמים היא שיהיו העדים חותמין על הגט [לשון] - שפא יתן לה הגט בפני שנים וימותו, ונמצא הגט שבידה [שווה] בחרש מחרשי האדמה, שהרי אין בו עדים; לפיכך תקנו שיעידו מתוכו.

ואף על פי שהעדים בתוכו, נותנו לה בפני שנים, בין בפני אותן החותמין עליו, בין בפני שנים

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

לט) כדי לוודא שהשטר שהוא נותן לה הוא אכן גט.
(מ) מחשש שהתחלף בשטר אחר.

וְאִם חָתְמוּ זֶה שְׁלֹא בִפְנֵי זֶה, הָרִי זֶה גֵּט פְּסוּל. וְכֵן תִּקְנֵי חֲכָמִים שִׁיכְתָּב זְמַן בְּגֵט וּמְקוֹם בְּתִיבָתוֹ, כְּשֶׁאֵר הַשְּׁטָרוֹת - שֶׁמָּא תִּהְיֶה אִשְׁתּוֹ קְרוּבָתָהּ
משפחתו, ויחוס עליה **וְתִזְנֶה כְּשֶׁהִיא תַּחְתּוֹ** [בבערה נשואה לו],
וְיִכְתָּב לָהּ גֵּט אַחֵר הַזֵּנוּת וְיִתֵּן לָהּ מִיָּד, וְאִם לֹא יִהְיֶה בּוֹ זְמַן, יְכַלֶּה לומר קִדְּם הַזֵּנוּת נִתְּגַרְשָׁתִי; לְפִיכָךְ תִּקְנֵי זְמַן בְּגֵטִין.

(מח) כדי שלא תיענש עונש מוות, כדין אשת איש שזנתה.

כה. גט • שיש עליו

עֲדִים וְאִין בּוֹ זְמַן

[=תאריך], או שְׁהִיָּה [התאריך]

מְקֻדָּם [זמן הכתיבה], או

מְאַחֵר [זמן הכתיבה], או

שְׁנִכְתָּב בַּיּוֹם וְנִתְּנָם

בְּלִילָה שְׁלֹאֲחֶרְיוֹ מִטְּ

עַל פִּי שְׁעוֹסְקִין בְּאוֹתוֹ

עֲנִינִי, או כְּתֹב אֶת הַגֵּט

בִּירוּשָׁלַיִם וְטַעָה [הסופר]

וְכָתֹב בְּלוֹד - כָּל אֵלּוֹ

פְּסוּלִין, עַד שִׁיחְתְּמוּ בּוֹ

בְּזְמַן בְּתִיבָתוֹ וּבְמְקוֹם

בְּתִיבָתוֹ.

השגת הרמב"ד

גט... מאוחר א"א טעה במאוחר
הוא כשר להנשא בו ולא תימא
לזמן הגט אלא קיימא גיטא בבית
דין או שנתנו לה בעדים ולא הזכיר
לה איחור הזמן מותרת לינשא מיד
לפי שאינו יכול לקלקלה, ואומר
אני שאוכל את פירותיה עד אותו
זמן ואינה גובה כתובתה עד אותו
זמן שלכך איחור וכמי שהתנה
עמה הוא, וכל הפוסל גט מאוחר
מפריז ומפסיד ותועה, ואלו היה
פסול, עד שהשיב רבי את ר' חנינא
בן גמליאל (ב"ב קסד) משטר
מאוחר שהיה יכול לתרץ קסבר אין
כותבין שובר ישיב עליו מגט שלא
יוכל לתרץ, אלא ש"מ לדברי הכל
כשר, אני הוא המזכה ומזכה אני
במקומי שאם היה פסול לא
לשמיטת תנא וליתנייה ולימא
ובגיטין בין מוקדם בין מאוחר
פסול כדקא מפליג בפרדובול
(שביעית פ"י מ"ה).

השגת הרמב"ד

חתך... לה א"א חתך ממנו הזמן
ונתנו לה לכתחלה לא תנשא שהרי
משלשה גיטין פסולין הוא זה.

כו. חתך • ממנו הזמן

וְנִתְּנוּ לָהּ, או שְׁלֹא כְּתֹב

שֵׁם הַיּוֹם אֶלָּא 'בְּשַׁבָּת

[=שבת] **רִאשׁוֹנָה או שְׁנִיָּה מִחֻדָּשׁ פְּלוֹנִי, או 'בְּחֻדָּשׁ**

פְּלוֹנִי, או 'בְּשָׁנָה פְּלוֹנִית' וְלֹא הַזְכִּיר הַחֻדָּשׁ,

אֶפְלוּ כְּתֹב 'בְּשַׁבּוּעַ' פְּלוֹנִי - כְּשֶׁרִיב; וְכֵן אִם

כְּתֹב בּוֹ: 'הַיּוֹם גִּרְשָׁתִּיהָ' - כְּשֶׁר, שֶׁמִּשְׁמַעוֹ הַיּוֹם

הַזֶּה שִׁנְיָא בּוֹ הַגֵּט.

(נב) כי ניכר בשטר שחתכו ממנו את התאריך כדי לרמות,
והבאים להסתמך על השטר יבררו היטב מהו הזמן האמיתי
בו הוא נכתב.

כז. וְכֵן תִּקְנֵי שִׁיחְתְּמוּ מוֹנִין בְּגֵטִין לְמַלְכוּת אוֹתוֹ
הַזְמַנִּי, מִשּׁוּם שְׁלוֹם מַלְכוּתִי. כְּתֹב לְמַלְכוּת שְׁאִינָה

כ. לֹא קָרְאוּהוּ מֵאֵלָּא נִטְלָתוֹ וּזְרָקָתוֹ לֵימָּה אוֹ
לְאֵשׁ, הָרִי זֶה מִגִּרְשָׁת - הוֹאִיל וּקְרֹאוּהוּ תַּחֲלָה, אִין
חֻשְׁשִׁין לוֹ שֶׁהִחְלִיפוּ; וְלֹא עוֹד אֶלָּא אֶפְלוּ אָמַר
הַבַּעַל: 'שֹׁטֵר אַחֵר הִיָּה, וְלֹא הִיָּה הַגֵּט שֶׁקָּרְאתִם'
- אִינוֹ נֶאֱמָר, וְהָרִי הִיא מִגִּרְשָׁת.

(מא) אם לא קראו העדים את השטר פעם נוספת, לאחר
שהוא חזר לידי הבעל או שלוחו.

כא. הָרִי שְׁלֹא קָרְאוּ הַגֵּט בְּתַחֲלָה, וְנִתֵּן לָהּ גֵּט
בְּפְנֵיהֶם, זְרָקָתוֹ לְאוּרִי [אש] **או לֵימָּה - אֵף עַל פִּי**
שֶׁהַבַּעַל אָמַר 'גֵּט כְּשֶׁר הִיָּה', הָרִי זֶה סִפֵּק מִגִּרְשָׁת.
כב. זֶרֶק לָהּ הַגֵּט לְחֻצְרָה לְבֵין הַחֲבִיטוֹת בְּפְנֵי
עֲדִים מִיָּד, וּבִקְשׁוֹ [חיפשו] **וּמִצְאוּ מְזוּזָה אוֹ שֹׁטֵר אַחֵר**
- אִין חֻשְׁשִׁין לָהּ [אינה מגורשת], **שֶׁזֶּה שְׁנִמְצָא הוּא**
שְׁזָרֵק מִיָּד; נִמְצָאוּ שָׁם שְׁתֵּים שְׁלֹשׁ מְזוּזוֹת אוֹ
שְׁטָרוֹת מִיָּד - חֻשְׁשִׁין שֶׁמָּא גֵּט שְׁזָרֵק גִּרְוּוּהוּ
עַכְבָּרִים, וְהָרִי זֶה סִפֵּק מִגִּרְשָׁת.

(מב) והעדים לא קראוהו לפני כן. (מג) כי אין זו הנהגה
רגילה להניח שטרות או מזוזות בין החביות, ולכן ברור
שהשטר שמצאו כעת זהו השטר שזרק הבעל ואינו גט.
(מד) והבעל זרק רק שטר אחד, וברור אם כן שרגילים
במקום זה להחביא שטרות בין החביות.

כג. הָעֲדִים שְׁחֻתְמִין עַל הַגֵּט, צְרִיכִין לְהִיּוֹתֵם
יּוֹדְעִין לְקִרְוֹת וּלְחֹתֵם. אִם אִינֶן יּוֹדְעִין לְקִרְוֹת,
קוֹרְאִין בְּפְנֵיהֶן וְהֵן חֻתְמִין - וְהוּא שִׁיכְרִירו לְשׁוֹן
הַגֵּט מִיָּד; וְאִם אִינֶן יּוֹדְעִים לְחֹתֵם - רוֹשְׁמִין לָהֶן [צורת
האותיות על] **הַנִּזְכָּר בְּרֵק וּכְיוּצָא בּוֹ מְדַבֵּר שְׁאִין רְשׁוּמוֹ**
מִתְקַיֵּם מִיָּד, וְהֵן כּוֹתְבִין עַל הָרֶשֶׁם. וְאִין עוֹשִׂין כֵּן
כְּשֶׁאֵר שְׁטָרוֹת - קָל הוּא שֶׁהִקְלוּ בְּגִטֵּי נָשִׁים, כְּדִי
שְׁלֹא יִהְיוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל עֲגוּנוֹת מִיָּד, הוֹאִיל וְחֻתְמִית
הָעֲדִים בְּגֵט מְדַבְּרִיהֶן [של חכמים], **כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.**

(מה) שיבינו את השפה בה כתוב הגט. (מו) כי אם רישומו
מתקיים אסור להם לחתום מעליו, מכיוון שכתב על גבי
כתב אינו נחשב. (מז) מחשש שמא תוך כדי החיפוש
אחרי עדים היודעים לחתום, יפליג הבעל למקום רחוק והיא
תישאר ללא גט.

כד. אֵף עַל פִּי שֶׁחֻתְמִית הָעֲדִים בְּגֵט מְדַבְּרִיהֶן,
הַתְּקִינּוּ שִׁיחְתְּמוּ הָעֲדִים מִפְּרִשִׁין שְׁמוֹתֵיהֶן בְּגֵט. וְכֵן
הַתְּקִינּוּ בְּעַדֵּי הַגֵּט, שְׁאִין חֻתְמִין אֶלָּא זֶה בְּפְנֵי זֶה;

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וְכֵן אִם אָמַר לְסוֹפֵר: 'כָּתַב לִי גֵט לְאִשְׁתִּי', וְאָמַר לְעֵדִים לְחֹתְמָהּ - כּוֹתְבִין וְחוֹתְמִין וְנוֹתְנִין לוֹ, וְהוּא מְגַרֵּשׁ בּוֹ בְּכָל עֵת שְׁיִרְצָהּ.

(ה) ולא אמר להם לתת לה את הגט. (ו) בתנאי שלא יתייחד איתה אחרי כתיבת הגט. ואם התייחד איתה, הגט פסול.

ג. וְכוֹתְבִין גֵּט לְאִישׁ אֶף עַל פִּי שְׂאִין אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ, וְהוּא שְׂיִהִי הָעֵדִים וְהַסּוֹפֵר שֶׁכָּתְבוּ וְחֹתְמוּ בּוֹ מִפִּירִין וְיִוְדָעִין שֶׁזֶה הוּא פְּלוֹנִי וְאִשְׁתּוֹ הִיא פְּלוֹנִית. וְאִם הָיוּ בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שְׁנַיִם שֶׁשְּׂמוּתֵיהֶן שְׁוִים וְשְׂמוֹת נְשׁוּתֵיהֶן שְׁוִים - אֵין מְגַרֵּשׁ אֶחָד מֵהֶן אֶלָּא בְּמַעֲמַד חֲבֵרוֹ; שְׂמָא יִכְתֹּב גֵּט וְיִוְלִיכוּ לְאִשְׁתּוֹ חֲבֵרוֹ וְיִגְרֹשְׁנָה עָלָיו.

ד. וּבִשְׁעַת הַסִּפְּנָה [כגון שהבעל נוטה למות] - כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין אֶף עַל פִּי שְׂאִין מִפִּירִין. וְהָאִשָּׁה נוֹתְנָת שְׂכָר הַסּוֹפֵר בְּכָל מְקוֹם.

ה. וְצָרִיךְ שְׂיֵאמַר הַבֶּעַל עֲצֻמוֹ לְסוֹפֵר: 'כָּתַב', וְלְעֵדִים: 'חֲתוּמוֹ'. הָרִי שְׂאָמְרוּ לוֹ בֵּית דִּין [שלושה חכמים] אוֹ שְׁנַיִם: 'נִכְתָּב גֵּט לְאִשְׁתְּךָ?' וְאָמַר לָהֶם: 'כָּתוּבוֹ', וְכָתְבוּ הֵן עֲצֻמָּן וְחֹתְמוּ בּוֹ, הָרִי זֶה פֶּשֶׁר; אֲבָל אִם אָמְרוּ הֵן [מִיֻּחָסְתָּם] לְסוֹפֵר וְכָתְבוּ וְלְעֵדִים וְחֹתְמוּ - אֶף עַל פִּי שְׂחֻזְרוּ וְנִתְּנוּהוּ לַבֶּעַל, וְחֻזַּר וְנָתַן גֵּט זֶה לְאִשְׁתּוֹ בְּפָנֵי עֵדִים - הָרִי זֶה גֵּט בָּטֵל, שְׁהָרִי כָּתְבוּ מִי שְׂלֹא אָמַר לוֹ הַבֶּעַל לְכָתְבוּ.

(ז) וגם אמר להם שיחתמו.

ו. אָמַר לְשְׁנַיִם אוֹ לְשִׁלְשָׁה: 'אָמְרוּ לְסוֹפֵר וְיִכְתֹּב גֵּט לְאִשְׁתִּי, וְאָמְרוּ לְעֵדִים וְיִחֲתוּמוּ' וְאָמְרוּ לְסוֹפֵר וְכָתְבוּ, וְלְעֵדִים וְחֹתְמוּ, אוֹ שְׂאָמַר לְשְׁנַיִם: 'אָמְרוּ לְסוֹפֵר וְיִכְתֹּב גֵּט לְאִשְׁתִּי, וְאַתֶּם חֲתוּמוֹ' - הָרִי זֶה גֵּט פְּסוּלָּה; וּמִתְּיָשְׁבִין [=מִעֵינֵיהֶם] בְּדָבָר זֶה הִרְבָּה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא קָרוֹב לְהִיּוֹת גֵּט בָּטֵל.

(ח) מן התורה הגט כשר, שהרי הבעל שלח אותם לעשות זאת, אלא שהחכמים פסלו אותו, מחשש שהאישה תשכור עדים שישקרו ויאמרו כביכול בשם בעלה לסופר לכתוב גט ולעדים לחתום. (ט) פסול מן התורה.

ז. וּמָה בֵּין פְּסוּל לְבָטֵל? שְׂכָל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בְּחִבּוּר זֶה בְּגֵט שֶׁהוּא 'בָּטֵל', הוּא בָּטֵל מִן הַתּוֹרָה; וְכָל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר 'פְּסוּל', הוּא פְּסוּל מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים י"א.

מַלְכוּת אוֹתָהּ הַמְּדִינָה, אוֹ לְבָנִין הַבֵּיתִי, אוֹ לְחֻרְבָּן הַבֵּית - אִם דָּרָךְ [הרגילות ב] אוֹתוֹ מְקוֹם לְמָנוּת בּוֹ, הָרִי זֶה פֶּשֶׁר; וְאִם אֵין דָּרָכָם לְמָנוּת בּוֹ, הָרִי זֶה פְּסוּלִי. וְכָבֵד נִתְּנוּ כָּל יִשְׂרָאֵל לְמָנוּת בְּגוֹשְׁתִּין, אוֹ לְצִירָהּ [=לְבִירָהּ] אוֹ לְמַלְכוּת אֶלְכָּסְנִדְרוֹס מְקָרוֹן, שֶׁהוּא מְנַן שְׁטוֹת. וְאִם כָּתַב לְשֵׁם מַלְכוּת אוֹתוֹ זְמַן בְּמִדִּינָה שְׂיֵשׁ בָּהּ רְשׁוּת אוֹתָהּ מַלְכוּת, הָרִי זֶה פֶּשֶׁר י"ב.

(ג) שיכתבו בתאריך הגט את מספר השנים מתחילת מלכותו של המלך השליט באותו מקום. (נד) שיראה המלך שהוא חשוב בעיניו. (נה) מספר השנים מבניין בית המקדש. (נו) כי ברור שהמלך השליט אינו מקפיד על כך. (נז) מחשש שהמלך יקפיד על כך ויחשוד שרוצים למרוד בו. (נח) למרות שכבר נקבע הנוהג למנות בשטרות לבריאת העולם.

כח. הָאוֹמֵר לְשְׁנַיִם: 'כָּתְבוּ וְחֹתְמוּ וְתָנוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי', וְנִתְּאָחַר הַדָּבָר יָמִים אוֹ שָׁנִים, אוֹ שֶׁנֶּמְצָא הַגֵּט בָּטֵל וְהִצָּרְכוּ לְכָתְבַּת לָהּ גֵּט אַחֵר פֶּשֶׁר אַחֵר כְּמָה שְׁנַיִם, כְּמוֹ שְׂיִתְבָּאָר - הָרִי אֵלּוּ כּוֹתְבִין זְמַן הַכְּתִיבָהּ וּמְקוֹם הַכְּתִיבָהּ, לֹא הַזְמַן שֶׁאָמַר לָהֶן הַבֶּעַל בּוֹ 'כָּתְבוּ' וְלֹא אוֹתוֹ הַמְקוֹם. פִּיּוּצָד? הָיוּ בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁשְׂאָמַר לָהֶן, וְהָיוּ עוֹמְדִין בְּתַשְׁרִי, וְנִתְּאָחַרוּ עַד יִסֵּן וְהָרִי הֵן בְּלוּד - כּוֹתְבִין זְמַן הַגֵּט מִיָּסֵן וּבְלוּד, שְׂשֵׁם נִכְתָּב הַגֵּט, כְּשֶׁאָר שְׁטוֹת.

פֶּרֶק ב

דיני שליחות בגט, שכר הסופר, מה ההבדל בין גט פסול לגט בטל, כתיבת גט כשהאיש לא מיושב בדעתו ודיני כפייה בנתינת גט.

א. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה "וְכָתְבוּ לָהּ סֵפֶר כְּרִיתָת וְנָתַן בְּיָדָהּ" - אֶחָד הַכּוֹתֵב בְּיָדוֹ, אוֹ שְׂאָמַר לְאַחֵר לְכָתְבַת לוֹ, וְאֶחָד הַנוֹתֵן בְּיָדוֹ, אוֹ שְׂאָמַר לְאַחֵר לָתֵן לָהּ; לֹא נֶאֱמַר "וְכָתְבוּ", אֶלָּא לְהוֹדִיעַ שְׂאִין מִתְּגַרְשָׁת אֶלָּא בְּכָתְבוּ; "וְנָתַן", שְׂלֹא תִקַּח מִעַצְמָהּ.

(א) כדברי ההלכה: "שלוחו של אדם כמותו". (ב) ולא בכסף כמו בקידושין, וכמבואר לעיל פרק א, הלכה ג. (ג) כמבואר לעיל פרק א, הלכה יב.

ב. אָמַר לְשְׁנַיִם: 'כָּתְבוּ גֵּט וְחֹתְמוּ וְתָנוּ לְאִשְׁתִּי' - הָרִי אֵלּוּ כּוֹתְבִין וְחוֹתְמִין וְנוֹתְנִין לָהּ, וְהֵן [נחשבים] הֵן שְׁלוּחֵיהֶן וְהֵן הֵן עֲדָיו;

(ד) כלומר, אחד מהם כותב את הגט.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

אינו גט. **ב**מה דברים אומרים? **ב**בְּרִיא; **א**כל המספן, והוא אדם שקפץ עליו החלי במהרה והכביד חליו מיד, והיוצא בקולר [עמוד למשפט]^{טו}, אפילו על עסקי ממוץ^{טז}, והמפרש [מפליג] בים, והיוצא בשירה^{יז}, ואמר 'כתבו גט לאשתי' - הרי אלו יכתבו ויחתמו ויתנו לה, שהדבר ידוע שלא נתפנו זה אלא לכתב ולתן לה^{יח}.

(טו) קולר זוהי שלשלת ברזל שכורכים על צוואר האסיר. (טז) על עבירה שאין בה עונש מוות. ובכל זאת, נחשב הדבר למצב מסוכן. (יז) יוצא למדבר עם חבורת אנשים. (יח) ומתוך טרדתו ובהלתו, לא הספיק לומר: "תנו לה".

יג. בריא שאמר: 'כתבו גט לאשתי', וכתבו ונתנו לה, והרג עצמו מיד, כגון שהשליף עצמו מן הגג, או הפיל עצמו לים - הרי זה גט פשוט; עלה לגג ודחפתו הרוח השנת הראב"ד
ספק... גט א"א זה הספק להקל בירושלמי (פ"ו ה"ו) מצא אותו ושם אמרו אם על אתר נפל הרי זה גט אם לאחר שעה אין זה גט ועל אתר לאו ספק הוא הדא אמרה ספק הרי זה גט.
ומת - אינו גט^כ; ספק הפיל עצמו, ספק • דחפתו הרוח - הרי זה גט, עד שיודע לך

בודאי שהרוח דחפתו. וכן מי שהיה משלף בבור ואמר: 'כל השומע קולי יכתב גט לאשתי' - הרי אלו יכתבו ויתנו; והוא שידעו אותו^{כב}. ואף על פי שהעלוהו ולא הכירוהו [את פניו]^{כג} - הרי זה פשוט; שזה פשעת הסכנה הוא, שפותבין ונותנין אף על פי שאין מכירין. וכן מי שנפלו בו מפות רעות^{כד} שאי אפשר שיחיה מהן, אפילו נשחט בו רב שני הסימנין [קנה וושט], ורמז ואמר: 'כתבו גט לאשתי' - הרי אלו יכתבו ויתנו; שהרי עתה חי הוא, אף על פי שסופו למות.

(יט) אף שלא אמר להם "תנו". מפני שהוכח מסוף מעשי שהתכוון שיתנו לה, ובעקבות טרדתו שכח לומר זאת במפורש. (כ) כי לא מוכח שרצה להתאבד, ודינו ככל איש בריא. (כא) ואמר לשומעים את שמו ושם אשתו. (כב) שהשומעים הכירו את הקול של האיש הזה וידעו שהאישה המדוברת היא אשתו. (כג) פניו, כמבואר לעיל הלכה ד. והשווה עם המובא להלן פרק יג, הלכה כג. (כד) שדקרו אותו באופן קשה.

יד. מי שהיתה רוח רעה מבעתת אותו^{כה}, ואמר כשהתחיל בו החלי: 'כתבו גט לאשתי' - לא אמר כלום, מפני שאין דעתו נכונה ומישבת [ונחשב כשוטה]

(י) והאישה נחשבת עדיין אשת איש לכל דבר. (יא) ואסור לה להתחתן לכתחילה, אך אם עברה על דברי חכמים והתחתנה, היא נחשבת נשואה לאיש השני, ומחייבים את האיש הראשון לתת לה גט נוסף כשר.

ח. הפעל שהביא גט בידו חתום, ואמר: 'נתנו גט זה לאשתי' - הרי אלו יתנו לה. אמר לאחרים לכתב גט ולחתום בו ולתנו לאשתי, וכתבו וחתמו ונתנו לה, ונמצא הגט בטל^{כז} או פסול - הרי אלו פותבין אחר, אפילו מאה^{כח}, עד שיגיע לידה גט פשוט.

(יב) כגון אם טעו בשמות האיש והאישה וכדומה. (יג) ושלחי הבעל מוסמכים לעשות זאת עד שיביאו לה גט כשר.

ט. אמר להם הפעל: 'כתבו וחתמו ונתנו לשליח להוליך לה', וכתבו וחתמו ונתנו לשליח, ונמצא הגט בטל - אין פותבין אחר עד שימלכו [ייתייעצו] בפעל; שהרי לא עשה אותן שלוחין לגרושין [אלא למסרו לשליח], ושקמא לא רצה אלא שיקתבו ויתנו לשליח בלבד ולא ישאר להם בו מעשה אחר, והרי כתבו ונתנו [ומילאו את שלוחתם]. לפיכך לא יכתבו אחר; ואם כתבו גט אחר פשוט, ונתנוהו לשליח, ונתנו לה - הרי זו ספק מגרשת.

י. האומר לשנים או ליתר על שנים: 'כתבו גט ונתנו לאשתי', גרשוה^{כט}, 'שלוהו', 'שבקוה', 'תרכוה' [ביטויים מתוך נוסח הגט, ומשמעותם: גירושין], 'כתבו אגרת ונתנו לה' - הרי אלו יכתבו גט פשוט ויתנו לה.

אמר להם: 'פטרוה', 'פרנסוה', 'עשו לה פדת', 'עשו לה פנימוס', 'עשו לה פראוי' - לא אמר כלום^ל; ואם כתבו גט ונתנו לה, הרי זה בטל.

(יד) כי כל הביטויים הללו אינם ביטויי גירושין דווקא, ויש להם גם משמעות אחרת.

יא. אמר להם: 'הוציאוה', 'עזבוה', 'התירוה', 'הנחיוה', 'הועילוה' - הרי זה ספק אם משמע מלות אלו הגרושין, או דבר אחר. לפיכך אין פותבין לה; ואם כתבו גט ונתנו לה, הרי זו ספק מגרשת.

יב. האומר: 'כתבו גט לאשתי' - הרי אלו פותבין וחותמין ונותנין לפעל בידו, ואין נותנין לאשתו עד שיאמר להם לתן לה; ואם נתנו לה,

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בְּחַיֵּי אִבִּיהָ; אֲבָל הָאֵב עוֹשָׂה שְׂלִיחַ לְקַבֵּל הַגֵּט לְבִתּוֹ הַמְאֻרְשֶׁת, בֵּין קִטְנָהּ בֵּין זָעֵרָה.

(לג) שגילה פחות מ"ב שנה ויום אחד. (לד) שאביה קיבל את הקידושין עבורה. (לה) כשהגיעה לגיל י"ב שנה ויש לה סימני בגרות.

יט. קִדְּשָׁהּ אִבִּיהָ כְּשֶׁהָיָה קִטְנָהּ וְמָת - אִם מִבְּחִנַּת בֵּין גִּטָּה לְדָבָר אַחֲרָיו, הָרִי זֶה מִתְגַּרְשֶׁת מִשְׁנִיעַ הַגֵּט לִידָהּ. וְאִם לֹא, אֵינָה מִתְגַּרְשֶׁת עַד שֶׁתִּבְחֹן; וְאִם גִּרְשָׁהּ, אֵינָה מְגַרְשֶׁתָּהּ.

(לו) שנחשבת מקודשת מן התורה. (לז) שיודעת להבחין בין דברים חשובים לדברים פחותי ערך. (לח) אבל כשאביה חי, ביכולתו לקבל את הגט עבור ביתו הקטנה בכל גיל.

כ. מִי שֶׁהִדִּין נוֹתֵן שְׂכּוּפִין אוֹתוֹ לְגֶרֶשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ לֹא רָצָה לְגֶרֶשׁ - בֵּית דִּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּכָל מְקוֹם [גם בחוץ לארץ] וּבְכָל זְמַן מִפֶּיֶן אוֹתוֹ עַד שִׁיאֲמַר 'רוֹצֵה אָנִי', וְיִכְתֹּב הַגֵּט וְהוּא גִט כָּשֵׁר. וְכֵן אִם הִפְוִהוּ גוֹיִים וְאָמְרוּ לוֹ: 'עֲשֵׂה מָה שִׁישְׂרָאֵל אוֹמְרִין לָךְ', וְלִחְצוֹ אוֹתוֹ [בית דין] יִשְׂרָאֵל בֵּיד הַגּוֹיִים עַד שֶׁגֶרֶשׁ - הָרִי זֶה כָּשֵׁר; וְאִם הַגּוֹיִים מַעֲצָמִין אֹתוֹ אֲנִסּוּהוּ עַד שֶׁיִּכְתֹּב - הוֹאִיל וְהִדִּין נוֹתֵן שִׁיכְתֹּב, הָרִי זֶה גִט [כשר, ומתקנת חכמים שהגט] פָּסוּל.

(לט) כגון אם לא נולדו להם ילדים, עשר שנים אחרי הנישואים. (מ) אפילו בזמן הזה, שאין לנו דיינים מומחים ומוסמכים. (מא) ללא הוראת בית דין של ישראל.

וְלָמָּה לֹא בָטַל גִּט זֶה [שניתן על ידי האיש בכפייה], שֶׁהָרִי הוּא אָנוּס, בֵּין בֵּיד גוֹיִים בֵּין בֵּיד יִשְׂרָאֵל? שְׂאִין אוֹמְרִין 'אָנוּס' אֲלָא לָמִי שְׁנִלְחָץ וְנִדְחָק לַעֲשׂוֹת דָּבָר שֶׁאֵינוֹ חַיֵּב מִן הַתּוֹרָה לַעֲשׂוֹתוֹ, כְּגוֹן מִי שֶׁהִפָּה עַד שֶׁמָּכַר אוֹ נָתַן; אֲבָל מִי שֶׁתִּקְפוּ יָצְרוּ הִרַע לְבָטַל מַצָּה אוֹ לַעֲשׂוֹת עֲבֵרָה, וְהִפָּה עַד שֶׁעָשָׂה דָּבָר שֶׁחַיֵּב לַעֲשׂוֹתוֹ, אוֹ עַד שֶׁנִּתְרַחַק מִדְּבָר שֶׁאֲסוּר לַעֲשׂוֹתוֹ - אֵין זֶה אָנוּס מִמֶּנּוּ, אֲלָא הוּא אָנוּס עֲצָמוֹ בְּדַעְתּוֹ הִרַעָה.

לפיכך זה שאינו רוצה לגרש, מאחר שהוא רוצה להיות מישראל, רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות, ויצרו הוא שתקפו, וכיון

באותו זמן. וכן השכור שהגיע לשכרותו של לזט [ישינו יודע מה הוא עושה]; ואם לא הגיע, הרי זה ספק.

(כה) מכניסה בו פחדים והזיות.

טו. אָמַר כְּשֶׁהוּא בָּרִיא: 'כִּתְבוּ גִט וְתִנּוּ לְאִשְׁתִּי, וְאַחֲרַי כֶּף נִכְעַת - מִמִּתְנִין עַד שִׁיבְרִיא, וְכוּתְבִין וְנוֹתְנִין לָהּ, וְאֵין צָרִיף לַחֲזוֹר וְלַהֲמַלֵּךְ בּוֹ אַחֵר שֶׁהִבְרִיא; וְאִם כִּתְבוּ וְנִתְּנוּ קִדָּם שִׁיבְרִיא, הָרִי זֶה פָּסוּל.

(כו) ולפני שיבריא אי אפשר לכתוב את הגט, מכיוון שנחשב אז כשוטה. (כז) מדברי חכמים, אבל מן התורה הגט כשר, מכיוון שבזמן הוראתו היה בריא ושפוי.

טז. מִי שֶׁנִּשְׁתַּתֵּק [=נעשה אילם] וְהָרִי דַעְתּוֹ נִכְוָּה כִּחַ, אָמְרוּ לוֹ: 'נִכְתֹּב גִּט לְאִשְׁתְּךָ? וְהָרִי בִּרְאֵשׁוֹ - בּוֹדֵקִין אוֹתוֹ שְׁלֹשָׁה פַעְמִים בְּסִרּוּגֵין כֹּט: אִם אָמַר עַל לֹא 'לֹא', וְעַל הֵן 'הֵן' - הָרִי אֵלּוּ יִכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ; וְצָרִיכִין לְבָדְקוֹ יָפָה יָפָה [היטב], שֶׁמָּא נִטְרָפָה דַעְתּוֹ. וְכֵן אִם כִּתְּבָהּ בִּידוֹ: 'כִּתְבוּ וְתִנּוּ גִט לְאִשְׁתִּי' - הָרִי אֵלּוּ כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין לָהּ, אִם הִיתָה דַעְתּוֹ מִיִּשְׁבָּת עָלֶיהָ; שְׂאִין דִּין מִי שֶׁנִּשְׁתַּתֵּק בְּדִין הַחֲרָשִׁי.

(כח) כלומר, מכיוון שהוא שומע, אין פגם בהבנה השכלית שלו, בניגוד לחרש שאינו שומע ואינו מדבר שנחשב כשוטה. (כט) בהפסקות בין הפעמים. (ל) הרכין באופן הנכון על כל שאלה. (לא) ואין צורך לבדוק שלוש פעמים. (לב) שאינו שומע ואינו מדבר, שלא סומכים כתיבתו ורמזיו כמבואר בהלכה הבאה.

יז. מִי שֶׁנִּשְׂאָ כְּשֶׁהוּא פִּקֵּחַ [יבריא בנפשו] וְנִתְחַרַּשׁ, וְאֵין צָרִיף לִזְמַר נִשְׁתַּתָּה - אֵינוֹ מוֹצִיא לְעוֹלָם עַד שִׁיבְרִיא; וְאֵין סוֹמְכִין עַל רְמִיזַת הַחֲרָשׁ וְלֹא עַל כִּתְּבוֹ, אֶף עַל פִּי שֶׁדַעְתּוֹ נִכְוָּה וּמִיִּשְׁבָּת. אֲבָל אִם נִשְׂאָ כְּשֶׁהוּא חֲרָשׁ, מְגַרֵּשׁ בְּרִמְזָה - שְׂאִין קִדּוּשֵׁיו קִדּוּשֵׁין מִן הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ, וְכֵשֶׁם שֶׁפּוֹנֵס בְּרִמְזָה, כֶּף מוֹצִיא בְּרִמְזָה.

יח. הַמְקַדֵּשׁ קִטְנָהּ עַל יְדֵי אִבִּיהָ, וְגִרְשָׁה כְּשֶׁהָיָה קִטְנָה - אִבִּיהָ מְקַבֵּל אֶת גִּטָּהּ; וּמִשְׁנִיעַ הַגֵּט לִיד הָאֵב, נִתְגַּרְשָׁה. גִּרְשָׁה כְּשֶׁהָיָה זָעֵרָה לִי - אִם הָגִיעַ הַגֵּט לִידָהּ אוֹ לִיד אִבִּיהָ, נִתְגַּרְשָׁה. וְאֵין זָעֵרָה מְאֻרְשָׁה עוֹשָׂה שְׂלִיחַ לְקַבֵּל גִּטָּה מִיַּד בַּעֲלָהּ

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

פֶּרֶק ג

דיני כתיבת הגט

א. כָּל גֵּט שֶׁנֶּכְתַּב שְׁלֹא לְשֵׁם הָאִישׁ הַמְּגֻרָשׁ וְלִשְׁם הָאִשָּׁה הַמְּתַגַּרְשֶׁת - אֵינוֹ גֵּט. כִּיצַד? סוֹפֵר שֶׁכָּתַב גֵּט לְלֶמֶד [תלמידיו] אוֹ לְהַתְלַמֵּד [בעצמו], וְכֹא הִבְעֵל וּמָצָא שֵׁם שֶׁנֶּכְתַּב בְּגֵט זֶה פְּשָׁמוֹ, וְשֵׁם הָאִשָּׁה כְּשֵׁם אִשְׁתּוֹ, וְשֵׁם הָעִיר כְּשֵׁם עִירוֹ, וְנִטְלוּ וַיִּגְרֹשׁ בּוֹ - אֵינוֹ גֵּט.^א

(א) מכיוון שלא נכתב כלל לשם גירושין.

ב. יֵתֵר עַל זֶה: כָּתַב לְגִרְשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, וּמָצָאוּ בֶּן עִירוֹ וְאָמַר לוֹ: 'שְׁמִי כְּשִׁמְךָ, וְשֵׁם אִשְׁתִּי כְּשֵׁם אִשְׁתְּךָ', וְנִטְלוּ מִמֶּנּוּ וַיִּגְרֹשׁ בּוֹ - אֵינוֹ גֵּט,^ב אֵף עַל פִּי שֶׁנֶּכְתַּב לְשֵׁם גְּרוּשִׁין.

(ב) מכיוון שלא נכתב לשם גירושין זוג זה.

ג. יֵתֵר עַל זֶה: מִי שֵׁיֵשׁ לוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁשְּׁמֹתֵיהֶן שְׁוִין, וְכָתַב לְגִרְשׁ אֶת הַגְּדוּלָּה, וְנִמְלָךְ [התחלת] וַיִּגְרֹשׁ בּוֹ אֶת הַקָּטָנָה - אֵינוֹ גֵּט; אֵף עַל פִּי שֶׁנֶּכְתַּב לְשֵׁם הָאִישׁ הַמְּגֻרָשׁ, לֹא נֶכְתַּב לְשֵׁם זֶה שֶׁנִּתְגַּרְשָׁה בּוֹ.
ד. יֵתֵר עַל כֵּן: אָמַר לְסוֹפֵר: 'כָּתַב, וְאִיזוֹ שְׂאֲרָצָהי אֶגְרֹשׁ בּוֹ', וְכָתַב הַסּוֹפֵר עַל דַּעַת זֶה, וַיִּגְרֹשׁ בּוֹ אֶחָת מֵהֶן - הָרִי זֶה סֶפֶק גְּרוּשִׁין.^ג וְכָל גֵּט שֶׁכָּתְבוּ שְׁלֹא לְשִׁמָּה - אֵף עַל פִּי שֶׁהֶעֱבִיר עָלָיו קוֹלְמוֹס^ד לְשִׁמָּה, אֵינוֹ גֵּט.

(ג) מבין שתי הנשים שיש להן את אותו השם. (ד) הספק הוא האם ניתן לומר שבדיעבד התגלה למפרע שהתכוון לכתוב את הגט במיוחד לאישה זו, או שלא ניתן לומר זאת. (ה) עבר מחדש עם כלי הכתיבה על כל אותיות הגט. (ו) מכיוון שכתב על גבי כתב, אינו נחשב כתב חדש.

ה. מִי שֶׁכָּתַב גֵּט לְגִרְשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, וְנִמְלָךְ וְלֹא גִרְשָׁהּ, וְנִתְיַחַד עִמָּה אַחֵר שֶׁכָּתְבוּ לָהּ - לֹא יִגְרֹשָׁנָה

שֶׁהָפָה עַד שֶׁתִּשָּׂשׁ יִצְרוּ וְאָמַר 'רוּצָה אָנִי' - כִּבְרָה לְרִצּוֹנוֹ.

לֹא הָיָה הַדִּין נוֹתֵן שְׂכּוּפִין אוֹתוֹ לְגִרְשׁ, וְטַעַם בֵּית דִּין שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אוֹ שֶׁהָיוּ הַדְּיוֹטוֹת [ופסקו שחובה עליו לגרשה], וְאֶנְסוּהוּ עַד שֶׁגִּרְשׁ - הָרִי זֶה גֵּט פֶּסוּל; הוֹאִיל וְיִשְׂרָאֵל אֶנְסוּהוּ, יִגְמֹר וַיִּגְרֹשׁ. וְאִם הַגּוֹיִים אֶנְסוּהוּ לְגִרְשׁ שְׁלֹא בְּדִין - אֵינוֹ גֵּט; אֵף עַל פִּי שֶׁאָמַר בְּגוֹיִים 'רוּצָה אָנִי', וְאָמַר לְיִשְׂרָאֵל 'כָּתְבוּ וְחַתְמוּ' - הוֹאִיל וְאֵין הַדִּין מְחַבְּבוֹ לְהוֹצִיא וְהַגּוֹיִים אֶנְסוּהוּ, אֵינוֹ גֵּט.

~ נקודות משיחות קודש ~

"מפני אותו עד שיאמר: רוצה אני... מאחר שהוא רוצה להיות מישראל ורוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות, ויצרו הוא שתקפו".

מדייק לכתוב "יצרו הוא שתקפו" ולא ש"שאנסו" שאם לא כן, מתעוררת השאלה איך יתכן בכלל לענוש את העובר עבירה והרי סיבת העבירה היא ש"יצרו אנסו" וא"כ כלל לא יתכן עונש למי שעבר על אחת ממצוות התורה.

בנושא זה מבהיר בהלכות תשובה (פ"ה ה"א – ד) בענין הידיעה והבחירה "רשות לכל אדם נתונה אם רצה להטות עצמו לדרך טובה... ואם רצה להטות עצמו לדרך רעה אין מי שיעכב בידו... אלא הוא מעצמו ומדעתו" היינו שאין מקום לסברא שלא לענוש, כיון שאנוס הוא מצד יצרו הרע כי "אין לו מי שיכפהו ולא גוזר עליו ולא מי שמשכחו לאחד משני הדרכים אלא הוא מעצמו ומדעתו וממילא אין כאן ענין של אונס וכו'". לכן מדגיש כאן "יצרו הוא שתקפו" ולא שאנסו אלא "הוא אנס עצמו בדעתו הרעה" ועל כן אפשר להפרע מן הרשע. מכאן נראה עד כמה יש לדייק בלשונו של הרמב"ם ששינוי של מילה אחת (תקפו או אנסו) יכול להיות נוגע לענין הכי יסודי בתורה.

(על פי יין מלכות, ספר נשים, סימן טו מתוך רמב"ם "פרס המלך")

שנים אוחזין בטלית" – רשימת שנים אוחזין ע' 20. ביאור פנימי בזה – לקו"ש ח"ד ע' 113 והע' 52, ח"ז ע' 36, ח"כ ע' 50, 77. נקודת היהדות, עצם הנשמה, תמיד בשלמות – לקו"ש ח"ט ע' 209, סה"ש תשנ"ב ח"ב ע' 385, 389. ובנוחה ניתן להתמודד עם קשיי הגלות – סה"ש תשנ"ב ח"ב ע' 437. עד שכל עבירה היא כ"שוגג" – סה"ש תשנ"א ח"ב ע' 575. ואף לחוטא יש שייכות לכל התורה – סה"ש תשנ"א ח"א ע' 227. בתשובה מתגלה עצם הנשמה – לקו"ש ח"ל ע' 24 והע' 50, ע' 166. מכיוון שכן, ההבטחה ש"לא ירח ממנו נדח" לא סותרת לבחירה החפשית, משום שבסופו של דבר אין יהודי שלא יבחר בטוב – סה"ש תש"נ ח"ב ע' 510. אך זה שגם בשעת החטא יהודי הוא טוב, אינו בנוגע ל"חפצא" של העבירות – לקו"ש ח"כ ע' 113 והע' 56. שתקפו: דיוק הלשון "תקפו" – יין מלכות סס"א. ואמר: צריכה להיות אמירה בדיבור – לקו"ש ח"ג ע' 981 והע' 13.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(יג) כמבואר לעיל פרק א, הלכה טו. ומכיוון שחתימת העדים בגט היא תקנת חכמים ולא מדין תורה, אפילו כשחתמו בו שלא לשמה אינו בטל.

וַיֵּשׁ מִי שְׂאוֹמֵר, שָׂאֵם חֲתָמוּ הָעֵדִים שְׁלֹא לְשִׁמָּה, הוֹאִיל וְהוּא פְּמֻזָּף מֵתוֹכּוּ, הָרִי זֶה גִּט בְּטֵל [מן התורה]; וְכֵן אִם הָיָה אֶחָד מֵעֲדָיו פְּסוּלִי, אוֹ שֶׁהָיָה עֵד אֶחָד בְּלִבָּד בְּשֹׁר - אָף עַל פִּי שְׁנֵמָסֵר בְּעֵדִים, הָרִי זֶה בְּטֵל. וְלֹא יֵרָאֶה לִּי דָּבָר זֶה; אֲלֹא פְּמֻזָּף, לֹא מֻזָּף וְדָאִי, וְהוֹאִיל וְנִמְסֵר בְּעֵדִים בְּשָׂרִים, הָרִי זֶה פְּסוּל מִדְּבָרֵיהֶם [של חכמים].

(יד) פסול לעדות - שהיה בעל עבירה או שהיה קרוב משפחה של האיש או האישה.

ט. הַמְּכִיָּא גִּט [בשליחות הבעל], וְאֶבֶד מִמֶּנּוּ וּמִצְאָא - אִם אֶבֶד מִמֶּנּוּ בְּמָקוֹם שְׁאִין הַשְּׂרִירוֹת מְצוּיּוֹת, אִפְּלוּ מִצְאָא לְאַחֵר זִמָּן מְרֻבָּה - הָרִי זֶה בְּחֻזְקָתָא שֶׁהִגִּט שְׂאֶבֶד מִמֶּנּוּ הוּא הִגִּט הַנִּמְצָא, וְתִתְּגַרְשׁ בּוֹ.

אֶבֶד בְּמָקוֹם שֶׁהַשְּׂרִירוֹת מְצוּיּוֹת - אִם מִצְאָא מִיָּד, וְעֵדִין לֹא שָׁהָ שָׂם אָדָם מִן הָעוֹבְרִין, אוֹ שֶׁמִּצְאָא בְּפִלִּי שֶׁהִנִּיחוּ בּוֹ, וַיֵּשׁ לוֹ טְבִיעוֹת עֵין [הכרת הגט במראהו] בְּאֶרְצוֹ וְרָחֲבוֹ שֶׁל גִּט בְּשִׁיחָה כְּרוּף [קשור] - הָרִי הוּא בְּחֻזְקָתוֹ, וְתִתְּגַרְשׁ בּוֹ.

י. הַחֻזְקָא בְּאוֹתוֹ הַמָּקוֹם [הכתוב בגט] אִישׁ אַחֵר [נוסף] שֶׁשָּׂמוּ בָּשָׂם שְׁבִגָּט - חוֹשֵׁשִׁין שְׂמָא גִּט זֶה הַנִּמְצָא שֶׁל אוֹתוֹ הָאִישׁ הָאַחֵר הוּא, הוֹאִיל • וְעֵבֶר אָדָם שָׂם, וְאָף עַל פִּי שְׁלֹא שָׁהָטוּ; וְאִם נִתְּגַרְשָׁה בּוֹ, הָרִי זֶה סָפֵק מְגֻרָּשָׁת. אֲבָל אִם לֹא עֵבֶר אָדָם שָׂם - הָרִי זֶה בְּחֻזְקָתוֹ, אָף עַל פִּי שֶׁהִחְזִקוּ שָׂם שְׁנֵים שְׁשִׁמְתִּיהֶן שְׁוִין.

(טו) מכיוון שבמקרה זה ישנם שתי חסרונות - שמדובר שהשיירות מצויות וגם ישנו אדם נוסף ששמו כשם שבגט, הדין הוא שאפילו לא אם שהה אדם אלא רק עבר בלבד, חוששים שמא הגט הזה מהאיש הנוסף.

בְּאוֹתוֹ הִגִּט פְּעַם אַחֶרֶת בְּשִׁירָצָה לְגֻרָּשָׁה. וְאִם גֻּרָּשָׁה בְּאוֹתוֹ הִגִּט הִישָׁן - הָרִי זֶה מְגֻרָּשָׁת, וְתִתְּגַרְשׁ בּוֹ לְבִתְחִלָּה; שֶׁהָרִי נִכְתָּב לְשִׁמָּה, וְהָרִי נִתֵּן לָהּ עִתָּה בְּעֵדִים כִּהְלָכְתּוּ. וְלָמָּה לֹא יִגְרַשׁ בּוֹ לְבִתְחִלָּה? גְּזֵרָה, שְׂמָא יֵאמְרוּ גִטָּה קִדָּם לְבִנְהָתָא.

(ז) היא אינה נחשבת אשת איש כלל לאחר הגירושין באמצעות גט זה, ומותרת להינשא לאדם אחר. (ח) שהתגרשה מבעלה ואחר כך המשיכה לחיות אתו וילדה לו ילדים.

ו. אָמַר • לְסוֹפֵר: 'כְּתֹב גִּט לְפִלּוּגִית, יִהְיֶה עִמִּי, לְכִשְׁאָשְׁאָנָה אֲגַרְשָׁנָה בּוֹ, וְנִכְתָּב, וְנִשְׂאָה, וְגֻרָּשָׁה בּוֹ - אֵינוֹ גִּט, מִפְּנֵי שְׁלֹא הָיְתָה בֵּת גְּרוּשִׁין מִמֶּנּוּ כְּשֶׁנִּכְתָּב גִּט זֶה, וְנִמְצָא כְּנִכְתָּב שְׁלֹא לְשֵׁם גְּרוּשִׁין. אֲבָל אָמַר לוֹ: 'כְּתֹב אוֹתוֹ לְאֶרֻסָּתִי, לְכִשְׁאָשְׁאָנָה אֲגַרְשָׁנָה בּוֹ, וְכִנְסָה, וְגֻרָּשָׁה בּוֹ - בְּשֹׁרֵט. כְּתֹבוּ לִיכְתּוּ [אלמנת אחיו שמצוה עליו לשאתה], וְאַחֵר שִׁיבָמָה גֻרָּשָׁה בּוֹ - הָרִי זֶה סָפֵק גְּרוּשִׁין, הוֹאִיל וְאֵינָה אִשָּׁה גְּמוּרָה כְּשֶׁכְּתִבּוּ'.

(ט) מכיוון שביכולתו לגרשה כשהיא מאורסת לו, אבל לכתחילה לא יגרש אותה באמצעות גט זה, כמבואר בהלכה הקודמת. (י) הספק הוא, האם יבמתו שמצווה עליו לשאת אותה, נחשבת כמאורסת לו לפני שקידש אותה כנהוג על פי תקנת חכמים.

ז. מִפְּנֵי תִקְנַת סוֹפֵר [להקל מעליו, שיהיו בידו גיטין מוכנים], הִתִּירוּ חֲכָמִים לְסוֹפֵר שִׁיכְתָּב טַפְסֵי גִטִּין א, וַיִּנָּיִח [יִשְׁאִיר חֶלֶק] מָקוֹם [שם] הָאִישׁ, וּמָקוֹם [שם] הָאִשָּׁה, וּמָקוֹם הַזִּמָּן, וּמָקוֹם [המשפט] 'הָרִי אֶת מִתְּרַת לְכָל אָדָם יב - עַד שִׁיכְתָּבֶם לְשֵׁם הָאִישׁ הַמְּגֻרָּשׁ וּלְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמִּתְּגַרְשֶׁת, וְכֵן יִחְתָּמוּ הָעֵדִים לְשִׁמּוֹ וּלְשִׁמָּה.

(יא) נוסח אחד כללי, ובו מקומות פנויים למילוי הפרטים המדויקים. (יב) מכיוון שפרטים אלו הם עיקר הגט, ואם לא נכתבו במיוחד לשם הזוג הזה - הגט בטל.

ח. סוֹפֵר שֶׁכְּתָב הִגִּט לְשִׁמּוֹ וּלְשִׁמָּה כִּהְלָכְתּוּ, וְחֲתָמוּ הָעֵדִים שְׁלֹא לְשִׁמָּה - הוֹאִיל וּמִסְרּוֹ לָהּ בְּעֵדִים, הָרִי זֶה פְּסוּל [מדברי חכמים], שְׁאִין הָעֵדִים חוֹתְמִין עַל הִגִּט אֲלֹא מִפְּנֵי תִקְוַת הָעוֹלָם [תיקנו חכמים

כדי שלא תישאר עגונה]²¹.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כּוֹתֵב [ואינו מכון בכתבתו]; **וְחָרַשׁ שׁוּטָה וְקָטָן** - אינן פּגִי
דַּעַת כִּי; **וְהָעֶבֶד** - אינו בתורת גִּטִּין וְקִדּוּשֵׁינָיִי,
וּלְפִיכֵן הוּא פְּסוּל כְּגוֹי לְכָל דְּבָרָיו. וְאִם כָּתֵב הַגֵּט
אֶחָד מִחֻמְשָׁה אֵלּוּ - אינו גֵּט, אֵף עַל פִּי שְׁחָתְמוּ
בּוֹ כְּשָׂרִים וְנִמְסָר לָהּ כְּכָשָׂרִים.

(כג) ולא ידעו לכתוב לשמה. (כד) שהוא לא יכול לקדש
אישה, והתורה אמרה: "וכתב - ונתן" מי שביכולתו לתת
קידושין, יכול לכתוב גט.

יז. כָּתֵב אֶחָד מִן הַחֻמְשָׁה טַפְס הַגֵּט, וְהָיִיתָ
מִקּוֹם הַתְּרָף [הפרטים העיקריים בגט], שֶׁהוּא מִקּוֹם הָאִישׁ,
וּמִקּוֹם הָאִשָּׁה, וּמִקּוֹם הַזְּמַן, וּמִקּוֹם הָרִי אֶת מִתְרָתָהּ
לְכָל אָדָם, וְכָתֵב הַפֶּקֶח הַגָּדוֹל הַיִּשְׂרָאֵלִי לְשִׁמָּה
- הָרִי זֶה גֵּט כָּשֵׁר.

יח. מִתֵּר לְהָנִיחַ חֹרֵשׁ שׁוּטָה וְקָטָן לְכַתֵּב טַפְס
הַגֵּט לְכַתְּחֵלָה, וְהוּא שִׁיחָה גָּדוֹל עוֹמֵד עַל גִּבּוֹן
[מפקח] כִּי. אֲבָל הַגּוֹי וְהָעֶבֶד אֵין כּוֹתְבִין הַטַּפְס
לְכַתְּחֵלָה, וְאֶפְלוּ יִשְׂרָאֵל עַל גִּבּוֹן כִּי; שְׁלֹא הִתִּירוּ
לְכַתֵּב טַפְסֵי גִטִּין שְׁלֹא לְשִׁמָּה לְכַתְּחֵלָה אֲלָא מִפְּנֵי
תַּקְנַת סוֹפְרֵי כִי, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרַנּוּ כִי.

(כה) ואומר להם לכתוב לשם הזוג המתגרש. אבל כשאין
גדול המפקח עליהם, אין לתת להם לכתוב את טופס הגט,
מחשש שיכתבו גם את התורף ויפסלו בכך את הגט
מהתורה. (כו) מכיוון שהם עושים על דעת עצמם ולא
כותבים כלל לשמה. (כז) הטרוד בכתבתו, ורוצה שיהיו
לו טפסים זמינים לעת הצורך. (כח) לעיל הלכה ז.

יט. הַכּוֹתֵב גֵּט בְּשַׁבָּת אוּ בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים בְּשִׁגְגָה
וְנִתְּנוּ לָהּ - הָרִי זֶה מְגֻרָשָׁת. כָּתְבוּ וְחָתְמוּ בּוֹ בְּיוֹם
טוֹב בְּזִדּוֹן וְנִתְּנוּהוּ לָהּ - אינה מְגֻרָשָׁת, שֶׁהָרִי
הָעֲדִים פְּסוּלִין מִן הַתּוֹרָה; כָּתְבוּ בְּיוֹם טוֹב בְּזִדּוֹן,
וְנִמְסָר לָהּ בְּפָנֵי עֲדִים כְּשָׂרִים בְּיוֹם טוֹב - הָרִי זֶה
פְּסוּל.

חשנת הראב"ד

היה . . . מובהק א"א ואפילו
לשליח.

יא. הִיָּה • לְעֲדִים פֶּגֶט

סימן מִבְּהֶקֶט - כְּגוֹן . . . נֶקֶב יֵשׁ בּוֹ
בְּצַד אוֹת פְּלוֹנִית, אוּ שְׁאָמְרוּ: 'מַעוֹלָם לֹא חָתַמְנוּ
עַל גֵּט אַחֵר שֵׁשׁ בּוֹ שְׁמוֹת כְּשִׁמוֹת אֵלּוּ' - הָרִי
זֶה בְּחֻזְקָתוֹ, וְתִתְּגַרֵּשׁ בּוֹ; וְאֵף עַל פִּי שְׁמָצָאוּ אַחֵר
זֶמַן מִרְבָּה, וּבְמִקּוֹם שֶׁהַשְּׂרִירוֹת מְצוּיֹת, וְהַחֲזָקוֹ שֶׁם
שְׁנַיִם שְׁשִׁמּוֹתֶיהֶן שׁוֹיִן.

(טז) סימן טוב וברור. (יז) וברור להם שהחתמות
המופיעות על הגט, הן חתימות שלהם.

יב. שְׁנַיִם יֵי שֶׁשָּׁלְחוּ שְׁנֵי גִטִּין וְנִתְּעָרְבוּ - נּוֹתֵנִין
שְׁנֵיֶיהֶן לְזוֹ וְשְׁנֵיֶיהֶן לְזוֹיֵי כְּעֲדֵי מְסִירָה [המעידים שקיבלה
הגט]; לְפִיכֵן אִם אֶבֶד [גט] אֶחָד מֵהֶן, הָרִי הַשְּׁנִי בְּטֹלֵךְ.

(יח) שני אנשים בעלי אותו שם. (יט) השליחים נותנים את
שני הגיטין לכל אחת מהנשים, וממילא כל אחת קיבלה את
הגט שנכתב לשמה. (כ) כי לא ידוע של מי הוא.

יג. מִי שֶׁהָיָה לוֹ שְׁנֵי שְׁמוֹת, וְכֵן אִשָּׁה שֵׁשׁ לָהּ
שְׁנֵי שְׁמוֹת - כְּשֶׁמְגַרֵּשׁ כּוֹתֵב שְׁמָהּ וְשִׁמּוֹ שֶׁהֵן
רְגִילִין בּוֹ וְיִדְוְעִין בּוֹ בְּיִתְרָה, וְאוֹמֵר [כֹּתֵב]: 'אִישׁ
פְּלוֹנִי וְכָל שֵׁם שֵׁשׁ לוֹ, גֵּרֵשׁ אִשָּׁה פְּלוֹנִית וְכָל שֵׁם
שֵׁשׁ לָהּ; וְאִם • כָּתֵב
חֲנִיכְתּוֹ וְחֲנִיכְתָּהּ כֵּא, וְאִם • כִּשֵּׁר א"א נראה לי והוא
שיהא רגיל באותה חניכה יותר.

כָּשֵׁר.

(כא) שכתב בגט רק את שמות המשפחה, לדוגמה: "איש
ממשפחת כהן, גירש את אשתו שבאה ממשפחת לוי".

יד. כָּתֵב הַשֵּׁם שְׁאִינָן יִדְוְעִין בּוֹ בְּיִתְרָה, וְכָתֵב 'כָּל
שֵׁם שֵׁשׁ לוֹ' - הָרִי זֶה סֶפֶק גְּרוּשִׁין. שְׁנָה שְׁמוֹ אוּ
שְׁמָהּ, וְשֵׁם עִירוֹ אוּ שֵׁם עִירָהּ - אֵף עַל פִּי שֶׁכָּתֵב
'וְכָל שֵׁם שֵׁשׁ לוֹ וְכָל שֵׁם שֵׁשׁ לָהּ' - אינו גֵּט.
טו. הַכָּל כְּשָׂרִין לְכַתֵּב אֶת הַגֵּט, חוּץ מִחֻמְשָׁה -
גּוֹי, וְעֶבֶד, וְחָרֵשׁ, וְשׁוּטָה, וְקָטָן; אֶפְלוּ הָאִשָּׁה
עֲצֻמָּה כּוֹתֵבֶת אֶת הַגֵּט שְׁלֵחָה כִּי. יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁתַּמֵּד
לְעִבּוּדָה זָרָה, אוּ שֶׁהוּא מְחַלֵּל שַׁבָּת בְּפִרְהָסָא
[בפרסום] - הָרִי הוּא כְּגוֹי לְכָל דְּבָרָיו.

(כב) ומקנה אותו לבעל, כדי שיגרשה בו.

טז. וְלָמָּה אֵין כּוֹתְבִין אֵלּוּ הַחֻמְשָׁה? מִפְּנֵי
שֶׁצָּרִיף הַכּוֹתֵב לְכַתֵּב לְשֵׁם הָאִישׁ הַמְּגַרֵּשׁ וְלְשֵׁם
הָאִשָּׁה הַמִּתְּגַרֶּשֶׁת, וְהַגּוֹי - עַל דַּעַת עֲצֻמוֹ הוּא

~ יום רביעי ה' אייר ~

פָּרָק ד

דיני כתיבת הגט.

א. אֵין כּוֹתְבִין אֶת הַגֵּט אֲלָא בְּדָבָר שְׂרֻשּׁוֹמוֹ
עוֹמֵד [=מתקיים], כְּגוֹן דִּי וְסִקְרָא וְקָמוֹס וְקִלְקִנְתּוֹס

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מחזקין בטבילה שהיא שלה, הרי זו מגרשת, שהאשה עצמה כותבת [מותר לה לכתוב] גטה, שאין קיום הגט אלא בחתמיו אם אין שם עדי מסירה.

ז) והיא טוענת: בעלי גרש אותי בגט הזה. ח) והיא מקנה אותו לבעלה, כדי שיוכל למסור לה אותו כשירצה לגרשה. ט) אימות הגט נעשה על ידי חתימות העדים שעליו, ובוודאי הקפידו שתקנה לו את הקלף לפני הכתיבה. י) כי אילו היו עדי מסירה, הרי הם היו יודעים אם היא הקנתה לו את הגט או לא.

ו. חקק הגט על הלוח, או על האבן, או על טס [מגש] של מתכת - אם חפר ירכי [חקק גוף] האותיות, פשר; שזה כתב הוא - הרי הוא אומר: "כתובה בעט ברזל", כלומר שהוא חופר [חוקק. וקראו הכתוב כותב]. וכן אם חקק הירכות מאחורי הטס [בגב הגט] עד שפלטו [האותיות] בפני הטס. אבל אם חפר תוך האות, עד שיראו הירכות גבוהות [בולטות] מכאן ומכאן, ככתב דיגרי ההב"ד - אינו גט, שאין זה כתב.

יא) למרות שחקיקת האותיות מאחורי הטס נעשית בצורה הפוכה, הגט כשר מכיוון שבפועל האותיות נראות בצורה רגילה על הפנים של הטס. יב) גירד את החלל הפנימי של האות. יג) על ידי שגירד גם בצד החיצוני של האותיות. יד) שנעשה על ידי הכאת חותם, הגורם לשקיעת צידי המטבע וכך נשאר צורה בולטת באמצע. טו) כי לא כתב את האותיות עצמן.

ז. המקרע [חורט] על העור תבנית כתב [ללא דיני], או שרשם על העור תבנית כתב^{טו} - הרי זה פשרי.

טז) כתיבה על עור אינה עמידה, כי אפשר לנגב אתה העור ולהסיר את הכתב בקלות. יז) מכיוון שכתב כזה עמיד אם כותבים אותו על נייר ולכן נחשב כתב.

כותבין את הגט בכל כתב ובכל לשון. גט שכתוב בכתב מן הלשונות, ועדיו חותמין בכתב אחר - פשר, והוא שיהיו מפירין לשון הכתב וכתבה.

ח. אחד מן העדים חתם בכתב, והעד השני בכתב לשון [שפה] אחרת - חשבת הרמב"ד אבל... פסול א"א דבר זה מצאו בתוספתא (פ"ז ה"י) ולא כמו שכתב אלא כן אמרו גט שכתבו בחמשה לשונות וחתמו עליו חמשה עדים בחמשה לשונות פסול אבל אם חתמו עליו באחד מן הלשונות לא שמענו ואפשר שהחתמה מצרפן.

[צבעים עמידים] וכיצא בהן; אבל אם כתבו בדבר שאינו עומד, כגון משקין ומי פרות וכיצא בהן - אינו גט. כתבו באבר [עופרת] בשחור [=פיח] ובשיחור [=פחם], פשר; ואין כותבין בהן לכתילה.

א) מפני שהכתב פחות ברור או פחות עמיד מכתב דיו.

ב. כותבין במי עפצין [=מי פרי האלון] לכתילה על גבי הנר והעור וכיצא בהן, אבל לא על גבי מגלה עפוצה [מעובדת במי עפצין], מפני שאינו נפר [שעבב] הקלף והדיו שרים; ואם כתב, אינו גט. וכן כל כיצא בו. על הפל כותבין את הגט, אפלו על אסורי הנאה^ב; וכותבין על דבר שיכול להזדקף, והוא שיתנו לה בעדי מסירה.

ב) כגון על עור עגל שהקריבו לעבודה זרה, שכולו אסור בהנאה.

ג. פיצד? כותב לה על הנר המחוק [שנחמק כתבו], ועל הדפתרא [עור בלתי מעובד כל צרכו], ועל החרש, ועל העליון, ועל ידו של עבד, ועל קרן הפרה; ומסר לה העבד והפרה או הנר המחוק והדפתרא וכיצא בו, בפני עדים [עדי מסירה].

ג) בלי לחתוך את הקרן לאחר הכתיבה, כמבואר לעיל פרק א הלכה ו.

ד. היה הגט חקוק על ידו של עבד בכתבת קעקע^ד, והיה יוצא מתחת ידה [שיין לה], והיו העדים חקוקים על ידו - הרי זו מגרשת, אף על פי שאין לה עדי מסירה, שהרי אין יכול להזדקף. אפלו היו מחזקין בעבד שהוא שלו, וגט חקוק על ידו [ללא חתימת עדים], והוא יוצא מתחת ידה, והיא אומרת: 'פעדים נמסר לי' [ואינם נמצאים כאן] - הרי זו ספק מגרשת; שפא [העבד] מעצמו נכנס לה, שהגודרות [=בעלי חיים] אין להן חזקה.

ד) כתב שאינו יכול להימחק. ה) שהרי בכתובת קעקע, אי אפשר למחוק את שמות האיש והאשה ולכתוב במקומם שמות אחרים וכדומה. ו) אין הימצאותם בידי מישוה מהווה הוכחה על בעלותו עליהם, לכן יכול להיות שהעבד נכנס לרשות האשה ללא שהבעל שלח אותו.

ה. היה הגט חקוק על הטבילה [לוח], והעדים עליו, והוא יוצא מתחת ידה - אף על פי שהם

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

דנן ולעלם [=וכעת פטרתי ועזבתי וגרשתי אותך לנפשך שתהיי רשאתי ושולטת בנפשך, לילך ולהנשא לכל אדם שתרצי, ואיש לא ימחה בידך, מיום זה ועד עולם], **והרי את מתרת לכל אדם, ודן דיהוי ליכי מני ספר תרוכין** [=זה יהיה לך ממני ספר גירושין] **וגט פטורין ואגרת שבוקין** [=עזובין] **כדת משה וישראל. והעדים חותמין למטה, כמו שבארנו.**

יג. כשיכתב הגט בלשון זה ובנסח זה, לא יכתב 'ידין' ביד - שמה יקרא הקורא 'ידין', כלומר משפט יהיה ביני ובינה; ולא יכתב 'ואיגרת' ביד - שמה יקרא הקורא 'ואי גרת', כלומר אם זנית; ולא יכתב 'לימחה' ביד - שמה יקרא הקורא 'לי מחה', כלומר לי שחוק; ולא יכתב 'תהויין' ו'תצביין' בשתי ידין - שמה יקרא הקורא 'תהויין' ו'תצביין', כלומר שהוא מדבר עם שתי נשים, ונמצא שאינו מגרש לזו, אלא לשתיים אחרות. וכן יאריך לווי ד'וכדי' - שמה תדמה ליד, ויהיה משמע 'וכדי', כלומר בתנאי זה אפטר אותך; וכן יאריך לווי ד'תרוכין' ו'שבוקין' - שמה תדמה ליד, ויהיה משמע 'תריכין' ו'שביקין', כלומר שהוא אומר לה שהיא שבה וגרשה אותו. ועל דרך זו צריך להזהר בכל לשון ובכל כתב שיכתב - שלא יהיה בו משמע שני ענינות.

יד. הרי • שכתב השנת הראב"ד **הרי •** חרי • ויין א"א כתב גאון כל אלו הדקדוקים בהשבעל עומד ומערער. **בנסח זה, ולא יאריך ויין אלו, או לא כתב הידין היתרות, או שכתב הידין שאמרנו שלא יכתבו - הרי זה גט פסול. וכן כל פיוצא בזה בכל לשון - פסול.**

כ. מכיוון שחכמים תיקנו לא לשנות מהנוסח הזה והוא שינה.

טו. גט שמחק בו אות או תבה^{כא}, או שתלה בין השיטין [=השוורות] - אם מטפס הגט [נוסח גט קבול], הרי זה פשר. ואם מן התרף [פסטי האיש והאישת], אינו גט^{כב}; ואם החזיר ופרש בסוף הגט^{כג} שאות פלונית תלויה או על מחק [כתב קודם שנחק], אפלו מתרף הגט - פשר, כשאר שטרות.

כא. ונשאר מקום חלק, או שכתב על מקום המחיקה. כב. מחשש שמא במקום המחיקה היה כתוב תנאי לגירושין והוא מחקו. כג. לפני מקום חתימת העדים.

ט. כל לשון שיכתב בה הגט, צריך שיזהר הסופר בדברי הגט, שלא יהיה משמען שני ענינות, עד שנמצא הקורא אומר: 'שמה לכה וכה נתפון, שאין משמעו לשון גרושין, או שמה לענין זה נתפון שמשמעו לשון גרושין'; אלא יהיו דברים שאין בהן ספק באותה הלשון, אלא משמעו ענין אחד, שגרש ושלח פלוני לפלונית.

י. וכן צריך שיהיה הכתב מבאר היטב באותו הכתב שיכתב, עד שידעו לקרותו הקטנים שמפירין אותו כתב, שאינן לא נבונים ולא סכלים [=טפשים] בקטנים, אלא בינוניים; ולא יהיה כתב מעקם ומבלבל, שמה תדמה אות לאות, ונמצא הענין משתנה.

יא. היה בו"י משמע שני ענינות, או שהיה בכתבו עקום או בלבול עד שאפשר שיקרא ממנו ענין אחר - הואיל ונקרא לענין הגרושין ויש בו משמע גרושין, הרי זה פסול^ט.

יח. בגט שנכתב בשפה אחרת. יט. רק מדברי חכמים. ואינו בטל מן התורה.

כבר נהגו ישראל כלם לכתב הגט בלשון ארמי ובנסח זה, אף על פי שמתר לכתבו בכל לשון לכתחלה.

יב. וזה הוא נסח הגט: בכך בשבת, בכך וכה לירח פלוני בשנת כה וכה לצירה או לשטרות למנאנא די רגילנא למימני בה [=למנין שרגילים אנו למנות בו] במקום פלוני, איך אנא [=איך אני] פלוני בן פלוני דמקום פלוני וכל שום אחרון וחניכה דאית לי ולאבהתי ולאתרי ולאתריהון דאבהתי [=וכל שם אחר וכינוי שיש לי ולאבותי ולמקומי ולמקום אבותי], צביתי ברעות נפשי פיד לא אניסנא [=רציתי ברצון נפשי, בלא אונס], ופטריית ושבקית ותרוכית יתיכי ליכי, אנת אנתתי [=פטרתי ועזבתי וגרשתי אותך לנפשך, את אשתי] פלונית בת פלוני דממאא [=מעיר] פלונית וכל שום אחרון וחניכה דאית ליכי ולאבהתי ולאתרי ולאתריהון דאבהתיכתי [=וכל שם אחר וכינוי שיש לך ולאבותיך ולמקומך ולמקום אבותיך], די הוית אנתתי מקדמת דנא [=שהיית אישתי מכבר], וכדו פטריית ושבקית ותרוכית יתיכי ליכי, די תהויין רשאה ושלטאה בנפשיכי למחה להתנסבא לכל גבר די תצביין, ואנש לא ימחה בידיכי מן שמי מן יומא

נשותינו פלונית ופלונית ופלונית, והשלים הגט - אף על פי שנמסר לכל אחת מהן בעדים, אינו גט; שאין שתי נשים מתגרשות בגט אחד - שנאמר: "וכתב לה", לא לה ולחברתה. חזר ופרט בתוך הגט, וכתב: 'פלוני גרש פלונית ופלוני גרש פלונית ופלוני גרש פלונית בזמן פלוני' - הרי אלו פשרים כח.

(כו) באותו הזמן האחד לכולן. (כח) מכיון שכל זוג נכתב בנפרד.

כ. כתב שני גטין בשני דפין [טורים] במגלה אחת זה בצד זה - אם יש שני עדים נקראין בסוף גט זה ושני עדים בסוף גט זה - הרי זה פשר; וכל שתצא מגלה זו מתחת ידה, מגרשת כח.

(כט) והשנייה מגורשת רק כאשר תביא עדי מסירה.

כא. היו שני עדים בלבד באים מתחת זה לתחת זה - אם יצא מתחת יד אשה שהעדים [תחילה חתימתם] נקראין עם גטה - הרי זו מגרשת; ואם יצא מתחת יד השניה שאין העדים נקראין עמו - אינו גט, עד שימסר לה בעדים.

(ל) שחתימת העדים מתחילה מתחת לגט הראשון ומסתיימת תחת הגט השני.

כב. כתב שני גטין בשני דפין זה למעלה מזה, והעדים בין שני הגטין, שנמצאו בסוף [הדף] הראשון ולמעלה מן השני - אם היה יוצא מתחת יד שהעדים נקראין בסוף גטה, הרי זו מגרשת. וזו שהעדים נקראין בראש גטה למעלה אינה מגרשת; שהעדים שחתמו בראש הדף של גט, או מצדו, או מאחוריו - אינו גט. ואם נמסר לה בעדים - פשר לא.

(לא) כדין כל גט שלא חתמו עליו עדים כלל ונמסר בפני עדים.

כג. הקיף [חיתוך] ראש דף [גט] זה לראש דף זה לב והעדים [חתמו] באמצע, שנמצאו העדים בראש שני הגטין - שניהן בטליל; ואם נמסרו להן בעדים - שניהן פשרים.

(לב) שכתב גט אחד מאמצע הגליון עד למטה, ואת הגט השני כתב מאמצע הגליון כלפי מעלה. (לג) מכיון שהעדים לא חתמו מתחת לאף אחד מהגטין.

השנת הראב"ד

וכן . . . בטל א"א אם גט מקריים הוא למה יפסל מהיותה מגורשת אלא לא אמרו פסול אלא שלא תגבה בו אומרין שכבר גבתה בו וקדוהו ב"ד, ודומה לי שלא הסכים יפה להלכה.

וכן • גט שנמצא קרוע

שתי וערב [לאורך ולרוחב], שהוא קרע של בית דין - הרי זה גט בטל, פשרא השטרות; אבל אם

נקרע, ואינו קרע של בית דין - פשר.

טז. נמוק, או שהריקב, או שנעשה ככברה [=מחורר]

- פשר. נמחק או נטשטש, ובבואה [=ורושם הכתב] שלו קיימת - אם יכול להקרות, פשר; ואם לאו, אינו גט. יז. במה דברים אמורים? בשהיה הגט יוצא מתחת ידה בעדי חתימה, ואין שם עדי מסירה. אבל אם יש שם עדים שנמסר לה הגט בפניהם, והיה פשרי - הרי זה פשר, אף על פי שהיה תרף הגט על המחק, או בין השיטין, או שהיה קרוע שתי וערב שננתן לה בפניהם כח.

(כד) שכתב הגט לא היה מטושטש. (כה) שהרי אפילו אם כתב את כל הגט על נייר מחוק, הגט כשר אם האיש מסר אותו לאישה בנוכחות עדי מסירה.

יח. חמשה שכתבו גט אחד לחמש נשותיהם - אם כתבוהו בכלל [גט משותף לכולן], כגון שכתבו: 'בכף בשבת גרש פלוני לפלונית ופלוני לפלונית, וכך אמר כל אחד מהן לאשתו, ליכי די תהוויין', וכל טפס הגט, ושני עדים חותמין מלמטה - הרי זה פשר, וינתן לכל אחת מהן בעדי מסירה; ואם אין שם עדי מסירה - כל שתצא מגלה זו מתחת ידה, מגרשת.

אבל אם כתב: 'בכף בשבת גרש פלוני לפלונית' והשלים הגט, והתחיל תחתיו גט אחר באותה מגלה, וכתב: 'וביום זה או בכף בשבת גרש פלוני לפלונית' והשלים הגט השני, וכן עד שהשלים כל הגטין, והעדים מלמטה - אם נתנה מגלה זו לכל אחת מהן בעדי מסירה, הרי פלן מגרשת. ואם אין שם עדי מסירה, והיתה מגלה זו יוצאה מתחת יד אחת מהן - אם היתה זו שגטה באחרונה שהעדים נקראין עמו, הרי זו מגרשת; ואם היתה המגלה יוצאה מתחת יד אחת מן הראשונות, הרי זו ספק מגרשת כח.

(כו) כי חוששים שחתימת העדים הייתה רק על הגט האחרון.

יט. כתב: 'אני פלוני ופלוני ופלוני גרשנו

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(א) כמו שבקבלת הגט בידה היא בעצמה נוכחת, כך גם בקבלת הגט בחצרה היא צריכה להיות נוכחת.

ג. היתה עומדת בראש הגג שלה, והוא מלמטה בחצרו, וזרקו לה למעלה - פיון שהגיע לאויר ^[הגג] המוקף במחיצות המעקה, או לפחות משלשה ^[טפחים] סמוך לגג - נתגרשה, ובלבד שינוח ^[על הגג]. אבל אם נמחק ^[על ידי גשם] או נשרף קדם שיגיע לה - אף על פי שנמחק לאחר שהגיע לאויר מחיצות או אחר שהגיע לפחות משלשה סמוך לגג, כגון שנשבה הרוח והעלתו ונמחק או נשרף - הואיל ואינו הולך לנוח, אינו גט ולא נתגרשה.

(ב) אף אם אין לגג מעקה, כי מה שנמצא פחות משלושה טפחים סמוך לשטח נחשב כמונח עליו. (ג) ולאחר שהגט נח על הגג, היא נחשבת מגורשת למפרע מהרגע בו נכנס הגט לאויר המוקף במעקה, או לאויר שלושה טפחים סמוך לגג.

ד. היתה הגג שלו, והוא מלמעלה בו, והיא מלמטה בחצר שלה, וזרק לה גטה - פיון שיצא הגט ממחיצות הגג והגיע למחיצות מקומה שהיא עומדת בו, נתגרשה.

(ד) לאוויר המוקף במחיצות החצר.

ה. זרקו לרשותה לתוך האש ונשרף, או לתוך המים ואבד - אינו גט; אבל אם הגיע לרשותה, ואחר כך באה אש ושרפתו - הרי זה גט.

(ה) שהייתה כבר דלוקה שם לפני זריקת הגט. (ו) מכיוון שמלכתחילה הבעל זרק את הגט למקום שהוא לא יהיה מונח ושמור בו.

ו. זרקו על גפי קנה או רמח הנעוצים ברשותה, אינו גט - עד שיניח במקום המשתמר בו.^ח

(ז) והם גבוהים ממחיצות החצר. (ח) וגט המונח על קנה אינו משתמר, מכיוון שהרוח יכולה להעיף אותו אל מחוץ למחיצות החצר.

שתי חצרות זו לפנים מזו, הפנימית שלה והחיצונה שלו, וכתלי החיצונה גבוהות על הפנימית, פיון שזרק הגט לתוך אויר החיצונה, נתגרשה; שהפנימית בכתלי החיצונה משתמרת, מה שאין כאן בקפות.

ז. פיצד? שתי קפות ^[סלים] זו לפנים מזו, הפנימית שלה והחיצונה שלו, וזרק לה גטה

כד. שיר מקצת הגט וכתבו בדה השני, והעדים מלמטה בסוף הדה השני - פשר; והוא שיהיה נפר במגלה שלא נחתקה^ל, ושלכך נתפון הסופר שישלים בדה השני. אבל אם אינו נפרלה - אף על פי שנמסר בעדים, הרי זו ספק מגרשת; שמא שני גטין היו, ונחתך מקצת זה מסוף הדה, ומקצת השני מראש הדה^ל.

(לד) לא מלמעלה ולא מלמטה. (לה) ויתכן שהמגילה נחתכה. (לו) וכך יוצא שהחלק השני של הגט נכתב עבור אישה אחרת, וכן העדים לא חתמו על הגט שלהם. עדי המסירה יכולים להועיל, רק אם יעידו גם שהגט הזה נכתב כולו עבור הזוג הזה.

כה. הרי שכתב את הגט, ואחר שגמר כתב: 'שאלו בשלום פלוני', או 'שלום עליך פלוני רעי' וכיוצא בזה, וחתמו העדים מלמטה, והרי גט זה יוצא מתחת ידה - הרי זו ספק מגרשת, שמא לא חתמו אלא על שאילת שלום. אבל אם כתב: 'ושאלו בשלום פלוני', או 'ושלום עליך רעי' וכיוצא בזה, שהרי לזה ^[=צירוף] דברים אלו על דברי הגט^ל, ועל שניהן חתמו - הרי זו מגרשת. ואם נמסר לה בעדים - בין כך ובין כך, הרי זה גט פשר^ל.

(לז) על ידי האות ו' המחברת בין העניינים. (לח) שגם אם העדים החתומים חתמו רק על שאילת השלום, עדי המסירה הם העיקר.

פרק ה

דיני נתינת הגט

א. זה שנאמר בתורה "ונתן פייה" - אין ענין הכותב אלא שיגיע הגט לה; ואחד ידה, או חיקה, או חצרה, או שלוחה שעשת ידו פייה - הכל אחד הוא. ואחת חצרה הקנויה לה ^[לצמיתות], או חצרה המשפרת או השאולה לה ^[לזמן קצוב] - הכל רשותה היא; ומשיגיע גט לרשותה, נתגרשה.

ב. הזרק גט לאשתו לתוך חצרה - אם היתה עומדת שם בצד חצרה, נתגרשה; ואם לאו, לא נתגרשה עד שתעמד בצד חצרה^א, ואף על פי שהיא חצר שישתמר הגט בתוכה ^[חצר מגודרת ונעולה] - שחובה היא לה הגירושין, ואין חבין לאדם אלא בפניו.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ה' אייר - ספר נשים - הלכות גירושין קכג

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מגורשת רק אם תעמוד במקום קרוב לנחיתה הגט. (טו) אחרי שנח לרגע בתוך ארבע אמותיה.

י. זרק לה גטה לרשותה, ועבר [הגט] בתוך רשותה שהיא עומדת בה, ונפל חוץ לרשותה - אף על פי שעבר בפחות משלשה [טפחים] סמוך לארץ, אינה מגרשת, עד שנינו ברשותה.

יא. היתה עומדת על גגה, וזרקו לה, ונפל בגג אחרט סמוך לו - אם השנת הראב"ד שאף . . . למעלה א"א לא ידעת מהו זה ואנו לענין השאלת מקום הגט אנו מפרשים שאע"פ שאמרו דחד מקום מושלי אינשי אבל תרי לא אע"פ שהללו שני גגין הם של שני דירורין לגבי גט כגג חד דמו.

יכולה לפשט ידה ולטלו, הרי זו מגרשת; שאף • על פי שדירורין חלוקין למעלה [שכנים]=

[בגג] פשם שהם חלוקין למטה [בדירתם], אין בני אדם מקפידין על מקום פיוצא בזה"י.

(טז) השיך לאיש אחר. (יז) מכיוון שהיא עומדת על הגג שלה, ורק פושטת את ידה לגג האחר לקבל את.

יב. היתה ידה קטפס [מוטה כלפי מטה], וזרק הגט על ידה, ונפל לארץ [מתוך ידה] - אם נפל לתוך ארבע אמות שלה"י ונח, הרי זו מגרשת"י; נפל לתוך הים או לתוך האש, אינה מגרשת - והוא שהיתה עומדת על גפי המים או סמוך לאש, שמתחלת נפילתו לאבוד היה עומד.

(יח) מדובר כשנמצאת ברשות שאינה שלה, כי ברשות השייכת לה היא מגורשת אפילו אם הגט לא הגיע לידה כלל ואפילו אם נח מחוץ לארבע אמותיה. (יט) כי ארבע אמות שמסביב לאדם מקנות לו את הנמצא בהן, אם הוא עומד בצדי רשות הרבים או בחצר שאין לה בעלים.

יג. זרקו לה ברשות הרבים או ברשות שאינה של שניהם - קרוב לו, אינה מגרשת; היה הגט מחצה למחצה, וממחצה למחצה עד שיהיה קרוב לה [כמבאר בהלכה י"ד] - הרי זו ספק מגרשת; היתה קרוב לה כדי שתשוים [תתכופף] ותטלנו - הרי זה פסול, עד שניגיע גט לידה, ואחר כך תנשא בו לכתחלה.

יד. פיצד הוא קרוב לו? היתה הוא יכול לשמרו והיא אינה יכולה לשמרו - זה הוא קרוב לו"י; שניהן •

השנת הראב"ד שניהן . . . למחצה א"א תמה אני אחר שהסכימו בסוף שאין מתירין אותה לינשא ואם מת צריכה חליצה מכולן עד שגיע גט לידה למה הוצרך לאלו החקירות ואולי לדעת את שאינה מגורשת כלל.

לתוכן - אפלו הגיע לאויר הפנימית, אינה מגרשת

עד שנינו על צד [בתוך] השנת הראב"ד במה . . . שולים א"א זה אינו כלום דגמרא על שולים דחיצונה קא קפיד ומוטה על צדה אין לה עסק בכאן.

הקפה הפנימית. במה • דברים אמורים? בשתיקה [הקופה] מטה על

צדה ואין לה שולים [=תחתית], אבל יש לה שולים - אפלו נח בקרקעיתה, אינה מגרשת"י; שפליה של אשה [המנוח] ברשות הבעל אינו קונה לה הגט, אלא אם כן אינו מקפיד על מקומו.

(ט) ושתיקה נמצאות ברשות הבעל. (י) ולכן לבעל לא אכפת שהיא נמצאת ברשותו, מכיוון שאינה ראויה לשימוש. (יא) מכיוון שהקופה ראויה לשימוש, והבעל מקפיד על מקומה.

ח. זרק לה גטה והיא בתוך ביתו או בתוך חצרו - אינה מתגרשת עד שניגיע הגט לידה או לחיקה, או לכלי מן הפלים שלה שאין הבעל מקפיד על מקומו, כגון צלוחית או קפספה [סל] קטנה וכיוצא בהן. וכן אם הגיע למטה שלה שהיא יושבת עליה, והיתה גבוהה עשרה טפחים - הרי זו מגרשת, שהרי חלקה רשות לעצמה"י, ואין הבעל מקפיד על מקום פרצי [רגלי] המטה"י.

(יב) כל שטח שבגובה עשרה טפחים מהקרקע נחשב כרשות בפני עצמו, ולכן מיטת האישה נחשבת רשות שלה. (יג) מכיוון שמיטה גבוהה עשרה טפחים וניתן להשתמש בנוחות בשטח שמתחתיה.

ט. השאילה הבעל מקום פתצרו ולא יחדו [=לא ציין מקום מדויק], וזרק לה הגט והגיע לארבע אמות שלה שהיא עומדת בהן - הרי זו מגרשת"י. נתגלגל"ט ונפל על גבי קורה או סלע רחוק ממנה - אם המקום שנפל עליו אין בו ארבע אמות על ארבע אמות, ואינו גבוה עשרה, ואין לו שם לוי [=מיוחד] - הרי זה לא חלק רשות לעצמו, וכאלו היא והוא [האשה והגט] במקום אחד. ואם יש שם אחד משלשה דברים אלו [מקום ד' על ד', גבוה עשרה או שם לוי] - חלק רשות לעצמו [לסלע או לקורה], ומקום אחד השאיל לה, שני מקומות לא השאיל לה, ואינה מגרשת עד שניגיע לה הגט.

(יד) אבל אם הגט הגיע אל חוץ מארבע אמותיה אינה מגורשת, שהרי אפילו בחצר שלה מגורשת רק אם תעמוד לידה, קל-יחומר למקום שרק מושאל לה שהיא תהיה

פרק ו

דיני שליחות בגט

א. השליח שעושה האשה לקבל לה גט מיד בעלה, הוא הנקרא 'שליח קבלה'; ומשיגה הגט לידו, מתגרש פאלו הגיע לידה. וצריכה לעשות בפני שני עדים. וצריכה שני עדים שיעידו שהגיע הגט ליד שליחה; ואפלו הן הראשונים [אותם העדים שמינתה בפניהם השליח], או אחד מן הראשונים ואחד [אחר] - הרי זו עדות גמורה.

ב. כמה דברים אמורים? בשאבד הגט או נקרע. אבל אם היה הגט יוצא מתחת ידי שליח הקבלה, אינו צריך עדים, בין שנמסר לו בעדים, בין שנתנו לו הפעל בינו לבינו - יציאתו [=הימצאותו] מתחת ידו, פיציתו מתחת ידי האשה. ואף על פי כן לא יתן לו הגט לכתחלה אלא בעדי מסירה, כמו האשה עצמה.

(א) אין צורך בעדים שקיבל את הגט מהבעל, אבל נדרשים עדים שיעידו על מינויו כשליח. (ב) כמבואר לעיל פרק א, הלכה יח.

ג. הפעל אינו יכול לעשות שליח לקבל גט לאשתו; אבל נותן הגט לשליח להוליך הגט לאשתו, וזה הוא הנקרא 'שליח הולכה'.

(ג) שתהיה מגורשת מיד כשהשליח יקבל את הגט לידו, מכיוון שהגט אינו דבר טוב ונחשב חוב לאישה, ואין חבים לאדם שלא בפניו ושלא מדעתו. (ד) והאישה מגורשת כאשר השליח מוסר את הגט לידה.

ד. וכן האשה שולחת שליח להביא לה גט מיד בעלה, וזה הוא הנקרא 'שליח הבאה'. ואין שליח הולכה והבאה צריך עדים.

ה. ואין האשה מתגרשת בגט ששלח הבעל, או שהביא לה שליח הבאה, עד שיעגיע גט לידה. וכל מקום שנאמר בענין הגטין 'שליח' סתם, הוא שליח הולכה או שליח הבאה.

ו. הכל פשרים לשליחות הגט, בין שליח קבלה בין שליח הולכה והבאה, חוץ מן החמשה - הנכרי, והחרש, והעבד, והשוטה, והקטן; ואם קבל או הביא אחד מהן גט, אינו גט.

ז. אבל הנשים והקרוכים, פשרים; ואפלו הפסולין

יכולין לשמרו, או שניהן אין יכולין לשמרו - זה הוא 'מחצה למחצה'.

(כ) ואפילו במרחק של מאה אמה.

טו. בא הוא תחלה^{כא} ועמד, ואחר כך עמדה היא כנגדו, וזרקו לה - אם היה הגט בתוך ארבע אמות שולו - אינה מגרשת, אף על פי שאם תשוב תטלנו^{כב}. עמדה היא תחלה, ובא הוא ועמד כנגדה, וזרקו לה - אף על פי שהוא מחצה למחצה^{כג}, הואיל והוא בתוך ארבע אמות שלה, הרי זה פסול^{כד}, עד שיעגיע גט לידה.

(כא) לרשות הרבים או לרשות שאינה של שניהם. (כב) מכיוון שהזכות בארבע אמות אלו שייכת לו מלפני כן. (כג) ששניהם יכולים לשומרו. (כד) מצד הדין הוא נחשב גט, אך חכמים גזרו ופסלו אותו כמבואר לעיל בסוף הלכה טז. זרק הגט לידה, והיה קשור במשיחה [=חבל דק] וקצת המשיחה בידו - אם יכול לנתקו [=להוציא הגט מידה במשיכת החבל] ולהביאו אצלו - אינה מגרשת, עד שתפסק [=תחתך] המשיחה; ואם אינו יכול לנתקה, הרי זה מגרשת.

(כה) כגון שהגט כבד והחוט דק, ואם ימשוך את הגט אליו החוט יקרע.

יז. נתן את הגט ביד עבדה, והוא געור והיא משמרתו - אם היה כפות^{כו}, הרי זה גט, וכאלו הגיע לחצרה שהיא עומדת בצדה; ואם אינו כפות, אינו גט^{כז}. נתנו ביד העבד, והוא ישן והיא משמרתו - הרי זה גט [גט] פסול [מדברי חכמים]; ואם היה כפות, הרי זה מגרשת.

(כו) קשור בידיו או ברגליו ואינו יכול ללכת. (כז) מכיוון שהוא שומר על הגט בכוחות עצמו והגט אינו נחשב ברשותה.

יח. כתב גט ונתנו ביד עבדו, וכתב לה שטר מתנה עליו - פיון שזכת בעבד זכת בגט ונתגרשה, אם היה כפות. ואם אינו כפות וגעור, קנת העבד, ואינה מגרשת עד שיעגיע הגט לידה. וכן אם נתן הגט בחצרו, ומכר לה החצר או נתנה לה - פיון שקנת החצר בשטר או בכסף או בחצקה^{כח}, נתגרשה.

(כח) שנעלה או הקיפה בגדר את החצר.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הוֹלֵךְ אוֹתוֹ לָהּ - הַרְשוּת בְּיַד הַבַּעַל, וְנַעֲשֶׂה זֶה שְׁלִיחַ הוֹלָכָה, לֹא שְׁלִיחַ קִבְלָה^א; אֲבָל אִם אָמַר לוֹ: 'הִתְקַבַּל לָהּ', אוֹ 'זָכָה לָהּ', אוֹ 'הָא לָהּ' - לֹא עָקַר שְׁלִיחוֹת הַקִּבְלָה. אָמַר לוֹ: 'הוֹלֵךְ לָהּ' - עָקַר שְׁלִיחוֹת הַקִּבְלָה, וְנַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ הַבַּעַל; וְכֵן אִם אָמַר לוֹ: 'הוֹלֵךְ וְתֵן לָהּ' - עָקַר שְׁלִיחוֹת הַקִּבְלָה^ב.

(א) והאישה מגורשת רק כאשר הוא מוסר את הגט לידה. (ב) כאשר הבעל באמירתו לשליח משתמש בביטוי 'הולכה', הוא מגלה את דעתו שברצונו לגרשה רק כשהגט מגיע לידה ממשי.

יא. שְׁלִיחַ הָאִשָּׁה שָׂבָא לְטַל גִּט מִן הַבַּעַל, וְאָמַר לוֹ: 'שְׁלִיחַ קִבְלָה אֲנִי', וְאָמַר לוֹ הַבַּעַל: 'הִילָךְ גִּט זֶה כְּמוֹ שְׂאֵמְרָה', כְּלוּמַר: 'אֲנִי עוֹקֵר שְׁלִיחוֹתָהּ, אֲלֹא בֵּין שְׁעֵשֶׂת אוֹתָךְ שְׁלִיחַ קִבְלָה אוֹ שְׁלִיחַ הַבָּאָה, הֲרִי אַתָּה כְּמָה שְׂאֵמְרָה', וְהִבִּיא אֶת הַגִּט, וְאָמְרָה לוֹ: 'לֹא שְׂמַתִּיךָ אֲלֹא שְׁלִיחַ הַבָּאָה' - אֶפְלוּ הִגִּיעַ הַגִּט לְיָדָהּ, אֵינָה מְגַרֶשֶׂת; שֶׁהֲרִי עָקַר הַשְּׁלִיחַ הַשְּׁלִיחוֹת שְׂאֵמְרָה הִיא, וְאָמַר לַבַּעַל: 'מַעֲוֹלָם לֹא נַעֲשִׂיתִי שְׁלִיחַ הַבָּאָה לָהּ'.

יב. אָמַר הַשְּׁלִיחַ לַבַּעַל: 'שְׁלִיחַ הַבָּאָה אֲנִי', וְאָמַר לוֹ הַבַּעַל: 'הָא לָךְ כְּמָה שְׂאֵמְרָה', וְהִבִּיא אֶת הַגִּט, וְאָמְרָה לוֹ: 'שְׁלִיחַ קִבְלָה שְׂמַתִּיךָ' - בֵּינָן שֶׁהִגִּיעַ הַגִּט לְיָדָהּ, מְגַרֶשֶׂת^א; שֶׁהֲרִי לֹא עָקַר שְׁלִיחוֹת שְׂאֵמְרָה, אֲלֹא גָרַע אוֹתָהּ [הַטְרִיחָה לְהַתְּגַרֵּשׁ רַק בְּקִבְלַת הַגִּט], שֶׁהֲרִי הִיא אוֹמֶרֶת לְקִבְלָהּ, וְהוּא אוֹמֵר לַבַּעַל לְהַבָּאָה בְּלִבָּד.

(ג) ולא התגרשה כשהגט הגיע לידי השליח, מכיוון שהבעל סמך על דברי השליח ונתן לו את הגט בתור שליח הולכה.

יג. הַבַּעַל שֶׁשָּׁלַח גִּט לְאִשְׁתּוֹ, בָּא שְׁלִיחַ לְתַנּוּ לָהּ, לֹא נִטְלָתָה אֲלֹא אִם אָמְרָה לוֹ בְּפָנָי עֲדִים: 'יְהִיָּה לִי גִט זֶה פְּקֻדוֹן אֲצִלְךָ', אוֹ שְׂאֵמְרָה לוֹ: 'הֲרִי אֶת שְׁלִיחַ לְקַבְּלוֹ לִי' - הֲרִי זֶה מְגַרֶשֶׂת בְּסָפֵק, עַד שֶׁיִּגִּיעַ גִּט לְיָדָהּ^א; וּמִשְׁנִיעַ גִּט לְיָדָהּ, תִּתְּגַרֵּשׁ וְדַאי.

(ד) מכיוון שעדיין לא מילא את תפקידו כשליח האיש.

יד. שְׁלִיחַ שֶׁהִבִּיא גִט - כִּשְׁהוּא נוֹתֵנוּ לָהּ, נוֹתְנוּ בְּפָנָי שְׁנַיִם [עֵדִי מְסִירָה], וְאוֹתָן הַשְּׁנַיִם צָרִיכִין לְקַרְוָתוֹ,

מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים בַּעֲבֵרָה [שֶׁנִּפְסְלוּ לַעֲדוֹת עַל שֶׁעֲבָרוּ אִיסוּר חֻכְמִים]^א, כְּשֶׁרִין לְשְׁלִיחוֹת. אֲבָל הַפְּסוּלִין בַּעֲבֵרָה מִדְּבָרֵי תוֹרָה [שֶׁנִּפְסְלוּ לַעֲדוֹת עַל שֶׁעֲבָרוּ אִיסוּר תוֹרָה]^ב, פְּסוּלִין לְהַבָּאָה הַגִּט; וְאִם הִבִּיאוּ, הֲרִי זֶה פְּסוּל [מִתְּקַנָּה חֻכְמִים]. כְּמָה • דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּשִׁנְתָּקִים הַגִּט בְּחוֹתְמֵיו

הַשְּׁנֵת הָרִאשׁוֹנָה כְּמָה . . . בְּחוֹתְמֵיו א"א וְאִם נִתְקִיּוֹם הַגִּט בְּחוֹתְמֵיו וְלֹא הוֹצִיחַ לומר בְּפָנָי נִתְּכָב וּבְפָנָי נִתְּכָם למה אִם הִבִּיאוּ פְּסוּל, וְעוֹד כִּשְׂמִיכָה עָלָיו למה אִינוּ גִט אֲלֹא שְׁלֹא תִשָּׂא וְהִיא לֹא לומר אִינָה מְגוֹרֶשֶׂת.

[הַעֲדִים הַעֲדִי עַל נִכְוֹת]

חִתּוּמֵיחֵם; אֲבָל אִם לֹא נִסְמָךְ בּוֹ אֲלֹא עַל דְּבָרֵי פְּסוּל מִן הַתּוֹרָה בַּעֲבֵרָה^א - אֵינּוּ גִט.

(ה) איסורים מסוימים שחכמים קבעו שהעובר עליהם נפסל לעדות. (ו) כגון גזלן, או האוכל נבילות ושקצים במזיד. (ז) מכיוון שהם חשודים כשקרנים ואינם נאמנים לומר שהבעל מינה אותם כשליחים להוליך את הגט. (ח) שלא היו עדים נוספים המאמתים את רצון הבעל לגרש את האישה.

ח. הִיָּה הַשְּׁלִיחַ קָטָן כְּשֶׁנָּתַן לוֹ הַגִּט וְגִדְּל כִּשְׁהִבִּיאוּ, חֲרַשׁ וְנִתְּפַקֵּחַ [הַחֵל לְשִׁמּוֹעַ וּלְדַבֵּר], שׁוֹטָה וְנִשְׁתַּפֶּה [=חֻזָּה דַּעַת], נְכָרִי וְנִתְּגַר, עֶבֶד וְנִשְׁתַּחֲרַר - הֲרִי זֶה בָּטֵל; אֲבָל אִם נָתַן לוֹ הַגִּט וְהוּא פִּקֵּחַ וְנִתְּחַרֵּשׁ וְחֹזֵר וְנִשְׁתַּפֶּחַ, הִיָּה שְׂפּוּי כְּשֶׁנָּתַן לוֹ וְנִשְׁתַּטָּה וְחֹזֵר וְנִשְׁתַּפֶּה כִּשְׁהִבִּיאוּ לְיַד הָאִשָּׁה - הֲרִי זֶה גִט כָּשֵׁר, מִפְּנֵי שֶׁתִּחַלְתּוּ וְסוּפוּ בְּדַעַת.

(ט) מכיוון שנתינת הגט לידיו הייתה כשהיה פסול.

ט. הָאִשָּׁה שֶׁעֲשֵׂת שְׁלִיחַ בְּעֲדִים, וְאָמְרָה לוֹ: 'טַל לִי גִטִּי, יְהִי לִי בְּיָדְךָ' - הֲרִי זֶה שְׁלִיחַ קִבְלָהּ, וְכֹאֲלוּ אִם אָמְרָה לוֹ: 'הִתְקַבַּל לִי גִטִּי'. וְיֵשׁ לְאִשָּׁה [הִיא יְכוּלָה] לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ קִבְלָהּ לְקַבֵּל לָהּ גִטָּה מִיָּד שְׁלוּחָהּ שֶׁל בַּעֲלָהּ.

הַשְּׁנֵת הָרִאשׁוֹנָה מִפְּנֵי . . . הַקָּטָן א"א זֶה הַטַּעַם אִין לֹא טַעַם וְלֹא רִיחַ אֲלֹא אִתָּם גַּם אִתָּם לְרֹבּוֹת שְׁלוּחָכֶם מִה אִתָּם בְּנֵי דַעַת אִף שְׁלוּחָכֶם בְּנֵי דַעַת נִמְצָא שֶׁהִשְׁלִיחַ וְהַשְּׁלֹחַ צָרִיכִין לְהוֹיֵת בְּנֵי דַעַת.

וְשְׁלִיחַ קִבְלָה צָרִיךְ עֲדִים, וְאִין מַעֲדִינָן עַל הַקָּטָן שְׂאִינוּ בֶּן דַּעַת גְּמוּרָה.

(י) שאם הגט יונח בחצר שלה, היא מגורשת.

י. הָאִשָּׁה שֶׁעֲשֵׂת שְׁלִיחַ לְקִבְלָהּ, וְאָמַר לוֹ הַבַּעַל: 'אִין רְצוֹנִי שֶׁתְּקַבֵּל לָהּ, אֲלֹא הֲרִי זֶה גִטָּה,

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

זֶה שְׁלֹא בִפְנֵי זֶה;

השגת הראב"ד

ואפילו . . . הגט א"א הא לא ימחורא שהרי קי"ל כרבי דאמר עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה ואימ' שליחות נמי להאי הוא דבטיל לאחרני לא בטיל.

וְאֶפְלוּ • הָיוּ עֹשֶׂה, מִשְׁבָּטְלוּ בִפְנֵי אֶחָד מֵהֶן, בְּטֵל הַגֵּט.

כא) הבעל יכול לחזור בו משליחות זו ולבטל את הגט בפני אחד מהעשרה, והגט יבטל אף שהתשעה הנוספים לא נוכחים.

וְאַחֵר כֶּן יִנָּתֵן לָהּ בִּפְנֵיהֶם; שְׁדִין הַשְּׁלִיחַ עִם הָאִשָּׁה כְּדִין הַבֶּעַל עִמָּה^{טו}, שֶׁתִּתְּנוּהָ הוּא קָם.

השגת הראב"ד

לפיקדן . . . מנורשת א"א דברים בגו שאם הביאו השליח ממקום שצריך לומר בפי נכתב ובפני נחתם הרי אותן השנים כב"ד של קיום שטרות שאינן צריכין לקרותו והשליח כשני עדים שמעידים על החתימות ועל עיקר הגט.

טו) וכאשר הבעל נותן את הגט לאישה, העדים צריכים לקרוא אותו, כמבואר לעיל פרק א, הלכה יט. טז) כי אולי השטר הזה לא היה גט.

טז. עֵבֶר הַשְּׁלִיחַ וְנָתַן הַגֵּט בִּינוּ לְבִינָה - יִטְּלוּ מִמֶּנָּה, וְיִחְזֹר וְיִתְּנֶנּוּ בִּפְנֵי שְׁנַיִם; וְאִם מֵת, הוּאִיל וְהַגֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ וּמִקָּמֶיךָ בְּחֹתָמֶיךָ^{יז} - הָרִי זֶה כְּשֶׁרִי^{יח}.

יז) לאחר שווידאו על ידי עדים, את נכונות חתימות העדים שעל השטר. יח) כמבואר לעיל פרק א, הלכה טז.

טז. שְׁלִיחַ שֶׁנִּטַּל אֶת הַגֵּט, וְקָדֵם שֶׁיִּגְיַע לִיד הָאִשָּׁה חֹזֵר הַבֶּעַל וְאָמַר לוֹ: 'גֵּט שֶׁשְּׁלַחְתִּי עִמָּךְ בְּטִל', או שְׁקָדֵם וְאָמַר לָאִשָּׁה: 'גֵּט שֶׁשְּׁלַחְתִּי לָךְ בְּטִל', או שֶׁשְּׁלַח שְׁלִיחַ אַחֵר לְבִטְלוֹ, או שֶׁאָמַר לְאַחֵרִים: 'גֵּט שֶׁשְּׁלַחְתִּי לָאִשָּׁתִּי בְטִל' - הָרִי זֶה בְטִל, וְאִם עַל פִּי שֶׁהִגִּיעַ גֵּט לְיָדָהּ (לאחר שביטל). וְכָל הַמִּבְטֵל בִּפְנֵי אַחֵרִים, צָרִיךְ לְבִטֵּל בִּפְנֵי שְׁנַיִם. וְאִם (ורוצה לבטל) אַחֵר שֶׁהִגִּיעַ גֵּט לְיָדָהּ או לִיד שְׁלִיחַ קִבְּלָהּ - אֵינוֹ יָכוֹל לְבִטְלוֹ; וְאִם עַל פִּי שֶׁחֹזֵר בְּתוֹךְ כְּדִי דְבוּרִיט וּבִטְלוֹ, הוּאִיל וְאַחֵר שֶׁהִגִּיעַ לְיָדָהּ או לִיד שְׁלִיחַ קִבְּלָהּ או לְחֹצְרָה בְטִלוֹ - אֵינוֹ בְטִל, וְהָרִי זֶה גֵּט כְּשֶׁר.

יט) בתוך משך הזמן שלוקח לומר: "שלום עליך רבי".

יז. הִנֵּה (הבעל) מִחְזֵר וּמִבְקֵשׁ הַשְּׁלִיחַ כְּדִי לְבִטְלוֹ, או שֶׁהִיא מִבְקֵשׁ שְׁנַיִם שֶׁיִּבְטְלוּ בִּפְנֵיהֶם, וּבִין שֶׁהוּא מִחְזֵר וְרוֹדֵף הִגִּיעַ הַגֵּט לְיָדָהּ, וְאַחֵר כֶּן בְטִל - אֵינוֹ בְטִל, וְאִם עַל פִּי שֶׁהִיא מִחְזֵר לְבִטְלוֹ קָדֵם שֶׁיִּגְיַע לְיָדָהּ^כ.

כ) כי דברים שבלב אינם דברים.

יח. אָמַר לְעֹשֶׂהָ: 'כִּתְבוּ גֵּט וְתִנּוּ לָאִשָּׁתִּי' - יָכוֹל לְבִטֵּל זֶה שְׁלֹא בִפְנֵי זֶה^{כא}, וְאֶפְלוּ בִּפְנֵי שְׁנַיִם אַחֵרִים. שְׁלַח הַגֵּט בִּיד שְׁנַיִם, הָרִי זֶה יָכוֹל לְבִטְלוֹ

יט. וְכֵן מִי שֶׁאָמַר לְשְׁנַיִם: 'גֵּט שֶׁאֲנִי כוֹתֵב לָאִשָּׁתִּי בְטִל הוּא^{כב}, וְכֵתֵב אַחֵר כֶּן גֵּט, וְנָתַנוּ לָהּ בִּפְנֵי שְׁנַיִם אַחֵרִים - הָרִי זֶה גֵּט בְטִל; וְזוֹ הִיא מְסִירַת הַמּוֹדָעָא [הכחשה וביטול] עַל הַגֵּט. וְכֵן אִם יֹאמַר לָהֶם: 'כָּל גֵּט שֶׁיִּכְתֹּב לִי פְלוֹנִי בְטִל', או 'כָּל גֵּט שֶׁאֲכָתֵב בְּבֵית דִּינִי שֶׁל פְלוֹנִי הָרִי הוּא בְטִל', או 'כָּל גֵּט שֶׁאֲכָתֵב מִהֵימִן עַד עֲשָׂרִים שָׁנָה בְטִל' - הָרִי זֶה בְטִל.

כב) וכוונת הבעל בדבריו היא לומר, שאינו מתכוון לגרש את אשתו, וכתובת הגט נעשית מסיבה אחרת.

וכן אם אָמַר לְשְׁנַיִם: 'כָּל גֵּט שֶׁאֲכָתֵב לְפְלוֹנִית אִשְׁתִּי בְטִל הוּא, וְכָל דְּבָר שֶׁאֲבִטֵּל בּוֹ מוֹדָעָא זֶה, הָרִי הוּא בְטִל', וְכֵתֵב אַחֵר כֶּן גֵּט וְנָתַנוּ לָהּ - אִם עַל פִּי שֶׁבִטֵּל הַמּוֹדָעָא קָדֵם שֶׁיִּכְתֹּב הַגֵּט, הָרִי הַגֵּט בְטִל.

כ. אִם כֵּן, מִה תִּקְנֶת דְּבָר זֶה [כיצד יכול לגרש לאחר שביטל]? שִׁיאָמְרוּ לוֹ הָעֲדִים קָדֵם כְּתִיבַת הַגֵּט: 'אָמַר בִּפְנֵינוּ, שֶׁכָּל הַדְּבָרִים שֶׁמְסִירַת שְׁגוּרֵמִין פְּשִׁיטָתִימִין אוֹתָן הַדְּבָרִים לְבִטֵּל גֵּט זֶה, הָרִי הֵן בְטִלִּים, וְהוּא אוֹמֵר: 'הֵן^{כג}; וְאַחֵר כֶּן אוֹמֵר לָהֶן לְכָתֵב וְלַחְתֹּם וְלָתֵן לָהּ; וְלֹא יִפְחִיחוּהָ לִילָף עַד שֶׁיִּגְיַע הַגֵּט לְיָדָהּ, כְּדִי שְׁלֹא יֵצֵא וּיְבִטְלוּ^{כד}. וְאִין הַמּוֹסֵר מוֹדָעָא וְלֹא הַמִּבְטֵל מוֹדָעָא צָרִיךְ קִנְיָן [סודר]^{כה}.

כג) ואמירתו זו גורמת שהגט יתקיים, מכיוון שבה הוא מסיר במפורש את התוקף מביטול הגט שערך. כד) ואז הגט יבטל, מכיוון שדבריו האחרונים הם הקובעים. כה) מכיוון שבדבריו אלו הבעל אינו אומר דברים חדשים, אלא רק מגלה את מה שחשב בליבו.

כא. הַשּׁוֹלַח גֵּט לָאִשָּׁתוֹ בִּיד שְׁלִיחַ, וּבִטֵּל הַגֵּט - הָרִי זֶה חֹזֵר וּמִגְרֵשׁ בּוֹ כְּשִׁירְצָה, שְׁלֹא בְטִלוֹ מִתּוֹרַת גֵּט אֲלֵא מִתּוֹרַת שְׁלִיחוֹת. לְפִיקְדָן אִם הִנֵּה הַגֵּט בִּיד הַבֶּעַל וּבִטֵּלוֹ, כְּגוֹן שֶׁאָמַר: 'גֵּט זֶה בְטִל

כו. מי ששלח גט לאשתו, וחזר ובטלו בפני שנים אחרים, וכן מי שמסר מודעא על הגט - מכין אותו מכת מרדות [=מלקות מתקנת חכמים], מפני שגורם להיות הפנים ממזרים [=פסולי חיתון], שהרי יגיע גט לידה ותנשא בו, ואחר זמן יצאו העדים שבטל בפניהן או שמסר מודעא בפניהן קדם שיכתב הגט, ונמצא הולד [מבעלה השני] ממזר.

כז. שליח שהביא גט ונתנו לאשה - אין אומרים שמא בטלו הבעל, אלא נותנין אותו לה בחזקת שהוא פשר, ותנשא בו. ואם נמצא אחר בן שבטלו, תצא והולד ממזר. וכן הכותב גט ונתנו לאשתו, אין אומרים שמא מסר מודעא על גט זה, אלא הרי הוא בחזקת פשרות, ותנשא בו.

כח. וכן המביא גט, והניח [השליח] הבעל חולה או שהיה זקן - נותנו לה בחזקת שהוא קים לב. אבל אם הניחו גוסס, רב הגוססין למיתה, ואף על פי שנתנו לה - הרי זה ספק גרושין, שאין גט לאחר מיתה לג. וכן עיר שהקיפה החיל והיא במצור, וספינה המטרפת [=מיטלטלת] בים, והיוצא לדון [ודינו מוות אם יורשע] - הרי אלו בחזקת חיים; ואם היה גט אחד מהם ביד השליח - נותנו לאשתו, ותהיה בחזקת מגרשת.

[לב] ואין חוששים אולי הבעל מת ושליחותו התבטלה. [לג] ויש סבירות גבוהה שהבעל נפטר לפני שהשליח הספיק למסור את הגט לאישה.

כט. אבל עיר שפכשה הים [=צבא] והבקעה, וספינה שאבדה בים, והיוצא להרג מבית דין של גוים לי, ומי שגררתו חיה, או שטפו נהר, או נפלה עליו מפלת [התמוטט עליו קיר] - נותנין עליהן חמרי [חומרות] חיים וחמרי מתיים. ואם היה גט אחד מהן ביד השליח, אינו נותנו לאשתו; ואם נתנו לה, הרי זה ספק מגרשת. ואם נודע שמת הבעל קדם שניגיע גט לידה, אינו גט לי.

[לד] שישנה אפשרות שהשופט קיבל שוחד והנידון נשאר חי. [לה] מכיוון שאין גט לאחר מיתה.

ל. הבעל ששלח גט לאשתו, הרי הוא חייב במזונותיה ובכל תנאי כתובה לי, עד שניגיע הגט לידה או ליד שליח קבלה.

[לו] כגון לרפאותה או לפדות אותה מהשבי.

הוא - אינו מגרש בו לעולם, והרי הוא פגרש, ואם גרש בו אינה מגרשת. וכן אם פרש בעת שבטלו, והוא ביד השליח, ואמר: 'גט ששלחתי הרי הוא בטל מלהיות גט' - אינו מגרש בו לעולם כי.

[כו] מכיוון שבמקרים הללו ברור שהוא מבטל את התוקף של הגט עצמו ולא רק של השליחות.

כב. באיזה לשונות [ביטויים] מבטל הגט? אומר: 'בטל הוא', 'אי אפשרי' [=אין רצונו] בו, 'גט זה לא יועיל', 'לא יעזוב', 'לא ישלח', 'לא יגרש', 'יהא פגרש', 'יהא חרש', 'הרי הוא פגרש' - אם אמר אחד מאלו ומן הדומה להן - הרי זה בטל כי.

[כז] מכיוון שהתוכן של כל הביטויים הללו הוא, שהגט מתבטל מעכשיו ואילך.

כג. אבל אם אמר: 'גט זה אינו גט', 'פסול הוא', 'אינו מועיל', 'אינו מתיר', 'אינו משלח', 'אינו מגרש', 'חרש הוא' - לא אמר כלום; שאין זה לשון מבטל, אלא לשון מודיע אמתת הדבר; והרי הודיע לנו דבר שאינו כן [=שאינו נכון] כח - כמי שאמר על דבר האסור שהוא מת, או על הטמא שהוא טהור.

[כח] הוא מודיע לנו שהגט פסול, ואנו יודעים שהוא כשר, שהרי אנו לא רואים שום פסול בגט.

כד. אומר: 'גט זה בטל', שמשמעו פעל שעבר, כגון: 'חמק', 'עבר' - הרי זה ספק; לפיכך אם נתגרשה בגט זה, הרי היא ספק מגרשת.

[כט] ספק אם משמעות מילה זו היא סיפור על העתיד - שהוא רוצה לבטלו מעכשיו ואילך, ואזי הוא בטל, או שמשמעות מילה זו היא שגט זה התבטל בעבר, והרי זה עובדה שאינה נכונה ולכן הגט לא מתבטל, כאמור בהלכה הקודמת.

כה. מי ששלח גט לאשתו, ובא השליח ואמר לו: 'לא מצאתיה', או 'לא רצת לקח הגט', ואמר הבעל: 'ברוך הטוב והמטיב', או פיוצא בדברים האלו שמשמען שאין בדעתו לגרשה, שהרי הוא שמח בעכוב הגט - לא בטל הגט לא, אלא יתן ותהיה מגרשת, עד שיאמר לו בפירוש 'לא תתן', או יבטל בפירוש.

[ל] תודה לה' שלא מסרת לה את הגט. [לא] ומשמעות ההתבטאות שלו היא רק שאינו מעוניין עוד בשליחות הזו, אבל הגט נשאר כשר.

~ יום חמישי ו' אייר ~

פרק ז

דיני הבאת גט ממקום למקום.

א. שליח שהביא גט ממקום למקום בארץ ישראל - אף על פי שלא ראה פתיבת הגט ולא ידע מי הן עדיו, [החתומים עליו] אלא נתן לו הבעל גט ואמר לו: 'מן גט זה לאשתי' - הרי זה נתנו לה בפני שנים, [עדי מסירה] ואף על פי שאין עדיו [עדי החתימה] ידועין [=מוכרים] אצלנו, ותהיה מגרשת, ותנשא בוא.

א) כי אף אם יבוא הבעל ויטען שהגט מזויף, יבואו עדי החתימה או אנשים אחרים המכירים את חתימת ידם ויעידו על זהות החתימה וכשירו את הגט. לכן דין זה הוא דווקא בארץ ישראל, כי יותר מצויים בה עדים לאשר את הגט בעקבות בתי הדין הקבועים בה שמגיעים אליהם אנשים רבים.

ב. בא הבעל ופרער ואמר: 'לא גרשתי מעולם, וגט זה שהובא לה מזיף הוא' - יתקנים בחותמיו. ואם לא נתקנים, או לא נודעו עדיו כלל - תצא והולד ממזר, שהרי אינה מגרשת. אכד הגט, הרי זו ספק מגרשת.

ב) ניתן לאשר את הגט על ידי העדים החתומים עליו, ועדותם גוברת על הכחשת הבעל מכיוון שהם שניים. ג) ועדיין היא אשת איש מכיוון שהבעל מערער על נכונות הגט וחתימת העדים לא אושרה, והאישה עצמה גם לא יודעת לטעון כנגד דבריו.

לפיכך נשים שחזקתן שהן שונאות זו את זו, אינן נאמנות להביא גט בארץ ישראל זו לזו - שמה מזיף הוא, ותתפון לקלקל אותה, כדי שתנשא ותאסר על בעלה.

ג. ואלו הן הנשים שחזקתן שונאות זו את זו: חמותה; ובת חמותה; וצרתה [=אשתו השניה של בעלה], אפלו היתה הצרה נשואה [כעת] לאחר; ויבמתה [אשת אחי בעלה]¹, אפלו היתה אחותה; ובת בעלה. אכל שאר כל הנשים פשוטות.

ד) שיש היתכנות שתהיה צרתה, אם האח ימות ללא ילדים ותזדקק לייבום.

ד. המביא גט ממקום למקום בארץ ישראל, וקלה או נאנסה - משלחו ביד אחרי; וכן השני, אם קלה - משלחו ביד אחר; אפלו מאה. ואינו צריך עדים לעשות שליח בפניהם. והאחרון שנגיע הגט לידו נותנו לה בפני שנים ותתגרש בו, אף על פי שמת השליח הראשון².

ה) ואינו יכול להמשיך בשליחותו. ו) אבל אם לא חלה או נאנס אין יכולת לשליח למנות שליח אחר במקומו, כי הבעל רצה לשלוח את הגט דווקא אתו. ז) כי אין זה מעשה חדש, אלא רק העברת שליחות קיימת. ח) כי כל השליחים נחשבים כשליחי הבעל, ולכן כל עוד הבעל חי לא בטלה שליחותו.

ה. שליח שהביא גט ממקום למקום בחוצה לארץ³, או מארץ ישראל לחוצה לארץ, או מחוצה לארץ לארץ ישראל - אם היה השליח עומד שם בשעת פתיבת הגט וחתימתו, הרי זה אומר בפני שנים 'בפני נכתב ובפני נחתם', ואחר כך ינתן לה בפניהם, ותתגרש בו: ואף על פי שאין עדיו ידועין אצלנו, ואפלו היו עדיו פשמות הגויים, אין חוששין להן⁴.

ט) שאין שם מעבר סדיר של אנשים בין המקומות, ולא מצויים עדים שיאמתו את חתימת עדי הגט. י) ועדות השליח נחשבת כעדות שניים, כי כל הצורך באימות חתימת העדים על השטר היא תקנת חכמים, וכדי לא להשאיר את האישה עגונה הקלו במקרה זה להאמין לשליח לבד. יא) לא חוששים שאולי גויים חתמו על הגט, מכיוון שרוב היהודים בחוץ לארץ ואף יהודים מארץ ישראל מכונים בשמות גויים.

ו. בא הבעל ופרער, אין משגיחין בו⁵; לפיכך אף הנשים ששונאות זו את זו, נאמנות להביא גט זה ולומר 'בפני נכתב ובפני נחתם'⁶.

יב) כי עדות השליח נחשבת כשניים, ואין דבריו של אדם אחד - הבעל - יכולים להכחיש דבריו של שניים. יג) שאין בכונתן במקרה זה רק לגרום לה להיאסר על הבעל, כי הן יודעות שהבעל לא יוכל לערער על עדותן.

ז. וכן שליח שהביא גט בארץ ישראל ואמר: 'בפני נכתב ובפני נחתם', אף על פי שאינו צריך - אם יבוא הבעל ויערער, אין משגיחין בו.

הפניות לשיחות קודש

הלכה ב: ביאור ההלכה במובן הרוחני, ביחס שבין כנס"י לקב"ה - יין מלכות סס"ב. מאה: נקט "מאה" משום שזוהי שלמות המספר - סה"ש תנש"א ח"א ע' 153 הע' 109. אף . . הראשון: ביאור טעם הדין - לקו"ש חל"ג ע' 115. בגדר שליח עושה שליח והוראה בעבודת ה' - יין מלכות סס"ב.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יא. גט • שכתבו

השנת הראב"ד

גט... נחתם א"א בירושלמי (גיטין ה"א) ואפילו נתנו בארץ.

לְאַרְצָא - צָרִיף שְׂאִימָר

בְּפָנֵי נִכְתָּב וּבְפָנֵי נִחְתָּם^{כד}; כְּתָבוּ בְּחוּצָה לְאַרְצָא

וְנִחְתָּמוּ בְּאַרְצָא^{כה} - אֵינוּ צָרִיף לֹאמַר בְּפָנֵי נִכְתָּב

וּבְפָנֵי נִחְתָּם^{כו}.

(כג) וחזר ונתנו בארץ ישראל. (כד) מכיוון שנחתם בחוץ

לארץ. (כה) וגם נתנו בארץ ישראל. (כו) כי מקום

החתימה קובע.

יב. נכתב מקצת הגט לפניו, ונחתם כלו^{כז} בפניו

[של השליח] - אם מקצתו הראשון הוא, הרי זה אומר

בְּפָנֵי נִכְתָּב וּבְפָנֵי נִחְתָּם^{כח}; אֶפְלוּ לֹא נִכְתָּב בּוֹ אֶלָּא

שָׁטָה אַחַת [שורה] בְּפָנָיו, וְאַפְלוּ שְׁמַע קֶן הַקּוֹלְמוֹס

[העט] כּוֹתֵב, וְנִחְתָּמוּ הָעֵדִים בְּפָנָיו - הֲרִי זֶה אֹמֵר

בְּפָנֵי נִכְתָּב וּבְפָנֵי נִחְתָּם^{כט}. וְכֵן אִם יָצָא הַסּוֹפֵר

לְשׁוֹק וְחָזַר וְהִשְׁלִים אֶת הַגֵּט - אֵינוּ חֹשֵׁשׁ שְׁמָא

אַחֵר מִצָּאוֹ וְאָמַר לוֹ וְלִשְׁם אִישׁ אַחֵר כְּתָבוּ, אֶלָּא

אֹמֵר בְּפָנֵי נִכְתָּב וּבְפָנֵי נִחְתָּם^כ.

(כז) כלומר: שני העדים. (כח) אולם את חתימת העדים

השליח צריך לראות מתחילתה ועד סופה, מכיוון שעדות

החתימה היא העיקר.

יג. אמר בְּפָנֵי נִכְתָּב אֶבֶל לֹא בְּפָנֵי נִחְתָּם^{כא}, בְּפָנֵי

נִחְתָּם אֶבֶל לֹא בְּפָנֵי נִכְתָּב^{כב}, בְּפָנֵי נִכְתָּב וְנִחְתָּם עַד

אֶחָד אֶבֶל לֹא הָעֵד הַשֵּׁנִי, אֶפְלוּ הִיָּה הוּא הָעֵד

הַשֵּׁנִי - הֲרִי זֶה יִתְקַיֵּם בְּחוּתְמֵי וְאַחֵר כֶּף יִנָּתֵן לָהּ.

וְאִם הָעֵיד הוּא וְאַחֵר עַל הָעֵד הַשֵּׁנִי שְׁלֹא חָתַם

בְּפָנָיו^{כג}, הֲרִי זֶה כָּשֵׁר וְיִנָּתֵן לָהּ; וְאִין צָרִיף לֹאמַר,

אִם הָעֵידוֹ שְׁנֵים אַחֲרֵים עַל כְּתָב יְדֵי הָעֵד הַשֵּׁנִי,

שָׁהָה כְּשֵׁרָל.

(כט) שהם מכירים חתימתו. (ל) מכיוון שעל חתימת

הראשון העיד השליח שראה אותו חותם והוא נאמן

כשניים, ועל חתימת השני העידו שני עדים.

יד. שנים שהביאו גט בחוץ לארץ - אף על פי

שְׁלֹא נִכְתָּב וְנִחְתָּם בְּפָנֵיהֶם, הוֹאִיל וְנִתְּנוּ לָהֶם

הַבְּעַל לִתְּנוֹ לְאַשְׁתּוֹ, הֲרִי אֵלוֹ נִוְתָּנִין לָהּ, וְתִהְיֶה

מְגֻרָשָׁת; שֶׁהִי אֵין הַבְּעַל כּוֹל לְעֲרַעֵר בְּגֵט זֶה, אִף

עַל פִּי שְׂאִינוּ מְקִיָּם - שֶׁהִי שְׁלוּחִיהִי הֵן עֲדִיו^{כד},

שְׁאֵלוֹ אָמְרוּ הַשְּׁנֵים בְּפָנֵינוּ נִתְּגַרְשָׁה, הֲרִי זֶה

מְגֻרָשָׁת, אִף עַל פִּי שְׂאִין שֵׁם גֵּט.

וְאִם אֵין הַשְּׁלִיחַ עֹמֵד בְּשַׁעַת כְּתִיבָה וְנִחְתָּמָה יִי, לֹא

יִנָּתֵן לָהּ אֶלָּא אִם בֵּין נִתְקַיֵּם בְּחוּתְמֵי^{טו}; וְיִשְׁ [אפשרות]

לְשְׁלִיחַ לְהִיּוֹת מְכַלֵּל הַשְּׁלִשָּׁה [דיינים] שֶׁקִּיְמוּ אוֹתוֹ

בְּחוּתְמֵי [בפניהם מעידים העדים על חתימת ידם]^{טז}. וְאִם לֹא

נִתְקַיֵּם וְנִתֵּן לָהּ - הֲרִי זֶה פְסוּל^{יז} עַד שִׁיתְקַיֵּם; וְאִם

כָּא הַבְּעַל וְעֲרַעֵר וְלֹא נִתְקַיֵּם - אֵינָה מְגֻרָשָׁת. אֶבֶד

הַגֵּט, הֲרִי זֶה סֶפֶק מְגֻרָשָׁת.

(יד) ואינו יכול לומר: בפני נכתב ובפני נחתם. (טו) על ידי

עדים המכירים את חתימת עדי הגט. (טז) מכיוון שבכל

דבר שהוא רק מתקנת חכמים, העד יכול להצטרף להרכב

הדיינים. (יז) רק מדברי חכמים, אך מן התורה הגט כשר

כי עדים החתומים על השטר נחשבים כמי שנחקרה עדותם

ואומתה בבית דין.

טו. ומפני מה הצריכו לומר בְּפָנֵי נִכְתָּב וּבְפָנֵי

נִחְתָּם בְּחוּצָה לְאַרְצָא? כְּדִי שְׁלֹא תִהְיֶה הָאִשָּׁה

צָרִיכָה לְקִיְמוּמֵי אִם יָבוֹא הַבְּעַל וְעֲרַעֵר, מִפְּנֵי שְׂאִין

הָעֵדִים מְצִוִּין לְקִיְמוֹ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם בְּחוּצָה

לְאַרְצָא^{יט}.

(יח) לאמת את חתימת עדי הגט, על ידי עדים אחרים

המכירים את חתימתם. (יט) מכיוון שאין מעבר תדיר בין

המדינות. ואפילו במקומות שכן מצוי שבאים אליהם אנשים

ממקומות אחרים - האנשים אינם מתעכבים זמן רב

בבתיים אלא נודדים וטרודים בסחורות, ואינם מכירים את

חתימות חבריהם.

טז. בעל שהביא ראיה בירוה, שגט זה שגאמר

בּוֹ בְּפָנֵי נִכְתָּב וּבְפָנֵי נִחְתָּם מְזֻזָּה - הֲרִי זֶה בָּטָל;

שְׁלֹא הָאִמִּינוּ דְּבָרָיו שֶׁל אֶחָד שְׂאִמָּר בְּפָנֵי נִכְתָּב

וּבְפָנֵי נִחְתָּם, אֶלָּא לְדַחוֹת עֲרַעֵר הַבְּעַל שְׂאִין עֲמוֹ

רְאִיָּה; אֶבֶל בְּמָקוֹם עֲדִים שֶׁמְכַחֲשִׁין אוֹתוֹ, לֹא

הָאִמִּינוּהוּ [לשליח].

(כ) כגון שהביא עדים שבאותו יום הכתוב בגט לא היה

השליח כלל באותו מקום.

יז. הנקרות שבארץ ישראל, והננסין [איים] שבים

הַגְּדוֹל [הים התיכון] שֶׁבְּתוֹךְ הַתְּחוּם שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל,

הֲרִי הֵן בְּאַרְצָא יִשְׂרָאֵל^{כא}; וְשִׁחוּץ לְתְחוּם, בְּחוּצָה

לְאַרְצָא. וּבְהִלְכוֹת תְּרוּמוֹת יִתְבָּאֲרוּ תְּחוּמֵי אֶרֶץ

יִשְׂרָאֵל; וּבִבְלָא בְּאַרְצָא יִשְׂרָאֵל לְגִטִּין^{כב}.

(כא) והמביא גט שנכתב בספינה באזור זה בים, נחשב

כמביא בארץ ישראל. (כב) והמביא גט ממקום למקום

בבבל אינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מכלל השלשה שקימו גט זה בדבריו; שהעד נעשה דין בדבר שהוא מדבריהם [של חכמים].

כ. חלה השליח או נאנסה - בא לבית דין ואומר להן: 'גט זה בפני נכתב ובפני נחתם', והן משליחין אותו ביד שליח אחר; ואין האחרון צריך לומר 'בפני נכתב ובפני נחתם', אלא אומר 'שליח בית דין אני', ונותנו לה בפני עדים.

(לה) ואינו יכול להגיע למקום האישה.

כא. חלה השני או נאנסה - עושה שליח אחר בבית דין, אפילו מאה; והאחרון אומר: 'שליח בית דין אני', ונותנו לה, אף על פי שמת השליח הראשון. ומפני מה צריך בית דין? מפני שהוא צריך לומר 'בפני נכתב ובפני נחתם'; אבל אם נתקיים הגט בחותמיו - אף על פי שנתנו שליח לשליח, ואפילו מאה בינן לבין עצמן, עד שהגיע הגט לידה - הרי זה כשר. ואף על פי שלא פירש הבעל ולא אמר לו 'שלחו ביד אחר', אם חלה או נאנסה - הרי זה משלחו.

(לו) שבוודאי הבעל מעוניין שימסור את שליחותו לאחר, אם לא מתאפשר לו להביא את הגט בעצמו.

כב. כל העושה שליח, אינו צריך שיהיה השליח עמו בבית דין, אלא אומר להן: 'הרי פלוני שליחי', ואפילו שלא בפניו. וכן השליח עושה שליח אחר שלא בפניו, אפילו הן מאה.

כג. האיש שנתן גט לאשתו, ונכתב ונחתם בפניה, ואמר לה: 'הרי את שליחה להולכה עד בית דין פלוני, והם יעמידו שליח ויתנו ליה גט זה ותתגרשי בו' - הרי זו נאמנת לומר בפניהן 'בפני נכתב ובפני נחתם', והן נוטלין אותו ונותנין אותו לשליח לתנו לה, כמאמר הבעל.

כד. במה דברים אמורים? בשהתנה עליה הבעל תנאי זה; אבל אם לא התנה עליה, אלא נתן לה גטה, והרי הגט יוצא מתחת ידה - אינה צריכה לומר כלום; והרי היא בחזקת מגרשת, הואיל וגט שבידה כתוב בהלכתו^ל והעדים חותמין עליו. ואף על פי שאין אנו מפירין כתב העדים, ולא נתקיים - אין חוששין לה שמא זיפה אותו, שהרי אינה מקלקלת על עצמה^מ; ועוד, שהעדים

(לא) ואפילו אם הבעל יערער ויאמר לא שליחתי אותם, אינו נאמן נגד שניהם.

טו. במה דברים אמורים? בזמן שהגט יוצא מתחת ידי שניהן [שניהם שלוחים]; אבל בזמן שאינו יוצא מתחת ידם [ורק אחד שליח], צריכין לומר 'בפנינו נכתב ונחתם'. לפיכך אם אמר אחד 'בפני נכתב' והאחד אומר 'בפני נחתם', אפילו שנים אומרין 'בפנינו נכתב' ואחד אומר 'בפני נחתם' - הואיל ואינו יוצא מתחת יד שניהן, לא ינתן לה, עד שיתקיים בחותמיו.

טז. אמר אחד 'בפני נכתב', ושנים אומרין 'בפנינו נחתם' - כשר, אף על פי שאינו יוצא מתחת ידם [שאינם שלוחים]; שהרי נתקיים בחותמיו.

(לב) אושרה חתימת עדי הגט על ידי שני העדים.

יז. שליח שהביא גט בחוצה לארץ, ונתנו לה בינו לבינה [ללא עדים], או שנתנו בפני שנים ולא אמר 'בפני נכתב ובפני נחתם' - אף על פי שגשגת, נוטלו ממנה וחוזר ונותנו לה בפני שנים ואומר בפניהן 'בפני נכתב ובפני נחתם'^ל; ואם לא נוטלו ממנה - הרי זה פסול, עד שיתקיים בחותמיו.

(ג) אבל אם אינו נוטל ממנה אינו יכול לומר בפני שניים "בפני נכתב ובפני נחתם", כי צריך לומר זאת בסמוך לנתינה, ולא לאחר זמן רב.

יח. נתנו לה ולא הספיק לומר 'בפני נכתב ובפני נחתם' עד שגשגתה [נעשה אלים] - הרי זה נתקיים בחותמיו, ואחר כך ינתן לה.

יט. הסומא [עיוור] אינו יכול להביא גט זה של חוצה לארץ, מפני שאינו יכול לומר 'בפני נכתב ובפני נחתם'; לפיכך אם נכתב ונחתם לפניו פשהיה פתח [כשהיה רואה], ונסתמא [נעוור] - הרי זה אומר בפני שלשה 'בפני נכתב ובפני נחתם', ונותנו לה.

(ד) אולם, הדבר אפשרי רק אם הוא מכיר את קול האישה, אך אם אינו מכירה לא מועיל שאחרים יאמרו לו שזאת היא.

וכן האשה שהביאה גט זה של חוצה לארץ, צריכה שלשה לומר בפניהם 'בפני נכתב ובפני נחתם' - שלא אמרו 'בפני שנים' אלא בזמן שהשליח כשר לעדות, שהרי הוא מצטרף עם השנים, ונמצא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(א) הלכה ב. (ב) הלכה טו. (ג) לומר לאישה או לאחרים: הגט שנתתי לאשתי מבוטל, כמבואר לעיל פרק ו הלכה טז. (ד) מכיוון שהגירושין חלים רק כשמתקיים התנאי, ואז כבר מת הבעל ואין אפשרות לגרש לאחר המיתה. (ה) שמא ימות הבעל או שהוא יבטל את הגט או ישרף הגט, וייצא שהיא הייתה אשת איש כשנישאה לשני. (ו) שאין לה עוד אפשרות לקיים את התנאי. כגון שהתנה עמה שהיא מגורשת אם היא תיתן לו כלי מסוים ואבד הכלי.

וְשֵׁם נִתְּבָאָר, שֵׁם אָמַר לָהּ: 'הָרִי אֶת מְגֵרְשֶׁת מַעֲכָשׁוֹ, או 'מֵהֵיּוֹם', 'עַל תְּנָאִי כֶּךָ וְכָךְ', או 'שֵׁם אָמַר לָהּ: 'הָרִי אֶת מְגֵרְשֶׁת עַל מִנַּת כֶּךָ וְכָךְ' - כְּשִׁיתְקִים הַתְּנָאִי, תִּהְיֶה מְגֵרְשֶׁת מְשַׁעַת נְתִינַת הַגֵּט לִידָה; לְפִיכָךְ אֵינוֹ יָכוֹל לְבַטֵּל הַגֵּט וְלֹא לְהוֹסִיף עַל תְּנָאוֹ מִשְׁהַגִּיעַ הַגֵּט לִידָה. וְאִם אָבַד או נִשְׂרַף, אִפְלוּ מֵת הַבַּעַל, קִדָּם שְׁיִתְקִים הַתְּנָאִי - הָרִי זֶה מְקִימַת הַתְּנָאִי אַחֲרֵי מוֹתוֹ, וְכִבְדֵּי נִתְּבָאָר מְשַׁעַת נְתִינַת הַגֵּט לִידָה. וְיֵשׁ לָהּ לְהַנְשֵׂא לְכַתְחֵלָה, אִף עַל פִּי שְׁעִדִּין לֹא נִתְקַם הַתְּנָאִי; וְאִין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא לֹא יִתְקִים, הוֹאִיל וְהִיא הַתְּנָאִי בְּמַעֲכָשׁוֹ, או בְּעַל מִנַּת^ט.

(ז) הלכה טז. (ח) כאשר מדובר בתנאי שהקיום שלו תלוי רק בה. (ט) ואפילו אם אבד הגט או מת הבעל, היא מגורשת משעת מסירתו, כאמור לעיל.

ב. כָּל הַמְּגֵרֶשׁ עַל תְּנָאִי - בֵּין שֵׁם אָמַר 'מַעֲכָשׁוֹ, בֵּין שֵׁם אָמַר 'אִם יִהְיֶה וְאִם לֹא יִהְיֶה' - הָרִי זֶה לֹא יִתְיַחַד עִם אִשְׁתּוֹ כָּל זֶמֶן שֶׁלֹּא נִתְקַם הַתְּנָאִי אֲלָא בְּפָנֵי עֵד^א, אִפְלוּ עֶבֶד אִפְלוּ שְׁפָחָה, חוּץ מִשְׁפָּחָתָהּ אוּ בְּנֵה הַקָּטָן, מִפְּנֵי שֶׁאִינָהּ בִּשְׂמֵה מְלִשְׁמֵשׁ בְּפָנֵיהֶם. וְהַדְּבָר יָדוּעַ שֶׁאִם נִתְיַחַד עִמָּה לְבִדָּה בְּפָנֵי שְׁנֵי עֵדִים כְּאֶחָד^ב, אִפְלוּ לְאַחֵר שְׁנֵיתֵיהֶם הַתְּנָאִי - הָרִי זֶה סֶפֶק מְגֵרֶשֶׁת, שְׁמָא נִבְעֵלָה [לשם קידושין] וְכִבְטֵל הַגֵּט, כִּמּוֹ שִׁיתְבָּאָר בְּהִלְכוֹת אֵלּוּ.

(י) כגון שאמר: אם תתני לי מאתיים וזו תהיי מגורשת, ואם לא תתני לי לא תתגרשי. (יא) כמו כל אישה פנויה שאסור להתייחד איתה. (יב) שראו אותו שני עדים נכנס לחדר ומתייחד עם אשתו.

ג. פִּיצַד מְגֵרֶשׁ אָדָם עַל תְּנָאִי? לֹא שִׁיאָמַר 'כְּתִבּוּ גֵט לְאִשְׁתִּי עַל תְּנָאִי', או 'כְּתִבּוּ וְתִנּוּ לָהּ עַל תְּנָאִי', וְאִין צָרִיךְ לִזְכֹּר שֶׁלֹּא יִכְתֹּב בְּתוֹךְ הַגֵּט 'עַל תְּנָאִי' זֶה גֵּרֶשׁ פְּלוּנִי אֶת פְּלוֹנִית^א, אֲלָא פִּיצַד עוֹשֶׂה? אוֹמֵר לְסוֹפֵר לְכַתֵּב וְלְעֵדִים לְחַתֵּם, וְכֹתְבִין גֵּט

הַחוֹתְמִין עַל הַגֵּט, הָרִי הֵן כְּמִי שֶׁנִּתְקַרְרָה עֲדוּתָן בְּבֵית דִּין, עַד שֶׁיִּהְיֶה שֵׁם מְעֵרְעֵר^א. לְפִיכָךְ נִעְמִיד הַגֵּט בְּחֻזְקָתוֹ וְתִנּוּשָׁא בּוֹ, וְאִין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא יִמָּצֵא מְזִיף, כִּמּוֹ שֶׁנִּעְמִיד הַגֵּט בְּחֻזְקַת כָּשֶׁר, כְּשִׁיכִיבֵא אוֹתוֹ הַשָּׁלִיחַ - עַד שֶׁיִּעֲרַר הַבַּעַל, או עַד שֶׁיִּכִּיבֵא רָאִיָּה שֶׁהוּא מְזִיף או בֹטֵל.

(לז) שהאישה צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם. (לח) שתהיה רק שליח להולכה לפני בית דין, ועליה לקיים תנאי זה ככל תנאי אחר. (לט) ואפילו אם לא נכחו עדים בזמן המסירה, הגט כשר מכיוון שחתומים בו עדים. (מ) כי אם יתברר שזייפה את הגט, היא תיאסר על בעלה הראשון וגם על האיש השני שנישאה לו לאחר הצגת הגט. (מא) כי ההנחה היא שאדם לא מעז לשקר ולזייף חתימות שני עדים.

שֵׁם תְּבֹאָ לְחַשׁ לְדָבָרִים אֵלּוּ וְכִיּוּצָא בְּהֵן, כֶּךָ הִיא לָנוּ לְחַשׁ לְגֵט שִׁיתָן אוֹתוֹ הַבַּעַל בְּפָנֵינוּ, שְׁמָא בִטְלוּ וְאַחֵר כֶּךָ נִתְּנוּ, או שְׁמָא עֵדִים פְּסוּלִין חֲתִמּוּ בּוֹ וְהָרִי הוּא כְּמִזִּיף מִתּוֹכוֹ, או שְׁמָא שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה נִכְתַּב. וְכִשֵּׁם שֶׁאִין חוֹשְׁשִׁין לָזֶה וְכִיּוּצָא בּוֹ, אֲלָא נִעְמִידוֹ עַל חֻזְקָתוֹ עַד שֶׁיִּדְעַע שֶׁהוּא בֹטֵל, כֶּךָ לֹא נָחוּשׁ לֹא לְשָׁלִיחַ וְלֹא לְאִשָּׁה עֲצֻמָּה שֶׁהַגֵּט יוּצֵא מִתַּחַת יָדָהּ, שֶׁאִין דִּינֵי הָאִסּוּרִין כְּדִינֵי הַמּוֹנּוֹת^ב. (מב) שבדיני ממון האדם לא נאמן עד שיביא ראיה לדבריו.

פֶּרֶק ח

דיני גירושין בתנאי.

א. הַמְּגֵרֶשׁ עַל תְּנָאִי - אִם נִתְקַם הַתְּנָאִי, הָרִי זֶה מְגֵרֶשֶׁת; וְאִם לֹא נִתְקַם הַתְּנָאִי, אִינָהּ מְגֵרֶשֶׁת. וְכִבְדֵּי בִּאֲרָנוּ בְּפֶרֶק שְׁשֵׁי מַהֲלָכוֹת אִישׁוֹת^א, מִשְׁפָּטֵי הַתְּנָאִין כֶּלֶן; וְשֵׁם נִתְבָּאָר, שֶׁהַמְּגֵרֶשׁ עַל תְּנָאִי - כְּשִׁיתְקִים הַתְּנָאִי - תִּהְיֶה מְגֵרֶשֶׁת בְּשַׁעַת שְׁיִתְקִים, לֹא בְשַׁעַת נְתִינַת הַגֵּט לִידָה; לְפִיכָךְ יֵשׁ לְבַעַל [בִּיכּוּלָתוֹ] לְבַטֵּל הַגֵּט^א, או לְהוֹסִיף עַל תְּנָאוֹ, או לְהַתְּנוֹת תְּנָאִי אַחֵר - כָּל זֶמֶן שֶׁלֹּא נִתְקַם הַתְּנָאִי הָרִאשׁוֹן, אִף עַל פִּי שֶׁהִגִּיעַ הַגֵּט לִידָה. וְאִם מֵת הַבַּעַל, או אָבַד הַגֵּט, או נִשְׂרַף, קִדָּם שְׁיִתְקִים הַתְּנָאִי - אִינָהּ מְגֵרֶשֶׁת. וְלְכַתְחֵלָה לֹא תִנּוּשָׁא עַד שְׁיִתְקִים הַתְּנָאִי; וְאִם נִשָּׂאת - לֹא תִצָּא אֲלָא אִם כֵּן לֹא נִשָּׂאָר [אין] בְּיָדָהּ לְקִיּוּמוֹ [את התנאי]^א, שֶׁהָרִי בֹטֵל הַגֵּט.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שִׁנְיָלָד שְׁאִינוּ עֵתָה בְּעוֹלָם, או 'חוץ מְזֻנְתָּד', כְּלוּמַר תִּהְיֶה מִתֵּרֶת לְהַנְשֵׂא לְכָל אָדָם, אֲבָל לְזִנּוּת הָרִי אֶת בְּאִסּוּר אִשְׁתּוֹ, או 'הָרִי אֶת מִתֵּרֶת לְכָל מִי שְׂבֹא עָלֶיךָ כְּדֶרֶךְ פֶּל הָאָרֶץ, אֲבָל שְׂלֹא כְּדֶרֶךְ הָרִי אֶת בְּאִסּוּרָךְ', או 'הָרִי אֶת מִתֵּרֶת לְכָל אָדָם חוּץ מִמְקַדָּשׁ בְּשֹׁטֶר', כְּלוּמַר שֶׁהִיא מִתֵּרֶת לְהַתְקַדָּשׁ בְּכֶסֶף וּבִכְיָאָה, אֲבָל בְּשֹׁטֶר הָרִי אֶת בְּאִסּוּר אִשְׁתּוֹ, או 'הָרִי אֶת מִתֵּרֶת לְכָל אָדָם חוּץ מִהַפְרָת נְדִירָךְ', כְּלוּמַר שְׂלֹא נִשְׁאָר לִי עָלֶיךָ שׁוּם אִשּׁוּת כָּל חוּץ מִהַפְרָת נְדִירָךְ, שֶׁאֵת אִשְׁתִּי לְעֻנְיָן הַפְרָת נְדִירִים, או לְעֻנְיָן אֲכִילַת תְּרוּמָה^כ, או לְעֻנְיָן יִרְשָׁה, שֶׁאֵם מִתָּה יִרְשָׁנָה - בְּכָל אֶחָד מֵאלוֹ, הָרִי זֶה סֶפֶק מְגֵרָשֶׁת.

(כג) שהאיש שתינשא אליו לא יוכל להפר את נדריה ככל בעל. (כד) שהוא כהן, ומגרשה לכל דבר חוץ מזה, שלא תיאסר באכילת תרומה.

ז. אָמַר לָהּ: 'הָרִי אֶת מִתֵּרֶת לְכָל אָדָם חוּץ מִרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן, וְחֹזֵר וְאָמַר לָהּ^כ: 'הָרִי אֶת מִתֵּרֶת לְרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן' - הָרִי זֶה מְגֵרָשֶׁת; שֶׁהָאֲנָשִׁים שֶׁהִתְנָה בָּהֶן, הִתִּירָם וּבִטֵּל הִתְנָאִי^כ.

(כה) חזר ונטל את הגט ממנה ונתנו לה שנית, ואמר. (כו) ולא אומרים שבאמירתו השנייה התירה לאנשים האלו ואסרה על כל העולם.

ח. אָמַר לָהּ^כ: 'הָרִי אֶת מִתֵּרֶת לְרְאוּבֵן' - הָרִי זֶה אֵינָה מְגֵרָשֶׁת, שֶׁהָרִי לֹא בִטֵּל תְּנָאוֹ שֶׁל שִׁמְעוֹן.

(כז) אחרי שגירש אותה בהתחלה חוץ מראובן ושמעון.

[מקרה אחר:] אָמַר לָהּ: 'הָרִי אֶת מִתֵּרֶת לְשִׁמְעוֹן, או 'הָרִי אֶת מִתֵּרֶת אֶף לְשִׁמְעוֹן' - הָרִי זֶה סֶפֶק גֵּרֻשִׁין; שֶׁמָּא לֹא הִתִּירָה אֵלָּא לְשִׁמְעוֹן, וְרְאוּבֵן בְּאִסּוּר עוֹמֵד, וְזֶה שֶׁאָמַר 'לְשִׁמְעוֹן', כְּלוּמַר לְכָל אָדָם אֶף לְשִׁמְעוֹן, או שֶׁמָּא הִתִּירָה לְכָל, וְזֶה שֶׁאָמַר 'אֶף לְשִׁמְעוֹן' וְהוּא הִדִּין לְרְאוּבֵן, שֶׁשִׁמְעוֹן סָמוּךְ הִיָּה לְרְאוּבֵן בְּתֵנָּאוֹ.

ט. הִתְנָה עָלֶיהָ וְאָמַר: 'הַיּוֹם אֵין אֶת אִשְׁתִּי, וְלִמָּחָר אֶת אִשְׁתִּי' - אֵינָה מְגֵרָשֶׁת, וְאֶף עַל פִּי שְׁפָרַת בֵּינוּ לְבִינָה הַיּוֹם^כ; לְפִיכָךְ כּוֹתֵבִין בְּגִטִּין 'מִן הַיּוֹם וְלְעוֹלָם'.

(כח) ואין אומרים שכתוצאה מכך שכרת אותה ממנו היום, היא כרותה ממנו לעולם.

כָּשֶׁר בְּלֹא שֵׁם תְּנָאִי בְּעוֹלָם; וְאַחֵר כֶּף נֹתֵן לָהּ הַגֵּט וְאָמַר לָהּ: 'הָרִי זֶה גִּטְךָ', או 'הָרִי אֶת מְגֵרָשֶׁת בְּזֶה עַל מִנְתָּ כֶּף וְכָךְ', או יֹאמַר לָהּ, או לְשָׁלִיחַ: 'תֵּנוּ לָהּ גֵּט זֶה עַל מִנְתָּ כֶּף וְכָךְ'.

(יג) שאם כן, נשאר לו קשר עימה שכתוב בגט, ובתורה נאמר שהגט הוא "ספר כריתות" שכורת בינו לבינה.

ד. כָּתַב הִתְנָאִי בְּגֵט אַחֵר שֶׁגָּמַר לְכַתֵּב תֵּרֶף הַגֵּט^י - הָרִי זֶה כָּשֶׁר, בֵּין שֶׁכָּתְבוּ קֹדֶם חֲתִימַת הָעֵדִים, בֵּין שֶׁכָּתְבוּ אַחֵר חֲתִימַת הָעֵדִים^י. אֲבָל אִם כָּתְבוּ קֹדֶם הַתֵּרֶף, אֲפִלּוּ כָּתַב 'עַל מִנְתָּ כֶּף וְכָךְ'^י - הָרִי זֶה סֶפֶק גֵּרֻשִׁין, שֶׁהָרִי נִשְׁאָר לוֹ זְכוּת בְּגוּפוֹ שֶׁל גֵּט; וְכֵן אִם הִתְנָה בִּפְהָ קֹדֶם כְּתִיבַת הַתֵּרֶף, הָרִי זֶה סֶפֶק גֵּרֻשִׁין.

(יד) פרטי הגט העיקריים, שם האיש, האישה, והזמן, כמבואר לעיל פרק ג הלכה יז. (טו) וכתובת התנאי במקומות אלו לא פוסלת, מכיוון שעיקר הגט נכתב בכשרות ללא כל תנאי. (טז) שזהו תנאי שכשר בגט אם אמרו אותו בעל פה.

ה. הַמְגֵרֶשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, וְהִתְנָה עָלֶיהָ, בֵּין בְּכָתֵב אַחֵר הַתֵּרֶף, בֵּין עַל פֶּה אַחֵר הַתֵּרֶף, וְאָמַר לָהּ: 'הָרִי אֶת מִתֵּרֶת לְכָל אָדָם חוּץ מֵאִישׁ פְּלוֹנִי', או 'אֵלָּא לְאִישׁ פְּלוֹנִי', וְנָתַן לָהּ הַגֵּט עַל תְּנָאִי זֶה - אִם הָיָה אוֹתוֹ הָאִישׁ גָּי אוֹ עֶבְדִּי, אוֹ אִסּוּר עָלֶיהָ מִשּׁוּם עֲרוּהָ, כְּגוֹן אֲבִיהָ וְאִמָּהּ אוֹ אֲבִיו וְאִמּוֹ^י - הָרִי זֶה גֵּט כָּשֶׁר. וְאִם הָיָה אוֹתוֹ הָאִישׁ יֵשׁ לוֹ בֶּה [חלים ביניהם] קִדּוּשִׁין - אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא מְחַיְבִי לְאוּיָן^ט, וְאֶף עַל פִּי שֶׁהוּא קָטָן^י - אֵינוֹ גֵּט; שֶׁהָרִי שִׁיר בְּגֵט, וְאֵין זֶה פְּרִיתוּת^{כא}. הִיָּה^{כב} בְּעַל אַחֲוָתָהּ, שֶׁאֶף עַל פִּי שֶׁהוּא הַיּוֹם אִסּוּר עָלֶיהָ מִשּׁוּם עֲרוּהָ, אִם תָּמוּת אַחֲוָתָהּ יִהְיֶה מִתֵּרֶף לָהּ - הָרִי זֶה סֶפֶק מְגֵרָשֶׁת.

(יז) שאינם בני קידושין, כמבואר לעיל הלכות אישות פרק ד הלכה טו. (יח) כל אלה אין ביכולתם לקדש אותה, מפני שהיא אסורה עליהם. (יט) המנויים לעיל הלכות אישות פרק א, הלכה ו. (כ) ויכול לקדש אותה רק כשיגדל. (כא) מכיוון שכאשר נכתב בגט "חוץ מ...", יש חיסרון בגירושין עצמם, בשונה מגט שנכתב בו "על מנת" שאין חיסרון בגירושין עצמם אלא הם רק תלויים במעשה נוסף שעליה לעשות או להימנע מלעשות. (כב) אותו שנכתב עליו בגט שמותרת לכולם חוץ ממנו.

ו. אָמַר לָהּ: 'הָרִי אֶת מִתֵּרֶת לְכָל אָדָם חוּץ מִמִּי

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וְנִתְּנִין זֶה לָזֶה בְּמִתְּנָה לָהּ; וְלֹאֲחֵר לֹא תִנְשָׂא, שְׂאִינוּ גֵט אֶלָּא בְּקִיּוֹם הַתְּנָאִי.

עֲבָרָה וְנִשְׂאָת לְאוֹתוֹ

פְּלוֹנִי, לֹא תִצָּא לִי.

נִשְׂאָת • לְאַחֵר, קִדָּם

שְׂתִנְשָׂא לֹ [לפלוני] -

בְּטֵל הַגֵּט, וְתִצָּא וְהוֹלֵךְ

מִמֶּזֶר; וְצָרִיכָה גֵט

מְשֻׁנֵּי לִי.

חשנת הראב"ד

נשאת . . . משני א"א ולמה בטל הגט והלא יכול התנאי להתקיים יגרש אותה וישא אותה בעל התנאי ויתקיים הגט למפרע ואין הולך ממזר והכי איתא בירושלמי, מכל מקום אסורה לחזור לאותו שנשאה ראשון מפני שמחזיר גרושתו מן הנשואין.

(לה) וזהו ביזיון גדול. (לו) מכיוון שבפועל קיימה את התנאי ונחשבת מגורשת מהראשון. (לי) משום מראית עין. שלא יאמרו אשת איש יוצאת בלי גט.

י.ד. 'הרי זה גט', והנני שלי' - אינה מגרשת, שאין זה כריתות; 'על מנת שתתני לי את הנני',

הרי זה גט ותתני לי.

(לח) כי בזמן הגירושין הנניר היה שלה, ורק לאחר מכן עליה להחזיר אותו, ומתנה על-מנת להחזיר נחשבת מתנה.

טו. חקק הגט על טס של זהב, ונתנו לה ואמר

לה: 'הרי זה גט וכתבתך' [דמי כתובתך] - פשר, ונתקבלה כתבתה אם יש פטס פדי כתבתה; ואם אין בו, ישלים לה כתבתה.

טז. כל המגרש על תנאי שמבטל את הגט, כגון שהתנה עליה שלא תשתה יין כל ימי חייה, או שתהיה מתרת לכל אדם חוץ מפלוני, או שהתנה שאר תנאים [אפילו כשרים] קדם פתיבת התרף - אם היה התנאי פתיב בגט, וחזר ומחקו ונתנו לה - הרי זו ספק מגרשת; ואם היה התנאי על פה" - הרי זה נוטל הגט ממנה, וחוזר ונתנו לה בתנאי פשר, או בלא תנאי כלל.

(לט) מכיוון שעיקר הגט, נכתב באופן פסול. (מ) של "חוץ מפלוני", כמבואר בהלכה הבאה.

יז. פיצד? הרי שנתן הגט לאשתו ואמר לה: 'הרי את מגרשת בזה ומתרת לכל אדם חוץ מפלוני' - אם נטלו ממנה וחזר ונתנו לה ואמר לה: 'הרי את מתרת בו לכל אדם', או 'הרי זה גט' - הרי זו מגרשת. וכן כל פיוצא בזה.

יח. הנותן גט לאשתו על מנת שתתן לו מאתים זוז, וחזר^א והתנה עליה תנאי אחר בפני עדים^ב,

י. 'הרי זה גט על מנת שלא תשתי יין כל ימי חייכי' - אינו גט, שאין זה כריתות [=ניתוק מוחלט]^{כט}; 'כל ימי חיי', או 'כל ימי חיי פלוני' - הרי זה גט, שהרי פרת בינו לבינה, ולא ישאר לו עליה רשות כשיקמות אותו פלוני.

(כט) כי היא נשאת כל ימי חייה קשורה אליו באיסור שתיית היין. (ל) ותהיה מגורשת אם תקיים את התנאי ולא תשתה יין עד שימות.

יא. 'הרי זה גט על מנת שלא תלכי לבית אביך עד שלשים יום' - לא - הרי זה גט; 'שלא תלכי לבית אביך לעולם' - אינו גט, שאין זה כריתות^{לב}. לפיכך האומר לאשה: 'הרי זה גט על מנת שלא תאכלי בשר זה לעולם', 'על מנת שלא תשתי יין זה לעולם' - אינו גט, שאין זה כריתות; 'עד שלשים יום', הרי זה גט.

(לא) שהרי אחרי שלושים יום היא תהיה מנותקת ממנו לגמרי, וגם זהו תנאי שאפשר לקיים אותו ולכן לא חוששים שלא תעמוד בו. (לב) כי היא נשאת כל ימי חייה קשורה אליו באיסור ההליכה לבית האב.

יב. 'הרי זה גט על מנת שלא תנשא לפלוני' - אינו גט; הא למה זה דומה? לאומר לה: 'על מנת שלא תשתי יין זה לעולם', או 'שלא תלכי לבית אביך לעולם', או 'כל ימי חייכי' - אבל אם אמר לה: 'על מנת שלא תנשא לפלוני עד חמשים שנה' - הרי זה גט, ולא תנשא לו כל זמן שהתנה^{לד}; ואם נשאת, בטל הגט למפרע. ונת עמו - הולך ממנו פשר, והגט פשר; שלא התנה עמה אלא על הנשואין.

(לג) ואף שהתנאי שלא להינשא לאיש הזה נמשך רק כל ימי חייה, ולאחר מותו היא תהיה מנותקת לחלוטין מבעלה הראשון, בכל זאת תנאי זה לא דומה לגירושין בתנאי שלא תשתה יין כל ימי חיי פלוני, מכיוון שלאחר פטירתו של אותו פלוני אותו היין שנאסר יהיה מותר, ואילו כאן איש זה שנאסרה להינשא לו כתנאי לגירושין, לעולם לא תוכל יותר להינשא לו. (לד) אבל לאחרים מותרת להינשא מיד, ואין חוששים שמא תינשא לאיש שנאסר עליה, מכיוון שהיא לא תקלקל לעצמה.

יג. 'הרי זה גט על מנת שתנשא לפלוני' - אם נשאת לו, הרי זה גט כשאר כל התנאים; אבל אמרו חכמים: לא תנשא לא לאותו פלוני ולא לאחר. לאותו פלוני לא תנשא, שמא יאמרו נשיהן

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שְׁתִּשְׁמַשׁ אָבִיו שְׁתִּי שָׁנִים - לֹא בָטְלוּ דְבָרָיו הָאֲחֵרוֹנִים אֶת הָרִאשׁוֹנִים, אֲלֵא הָרִי זֶה פְּאוּמֵר לָהּ: 'עָשִׂי אֶחָד מִשְׁנֵי הַתְּנָאִים'; רִצָּת מִשְׁמַשְׁת רִצָּת נִוְתָּנָה, וְאִין אֶחָד מִן [הַעֲדִים] הָרִאשׁוֹנִים [עַל הַתְּנָאִי הָרִאשׁוֹן] וְאֶחָד מִן הָאֲחֵרוֹנִים [הַעֲדִים עַל הַתְּנָאִי הַשֵּׁנִי] מִצְטַרְפִּין [לְהַעֲדִי שְׁחִיָּה כְּאֵן תְּנָאִין]. אֲבָל אִם הִתְנָה עָלֶיהָ שְׁתַּתֵּן לוֹ מָאתַים זָוִי, וְחִזֹּר וְהִתְנָה בְּפָנֵי שָׁנִים שְׁתַּתֵּן לוֹ שְׁלֹשׁ מָאוֹת זָוִי - כְּבָר בָּטַל תְּנָאִי שֶׁל מָאתַים, וְצָרִיכָה לִתֵּן שְׁלֹשׁ מָאוֹת^מ. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה.

(מא) לפני שקיימה את התנאי הראשון. (מב) אחרי שכבר מסר הגט לידה עם התנאי הראשון, ובכל זאת יכול להוסיף או לשנות את התנאי, כמבואר לעיל הלכה א. (מג) כאן ודאי התכוון בתנאו השני לחזור בו תנאו הראשון, שהרי שניהם עוסקים בעניין אחד.

יט. הִתְנָה עָלֶיהָ שְׁתַּעֲשֶׂה דְבָר זֶה סִתָּם, הָרִי זֶה כְּמִפְּרֹשׁ יוֹם אֶחָד, הוֹאִיל וְלֹא פִּרְשׁ פְּמָה זְמַן תַּעֲשֶׂה. פִּיּוּצָא? אָמַר לָהּ: 'הָרִי זֶה גִּטָּךְ עַל מְנַת שְׁתַּעֲשִׂי עָמִי מְלָאכָה', 'עַל מְנַת שְׁתַּשְׁמַשְׁי אֶת אָבִיא', 'עַל מְנַת שְׁתַּנִּיקִי אֶת בְּנִי' - אִם עָשְׂתָּ עִמּוֹ מְלָאכָה יוֹם אֶחָד, או שְׁמַשְׁתָּ אֶת אָבִיו יוֹם אֶחָד, או שְׁהִנִּיקָה אֶת בְּנִי יוֹם אֶחָד בְּתוֹךְ הַזְּמַן שֶׁהָבֵן יוֹנֵק בוֹ וְהוּא בְּתוֹךְ אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים חֳדָשׁ - הָרִי זֶה גִּט. מֵת הָבֵן אוֹ הָאָב קִדְּם שְׁתַּנִּיק אוֹ תִּשְׁמַשׁ - אִינוּ גִּט. כ. אָמַר לָהּ: 'עַל מְנַת שְׁתַּנִּיקִי אֶת בְּנִי', או 'תִּשְׁמַשְׁי אֶת אָבִיא', 'שְׁתִּי שָׁנִים' - הָרִי זֶה מְשֻׁלָּמָה הַזְּמַן שֶׁפִּרְשׁ; מֵת הָבֵן אוֹ הָאָב בְּתוֹךְ הַזְּמַן, או שְׁאָמַר הָאָב אִין רְצוֹנִי שְׁתַּשְׁמַשְׁנִי - אִינוּ גִּט, שֶׁהָרִי לֹא נִתְקַנֵּם הַתְּנָאִי^מ. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזָה.

(מד) מכיוון שהתנה במפורש על זמן מסוים, מובן שהבעל התכוון לצער אותה לפני הגירושין, והרי בפועל לא הצטערה ככוונתו ולא התקיים תנאו.

כא. 'הָרִי זֶה גִּטָּךְ עַל מְנַת שְׁתַּתֵּנִי לִי מָאתַים זָוִי מִפְּאֵן וְעַד שְׁלֹשִׁים יוֹם' - נִתְּנָה בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם מִדְּעֵתוֹ [=בְּהַסְכַּמְתּוֹ], הָרִי זֶה מְגֵרֶשֶׁת; לְאַחֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם, אִינָּה מְגֵרֶשֶׁת^מ. נִתְּנָה לוֹ בְּעַל פְּרָחוֹ, וְהוּא אִינוּ רוֹצֶה לְקַבֵּל - הָרִי זֶה גִּט פְּסוּל [מִדְּבָרִי חֻכְמִים],

עד שְׁתַּתֵּן מִדְּעֵתוֹ. חִזֹּר •
השנה הראב"ד
חזר . . מנורשת א"א לא ידעתי מאין לו זה אלא מסברא דנפשיה כיון שאמר מחולין לך ומת תו לא אמרי' לצעורי איכון.
וְאָמַר לָהּ בְּתוֹךְ הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם: 'הָרִי הֵן מְחוּלִין לָךְ', אִינָּה מְגֵרֶשֶׁת, שֶׁהָרִי לֹא נַעֲשֶׂה הַתְּנָאִי^מ; מֵת בְּתוֹךְ הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם, הוֹאִיל וְשִׁלְמוֹ הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם וְלֹא נִתְּנָה - אִינָּה מְגֵרֶשֶׁת.

(מה) מכיוון שלא התקיים התנאי, ולא אומרים שבהצבת הזמן הוא התכוון רק לזרו אותה. (מו) שהרי הוא התכוון לצער אותה ובפועל היא לא הצטערה.

~ נקודות משיחות קודש ~

"הָרִי הֵן מְחוּלִין לָךְ - אִינָּה מְגֵרֶשֶׁת, שֶׁהָרִי לֹא נַעֲשֶׂה הַתְּנָאִי כו".
התנאי אינו מחליש ואינו פוגע במעשה הגירושין כשלעצמו, והוא דומה במהותו למה שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית "אם ישראל מקבלים את התורה, אתם מתקיימין ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו" כמאמר המדרש על הפסוק "ארץ יראה ושקטה" בתחילה יראה ואחר מתן תורה שקטה, וכשם שתנאי זה יכול אמנם לבטל את מעשה הבריהא, אבל הוא ענין נוסף על עצם המעשה עצמו שאינו חסר כלום, כך גם התנאי הנ"ל בגירושין, שאף אם לא יתקיים התנאי יתבטל המעשה מעיקרא, מכל-מקום הרי זה כמו דבר שני המבטל את המעשה, ומעשה הגירושין כשלעצמו עומד בשלימותו כל עוד לא נתמלא התנאי.

על פי לקוטי שיחות, חלק י"ט עמוד 192 הערה 47
מתוך רמב"ם "פרס המלך")

כב. אָמַר לָהּ: 'הָרִי זֶה גִּטָּךְ עַל מְנַת שְׁתַּתֵּנִי לִי מָאתַים זָוִי, וְלֹא קָבַע זְמַן, וּמֵת קִדְּם שְׁתַּתֵּן - אִינָּה יְכוּלָה לִתֵּן לַיּוֹרְשִׁיו, שֶׁלֹּא הִתְנָה עָלֶיהָ אֲלֵא שְׁתַּתֵּן לוֹ; וְלֹא בָטַל הַגִּט, שֶׁהָרִי לֹא קָבַע זְמַן. לְפִיכָךְ, אִף עַל פִּי שְׁאָבֵד הַגִּט אוֹ נִקְרַע קִדְּם שְׁתַּתֵּן - הָרִי זֶה מְגֵרֶשֶׁת, וְלֹא תִנָּשֵׂא לְזָר עַד שְׁתַּחֲלֹץ [לִיבְמָה, אִם זָקוּקָה לִיבְכּוֹם].

כג. 'הָרִי זֶה גִּטָּךְ עַל מְנַת שְׁתַּתֵּנִי לִי כְּלִי פְּלוּנִי אוֹ בְּגָד פְּלוּנִי, וְאָבֵד אוֹתוֹ כְּלִי אוֹ נִגְנֵב - אִף עַל פִּי שְׁתַּתֵּן לוֹ אֶלֶף בְּדִמְיוֹ [=בְּשׁוּרִין] - אִינוּ גִּט, עַד שְׁתַּתֵּן אוֹתוֹ כְּלִי עֲצָמוֹ, או עַד שְׁיִבְטַל הַתְּנָאִי. כד. מִי שְׁתַּתֵּן לְזָר עַד שְׁתַּחֲלֹץ עַל תְּנָאִי, וְקִדְּשָׁה אַחֵר קִדְּם

וַיִּתְּנָהּ אוֹתוֹ [=הקצתה לו מקום] **בְּמָקוֹם שְׂאִינוּ רְשׁוֹת הָרָבִים,** שְׂעָדֵי רְשׁוֹת הָרָבִים אֵינָן פְּרֻשׁוֹת הָרָבִים.^י

(ו) בסמוך לקירות, שאנשים אינם רגילים לעבור שם ולהתחכך בקירות. (ז) ובדיני קניין, במקום זה אפשר לקנות חפץ מידי מקנה, ולכן הגט המונח שם נחשב כאילו מונח ברשותה. (ח) כי רשות הרבים אינה מקום שאפשר לקנות בו חפץ במשיכה, כמבואר בהלכות מכירה פרק ב הלכה ה. ולכן גם בגט שהאישה הניחה ברשות הרבים, אינה מתגרשת כשהגיע הזמן שנקבע בו.

ד. וְכֵן אִם תָּלָה הַגְּרוּשִׁין בְּמַעֲשֶׂה, דִּינוּ כְּדִין מְגֻרָשׁ אַחֵר זָמָן. פִּיּוּד? כְּגוֹן שְׂאֵמֶר לְאִשָּׁה: 'הָרִי זֶה גֵטְךָ, וְלֹא תִתְּגַרְשִׁי בּוֹ עַד שֶׁתִּתְּנִי לִי מֵאֲתִים זֹזוּ' - הָרִי זֶה מִתְּגַרְשֶׁת אַחֵר שְׁתַּתֵּן; וְאִינוּ צָרִיךְ לְכַפֵּל תְּנָאוֹ, וְלֹא לְשֹׂאֵר מִשְׁפָּטֵי הַתְּנָאִין שֶׁבִּאֲרָנוּ - שֶׁהָרִי לֹא גֵרֵשׁ עַל תְּנָאִי, אֲלֵא עַדִּין לֹא גֵרֵשׁ זֶה, אֲלֵא תָּלָה הַגְּרוּשִׁין בְּעֲשִׂיַת כֶּף וְכָף, וְאַחֵר כֶּף תִּתְּגַרֵּשׁ. ה. וְמָה בֵּין הַמְּגֻרָשׁ עַל תְּנָאִי, לִזֶּה שֶׁקִּבַּע זָמָן לְגְרוּשִׁין אוֹ תָּלָן בְּמַעֲשֶׂה? שֶׁהַמְּגֻרָשׁ עַל תְּנָאִי - יֵשׁ שָׁם גְּרוּשִׁין, וְאֵינָן גְּמוּרִין עַד שִׁיתָקִים הַתְּנָאִי. לְפִיכָךְ, כְּשִׁיתָקִים הַתְּנָאִי, נִתְּגַרְשָׁה אִם הָיָה הַגֵּט קֵים, אִף עַל פִּי שְׂאִינוּ בְּרִשׁוּתָּהּ; וְאִינָה צָרִיכָה לְחֹזֵר וּלְטָלוֹ אוֹ לְהִיּוֹתוֹ בְּרִשׁוּתָּהּ אַחֵר שְׁנִיתָקִים הַתְּנָאִי, שֶׁהָרִי הִגִּיעַ לִידָה תְּחִלָּה בְּתוֹרַת גְּרוּשִׁין. וְאִם נִשְׁאֵת קֹדֶם שִׁיתָקִים הַתְּנָאִי - לֹא תֵצֵא, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

(ט) לעיל פרק ח, הלכה א.

אָבֵל תְּהוֹלָה גְּרוּשִׁיו בְּזָמָן אוֹ בְּמַעֲשֶׂה - לֹא הִגִּיעַ גֵּט לִידָה בְּתוֹרַת גְּרוּשִׁין, אֲלֵא בְּתוֹרַת פְּקֻדוֹן עַד הַזָּמָן שֶׁקִּבַּע אוֹ עַד שֶׁתַּעֲשֶׂה הַמַּעֲשֶׂה. לְפִיכָךְ, כְּשִׁיגִיעַ הַזָּמָן, צָרִיכָה לְהִיּוֹת הַגֵּט בְּרִשׁוּתָּהּ, אוֹ תְּחִיזוֹר וּתְטָלוֹ, אוֹ שִׁיחֶיהָ בְּמָקוֹם שִׁיחֶדָּה אוֹתוֹ בּוֹ אִף עַל פִּי שְׂאִינוּ רְשׁוּתָּהּ, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ^י; וְאַחֵר כֶּף תִּתְּגַרֵּשׁ בּוֹ. וְאִם נִשְׁאֵת קֹדֶם שִׁיגִיעַ הַזָּמָן שֶׁקִּבַּע, אוֹ קֹדֶם שֶׁתַּעֲשֶׂה הַמַּעֲשֶׂה שֶׁתָּלָה בּוֹ הַגְּרוּשִׁין - תֵּצֵא, וְהוֹלֵךְ מִמָּזוּר; שְׂעָדִין הִיא אִשָּׁת אִישׁ גְּמוּרָה, וְאֵין כָּאֵין שָׁם [=שום] גְּרוּשִׁין.

(י) ואז נחשבת הנתינה הקודמת, כאילו נעשתה עכשיו לאחר הגעת הזמן. (יא) כגון בצידי רשות הרבים, כמבואר בהלכה ג.

השנת הראב"ד

אבל... שבארנו א"א כמדומה לי שהוא מדמה זה הענין לאשה שהלך בעלה למדינת הים ואמרו לה מת בעליך שאם נתקדשה לאחר מותרת לחזור לו ואם נשאת אסורה לחזור לו ואין הנדון דומה לראיה כלל דלעולם אסורה לראשון דמאן מוכח שלא נתקיים התנאי שהרי בידה לקיימו והיא מגורשת גמורה ואסורה לראשון אמר כל מקום שתמצא אינו גט מפני התנאי שבידה לקיימו אם נתקדשה לאחר צריכה גט ואסורה לראשון אבל אינו גט ליורשה וליטמא לה ולאסרה לזר בלא חליצה ולהתחייב עליה מיתת ב"ד בהתראה.

שִׁיתָקִים הַתְּנָאִי - אִם נִתְּקִים הַתְּנָאִי הָרִי זֶה מְקַדָּשֶׁת; וְאִם לֹא נִתְּקִים הַתְּנָאִי, וְכָטֵל הַגֵּט - אִינָה צָרִיכָה גֵט מִשְׁנִי, שֶׁהָרִי אֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּהּ. אָבֵל • אִם נִשְׁאֵת, וְלֹא נִתְּקִים הַתְּנָאִי וְכָטֵל הַגֵּט - צָרִיכָה גֵט מִשְׁנִי, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

פֶּרֶק ט

המשך דיני תנאי בגירושין, גט שכיב מרע, חתימת העדים בגט, שליחות.

א. הַמְּגֻרָשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ לְאַחֵר זָמָן קְבוּעָה, הָרִי זֶה מְגֻרָשֶׁת כְּשִׁיגִיעַ הַזָּמָן שֶׁקִּבַּע. וְהָרִי זֶה דּוּמָה לְתָנָאִי, וְאִינוּ תְּנָאִי: דּוּמָה לְתָנָאִי - שֶׁהִיא מִתְּגַרְשֶׁת כְּשִׁיגִיעַ הַזָּמָן שֶׁקִּבַּע; וְאִינוּ תְּנָאִי - שֶׁהַמְּגֻרָשׁ עַל תְּנָאִי, הָרִי גֵרֵשׁ, וְזֶה עַדִּין לֹא גֵרֵשׁ עַד שִׁיגִיעַ אוֹתוֹ זָמָן. לְפִיכָךְ: הַמְּגֻרָשׁ עַל תְּנָאִי - צָרִיךְ לְכַפֵּל דְּבָרוֹ, [=שהיו בו כל דיני התנאי]¹; וְזֶה - אִינוּ צָרִיךְ לְכַפֵּל דְּבָרוֹ, וְלֹא לְשֹׂאֵר מִשְׁפָּטֵי הַתְּנָאִין שֶׁבִּאֲרָנוּ.

(א) שאמר לה: זה גיטך, ולא תתגרשי בו אלא לאחר שלשים יום. (ב) מיד כשהגיע הגט לידה בתורת גירושין, ורק שהגירושין לא נגמרים עד שיתקיים התנאי. (ג) שהגט לא הגיע לידה בתורת גירושין, אלא כפיקדון עד הזמן שקבע. (ד) מכיוון שמעשה הגירושין קיים בפועל, וכדי לבטל אותו נדרש תנאי כפול ומלא, כי סתם דיבור אינו יכול לבטל מעשה. (ה) מכיוון שמדובר כאן על גירושין עתידיים ולא על מעשה עכשווי, ודיבור סתם מבטל דיבור.

ב. פִּיּוּד? הָאוֹמֵר לְאִשְׁתּוֹ: 'הָרִי זֶה גֵטְךָ, וְלֹא תִתְּגַרְשִׁי בּוֹ אֲלֵא לְאַחֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם' - אִינָה מִתְּגַרְשֶׁת אֲלֵא לְאַחֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם; וְאִם מֵת הַבַּעַל, אוֹ אָבֵד הַגֵּט אוֹ נִשְׂרָף, בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים, אִינָה מְגֻרָשֶׁת.

ג. הִלָּכָה וְהִנִּיחֶתוּ בְּצִדֵּי רְשׁוֹת הָרָבִים, וְנִגְנַב אוֹ אָבֵד מִשָּׁם לְאַחֵר שְׁלֹשִׁים יוֹם - הָרִי זֶה מְגֻרָשֶׁת, הוֹאִיל וְהָיָה הַגֵּט קֵים בַּיּוֹם שֶׁהִיא מִתְּגַרְשֶׁת בּוֹ,

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

נִאֲמַנְתָּ עָלַי לומר שְׁלֹא פִּסְתִּי אוֹתָהּ. אָבֵל • אִם לֹא הָאֲמִנָּה, חוֹשֵׁשִׁין שְׂמָא פִּיִּס אוֹתָהּ כְּשֶׁהִיא הוֹלֵךְ וְכֹא, וּמַחֲלָה לֹא הִתְנָא, וּבִטֵּל הִגָּט כְּשֶׁפִּיִּסָּהּ; וּמִפְּנֵי חֲשֵׁשׁ זֶה, יִהְיֶה הִגָּט פְּסוּל אַחֵר הַשְּׁלִשִׁים יוֹם.

השנת הראב"ד

אבל . . . לו א"א חיי ראשי איני יודע מחילה זו מה היא ומה יש בידה למחול בתנאים והפוסים אינו אלא שנתפיים עמה שלא לגרשה ובטל הגט שבידה ואע"פ שאמר משהגיע גט לידה אינו יכול לבטלו, כשהגיע גט לידה בלא תנאי אבל בתנאי כל זמן שלא נתקיים התנאי יכול לבטלו.

ו. הַנּוֹתֵן גֵּט בְּיַד אִשְׁתּוֹ וְאָמַר לָהּ: 'אִם לֹא תִתְּנִי לִי מֵאֲתִים זֶז, אֵין זֶה גֵּט', או 'אֵין אֶת מְגִרְשָׁתְךָ' - הָרִי זֶה לֹא גֵרֵשׁ כָּלָל^י, וְאֵין פָּאן גֵּט לֹא עַל תְּנָאִי וְלֹא תִלּוּי בְּמַעֲשֶׂה. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.

(יב) ולא אמר לה: הרי זה גיטך. (יג) מכיוון שכל עוד הבעל לא אמר במפורש "הרי את מגורשת" – אינה מגורשת.

ז. הַרוֹצֶה לְגַרֵּשׁ עַל תְּנָאִי, וְיִהְיֶה עֲנִין תְּנָאוֹ שְׁלֹא תִתְּגַרֵּשׁ עַד זְמַן פְּלוּנִי^י - הָרִי זֶה מוֹצִיא עֲנִין זֶה בְּלִשׁוֹן תְּנָאִי, וְיִתְּנָה הַתְּנָאִי בְּכִיּאָתוֹ בְּזְמַן קְבוּעַ אוֹ בְּהִלְכָתוֹ. מִיָּצֵד? כְּגוֹן שֶׁיֹּאמַר לָהּ: 'אִם לֹא פָּאֲתִי מִפָּאן וְעַד' [אם לא אגיע תוך] שְׁלִשִׁים יוֹם, הָרִי זֶה גֵּט, וְאִם פָּאֲתִי בַתּוֹךְ שְׁלִשִׁים יוֹם, לֹא יִהְיֶה גֵט^{טו}, וְנוֹתֵן הִגָּט בְּיָדָהּ; אוֹ יֹאמַר לָהּ: 'הָרִי זֶה גֵּטָךְ מִעַכְשָׁיו, אִם לֹא פָּאֲתִי מִפָּאן וְעַד שְׁלִשִׁים יוֹם'^{טז}, או 'הָרִי זֶה גֵּטָךְ, עַל מְנַת שְׁלֹא אָבּוֹא לְמִדִּינָה זֹאת עַד שְׁלִשִׁים יוֹם', וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.

(יד) ואינו רוצה שהאישה תצטרך לשמור את הגט עד לאותו זמן, כמבואר לעיל הלכה ה. (טו) תנאי בסגנון כזה צריך לכפול, כמבואר לעיל הלכות אישות פרק ו, הלכה ה והלכה יג. (טז) תנאי בסגנון כזה אין צורך לכפול, כמבואר לעיל שם, הלכה יז.

ח. הַתִּנָּה עָלֶיהָ שֶׁיִּהְיֶה גֵט אִם לֹא בְּאֵד עַד שְׁלִשִׁים יוֹם לְמִדִּינָה זֹאת, וְיִהְיֶה בָּא בְּדֶרֶךְ בַּתּוֹךְ שְׁלִשִׁים יוֹם, וְחָלָה אוֹ עָכְבוּ נָהָר וְלֹא בָּא עַד אַחֵר שְׁלִשִׁים יוֹם - הָרִי זֶה גֵט^{טז}, אִפְּלוּ עוֹמֵד וְצוּחַ 'הָרִינִי אָנוּס'; שְׁאִין אָנוּס בְּגִטִּין, וְאִף עַל פִּי שֶׁגָּלָה דַּעְתּוֹ שְׁאִין רְצוֹנוֹ לְגַרֵּשׁ.

(יז) מכיוון שבפועל הוא לא בא.

ט. הַתִּנָּה עָלֶיהָ שֶׁתִּתְּגַרֵּשׁ כְּשֶׁיַּעֲבֹר מִכְּנֶגֶד פְּנֵיהָ [שלא יראנה] **שְׁלִשִׁים יוֹם, וְיִהְיֶה הוֹלֵךְ וְכֹא** [ויראה אותה] **הוֹלֵךְ וְכֹא וְלֹא נִתְיַחַד עִמָּה - כְּשֶׁיִּלָּךְ וְיִשְׁהָה שְׁלִשִׁים יוֹם,** [רצופים] **תִּהְיֶה מְגִרְשָׁתָּה; וְאִף עַל פִּי שֶׁהִיא הוֹלֵךְ וְכֹא בַתּוֹךְ שְׁלִשִׁים יוֹם, הוֹאִיל וְלֹא נִתְיַחַד עִמָּה, הָרִי הִגָּט כְּשֶׁרִ"ח.**

(יח) אבל אם התייחד עמה, אסור לו לגרש אותה בגט הזה, מכיוון שאם ייוולד להם ילד לאחר מכן יאמרו "גיטה קודם לבנה", כמבואר לעיל פרק ג הלכה ה.

בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁהַתִּנָּה וְאָמַר^{יט}: 'הָרִי הִיא

(יט) כשנתן לה את הגט, בפני עדים. (כ) מדובר כאן שכתובת הגט עם תנאי שלא יראה אותה 30 יום, הייתה לטובתה, שרצונה היה שבעלה לא יעזוב אותה למשך זמן כזה, ולכן שידלה אותו לכתוב גט עם תנאי כזה מתוך ידיעה שיקפיד שלא לעזוב אותה כדי לא להתגרש ממנה. אך כאשר מחלה לו על התנאי, וכעת לא אכפת לה שיעזוב אותה ליותר מ־30 יום, מטרת הגט התבטלה ואינו גט.

וְכֵן הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה: 'הָרִי זֶה גֵּטָךְ לְאַחֵר שְׁנִים עָשָׂר חֳדָשׁ', וְיִהְיֶה עִמָּה בְּמִדִּינָה - חוֹשֵׁשִׁין שְׂמָא פִּיִּס אוֹתָהּ^{כא}, עַד שֶׁיֹּאמַר: 'נִאֲמַנְתָּ עָלַי שְׁלֹא פִּסְתִּי'.

(כא) וביטל את הגט.

י. וְכֵן כָּל הַתְּנָאִין שֶׁהֵן תְּלוּיִין בְּרְצוֹנָהּ, וְאִם רָצָה וּבִטְלָה אוֹתָן, בִּטֵּל הִגָּט - חוֹשֵׁשִׁין לֹא שְׂמָא פִּיִּס, עַד שֶׁיֹּאמַר 'נִאֲמַנְתָּ עָלַי'. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּמִתְגַּרְשָׁת מִן הַנְּשׂוֹאִין, שְׁלֵבוּ גַם בָּהּ [אינו מתבייש ממנה]; אָבֵל הַמִּתְגַּרְשָׁת מִן הָאֲרוּסִין, אֵין חוֹשֵׁשִׁין לֹא שְׂמָא פִּיִּס.

יא. 'הָרִי • זֶה גֵּטָךְ

השנת הראב"ד

הרי . . . כסתרא"א זה אינו כלום דהכא נמי בעינן שתהא נאמנת עליו לומר שלא בא.

עֶשֶׂר חֳדָשׁ - אֵין חוֹשֵׁשִׁין שְׂמָא בָּא בַּסֵּתֵר, שְׁאִין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְבּוֹא בְּצוּעָה; וְאִם תָּם הַזְּמַן שֶׁקָּבַע וְלֹא בָּא, הָרִי זֶה מְגִרְשָׁתָּה. מֵת בַּתּוֹךְ שְׁנִים עָשָׂר חֳדָשׁ - אִף עַל פִּי שְׂאִי אִפְשָׁר שֶׁיָּבּוֹא, וְהָרִי הִיא מְגִרְשָׁתָּה, לֹא תִנָּשֵׂא בְּמִקּוֹם רָכָם [שחיבת כיבוס] עַד אַחֵר שְׁנִים עָשָׂר חֳדָשׁ, כְּשֶׁיִּתְּקִים הַתְּנָאִיכּ.

(כב) ואז היא מגורשת למפרע ואינה זקוקה לייבוס, אבל אם תרצה להינשא בתוך י"ב חודש – תצטרך חליצה מיבמה.

יב. בְּרִיא שֶׁהַתִּנָּה שֶׁיִּהְיֶה זֶה גֵּט אִם מֵתִי, אוֹ חוֹלָה שֶׁהַתִּנָּה שֶׁיִּהְיֶה זֶה גֵּט אִם מֵת מִחֲלִי זֶה - לֹא אָמַר כְּלוּם; שְׂמִשְׁמָעוֹת 'אִם מֵתִי', לְאַחֵר מִיִּתְהַיִּי;

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי ו' אייר - ספר נשים - הלכות גירושין קלו

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

עָלִי בֵּית אֹרְנָשׁוֹ אוֹ נָשְׁכּוֹ נָחֵשׁ אוֹ טָרְפוֹ אָרִי וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה, וּמֵת - אֵינוֹ גָּט לֵב.

(לב מכיוון שלא מת בגלל החולי הזה.

יח. אָמַר לָהּ: 'אִם לֹא יַעֲמֹד מִחֲלֵי זֶה', וְנָפַל עָלָיו בֵּית אֹרְנָשׁוֹ אוֹ נָשְׁכּוֹ נָחֵשׁ אוֹ טָרְפוֹ אָרִי - הָרִי זֶה סֶפֶק מִגְרָשָׁתָּהּ.

(לג) שאולי כוונתו - אם לא יתרפא מחולי זה, ובפועל אכן לא התרפא ממנו ומגורשת, או אולי התכוון - אם ימות בגלל חולי זה, והרי לא מת בגללו ואינה מגורשת.

הָרִי זֶה גִּטּוֹ מִעֶכְשָׁיו, אִם מֵתִי מִחֲלֵי זֶה, וְעָמַד וְהָלַךְ בְּשׁוֹק, וְחָלָה וּמֵת - אוֹמְדִין אוֹתוֹ [=משערים]:

אִם מִחֲמַת חֲלֵי הָרָאוֹשׁוֹן מֵת, הָרִי זֶה גָּט לֵב; וְאִם לָאוֹ, אֵינוֹ גָּט. וְאִם נָתַק [=עבר] מִחֲלֵי לְחֲלֵי וְלֹא עָמַד [=התהלך] בְּשׁוֹק - הָרִי זֶה גָּט, וְאֵינוֹ צָרִיךְ אֶמֶד [וודאי

מחולי ראשון מת].

(לד) מכיוון שבוודאי גם כשהצליח לעמוד וללכת בשוק, לא התרפא לגמרי, שהרי בסופו של דבר הוא מת מאותו החולי.

יט. וּבְכָל אֵלּוֹ הַתְּנָאִין, כָּל הַיָּמִים שֶׁמִּתְחַנֵּת הַגָּט עַד שְׁיָמוּת וְיִתְקַיֵּם הַתְּנָאִי - הָרִי הִיא מִגְרָשָׁתָּה לְכָל דְּבָרָהּ, וּבְלִבָּד שֶׁלֹּא יִתְיַחַד עִמָּה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּלִי.

(לה) שהבעל לא זוכה במציאתה ובמעשה ידיה, ואינו אחראי על הפרת נדריה, ואינו יורש אותה ובאם הוא כהן כהן אינו נטמא לה בהלווייתה. (לו) לעיל פרק ח, הלכה ב.

כ. חוֹלָה שֶׁרָצָה לְגַרֵּשׁ אֶשְׁתּוֹ עַל תְּנָאִי פְּשִׁימוֹת, כְּדִי שֶׁלֹּא תִפָּל לִפְנֵי יָכֶם, וְאִם עָמַד לֹא תִהְיֶה מִגְרָשָׁתָּה, וְלֹא רָצָה לְגַרְשָׁהּ מִעֶכְשָׁיו, כְּדִי שֶׁלֹּא תִשְׁרָף דַּעְתּוֹ⁷² - כִּן הוּא פּוֹתֵב בְּגִט אַחֵר שֶׁפּוֹתֵב הַתְּרָף לֵט, אוֹ אוֹמֵר לָהּ כְּשֶׁנּוֹתֵן הַגָּט: 'אִם לֹא מֵתִי לֹא יִהְיֶה גָט, וְאִם מֵתִי יִהְיֶה גָט, וְאִם לֹא מֵתִי לֹא יִהְיֶה גָט'; כְּדִי שֶׁיִּהְיֶה תְּנָאִי כְּפּוֹלֵם, וְהֵן ["אם מתי"] קוֹדֵם לָאוֹ ["אם לא מתי"]⁷³, וְלֹא יִפְתַּח פִּיו תְּחִלָּה לְפָרְעָנוּת ["אם מתי"]. וְאִם מֵת, תִּהְיֶה מִגְרָשָׁתָּה פְּשִׁימוֹת - וְהוּא שֶׁיִּגְיֶעַ הַגָּט לִידָה קֹדֵם מִיָּתָהּ⁷⁴.

(לז) לומר לה: הרי זה גיטך מעכשיו אם מתי, כמבואר לעיל הלכה יג. (לח) תתבלבל דעתו ותיכנס בו חולשה, מתוך מחשבה שהיא כבר מגורשת ממנו. (לט) כי לפני התורף

השנת הראב"ד
לפיכך . . . מיתה א"א גם זה אינו כלום דקמא לן (גיטין עב) כרבי יוסי דאמר חולצת אף בלאחר מותו.
מִעֲתָהּ כֵּה. [גם]
לְפִיכָּךְ • אִם אָמַר 'אִם מֵתִי, הָרִי זֶה כְּאוֹמֵר 'לְאַחַר מוֹתִי' - וְאֵין גָּט לְאַחַר מִיתָהּ⁷⁵.

(כג) ולא תצטרך לייבום או חליצה. (כד) שהגט יחול רק לאחר המיתה. (כה) אם תנאי זה שאמות יתקיים, יחול הגט למפרע. (כו) ואינה נחשבת כגרושה אלא כאלמנה.

יג. אָמַר לָהּ: 'הָרִי זֶה גִּטּוֹ מִעֶכְשָׁיו אִם מֵתִי, אוֹ מֵהִיּוֹם אִם מֵתִי' - הָרִי זֶה גָּט, וְכִשְׁיָמוּת תִּהְיֶה מִגְרָשָׁתָּה [למפרע].

יד. אָמַר לָהּ: 'הָרִי זֶה גִּטּוֹ מִעֶכְשָׁיו, אוֹ מֵהִיּוֹם', [והמשיך ואמר:] 'לְאַחַר מִיתָתִי, וּמֵת - הָרִי זֶה סֶפֶק מִגְרָשָׁתָּה; שֶׁמָּא אַחֵר שֶׁאָמַר 'מִעֶכְשָׁיו' חֲזַר בּוֹ, וְסִמְכָה דַּעְתּוֹ עַל לְאַחַר מִיתָה - שֶׁאֵין גָּט לְאַחַר מִיתָה.

טו. 'הָרִי זֶה גִּטּוֹ לְכִשְׁתָּצָא חֲמָה, וּמֵת בְּלִילָה - אֵינוֹ גָּט; 'עַל מִנַּת שֶׁתִּזְרַח חֲמָה, וּמֵת בְּלִילָה - הָרִי זֶה מִגְרָשָׁתָּה, וְכִשְׁתִּזְרַח חֲמָה יִתְקַיֵּם הַתְּנָאִי [ותהיה מגורשת למפרע]. הַתְּנָה עָלֶיהָ שֶׁאִם זִרְחָה חֲמָה יִהְיֶה גָט וְאִם לֹא זִרְחָה לֹא יִהְיֶה גָט⁷⁶, וּמֵת בְּלִילָה - אֵינוֹ גָט; שֶׁהָרִי לֹא נִתְקַיֵּם הַתְּנָאִי עַד שְׁמַת, וְאֵין גָּט לְאַחַר מִיתָה.

(כז) כי כל האומר 'על-מנת', דינו כאומר 'מעכשיו'. (כח) שאמר תנאי כפול, ובמקרה כזה היא מגורשת רק לאחר שהתנאי מתקיים ולא למפרע.

טז. שְׂכִיב מְרַע [=גוסס] שֶׁכָּתַב גָּט לְאִשְׁתּוֹ וְגִרְשָׁהּ, וְעָמַד [והבירא] - אֵינוֹ יָכוֹל לְחַזֵּר בּוֹכֵט, שֶׁאֵין גָּטוֹ כְּמִתְנָתוֹ [שמתנתו חוזרת בכוח מקרה]; שֶׁאִם תֹּאמַר יִחְזַר בּוֹ, לֹאמְרוֹ [בטעות]: 'גָּטוֹ לְאַחַר מִיתָה יִגְרָשֶׁל' - כְּמוֹ מִתְנָתוֹ, שֶׁאֵינָה קוֹנֶה אֵלָּא לְאַחַר מִיתָהּ⁷⁷.

(כט) ולומר שהתכוון לגרש אותה רק מתוך ידיעה שימות. (ל) ויבואו להכשיר גט של גוסס גם אם יאמר בפירוש: זה גיטך לאחר מותי. (לא) חכמים תיקנו, שגוסס האומר להעניק מתנה למישהו מנכסיו, נחשב הדבר כאילו כתב לו שטר על מתנה זו, כדי שלא תיטרף דעתו עליו, כשידע שאין לדבריו תוקף.

יז. 'הָרִי זֶה גִּטּוֹ מֵהִיּוֹם, אִם מֵתִי מִחֲלֵי זֶה, וְנָפַל

הפניות לשיחות קודש

מהיום לאחר מיתתו: שיטת רבינו אם נחלקו תנאים בהחלת הכלל ד"אומר על מנת כאומר מעכשיו" - לקו"ש ח"ז ע' 31 הע' 72.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וכתבו ונתנו לה לאחר שתי שבתות מחדש שני - הרי זה פסול.

כה. נתיחד עמה אחר שאמר להם לכתב ולחתם ולתן לה, הרי אלו לא יכתבו; וכל וחמר הדברים: אם הגט שנתן לה לידה כשנתיחד עמה, נפסל הגט שמא בעל; קל וחמר לזה, שלא נכתבו, ואם כתבו ונתנו לה אחר שנתיחד עמה, אינו גט.

(מז) שבוודאי יש לחשוש שאולי פייס אותה, וביטל את הגט לפני כתיבתו.

כו. אמר לעשרה: 'כתבו גט לאשתי' - אחד פותב על ידי [בשכיל] פלו; 'פלקם כתובו' - פותב אחד מהן במעמד [בנוכחות] פלו. 'הוליכו גט זה לאשתי' - מוליכו אחד מהן על ידי פלו; 'פלקם הוליכו גט זה לאשתי' - מוליכו אחד מהן במעמד פלו^{מח}.

(מח) שבכוונה אמר שכל העשרה יתנו לה את הגט, כדי לבייש אותה.

כז. אמר לעשרה: 'כתבו גט וחתמו ותנו לאשתי' - אחד מהן פותב, ושנים מהן חותמים, ואחד מהן נותנו לה; ואפלו היה הפותב הוא אחד משני העדים שחתמו בו, והוא השליח שנתנו לה - הרי זה פשר. אמר להם: 'פלקם כתובו' - פלו חותמין; ואם מנאן, בין שמנה פלו בין שמנה מקצתו, ואמר להן 'כתובו' - הרי זה פאומר 'פלקם' מט, ושנים שחותמין בתחלה, הן משום עדים; והשאר, משום תנאים.

(מט) וכל אלו שהבעל הזכיר אותם, צריכים לחתום. (נ) שדבריו נחשבים כאילו עשה תנאי לגט הזה שיחתמו, כדי לבייש אותה בפניהם.

לפיכך אם היו השאר פסולין^{נא}, או חתמו זה היום וזה למחר^{נב}, אפלו לימים הרבה - הרי זה פשר^{נז}.

מת אחד מהן קדם חתימה, הרי זה גט בטלי^{נח}. הרי זה אחד משנים הראשונים פסול, הרי זה גט פסול שמא [מתקנת חכמים] - שמא יאמרו: 'עד פסול פשר בעדות שאר שטרות, בעת

לא כותבים שום תנאי, כמבואר לעיל פרק ח, הלכה ד. (מ) כי אם לא יכפול, היא תהיה מגורשת אפילו אם לא יתקיים התנאי. (מא) כפי שצריך להיות מן הדין, כמבואר לעיל הלכות אישות פרק ו. (מב) כי היא מגורשת בשעת המיתה שלו, ואם עד אז לא קיבלה את הגט - במה היא תתגרש? ואם קיבלה את הגט רק לאחר מותו, הוא לא מועיל.

כא. בעל שנתן גט לאחד ואמר לו: 'זכה בגט זה לאשתי כדי שלא תפל לפני יבם'^{נג}, ומת הבעל קדם שגניע הגט לידה - הרי זו ספק מגרשת; שרב הנשים, זכות היא להן שלא יפלו לפני יבם; ולפיכך תהיה ספק מגרשת, אף על פי שלא הגיע גט לידה, הואיל וזכה לה בו אחר^{נד}.

(נג) הבעל מינה אותו כשליח לקבלה, שתיחשב מגורשת מעכשיו. (מד) כי זכין לאדם שלא בפניו. אבל מכיוון שלפעמים האישה רוצה להינשא ליבמה (גיסה), יוצא שגט זה הוא גם לחובתה ואין חבין לאדם שלא בפניו ואינה מגורשת, ולכן בכל מקרה שזכה האישה ספק מגורשת וחולצת ואינה מתייבמת.

כב. אמר לעדים: 'לאחר שנים עשר חדש כתבו גט ותנו לאשתי', או שאמר להם: 'כתבו ותנו גט לאשתי לאחר שנים עשר חדש' - הרי אלו פותבין אחר הזמן שקבע, ונותנין לה; ואם כתבוהו בתוך הזמן, אף על פי שנתנוהו לאחר זמן שאמר - אינו גט^{נה}. כתבוהו אחר הזמן כשאמר, ומת קדם שנתנו לה - אינו גט^{נו}; ואם לא נודע אם מיתה קדמה לנתינת הגט, או נתינת הגט קדמה למיתה - הרי זו ספק מגרשת.

(מה) מכיוון שכתבת הגט נעשתה לא בשליחותו. (מו) כי השליח בא מכוח הבעל, וכשמת הבעל בטלה שליחותו.

כג. אמר להם: 'כתבו ותנו לה אחר השבוע'^{נז} - אין פותבין אלא אחר שנה מאחר השבוע [בשנה תשיעית]; אמר להן 'לאחר השנה' - פותבין לאחר [סיום החדש] משה שנה; אמר להן 'לאחר החדש' - פותבין לאחר השבת [סיום שבוע]; אמר להן 'לאחר השבת' - פותבין מאחר יום השבת עד סוף יום שלישי; אמר להן: 'כתבו ותנו לה קדם השבת' - פותבין מיום רביעי ועד סוף יום ששי, ונותנין לה.

כד. הרי שאחריו אחר הזמן שאמר, ואחר כך כתבו ונתנו לה, כגון שאמר להם 'לאחר החדש',

וּנְתַנּוּ לְשָׁלִיחַ [לֹא בִפְנֵי עֲדִים] וְאָמַר לוֹ: 'תֵּן גֹּט זֶה לְאִשְׁתִּי בִפְנֵי עֲדִים', וְהִלֵּךְ הַשָּׁלִיחַ וּנְתַנּוּ לָהּ בִּפְנֵי עֲדִים - הָרִי זֶה סֶפֶק מִגְרָשָׁתָּהּ; שְׁאִין הַשָּׁלִיחַ נֶאֱמָן לְהַתִּיר הָעֵרְוָה, אֲףִי עַל פִּי שֶׁהוּא עַד אֶחָד, אֲלֵא מִפְּנֵי כְּתַב הָעֲדִים שֶׁחֲתָמוּ עַל הַגֹּט, שֶׁהֵן כָּמוֹ שֶׁנִּחְקְרָה עֲדוּתָן, עַד שִׁיְהִיָּה שֵׁם מְעֲרַעֵר, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּט. וְאִם הָיוּ שֵׁם שְׁנֵי עֲדִים שֶׁיְעִידוּ שֶׁגֹּט זֶה הִבְעֵל נָתַנוּ לְשָׁלִיחַ לְגִרְשָׁהּ בּוֹ - הָרִי זֶה מִגְרָשָׁתָּהּ.

(נח) כי חוששים שאולי השליח לא קיבל את הגט הזה מהבעל. (נט) לעיל פרק ז', הלכה כד. (ס) כאשר נוכחים עדי מסירה, בזמן נתינת הגט מידי השליח לאישה.

לג. האומר לשליח: 'תן גט זה לאשתי במקום פלוני', ונתנו לה במקום אחר - אינו גט^{סא}; 'הרי היא במקום פלוני', ונתנו לה במקום אחר - כשר, מפני שמראיה מקום הוא לו [מציין מקום הימצאה לידיעה בלבד]. אָמַר לוֹ: 'אֵל תִּתְּנֶהוּ לָהּ אֲלֵא בִּפְנֵי', וּנְתַנּוּ לָהּ בְּעֵלְיָהּ, 'אֵל תִּתְּנֶהוּ לָהּ אֲלֵא בְּיָמִין', וּנְתַנּוּ לָהּ בְּשִׂמְאֵל, 'תִּתְּנֶהוּ לָהּ בְּיָם פְּלוֹנִי', וּנְתַנּוּ לָהּ בְּתוֹךְ [לפני] הַזָּמָן - אינו גט^{סב}; 'אֵל תִּתְּנֶהוּ לָהּ אֲלֵא בְּיָם פְּלוֹנִי', וּנְתַנּוּ לָהּ מִלְּפָנָיו אוֹ מֵאַחֲרָיו - אינו גט, שֶׁהָרִי הַקָּפִיד עַל עֲצָמוֹ שֶׁל יוֹם. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.

(סא) מכיוון שהבעל ציין מקום מסוים, בוודאי הוא התכוון שהגירושין יתבצעו ויתפרסמו באותו מקום. (סב) כי הבעל מינה אותו כשליח רק אם ימלא את הוראותיו בדיוק.

לד. וכן האשה שאמרה לשליחה: 'התקבל לי גטי במקום פלוני', וקבלו לה במקום אחר - אינו גט^{סג}; 'הבא לי גטי למקום פלוני', והביאו לה למקום אחר - כשר^{סד}.

(סג) מכיוון שאמרה זאת בכוונה, כדי שיתפרסמו הגירושין באותו מקום. (סד) מכיוון שבפועל הסכימה לקבל את הגט מידי במקום האחר, מתברר שלא התכוונה להתנות את קבלת הגירושין בכך.

לה. האומר לשלוחו: 'הולך גט זה לאשתי^{סה}, בין שאמר לו 'הולך', בין שאמר לו 'את' [אתה] הולך', ויחלה או נאנס - משלחו ביד אחר^{סו}. ואם אמר לו: 'טל ממנה חפץ פלוני, ותן לה גט זה' - הרי זה לא ישלחו ביד אחר^{סו}; ואם שלחו ביד אחר, ויצאת האשה לקראת השליח ונתנה החפץ בתחלה, ואחר כך נתן לה הגט - הרי זה מגרשת.

שִׁיְהִי הָעֲדִים רַבִּים; וְלֹא הִכְשִׁירוּהוּ [יָמֵן הַתּוֹרָה] בְּגֹט שֶׁעֲדִיו רַבִּים, אֲלֵא מִפְּנֵי שֶׁעֲדֵי מְסִירָה הֵם הַעֲקָר.

(נא) קרובים אחד של השני, או פסולים לעדות. (נב) השניים הראשונים חתמו ביום כתיבת הגט כדן, והיתר חתמו בימים הבאים, ולפני נתינת הגט לאישה חתמו כולם. (נג) כי לא חתמו כעדים אלא רק כדי לקיים את התנאי. אך אם הם היו נחשבים כעדים, הגט היה פסול כי הגט נכתב לא באותו היום בו חתמו חלק מהעדים, וכן אם אחד מהם היה פסול לעדות הגט היה נפסל. (נד) כי לא התקיים התנאי.

כח. תקנו חכמים שהאומר לרבים לכתב גט, או לחתם, או להוליך גט לאשתו, אם לכתובה - אומר להם: 'כל אחד מהם יכתב גט לאשתי'; וכן להולכה - יאמר: 'כל אחד מהם יוליך'; ואם לחתימה - יאמר להם: 'כל שנים מהם יחתמו בגט זה ותנו לאשתי^{נה}'.

(נה) כי אם לא ידגיש כך בדבריו, יטעו לחשוב שהתכוון שכולם יחתמו ואם לא חתמו כולם הגט בטל.

כט. ולמה אמרו חכמים 'עדי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה? גזירה, שמא יאמר לרבים 'כלכם חתמו'; אם תאמר חותמין זה שלא בפני זה - שמא יעידו שנים, ותטל הגט בידה, ותחשב שפכר העידו בו, ועדין לא נתקיים התנאי^{נו}.

(נו) כי הוא התכוון שכולם יחתמו, וללא חתימתם הגט בטל.

ל. אָמַר לְשָׁלִיחָה: 'שְׁנִים מִמֶּם יִכְתְּבוּ גֹט לְאִשְׁתִּי וְיִחְתְּמוּ וְיִתְּנוּ לָהּ', וְהָיָה בֵּהֶן אֶב וּבְנוֹ, בֵּין שְׁחַתְּם הָאֶב עִם הָאֲחֵר, בֵּין שְׁחַתְּם הַבֵּן עִם הָאֲחֵר - הָרִי זֶה כָּשֶׁר, שֶׁהָאֶדָם עוֹשֶׂה הַבֵּן שָׁלִיחַ בְּמָקוֹם הָאֶב. לֹא. אָמַר לְשְׁנִים: 'כְּתְּבוּ וְיִחְתְּמוּ וְיִתְּנוּ לְפָלוֹנִי שְׁיֹלִיף לְאִשְׁתִּי', או 'תֵּנוּ לְשָׁלִיחַ שְׁיֹלִיף לָהּ' - אֶחָד מֵהֶן כּוֹתֵב, וְשֵׁנִיָּה חוֹתֵמִין וְנוֹתְנִין לְשָׁלִיחַ; וְאִם הוֹלִיכּוּ הֵן בְּעֶצְמָן וְנָתַנוּ לָהּ - אִינוּ גֹט, שְׁלֹא עָשָׂה אוֹתָן שָׁלִיחַ לְגִירוּשֶׁיהֶן. בִּיצֵד יַעֲשׂוּ? יִטְלוּ אוֹתוֹ מִמֶּנָּה, וְיִתְּנוּהוּ לְשָׁלִיחַ, וְחוֹזֵר וְנוֹתְנוּ לָהּ בִּפְנֵיהֶם, או בִּפְנֵי אֲחֵרִים. וּרְבֹתֵי הוֹרֵי בְּגֹט זֶה בְּדָבָר שְׁאִינוּ נִרְאָה, מִפְּנֵי שְׁבוּשׁ שֶׁהָיָה בְּנִסְחָאוֹת שְׁלֵהֶן^{נז}.

(נז) בנוסח התלמוד שלפניהם.

לב. אָמַר לְסוֹפֵר: 'כְּתֹב לִי גֹט לְאִשְׁתִּי', כְּתְּבוּ וְנָתַנוּ לַבַּעַל בְּלֹא עֲדִים [עדי חתימה], וְנִטְלוּ הַבַּעַל

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

[אחר] בתוך השלשים אלא אם כן אמר נאמנת עלי שלא פיסתי; אבל נותן^ע הגט לה לאחר השלשים^ע - וחותשין לה כמו שבארנו, עד שיאמר נאמנת עלי שלא פיסתי.

סט) שעושה עכשיו שליח שני לגרש את האישה לאחר שלשים יום. (ע) ואין חשש אולי בא ופייס אותה. (עא) שאז גם אם הם נמצאים באותו מקום, לא חוששים שיפייס אותה, כמבואר לעיל הלכה י. (עב) ראה לעיל הלכה ט. (עג) השליח הראשון בעצמו. (עד) מכיוון שלא שמענו במפורש שפייס אותה.

סה) בארץ ישראל, שאין השליח צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם. סו) כמבואר לעיל בפרק ז. סז) מכיוון שבפועל חפץ הפיקדון הגיע לידיו ולא לאדם זר, ולאחר שקיבל החפץ היא יכולה לקבל את הגט מאדם זר - שעל הגט הבעל לא מקפיד אם השליח הראשון חלה.

לו. נתן לה הגט, ואחר כך נתנה החפץ - אפלו מיד השליח הראשון, אינו גט; שהרי עבר על דברי הבעל בדבר שסתם בני אדם מקפידין עליו, שהרי הבעל אמר לו: 'טל החפץ ותן לה', והוא נתן ואחר כך נטל.

לז. אמר לו: 'תן לה הגט, וטל ממנה חפץ פלוני' - הרי זה לא ישלחנו ביד אחר, שאין רצונו שיהיה פקדונו ביד אחר; ואם שלחו ביד אחר - הרי זה גט, בין שנתנה החפץ תחלה, בין שלא נתנה אלא בסוף.

לח. נתן הגט לשליח ואמר לו: 'אל תגהו לה אלא אתה', ונתנו לאחר, ונתנו לה - אינו גט; וכן אם אמר לו: 'אל תגהו לה אתה, אלא תגהו לפלוני, והוא יתנו לה', ונתנו לה השליח הראשון - אינו גט, לפי שלא עשהו שליח לגרושין.

לט. נתן לו הגט ואמר לו: 'הולך גט זה לאשתי', אמר לו השליח: 'איני מכירה', אמר לו הבעל: 'תגהו לפלוני, הוא מכירה' - הרי זה שליח שלא נתן [לו יפוי כוח] לגרושין, ואינו נותן הגט אלא לפלוני שאמר הבעל; ואותו הפלוני הוא שליח הגרושין, והוא שמוליכו לה, או משלחו ביד אחר אם חלה או נאנס.

מ. נתן הגט לשליח ואמר לו: 'לא תגהו לה עד [לאחר] שלשים יום', וחלה או נאנס בתוך השלשים - משלחו ביד אחר^{סח}; שאף על פי שאינו עכשו שליח לגרושין, הואיל ולאחר השלשים יום יהיה שליח גרושין, עושה שליח אחר בתוך השלשים.

סח) שהוא ימסור את הגט לאישה לאחר שלשים יום.

מא. כמה דברים אמורים^{סז}? בשלא היה בעלה עמה במדינה^ע, או שהיתה מתגרשת מן הארזין^{עא}. אבל מתגרשת מן הנשואין ובעלה עמה במדינה, חוששין לו שמה פנים [אותה]^{עב}, ואינו עושה שליח

~ יום שישי ז' אייר ~

פרק י

ההבדל בין גט בטל לפסול. מקרים בהם על הבעל לגרש את אשתו.

א. כל מקום שאמרנו בחבור זה שהגט בטל, או אינו גט, או אינה מגרשת - הרי זה גט בטל מן

התורה, ועדין היא אשת

השנת הראב"ד

ואם... גרושה א"א לא הכל שוין בדבר זה שיש מקומות הרבה שאין מוכיח לפסולות הגט ויאמרו הותרה גרושה לכהן וכן אם קדשה אחר באותו גט צריכה גט משני ואסורה לשניהם.

איש גמורה; ואם • נשאת, תצא והולך

[מהנישואין השניים] ממזר. ואם

היה בעלה כהן, לא

נאסרה עליו משום גרושה - חוץ מן המגרש את

אשתו ואמר לה 'הרי את מגרשת ממני, ואין את מתרת לכל אדם'; שאף על פי שאין זה גט, הרי

זו פסולה לכהן מדבריהן [של חכמים], שנאמר^ד:

"ואשה גרושה מאישה"; אמרו חכמים: אפלו לא

נתגרשה אלא מאישה ולא התרה לכל, נאסרה

לכהן - וזהו ריח הגט^א, שפוסל בכהן מדבריהן.

א) גט שהגירושין שבו אינם מבוססים, אך נראים כגירושין.

ב. וכל מקום שאמרנו בחבור זה שהגט פסול -

הרי זה פסול מדברי סופרים בלבד; ונפסלה בו מן

הכהן מדברי תורה. ולכתחלה לא תנשא, ואם

נשאת לא תצא והולך כשר. וכותבין לה גט אחר

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יא) שאף ששני עדים העירו על מות הבעל הראשון, אין לה דין של אנוסה המותרת לבעלה הראשון.

ו. הרי שנתקדשה^י, ואחר כך בא בעלה, או נמצא הגט בטל - הרי זו מתרת לבעלה, ואינה צריכה גט משני, שאין קדושין תופסין בעריות^י; ואין חוששין שמה יאמרו 'אשת איש יוצאה בלא גט' - פיון שלא נשאת, [אלא] יאמרו: 'תנאי היה בקדושין ולא נתקיים'^י.

יב) ועדיין לא נבעלה, ולא עשתה מעשה איסור. יג) בנשים אסורות. והרי היא אשת איש האסורה על האיש המקדש. יד) ונעקרו הקידושין ואינה צריכה גט.

ז. האשה שנשאת, ואחר כך נמצא הגט בטל, או בא בעלה אחר ששמעה שמת - אין הבעל הראשון והשני זכאין לא במציאתה^ט, ולא במעשה ידיה^ט, ולא בהפר נדריה^י. וכל פרות [מנסייה] שאכלו שניהן אחר שנשאת, אין מוציאין מהן; ואין לה כתובה, ולא תנאי מתנאי כתובה, ולא מזונות - לא על זה ולא על זה. ואם נטלה מזה או מזה - תחזיר. וכל מה שפלה [נשחק] או אבד מנכסיה, אפלו מנכסי צאן ברזל - אין מוציאין אותן לא מזה ולא מזה^י. והנזל מן השני ממזר; ואם בא עליה הראשון קדם שיגרש השני, הרי הנזל ממזר מדבריהם.

טו) השני לא זכאי בשום דבר מהדברים המנויים כאן, מכיוון שאינה אשתו, והראשון לא זוכה בהם, מכיוון שהסיבה לכך שמציאת האישה שייכת לבעלה - היא כדי למנוע איבה ביניהם, וכאן לא איכפת לנו אם תהיה איבה ביניהם, ויגרש אותה בהקדם. טז) מכיוון שמעשי ידיה שייכים לבעלה תמורת החיוב שלו לפרנס אותה, ומכיוון שכעת הוא פטור מלפרנס אותה, מעשי ידיה אינם שייכים לו. יז) מכיוון שנותנים לבעל את האחריות על נדרי האישה, כדי שלא תידור דברים שיגרמו לה להתגנות לפניו, ובמקרה זה, אדרבה, ברצונו שתתגנה ויגרש אותה. יח) אלא מחזירים לה את הנכסים שלה מלפני החתונה כמו שהם כעת, ואם פחתו משווים ההפסד שלה.

גרשה השני ונטלה ממנו כתובה, ואחר כך בא בעלה או נמצא הגט בטל - אין מוציאין מידה מה שננטלה, לא מן המזונות ולא מן הכתובה^י.

יט) כשם שאינה מוציאה כתובתה ממנו, כך אינו מוציא ממנה מה שנטלה כבר. כי כשנטלה, היא נטלה בהיתר הואיל ולא נודע עדיין דבר איסורה לבעל הזה.

ח. וכן הדין באחיו [של אדם] שקדש אשה והלה,

בשר, ונותנין לה והיא [בעודה] תחת בעלה [השני]. ואם אי אפשר לכתב אחר, והיה הבעל [השני] ותיק [=ישר ובעל מידות] ויגרש מעצמו - הרי זה משבח, אם אין לו פנים; אבל אם יש לו פנים [מאשה זו] - לא יוציא מפני פסול הגט, שמה יוציא לעז [=שם רע] על בניו [שהם מזומרים].

ב) כי מן התורה היא מגורשת, וגורשה אסורה לכהן. ג) בין אם נולדו לה ילדים, ובין אם עדיין לא.

ג. וכל מקום שאמרנו בחבור זה 'הרי זה ספק גרושין', או שהיא ספק מגרשת - לא תנשא. ואם נשאת, תצא; והולד ספק ממזר, מפני שהיא ספק ערוה [ספק אשת איש]. ובין שגרש את אשתו בגט פסול, או שהיתה ספק מגרשת ורצה להתזירה - הרי זו מתרת לבעלה; ואינו צריך לחדש הנשואין^י ולברך שבע ברכותיו ולכתב כתובה, עד שתתגרש גרושין גמורין.

ד) אם הוא ישראל, אבל אם הוא כהן - אסורה לו. ה) אבל צריך לקדש אותה קידושין שניים, כי מן התורה היא פנויה או ספק פנויה. ו) כי אין מברכים על הספק. ואפילו המגורשת ב"גט פסול" שנחשבת פנויה מן התורה, מכיוון שמדברי חכמים לא התגרשה - אין לברך. ז) מכיוון שהכתובה הראשונה שלה עדיין קיימת.

ד. כל מי שנשאת בגט בטל, הרי זו צריכה גט מבעל שני מדבריהן - כדי שלא יאמרו: 'אשת איש יוצאה בלא גט'; וצריכה גט מן הראשון להתזירה לשאר העם. ונאסרה על שניהם לעולם אף על פי שנבעלה בשגגה^י, כדי שלא יאמרו: 'החזיר זה גרושתו אחר שנשאת'^ט; ואם עבר אחד משניהן והתזירה, יוציא.

ח) שלא ידעה שגיטה בטל, ומן הדין אישה שזינתה תחת בעלה בשגגה מותרת לבעלה. ט) והתורה אוסרת לעשות כך. י) הראשון - כדי שלא יאמרו שהחזיר גרושתו אחרי שהחתנה. והשני - קנסו חכמים את האישה להיאסר עליו משום ביאת זנותם שהייתה בעבירה.

ה. וכן הדין באשה שבאו לה עדים שמת בעלה ונשאת, ואחר כך בא בעלה, בין שהיה בעלה פקח, בין שהיה חרש, בין שנשאת לפקח, בין שנשאת לחרש שאין קדושיו קדושין גמורין - תצא משניהן^י, וצריכה גט משניהן, ונאסרה על שניהן עולמית.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

לו: 'הודיעה שפני זה אתה מוציאה, כדי ליסרה; ודע שאין אתה מחזיר אותה לעולם'. ומפני מה המוציא את זו לא יחזירה לעולם? גזירה, שפא תנשא לאחר, ותעשה תשובה ותהיה צנועה תחתיו, ויאמר הראשון: 'אלו הייתי יודע שפן הוא, לא הייתי מגרשה'. ונמצא כמגרש על תנאי ולא נתקיים, שנמצא הגט בטל למפרע. לפיכך אומרים לו: 'גמר בלבך לגרשה, שאין זו חוזרת לך לעולם'; ואם עבר והחזיר [לפני שהתגרשה לשני], לא יוציא.

(כו) אפילו אם נודע שמועה זו הייתה שקר. (כז) ובני האשה מהאיש השני יהפכו למזורים. ואף שמדד הדין אין לחשוש לדבריו, מכיוון שלא התנה כך בשעת נתינת הגט, חששו חכמים לכבוד האשה ובניה. (כח) אפילו אם תהיה צנועה.

יג. וכן המוציא את אשתו משום אילונית [=עקרה], או משום שרואה דם בכל עת תשמיש [=קיום יחסי אישות] כט - הרי זה לא יחזיר לעולם; שפא תנשא לאחר, ותלד האילונית ותתרפא הנדה, ויאמר: 'אלו הייתי יודע שפן הוא, לא הייתי מגרש' - ונמצא הגט בטל והפגים ממזרים; ואם עבר והחזיר, לא יוציא.

(כט) ואישה כזו אסורה לבעלה.

יד. שלח שהביא גט בחוצה לארץ ואמר בפני נכתב ובפני נחתם - הרי זה לא ישאנה, שאנו חוששים שפא עיניו נתן בה ולפיכך העיד לה; וכן עד אחד שהעיד לאשה שמת בעלה, ונשאת על פיו - הרי זה לא ישאנה; וכן החכם שאסר את האשה בגדר על בעלה - הרי זה לא ישאנה; וכן הנטען על השפחה [יצא קול שבה עליה] ונשתחררה, על הנכרית ונתגירה - הרי זה לא ישאנה; וכן גוי ועבד הבא על בת ישראל, אף על פי שחזר הגוי ונתגיר, העבד ונשתחרר - הרי זה לא ישאנה. וכלן, אם עברו ונשאו - אין מוציאין מידם.

(ל) שהאישה נדרה שלא תהנה מבעלה, והבעל לא היפר לה, ובאה האישה לחכם כדי שיתיר לה את הנדר, והוא לא מצא דרך להתיר אותו. (לא) שלא יאמרו שאותה שמועה הייתה אמת. (לב) שלא יאמרו שהתגיר או השתחרר בשביל להתחתן עם האישה הזו.

טו. וכלם [דלעיל בהלכה הקודמת] שהיו להן נשים [בזמן

ושמע בו [האח] שמות, ויבם אשתו, ואחר כך בא - תצא מזה ומזה, וצריכה גט מזה ומזה; וכל הדרכים [הריגים] האלו בה. וכן אם קדש אשה, והלכה למדינה אחרת, ושמע [משני עדים] שמתה, ונשא אחותה, ואחר כך נודע שלא מתה - צריכות גט ממנו שתיהן, וכל הדרכים האלו בהן.

(כ) ויצא שהיא אסורה עליו גם משום אשת איש וגם משום אשת אח. (כא) מהראשון, צריכה גט מן התורה, שהרי היא אשתו, ומן השני צריכה גט מדברי חכמים.

טז. אבל אם הלכה אשתו הנשואה למדינה אחרת, ושמע שמתה, ונשא אחותה, ונמצאת אשתו קיימת - אין אחותה צריכה ממנו גט, ואשתו מתה לו; וכן שאר העריות שנשאן בחזקת התרכיב, ונמצאו ערוה - אינן צריכות גט, שאין קדושין תופסין בעריות.

(כב) בעקבות אי ידיעה.

יז. ומפני מה הצריכו אחות ארוסתו גט - שפא יאמרו: 'תנאי היה בארוסין', וכדת נשא אחותה' [השנייה]; והואיל ויצאה אחותה בגט, אחותה שהיא ארוסתו הראשונה אסורה, כדי שלא יאמרו: 'נשא אחות גרושתו'.

(כג) והרי היא אסורה עליו, ואם קידש אותה אין זה נחשב קידושין. (כד) ולא התקיים ובטלו קידושי הראשונה.

יח. כתב הסופר, וטעה ונתן גט לאיש ושובר [שטר פרעון הכתובה] לאשה, או שטעו הן [האיש והאישה] ונטל הבעל הגט, ונטלה היא השובר, וכמדומה להם שנתגרשה, ולאחר זמן והרי הגט יוצא מתחת ידי האיש - אם לא נשאת, הרי זו אינה מגרשת, ונתגלה הדבר שעדיין לא נתגרשה, ויתן לה הגט בפנינו, ותהיה מגרשת משעת נתינתו. ואם נשאת, ואחר כך הוציא הבעל את הגט ואמר: 'עדיין לא נתגרשה, שהרי הגט בידי ולא הגיע לידי' - אין שומעין לו לאסרה על בעלה, אלא הרי זו בחזקת גרושה, ונפל הגט מדהכה ומצאו זה, והרי בא לאסרה על בעלה השני.

(כה) לאחר שהתגרשה כדין.

יט. המוציא את אשתו משום שם רע [שם שזינתה], או משום שהיא פרוצה בנדרים [נודרת הרבה] - אומרים

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(מ) ואם יקדש אותה איש אחר, תהיה מקודשת גם לשני מספק.

יט. הורו מקצת הגאונים, שכל אשה שתבעל בפני עדים, צריכה גט - חזקה שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. והגדילו והוסיפו בדבר זה שעלה על דעתם, עד שהורו שמי שיש לו בן משפחתו [הכנענית], חוששין לו, ולא תתניבם אשתו [אם ימות בלא בנים] - שמא שחרר שפחתו ואחר כך פא עליהם; ויש מהן שהורה שודאי שחרר, שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות^{מב}.

(מא) ואז הוא בנו לכל דבר, אבל בנו מהשפחה אינו פוטר את אשתו מייבום מכיוון שהוא נחשב עבד. (מב) שהרי ביכולתו לשחרר אותה, ולא יעבור על איסור כשיכול לעשות זאת בהיתר.

וכל הדברים האלו - רחוקים הם בעיני עד מאוד מדרכי ההוראה, ואין ראוי לסמך עליהן; שלא אמרו חכמים חזקה זו, אלא באשתו שגרשה בלבד, או במקדש על תנאי ובעל סתם, שהרי אשתו היא ובאשתו הוא שחזקתו שאינו עושה בעילתו בעילת זנות, עד שיפרש שהיא בעילת זנות, או יפרש שעל תנאי הוא בועל. אבל בפאר הנשים - הרי כל זונה בחזקת שבעל לשם זנות, עד שיפרש שהוא לשם קדושין. ואין צריך

השגת הראב"ד

והרי... נתנייה א"א בגויה ודאי כן הוא כדבריו שהרי אין בידו לגיירה אבל בשפחתו שיש בידו לשחררה דבריהם קרובים דלא שביק היתירא ואכיל איסורא אלא א"כ הוחזק בפריצות עריות, וכן בת ישראל שנתבעל בעדים אם לא היו חשודים בפריצות עריות העמד בני ישראל ובנות ישראל על חזקתן ובחזקת כשרות הן שלא יתפרצו בפני עדים לזנות ודבריו הגאונים ז"ל קיימים הם.

לומר בשפחה או גויה שאינה בת קדושין, שאין חוששין להן כלל, והרי - הבן מהן בחזקת גוי ועבד, עד שיידע בודאי שנשפתהרה אמו או נתגירה.

כ. מי שהחזקה אשת איש, בין מן הנשואין בין מן הארוסין, ויצא שמה בעיר מגרשת, אפלו רב העיר או פלן מעבירין קול שנתגרשה - אין חוששין לה^{מב}, והרי זו בחזקתה; אבל אם יצא שמה בעיר מקדשת, והחזק הקול בבית דין, שהרי היא מקדשת בספק כמו שבארנו, ואחר כך יצא עליה קול שנתגרשה מאותן הקדושין - הרי

השגת הראב"ד

יצא... התיירה א"א לא נראה כן בגמרא אלא כשיצאו ב' הקולות יחד מפני שהוא קול ושוכרו עמו.

זו מגרשת, שקול אסרה וקול התיירה^{מי}.

השמועה], ומתו נשותיהן, או שנתגרשו והיו הנשים הן שהרגילו [=גרמו] את בעליהן לגרשן - הרי אלו לגמרות להנשא להם לכתחלה^{לד}; וכן אם הלכו נשים אלו ונשאו לאחרים, ונתאלמנו או נתגרשו [מנישואיהן השניים] - הרי אלו מגרות להנשא להן לכתחלה^{לה}.

(ג) הנשים עליהן מדובר בהלכה הקודמת. (לד) כי במקרה כזה אין עליהם שום חשד. (לה) כי כשנישאו לאחרים באמצע, הסתלק מהם כל חשד.

טז. וכל אחת מהן מתרת להנשא לבן העד שהעיד לה, או לבן החכם שאסרה על בעלה, או לבן הנטען עליה, או לשאר קרוביהן - שאין אדם חוטא כדי שיהנה אחר; ומתרת האשה להנשא לאחד מעדי גרושיה, או מעדי מאונה^ל [קטנה שהשיאו אחיה שדי לה במיאון לבטל נישואיה], או לאחד מן הדיינים שחלצה בפניהם [היבמה] - שאין חוששין אלא לעדות אחד. ולעולם יתרחק אדם מעדות מאון [וישתדל שלא להעיד]^{לז}, ויתקרב [וישתדל להעיד] לחליצה.

(לו) שמא כשתגדל תתחרט על המיאון.

יז. המגרש את אשתו, ויחזר ובעלה בפני עדים קדם שתנשא לאחר, בין שגרשה מן הנשואין, בין מן הארוסין - הואיל ואשתו היתה, הרי זו בחזקת שהחזירה, ולשם קדושין בעל, לא לשם זנות, ואפלו ראו אותו שנתן לה מעות^{לז}; שחזקה היא שאין אדם עושה בעילתו באשתו בעילת זנות, והרי בידו לעשותה בעילת מצוה. לפיכך הרי זו בחזקת מקדשת קדושי ודאיה^ל, וצריכה ממנו גט שני.

(לז) אין אומרים שזהו תשלום עבור מעשה הזנות. (לח) אף אם לא אמר לה הריני בועלך לשם קידושין.

יח. נתיחד עמה בפני עדים - אם היתה מגרשת מן הנשואין, חוששין לה שמא נבעלה, והן הן עדי יחוד, הן הן עדי ביאה^{לט}; שכל המקדש בביאה, אינו צריך לבעל בפני עדים, אלא יתיחד בפניהן ויבעל, כמו שבארנו. לפיכך צריכה גט מספק, והרי היא ספק מקדשת^מ. ואם היתה מגרשת מן הארוסין - אין חוששין לה, שהרי אין לבו גס [מורגל] בה.

(לט) כלומר, אף שהעדים לא ראו אותה נבעלת בפניהם הרי זה כאילו ראוה נבעלת, כי עדות היחוד היא כעדות הביאה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ש"שלחתיה" אלא רק היכן ה"ספר כריתות". וא"כ יש לשאול הרי הקב"ה ידע שתהיה גלות ויהיו גירושין וא"כ היאך יכול היה להיות ענין הנישואין בין הקב"ה וכנסת ישראל בשעה שהיה בדעתו של הקב"ה לגרשה.

והביאור: בסוף הלכות יסודי התורה, כתב הרמב"ם: "דברי הפורענות שהנביא אומר . . . אם לא עמדו דבריו אין בזה הכחשה לנבואתו . . . שהקב"ה ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה, ואפשר שעשו תשובה ונסלח להם כאנשי נינוה". וכן כל אריכות הלשון בפרשת "כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם כו'" אינה אלא לעורר את ישראל שיהזירו מהנהגה בלתי רצויה זו וגם כאן "אפשר שיעשו תשובה ונסלח להם". ונמצא שהנישואין של הקב"ה וכנסת ישראל לא היו מעולם "על מנת לגרשה" כי בוודאי לא רצה הקב"ה שיהיה ענין הגלות והזהיר את ישראל על כך, כדי שהנישואין יהיו באופן תמיד. ההוראה מזה לכל יהודי, שצריך לדעת שהוא למעלה מהגבלות הטבע והעולם, ואף שמצד טבע העולם יכול לבוא למצב של "והשחתם", וכפירוש הרמב"ם על הפסוק "וקם העם הזה וזנה גו'" – "הודיעו הבורא מנהגו של עולם" מכל מקום אין הדבר מכריחו כלל וכלל, וגם אחרי שנמצא בגלות יש ביכולתו להופכה במהירות למצב של גאולה על ידי העסק בתורה שהיא בעלת הבית על מציאות העולם, על דרך שמצינו ברשב"י שכשנעצרו הגשמים אמר תורה על הפסוק "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד" וירדו גשמים.

(על פי יין מלכות, סימן ס"ג
מתוך רמב"ם "פרס המלך")

כב. אִשָּׁה רָעָה בְּדַעוּתָהּ [=מדותיה], וְשִׁאֲנֶיהָ צְנוּעָה כְּבָנוֹת יִשְׂרָאֵל הַפְּשׁוּת - מִצְוָה לְגַרְשָׁהּ, שְׁנֵאמַר: "גֵּרֶשׁ לִי, וְיָצָא מִדּוֹן". וְאִשָּׁה שֶׁנִּתְגַּרְשָׁה מִשּׁוּם פְּרִיצוּת - אֵין רְאוּי לְאָדָם כָּשֶׁר שִׁשְׁאָנָהּ, שְׂאֵין זֶה מוֹצֵיא רִשְׁעָה מִבֵּיתוֹ וְזֶה [השני] מְכַנִּסָּה לְתוֹךְ בֵּיתוֹ.

כג. מִי שֶׁנִּתְחַרְשָׁהּ^מ אִשְׁתּוֹ - הִרִי זֶה מְגֻרְשָׁה בְּגֵט, וְתִהְיֶה מְגֻרְשֶׁת^מ. אֲבָל אִם נִשְׁתַּטָּת - אֵינוֹ מוֹצֵיאָה עַד שֶׁתִּכְרִיא; וְדָבָר זֶה תִּקְנֶת חֲכָמִים הוּא,

מג) לאסור אותה על בעלה, אם הוא היה כהן. מד) ומותרת להינשא לאחרים.

כא. לֹא יִשָּׂא אָדָם אִשָּׁה וְדַעַתּוֹ לְגִרְשָׁהּ; וְלֹא תִהְיֶה יוֹשֶׁבֶת תַּחְתּוֹ וּמִשְׁמִשְׁתּוֹ וְדַעַתּוֹ לְגִרְשָׁהּ. וְלֹא יִגְרֶשׁ אָדָם אִשְׁתּוֹ רְאוּנָה, אֲלֵא אִם בֶּן מִצָּא בָּהּ עֲרוֹת דָּבָר, שְׁנֵאמַר⁵: "כִּי מִצָּא בָּהּ עֲרוֹת דָּבָר" וְגו'. וְאֵין רְאוּי לוֹ לְמַהֵר לְשַׁלַּח אִשְׁתּוֹ רְאוּנָה; אֲבָל שְׁנֵינָה, אִם שְׁנֵאָה יִשְׁלַחָהּ.

~ נקודות משיחות קודש ~

"לֹא יִשָּׂא אָדָם אִשָּׁה וְדַעַתּוֹ לְגִרְשָׁהּ".

דין זה כתב גם בהלכות איסורי ביאה (פכ"א הכ"ח) "אסור לאדם לישא אשה ודעתו לגרשה, שנאמר אל תחרוש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך, ואם הודיעה תחילה שהוא נושא אותה לימים מותר". והמשנה למלך הביא דברי הטור "לֹא יִשָּׂא אָדָם כו' וכתב הרמב"ם ז"ל ואם הודיעה תחילה שהוא נושא אותה לימים ידועים מותר" והקשה עליו הב"י למה תלה ההלכה ברמב"ם והלא היא גמרא מפורשת (בבמות לו) "מכריז ואומר מאן הוא ליומא", ומביא התירוצו שבגמרא שם הקשו על עובדה זו וממילא אין משם ראייה, אבל על-פי-זה קשה לאידך גיסא מהו מקורו של הרמב"ם לדין זה.

ונראה לומר שמקורו מפשטות דברי הגמרא שהטעם ש"לֹא יִשָּׂא אָדָם אִשָּׁה וְדַעַתּוֹ לְגִרְשָׁהּ" הוא משום שנאמר "אל תחרוש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך" שמצב זה אינו שייך באם הודיעה תחילה שדעתו לגרשה.

בעצם הדין צריך להבין, הלא מובא בגמרא על הפסוק "וברותי מכם המורידים והפושעים" אלו תשע מידות שאחד מהם "בני גרושות" שגמר בדעתו לגרשה, וכן פסק הרמב"ם שלא יבוא עליה אחר שגמר בדעתו לגרשה (איסורי ביאה פכ"א הי"ב) וא"כ כיצד יכול לשאת אשה לימים כשהודיעה שנושא אותה לימים ואח"כ יגרשנה והרי יש לה דין של גרושת הלב, וצ"ע.

והנה, כללות ענין הגלות הוא הגירושין שבין כנסת ישראל והקב"ה שאומר "אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה" ומשמעו של הפסוק שאין שאלה על

5. דברים-כ"חצא, כד, א. 6. משלי, כב, י.

הלכה כא: החילוק בין הלכה זו להל' איסורי ביאה פכ"א הכ"ח. מקור דברי רבינו והביאור הפנימי בהלכה זו – לקו"ש חל"ד ע' 138, יין מלכות סס"ג. ערוות דבר: פירוש – לקו"ש ח"ט ע' 144 והע' 17, ח"ח ע' 56 הע' 17. ואין . . . ראשונה: ביאור – לקו"ש ח"ד ע' 1123 הע' 21.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

למאן. וקטנה שלא מאנה, אף על פי שהיא נשואה, והלכה ונתקדשה לאחר, כשהיא קטנה - קדושה הן הן מאנה.

ד. ועד מתי הבת ממאנת? כל זמן שהיא קטנה, עד שתהיה נערה, או עד שיודע שהיא אלונית. במה דברים אמורים? בשלא בא עליה הבעל אחר שנעשית בת שנים עשרה שנה ויום אחד. אבל אם הגיעה לזמן הזה ונבעלה - הואיל והבעילה קונה מן התורה כמו שבארנו, הרי זו אינה ממאנת; ואינה צריכה בדיקה למאן [אם הביאה ב' שעות], שחזקתה שהביאה סימנים.

ה. בת שנים-עשרה שנה ויש לה סימני בגרות. (ו) שהגיעה לגיל עשרים ועדיין לא צמחו לה סימני בגרות. (ז) שאם אין לה סימני בגרות, יכולה למאן אף שמלאו לה כבר שנים-עשרה שנה. (ח) מכיוון שהיא מקודשת מהתורה, ובאיסור תורה מחמירים ומעמידים אותה על חזקתה שהיא בוגרת.

ה. הרי שנבדקה [על ידי נשים] ולא נמצא לה סימנים - הואיל ונבעלה אחר שהגיעה לזמן הראוי לסימנים, הרי זו חוששין לה שמא הביאה ונשרו; ולפיכך צריכה גט מספק. [ולא נמצא סימנים], ונתקדשה לאחר - צריכה ממנו גט מספק; [ואם נשאת - תצא מזה ומזה, והולך ספק ממזר משניהם].

ט. שאולי כשנבעלה לראשון עדיין לא היו לה סימני בגרות כלל, ולא התקדשה לו מן התורה, ואילו לשני התקדשה, שאולי גדלו לה סימני בגרות בינתיים ונשרו לאחר ביאת השני. (י) אם תחזור לראשון אחרי שהתקדשה לשני ולא התגרשה ממנו וילדה לראשון.

ו. קטנה שלא מאנה והגדילה - ואף על פי שלא בעלה בעלה משנעשית בת שנים עשרה שנה ויום אחד - הרי זו אינה ממאנת, שהרי הגדילה, וצריכה גט מדברי סופרים; שהרי לא בא עליה אחר שהגיעה לשני נערו, עד שנחוש לה שמא הביאה סימנים ותהיה ספק מקדשת [מהתורה], ולא בא עליה אחר שגדלה, כדי שתהיה אשת איש גמורה; ונמצאת שאינה צריכה גט אלא מנשואי קטנות, שהם מדברי סופרים.

יא. הגיעה לגיל שנים-עשרה שנה ויום אחד, וגם גדלו לה סימני בגרות.

כדי שלא תהיה הפקר לפורצים, שהרי אינה יכולה לשמור עצמה. לפיכך מניחה ונושא אחרת, ומאכילה ומשקה משלה [על חשבונה]. ואין מחיבין

אותו בשאר כסות ועונה, שאין פח בכן דעת לדור עם השוטים בבית אחד; ואינו חייב לרפואתה. ואם... מנורשת א"א והוא שיודעת לשמור גיטה.

ומגרשתו; ומוציאה מביתו, ואינו חייב לחזר ולהטפל בה.

מה) וכעת היא אינה שומעת ואינה מדברת. (מו) אף שנחשבת כחסרת דעת, כי האישה מתגרשת בעל כורחה אף שלא מרצונה ומדעתה. (מז) שמהתורה היא מגורשת אם יודעת לשמור את הגט.

פרק יא

דין גירושי קטנה והחזרת גרושה.

א. אין נושאין קטנה. והנושא קטנה יתומה, ולא רצת בבעל - הרי זו ממאנת והולכת, ואינה צריכה ממנו גט; שאין קדושי קטנה קדושין גמורין, כמו שבארנו. וכן קטנה שהשיאה אביה ונתאלמנה או נתגרשה כשהיא קטנה - הרי היא פיתומה בחיי אביה; [ואם נשאת [שוב] כשהיא קטנה, הרי זו ממאנת].

א) ואינה ברשות אביה כדין קטנה רגילה.

ב. התרשתי - אף על פי שנשואיה מדברי סופרים כנשואי קטנה - לא תקנו לה למאן, כדי שלא ימנעו מלנשאה.

ב) שאינה שומעת ואינה מדברת. ג) כמבואר לעיל הלכות אישות פרק ד הלכה ט. ד) מחשש שתמאן לאחר הנישואין. אבל בקטנה רגילה השומעת ומדברת אנשים לא חוששים לכך, מתוך מחשבה שביכולתם לדבר עימה ולהשפיע עליה שלא תמאן.

ג. ממאנת היא הקטנה - בין מן הארוסין, בין מן הנשואין, בין בפני בעלה, בין שלא בפניו; וכשם שממאנת בבעל, כך ממאנת ביבם. וממאנת בבעל זה, ונשאת לאחר; וממאנת בשני, וכן בשלישי - אפילו במה פעמים; כל זמן שהיא קטנה, יש לה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ב'יום פלוני מאנה פלונית בת פלוני בפנינו בפלוני בעלה, וחותמין ונותנין לה; וזה הוא גופו [=עיקרו] של גט מאון. וגט מאון - אינו כגט הגרושין שנותניו מגרשת, ואינו צריך פתיכה לשמה, ולא מסירה [=לשם גט מיאון], ולא דבר ממשפטי [=מדיני] גט הגרושין; ואין כותבין בו טפסי [=נוסח] הגט, שמה יראה כגט גרושין, לפי שאינו אלא כמעשה בית דין [=תיעוד המיאון].

י. השנים שממאנת בפניהן, צריכין שיהיו מפירין אותה^{טז} ואת בעלה שמאנה בו; לפיכך^{יז} כל מי שראה אותה שמאנה [בפני שני עדים], ושמע מאוניה - יש לו לכתב לה גט מאון, אף על פי שאינן מפירין^{יח}. וכבר נהגו ישראל לכתב גט מאון בנסח זה:

(טז) שאם לא מכירים אותה, יש חשש שמא יכתבו לקטנה זו שם של קטנה אחרת, ואם תמות הקטנה ההיא, יביאו קרוביה את גט המיאון הזה כדי שהם יירשו אותה ולא בעלה. (יז) מכיוון שהיא יכולה למאן רק בפני שניים שמכירים אותה. (יח) אף אם הרואה אותה ממאנת בפני השניים אינו מכיר אותה, כותב לה גט מאון, כי בוודאי מיאנה בפניהם אחרי שהם הכירו אותה.

יא. 'בכך בשבת כך וכך יום לחדש פלוני שנת כך וכך למנין פלוני', מאנה פלונית בת פלוני בפנינו, ואמרה שאמי או אחי הטעוני והשאינו או קדשוני ואני [היינו] קטנה לפלוני בר פלוני. והשתא [=כעת] גליתי דעתי קדמיכון [=לפניכם] דלא צבינא ביה ולא קיימנא עמיה [=שאיני רוצה בו ואיני עומדת עימו]. ובדקנין פלונית דא [=ובדקנו אותה] ואתברר לנא [=והוברר לנו] דעדין קטנה היא [ויכולה למאן], וכתבנא וחתמנא ויהבנא לה לזכו [=וכתבנו וחתמנו ונתנו לה לזכות] ולראיה ברוחה.

(יט) לבריאת העולם או לשטרות, כמבואר לעיל פרק ד הלכה יב.

יב. המגרש את אשתו, ונתקדשה לאחר - אף על פי שלא בעלה, נאסרה על הראשון; ואם החזירה הראשון ובעלה - לוקה, וכופין אותו להוציא, שנאמר: "לא יוכל בעלה הראשון וגו'.

יג. ונת עם אחר כשהיא גרושה - מתרת לחזר לבעלה, שנאמר: "ווצאה מביתו, והלכה והיתה

לפיכך, אם עמדה ונתקדשה אחר שגדלה, תופסין בה קדושי שני; ואם גרש הראשון, יכנס השני. אבל אם גרש שני, לא יקנס ראשון - שמה יאמרו: 'החזיר גרושתו מאחר שנתארסה'. ואם בא עליה שני קדם שיגרש ראשון - תצא מזה ומזה, מפני שהיא דומה לאשה ששמעה שמת בעלה ונשאת ואחר כך בא בעלה. ואין הולך מן השני ממזר^י; ואם בא עליה ראשון קדם שיגרש השני, הולך ממזר^{יד}.

(יב) ואסור להחזיר גרושתו אחרי שהתארסה לאיש אחר. (יג) מכיוון שמהתורה היא מקודשת לשני ומותרת לו. (יד) מכיוון שהיא אשת איש של השני.

ז. איזו היא קטנה שצריכה למאן? מבת שש עד בת עשר, בודקין אותה לפי דעתה: אם יודעת לשמור [כסף] קדושיה ושהן קדושין [ומודעת לערכם], לא שתשמר אותם כמו שמשמרת האגוז והתמרה וכיוצא בהן - הרי זו צריכה מאון; ואם אינה יודעת לשמור קדושיה - אינה צריכה למאן, אלא הולכת לבית אמה כאלו

השנת הראב"ד

ויתרה . . מיאון א"א כבר כתבתי בהלכות קדושין מה שאני סובר בזה ולעולם סכלה שאינה יודעת לשמור גיטה וקדושיה אינה יכולה להתקדש ואפילו היא בת י"א ולא נתנו שיעור פעוטות אלא במתקדשת ע"י עצמה והוא שיודעת לשמור את קדושיה ואם אינה בת י"א אינה מתקדשת אלא ע"י אמה ואחיה ומדעתה ואע"פ שיודעת לשמור קדושיה.

לא נתקדשה מעולם. ופחותה מבת שש - אפלו יודעת לשמור, אינה צריכה מאון; ויתרה • על בת עשר - אפלו סכלה [=טיפשה] ביותר, צריכה מאון^{טו}.

וכל מי שהשיאה אחיה או אמה או קרובה, שלא לדעתה - אינה צריכה למאן.

(טו) מכיוון שבגיל כזה הבת מוחזקת שהיא יודעת לשמור את כסף הקידושין.

ח. כיצד ממאנת? אומרת בפני שנים: 'אין רצוני בפלוני בעלי, או אין רצוני בקדושין שקדשוני אמי או אחי, וכיוצא בדברים אלו; ואפלו היו אורחין מסבין בבית בעלה, והיא עומדת ומשקה עליהן, ואמרה: 'איני רוצה בפלוני בעלי' - הרי זה מאון.

ט. השנים שממאנת הקטנה בפניהן, כותבין לה:

7. דברים-כיתצא, כד, ד. 8. דברים-כיתצא, כד, ב.

וּמִתְּרַת לַחֲזֹר לוֹ. אַבְל הַמְּגֵרֶשׁ אֶת הַקְּטָנָה בְּגֹט, וְנִשְׁאֵת לְאַחֵר, וּמֵאַנְהָה בְּאַחֵר - אֲסוּרָה לַחֲזֹר לְרֹאשׁוֹן, מִפְּנֵי שְׂעִצָּאֵת מִמֶּנּוּ בְּגֹט, אֵף עַל פִּי שְׂעִצָּאֵת מִן הָאַחֲרוֹן בְּמֵאוֹן^ל; וְאִין צְרִיךְ לִזְמַר, אִם גְּרִשָּׁה הָאַחֲרוֹן, אוֹ מֵתִיב. וְכֵן אֲסוּרָה לְאַבִּי הָרֹאשׁוֹן, וְלִבְנוֹ, וְלֶאֱחָיו, בְּשָׂאֵר הַגְּרוּשׁוֹת - אֵף עַל פִּי שְׂעִצָּאֵת מִן הָאַחֲרוֹן בְּמֵאוֹן^ל.

(ל) כי המיאון עוקר את הקידושין מתחילתם. (לא) והמיאון שלה באיש השני לא מבטל את הגט של הראשון, כי חוששים שהיא רצתה להישאר אצל הראשון והוא גירש אותה לא מרצונה, וכעת אחרי שהתפייסו ביניהם תמאן לשני מתוך כוונה לחזור לראשון. (לב) שלא מיאנה כלל ולא עקרה את גירושיה הראשונים, ובוודאי אסורה לחזור לראשון. (לג) איסור זה הוא מגזירת חכמים, כדי שלא תתקרב לבעלה הראשון.

יז. הַמֵּמְאָנֶת בֵּיכֶם [המסרבת להתייבם]^{לד} - אֲסוּרָה לְאַבִּיו, מִפְּנֵי שְׁנִירָאִית פְּכָלְתָּ בַּעַת שְׁמַת בְּנוֹ; אַבְל לְשָׂאֵר קְרוֹבָיו, מִתְּרַת. לְפִיכָךְ אִם מֵאֲנָה בְּאַחֵד מִן הַיְבָמִין, מִתְּרַת לְאַחֲיוֹלָה.

(לד) ומן הדין מיאון זה עקר את קידושי הראשון מהתחלה, והיא אמורה להיות מותרת לכל קרוביו. (לה) ואינה נחשבת כגרושת האח, כי המיאון עוקר את הקידושין מהתחלה, כאמור.

יח. כָּל אִשָּׁה שְׁנִתְּגַרְשָׁה אוֹ שְׁנִתְּאֲלָמְנָה - הָרִי זוֹ לֹא תִנָּשֵׂא וְלֹא תִתְּאָרֵס, עַד שְׁתַּמְתִּין תְּשָׁעִים יוֹם, חוּץ מִיּוֹם שְׁנִתְּגַרְשָׁה בוֹ אוֹ שְׁמַת בַּעֲלָהּ בוֹ, וְחוּץ מִיּוֹם שְׁנִתְּאָרְסָה בוֹ [עם השני]; פְּדִי שְׁיִדָּעֶה אִם הִיא מַעֲבֶרֶת אוֹ אִינָה מַעֲבֶרֶת^ל, לְהַבְחִין בֵּין זֶרְעוֹ שֶׁל רֹאשׁוֹן לְזֶרְעוֹ שֶׁל אַחֲרוֹן^ל.

(לו) כי משך הזמן בו ניכר העובר, הוא שלושה חדשים מתחילת ההיריון. (לז) כדי שאם תלד ילד לא יהיה ספק האם הוא בן של האשון ונולד בחודש התשיעי להיריון, או שהוא בן של השני ונולד בחודש השביעי.

יט. וּמִיּוֹם פְּתִיבַת הַגֵּט מוֹנִין לְמִגְרֶשֶׁת; וְאֶפְלוּ הָיָה עַל תְּנֵאֲיִלָּה, אוֹ שְׁלֹא הִגִּיעַ לִידָה אֲלֵא אַחֵר בְּמָה שְׁנַיִם לֹט - מִיּוֹם הַפְּתִיבָה מוֹנִין, שֶׁהָרִי אִינוֹ מִתְּיַחַד עֲמָה מְשַׁכְּתָבוּ לָהּ.

(לח) ועדיין לא התקיים התנאי. (לט) כגון שהבעל שלח גט לאשתו, והשליח התעכב בדרך.

לְאִישׁ אַחֵר" - הָיִיתָה לְאִישׁ אַחֵר שְׁהִיא הַקְּדוּשִׁין, הִיא שְׂאוּסְרַת אוֹתָהּ לַחֲזֹר לוֹ.

יד. וּבְכָל לָאו זֶה, שֶׁכָּל אִשָּׁה שְׁזָנָת תַּחַת בַּעֲלָהּ, נִאֲסָרָה עַל בַּעֲלָהּ וְלוֹקָה עָלֶיהָ - שְׁנֵאֲמָרִי: "אַחֲרֵי אֲשֶׁר הִטְמָאָה"^{כא}, וְהָרִי נִטְמָאָה; אֲלֵא אִם כֵּן הִיָּתָה אִשָּׁת יִשְׂרָאֵל שְׁנֵאֲנָסָה [שהיא מותרת לבעלה]. **לְפִיכָךְ כִּבְ כָּל אִשָּׁה שְׁנֵאֲנָסָה עַל בַּעֲלָהּ עַל יְדֵי קְנוּי וּסְתִירָה כִּי - אִם בַּעַל אוֹתָהּ^כ, מִפִּין אוֹתוֹ מִפֶּת מְרִדוֹת^כ; וְאִם עֶבֶר וְהַחֲזִירָה אַחֵר שְׁגִרְשָׁה, יוֹצִיא בְּגֹט.**

(כ) מלקות מן התורה, אם בא עליה לאחר מכן. (כא) נבעלה לאחרים. (כב) מכיוון שאילו ודאי נטמאה האישה, אם בעלה בא עליה לוקה מן התורה. (כג) אישה שבעלה התרה בה שלא תסתור (תתייחד) עם איש פלוני, והיא נסתרה עמו. (כד) הבעל שלה. (כה) מדברי חכמים, מכיוון שזהו רק ספק אם נטמאה.

טו. חֲרַשׁ שְׁגַרְשׁ בְּרִמְזִיהָ כְּמוֹ שְׂבִאֲרִנוּי, וְהִלָּכָה וְנִתְקַדְּשָׁה לְחֲרַשׁ אַחֵר, וְאִין צְרִיךְ לִזְמַר לְפָנֶיהָ^כ - אֲסוּרָה לַחֲזֹר לְבַעֲלָהּ

הַחֲרַשִּׁי^כ; אַבְל • אִשְׁתּוֹ שֶׁל פֶּקֶחַ שְׁנִתְּגַרְשָׁה, וְהִלָּכָה וְנִשְׁאֵת לְחֲרַשׁ, וְנִתְּגַרְשָׁה - מִתְּרַת לַחֲזֹר לְבַעֲלָהּ הַפֶּקֶחַ כֵּט.

(כו) לעיל פרק ב הלכה יז, שאם נשא אותה כשהוא חרש - מגרש ברמזיה. (כז) שקידושו קידושין גמורים מן התורה. (כח) ככל איש שאינו יכול להחזיר את גרושתו אחרי שהתקדשה לאיש אחר. (כט) שקידושי החרש או נישואיו שמהתורה אינם נחשבים, אינם יכולים להרע לקידושי הראשון הפיקח שקידושו מן התורה.

טז. הַמֵּמְאָנֶת בְּאִישׁ, אִינָה מְגִרֶשֶׁת מִמֶּנּוּ [אין דינה כגרושה]; **וְדִינָה עִם בַּעֲלָהּ שְׁמֵאֲנָה בוֹ, פְּדִינָה עִם מִי שְׁלֹא קִדְּשָׁה מַעוֹלָם^ל: הִיא מִתְּרַת [להינשא] בְּקְרוֹבָיו, וְהוּא מִתֵּר בְּקְרוֹבוֹתֶיהָ; וְלֹא פִסְלָהּ מִן הַכֹּהֲנָה. וְאִם נִשְׁאֵת לְאַחֵר, וְגִרְשָׁה הָאַחֵר, אוֹ מֵת, אוֹ מֵאֲנָה בוֹ - מִתְּרַת לַחֲזֹר לְרֹאשׁוֹן. וְלֹא עוֹד, אֲלֵא אֶפְלוּ גִרְשָׁה הָרֹאשׁוֹן [בגט] וְהַחֲזִירָהּ וּמֵאֲנָה בוֹ, וְנִשְׁאֵת לְאַחֵר אַחֵר שְׁמֵאֲנָה בוֹ, וְגִרְשָׁה הָאַחֵר - מִתְּרַת לַחֲזֹר לְרֹאשׁוֹן: שֶׁכָּל הַיּוֹצֵאָה בְּמֵאוֹן, אֵף עַל פִּי שֶׁקִּדְּמוּ גֹט - הָרִי זוֹ כְּמִי שְׁלֹא נִתְּגַרְשָׁה מִמֶּנּוּ בְּגֹט מַעוֹלָם,**

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כז. וְגִזְרֵת חֻכִּים הִיא שְׁאֵפְלוּ אִשָּׁה שְׂאִינָה רְאוּיָה לְלֹד^מ, וְאֵפְלוּ נִתְגַּרְשָׁה אוֹ נִתְאֲלַמְנָה מִן הָאָרוּסִין - צְרִיכָה לְהִמָּתֵין תְּשָׁעִים יוֹם; אֵפְלוּ קִטְנָה, אוֹ זָקְנָה, אוֹ עֲקָרָה, אוֹ אִילֻנִית [=עקרה מלידה], וְאֵפְלוּ בַּעֲלָהּ בְּמִדְיַת הַיָּם, אוֹ חוּלָה, אוֹ חָבוּשׁ בְּבֵית הָאָסוּרִין, אֵפְלוּ בְּתוּלָה מִן הָאָרוּסִין - צְרִיכוֹת לְהִמָּתֵין תְּשָׁעִים יוֹם^{מא}.

מסתייה וכי לא עריק ופריש הכי נמי מסתייה אלא ש"מ צריך לגרש ואי עריק לא כייפין ליה לגרש ודוקא קידש אבל כנס לא סגי ליה בלא גירושין, ונראה לי שמפורשין אותו אחר תשעים כימים שעמד עמה בתוך תשעים דאל"כ מה הפסיד כשבעל באיסור ומתני' (לה) דקתני בבא על יבמתו בתוך שלשה חדשים אם אין הולד של קיימא יקיים ולא קתני יוציא התם מפני שהיא יבמה ואם יתן לה גט נאסרה עליו.

(מו) דיני מנודה, התבארו בהלכות תלמוד תורה פרק ז הלכה ד.

כח. וְכֵן גִּזְרֵי חֻכִּים, שְׁלֹא יִשָּׂא אָדָם מְעַבְרָת חֲבֵרוֹ^{מו}, וּמִיִּנְקַת חֲבֵרוֹ [=שמניקה את בנה], וְאָף עַל פִּי שֶׁהִזְרַע יָדוּעַ לְמִי הוּא; מְעַבְרָת - שְׁמָא יִזְיק הַיֹּלֵד בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ, שְׂאִינוּ מְקַפִּיד עַל בֶּן חֲבֵרוֹ; וּמִיִּנְקָה - שְׁמָא יִתְעַבֵּר [=תיפגס איכות] הַחֲלָב^{מב}, וְהוּא אֵינוּ מְקַפִּיד לְרַפְּאֵת הַחֲלָב בְּדַבָּרִים הַמוֹעִילִין לְחֲלָב בְּשִׁיתְעָפֵר.

(מז) שהתאלמנה או התגרשה כשהיא מעוברת. (מח) על ידי שתיכנס להיריון ממנו, או על ידי אכילת מאכלים לא טובים.

כז. כַּמָּה הוּא זְמַן הַיִּנְיָקָה - אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים חֹדֶשׁ, חוּץ מִיּוֹם שֶׁנּוֹלַד בוֹ וּמִיּוֹם שֶׁתִּתְאַרְס בוֹ. **כז.** כַּשֵּׁם שֶׁאָסוּר לִשָּׂא, כֶּף אָסוּר לְאָרֶס עַד אַחֵר זְמַן זֶה; וְאֵפְלוּ נִתְנָה בְּנָה לְמִנְיָקָה, אוֹ שֶׁגִּמְלָתָהּ בְּתוֹף אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים חֹדֶשׁ - לֹא תִשָּׂא^{מט}; מֵת בְּנָה - מִתֵּרֵת לְנִשָּׂא, וְאִין חוֹשֵׁשִׁין שְׁמָא תִּהְיֶינָהּ (כדי להנשא מיד).

(מט) כי גמלה אותו בעקבות רצונה להינשא.

כח. עֶבֶר • וְנִשָּׂא חֲשַׁנֵּת הָרֵאָבִ"ד עבר . . זה א"א מנדין אותו עד שיוציא כמו שאמרנו לתוך צ' יום. **כח.** עֶבֶר • וְנִשָּׂא זְמַן זֶה - יוֹצִיא בָּגֵט, וְאֵפְלוּ הֵיךְ כָּהֵן; וְאִם הֵיךְ יִשְׂרָאֵל, יִחְזִינָה אַחֵר עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ שֶׁל מִנְיָקָה. נִשָּׂאָה וּבְרָח, וְלֵאחֵר זְמַן כָּא וְיָשָׁב עִם אִשְׁתּוֹ - אִין בִּכְף פְּלוּם [ומותרת לו]. אָרֶס מְעַבְרָת אוֹ מִנְיָקָה, אִין כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא; וְלֹא יִכְנֹס עַד אַחֵר זְמַן הַיִּנְיָקָה, אוֹ עַד שְׁיִמּוֹת הַיֹּלֵד.

(מ) שהייתה חולה וכדומה. (מא) חכמים תיקנו זאת כדי לא ליצור הכדל בין אישה לאישה.

כא. שִׁפְחָה שֶׁנִּשְׁתַּחֲרָה וְגִזְרֵת שֶׁנִּתְגַּרְשָׁה מִכּ - מִמִּתְיִנִּין תְּשָׁעִים יוֹם; אֵפְלוּ גֵר וְאִשְׁתּוֹ שֶׁנִּתְגַּרְשׁוּ, מִפְּרִישִׁין אוֹתָן תְּשָׁעִים יוֹם, כְּדִי לְהַבְחִין בֵּין זָרַע שֶׁנִּזְרַע בְּקִדְשָׁה לְזָרַע שְׁלֹא נִזְרַע בְּקִדְשָׁה [=לפני הגיוור]. וְכֵן יִפֹּת תֹּאֵר [=שבוית מלחמה גויה] - אָף עַל פִּי שֶׁנִּתְנָה לָהּ תוֹרָה שְׁלִשִּׁים יוֹם לְתַקְנַת עֲצָמָה [=עד שתחפרן ליכנס תחת כנפי השכינה], צְרִיכָה לְהִמָּתֵין תְּשָׁעִים יוֹם לְתַקְנַת הַיֹּלֵד; וְהַשְּׁלִשִּׁים, מִכָּלֵל הַתְּשָׁעִים.

(מב) והיו השפחה והגירות נשואות בעבדותן או בגיוותן.

כב. הַמִּמְאָנָה, אֵינָה צְרִיכָה לְהִמָּתֵין תְּשָׁעִים יוֹם^{מג}; לֹא גִזְרוּ אֲלָא בְּגִרוּשָׁה. וְכֵן הַמְּזוּנָה [תחת בעלה], אֵינָה צְרִיכָה לְהִמָּתֵין, מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְשֻׁמֶרֶת עֲצָמָה שְׁלֹא תִתְעַבֵּר; וְכֵן אֲנוּסָה^{מד} וּמִפְּתָה אֵינָן צְרִיכוֹת לְהִמָּתֵין.

(מג) מכיוון שהיא קטנה ואינה ראויה ללדת. (מד) אף שהאנוס בא עליה ללא הכנה — היא שומרת את עצמה לא להתעבר.

כג. מִי שֶׁנִּשְׂאָת בְּטָעוֹת, וְנוֹדַע שֶׁהִיא אָסוּרָה לְבַעֲלָהּ, וְהוֹצִיאָהּ בֵּית דִּין מִתַּחְתּוֹ - אִם הִיָּתָה קִטְנָה שְׂאִינָה רְאוּיָה לְלֹד, אֵינָה צְרִיכָה לְהִמָּתֵין; שֶׁהָיָה^{מה} דָּבָר שְׂאִינוּ מְצוּי הוּא, וְכָל דָּבָר שְׂאִינוּ מְצוּי בָּרֵב, לֹא גִזְרוּ בוֹ.

(מה) נישואי עבירה בטעות.

כד. הַמִּאָּרֶס • בְּתוֹף חֲשַׁנֵּת הָרֵאָבִ"ד המאָרֶס . . אותו א"א מנדין אותו עד שיגרש שאם אתה אומר עד שיפרוש למה ליה למימר ערוקיה אותו^{מו}; אָרֶס וּבְרָח, אִין

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

פֶּרֶק יב

אמינות עדות הבעל והאישה על הגירושין. עדות גירושין שהוכחה.

א. האשה שפאה ואמרה: 'אשת איש הייתי, וגרושה אני' - נאמנת, שהפה שאסר [אשת איש הייתי] הוא הפה שהתיר [גרושה אני]. החזקה אשת איש, ובאה ואמרה: 'גרשני בעלי' - אינה נאמנת להתיר עצמה; אבל פסלה עצמה לפנה [כגרושה] לעולם. ואם מת בעלה, חוששין לדבריה, וחולצת ולא מתבמת.

(א) כאשר היא לא מראה את הגט שקיבלה מבעלה. (ב) שאולי היא גרושה, וגרושת אחיו אסורה לו.

ב. היו לה שני עדים שהיא גרושה - אף על פי שאין שם גט, הרי זו תנשא לכתחלה.^ה הוציאה . . מקום א"א אומר אני שיתקיים בחותמיו אע"פ שלא יצא עליו ערער. הוציאה • גט מתחת ידה

ואמרה: 'גרשני בעלי בזה' - הרי זו נאמנת; ותנשא בו אף על פי שאינו מקיים, כמו שבארנו.

(ג) ואפילו אם הם אומרים: עכשיו התגרשה, והיא טוענת שהגט אבד לה או נקרע. (ד) שחתומות העדים לא אומתו.

ג. בא הבעל וערער - אם אמר: 'לא נתתי לה אלא נפל ממני ומצאה אותו', אינו נאמן; שהרי הודה שכתבו לה, והרי הוא יוצא מתחת ידה. אבל אם אמר הבעל: 'על תנאי היה', [א] 'פקדון היה', [א] 'מעולם לא כתבתיו ומזיף הוא' - יתקיים בחותמיו או בעדי מסירה, כמו שבארנו. ואם לא נתקיים, אינה מגרשת להיותה מתרת לאחרים; אבל נפסלה מן הפנה, כמו שבארנו, שהרי פסלה עצמה בהודאת פיה, ועשתה עצמה פחיתתה של אסור.

(ה) והתנאי לא התקיים. (ו) שיבואו ויעידו שהבעל מסר לאישה את הגט כדי לגרש אותה ללא תנאים.

ד. באה היא ובעלה, היא אומרת 'גרשתי ואבד גטי', והוא אומר 'לא גרשתיך' - אף על פי שהחזקה אשתו, הרי זו נאמנת; חזקה שאין אשה מעזה פניה בפני בעלה.

ה. אמר הבעל: 'גרשתי את אשתי' - אינו נאמן, וחוששין לדבריו ותהיה ספק מגרשת; ואפלו הודת

לו שגרשה, אינו נאמן - שמא יתפון לקלקל אותה, או בגט בטל גרשה והיא אינה יודעת, או שמא תעזי פניה בו מפני שהוא מאמינה, והיא אינה יודעת כבוד האסור שלה. לפיכך אומרים לו: 'אם אמת הדבר, הרי אתם קמים, גרשה עתה בפנינו'.

(ז) להתיר אותה להינשא לאיש אחר. (ח) שתינשא לאיש אחר באיסור, וילדיה יהיו ממזרים.

ו. שנים אומרים 'נתגרשה', ושנים מכחישין אותן ואומרים 'לא נתגרשה' - אפלו הבעל עומד והיא אומרת לו 'גרשתי' - הרי זו בחזקת אשת איש גמורה כשהיתה; מפני העדים שסומכין אותה, אפשר שתעזי פניה. לפיכך אם נשאת, תצא והולד ממזר.

ז. כמה דברים אמורים? בשאמרו: 'עכשו נתגרשה', שהרי אומרים לה: 'אם אמת הדבר, הוציאי גטך'; אבל אם אמרו העדים: 'מכמה ימים נתגרשה', יש לומר אבד הגט. והואיל והיא אומרת 'גרשה אני בודאי', ושני עדים מעידין לה - אף על פי שהרי שנים מכחישין אותן - אם נשאת לאחד מעדיה, לא תצא; שהרי היא ובעלה יודעין בודאי שהיא מתרת, וחזקה היא שאין מקלקלין עצמן. אבל אם נשאת לאחר, הואיל והדבר אצלו ספק, וכן אם אמרה היא 'איני יודעת', אפלו נשאת לאחד מעדיה - הרי זו תצא, והולד ספק ממזר.

ח. אמרו שנים 'ראינוה שנתגרשה', ושנים אומרים 'לא ראינוה' - אם היו כלן שרויין בחצר אחת, הרי זו לא תנשא; ואם נשאת - לא תצא והולד פשר, שבני אדם עשויין לגרש בצנעה.

(ט) כי השניים האחרים יאמרו לציבור שהיא לא באמת התגרשה.

ט. האשה שלא החזקה אשת איש, ובא עד אחד ואמר: 'אשת איש היתה ונתגרשה', ובא עד אחד ואמר: 'לא נתגרשה' - הרי שניהן מעידין שהיא אשת איש, ואחד מעיד שהיא גרושה, ואין דבריו של אחד מועיל במקום שנים, ולפיכך • לא

ולפיכך . . תצא א"א ובקידושין כי האי גונא אם נשאת לא תצא. תנשא; ואם נשאת, תצא.

השנת הראב"ד

השנת הראב"ד

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ל. אִשָּׁה וְשָׁנִי אֲנָשִׁים שֶׁבָּאוּ מִמְּדִינָה אַחֶרֶת, זֶה אוֹמֵר: 'זוֹ אִשְׁתִּי וְזֶה עַבְדִּי', וְזֶה אוֹמֵר: 'זוֹ אִשְׁתִּי וְזֶה עַבְדִּי', וְהָאִשָּׁה אוֹמֶרֶת: 'שְׁנִיָּהּ עַבְדִּי' - הָרִי הִיא מִתַּרְת לְכָל; וְאַף עַל פִּי שְׁנִיָּהּ הִחֲזִיקָהּ אִשָּׁת אִישׁ - הוּאִיל וְכָל אַחֵר מֵהֶן לַעֲצָמוֹ הָעִיר, אֵינָן נֶאֱמָנִין.

יב. אָבִד הַגֵּט - אָף עַל פִּי שֶׁהִבְעֵל אוֹמֵר 'לִגְרוּשִׁין נִתְּנוּ לִי', וְהַשְּׁלִיחַ נִתְּנוּ לִי, וְכֵן אִם הָיָה הַגֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת יְדֵי הָאִשָּׁה, וְהִיא אוֹמֶרֶת: 'שְׁלִיחַ זֶה נִתְּנוּ לִי', וְהַשְּׁלִיחַ אוֹמֵר: 'כֵּן הָיָה, וְלִגְרוּשִׁין נִתְּנוּ לִי', וְהִבְעֵל אוֹמֵר: 'לֹא נִתְּנוּ אֵלָּא לְפָקְדוֹן' - הַשְּׁלִיחַ נֶאֱמָן, וְהִיא מְגַרְשָׁת.

יג. שְׁלִיחַ קִבְּלָהּ [של האשה] שֶׁהוֹצִיאָהּ גֵּט מִתַּחַת יְדֵי, וְהִבְעֵל אוֹמֵר: 'מִזֵּיף הוּא' - יִתְקַיֵּם בַּחוּתָמִיו אוֹ בְּעַדִּי מִסִּירָה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ; אָמַר הִבְעֵל: 'פָּקְדוֹן נִתְּנוּ לִי', וְהַשְּׁלִיחַ אוֹמֵר: 'לִגְרוּשִׁין נִתְּנוּ לִי' - הַשְּׁלִיחַ נֶאֱמָן.^א וְכֵן אִם הָיָה הַגֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת יְדֵי הָאִשָּׁה, וְהִיא אוֹמֶרֶת: 'שְׁלִיחַ זֶה נִתְּנוּ לִי', וְהַשְּׁלִיחַ אוֹמֵר: 'כֵּן הָיָה, וְלִגְרוּשִׁין נִתְּנוּ לִי', וְהִבְעֵל אוֹמֵר: 'לֹא נִתְּנוּ אֵלָּא לְפָקְדוֹן' - הַשְּׁלִיחַ נֶאֱמָן, וְהִיא מְגַרְשָׁת.

יב. אָבִד הַגֵּט - אָף עַל פִּי שֶׁהִבְעֵל אוֹמֵר 'לִגְרוּשִׁין נִתְּנוּ לִי', וְהַשְּׁלִיחַ אוֹמֵר 'נִתְּנוּ לִי' - הָרִי זֶה סֶפֶק מִגְרָשָׁת^ב; שֶׁהָרִי הִחֲזִיקָהּ אִשָּׁת אִישׁ, וְאֵין פָּאן אֵלָּא עַד אַחֵד וּבִעַל. וְאִפְלוּ אִמְרָה הָאִשָּׁה: 'בְּפָנֵי נִתְּנוּ לִי לִגְרוּשִׁין, וְנִתְּנוּ לִי הַשְּׁלִיחַ' - הוּאִיל וְהִבְעֵל וְהַשְּׁלִיחַ מְעִידִין אוֹתָהּ, אֶפְשָׁר שֶׁתַּעֲזִיז פָּנֶיהָ, וְשָׂמָּה לֹא נִתְּגַרְשָׁה.

יב. אָבִד הַגֵּט - אָף עַל פִּי שֶׁהִבְעֵל אוֹמֵר 'לִגְרוּשִׁין נִתְּנוּ לִי', וְהַשְּׁלִיחַ אוֹמֵר 'נִתְּנוּ לִי' - הָרִי זֶה סֶפֶק מִגְרָשָׁת^ב; שֶׁהָרִי הִחֲזִיקָהּ אִשָּׁת אִישׁ, וְאֵין פָּאן אֵלָּא עַד אַחֵד וּבִעַל. וְאִפְלוּ אִמְרָה הָאִשָּׁה: 'בְּפָנֵי נִתְּנוּ לִי לִגְרוּשִׁין, וְנִתְּנוּ לִי הַשְּׁלִיחַ' - הוּאִיל וְהִבְעֵל וְהַשְּׁלִיחַ מְעִידִין אוֹתָהּ, אֶפְשָׁר שֶׁתַּעֲזִיז פָּנֶיהָ, וְשָׂמָּה לֹא נִתְּגַרְשָׁה.

יב. אָבִד הַגֵּט - אָף עַל פִּי שֶׁהִבְעֵל אוֹמֵר 'לִגְרוּשִׁין נִתְּנוּ לִי', וְהַשְּׁלִיחַ אוֹמֵר 'נִתְּנוּ לִי' - הָרִי זֶה סֶפֶק מִגְרָשָׁת^ב; שֶׁהָרִי הִחֲזִיקָהּ אִשָּׁת אִישׁ, וְאֵין פָּאן אֵלָּא עַד אַחֵד וּבִעַל. וְאִפְלוּ אִמְרָה הָאִשָּׁה: 'בְּפָנֵי נִתְּנוּ לִי לִגְרוּשִׁין, וְנִתְּנוּ לִי הַשְּׁלִיחַ' - הוּאִיל וְהִבְעֵל וְהַשְּׁלִיחַ מְעִידִין אוֹתָהּ, אֶפְשָׁר שֶׁתַּעֲזִיז פָּנֶיהָ, וְשָׂמָּה לֹא נִתְּגַרְשָׁה.

יג. שְׁלִיחַ קִבְּלָהּ שֶׁקִּבֵּל גֵּט לָאִשָּׁה, וְשָׁלְחוּ לָהּ בִּיד שְׁנֵי עֲדִים, וְהָגִיעַ הַגֵּט לְיָדָהּ וְנִסְתַּלְּתָהּ, וְהָרִי הַגֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת יְדֵיהָ, וְהִיא אֵינָה יוֹדַעַת אִם בְּעִלָּה שָׁלְחוּ לָהּ^ג, אוֹ שְׁלִיחַ קִבְּלָהּ שָׁלָהּ, אוֹ שָׁלְחוּ שֶׁל בְּעִלָּה^ד - הָרִי זֶה מִגְרָשָׁת, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ^ה.

יד. כָּא הִבְעֵל וְעָרַעַר שֶׁלֹּא כָּתְבוּ, אוֹ שֶׁהוּא גֵּט בְּטִל^{טו} - יִתְקַיֵּם בַּחוּתָמִיו, שֶׁהָרִי עֲדִים מְעִידִים שֶׁהִגֵּט שֶׁנִּתְּנוּ לָהּ יֹצֵא מִתַּחַת יְדֵי שְׁלִיחָה שֶׁיָּדוּ

טו. מִי שֶׁהִחֲזִיקָהּ אִשָּׁת אִישׁ, וְהִלְכָה הִיא וּבִעַלָּהּ, וְשָׁלוֹם בֵּינוּ לְבִינָה וְשָׁלוֹם בְּעוֹלָם, וּבָאָה וְאִמְרָה: 'מֵת בְּעָלִי' - נֶאֱמָנָה, וְתִנְשָׂא אוֹ תִתְּנֵב; חֲזָקָה שְׂאִינָה מְקַלְקֶלֶת עֲצָמָהּ, וְתִאָסֵר עֲצָמָהּ עַל זֶה וְעַל זֶה, וְתִפְסִיד כְּתֻבָּתָהּ מִזֶּה וּמִזֶּה, וְתוֹצִיא בְּנִיָּה מִמְּזוּרִים, בְּדָבָר הָעָשׂוּי לְהַגְלוֹת לְכָל; וְאִי אֶפְשָׁר לְהַכְחִישׁ וְלֹא לִטָּעַן [אִין] טָעָנָה, שָׂאֵם הוּא חֵי, סוּפוֹ לְבוֹא אוֹ יוֹדַע שֶׁהוּא חֵי.

וְכֵן אִם בָּא עַד אַחֵר וְהָעִיד לָהּ שְׁמַת בְּעִלָּה - תִּנְשָׂא עַל פִּיו, שֶׁהִדְבָּר עָשׂוּי לְהַגְלוֹת; אֶפְלוּ עַבְד, אוֹ אִשָּׁה, אוֹ שִׁפְחָה^כ, וְעַד מִפִּי עַד^{כא}, מִפִּי עַבְד, מִפִּי שִׁפְחָה, מִפִּי קְרוֹבִין - נֶאֱמָנִין לִזְמַר מֵת פְּלוֹנִי^{כב}, וְתִנְשָׂא אִשְׁתּוֹ אוֹ תִתְּנֵב עַל פִּיהֶם.

כ. גוֹיָה שֶׁנִּמְכְּרָה לְיִשְׂרָאֵל וּטְבְּלוּ אוֹתָהּ לְשֵׁם שִׁפְחָה. (כא) שֶׁלֹּא רָאָה בְּעַצְמוֹ אֵלָּא רֵק שִׁמְעָה מִמִּישָׁהּ שֶׁרָאָה. (כב) אֵף שֶׁלְּעִדּוֹת אַחֶרֶת אֵינֶם נֶאֱמָנִים.

טז. וְהִכָּל נֶאֱמָנִים לְהָעִיד לָהּ עֲדוֹת זֶה, חוּץ מִחֻמֵּשׁ נָשִׁים שֶׁחֲזָקָתָן שׁוֹנְאוֹת זֶה אֶת זֶה, שְׂאִין מְעִידוֹת זֶה לִזֶּה בְּמִיתָה בְּעִלָּה, שְׂמָא יִתְּפוּנוּ לְאִסְרָה עַל בְּעִלָּה, וְעִדִּין הוּא קָיָם; וְאִלוּ הֵן: חֲמוּתָה^{כג}, וּכְת חֲמוּתָה^{כד}, וְצִרְתָּהּ^{כה}, וּבְכֻמָּהּ [=אִשָּׁת אַחִי בְּעִלָּה], וּכְת בְּעִלָּה^{כו}.

כג. הִיא מוֹחֲזָקֶת כְּשׁוֹנְאוֹתָהּ, כִּי אוֹמֶרֶת לַעֲצָמָה שֶׁהִיא תִּקְבֵּל כַּעַת מִבְּעִלָּה בְּקִלּוֹת אֶת כָּל מַה שֶׁהִיא הִתִּיגְעָה עֲבוּרוֹ בְּמִשְׁךְ שְׁנֵים רִבּוּת. (כד) כִּי אוֹמֶרֶת לַעֲצָמָה שֶׁכַּעַת יַעֲדִיפוּ אֶת גִּיסָתָה עֲלֶיהָ. (כה) הָאִשָּׁה הַשְּׁנִיָּה שֶׁל בְּעִלָּה, שֶׁמִּתְחַרָּה אִתָּה עַל הַקִּרְבָּה לְבִעַל. (כו) שֶׁאוֹמֶרֶת, זֶה בָּאָה בְּמִקּוֹם אִמִּי וְנִהְיָת מִכָּל מַה שֶׁהִיא הִתְאַמְצָה עֲבוּרוֹ.

אֶפְלוּ גוֹי הַמְּסִיחַ לְפִי תָמוּ [=מִשׁוּחָה שֶׁלֹּא בְּכוּנָה] נֶאֱמָן, וּמִשְׁאִיִּין עַל פִּיו, כְּמוֹ שֶׁיִּתְּבָאֲרִי^{כז}; וְאִם נִתְּפוּן לְהָעִיד, אֵינָה נֶאֱמָן.

כז. לְהֵלֶן פֶּרֶק יג הִלְכָה יא.

כב. אִשָּׁה אוֹמֶרֶת 'לֹא מֵת', וְשָׁתִי נָשִׁים אוֹמְרוֹת 'מֵת' - הָרִי זֶה תִּנָּשָׂא; וְכֵן אִם אָמְרוּ עֶשְׂרֵי נָשִׁים 'לֹא מֵת', וְאַחַת עֲשָׂרָה אוֹמְרוֹת 'מֵת' - הָרִי זֶה תִּנָּשָׂא; שְׁאִין אוֹמְרִים 'שְׁנַיִם כְּמֵאָה' אֲלֵא בְּעֵדִים כְּשֵׁרִים^{לד}, אֲבָל בְּפִסּוּלִין - הוֹלֵךְ אַחֵר הָרֵב, בֵּין לְהִקָּל בֵּין לְהַחמִיר.

(לד) ואז לא תינשא, ואם נשאת תצא, כמבואר בהלכה הבאה.

כג. שְׁנֵי עֵדִים אוֹמְרִין 'מֵת', וְשְׁנַיִם אוֹמְרִין 'לֹא מֵת' - הָרִי זֶה לֹא תִנָּשָׂא; וְאִם נִשְׁאָת, תִּצָּא, מִפְּנֵי שֶׁהִיא סֶפֶק. וְאִם נִשְׁאָת לְאַחַד מֵעֵדֶיהָ, וְהִיא אוֹמֶרֶת 'בְּרִיא לִי שְׁמֵת' - הָרִי זֶה לֹא תִצָּא.

כד. מִי שֵׁשׁ לוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים, וּבָאָה אַחַת מֵהֶן וְאָמְרָה 'מֵת בְּעָלִי' - הָרִי זֶה תִּנָּשָׂא עַל פִּי עֲצֻמָּה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּלִי^{לה}; וְצִרְתָּה אֶסּוּרָה, שְׁאִין צָרָה מֵעֵידָה לְחִבְרָתָהּ. וְאִפְלוּ נִשְׁאָת זֶה תַּחְלָה^{לו}, אִין אוֹמְרִין 'אֵלּוּ לֹא מֵת בְּעָלָהּ לֹא הִיָּתָה אוֹסֶרֶת עֲצֻמָּה עָלֶיהָ^{לז}' - שְׁמָא מִשְׁנִינָתָהּ בְּצִרְתָּהּ, רוּצָה הִיא שְׁיִאָסְרוּ שְׁתִּיָּהּ עָלֶיהָ.

(לה) לעיל הלכה טו. (לו) שאחרי שהעידה ה'צרה' על מות בעלה, הלכה ונישאה לאיש אחר. (לז) אלא חוששים שמרוב שנאתה, היא מוכנה לאסור את עצמה רק כדי שגם האישה השנייה תיאסר.

זאת אוֹמֶרֶת 'מֵת בְּעָלִי', וְצִרְתָּה מִכְחֶשֶׁת אוֹתָהּ וְאוֹמֶרֶת לָהּ 'לֹא מֵת' - הָרִי זֶה תִּנָּשָׂא; כְּשֵׁם שֶׁאִינָה מֵעֵידָה לָהּ לְהַתִּירָהּ, כֵּן לֹא תִעֲדֵי לָהּ לְאַסְרָהּ. זֶה אוֹמֶרֶת 'מֵת', וְצִרְתָּה אוֹמֶרֶת 'נִהְרַג' - הוֹאִיל וְשְׁתִּיָּהּ אוֹמְרוֹת שֶׁאִינוּ קָיָם, הָרִי אֵלּוּ יִנָּשָׂאוּ.

יד. וְכֵן הַפִּסּוּל^{לעדות} בְּעֵבְרָה מִן הַתּוֹרָה^{כח} - אִם בָּא לְהַעֲדִי לְאִשָּׁה שְׁמֵת בְּעָלָהּ, אִינוּ נֶאֱמָר^{כט}; וְאִם הָיָה מְסִיחַ לְפִי תִּמּוֹ, נֶאֱמָר; אִין זֶה פְּחוּת מִן הַגּוֹי. אֲבָל פִּסּוּל מִדְּבָרֵיהֶם^ל, נֶאֱמָר לְעֵדוֹת אִשָּׁה.

(כח) שעבר עבירה שחייבים עליה מלקות מן התורה, כגון שאכל נבילות או חילל יום-טוב, או שהלווה בריבית. (כט) כי הוא נחמד כשקרן. (ל) שעבר עבירה שחיובה מדברי חכמים בלבד, כגון שאכל בשר עוף בחלב או שחילל יום-טוב שני של גלויות.

יח. בָּא עַד אַחַד וְהַעֲדִי שְׁמֵת בְּעָלָהּ, וְהַתִּירוּהָ לְהִנָּשֵׂא עַל פִּיו, וְאַחֵר כֵּן בָּא אַחֵר וְהִכְחִישׁ אֶת הָרִאשׁוֹן וְאָמַר 'לֹא מֵת' - הָרִי זֶה לֹא תִצָּא מִתְּהֵרָה, וְתִנָּשָׂא; שֶׁעַד אַחַד בְּעֵדוֹת אִשָּׁה^[העד הראשון], כְּשֵׁנִי עֵדִים בְּשִׁאָר עֵדוּת, וְאִין דְּבָרֵינוּ שֶׁל אַחַד^[העד השני] בְּמָקוֹם שְׁנַיִם.

יט. בָּאוּ שְׁנֵיהֶן בְּאַחַד, זֶה אוֹמַר 'מֵת' וְזֶה אוֹמַר 'לֹא מֵת', אִשָּׁה אוֹמֶרֶת 'מֵת' וְאִשָּׁה אוֹמֶרֶת 'לֹא מֵת' - הָרִי זֶה לֹא תִנָּשָׂא; וְאִם נִשְׁאָת, תִּצָּא, מִפְּנֵי שֶׁהִיא סֶפֶק. וְאִם נִשְׁאָת לְעַד שֶׁהַעֲדִי לָהּ, וְהִיא אוֹמֶרֶת 'בְּרִיא לִי שְׁמֵת' - הָרִי זֶה לֹא תִצָּא; בָּאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ 'לֹא מֵת' - אָף עַל פִּי שְׁנִשְׁאָת, תִּצָּא.

כ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים^{לא}? בְּשִׁהִיָּה הָאֶחָד שְׁנִשְׁאָת עַל פִּיו כְּמוֹ הַשְּׁנַיִם שֶׁבָּאוּ וְהִכְחִישׁוּ אוֹתוֹ - כְּגוֹן שְׁנִשְׁאָת עַל פִּי אִישׁ, וּבָאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ 'לֹא מֵת', אוּ שְׁנִשְׁאָת עַל פִּי אִשָּׁה אוּ עַל פִּי עֲצֻמָּה, וּבָאוּ שְׁתֵּי נָשִׁים אוּ שְׁנֵי פִּסּוּלִין שֶׁל דְּבָרֵיהֶן וְאָמְרוּ 'לֹא מֵת'.

(לא) שאפילו אם נישאת - תצא.

אֲבָל עַד כְּשֶׁר אוֹמַר 'מֵת', וְנָשִׁים רַבּוֹת אוּ פִּסּוּלִין אוֹמְרִים 'לֹא מֵת' - הָרִי זֶה כְּמִחְצָה לְמִחְצָה, וְאִם נִשְׁאָת לְאַחַד מֵעֵדֶיהָ^{לב} וְהִיא אוֹמֶרֶת 'וְדַאי מֵת' - הָרִי זֶה לֹא תִצָּא.

(לב) שהעיד שמת הבעל.

כא. אִשָּׁה אוֹמֶרֶת 'מֵת', אוּ הִיא שְׁאֲמָרָה 'מֵת בְּעָלִי', וְאַחֵר כֵּן בָּא עַד כְּשֶׁר וְאָמַר 'לֹא מֵת' - הָרִי זֶה לֹא תִנָּשָׂא; וְאִם נִשְׁאָת, תִּצָּא^{לג}.

(לג) מכיוון שעד אחד שווה בנאמנותו לנשים רבות, וכאן רק אישה אחת התירה אותה.

~ שבת קודש ח' אייר ~

פֶּרֶק יג

דין נאמנות האישה לומר שמת בעלה.

א. הָאִשָּׁה שְׁאֲמָרָה לְבַעְלָהּ: 'גִּרְשְׁתִּנִּי בִּפְנֵי פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי', וּבָאוּ אוֹתָם הָעֵדִים וְהִכְחִישׁוּהָ, וְאַחֵר כֵּן הִלָּכָה הִיא וּבַעְלָהּ, וְשָׁלוּם בְּעוֹלָם^{לד}, וּבָאָה וְאָמְרָה: 'מֵת בְּעָלִי' - אִינָה נֶאֱמָנָת; שֶׁזֶּה הִחְזָקָה שְׁקִנְיָנִית,

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ו. נהרג, ואני נצלתיו - נאמנת; שאין דרכן להרג הנשים^ט, כדי שנאמר: כשם שנצולה היא, כך נצול הוא.

(ט) כי האישה אינה בעלת מלחמה ומריבה כאיש, והם מרחמים עליה.

ז. היה דבר [=מגיפה] בעולם, ובאה ואמרה: 'מת בעלי' - נאמנת; שהדבר פשוט בפי כל אדם, שבשנת הדבר זה חזיה וזה מת, ואפשר שימותו בדבר נצרים חזקים, וינצלו הזקנים החולים; ולפי זה אין חוששין לה, שמא סמכה דעתה על רב המיתים.

ח. כבר אמרנו שעד מפי עד כשר לעדות אשה; במה דברים אמורים? ששמע מפי בן דעת שמת פלוני, כגון עבד או שפחה. אבל אם שמע מפי שוטה או קטן, אינו מעיד ואין סומכין על דבריהם.

ט. שמע מן התינוקות שהם אמרין: 'עכשו באנו מהספד פלוני, כך וכך ספדנין היו שם, ופלוני החכם, ופלוני עלה [הלך] אחר מטו, כך וכך עשו במטו' - הרי זה מעיד מפייהם על פי הדברים האלו וכיוצא בהן, ומשיאין את אשתו.

(י) שזוהי לא עדות סתם שבה התינוקות אינם נאמנים, אלא סיפור דברים מעסקי מיתתו שממש עכשיו ראו.

י. ישראל שאמר: 'הרגתי פלוני' - הרי זו תנשא על פיו; שאין אדם משים עצמו רשע [ואין נאמן שהוא הרגו], והרי העיד שמת [ונאמן שמת].

יא. כבר אמרנו שהגוי שהסיח לפי תמו משיאין על פיו. כיצד? היה הגוי מסיח ואמר: 'אוי לפלוני שמת, במה היה נאה וכמה טובה עשה עמי'; או שהיה מסיח ואמר: 'כשהייתי בא בדרך נפל פלוני שהיה מהלך עמנו ומת, ותמהנו לדבר זה כיצד מת פתאום', וכיוצא בדברים אלו, שהן מראין שאין בונתו להעיד - הרי זה נאמן^א.

(יא) אבל אם התכוון להעיד אינו נאמן.

יב. ישראל ששמע מגוי המסיח לפי תמו, מעיד ששמע ממנו, ותנשא על פיו.

במה דברים אמורים? שלא היתה שם אמתלא [=סיבה] בשיתת הגוי - שמא לא נתפנו אלא לדבר

ורוצה להשמיט מתחת בעלה. בא עד אחד והעיד לה שמת בעלה - לא תנשא, שמא היא שקרה אותו^ב; ואם נשאת, לא תצא, שהרי יש לה עד.

(א) כלומר, למרות ששולם בעולם, וכל שכן שאינה נאמנת כשמלחמה בעולם. (ב) מכיוון שהוחזקה כשקרנית, חוששים אולי שכרה את העד להעיד שקר.

כ. וכן אם היתה מלחמה בעולם, ובאה ואמרה: 'מת בעלי במלחמה' - אינה נאמנת, ואף על פי שהיה שלום בינו לבינה; שמא תסמך דעתה על דברים שרפן למיתה ותאמר 'מת' - כגון שנהרגו הראשונים והאחרונים שהיה באמצען [אלו שהיו לפניו ולאחריו במלחמה], שהרי היא אומרת: 'מאחר שנהרגו אלו ואלו, נהרג בכללן'. לפיכך אינה נאמנת, ואפלו אמרה: 'מת במלחמה וקברתי^ג'; אבל אם אמרה: 'מת על משתו' [ולא במלחמה] - נאמנת.

(ג) אף שאינה מוחזקת כשקרנית, מכיוון שהיא אומרת זאת מתוך אומדן ודמיון מוטעה, או שבעקבות בהלתה קברה איש אחר וסוברת שזה היה בעלה.

ג. לא החזקה מלחמה בעולם, ובאה ואמרה: 'מלחמה היתה במקום פלוני, ומת במלחמה' - לא תנשא לכתחלה; ואם נשאת, לא תצא.

(ד) כלומר, לא ידוע על מלחמה בעולם.

ד. וכן האשה שאמרה: 'מת בעלי תחת המפלת' - אינה נאמנת. וכן אם היה שלוח [מכת] נחשים ועקרב, ואמרה: 'נשכו נחש או עקרב, ומת' - אינה נאמנת, שמא תסמך דעתה על רב אנשים שמתו כך בנשיכה.

(ה) מת לאחר שנפל עליו הבית. (ו) כי מפולת היא כמלחמה, ואומרת שמת על פי הדמיון.

ה. אמרה: 'עשנו עלינו בית' [הציתוהו באש ונתמלא עשן], או 'מערה', הוא מת, ואני נצלתיו - אינה נאמנת; כשם שנעשה לה נס, כך נעשה לו נס. היתה שנת רעבון ואמרה 'מת בעלי' - אינה נאמנת; 'מת וקברתי' - נאמנת^ה.

(ז) כי גם אם לא מת היא אומרת שמת, מתוך השערה שבלי מזון לא יוכל לחיות. (ח) כי ברעב אינה בהולה כל כך לברוח כמו ממלחמה, ובוודאי אכן קברה אותו.

ו. אמרה: 'נפלו עלינו גוים', או 'לסטים', הוא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

לְתוֹךְ יוֹרָה רִוּתַּחַת מְלֵאָה יֵין אוֹ שִׁמְן [או מים], או שִׁשְׁחָטוּ שְׁנֵי סִימָנִין [=קנה ורשט] או רֹב שְׁנֵי הַסִּימָנִין - אָפְלוּ עֶמֶד וּבְרָח, מְעִידִין עָלָיו שְׁמַת; שְׂוֹדָאֵי סוּפּוֹ לְמוֹת. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה מְדַבְּרִים שְׂאֵי אֶפְשָׁר שְׁיַחֲיָה, אֲלֵא יָמוּת מִיָּד בְּזֶמֶן קָרוֹב - הֲרִי אֵלּוּ מְעִידִין עָלָיו.

יח. רְאוּהוּ צָלוּב [=תלוי] וְהַעוֹף אוֹכֵל בּוֹ - אֵף עַל פִּי שֶׁדִּקְרוּהוּ אוֹ יָרוּ בּוֹ חֲצִיצִים, אֵינּוּ מְעִיד עָלָיו שְׁמַת; וְאִם רָאוּ הָעוֹף אוֹכֵל בְּמָקוֹם שֶׁהִנֵּפֶשׁ יוֹצֵאָה בְּנִטְיָלָתוֹ, כְּגוֹן מַחוֹ אוֹ לְבוֹ אוֹ בְּנֵי מַעֲיו - הֲרִי זֶה מְעִידִין עָלָיו שְׁמַת.

יט. עַד אֶחָד שְׂאָמַר: 'רְאִיתִיו שְׁמַת בְּמִלְחָמָה', או 'בְּמַפְלָת', או 'שָׁטְבַע בֵּינִי הַגְּדוֹל וְמָת', וְכִיּוּצָא בְּדַבְּרִים אֵלּוּ שֶׁרָבֵן לְמִיתָה - אִם אוֹמֵר 'קִבְרָתִיו', נֶאֱמָן, וְתִנְשָׂא עַל פִּיּוּט; וְאִם לֹא אָמַר 'קִבְרָתִיו', לֹא תִנְשָׂא; וְאִם נִשְׂאָת, לֹא תִצָּא.

טז. ולמרות שהאישה אינה נאמנת לומר מת בעלי במלחמה וקברתיו, יש הברל ביניהם, כי האישה מתוך צערה ורצונה להינשא עלולה לשקר, או שקברה אדם אחר וסוכרת שזהו בעלה, אבל עד המעיד לא יעיד שקר, והדמיון שלו לא מטעה אותו.

כ. וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁהֶעִיד לָהּ עַד אֶחָד שָׁטְבַע בְּעֵלָהּ בְּמִים שְׂאִין לָהֶם סוּף, וְלֹא עָלָה [בשיעור זמן שיכול לחיות], וְאָבַד זָכְרוֹ, וְנִשְׁתַּקַּע שְׁמוֹ - הֲרִי זֶה לֹא תִנְשָׂא עַל עֲדוּת זֶה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנָנוּ; וְאִם נִשְׂאָת, לֹא תִצָּא. וְאֶפְלוּ הִנֵּה הַגּוֹי הוּא שֶׁהִסִּיחַ לְפִי תָמוּ וְאָמַר: 'טְבַע פְּלוֹנִי בֵּינִי', וְנִשְׂאָת עַל פִּיו - הֲרִי זֶה לֹא תִצָּא; וְחֻכָּם שֶׁהוֹרָה לְהִשְׂיֵא אוֹתָהּ לְכַתְּחָלָה - מְנַדִּין אוֹתוֹ^י.

יז. מכיוון שהעדות היא רק על הטביעה ולא על המיתה, ויכול להיות שניצל. יח. ואם הודה שטעה - אף על פי שכבר נישאה על פיו לא מנדים אותו.

כא. מְצָאוּהוּ הָרוּג אוֹ מָת - אִם פִּדְחָתוֹ [=מצחו] וְחֻטְמוֹ וּפְרָצוֹף פָּנָיו קִימָין, וְהַפִּירוּהוּ בִּהְיוֹ שֶׁהוּא פְּלוֹנִי - מְעִידִין עָלָיו; וְאִם נָטַל אֶחָד מֵאֵלּוּ - אֵף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לָהֶן סִימָנִין בְּגוּפּוֹ וּבְכָלָיו [=בגדיו], וְאֶפְלוּ שׁוּמָא [=יבלת] - אֵין מְעִידִין, שְׂמָא אַחֵר הוּא. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים^י? שֶׁרְאוּהוּ בְּתוֹךְ שְׁלֵשָׁה יָמִים אַחֵר הִרְיָגָתוֹ אוֹ מִיתָתוֹ; אֲכָל אַחֵר שְׁלֵשָׁה, אֵין מְעִידִין עָלָיו, מִפְּנֵי שֶׁפְּרָצוֹף פָּנָיו מִשְׁתַּנָּה.

יט. שמעידים על פי ראיית פרצוף פניו וחוטמו.

אחר: כְּגוֹן שְׂאָמַר לְאֶחָד: 'עֲשֵׂה לִי כֶּף וְכָף שְׁלֵא אֶהְרֵג אוֹתָךְ כְּדֶרֶךְ שֶׁהִרְגָתִי פְּלוֹנִי' - אֵין זֶה מְסִיחַ לְפִי תָמוּ^י, שֶׁבְּנָתוֹ לְהִטִּיל אִימָה עַל זֶה.

יב. כדי שנאמין לו על הריגת אותו איש.

יג. וְכֵן אִם שָׁמַע מְעַרְכָּאוֹת [=בתי משפט] שֶׁל גּוֹיִים שְׂאָמְרוּ: 'הִרְגָנוּ פְּלוֹנִי' - אֵין נֶאֱמָנִין, שֶׁהֵן מְחַזְקִין יָדֵי עֲצָמָן בְּכֻזָּב כְּדִי לְהִטִּיל אִימָה. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּדַבְּרִים אֵלּוּ.

יד. גּוֹי שֶׁהִתְחִיל לְהִסִּיחַ לְפִי תָמוּ תַחֲלָה - אֵף עַל פִּי שֶׁשָּׂאָלוּ אוֹתוֹ אַחֵר כֵּן, וּבְדִקְוָהוּ עַד שֶׁפָּרַשׁ כָּל הַמֵּאָרֶע - הֲרִי זֶה נֶאֱמָן, וּמִשְׁיֵאִין עַל פִּיו.

טו. כָּכֵר אֲמָרְנוּ שֶׁהָעֵד שְׂאָמַר: 'שְׁמַעְתִּי שְׁמַת פְּלוֹנִי', אָפְלוּ שָׁמַע מֵאִשָּׁה שֶׁשָּׁמְעָה מֵעֶבֶד - הֲרִי זֶה כָּשֵׁר לְעֲדוּת אִשָּׁה, וּמִשְׁיֵאִין עַל פִּיו^י. אֲכָל אִם אָמַר הָעֵד אוֹ הָאִשָּׁה אוֹ הָעֶבֶד, 'מָת פְּלוֹנִי וְאֲנִי רְאִיתִיו שְׁמַת' - שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ: 'הֵיטָף רְאִיתָ, וּבְמָה יָדַעְתָּ שְׁמַת'? אִם הָעֵד בְּדַבְּרֵי בְּרוּר, נֶאֱמָן; וְאִם הָעֵד בְּדַבְּרִים שֶׁרָבֵן לְמִיתָה^י, אֵין מִשְׁיֵאִין אֶת אִשְׁתּוֹ; שְׂאִין מְעִידִין עַל הָאָדָם שְׁמַת אֲלֵא בְּשִׂרְאוּהוּ שְׁמַת וְדָאִי וְאֵין בּוֹ סִפְק.

יג. ואף שאנחנו לא יודעים כיצד ידע המספר הראשון שאותו איש מת, אנחנו סומכים שבדודאי ראה אותו מת ממש. יד. שברוב המקרים גורמים למוות, אך יש מעט מקרים שנותרו בחיים לאחר אותם דברים.

טז. פִּיעֵד? רְאוּהוּ שֶׁנִּפְלַל לָיִם, אָפְלוּ טְבַע בֵּינִי הַגְּדוֹל - אֵין מְעִידִין עָלָיו שְׁמַת, שְׂמָא יָצָא בְּמָקוֹם אַחֵר; וְאִם נָפַל לַמִּים מְקַבְּצִים כְּגוֹן בּוֹר אוֹ מַעְרָה, שֶׁעֲזוּמָד וְרוֹאָה כָּל סְבִיבּוֹ [=גדותיו], וְשִׁהָה כְּדִי שֶׁתִּצָּא נִפְשׁוֹ [=כשלוש שעות], וְלֹא עָלָה - מְעִיד עָלָיו שְׁמַת, וּמִשְׁיֵאִין אֶת אִשְׁתּוֹ.

יז. וְכֵן אִם הִשְׁלִיכֵהוּ בֵּינִי, וְהִשְׁלִיכּוּ מִצּוֹדָה [=רשת] אַחֲרָיו, וְהִעֲלוּ מִמֶּנּוּ אֲבִרִי שְׂאֵי אֶפְשָׁר שֶׁיִּנְטָל מִן הַחִי, וְיַחֲיָה - הֲרִי זֶה מְעִיד עָלָיו שְׁמַת, וּמִשְׁיֵאִין אֶת אִשְׁתּוֹ.

טו. והבחינו בבירור שאבר זה הוא של האיש המושלך.

יז. רְאוּהוּ שֶׁנִּפְלַל לַגִּב אֲרִיּוֹת וְנִמְרִים וְכִיּוּצָא בִּהְיוֹ - אֵין מְעִידִין עָלָיו; אֶפְשָׁר שְׁלֵא יֵאָכְלוּהוּ. נִפְלַל לְחִפְרִית נְחָשִׁים וְעִקְרָפִים, אוֹ לְתוֹךְ כִּבְשָׁן הָאֵשׁ, אוֹ

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

גמלים^כ, וְכִינֹצָא בְּדָבָרִים אֱלֹהִי, וְהִסִּיחַ הַגּוֹי לְפִי תָמוּ וְאָמַר, שֶׁעָשְׂרָה אֲנָשִׁים שֶׁהָלְכוּ מִמָּקוֹם פְּלוֹנִי לְמָקוֹם פְּלוֹנִי, וְהֵם נוֹשְׂאִין בָּךְ וְכָךְ^כ, מֵתוּ בָלֶם, וְקִבְּרָנוּם^כ - מְשִׂיאִין אֶת נְשׁוֹתֵיהֶן.

(כ) קשורים בחבלים עבים שרגילים לקשור בהם גמלים. (כז) סומכים על דברי הגוי רק אם אמר את שלושת הסימנים שמנויים כאן: א. מספר האנשים. ב. מאיפה יצאו ולאן פניהם היו מועדות. ג. מה הם נשאו. (כז) מאמינים לגוי רק אם אמר "קברנום", מכיוון שהוא לא הכיר אותה כמבורר בהלכה הקודמת.

כז. וְיִשְׂרָאֵל שָׁאֵמַר: 'מֵת אִישׁ יְהוּדִי עִמָּנוּ בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, בָּךְ וְכָךְ צוּרְתוֹ, וְכָךְ וְכָךְ הָיוּ סִימָנָיו' - אֵין אוֹמְרִין בְּאֶמְדֵּן הַדַּעַת 'הוּא פְּלוֹנִי', עַד שֶׁיַּעֲדֵה הָעֵד שֶׁהוּא פְּלוֹנִי, וְיִכִּיר שְׁמוֹ וְשֵׁם עִירוֹ. אֲכָל אִם אָמַר: 'אֶחָד יָצָא עִמָּנוּ מֵעִיר פְּלוֹנִית וְמֵת^כ - מִחֲפָשִׁין בְּאוֹתָהּ הָעִיר: אִם לֹא יָצָא מִשָּׁם אֲלֹא הוּא, תִּנָּשָׂא אֲשֶׁתּוֹ.

(כח) ולא הזכיר את שמו כלל.

כח. מִצָּאוּ פְּתוּב בִּשְׁטָר: 'מֵת אִישׁ פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי, אוֹ נִהְרַג אִישׁ פְּלוֹנִי', וְנוֹדַע פִּי זֶה כְּתָב יִשְׂרָאֵל - הָרִי זֶה תִּנָּשָׂא אֲשֶׁתּוֹ^כ. וְכֵן מִי שֶׁנִּשְׁתַּתַּק, וּבִדְקוֹ אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ שְׁבוּדָקִין לְגִטִּין, וְנִמְצְאוּ דַּעְתּוֹ מְכֻנָּה, וְכָתָב שְׁמֵת פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי - סוֹמְכִין עַל כְּתִיבָתוֹ, וְתִנָּשָׂא. וְאֵין בּוֹדְקִין עַדִּי אִשָּׁה בְּדִרְיִשָּׁה לְחֻקִּיהָ^ל, שֶׁלֹּא אָמְרוּ חֻקִּים בְּדָבָר לְהַחֲמִיר אֲלֹא לְהַקֵּל מִשּׁוֹם הַתֵּרַת עֲגוּנָה.

(כט) מדובר שהשטר היה גם חתום, שללא חתימות אין נאמנות לשטר. (ל) בדיקות רגילות שעורכים לעדים, לראות אם דבריהם של כל אחד מהעדים מתאימים לשני ואין סתירות בדבריהם. (לא) בדיקת הפרטים המדויקים של האירוע.

כט. אֵל יִקְשֶׁה בְּעֵינֶיהָ שֶׁהִתִּירוּ חֻקִּים הָעֶרְוָה הַחֲמוּרָה^{לכ} בְּעֵדוֹת אִשָּׁה^{לג}, אֲפֹלוּ שִׁפְחָה, וְעַד מִפִּי עֵד, וּמִפִּי הַפֶּתֶב, וּבִלֹּא דִרְיִשָּׁה וְחֻקִּיהָ - כָּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ; שֶׁלֹּא הִקְפִּידָה תוֹרָה עַל הָעֵדָת שְׁנֵי עֵדִים וְשֶׁאֵר מִשְׁפָּטֵי הָעֵדוֹת [דִּרְיִשָּׁה וְחֻקִּיהָ], אֲלֹא בְּדָבָר שֶׁאֵין אֹתָהּ יָכוֹל לַעֲמֹד עַל בְּרִיו [=בִּירוֹן] אֲלֹא מִפִּי הָעֵדִים וּבְעֵדוֹתָן, בְּגוֹן שֶׁהִעִידוּ שֶׁזֶה הָרַג זֶה^{לד} אוֹ הִלּוּהָ אֶת זֶה.

כב. טָבַע בָּיָם, וְהִשְׁלִיכוּ הַיָּם לִיבֶשֶׁה, אֲפֹלוּ אַחֵר בְּמָה יָמִים - אִם הִכִּירוּ פָּנָיו וְחֻטְמוֹ, מְעִידִין עָלָיו, שֶׁאֵינוֹ מְשַׁתֵּנָּה בַּיָּמִים אֲלֹא אַחֵר זָמַן מִרְבָּה^כ; וְאִם שָׁהָה בִּיבֶשֶׁה אַחֵר שֶׁהִשְׁלַף מִן הַיָּם שְׁעוֹת, וְנִתְפַּח [הַתִּנְפַּחוּ פָּנָיו] - אֵין מְעִידִין עָלָיו, שֶׁהָרִי נִשְׁתַּנָּה.

(כ) כי המים שומרים על צורת הפנים שלא יתנפחו וישתנו. פְּשִׁמְסֵתִּפְלִין בְּצוּרְתוֹ כְּדִי לְהַכִּירוֹ לְהָעֵיד עָלָיו^{כא}, בּוֹדְקִין אוֹתוֹ וְרוֹאִין אוֹתוֹ אֲפֹלוּ בְּלִילָה לְאוּר הַנֵּר אוֹ לְאוּר הַלְּבָנָה.

(כא) כשמת או נהרג.

כג. רָאוּ אֶחָד עוֹמֵד מִרְחוֹק וְאוֹמֵר [עַל עֲצוֹן] שֶׁהוּא פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי אוֹ פְּלוֹנִי מִמָּקוֹם פְּלוֹנִי, וְהָרִי נִשְׁכּוּ נֶחֱשׁ וְהָרִי הוּא מֵת, וְהָלְכוּ וּמִצָּאוּהוּ שְׁנִשְׁתַּנָּה, וְלֹא הִכִּירוּהוּ - הָרִי אֱלֹו מְשִׂיאִין אֶת אֲשֶׁתּוֹ^{כב}.

(כב) שיכול להיות שהנחש נשך אותו בפנים והשתנתה צורתו.

כד. בָּא אֶחָד וְאָמַר: 'אָמְרוּ לִי בֵּית דִּין, אוֹ אֲנָשִׁים, כְּשֶׁתִּלָּךְ לְמָקוֹם פְּלוֹנִי, אָמַר לָהֶם שְׁמֵת יִצְחָק בֶּן מִיכָאֵל', וּבָא הַשְּׁלִיחַ וְאָמַר לָנוּ, וְהִשְׁלִיחַ אֵינוֹ יוֹדֵעַ מִי הוּא זֶה - הוֹאִיל וְאֵנוּ יוֹדְעִין פְּלוֹנִי הַיָּדוּעַ בְּשֵׁם זֶה, הָרִי אֲשֶׁתּוֹ מִתֵּרַת, וְאֵין • אוֹמְרִין: 'שְׁמָא יִצְחָק בֶּן מִיכָאֵל אַחֵר הוּא שְׁמֵת^{כג}.

(כג) מכיוון שידוע רק על איש אחד בשם זה. או אפילו שידוע על איש נוסף בשם זה, אך אנו יודעים שהוא חי.

כה. יָצָא יִשְׂרָאֵל וְגוֹי מְעַמָּנוּ לְמָקוֹם אֶחָד, וּבָא הַגּוֹי וְהִסִּיחַ לְפִי תָמוּ וְאָמַר: 'אִישׁ שֶׁיָּצָא עִמָּי מִכָּאֵן מֵת' - מְשִׂיאִין אֶת אֲשֶׁתּוֹ, וְאֵף עַל פִּי שֶׁאֵין הַגּוֹי יוֹדֵעַ [=מִכִּיר] אוֹתוֹ הָאִישׁ; וְהוּא שִׁיאֵמַר: 'קִבְּרָתִיו^{כד}.

(כד) מכיוון שאינו מכיר את האיש, חוששים אולי אותו הגוי יאמר שמת אפילו אם רק מסתבר לו שכך קרה ולכן מאמינים לו רק אם אמר שקבר אותו, אך במקרה שהגוי מכיר את האיש, סומכים שלא יאמר סתם שמת ללא ידיעה ברורה, ולכן אף אם לא אמר שקבר אותו נאמן.

כו. וְכֵן אִם יָצָאוּ עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם בְּאֶחָד מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְהֵן אֲסוּרִין בְּקוּלָּר [שְׂרֻשָּׁת], אוֹ נוֹשְׂאִין

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - שבת קודש ח' אייר - ספר נשים - הלכות יבום וחליצה קנה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

התורה אינו צריך לקדש יבמתו [בכסף או בשטר], שזו אשתו היא שהקנו לו מן השמים [=כשמת אחיו], אלא יבוא עליה^א; וכתבתה על [חשבון] נכסי בעלה שמת^ב.

א) מתייחד עמה בפני שני עדים ובעלה כמו בכל קידושי ביאה. חכמים תקנו שגם הייבם יצטרך לקדש את היבמה בכסף או בשטר לפני כן (יתבאר בהרחבה בפרק ב').
ב) מכיוון שהנישואים איתה נוצרו עקב מצוות התורה (ולא נוצרו עקב רצונו), חכמים תקנו שהנכסים שישתעבדו לכתובה יהיו נכסי האח שמת, ורק במצב שאין לה כתובה מהבעל הראשון יצטרך הייבם לכתוב לה כתובה חדשה משלו.

ב. לא רצה ליבם, או שלא רצת היא [מסיבה כלשהי] - הרי זה חולץ לה [חולצת נעלה]^א, ואחר כך תהיה מתרת להנשא לאחר^ב; ומצות עשה מן התורה לחלץ אם לא רצה ליבם - שנאמר^ג: "והלצה נעלו". ומצות יבום קודמת^ד למצות חליצה.

ג) אף אם אחד מהם רוצה לייבם, מכריחים אותם לחלוץ. ד) על ידי החליצה פוקעת זיקת הייבם ומותרת להינשא לאחר. ה) אפילו אם מעוניין בנישואים עקב יופייה של היבמה או עשירותה.

ג. זה שנאמר בתורה^א "ובן אין לו" - אחד הבן ואחד הבת, או זרע הבן או זרע הבת [=נכדים]; הואיל ויש לו זרע מפל מקום^ב, בין מאשה זו בין מאשה אחרת - הרי זה פוטר את אשתו מן החליצה ומן היבום.

ו) מהמילה "אין" שבפסוק, למדו חכמים שצריך לעיין ולחפש אם יש לאיש צאצאים אפילו בנות ואפילו נכדים. ז) מאחר ונשאו לו צאצאים - שמו לא נמחה מישראל ואין צורך שיבוא אחיו ויבנה משפחה לזכרו.

אפילו היה לו זרע ממזר [נהולד מפסולי חיתון] או עובד עבודה זרה - הרי זה פוטר את אשתו מן החליצה ומן היבום.

ד. אבל בנו מן השפחה ומן הנכרית - אינו פוטר; שזרע הבא מן השפחה - עבדים [רואינם נחשבים כבנים], והבא מן הגויה - גויים, וכאלו אינם [ילידים]. הרי הוא אומר בשפחה^א: "האשה וילדיה תהיה לאדניה"^ב, מלמד שולדה פמוה^ג; ובגויה הוא אומר^ד: "פי יסיר את בנו מאחרי"^ה, מסיר אותו

לב) איסור אשת איש. לג) שאישה נאמנת להעיד בנושא זה. לד) שבלי עדותם לא היינו יודעים אף פעם מי הרוצח.

אבל דבר שאפשר לעמוד על בריו שלא מפי העד הזה, ואין העד יכול להשמיט אם אין הדבר אמת, כגון זה שהעיד שמת פלוני - לא הקפידה תורה עליו; שדכר • רחוק הוא שיעיד בו העד בפשק. לפיכך הקלו

חכמים בדבר זה, והאמינו בו עד אחד, מפי שפחה, ומן הכתב, ובלא דרישה וחקירה - כדי שלא ישארו בנות ישראל עגונות^א.

לה) ששקר בנושא כזה יכול להתגלות, אם אותו איש יבוא חי לפנינו. לו) ולכן גם מתוך כל המקרים בהם השקר יכול להתגלות, חכמים הקילו בתנאי העדות דווקא בהתרת האישה להינשא.

ברוך רחמנא דסייען

הלכות יבום וחליצה

יש בכללן שלש מצוות - שתי מצוות עשה, ואחת מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטין: (א) ליבם; (ב) לחלץ; (ג) שלא תנשא יבמה לאיש זר עד שתסור רשות היבם מעליה. והאשה שהיא ראויה ליבום נקראת 'זקוקה ליבום'; ורשות היבם נקראת 'זקה'^א. ובאור מצוות אלו בפרקים אלו.

א) מצוות היבום קודמת למצוות חליצה. ב) מלשון קשר, מאחר והאישה הזקוקה לייבום קשורה ליבם ואסורה להינשא לאחר עד שייבם או שתחלוץ ליבם.

פירק א

המצווה לייבם את אשת האח. מקרים בהם אין מצוות ייבום.

א. מצוות עשה מן התורה, שייבם אדם [יישא לאשה את] אשת אחיו מאביו, בין [אם הייתה אשת אחיו] מן הנשואין בין מן הארוסין, אם מת בלא זרע - שנאמר^א: "ובן אין לו יבמה יבא עליה". ומן

1. דברים-כי-תצא, כה, ה. 2. דברים-כי-תצא, כה, ט. 3. דברים-כי-תצא, כה, ה. 4. שמות-משפטים, כא, ד. 5. דברים-ואתחנן, ז, ד.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

זֶה זֶזְקָק [מחייב] אֶת אִשְׁתּוֹ [של אחיו] לִיבּוּם^ט. וְאִם הָיָה לוֹ אֶחָד מִן הַשְּׂפָחָה אוֹ מִן הַנְּכָרִית - אֵינוֹ אֲחִיו לְדָבָר מִן הַדְּבָרִים, וְאֵינוֹ זֶזְקָק אֶת אִשְׁתּוֹ; וְאִם עַל פִּי שְׁהִיטָה לְדָתוֹ בְּקִדְשָׁהּ [=לאחר שאימו התגיירה], הוּאִיל וְהִיטָה הוֹרְתָהּ [=עיבור] שְׁלֹא בְּקִדְשָׁהּ [=לפני הגיור והשחרור], אֵינוֹ אֲחִיו.

(ט) כשהאח ממזר - יצטרך לחלוץ ולא תוכל להינשא לו.

ז. אֲחִים מִן הָאֵם - אֵינָן חֲשׂוּבִין אֲחִים אֶלָּא לְאֲבִלוֹת וּלְעֵדוּת [מדרבנן]; אֲבָל לְעֵנֶן יִרְשָׁה אוֹ לִיבּוּם וּחְלִיצָה - הֵרִי הֵן כְּמִי שְׂאִינָן, שְׂאִין אֶתְּהוּ אֶלָּא [נחשבים משפחה] אֶלָּא [אחים] מֵאָבִי^ט.

(ז) מלשון הפסוק המדבר אודות בני יעקב הקורא להם אחים: "שנים עשר אחים אנחנו" למדו בגזירה שווה שהאחים עליהם נאמר שפוטרים מייבום, "כי ישבו אחים" כוונתו על אחים מהאבא בלבד.

ח. גֵּרִים שֶׁנִּתְּגִירוּ וְעֹבְדִים שֶׁנִּשְׁתַּחֲרָרוּ - אֵין לָהֶן אֶתְּהוּ כָּלָל, וְהֵרִי הֵן כְּזָרִים זֶה לָזֶה. וְאֶפְלוּ אֶחָד מֵהֶן הוֹרְתוֹ שְׁלֹא בְּקִדְשָׁהּ וּלְדָתוֹ בְּקִדְשָׁהּ [=לאחר הגיור והשחרור], וְהַשְּׂנִי הוֹרְתוֹ וּלְדָתוֹ בְּקִדְשָׁהּ^י - הֵרִי הֵן כְּזָרִים^י; וְאֶפְלוּ תְּאוֹמִים וְנוֹלְדוּ בְּקִדְשָׁהּ, אֵין בִּיגִיהֶן אֶתְּהוּ [=לגבי ייבום] - עַד שֶׁתְּהִיָּה הוֹרְתָן וּלְדָתָן בְּקִדְשָׁהּ.

(יז) שברור לכולם ששניהם בני אב אחד. (יח) ביחס לאיסור חיתון כשהאמא התגיירה במהלך ההריון התבאר בפרק י"ד בהלכות איסורי ביאה.

ט. מִי שֶׁהָיָה לוֹ נָשִׁים רַבּוֹת וְנָתַת [ללא ילדים] - בִּיאָתָהּ אוֹ חֲלִיצָתָהּ שֶׁל אֶחָת מֵהֶן, פּוֹטְרָתָהּ אֶת הַשָּׂאֵר [וזמורת להתחתן עם זר]; וְאֵינוֹ מֵיבֵם לְשָׂתִים, שֶׁנֶּאֱמָר^ט: "אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אֲחִיו" - בֵּית אֶחָד הוּא בּוֹנֶה, וְאֵינוֹ בּוֹנֶה שְׁנֵי בָתִּים. וְכֵן אִם הָיָה לוֹ אֲחִים רַבִּים - אֶחָד מֵהֶן חוֹלֵץ אוֹ מֵיבֵם לְאֶחָת מִן הַיְּבָמוֹת, וְיִתְּרוֹ שָׂאֵר הַצָּרוֹת [נשי המת]^ט.

(יט) כאשר אח אחד מייבם או אישה אחת מתייבמת, נחשב שעושים זאת בשליחות שאר האחים או הנשים ולכן נפטרים השאר מן המצווה.

י. הָיָה בִּיבָמוֹת אֵלּוּ פְּשׁוּת לְכַהֲנָה וּפְסוּלוֹת [נשים גרושות] - אִם הָיָה מֵיבֵם - מֵיבֵם לְאִיזוֹ

מִלְחָשָׁב בְּקֶהֱל [היהודים]. וְאִם עַל פִּי שֶׁנִּשְׁתַּחֲרָרוּ בְּנוֹ מִן הַשְּׂפָחָה, אוֹ נִתְּגִיר בְּנוֹ מִן הַגּוֹיָה - הֵרִי הֵן כְּשָׂאֵר הַגֵּרִים וְהַמְּשַׁחֲרָרִין, וְאֵינָן פּוֹטְרִין אֶת אִשְׁתּוֹ [אינם נחשבים כבנים].

(ח) עבד עברי שנשא שפחה גויה במהלך העבדות שלו - הבנים אינם נחשבים כבניו כלל ולכן יישארו ביחד עם אימם השפחה עבדים ולא ייצאו יחד עם העבד עברי לחופשי בתום התקופה. (ט) משמעות הפסוק היא: הלוקח אישה גויה לבנו הילדים יהיו גויים מאחר והייחוס נקבע לפי האמא.

הֵרִי שְׁהִיָּה לוֹ בֶּן מִן הַשְּׂפָחָה שְׁלוֹ, וְשִׁחֲרָרוֹ, וְשִׁחֲרָרָהּ, וְנִשְׁאַהּ, וְנָתַתָּה זֶרַע - הֵרִי זֶה תִּתְּנֶם לְאֶחָיו, וְאִם עַל פִּי שֶׁבָּנָה מִמֶּנּוּ קָנָם, שֶׁכָּבָר שִׁחֲרָרוֹ.

(י) אפילו שהוא יהודי, מאחר ואינו נחשב כבנו היות ונולד מבעילה שהייתה לפני שחרור השפחה.

ה. מִי שֶׁנָּתַת וְהִנִּיחַ אִשְׁתּוֹ מְעַבְרָת - אִם הִפִּילָה [=ילדה עובר מת] אֶחָד מוֹתוֹ [של בעלה], הֵרִי זֶה תִּתְּנֶם^א; וְאִם יָלְדָה וְנִצָּא הַנּוֹלָד חַי לְאֹוִיר הָעוֹלָם - אֶפְלוּ מֵת בְּשָׂעָה שְׁנוּלִד - אִמּוֹ פְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיְּבּוּם [מהתורה]. אֲבָל מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים [=חכמים], עַד שֶׁיּוֹדַע בּוֹדָאִי שֶׁכָּלוּ לוֹ חֲדָשִׁיו [תמו ימי עיבורה], וְנוֹלָד לְתַשְׁעָה חֲדָשִׁים גְּמוּרִים^ב [מתחילת ההריון]. אֲבָל אִם לֹא נוֹדַע לְכַמָּה נוֹלָד [באיזה חודש נולד] - אִם שְׁהִיָּה שְׁלֹשִׁים יוֹם - הֵרִי זֶה וְלָד קִימָא, וּפּוֹטֵר אֶת נָשִׁי אֲבִיו מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיְּבּוּם; וְאִם מֵת בְּתוֹךְ הַשְּׁלֹשִׁים, אֶפְלוּ בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים - בֵּין שְׁמֵת מִחֲלִי, בֵּין שֶׁנֶּפֶל מִן הַגָּג אוֹ אֶכְלוּ אָרִי - הֵרִי זֶה סֶפֶק נֶפֶל^ג, סֶפֶק בֶּן קִימָא; וּלְפִיכָף אִמּוֹ חוֹלֵצַת מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים^ד, וְלֹא מִתְּנִיבָמָת.

(יא) מאחר ומת ללא שהיה לו זרע בר קיימא. (יב) אפילו נולד לפני שגדלו כל איבריו נחשב לזרע בר קיימא. (יג) מאחר ויתכן שללא סיבות אלו היה ממשיך לחיות. (יד) מחשש שהיה בר קיימא ואסורה להתחתן עם הייבם כדין אח שמת ויש לו בנים.

ו. מִי שֶׁיָּשָׁה לוֹ אֶחָד מִכָּל מְקוֹם - אֶפְלוּ מִמֶּזֶר אוֹ עוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה, בֵּין קָטָן בֵּין גָּדוֹל - מִשְׁאִינָא רִאשׁוֹ וְרַבּוֹ לְאֹוִיר הָעוֹלָם קֹדֶם שְׁמִימוֹת אֲחִיו, הֵרִי

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - שבת קודש ח' אייר - ספר נשים - הלכות יבום וחליצה קנו

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כפי שיפרט הרמב"ם. (כו) שנאסר בקרובותיה כמבואר בהלכות איסורי ביאה פרק ב'. (כז) הזיקה ליבום מחשיבה אותה כנשואה לו. (כח) כאשר אחת מנשות המת נחלצת, שאר נשות המת אינן באות איתה לבית הדין, אין חשש שיטענו לומר שהחולץ מותר להתחתן עם האחות של האישה שנחלצה לו, לכן לא גזרו חכמים שייאסרו על החולץ.

יד. אסור ליבם לשא קרובת זקוקתו [=קרובי אשת אחיו המת], כגון אמה או בתה, עד שייבם אחד מאחיו לה, או יחליץ ותסור זקתו מעליה; וישא אמה או בתה או שאר קרובותיה^{כט}, אף על פי שהן בלן אסורות על אחיו שחליץ או יבם, כמו שבארנו.

(כט) מאחר שפקעה הזיקה והקשר של האישה לשאר האחים, הותרו קרובותיה לשאר האחים.

טו. הפוגם את יבמתו וגרשה - אם רצה להחזיר, יחזיר; מפני שהיא אשתו לכל דבר, ולא נשאר עליה שם [=שום] אסור מפני אחיו כלל - לא מדברי תורה, ולא מדברי סופרים.

(ל) איננו אומרים: מצות ייבום שהטילה עליו התורה עברה אחרי שגרשה, וכעת תחזור להיות אסורה עליו באיסור 'אשת אח'.

טז. כבר בארנו בהלכות אישות, שכן תשע שנים ויום אחד, ביאתו ביאה; ודבר זה, הלכה מפי הקבלה [=מסורת ממש רבינו]. לפיכך, יבם קטן שרצה ליבם אשת אחיו - אם היה בן תשע שנים ויום אחד, מיבם; אבל אינו חולץ עד שיגדיל ויבדק [אם הביא סימני גדלות], שהרי "איש" כתוב בפירשה^ה לענין חליצה; ואם היה פחות מזה, אין ביאתו ביאה. וביאת בן תשע, אינה קונה קנין גמור^{הא}; לפיכך אין יבמתו נותרת לזר [בגט], עד שיקרא עליה אחר שיגדיל [ויגרשה בגט], או עד שתחליץ [לאחר שיגדיל], כמו שיתבאר לב.

(לא) היחס לכך הוא כמו איש גדול שנתן ליבמה 'מאמר' (יתבאר בפרק ב') ולכן אם ייתן לה גט עדין תהיה אסורה לזר עד שיחלוץ לה. (לב) ביחס לחליצה גזרו איננו סומכים על החזקה ולכן תועיל רק אחרי שייבדק. פרטי ההלכות של החליצה יבוארו בפרק ה' הלכה כ"א.

יז. וכן היבמה הקטנה [מתחת לגיל 12] - אם רצה

שירצה; ואם היה חולץ - יחליץ לפסולה, כדי שלא יפסל את הפשרה לכהונה בחליצה^כ.

(כ) כדי שלא יאסור לחינם את המתורות לכהנים.

יא. מתו לו אחים רבים, ונפלו נשותיהן לפניו - אם אפשר לו ליבם את כלן^{כא}, מיבם; ואם לאו, חולץ לכלן, או חולץ למי שירצה מהן ומיבם למי שירצה, אחת מכל בית ובית^{כב}.

(כא) יכול לתת לכל אחת מהן את כל צרכיה (אוכל, אישות וביגוד). (כב) אשה אחת בלבד מכל קבוצה של נשיי האח שמת (כמו שהתבאר בהלכה ט').

יב. הפוגם את יבמתו - נאסרו צרותיה עליו ועל שאר האחים. ואם בא הוא או אחד מאחיו על צרתה, הרי זה עובר בעשה - שנאמר^{כג}: "ויבמה יבוא עליה", לא עליה ועל צרתה; ולא [איסור] הבא [=הגדול] מכלל [מצות] עשה, [הרי הוא מצות] עשה כג.

(כג) התבאר בה' אישות פרק א'.

וכן החולץ ליבמתו - נאסרה החלוצה היא וכל צרותיה, על החולץ ועל שאר האחים^{כד}. וכלן אסורות עליהן מדברי סופרים בשניות [עניות שאיסורן מתקנת חכמים], שמאחר שמת אחיו בלא ולד, נסתלק אסור ערוה מעל כל נשיו; לפיכך תופסין בהן הקדושין בשניות.

(כד) כמו שהתבאר בהלכות הקדמות שמצוות החליצה והייבום נעשית בשליחות כולם.

יג. החולץ ליבמתו - בשם שהיא אסורה עליו^{כה}, כך קרובותיה, כגון אמה ובתה; וכן היא אסורה לבנו ולאחיו. ואפלו השניות שלה אסורות, כגון בת בת בתה; וכן היא אסורה לכן בן בנו. כללו של דבר, הרי היא פאשתו שגרשה^{כו}. וכן אם מתה יבמתו ועדין היא זקוקה לו [ישלם הספיק לייבמה או לחלוץ לה] - אסור בקרובותיה, כאלו היתה אשתו ומתה תחתיו^{כז}. וכל האסורין האלו - מדבריהן. ומתברר אדם לשא אחות צרת חלוצתו [אחות נשות המת שלא נחלצו] ושא קרובותיה^{כח}.

(כה) מאחר ונחשבת כמו גרושתו נאסרות עליו גם כל קרובות המשפחה שלה כאילו היו נשואים יחד והתגרשו

7. דברים-כיתצא, כה, ה. 8. דברים-כיתצא, כה, ז.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

היבם לַיבם אותה, מִיבָם לָג; אָבֵל אֵינָה חוֹלֶצֶת עַד שֶׁתִּגְדִּיל וְתִבָּדֵק [אם הביאה סימני נערות]; וְאִפְּלוּ נִבְעָלָה אַחֵר שְׁתִּים עָשָׂרָה שָׁנָה לָהּ, אֵינָה חוֹלֶצֶת עַד שֶׁתִּבָּדֵק וְיִמָּצְאוּ בָּהּ סִמָּנִין.

כָּמִי שֶׁלֹּא נִחְלָצָה לוֹ מֵעוֹלָם; וּמִתַּרְתָּ לְכַהֵנָּה, וּמִתַּר בְּקִרְבּוֹתֶיהָ. אִם הִפִּילָה [ילדה עובר מת], אוֹ שֶׁלֹּא שָׁהָה שְׁלֹשִׁים יוֹם אַחֵר שְׁנוּלָדָמָא - חוֹזֵר וְחוֹלֵץ לָהּ הוּא אוֹ אֶחָד מֵאַחֵי; שֶׁחֲלִיצַת הַמַּעֲבֶרֶת אֵינָה חֲלִיצָה מִכָּה, וּבִיאַת הַמַּעֲבֶרֶת אֵינָה יָבוּם.

(מ) מכיוון שאינה צריכה חליצה, החליצה שעשתה חסרת משמעות ולכן מותרת להתחתן עם כהן. (מא) ואיננו יודעים האם היה תינוק בר קיימא שפוטר מייבום וחליצה (התבאר בהלכה ה'). (מב) אבל ייאסר על קרובותיה מדרבנן כדי שלא יטעו שמותר לחולץ להתחתן עם קרובות חלוצות.

כא. לְפִיכָּה, הַפּוֹנֵס אוֹ הַחוֹלֵץ לִיבָמָתוֹ הַמַּעֲבֶרֶת - לֹא תִנָּשֵׂא צֶרֶתָּה עַד שֶׁתִּלָּד זֶה, שָׂאִין הַנּוֹלָד מִתִּיר עַד שֶׁיֵּצֵא לְאוִיר הָעוֹלָם.

(מג) כלומר, מאחר וחליצה או ייבום של מעוברת חסרת משמעות אסור לשאר נשות המת להתחתן עד שתלד את העובר וייצא לאויר העולם.

כב. הַפּוֹנֵס אֶת יִבְמָתוֹ וְנִמְצְאָה מַעֲבֶרֶת - מִפְּרִישֵׁין אוֹתָן מִדְּ[שלא יחיו יחד], וּמִמִּתְנִיִן לָהּ: אִם הִפִּילָה, יַחֲזוֹר וְיִקָּם; וְאִם יָלְדָה, אָפְּלוּ מִת בָּיוֹם שְׁנוּלָדָמָה - הִרִי זֶה מוֹצִיאָהּ בָּגֵט וְחוֹלֵץ לָהּ, וְאַחֵר כָּךְ תִּהְיֶה מִתַּרְתָּ לְאַחֵרִים. וְאִם נִתְקַּם הַנּוֹלָד שְׁלֹשִׁים יוֹם אַחֵר שְׁנוּלָדָמָה, הִרִי זֶה וְלָד שֶׁל קִימָא; וְאֵינָה צָרִיכָה מִמָּוֶנָה גֵּט, מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲרוּהָ עָלֶיהָ.

(מד) מחשש שהתינוק יחיה ואסורה עליו באיסור אשת אחיו מאחר ואין את מצוות הייבום. (מה) ונולד עם כל האיברים שלמים (שיער, וציפורניים) - מהתורה נחשב לוולד שלם אפילו שאיננו יודעים אם נולד לאחר תקופת הריון מלאה (התבאר בהלכה ה'). (מו) מאחר והביאה הפכה אותם לנשואים, היות שחכמים גזרו שתינוק במצב כזה אינו פוטר את האישה מחליצה מכריחים אותו לחלוץ בנוסף כדי להתיר אותה להתחתן. (מז) וכן אם ידוע בוודאות שכלו חדשי ההריון לגמרי (אפילו מת בתוך שלשים יום ללידה). (מח) והקידושים לא חלים.

כג. יָלְדָה לְאַחֵר שֶׁשָּׂה חֲדָשִׁים מִשְׁנֵתִיבָמָה מִטְ, וְלָד שֶׁל קִימָא - הִרִי הַנּוֹלָד סָפֵק אִם בֶּן תִּשְׁעָה לְרֵאשׁוֹן [=לבעל שמת], אוֹ בֶן שְׁבַע לְאַחֲרוֹן [=ליבם]; לְפִיכָּה יוֹצִיא בָּגֵט, וְהַנּוֹלָד פֶּשֶׁר נָא. וְאִם בָּא עָלֶיהָ אַחֵר שֶׁיִּלְדָה, הַבָּנִים שֶׁיִּבְאוּ אַחֲרָיו סָפֵק מִמְּזוֹרִים

[שמא בן הראשון הוא].

(לג) ולא צריכים לחשוש שכשתגדל יתברר שהיא עקרה, וההיתר שלהם להינשא היה בטעות, מאחר שאיננו קיים אם אינה יכולה ללדת (יתבאר בפרק ו' ה"ח), מאחר ואנו הולכים אחרי הרוב, ווב הבנות אינן עקרות. (לד) מחשש שבזמן של מעשה הבעילה עדיין לא היו לה סימני נערות ועדיין הייתה קטנה שהביאה שלה נחשבת כמו 'מאמר'.

יח. פֶּשֶׁם שָׂאִין הִיבָם חוֹלֵץ עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה אִישׁ - כָּךְ הִיבָמָה לֹא תִחְלֹץ עַד שֶׁתַּעֲשֶׂה אִשָּׁה גְדוּלָה לָהּ; וְיָבֵם קָטָן שָׂבֵא עַל יִבְמָה קְטָנָה, יִגְדְּלוּ זֶה עִם זֶה לִי.

(לה) מלשון הפסוק "ואם לא יחפוץ האיש לקחת את יבמתו ועלתה יבמתו השערה" למדו חכמים ששניהם הושו וגם היבמה נדרשת להיות גדולה. (לו) ההיתר שלהם להתחתן (למרות איסור החיתון עם אשת אח) תקף אפילו לפני שהגיעו לגיל בו הם יכולים וראויים להקים בית לזכר אחיהם, אך לא יוכלו להתגרש או לחלוץ לפני שיגדלו, מאחר ולזה צריכים להיות גדולים כמו שהתבאר בהלכות הקדומות.

יט. הִיבָמָה לֹא תִתְיָבֵם וְלֹא תִחְלֹץ, עַד שֶׁתִּמָּתִין תִּשְׁעִים יוֹם, חוּץ מִיּוֹם הַמִּיתָה וְיּוֹם הַיּוֹבֵם אוֹ יוֹם הַחֲלִיצָה - פֶּשֶׁאָר כָּל הַנָּשִׁים [גירושות או אלמנות]. וּמִפְּנֵי מָה לֹא תִחְלֹץ בְּתוֹךְ תִּשְׁעִים יוֹם? מִפְּנֵי שֶׁאֵינָה רְאוּיָה לִיבּוּם לָהּ, וְנִמְצָא מִי: "וְאִם לֹא יַחְפּוֹץ הָאִישׁ ... וְחֲלִיצָה נַעֲלוּ"; בָּעֵת שֶׁהִיא עוֹלָה לִיבּוּם, עוֹלָה לְחֲלִיצָה; וְכָל זֶמֶן שֶׁאֵינָה עוֹלָה לִיבּוּם, אֵינָה עוֹלָה לְחֲלִיצָה. וְאִם יָבֵם אוֹתָהּ אוֹ חָלַץ בְּתוֹךְ הַשְּׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים - הוֹאִיל וְאֵינָה מַעֲבֶרֶת - הִרִי זֶה נִפְטָרָה, וְאֵינָה צָרִיכָה כָּלוּם.

(לז) כדי שידעו האם האישה התעברה מהבעל הקודם (התבאר בהרחבה בהלכות גירושין פרק י"א, ה"ח). (לח) היות ובחליצה החשש לא קיים. (לט) מחשש שהיא בהריון והעובר בר קיימא ואין מצוות ייבום אלא נשאר האיסור להתחתן עם אשת אח.

כ. הַחוֹלֵץ לִיבָמָתוֹ [בתוך שלושה חודשים], וְנִמְצְאָה [אחרי כן] מַעֲבֶרֶת וְיָלְדָה - אִם הָיָה וְלָד שֶׁל קִימָא, הִרִי זֶה

כ. הַחוֹלֵץ לִיבָמָתוֹ [בתוך שלושה חודשים], וְנִמְצְאָה [אחרי כן] מַעֲבֶרֶת וְיָלְדָה - אִם הָיָה וְלָד שֶׁל קִימָא, הִרִי זֶה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - שבת קודש ח' אייר - ספר נשים - הלכות יבום וחליצה קנט

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בְּאַנְסִי בֵּין בְּרָצוֹן [=עבור המצווה], **בֵּין שְׁהִיָּה הוּא מְזִיד וְהִיא שׁוֹגְגָת**^א או **אָנוּסָה**, **בֵּין שְׁהִיָּה הִיא מְזִידָה וְהוּא שׁוֹגֵג אוֹ אָנוּס**, **בֵּין שְׁהִיָּה לְשָׁנָה בֵּין שְׁהִיָּה עֶרָה**, **בֵּין שָׂבָא עָלֶיהָ כְּדָרְכָה בֵּין שְׁלֹא כְּדָרְכָה** [=מאחר], **אֶחָד הַמְעַרָה** [=תחילת ביאה] **וְאֶחָד הַגּוֹמֵר** [=גמר

ביאה] - **קִנְיָה**.

(ח) טעה וחשב שהיא אישתו או אישה אחרת. (ט) לא עבור קיום המצווה. (י) תכנן לבעול את אשתו והיבמה הפתיעה אותו והכריחה אותו ובא עליה. (יא) ושניהם לא התכוונו במעשה עבור המצווה.

ד. בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים? שְׁנַתְּפוֹן לְבַעַל; אָבֵל אִם נָפַל [=לא תכנון] **וְנִתְקַע בָּהּ** [=ביבמה], **או שָׂבָא עָלֶיהָ שְׂכוּר שְׁאִינוּ מְכִיר כְּלוּם**^ב, **או יָשָׁן - לֹא קִנְיָה**. **נִתְּפוֹן לְהַטִּיחַ בַּכֶּתֶל, וְהַטִּיחַ** [=בעל] **בִּיבְמָתוֹ - לֹא קִנְיָה**^ב; **לְהַטִּיחַ בַּבְּהֵמָה, וְהַטִּיחַ בִּיבְמָתוֹ - קִנְיָה**, **שְׁהִיָּה נִתְּפוֹן לְשֵׁם בְּעִילָה מִכָּל מְקוֹם**.

(יב) מכיוון שאינו מתכוון למעשה ביאה (מחמת שכרותו או שינתו) דומה דינו למתכוון לתקוע בקיר. (יג) מאחר ובכל המקרים האלו לא התכוון לעשות מעשה בעילה.

ה. בְּמָה שְׁנַתְּיבְמָה [=ונתגרשה], **וְאִמְרָה בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם: 'לֹא נִבְעַלְתִּי' - וְאָף עַל פִּי שֶׁהוּא אוֹמֵר: 'נִבְעַלְתִּי'**^ד - **כּוֹפִין אוֹתוֹ שִׁיחֲלֹץ לָהּ**^{טו}, **הוֹאִיל וְקָדַם וְגִרְשָׁה בְּגִטָּה**^{טז}; **וְאִם עָדִין לֹא גִרַשׁ** [=היבמה מותרת לו], **כּוֹפִין אוֹתוֹ שִׁיבְעַל** [=הייבום קודם], **או יִחְלֹץ** [=אם אינו רוצה לייבם] **וְיוֹצִיא בְּגִטָּה**^{יז}.

(יד) ולכן אינו צריך לחלוץ כדי להתייר. (טו) מאחר ועד 30 יום נאמנת לומר שלמרות שחיו באותו בית לא בעל אותה ואינה מותרת לזר עד שיחלוץ לה. (טז) מאחר ואחרי שמגרש אותה אסורה עליו ולא יכול לייבם אותה יותר. (יז) מחשש שהוא דובר אמת וכבר בעל אותה וכעת אינה מותרת לזר עד שיגרשה בגט.

ו. גִּרְשָׁה לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם, וְהִיא אוֹמֶרֶת 'לֹא נִבְעַלְתִּי'^{יח} - **מְבַקְשִׁין מִמֶּנּוּ שִׁיחֲלֹץ לָהּ; וְאִם הָיָה מוֹדָה שְׁלֹא בְּעַל, כּוֹפִין אוֹתוֹ לְחַלֹּץ**^{יט}. **הִיא אוֹמֶרֶת: 'נִבְעַלְתִּי'**^כ, **וְהוּא אוֹמֵר: 'לֹא בְּעַלְתִּי'**^{כא} - **אֵינָה צָרִיכָה חֲלִיצָה**^{כב}; **שְׁאִין זֶה נֶאֱמַן לְאִסְרָה עַל כָּל אֶדָם אַחֵר שֶׁכָּנְסָה** [=הכניסה לחופה].

(יח) והיבם אומר שבעל - לאחר 30 יום נאמן, חזקה שאדם לא מסוגל לחיות 30 יום יחד ולא לבעול. (יט) מאחר והוא נאמן ולדבריו לא צריך דבר מעבר לגט איננו יכולים

(מט) לידה בחודש השביעי, יכולה להיות גם בתחילתו ולכן אין אפשרות לדעת ממי נולד הילד. (נ) מחשש שהילד נולד מהבעל שמת ואסורה עליו ואיננה צריכה הייבום וחליצה, וחייבת בגט מחשש שהילד הוא בנו של האח והייבום הועיל והיא אשתו לגמרי. (נא) מאחר ובכל מקרה נולד בהיתר (או מהבעל הראשון או מהבעל האחרון והייתה מותרת לאח).

פֶּרֶק ב

דין קידושי היבמה, דין כפייה ביבמה, יבמה שראויה לחליצה בלבד, ויבמה מורדת או שזינתה.

א. מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים, שְׁלֹא יָבוֹא הַיָּבָם עַל יְבָמָתוֹ, עַד שִׁיקְדֵּשׁ אוֹתָהּ בְּפָנֵי שְׁנֵי עֲדִים בְּפְרוּטָה או בְּשִׁוּה פְּרוּטָה [=או בשטר]; **וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא 'מֵאֲמָר'**^א. **וְאִין הַמֵּאֲמָר קוֹנֶה בִּיבְמָה קִנְיָן גְּמוּרִי, כְּמוֹ שִׁיתְּבָאָר; וְהַעוֹשֶׂה מֵאֲמָר בִּיבְמָתוֹ שְׁלֹא מִדַּעְתָּהּ** [=מרצונה] - **לֹא עֲשָׂה כְּלוּם** [=אינה צריכה גט], **שְׁאִין הָאִשָּׁה מִתְּקַדְּשֶׁת אֲלָא בְּרָצוֹנָה. וְקִטְנָה** [=שנתאלמנה] **מִן הָאֲרוּסִין, אִין עוֹשִׂין בָּהּ מֵאֲמָר אֲלָא מִדַּעְתָּ אֲבִיהָ.**

(א) מלשון אמירה, מאחר והקידושים צריכים להיעשות באמירה (ולא בשתיקה), אומר לה: התקדשי לי במאמר יבמין זה. (ב) ואינם נחשבים נשואים לגמרי ולכן אם האישה תמות לא יירש אותה ולא יוכל להיטמא בגללה (אם הוא כהן), וגירושים לא יועילו עד שיחלוץ לה, מאחר וקידושים לא חלים בעריות שאסורות בכרת, וציווי התורה נאמר בלשון ביאה ולכן רק הביאה תהפוך אותם לנשואים לחלוטין. (ג) מאחר שהרשות לקדשה נתונה בידי אביה, אבל אם התאלמנה או התגרשה מהנישואים יצאה מ'הבעלות' של אביה ואחריות הקידושים (וכסף הקידושים) שייכים לה. כמבואר בהלכות אישות פרק ג'.

ב. וְכִשֵּׁם שֶׁהוּא מְקַדֵּשׁ אֶת יְבָמָתוֹ, כֶּף הוּא מְבָרֵךְ בְּרֶכֶת נְשׂוּאִינִי בַּעֲשָׂרָה, וְכוֹתֵב כְּתָבָה, כְּדִין כָּל נוֹשֵׂא אִשָּׁה. וְאִם בָּא עַל יְבָמָתוֹ וְלֹא עֲשָׂה מֵאֲמָר - קִנְיָה קִנְיָן גְּמוּרִי, וְאִינוּ צָרִיךְ לַחְזֹר וּלְקַדֵּשׁ אַחֵר הַבְּעִילָהּ; וּמִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מִרְדּוֹת [=מלקות מתקנת חכמים], **וְכוֹתֵב לָהּ כְּתָבָהּ**^א.

(ד) ברכת הנישואים והאירוסים התבארו בהלכות אישות פרק י. (ה) ליורשה ולהיטמא לה, וכן זוכה בנחלת אחיו המת, ואם ירצה לגרשה - בגט בלבד. (ו) כדי שלא יהיו פרוצים בדבר. (ז) מאחר ואסור לאדם לשחות עם אשתו בלא כתובה, כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה (התבאר בהרחבה בהלכות אישות פרק י').

ג. הָבָא עַל יְבָמָתוֹ - בֵּין בְּשׁוֹגְגָה בֵּין בְּמִזִּיד^ט, בֵּין

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

לְהַתִּיבָם כו [ללא סיבה מוצדקת] - **דִּינָה פְּדִין מוֹרְדָת עַל בְּעֻלָּהָ**, וְכוֹפִין אֶת יִבְמָהּ לַחֲלֹץ לָהּ, וְתֵצֵא בְּלֹא כְּתֻבָּה. הַנִּיחַ אֲחִיו נָשִׁים רַבּוֹת - כָּל מִי [מנשי המת] שֶׁתִּבַּע הַיָּבָם מִהֶן לִיבּוֹם וְלֹא רָצָה - הִיא הַמוֹרְדָת, וְחוֹלֵץ לָהּ וְתֵצֵא בְּלֹא כְּתֻבָּה. וְשָׂאָר צְרוּתֶיהָ שְׂלֹא נִתְּבָעוּ, נוֹטְלוֹת כְּתֻבָּתָן כְּשָׂאָר הָאֲלֻמָּנוֹת.

(כו) אבל אם היבם אינו מתאים עבורה מאחר שהוא בעל מום או גדול ממנה בהרבה שנים - חולצת ונוטלת כתובת (כמבואר בהלכה י"ד). (כח) מאחר ועיקר המצווה היא הייבום ולא החליצה ואיננה רוצה להתייבם - נחשבת למורדת ודיניה יהיו כמו דין אישה המורדת בבעלה; דיני מורדת התבארו בהרחבה בהלכות אישות פרק י"ד.

יא. הִיוּ הַיָּבָמִין רַבִּים, וְתִבַּע אוֹתָהּ הַגָּדוֹל לִיבּוֹם, וְהִיא אֵינָה רוֹצָה בוֹ, וְרוֹצָה בְּאֲחִיו - אֵין שׁוֹמְעִין לָהּ, שֶׁמִּצְוָה בְּגָדוֹלִיט.

(כט) ומאחר שאינה מסכימה להתייבם עם האח שהמצווה נוטלת עליו נחשבת למורדת.

יב. אָמַר הַגָּדוֹל: 'אֵינִי רוֹצָה לֹא לַחֲלֹץ וְלֹא לִיבּוֹם, הֲרִי אֲחִי לְפָנֶיךָ', וְתִבַּע אוֹתָהּ אֶחָד מִן הָאֲחִין לִיבּוֹם, וְהִיא אֵינָה רוֹצָה

השנת הראב"ד

בו, וְרָצָה בָּאָח אַחֵר, וְהוּא רוֹצָה בָּהּ - אֵין זֶה מוֹרְדָת; **מֵאַחֵר** • שֶׁנִּסְתַּלַּק הַגָּדוֹל שֶׁמִּצְוָה

מאחר . . שוין א"א ואין יאמר שכולן שוין ואני רואה בגמרא (יבמות כד) דתני אביי קשישא מצוה בגדול ליבם לא רצה הולכין אחר גדול אלמא כל הגדול מחבירו הוא קודם למצוה.

בו, הֲרִי פָלֶן רְאוּיִין (שׁוּיִין); וְהוֹאִיל וְהִיא רוֹצָה בְּאֶחָד מֵהֶן, וְהוּא רוֹצָה בָּהּ - הֲרִי זֶה לֹא מְרָדָה. וְלֹא עוֹד, אֲלֵא אִם הָיָה אֶחָד מֵהֶן בְּמַדִּינָה אַחֶרֶת, וְאָמְרָה: 'הֲרִינִי מִמְּתָנָה' [=מחכה] עַד שֶׁיָּבֹאוּ וַיִּיבָם אוֹתִי, אָכֵל זֶה אֵינִי רוֹצָה בוֹ - אֵין זֶה מוֹרְדָת. וְאִם אֲמָרִין לָזֶה שֶׁאֵינוֹ הַגָּדוֹל שֶׁתִּבַּע אוֹתָהּ: 'אִם תִּרְצֶה לַחֲלֹץ לָהּ וְלָתֵן לָהּ כְּתֻבָּה, חֲלֹץ; וְאִם לֹא, הֲרִי רָצָה שֶׁתִּשָּׁב עַד שֶׁיָּבֹאוּ אֲחִיהָ - הוֹאִיל וְאֵין לָהּ דִּין קְדִימָה עָלֶיהָ.

(ל) בשונה ממקרה בו אחד האחים אומר שיחכו לאח אחר שנמצא במדינה אחרת שבזה פוסק הרמב"ם שמכריחים אותו לחלוץ או לייבם כדי שלא תישאר עגונה, אך אם היא רוצה לחכות לאח השני הדבר מותר.

להכריחו לחלוץ לה, מחמת הבושה שכרוכה בהליך והעובדה שאחרי חליצה תהיה אסורה עליו (בשונה מגט שיוכל להחזירה). דין היבמה הוא שאסורה להינשא לזר ללא חליצה, מאחר שלפי טענתה לא נבעלה, ועדיין לא הותרה, ואדם נאמן לאסור את עצמו. (כ) בנוסף לגט, מאחר ואחרי הגט אסור לו לייבם אותה. (כא) בין בתוך שלושים יום, בין לאחר שלושים. (כב) ולטענתו אינה מותרת לאחרים עד שיחלוץ לה. (כג) חזקה שבעל אותה, ותהיה מותרת לזר בגט.

ו. מִי שִׁמַּת וְהִנִּיחַ אֲחִים רַבִּים - מִצְוָה עַל הַגָּדוֹל לִיבָם אוֹ לַחֲלֹץ, שֶׁנֶּאֱמַר¹⁰: 'וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תִּלְדֶּה'; מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדּוֹ, שֶׁאֵינוֹ מְדַבֵּר אֲלֵא בְּבְכוֹר שֶׁל אֲחִים, כְּלוּמָר: גָּדוֹל הָאֲחִים יָקוּם עַל שֵׁם אֲחִיו הַמֵּת¹¹; וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר: 'אֲשֶׁר תִּלְדֶּה' - מִשְׁמָעוֹ 'אֲשֶׁר יִלְדָה הָאֵם' [של הנפטר], עִם מִשְׁמָע [בנוסף למשמעות הפשוטה] 'אֲשֶׁר תִּלְדֶּה הַיָּבָמָה' [בעתיד].

(כד) כלומר, ייבם את האישה וירש לבדו את נחלת אחיו שמת.

ז. לֹא רָצָה הַגָּדוֹל לִיבָם [אפילו שהסכים לחלוץ], מִחֲזָרִין עַל כָּל הָאֲחִים [ללא קדימה ביניהם]; לֹא רָצָה - חוֹזְרִין אֲצֵל הַגָּדוֹל וְאִם אֵין לוֹ: 'עֲלִיךָ מִצְוָה, אוֹ חֲלֹץ אוֹ יָבֵם'. וְאֵין כּוֹפִין אֶת הַיָּבָם לִיבָם¹², אָכֵל כּוֹפִין אוֹתוֹ לַחֲלֹץ¹³.

(כה) מאחר ואין טעם בכך מאחר והנישואים לא יחזיקו מעמד, כפי הכלל הידוע: 'אין אדם דר עם נחש (-עם מי שאינו מסתדר) בכפיפה (-תחת קורת גג) אחת'. (כו) את האח הגדול שעליו המצווה נוטלת.

ח. אָמַר הַגָּדוֹל: 'הַמֵּתִינוּ עַד שֶׁיִּגְדִּיל הַקָּטָן', אוֹ 'עַד שֶׁיָּבֹאוּ הַהוֹלָךְ' [האח שהלך למדינת הים], אוֹ 'עַד שֶׁיִּכְרִיא' [האח] הַחֲרָשׁ, וְנִמְלֹךְ [נתייעץ] בוֹ, וְאִם לֹא יִרְצֶה, אָנִי אֵיבָם אוֹ אֲחֻלֵּץ - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ; אֲלֵא אִם אֲמָרִין לוֹ: 'עֲלִיךָ מִצְוָה, אוֹ יָבֵם אוֹ חֲלֹץ' [עכשיו].

ט. וְכֵן אִם הָיָה הַגָּדוֹל בְּמַדִּינָה אַחֶרֶת - אֵין אֲחִיו הַקָּטָן [=הצעיר] יָכוֹל לומר: 'עַל אֲחִי הַגָּדוֹל הִיא הַמִּצְוָה, הַמֵּתִינוּ לוֹ עַד שֶׁיָּבֹאוּ'; אֲלֵא אִם אֲמָרִין לָזֶה שֶׁהוּא בָּאֵן: 'אוֹ יָבֵם אוֹ חֲלֹץ'.

י. יִבְמָה הָרְאוּיָה [המותרת] לִיבּוֹם שְׂלֹא רָצָה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שומעין לה; ^[כשמת בעלה] ורצה מיבם, רצה חולץ לה ונותן כתובה. ולא עוד, אלא אפילו אמרה: 'אני נזונת משלי, ואשב עגונה' [=לא אחת] כל ימי - אין שומעין לה ^[ומכריחים אותה לחלוץ]; שהרי היבם אומר לה: 'כל זמן שאת זקוקה' [=קשורה] בי, אין נותנין לי אשה' ^{לט}; ואפילו היה נשוי, אפשר שישא אשה אחרת, או תהיה לו מריבה בתוך ביתו מפני היבמה ^[שאשתו].
תחשוש שמה ייבם.

(לח) מלשון הפסוק: "ואם לא יחפוץ" למדו חכמים שהדבר תלוי ברצונו של האח. (לט) הכלל הוא, שאינו מאפשרים ליבם להתחתן עם אישה אחרת עד שיתיר את היבמה בייבום או בחליצה.

יז. יבמה שלא היה לה על בעלה כתובה מפני שהיתה אסורה עליו ^[בגזירות חכמים], והרי היא מתרת ליבם, כמו שיתבאר - אם רצה היבם ליבם, מיבם; ואין לה עליו ^[תביעת] כתובה ^{מא}, כדרך שלא היה לה על בעלה ^{יב}. ודינה עם יבמה בתוספת ^[כתובה], כמו שהיה עם בעלה ^[שחייב בתוספת]; אבל אם לא כתב לה בעלה ^[המת] כתובה ^[והייתה מותרת לו], או שמכרה לו כתובה או מחלה אותה - צריך היבם לכתב לה כתובה פשאר האלמנות ^[מאה דינרים].

(מ) בפרק ו הלכה י"ג. (מא) אם מגרשה מייד אחר כך. (מב) כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה (לגרשה), כמו הדין של בעלה שמת שאם רצה להמשיך לחיות איתה יחד אחרי שמכרה או מחלה לו את כתובתה - חייב לחזור ולכתוב לה כתובה חדשה (הלכות אישות פרק י').

יח. היבמה - קדם שיבוא עליה יבמה, או קדם שיחלץ לה - הרי היא אסורה להנשא לזר, שנאמר ^{יא}: "לא תהיה אשת המת החוצה, לאיש זר". ואם נשאת לאחר ובעלה - לוקה הוא והיא, ומציאה בגט ^{יב}, ואפילו היו לה פמה בנים ^{יג}, ונאסרה עליו ^{יד} ועל יבמה ^{טו}; ויבמה חולץ לה, ואחר כך תהיה מתרת לאחרים.

(מג) אפילו אם לא בעל אותה. מאחר וגם אירוסים מצריכים גט (יתבאר בהלכה הבאה). (מד) לא מתחשבים בכך שעלול לצאת שם רע על הילדים ומכריחים אותו לתת לה גט. (מה) אפילו אם ברור שעדיין לא בעל אותה, מאחר

יג. בא זה שתלת בו, ולא רצה בה - חוזרין אצל זה שתבע אותה ליבום, והיא אינה רוצה בו. ואומרים לה: 'אין כאן מי שרוצה ליבם אלא זה, ומצונת יבום קודמת' ^[לחליצה] - או תתיבם לו, או תצא בלא כתובה כדין כל מורדת.

יד. כל יבמה שאמרנו שדינה שתחלץ ולא תתיבם - הרי זו נוטלת כתובה לא, אם יש לה כתובה, פשאר כל האלמנות. וכן אם היה יבמה מכה שחין, או שיש בו שאר מומי אנשים - חולץ לה, ונוטלת כתובה. נולדו בה מומין פשהיא שומרת יבם ^[כשממתינה להתייבם] - נסתחפה שדה ^[מזלו] ^{גרס]}; ואם לא רצה ליבם, יחלץ ויתן כתובה לב.

(לא) פרט לארוסה וליבמה שאסורה על האח שאין לה כתובה (התבאר בהלכות אישות פרק י'). אם היבמה הייתה מותרת לבעלה שנפטר וכעת אסורה על היבם - תקבל את הכתובה מנכסי בעלה שמת. (לב) בדומה למקדש אישה ונוצרו לה פגמים אסתטיים או מחלות לאחר האירוסין.

טו. יבמה שנדרה הניה ^[=הנאה] מיבמה בחיי בעלה, או שנדרה הניה מכל היהודים ^{לג} - כופין אותו שיחלץ לה, ונטל כתובה ^{לד}. ואם נדרה לאחר מיתת בעלה ^[כדי להיפטר מיבום], מבקשין ממנו שיחלץ לה ^{לה}; ואם לא רצה,

הרי זו מורדת ^{לז}. וכן • אם נתפנה בנדרה, אפילו בחיי בעלה, כדי שלא ייבם אותה - אין כופין אותו לחלץ ^[ולתת את הכתובה], אלא אם כן מרדה, ותצא בלא כתובה ^{לז}.

(לג) כדי לרצות את בעלה שלא יחשוד בה שמעוניינת לחיות עם אדם אחר. (לד) מאחר שאינה יכולה להתייבם בגלל הנדר, ומאחר שמטרת הנדר לא הייתה כדי להיפטר מהמצווה אין לה דין של מורדת. (לה) ואם יסכים - יחלוץ לה ויתן את כסף הכתובה. (לו) ומכריחים אותו לחלוץ, ותצא בלי כתובה (כמבואר בהלכה י'). (לי) מכיוון שיכול לטעון שמעוניין לייבם אותה.

טז. יבמה שתבעה היבם לחליצה, והיא אומרת: 'אני חולצת ולא נוטלת כתובה, אלא אשב בבית בעלי' ^[המת] פשאר האלמנות ^[וואתפרנס מנכסיו] - אין

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

לא נאסרה על יבמה^{נב}; אלא רצה חולץ, רצה מיבם.

(נא) מכיוון שהקנס הזה הוא רק לכתחילה. (נב) מכיוון שהאיסור הוא רק ב'לא' ומעשה הזנות יישמר בסוד.

כא. כל יבמה שהיא ספק מדבריהם [נסתפקו חכמים] **אם יש עליה זקת יבם או אין עליה זקת יבם** [אם חייבת בייבום] - פגון יבמה שילדה ולד שלא פלו לו חדשיו ומת בתוך שלשים יום^{נב}, שדינה שתחלוץ מספק מדבריהם כמו שבארנו - אם הלכה ונתקדשה לאחר קדם חליצה, חולץ לה יבמה ותשב עם בעלה^{נב}; ואם נתקדשה לכהן שהוא אסור בחלוצה, אינו חולץ לה, שאין אוסרין על זה אשתו, מספק מדבריהם^{נב}. גרשה הפכה או מת - הרי זו חולצת^{נב}, ואחר כך תנשא לאחרים לכתחילה.

(ג) כלומר, איננו יודעים אם נולד בחודש התשיעי או לפני כן, אך נולד עם כל האיברים שלמים. (נד) ואינה צריכה קידושין שניים. (נה) מאחר ומהתורה הולד נחשב לבר קיימא ופטורה לגמרי מחליצה ומייבום. (נו) מאחר וההיתר לא לחלוץ לה ניתן רק כדי שלא תיחסר על בעלה, ומאחר שכבר אינם נשואים אינו תקף.

שחזקה שהנישאת - בעולה ונאסרת (כמו שהתבאר בהלכות אישות פרק י"ט, ה"ג). (מו) מכיוון שהיא דומה לאשת איש שהתחתנה עם אחר ובעלה הגיע, שאסורה על שניהם (אך הילדים שנולדו ליבמה אינם ממוזרים מכיוון שהאיסור הוא בלאו ולא בכרת).

יט. נתקדשה לאחר [ולא הכניסה לחופה], **לא נאסרה על יבמה^{נב}; אלא נותן לה הזר שקדשה גט^{מח}, ויבמה מיבם או חולץ. ואם היתה יבמה פהן, שאינו יכול לשא גרושה^{מט} - תצא מן הזר בגט, כדי שלא יהיה החוטא נשפך, ויחלוץ לה יבמה.**

(מו) דינה שווה לאישה שהתקדשה (ולא נכנסה לחופה) והתברר שבעלה חי - מותרת לבעלה. (מח) מאחר שהקידושים חלים באישה שאיסור החיתון הוא בלאו. (מט) החידוש הוא בכך שאיננו מתירים לכהן לחלוץ לה ולהתיר אותה להישאר עם המקדש (למרות שאינו יכול לייבם אותה). (נ) היות וללא האיסור בקידושים עם הזר, היה הכהן יכול לייבם אותה. לאחר שיחלוץ לה היבם עדיין תהיה אסורה על השני בקנס.

כ. חזר הזר שגרשה מן הארוסין, ונשאה אחר שחלוץ לה יבמה - אין מוציאין אותה מידו^{נא}. אבל אם גרשה מן הנשואין, וחזר ונשאה אחר שחלוצה - מוציאין אותה; מפני שהיא דומה לאשת איש שנשאת ובה בעלה, שהיא אסורה על זה ועל זה, כמו שבארנו. והיבמה שזנת והיא [יבעדה] זקוקה -

אגרות קודש

ב"ה, ה' אייר, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על הודעתו מיום הולדת שלו.

הנה בטח יעלה לתורה בש"ק הבע"ל, וביום ההולדת עצמו יתן לצדקה קודם התפלה בבקר ולעת מנחה, וכן ככתוב בהיום יום - י"א ניסן - יתבודד לשעה וילמוד מאמר חסידות במקום שלבו חפץ, אבל אדעתי דנפשיה. ומה טוב אשר בש"ק שלאחר זה יחזור את המאמר כולו או עכ"פ חלק ממנו, בחבורה. ויתן השי"ת שיהי לאריכות ימים ושנים טובות ובעלי בתורת הנגלה והחסידות ובקרוב ממש ימצא זיווגו הטוב לפניו בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בברכה.

שיעורי רמב"ם - פרק אחד ליום

~ יום ראשון ב' אייר ~

הלכות תפלה וברכת בָּהֲנִים

פרק יד

דיני נשיאת כפיים.

א. בְּשִׁחְרִית בְּמוֹסָף וּבְנִעִילָה, הַכֹּהֲנִים נוֹשְׂאִין אֶת כַּפֵּיהֶם; אֲבָל בַּמִּנְחָה, אֵין נִשְׂיָאָת כַּפִּים, מִפְּנֵי שֶׁבַּמִּנְחָה כָּבֵד סִעְדוּ כָּל הָעָם, וְשָׂמָא שְׁתוּ הַכֹּהֲנִים זֵינן, וְשָׁפוּר אָסוּר בְּנִשְׂיָאָת כַּפִּים. וְאִפְּלוּ בְּיוֹם הַתַּעֲנִית, אֵין נוֹשְׂאִין כַּפֵּיהֶן בַּמִּנְחָה; גִּזְרָה מִנְחָה שֶׁל תַּעֲנִית, מִפְּנֵי מִנְחָה שֶׁל כָּל יוֹם.

(א) ומברכים את עם ישראל בברכת כהנים. (ב) שאין בו אכילה ושתייה כלל ואין חשש לשכרות.

ב. בַּמָּה דְּכָרִים אֲמוּרִים? בַּתַּעֲנִית שֶׁמִּתְפַּלְלִין בּוֹ מִנְחָה וְנִעִילָה, כְּגוֹן צוּם כָּפוּר וְתַעֲנִית צָבוּר; אֲבָל תַּעֲנִית שָׂאִין בּוֹ נִעִילָה, כְּגוֹן תַּשְׁעָה בָּאָב וְשִׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז, הוֹאִיל וּתְפִלַּת מִנְחָה שְׁלֵהֶן סְמוּךְ לִשְׁקִיעַת הַחֶמֶה - הֲרִי זֶה נִרְאִית בְּנִעִילָה וְאֵינָה מִתְחַלֶּפֶת בַּמִּנְחָה שֶׁל כָּל יוֹם, וְלִפְיָךְ יֵשׁ בָּהּ נִשְׂיָאָת כַּפִּים. וְכֵהֵן שֶׁעָבֵר וְעָלָה לְדוּכָן בַּמִּנְחָה שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים - הוֹאִיל וְהַדְּכָר יָדוּעַ שָׂאִין שָׁם שְׁכָרוֹת, הֲרִי זֶה נוֹשֵׂא אֶת כַּפֵּי; וְאֵין מוֹרִידִין אוֹתוֹ, מִפְּנֵי הַחֲשָׁד, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ 'פָּסוּל הִנֵּה, וְלִפְיָךְ הוֹרִידוּהוּ'.

(ג) שאין נשיאת כפיים בתפילת מנחה בתענית. (ד) שגזורים על הציבור מפני הצרות, כגון: בצורת ומגיפה כמבואר לעיל (פרק יב, הלכה יח). (ה) שהרי אין תפילת נעילה אחריה שיצטרכו בגללה להקדים תפילת מנחה. (ו) שבדרך כלל מקדימים בתפילתה ואיננה סמוכה לשקיעה.

ג. מִיֵּצֵד הִיא נִשְׂיָאָת כַּפִּים בְּגִבּוּלִין -כֹּל מְקוֹם חוּץ מִבֵּית הַמִּקְדָּשׁ? בְּעֵת שֶׁיִּגְיַע שְׁלִיחַ צָבוּר לַעֲבוּדָה, כְּשִׂיאָמַר 'רַצְהָ', כָּל הַכֹּהֲנִים הַעוֹמְדִין בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, נִעְקָרִין מִמְּקוֹמָן וְהוֹלְכִין וְעוֹלִין לְדוּכָן -[מְקוֹם מוֹגֵבָה]; וְעוֹמְדִין שָׁם, פְּגִיחֶם לְמוֹל הַהִיכָל וְאַחֲרֵיהֶן כָּלפִי הָעָם, וְאַצְבָּעוֹתֵיהֶן כְּפּוּפוֹת לְתוֹךְ כַּפֵּיהֶם, עַד שֶׁיִּשְׁלִים

שְׁלִיחַ צָבוּר הַהוּדָנָה -[בְּרַכַּת 'מוֹרִים']; מִחֲזִירִין פְּגִיחֶן כָּלפִי הָעָם, וּפּוֹשְׁטִין אֲצָבָעוֹתֵיהֶן, וּמַגְבִּיחִין יְדֵיהֶם כְּנֶגֶד כַּתְּפֵיהֶן, וּמִתְחִילִין "וְכִרְכָּךְ"¹⁰⁵; וְשְׁלִיחַ צָבוּר מִקְרָא אוֹתָם מְלָה מְלָה, וְהֵם עוֹנִין, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֲמוֹר לָהֶם"¹⁰⁶, עַד שֶׁמְשַׁלְּמִין פָּסוּק רִאשׁוֹן, כָּל הָעָם עוֹנִין 'אָמֵן'. וְחוֹזֵר שְׁלִיחַ צָבוּר וּמִקְרָא אוֹתָן פָּסוּק שְ�נֵי מְלָה מְלָה, וְהֵם עוֹנִין, עַד שֶׁמְשַׁלְּמִין פָּסוּק שְׁנֵי, וְכָל הָעָם עוֹנִין 'אָמֵן'. וְכֵן בְּפָסוּק שְׁלִישִׁי.

ד. כְּשִׁישְׁלִימוּ הַכֹּהֲנִים שְׁלֹשָׁה הַפָּסוּקִים, מִתְחִיל שְׁלִיחַ צָבוּר בְּכִרְכָּה אַחֲרֹנָה שֶׁל תַּפְלָה שֶׁהִיא 'שִׁים שְׁלוֹם', וְהַכֹּהֲנִים מִחֲזִירִין פְּגִיחֶן כָּלפִי הַקֹּדֶשׁ, וְאַחֵר כֶּף קוֹפֶצִין -[מִכּוּפָּסִים כְּרוּגִיל] אֲצָבָעוֹתֵיהֶן; וְעוֹמְדִין שָׁם בְּדוּכָן עַד שֶׁיִּגְמַר הַכִּרְכָּה, וְחוֹזֵרִין לְמִקְוָם.

ה. אֵין הַמִּקְרָא רִשְׁאֵי לְהַקְרוֹת לַכֹּהֲנִים, עַד שֶׁיִּכְלֶה 'אָמֵן' מִפִּי הַצָּבוּר; וְאֵין הַכֹּהֲנִים רִשְׁאִין לְהִתְחִיל בְּכִרְכָּה, עַד שֶׁיִּכְלֶה הַדְּבָר מִפִּי הַמִּקְרָא; וְאֵין הַצָּבוּר עוֹנִין 'אָמֵן', עַד שֶׁתְּכַלֶּה הַכִּרְכָּה מִפִּי הַכֹּהֲנִים; וְאֵין הַמִּקְרָא מִתְחִיל בְּכִרְכָּה אַחֲרָת, עַד שֶׁיִּכְלֶה 'אָמֵן' מִפִּי הַצָּבוּר. וְאֵין שְׁלִיחַ צָבוּר רִשְׁאִי לַעֲנוֹת 'אָמֵן' אַחֵר הַכֹּהֲנִים כְּשֶׁאָר הָעָם, שֶׁמָּא תִּשְׁרָף -[חֲתֻבָּלָה] דַּעַתוֹ וְלֹא יֵדַע אִיזוֹ כִּרְכָּה מִקְרָא אוֹתָן, אִם פָּסוּק שְׁנֵי, אוֹ פָּסוּק שְׁלִישִׁי.

(ז) הסיבה לכל הדינים האלה היא, כדי שישמעו את קולם כראוי, שאין שני קולות נשמעים בבת אחת.

ו. אֵין הַכֹּהֲנִים רִשְׁאִין לְהַחֲזִיר פְּגִיחֶן מִן הַצָּבוּר, עַד שֶׁיִּתְחִיל שְׁלִיחַ צָבוּר 'שִׁים שְׁלוֹם'; וְאֵינָן רִשְׁאִין לַעֲקֹר רִגְלֵיהֶן מִמְּקוֹמָן, עַד שֶׁיִּגְמַר שְׁלִיחַ צָבוּר 'שִׁים שְׁלוֹם'; וְאֵינָן רִשְׁאִין לְכַף קִשְׁרֵי אֲצָבָעוֹתֵיהֶן, עַד שֶׁיִּחֲזִירוּ פְּגִיחֶן מִן הַצָּבוּר. וּמִתְקַנֵּת רֶכֶן יוֹחֲנָן בֶּן זַבְּאִי, שֶׁלֹּא יַעֲלוּ הַכֹּהֲנִים לְדוּכָן כְּסִנְדְּלֵיהֶן^ט, אֲלָא עוֹמְדִין יַחֲפִין.

(ח) להסתובב לכיוון ההיכל, אחרי שגמרו לברך את העם. (ט) מחשש שמא תהיה לאחד הכהנים רצועה קרועה בסנדל

105. במדבר-נשא, ו, כד. 106. שם, פסוק כג.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הַדְּבָר הַנִּהְיָה מִיּוֹד הָאֵל וְהָאֵל, וְזֶה הוּא הַשֵּׁם
הַמְּפָרֵשׁ הָאֱמוּנָה בְּכָל מְקוֹם. וּבְמִדְיָהּ [מחוץ לבית המקדש]
אוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּכַנּוּיוֹ, וְהוּא אֵלֶּךָ דָּלַת נֹון יוֹד;
שְׂאִין מִזְכְּרִין אֶת הַשֵּׁם בְּכַתְּבוֹ אֶלָּא בְּמִקְדָּשׁ בְּלִבְדּוֹ.
וּמִשְׁמַת שְׁמֵעוֹן הַצִּדִּיק, פֶּסְקוֹ הַכֹּהֲנִים מְלַבְּרֵךְ בְּשֵׁם
הַמְּפָרֵשׁ, אֶפְלוּ בְּמִקְדָּשׁ - כְּדִי שְׁלֹא יִלְמַד אוֹתוֹ מִי
שְׂאִינוֹ הַגּוֹן; וְלֹא הָיוּ חֻקִּים הֶרְאִשׁוֹנִים מְלַמְּדִין
שֶׁזֶּה לְתַלְמִידֵיהֶם וּבְנֵיהֶם הַהֹגֵנִים, אֶלָּא אַחַת
לְשִׁבְעַ שָׁנִים. כָּל זֶה, גְּדֻלָּה [לכבוד] לְשִׁמוֹ הַנִּכְבָּד
וְהַנּוֹרָא.

~ נקודות משיחות קודש ~

"וְאָמַר אֶת הַשֵּׁם בְּכַתְּבוֹ".

בביאור מעלת שם הוי' לגבי שאר השמות, כתב ב'מורה
נבוכים' ש"כל שמותיו יתעלה המצויים בספרים כולם
נגזרים מן הפעולות, וזה מה שאין בו נעלם, זולתי שם
אחד והוא י"ד ה"א וא"ו ה"א שהוא שם המיוחד לו
יתעלה ולפיכך נקרא שם המפורש. . אבל שאר שמותיו
הקדושים מורים השיתוף מפני שהם נגזרים מפעולות
ימצא לנו כמותם".

ומסיים "כל השמות הללו הנגזרים לא נתחדשו כי אם
לאחר בריאת העולם. . שהם כולם שמות שהונחו כפי
הפעולות המצויות בעולם אבל כאשר תבונן בעצמותו
מעורטלת ומופשטת מכל פעולה, לא יהי' לו שום נגזר
(מן הפעולה) כלל, אלא שם אחד ומיוחד להורות על
עצמותו".

ושם א-ל הוא הראשון בשמותיו של הקב"ה המורים על
"תוארי" הקב"ה "כפי הפעולות המצויות בעולם" וכפי
שבאים בסדר י"ג מדות הרחמים שהשם א-ל הוא
הראשון המורה על "בעל התארים". וראה לקו"ש
שהכרעה ע"פ הקבלה כו' היא שמנין י"ג מדות
הרחמים מתחיל בשם א-ל כדאיתא בזוהר.

רשימות ח' מ"א עמוד 7 לקו"ש חל"ד עמוד 39 והע' 52

מתוך רמב"ם "פרדס המלך"

י.א. אֵין בְּרִכַּת כֹּהֲנִים נֶאֱמַרְתָּ בְּכָל מְקוֹם אֶלָּא
בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, שְׁנֵאמַר: "כֹּה תִבְרְכוּ אֶת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל" 107 - כִּן לְמַדוֹ שׁוֹמְעֵי שְׁמוּעָה [מעתיקי המסורת]
מִמֶּשֶׁה רַבֵּנוּ: "כֹּה תִבְרְכוּ", בְּעִמְדָה; "כֹּה

ויתבייש ולא ירצה שיתלוצצו עליו על כך ויתעכב כדי
לקשרה, ובינתיים יברכו הכהנים ויחשבו הציבור שהוא
פסול ולכן אינו ראוי לנשיאת כפיים. (י) ועם גרביים מותר.

ז. כְּשִׁיחֵיו הַכֹּהֲנִים מְבָרְכִין אֶת הָעָם, לֹא יִבְיטוּ
בָּעָם, וְלֹא יִסְיחוּ דַעְתָּן [מברכת הכהנים]; אֶלָּא יִהְיוּ
עֵינֵיהֶן פִּנְגֵּד הָאָרֶץ, כְּעוֹמֵד בַּתְּפִלָּה. וְאֵין אָדָם
רָשָׁאי לְהִסְתַּפֵּל בְּפָנֵי הַכֹּהֲנִים בְּשַׁעֲהָ שֶׁהֵן מְבָרְכִין,
כְּדִי שְׁלֹא יִסִּיחַ דַּעְתּוֹ; אֶלָּא כָּל הָעָם מִתְּפַנֵּין
לְשִׁמְעַ הַבְּרָכָה, וּמְכַנְּנִין פְּנֵיהֶן פִּנְגֵּד פְּנֵי הַכֹּהֲנִים,
וְאֵינָם מְבִיטִין בְּפָנֵיהֶן.

ח. אִם הָיָה הַכֹּהֵן הַמְּבָרֵךְ אֶחָד - מִתְּחִיל לְבָרֵךְ
מֵעַצְמוֹ, וְשְׁלִיחַ צָבוּר מְקַרָּא אוֹתוֹ מְלָה מְלָה, כְּמוֹ
שְׂאִמְרָנוּ. הָיוּ שָׁנִים אוֹ יָתֵר - אֵינָן מִתְּחִילִין לְבָרֵךְ,
עַד שִׁיִּקְרָא לָהֶן שְׁלִיחַ צָבוּר וְאָמַר לָהֶן 'כֹּהֲנִים',
וְהֵן עוֹנִין וְאוֹמְרִין 'יְבָרְכֶךָ'; וְהוּא מְקַרָּא אוֹתָן
מְלָה מְלָה, עַל הַסֵּדֶר שְׂאִמְרָנוּ.

יא) ואין שליח הציבור קורא לו: כהן! או כהנים! מכיוון
שאת הקריאה הזו של שליח הציבור להזמין את הכהנים
לומדים מדברי הפסוק "אמור להם" - מלשון רבים, ומשמע
שאומר לשניים ולא לאחד.

ט. כִּיצַד בְּרִכַּת כֹּהֲנִים בְּמִקְדָּשׁ? הַכֹּהֲנִים עוֹלִין
לְדוֹכָן־י אַחֵר שִׁישְׁלִימוּ עֲבוֹדַת תְּמִיד שֶׁל שַׁחַר,
וּמִגִּבְיֵיהֶן יִדְיָהֶם לְמַעַלָּה עַל גִּבֵּי רִאשִׁיָּהוּ,
וְאֶצְבְּעוֹתֵיהֶן פְּשוּטוֹת [=פתוחות], חוּץ מִפְּנֵהן גְּדוּל
שְׂאִין מִגִּבְיָהּ יִדְיוֹ לְמַעַלָּה מִן הַצִּיץ־י; וְאַחַד מְקַרָּא
אוֹתָן מְלָה מְלָה, כְּדֶרֶךְ שְׁעוֹשִׁין בְּגִבּוּלִין, עַד
שִׁישְׁלִימוּ שְׁלִשָּׁה הַפְּסוּקִים. וְאֵין הָעָם עוֹנִין 'אָמֵן'
אַחֵר כָּל פְּסוּק, אֶלָּא עוֹשִׁין אוֹתָהּ בְּמִקְדָּשׁ בְּרָכָה
אַחַת. וּכְשִׁישְׁלִימוּ, כָּל הָעָם עוֹנִין: 'בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל, מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם'.

יב) מעזרת ישראל היו עולים לעזרת כהנים במדרגה אחת
שגבוהה אמה, ועליה עמדה במה שבה היו שלוש מדרגות
שגובה כל אחת היה חצי אמה. (יג) טס של זהב שהיה על
מצחו של הכהן הגדול והיה חקוק עליו שם ה', ולכן לא
היה מרים ידו מעל הציץ מפני קדושתו.

י. וְאָמַר [המקריא והכהנים] אֶת הַשֵּׁם בְּכַתְּבוֹ, וְהוּא

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שני ג' אייר - ספר אהבה - הלכות תפלה וברכת כהנים קסה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מִשְׁתַּדְּלִין שְׂהִיָּה הַמִּקְרָא אוֹתָן יִשְׂרָאֵל - שְׁנֵאמָר:
"אָמור לָהֶם", מִכָּלֵל שְׁאִין הַמִּקְרָא מִהֵן.

תְּבָרְכוּ, בְּנִשְׁיַאת פְּפִים; "כֹּה תְּבָרְכוּ", בְּלִשׁוֹן
הַקֹּדֶשׁ; "כֹּה תְּבָרְכוּ", פָּנִים כְּנֶגֶד פָּנִים¹⁰⁸; "כֹּה
תְּבָרְכוּ", בְּקוֹל רֶם; "כֹּה תְּבָרְכוּ", בְּשֵׁם הַמִּפְרָשׁ,
וְהוּא שְׂהִיָּה בַּמִּקְדָּשׁ¹⁰⁹, כְּמוֹ שְׁאֵמָרְנוּ¹¹⁰.

יד) שיהיו פני הכהנים מול פני העם בשעת ברכתם.
(טו) הכוונה כאן רק על דין הברכה בשם המפורש, אבל כל
שאר הדינים המפורטים בהלכה זו נוהגים אותם גם בשאר
המקומות. (טז) לעיל בהלכה ט.

~ יום שני ג' אייר ~

פֶּרֶק טו

דברים המונעים מכהן לשאת כפיים; בית הכנסת
שכולו כהנים או שאין בו כהן כלל.

א. שֵׁשֶׁה דְּבָרִים מוֹנְעִין נִשְׁיַאת פְּפִים - הַלִּשׁוֹן,
וְהַמּוֹמִין, וְהַעֲבָרָה, וְהַשָּׁנִים, וְהַיִּין, וְטִמְאַת
הַיָּדִים. הַלִּשׁוֹן פִּיֻּצֵד? הַעֲלִיגִים שְׁאִין מוֹצִיאִין אֶת
הָאוֹתִיּוֹת כְּתֻקָּנָן, כְּגוֹן שְׁקוֹרִין לְאֶלְפִין עֵינִין^א,
וְלַעֲיִינִין אֶלְפִין, אוֹ לְשִׁבְלֵת סְבֻלָּת, וְכִיּוֹצֵא בָהֶן -
אִין נוֹשְׂאִים אֶת כַּפֵּיהֶן. וְכָךְ כַּבְּדִי פֶה וְכַבְּדִי
לִשׁוֹן, שְׁאִין דְּבָרֵיהֶן נִכְרִין [=מובנים] לִפְלֵ - אִין
נוֹשְׂאִין אֶת כַּפֵּיהֶן.

א) בימיהם היו יודעים להבחין בקריאה ובהגיית הדיבור בין
אלפיים לעיניים, אבל בימינו רוב העם אינו מבחין במבטא
הזה, ולכן אין זה פסול כיום.

ב. הַמּוֹמִין פִּיֻּצֵד? כֹּהֵן שֵׁשׁ מוֹמִין בִּידֵּיו אוֹ
בִּפְנֵיו אוֹ בְּרַגְלָיו, כְּגוֹן שֶׁהֵיוּ אֶצְבְּעוֹתָיו עֲקָמוֹת
[=כפופות] אוֹ עֲקוּשׁוֹת [=מעוותות], אוֹ שֶׁהֵיוּ יָדָיו כְּהֻקְנִיּוֹת
[=מלאות בהרות לבנות] - לֹא יִשָּׂא אֶת כַּפָּיו, לְפִי שֶׁהָעַם
מִסְתַּפְּלִין בּוֹ¹. מִי שֶׁהָיָה יָרִיד עַל זִקְנוֹ בְּשִׁעָה
שֶׁהוּא מְדַבֵּר, וְכֵן סוּמָא בְּאַחַת מַעֲיָנָיו - לֹא יִשָּׂא
אֶת כַּפָּיו; וְאִם הָיָה דָשׁ [=רגיל וידוע] בְּעִירוֹ וְהָיָה הַכֹּל
רְגִילִין בְּזֶה הַסּוּמָא בְּאַחַת מַעֲיָנָיו, אוֹ בְּזֶה שְׂרִירוֹ
זָב - מִתֵּר, לְפִי שְׁאִין הָעַם מִסְתַּפְּלִין בּוֹ². וְכֵן מִי
שֶׁהֵיוּ יָדָיו צְבוּעוֹת אִיסְטִיס וּפּוּאָה [=מיני צבעים], לֹא
יִשָּׂא אֶת כַּפָּיו; וְאִם הָיָה רֹב אֲנָשִׁי אוֹתָהּ הָעִיר
מְלֹאכְתָּן בְּכָךְ - מִתֵּר, לְפִי שְׁאִין מִסְתַּפְּלִין בּוֹ.

ב) וסיחו את דעתם מן הברכות. (ג) שהוא כבר אינו מושך
את תשומת ליבם.

ג. הַעֲבָרָה פִּיֻּצֵד? כֹּהֵן שֶׁהִרְג אֶת הַנֶּפֶשׁ, אֶפְלוּ

יב. אִין הַכֹּהֲנִים וְשְׁאִין כָּלֵל מְקוֹם [=אף פעם]
לְהוֹסִיף בְּרָכָה עַל שְׁלִשַּׁת הַפְּסוּקִים, כְּגוֹן: "ה'
אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵכֶם יִסֹּף עֲלֵיכֶם כְּכֶם אֵלֶּף פְּעָמִים"¹⁰⁸,
וְכִיּוֹצֵא בּוֹ - לֹא בְּקוֹל רֶם, וְלֹא בְּלִחָשׁ, שְׁנֵאמָר:
"לֹא תִסְפוּ עַל הַדָּבָר"¹⁰⁹. בְּשִׁעָה שֶׁכָּל כֹּהֵן עוֹלָה
לְדוּכָן, כִּשְׁהוּא עוֹקֵר רַגְלָיו לַעֲלוֹת, אוֹמֵר: "יְהִי
רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ, שֶׁתְּהִיָּה הַבְּרָכָה הַזֹּאת
שְׁצוּיָתָנוּ לְבָרֶךְ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּרָכָה שְׁלֵמָה, וְאַל
יְהִי בָּהּ מִכְשׁוֹל¹¹⁰ וְעוֹן, מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם". וְקֹדֶם
שִׁיחֲזִיר פָּנָיו לְבָרֶךְ אֶת הָעַם, מְבָרֵךְ: "בְּרוּךְ אַתָּה ה'
אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּקִדְּשָׁתוֹ שֶׁל
אַהֲרֹן, וְצוּנוּ לְבָרֶךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, בְּאַהֲבָה¹¹¹; וְאַחֵר
כֶּךְ מִחֲזִיר פָּנָיו לְצַבּוּר, וּמִתְחִיל לְבָרֵךְ. וְכִשְׁמִחֲזִיר
פָּנָיו מִן הַצַּבּוּר אַחֵר שֶׁהַשְּׁלִים, אוֹמֵר: 'עֲשִׂינוּ מַה
שִׁצִּירְתָּ עֲלֵינוּ, עֲשֵׂה עִמָּנוּ מַה שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ -
"הַשְׁקִיפָה מִמַּעַן קִדְּשֵׁךְ מִן הַשָּׁמַיִם, וּבָרֶךְ אֶת עַמְּךָ
אֶת יִשְׂרָאֵל"¹¹⁰.

יז) שלא אטיר בשעת ברכתי במחשבות אחרות שמבלבלות
את כוונת הברכה, וכן שלא אטעה בנוסח הברכה ובדיניה.

יג. כִּשְׁמִחֲזִירֵין הַכֹּהֲנִים פְּנִיָּה לְצַבּוּר לְבָרֵךְ, וְכִשְׁמִחֲזִירֵין פְּנִיָּה לְצַבּוּר אַחֵר שֶׁמְבָרֵכִין, לֹא
יִחֲזִירוּ אֶלָּא דֶּרֶךְ יָמִין, בְּכָל מְקוֹם; וְכֵן כָּל פּוֹנוֹת
שֶׁהִיָּה אָדָם פּוֹנֶה, לֹא יְהִיוּ אֶלָּא דֶּרֶךְ יָמִין.

יד. בַּמִּקְדָּשׁ - מְבָרֵכִין בְּרֶכֶת כֹּהֲנִים פַּעַם אַחַת
בַּיּוֹם, אַחֵר תָּמִיד שֶׁל שָׁחַר: בָּאִין וְעוֹמְדִין עַל
מַעֲלוֹת הָאוֹלָם [=מדריגות ההיכל], וּמְבָרֵכִין כְּדֶרֶךְ
שְׁאֵמָרְנוּ. אֲבָל בַּמִּדְיָנָה - מְבָרֵכִין אוֹתָהּ אַחֵר כָּל
תְּפִלָּה חוּץ מִמִּנְחָה, כְּמוֹ שְׁאֵמָרְנוּ. בְּכָל מְקוֹם,

108. דברים, א, יא. 109. דברים-זאתחנן, ד, ב. 110. דברים-כ"חבוא כו, טו.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ו. כֹּהֵן שֶׁלֹא הָיָה לוֹ דָּבָר מִכָּל אֱלוֹ הַדְּבָרִים
הַמוֹנְעִין אֶת נְשִׂיאת פָּסִים - אֵף עַל פִּי שֶׁאִינוֹ חֲכָם
וְאִינוֹ מְדַקְדָּק בַּמַּצּוֹת, אוֹ שֶׁהָיוּ הַבְּרִיּוֹת מְרֻנָּנִין
אַחֲרָיו [שְׂנַחְשֵׁד בַּעֲבִירוֹת], אוֹ שֶׁלֹא הָיָה מִשְׁאֵל וּמִתְנֶה
בְּצֶדֶק - הָרִי זֶה נוֹשֵׂא אֶת פָּסִיו, וְאִין מוֹנְעִין אוֹתוֹ;
לְפִי שֶׁזֶּה מַצּוֹת עֲשֵׂה עַל כָּל כֹּהֵן וְכֹהֵן שֶׁרָאוי
לְנְשִׂיאת פָּסִים, וְאִין אוֹמְרִין לְאָדָם רָשָׁע: 'הוֹסֵף
רָשָׁע, וְהַמְנַע מִן הַמַּצּוֹת'.

ז. וְאַל תִּתְּמָה וְתֹאמַר: 'וְיָמָה תוֹעִיל בְּרַכַּת הַדִּיּוֹט
זֶה?' - שֶׁאִין קִבּוּל הַבְּרָכָה תְּלוּי בַּכֹּהֲנִים, אֲלֵא
בְּהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְשָׂמוּ אֶת שְׁמִי עַל
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאִנִּי אֲבָרְכֵם"¹¹⁵ - הַכֹּהֲנִים עוֹשִׂין
מַצָּה שְׁנֻצָּטוּ בָּהּ, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרַחֲמָיו
מְבָרֵךְ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּחֻפְצוֹ.

ח. עַם [=אֲנָשִׁים] שֶׁהֵן אַחֲרֵי הַכֹּהֲנִים, אִין בְּכָלל
הַבְּרָכָה; וְהַעוֹמְדִין מִצִּדֵּיהֶן, הָרִי הֵן בְּכָלל הַבְּרָכָה.
וְאִם הָיְתָה מַחְצָה בֵּין הַכֹּהֲנִים וּבֵין הָעָם
הַמְתַּבָּרְכִים, אֲפֹלוּ הִיא חוֹמָה שֶׁל בְּרָזֶל - הוֹאִיל
וּפְנִיָּה לְמוֹל פְּנֵי הַכֹּהֲנִים, הָרִי הֵן בְּכָלל הַבְּרָכָה.

(י) מַכְיוֹן שֶׁנִּרְאָה כְּאִילוּ אֵין הַבְּרָכָה מִסְפִּיק חֲשׂוֹבָה לָהֶם
בְּשִׁבְלִי לַעֲזוֹב אֶת מְקוֹמָם וּלְבֹאֵל אֶל מוֹל הַכֹּהֲנִים לְהִתְבָּרֵךְ
כְּרָאוּי.

ט. נְשִׂיאת פָּסִים בַּעֲשָׂרָה, וְכֹהֲנִים מִן הַמִּנְיָן¹¹⁶.
בֵּית הַכֹּהֲנִים שֶׁכָּל כֹּהֵן, כָּל נְשִׂאִין אֶת פָּסֵיהֶם;
וְלָמִי הֵם מְבָרְכִין? לְאַחֲרֵיהֶן שֶׁבְּצִפּוֹן וְלְאַחֲרֵיהֶן
שֶׁבְּדִירוֹם¹¹⁷; וְכִי עוֹנָה אַחֲרֵיהֶן 'אֶמֶן'? הַנָּשִׁים
וְהַטָּף. וְאִם נִשְׁאַר שֵׁם עֲשָׂרָה כֹּהֲנִים יָתֵר עַל אֱלוֹ
שֶׁעָלוּ לְדוֹקֵן - הַעֲשָׂרָה עוֹנִין 'אֶמֶן', וְהַשָּׂאֵר
מְבָרְכִין¹¹⁸.

(יא) כְּלוֹמַר שֶׁבְּמִקְרָה שִׁישׁ תִּשְׁעָה יִשְׂרָאֵלִים וְכֹהֵן אֶחָד, הִכְהֵן
מִצֵּטְרָף לְמִנְיָן עֲשָׂרָה וּמְבָרְכִים. (יב) הַנִּמְצָאִים בְּשִׁדּוֹת
בַּעֲבוּדָתָם מִצִּפּוֹן הָעִיר וּמִדְּרוֹמָה, וּמִחֲמַת עֲבוּדָתָם הֵם
נֹאֲלָצִים שֶׁלֹא לְבֹאֵל לְבֵית הַכֹּהֲנִים לְהִתְבָּרֵךְ מִפִּי הַכֹּהֲנִים.
(יג) כְּלוֹמַר שֶׁאִם יֵשׁ שֵׁם עֲשָׂרָה כֹּהֲנִים בְּדִיּוֹק, כּוֹלֵם עוֹלִים
לְבָרֵךְ. וְאִם יֵשׁ שֵׁם יוֹתֵר מִעֲשָׂרָה, עֲשָׂרָה מֵהֶם עוֹנִים, וְהִיתֵר
מְבָרְכִים.

י. צָבוּר שֶׁלֹא הָיָה בֵּהֶן כֹּהֵן אֲלֵא שְׁלִיחַ צָבוּר
לְבָדוֹ, לֹא יִשָּׂא אֶת פָּסֵיו¹¹⁹; וְאִם הִבְטָחָתוֹ [בְּטוֹחַ בְּעֻמּוֹ]

בַּשָּׂגָה - אֵף עַל פִּי שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה, לֹא יִשָּׂא אֶת
פָּסִיו, שֶׁנֶּאֱמַר: "יָדִיכֶם, דְּמִים מְלֹאוֹ"¹²⁰, וְכֹתוּב:
"וּבְפִרְשֵׁיכֶם פָּסִיכֶם, אֲעֲלִים עֵינֵי מִכֶּם"¹²¹. וְכֹהֵן
שֶׁעָבַד עֲבוּדָה זָרָה - בֵּין בָּאֵס, בֵּין בַּשָּׂגָה¹²² - אֵף
עַל פִּי שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה, אִינוֹ נוֹשֵׂא אֶת פָּסִיו לְעוֹלָם,
שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא יַעֲלוּ כֹהֲנֵי הַבְּמֹת"¹²³; וּבְרָכָה
בַּעֲבוּדָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "לְשִׁרְתִּי וּלְכַרְףּ בְּשִׁמּוֹ"¹²⁴. וְכֵן
כֹּהֵן שֶׁנִּשְׁתַּמֵּד לַעֲבוּדָה זָרָה - אֵף עַל פִּי שֶׁחֲזַר בוֹ,
אִינוֹ נוֹשֵׂא אֶת פָּסִיו לְעוֹלָם. וְשָׂאֵר הַעֲבֻדוֹת, אִין
מוֹנְעִין.

(ד) כּוֹוֹנַת הַרְמַב"ם בַּהֲבֵאת פְּסוּקִים אֱלוֹ לומֵר, שִׁירֵי
שְׂרָצָה אִין רְאוּיֹת לְשִׁאת כְּפִיִּים, בַּהֲתָאם לְכָלל "אֵין
קְטִיגוֹר נַעֲשֶׂה סְנִיגוֹר"¹²⁵. (ה) שֶׁלֹא יָדַע שֶׁעֲבוּדָה זֹאת אִסוּרָה.

ד. הַשָּׂנִים בִּיצֵד? כֹּהֵן נָעַר - לֹא יִשָּׂא אֶת פָּסִיו,
עַד שֶׁיִּתְּמַלֵּא זִקְנוֹ. וְהִינֵן בִּיצֵד? מִי שֶׁשָּׁתָה רְבִיעִית
יֵין חֵי [שֶׁאִינוֹ מְעוּרָב בְּמִים] בְּבֵית אַחַת - אִינוֹ נוֹשֵׂא אֶת
פָּסִיו, עַד שֶׁיִּסְוֹר יֵינוֹ מַעֲלִיו, לְפִי שֶׁהִקְשָׁה בְּרָכָה
לְעֲבוּדָה¹²⁶. שָׁתָה רְבִיעִית יֵין בְּשִׁתִּי פְּעָמִים, אוֹ שֶׁנָּתַן
לְתוֹכָהּ מַעַט מִיָּם - מִתֵּר; וְאִם שָׁתָה יָתֵר מִרְבִּיעִית
- אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מְזוּג, אֵף עַל פִּי שֶׁשָּׁתָהּ בְּכִמְיָה
פְּעָמִים - לֹא יִשָּׂא אֶת פָּסִיו, עַד שֶׁיִּסְוֹר יֵינוֹ מַעֲלִיו.
וְכִמְיָה הִיא רְבִיעִית? אֲצַבְעִים עַל אֲצַבְעִים עַל רוֹם
אֲצַבְעִים וְחֲצִי אֲצַבֵּעַ וְחֲמִשָּׁה אֲצַבֵּעַ. וְזֶה הָאֲצַבֵּעַ
שֶׁמוֹשְׁחִין [-מוֹדֵם] בּוֹ בְּכָל הַתּוֹרָה כְּלָהּ, הוּא הַגּוֹדֵל;
וְהוּא הַנִּקְרָא 'בֵּהֶן יָד'.

(ו) כָּל עוֹד שֶׁלֹא הִגִּיעַ לְגִיל כֹּהֵן שֶׁרָאוי לְהִיּוֹת זָקֵן מֵלֵא.
(ז) וְהָרִי שִׁיכּוֹר אִסוּר לוֹ לְעִבּוֹד בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ.

ה. טְמֵאת הַיָּדִים בִּיצֵד? כֹּהֵן שֶׁלֹא נָטַל יָדָיו, לֹא
יִשָּׂא אֶת פָּסִיו; אֲלֵא נוֹטֵל יָדָיו בְּמִים עַד הַפֶּרֶק [-חִיבוֹר
כֶּף הַיָּד לְזִרְעוֹ], כְּדֶרֶךְ שֶׁמְקַדְּשִׁין לְעֲבוּדָה¹²⁷, וְאַחֲרַיָּהּ
מְבָרֵךְ, שֶׁנֶּאֱמַר: "שָׂאוּ יָדֵיכֶם קֹדֶשׁ, וּבִרְכּוּ אֶת
ה'"¹²⁸. וְהַחֲלָלִיט אִינוֹ נוֹשֵׂא אֶת פָּסִיו, לְפִי שֶׁאִינוֹ
בְּכַהֲנוֹ.

(ח) שֶׁעַל הַכֹּהֲנִים לְרַחוּץ אֶת יְדֵיהֶם לִפְנֵי שֶׁיִּנְגָּשִׁים לְעֲבוּדָתָם
בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וְכֹאמֹר בַּהֲלָכָה הַקּוּדְמַת שְׂדִינִי בְּרַכַּת
הַכֹּהֲנִים שׁוּוֹים לְדִינֵי הַעֲבוּדָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. (ט) שֶׁנּוּלֵד
מֵאֵב כֹּהֵן וְאִם גְּרוּשָׁה אִסוּרָה לְחַתּוּנָהּ לְאִבּוֹ הִכְהֵן.

111. ישעיהו, א, טו. 112. מלכים-ב, כג, ט. 113. דברים-עקב, י, ח. 114. תהלים, קלד, ב. 115. במדבר-נשא, ו, כו.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שלישי ד' אייר - ספר אהבה - הלכות תפילין ומוזוה וס"ת קסז

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יז) כלומר, מצד ההלכה הוא עובר רק על ביטול "מצוות עשה" אחת, זאת שנאמרה בה לשון צווי: "כה תברכו", אך חומרת המעשה גדולה יותר בעקבות שני הביטויים הנוספים הללו.

ברוך רחמנא דסייע

~ יום שלישי ד' אייר ~

הלכות תפילין ומוזוה וספר תורה

יש בכללן חמש מצוות עשה; וזה הוא פירוש:
(א) להיות תפילין על הראש; (ב) לקשרם על היד; (ג) לקבוע מוזוה בפתחי השערים; (ד) לכתוב כל איש ספר תורה לעצמו; (ה) לכתוב המלך ספר שני לעצמו, כדי שיהיו לו שני ספרי תורה. וביאור כל המצוות האלו - בפירקים אלו.

פרק א

יסודות דיני סת"ם, דיני הקלף ולמי מותר לכתוב סת"ם.

א. ארבע פרשיות אלו - שהן "קדש לי"¹, "והיה כי יבאך ה'"² שבספר ואלה שמות, ו"שמע"³, "והיה אם שמע"⁴ - הן שנקטבות בפני עצמן, ומחפין [=מכסים] אותן בעור, ונקראין 'תפילין';⁵ ומניחין אותן על הראש, וקושרין אותן על היד. ואפילו קוצו של אות אחת מארבע הפרשיות, [אם חסר] מעכב את [כשרות הפרשיות] כלן מן התורה, עד שיהיו נקטבות שלמות, כתיקון.

א) רבנו ציינ את מקור פרשה זו, כדי להדגיש שאין הכוונה לפרשת "והיה כי יבאך" שבספר דברים. (ב) שורש המילה תפילין הוא 'פלל', שפירושו הוא 'ויכוח' - 'הוכחה', בדומה לפסוק 'יעמוד פנחס ויפלל'. הסיבה

שהוא נושא את כפיו וחזרו לתפלתו [בלי להתבלבל], רשאי. ואם אין להן כהן כלל - כשיגיע שליח צבור ל'שים שלום', אומר: 'אלהינו ואלהי אבותינו, ברכנו בברכה המשלשת בתורה, האמורה לאהרן ולבניו כהנים עם קדושך, כאמור: "ברוך ה', וישמרה. יאר ה' פניו אליך, ויחנה. ישא ה' פניו אליך, וישם לך שלום. ושמו את שמי על בני ישראל, ואני אברכם"¹¹⁶. ואין העם עוזין 'אמן' י, ומתחיל ואומר 'שים שלום'.

יד) מחשש שמא יתבלבל ולא יוכל לחזור לתפילתו ולהמשיך ב'שים שלום'. טו) אחרי כל פסוק מפסוקי ברכה אלה, כי עניית אמן לשיטת הרמב"ם היא רק כשהכהנים בעצמם מברכים.

יא. כהן שנושא את כפיו בבית הכנסת זה, והלך לבית הכנסת אחר, ומצא צבור שמתפללין, ולא הגיעו לברכת כהנים - נושא ידיו להן, ומברכן; ואפילו כמה פעמים ביום. כהן שלא עקר רגליו ממקומו לעלות לדוכן בשעה שאמר שליח צבור 'רצה', שוב אינו עולה באותה התפלה^{טז}; אבל אם עקר רגליו לעלות - אף על פי שלא הגיע לדוכן אלא לאחר עבודה, הרי זה עולה ומברך.

טז) למדים זאת מדברי הפסוק 'וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם, וירד מעשות החטאת והעולה וגו'' (ויקרא ט, כב) שמשמע מפסוק זה שבעודו מתעסק בעבודה בירך את העם, לכן צריך הכהן לעקור רגליו בברכת 'רצה' שהיא ברכת העבודה.

יב. כל כהן שאינו עולה לדוכן, אף על פי שביטל מצות עשה אחת - הרי הוא פעוּבֵר על שלשה עשה, שנאמר: "כה תברכו"¹¹⁷, "אמור להם", "ושמו את שמי"^י. וכל כהן שאינו מברך, אינו מתברך. וכל כהן המברך - מתברך. שנאמר: "ואברכה מברכין"¹¹⁸.

116. במדבר-נשא, ו, כד-כו. 117. במדבר-נשא, ו, כג. 118. בראשית-לך-לך יב, ג. 1. שמות-בא, יג, א-י. 2. שם, פסוקים יא-טז. 3. דברים-ואתחנן, ו, ד-ט. 4. דברים-עקב, יא, יג-כא.

(א) . . הראש: מדוע מקדים הנחת תפילין של ראש לשל יד בכל מקום בו נזכרו מצוות אלו (בפירוט נפרד)? הביאור בזה בהבנת גדרן של מצוות אלו - לקו"ש חל"ט ע' 22. לקבוע: דיוק הלשון "לקבוע" ולא "לעשות" - לקו"ש ח"ז ע' 188 הע' 57 ושזה"ג. ונקראין תפילין: בהגדרת "חפצא" דתפילין - לקו"ש חכ"ט ע' 65 והע' 43.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ושינתן למחקר, הוא המהודר ביותר לכתיבת סת"ם. (ג) אך לכתחילה אין להשתמש בהם לכתיבה.

ה. אם בן, מה מעשה ההלכה שנאמר למשה מסיני, שיהיו כותבים בדיו? למעט שאר מיני צבעונים, כגון האדם והחיה וכיוצא בהן; שאם כתב בספרים או בתפילין או במזוזות אפלו אות אחת בשאר מיני צבעונים או בזהב - הרי אלו פסולים. ו. שלשה עורות הן - גויל, וקלף, ודוכסוסטוס

[כמבואר להלן]. פיצד? לוקחין עור הבמה או עור החיה, מעבירין שער ממנו תחלה; ואחר כך מולחין אותו במלח, ואחר כך מעבדין אותו בקמח, ואחר כך בעפצא וכיוצא בו מדברים שמקבצין את העור ומחזקין אותו. וזה הוא הנקרא 'גויל'.

(יד) הכוונה היא לכל דבר שיכול לעבד את העור, כמו סיד שכך אנו עושים היום.

ז. ואם לקחו העור אחר שהעבירו שער, וחלקו אותו בעכו לשנים, כמו שהעבדין עושים, עד שיעשה שני עורות - אחד דק, הוא שממול השער, ואחד עבה, והוא שממול הפער - ועבדו אותו במלח, ואחר כך בקמח, ואחר כך בעפצא וכיוצא בו - זה החלק שממול השער, נקרא 'דוכסוסטוס'; וזה שממול הפער, נקרא 'קלף'.

(ט) פירוש המילה 'דוכסוסטוס' הוא - מקום בשר. בשפה הקדומה מדי קוראים לבשר - 'סוסטוס', ו"דוך" - פירושו - מקום.

ח. הלכה למשה מסיני, שיהיו כותבין ספר תורה על הגויל, וכותבין במקום [שהיה] השער; ויהיו כותבין התפילין על הקלף, וכותבין במקום [שהיה] הפער; ויהיו כותבין המזוזות על הדוכסוסטוס, וכותבין במקום [שממול ה] השער. וכל הכותב בקלף במקום שער, או שכתב בגויל בדוכסוסטוס במקום [שממול ה] הפער - פסול.

ט. אף על פי שכן היא הלכה למשה מסיני, אם כתב ספר תורה על הקלף, פשוט; ולא נאמר 'גויל', אלא למעט הדוכסוסטוס, שאם כתב עליו הספר, פסול. וכן אם כתב המזוזה על הקלף או על הגויל, פשוט; לא נאמר 'על הדוכסוסטוס', אלא למצוה.

שהתפילין נקראות כך היא, מפני שהן מהוות הוכחה שהשכינה שורה על עם ישראל, כפירוש חז"ל על הפסוק "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך". (ג) ארבע הפרשיות האלו בלבד נבחרו מכל פרשיות התורה להכניסן בתפילין, מכיוון שבפרשיות הללו נאמרו מצוות קבלת עול מלכות שמים והאמונה באחדות ה', ומסופר בהן על יציאת מצרים שהיא הוכחה לאמונה בבורא העולם. שלושת העניינים האלו הם מיסודות היהדות. (ד) הקצה התחתון של האות י', או הנקודה שבראש האות י' הדומה לתג.

ב. וכן שתי פרשיות שבמזוזה - שהן "שמע" ו"והיה אם שמע" - אפלו אות אחת משתי הפרשיות, אם חסר קוצו, מעבב מן התורה, עד שיהיו שתיהן נכתבות שלמות. וכן ספר תורה שחסר אפלו אות אחת, פסול.

ג. עשרה דברים יש בתפילין - כלן הלכה למשה מסיני, וכלן [אם חסרים] מעבדין; לפיכך, אם שנה באחת מהן, הרי התפילין פסולות. שנים מהן בכתבתן, ושמונה בחפזן וקשירת רצועותיהן; ואלו הן השנים שבכתבתן - שכותבין אותן בדיו, ושיהיו נכתבין על הקלף.

(ה) בעור הבתים המכסה את הפרשיות. (ו) דיו בצבע שחור, ולא בצבעים אחרים, כמבואר להלן. (ז) על חלק העור שנקרא 'קלף', ולא על חלקי עור אחרים, כמבואר להלן.

ד. פיצד מעשה הדיו? מקבצין [את הפיח הנוצר] העשן של שמנים, או של זפת ושעור וכיוצא בהן; וגובלין [=לשים] אותן בשרף האילן, ובמעט דבש, ולותתין [=מרטבים] אותו הרבה ודכין [=מועכים] אותו, עד שיעשה רקיקין [=פיסות שטוחות]; ומיבשין אותו, ומצניעין אותו. ובשעת כתיבה, שורהו במי עפצא [=מי פרי האלון] וכיוצא בו, וכותב בו - שאם תמחקנו, נמחק. וזה הוא הדיו שמצוה מן המבחר לכתב בו ספרים [=ספרי תורה] תפילין ומזוזות; ואם כתב שלשתן [=ספרים תפילין ומוזוה] במי עפצא ונקלונתוס [=בתוספת חומצת נחושת], שהוא עומד ואינו נמחק - פשרין.

(ח) לחלוחית הנוטפת מהעץ. (ט) הדבש מאוד סמיך ולכן הוא מועיל בגיבול השרפים. (י) החומר של הדיו משתמר יותר כשהוא יבש. (יא) כדי שבמקרה של טעות, הסופר יוכל למחוק את הדיו ולכתוב מחדש. (יב) דיו העשוי מעץ

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שלישי ד' אייר - ספר אהבה - הלכות תפילין ומוזוה וס"ת קסט

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מִן הַתֵּבָה, שֶׁהָפֵל גֹרְסִין פְּרָשִׁיּוֹת אֱלֹהִים; אֲבָל סֵפֶר תּוֹרָה, אֲסוּר לִכְתֹּב בּוֹ אֶפְלוֹ אוֹת אַחַת שְׁלֹא מִן הַתֵּבָה.^י

(כד) פרשיות התפילין מכוסות בתוך הבתים ואין אפשרות להוציא אותם סתם, לעומת המזוזה שפתיחתה קלה יותר ולכן היא חייבת בשרטוט. סיבה נוספת לכך היא, מכיוון שכותבים את התפילין על קלף דק ויש לחשוש שהשרטוט יקרע את הקלף. להלכה כתב הטור, שמי שלא יודע לשמור על שורה ישרה ישרטט גם בתפילין, מפני החיוב שכל מה שכותבים למצווה צריך שיראה יפה ומהודר. (כה) מותר לכתוב תפילין ומזוזות בעל פה מכיוון שאומרים פרשיות אלו כל יום, ואין חשש שיחסירו משהו בכתביה. (כו) מכיוון שהכותב יכול להתבלבל ולהחסיר אות או לכתוב אות מיותרת.

יג. סֵפֶר תּוֹרָה תִּפְּלִין וּמִזְוֹזוֹת שֶׁכֶּתֵּב מִן =שאינו מאמין^י, יִשְׁרְפוּ^כ. כֶּתֵּב גּוֹי, אוֹ יִשְׂרָאֵל מְשֻׁמָּד -שמהמר את דתו^י, אוֹ מוֹסֵר כֶּחַ, אוֹ עֶבֶד, אוֹ אִשָּׁה כֶּסֶּ, אוֹ קִטָּן ל - הָרִי אֱלוֹ פִּסּוּלִין וְיִגְזְלוּ, שְׁנֵאמַר: "וּקְשַׁרְתֶּם... וּכְתַבְתֶּם"⁵ - כָּל שֶׁמְזַהֵר עַל הַקְּשִׁירָה וּמֵאֲמִין בָּהּ, הוּא שְׁכוֹתֵב^{לא}. נִמְצָאוּ בְּיַד מִין וְאִין יָדוּעַ מִי כֶּתֵּב, יִגְזְלוּ^ב; נִמְצָאוּ בְּיַד גּוֹי, פֶּשְׁרִין^ל. וְאִין לֹאֲחִין סִפְרִים תִּפְּלִין וּמִזְוֹזוֹת מִן הַגּוֹיִם בְּיָתֵר עַל דְּמִיָּה, שְׁלֹא לְהַרְגִּיל אוֹתָן לְגִבּוֹן וּלְגִזְלָן.

(כז) ולא מספיק רק לגנוז אותם, אלא שורפים כדי שלא יישאר זכר לכפירה. (כח) אדם שמיידע את השלטונות או אנשים אלימים על נכסים שיש ליהודי אחר, כדי שייקחו לו אותם. (כט) עבד ואשה פטורים ממצוות עשה התלויות בזמן, ופטורים מלהניח תפילין שמצווה להניח רק ביום. (ל) שאינו חייב במצוות. (לא) אולם, למרות שעבד ואשה פטורים רק ממצוות תפילין, המזוזות שכתבו גם פסולות, מכיוון שמצוות מזוזה נכתבה בתורה בסמוך למצוות תפילין שנאמר: "וקשרתם... וכתבתם על מזוזות", ולמדו מכך חז"ל שכל הדינים בכתבת תפילין הם גם במזוזה. וכן גם ספר תורה שכתבו פסול, קל וחומר מתפילין ומזוזות. (לב) כי יש ספק, אם האפיקורס כתב בעצמו את התפילין או מצא אותם. (לג) כי סתם גוי לא יודע לכתוב תפילין, וכנראה קנה אותם מישראל.

יד. סֵפֶר תּוֹרָה תִּפְּלִין וּמִזְוֹזוֹת, שֶׁכֶּתֵּב עַל גִּבִּי עוֹר בְּהֶמָּה וְחִיָּה וְעוֹף הַטֹּמְאִין, אוֹ עַל גִּבִּי עוֹרוֹת שְׂאִינָן מְעַבְדִּין, אוֹ שֶׁכֶּתֵב סֵפֶר תּוֹרָה אוֹ תִּפְּלִין עַל עוֹר שְׂלֹא עֶבֶדָן לְשִׁמָּן - הָרִי אֱלוֹ פִּסּוּלִין^{יד}.

(טז) כיום נהוגים לכתוב את ספרי התורה לכתחילה על קלף ולא על גוויל, מכיוון שהקלף יותר משובח כי הוא מעובד משני צדדיו, וגם כי משקלו יותר קל מהגוויל. (יז) עד כאן התבארו שתי ההלכות למשה מסיני בכתבת התפילין, ומכאן ואילך הרמב"ם מפרש בהרחבה את כל הדינים הנוגעים לשתי הלכות אלו. את שמות הדברים השייכים לחיפוי התפילין ולרצועותיהן, מונה הרמב"ם להלן בפרק ג.

י. אִין כּוֹתְבִין סִפְרִים תִּפְּלִין וּמִזְוֹזוֹת, עַל גִּבִּי עוֹר בְּהֶמָּה טֹמְאָה וְחִיָּה וְעוֹף הַטֹּמְאִים; אֲבָל כּוֹתְבִין עַל גִּבִּי עוֹר בְּהֶמָּה וְחִיָּה וְעוֹף הַטֹּהֲרִין, וְאֶפְלוֹ נִבְלוֹת^י וּטְרֵפוֹת^י שְׁלֵהֵן. וְאִין כּוֹתְבִין עַל גִּבִּי עוֹר הֶדְג הַטֹּהֲרִין, מִפְּנֵי הַזֵּהֲמָה [-ליכלוך], שְׂאִין זֵהֲמָתוֹ פּוֹסְקָת בְּעַבְדָּה^כ.

(יח) בעלי חיים כשרים שמתו מעצמם ולא נשחטו, או שלא נשחטו כהלכה. (יט) בעלי חיים כשרים שנשחטו כהלכה, אבל נמצא בגופן מין משמונה עשר מיני טריפה המנויים במסכת חולין. ולמרות שהם אסורים באכילה, מותר לכתוב עליהם כי הרי הם ממין המותר. (כ) ובעקבות הלכך אין אפשרות לכתוב על עור הדג כתיבה חלקה ורצופה.

יא. גוֹיִל שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה, וְקִלְף שֶׁל תִּפְּלִין אוֹ שֶׁל סֵפֶר תּוֹרָה - צְרִיף לְעַבֵּד אוֹתָן לְשִׁמָּן [-לשם קדושת מצוות]; וְאִם עֶבֶדָן שְׁלֹא לְשִׁמָּן, פִּסּוּלִין. לְפִיכָּה, אִם עֶבֶדָן הַגּוֹי, פִּסּוּלִין; אִף עַל פִּי שְׂאֵמְרָנוּ לוֹ לְעַבֵּד עוֹר זֶה לְשֵׁם הַסֵּפֶר אוֹ לְשֵׁם הַתִּפְּלִין - פִּסּוּלִין; שֶׁהַגּוֹי עַל דַּעַת [-כוונת] עֲצָמוֹ הוּא עוֹשֶׂה, לֹא עַל דַּעַת הַשּׂוֹכֵר אוֹתוֹ^{כא}. לְפִיכָּה, כָּל דְּבַר שֶׁצְרִיף מַעֲשֶׂה לְשִׁמּוֹ^{כב} - אִם עֲשָׂהוּ הַגּוֹי, פִּסּוּל. וּמִזְוֹזָה, אִינָה צְרִיכָה עֲבָדָה לְשִׁמָּה^{כג}.

(כא) הוא אינו מתחשב בדעת מי ששכר אותו ויכול לכוון לדברים אחרים. (כב) כמו כתיבת גט שצריכה להיות לשם האיש והאשה, או טוויית ציצית שצריכה להיות לשם מצוות ציצית. (כג) מכיוון שתפילין וספר תורה עצם הכתיבה שלהם היא המצווה בעצמה, לכן יש חשיבות גדולה גם בעיבוד ובהכנה שלהם. לעומת זאת המזוזה כל עוד אין פתח להניח אותה, אין מצווה בכתבתה ולכן העיבוד וההכנה לא מוכרחים להיות 'לשמה'.

יב. הִלְכָּה לְמַעַשֵׁה מְסִינִי, שְׂאִין כּוֹתְבִין סֵפֶר תּוֹרָה וְלֹא מִזְוֹזָה, אֲלָא בְּשִׁרְטוּט [קרי' ישרים על הקלף ליישר הכתב]; אֲבָל תִּפְּלִין, אִינָן צְרִיכִין שִׁרְטוּט, לְפִי שֶׁהֵן מְחַפִּין^{כד}. וּמִתֵּר לִכְתֹּב תִּפְּלִין וּמִזְוֹזוֹת שְׁלֹא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

אחר שיעצאו מתחת ידו: 'לא כתבתי האזכרות [שמות הקב"ה] שבהן לשמן' [עם כוונה לקדושת השם] - אינו נאמן לפסלן, אבל נאמן להפסיד כל שכוונתו. ולמה אינו נאמן לפסלן? שמה לא נתבון אלא להפסיד על הלוקח^{מב}, או על זה ששכרו, ודמה [הסופר חשב] שאינו מפסיד באמירה זו אלא שבר האזכרות^{מג}. לפיכך, אם אמר: 'ספר תורה זה', או 'תפילין אלו' - עורות שלהן, אינם מעבדות לשמן - מתוך שנאמן להפסיד שכרו, נאמן לפסלן; שהרי הכל יודעים, שאם אין העורות מעבדים לשמן, אין לכלל שכר^{מד}.

(מ) מכיוון שלדברי הסופר הוא לא כתב את שם השם בכוונה, וכל ספר תורה שלא נכתב שם השם בכוונה - פסול, ואינו שווה כלום לבעליו. (מא) אם אנו מאמינים לדברי הסופר שהעיד שכתב את שם השם ללא כוונה, ולכן הוא מפסיד את שכרו, מדוע לא מאמינים לו ונפסול גם את הספר? (מב) לגרום הפסד לקונה. (מג) שבר הכתיבה של שמות השם, ולא חשב שכתוצאה מאמירתו הוא יפסיד את שכר כל הכתיבה, והוא היה מוכן להפסיד מעט כדי לגרום לקונה הפסד גדול. (מד) במקרה של פסילת העורות יודע הסופר שיפסיד את כל שכר עבודתו, ולכן אין חשש שיעיד על פסילתן רק כדי לצער את הקונה.

יט. אין בותבין תפילין ומוזוזות, אלא בכתב אשורי^{מה} והתירו בספרים [ספרי תורה], לכתבן אף ביוני^{מי} בלבד; וכבר נשתקע [נעלם] יוני מן העולם, ונשתבש ואבד - לפיכך אין בותבין היום שלשון, אלא אשורי. וצריך להזהר בכתבתן, כדי שלא תדבק אות לאות - שכל אות שאין העור מקיף לה מארבע רוחותיה, פסולה; וכל אות שאין התינוק שאינו לא חכם ולא סכל [טיפש] יכול לקרואה, פסולה^{מו}. לפיכך, צריך להזהר בצורת האותיות, שלא תדמה הי"ד לז"ו, ולא ז"ו ליו"ד; ולא כ"ף לבית"ת, ולא בית"ת לכ"ף; ולא דל"ת לרי"ש, ולא רי"ש לדל"ת; וכן כל פיוצא בהן, עד שיריון הקורא בהן.

(מה) הכתב שכותבים היום לסת"ם, ונקרא אשורי, מלשון מאושר (מובחר), ובכתב זה ניתנה תורה לישראל. כתב זה לא משתנה ומקפידים בצורת כתיבתו שיהיו הבדלים ברורים בצורת האותיות. (מו) מותר לכתוב גם בכתב יווני וגם בשפה היוונית, מכיוון שחכמים בדקו ומצאו שהתורה

(לד) לעיל בהלכות יי"א כתב הרמב"ם שצריך לעבד את העורות לשם המצווה, וכאן מוסיף שאפילו אם כבר כתבו על הקלף שלא עובד לשם המצווה, התפילין או ספר התורה יהיו פסולים אפילו בדיעבד.

טו. הכותב ספר תורה תפילין ומוזוזות, ובשעת כתיבה לא היתה לו כוונה [לשם קדושת השם], וכתב אזכרה מן האזכרות [שם משמות שאינם נמחקים] שבהן שלא לשמן - פסולין. לפיכך, הכותב את השם - אפילו מלך ישראל שואל בשלומו, לא ישיבנו^{מז}; היה כותב שנים שלשה שמותיו - הרי זה מפסיק ביניהן, ומשיב.

(לה) החשש הוא, שמא כאשר המלך ידבר אתו, הוא ישכח לכוון בכתיבת שם השם ויפסול את הקלף, ואין אפשרות למחוק שם השם ולכתוב שוב. אבל אם מלך גוי שואל בשלומו מותר לענות לו, מחשש שיפגע בו אם לא יענה לו. (לו) כגון שכתב "ה' אלונינו ה'" שבפסוק "שמע ישראל".

טז. הטובל את הקולמוס [עט סופרים] לכתב את השם - לא יתחיל מאות השם^{מז}, אבל מתחיל הוא מאות שלפניו. שכח לכתב את השם, תולה אותו בין השיטות [השוורות]; אבל מקצת השם בשיטה ומקצתו תלוי, פסול. ובשאר התבות - אם שכח, כותב מקצת התבה בשיטה ומקצתה למעלה. במה דברים אמורים? בספר תורה; אבל במוזוזות ותפילין, אין תולין בהן אפילו אות אחת, אלא אם שכח אפילו אות אחת, גונז מה שכתב וכותב אחרת. ומתיר לכתב את השם על מקום הגדר [שנגדר הדיו אחר שהתייבש] ועל מקום המחק [שנמחק דיו קודם שהתייבש], בכלל.

(לז) מכיוון שלאחר טבילת הקולמוס בדיו, מצוי יותר שנשפך דיו על הכתב והמילה הנכתבת נפסלת, ובשם השם לא יהיה ניתן לתקן.

יז. בותבי ספרים תפילין ומוזוזות, אסור להם להפך את היריעה על פניה^{מח}; אלא פורש עליה בגד^{לט}, או פופלה.

(לח) כדי להגן על הכתב שלא יעלה עליו אבק, כי יש בכך בזיון. (לט) אבל אם אין לו בגד, עדיף שיהפוך היריעה ולא להשאיר את הכתב מגולה, כי יש בזה בזיון יותר גדול.

יח. ספר תורה תפילין ומוזוזה, שאמר הסופר

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי ה' אייר - ספר אהבה - הלכות תפילין ומזוזה וס"ת קעא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

פסלן. וְשֵׁלֶשׁ הַפְּרָשִׁיּוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת, בְּלֵן פְּתוּחוֹת; וּפְרָשָׁה אַחֲרוֹנָה שֶׁהִיא "וְהָיָה אִם שָׁמַע", סְתוּמָּה. ג. וְצִרִיף לַהֲזָהָר [בכתיב] בְּמֵלָא וְחֶסֶר, עַד שֶׁיְהִי אַרְבַּעַתָּן כְּתוּבוֹת כְּמוֹ שֶׁהֵן כְּתוּבוֹת בְּסֵפֶר תּוֹרָה הַבְּדוּק [-המוגה]; שָׁאם כְּתֵב הַחֶסֶר מְלֵא - פֶּסֶל, עַד שֶׁיִּמְחַק הֵיתֵר; וְאִם כְּתֵב הַמֵּלָא חֶסֶר - פֶּסֶל, וְאִין לוֹ תִּקְנָהּ. וְאֵלּוּ הֵן הַחֲסֵרוֹת וְהַמֵּלָאוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּאֲרֵבַע פְּרָשִׁיּוֹת אֵלּוּ:

ג) מילה שלפי המסורת צריך לכותבה בכתיב חסר, ללא ו' או י', כגון שכתב "יביאך" במקום "יבאך". (ד) ולאחר שמוחקים אות מיתרת בספר תורה, צריך לתקן ולהרחיב את האותיות שלפניה ולאחריה כדי שלא ישאר מקום ריק ויראה כשתי מילים. (ה) אי אפשר להוסיף אות בתפילין ומזוזות, כי הם צריכים להיכתב 'כסדרן', מהתחלה לסוף ולא לדלג על שום אות באמצע. אולם, ספר תורה למרות שקדושתו גדולה מתפילין ומזוזות, מותר להוסיף בו אותיות שלא לפי סדר הכתיבה במקרה שהחסירו.

ד. פְּרָשָׁה רֵאשׁוֹנָה - "קִדְּשׁ לִי כָל בְּכוֹר" מְלֵא, "זְכוֹר" מְלֵא, "בְּחֻזֶּק" חֶסֶר, "הוֹצִיא" מְלֵא, "יִצְאִים" חֶסֶר וְאֵין, "וְיִבְאֶךָ" מְלֵא, "וְהֶאֱמַרְי" חֶסֶר, "וְהִיבֹסִי" מְלֵא, "לְאַבְתִּיךָ" חֶסֶר וְאֵין, "הַעֲבֹדָה" חֶסֶר, "מִצַּת" חֶסֶר, "הַשְּׂבִיעִי" מְלֵא, "מִצּוֹת" מְלֵא, "שָׁאֵר" חֶסֶר, "גְּבֻלְךָ" חֶסֶר, "בְּעֶבֶר" מְלֵא, "לְאוֹת" מְלֵא, "וּלְזָכְרוֹן" מְלֵא, "עֵינֶיךָ" מְלֵא, "תּוֹרַת" מְלֵא, "הוֹצֵאָךָ" חֶסֶר וְיֵד, "הַחֻקָּה" חֶסֶר, "לְמוֹעֲדָה" מְלֵא.

ה. פְּרָשָׁה שְׁנִיָּה - "וְהָיָה כִּי יִבְאֶךָ" חֶסֶר, "וְלֹאֲבַתִּיךָ" חֶסֶר וְאֵין, "חֲמוֹר" חֶסֶר, "בְּכוֹר" מְלֵא, "בְּחֻזֶּק" חֶסֶר, "הוֹצִיאָנוּ" מְלֵא, "וַיַּהֲרֹג" חֶסֶר, "בְּכוֹר" מְלֵא, "מִבְּכוֹר" חֶסֶר, "וְעַד בְּכוֹר" מְלֵא, "וַיַּבֵּחַ" חֶסֶר, "וְכָל בְּכוֹר" מְלֵא, "לְאוֹת" מְלֵא, "וַיִּדְּכָה" כְּתוּב בְּהֵא, "וּלְטוֹטְפַת" חֶסֶר וְאֵין אַחֲרוֹנָה, "עֵינֶיךָ" מְלֵא, "בְּחֻזֶּק" חֶסֶר, "הוֹצִיאָנוּ" מְלֵא.

ו. פְּרָשָׁה שְׁלִישִׁית - "שָׁמַע": "מֵאֲדָךְ" חֶסֶר, "לְבִנֶיךָ" מְלֵא, "בְּבִיתְךָ" בְּלֵא וְיֵד שְׁנִיָּה, "וּבִקְוֶמְךָ" מְלֵא, "לְאוֹת" מְלֵא, "וַיִּדְּךָ" בְּלֵא וְיֵד שְׁנִיָּה, "לְטוֹטְפַת" חֶסֶר שְׁנִי וְאֵין, "עֵינֶיךָ" מְלֵא, "מִזְזוֹת" חֶסֶר וְאֵין רֵאשׁוֹנָה, "בֵּיתְךָ" בְּלֵא וְיֵד שְׁנִיָּה, "וּבִשְׁעָרֶיךָ" מְלֵא.

יכולה להתרגם בצורה מושלמת רק בשפה היוונית. סיבה נוספת לכך, מכיוון שהחכמים תרגמו את התורה בזמן תלמי המלך ליוונית, ותרגום זה התפרסם אצל כל ישראל והיה מוכר ליהודים כמעט כמו אשורית. (מז) התינוק המדובר כאן הוא ילד קטן שיודע את צורת האותיות אבל לא יודע לקרוא מילים, אם הוא מזהה את צורת האות - האות כשרה.

כ. עוֹר שֶׁהָיָה נָקוּב, לֹא יִכְתֵּב עַל גְּבִי הַנֶּקֶב. וְכָל נָקֵב שֶׁהָיָה עוֹבְרַת עָלָיו - אֵינוֹ נָקֵב, וּמִתָּר לְכַתֵּב עָלָיו; לְפִיכָךְ, מִתָּר לְכַתֵּב עַל גְּבִי עוֹר הָעוֹף שֶׁנִּתְעַבְּדָּהּ. נָקֵב הָעוֹר אַחֵר שֶׁנִּכְתֵּב - אִם נָקֵב בְּתוֹךְ הָאוֹתֹמֹט, כְּגוֹן תוֹךְ הָאֵל אוֹ תוֹךְ מֶם, וְכֵן בְּשָׂאֵר אוֹתוֹת - פְּשָׁרִי. נָקֵב בִּירָף [-רגל] שֶׁל אוֹת עַד שֶׁנִּפְסְקָה - אִם נִשְׁתַּיֵּר מִמֶּנָּה [-מהחלק שלמעלה מהנקב] מְלֵא אוֹת קִטְנָה [-אות י'], כְּשֶׁר; וְהוּא [-ובלבד], שֶׁלֹּא תִדְמָה לְאוֹת אַחֶרֶת. וְאִם לֹא נִשְׁתַּיֵּר מִמֶּנָּה מְלֵא אוֹת קִטְנָה, פְּסוּלָה.

(מח) בעור העוף יש נקבים, אך מכיוון שנקבים אלו מאוד קטנים שלא מפריעים לרצף הכתיבה ולא יוצרים חורים באותיות, מותר לכתוב עליו. (מט) במקום הריק שבחלק הפנימי של האות. (נ) מכיוון שהאות עצמה נשארת שלמה.

~ יום רביעי ה' אייר ~

פֶּרֶק ב

דיני בתי התפילין והפרשיות.

א. פִּיצֵד כּוֹתְבִין אֶת הַתְּפִלִּין? שֶׁל ראש - כּוֹתְבִין אַרְבַּע הַפְּרָשִׁיּוֹת עַל אַרְבַּעַת קְלָפִים, וְגוֹלְלִין כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְבִדּוֹ, וּמַנִּיחִין אוֹתָן בְּאַרְבַּעַת בָּתִּים שֶׁהֵן מְחַבְּרִין בְּעוֹר אֶחָד; וְשֶׁל יָד - כּוֹתְבִין אֶת אַרְבַּע הַפְּרָשִׁיּוֹת בְּאַרְבַּעַת דְּפִין [-טורים] עַל קֶלֶף אֶחָד, וְגוֹלְלִין כְּמִין סֵפֶר תּוֹרָה מְסוּפּוֹ לְתַחֲלוּתָהּ, וּמַנִּיחוּ בְּבֵית אֶחָד.

א) את ארבעת פרשיות התפילין יש לשים בבית אחד המחולק לארבעה תאים. (ב) כדי שבפתיחת הקלף יראו תחילה את הפרשה הראשונה לפי הסדר.

ב. וְצִרִיף לַהֲזָהָר בְּפְרָשִׁיּוֹת - שָׁאם עֲשֵׂה הַסְתוּמָּה [-שמתחילה מאמצע השורה] פְּתוּחָה [-שמתחילה בשורה חדשה] או הַפְּתוּחָה סְתוּמָּה [התחיל פרשה פתוחה באמצע או בסוף השורה],

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ו) צריך לפתוח את בתי התפילין ולבדוק את כשרות הפרשיות עצמן אם נכתבו כהלכה, ולכתחילה צריך לקנות דווקא מסופר ממוחה כי זה בזיון לפתוח את התפילין, ואם אפשר להימנע מלפתוח את התפילין ולקנות ממישהו שלא יצריך בדיקה, עדיף. ז) הקונה צריך לדעת שכותב התפילין בקי בכתיבת תפילין גם של יד וגם של ראש. ח) הסופר שכתב את תפילין האלו עבור המוכר. ט) וההנחה היא שכולן נכתבו על ידי איש אחד, שהרי הן היו אצל המוכר בחבילה אחת. י) כל חבילה צריכה בדיקה לעצמה ואין סומכים על חבילה אחת כשרה להוכיח על החבילות האחרות.

יא. הכותב תפילין בכתב ידו, או שלקחן מן הממחה, או משאר אדם ובדקן והחזירן לעורן - לעולם אינו צריך לבדקן פעם אחרת, ואפלו אחר כמה שנים; כל זמן שחפזין שלם, הרי הן בתוקמן, ואין חוששין להן שמא נמחקה אות מתוכן או שנקבה. הלל הזקן היה אומר: 'אלו, משל אבי אמאי'.

יא) ובעקבות זאת אינן צריכות בדיקה. יב) ולא בדק את תפילין הללו אף פעם. הסיבה שאין חובה לבדוק תפילין, מכיוון שהן נמצאות באוויר ולא חנוקות ולכן הם לא נהרסות. אולם, תפילין שמסיבה כלשהי לא מניחים אותן כל יום, צריך לבדוק אותם פעמיים בשבע שנים כי יש חשש שמא נפגעו.

~ יום חמישי ו' אייר ~

פרק ג

דיני בתי התפילין, הרצועות וסדר הכנתן.

א. שמונה הלכות יש במעשה התפילין - פלן הלכה למשה מסיני, ולפיכך פלן מעבדות, ואם שנה באחת מהן, פסל; ואלו הן: שיהיו מרבעות, וכן תפירתן [בגידין] ברבוע [ארכן כרחבן], ואלכסונן ברבוע, עד שיהיה להן ארבע זוויות שוות; ושהיה בעור של ראש, צורת שי"ן - מזמין ומשמאל; ושיכרך הפרשיות במטלית [כד]; ושיכרך אותן בשער על המטלית, ואחר כך מכניסן בכתיהן; ושיהיו תופרין אותן בגידין; ושיעשוין להן [לרצועות] מעפרת [מקום מעבר] מעור החפוי שתפנס בה הרצועה, עד שתהא עוברת והולכת בתוך תוכר [מעין לולאה]

ז. פרשה רביעית - 'והיה אם שמוע' חסר, 'מצותי' בוא'ו אחת, 'יורה' מלא, 'ומלקוש' מלא, 'ותירשך' חסר וא'ו, 'השתחיתם' מלא, 'ובולה' מלא, 'הטבה' חסר, 'נתן' חסר, 'אתם' חסר, 'לאות' מלא, 'לטוטפת' חסר ואו שניה, 'עניכם' מלא, 'אתם' חסר, 'בביתך' בלא יו"ד שניה, 'ובקומך' מלא, 'מזוזות' מלא, 'ביתך' בלא יו"ד שניה, 'ובשעריך' מלא, 'לאבתיכם' חסר וא'ו.

ח. וצריך להזהר בתגין [כתיים] של אותיות, והן כמו זי"נין [אותיות ז'] וקופות על האות שיש להן תג, כמו שהן [התגים] כתובין בספר תורה; ואלו הן האותיות המתנגות שבארבע פרשיות אלו:

ט. פרשה ראשונה - יש בה אות אחת בלבד, והיא מ"ם סתומה של "ממים", עליה שלש זיגין. פרשה שניה - יש בה חמש אותיות, וכל אחת מהן הא, ועל כל הא מתמשתן - ארבע זי"נין; והן: ה"א של "ונתנה", וה"א ראשונה וה"א אחרונה של "הקשה", וה"א של "ויהרג", וה"א של "ידכה".

פרשה שלישית - יש בה חמש אותיות, ואלו הן: קו"ף של "ובקומך", יש עליה שלשה זי"נין; וקו"ף של "וקשרתם", יש עליה שלשה זי"נין; וטי"ת טי"ת פ"ה של "לטטפת", על כל אחת משלשתן ארבעה זי"נין.

פרשה רביעית - יש בה חמש אותיות, ואלו הן: פ"ה של "ואספת", יש עליה שלשה זי"נין; ות"ו של "ואספת", יש עליה זי"ן אחד; וטי"ת טי"ת פ"ה של "לטטפת", על כל אחת משלשתן ארבעה זי"נין. כל האותיות המתנגות, שש עשרה; ואם לא עשה התגין, או הוסיף וגרע בהן - לא פסל.

י. הלוקח תפילין ממי שאינו ממחה [בקי], צריך לבדקן. לקח ממנו מאה קציצות [בתי תפילין], בודק מהן שלש קציצות - או שתיים של ראש ואחת של יד, או שתיים של יד ואחת של ראש; אם מצאם פשרים, החזק זה האיש, והרי פלן פשרין, ואין השאר צריך בדיקה. ואם לקחן צבתים צבתים [בחבילות נפרדות] - פלן צריכות בדיקה; שחזקת הצבתים, מאנשים הרבה לקוחין.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי ו' אייר - ספר אהבה - הלכות תפילין ומזוזה וס"ת קעג

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

על זה מעט; ומחפין אותו בעור רטב, ומניחין את העור על האמום עד שייבש; וחולץ העור, ומכניס ארבע הפרשיות במקום העץ, ומחזיר מקצת העור מלמטה; ותופר

השנת הראב"ד

כיצד... פסולות א"א רבינו האי ז"ל אינו אומר כן אלא הויות באמצע קדש מימין המניח והיה כי יבאן סמוך לה שמע משמאלו והיה אם שמע סמוך לה באמצע והוא בהיפך לקורא שכנגדו והקורא קורא כסדרן על שמע והיה אם שמע נאמר שהוא כסדר הקורא בתורה מימין לשמאל והמחבר הזה שם הברייתא השניה בגמרא מימין הקורא והברייתא שהביאו בקושיא ואמרו והא תניא איפכא שם אותה לימין המניח והוא תימה שהגמרא הניחה סדר המניח שעושה המצוה ופירשה סדר הקורא שאין לנו צורך בקריאתו ועוד כי שמע והיה אם שמע לפי פשוטה מן הראש הוא מתחיל ולא מן האמצע ולדברי זה המחבר לעולם שמע מן האמצע ולפיכך תפס הגאון ז"ל דרך פשיטת הגמרא ושם הויות באמצע.

מארבע פנותיו, ומניחין מן העור תובר, מקום הרצועה.

ה. כיצד • סדור

הפרשיות בתפילין של ראש? מכניס פרשה אחרונה שיהא ויהיה אם שמע" בפית שהוא על ימין המניח; ו"שמע", סמוכה לה; ו"ויהיה פי יביאך", בבית שלישי סמוכה לבית רביעי שהוא לשמאל המניח תפילין - כדי שיהא הקורא שפניו כנגד פני המניח, קורא על הסדר, כגון זה:

קדש לי כל בכור	ויהי כי יביאך	שמע ישראל	ויהי אם שמעו
מקום הרצועה			

(ז) הפרשה האחרונה בתורה מתוך ארבעת הפרשיות. (ח) מימינו לשמאלו.

ואם החליף סדור זה, פסולות.

(ט) שהוא סדר כתיבתן בתורה.

ו. תפילין של יד - כותבין אותה בארבעה דפין [עמודים] בעור אחד, ארץ כספר תורה, על סדורן בתורה, כגון זה:

קדש לי כל בכור	ויהי כי יביאך	שמע ישראל	ויהי אם שמעו
----------------	---------------	-----------	--------------

(י) כמו ספר תורה שעל יריעה אחת כתובים כמה עמודים. (יא) כפי סדר כתיבתן בתורה.

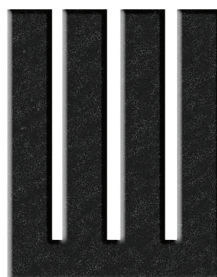
ואם כתבן על ארבעה עורות והניחן בבית אחד - יצא, ואינו צריך לדרבן.

שלשה; ושיהיו הרצועות שורות; ושיהיה הקשר שלשה, קשר ידוע בצורת דל"ת.

(א) צורת בית התפילין צריך להיות ריבוע כך שאלכסוניו שווים. (ב) צריך לעשות בצידי בתי התפילין של ראש צורה של האות שין, על ידי ריכוך העור והטבעת צורת שין עליו. (ג) צבועות צבע שחור. (ד) בתפילין של ראש צריך לעשות קשר בצורת האות דלת.

ב. כיצד עושין תפילין של ראש? לוקחין עץ

מרבע, ארכו כרחבו כגבהו; ואם היה גבהו יתר על רחבו, או פחות ממנו, אין בכך פלוס; ואין מקפדין אלא על ארכו, שיהא כרחבו. וחופרין בו שלשה חריצין, כדי שיעשה לו ארבעה ראשים, כגון זה:

ולוקחין עור, ומרטיבין אותו במים, ומחפין בו את העץ, ומכניסין את העור בין פל חריץ וחריץ; ומכמשים [מקמשים] אותו והוא רטב, מכאן ומכאן, עד שעושין מן העור דמות שי"ן שיש לה שלשה ראשין מימין המניח תפילין, ודמות שי"ן שיש לה ארבעה ראשין משמאל המניח.

(ה) כשהעור עדיין רטוב. (ו) הסיבה לכך שעושים על התפילין של ראש שתי צורות של האות שין, אחת של שלושה ראשים ואחת של ארבעה ראשים, כי השין עם שלושת הראשים היא כנגד ספר התורה שכותבים בו שין עם שלוש ראשים, והשין עם ארבעת הראשים היא כנגד לחות הברית שהיו חקוקות על הלוחות ולהן היה ארבעה ראשים כדי לייחד את השין החקוקה.

ג. ומניחין את העור על העץ, עד שייבש; ואחר כך חולץ העור מעל גבי האמום [דפוס, תבנית] של עץ, ונמצא העור שיש בו ארבעה בתים פנויין. מכניסין פרשה בכל בית ובית, ומחזירין מקצת העור מלמטה; ותופרין אותו מארבע פנותיו, ומניחין מן העור שלמטה מקום שתכנס בו הרצועה, כמו תובר, והוא הנקרא מעברת.

ד. וכיצד עושין תפילין של יד? לוקחין עץ מרבע, ארכו כרחבו, ויהיה גבהו כאצבע, או יתר

לחשב את אפרים ומנשה במניין השבטים כך שיוצא 14 תפרים כנגד 14 שבטים. (כ) כאשר תופרים את בתי התפילין מעבירים בכל חור מתוך שנים עשר החורים את החוט פעם אחת כלפי מעלה ופעם אחת כלפי מטה.

~ נקודות משיחות קודש ~

"בין של יד בין של ראש"

על אף האמור לעיל בטעם שהקדים תפילין של ראש לשל יד, שלא כבתורה המקדימה של יד לשל ראש, הנה כאן ובעוד מקומות הקדים של יד לשל ראש. ויש לומר הטעם שבהלכות שמדבר אודות שניהם יחד כמו כאן, פעמים מקדים של יד לשל ראש ופעמים של ראש לשל יד.

(לקו"ש חלק ל"ט ע' 22 הע' 7
מתוך רמב"ם "פרס המלך")

יא. וְצִרְיָה שֶׁיִּגְיַע הַחֲרִיץ [שבין בית לבית] **שֶׁל תְּפִלִּין** **שֶׁל ראש**, עד מקום התפריץ. **וְאֵם הָיָה הַחֲרִיץ נִכְרַב כְּדִי שִׁיחִיו אֲרַבְעָה רָאשִׁים נִרְאִין לָכֵל, וְאָף עַל פִּי שְׁאִין הַחֲרִץ מִגִּיעַ לְמָקוֹם הַתֵּפֶר - פְּשׁוּת; וְאֵם אֵין חֲרִיצָן נִכְר, פְּסוּלוֹת. וְצִרְיָה לְהַעֲבִיר בְּתוֹךְ כָּל חֲרִיץ וְחֲרִיץ עַל גְּבִי הָעוֹר, חוּט אוֹ מְשִׁיחָה [=חוט דק] לְהַבְדִּיל בֵּין בֵּית לְבֵית; וּמִנְהֵג פְּשׁוּט, לְהַעֲבִיר גִּיד מִגִּידֵי הַתְּפִירָה בְּכָל חֲרִיץ וְחֲרִיץ מִשְׁלָשְׁתָּן.**

(כא) החלק התחתון והרחב יותר של התפילין, המכונה בגמרא 'תיתורא'. (כב) גם כאשר החריצים לא מגיעים עד לתפר, אבל החלוקה לארבעה תאים ניכרת מלמעלה התפילין כשרות.

יב. וְכִיצַד עוֹשִׂין הָרְצוּעוֹת? לֹקְחִין רְצוּעָה שֶׁל עוֹר, רִחְבָּה כְּאַרְבֵּי [גרגר] הַשְּׁעוּרָה; וְאֵם הֵיטָה רִחְבָּה מִזֶּה הַשְּׁעוֹר, כְּשֶׁרָה. וְאַרְבֵּי רְצוּעָה שֶׁל ראש - כְּדִי שְׁתַּקִּיף אֶת הָרֹאשׁ וְיִקְשׁוּר מִמֶּנָּה הַקָּשָׁר, וְתִמְתַּח שְׁתִּי הָרְצוּעוֹת מִפָּאן וּמִפָּאן, עַד שִׁיִּגְיַעוּ לְטָבוֹר אוֹ לְמַעְלָה מִמֶּנּוּ מַעֵט; וְאַרְבֵּי רְצוּעָה שֶׁל יָד - כְּדִי שְׁתַּקִּיף אֶת הָדָוֶעַ וְיִקְשׁוּר מִמֶּנָּה הַקָּשָׁר, וְתִמְתַּח רְצוּעָה אַחַת עַל אַצְבַּע אֲמָצְעִית, וְיִכְרֹךְ מִמֶּנָּה עַל אַצְבָּעוֹ שֶׁלשׁ כְּרִיכוֹת וְיִקְשְׁרֶיהָ. וְאֵם הֵיוּ הָרְצוּעוֹת אֲרָפוֹת יָתֵר עַל הַשְּׁעוּרִין הָאֵלּוּ, כְּשֶׁרָוֹת.

(כג) כדי לחזק את כריכות הרצועה לא ישתחררו.

ז. כְּשֶׁהוּא גוֹלָל הַפְּרָשִׁיּוֹת^י, בֵּין שֶׁל ראש בֵּין שֶׁל יָד, גוֹלָל אוֹתָן מִסּוּפֵן לְתַחֲלָתָן - עַד שְׁתַּמְצָא בְּשִׁתְּפַח הַפְּרָשָׁה, תִּקְרָא כָּל שְׁטִיָּה [=שורה] מִתַּחֲלָתָה לְסוּפָּה.

(יב) להניח אותן בתוך התפילין.

ח. כְּשֶׁמִּכְנִיסִין אֶת הַפְּרָשִׁיּוֹת בְּבֵתִים שְׁלֵהֵן, כּוֹרְכִין אוֹתָן בְּמַטְלִית, וְעַל הַמַּטְלִית שְׁעָר, וְאַחֵר כָּף מִכְנִיסִין אוֹתָן בְּבֵתִיהֶן. וְשְׁעָר זֶה, צִרְיָה לְהִיּוֹת שְׁעָר בְּהֶמָּה אוֹ חִיָּה טְהוֹרָה, וְאַפְלוּ מִנְּבִלוֹת וּטְרָפוֹת שְׁלֵהֵן; וְיִכְבֵּר נְהָגוּ כָּל הָעַם, לְכַרְכֵּן בְּשְׁעָר זֶנֶב^י הָעֶגְלִים^י.

(יג) שיער זנב הבהמה מתאים לקשירה יותר משיער שאר גופה. (יד) משתמשים דווקא בשיער זנב של עגל לעטיפת פרשיות התפילין של ראש, כדי שניזכר בחטא העגל ולא נחזור לחטא, וכן כדי לכפר על חטא העגל.

ט. כְּשֶׁתּוֹפְרִין אֶת הַתְּפִלִּין, אֵין תּוֹפְרִין אֶלָּא בְּגִידֵין שֶׁל בְּהֶמָּה אוֹ שֶׁל חִיָּה טְהוֹרָה, וְאַפְלוּ מִנְּבִלוֹת וּטְרָפוֹת שְׁלֵהֵן. לֹקְחִין הַגִּידִין שֶׁיֵּשׁ בְּעַקֵּב הַבְּהֶמָּה אוֹ הַחִיָּה, וְהֵן לְבָנִים קָשִׁים, וּמִכְרַכִּין אוֹתָן בְּאַבְנִים וְכִיּוֹצָא בָּהֶן עַד שִׁיַּעֲשׂוּ כְּפִשְׁתָּן, וְטוֹוִין^י אוֹתָן וְשׁוֹזְרִין אוֹתָן; וּבָהֶן תּוֹפְרִין הַתְּפִלִּין וְיִרְעוּת סֵפֶר תוֹרָה.

(טו) עושים מהגידים של הבהמה חוטים לתפירת בתי התפילין.

י. כְּשֶׁתּוֹפְרִין הַתְּפִלִּין, תּוֹפְרִין אוֹתָן בְּרַבְעִי. וְהִלָּכָה רוּנְחַת^י, שִׁיחִיו בְּכָל צֵד שֶׁלשׁ תְּפִירוֹת, עַד שִׁיחִיו הַכֹּל שְׁתִּים עֶשְׂרֵה תְּפִירוֹת^י, בֵּין שֶׁל יָד בֵּין שֶׁל ראש; וְאֵם עֶשְׂרֵה תְּפִירוֹת עֶשְׂרִי^י אוֹ אֲרַבַּע עֶשְׂרֵה^י, עוֹשָׂה. וְכָל הַתְּפִירוֹת, יְהִיָּה הַחוּט שְׁלֵהֵן סוֹכֵב מִשְׁתִּי הָרוּנְחוֹת [=משני הצדדים].²

(טז) הנהגה שהתקבלה בכל תפוצות ישראל. (יז) עושים ארבעה חורים בכל צד משולי בתי התפילין, ומעבירים בהם את תפירת החוטים, כך שיש שלוש תפירות לכל צד ובסך הכל שתיים-עשרה תפירות, כנגד שנים-עשר שבטי ישראל. (יח) בדיעבד מותר להשתמש בבית לתפילין עם עשרה תפרים שהם כנגד עשרה שבטים, חוץ מיהודה ולוי שהם מבטאים כהונה ומלכות שנכחדו מישראל. (יט) תפילין עם ארבעה עשר תפירות כשרות לשימוש, משום שאפשר

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי ו' אייר - ספר אהבה - הלכות תפילין ומוזזה וס"ת קעה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יז. אין עושין תפילין אלא ישראל, שעשיתן כתיבתן^{לג}, מפני השי"ן שעושין בעור^{לד}, כמו שאמרנו; לפיכך, אם חפץ גוי, או תפרן - פסולין. והוא הדין לכל הפסול לכתבן^{לה}, שלא יעשה אותן.

(לג) כמו שכתבת התפילין צריכה להיות רק על ידי יהודי, כך גם הכנת בתי התפילין. (לד) עשיית צורת האות שין בתפילין של ראש נחשבת ככתיבה ורק ליהודי מותר לכתוב תפילין, ומכיוון שאם פרט זה יעשה על ידי גוי התפילין יפסלו, לכן אסור לגוי לעשות גם את שאר החלקים בתפילין. (לה) כל מה שמובא בהלכות הקודמות שפסול לכתבת התפילין, כגון עבד ואשה, פסול גם להכנת בתי התפילין.

יז. תפילין של ראש, אין עושין אותה של יד^{לז}, ושל יד, עושין אותה של ראש^{לז} - לפי שאין מורידין מקדשה חמורה לקדשה קלה^{לח}. וכן רצועה של תפילין של ראש, אין עושין אותה לתפילין של יד. במה דברים אמורים^{לט}? בשלכשן; אבל תפילין של ראש שלא לכשן אדם מעולם, אם רצה להחזירן ליד, מתיר^מ. וכיצד הוא עושה^{מא}? טולה [=מכסה אותה מ] עליה עור עד שתעשה [כבית] אחת, וקושרה על ידו.

(לז) אדם שאין לו תפילין של יד אבל יש לו שתי תפילין של ראש אינו יכול להניח אחת מהן על היד במקום תפילין של יד. (לז) אולם, כדי להניח את התפילין של יד בראש צריך לסדר בפנים ארבע תאים שיראו גם מבחוץ, כמבואר לעיל הלכה יא. (לח) ותפילין של ראש יותר קדושות יותר מתפילין של יד, מכיוון שיש בהם שתי אותיות משם שדי - האות ש"ן בשני צידי הבית והאות דל"ת בקשר של התפילין - אבל בתפילין של יד יש בקשר רק את צורת האות יו"ד. (לט) שאסור להחליף תפילין של ראש לתפילין של יד. (מ) מכיוון שהתפילין של ראש מקבלות את תוספת הקדושה רק אחרי שלובשים אותן. (מא) איך אפשר להפוך תפילין של ראש המורכבות מארבעה בתים, לתפילין של יד שבנויות רק מתא אחד.

יח. תפילין שנפסקו [=נקרעו] התפירות שלהן - אם היו שתי התפירות זו בצד זו [=ממול אחת לשניה], או שנפסקו שלש תפירות אפלו זו שלא כנגד זו - הרי אלו פסולות. במה דברים אמורים? בישנות^{מב}; אבל בחדשות^{מג}, כל זמן שפני טבלה קימת [=עור הבסיס - תיטורא התחתונה], בשורות. ואילו הן החדשות? כל שאוחזין מקצת העור שנקרע תפרו ותולין בו התפילין, והוא חזק ואינו נכרת - הרי אלו חדשות;

יג. ומכנים רצועה של ראש בתוכך שלה [מקום מעבר הרצועה], ומקיף במדת ראשו, וקושר קשר מרבע, כמין דל"ת. וקשר זה, צריך כל תלמיד חכמים ללמדו, ואי אפשר להודיע צורתו בכתב, אלא בראיית העין^{כד}. וכן בשל יד, קושר קשר כמין יו"ד^{כה}; ותהיה הרצועה של יד עולה ויורדת בתוך הקשר, כדי שירחיב ויקצר בעת שירצה לקשר על ידו.

(כד) וחז"ל למדו מהפסוק: "וראית את אחוריי" (שמות לג, כג) שגם ה' לימד את משה והראה לו את צורת קשר התפילין, כי אי אפשר להסבירו בכתב. (כה) לאחר שהרצועה עוברת בתוך התפילין צריך לעשות לולאה קטנה וקשר בצורת האות י' בראשה.

יד. הרצועות של תפילין, בין של ראש בין של יד - פניהן החיצונים שחורים, וזו היא ההלכה למשה מסיני. אבל אחורי הרצועות, הואיל ומכנים הן, אם היו ירקות או לבנות, פשרין; אדמות - לא יעשה, שמא תהפוך הרצועה, וגנאי הוא לוי^{כו}. ולא יהיו אחורי הרצועה לעולם, אלא פעין הקציצה^{כז} - אם ירקה, ירקין, ואם לבנה, לבנים. ונזאי הוא לתפילין, שיהיו פלן שחרות, הקציצה, והרצועה פלה^{כח}.

(כו), שמא אנשים יחשבו שהרצועה נצבעה באדום מדם. (כז) הצבע הפנימי של הרצועה יהיה כמו הצבע בתחתית בתי התפילין. (כח) גם הצד התחתון של הרצועה.

טו. העור שמחפין בו התפילין^{כט}, ושעושין ממנו הרצועות, הוא עור של בהמה או חיה או עוף הטהורים, ואפלו נבלות וטרפות שלהן. ואם עשה מעור טמאים, או שחפה תפילין בזהב - פסולות. ועור הרצועות, צריך עבוד לשמן^ל. אבל העור שמחפין בו, אינו צריך עבוד כלל - אפלו עשהו מצה [עור שלא עובד], פשר^{לא}; ומקומות הרבה, נהגו לעשות אותן בעור מצה^{לב}.

(כט) העור שממנו מייצרים את בתי התפילין. (ל) שיכונו בזמן העיבוד, שעושים זאת בשביל מצוות תפילין. (לא) מכיוון שהעור לבתי התפילין לא צריך להיות מעובד, גם במקרה שמעבדים אותם, לא צריך לכוון בזמן העיבוד לשם מצוות תפילין. (לב) מפני שהעור לפני עיבודו חזק יותר, ולכן יש המקפידים לעשות את בתי התפילין דווקא מעור לא מעובד.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בְּשִׂמְלֹו, שֶׁהָיָה שְׂמָלָל כָּל אָדָם. וּמָקוֹם קִשְׁיֵרָה הַתְּפִלִּין [על היד] **וּמָקוֹם הַנְּחִתָּה** [על הראש], **מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדּוֹם** [במסורת ממש רבינו ע"ה].

(ב) אדם שמניח את התפילין על כף ידו. כיון שמפרש את המילים "וקשרתם לאות על ירך" – יד ממש, ולא כדברי חז"ל שהכוונה לחלק העליון של היד. (ג) אדם שמפרש את המילים "והיו לטוטפות בין עיניך" כפשוטם, ומניח את התפילין בין העיניים ממש ולא כדברי חז"ל שיש להניחם במקום צמיחת השיער. (ד) אלא התפילין צריכות להיות מרובעות, וגם הצדדים של החלק התחתון בתפילין צריכים להיעשות בצורה ישרה.

ד. תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ, אֵינָהּ מְעַכֶּבֶת שֶׁל יָד, וְשֶׁל יָד, אֵינָהּ מְעַכֶּבֶת שֶׁל רֹאשׁ - מִפְּנֵי שֶׁהֵן שְׁתֵּי מַצּוּת, זֹו לְעֶצְמָהּ וְזֹו לְעֶצְמָהּ. וְכִיצַד מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן? עַל שֶׁל רֹאשׁ מְבָרֵךְ: 'אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוֹת תְּפִלִּין'; וְעַל שֶׁל יָד מְבָרֵךְ: 'אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין'.

(ה) מי שאין לו אפשרות להניח תפילין של ראש אלא רק של יד, עליו להניח רק תפילין של יד – או להיפך, אין לו אפשרות להניח תפילין של יד אלא רק של ראש.

ה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּשִׁנְיָה אַחַת מֵהֵן; אֲבָל אִם הֵנִיחַ שְׁתֵּיהֶן - מְבָרֵךְ בְּרִכָּה אַחַת, וְהָיָה לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין, וְקוֹשֵׁר שֶׁל יָד תְּחִלָּה, וְאַחֵר כֶּף מְנִיחַ שֶׁל רֹאשׁ. וְכִשְׁהוּא חוֹלֵץ, חוֹלֵץ שֶׁל רֹאשׁ תְּחִלָּה, וְאַחֵר כֶּף חוֹלֵץ שֶׁל יָד.

(ו) שמברך על הנחת תפילין של ראש "על מצוות תפילין". (ז) לדוגמא, במקרה שאינו יכול להניח תפילין של יד, ומניח רק תפילין של ראש. (ח) כשמניח תפילין של ראש לאחר תפילין של יד אינו מברך על הנחת התפילין של ראש כלל, כי יוצא ידי חובה בברכה שברך על תפילין של יד. הסיבה לכך שמברכים ברכה אחת, למרות שמצוות תפילין של יד ושל ראש הם שתי מצוות נפרדות היא, מכיוון שהתוכן של שתיהן – זיכרון הקב"ה – משותף.

ו. מִי שֶׁבֵּרַךְ לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין וְקוֹשֵׁר תְּפִלִּין שֶׁל יָד - אֲסוּר לוֹ לְסַפֵּר [=לדבר], **וְאִפְלוּ לְהַשִּׁיב שְׁלוֹם לְרֵבּוֹ, עַד שִׁנְיָה שֶׁל רֹאשׁ; וְאִם שָׁח, הָרִי זֹו עֲבָרָה^ט, וְצִרְיָה לְבָרֵךְ בְּרִכָּה שְׁנִיָּה 'עַל מִצְוֹת תְּפִלִּין', וְאַחֵר כֶּף מְנִיחַ שֶׁל רֹאשׁ.**

(ט) כשמדבר בין תפילין של יד לתפילין של ראש, הוא מחייב את עצמו לומר עוד ברכה ללא צורך ועובר על איסור: "לא תשא את שם ה' אלוהיך לשוא".

וְאִם אֵין רְאוּי לְתַלּוּת בּוֹ, אֲלֵא וְהוּא נִפְסָק - הָרִי אֵלּוּ יִשְׁנוֹת.

(מב) בתפילין ישננות יש חשש שיקרעו מהר ללא התפירות, מכיוון שהם כבר חלשות. (מג) תפילין חדשות העור שלהם עדיין חזק ולא יקרע ללא תפירות.

יט. רְצוּעָה שְׁנִפְסָקָה - אֵין קוֹשְׁרִין אוֹתָהּ, וְאֵין תּוֹפְרִין אוֹתָהּ, אֲלֵא מוֹצִיאָהּ וְגוֹנֶנָה, וְעוֹשֶׂה אַחֲרָה. וְשִׁנְיָה הָרְצוּעָה מִדְּפִסּוּלִין, עַד שִׁנְיָה אֶרְפָּה וְרַחֲבָה כְּשֶׁעוֹר, אוֹ יָתֵר עָלָיו. וְלַעוֹלָם יִזְהַר לְהִיטֵל פְּגִימָה עוֹר הָרְצוּעָה [=הצד העליון] **לְמַעַלָּה בַּעַת שֶׁקוֹשֵׁר אוֹתָן עַל יָדוֹ וְעַל רֹאשׁוֹ.**

(מד) במקרה שנחתך חלק מהרצועה אחרי הקפת הראש בתפילין של ראש, או הקפת האצבע בתפילין של יד שהוא לא מספיק ארוך לקשור אותו לתפילין אחרות. (מה) הצד העליון ברצועה שהוא חלק וצבוע בשחור.

~ יום שישי ז' אייר ~

פֶּרֶק ד

דיני הנחת תפילין והחייבים להניח.

א. הֵיכֵן מְנִיחִין הַתְּפִלִּין? שֶׁל רֹאשׁ - מְנִיחִין אוֹתָן עַל הַקֶּדְקֵד, שֶׁהוּא סוּף הַשְּׁעָר שֶׁכָּנָגַד הַפָּנִים, וְהוּא הַמָּקוֹם שֶׁמֹּחוּ שֶׁל תִּינוּק רֹפֶס [=יד] **בוּ; וְצִרְיָה לְכוֹן אוֹתָן בְּאֶמְצַע, כְּדִי שִׁיְהִי בֵּין הָעֵינַיִם, וְיִהְיֶה הַקֶּשֶׁר** [של תש"ר] **בְּגִבֵּה הָעֵרְפָּה^א, שֶׁהוּא סוּף הַגְּלָגֶלֶת.**

(א) הקשר צריך להיות מונח בעורף מול הפנים ולא מתחת הראש.

ב. וְשֶׁל יָד - קוֹשֵׁר אוֹתָהּ עַל שְׂמָלּוֹ עַל הַקְּבֵרָה, וְהוּא הַבֶּשֶׂר הַתָּפוּח [=השריר] **שֶׁבְּמִרְפֵּק שְׁבִין פֶּרֶק הַכֶּתֶף וּבֵין פֶּרֶק הַזְּרֹעַ; שְׁנִמְצָא כְּשֶׁהוּא מְדַבֵּק מִרְפָּקוֹ לְצִלְעָיו, תִּהְיֶה תְּפִלָּה כָּנָגַד לְבוֹ, וְנִמְצָא מְקוֹם: "וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה.. עַל לְבָבְךָ".**

ג. הַמְּנִיחַ תְּפִלִּין שֶׁל יָד עַל פֶּס יְדוֹ^ב, אוֹ שֶׁל רֹאשׁ עַל מַצְחוֹ^ג - הָרִי זֹו דֶּרֶךְ הַמִּינּוּת [=הכופרים בתורה שבעל פה] **; הָעוֹשֶׂה תְּפִלָּתוֹ עֲגֻלָּה כְּאֶגוֹז, אֵין בָּהּ מִצְוָה כְּלָל. אֲטֵר** [=שמאלין] **- מְנִיחַ תְּפִלִּין בִּימִינוֹ, שֶׁהָיָה לוֹ כְּשִׂמְלָל; וְאִם הָיָה שׁוֹלֵט בְּשְׁתֵּי יָדָיו - מְנִיחַ אוֹתָהּ**

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שישי ז' אייר - ספר אהבה - הלכות תפילין ומוזזה וס"ת קעז

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

זמן תפילין, שְׁנֵאֲמַר: "וְהָיוּ לָךְ לְאוֹת", וְשִׁבְתוֹת וְיָמִים טוֹבִים הֵן עֲצָמָן אוֹת". וּמֵאֵימָתִי זֶמֶן הִנָּחֵתָן? מִשִּׁירָאָה אֶת חֲבֵרוֹ בְּרִחוּק אֲרָבַע אַמּוֹת וְנִפְרְדֵּהוּ,⁷ עַד שֶׁתִּשְׁקַע הַחֲמָה.

טז) המילה 'חוקה' בפסוק הזה, מדברת על הפסוק הקודם בו כתוב על מצוות תפילין. יז) שלוש אותות (סימני קשר) קבע הקב"ה ביו לבין ישראל, א. מילה. ב. שבת כמו שכתוב: את שבתותי תשמורו, כי אות היא ביני וביניכם (שמות לא, יג). ג. תפילין. גם יוס"טוב נקרא אות מכיוון שיש בו איסור מלאכה ומצוות רבות, ויש שלומדים זאת מהפסוק "שבתותי תשמרו" – לשון רבים, שהכוונה היא גם לשבת וגם ליוס"טוב. לכן אין מניחים תפילין בשבתות וימים טובים, כי השבת והיום-טוב הם 'אות'. יח) הכוונה כאן היא לחבר שאינו פוגש לעיתים קרובות, כי חבר שפוגש לעיתים קרובות, ידע לזהות אותו גם ממרחק רב יותר.

יא. מי שהניח תפילין קדם שתשקע החמה, וְחִשְׁבָה וְהָיוּ עָלָיו - אֶפְלוּ הָיוּ עָלָיו כָּל הַלֵּילָה, מִתָּר; וְאֵין מוֹרִין דְּבָר זֶה בְּרַבִּים, אֲלֵא מְלַמְדִּין אֶת הַכָּל, שֶׁלֹּא יִנְיחוּ תַּפְלִין עָלֵיהֶן, אֲלֵא נִחְלְצוּ אוֹתָן מִשִּׁשְׁקַע הַחֲמָה⁸. וְכָל הַמְּנִיחַ תַּפְלִין לְבִתְחִלָּה אַחֵר שֶׁתִּשְׁקַע הַחֲמָה - עוֹבֵר בִּלְאוּ, שְׁנֵאֲמַר: "וְשִׁמְרָתִי אֶת הַחֲמָה הַזֹּאת לְמוֹעֵדָה, מִיָּמִים יָמִימָה"⁹.

יט) כי למרות שאין איסור להישאר עם התפילין בלילה, יש להקפיד להורידן לפני שקיעת החמה, מכיוון שאסור להירדם עם תפילין, וחוששים שמא אדם שהתפילין נמצאות עליו בלילה, יכול בטעות להירדם איתן. כ) מפסוק זה לומדים, שאיסור הנחת תפילין בלילה הוא מצוות לא-תעשה, בהתאם לדברי חז"ל שכל מקום שכתוב בתורה "השמר" זו מצוות לא-תעשה.

יב. הִנֵּה בָּא בְּדֶרֶךְ וּתַפְלִין בְּרָאוּ, וְשִׁקְעָה עָלָיו הַחֲמָה¹⁰ - מִנִּיחַ יָדוֹ עָלֵיהֶן¹¹ עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לְבֵיתוֹ, וְחוֹלֵץ¹². הִנֵּה יוֹשֵׁב בְּבֵית הַמְּדֻרָּשׁ וּתַפְלִין בְּרָאוּ, וְקָדַשׁ עָלָיו הַיּוֹם [=נִכְנְסָה הַשַּׁבָּת] - מִנִּיחַ יָדוֹ עָלֵיהֶן עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְבֵיתוֹ, וְחוֹלֵץ¹³; וְאֵם יֵשׁ בֵּית סְמוּךְ לַחֲוֻמָּה שֶׁמִּשְׁתַּמְרִין בּוֹ, מִנִּיחַן שָׁם¹⁴. וְאֵם לֹא חָלַץ תַּפְלִין מִשִּׁשְׁקַע הַחֲמָה מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ מְקוֹם לְשִׁמְרָן, וְנִמְצָאוּ עָלָיו בְּדִי לְשִׁמְרָן - מִתָּר.

כא) ומצד ההלכה עליו להוריד אותן. כב) כאשר אדם

ז. תַּפְלִין - כָּל זֶמֶן [פעם] שֶׁמִּנִּיחֶן, מְבַרֵךְ עָלֵיהֶן, וְאֶפְלוּ חָלַץ וְלָבַשׁ מֵאָה פְּעָמִים בַּיּוֹם. וְכָל הַמְּצוֹת בָּלֵן, מְבַרֵךְ עָלֵיהֶם קֹדֶם עֲשִׂיתָן; לְפִיכָךְ, צָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל הַתַּפְלִין שֶׁל יָד, אַחֵר הִנָּחָה עַל הַקִּבְרֶת קֹדֶם קְשִׁירָה; שֶׁקְשִׁירָתָן, הִיא עֲשִׂיתָן¹⁵.

י) בהנחת תפילין צריך לברך רק לאחר הנחת התפילין על היד לפני הידוק הקשר, כדי שמעשה המצווה – קשירת התפילין – יהיה מיד לאחר אמירת הברכה.

ח. כְּשֶׁחָלַץ אָדָם תַּפְלִין לְהַצְנִיעַן בְּכָלִיָּא, לֹא יִנְיחַ שֶׁל יָד מִלְמָטָה וְשֶׁל רֹאשׁ מִלְמָעְלָה¹⁶; מִפְּנֵי שֶׁבִשְׁעָה שֶׁהוּא רוֹצֵה לְלָבֶשׁ, יִפְגַּע [יִתְקַל] בְּשֶׁל רֹאשׁ תַּחֲלָה, וְנִמְצָא שֶׁמִּנִּיחָה [עֲזוּבָה] וּמוֹצִיא שֶׁל יָד, לְפִי שֶׁאֵין לוֹכֶשֶׁן שֶׁל רֹאשׁ קֹדֶם שֶׁל יָד¹⁷, וְאִסּוּר לוֹ לְאָדָם לְהִנִּיחַ מְצוּה, וְלַעֲבֹר מִמֶּנָּה לְמַצְוָה אַחֲרֵת¹⁸ - אֲלֵא מְצוּה שֶׁתְּבֹא לִידוֹ שֶׁל אָדָם בְּתַחֲלָה, בָּהּ הוּא מִתְעַסֵּק. לְפִיכָךְ, צָרִיךְ לְהִנִּיחַ שֶׁל יָד לְמַעַלָּה, בְּדִי שֶׁיִּפְגַּע בָּהּ תַּחֲלָה וְלָבַשׁ עַל הַסֵּדֶר.

יא) בתיק של התפילין. יב) מדובר על תיק צר שהתפילין נמצאים בתוכו אחד לפני השני. יג) כפי הסדר שכתוב בפסוק: "וקשרתם לאות על ירך", ואחר כך "והיו לטוטפות בין עיניך". יד) דרשו חז"ל מהפסוק "ושמרתם את המצוות" (שמות יב, יז): כמו שצריך לשמר את המצוות מחימוץ, כך צריך להיזהר לא להחמיץ מצוות, אלא כל מצוה שבאה לידי האדם – צריך לעשותה מיד.

ט. כָּלִי שֶׁהִכִּינוּ [יִיחָד] לְהִנִּיחַ בּוֹ תַּפְלִין, וְהִנִּיחֶן בּוֹ - נִתְקַדַּשׁ, וְאִסּוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּדִבְרֵי חָל; הִכִּינוּ וְלֹא הִנִּיחַ בּוֹ, אוֹ שֶׁהִנִּיחַ בּוֹ [בְּאִפְסָן] עֲרָאִי וְלֹא הִכִּינוּ - לֹא נִתְקַדַּשׁ, וְהָרִי הוּא חָל כְּמוֹת שֶׁהָיָה. וְאִסּוּר לְתַלוֹת אֶת הַתַּפְלִין, בֵּין בְּרָצוּעָה בֵּין בְּתַפְלָה עֲצָמָה¹⁹; וְאֵבֶל תּוֹלָה הוּא אֶת הַפִּס שֶׁהַתַּפְלִין מִנְּחִין בּוֹ.

טז) אסור סתם כך להרים את התפילין על ידי החזקת הרצועה, כי זה זלוזל בתפילין, אבל כשמניחים את התפילין על הראש מותר להרים על ידי החזקת הרצועה כי זו דרך הנחתן.

י. זֶמֶן הִנָּחַת תַּפְלִין - בַּיּוֹם, לֹא בַּלַּיְלָה, שְׁנֵאֲמַר: "וְשִׁמְרָתִי אֶת הַחֲמָה הַזֹּאת" [מִיָּמִים יָמִימָה] - "חֲקָה" זוּ הִיא מְצוֹת תַּפְלִין²⁰. וְכֵן שִׁבְתוֹת וְיָמִים טוֹבִים, אֵינֶן

6. שמות-בא, יג, י. 7. שם, יג, ט. 8. שמות-בא, יג, י.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

נשאר עם תפילין בזמן שאסור להיות איתן, צריך לכסות אותן כדי שהאנשים סביבו לא יראו אותו וילמדו ממנו. (כג) ולא יוריד את התפילין בדרך, מחשש שיפלו מידיו. (כד) מדובר במקרה שבית המדרש נמצא מחוץ לעיר במקום פרוץ, ולכן כדי שלא יינזקו התפילין מותר לחזור איתן לביתו כשהם עליו גם בשבת. (כה) אם בכניסה לעיר יש בית שמור, צריך להשאיר שם את התפילין ולא ללכת איתן עד ביתו.

נשאר עם תפילין בזמן שאסור להיות איתן, צריך לכסות אותן כדי שהאנשים סביבו לא יראו אותו וילמדו ממנו. (כג) ולא יוריד את התפילין בדרך, מחשש שיפלו מידיו. (כד) מדובר במקרה שבית המדרש נמצא מחוץ לעיר במקום פרוץ, ולכן כדי שלא יינזקו התפילין מותר לחזור איתן לביתו כשהם עליו גם בשבת. (כה) אם בכניסה לעיר יש בית שמור, צריך להשאיר שם את התפילין ולא ללכת איתן עד ביתו.

לה) כי בשינה קצרה לא חוששים שיתבזו התפילין. (לו) כיצד יישן אדם באופן שלא ירדם ויישן שינה חזקה. (לז) מכיוון ששינה כזו לא נוחה, אין חשש שיירדם חזק. ולמרות שבזמן הנמנום אדם לא חושב על התפילין, הדבר לא נחשב הסחת הדעת מהן, כי היסח הדעת האסור בתפילין הוא מחשבות חולין, ובשעת נמנום לא חושבים מאומה.

יג. כל הפטור מקריית שמע, פטור מן התפילין. קטן שידוע לשמור תפילין - אביו לוקח לו תפילין, כדי לחנכו במצוות. חולי מעים, וכל שאינו יכול לשמור את נקביו אלא בצער - פטור מן התפילין; וכל הטמא אינו, פלן חיבין בתפילין פטורין. מצטערין, ומי שאין דעתו נכונה ומישבת עליו - פטור מן התפילין; שהמניח תפילין, אסור לו להסיח דעתו מהן. כהנים בשעת העבודה [בבית המקדש], והלויים בשעה שאומרים שיר על הדוכן, וישראל בשעת מעמדן לא במקדש - פטורים מן התפילה ומן התפילין לב.

טז. היו תפיליו פרוכין פידולח - מתר לישן בהם אפלו שנת קבעל.

כו) לדוגמה נשים ועבדים. (כז) ולא יתנח איתן בזלזול. (כח) מכיוון שבשביל להניח תפילין צריך להיות עם גוף נקי. (כט) כולל מצורעים שטומאתם חמורה. (ל) בין עזרת ישראל לעזרת כהנים בבית המקדש, היו שלוש מדרגות שעליהן היו עומדים הלויים ואומרים את השיר של יום בכל יום בזמן הקרבת הקורבן. (לא) בזמן הקרבת הקורבנות בבית המקדש נכחו קבוצה מישראל, שעמדו לראות את הקרבת קורבנות ציבור כשלוחים של כל עם ישראל והם היו מכונים: 'אנשי המעמד'. (לב) מפני שהעוסק במצווה פטור מן המצווה, ולכן כל המשרתים בבית המקדש פטורים מתפילין.

לח) אדם המחזיק בידיו את התפילין בצורה חזקה, לאחר שחלץ אותן. (לט) מכיוון שהתפילין כבר לא מונחות עליו ואינו צריך להקפיד על גוף נקי.

יד. חיב אדם למשמש בתפיליו כל זמן שהן עליו, שלא יסיח דעתו מהן אפלו רגע אחד. שגדשתן גדולה מקדשת הציץ [של הכהן הגדול]; שהציץ אין בו אלא שם אחד, ואילו יש בהן אחד ועשרים שם של יו"ד ה"א בשל ראש, ובמותן בשל יד.

זא) ואינו אוכל בהם אלא אכילת עראי; אבל אם נכנס לסעודת קבע - חולצין ומניחין על שלחנו עד שיטל ידיו [במים אחרונים], ואחר כך יניחם, ויברך על מזונו והוא לבוש בהן.

לג) וכן כדי לבדוק שהתפילין לא זזו בטעות מהמקום שלהם. (לד) על הציץ השנת הראב"ד

מ) מחשש שבסעודה ישתכר ויבוא לידי זלזול בתפילין.

טו. תפילין • צריכין גוף נקי פאלישע [בעל]

יז. היה לבוש תפילין, והצריך לבית הפסא - לא ניה תפילין בחרין [שכחול] הסמוכין לרשות הרבים מא יפגס, שמא יטלו עוברי דרכים. פיצד יעשה? אפלו הצריך להשתין מים, חולץ תפיליו ברחוק ארבע אמות [מבית הכסא], וגוללן בבגדו כמין ספר תורה, ואוחזן בימינו כנגד לבו; ויהיה פדי שלא תצא רצועה מתחת ידו טפח, ונכנס ועושה צרכיו. וכשיצא, מרחיק ארבע אמות מבית הכסא, ולובשן מר.

לד) על הציץ השנת הראב"ד תפילין . . קבע א"א אינו כן אלא כל זמן שהן בידו לא יישן בהן כלל שמא יפלו מידו והכי איתא בגמרא בפירוש.

מא) בזמנם בית הכסא היה בשדה מחוץ לעיר, במקום בו עוברים אנשים. (מב) כדי שהתפילין לא יפלו בזמן שהותו בבית הכסא. (מג) מכיוון שגם רצועת התפילין קדושה. (מד) הלכה זו מתייחסת רק לבית הכסא הנמצא בשדה כשאין מקום לשמור את התפילין, אבל אם נמצא בביתו אסור להיכנס עם התפילין לבית הכסא.

כדי לחנכו במצוות: בגדר חיוב הקטן - לקו"ש ח"י"ז ע' 234 והע'. להסיח דעתו מהן: בגדר דהיסח הדעת - לקו"ש ח"י"ד ע' 153. שקדושתן . . הציץ: דיוק הלשון ובענין קדושת התפילין - לקו"ש ח"י"ג ע' 61 הע' 42, ח"י"ד ע' 152 הע' 26.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שישו ז' אייר - ספר אהבה - הלכות תפילין ומוזזה וס"ת קעט

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כ. שִׁכַּח וְנִכְנס לְבֵית הַפֶּסֶא וְהוּא לְבוֹשׁ תְּפִלִּין^י
- מְנִיחַ יָדוֹ עָלֶיהֶן עַד שֶׁיִּגְמֹר עֲמֹד^[קילוח] רֹאשׁוֹ,
וְיוֹצֵא וְחוֹלֵץ, אַחֵר כִּף נִכְנס וְעוֹשֶׂה כָּל צְרָכָיו;
שָׂאם יִפְסִיק בְּעֲמֹד רֹאשׁוֹ, בֵּין בְּגָדִים בֵּין
בְּקִטְנִים - יָבֹא לְיָדֵי חֲלָאִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן סִפְנָה
גְּדוֹלָה.

(נד) מונחות על ראשו ועל ידו ולא שאוחז בהן בידו, או
שנמצא בבית הכיסא שבביתו שאסור להיכנס אליו עם
תפילין אפילו בידו.

כא. שִׁכַּח וְשָׁמַשׁ מִשְׁתּוֹ בַּתְּפִלִּין - הָרִי זֶה לֹא
יֵאָחֵז לֹא בְּרִצּוּעָה וְלֹא בְּקִצְצָה^[בית התפילין], עַד שֶׁיִּטֵּל
יָדָיו; וְיִשְׁלַם, מִפְּנֵי שֶׁהֵיִדִים עֲסָקָנוֹת^י.

(נה) ושמא נגעו במקום הטניפות, ואסור לגעת עימם
בתפילין.

כב. הַנִּכְנס לְמֶרְחֵץ - מְקוֹם שֶׁבָּנִי אָדָם עוֹמְדִין
לְבוֹשֵׁי^י, מִתֵּר לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין; וּמְקוֹם שֶׁבָּנִי אָדָם
עוֹמְדִין שָׁם מְקַצֵּת עֲרָמִין וּמְקַצֵּת לְבוֹשֵׁין, אֵינוֹ
חוֹלֵץ תְּפִלִּין^י וְאֵינוֹ מְנִיחַ שָׁם תְּפִלִּין לְכַתְּחֵלָה;
וּמְקוֹם שֶׁבָּנִי אָדָם עוֹמְדִין עֲרָמִין, חוֹלֵץ תְּפִלִּין^י,
וְאֵין צְרִיף לִזְמַר שְׁאֵינוֹ מְנִיחַ.

(נו) בזמן התלמוד בבית המרחץ היו שלושה חדרים, באחד
היו מתקלחים, בשני מתלבשים ובשלישי נחים מהמרחץ
לאחר לבישת הבגדים. (נז) אינו מחויב להוריד את
התפילין. (נח) מכיוון שנאמר: "והיה מחניך קדוש"
(דברים כג, טו), וחז"ל למדו מכך שאסור להכניס כל דבר
קדוש למקום מלוכלך או מוזזה.

כג. לֹא יִהְיֶה אָדָם בְּבֵית הַקְּבֻרֹת וּתְפִלִּין
בְּרֹאשׁוֹ^י, וְאִפְלוּ בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת שָׁל מֵת אוֹ שָׁל
קֶבֶר; וְצְרִיף לְחַלֵּץ תְּפִלִּין, עַד שֶׁיִּרְחִיק אַרְבַּע
אַמּוֹת. וְלֹא יִלְבַּשׁ אָדָם תְּפִלִּין, עַד שֶׁיִּכְסֶּה עֲרוֹתוֹ
וְיִלְבַּשׁ בְּגָדָיו^י. הַנוֹשֵׂא מִשּׁוֹי עַל רֹאשׁוֹ - חוֹלֵץ
תְּפִלִּין שָׁל רֹאשׁ, עַד שֶׁיִּסְרֵי הַמִּשּׁוֹי^י; אִפְלוּ
מִטְּפַחַת, אֲסוּר לְהִנִּיחַ עַל הָרֹאשׁ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ תְּפִלִּין,
אֲבָל צוֹנֶה הוּא מְצַנְפָּתוֹ^[=כובע] עַל תְּפִלִּין^י.

(נט) מכיוון שאדם הנכנס לבוש בתפילין לבית קברות, נראה
כלועג למתים שאינם יכולים לקיים מצוות. (ס) מכיוון
שאסור לעמוד לפני ה' ללא בגדים, שנאמר "ולא יראה בך
ערות דבר ושב מאחרריך" (דברים כג, טו), וצורת האות ש"ן
שיש על תפילין של ראש, יש בה קדושת שם ה'.
(סא) משום שאין זה מכבוד התפילין, שיהיה על ראשו משהו
נוסף כשהוא מונחת על ראשו. (סב) הכובע שעל הראש לא

יח. בַּמָּה • דְּבָרִים
אֲמֹרִים^י מַה? בְּבֵית הַפֶּסֶא
הַקְּבוֹעַ, שָׁאִין נִיצוּצוֹת
נִתְזוֹת עָלָיו^י;
^[=טיפות]

אֲבָל בֵּית הַפֶּסֶא עֲרֵאמִי^י - לֹא יִכְנס בָּהֶן כְּשֶׁהֵן
גְּלוּלִין^י, אֲלֵא חוֹלֵץ אוֹתָן, וְנוֹתֵן לְחִבְרוֹ לְשִׁמְרוֹ.
וְאִין מִי רְגָלִים פְּלִין ^[מהגוף בלא ניצוצות] **אִפְלוּ בְּבֵית**
הַפֶּסֶא הַקְּבוֹעַ, אֲלֵא בִישִׁבָּה; וְאִם הִיָּה עֶפֶר תַּחוּת
[יד], אִפְלוּ בְּעֲמִידָה^י. הִיָּה בְּמְקוֹם קָשָׁה - יַעֲמֵד
בְּמְקוֹם מְדֻרָן ^[=מקום עם שיפוע], כְּדִי שְׁלֹא יִתְזוֹ
נִיצוּצוֹת עָלָיו.

(מה) שיכול להיכנס לבית הכיסא עם התפילין בידו כדי
להטיל מי רגלים. (מו) מכיוון שעושה שם את צרכיו
בישיבה. (מז) לדוגמה, במקרה שנכנס אדם להטיל מי
רגליים במקום שאינו מיועד לעשות צרכים בישיבה, ולכן
מטיל מי רגליים בעמידה. (מח) מכיוון שניתנות עליו
מהרצפה טיפות מי רגליים, וצריך לנקות אותם בידי כיון
שאסור לצאת מבית הכיסא עם טיפות מי רגלים עליו, ואסור
לנקות את עצמו עם היד שמחזיקה את התפילין משום כבוד
התפילין. (מט) כשמטיל את מי הרגליים למקום עם עפר
רך, אז לא ניתנות עליו טיפות, אלא מי הרגליים נבלעים
באדמה, ולכן יהיה מותר להטיל מי רגליים עם התפילין ביד
כמו בית הכסא קבוע.

יט. הִיָּה • לְבוֹשׁ
תְּפִלִּין וְהַצֶּרֶף לְבֵית
הַפֶּסֶא לְעַת עֶרֶב, וְלֹא
נִשְׂאָר מִן הַיּוֹם כְּדִי
לְלַבֵּשׁ אַחֵר שְׂיֵצֵא - לֹא
יִכְנס בָּהֶן גְּלוּלִים

בְּבִגְדוֹ, וְאִפְלוּ לְהַשְׁתִּין מִיָּם בְּבֵית הַפֶּסֶא הַקְּבוֹעִי.
אֲלֵא פִּיצֵד יַעֲשֶׂה? חוֹלֵץ וּמִנִּיחַן כְּכִלָּן ^[=נתיק המיוחד]
^[להן] **אִם הִיָּה בּוֹ טַפְחָא^י, אוּ בְּכָלִי שְׁאֵינוֹ פְּלִין אָף**
עַל פִּי שְׁאִין בּוֹ טַפְחָא^י, וְאוֹחֵז הַפְּלִי בִידוֹ, וְנִכְנס.
וְכֵן אִם הַצֶּרֶף פְּלִיגְלָה^י - מְנִיחַן כְּכָלִי, וְאוֹחֵז הַפְּלִי
בִידוֹ, וְנִכְנס.

(נ) למרות שבבית הכיסא קבוע אין חשש שיתלכלך ממי
הרגליים, לא יכנס עם התפילין, מכיוון שאינו יכול להניח
אותם כשיצא. (נא) כאשר יש בחלל התיק יותר מטפח
כשהתפילין בתוכו, התיק נחשב כחציצה בין התפילין לבית
הכיסא. (נב) אם הכניס את התפילין לתיק שלא מיוחד
עבורו, התיק נחשב כחציצה גם אם אין בחלל שלו טפח,
מכיוון שאינו בטל לתפילין. (נג) וחושש לעזוב את
התפילין שמא ייגנבו.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

נחשב כמשא אלא כלבוש ולכן מותר לאדם ללבוש כובע כשהתפילין עליו, כמו הכהן הגדול שלבש מצנפת וציץ כשהיו עליו תפילין.

לשמש בו מלתו, ער שיוציאן [לחדר אחר], או יניחן בכלי ויניח הפלי בכלי אחר שאינו פלין [כלי המיועד להן]; אבל אם היה הפלי השני מזמן להן - אפילו עשרה פלים, בכלי אחד הן חשובין. ואם הניחן פלי בתוך פלי, מתר להניחן תחת מראשותיו בין פר לנסת^{סג} שלא כנגד ראשו, כדי לשמרן^{סד}, ואפילו אשתו עמו במטה.

כד. בית שיש בו תפלין או ספר תורה - אסור לשמש בו מלתו, ער שיוציאן [לחדר אחר], או יניחן בכלי ויניח הפלי בכלי אחר שאינו פלין [כלי המיועד להן]; אבל אם היה הפלי השני מזמן להן - אפילו עשרה פלים, בכלי אחד הן חשובין. ואם הניחן פלי בתוך פלי, מתר להניחן תחת מראשותיו בין פר לנסת^{סג} שלא כנגד ראשו, כדי לשמרן^{סד}, ואפילו אשתו עמו במטה.

(סג) 'כר' ו'נסת' אלו כריות שמניחים מתחת לראש, ו'נסת' יותר גדול מ'כר'. (סד) מגנבים, או מעכברים.

כה. קדשת תפילין, קדשה גדולה היא; שכל זמן שתפלין על ראשו של אדם, ועל זרועו - הוא ענו וירא, ואינו נמשך בשחוק [ליצנות] ובשיחה בטלה, ואינו מזההר מחשבות רעות, אלא מפנה לבו לדברי האמת והצדק. לפיכך, צריך אדם להשתדל להיותן עליו כל היום^{סו} - שמצותן, כך היא. אמרו עליו על רב, תלמיד רבנו הקדוש, שכל ימיו לא ראוהו שהלך ארבע אמות בלא תורה, או בלא ציצית, או בלא תפלין.

(סו) עד זמן הגאונים היו גדולי ישראל ותלמידי הישיבות יושבים עם תפילין כל היום, עד לאחר הפרשה השנייה בקריאת שמע של ערבית. אך מכיוון שצריך גוף נקי כדי להיות עם תפילין ואסור לאדם להסיח את הדעת מהתפילין כל זמן שהם עליו, נהגו היום להניח תפילין רק בזמן תפילת שחרית.

כו. אף על פי שמצותן ללבשן כל היום - בשעת תפילה, יותר מן הכל; אמרו חכמים: 'כל הקורא קריית שמע בלא תפלין, כאלו מעיד עדות שקר בעצמו'^{סז}. וכל שאינו מניח תפלין, עובר בשמונה עשה - שהרי בארבע הפרשיות צוה על תפלין של ראש, ועל תפלין של יד^{סח}. וכל הרגיל בתפלין - מאריך ימים, שנאמר: 'אדני עליהם - יחיו'^{סט}.

(סז) כשהוא קורא את הפסוק "וקשרתם לאות על ירך והיו

~ שבת קודש ח' אייר ~

פרק ה

דיני כתיבת מזוזה, היכן חייבים לשים מזוזה ומתי צריך לבדוק אותה.

א. כיצד כותבין את המזוזה? כותב שתי הפרשיות "שמע"^י ו"והיה אם שמע"^{יב} על דף [עמוד] אחד, ביריעה אחת; ועושה לה רוח מלמעלה ורוח מלמטה, כמו חצי צפרן^{יג}. ואם כתבה בשנים בשלשה דפין, כשרה - ובלבד שלא יעשה כזנב [=כתובה רחב למעלה וקצר למטה], או כמו עגול [=כתובה בצורת עיגול], או כקבה [=כאהל, קצר למעלה ורחב למטה]; ואם עשה כאחת מאלו, פסולה. כתבה שלא על הסדר, כגון שהקדים פרשה לפרשה - פסולה. כתבה בשני עורות - אף על פי שתפרן, פסולה. ספר תורה שבלה, ותפלין שבלו - אין עושין מהן מזוזה; ולא מן [שולין] הגליון [הריקים] של ספר, אין כותבין עליו מזוזה, לפי שאין מורידין מקדשה חמורה לקדשה קלה.

(א) חצי ציפורן - זה גודל המקום שצריך בשביל לתפוס את דפי הספר כדי שלא ייסגר, וצריך להשאיר מקום ריק מעל הכתב ומתחת לכתב. בנוסף, מצד ימין של הכתב צריך להשאיר מקום ריק בגודל בו ניתן להקיף את מזוזה, ומצד שמאל לא צריך להשאיר כלל, אלא רק שיהיו האותיות בסוף השורה מוקפות בקלף. (ב) שכתב את פרשת "והיה אם שמע" לפני פרשת "שמע" - שלא כפי הסדר שלהן בתורה. (ג) הטעם שאסור לעשות מזוזה מספר תורה ותפילין שבלו, לפי שקדושתן גדולה מקדושת מזוזה, ואין מורידים מקדושה גדולה לקדושה קלה. (ד) החלקים הריקים בקלף מתחת לשורות או מעל השורות. הטעם שאסור, כי קדושתן גדולה בדיוק כמו החלק בספר התורה שנכתבו בו הפסוקים.

9. ברכות, יד, ב. 10. ישעיהו, לח, טז. 11. דברים ואתחנן, ו, ד-ט. 12. דברים-עקב, יא, ג-כא.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - שבת קודש ח' אייר - ספר אהבה - הלכות תפילין ומזוזה וס"ת קפא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שָׁאִין לוֹ חֶלֶק לַעוֹלָם הַבָּא; שְׁאֵלוֹ הַטְּפָשִׁים, לֹא דִי לָהֶן שְׁבָטָלוֹ הַמְּצוּה, אֲלֵא שְׁעוֹשִׁין מְצוּה גְדוּלָּה^{יב}, שֶׁהִיא יַחֲדוֹ שְׁמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאַהֲבָתוֹ וְעִבּוּדָתוֹ, כָּאֵלוֹ הוּא קְמִיעִי^{יג} לַהֲנִית עֲצָמוֹ^{יד}, כְּמוֹ שְׁעָלָה עַל לֶפֶס הַסֶּכֶל שֶׁזֶה דְּבָר הַמְּהִנָּה בְּהַבְלִי הָעוֹלָם.

(י) כותבים דווקא את השם הזה במזוזה, מכיוון שהוא ראשי תיבות "שומר דת ישראל". (יא) שמות ה'. (יב) מצוות מזוזה. (יג) פתק המיועד לסגולה. (יד) לשמירת גופם וביתם, ולפיכך הם מוסיפים בה שמות של מלאכים לסגולה. ולמרות שיש במזוזה סגולה לשמירה ועוד, רוצה הרמב"ם ללמדנו שעיקר הכוונה במצוות מזוזה אינה שמירה על הבית אלא קיום מצוות ה', והשמירה כבר תבוא מאליה.

ה. וּמְצוּה לְכַתֵּב "עַל הָאֶרֶץ" בְּשִׁטָּה [שורה] אַחְרוֹנָה, בֵּין בְּרֹאשׁ הַשִּׁטָּה בֵּין בְּאַמְצַע שִׁטָּה טו; וְנִהְיֶה כֹל הַסּוּפְרִים לְכַתֵּב אוֹתָהּ [את המזוזה] בְּשִׁטָּה וְעֶשְׂרִים שִׁטּוֹת, וְ"עַל הָאֶרֶץ" בְּרֹאשׁ שִׁטָּה אַחְרוֹנָה. וְאֵלוֹ הֵן הָאוֹתִיּוֹת שֶׁבְּרֹאשׁ כָּל שִׁטָּה וְשִׁטָּה, עַל הַסֵּדֶר: שְׁמַע, ה', הַדְּבָרִים, לְבָנִי, וּבִשְׁכַּבְּךָ, בֵּין, וְהָיָה, מְצוּה, בְּכָל, יוֹרֵה, עֶשֶׂב, פֶּן, וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם, הַשָּׁמַיִם, וְאַבְדֶּתֶם, וְשִׁמְתֶם, אֹתָם, אֹתָם, בְּדֶרֶךְ, וּבִשְׁעָרֶיךָ, אֲשֶׁר, עַל הָאֶרֶץ.

(טו) אך צריך להשאיר קצת רווח בסוף השורה, כדי שתהיה בצורת פרשה סתומה.

ו. כְּשֶׁכּוֹפְלִין אוֹתָהּ, גּוֹלְלִין אוֹתָהּ מִסּוּף הַשִּׁטָּה לַתַּחֲלִיתָהּ, עַד שֶׁתִּמְצָא כְּשִׁיפְתַּח הַקּוּרָא לְקִרְוֹת, יִקְרָא מִרֹאשׁ הַשִּׁטָּה לְסוּפָהּ. וְאַחֵר שֶׁגּוֹלְלָהּ, מְכַנִּסָּה בְּשׁוּפְפֶרֶת שֶׁל קֶנֶה טו אוֹ שֶׁל עֵץ אוֹ שֶׁל כָּל דָּבָר, וּמַחֲבֵר אוֹתָהּ אֶל מְזוּזַת הַפֶּתַח בְּמַסְמֵר, אוֹ חוּפֵר בְּמְזוּזַת הַפֶּתַח וּמְכַנִּס בָּהּ הַמְּזוּזָה.

(טז) קנה סוף שגדל על שפת הנהר שהוא חלול בפנים.

ז. וְקִדְּם שִׁיקְבָּעָהּ בְּמְזוּזַת הַפֶּתַח, מִבְּרֶךְ תַּחֲלָה: 'בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מִלֶּךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְקַבֵּעַ מְזוּזָה; וְאֵינוּ מִבְּרֶךְ בְּשַׁעַת כְּתִיבָתָהּ, שֶׁקִּבְעָתָהּ הִיא הַמְּצוּה".

(יז) כל מצווה שאחרי הכנתה יש עוד מה לעשות כדי לגמור את המצווה, במרכים רק כאשר גומרים את מעשה המצווה.

ב. וּמְצוּה לַעֲשׂוֹת הֶרוּחַ שְׁבִין פֶּרֶשֶׁת "שְׁמַע" ל"וְהָיָה אִם שְׁמַע", פֶּרֶשֶׁת סְתוּמָה^{יח}; וְאִם עָשָׂה אוֹתָהּ פְּתוּחָהּ, כְּשֶׁרָה, לְפִי שֶׁאֵינָה סְמוּכָה לָהּ מִן הַתּוֹרָה. וְצָרִיךְ לַהֲזַהֵר בְּתַגְיִן^{יט} שָׁבָה; וְאֵלוֹ הֵן הַתַּגְיִן שְׁעוֹשִׁין בְּמְזוּזָה:

(ח) שיגמור את הפרשה הראשונה בסוף השורה, וישאיר בתחילת השורה הבאה רווח כשיעור תשע אותיות, ומתחיל לכתוב את הפרשה השנייה באמצע השורה. ואם לא גמר את הראשונה בסוף השורה, ישאיר את סוף השורה ריקה, ומעט רווח בתחילת השורה השנייה ויתחיל לכתוב את הפרשה השנייה באמצע השורה. (י) שסיים לכתוב את הפרשה הראשונה באמצע השורה, והשאיר באותה שורה רווח פנוי כשיעור תשע אותיות, ומיד התחיל לכתוב את הפרשה השנייה בתחילת השורה הבאה. (ז) שפרשת "שמע" ופרשת "והיה אם שמוע" אינם סמוכות זה לזה בתורה. ורק בפרשות שסמוכות אחת לשניה צריך להקפיד על פרשה פתוחה או סתומה. (ח) צורת זין קטנה שעושים על חלק מהאותיות.

ג. פֶּרֶשֶׁת רֵאשׁוֹנָה - יֵשׁ בָּהּ שְׁבַע אוֹתִיּוֹת, עַל כָּל אוֹת וְאוֹת מִהֵן שֶׁלֹּשָׁה זִינִין^כ; וְאֵלוֹ הֵן: שִׁ"ן וְעִ"ן שֶׁל "שְׁמַע", וְנו"ן ד'נִפְשָׁךְ", וּשְׁנִי זִי"ן שֶׁל "מְזוּזָה", וּשְׁנִי טִי"תִין שֶׁל ׀טִטִּפֶּת". וּפֶרֶשֶׁת שְׁנִיָּה - יֵשׁ בָּהּ שֵׁשׁ אוֹתִיּוֹת, עַל כָּל אַחַת מִהֵן שֶׁלֹּשָׁה זִי"נִין; וְאֵלוֹ הֵן: גִּימ"ל שֶׁל "דְּגַגָּךְ", וּשְׁנִי זִי"נִין שֶׁל "מְזוּזָה", וּשְׁנִי טִי"תִין שֶׁל ׀טִטִּפֶּת", וְצָדִי שֶׁל "הָאֶרֶץ". וְאִם לֹא עָשָׂה תַּגְיִן, אוֹ שֶׁהוֹסִיף בָּהּ, אוֹ גָרַע מִהֵן - לֹא פָסַל. וְאִם כְּתִבָּהּ שְׁלֹא בְּשִׁטָּה טו (קריים ישרים על חלקה לישור הכתב), אוֹ שְׁלֹא דְקָדַק בְּמֵלֵא וְחִסֵּר, אוֹ שֶׁהוֹסִיף בָּהּ מִבְּפָנִים אֲפִלּוֹ אוֹת אַחַת - הָרִי זוֹ פְסוּלָה.

(ט) על שבע האותיות 'שעטנ"ז גי"ץ צריכים לכתוב שלושה תגים. באותיות מתוכן שהן בעלות שני ראשים או יותר (כגון אות ש או ע), צריך לעשות את התגים על הראש השמאלי. צורת שלושת התגים היא: אחד לכיוון ימין, אחד לכיוון שמאל, ואחד באמצע קצת יותר גבוה.

ד. מְנַהֵג פְּשׁוּט, שְׁכוּתְבִין עַל הַמְּזוּזָה מִבְּחוּץ, כְּנֶגֶד הֶרוּחַ שְׁבִין פֶּרֶשֶׁת לְפֶרֶשֶׁת, שְׁדִי^{כא}; וְאִין בְּזֵה הַפֶּסֶד, לְפִי שֶׁהוּא מִבְּחוּץ. אֲבָל אֵלוֹ שְׁכוּתְבִין בָּהּ מִבְּפָנִים שְׁמוֹת הַמְּלָאכִים, אוֹ שְׁמוֹת קְדוֹשִׁים^{כב}, אוֹ פְסוּק, אוֹ חוֹתָמוֹת [צורות שונות] - הָרִי הֵן בְּכָלֵל מִי

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כד) כל מצוה שהאישה חייבת, גם עבדים גויים חייבים. כה) לדוגמה, יתומים קטנים שירשו דירה מאביהם, האפטרופוס מחנך אותם לשים בה מזוזה. כו) מצוות מזוזה היא חיוב על מי שגר בדירה, ועד שלושים יום נקרא רק דירת עראי ולאחר שלושים יום כבר נקרא דירת קבע ולכן יהיה חייב במזוזה. כז) הסיבה שהשוכר בית בארץ ישראל חייב לקבוע מזוזה מיד היא כדי להרבות ב"יישוב ארץ ישראל". נפסק להלכה שאחרי קביעת המזוזה, אסור להוריד אותם גם כשהשוכר עוזב את הבית. והיות ובזמנם הייתה טירחה גדולה להשיג מזוזה, השוכר בבית בארץ ישראל לא ימהר לעזוב את הבית, כי אז יפסיד את המזוזה שיצטרך להשאיר בבית. בנוסף, גם אם הוא יעזוב את הבית, המשכיר יוכל למצוא בקלות שוכר חדש לבית, בגלל שבבית זה כבר מותקנות מזוזה. יוצא שבזכות התקנה לקבוע מזוזה מיד בכניסה לבית בארץ ישראל, יישארו הבתים בארץ ישראל מאוכלסים.

יא. המשפיר בית לחברו - על השוכר להביא מזוזה ולקבוע אותה, אפילו היה נותן שכר על קביעתה^כ; מפני שהמזוזה חובת הדר היא^{כט}, ואינה חובת הפית. וכשהוא יוצא, לא יטלנה בידו ויצאל^ל; ואם היה הפית לגוי, הרי זה נוטלה בפשיצא^{לא}.

כח) השוכר אינו יכול לחייב את המשכיר לשים מזוזה, גם אם ישלם לו על כך. כט) בתורה נאמר "ביתך" ודרשו חז"ל "דרך ביאתך", מי שנכנס ויוצא מהדירה כל הזמן, שזה הדייר, הוא חייב לשים את המזוזה. ל) מכיוון, שכאשר מורידים את המזוזה מגיעים מזיקים לבית, ובמעשה זה הוא כאילו מזיק לבית. לא) כי חוששים שהגוי יזלזל במזוזה.

ח. תלה במקל [העומד ליד המזוזה] - פסולת^{ה"ח}, שאין זו קביעה. הניחה [בקר] אחורי הדלת, לא עשה כלום. חפר במזוזה הפתח, והכניס המזוזה כמו נגר [קורה], והוא כפריח הקרשים [במשכן ש] בטבעות - [=שהשחיל אותה במאוזן כמו מסמר] פסולה. העמיק לה טפח [=חפר בעומק טפח וקבעה], פסולה^ט. חתך קנה והכניס בו מזוזה, ואחר כך חפר הקנה אל קנים אחרים, והעמיד מן הפל מזוזה הפתח - פסולה, מפני שקדמה קביעת המזוזה לעשיית מזוזה הפתח^י.

יח) כי לא קובע את המזוזה בפתח הבית, ולא קיים "על מזוזה ביתך". יט) מכיוון שהיא לא נמצאת על המשקוף אלא בתוכו. כ) וישנו כלל הלכתי "תעשה ולא מן העשוי" - שעשיית מצוה נחשבת רק אם עשו אותה לאחר שהתחייבו בה, ובמידה והקלף כבר היה קבוע ומסביבו נבנתה מזוזה הדלת - אין זה נחשב לקביעת מזוזה.

ט. מזוזה היחיד, נבדקת פעמים בשבוע [שבע שנים], ומזוזה רבים^{כא}, פעמים ביובל [חמישים שנה] כב - שפא נקראה^{כג} ממנה אות או נמחקה; מפני שהיא קבועה בפתלים, מרקבת.

כא) כמו המזוזה שבשערי העיר ובשערי השכונות. כב) כל דבר שהוא באחריות הציבור, מקלים בו כדי שלא יתעצלו לעשות זאת. כג) זו הסיבה שצריך לבדוק את המזוזה.

י. הפל חיבין במזוזה, אפילו נשים ועבדים^{כד}; ומחנכין את הקטנים לעשות מזוזה לבתיהם^{כה}. השוכר בית בחוצה לארץ, והדר בפנידק [מלך] בארץ ישראל - פטור מן המזוזה שלשים יום^{כז}; אבל השוכר בית בארץ ישראל, חיב במזוזה מיד^{כז}.

המשך ביאור למסכת סוטה ליום שבעה עשר לעומר עמוד א

9 שְׁנֵאמַר לגבי הרקיע "וַיִּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַתַּחַת רַגְלֵיוּ
10 כְּמַעֲשֵׂה לְבַת הַסִּפּוּר וַיַּעֲצֵם הַשָּׁמַיִם לְמַחֵר", וּבְתֵיב לִגְבֵי כֶסֶף
11 הַכְּבוֹד "כְּמִרְאָה אֲפֹן סִפּוּר דְּמוּת כֶּסֶף", הֲרִי שֶׁהַסִּפּוּר שְׂהוּא
12 הַרְקִיעַ דּוֹמֵה לְכֶסֶף הַכְּבוֹד.
13 מִשְׁנָה. הַמִּשְׁנָה מִבֵּאֵר דִּינֵי כְּתִיבַת מַגִּילַת סוּטָה הַנִּכְתָּבַת בְּסִפֵּר
14 שְׂהוּא קֶלֶף. אֵינִי בּוֹתֵב אוֹתָהּ לֹא עַל הַלּוּחַ שֶׁל עֵץ, וְלֹא עַל הַנִּייר
15 הַעֲשׂוֹי מִעֲשָׂבִים שְׂכּוּתִשִּׁים אוֹתָם וּמִדְּבָקִים אוֹתָם בְּדָבָק, וְנַעֲשֵׂה
16 כְּעוֹר שֶׁנִּיתַן לְכָתוּב עָלָיו, וְלֹא עַל

1 ועל ידי זה עמי הארץ יראים מישראל וזו היא ההנאה ממצות
2 תפילין. אלא חוט של תכלת מאי היא ההנאה שיש לישראל
3 ממצוה זו, והרי התבאר שלא אומרים 'בשכר וכו' אלא על מצוה
4 שיש הנאה בקיומה. מתרצת הגמרא, יש הנאה בקיום מצוה זו,
5 דְּתַנִּינָא בְּבִרְיִיתָא שְׁכַל הַמְּקִיִּים מִצּוֹת צִיצִית כֵּאלִילוּ הַקִּבִּיל פְּנֵי שְׂכִינָה,
6 שְׁהִיה רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר, מֵה נִשְׁתַּנָּה צִבְע הַתְּכֵלֶת שֶׁנִּצְטוּ לִיתֵנוּ
7 בְּצִיצוֹת יוֹתֵר מִכָּל מִינֵי צִבְעוֹנִין. מִפְּנֵי שֶׁהַתְּכֵלֶת דּוֹמֶה מֵרֵאשִׁיתוֹ
8 לָזֶם, וְזֶם דּוֹמֶה הוּא בְּמֵרָאדּוּ לְרִקְיעַ, וְרִקְיעַ דּוֹמֶה לְכֶסֶף הַכְּבוֹד.

שיעורי רמב"ם - ספר המצוות

נתבארו דיני מצוה זו, כלומר דין גרושין, בשלמות במסכתא המיוחדת לכך, כלומר מסכת גטין.

~ יום חמישי ו' אייר ~

מצות לא תעשה שנו.

המצוה השנ"ו — האזהרה שהזהר האדם מלהחזיר גרושתו אחר שנשאת לאחר, והוא אמרו יתעלה: "לא-יוכל בעלה הראשון אשר-שלחה לשוב לקחתה" (דברים כד, ד). והעובר על לאו זה — לוקה. וכבר נתבארו דיני מצוה זו בכמה מקומות ביבמות.

~ יום שישי ז' אייר ~

מצות לא תעשה שנו.

המצוה השנ"ו — האזהרה שהזהר האדם מלהחזיר גרושתו אחר שנשאת לאחר, והוא אמרו יתעלה: "לא-יוכל בעלה הראשון אשר-שלחה לשוב לקחתה" (דברים כד, ד). והעובר על לאו זה — לוקה. וכבר נתבארו דיני מצוה זו בכמה מקומות ביבמות.

~ שבת קודש ח' אייר ~

מצות לא תעשה שנו.

מצות עשה רמז.

המצוה השנ"ו — האזהרה שהזהר האדם מלהחזיר גרושתו אחר שנשאת לאחר, והוא אמרו יתעלה: "לא-יוכל בעלה הראשון אשר-שלחה לשוב לקחתה" (דברים כד, ד). והעובר על לאו זה — לוקה. וכבר נתבארו דיני מצוה זו בכמה מקומות ביבמות.

המצוה הרט"ז — הצווי שנצטוינו שישא היבם (הגיס) אשת אחיו אם מת ולא הניח זרע, והוא אמרו יתעלה: "יבמה יבא עליה" (דברים כה, ה). וכבר נתבארו דיני מצוה זו במסכתא המיוחדת לה, כלומר מסכת יבמות.

~ יום ראשון ב' אייר ~

מצות עשה ריב.

המצוה הרי"ב — הצווי שנצטוינו לפרות ולרבות ולהתפנן לקיום המין, וזוהי מצות פריה ורביה, והוא אמרו יתעלה: "[ואתם] פרו ורבו" (בראשית ט, ז). וכבר בארו (ברכות טז.) שהתנן פטור מקריאת שמע אם נשא בתולה, ונתנו טעם לכך, מפני שהוא עוסק במצוה. וכבר נתבארו דיני מצוה זו וחיוביה בפירק ו' מיבמות (סא:) ואין הנשים חייבות במצוה זו; ובפרוש אמרו שם (סה:): "האיש מצוה על פריה ורביה, אבל לא האשה".

~ יום שני ג' אייר ~

מצות עשה ריב.

המצוה הרי"ב — הצווי שנצטוינו לפרות ולרבות ולהתפנן לקיום המין, וזוהי מצות פריה ורביה, והוא אמרו יתעלה: "[ואתם] פרו ורבו" (בראשית ט, ז). וכבר בארו (ברכות טז.) שהתנן פטור מקריאת שמע אם נשא בתולה, ונתנו טעם לכך, מפני שהוא עוסק במצוה. וכבר נתבארו דיני מצוה זו וחיוביה בפירק ו' מיבמות (סא:) ואין הנשים חייבות במצוה זו; ובפרוש אמרו שם (סה:): "האיש מצוה על פריה ורביה, אבל לא האשה".

~ יום שלישי ד' אייר ~

מצות עשה רכב.

המצוה הרכ"ב — הצווי שנצטוינו לגרש בספר (בשטר) דוקא אם נרצה לגרש, והוא אמרו יתעלה: "וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה" (דברים כד, א). וכבר נתבארו דיני מצוה זו, כלומר דין גרושין, בשלמות במסכתא המיוחדת לכך, כלומר מסכת גטין.

~ יום רביעי ה' אייר ~

מצות עשה רכב.

המצוה הרכ"ב — הצווי שנצטוינו לגרש בספר (בשטר) דוקא אם נרצה לגרש, והוא אמרו יתעלה: "וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה" (דברים כד, א). וכבר

ביאורים למסכת סוטה דף יז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

ה"י של 'האלה' דמעיט ביה - שדורש שבאה למעט, ואינו סובר
כרבי יהודה ששניהם באו למעט. מבאר הגמרא, סבר רבי מאיר
שה"י דגביה דריבויא - ה"א שנאמרה בתחילת 'האלות', שהיא
מילה שבאה לרבות - שכותב את האלות, ריבויא היא - באה
לרבות שכותב גם קללות הבאות מחמת ברכות, ואילו ה"י דגביה
דמיעוטא - ה"א שנאמרה בתחילת 'האלה', שהיא מילה שבאה
למעט - שכותב אלות אלו ולא שבמשנה תורה, מיעוטא - באה
למעט שאינו כותב צוואות וקבלות.
שואלת הגמרא, מדוע לדעת רבי מאיר כותב הכהן אף את הפסוק
'אם לא שכב איש אותך וגו' הנקי, והא לית ליה לרבי מאיר
בעלמא, שדי לומר בלשון לאו, ונדע שמכילל שאמר לאו אתה
שומע את הדין - הן, וממילא מפסוק זה שמשמעו ברכה, לא
בשמעת קללה - שאם שטתה לא תנקח, ואם כן מדוע כותבים אותו
במגילת סוטה, שאין כותבים בה אלא הקללות שנאמרו לה אם
שטתה. מבאר הגמרא, אמר רבי תנחום יש בפסוק זה משמעות
קללה, כיון ש'הנקי' בתיב בכתוב חסר ולא הינקי, ונדרש הפסוק
בשני אופנים, אם לא שטית תומאה תחת אישך, הנקי - מלשון
נקיות, ואם שטית, חנקי - מלשון חנק.
דרוש רבי עקיבא, איש ואשה נשואים שוכו - הולכים שניהם
בדרך ישרה ואינם נואפים, שכינה שריה בגינה, שדרי שמו של
הקב"ה נמצא בהם, י"ד באיש וה"א באשה. לא יבו - אינם הולכים
בדרך ישרה, הקב"ה מסלק שמו מבניהם, הי"ד מהאיש והה"א
מהאשה, ונמצא שהם אש ואש, והאש איש אוכלת. אמר רבא,
אם לא זכו, ודאשה - האש של האשה, עדיפא - קשה יותר
ומזהרת לאכול, מדא"ש משל האיש, (מאי מעמא), משום שהאי
- אש של האשה מצרה - גם לפני שהסתלקה הה"א היו האותיות
אש יחד, ולכן נדלקת האש מהר, והאי - אש של האיש, לא מצרה
- הי"ד של השכינה הפסיקה באמצע.
אמר רבא, מפני מה אמרה תורה הבא עפר לסוטה, לומר שאם
זכתה - שנמצאה טהורה שלא זינתה, יוצא ממנה בן כאברהם
אבינו, דכתיב ביה "ואנכי עפר ואפר", ואם לא זכתה - שזינתה,
תמות ותחזור לעפרה. עוד דרש רבא, בשכר שאמר אברהם
אבינו "ואנכי עפר ואפר", והראה את מידת ענוותנותו, ובו בנינו
לב מצות השייכות לעפר ואפר, למצות אפר פרה אדומה, ועפר
סוטה. שואלת הגמרא וכי רק אלו המצוות שייכות בעפר ואפר,
והאיכא נמי מצות עפר כיסוי תדים, ומדוע לא אמר שזכו לזה
בזכות אמירת אברהם "ואנכי עפר ואפר". מוצאת הגמרא, ה"הם
במצות כיסוי הדם, ה"שכר שאמר אברהם אבינו, "אם מחוט ועד
הנאה ליבא - אין הנאה מעצם קיום מצוה זו, אבל אפר פרה ועפר
סוטה, יש הנאה בקיומם, באפר פרה, שנטהרים מטומאת מת וכן
מכפר על עוון העגל, ובעפר סוטה, שמביא שלום בין איש לאשתו.
וכן שמברר אם זינתה, ואם יתברר שזינתה יועיל שלא ירבו ממזרים
בישראל, ואם לא זינתה יועיל שנפקדת בזרע וכן מבטלת הלעז מעל
בניה.
עוד דרש רבא, בשכר שאמר אברהם אבינו, "אם מחוט ועד
שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך" - שנתרחק מן הגזל, ובו בנינו
כנגד זה לב מצות, כנגד מה שאמר 'מחוט' זכו לחוט של תבלת,
וכנגד מה שאמר 'שרוך נעל' זכו לורצוה של תפלין. שואלת
הגמרא, בשלמא רצוה של תפלין יש הנאה מעצם קיום המצוה,
דכתיב "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליה ויראו ממך",
ותניא בברייתא, רבי אליעזר הגדול אמר כיצד רואים ששם ה'
נקרא על ישראל, אלו תפלין שבראש - שיש בהם רוב השם של
הקב"ה, שהשיין כתובה בקמט העור שבבתיים, והדלית ברצועות,

פרשת סוטה נחלקת לשלשה ענינים. האחד, 'ציויים' - הפסוקים
בהם מצווה התורה מה לעשות בענין סוטה. השני, 'שבועות, אלות
וקללות', שהם הפסוקים בהם מבוארות השבועות, האלות והקללות
שיחולו על האשה אם אכן זינתה. והשלישי, 'קבלות', שהם
הפסוקים בהם נכתב שמקבלת האשה על עצמה את השבועות,
האלות והקללות שמחיל עליה הכהן. ונחלקו התנאים מה היה כותב
הכהן במגילת הסוטה ונמחק במים.
משנה. בא לו הכהן לכתוב את המגילה של הסוטה, מאיזה
מקום - פסוק הוא בותב, לדעת רבי מאיר מתחיל לכתוב מ'ואם
לא שכב איש אותך וגו', ואת כי שטית תחת אישך הנקי ממי
המרים המאריים האלה. ואינו בותב את תחילת הפסוק שנאמר
לאחר מכן, 'והשביע הכהן את האשה בשבעת האלה ואמר הכהן
לאשה, אלא מדלג על חלק זה וכותב את המשך הפסוק "ותן ה'
אותך לאלה ולשבעה בת ה' את ירכך ונפלת ואת בטנך צבה,
וכאו המים המאריים האלה במעיך, לצבות בטן ולנפל רדך",
עד כאן כותב הכהן במגילת סוטה, ואינו בותב את מה שנאמר
בהמשך הפסוק "ואמרה האשה אמן אמן". רבי יוסי אמר
מתחיל לכתוב מ'אם לא שכב איש אותך וגו', ולא היה מפסיק
בכתיבת הפרשה כסדרה, אלא היה כותב גם תחילת הפסוק
'השביע הכהן את האשה בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה', וגם
את הקבלה שמקבלת על עצמה "ואמרה האשה אמן אמן". רבי
יהודה אמר כל עצמו אינו בותב - יחד הכהן בעצמו, ולא
יכתוב אלא את האלות המפורשות בפסוקים, "ותן ה' אותך לאלה
ולשבעה וגו'", "וכאו המים המאריים האלה במעיך וגו'", ואינו
כותב מה שנאמר בסיום הפסוק "ואמרה האשה אמן אמן".
גמרא. שואלת הגמרא, במאי קא מיפלגי - מה טעם של התנאים
שנחלקו מהיכן היה כותב. ומשיבה, בהאי קרא קמיפלגי - נחלקו
כיצד לדרוש המקרא "וכתב את האלה הכהן בספר", רבי
מאיר סבר, אם היה נאמר 'וכתב את אלות', היינו סבורים שאינו
כותב אלא את האלות ממש - המפורשות בפסוקים, לכך נאמר
'האלות', לרבות - שכותב גם את הקללות הבאות מחמת ברכות.
ומה שנאמר 'אלה' שמשמעו שיכתוב אלות אלו ולא אחרות,
למעוטי - שאינו כותב במגילת סוטה את הקללות שבמשנה תורה
קללות שנאמרו בפרשת כי תבוא. ומה שנאמר 'האלה' ביתור
ה"א, למעוטי - שאינו כותב את הציוואות שציונה התורה לכהן
להשביע את האשה, וקבלות האשה, שאומרת אמן. ורבי יוסי
הסובר שלא היה מפסיק, סבר שבולחו - כל הדרשות נדרשו
בדקאמרת - כפי שדרש רבי מאיר, מלבד מה שדרש רבי מאיר
מהה"א של 'האלה' שבא למעט צוואות וקבלות, על זה חלק רבי יוסי
וסבר שממה שנאמר 'וכתב את האלות האלה', היתור של 'את' בא
לרבות שכותב גם ציוואות וקבלות. מבאר הגמרא, ורבי מאיר
שלא דרש כן, הוא משום שא"תים לא דרשו בכל התורה. ורבי
יהודה הסובר שכותב רק מיתן ה' אותך, וכן אינו כותב את הקבלה
שבסוף הפרשה, טעמו, שבולחו הה"א שנאמרו בפסוק למעוטי
דרשו להו - באים למעט, וכך דרש, 'אלות', אלות ממש - שכותב
את האלות המפורשות בפסוקים, 'האלות', הה"א באה למעוטי
שאינו כותב קללות הבאות מחמת ברכות - והיינו 'אם לא שכב
וגו', 'אלה' בא למעוטי שאינו כותב את הקללות שבמשנה תורה,
ו'האלה' בא למעוטי ציוואות וקבלות.
שואלת הגמרא, ורבי מאיר הסובר שהה"א של 'האלות' באה
לרבות שכותב גם קללות הבאות מחמת ברכות, והה"א של 'האלה'
באה למעט שאינו כותב קללות שבמשנה תורה, מאי שנא האי ה"
של 'האלות' דמרי ביה - שדורש שבאה לרבות, ומאי שנא האי

האלות לרבות קללות הבאות מחמת ברכות. תימה לרבי דהבא דריש ר"מ ד"י האלות וברפ"ק דהוריות (ק"ה ט"ז) אמר ור"מ קהל הקהל לא דריש ותו איכא למיתמה דרי' דריש הבא ד"י דייבוא למעט והתם דריש קהל הקהל לרביא ותו קשיא דר' יהודה אדריש יהודה דהבא דמשמע דלא דריש את האלות וברפ"ק דמנחות (ק"ה ט"ז) אמר ר"י סבר את וכל הלבושה לרבות וקורטו אחר:

אמר רבי תנחום הנקי כתיב. הבא פרשי דתדרוש הכי בטמאה תחת אישך חניק אבל בסוף פרק שבעת העדות (משנה ק"ה ט"ז) פירש הנקי בלא ירד כמו חנק ונקי אקרא דבתרה ואת כי שטות דמשמע הכי חנק ממים דהמים האלה ואת כי שטית והתם אמר כי לית ליה לר"מ מכלל לא אתה שומע ון בממונא באיסורא אית ליה וטוטה איסורא דאית ביה ממונא הוא ונשאל רבי דהבא בפ"ק דנדרים (ק"ה ט"ז) אמר בגמרא מאי לחולין לא חולין ליהודי אלא לקרבן מני מתני' אי ר"מ הא לית ליה מכל לאו דהכי דייק נמי בסוף הפרק (נ"ט ט"ז) ובריש פרק שני (ק"ה ט"ז) אע"ג דאיסורא גרידא הוא וחשיב רבי דהתם נמי איסורא דאית ביה ממונא הוא שאמר ממונו על חבירו:

מפני שהתבטל דומה לים. בירושלמי דפ"ק דברכות מגיד שהתבטל דומה לים והים דומה לעשבים ועשבים לרקיע ורקיע לכסא והכסא לספר וכתיב ואיראה הנה (על) ואלו דרוקיע וגו' (ויחזקאל י:)

אינו כותב וכו' על דמיר אלאל על המגילה. תימה בפ' המוציא (נ"ה ט"ז) דתנן קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפלין שמע ישראל אמאי לא קתני פרשת סוטה דשיעור וזוטא טפי אורי' דפרשת סוטה לא כתיב כפרשת תפלין ואמרין התם (ק"ה ט"ז) כל מילתא דשכיח ולא שכיח אול רבנן בחר שכיח לקולא: **לא** על הלוח ולא על הנייר אלא על המגילה. תימה אמאי לא מרבינן כל מילי מוכתב בדאמרין פרק שני דגיטין (ק"ה ט"ז) ספר אין לי אלא ספר מנין לרבות כל דבר ת"ל וכתב מ"מ אם כן מה ת"ל ספר מה ספר שאין בו רוח חיים ורובנן אי כתב בספר כדאמרת אלמא כל דיכא

מקני'. מואם לא שכת איש אותך. ואם לא שטית טמאה וגו', שהן קללות הבאות מחמת ברכות, דמשמע הוא אם שטית לא דנקי, ואת כי שטית טמאה תחת אישך וכי נטמאת וגו' יתן ה' אותך לאלה ולשבעה בתוך עמך וגו' ובאו המים המאכרים וגו', וכן הן סדורין בפרשה. אלא וקחשביע הכהן את האשה בשבועת האלה ואמר הכהן לאשה מפסיק בראש יתן ה' אותך, ואינו כותבו דאינו אלא

מתני' בא לו לכתוב את המגילה, מאיזה מקום הוא כותב? מ"ואם לא שכת איש" וגו', "ואת כי שטית תחת אישך", ואינו כותב "והשביע הכהן את האשה", וכותב "יתן ה' אותך לאלה ולשבעה... ובאו המים המאכרים האלה במעמד לצבות במן ולנפל ירד", ואינו כותב "ואמרה האשה אמן אמן". ר' יוסי אומר: לא היה מפסיק, ר' יהודה אומר: כל עצמו אינו כותב אלא "יתן ה' אותך לאלה ולשבעה וגו' ובאו המים המאכרים האלה במעמד", ואינו כותב "ואמרה האשה אמן אמן": **נמו'** במאי קא מיפלגי? בהאי קרא קמיפלגי, "וכתב את האלה האלה הכהן בפסר", ר' מאיר סבר: "אלות" אלות ממש, "האלות" לרבות קללות הבאות מחמת ברכות. "אלה" למעוטי קללות שבמשנה תורה, "האלה" למעוטי צוואות וקבלות אמן. ור' יוסי פולחו בדקאמרת, "את" לרבות צוואות וקבלות. ור' מאיר איתם לא דריש. ור' יהודה, פולחו במיעוטי דריש להו, "אלות" אלות ממש, "האלות" למעוטי קללות הבאות מחמת ברכות, "אלה" למעוטי קללות שבמשנה תורה, "האלה" למעוטי צוואות וקבלות. ור' מאיר, מאי שנא האי ה" דמרכיב ביה ומואי שנא האי ה" דמעוטי ביה? ה" דנביה דריבויא ריבויא היא, ה" דנביה דמיעוטיא מיעוטיא. והא לית ליה לר' מאיר מכלל לאו אתה שומע הן? אמר ר' תנחום: "הנקי" כתיב. דריש ר' עקיבא: איש ואשה וכו' שכינה ביניהן, לא וכו' אש אוכלתן. אמר רבא: ודאשה עדפיא מדיאש, מאי טעמא האי מצרף ויהא לא מצרף. אמר רבא: מפני מה אמרה תורה הבא עפר לשומטה וכתה, יוצא מופנה בן פאברהם אבינו, דכתיב ביה: "עפר ואפר", לא וכתה, תחזור לעפרה. דריש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו ו"אנכי עפר ואפר" וכו' בניו לשתי מצות, אפר פרה ועפר סוטה. והאיכא נמי עפר פיסוי הדם? התם בשכר מצוה איכא, הנאה ליכא. דריש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו "אם מחוט ועד שרוך נעל" וכו' בניו לשתי מצות: חוט של תכלת ורצועה של תפלין. בשלמא רצועה של תפלין, דכתיב "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך" ותניא, ר' אליעזר הגדול אומר: אלו תפלין שבראש. אלא חוט של תכלת מאי היא? דתניא, הוה ר' מאיר אומר: מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין? מפני שהתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע דומה לכסא הכבוד, שנאמר: "וראו את אלתי ישראל ותחת רגליו במעשה לבנת הספיר וכעצם השמים למטה" וכתבי: "כמראה אבן ספיר דמות כסא: **מתני'** אינו כותב לא על הלוח ולא על הנייר, ולא על הדפתרא

של שכינה מפסקת: הנאה ליכא. ואין זה קבול שכן, אבל באן יש הנאה, בסוטה לתת שלום ושלח ירכה ממוריס בישראל אם וזנה היא, ואם נקתה ונורעה ורע, ומבטלת לעו מעל בניה. ואפר פרה לשתן ולזמות את ישראל ממשעה העגל בשכר אם מחוט ועד שרוך נעל. שהבית צעמו מן הגזל: חוט של תכלת. כנגד מחוט. ורצועה של תפלין כנגד שרוך. והיינו רצועה בשלמא רצועה של תפלין. קבול שכן הוא דאיכא הנאה בדכתיב וכו', אבל חוט של תכלת של ציצית מאי הנאה איכא? מה נשתנה תכלת. שהוקיעו הכתוב לציצית: שהתבטל דומה לים בו. לא ללמדנו שכל המקום מצות ציצית כאלו הקביל פני שכינה, והכי תניא לה בספרי. ודאיצטרכו כל הני, משום דלא אשכחן קראי אלא בקריע שדומה לכסא הכבוד, הלכך תכלת דומה לים וים דומה לרקיע. ותכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה. כמו תכלת דומה למראה הים. ואנן קסוין דים דומה למראה הרקיע: ורקיע דומה לכסא הכבוד. קראי קריש, דכתיב בקריע במעשה לבנת הספיר, וכתיב בכסא הכבוד כמראה אבן ספיר דמות כסא: מתני' ליה. של עץ יייר. של עשבים שבוטשין ומדבקין אותן בדבק שקורין

גלייד ועושין כמו עור:

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יז עמוד ב

תוספות

רש"י

היכא דכתיב בספר כ"ע מודו דמרבין כל מילי בר מדבר שיש בו רוח חיים מיהו לפי ר"ת לא קשיא מידי דפי' התם בכלל ופרט וכלל דרשין ליה דחור וכתב ונתן לה (ספר ברייתא) אבל
הבא כלל ופרט הוא ואין בכלל אלא מה שבפרט א"נ התם קרא יתירא הוא דקא דריש משום דכתיב תרי זימני וכתב לה ספר ברייתא ובירושלמי מקשה ליה נמי הבא כתיב ספר וכתב
כתיב ספר הבא את אומר כל דבר שהוא בתלשו וכתב את אומר הכין שנייא היא הבא דכתיב בספר אבל בגמרא דידן לא אמר התם הכי דאמר אי כתיב בספר כדקא אמרת דהיי מרבין
כל מילי דתלשו שיש בו רוח חיים וירושלמי תניא ר"א בן שמעון אומר אין כותבין על עורות בדמה טמאה אמר ר"ש מכין איתמר למחזיקה ניתנה למה אינו כותב תני ר"א ובר
שמעון אומר רואה אני את דברי ר"א בן שמעון

מדברי אבא שמא תאמר איני שותה ונמצא השם
נגזר על עור בדמה טמאה ותו התם ר' לוי בר סיס
בעי קמיה רבי מגילת סוטה מודו שחטמא את
הדיוס א"ל הרי זו שאלה א"ר יוסי אינה שאלה
כלום מודו על הספרים ששטמא את הדיוס לא
מפני קדושתן וזו למחזיקה ניתנה לא צריכא ודלא
הואיל ונתנה למחזיקה
שנאמר ומחה כתב שיכול למחוק. בירושלמי
אי מחה יכול במשקה או במי פירות
ת"ל וכתב הא כיצד כתב שיכול למחוק ואינו זו דיו
שאין בו נקנקתו ודא תני אם מחק מתוך הספר
כשר תפטר כהדין תניא דתנא אמר ר"מ כל ימי
שהיינו למדין אצל ר' ישמעאל ולא היינו נותנין
נקנקתו לתוך הדיו:
מה משפט ביום אף מגילת סוטה ביום. כל
מעשה סוטה ילפינן מהכא בפ"ב מגילת
(ק"ז כ) להשקאה ביום רש"י פי' מה משפט ביום
בסנהדרין נפקא לן מזהו ביום הנחילו את בני ישראל
אולם לה' נגד חמשה נפקא לן היום דביום ונראה לי דכל דין סוטה בין גמר בן תחילה פסול בלילה דמיוא דדיני נפשות ולא כדני ממונות דתלתין דין ביום אבל גמר דין אפילו בלילה:
דכתיב וכתב את האלות הדברים ורובן הדברים לא משמע להו הילכך איצטריך והיו שלא יקראנה למפרע ואמאי לא נפקא להו מהאלה כי הבא הדברים האלה כדכתיבא וי"ל כיון
דקיבלו וגמרי מרביתו דשמע אית לן למדרש בכל לשון שאתה שומע אייתר לך והיו שלא יקראנה למפרע והאלה דרשו להו לדרשא אחריתי: **קודם** שתקבל עליה שבעה פסולת.
ירושלמי ר' קרספא אמר איתפלגון ר' יוחנן ור"ל חד אמר משביע ואח"כ כותב וחד אמר כותב ואח"כ משביע ומפרש טעמא כדי לסמוך שבעה להשקאה והתם משמע דבכחי פליגי מ"ד
משביע ואח"כ כותב אית ליה חוקה תורה מעכב על הסדר ומאן דאמר כותב ואח"כ משביע אית ליה אע"ג דמעכב אינו על הסדר ותמיה א"כ כמאן ס"ל לא כרי' ולא כר' נחמיה בפ'
הרצוא לו (וישם ק"ז ט) דמשמע דכ"ע סבירא להו היכא דכתיב חוקה מעכב נמי על הסדר ותמיה רבי דבפרק ד' מיתות (מסכתין ק"ז טט) אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא כל מקום ששנו
חכמים דרך מניין אין מוקדם ומאוחר דחץ משבעה סממנין רב פפא סבא משמיה דרב אמר אף ד' מיתות ואידך בפלוגתא לא קא מיירי רב פפא אמר אף סדר יומא ואידך הוואו לחומרא
בעלמא דמשמע על הא הכי הוה חשיב ליה ואמאי לא חשיב סדר סוטה דהא איהו אמר הבא כתבה קודם שתקבל עליה שבעה פסולת ומשמע בירושלמי דבעי כל הפרשה על הסדר
ונראה דלא חשיב אלא היכא דשנין על הסדר אבל סדר סוטה אינה נשנית על הסדר שהרי אין סדר המשנה וסדר הפרשה מכוננין כמו שפירשונו בראש הפרק וסדר הפרשה עיקר אבל
סדר המשנה אפילו למצה בעלמא לא ולהכי לא אמר נמי התם דאמר וחד סדר תמיד לאפוקי ממוצת חליצה אבל לאפוקי מסדר סוטה ליכא למימר דאפילו בדיעבד נמי לא:

כתבה איגרת פסולת. רש"י פירש אגרת בלא שרטוט בספר אמר רחמנא והלכה למשה מסיני שהספרים צריכין שרטוט ואי קשיא מאי איירא משום דנקראת ספר תיפוק לי דבלאו הכי
אסור לכתוב שום פסוק בלא שרטוט דאמר' בפ"ק דגיטין (ק"ז א) אמר רב יוסף מאן לימא לן דר' אביתר בר סמבא הוא ועוד הא איתו דשלח ליה לרב יהודה בני אדם העולים
משם לכאן אן קיימו בעצמם ויתנו הילד בונה הילדה מכרו בין וישתו וכתב ליה בלא שרטוט וא"ר יצחק שתיים כותבין שלש אין כותבין ואמרינן בסוף פרק מצות חליצה (יבמות ק"ז ק) אמר
אביי האי מאן דכתב גיטא דחליצתא לכתוב הכי אקרינה לדידה ממאן יבמי עד יבמי ופירש דלא מצי למכתב שלש תיבות רצופין בלא שרטוט כדמסיק מר וזוטא שירטט וכתב ליה לבולה
פרשתא מתקין לה מר בר בר אידו ודא לא ניתן ליכתב והילכתא כמר וזוטא אע"ג דלא ניתן ליכתב תריץ אי לאו משום דנקראת ספר ד"א אע"ג דאסור לכתוב בלא שירטוט המגילה
עצמה אינה פסולה קמ"ל דפסולה ונראה שלא היו המים בודקין על ידה מיהו לא ידענא אם שרטט אותה בין שיטה לשיטה לאחר כתיבה אע"ג דבשעת כתיבה כתב באיטורא אי המגילה
כשירה בבחי או ולא ודא דאמר' בהקומץ רבה (מנחות ק"ז ט) ובמגילה (ק"ז ט) הילכתא מוזהו צריכה שירטוט אבל לא תפילין נראה דהכי הילכתא גמירי לה דאין לו לשרטט תפילין דאי לא
תימא הכי אלא הא דפסיק אבל לא תפילין דלא מיפסלי א' כתב בלא שרטוט מיהו צריך לשרטט משום דאסור לכתוב בלא שרטוט א"כ הא דנקשה התם מהא דתפילין שבלו אין עושין
מתן מוזהו מורידין אותו מקדושה חמורה לקדושה קלה טעמא דאין מורידין אבל משום שרטוט לא ומשני תנאי היא אי הוה מצי לשרטט להו הוה מצי למימר במשורטטין אלא ש"מ
דכבי גמירי לה דלא מצי לשרטט להו אבל ר"ת פירש דאמר' שלש אין כותבין היינו אם לא שרטט כלל אבל אם שרטט בד' פאות הגלגלים אע"פ דלא שרטט בין שיטה לשיטה חשוב
שירטוט אפי' לענין ס"ת אלא משום זה אלי ואנוהו (מנחות טו) צריך לשרטט בין כל שיטה ושיטה וכן מוכיח בפ"ק דמגילה (ק"ז טז) דברי שלום ואמת מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה
ופירש ר"ח דלאו היינו ס"ת אלא מוזהו ולישנא דאמיתה משמע כחידה של תורה דהיינו מוזהו דיש בה עול מלכות שמים וכן עיקר דאי ס"ת משם משתני הוואו קרא דואמת א"כ הא
דגרסינן בפ"ב דמגילה (ק"ז ט) מגילה נקראת ספר ונקראת אגרת נקראת ספר שאם תפרה בפשתן פסולה מאי איירא משום ספר תיפוק ליה משום ואמת ונימא צריכה שרטוט ותפירה כאמיתה
של תורה אלא ש"מ לשרטוט דמוזהו איצטריך והתם תפירה ליכא ולענין תפירה נקראת ספר והשתא לא תקשי הא דפסקין בהקומץ רבה (מנחות ק"ז ט) ובמגילה (ק"ז יא) הילכתא מוזהו
צריכה שרטוט תפילין אין צריכין שרטוט ומקשה מהא דתפילין שבלו אין עושין מתן מוזהו לפי שאין מורידין הא משום שרטוט לא ומשני תנאי היא מודלא משני במשורטטין ש"מ דאפי'
מנהג ליכא הואיל וכן אין צריך לשרטט בירושלמי בפרק במה מדליקין ויצאות השבתן כל הפטור בדבר ועושהו נקרא הדיוט השתא ו"ל הא דאין צריכין שרטוט היינו בין השטין
אבל בד' פאות צריכין שרטוט דלא גריעי משלש אין כותבין מיהא לפרשורא לא תירץ מאי איצטריך למימר גבי מגילת סוטה דפסולה בלא שרטוט כיון דאפילו ס"ת הוא סגי ליה בשרטוט
לארבע פאות מנצתי בתוספות רבינו יב"א במסכת גיטין שמעתי מר' אליהו הצרפתי שזדה אומר מה שאנו כותבים בכתבים בלא שרטוט ליכא למיחש דלא כתבין לשום פסוק אלא
לאמירה בעלמא לפרוס בשלום בלשון עברי או לדבר בו בלשון צח אבל כשכותב שמיא אותו לשום פסוק כי האי גזונא אסור למכתב בלא שרטוט ולא ידענא מנלן לכתוב בפירושים
פסוקים בא שרטוט כשמיא לשום פסוק:

כתבה

אלא ביום, אף מגילת סוטה דינה להיעשות דוקא ביום.
ועוד אמר רבא, אם כתבה - את המגילת סוטה למפרע - מסופה
לתחילתה, הרי היא פסולה, דכתיב "וְכָתַבְתָּ אֶת הָאֱלֹת הָאֵלֹהִי",
ומגילת 'האלה' משמע שיש לכתוב את המגילה כי דכתיבא -
כסדר שנכתבה הפרשה במקרא.
ועוד אמר רבא, אם כתבה הכהן - את המגילת סוטה קודם
שיתקבל עליה הסוטה את השבועה שמשביעה הכהן, הרי היא
מגילה פסולה, [שנאמר] תחילה 'וְהִשְׁבִּיעַ' הכהן את האשה וגו',
'ואמרה האשה אמן אמן', ואחר כך נאמר 'וְכָתַבְתָּ אֶת הָאֱלֹת הָאֵלֹהִי'
הכהן בספר וגו', הרי שכתוב את הספר רק לאחר שקיבלה עליה את
השבועה.
ועוד אמר רבא, אם כתבה הכהן - את המגילת סוטה איגרת - ללא
שישרטט את הקלף תחילה, הרי היא מגילה פסולה, שהרי 'בַּסֵּפֶר'
אמר רחמנא, והלכה למשה מסיני שהספרים צריכים שרטוט.

הדיפתרא - עור שלא עבדוהו כל צרכו ועדיין אינו קלף. אלא
כותבים על המגילה - קלף שעובד כל צרכו. שנאמר "וכתב את
האלת האלה הכהן בפפר", וספר הוא קלף מעובד כראוי. המשנה
באה לבאר באיזה דיו יש לכתוב המגילה, ואינו בכתב לא בקומום
- שרף אילן שמתכו במים, ולא בקנקנתום - שהוא מין מהעפר
המשחיר. ולא בכל דבר שרושם - שנבלע בתוך הקלף ואינו
נמחק. אלא בדיו של שרף שרישמו נמחה במים. שנאמר "וכתב
את האלת האלה הכהן ופחה אל מי המרים", שמשמע שכותב על
הספר בכתב שיכול למחות במים, ולכן אין כותבים בקומוס
ובקנקנתום משום שאינם נמחים.
נמרא, אמר רבא, מגילת סוטה שכתבה בלילה, הרי היא פסולה.
מאי מצמא אתאי בגזירה שזה תורה האמורה במגילת סוטה,
מתורה האמורה במשפט, כתיב חקא - לגבי מגילת סוטה, "ועשה
לה כתבן את כל התורה הזאת", וכתוב חקא - לגבי זקן ממרא,
"על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט", מה משפט אין דנים

המשך ביאור למסכת סוטה ליום תשעה עשר לעומר עמוד 1

סמכה על כך שכשיבואו להשקותה תסרב, לפיכך כשמסרבת,
נחשבת כמודה בטומאה. אבל המסרבת לשתות מהמת רתיתא -
שאנו רואים אותה שהיא נפחדת ורותתה, אות הוא כי מתחילה
התכוונה לשתות וסמכה על טהרתה, אלא שכעת היא נפחדת
וחוששת שלא יבדקו אותה המים למרות שהיא טהורה, ובאופן זה יש
חילוק, אם חזרה בה עד שלא קרב הקומין, דאבתי לא אפחוק
מגילה, אי נמי אם אפחוק מגילה לפני שקרב הקומין, דשלא בדין
עבד בהנים דמחקי, מצי תדרא בה ואין משקין אותה בעל כורחה,
אך משקרב הקומין, דבדין עבד בהנים דמחקי, לא מצי תדרא
בה.

זה אינו קשה, הא - מה שאמר רבי עקיבא שאם כבר קרב הקומין
מחייבים אותה לשתות, וחזרתה משתיית המים אינה נחשבת
כהוראה בטומאה, מדובר באופן דקתדרא בה מהמת רתיתא -
שחזרה בה מחמת פחד, שראינו את גופה שהוא רותת. והא - ומה
שאמר רבי עקיבא שאם סירבה לשתות לאחר המחיקה הרי היא
בדוקה ועומדת, מדובר באופן דקתדרא בה מהמת בריותא - מתוך
בריאותה, שאינה רותתת ואמרה אני שותה. והכי קאמר רבי
עקיבא, כל מהמת בריותא - אם סירבה לשתות מתוך בריאותה,
שלא גילתה כלל סימני פחד ורעדה, כלל כלל לא שתיא - אינה
שותה כלל. שהאומרת אני שותה שלא מתוך פחד, יש להניח שגם
מתחילה כשאמרה שתשתה, לא התכוונה לשתות באמנה, אלא

המשך ביאור למסכת סוטה ליום אחד ועשרים לעומר עמוד 1

וגו" - שהיו אומרים, שה' עזב את דוד לפי שעבר על איסור אשת
איש, ואין לו זכות שתצילנו, שהעבירה בכתה זכויותיו ולכן ניתן
לרדפו ולתופסו. מאי דרשו - איזה פסוק דרשו ללמוד ממנו שלפי
שעבר עבירה אין ה' עימו, "ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך"
וגו" - אם יראה ה' עבירה בדבר שבעררה, ישיב ה' את עצמו מאותו
אדם. והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה
תורה. ולפי שעסק דוד בתורה, עמדה לו זכות התורה להצילו
מידיהם.
שואלת הגמרא מאי "בוז יבוזו לו". אמר עולא, לא בשמעון אחי
עוריה - תנא היה ולמד תורה מתוך הרווחה. ולא כרבי יוחנן דבי
נשיא - שלמד תורה על ידי הנשיא שהיה מפרנסו. אלא כחלל
ושבנא, דכי אתא רב דימי אמר, חלל ושבנא אחי הווי - אחים
היו, חלל עסק בתורה מתוך עוני, שבנא עבד עיסקא - התעסק
לפרנסתו. לסוף לאחר שהלל כבר למד, אמר ליה שבנא להלל, תא
נעריב - בא נשתתף, אני אפרנס אותך וליפלוז - ואחלוק עמך
בשכר לימודך. יצתה בת קול ואמרה "אם יתן איש את כל חון
ביתו... בוז יבוז לו וגו'" - כל חון שבעולם לא יספיק כדי לקנות את
התורה שהרי הלל לא למד בזכותו, אלא רוצה רק לחלוק בשכר.

מעבר מחיי האדם בעולם הזה לחיי נצח, וכוונת התנא לומר, שרק
אם הגיע האדם ליום זה בעודו תלמיד חכם, ידע שניצל מסכנות
היצר האורבות לו. אך עד אז, נתון הוא בידיו של יצר הרע
להחטיאו. רב נחמן בר יצחק אמר, פרשת דרכים זה משל
לתלמיד חכם ויראת חטא - שהגיע לידי יראת חטא. מר זוטרא
אמר, זה משל לתלמיד חכם דסלקא ליה שמעתתא אליבא
דהלכתא - שהגיע להוראה. שמכין דבר מתוך דבר ויודע לפסוק
מתוך השמועות הלכה למעשה.
שנינו בברייתא, דבר אחר דרך אחרת לבאר את הדמיון בין נר
למצוה ובין אור לתורה, עבירה מכבה מצוה - שאור המצוה כבה
על ידי עבירה, כשם שאור הנר כבה, ואין עבירה מכבה תורה -
ואור התורה אינו כבה על ידי עבירה כשם שאור היום אינו כבה.
אמר רבי יוסף, דרשיה רבי מנחם בר יוסי להאי קרא לפסוק כי
נר מצוה ותורה אור, ללמוד ממנו את מעלותיה המיוחדות של
התורה כי סיני - כפי שדרש משה בפני עם ישראל על מעלות
התורה בסיני. [ואילולא] דרשנוה דואג ואחיתופל הכי
- ואם היו דורשים כי גם דואג ואחיתופל לא דרשו בדר דר - אור
דוד להורגו דכתיב "לאמר אלהים עובדו רדפו ותפסוהו כי אין מציל

ביאורים למסכת סוטה דף יח עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

54 אלא השקפה אותה פסיב - מתוך סיב חלול, מהו - האם שתי
55 באופן זה מועילה לבדוקה או לאו. וכן הסתפק באופן שהשקה
56 אותה בשפופרת - מתוך צינור, מהו - האם שתי באופן זה
57 מועילה לבדוקה או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק, האם
58 דרך שתי פכך ומועילה לבדוקה, או אין דרך שתי פכך ולא
59 מועילה לבדוקה. מסיקה הגמרא, תיקון.
60 בעי רב אשי, אם נשפכו מקצת מהן - ממי המרים, לאחר שמחק
61 לתוכן את המגילה, ונשפיתו מהן מקצת מהמים, מהו - האם יכולה
62 להיבדק במים הנותרים או לאו. מסיקה הגמרא, תיקון.
63 אמר רבי ירמיה אמר רב ב' שבועות האמורות בסוטה, למה
64 הוצרכו, ולא די בשבועה אחת. ומבאר, אחת - את השבועה
65 הראשונה, משביע הכהן קודם שנמחקת המגילה, ואחת - את
66 השבועה השנייה משביע הכהן לאחר שנמחקת. מקשה הגמרא,
67 מתקין לה רבא, והרי תרנייהו - שני השבועות קודם שנמחקת
68 המגילה בתיבן בתורה, ומשמע שאת שתי השבועות משביע לפני
69 המחיקה. אלא אמר רבא - חולק על רבי ירמיה ומבאר באופן אחר,
70 לעולם שתי השבועות הן לפני המחיקה, אלא שאחת - השבועה
71 השנייה היא שבועה שיש עמה אלה - מכיזי הכהן בשבועה את
72 הקללה שתחול עליה אם ימצא שזינתה, ואחת - השבועה
73 הראשונה היא שבועה שאין עמה אלה, אלא שבועה בעלמא
74 שלא זינתה.
75 שואלת הגמרא, היכי דמי שבועה שיש עמה אלה - כיצד משביע
76 אותה הכהן את השבועה עם האלה. ומבאר, אמר רב עמרם
77 אמר רב, שאומר לה משביעני עליך בשמו של הקב"ה שלא
78 נטמאת, ומוסיף לומר לה שאם אכן נטמאת, יבואו ביד המים
79 לצבות בטן ולנפל ירך, והאשה אומרת אמן אמן, ומסכימה לשבועה
80 זו ומקבלת את האלה עליה. דוחה הגמרא, אמר רבא, זה אינו
81 נחשב 'שבועת האלה', שהרי אלה לחודה קיימא - האלה שאומר
82 לה עומדת בפני עצמה ואינה חלק מהשבועה, ושביעה לחודה
83 קיימא - השבועה שלא נטמאת עומדת בפני עצמה ואין מזכיר בה
84 את האלה, ומהלשון 'שבועת האלה', משמע שמשביע אותה אף על
85 האלה. אלא אמר רבא 'שבועת האלה' נאמרת בלשון זו, משביעני
86 עליך, שאם נטמאת יבואו ביד, ומקבלת על עצמה את האלה
87 בשבועה. דוחה הגמרא, אמר רב אשי, גם זה אינו הביאור
88 ב'שבועת האלה', כיון שבאופן זה נמצא שאלה איבא - על הקללה
89 הוא משביע אותה, ואילו שבועה ליבא - על המעשה עצמו אם
90 נטמאה או לאו, אינו משביע אותה. אלא אמר רב אשי, 'שבועת
91 האלה' נאמרת בלשון זו, משביעני עליך שנכונים הם הדברים
92 שאמרת שלא נטמאת, ומוסיף ומשביע את האשה, ואם נטמאת
93 יבואו ביד האלה.
94 בשבועת הסוטה נאמר 'ואמרה האשה אמן אמן', שצריכה הסוטה
95 לקבל על עצמה את השבועה ולהודות עליה, מפרשת המשנה
96 הטעם שכופלת האשה האמן בדבריה.
97 משנה. שואלת המשנה, על מה היא אומרת הסוטה בשבועתה
98 אמן אמן - שני פעמים. ומבאר, שבעונה אמן על האלה - מקבלת
99 על עצמה את הקללה שאמר לה הכהן שתחול עליה אם זינתה, וכן
100 אמן על השביעה - מקבלת על עצמה את השבועה שמשביעה
101 הכהן, והרי זה כמי שנשבעת בעצמה. וכן, אמן מאיש זה - נשבעת
102 שלא זינתה עם אותו פלוני שקינא לה בעלה ונסתרה עמו, ואמן
103 מאיש אחר - נשבעת גם שלא זינתה עם אדם אחר. וכן אומרת אמן
104 שלא שטיתי - נשבעת שלא זינתה אף בדיוטה ארוכה ונשואה,
105 ומכאן למדו דין גלגול שבועה, שאף שלא היה עליה קינוי כשהיתה
106 ארוסה, מגלגלים עליה שבועה גם על זמן זה.

1 ועוד אמר רבא, אם כתבה הכהן - את המגילת סוטה על שני דפין
2 - עמודים, כספר תורה הנכתב עמודים עמודים, הרי המגילה
3 פסולה, משום ש'ספר' אחד אמר רחמנא - נכתב 'ספר' בלשון
4 יחיד, ומשמע שצריך לכתובה בעמוד אחד, ולא יכתובה שנים
5 ושלשה ספרים.
6 ועוד אמר רבא, אם כתב הכהן אות אחת בלבד מפרשת סוטה,
7 ומחק את האות אחת במים, והמשיך וכתב אות אחת שלאחריה
8 בפרשה, ומחק את האות אחת השנייה, וכן עשה עד סוף הפרשה,
9 פסולה, אף שנמצא לבסוף שכתב ומחק את כל הפרשה, ונלמד
10 מדכתיב 'והעמיד את האשה לפני ה' ועשה לה הכהן את כל
11 התורה הזאת', שצריך שתהיה כולה כתובה יחד.
12 בעי - הסתפק רבא, אם כתב הכהן ב' מגילות לשתי סומות -
13 לכל אחת כתב מגילה מיוחדת עבורה, ומחקן - את שתי המגילות
14 לתוך בוס אחת, מהו - האם כשרים המים לבדיקה, ונותנים לכל
15 אות מהם לשתות מהכוס או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק,
16 שנאמר בפרשה 'ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת', ולומדים
17 סדר בדיקת הסוטה צריך להיעשות לשם הסוטה שנבדקה, ויש
18 להסתפק האם בתיבה לשמה בעינן - שרק כתיבת המגילה צריכה
19 להיות לשמה, וממילא והאיבא - באופן זה יהיו המים כשרים
20 לבדיקה, כיון שהמגילות נכתבו לשמן כדן. או דילמא לא די
21 שכתבת המגילה תהיה לשמה של אותה סוטה, אלא בעינן נמי
22 שהמחיקה לתוך המים תיעשה לשמה, וצריך שיהיה ניכר הדבר
23 שנעשתה המחיקה לשמה, ובאופן זה שנמחקו שני המגילות לכוס
24 אחת, לא ניכר שנעשתה המחיקה לשמן - ויהיו המים פסולים.
25 מוסיף רבא להסתפק, ואם תמצא לומר - לפשוט כהצד השני,
26 שאכן בעינן נמי שתעשה המחיקה לשמה של אותה סוטה, ובאופן
27 הקודם יהיו המים פסולים. מה יהיה הדין אם מחקן - את שתי
28 המגילות בב' בוסות - כל מגילה מחק לתוך כוס נפרדת לשם סוטה
29 אחת, וחוץ לאחר מיכן ועירבן - את המים של שני הכוסות יחד, מהו
30 - האם מים אלו כשרים או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק,
31 האם מחיקה לשמה בעינן - המחיקה עצמה צריכה להיעשות
32 באופן שניכר שנעשתה לשם סוטה זו, וממילא והאיבא - באופן זה
33 יהיו המים כשרים לבדיקה, כיון שעשה את המחיקות כדנים, וישתו
34 שתדון לשם שהתערבו. או דילמא לא די שהכתיבה והמחיקה
35 יעשו לשם אותה סוטה, אלא צריכה כל אחת לשתות את המים
36 שנעשו לשמה, ובאופן זה, הא לאו דידה קא שתיא - הסוטה הזו
37 אינה שותה את המים שהוכנו עבורה, שהרי מעורב בהם מהמים
38 שנעשו לשניה, והא - גם השניה לאו דידה קא שתיא שהרי שותה
39 אף מימי חברתה המעורבים בהם - ויהיו המים פסולים.
40 מוסיף רבא להסתפק, ואם תמצא לומר - לפשוט כהצד השני,
41 שצריכה הסוטה לשתות דוקא את המים שנעשו לשמה, ולכן באופן
42 הקודם יהיו המים פסולים כיון שהא לאו דידה קא שתיא, והא לאו
43 דידה קא שתיא, אלא כל אחת שותה אף את מי חברתה המעורבים.
44 מה יהיה הדין אם לאחר שעיברו את המים שבשני הכוסות, חוץ
45 הכהן וחלקן - את המים לשתי כוסות, ונותן לכל אחת מהם לשתות
46 מכוס אחת, מהו - האם מים אלו כשרים או לאו. ומבאר הגמרא
47 את צדדי הספק, האם יש בדיקה - שכשמחלקם, נחשב הדבר כאילו
48 התברר שהמים שניתנו בכוס של האחת הם המים שנעשו עבורה,
49 והמים שניתנו בכוס של השניה הם המים שנעשו עבורה, ויהיו המים
50 כשרים לבדיקה. או אין בדיקה - אין זה נחשב שהתברר שכל אחת
51 מחן קיבלה את המים שנעשו עבורה - ויהיו המים פסולים. מסיקה
52 הגמרא, תיקון - נשאר הדבר בספק.
53 בעי רבא, אם הכהן לא השקה את הסוטה את המים מתוך כלי,

כתבה על שני דפין פסולה. מקשים לפירוש רש"י (שפי') בדפין של ס"ת מפרק בתרא
דגיטין (ק"ף ט"ז): דתנן שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני והעדים מלמטה כשר
ולא חשיב ליה שני ספרים כיון דמערורה כדאמר' בפרק שני דגיטין (ק"ף ט"ז): אהא הרי זה
גיטין דהנייר שלי אינה מגורשת וכו' בעי רב פפא בין שיש להשיטה בין תיבה לחיבה מהו

וקפריך ותיפוק ליה משום דספר אחד אמר
רחמנא ולא שנים לא צריכא דמערורה ובהקמץ
רבה (מנחות ק"ף ט"ז). גבי מוזהב אמר נמי אמר רב
יהודה אמר שמואל כתבה על שני דפין פסולה
מיתבי כתבה על שני דפין והניח בשני סיפין
פסולה הא בסף אחד כשרה בריהו ראיה לשני סיפין
קא אמר אלמא דשני דפין דקאמר שמואל
בנחתין זה מזה קאמר שאין מערין להכי
מפרש נמי הכא שני דפין שאין מערין ופירש
ר"י הא דאמר נמי בפ' ראשון ב"ד (נ"ה ק"ט).
אפי' לרבנן דאמרין קרן פרה פסול כיון דאית בה
גילדי כשנים ושולש שופרות דמי ואע"ג דמחברי
התם נמי דרבו להוסיף בכל שנה גלד אחד והרי
הוא כמביאו משופר אחד ומדבקו לזה כדתנן
דיבך שברי שופרות פסול מפני שמתחילתו לא
היתה ברייתו בבת אחת וניכר התוספת ולא
מהני חיבורו ודומה כאילו טג שכתבו על ב' דפין
ותפרן יחד ופסול דאחא דוקא כשכתב חצי
מגילת סוטה על דף זה וחציה על דף אחר
אמרינן דחשיב שני ספרים וה"א אם כתב על
שתי מגילות ומחוק לתוך כוס אחד וכן גבי גט
אם נתן לה שני גיטין אע"ג דכל חד חד שלם
הוא וספר אחד פבני עצמו פסולין ולא מיגרשא
בתרייהו משום שנים או שלשה ספרים
כדאמרין בפ' שור שנגח (נ"ק ק"ף ט"ז). כופר
אמר רחמנא ולא שנים או שלשה כופרין ובפרק
לולב הגזול (ט"ז ק"ף ט"ז). לניקוט תרתי תלת פרי
אחד אמר רחמנא ולא שנים או שלשה פירות
ואין להקשות מאי שנא משנתן שופר בתוך
שופר אם קול פנימי שנעמ יצא ולא חשיב ליה
כשני שופרות דהתם בשמיעה תליא מילתא
והוא לא שמע אלא קול הפנימי:
חזר וחלק מהו יש בריהו או אין בריהו. האי

על שני דפין. בדפין של ספר תורה העשויין עמודים: כתב אות אחת ומחקתה. על המים.
וחזר וכתב אות שלאחריה ומחקתה עד שהשלים את כל פסול, דכתיב את כל התורה
עד שתהא בלה כאחד: לשמה. בספר לעצמו, דכתיב ונעשה לה לשמה: מחיקה נמי. בכוס
לשמה לעצמה. שיהא נכר המחיקה שהיא לשמה: השקה בסיב. שהוא חלול בדרך
שהתניקות שותין: שיש עמה אלה. דכתיב

בחדא מנייהו בשבועת האלה, ולקמיה מפרש
היכי דמי משביעי עליך. בשם, ומזכיר שם: שלא
נממא. שאות אומר אמת שלא נממא, היינו
שבועה שאין עמה אלה: שאם נממא יבואו
ב"ה. המים לצבות כוס נזר, והיינו אלה: אפר
רבא אלה לחורית קיימא ב"ה. שבועה אלה יש
כאן ושניקין על האשה, וקרא כתיב בשבועת
האלה שהשבועה של אלה: משביעי עליך שאם
נממא יבואו ב"ה. דאיכא השתא שבועת
האלה, שמשביע את האלה שתחול: שבועה
ליבא. על האשה, וקרא כתיב והשביע את
האשה: משביעי עליך שלא נממא ואם
נממא יבואו ב"ה. משביעי עליך שיהא אמת
מה שאמרת בפנינו שלא נממא, ואם נממא
יבואו ב"ה המים, דקיימא שבועה אאשה שלא
נממא ואאלה שתחול: מתני אמן על האלה
יבואו. לכך הוצרך לכפול: ארוכה ונשואה. על ידי
גלגול שבועה הוא מגלגל עליה ונותן של
אירוסין אע"פ שלא היה בו קנין, ומכאן לגלגול
שבועה מן התורה:
שומרת

אחת קודם שנגמקה מגילה, ואחת לאחר שנגמקה.
מחקת לה רבא: תרוייהו קודם שנגמקה מגילה פתיב? אלא אמר רבא: אחת שבועה
שיש עמה אלה ואחת שבועה שאין עמה אלה. היכי דמי שבועה שיש עמה אלה? אמר
רב עמרם אמר רב: "משביעי עליך שלא נממא, שאם נממא יבואו ב"ה". אמר רבא:
אלה לחודה קיימא ושבועה לחודה קיימא? אלא אמר רבא, "משביעי עליך שאם נממא
יבואו ב"ה". אמר רב אשי: אלה איכא שבועה ליבא? אלא אמר רב אשי, משביעי עליך
שלא נממא, ואם נממא יבואו ב"ה: מתני' על מה היא אומרת "אמן אמן", אמן על
האלה אמן על השבועה, אמן מאיש זה אמן מאיש אחר. אמן שלא שמיית ארוכה ונשואה

לא דמי לברירה דמדלח מן הבור פלוגתא דר' אלעזר ב"י ורבנן בשור שנגח (נ"ק ק"ף ט"ז): דהתם לא הוכר חלקו של אחד מהן לשלם אבל הכא הוכר הכתב ונתערב וכן בריה משני לזוין
שאני עתיד להפריש דמיית בפ' מרובה (ט"ז ק"ף ט"ז): נמי לא הוכר המעשר מעולם וכן לכולהו ברייתו דמיית בפ' כל הגט (נ"ט ק"ף ט"ז). אבל דמי לברירה דמיית בבבל מערבין (שנינו ק"ף ט"ז).
שתי נשים שלקחו קניניה בעירוב או שנתנו דמי קניניה לבחן איזה שירצה יקריב חטאת ואי זה שירצה יקריב עולה אע"ג דהוכרו מתחילה דמי כל אחת לא אמרי' זו מתכפרת במה שנקח
מדמי בחירתה או שתי קנין של אחת יקריב כולן לעולה ושל בחירתה לחטאת א"כ איכא דאמר' בריה ואע"ג דדחי ליה התם כשהנתנו מידו חזיון דקא מייתי לה אשאר בריית אלמא
דליכא לאיפלוגי בין בריה שהוכרה מתחילה לשאר ברייתו וכן בפ' הוציא לו (נ"ח ק"ף ט"ז). דמיית מתני' ר' יהודה אומר לא היו מביאין שופרות לקנין חובה מפני התערבות ומסיק משום
תערבות דאם כח חכם למחור אע"ג דליכא היכרא מעיקרא לברירה דאריבעה וזוי דהוכר מעיקרא א"כ רבא מאי קא מבעיא ליה דלא שפיש מהני ומהא נמי דתנן בפ' תרעא דמס' מעילה (ק"ף
ל"ה) פרוטה של הקדש שנפלה לתוך הכיס או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש כיון שהוציא הראשונה מעל דברי ר"ע וחכ"א עד שיוציא את כל הכיס אלמא לר"ע אית ליה בריה כי האי
גזונא דאמר בפרוטה ראשונה הוכר הדבר שפרוטה ראשונה שנלתה בידו היא היתה של הקדש שנפלה מיהא לא איתבררין לן דהתם במאי פליגי ומהא נמי ליכא למפשוש דמיית בבכורות
פרק הלוקח בתמה (ק"ף ט"ז): סאה תרומה טמאה שנפלה לך חולין ר"א אומר תירום ותירק שאני אומר היא סאה שנלתה היא סאה שנפלה ה"נ נימא שהתקן של לאה יגיע ללאה דהתם
מקילינן בדרבנן דמדאורייתא חד בתרי בטל וריב"א הקשה בפ' הוציא לו (נ"ח ק"ף ט"ז): אהא ונברור ד' וזוי דתניא בתוספתא דמעילה (פ"ה) נזיר שהפריש מעות ואמר אלו לחטאתי ואלו
לעולתי ואלו לשלמי ונתערבו הרי לוקח בהן ג' בהמות בין ממקום אחד בין משלשה מקומות מחלל דמי חטאת וכו' ודוקא בבי האי גזונא שרי אבל ליקח שליש המעות וליקח בהן מחצית
לחטאת ונימא הוכר הדבר דאלו הוה דמי חטאת לא אמרי' מהו מכל הני הוה מהו רבא למפיש עולה תימא אי אית לן למימר בריה כי האי גזונא אם כן כל התערבות שבעולם חזורה
וחלק משום בריה ועוד אמאי לא פשית ליה מפרק קמא דראש השנה (ק"ף ט"ז): דקיימא לן דיש בילה לשמן ויין נמצא דאין בריה דבר לבד ובפרק התערבות (נחמ"ס ק"ף ט"ז). מייתי ליה פלוגתא
דרבי אלעזר ורבנן צלוחית של חטאת שנפל לתוך (לחובה) מים וכו' ונראה דהכא קא מבעיא ליה מן אמרינן לא קפיד קרא אלא אמוחקה מן המגילה שתהא נכרת לתוך המים שלא אבל
לתוך כוס אחד איכא למימר כל חדא שתייא מים דלאו דידה לאו מחיקה נכרת היא חזר וחלק דרי מים של כל אחת ניכרין מן אמרינן בריה וכו' ור"י הוברור מימיה אי דילמא אין בריה
כלומר בריית מים בשעת מחיקה בעינן אבל על תערובת דיו של כתב המגילה לא קפדינן שחרי בשעת מחיקה בטל הכתב ולא תלי מילתא אלא במחיקה לתוך מים המבוררין לצירבה וקא
מבעיא ליה אי מצי לא בדקי לה משום דלא נמחקת כהלכתה אי משום דתורהה היא: בע"ר"ב השקה בסיב מהו. ליכא למיפשט מהא דאמר רבא בפרק ערבי פסחים (נחמ"ס ק"ף ט"ז): כרכן
בסיב אם ידי מצי לא יצא אלמא אין דרך אכילה בכך דהתם מפסיק הסיב בין המצה ובין בית הבליעה אבל הכא דלא מפסיק קא מיבעיא ליה: על מה היא אומרת אמן אמן. בפרק שלשים
דסכת שבועות (ק"ף ט"ז): על מה העונה אמן באילו מציא שבועה מפיו ובפרק שבועת העדות (ס"ז ק"ף ט"ז). אמן יש בו בקבלה יש בו שבועה ויש בו האמנת דברים:

ביאורים למסכת סוטה דף יח עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

53 שאינם נחשבים כחייבי כריתות, ולכן שומרת יבם שזינתה אינה
54 נאסרת על היבם.
55 **בְּעֵי** - הסתפק רבי ירמיה, מהו שיתנה אדם על נישואין
56 הראשונים - אדם שגירש את אשתו ואחר כך החזירה, וקינא לה
57 ונסתרה בנישואין שניים, האם יכול לגלגל עליה שבועה שלא זינתה
58 תחתיו בנישואין הראשונים. וכן הסתפק, לגבי יבם שייבם את
59 היבמה וקינא לה ונסתרה, על נישואי אחיו מהו - האם יכול לגלגל
60 עליה שבועה שלא זינתה כשהיתה נשואה לאחיו שמת. מביאה
61 הגמרא ראייה לפשוט הספק, תא שמע, שנינו במשנתנו, זה
62 הכלל, כל שתיבעל ולא תהא אסורה לו לא היה מתנה עמה
63 על זנות שאינה נאסרת מחמתה על הבעל, אינו יכול לגלגל
64 ולהשביעה, ויש לדייק, שרק על זנות שאינה נאסרת מחמתה אינו
65 משביעה, הלא אסורה - אך על זנות שנאסרת מחמתה על הבעל,
66 הכי נמי דמתנה ומגלגל עליה כן. שמע מינה - ואם כן יש לפשוט
67 ספקות אלו, שהרי אם זינתה תחתיו בנישואין הראשונים נאסרת
68 עליו מחמתה זה לעולם, וכן אם זינתה כשהיתה נשואה לאחיו נאסרת
69 להתיבם לו מחמת זה, לפיכך יכול לגלגל שבועה על בעילות אלו,
70 שהן בעילות שאסורות.
71 שנינו במשנה, רבי מאיר אומר אמן שלא נטמאתי וכו'. תניא
72 מבאר הברייתא כוונת רבי מאיר, לא בשאמר רבי מאיר - מה
73 שאמר רבי מאיר שאומרת גם אמן שלא נטמאת - שנשבעת שלא
74 תזנה בעתיד, לא עלה על דעתו לומר שאם בעתיד תטמא, המים
75 בודקין אותה מעבשיו, אלא כך היא כוונתו, לכתובטמא - אם
76 בעתיד תעבור על שבועתה ותזנה, המים ששתתה כשהביאה על
77 מה שנסתרה מעשרעין אותה - יחזרו לה לתוך גרונה, ובודקין
78 אותה - ויבררו שזינתה.
79 **בְּעֵי** - הסתפק רב אשי, לדעת רבי מאיר הסובר שנשבעת גם שלא
80 תזנה בעתיד, מהו שיתנה אדם על נישואין האחרונים - האם יכול
81 להשביעה גם שאם יגרשנה ויחזור וישאנה, שלא תזנה תחתיו בזמן
82 הנישואין השניים. מבאר הגמרא את צדדי הספק, האם משביעה
83 רק שלא תזנה תחתיו בנישואין אלו, כיון שאם תזנה נמצא שאסורה
84 עליו תוך כדי הנישואין, אך באופן זה, כיון שהשאת - בזמן
85 הנישואין הראשונים, מיהא לא אסירה ליה - אף אם תזנה בזמן
86 הנישואין השניים, לא נאסרה עליו לזמן הנישואין הראשונים, אינו
87 יכול כעת לגלגל עליה שבועה זו. או דילמא, כיון שזימנין דמגרש
88 לה וחדר מהדר לה - אף שלא תיאסר בנישואין אלו, אך כיון שסוף
89 סוף תיאסר עליו בזנות זו, יכול לגלגל עליה שבועה על כך. מביאה
90 הגמרא ראייה לפשוט הספק, תא שמע, שנינו במשנתנו, הכל שניין
91 שלא היה מתנה עמה לא על זנות שהיתה קודם שיתאמר, ולא
92 על זנות שתהיה לאחר שיתגרש ממנו, ולכן אף אם בזמן שהיתה
93 גרושה נסתרה לאחר ונטמאת - זינתה עם אחר, ואחר כך
94 החזירה בעלה הראשון, אינו נחשב שעברה על השבועה, כיון שלא
95 היה מתנה עמה - לא השביע אותה על זנות זו. ויש לדייק, שרק
96 על זנות בזמן שהיא עדיין גרושה אינו משביעה, הלא יחזירה
97 ותיטמא - אך אם תזנה לאחר שחזרה שוב, הכי נמי דמתני -
98 יכול לגלגל עליה שבועה על כך, שמע מינה - מוכח כהצד השני
99 של הספק, שלדעת רבי מאיר מגלגל עליה גם שבועה זו.
100 הברייתא דנה כמה פעמים אם קינא הבעל לאשתו ונסתרה בודקים
101 אותה במים המאריים. תנו רבנן, נאמר במקרא בפרשת סוטה "וזאת
102 תורת הקנאות", ו'תורת' ריבוי הוא, ומשמעו שבכל הקנאות שיקנא
103 לאשתו יעשה לה כתורה הזאת, ריבוי זה מלמד, שהאשה שזתה
104 ושונה על כל פעם שקינא לה בעלה והיא נסתרה. רבי יהודה חולק

1 וְשׁוֹמֵרֶת יָבָם וְכַנּוּסָה - אם נישואיה של אשה זו בתורת ייבום הם,
2 שמת אחיו ללא בנים וייבמה זה, וקינא לה ונסתרה תחתיו, מגלגל
3 עליה גם שבועה שלא זינתה כשהיתה שומרת יבם, כלומר בזמן
4 שהמתניה לייבום. חזרת המשנה למה שאמרה בתחילה, שאומרת
5 הסוטה אמן על האלה אמן על השבועה, ומפרשת, שאמן על
6 השבועה פירושו שאומרת אמן שלא נטמאתי - מקבלת עליה את
7 השבועה שלא זינתה, ואמן על האלה היינו, ואם נטמאתי יבואו
8 בי - מקבלת על עצמה שאם זינתה יבואו עליה הקללות האמורות
9 במקרא. רבי מאיר חולק ואומר, שמלבד שאומרת אמן שלא
10 נטמאתי - שנשבעת שלא זינתה תחתיו בעבר, אומרת גם אמן
11 שלא נטמא - מגלגלים עליה שבועה שלא תזנה תחתיו גם להבא,
12 ואם תזנה להבא, המים ששותה עכשיו יגועו בה לאחר שתזנה.
13 ומבאר המשנה, שהכל שניין - רבי מאיר וחכמים שנחלקו האם
14 מגלגלים עליה שבועה שלא תזנה להבא, מודים שאין מתנה עמה
15 - אין מגלגלים עליה שתשבע, לא על כך שלא זינתה קודם
16 שיתאמר לו. ולא על כך שלא תזנה לאחר שיתגרש ממנו.
17 כלומר, שעל כך שאם לאחר שהתגרשה נסתרה לאחר ונטמאת -
18 זינתה עם אחר, ואחר כך החזירה בעלה הראשון, לא היה מתנה
19 עמה - לא השביע אותה, משום שאף אם תזנה בעודה גרושה, אינה
20 נאסרת לחזור אליו. ומבאר המשנה שאינה נשבעת על זמנים אלו,
21 משום שזה הכלל, אין משביעים אותה אלא על כך שלא זינתה זנות
22 שנאסרה בה על בעלה, אך כל שתיבעל ולא היתה אסורה לו -
23 על זנות שלא נאסרה בה על בעלה, כגון אם זינתה קודם שהתאסרה
24 לו, לא היה מתנה עמה ומגלגל עליה שבועתה.
25 נמרא. אמר רב המנונא, שומרת יבם שזינתה בעודה שומרת יבם,
26 אסורה ליבמה - נאסרת להתיבם ליבם, אלא יחלוץ לה. שואלת
27 הגמרא ממיא למדו שנאסרת עליו. ומשיבה, יש להוכיח כן
28 ממשנתנו, מדקתני שומרת יבם וכונוסה - שאם יבם את אשת אחיו
29 וקינא לה ונסתרה לאחר הייבום, מגלגל עליה שבועה שלא זינתה
30 בעודה שומרת יבם, אי אסירה בשלמא - אם נאמר שאם זינתה
31 בעודה שומרת יבם, אסירה - נאסרת להתיבם ליבם, כרב המנונא,
32 משום הכי מתנה ביה - מובן הדבר שמגלגל עליה שבועה זו.
33 אלא אי אסירה שאף אם זינתה בעודה שומרת יבם, לא אסירה -
34 אינה נאסרת בכך על היבם, הכי מתנה ביה - הדין מגלגל עליה
35 שבועה שלא זינתה בזמן זה, והתנן - במשנתנו, זה הכלל, כל
36 שאילו תיבעל ולא תהא אסורה לו - על זנות שלא אוסרת אותה
37 על בעלה, לא היה מתנה עמה - לא היה משביעה. אלא מוכח
38 מהמשנה כרב המנונא, ששומרת יבם שזינתה נאסרת על היבם.
39 מביאה הגמרא, אמרי במערבא - אמרו בארץ ישראל, לית
40 הילכתא כרב המנונא, אלא שומרת יבם שזינתה מותרת להתיבם.
41 שואלת הגמרא, ואלא הא דקתני במשנתנו, שומרת יבם וכונוסה
42 - ומוכח שנאסרת על היבם ולכן יכול לגלגל עליה שלא זינתה
43 בעודה שומרת יבם. עונה הגמרא, הא מני - התנא של המשנה רבי
44 עקיבא היא, דאמר אין קידושין תופסין בתייבי לאוין - אדם
45 שקידש אשה שאסורה עליו באיסור לאו, אין הקידושין חלים, וכן
46 אם תלד לו הולד ממזר. כלומר, וקשוי לה - שרבי עקיבא מחשיב
47 אשה שאסורה באיסור לאו, כי ערוה - כאשה שאסורה באיסור
48 כרת. ולשיטתו, כיון ששומרת יבם אסורה לשוק באיסור לאו, אם
49 עברה על הלאו וזינתה, הרי היא כאשת איש שזינתה תחת בעלה
50 שנאסרת על בעלה, וכמו כן היא נאסרת על היבם, ולכן סבר התנא
51 שמגלגל עליה שבועה שלא זינתה בזמן זה. אך להלכה לא נפסק
52 כרבי עקיבא, אלא הדין הוא שקידושין חלים בחייבי לאוין משום

ביאורים למסכת סוטה דף יט עמוד א מותוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

36 שְׁנֵי אֲנָשִׁים וְשְׁנֵי בָּעֲלִין - אשה
37 וְשְׁקָה אֶת הָאִשָּׁה אֶת הַמֵּיִם. ומכל מקום מודה רבי שמעון, שֶׁאִם
38 הַשְּׁקָה וְאַחֲרָיו כִּדְּהַרְבֵּי אֶת מִנְחָתָהּ, בְּשָׂרָה.
39 גְּמָרָא. אֲמַר לֵיהּ רַבִּי אֲלֶעָזָר בֶּן פִּדְרָה לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל דְּדִרְיָה - שהיה
40 בן דורו, לֹא תֵיבֵב אֶבְרָכָה - אל תשב אלא תעמוד על רגליך עד
41 דְּמִפְּרִשְׁתָּ לָּהּ לְהָא מִלְּתָא עד שתפרש לי דבר זה. מִנֵּן לְמִנְחָתָה
42 סוּמָה שְׂמֻעוֹנָה תְּנוּפָה. תמה עליו רב יאשיה, מה שאלת מִנָּה לָּהּ,
43 הֲלֹא וְהִנֵּה' כְּתִיב בָּהּ - בפירוש כתבה התורה לגבי מנחת סוטה
44 וְהִנֵּה'. אֲמַר לֹו רַבִּי אֲלֶעָזָר בְּפָעֲלִים מְנָלָן - שאלתי היא, מִנֵּן
45 שְׂצִירָךְ שֶׁתֵּהָא הָאִשָּׁה מִנִּיפָה עִם הַכֹּהֵן. ענה לו רב יאשיה, אֲתִיָּא -
46 דִּין תְּנוּפָה מִנְחָת סוטה נלמד בגזירה שוה יד' יד' מִשְׁלָמִים -
47 מִתְּנוּפָת חוזה וְשׁוֹק וְאִמּוּרִים שֶׁל שְׁלָמִים. כְּתִיב הֵכָא - לגבי תְּנוּפָה
48 מִנְחָת סוטה, וְלִקְחָה הֶלֶךְ מִיַּד הָאִשָּׁה את מנחת הקנאות הִנֵּה
49 וגו', וְכִתִּיב הֵתֵם - לגבי תְּנוּפָה שְׁלָמִים, יִדְּיו תְּבִיאִינָה את אישי
50 ה' וגו' להִנִּיף אוֹתוֹ תְּנוּפָה לִפְנֵי ה'". וְנִלְמַדִּים אֶחָד מִזֵּה שֶׁנִּי, מִה בָּאֵן
51 בְּסוּטָה, נַעֲשִׂית הַתְּנוּפָה עַל יַד בֶּהֱן, אֵף לְחֶלֶן - בשלמים, נַעֲשִׂית
52 הַתְּנוּפָה גַם עַל יַד בֶּהֱן. וְזֶה לְחֶלֶן - בשלמים, נַעֲשִׂית הַתְּנוּפָה גַם
53 עַל יַד הַבְּעֻלִּים אֵף בָּאֵן - בסוטה, נַעֲשִׂית הַתְּנוּפָה גַם עַל יַד
54 הַבְּעֻלִּים. הָא בִּצְדָה - תתקיים התְּנוּפָה עַל יַד בְּעֻלִּים וְכֵן גַּם יִחַד,
55 מִבְּאֵרֶת הַגְּמָרָא, עַל יַד שֶׁהַכֹּהֵן מִנִּיחַ יָדוֹ תַּחַת יְדֵי הַבְּעֻלִּים וְיִנִּיף
56 יָחַד עִימּוֹ.
57 שֵׁנִי בַּמִּשְׁנָה, הֵנִיף וְהִנֵּשׁ קָמִין וְכו' הִיָּה מִשְׁקָה וְאַחֲרָיו כִּדְּמִקְרִיב
58 אֶת מִנְחָתָהּ. שְׁוֹאֵל הַגְּמָרָא עַל תְּנָא קָמָא שְׁאֲמַר שְׁתִּיתִית הַמֵּיִם
59 קוֹדֵמִים לְהַקְרִיבֶת הַמִּנְחָה, הָא אֶתְרַבָּה - הרי מקודם לכן שנה את
60 סדר הַקְרִיבֶת הַמִּנְחָה, וּמִשְׁמַע לְבִאּוּרָה שֶׁהַתְּנָא שׁוֹנֵה את הַדְּבָרִים
61 כְּסֹדֶר עֲשִׂיתָן, וְאֵם כֵּן, מִמִּשְׁמַעוֹת דְּבָרֵיו עוֹלָה, שֶׁהַקְרִיבֶת הַמִּנְחָת
62 קוֹדֵמֶת לְשִׁיתָהּ. מִתְּרַצֵּת הַגְּמָרָא, הִכִּי קָאָמַר הַתְּנָא בְּרִישָׁא, סֹדֶר
63 מִנְחָתוֹ בִּצְדָה, הֵנִיף וְהִנֵּשׁ קָמִין וְהַקְטִיר וְהִשְׁאָר נֶאֱכָל לְכֹהֲנִים.
64 כְּלֹמֶר, הַתְּנָא לֹא הִקְפִּיד לְסֹדֶר את הַדְּבָרִים כְּסֹדֶר עֲשִׂיתָן בְּפוֹעַל,
65 וּבִכֵּךְ שֶׁשֶׁנָּה את סדר הַקְרִיבֶת הַמִּנָּה קוֹדֵם הַהִשְׁאָרָה, לֹא בֹא לֹמַר
66 שֶׁהַקְרִיבָה קוֹדֵמֶת לְהִשְׁאָרָה. אֵלָּא בְּתַזְוִילָה כָּתַב את סדר הַקְרִיבֶת
67 מִנְחָת סוטה, וְאֲמַר שֶׁכִּשְׁבָּא לְהַקְרִיבָה הִיָּה נוֹטְלָה מִתּוֹךְ כְּפִיפָה
68 מִצִּדֵּית וְכו', וְלֵאחֲרָיו מִכֵּן כָּתַב את סדר הַפְּעוּלוֹת, תְּנוּפָה וְהִנֵּשׁ
69 קָמִיצָה וְהַקְטִירָה. וְרַק לֵאחֲרָיו מִכֵּן בֹּא הַתְּנָא לְבֹאֵר את סדר הַדְּבָרִים,
70 וְאֲמַר, וְהַשְׁקָאָה גּוֹפֵה פְּלִיגִי - בְּדִין זֶה, אִם הִשְׁקָאָה קוֹדֵמֶת או
71 שֶׁהַקְרִיבֶת הַמִּנְחָה קוֹדֵמֶת, נִחְלָקוּ רַבִּי שְׁמַעוֹן וְרַבִּי יְהוֹנָן, וְרַבִּי יְהוֹנָן סָבְרָה,
72 מִשְׁקָה וְאַחֲרָיו כִּדְּמִקְרִיבֶת אֶת מִנְחָתָהּ, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן סָבְרָה, מִקְרִיב
73 אֶת מִנְחָתָה וְאַחֲרָיו כִּדְּמִשְׁקָה שְׁנֵי אֲנָשִׁים וְאַחֲרָיו יִשְׁקָה.
74 שֵׁנִי בַּמִּשְׁנָה, וְאֵם הַשְּׁקָה וְאַחֲרָיו כִּדְּמִקְרִיבֶת אֶת מִנְחָתָה בְּשָׂרָה.

1 ולמדו כן מִדְּכִתִּיב 'זאת'. כמו כן בְּשְׁנֵי אֲנָשִׁים וְשְׁנֵי בָּעֲלִין - אשה
2 שְׁקִינָא לָהּ בַּעֲלָה וְנִסְתֵּרָה וְהִשְׁקוּ אוֹתָהּ וּמָתָה, וְאַחֲרָיו כִּדְּנִישָׁא לֵאחֲרָיו
3 הוּא קִינָא לָהּ שְׁלָא תִּסְתֵּר עִם אָדָם אַחֵר, דְּכֹלֵי עֲלָמָא לֹא פְּלִיגִי,
4 וּמוֹרִים דְּהָאִשָּׁה שׁוֹרָה וְשׁוֹנָה - שְׁמֻשְׁקִים אוֹתָהּ פַּעַם נִסְתֵּרָה, וְנִלְמַד
5 מִדְּכִתִּיב 'תֹּוֹרָה', וּמִרְבִּים שְׁפַעֲמִים שֶׁאִשָּׁה אֶחָת שׁוֹרָה כְּמֵה פַּעֲמִים.
6 כִּי פְּלִיגִי - הַתְּנָאִים הִלְלוּ נִחְלָקוּ בְּשְׁנֵי אֲוִפְנִים, הִרְאִשׁוּן, הָאִשָּׁה אֶחָד
7 וְשְׁנֵי בָּעֲלִין - שְׁהִיתָה נִשׁוּאָה לֵאחֲדָה, וְקִינָא לָהּ שְׁנֵי פַּעֲמִים, בְּכָל
8 פַּעַם שְׁלָא תִּסְתֵּר עִם אָדָם אַחֵר. וְהִשְׁנִי, בְּשְׁנֵי אֲנָשִׁים וְבָּעֲלִין אֶחָד
9 - שְׁקִינָא לָהּ בַּעֲלָה וְנִסְתֵּרָה וְהִשְׁקוּ אוֹתָהּ וּמָתָה, וְאַחֲרָיו כִּדְּנִישָׁא
10 לֵאחֲרָיו גַּם הוּא קִינָא לָהּ שְׁלָא תִּסְתֵּר עִם אוֹתוֹ אָדָם. שְׁתֵּנָּה קָמָא
11 סָבְרָה, 'תֹּוֹרָה' בֹּא לְרַבּוּי בָּעֲלִין - שֶׁאִף בְּשְׁנֵי הָאֲוִפְנִים הִלְלוּ מִשְׁקִין
12 אוֹתָהּ פַּעַם שְׁנִיָּה, וְ'זאת' בֹּא לְמַעוֹטֵי שֶׁאִין מִשְׁקִים שְׁנֵי פַּעֲמִים, רַק
13 בְּאֻפֵּן שֶׁל אִישׁ אֶחָד וְבָּעֲלִין אֶחָד. וְרַבִּי יְהוֹנָן בְּתִרְבִּי סָבְרָה, שְׁוֹאֵת' בֹּא
14 לְמַעוֹטֵי בָּעֲלִין - שֶׁאִף בְּשְׁנֵי הָאֲוִפְנִים הִלְלוּ אִין מִשְׁקִין אוֹתָהּ פַּעַם
15 שְׁנִיָּה, וְ'תֹוֹרָה' בֹּא לְרַבּוּי מִשְׁמַשְׁקִין פַּעַם שְׁנִיָּה, רַק בְּאֻפֵּן שֶׁל שְׁנֵי
16 אֲנָשִׁים וְשְׁנֵי בָּעֲלִין. וְרַבִּי יְהוֹדָה סָבְרָה, שְׁוֹאֵת' בֹּא לְמַעוֹטֵי תְּרִיתִי
17 אֲוִפְנִים, וְ'תֹוֹרָה' בֹּא לְרַבּוּת תְּרִיתִי אֲוִפְנִים. וּמִבְּאֵרֶת הַגְּמָרָא,
18 שְׁוֹאֵת' בֹּא לְמַעוֹטֵי תְּרִיתִי הָאֲוִפְנִים הִלְלוּ, הִרְאִשׁוּן, אִישׁ אֶחָד
19 וְבָּעֲלִין אֶחָד, וְהִשְׁנִי, אִישׁ אֶחָד וְשְׁנֵי בָּעֲלִין - שְׁבִשְׁנֵי אֲוִפְנִים אֵלּוֹ
20 אִין מִשְׁקִין אוֹתָהּ פַּעַם שְׁנִיָּה. וְ'תֹוֹרָה' בֹּא לְרַבּוּי תְּרִיתִי אֲוִפְנִים
21 הִלְלוּ, הִרְאִשׁוּן, שְׁנֵי אֲנָשִׁים וְבָּעֲלִין אֶחָד, וְהִשְׁנִי, שְׁנֵי אֲנָשִׁים וְשְׁנֵי
22 בָּעֲלִין - שְׁבִשְׁנֵי אֲוִפְנִים אֵלּוֹ מִשְׁקִין אוֹתָהּ פַּעַם שְׁנִיָּה.

הדרן עֲלֵךְ הִיָּה מִבִּיא

הִיָּה נוֹטֵל - פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

23 פֶּרֶק זֶה, מִמִּשְׁחִין לְעֶסֶק בְּסִדְרֵי הַנְּהִיגוֹת הַסוּטָה בַּעֲזָרָה, וְיִתְבָּאֵרוּ בּוֹ
24 עֲנִינֵי הַבָּתָּא קִרְבָּנָה, וְעוֹד עֲנִינִים שְׁוֹנִים הַקְשׁוּרִים לְשִׁיתִית הַמֵּיִם
25 הַמֵּרִים.
26 מִשְׁנָה. אַחֲרֵי הַשְּׁבַעֲת הַסוּטָה, הִיָּה הַבַּעַל נוֹטֵל אֶת מִנְחָתָה מִתּוֹךְ
27 כְּפִיפָה מִצִּדֵּית - הִסֵּל שְׁהִיתָה מוֹבָאֵת בּוֹ מִנְחָת סוטה, וְנִזְנִתָּה
28 לְתוֹךְ בְּלִי שְׁרָת - כִּדְּיִקְדְּשָׁה, וְנִזְנִתָּה עַל יְדָה - שֶׁל הַסוּטָה כִּדְּי
29 לְהִנִּיף, וְכֵן מִנִּיחַ יָדוֹ מִתְּחִלָּתָהּ - תַּחַת יַד הָאִשָּׁה וְיִנִּיפָהּ - מוֹלִיךְ
30 וּמִבִּיא מַעֲלָה וּמוֹרִיד בְּמִזְרָה, כִּשְׁדוֹ תַּחַת יַד הָאִשָּׁה. הֵנִיף וְהִנֵּשׁ
31 לְקֶדֶם מַעֲרִיבִית דְּרוּמִית שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ, קָמִין וְהַקְטִיר את הַקּוֹמֵץ עַל
32 הַמִּזְבֵּחַ, וְהִשְׁאָר נֶאֱכָל לְכֹהֲנִים. בְּסֹדֶר הַדְּבָרִים הֵיָּה, שֶׁתַּחֲזִילָה הִיָּה
33 מִשְׁקָה - את הָאִשָּׁה מִדְּמִים הַמֵּרִים, וְאַחֲרָיו כִּדְּמִקְרִיבֶת אֶת מִנְחָתָה.
34 רַבִּי שְׁמַעוֹן חוֹלֵק וְאֲמַר, שֶׁלְּתַזְוִילָה סֹדֶר הַדְּבָרִים הוּא, שֶׁתַּחֲזִילָה
35 מִקְרִיבֶת אֶת מִנְחָתָה, וְאַחֲרָיו כִּדְּהִיָּה מִשְׁקָה - את הָאִשָּׁה מִדְּמִים,

המשך ביאור למסכת סוטה ליום עשרים לעומר עמוד א

12 לעמוד על עִיקָר הַדִּינִים שְׁאֲמַר, אֲתָא לְקָמִיָּה דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְנִמְרָה
13 גְּמָרָא - ולמד מִפּוֹי את הַמִּשְׁנִיּוֹת כְּצוּרָתָן כְּפִי שְׁנִמְסֵרוּ מִרְבָּ לְרַב.
14 וְלֵאחֲרָיו שְׁהִיָּה בְּקִי בְּדִינִים וּבִצְרוֹת הַשְּׁמוּעָה, הִרְרָ אֲתָא לְקָמִיָּה דְּרַבִּי
15 עֲקִיבָא, סָבְרָה סָבְרָא - ולמד מִפּוֹי את סְבָרוֹת הַדִּינִים, מִפְּנֵי מַה זֶה
16 טְהוֹר זֶה טָמֵא, זֶה אֲסוּר זֶה מוֹתֵר, מִקְרוֹת הַדִּינִים וְעוֹד. אֵלָּא
17 אֶתְרַבָּה - עַל כֵּךְ שֶׁבְּבִרְיָתָא אֶחָת מִבְּוֹאֵר שְׂרִיבִי יִשְׁמַעֲלָא
18 אֲסַר לְהַטִּיל קִנְיָנוֹת וּבְבִרְיָתָא הָאֲחֵרָה נִאֲמַר כֵּן עַל רַבִּי עֲקִיבָא,
19 עֲדִין קָשִׁיָּא. מִסִּיקָה הַגְּמָרָא, קָשִׁיָּא.
20 תֵּנִיָּא, רַבִּי יְהוֹדָה אֲמַר, אֲמַר הִיָּה רַבִּי מֵאִיר, לְכָל - כָּל כְּתָבִי
21 הַקֹּדֶשׁ מִטְּוִילִין קִנְיָנוֹתוֹ לְתוֹךְ הַיָּדוֹ

1 שְׁוִיכָל לְהִימָנוֹת, קָשִׁיָּא שְׁמוּשׁ אֲשָׁמוּשׁ - שֶׁבְּבִרְיָתָא הַקּוֹדֵמֶת
2 מִבְּוֹאֵר שֶׁקוֹדֵם לְמֹד רַבִּי מֵאִיר תוֹרָה אֲצֵל רַבִּי עֲקִיבָא וְלֵאחֲרָיו מִכֵּן
3 הֵלֵךְ לְלַמּוֹד אֲצֵל רַבִּי יִשְׁמַעֲלָא, וְאֵילּוֹ בְּבִרְיָתָא הַשְּׁנִיָּה מִבְּוֹאֵר
4 לְהִפָּךְ, וְכֵן קָשִׁיָּא אֶתְרַבָּה אֶתְרַבָּה - שֶׁבְּבִרְיָתָא הַקּוֹדֵמֶת מִבְּוֹאֵר,
5 שְׂרִיבִי עֲקִיבָא לֹא אֲמַר לְרַבִּי מֵאִיר דְּבַר עַל הַטֵּלָת קִנְיָנוֹתוֹ לְתוֹךְ
6 הַיָּדוֹ וְרַק רַבִּי יִשְׁמַעֲלָא הוּא שְׁהִיעִיר לֹו, וּבְבִרְיָתָא הַשְּׁנִיָּה מִבְּוֹאֵר
7 לְהִפָּךְ. עוֹנֵה הַגְּמָרָא עַל הַקּוּשִׁיא הָרִאשׁוֹנָה, בְּשִׁלְמָא מַה שֶׁהִקְשִׁינוּ
8 שְׁמוּשׁ אֲשָׁמוּשׁ - שֶׁבְּבִרְיָתָא הָרִאשׁוֹנָה מִבְּוֹאֵר שֶׁלֹּא קוֹדֵם אֲצֵל
9 רַבִּי עֲקִיבָא וּבַשְּׁנִיָּה מִבְּוֹאֵר שֶׁלֹּא קוֹדֵם אֲצֵל רַבִּי יִשְׁמַעֲלָא לֹא
10 קָשִׁיָּא. שִׁישׁ לֹמַר, מִשְׁעִיקָרָא - תַּחֲזִילָה אֲתָא לְקָמִיָּה דְּרַבִּי עֲקִיבָא
11 - לְלַמּוֹד תוֹרָה מִפּוֹי, וְכִיָּן דִּלָּא מִצִּי קָם אֲלִיפָיָה - לֹא הִצְלִיחַ

1 דרבי יהודה דריש זאת למעוטי שאינה שוטה ושונה על ידי בעל א' אם חזר וקנא לה,
2 ודרשי תורת לרבות ששוטה פעם שניה על ידי בעל שני, ומדקאמר ר' יהודה דע"י בעל
3 שני חזרת ושונה, מכלל ללתנא קמא אפלו בעל א' משקה שני פעמים, והיינו דפרביקון
4 ותנא קמא דא כתיב זאת ונאי קא ממעט מניה: דכתיב זאת, ומסתברא דהא מיהת

5 קָמַמַעַט שְׁלֹא יִקָּאן לָהּ בַּעַל זֶה פֻּעַם אַחֲרֵי: שְׁנֵי
 6 אֲנָשִׁים וְשְׁנֵי בּוֹעֵלִים. לְאַחַר שֶׁהִשְׁקָה זֶה מֵת
 7 וְנִשְׁאֵת לְאַחַר וְקָאן הֵל מְבוּעֵל אַחֵר: דְּבִתִּיב
 8 וְהָא וְהָא מִיחַת אֲתָא לְרֵבּוּי: וְר' הִוּדָה.
 9 טְבִירָא לִיה וְכו' דְּמֵחַר שְׂרָבָה הִתְּבוּב מֵימַעַט
 10 וְלֹא פִּרְשׁ מִזֶּה רֵבּוּי מֵימַעַט, עַל כֵּךְ רָחֵק 4
 11 מִסֶּחַר הַתְּבוּב אֵלֹא לְחֻבְמִים לְפָרֵשׁ לֹךְ לִפִּי
 12 חֻבְמֵתָם מִזֶּה רֵבּוּי מֵימַעַט, וּמִסְתַּבְּרָא דְּרִבּוּיָא
 13 אֲשֵׁנִי אֲנָשִׁים קָאִי וְאִפְּלוּ בְּבוּעֵל אַחֵר וְלֹא אֲשֵׁנִי
 14 בּוֹעֵלִים וְכַעַל אַחֵר, כִּיּוֹן דְּקָאן לָהּ כֶּכֶר וּנְצִמַצַּת
 15 נִקְיָה נִרְאָה הִדְרִי שְׂאָדָם כְּטָטְרוֹן הוּא וּמִתְּכַן
 16 לְהִקְיָטָהּ, הִלְכָּה לָהּ שְׂנָא מִן־מַשְׁדֵּחַ רֵאשׁוֹן וְלֹא
 17 שְׂנָא מֵאַחֵר:

הדרך עלה היה מביא

הִיָּה נוֹשֵׁל אֶת מִנְחָתָהּ. הַבַּעַל, דָּרָא אֲמָרְיֹן
 דָּאִין מִצּוֹת בְּהֵנָּה בְּמִנְחוֹת אֱלָא
 מִקְמִימָה אֵינִי, וְהַגֹּשֶׁה נְמִי תַחֲלֹל קְמִימָה הִיא
 שְׂאִין זֶר קָרִב לְמוֹמָה, אָבֵל קֹדֶשׁ כְּלִי וְיִצְיָקָה
 וְכִלְיָהּ אֲשֶׁתְּעֻבָּה שְׂמֵן כֶּשֶׁר בְּהֵנָּה, וְנִתְּנָה לֵיהּ
 לְהִנְיָה, וְכֹהֵן פָּנִיחַ יָדוֹ מִסַּחֲתִימָה, וּבִגְמָרָא לֵיתָהּ
 דְּתַנְפָּה צִרְיִי יָד בְּעָלִים וְיָד כֹּהֵן, וּבְעָלִים
 מִתְּנַחַת סוּסָה הִיא הָאִשָּׁה; וְהַיֵּשֶׁב, לְקֹדֶם מַעֲרִיבָת
 דְּרוֹמִית בְּרַתְנָנְיָא בְּפָרָק ג' בְּסֹדֶר מִנְחוֹת וְהָ יֵשֶׁב;
 וְכִלְיָהּ הֵנָּה כְּתִיבִי בְּמִנְחַת סוּסָה, תַּנְפּוּהָ וְהַקְשֶׁרָהּ
 בְּמִנְחָתָהּ וְתַקְשְׁרָהּ; וְהַיֵּשֶׁב נֶאֱבָל, שְׂכָל הַתְּקִמָּה
 שְׂרִידָהּ נֶאֱבָלִין דְּכֹתִיב תּוֹרַת בִּסְתָם מִנְחָה וְיִחְלָל
 וְזֹאת תּוֹרַת הַמִּנְחָה כִּי עַד וְהַתּוֹרַת מִמֶּנָּה
 וְגו'; וְהַחֲכָ"ם כְּסָרִיב, בְּגִמְרָא פִּרְדִּי הֵא תֵּנָּא לֵיהּ
 וְהַקְשִׁיר וְזֵה יִקְרִיב עוֹד אַחֲרֵי הַקְשֶׁרָה, פְּלוּגָתָא
 דְּרַבְּנָן ר' שְׁמֵעוֹן בְּגִמְרָא לֵפָּנוֹן לֵי מִשְׁרָא; גַּמ'
 לֵי" אִשָּׁה דְּדָרְיָה, מֵאֲרָא וְהָ וְכִדּוּרָא שֶׁאֵין ר' אֵלִי
 כֹּן פֶּדֶת וְדָרְיָה, וְעוֹד הֵיךְ ר' אִישָׁה שְׁהֵי תֵּנָּא
 בִּר פְּלוּגָתָא דִּר' יוֹחָן בְּכִלְיָה גְּמָרָא, וְהֵינִי
 דְּקָאָמֵר לִר' אִישָׁה דְּדָרְיָה לֹא מֵימָא לְרַבִּי
 אִישִׁי הֵקֵן, דְּלָא אֹרֹחַ אֲרָעָא לְמִימָרָא לֵיהּ
 חָכְמָה, שְׁגוֹד וְזֶקֶן מִמֶּנָּה הִדֵּה; בְּעָלִים מֵאָה לֵיהּ
 שְׁתֵּנָּה אִישָׁה מִמֶּנָּה עַד הַכֹּהֵן, דָּרָא קָרָא בִּלְחֹן
 לְחִדְיָה וְכִלְיָה וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה וְגו';
 מְשָׁלִימִים, מִתְּנּוּפָת חֹזֶה וְשׁוֹק וְאִימֹרִין דְּשָׁלִימִים;
 יָדוֹ בְּכִימָתָה, בְּעָלִים כְּתִיב, וְגַבִּי תַנְפּוּהָ כְּתִיב
 מֵה כָּאֵן כֹּהֵן, בְּסוּסָה כְּתִיב כֹּהֵן בְּתַנְפּוּת מִתְּנָתָה;
 אִישָׁה אֲקָרְבָה, קֹדֶם הַשְׁקָרָה, דְּהִנְיָ קָמִין וְהַקְשֶׁרָה
 וְהֵרָא תֵּנָּה לֵיהּ מִשְׁקָה כְּתִיב קָאָמֵר בִּי, הֵא

47 דְּהָתָּא רִישָׁא הִנֵּף וְהִגִּישׁ קִמְז וְהִקְסִיר לֹא דִּקְוָא קֳדָם הַשְׁקָאָה נֶקֶט וְלֹא אִיִּירי בְּהַשְׁקָאָה
48 כָּלָל, אֲלֵא אִיִּירי בְּסֹדֶר הַקְּרִיבָה מִנְחַת סוּסָה שֶׁכֵּן הוּא תְּנוּפָה וְהִגִּישָׁה קִמְיָצָה וְהִקְסִירָהּ,
49 וְהָיָה קְאָמֵר כְּשֶׁבֶא לְהִקְרִיבָה הָיָה נוֹטֵלָה מִתּוֹךְ בְּפִיפָה כו', וְהָיָה אִיִּירי מִי קֳדָם אוֹ

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף יט עמוד ב

תוספות

רש"י

ורבי יהודה אומר כלבוס של ברזל מטילין לה לתוך פיה. בפרק ד' מיתות (פסוקין דף 53) פליגי ר"י ורבנן במצות הנשרפין דנתן נותנין סודר קשה לתוך הרכה וכו' על צוארו זה מושך אחר חלוש מושך אילך עד שפוחת את פיו וזרק את הפתילה לתוך פיו ר"י אומר אם מת בידים לא היו מקיימין בו מצות שריפה אלא פוחת פיו בצבת וכו' והימיה לר"י מאי שנא הכא ולרבי יהודה בכלבוס דהתם בצבת ופי' ר"י

דבכא נמי היו פותחין פיה בצבת אלא לאחר שפותחין פיה בצבת היו מטילין לתוכה כלבוס שלא תוכל לחזור ולקפצו פיה ורבנן מודו נמי והכא דאין פותחין פיה על ידי סודרין דהתם טעם דרבנן משום דשריפה חמורה מזהב דהו מקריב מיתתו ע"י חנק וגמר מיתתו בשריפה משום ואחרי לר"י כמון אבל הכא אין לקרב מיתתו: **בפי' ר"ח** פ"י ג' ו' תסריס וכו' פירש הוא שחשקה בתרא מערערין והשקה קמייא לגופו מה ת"ל לא שבכריתא נשנית בתרא וקמא אלא פירוש של בעל הגמרא הוא שהושקה בתרא בא ללמד שמערערין והשקה קמא לגופיה רבי עקיבא סבר ליה כרבנן שמנשה ואחרי מקריב מנתתה ומנשה היכי אמר רבי עקיבא מערערין הוא בדוקה ועומדת סבירא ליה וכו' מקשה ר' עקיבא ברא מנתתה דפליג עליה רבי שמעון תני מוחקה מעכבא אלמא סבירא ליה שמחקה והשקה קודם הקרבת המנחה כרבנן וכו' זמן קמא נמחה המגילה מצי הדרא אלא דפליג בהדי רבי יהודה תני קומץ מעכבא דאלמא הקריב קודם השקה כר' שמעון ושנין תרי תנאי ואליבא רבי עקיבא ירושלמי ולית ליה לרבי עקיבא מערערין אית ליה בשתחללה לשותה חרץ לפרש דאם נמחה מגילה קודם שקרב והקומץ דשלא כדון עובד כהנים כיון שתחללה לשותה מערערין אותה. מגילתה

תנו רבנן, "והשקה" מה תלמוד לומר? והלא כבר נאמר "והשקה" שאם נמחה מגילה ואומרת "איני שותה" מערערין אותה, ומשקין אותה בעל פרה, דברי ר' עקיבא. ר' שמעון אומר: "ואחר ישקה" מה תלמוד לומר? והלא כבר נאמר "והשקה" אלא אחר כל מעשים כולן האומרים למעלה, מגיד שלשה דברים מעבין בה עד שלא קרב הקומץ ועד שלא מגילה ועד שלא תקבל עליה שבועה. עד שלא קרב הקומץ, ר' שמעון למעמיה, דאמר: מקריב את מנחתה ואחר כך משקה. עד שלא נמחה מגילה, אלא מאי משקה לה? אמר רב אשי: לא נצרכה לשרישומו ניכר. עד שלא תקבל עליה שבועה, מושתא הוא דלא שתיא הא מיכתב פתבי לה? והאמר רבא: מגילת סוטה שפכתה קודם שתקבל עליה שבועה לא עשה ולא כלום! כרי נכפה. במאי קמייפליג? תלתא קראי בתיבי: "והשקה" קמא, "ואחר ישקה", "והשקה" בתרא, רבנן סבירי: "והשקה" קמא לגופו, שמשקה ואחר כך מקריב את מנחתה, "ואחר ישקה" מיכני ליה לשרישומו ניכר, "והשקה" בתרא שאם נמחה מגילה ואומרת "איני שותה" מערערין אותה ומשקה אותה בעל פרה. ור' שמעון סבר: "ואחר ישקה" לגופו שמקריב את מנחתה ואחר כך משקה, "והשקה"

קמא שאם השקה ואחר כך הקריב את מנחתה בשרה, "והשקה" בתרא שאם נמחה מגילה ואמרה "איני שותה" מערערין אותה בעל פרה. ורבנן, בדיעבד לא פתח קרא. וכבר ר' עקיבא משקין אותה בעל פרה? והתניא, ר' יהודה אומר: כלבוס של ברזל מטילין לתוך פיה, שאם נמחה מגילה ואמרה "איני שותה" מערערין אותה ומשקין אותה בעל פרה. אמר ר' עקיבא: כלום אנו צריכין אלא לבדוקה והלא בדוקה ועומדת, אלא עד שלא קרב הקומץ יכולה לחזור בה, משקרב הקומץ אינה יכולה לחזור בה. וליטעמין תיקשי לך היא גופה, משקרב הקומץ אינה יכולה לחזור בה? והלא בדוקה ועומדת, לא קשיא, הא דקתדרא בה מחמת ריתתא, והא דקתדרא בה מחמת ברייתא, והכי קאמר: כל מחמת ברייתא, כלל כלל לא שתיא. מחמת ריתתא, עד שלא קרב הקומץ, דאפתי לא אמוחק מגילה, אי נמי אמוחק מגילה, דשלא כדון עבד כהנים דמוחק, מצי הדרא בה. משקרב הקומץ, כדון עבד כהנים דמוחק, לא מצי הדרא בה, קשיא

ראשון אינו נדרש אלא לגופו ומקראות יתרות האמורים אחריו נתנו לדרוש, הלכך קמא דוקא לומר שמשקה ואחר כך מקריב את מנחתה, ועי' ואחר ישקה א"ע שנכתב אחר הקטרה אקדם הקטרה קאי, ואחר דקאמר אמוחקה קאי הכוונה למעלה, וקאמר רבנן דאם לא נמחה יפה לא ששקה, והשקה בתרא נמי אקדם הקטרה קאי ולדרשה אתא עי' ור"ש כבר ואחר ישקה. משמע דדוקא הוא, ודוקא בתיבה לאחר הקטרה. לומר שקלן מעבין בה הקטרת המנחה ורשם הנכר, וכלזה מביא נפקי דקודמין להשקאה, והשקה קמא לאכשרי דאי עבדי אפכא: והשקה בתרא שאם נמחה מגילה, ודוקא אחר הקטרה בדיון אימוחק משקין אותה בעל פרה, והיינו דאיכא בין ר"ע לר"ש, דר"ע לית ליה אם השקה ואחר כך מקריב מנחתה בשרה, הלכך והשקה קמא דר"ש לבעל פרה, ואע"ג דהיה בדיון אימוחק קדם הקטרה. ואחר ישקה לרשמו נכר, והשקה בתרא לגופיה לומר שמקריב מנחתה ואחר כך משקה בדיעבד לא פתח קרא. אין דרך התשוב לומר בתחלת דבריו שלא כדרך מנותן, אלא בתחלה סדר משפט דבריו, ולבסוף מביא מקראות לדרשו: כלבוס, שני שבועים של, ונתון לתוך פיה וקוה אלא לבדוקה. אם טהורה אם טמאה? והלא בדוקה ועומדת, דכיון דאמרה איני שותה מודה שהיא טמאה: יכולה לחזור בה, ולומר איני שותה, ואין אונסין אותה דתא מודה דטמאה היא: משקרב חתפין וכו'. ולקמיה פריך היא גופא קשיא אמאי אינה יכולה לחזור והלא בדוקה ועומדת היא: דאם הדרא פתח ברייתא. הא דקתני בדוקה ועומדת דאם הדרא בה מחמת ברייתא הוא, שאינה רותמת וקאמרה איני שותה, ודאי טמאה היא ולכך אינה רותמת דסמכא מעשרא ואמרה כי מטיא למשתי לא שתיא, ולא שנת קרב קמין ולא שנת לא קרב לא שתיא בדמקשר ואולי כל מחמת ברייתא כלל כלל לא שתיא אפי' קרב הקמין. והא דפליגי בין קרב ללא קרב, דאם הדרא בה ממדת ריתתא, שנת ואין אונסין אותה רותמת, דאיכא למימר דאינה מאמנת שלא יבדוקה המים ואפלו היא טהורה, ורוצה היתה לסמוך על סתרתה ולשתות, ולפיכך היא רותמת וכשמגעת לשתות חוזרת בה, הלכך עד שלא קרב כו', וברייתא קמייא דלעיל דקתני מערערין אותה במחמת ריתתא קאמר.

קשיא

ביאורים למסכת סוטה דף יט עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

ראשון, נכתב לאחר המחיקה וקודם הקטרה, בפעם השניה כתוב
לאחר ההקטרה 'ואחר יִשְׁקָה', ולאחריו כתוב 'והשְׁקָה' בְּתֵרָא -
האחרון. ובזה נחלקו, שרַבְנָן סָבְרִי, 'והשְׁקָה' קָמָא הכתוב לפני
ההקטרה, לְגוּפֵה - לענין ההשקאה עצמה בא. ללמד שִׁמְשֻׁקָה וְאַחַר
כֵּךְ מְקַרְבִּים אֶת מִנְחָתָהּ - כלומר, מכך שכתבה התורה את
ההשקאה לפני ההקטרה, יש ללמוד שכך הוא סדר עשיית הדברים.
והפסוק 'וְאַחַר יִשְׁקָה', מִיַּפְעֵי לִיָּה לְשִׁרְיָשׁוּמוֹ נִכְר - ללמד שאין
משקין אותה עד לאחר מחיקת המגילה לגמרי, שלא יותר בה
רושם, והרי זה כאילו נאמר 'ואחר המחיקה ישקה'. ומ'והשְׁקָה'
בְּתֵרָא לומדים, שֶׁאֵם נִמְחָקָה כבר הִמְגִּילָה וְאַמְרָתָה הסוטה איני
שׁוֹתָה, מְעַרְעְרִין אוֹתָהּ - פותח את פיה שלא בטובתה וּמְשַׁקָּה
אוֹתָהּ בְּעַל כִּרְחָה.
וְרַבִּי שְׁמַעוֹן סָבַר - דרש את הפסוקים כך, הפסוק השני - 'וְאַחַר
יִשְׁקָה', לְגוּפֵה - לענין השקאת הסוטה עצמה בא. ללמד שִׁמְשֻׁקְרִיב
אֶת מִנְחָתָה וְאַחַר כֵּךְ מְשַׁקָּה - כלומר, שההשקאה נעשית לאחר
כל הדברים האמורים בפרשה, כתיבת המגילה, הקטרה ומחיקת
המגילה לתוך המים באופן שלא ישרר רושם. 'והשְׁקָה' קָמָא -
ראשון הכתוב בפרשה לפני ההקטרה, בא ללמד שֶׁאֵם הִשְׁקָה וְאַחַר
כֵּךְ הִקְרִיב אֶת מִנְחָתָה בְּשֶׁרָה - כלומר, אף שלכתחילה נעשית
ההשקאה לאחר ההקטרה, אם השקה אותה הכהן קודם ההקטרה,
כשר. 'והשְׁקָה' בְּתֵרָא - האחרון האמור לאחר כל הפעולות, דהיינו,
מחיקת המגילה וההקטרה, בא ללמד שֶׁאֵם נִמְחָקָה מִגִּילָה לאחר
כל אלו, וְאַמְרָתָה איני שׁוֹתָה, מְעַרְעְרִין אוֹתָהּ וּמְשַׁקִּין אוֹתָהּ בְּעַל
כִּרְחָה. שואלת הגמרא, וְרַבְנָן מדוע אינם דורשים את הפסוקים
כרבי שמעון, ללמוד מ'ואחר ישקה' שההשקאה נעשית לאחר
הקטרה, הרי מסתבר שטעמו. משיבה הגמרא. בְּדַעֲבָד לֹא פָתַח כֵּרָא
- אין זה מדרך הכתוב לומר בתחילה את הדרשה ולאחר מכן את
סדר הדברים, אלא בתחילה מסדר הכתוב את אופן עשיית המצוה
ולאחר מכן מוסיף מקראות לדרשו. ולפיכך, מסתבר לומר שהשקה'
הראשון שנכתב קודם הקטרה נאמר בדוקא, ו'ואחר ישקה', ו'השקה'
האחרון נכתבו לדרשה.
הגמרא חוזרת בברייתא שהביאה לעיל, ומקשה סתירה בדברי רבי
עקיבא, וְסָבַר - וכי סבר רבי עקיבא שסוטה שאמרה איני שוטה
לאחר שנמחקה המגילה מִשְׁקִין אוֹתָהּ בְּעַל כִּרְחָה, וְהִתְנִיָּא, רַבִּי
יְהוּדָה אוֹמֵר בְּלָבוֹם - שנינים שֶׁל בְּרִיָּה מְמַלִּין לְתוֹךְ פִּיה -
פותחים את פיה בכוח ונותנים אותם לתוך הפה כשהן זקופים שלא
תוכל לסגור, כדי שֶׁאֵם נִמְחָקָה מִגִּילָה וְאַמְרָתָה איני שׁוֹתָה,
מְעַרְעְרִין אוֹתָהּ וּמְשַׁקִּין אוֹתָהּ בְּעַל כִּרְחָה. אָמַר רַבִּי עַקִּיבָא,
כְּלוּם אֲנִי צָרִיכִין את שתיית המים אֲלֵא לְבִדּוּקָה אם טהורה היא
או לא, וְהֵלֵא כיון שאומרת איני שוטה, בְּדוּקָה וְעוֹמֶדֶת היא, שהרי
בכך מודה שטמאה היא. אֲלֵא עַד שֶׁלֹּא קָרַב הַקּוֹמֵץ וְיִבְלָה לְחֻזּוֹר
בָּהּ ולומר איני שוטה, ואין משקין אותה בעל כורחה, שהרי זה
כאילו הודתה שטמאה היא. אך מִשְׁקָרֵב הַקּוֹמֵץ אֵינָה וְיִבְלָה לְחֻזּוֹר
בָּהּ. הרי שלדעת רבי עקיבא אין משקין אותה בעל כורחה אלא
לאחר הקרבת המנחה, וזה סותר למה שאמר בברייתא הראשונה,
שלאחר שנמחקה המגילה משקין אותה בעל כורחה.
שואלת הגמרא על המשקה, וְלִיטְעָמֵיהּ - לטעמן שהקשית
מברייתא זו, מדוע הקשית רק שיש סתירה ממנה לברייתא שהובאה
לעיל, הִתְקַשֵּׁי לָךְ הִיא גּוֹפָה - תקשה על הברייתא בפני עצמה,
מאחר שאם חוזרת בה ומסרבת לשתות נחשב שמודה שזינתה, מדוע
מִשְׁקָרֵב הַקּוֹמֵץ אֵינָה וְיִבְלָה לְחֻזּוֹר בָּהּ, ומחייבים אותה לשתות,
וְהֵלֵא כיון שאמרה איני שוטה הרי היא בְּדוּקָה וְעוֹמֶדֶת - שהרי
נחשב שהודתה, ומדוע נחייבה לשתות. מתרצת הגמרא, לֹא קִשְׁיָא -

הגמרא מביאה ברייתא לבאר מהיכן למד רבי שמעון שהשקאת
הסוטה נעשית לאחר הקרבת המנחה. ג' פעמים מוזכרת ההשקאה
בפרשת סוטה בסדר דלהלן. א. לאחר מיתוי מגילת הסוטה במים,
"וכתב את כל האלות האלה הכהן בספר ומחה אל מי המרים.
והשקה את האשה". ב. לאחר הקרבת המנחה, "וקמץ הכהן מן
המנחה את אזכרתה והקטיר המזבחה ואחר ישקה את האשה את
המים". ג. בפסוק שאחריו נאמר שוב, "והשקה את המים וגו'".
הברייתא שלפנינו תביא מחלוקת תנאים בדרשת הפסוקים. תְּנִי
רַבְנָן, 'והשְׁקָה' הראשון המוזכר בפרשה לפני הקטרת המנחה, מִה
תִּלְמִיד לֹמֵר - מה בא ללמדנו, וְהֵלֵא כֵּךְ נִאֲמַר לאחר הקטרת
המנחה 'והשְׁקָה את המים', ומכך שאמר הכתוב 'ואחר ישקה',
משמע ששתיית המים נעשית לאחר ההקרה, ואם כן 'והשקה'
האמור לאחר המחיקה לשם מה נכתב, בא ללמדנו שֶׁאֵם נִמְחָקָה
מִגִּילָה וְאַמְרָתָה איני שׁוֹתָה - כלומר, אף שקודם מחיקת המגילה
יכולה לומר איני שוטה, אם כבר נמחקה ואמרה איני שוטה, אין
שומעין לה, אלא מְעַרְעְרִין אוֹתָהּ - פותחין את פיה שלא בטובתה
וּמְשַׁקִּין אוֹתָהּ בְּעַל כִּרְחָה. דְּבַר רַבִּי עַקִּיבָא. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר,
'וְאַחַר יִשְׁקָה' - השקאה שניה המוזכרת בפרשה לאחר הקטרה מִה
תִּלְמִיד לֹמֵר - מה באה ללמד, אין לומר שבאה ללמד שהשקאת
המים נעשית לאחר ההקטרה, וְהֵלֵא כֵּךְ נִאֲמַר - שהרי כבר נאמר
בפסוק שלישי 'והשְׁקָה' לאחר ההקטרה, וממנו כבר למדנו
שההשקאה נעשית לאחר הקטרה. אֲלֵא ללמד שאין משקים אותה
אלא לְאַחַר כָּל מַעֲשִׂים בּוֹלֵן הַאֲמִוּרִין לְמַעַלָה - קודם לכן
בפרשה, מְגִיד - ובאה התורה ללמד בכך, שג' דְּבָרִים מְעַבְבִּין בָּהּ,
כלומר, שאין משקין אותה מדמים המרים, עַד שֶׁלֹּא קָרַב הַקּוֹמֵץ,
וְעַד שֶׁלֹּא נִמְחָקָה מִגִּילָה, וְעַד שֶׁלֹּא תִקְבַּל עָלֶיהָ שְׁבוּעָה.
הגמרא חוזרת על דברי רבי שמעון בברייתא לפרשם, מה שאמר
שאין משקים אותה עַד שֶׁלֹּא קָרַב הַקּוֹמֵץ, הולך בזה רַבִּי שְׁמַעוֹן
לְמַעַמְיָה, דְּאָמַר במשנתנו, שקודם מְקַרְבִּים אֶת מִנְחָתָה וְאַחַר כֵּךְ
מְשַׁקָּה. אך על מה שאמר שאין משקים אותה עַד שֶׁלֹּא נִמְחָקָה
מִגִּילָה, יש לשאול, מה הוצרך לומר זאת, הרי אם לא נמחקה
המגילה אֲלֵא מֵאֵי מְשַׁקָּה לָהּ - הלא המים הבדוקים, הם מים
שמחו מגילת סוטה לתוכן, ולפני שמחו אינם מי סוטה. אָמַר רַב אֲשִׁי
ליישב את דבריו, אכן לא הוצרך לומר שאין משקין אותה לפני
שמחו את המגילה לתוך המים, לֹא נִכְרְבָה - אלא שהוצרך לומר,
לְשִׁרְיָשׁוּמוֹ נִכְר - שאף שכבר מזו לתוכן, אם עדיין נותר רושם
במגילה, אין משקין אותה מהם עד שימחקו באופן שלא יהא רישומו
ניכר. וכן על מה שאמר רבי שמעון, שאינה יכול לשתות עַד שֶׁלֹּא
תִקְבַּל עָלֶיהָ שְׁבוּעָה יש לשאול, שמדבריו מודיק מִשְׁתָּא הוּא דִּלָּא
שְׁתִּיָּא - שקבלת השבועה מעכבת את השתייה, הֵא מִיִּכְתֵּב בְּתִבִּי
לָהּ - אבל לכתוב את המגילה ניתן גם קודם קבלת השבועה. וקשה
וְהָאֵמַר רַבָּא, מִגִּילָת סוֹטָה שִׁכְתְּבָהּ קוֹדֵם שִׁתְּקַבַּל עָלֶיהָ שְׁבוּעָה
לֹא עָשָׂה וְלֹא כָלוּם, לפי שסדר כתיבת מגילת סוטה נאמר בתורה
לאחר קבלת השבועה, ומשמע שהמגילה נכתבת רק לאחר קבלת
השבועה. מתרצת הגמרא, אכן אין כותבים את המגילה עד שתקבל
עליה שבועה, ומה שאמר שאינה יכולה לשתות עד לאחר קבלת
שבועה, כִּדִּי נִכְבָּה - בדרך אגב ושלא לצורך אמר, שהרי גם
כתיבת המגילה אינה נעשית לפני קבלת השבועה.
במשנתנו נחלקו רבנן ורבי שמעון מהו סדר הדברים בבדיקת הסוטה,
לדעת רבנן משקין אותה ואחר כך מקריבין את מנחתה, ולדעת רבי
שמעון מקריבין את מנחתה ואחר כך משקין אותה. שואלת הגמרא,
בְּמֵאֵי קְמִיפְלִי - מה יסוד המחלוקת בניהם. ומשיבה, תִּלְתָּא קְרָאִי
בְּתִרְבִּי - ג' פעמים מוזכרת ההשקאה בפרשה, 'והשְׁקָה' קָמָא -

ביאורים למסכת סוטה דף כ עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

זכות שתולך - שמעכת את עונשה בשנה אחת, יש זכות תולך
 ב' שנים, יש זכות תולך ג' שנים. מכאן אומר בן עזאי, חייב אדם
 ללמד את בנו תורה כדי שתדע את פרשת סוטה, ושם יש לה
 זכות המים אינם פוגעים בה מיד, כדי שאם תשקה - תגיע למצב
 שהיא צריכה לשתות מי סוטה, תדע שהזכות תולך לה - שניתן
 להינצל ממיתה הבאה על ידי המים, על ידי ריבוי זכויות וכך תשתדל
 להרבות זכויות. רבי אליעזר חולק ואומר, כל המלמד בנו תורה
 (באילו) לומדה תפלות - דברי הבאי. רבי יהושע אומר רוצה
 אשה בקב ותפלות מביא קבין ופרישות - האישה מעדיפה מזונות
 מועטים ושיהא בעלה מצוי עימה, משיחיו לה מזונות מרובים ויהא
 בעלה פורש הימנה. הוא היה אומר, חסיד שופה - אדם המתחסד
 יותר מדי, שגורם בחסידותו רעה לעצמו או לאחר. ורשע ערום -
 שעושה מעשה רשעות בערמה, ועושה עצמה פרושה - מכפשה שפועלת
 בכפשה בדבר מסוימים, ועושה עצמה פרושה להראות כאילו על
 ידי תפילתה וחסידותה נעשים מעשים. ומכאן פרושין - אדם
 שמכה עצמו מחמת פרישותו למראית עין, כגון, שמכה את עצמו
 בכותל להראות שהוא עניו וצנוע, הרי אלו מבלי עולם - משחיתים
 את העולם, שהדברים הללו עומדים בסתירה לעבודתו של האדם
 בעולם.
 גמרא. אמר רבי יהודה אמר שמואל משום - בשמו של רבי
 מאיר, כשהייתי למד תורה אצל רבי עקיבא, הייתי מטיל
 קנקנתום - סם שהרושם שלו אינו נמחק לתוך הדיו שבו הייתי
 כותב את כתבי הקדש, ולא אמר לי דבר. כשהפאתי אצל רבי
 ישמעאל, אמר ליה בני מה מלאכתך אמרתי לו לבלר - סופר
 אני. אמר לי, בני, הוי וזרי, שמלאכתך מלאכת שמים היא,
 שמא תחסיר אות אחת - כגון, שתחסיר את האות א' מהמילה
 'אמת' שבפסוק 'ה' אלקים אמת', או תתיר אות אחת - כגון,
 שתוסיף ו' בסוף התיבה 'ברא' שבפסוק 'בראשית ברא אלקים',
 ונמצאת אתה מחריב את כל העולם כולו. אמרתי לו לרבי
 ישמעאל, דבר אחד יש לי, שאני מטיל לתוך הדיו וקנקנתום
 שמו. אמר לי, וכי מטילין קנקנתום לתוך הדיו, הרי התורה
 אמרה לגבי מגילה סוטה, "וכחך אל מן המרים", הרי שצריך שיהא
 הקרב שבו נכתבת פרשת סוטה שבתורה, כתב שיוכל למחות -
 שניתן למוחקו. שאם תבוא סוטה לפני הכהן יוכל ליטול מפרשת
 סוטה שבספר תורה ולמוחק לתוך המים, ואם אתה מטיל לתוך
 הדיו קנקנתום, לא ניתן למחותה לתוך המים.
 שואלת הגמרא, מאי קאמר ליה - מה אמר רבי ישמעאל, ומאי
 קא מהדר ליה - ומה השיב לו רבי מאיר. כלומר, מה תשובה יש
 בדברי רבי מאיר על דבריו של רבי ישמעאל. שהרי רבי ישמעאל
 אמר לו שמלאכתו מלאכת שמים, ולכך צריך הוא להיזהר בחסרות
 ויתרות, ואם כן מה ראה רבי מאיר לומר לו שהוא מטיל קנקנתום
 לתוך הדיו, וכי בזה ניצל מחסירות ויתירות. משיבה הגמרא, הכי
 קאמר ליה רבי מאיר לרבי ישמעאל, לא מבקעין בקסירות ויתירות
 דבין אנא - ונזהר אני מהם, אלא אפילו למיחש לזבוב דילמא
 אתי ויתבי אתניה - שמא יבוא זבוב וישב על הגג הימני דדל"ת
 כשעדיין לא יבש הדיו, ויחזיק ליה ומשני ליה ר"ש - ומחמת
 המחזקה יראה הדלית כמו ר"ש. גם לדבר זה חושש אני, וכדי
 להינצל מזה, דבר אחד יש לי שאינו נמחק כלל, שאני מטיל לתוך
 הדיו, וקנקנתום שמו.
 מקשה הגמרא, איני וכי כך היה המעשה, והא תנאי, אמר רבי
 מאיר, כשהייתי למד תורה אצל רבי ישמעאל, הייתי מטיל
 קנקנתום לתוך הדיו ולא אמר לי דבר. כשהפאתי אצל רבי
 עקיבא, אסרה עלי - להטיל קנקנתום לתוך הדיו משום שצריך כתב

אך סוף סוף, שנינו בדעת רבי עקיבא, שרק לאחר הקרבת הקומץ
 כופין עליה לשתות, ואם כן עדיין קשיא דרבי עקיבא אדרבי
 עקיבא, שהרי תתם - בברייתא המובאת בתחילת העמוד הקודם,
 אמר שמחיקה מערבא - שאם נמחקה המגילה שוב אינה יכולה
 לומר איני שותה, אלא משקין אותה בעל כורחה, וקרא - בברייתא
 השניה אמר, קומץ מערב - שרק לאחר שקרב הקומץ אינה יכולה
 לסרב, אבל קודם לכן יכולה לסרב. מתרצת הגמרא, תרי תנאי
 ואליבא דרבי עקיבא - הברייתות הללו נשנו על ידי שני תנאים
 שונים, שנחלקו בדעתו של רבי עקיבא.
 מסתפקת הגמרא, איכא לאו, לדעת רבי עקיבא הסובר שאישה
 שאמרה איני שותה מתוך בריאותה ולא מתוך פחד, סירובה נחשב
 כהודאה בטומאה, מה הדין אם אמרה איני שותה מחמת פרייתא,
 וחוץ לה בה לאחר מיכן, ואמרה אני, מהו - האם משקים
 אותה או לא. מבארת הגמרא את צדדי הספק, האם כיון דאמרה
 בתחילה איני שותה, הרי זה ממש כמי שקאמרה אני קאמרה, וכיון
 דאחיק נפשה בטומאה - כיון שהחזיקה עצמה בעינינו שזינתה,
 לא מציא הדרה בה - אינה יכולה לחזור בה ולומר שרוצה לשתות.
 שהביור על ידי שתיית מי המרים לא ניתן אלא לנשים שאינם
 בחזקת טומאה. או דילמא, כיון דאמרה - כיון שחזרה ואמרה
 שותה אני, גליא דעתה דמחמת ביציותא הוא דאמרה - היא
 מגלה בזה את דעתה, שכשאמרה בתחילה איני שותה, לא היה זה
 משום שמודה שזינתה, אלא אמרה כן מחמת שפחדה מהמים, שהרי
 עכשיו היא רוצה לשתות, ואם היתה טמאה ודאי לא הייתה רוצה.
 וכיון שנתברר שלא היה סירובה להראות שתייה אלא מחמת פחד,
 יכולה לחזור בה - ומשקין אותה. מסיקה הגמרא, תיקו.
 אמר אבהו דשמואל, צריך שינתן הכהן דבר מר לתוך המים
 המאורים. מבארת הגמרא, מאי מערבא, דאמר קרא וכתב את
 האלות האלה הכהן בספר ומחה אל מי המרים, משמע שמוחה
 את המגילה למים שמרים כבר לפני המחיקה לתוכם.
 משנה. אם עד שלא נמחקה המגילה, חזרה ואמרה איני שותה,
 אין מחיבים אותה לשתות אלא מגילתה נגזרת בידי בית המקדש,
 שכל כתבי הקדש שאין יכולים לקרות בהם נגזרים שלא יבזו.
 ומנחתה אינה קרבה אלא מתפורת - נשרפת על הדשן - מקום
 בעורה שהיו שורפים בו פסולי קדשי קדשים. ואין מגילתה של זו
 כשירה להשקות בה סוטה אחרת, לפי שהמגילה צריכה להיכתב
 לשם הסוטה שבאה להיבדל על ידה.
 אך אם כבר נמחקה המגילה ואמרה טמאה אני, המים המרים
 נשפכין, שהמים לא ניתנו אלא ודמים לא ניתנו אלא לברר במקום
 שיש ספק אם זינתה, וזו שאמרה טמאה אני, הרי היא בדוקה
 ועומדת. ומנחתה מתפורת על בית הדשן.
 ואם נמחקה המגילה ולא חזרה שזינתה אלא שחזרה בה ואמרה
 איני שותה, מערערין אותה - פותחים את פיה שלא בטובתה
 ומשקין אותה בעל כרחיה. שיתכן שטהורה היא, אלא שמחמת
 הפחד מהמים, שחוששת שתינזק מהם למרות טהרתה, אינה מסבמת
 לשתות.
 סוטה השותה מן המים, אם באמת אינה טהורה, אינה מספקת
 לשמות - לגמור את המים, עד שפניה מוריקות ועיניה בולמות,
 והיא מתמלאת גידין - הגידים שבלחיה מתנפחים ונראים מליאה
 גידים, ובשרה נמלא שורות שורות של נפיחות. והם - הכהנים
 אומרים, הוציאוה מעזרת נשים שעומדת בה כדי שלא תטמא
 העזרה.
 סוטה ששתתה מן המים, אף על פי שטמאה היא, אם יש לה זכות
 היתה הזכות תולך לה שלא יפגעו בה המים מיד. וחלוק הדבר, יש

נגזרת. וירושלמי תני גנזת תחת צירו של היכל למה שבביל לשחקה לול קטן
 היה שם ושם המים נשפכים תני אין בהן משום קדושה מהו לגבול בהן את
 חטיט מה בכך המים נשפכים תני יש בהם משום קדושה: נמחקה המגילה ואמרה איני שותה
 מערערין אותה למה שגורמה לשם שימחק כמה ימחק תני רבי חנין ב"ש אומרים אחת ובה"א
 שתים א"ר אילעאי טעמא דב"ה כדי לכתוב ירה
 (שייך לע"ב) **אמר** ר' ירמיה למחוק לה מדהת
 איבא בינייהו. תימנה לרבי אבימי ר"מ נפסקו
 כבר המים המורים בדאמרי' בפי בתרא (למקן ק"ה מ.)
 דר' יוחנן בן זבאי הפסיקו ועד האמר רבא (ועל ד'
 (י): מגילת סוטה שכתבה קודם שתקבל עליה
 שבועה לא עשה ולא כלום א"כ מ"ט דמ"ד
 מוחזקין לה מן התורה וליכא למימר מ"ד מוחזקין
 לה מן התורה לית ליה דרבא א"כ אמאי אמר
 לר"ש לעיל (י"ט) כדי נסבה לימא לית ליה דרבא
 אלא הכי משמע דבהא דרבא כ"ע מודו ואיכא
 למימר מ"ד מוחזקין לה מדהת כגון אם נכתבה
 אותה פרשה בתורה לאחר שקבלה עליה שבועה
 אע"פ שהסופר לא נתכוין לשם סוטה אלא לשם
 ס'ת ומה שאין משילין קנקנתום לתוך הדיו
 לפרשת סוטה אפי' בזמן הזה משום דכתיב בה
 ומוחה דבעינן כתב שיכול למחות וכיון דס'ל
 מוחזקין לה מן התורה ש"מ דקסבר דאאותה
 פרשה אפילו כתובה בתורה קפיד קרא דבעינן
 שיכול למחוק:
אבל תורה דסתמא כתיב הכי נמי דמוחקין.
 לפום האי דיחוי ד"מ למיפך וכי לית
 ליה ל"ת"ק הא דתנן כל גט שנכתב שלא לשם
 אשה פסול ביצד היה עובר בשוק ושמע קול
 סופרים מקרין וכו' וה"מ לתרצו' דילמא עד כאן
 לא אמר גבי גט דסתמא פסול משום דאשה לאו
 לגירושין עומדת אבל סוטה אחר שקנא לה
 ונסתרה סתמא להשקות עומדת בדאמרין בריש
 מסכת נזכרים (ק"ה ג') א"ע עד כאן לא פסלינן גבי
 גט אלא משום דחתם וכתב לה אמר רחמנא וכו'
 מיהו הדיא דאתנןק לשם רחל לא חזר
 מנחקת ע"י מוחקה לשם לאה ולרבי ארי בר
 יאשיה נמי אע"י דעשייה דידה מחקה היא מיהו
 מהני קצת דבתב בסתמא ועשה לה ולא כתב
 ומוחה לה דרשין ליה נמי אכתיבה דבעינן
 דלכתוב לשם אלות בעולם מיהו אחני נמי האי
 דלא

קשיא ד"ע אר"ע ה"ם קאמר מחקה מעבבא. את האנס, דכל זמן שלא נמחקה אם
 אמרה איני שותה יכולה לחזור בה ולא אנסין לה להשקותה. אבל אם נמחקה המגילה
 מערערין אותה על כרחיה ואפי' לא קרב הקמין, דהא והשקה קמא דקדם הקטרה להכי
 דרשין, והקא קאמר קמין מעבב את האנס דכל כהן דלא קרב קמין אי אמרה איני שותה
 לא אנסין לה להשקותה: וחוץ ואמרה שותה
 אני. לר"ע מהו להשקותה מרצונה: שיתן מר.
 דבר מר: שפירם ברי. קדם מחקה, אלמא
 מחמת דבר אחר הם מרים ואין מרידה על שם
 קללת בדיקתם נקרא, דהא מקמי מחקה לאו
 בני מייבד ניהו: סתני' מללה נגזרת. בצדי
 ההיכל, דכל בחבי הקשר שאין ראויין לקרות
 בהן נגזין שלא יתבזה על בית הדין. שהיא
 בענין ששורפין קום פסולי קדשי קדשים ופסולי
 אימורים שמחזיקין לפנים מן הקלעים,
 בדאמרין בשחטת קדשים (ו' ק"ה) שלשה בית
 הדין הם, דהואיל וקדשה בכלי נשרפת בעזרה
 והאי מתפורת היינו נשרפת בדאמר לקמן (ו' ג').
 ואלו שמנחותיהם נשרפות וקא חזיב להא
 האמרת איני שותה: ואין מללה בערה
 להשקות בה סוטה אחרת. דבעינן כתיבה לשמה
 דכתיב וקשה לה הכהן לה לשמה: היום
 נשפכין. כיון דאמרה סתמא איני בדוקה ועמדת
 היא ומים הקרים לא נתנו אלא לקבר את הספק:
 מערערין אותה. דדלקא טהורה היא וממדת
 רחמינותה קאמרה: סתמא גידין. הגידין
 שבלתייה נופסין ונראות במלאה גידין, וגם
 בקרה נגשית שיקה שיקה של נפיתו, והכי
 תנאי בספרי כמין שרביטין מוחזקין בה: שלא
 תספא תנקה. שערי נגזר או עזרת נשים
 שותא דרך שם, ולקמיה פריך ואת אמרין
 בעלמא דשערי נגזר לא נתקדשו וכ"ש עזרת
 נשים ומת מקר לבגס למחנה ליה: תרע שובות
 תולה ליה. תראה ותלמד בקרשת סוטה שהוכתב
 תולה. דלפנין מונקתה ונרעה נקטה ע"י
 וכוית כדי ורענא ורע ט' חדשים. וי"א יותר
 בדמקרה בגמ': מלפניה תפלות. מפרש בגמ': דבי
 יהושע אומר רוצה אשה בקב ותפלות גרסין.
 ובגמרא מפרש מאי קאמר: סבות פירושין.
 מפרש בגמ' שנעבה את עצמו בבתלים להראות
 שהיא עניו ורענא: גמ' לבלי. סופר: אם תחסר
 אית אחת. כגון א' וד' אלהים אמת וקקישו א' או
 תחת אות אחת כגון בראשית בראו אלהים:
 דבר אחד יש ל'. לקמן מפרש מאי תשובה היא
 זו: כתב שיוכל למחות. ורבי ישמעאל סבר
 מוחזקין לה מן התורה ולא בעי כתיבה לשמה:
 ואפרשת סוטה לחודה קא קפיד: מאי קאמר ליה
 ופאי מחדר ליג. מאי קאמר ליה ר' ישמעאל
 דקא מחדר ליה ר"מ דבר אחד יש לי שעושה
 רשם ואינו נמחק, מה ענין קנקנתום אצל חסור
 התורה: ומשני ליה ר"ש. כגון דלית דאחיה: דבר
 אחד יש בו, ואינו נמחק לגמרי: קשיא שמוש
 אשמוש. דקאמר לעיל שמוש דר"ע קדם. ואמר
 הקא דר"י קודם: לא בעי ל' מ'קם אפיה. על
 עקרי טעמיה, שהיה אומר על טמא טהור
 ומקרא לו קנים. ועל חסור טמא ומקרא לו קנים:
 אלא לקמיה דר"י וגבר וקרא. המשניות סתומות
 כמו שהן, בדגמיר לה מרבו ורבו מרבו: וחדר
 אלא לקמיה דר"ע וליסבר בקרא. לעמוד על
 עקר טעמיה, מפני מה זה טמא זה טהור, זה אסור זה מותר, ועל מה כל דבר נסמך ועל איזה מקרא, וזה תלמוד שהיה בימי התנאים, ולהבין דבר מתוך דבר בקשייה דבר חדש
 נשאל בבית המדרש מהבין: ולמדוהו ולאיקה משנה ודמוה:

בני מה מלאכתך? אמרתיו לו: לבלד אני, אמר לי: בני, הוי והוי שמלאכתך מלאכת שמים
 היא, שמא תחסיר אות אחת או תתיר אות אחת נמצאת אתה מחריב את כל העולם
 כולו. אמרתי לו: דבר אחד יש לי שאני מפיל לתוך הדיו, וקנקנתום שמו, אמר לי: וכי
 מפילין קנקנתום לתוך הדיו? התורה אמרה "ומחה" כתב שיוכל למחות! מאי קאמר ליה
 ומאי קא מחדר ליה? הכי קאמר ליה לא מפעיא בחסירות ויתירות דבין אנא, אלא אפילו
 למיחש לזבונו, דדילמא אחי ויתבי אתגיה דדל"ת ויחזיק ליה ומשני ליה ר"ש, דבר אחד
 יש לי שאני מפיל לתוך הדיו וקנקנתום שמו. איני? והא תנאי, אמר ר' מאיר: בשהייתי
 למד תורה אצל ר' ישמעאל הייתי מפיל קנקנתום לתוך הדיו, ולא אמר לי דבר. בשהייתי
 אצל ר' עקיבא אסרה עלי' שמוש אשמוש, קשיא אסרה ואסרה, בשהלמא שמוש
 אשמוש לא קשיא, מעיקרא אתא לקמיה דר' עקיבא, כיון לא מצי קם אליביה, אתא לקמיה
 דר' ישמעאל וגמר גמרא, הדר אתא לקמיה דר' עקיבא סבר סברא. אלא אסרה ואסרה
 קשיא, קשיא. תנאי, ר' יהודה אומר, אומר היה ר' מאיר: לבל מפילין קנקנתום לתוך הדיו
 חזין

חזין

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כ עמוד ב

תוספות

רש"י

חזין מפרשת סוטה. ואפי' בס'ת: משמו. של ר"מ: בשבועות. של כל סוטה וסוטה: כפי
 ביניהם. כלומר במאי קמפלגי באיזה טעמא: למחוק. לה. מפרשת סוטה שבספר תורה,
 לת' מן מקלן, לר' יעקב כל מקלן: כי הני תנאי. דאליקטנא נמי בכתובה לשמה: דאיתני.
 מכל נשים לשמה של זו: אמר רב נחמן וכו'. איתו נמי פריך דהני תנאי לא כי הני תנאי,
 ופריך לאידך גיסא. ואית ליה נמי דרב פפא.
 וז"ל איבא למיפך להאי גיסא ואיבא למיפך
 להאי גיסא: כ"ב. לה גט לגרש את אשתו ונמלך
 מלגרשה: בן עירי. ששמו כשמו והוא מאותה
 העיר: שמי בשמך וכו'. ובני עיר אחת אנתנו גט
 זה ראוי לו. תהוה לי ואגרש בו את אשתי: פסול
 לגרש בו. ודרשין לה לשמה. דכתיב וכתב
 לה ספר ביריות. והקא ר' יוחנן נמי כתיב ונקה לה
 הפה: כ"ג. דא דקטני דכין ששתה נבדקה,
 ר"ש היא דאמר מקריב מנחתה ואח"כ משקה,
 דאי לא אקריב ברישא לא הוה מיבדקה עד
 שתקרב מנחתה דכתיב מנחת עון: הא אפר אין
 זכות תולה. במתני' (לקמן ד' כ"ג): ר"ע היא. דאמר
 לעיל (ד' י"ט): מן מקלן דקטני איתנה יכולה לחזור
 בה. אלמא מקריב לה קדם ששתה: כ"ד.
 לזיה. בדר הבית. דקא עזרת נשים וגם שר
 נקוד לא תתקשר בקדשת עזרה. והרי תן כפאר
 הר הבית: ע"פ במוציא. ובמדרך נמי הוי ג'
 מתנות. ולפיכך מן מקלן דקטני שכיב. והולין
 יתנו סביב למשכון דעזרת (מקלן ד' כ"ג): מנחה
 לזיה. והדגלים ג' פרוטאות זה מנחה ישראל,
 ומשה וזה לוי וקאמר ע"פ: שפא תפרוס נדה.
 אגב ביצתותא דמים המרים. והנהיג והוב והנהיג
 ובעל קרי אסורים במנחה לזיה דלזיפין
 בפסוקים בפרק אלו דברים (ד' כ"ג): מנחה צוית
 דאגה שאניה באה פתאום אלא דואגה שפא
 יבואו אויבים לזיגה צומת את המקור
 מלהוציא דם ואפי' בשעת וסוקה. והנהיג דנהיג
 אדאגה איתקרי. דקטני הגיע שעת וסוקה ולא
 דקא שפא מנחה ונהיג שעת וסוקה ר"ל אומר
 אהיה כפרך במנחה ונהיג שעת וסוקה ר"ל אומר
 טהורה, אם דקא אחר כי ומצאתה טהורה,
 והמים: ביעיתותא. הבאה פתאום כ"ז. וז"ל
 היתה חרדה עד כשיו פתאום היה מרגש
 פתאום: וכן באסור שפא לה שעת וסוקה כדכתיב
 פתאום: מרפא. והמים: פותח את המקור: כ"ח
 פתני. דקטני יש זכות תולה ג' שנים: כ"ח
 העיר. דדרש ונקטה ע"י זכות כדי ונזקעה ורע.
 כשיעור שיעור נכר במעברת: הראוי לספר.
 לחיות ולכל ליד שפור שבו של מקום: ואע"פ
 שאין ראיה. נמורה לדבר דזכות תולה י"ב חדש,
 וזכר לדבר. ולקמן מפרש אמאי איתנה ראיה: לזמן
 פלגא מלכי ישפ' עליו וכו'. דנאלא אמר
 לנכבדנא כשפר לו החלוש שיהא נטרך מן
 האנשים ולחיות עם בהמה וחייה. לזמן מלכא -
 אקמם המלך. מלכי ישפ' עליו - עציני חשב
 בעיניך להאמין לעצמי: והנהיג בנדיקא פירק.
 חטא ע"י צדקה פדה ונעניתה בנדיקא. ונעניתה
 בנדיקא הענינה.

הן

יספר" ורע הראוי לספר. ר' ישמעאל אומר: שנים עשר חדש ואף על פי שאין ראיה לדבר,

וכר לדבר דכתיב "להן מלכא מלכי ישפ' עליו וחטא בנדיקא פירק ונעניתה בנדיקא ענין

הן

וכמה אלא מנחת וזכרון יש לה זכות מזכרת עון אין לה זכות:

מצוה

דלא כתב וכתב לה אפי' דנכתבה לשום אשה אחרת דכשר לפום דיחוי דרב נחמן בר יוחנן
 א"כ האי דקאמר הכא התם וכתב לה אמר רחמנא אבל הכא לא כתיב אלא וכתב ולה כתיב
 גבי עשייה והא בפרק כל הוגט (נ"ט דף כ"ה) מפרש מ"ט פסלין לכל הני גיטין אי כתיב נתן
 ספר ביריות ד"א למעוטי האריך קמא שנכתב שלא לשום אשה כתב רחמנא וכתב ואי לא
 כתיב אלא וכתב ד"א למעוטי האי דלא איהו
 כתב לה אבל יש לו ב' נשים דאיהו קא כתב לה
 כשר כתב רחמנא וכתב לה דממעטין היו לו שתי
 נשים וכו' אלמא דמעטתי התם מוכתב גירדא
 היכא דנכתב לשם אשה אחרת ויל' דשנייה התם
 דלא הוה צריך למיכתב אלא ונתן לה ספר
 ביריות היכלך הוי וכתב קרא יתירא למעוטי
 נכתב לשם אשה אחרת אבל הכא לאו יתירא
 הוא האי וכתב היכלך לא דמעטיתו מניה אלא
 היכא דלא אכתיב לשם אלוה בעולם כדכתיב
 וכתב את האלות: הא מני ר"ע היא וזכות סבר
 לה כרבנן. פירש ר"י דאשכחן הכי בספרי
 ובירושלמי בהדיא דסבר ר' עקיבא זכות תולה
 גרס בירושלמי חז"ל מן טרפן אומר כל זכרונות
 שנאמרו בתורה לטובה חזן מזו שהיא של
 פורענות אומר לו ר"ע אילו נאמר מזכרת עון
 ושוקא הייתי אומר כדבריה הא אינו אומר מנחת
 וזכרון אלא לטובה אבל אי לא הוי אומר ר"ע
 בהדיא זכות תולה הוה מוקף לה כדבי דמתני'
 (לקמן ד' כ"ג): וסבר לה כדבי שוקא ונראה דלא הוה
 מצי לאוקמא כדבי דמרספא רבי רישא לאו רבי
 ועוד איבא למנאן דאמר בפ"ק (ש"ל דף ו')
 דבמתנותה פליגי רבי ורבנן: לא טמא מת אלא
 אפי' מת עצמו. קשיא לר' דהבא משמע דמכנס
 מת אומר טמא מת ג' טרפן וזכנס ובפרק בתרא
 דעירובין בסוף (דף ק"ה): אומר רב טובי בר קיסנא
 אומר שמואל המכנס טמא שרץ במקדש חייב
 שרץ עצמו פטור שנאמר מזכר ועד קבה תשלוש
 מי שיש לו טהרה במקדש וזמן נמי אין לו טהרה
 במקדש ויש לחזק דהתם מיירי במכנס שרץ שלא
 נגע בו ושרץ לא מטמא במשא ולכ"כ נקט נמי
 שרץ ולא נבילה דאם נטמא המכנס תיפוק ליה
 משום גופו שהיה נבנס מטמא שרץ במקדש והבא
 ה"פ ולא טמא מת בלבד אמר לארז שפירש מן
 הטומאה אפי' מת עצמו דהויא טומאה
 בחיבורן במניסין דחמירי טפי מטומאה שלא
 בחיבורן כדאיתא בפ' שני דמסכת ע"ז (דף ט"ז):

ביעיתותא מרפא. תימה לר"י והא בפרק

בתרא דנדה (דף ט"ז) בגמרא ב"ש

אומרים כל הנשים מתות נדות מיט' דביש אנב

ביעיתותא ודמלאבא דמותא חזיא וביה פליגי

עליה וקאמרה התם אלא הא דתנאי ב' שנים

אומרים כל הנשים מתות וזכר קרי כאן במכשר ולא

מתמת אונסו אלא טעמא דביש וכו' אלמא דלא

אמרי ביעיתותא מרפא ויל' ביעיתותא דמלאך לא

מרפא אלא חזי אלא בשעת הדואת הנפש:

יש זכות תולה שנה אחת. וירושלמי יש זכות

תולה שנה אחת מנכבדנא קצעת ירחין

תרין עשר יש זכות תולה שתי שנים מאנמין ויהי

לשנתים ימים (מנאן ד' כ' ש זכות תולה שלש

שנים מאחזאב וישבו שלש שנים אין מלחמה

(מנאן ד' כ"ג) אמר ר' יוסי כל אותן שלש שנים היה

עוסק בקצות וכל אותן שתי שנים היה עוסק

בתורה: מנחת וזכרון כלל מזכרת עון פרט במזדמה

הכי פירש אימא דמנחת וזכרון ליכא למילף

זכרון זכות אלא וזכרון עון ואין בכלל אלא מה שבפרש אם אומר אתה כן לא נמצאת מדת הדין מקופתה מה אם מדת הפורענות מעושה הדין מזכרת מידת הטובה מרובה על אחת כמה

ביאורים למסכת סוטה דף כ עמוד ב מותח "ש"ס לובלין - מוכן המאור"

לשמה. מתרצת הגמרא, אמרי, ה'תם - גבי גט וכתב לה' אמר
 ר'מנא, כיון שהוכירה התורה כתיבה בעיניו פתיכה לשמה.
 שואלת הגמרא, ה'תם נמי כתוב ו'עשה לה' ומדוע לא נדרוש
 שצריך עשייה לשמה. מתרצת הגמרא, מאי 'עשייה' - מהי העשייה
 שאמרה התורה מ'חוקה - שצריך הכהן למחוק את המגילה לשמה
 של הסוטה ולא שכתובת המגילה צריכה להיעשות לשמה.
 שנינו במשנה, אינה מספקת לשמות עד שפניה [וכו'].
 מקשה הגמרא, מ'ני - כמו איזה תנא סובר התנא של משנתנו
 שאמר, שהסוטה נבדקת מיד לאחר שתית המים המרים, שמיד
 לאחר שתיתן פניה מוריקות, ר'י שמעון היא, דאמר מקריב את
 מנחתה ואחר כך מ'שקה, דכמה דלא קריבה מנחתה - שכל זמן
 שלא קרבה המנחה לא כ'דקי לה מ'יא - אין המים בודקים אותה,
 דכתיב "מנחת זכרון מ'קרת ע'ון" הרי, שרק לאחר הקרבת המנחה
 נבדקים עוונותיה וזוכרים, ואם קודם שותה את המים ורק לאחר מכן
 מקריב את המנחה, לא היה התנא אומר שמיד לאחר השתייה פניה
 מוריקות. אימא סיפא, ו'ש לה וכות היתה תולה לה, אתאן לר'בנן
 הרי שבאנו לשיטת חכמים, דאי ר'י שמעון, האמר אין וכות תולה
 ב'מים המרים. וקשה מי הוא התנא של המשנה. מתרצת הגמרא,
 אמר ר'ב חסדא, הא - משנתנו מ'ני, ר'י עקיבא היא, דאמר,
 מקריב את מנחתה ואחר כך מ'שקה, ולכן אומר התנא ששתית
 המים בודקתה מיד, וכו'כות - אם תולה לה, סבר לה כ'רבנן -
 שאומרים שהכות תולה לה.
 שנינו במשנה, והם אומרים הוציאוה וכו' - לאחר ששותה הסוטה
 מן המים, אם טמאה היא, מיד פניה מוריקות והיא מתמלאת גידין
 והעומדים שם אומרים הוציאה שלא תטמא העזרה.
 שואלת הגמרא, מאי מ'עמא מ'תה, ל'מ'מא ד'מא אסור כ'מ'נה
 ל'יה - היינו, עזרת נשים או שער נקמור (שהיה בין עזרת נשים
 לעזרה), ששם מביאים את הסוטה, שלא נתקדשו בקדושת המקדש
 והם כשאר הר הבית שדינו כמחנה לויה, והתניא, מ'מא מת מ'ו'ת
 ל'יבנא ל'מ'נה ל'יה, ולא מ'מא מת ב'לכר אמר, אלא אפילו מת
 ע'צמו, ש'מאמר, "ויקח משה את עצמות יוסף ע'מו", ו'עמו"
 משמע, כ'מ'ח'תה. ובמדובר היו ג' מחנות, לפני מן הקלעים, היה
 מחנה שכניה, סביב מחנה שכניה חנו הלויים, וסביב הלויים מחנה
 ישראל. ומכך שמשנה שהיה לוי, נטל עימו למחיצתו את עצמות
 יוסף, יש ללמוד שהתם מותר במחנה לויה. אם כן קשה, מדוע
 הוצרכו להוציא את הסוטה מעזרת הנשים, הרי מת מותר בה.
 מתרצת הגמרא, אמר אפי', לא מחשש מיתה הוצרכו להוציאה,
 אלא ש'מא ת'פ'רם נ'ה מחמת הפחד התוקף אותה עם שתית
 המים, שהיא מתחילה להרגיש את פעולתם בגופה, ונודה אסורה
 במחנה לויה.
 שואלת הגמרא, ל'מ'מא ד'ב'ע'תותא מ'פ'יא - שהפחד מרפה את
 מקור דמיה וגורם לראית דם. אומרת הגמרא, אין, דכתיב
 ו'תתחלל המלכה מ'אד', ואמר ר'ב מהו לשון ו'תתחלל',
 ש'פ'ר'ה נ'ה - היינו, שנתמסמס חלל גופה, ופירסה נידה.
 מקשה הגמרא, והא א'נן ת'נן, ד'ה'ה מ'ס'ל'ת ד'מים - אישה הנתונה
 בפחד, אינה רואה דם. מתרצת הגמרא, מ'פ'יא צ'מית - דגאה
 100 ב'תחד, שלא באה לאישה בהפתעה. כגון אישה שרואת מפני
 101 אויבים שלא יבואו להורגה, אכן צומת את המקור מלהוציא דם,
 102 ובמשנה זו מדובר במקרה שלא באה עליה הפחד בהפתעה,
 103 ב'ע'תותא מ'פ'יא - אבל פחד הבא בהפתעה, כגון זו, שעד שלא
 104 שתתה מן המים הייתה סמוכה ובטוחה שלא יזיק לה המים,
 105 ופתאום, עם שתייתם מתחילה להרגיש מה שהם מחוללים המים

חוץ מ'פ'ר'ת סוטה ב'לכר - ואפילו פרשת סוטה שבספר תורה,
 כיון שצריך שתהא פרשת סוטה ראויה להימחק, ונקנתום מתיר
 רושם לאחר מדיקתו. ר'י יעקב אומר מ'שמו - של רבי מאיר, חוץ
 מ'פ'ר'ת סוטה של מ'קד'ש - שכותב הכהן בבית המקדש לשם כל
 סוטה וסוטה.
 מבררת הגמרא, מאי ב'נייהו - במה נחלקו, כלומר, מה יסוד
 המחלוקת בניהם. אמר ר'י ירמיה, ל'מ'חוק לה מן התורה איכא
 ב'נייהו - נחלקו אם ניתן למחוק מפרשת סוטה שבספר תורה, לתנא
 קמא ניתן להשתמש לבדיקת הסוטה גם מפרשת סוטה הכתובה
 בספר תורה, ולכן אסר הטלת קנקנתום לתוך הדיו שבה נכתבה
 פרשה זו, ורבי יעקב סובר, שאין בודקים אותה אלא בפרשה
 הנכתבת לשמה, ולא מפרשת סוטה שבספר תורה, ולכן לא הצריך
 שתהא פרשה זו שבספר תורה, ניתנת להימחק. וה'ני ת'נא' ב'י ה'ני
 ת'נא' - והתנאים הללו נחלקו במחלוקת התנאים דלהלן, אם ניתן
 להשתמש לבדיקת סוטה זו במגילת סוטה שנכתבה לשם סוטה
 אחרת. דת'נא, אין מ'גיל'תה - מגילת סוטה שנכתבה לשם סוטה זו
 אינה כ'שירה לה'שקות בה סוטה אחרת. ר'י אחי בר יאשיה
 אומר, מ'גיל'תה - מגילה שנכתבה לשם סוטה זו כ'שירה לה'שקות
 בה סוטה אחרת - שאין צריך כתיבה לשמה. תנא קמא שבבביתא
 דלעיל, שאמר שניתן להשתמש בפרשת סוטה שבספר תורה
 להשקאת סוטה, דהיינו שלא צריך כתיבה לשמה, סובר כרבי אחי
 בר יאשיה שניתן להשתמש במגילה שנכתבה לסוטה זו לשם סוטה
 אחרת, ורבי יעקב שחולק וסובר שאין מוחקים מפרשת סוטה שבספר
 תורה, שצריך כתיבה לשמה, סובר כתנא קמא של רב אחי בא
 יאשיה, שאין משתמשים במגילה שנכתבה לשם סוטה זו לבדיקת
 סוטה אחרת.
 אמר ר'ב פ'פא לדחות, ד'ל'מא לא היא - אין הכרח לומר כן, ואפשר
 לומר עד כאן לא קאמר ת'נא קמא ה'תם שלא ניתן להשתמש
 במגילה שנכתבה לשם סוטה זו לסוטה אחרת, אלא כ'יון ד'א'נת'ת
 ל'שום ר'חל - שנכתבה המגילה לשם זו ונותקה מכל נשים שבעולם
 לשם רחל לא ה'דרא מ'יתקא - לא תחזור שוב להינתק מכל נשים
 שבעולם להיות מיוחדת ל'שום ל'אה שכן התייחדה כבר לשם רחל.
 אכל תורה - פרשת סוטה שבתורה, ד'מ'מא כ'תיבה שנכתבה
 בסתם ולא נותקה מכל נשים שבעולם לשם זו ה'כי נ'מי ד'מ'ק'ינו
 ניתן למחוק ממנה לשם זו אף שלא נכתבה לשמה.
 אמר ר'ב נ'חמן בר יצחק לדחות באופן אחר, ד'ל'מא לא היא - אין
 הכרח לתלות את מחלוקת התנאים זה בזה ואפשר לומר, עד כאן
 לא קאמר ר'י אחי בר יאשיה ה'תם - שניתן להשתמש במגילת
 סוטה שנכתבה לשם זו לסוטה אחרת אלא כ'מ'גיל'תה, לפי ד'א'ית'ת
 ל'שום אלו'ת כ'עולם סוסף סוף נכתבה לשם קללה, אכל תורה
 ד'ל'ת'ל'מ'ד כ'תיבה - שנכתבה כדי ללמוד ולא לשם קללה ה'כי נ'מי
 דלא מ'ח'ק'ינו.
 מקשה הגמרא, ור'י אחי בר יאשיה שאמר שניתן להשתמש
 במגילת סוטה שנכתבה לשם אישה זו לסוטה אחרת, ל'ית ל'יה -
 האם אינו סובר את המשנה בגיטין, אדם שכתב גט על מנת ל'גרש
 בו את אשתו ונ'מ'לך חור בו מהגירושין. אם מ'צא' בן עירו, ואמר
 לו ש'מי ש'מך ו'שם אשתי כ'שם אשתיך - הרי שם העיר שלי
 48 ושלך, וכן השמות שלי ושל אשתך שווים, אם כן גט זה מתאים גם
 49 עבורי, תן לי את הגט שכתבת עבור הגירושין שלך ושל אשתך,
 50 ואגרש בו אני את אשתי. פ'סול ל'גרש בו. שצריך שתהא כתיבת
 51 הגט לשם האישה העומדת להתגרש בו. לפי שגבי כתיבת גט נאמר,
 52 וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה, ודורשים לה, לשמה, אם כן,
 53 גם כאן שנאמר 'עשה לה הכהן את כל התורה הזאת' נדרוש לה'

ביאורים למסכת סוטה דף כא עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מוכן המאור"

הכיר את דרכו ונוכח שהוא בדרך הנכונה, ואז ניצל מכולם. וכמו
 כן האדם בעולם הזה, גם כשלומד תורה ומקיים מצוות עדיין אינו
 יודע אם ילך בדרך זו עד סוף ימיו, או שמא יכפנו היצר הרע
 להשיבו מהדרך הנכונה, עד שמגיע ליום המיתה ולא פירש מן
 התורה עד ליום זה, ואז ניצל מכל מוקשי העולם הזה. דבר אחר
 דרך נוספת מדוע המשיל הכתוב את המצוה לנר ואת התורה לאור,
 עבירה מכבה מצוה - מעשה עבירה מכבה את שכל המצוה שלא
 תגין עליו מן הפורענות, כפי שניתן לכבות את אור הנר שלא יאיר.
 ואין עבירה מכבה תורה - שכל מי שעסק בתורה שלא תגן עליו,
 כפי שלא ניתן לכבות את אור היום, שגמלאר "מים רבים לא יכילו
 לבבות את האהבה" - "מים רבים" הם משל לעבירות, והאהבה זו
 התורה, ומבואר בפסוק, שהעבירות אינם מכבות את שכל התורה.
 מכל מקום מבואר בברייתא שהמצוות אינם מגינות מן היסורים כל
 כך, ואם כן, קשה, על איזו זכות אמר התנא שהיא עומדת לה
 להינצל מפגיעת המים המרים, אם זכות תורה, הרי אינה מצוה
 בלימוד התורה ושכרה אינו גדול, ואם זכות מצוה, הרי אין שכרם
 מרובה כל כך להציל מן היסורים. מתרצת הגמרא, אמר רבי יוסף,
 לעולם זכות מצוה מגינה על הסוטה, ומצוה בעידנה עסיק בה -
 בשעה שעוסק בה, מנגא - מגינה עליו מן היסורים ומצלא -
 ומצילה אותו שלא יבא לידי חטא. בעידנה דלא עסיק בה -
 משנגמרה המצוה ואינו עוסק בה עוד, אנגא - מגינה עליו מן היסורים
 אצולי לא מצלא - ואינה מצילה מן החטא. כלומר, לעולם המצוה
 מגינה מן היסורים בעולם הזה, ולפיכך, זכות מצוה עומדת לסוטה
 שלא יזקק היסורים. ומה שאמר התנא בברייתא שהמצוה אינה מגינה
 אלא לשעה, כוונתו שאינה מגינה אלא בשעה שעוסק בה, אבל
 תורה בין בעידנה עסיק בה - בין בשעה שעוסק בה ובין בעידנה
 דלא עסיק בה - ובין בשעה שאינו עוסק בה מנגא ומצלא -
 מגינה מן היסורים ומצילה מן החטא.
 מקשה הגמרא, מתקין לה רבה, אלא מעתה - אם זכות תורה
 עומדת לאדם גם בשעה שאינו עוסק בה שלא יבא לידי חטא, דואג
 ואחיתופל שנעשו רשעים, מי לא עסקי בתורה, אם כן אמאי לא
 הגינה עליהו התורה מיצר הרע, שהחטאים ועשאים רשעים
 גמורים. אלא אמר רבא חילוק אחר, תורה בעידנה עסיק בה -
 בשעה שעוסק בה מנגא ומצלא - מגינה עליו מיסורים ומצילה
 אותו מיצר הרע שלא יבא לידי חטא, בעידנה דלא עסיק בה -
 ואולם בשעה שאינו עוסק בה, אנגא מנגא אצולי לא מצלא -
 מגינה היא עליו מן היסורים אך אינה מצילתו מן החטא. מה שאין
 כן מצוה, בין בעידנה עסיק בה בעידנה דלא עסיק בה, אנגא
 מנגא מצילה אותו מן היסורים והפורענות, ולכן זכות מצוה מגינה
 על הסוטה, אך אצולי לא מצלא - אינה מצילתו מן החטא. ובה
 מובן מדוע שלט יצר הרע על דואג ואחיתופל לעשותם רשעים.
 רבינא אמר - מיישב באופן אחר, לעולם הזכות עומדת לסוטה
 היא זכות תורה. ונקאמרת - ומה שהקשית שהרי היא אינה
 מצוה ועושה. נהי דפקודי לא מפקדא - אמנם היא עצמה אינה
 מצוה ללמוד תורה, אך באגרא דמקורו ומתניין בניהו - בשכר
 שתרודות להביא את בניו לבית הספר לקרא ולשנות משנה,
 ונפרן להו לנבריהו - וממתנות לבעליהן שיוצאים לעיר אחרת
 ללמוד תורה עד דאיתו מבי מדרשא - עד שתזורים מבית המדרש,
 מי לא פלגאן בנהיהו - וכי אינם חולקים עימם בשכר לימוד
 התורה שלהם, שהוא שכר של מצוה ועושה.
 הגמרא חוזרת למשל המובא בברייתא ושואלת, ומאי הנמשל
 להגיע לפרישת דרכים שהזכיר התנא. ומשיבה, אמר רבי הקדא,
 זה תלמיד חכם ויום מיתה - פרישת דרכים הוא יום המוות, שהוא

הן (תהוי) [תהוי] ארכה לשלוחה - ועל ידי הצדקה, יהא אורך
 זמן לשלומך, שלא תמחר לפקוד אותך הרעה. ובתיב, "כלא מנא
 על נבוכדנצר מלכא" לבסוף הגיעו כל הפורענויות על נבוכדנצר,
 ובתיב "לקצת ירחין תרי עשר" - לאחר שנים עשר חודש. הרי
 שהזכות תולה שנים עשר חודש. אם כן, מיהו התנא של משנתו
 שסובר שהזכות תולה ג' שנים. משיבה הגמרא, לעולם התנא של
 משנתו סובר כשיטת רבי ישמעאל שאמר שהזכות תולה ג' שנים,
 ואשכח קרא - ומצא מקרא כתוב דאמר ותני - שהקב"ה מאריך
 אפו עד ג' פעמים, דכתיב "בה אמר ה' על שלשה פשעי אדם" -
 הרי שעד ג' פשעים המתין להם הקב"ה ולא הביא עליהם פורענות
 עד לאחר ג' פעמים, דהיינו האריך את הזמן ג' שנים.
 שואלת הגמרא, ומאי - מהו שאמר רבי ישמעאל, אף על פי שאין
 ראיה לדבר ובר לדבר, מדוע אין זו ראיה ממורה. ומשיבה, דלא
 שאני עובדי כוכבים כגון נבוכדנצר ואדום דלא מפקדי דינא
 עליהו - שאין הקב"ה ממחר להביא עליהם פורענות בעולם הזה,
 אבל עם ישראל מדקדק הקב"ה בעולם הזה וממחר לפרוע מהם
 בעולם הזה.
 שנינו במשנה, ויש זכות תולה ג' שנים בו.
 שואלת הגמרא, זכות דמאי - איזו זכות מגינה עליה שהמים אינם
 מזיקים לה. אילימא זכות דתורה - שהיתה עוסקת בתורה. הא
 אינה מצוה ועושה היא - הרי אינה מצוה ללמוד תורה, ובין
 שאינה מצוה אין שכרה גדול, ולא מסתבר לומר שזכות זו תעמוד
 לה שהמים לא יזיקו. אלא נאמר שהכוונה היא, לזכות דמצוה
 שעשתה, גם על כל כך קשה, וכי זכות דמצוה מי מנגא בולי הא
 - האם יש בבושה להגין כל כך מן הפורענות והתנא, את זו דרש
 רבי מנחם בר יוסי, נאמר "כי נר מצוה ותורה אור", תלה -
 המשיל הכתוב את המצוה בנר, ואת התורה כאור, את המצוה
 המשיל בנר, לומר לה מה נר אינה מגינה אלא לפי שעה -
 להאיר לו את הדרך העומדת לפניו שלא יכשל, אף מצוה אינה
 מגינה אלא לפי שעה - ממקצת פורענויות, ואת התורה המשיל
 כאור - לומר לה מה אור היום מגין לעולם - מכל הפגעים
 הבאים לו בעולם, אף תורה מגינה לעולם - שמצילה אותו מן
 החטא ומן היסורים הבאים לו בזה העולם. ואומר - הפסוק שאחריו
 המדבר בענין מעלותיה של התורה, "בהתהלךך תנחה אתך
 ובשכבך תשמור עליו והקיצות היא תשיחך וגו'". וכך מתפרש
 הכתוב, "בהתהלךך תנחה אתך" - זה העולם הזה - שהתורה
 תנחה ותגן עליו בעולם הזה מכל צרות. "בשכבך תשמור עליו" זו
 מיתה - בשעת המיתה מגינה התורה מיסורי המיתה, ו'תקיצות'
 היא תשיחך' לעתיד לבא - לאחר המיתה תליץ התורה בעדך
 להגן מפני יסורי הגיהנם. משל לאדם, שהיה מחלף באישון לילה
 ואפילה ומתירא מג' דברים, א. מן הקוצים ומן הפחיתים -
 גומות ומן הפרקנים שהם פגעים האורבים לו בכל צעד ושעל, ב.
 ומחיה רעה ומן הליסטים - שהם סכנות המזדמנות לו באישון
 לילה, ג. ואינו יודע באיזה דרך מחלף - מחמת שאינו בקי מספיק
 בשבילי הדרכים. נודמנה לו אבוקה של אור, כיון שמאירה לו
 את הדרך העומדת לפניו, ניצל מן הקוצים ומן הפחיתים ומן
 הפרקנים שהם הסכנות האורבות מחמת שאינו רואה, כך, מי
 שמקיים מצוות ניצל ממקצת פורענויות. אולם ועדיין מתירא
 מחיה רעה ומן הליסטים שדרכן ללכת בלילה פן יפגעו בו, ועוד
 ואינו יודע באיזה דרך מחלף. בין ששעלה עמוד השחר, ניצל
 מחיה רעה ומן הליסטים - כך מי שזכה ללמוד תורה ניצל מן
 החטא ומן היסורים. אולם גם לאחר שעלה עמוד השחר, ועדיין
 אינו יודע באיזה דרך מחלף, עד שהגיע לפרישת דרכים ושם

מצוה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה אגוני מנגא אצולי לא מצלא. ותימה מאי האי דקתי בברייתא תלה את המצוה בנר מה נר אינה מגינה אלא לפי שעה אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה אי מיצר הרע אינה מגינה כלל אי מן הפורענות מגינה לעולם ותורה נמי למה תלה הכתוב באור משום דמגינה לעולם אי מן הפורענות מצוה מגינה נמי מנגא אצולי לא מצלא. מיצר הרע הא לא מצלא אלא לפי שעה. זה תלמיד חכם דסלקא ליה שמעתתא אליבא דהלכתא. תימה ודיאך ניצול מכולן וזללא לא ניצול מיצר הרע בעידנא דלא עסיק בתורה וי"ל סתם תלמיד חכם תורתו אומנתו ועוסק בה ומזהיר כל שעה ואינו הולך ד' גמולות בלא תורה: והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה. תימה והא אמר לעיל בין לרב יוסף בין לרבא מצוה אגוני מנגא מן הפורענות אפילו בעידנא דלא עסיק בה ועבירה מכבה מצוה לאו מלהיין מן היסורין קאמר אלא מליטול שבר לעתיד לבא כמו שפרשנו:

בן

המצוה בנר, ואת התורה באור. את המצוה בנר לומר לך: מה נר אינה מגינה אלא לפי שעה, אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה. ואת התורה באור, לומר לך: מה אור מגין לעולם אף תורה מגינה לעולם. ואומר "בהתהלךך תנחה אתך" וגו' "בהתהלךך תנחה אתך" זה העולם הזה, "בשכבך תשמר עליו" זו מיתה, "והקיצות היא תשיחך" לעתיד לבא. משל לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה, ומתירא מן הקוצים ומן הפחיתים ומן הפרקנים ומתירא רעה ומן הליסטים ואינו יודע באיזה דרך מהלך. נזדמנה לו אבוקה של אור ניצל מן הקוצים ומן הפחיתים ומן הפרקנים, ועדיין מתירא מחיה רעה ומן הליסטים, ואינו יודע באיזה דרך מהלך. כיון שעלה עמוד השחר ניצל מכלם. דבר אחר: עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה תורה, שנאמר: "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה". אמר רב יוסף: מצוה, בעידנא דעסיק בה, מנגא ומצלא. בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מנגא, אצולי לא מצלא. תורה, בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה, מנגא ומצלא. מתקוף לה רבא: אלא מעתה, דואג ואחיותפל מי לא עסקי בתורה? אמאי לא הגינה עליה? אלא אמר רבא: תורה, בעידנא דעסיק בה, מנגא ומצלא. בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מנגא, אצולי לא מצלא. מצוה, בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מנגא, אצולי לא מצלא. רבינא אמר: לעולם וכות תורה, ודקאמרת אינה מצוה ועושה, נהי דפקודי לא מפקדא, באגרא דמקרינן ומתנינן בניהו ונמין להו לגבריהו עד דאתו מבי מדרשא, מי לא פלגאן בהדיהו? מאי פירש דרבים? אמר רב חסדא: זה תלמיד חכם ויום מיתה רב נחמן בר יצחק אמר: זה תלמיד חכם, ויראת חטא. מר וזמרא אמר: זה תלמיד חכם דסלקא ליה שמעתתא אליבא דהלכתא. דבר אחר: עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה תורה. אמר רב יוסף: דרשיה ר' מנחם בר יוסי להאי קרא כי סיני, ואילמלא דרשיה דואג ואחיותפל הכי, לא רדפו בתר דוד, דכתיב: לאמר אלהים עובד וגו'. מאי דרשיה? "ולא יראה כד ערות דבר" והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה. מאי בזה? "בזהו לוי?" אמר עולא: לא בשמעון אחי עוריה ולא בר' יוחנן דבי נשיאה אלא בהלל ושבנא. דכי אתא רב דימי אמר: הלל ושבנא אחי הוו, הלל עסק בתורה, שבנא עבד עיסקא. לסוף, אמר ליה: תא נערוב ולפילוגי, צתה בת קול ואמרה "אם יתן איש את כל הון ביתו" וגו':

אומר

הן תמי ארכא לשלוחך. ואז תהא אורף ומן לשלומך שלא יבאו עליך הפורענות. וכן עשה נבוכדנצר, היה מקבץ בכל יום עניי ישראל שהביא בגולה והיו צריכין מזונות ומפרנסים, ואף דניאל כשהשיאו עצמו וזך נחמן, שראה את ישראל בגולה מחזירין על הפתחים: וכתב: כל הפורענות הגיע על נבוכדנצר: לקצת ירחין תרי עשר. אלקא תלה לו הכותב ר"ב חשד: לעולם. מתני' דקתני ג' שנים ר' ישמעאל היא: ואשכח קרא דאמר ותי. שונה בהארכת זמן, כלומר מקרא כתוב שהקצת מאריך זמן עד ג' פגמים, הלך הו' לה' ג' שנים: קלא מפסיד דינא עליה. אין ממחרין מן השמים לפסיד עונותם עליהם בעולם הזה, אבל מישאל ממחרין לפרע בעה"ז ומדקדיקין אתריהם: וכות דאמא. מגינה כל קרי וכות דתורה. שקדחה עסקת בתורה: הא לא מפסידא. דכתיב ולמדתם אותם את בניכם וקדוסי (ו) ולא את גנותיכם, וכיון דאינה מצוה אין שברה גדול מצוה ועושה: היא תשיחך. תלמן בעדך את וכותך: פחיתים. גמולת נזדמנה לו אבוקה של אור. כך זכה לקים מצוה נצל ממקטת פורענות: ועדיין מתירא מחיה רעה ומן הליסטים. שורקן לילך בלילה פן יפגע בו. דכתיב תשת חשך ויהי לילה בו תרמזו כל חתו יצר (פסליס קנה הגיע עמוד השחר. ואף כאן זכה לתורה נצל מן החטא ומן היסורין: ועדיין אינו יודע בו. שמא יכפנו יצרו לבטל וישיב עליו יצחיר ופירענות: הגיע לפירשת דרבים. ושם הכיר את דרכו. ואף כאן הגיע ליום המיתה ולא פרש מן התורה עד יום מותו נצל מכלן. והכי מפרש לה לקמיה: עבירה מכבה. שבר מצוה ואין עבירה מכבה. שבר מי שעסק בתורה קדם לכן, אלא מצוה לא מנגא בלי האי: לכבות את האהבה. זו תורה דכתיב (ש"ס) ויבא אל בית ה' וידגלו עלי אהבה. יין סוד אמר רב יוסף. לעולם מגינה על היסורין הרבה. ומאי אינה מגינה דקאמר ת"ק ובל"ק מן החטא שלא יתקנו יצחיר קאמר: סוגא בעידנא דעסיק בה ויתני לפי שעה קאמר מנגא מן היסורין ומצלא מיצהיר שלא יכשילו לחטא: בעידנא דלא עסיק בה. משנמגר המצוה ואינו עוסק בה אגוני מנגא מן הפורענות. אצולי לא מצלא. ודקתני בברייתא עברה מכבה מצוה, לאו מלהיין מן היסורין קאמר, אלא מליטול שבר לעתיד: אמאי לא תנן עליה, כיצד הרע שהחטאים והעשאים רשעים מגמרים. כלומר מאי לא תצילו מן העבירות: לעולם וכות דתורה. ולא שעוסקת בתורה, אלא שטורחת בבנה ובבעלה שיעסקו דפקראין וסתיגאן. שטורחות על גניזת להביאן לבית הספר לקראת מקרא ולשנות משנה: ונמין לגבריהו. וממתנות להם לעליהן שיוצאין לעיר אתר ללמוד תורה. מאי פירשת דרבים. מדרמא להגיע לפירשת דרבים, דהא אבוקה היינו מצוה, עמוד השחר היינו תורה, אלא פירשת דרבים מאי היא: ויום המיתה. והוא תלמיד חכם ביום מותו. ודע שלא פירש לפרוק מעליו על תורה: ויראת חטא. וזה ליראת חטא אחר שזכה לתורה נצל מכלן. שהתורה מלמדנו דברי מצוה ודברי אסור וממה שהוא צריך לפרוש, ויראת חטא מונעו מלדחוף אתרי יצרו: דסלקא ליה שמעתתא אליבא דהלכתא. וה"ק עלה עמוד השחר נצל מן החיה בו, זכה לתורה נצל מיצהיר ומן החטא. ועדיין אינו יודע באיזה דרך מהלך, אם יזכה שיתקדשו מן השמים להתקבל דבריו בין נכריי להורות בהלכה וכמשפט. הגיע לפירשת דרבים. כלומר זכה לכן נצל מכלם: לאמר אלהים עובד, כך היה אומרם עליהם עובד, שכן על אשת איש ואין אנו נענשין עליה. רדפו ותפסוהו כי אין מציל, אין לו כוח שיעצלו. שהעברה בכתה וכויתיה: לא ראה קדי. עברה, ואם דאח ושב מאחריה: שמעון אחי עוריה. תנא הוא במשנה קמיתא דרובים. ולמד תורה על ידי אחיו שהיה עוסק בפרקמטיא כדי שיהלוק בזכות לפדורו של שמעון. לך הוא נקרא על שם עוריה אחיו. וכן ר' יוחנן למד ע"י הנשיא שהיה מפרנסו: הלל עסק בתורה. מתוך עני רב בדמפרש במס' יומא נף לט:

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כא עמוד ב

תוספות

רש"י

בן עזאי אומר חייב אדם וכו'. ירושלמי דבן עזאי דלא כר"א בן עזריה דדריש (מנחם דף ג.)
הקהל את העם האנשים והנשים והטף אנשים באו ללמוד נשים לשמוע ונראה דפי'
דמצוה לשמוע הנשים כדי שירעו לקיים מצוה ולא משום שידעו שזכות תולה: מטרונה
שאלה את ר' אלעזר מפני מה חטא אחת במעשה העגל הון מתין בה ג' מיתות אמר לה אין

אשה חכמה אלא בפלך אמר לה הורקטס בנו
בשביל שלא להשיבה דבר אחד מן התורה אבדת
ממני ג' מאות כור מעשר בכל שנה א"ל ישרפו
ד"ת ולא ימסרו דברי תורה לנשים:

רוצה אשה בקב ותפילות. פ"ח רוצה אשה
שיהא בעלה חנוך ויהא מצוי אצל
בכל שבת לתת לה עונתה ולא יביא לה אלא קב
חטים בלבד ולא יהא גמל שהולך בדרך רחוקה
ואינו נוטן לה עונה א"ל אחת לשלשים יום
ואע"פ שמביא לה לשכור ט' קבין חביבה עליה

העונה בכל שבת וקב אחד מט' קבין ופרישות ל'
יום ורבי פירש בשם ר' אחי המשרה אשתו ע"י
שליש יפהות לה מקבצים חטים מן שבת
לשבת כדמוכז בגמרא בפרק אע"פ (מסות דף סז)
ועונתה מצוי לה ואילו המורד על אשתו (ספ סג.)

מוסיפין על כתובתה ג' דינרים בשבת ושער בינוני
הוא ד' סאין בסלע וסלע ד' דינרים נמצאת סאה
בדיר ג' סאין בג' דינרים שהן י"ח קבין הרי
שחכמה עמוד על סוף דעתה שהיא רוצה
בתיפלות ועמו שני קבין מריח קבין שיפרשו

ממנה דקביים אחד מט' ב"ח קבין:
היכי דמי חסיד שומה? ירושלמי ראה תינוק
מבעבע בנהר אמר לכשאלוץ תפילין
אצילנו עד כשהוא חולץ תפילין הוציא זה את
נפשו: וז' תנות דירע לעני להשלים לו מאתים

זו. הא דרבי אבדו והא דרבי יוחנן ומברחי מוונות
מן האלמנה קרי ירושלמי מכות פרושים וחו גרס
התם חר' תלמיד מדר' בון הוה לו מאתים וזו חסר
דירע והוה רבי יליף למוכי עמיה חר' תלת שנים
מעשר מסכני חר' זמן עבדן ביה תלמידיו עין

בישא ומלוון ליה אתא בעי מוכי עמיה הך דהוה
יליף א"ל רבי אית לי שיעורא אמר לו מכת
פרושים נגעו ביה רמז לתלמידיו ואעלניה
לקפלין וחסרונה חר' קרט חכה עמיה הך דהוה

יליף שניו בפרק בתרא דמסכת פאה (מ"ט) מי שיש לו חמשים זה והוא נושא ונותן בהן היו לו יטול ובגמרא (ירושלמי) הוה אמר חמשין דעבדן טבין מן מאתן דלא עבדן:
ייתום יתומים שמכרו מדור אלמנה לא עשו ולא כלום ומ"ש מדר' אסי א"ר יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטים וכו' התם לא משתעבדי לה מחיים אי נמי
בית זה עצמו דרה בו בחי' הבעל אבל מוונות בכל יום צריכה למוונות ולא דמו מוונות אשה למדור והוה הדין אם מכרו בנכסים מרובין מה שמכרו מכרו דמטלטלי לא משתעבדי למוונות

ואמר' ב' מציאתא דהוה (ספ סט.) בין מכרו בין משכנו אין מוציאן למוונות והאי דנקט בנכסים מועטין אורחא דמילתא נקט דלא מובין אינש בנכסים משום הפסד מוונות חיכא דאיכא בנכסים
מרובים רבי פי' בתוספתא דר' יוחנן פליג אההיא דמסקינן בפרק ב' דינין גזירות (ספ דף קט.) אמר רבי יצחק בן אילעאי משמיה דחזקיה כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה
במותו וגבי' נכסים מועטין תניא התם (דף קט.) ובפרק מי שמת (נ"ז דף קנ"ט) אמר אדמון וכי בשביל שאני זכר הפסדתי ואמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון לא ידענא מאי דחזקיה לפרש כך

אליבא דאדמון טפי מאליבא דרבנן: אבי' אמר זה המשיא עצה למכור בנכסים ברשע'ג. רשב"ג פי' ביש נחליץ (נ"ז דף קנ"ט) משום דגרס לעבור על דברי הנותן וערום דאדמו מעשיו והרי
הוא חוטא ולא לו ומידו המוכר עצמו דהיינו ראשון לא מיקרי רשע ואף על גב דלכתחילה אסור לעשות כך דלא חמיר איסוריה שהרי השליטו הנותן בנותן פירות לעשות כרצונו וקשיא

לפירושו בסוף פרק מי שיהיה נשוי (מסות דף ס"ג) דאמר אביי נכסי לך ואחריו לפלוני ועמדה וניסת בעל לוקח הוה ואין לאחריו במקום בעל כלום ומי אמר אביי הכי והאמר אביי איהו רשע
ערום זה המשיא בו' מי קאמר תינשא נישא קאמר אלמא מדמי מוכר עצמו למשיא ומידו יש לפרש כיון דמשיא נקרא רשע מכלל דלמוכר אסור לעשות לכתחילה אע"פ דלא נקרא רשע
בדקתני התם אין לו לראשון אלא אכילת בלבד ואי קשיא מדקאמר אביי זה המשיא עצה וכו' ברשב"ג דאביי ס"ל ברשב"ג דהכי אמר אביי נמי בהדיא בפרק מי שיהיה נשוי

(נ"ט דף ס"ט) בעל לוקח הוה ואין לאחריו במקום לוקח כלום וביש נחליץ (נ"ז דף קנ"ט) מפרש טעמא משום דקסבר קנין פירות כקנין הגוף דמי ובסוף פרק השולח (יט"ז דף קנ"ט) אמר אביי נקטין בעל
בנכסי אשתו צריך הירשאה אע"פ דפירות ידידה הוה הגוף צריך הירשאה דמשמע דס"ל דלאו קנין הגוף דמי יש לתרץ דקאמר גבי אחריו ס"ל לאביי דקנין הגוף דמי דאפי' ר"ל דאמר לאו
קנין הגוף דמי מותרנין אליביה אחריו שאני ופי' רשב"ג דאחריו משמע גוף ופירות נתן לראשון דהא בהדיא פי' אחריו ירש פלוני ואף הוא פסק שם ברשב"ג ח"ל בעלמא סבירא לן דלאו

קנין הגוף דמי כדפסק' בפרק החולץ (ימנות דף ל') הכא אחריו שאני וכן עיקר דלא תקשי הלכתא אהלכתא דפסקין כר"ל פרק החולץ ובהא דאחריו קיימא לן ברשב"ג דפסקי' הלכתא
לקמיה ולא פליג ר"ל ומדארי' נמי איכא למשמע דהכי קיימא לן כדאמר אביי איהו רשע וכו' ולקמן נמי ההיא אתתא דהוה לה דקלא בארעא דרב ביבי כו' אול איהו אקניה לבנו קטן
ברשב"ג עד אפילו רשב"ג לא קאמר מוחתא שמענין דהלכה ברשב"ג הלכך בענין לפרושי דרשב"ג ס"ל כר"ל דלאו קנין הגוף דמי והכא היינו טעמא דאחריו שאני ולא תקשה הלכתא
אהלכתא תימה לר' אמאי לא קא חשיבי נמי ההיא דאלו הן השורפין (פסחים דף ע"ו) אמר רב כהנא משום ר"ע איזו עני ורשע ערום זה המשהה בתו בוגרת ויש לומר דעני ורשע לא קא

חשיבי

למדה תפלות ס"ה וכי תורה תפלות קרא לה: כאלו. שמתוכה היא מבניה ערומות
ועושה דבריה בהצנע: כהנה. תורה שמעמיד עצמו ערום עליה. שפירש מקל עסקים
ונעשה עליה עני חסר כל וליא שמשום עצמו ערום עליה גרסי' שמערים שיתקיים
תורתו לקבוצ' על יד' וללמוד מכל אדם: מאן תמצא. מן העשוי כאין: רוצה אשה בקב

ותפלות. חפצה לזון במוונות מועטין ויהא
תפלותה מצוי לה בתשמיש. מט' קבין ופרישות
לפרוש מן התפלות. לפיכך אין טוב שתלמוד
תורה: שפוטעים דבריו לזין. דמשנבקעו בלב
הדין שגבר וביקויה לדבריו של זה קשי' לסלקו.
והרי ערמותו. ורשע הוא שעובר על לא תנא:

שמע שווא (מסות נ"ג) להשלים מאתים זו. ומעתה
לא יטול לקטן ויש לו קרובים שישלום: בנכסים
מועטין. דתנן (נ"ז דף קנ"ט) מי שמת ודעתו בגנים
ובנות. בזמן שהנכסים מרובין הנכנים ירשו והבנות
יונו: נכסים מועטין הבנות יזונו והגנים ישאלו

על הפתחים: שיקדמו ויקברו. קדם שקבא הבנות
לבד' ותקעמדין ב"ד לנכסים בחזקת בתא:
המכריע אחרים באחריותו. ראו ונעשו כמותי
ולכו בדרך. לא נתבון זה אלא להראות עצמו
כחסיד בעיני הקהילה. ואין טובו כבוד. אלא

שלא ידקדקו אחריו לבדוק בתעובותיו:
שקרא

היה אומר: חסיד שומה בו? היכי דמי חסיד שומה? כגון דקא טבעה איתתא בנהרא
ואמר: לאו אורח ארעא לאיסתפולי בה ואצולה. היכי דמי רשע ערום? אומר ר' יוחנן:
זה המטעים דבריו לזין קודם שיבא בעל דין חברו, ר' אבהו אומר: זה הנותן דינר

לעני להשלים לו מאתים זה, דתנן מי שיש לו מאתים זה לא יטול לקט שכחה ופאה
ומעשר עני. היה לו מאתים חסר דינר, אפילו אסף נותנין לו פאחת הרי זה יטול. ר'
אסי אומר ר' יוחנן: זה המשיא עצה למכור בנכסים מועטין. אומר ר' אסי אומר ר' יוחנן:

יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו, מכרו. אפי' אומר: זה המשיא עצה
למכור בנכסים ברגל שמעון בן גמליאל. דתניא 'נכסי לך, ואחריו, לפלוני', וירד הראשון
ומכר ואכל, השני מוציא מיד התלפוחות, דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין

לשני אלא מה ששייר ראשון. רב יוסף בר חמא אומר רב שישת: זה המכריע אחרים
באחריותו. ר' יריקא אומר רב הונא: זה המיקל לעצמו ומחמיר לאחרים. עולא אומר: זה

שקרא

יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו, מכרו. אפי' אומר: זה המשיא עצה
למכור בנכסים ברגל שמעון בן גמליאל. דתניא 'נכסי לך, ואחריו, לפלוני', וירד הראשון
ומכר ואכל, השני מוציא מיד התלפוחות, דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין

לשני אלא מה ששייר ראשון. רב יוסף בר חמא אומר רב שישת: זה המכריע אחרים
באחריותו. ר' יריקא אומר רב הונא: זה המיקל לעצמו ומחמיר לאחרים. עולא אומר: זה

שקרא

יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו, מכרו. אפי' אומר: זה המשיא עצה
למכור בנכסים ברגל שמעון בן גמליאל. דתניא 'נכסי לך, ואחריו, לפלוני', וירד הראשון
ומכר ואכל, השני מוציא מיד התלפוחות, דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין

לשני אלא מה ששייר ראשון. רב יוסף בר חמא אומר רב שישת: זה המכריע אחרים
באחריותו. ר' יריקא אומר רב הונא: זה המיקל לעצמו ומחמיר לאחרים. עולא אומר: זה

ביאורים למסכת סוטה דף כא עמוד ב מותך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

41 זכויותיו בליבו של הדיין, קשה לסלקן, ואין לדיין את שיקול הדעת
42 הרצוי לבחון את המקרה לאשורו. ולכן נקרא רשע, שעובר על 'לא
43 תשא שמע שוא', ערום, שעושה זאת בערמה שהדיין לא יודע שהוא
44 בא לדון איתו.
45 רבי אבהו אומר, זה הנותן דינך לעני להשלים לו מאתים וזו -
46 בכדי שלא יוכל ליטול מתנות עניים. דתנן, מי שיש לו מאתים וזו
47 אינו מוגדר כעני, ועל כן, לא יפול לקט שכחה ופאה ומעשר עני.
48 היה לו מאתים חסר דינך, כיון שכעת הוא עני, אפילו אלה נותנין
49 לו באתח, אם כולם נחוצים לו, תרי זה יפול, והרי הוא רשע ערום
50 שנראה שרוצה לתת צדקה, ובאמת על ידי כך הוא מונע ממנו טובה,
51 וזה בערמה שהעני לא מרגיש בכך.
52 רבי אסי אומר בשם רבי יוחנן, רשע ערום זה המשיא עצה למכור
53 בנכסים מועטים - אדם שמת והניח בנים ובנות, הדין הוא שהבנים
54 יורשים את הנכסים והם זנין את אחיותיהם עד שיתבגרו או עד
55 שיתארסו. במה דברים אמורים בשהניח נכסים שאפשר שיונו מהם
56 הבנים והבנות כאחד עד שיתבגרו הבנות, ואלו הן הנקראין נכסים
57 מרובין. אבל אם אין בנכסים אלא כדי מזון הבנות בלבד, הבנות
58 ניונות מהן עד שיתבגרו או עד שיתארסו, והבנים ישאלו על
59 הפתחים, ואלו הן נכסים מועטים. אדם המשיא עצה לבנים שירשו
60 נכסים מועטים, למכור אותם בכדי שלא יפסידו הנכסים במזונות
61 הבנות, נקרא רשע, שהוא מעביר על דעת חכמים. ומנין שמהכירה
62 מועילה, דאמר רבי אסי אומר רבי יוחנן, יתומים שנקדמו ומכרו
63 בנכסים מועטים - קודם שבאו הבנות לבית דין, והעמידו הנכסים
64 בחזקתן, מה שמכרו מכרו.
65 אבי אמר, רשע ערום, זה המשיא עצה למכור בנכסים כרבן
66 שמעון בן נמליאל. דתניא, אדם שאמר לחברו נכסי קנויים לך
67 ואחר כך לפלוגי. - ואחר שנתמות הנכסים יעבור לפלוגי, אם ירד
68 הראשון ומכר את הנכסים לאחר השני - המקבל השני מוציא את
69 הנכסים מיד הלקוחות לאחר שימות הראשון דברי רבי. רבן
70 שמעון בן נמליאל אומר, אין לשני אלא מה ששייר ראשון. וכיון
71 שמכר הנכסים לאחר, אין לשני כלום בנכסים, ואינו יכול להוציא
72 מהלקוחות. ואדם המשיא עצה לזה הראשון שקיבל הנכסים,
73 למכרם לאחר בכדי שיוותרו בידו מעות הנכס ולא יעבור הנכס
74 לאחר מותו לאחריק, נקרא רשע כיון שעובר בזה על דעת הנותן.
75 רב יוסף בר חמא אומר בשם רב ששת, רשע ערום, זה המכריע
76 אחרים באורחותיו - מגלה מעשיו הטובים לאחרים ומציע להם
77 ללכת באורחותיו. שאינו מתכוון אלא להראות עצמו כחסיד בעיני
78 הבריות בכדי לחפות על תועבותיו.
79 רבי זריקא אומר בשם רב הונא, זה המיקל לעצמו ומחמיר
80 לאחרים. עולא אומר, זה

1 שנינו במשנה, אומר בן עזאי חייב אדם ללמד את וכו' רבי
2 אליעזר אומר כל המלמד את בתו תורה מלמדה תיפלות.
3 שואלת הגמרא, תיפלות סלקא דעתך - וכי יעלה על דעתך
4 שהתורה נקראת תיפלות (דברי הבאי). מתרצת הגמרא, אל תשנה
5 בדברי רבי אליעזר המלמד את ביתו תורה מלמדה תיפלות, אלא
6 אימא, באילו למדה תיפלות - היינו, שהמלמד תורה לאישה כמי
7 שמלמדה תיפלות, שעל ידי לימוד התורה היא לומדת להיות
8 ערמונית ולעשות דבריה בהצנע.
9 אמר רבי אבהו מאי טעמא דרבי אליעזר - שהמלמד תורה
10 לאישה כאילו מלמדה תיפלות. דתניב "אני חכמה שכנתי
11 ערומה", חכמה היא התורה, ומבואר בפסוק, 'אני חכמה' - כיון
12 שנכנסה חכמה באדם, 'שכנתי ערומה' - נכנסה עמו ערמונית.
13 והואיל ומתוך לימוד התורה נכנסת בה פיקחות, לומדת לעשות דברי
14 זנות בהצנע
15 שואלת הגמרא, ורבנן - בן עזאי שסובר שעל האדם ללמד את ביתו
16 תורה, האי - הפסוק 'אני חכמה' מאי עבדי ליה - מה דורשים
17 ממנו. משיבה הגמרא, מיבעי ליה לכדרבי יוסי ברבי חנינא. דאמר
18 רבי יוסי ברבי חנינא, אין דברי תורה מתקיימין אלא במי
19 שמעמיד עצמו ערום עליהן - היינו, שפושט מעל עצמו עול דרך
20 ארץ ופורש מכל העסקים ונעשה עני וחסר כל בשביל ללמוד תורה,
21 שנאמר "אני חכמה שכנתי ערומה".
22 אמר רבי יוחנן אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמשים עצמו
23 במי שאינו - עניו בכל ענייניו, הן בחכמה, הן בעושר והן בגבורה
24 שנאמר "והחכמה מאין תמצא" - החכמה תמצא תמי שמים
25 עצמו כ'אין' - כלום.
26 שנינו במשנה, רבי יהושע אומר רוצה אשה בקב ותיפלות מתשעה
27 קבין ופרישות וכו'. שואלת הגמרא, מאי קאמר - מה פירוש דבריו
28 של רבי יהושע. משיבה הגמרא, הכי קאמר, רוצה אשה בקב
29 ותיפלות עמו - מעדיפה אשה לזון במזונות מועטים (קב) ושידה
30 בעלה מצוי לה, מתשעת קבין ופרישות - מליון במזונות מרובים
31 ובשפע גשמי, ולא יהא בעלה מצוי לה. וכיון שעיקר ענייניה וליבה
32 של האישה בדברים הללו, לא טוב שתלמד תורה.
33 הוא היה אומר חסיד שומע ורשע ערום כו' שואלת הגמרא, היכי
34 דמי חסיד שומע. משיבה הגמרא, כגון דקא טבעה איתתא
35 בנהרא שרואה שטובעת אישה בנהר, ואמר לאו אורח ארעא
36 לאיתבולי בה ואצולה - אין זה מן הראוי להביט באישה ולהציל
37 אותה.
38 שואלת הגמרא, היכי דמי רשע ערום. משיבה הגמרא, אמר רבי
39 יוחנן, זה המטעים דגריין לדיין - משמיע לדיין את הסיבות שיש
40 לצדד לזכותו קודם שיקרא בעל דין חברו, וכיון שקבע את צדדי

המשך ביאור למסכת סוטה ליום עשרים לעומר עמוד ב

12 תולה לה כדי זמן פקידת זרע הראוי לספר - היינו, הראוי לחיות
13 ולבא לידי סיפור שבונו של מקום, שהוא ט' חודשים. רבי ישמעאל
14 אומר, אם יש לה זכות תולה לה שנים עשר חדש. ואף על פי שאין
15 ראיה לדבר שהזכות תולה לה שנים עשר חודש, ובר דלבר יש,
16 דתניב לאחר שפטר דניאל את החלום ואמר לו שיהא נטרד מבני
17 אדם ויהא מושבו ומאכלו עם חית השדה שבע שנים, "להן מלכא -
18 אמונא אדוני המלך דע לך, שאף על פי שאין מנוס מן הגזירה, מכל
19 מקום מלכי ישפר עלך - תיטב עצתי בעינך, (והמדין) (והמאד)
20 בצדקת פקד - ופדה חטאך וכפר עליה כדי שלא תתממש על ידי
21 שתיתן צדקה, וצויתך במתן ענין - ועונותיך פרוק בחנינת עניים.

1 בגופה, הפחד התוקף אותה מיד, גורם להרפיית המקור ולראיית דם.
2 שנינו במשנה, יש לה זכות היתה וכו' - פעמים שהמים אינם
3 בודקים אותה מיד, כגון, אם יש לה זכות. יש זכות תולה שנה, יש
4 זכות תולה שנתיים, ויש זכות התולה ג' שנים.
5 מני מתניתין - שאומרת שיש זכות התולה ג' שנים, לא אבא יוסי
6 בן חנן, ולא רבי אליעזר בן יצחק איש כפר דרום, ולא רבי
7 ישמעאל. דתניא, אם יש לה זכות תולה לה שלשה חדשים, כדי
8 הכרת העובר, שהוא זמן שהעובר ניכר במעי המעוברת, דברי
9 אבא יוסי בן חנן. רבי אליעזר בן יצחק איש כפר דרום אומר,
10 אם יש לה זכות תולה לה ט' חדשים, שנאמר לגבי סוטה, "ונקתה
11 ונזרעה ורע" ולהלן הוא אומר "ורע עבדני בספר", מכאן שהזכות

ביאורים למסכת סוטה דף כב עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

שמבלים את העולם בהוראת טעות. שכיון שאינם יודעים טעמי
המשנה, אינם יורדים לעומק הדין לדמות את המקרה שבא לפניהם
לדין הדומה, ומתוך כך טועים בדין.
תניא נמי הכי, אמר רבי יהושע, וכי אלו ששונים משניות מכללי
עולם הן, והלא מיישבי עולם הן, שנאמר "חליבות עולם לו" -
מי ששונה הלכות, 'עולם לו' כלומר, העולם קיים בזכותו. אלא
הכוונה היא, לאלו שמוזרין הלכה מתוך משנתן.
שנינו במשנה, אשה פרושה וכו'. תנו רבנן, בתולה צלוינית -
בעלת תפילה, ואלמנה שוכבת - שנוהגת לבקר שכנותיה תמיד,
וקטן שלא כלו לו חדשיו - יבואר בהמשך, הרי אלו מכללי עולם
- גורמים רעה וחורבן לעולם, שמתוך שנוהגות צדקות יתירה שאינה
מצויה אצל נשים, ודאי באות לחפות על רשות שיש בהם.
שואלת הגמרא, איני וכי אלמנה הנהגת לבקר שכנותיה ממבלי
עולם היא, והאמר רבי יוחנן, למדנו ראתה חטא מבתולה, וקיבול
שקר - שיטרח אדם כדי לקיים מצוה, שמתוך כך יקבל עליה יותר
שכר מאלמנה - שהייתה טורחת בקיום המצוות יותר בכדי הצורך
כדי לקבל עליהם שכר. ומפרשת הגמרא כוונתו, יראת חטא
מבתולה - דרבי יוחנן שמעך להחיא בתולה - שמע את אותה
בתולה, דנפלה אאשה והתפללה וקאמרה, רבונו של עולם, בראת
גן עדן ובראת גיהנם, בראת צדיקים - לנחול גן עדן ובראת
רשעים - שדרכם לגיהנם, הרי רצון מלפניך שלא יכשלו בי בני
אדם להפסיד על ידי חלקם בגן עדן ולרשת גיהנם. הגמרא ממשיכה
בביאור דברי רבי יוחנן, איך למד קיבול שקר מאלמנה. דהחיא
אלמנה דתווי בי כנישתא בשוכבותה - שהיה בית כנסת
בשכנותה, ובכל זאת כל יומא הווי איתא ומצלה בי מדרשיה -
הייתה הולכת ומתפללת בבית מדרשו דרבי יוחנן שהיה מרוחק
מביתה. אמר לה רבי יוחנן, בתי, לא בית הכנסת בשיכבותך
ומדוע טורחת את להגיע לבית מדרשי המרוחק מביתך. אמרה ליה,
רבי, ולא שקר פסיגות יש לי על שמגיעה אני עד לבית מדרשך
המרוחק יותר. אם כן מה שונה אלמנה הנהגת במנהג צידקות יתירה
זו, שהולכת לבקר שכנותיה תמיד ממנהג צידקות של זו, שהולכת
למקום מרוחק כדי להתפלל. בי קאמר - לא כל אלמנה הנהגת
בצדקות יתירה יש לחושדה, אלא בגין יוחני בת רמיב - שהייתה
הולכת לבית שכנותיה תמיד ומפרסמת שפועלת ישועות על ידי
תפלתה. וכך היה מנהגה. כשמגיע עת לידת אשה היתה עוצרת
רחמה בכישופיה, ולאחר שהייתה היולדת מצטערת הרבה היתה
אומרת אלך ואבקש רחמים עליה רחמים אולי תשמע תפילתי. ואז
היתה הולכת ומבטלת כשפיה והולד יוצא. פעם אחת היה לה שכיר
יום בביתה, והיא הלכה לבית האשה היולדת ושמע השכיר קול
הכשפים מתקשקשין בכלי כמו שהולד מקשקש במעי האם, ובא
ופתח את הכלי והכשפים יצאו, והוולד נולד וידעו כי בעלת כשפים
היא.
שואלת הגמרא, מאי קטן שלא כלו לו חדשיו שנאמר עליו
שממבלי עולם הוא. תא - בבבל תרמינו - פירשו, זה תלמיד חכם
המבצע ברבותיו שלאחר שעשה תלמיד חכם מזלזל ברבותיו
שלמידהו. רבי אבא אמר, זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומוצה.
דאמר רבי אבהו, אמר רב הונא אמר רב, מאי דכתיב "כי רבים
חללים הפילה ועצמים כל הרעה", כי רבים חללים הפילה זה
תלמיד חכם שלא הגיע להוראה ומוצה - שעל ידי שפוסק דין
מוטעה מחטיא אנשים רבים. והפילה הוא לשון 'נפל' שהוא כינוי
לתינוק שלא כלו לו חדשיו. ועצומים כל הרעה זה תלמיד
חכם שהגיע להוראה ואינו מורה - 'עצומים' על שם שעוצם פיו
ואינו מורה לרבים.

שקרא - מקרא ופשה - משנה ולא שימש תלמידי חכמים - ללמוד
מהם טעמי המשנה וסברותיה. שמתוך שאינו יודע את המשניות על
סברותיהם וטעמיהם, טועה בדין, שפעמים על ידי הטעמים משתנה
הדין לאיסור ולהיתר, או בדיני ממונות לחיוב ולזכות, או בטהרות
לטמא ולטהר, ומתוך שאינו יודע טעמי הדינים מורה שלא כהלכה,
ולכן נקרא רשע. ואף ערום הוא, שהשומע את בקיאותו במשניות
סבור שבקי הוא אף בטעמיהם ויודען על בורין, ומתוך כך נהוגים בו
כבוד תלמיד חכם.
אמר, קרא - מקרא ופשה - משנה ולא שימש תלמידי חכמים
ללמוד מהם סברות וטעמי הדין. רבי אלעזר אומר, הרי זה עם
הארץ - יש לנהוג בו כמו עם הארץ שחשוד על המעשרות ועל
הטהרות. רבי שמואל בר נחמני אמר, הרי זה בור - גרוע מעם
הארץ. רבי ינאי אומר, הרי זה בותי - דינו ככותי שאסור לאכול
מפיתו ולשתות מיינו. שכיון שאינו משמש תלמידי חכמים מגלה
בעצמו שאין לו אמונת חכמים מפרשי המשנה, ולכן דינו ככותי. רב
אחא בר יעקב אומר, הרי זה מגוש - מכשף. כלומר, אדם שאינו
משמש תלמידי חכמים הוא דומה למכשף שאוחז את עיני בני אדם
ומטעה אותם בכישופיו, ואף זה מטעה את בני אדם שמתוך בקיאותו
חושבים שבקי הוא גם בטעמי הדינים על בוריים.
אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא קרב אחא בר יעקב - שהשונה
ואינו משמש תלמידי חכמים הרי זה מגוש, דאמר אינשי - שכן
רגילים האנשים לומר, רמיין מגושא - לוחש המכשף את לחשיו
ולא ידע מאי אומר - ואינו יודע מה הם ומה פירושם. כלומר,
המכשף יודע לומר דברים הגורמים לרוחות להגיע אך אינו מבין מה
הוא אומר. ואף זה דומה לו, שגם הוא תני תנא - חוזר על דברי
התנאים ולא ידע מאי אומר - ואינו מבין דבריהם.
תנו רבנן איהו עם הארץ - שדברו בו חכמים בכל מקום. כל
שאנו קורא קריאת שמע ודאי שאינו יודע כלום, דברי רבי מאיר.
וחכמים אומרים, כל שאינו מניח תפילין. בן עזאי אומר, כל
שאין לו ציצית כנגדו. רבי יוחנן בן יוסף אמר כל שיש לו בגים
ואינו מנהלן ללמוד תורה. אחרים אומרים, אפילו קורא - מקרא
ושונה - משנה ולא שימש תלמידי חכמים והו עם הארץ. קרא
- מקרא ולא שנה - משנה הרי זה בור. לא קרא ולא שנה היינו,
שאנו יודע כלום עליו הכתוב אומר "ויועתי את בית ישראל
ואת בית יהודה ודע אדם ודע בהמה" - היינו, שאינו יודע כלום
בבהמה שאינה יודעת כלום.
הגמרא מביאה פסוק באותו ענין, "ירא את ה' בני ואלו (1) עם
שונים אל תתעבר". אמר רבי יצחק, מי הם השונים שנאמר שאין
להתעבר (להתחבר) עימהם. אלו השונים הלכות - משניות, שלא
שימשו תלמידי חכמים ואינם יודעים את טעמי המשניות.
שואלת הגמרא, פשיטא - שכך היא כוונת הכתוב, שאין נפרשו
באופן אחר. משיבה הגמרא, מהו דתקא ש'שונים' שאמר הכתוב,
שונים חכמא, וכדרב הונא, דאמר רב הונא, בין ששכר אדם
עבירה ופשה בה - וחזר ועבר אותה פעם שניה, הותרה לו - דומה
בעיניו להיתר. וכוונת הכתוב לומר שגאלו יש להתרחק, קא משמע
לן שהכוונה לאלו ששונים משניות ולא שימשו תלמידי חכמים.
תנא, התנאים - אלו השונים משניות ואינם יודעים טעמי הדין
וסברותיה, מכלי עולם - גורמים חורבן לעולם.
שואלת הגמרא, מכלי עולם סלקא דעתך - וכי מי ששונה משניות,
גורם חורבן לעולם, אם אינו יודע טעמי הדין, יש לו אומנם חסרון
בידיעותיו, אך מה רעה גורם הוא לעולם. מתרצת הגמרא, אמר
רבנא, כוונת התנא לאלו שמוזרין הלכה מתוך משנתן - היינו

רבי שמואל בר נחמני אמר ה"ו בור. תימה במאן ס"ל לא באחרים ולא כר' יהודה דאחרים לא קרי בור אלא לשנה ולא קרא ר' יהודה אפי' ע"ס הארץ לא משוי ליה דאמר בסוף פרק אלו מצאות (כ"ז דף ג"ג) דרש ר' יהודה בר אילעאי שמעו דבר ר' ה' החרדים אל דברו וגו' החרדים אל דברו אלו תלמידי חכמים אחים אלו בעלי מקרא שנאמרים אלו בעלי משנה מנדימים אלו עם הארץ אלמא דבעלי משנה או בעלי מקרא לאו בכלל ע"ה ניתנה. כל שאינו קורא ק"ש שחרית וערבית דברי ר"מ. תימה לר"י דאמר ב' הניקין (ע"ט דף ס"א) וב' ג' שאלו (כ"ט דף ס"א) איהו עם הארץ כל שאינו אוכל חולין בטורה דברי ר"מ ופירש דהרבה ענייני עם הארץ הן ויש שאין מקבלין ממנו עדות בדאמרינן ב' אלו עוברין (פסחים דף מ"ז) ששה דברים נאמרו בעם הארץ אין מקבלין מהן עדות וכו' וב' חומר בקדוש (תמיד דף כ"ג) כמאן מקבלין סהדותא מעם הארץ כר' יוסי ויש כשר לענין עדות וחשד על הסהדות ועל המעשרות או לענין זמון או לענין שביעית א"נ לענין דברים שאינן נקדיין אלא מן המומחה כדאיתא ב' שני דמסכת ע"ז (דף נ"ג) בירושלמי אשה פרשה זו היא שישבת ומלעת בדברי תורה ותאמר אלי תבא וישכב עמה בלילה הוא א"ר אבהו כביכול היה במחשבתו הוא לבדו יודע שלא עלתה על דעתה אלא בשביל להעמיד שבטים הוסיפו עליהם בתולות צימנית ואלמנה שובבית ומי גחלה נסבת שם בישו ויתניק שהוא עולה לחדשו (בתולה צימנית מצימנה אובדת בתוליה ויתניק שהוא עולה לחדשו) ר' חלקיה בשם ר' סימון זה שהוא גדול בתורה שלא בפרק ומבזה את הגדולים ממנו א"ר יוסי יהו שכן תשע ואבירי נראה כבן י"ב והוא בא על אחת מב' העריות האמורות בתורה והן מתות על ידו והוא פטור רבי פירש מצימנה אובדת בתוליה מחמת צומות בתוליה נשורת אבל מורי אהרן דרבי ר"מ פ' עושה חסידה ומתפללת כדגרסינן בגמ' דידן צלינית ובאילו צמנה ועושה תעניות שותא נעת בתפלתה ואינה עושה אלא לגנב את העין שלא יבדקו אחריה ומבזה ואובדת בתוליה ועד

שקרא. מקרא: ושנה. משנה: ולא שמש תלמידי חכמים. ללמוד סקרת הגמרא בטעמי המשנה מה הם, רשע הוא שאין תורתו על בוריה ואין ללמוד הימנו, שעי' השעמים יש חלוק באסור וזהו ודבריו ממונות לזכות ולחייב ובסקירות לשמא ולסתר, כדאמר בבבא דוכתי מ"ט אמר מר הכי וכו' הכי, ואמר מאי בנייהו איבא בנייהו כר' נחמן, וערום הוא שהשומע את קולו שונה משניותיו כסבור הוא שבקי בטעמים ונהגין בו כבוד כתלמידי חכמים: אתמר גרס: ה"ו ע"ה. שחשוד על המעשרות ועל הסהדות: בור. גרוע מעם הארץ: בור. ואסור אכול פתו ויני, דכין שלא שמש חכמים אינו מקפיד על דברי חכמים לדעתם ולא שנה אלא להראות עצמו כח"ה: מנ"ש. מכשף האדום את העינים וגונב את הלכות, ואין זה כר' ר' יצחק. תרגום חזק חזק (ו' ק"ג) הוא מנ"ש. לוחש המכשף את לחשיו ואינו מבין מה הם ומה פרושם, אלא כר' מעשיהם, שהמכשפות בא ע"י אותם הלחשים: תני תנא. ואין זה תנא שלא שמש בתלמוד שונה משנה ואינו יודע מה היא: איהו עם הארץ. שחשוד על הסהדות ועל המעשרות ומחזק מנ"ש טמא: כל שאינו קורא ק"ש. דהא ודאי אינו יודע כלום, אבל יודע לקרות וקורא לא ע"ה הוא: ששונים הלכות, שלא שמשו לתלמידי חכמים ולא הקפידו על טעמי המשניות. הלכות. משניות פשיטא. דהכי הוא אלא במאי נדרשה אי לאו בהכי: התרה לו. דומה בעיניו התרה: כבלי עולם ס"ה. ומה הם גורמין לאחרים: שפורין הלכה מתוך משנתו, קאמר שמבלין עולם בהוראות טעות, דכין דאין יודעין טעמי המשנה פעמים גורמין שפורין לה דבר שאינו דומה, ועוד יש משניות הרבה (פסחים) דאמרינן הא מני פלוני הוא ויחידא היא וזלית הלכתא כותיה, ועוד שאין יודעים במחלוקת תנאים הראשונים הלכה כדברי מי, הלך מורי הוראות טעות: הלכות עולם לו. השונה הלכות - עולם של בוכות: צלינית. בעלת תפלה: ואמלח שובבית. בעלת שבת, הולכת ומבקרת שבתיה: תמיד: תרי אלו כבלי עולם. שאין אלא נואפות ומכשפות ומראות עצמן כצדקניות שלא יבדקו אחריהן: קטן שלא כלו לו תרשי. לקמן מפרש: וקבול שר מאלמנה. שהיתה טורחת עצמה יותר מן הצורך כדי לקבל שר כדמפרש ואזיל. למדנו שטרין אדם עצמו במצוה לקבל שר יותר בראת צדיקים. לחול ג"ע בראת רשעים. לרש גיהנם: שלא יבשלו בי גני אדם. להפסיד חלקם על ידי מנן עדן ולרש גיהנם: כי קאמר. מבלי עולם. כגון יוחני בת רבי. אלמנה מכשפה היתה, ובשמגיע עת לדת אשה היתה עוצרת רחמה במכשפות, ולאחר שמוצעתה הרבה היתה אומרת אלך ואבקש רחמים אולי תשמע תפילתי, והולכת וסותרת בשיפה והולך יוצא. פעם אחת היה לה שכיר יום בביתה, והיא הלכה לבית האשה היוולדת, ושמע השכיר קול הכשפים מתקשקשין בכלי כמו שהולך מקשקש בעמי האם, ובא ופתח את מגופת הכלי והכשפים יצאו והולך נולד, וידעו כי בעלת כשפים היא: המכשפת ברה"י. וקרי ליה קטן שלא כלו לו תרשי על ידי שמיים מתקצצין בדאמרינן בפרק קמא דחגיגה (דף ס"ג) כי רבים חללים הפילה. באשה וזה משתעי, ותלמיד שאינו נהוג עצמו כשורה קרי ליה נמי הכי: זה תלמיד שלא תיע בו, הפילה לשון נפל, שלא כלו לו תרשי: ועצומים. לשון עוצם עיניו (פסחים ג' א), שסוגרים פיהם ואינם מורים לצרכי הוראה:

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כב עמוד ב

תוספות

רש"י

ועד כמה עד ארבעין שנים. פי' משנה שהתחיל ללמוד עד ארבעים שנה ולא משנה שנולד כדאמרין בפ"ק דמסכת ע"ז (ף קף ג:) ולא נתן ה' לכם לב לדעת עד היום הזה ש"מ לא קאים אינש אדעתיה דרביה עד ארבעין שנים וזה היה ממתן תורה עד מ' שנה שאז התחילו ללמוד: **בשיון**. רש"י פי' אם שנה לגדול העיר בחכמה מותר להורות קשה לר"י מפרק

הרואה (נכסות דף סג.) דאמר אב"י באחרא דאית גבר תמן לא תהיה גבר פשיטא לא צריכא דשיון אלמא היכא דשיון אין לו לקפון להוראה להכי מסתברא הכא לפרש דהא רבה דאורי הוא לא הגיע להוראה שכל ימיו לא היה אלא מ' שנה בשיון הא דאמר שאין לו להורות עד ארבעין שנים היינו כששה לגדול העיר בחכמה וגדול העיר הגיע להוראה הלכך כיון שיש שם חכם כמותו הגיע להוראה בשנים והוא לא הגיע לשני הוראה אין לו להורות לפניו אבל אם גדול העיר הוא בחכמה אע"פ שלא הגיע לכלל שנים הוראה גרדול העיר בחכמה היה אצל ר"י פי' הוראה דפרק הרואה דמייירי בארם שנכנס לעיר שיש שם חכם מורה תמן לא תהיה גבר אפי' בשיון אבל אם הוא קבוע בעיר כמותו ושהו לו בחכמה מותר לו להורות כמו שפי' רש"י ור"ח פי' היום באחר דאית גבר ממונה משתדל בצרכי ציבור לא תקפון לתוך שררות אפי' בשיון ולפי' לא מייירי בהוראה:

פרוש מאהבה פרש מיראה. בירושל' פרק הרואה עשה מאהבה ועשה מיראה עשה מאהבה שאם באת לשנוא דע שאתה אוהב ואין אוהב שונא עשה מיראה שאם באת לבטוע דע שאתה ירא ואין ירא מבעט: שבעה פרשיון הן פרש שובי וכו' פרש מן הנביה כו' פרש שובי טעון מצותיה על כתיבה פרש נקפי אקפו לי ואני עבד מצוה פרש קיאי עבד חדא חובה חדא מצוה ומקו חדא חדא פרש מן הנביה מאי דאית לי אנא מנבה ועבד מצות פרש אדע חובתי ואעשה הי דא חובתי עבדתי דאעביד מצות כדמות פרש ידא כאיב פרש אהבה כאברדם דכתיב (נפשי וכו') וזע אברדם אוהבי אין לך חביב מכולם אלא פרש אהבה כאברדם: **לעולם** יעסוק אדם בתורה ובמצות אע"פ שלא לשמה. ואי קשיא הא אמרין בפ"ק דתענית (ף קז.) כל העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות בשולשי פרק היה קורא במסכת ברכות (ף קז.) כל העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שלא נברא נראה לתרץ עוסק שלא לשמה כגון מיראה

היסורין כי האב מאהבת קיבול פרס שאינו מתכוין להשלים רצון יוצרו שצוהו על כך אלא לתנאו כדאמרין בפ"ק דמסכת ע"ז (ף קז.) במצותיו חפץ מאד ולא בשכר מצותיו ויינו דתנן (אבות פ"א מ"ג) אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב ע"מ לקבל פרס וכו' הא דאמר בפ' גלגל ערופה (קטן מ.) ואיתא בגמ' פרק מי שאמר הריני נזיר (ף קט.) ובפרק בתרא דהוריות (ף קז.) לעולם יעסוק אדם וכו' בשבשר מ"ב קרבות שהקריב בלל וזה וצאה ממנו רות גם הוא נתבון לתנאו שהעלה קרבן לשם להשלים חפציו בשכר ולא לשם שמים וכדאמר' פ"ק דר"ה (ף קז.) האומר סלע לו לצדקה ע"מ שיחיה בני ה"ז צדיק גמור אבל הדיא שלא לשמה דתענית ומס' ברכות אינו עוסק בתורה כדי לקיים לא מאהבה ולא מיראה אלא להוסיף על חטאתו פשע שעתה שגגות נעשו לו ודורות שאע"פ שידע שעובר לא מנע מכל תאות לבו כדמפרש התם (נכסות מ.) הכלית חכמה תשובה ומעשים טובים שלא יזא אדם קורא ושונה ושלש תלמידים חכמים ובוטע באביו ובאמו וברבו לא במי שנולד הימנו שנאמר ראשית חכמה ידא ה' שכל טוב לכל עושיהם להלל ולמורדם לא נאמר אלא לעושים לעושים לשמה: **אלא** שנמנוחא נשפוט. תימה אמאי לא חשיב נמי מזה הוא או שמתה היא דאמר' בפ"ק (לעיל דף ו.) דנשרפת וליכא למימר דוקא היינו לאחר שקידש הקומץ כדנתי' לעיל אבל הכא לא חשיב אלא הנשרפת משקדשה בכלי דה"ה אם משקדשה בכלי דנשרפת ואידי דקתני סיפא קריב הקומץ דנאכלת נקט רישא קידש הקומץ ורבותא נקט אע"פ דכבר קדוש וקורב להקריבה טפי מקדשה בכלי אפי' נשרפת: (שיין דף הבא) **ושבעלה** בא עליה בדרך. תימה לר"י אמאי נשרפת כיון דבדרך בא עליה היינו קודם שתקדש וכיון דאין המים בודקין אותה כדאמר ונקח האיש מעון בזמן שהאיש מנוקח מעון וכו' תיגיל מילתא למפרע דכי קדוש בטעות קדוש כדאמרין גבי ושבו לא עדים שהיא טמאה דהואיל ולא לבדוק עומדת ולא ראייה למנוח לא היתה ראייה לכלי ואין כלי שרת מקדשין אלא בראוי לה וקורא דרוק לגבי שבאו לה עדים שיין למימר הכי משום דמנחה לברר עון וכשיש שם עדים הרי העין מבורר וא"צ ביורד אבל הכא שבא עליה בדרך שצריך לברר אע"פ דאין המים בודקין כי קדוש מעיקרא שפיר קדוש מאד' שלא נתברר העין ולא הוי אלא כמו שנשאו ותנו בה נחירות כלבנה קודם לכן דאין המים בודקין ואפי' מנחה שפיר קדוש והאי ל' אלא חשיב במנתי' מנחת ארוסה ושמורת יבם אלמנה לכו"ז מפני שידע פסול שלהן שאינן נברקות ואין מביאין אותם לשמות:

ועד כמה. הוי ראוי להוראה: **והא רבה אורי**. וכל שנותניו אינן אלא מ' כדאמר' בריה וף (י.) רבה ואב"י מדבית עלי קאתו בו: **בשיון**. אם שנה לגדול העיר בחכמה מותר להורות, או שאין קמן ממנו כעיר: **פרוש נקפי** פרש נקפי פרש מיראה: **כלהו מפרש** להו: **מעשה שכם**. שמלו שלא לשם שמים, אף זה מעשיו להקטנו שיעבדוהו בני אדם ולא לשם שמים: **הנפנפן דגליו**. מהלך בשפלות עקב בצד גודל ואינו מרים רגליו מן הארץ, ומתוך כך מנפנף אצבעותיו באבנים: **פזיו דם** לבתלים. עושה עצמו כעצם עניו שלא יסתכל בנשים, ומתוך כך מקב ראשו בביתו והקד' יוצא: **דמשפיע**. הולך כפוף: **כ"י בריקא**. בוכנא עשוי כמקבת וראשו כפוף: **פרוש מה חובתי ואעשה**. למדני מה עלי לעשות ואעשה: **הא מעלייתא היא**. אם אינו בקי באסורין ודקדוקי מצות וכו' ללמוד: **מה חובתי הו ואעשה**. מה לעשות עוד ולא עשיתי, ומקרא עצמו כאלו קים את הכל: **פרוש מאהבה**. שכן המצוה, ולא לאהבת מצות הבורא: **מיראה**. של ענין, אלא מה על האדם לעשות מאהבת השי' כאשר צונו ה' אלהינו וסוף השקר לבא: **דמפמרא מופמרא בו**. הנסתרות נסתרות מבני אדם והגלויות גלויות, וממ' לבד' הגדול כלם גלויות, והוא יפרע מן המופתים בטליות מרמין עצמן כפרושין ואינן פורשין: **אל תתקרא מן הפרושין**. שהפרושין היו שזאנן אותו לפי שהרגו מן החכמים תרבה ונהפך להיות צדוקי כדאמר בקדושין (ף קז.) ובשמות היתה אשתו יקרה מן שלא יעבירו המלוכה מבניה, והיתה אומרת לו לבקש מלפניהם עליה, ואמר לה אל תתקרי מן הפרושין שצדיקין הן: **ולא יגמלוך רגעה ולא לבגני שלא חטאו להם: ולא מפי פרושין**. שהם אוהבי' אלא מן הנבועים. כלומר שאין מקראתם בתולדותם, אלא צבועין מבחוץ ואין חיון בפרם: **שפעשהם כפעשה זכרי**. שזון רשעים, ומבקשים שכן כפנסם, אומרים לבריות לבכדן כפנסם. ואיכא דמפרש לה לענין צניעותא: **מתי' הרי היא ככל המנחות**. שזנמא עד שלא קדשה בכלי ותפדה. ותצא לחלין ומתמעות יקנה אחרת: **ותשרה**. שקדשה קדשת הגוף ואינה יוצאה עוד לחלין: **וכל**

ואם משקדשה בפלי הרי היא ככל המנחות, ותשרה. ואילו שמנחותיה נשרפות האומרת

האומרת

ביאורים למסכת סוטה דף כב עמוד ב מותך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

מה שנותר מבני אדם נותר, ומה שגלוי גלוי, אבל כלפי שמים הכל
גלוי, כי דינא רבה - ובית דין הגדול ליתפצע מהני דחפו גונדי -
הוא יפרע מאותם המתעטפים באצטלה של פרישות ועוטים על
ראשם טלית להראות עצמם כפרושים.
אמר לה ינאי מלכא לרביתיה - לאשתו. אל תתיראי מן הפרושין
- כינוי ליהודים בדורו של ינאי שהאמינו בתורה שבכתב ושבעל פה.
והם היו שונאים את ינאי על שהרג הרבה מחכמי ישראל בעצתו של
אחד מן הצדוקים. וכשמת היתה אשתו של ינאי יראה מהם שלא
יעבירו את המלוכה מבניה. ואמרה לו שיבקש מהם עליה ועל בניה.
וינאי השיב לה, אין לך לירא מהם, שצדיקים הם ולא יגמלו לך
ולבניך רעה בגללי. שאתם לא הרעתם להם. ולא ממי שאינן
פרושין - שהם אוהבי. אלא מן הצבועין - אלו שאין תוכם כברם,
היינו, מאלו שדומין לפרושין - שמראים עצמם כפרושים,
שמעשיהו כמעשה זמרי - שהם באמת רשעים כומרי ומבקשין
שקר בפניהם. -ומראים עצמם לבריות צדיקים, כדי שיכבדו אותם
כמו פנחס.
במשנה לעיל שנינו, שאם יש לאשה זכות זה מגן עליה מעונש,
במשנתנו מובאות שיטות נוספות בענין.
משנה. רבי שמעון אומר, אין זכות תולה במים המרים - גם
אשה סוטה שיש לה זכות, אין הזכות תולה לה שלא יפגעו בה המים,
ואם אתה אומר הזכות תולה במים המאריין, מדה - מחסיר
את הגון אתה את המים בפני כל הנשים השונות - כלומר,
מחליש את הכוח ההרתעה של המים בפני כל הנשים, ומוציא אתה
שם רע על המהורות ששיתו ולא נפגעו על ידי המים, שאומרים,
טמאות הן אלא שתלתה להן זכות.
רבי אומר, הזכות תולה במים המאריים רק לענין שלא תמות
מיה, אך המים גורמים לשינוי בגופה ואינה יולדת ואינה משפחה,
אלא מתנוונה - מכחשת והולכת והולכת, לסוף היא מתה
באותה מיתה - הכתובה בפרשת סוטה.
נממא מנחתה של סוטה עד שלא קדשה בכלי שרת, כיון שלא
נתקדשה קדושת גוף, הרי היא בכל המנחות שנטמאו קודם
שנתקדשו בכלי, ותפדה ותצא לחולין ומהמעות יקנה אחרת. ואם
נטמאה משקדשה בכלי - לאחר שנתקדשה בכלי, הרי היא בכל
המנחות שנטמאו לאחר שנתקדשו בכלי ותשרף בבית הדשן. שכיון
שקדשה קדושת הגוף אין לה עוד פדיון ואינה יוצאת לחולין.
ואלו הן הסוטות שמנחותיהן נשרפות מפני שאינן ראיות ליקרב
ולא להיפדות ולצאת לחולין.

שואלת הגמרא, ועד כמה - מאיזה גיל ראוי תלמיד חכם להורות
הלכה לרבים. עד ארבעין שנים - משנהיה בן ארבעים.
מקשה הגמרא, איני - וכי רק משעה שמגיע אדם לגיל ארבעים ראוי
הוא להורות, והרי רבה היה מורה הוראות לרבים,
והוא עצמו לא חי אלא ארבעים שנה. מתרצת הגמרא, בשנים - זה
שאינן אדם ראוי להורות עד לגיל ארבעים כשיש בעיר תלמיד חכם
אחר הראוי להורות, והוא גדול ממנו בחכמה. אבל אם תלמיד חכם
צעיר הראוי להורות שזה לחכם אחר שיש בעיר בחכמה, או שאין
זקן ממנו בעיר, ראוי זה להורות.
שנינו במשנה, ומכות פרושין וכו'. תנו רבנן, שכעה פרושין הן -
תחילה מפרטם התנא לאחר מפרשם. פרוש שיקמי, פרוש נקפי,
פרוש קיואי, פרוש מדוכיא, פרוש מה חובתי ואעשנה, פרוש
מאהבה, פרוש מיראה. ומפרש התנא, פרוש שיקמי, זה העושה
מעשה שכם - שמלו וציערו את עצמו שלא לשם שמים. ואף זה,
פרש מתענוגות ומצער עצמו להנאתו כדי שיכבדהו בני אדם ולא
לשם שמים. פרוש נקפי, זה המנקיף את רגליו - עושה עצמו
שפל, ומתוך כך משרך רגליו בארץ ומכה אצבעותיו באבנים. פרוש
קיואי, אומר רבי נתן בר יצחק, זה המקיף דם לכתלים - עושה
עצמו כעורם עיניו כדי לא להביט בנשים ומתוך כך מכה ראשו
בכותל עד כדי זוב דם, וכל זה כדי שיראהו בני אדם בכך ויעריכוהו
על צדקותו. פרוש מדוכיא, אומר רבה בר שילא, דמשפע בי
מדוכיא - הולך כפוף ושפל כדוגמת המדוכיא שראשה כפוף.
פרוש מה חובתי ואעשנה - אומר לאנשים אמרו לי מה עלי
לעשות ואעשה. שואלת הגמרא, הא מעליותא היא - מה גרוע
באדם זה הרי הוא מבקש ללמוד בכדי לקיים. משיבה הגמרא, אלא
דאמר מה חובתי תו ואעשנה - שאומר מה עוד לא עשיתי. היינו,
שמראה עצמו כאילו קיים את כל התורה כולה ואין לו עוד מה
לעשות.
פרוש מאהבה - שפורש מענייני עולם הזה לקיים את המצוות מתוך
אהבת השכר ולא מתוך אהבת הבורא. פרוש מיראה - שפורש
מהעבירות מיראת העונש. ואין זו הדרך, אלא שיש לו לאדם לקיים
את התורה מאהבת ה' וסוף השכר לבא.
אמר ליה אביי ורבא לתנא - ששנה בפניהם ברייתא זו, לא תיתי
אל תשנה פרוש מאהבה פרוש מיראה, דאמר רב יהודה אמר
רב, לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמה
שמתוך שלא לשמה בא לשמה - היינו, שגם אם עוסק בתורה
ובמצוות שלא לשמה, סופו לעסוק בהם לשמה.
אמר רב נתן בר יצחק, דמטמא מטמא ומטמא מטמא -

המשך ביאור למסכת סוטה ליום שמונה עשר לעומר עמוד ב

ותנא קמא נמי סובר שהאשה שותה ושונה, ומשמע שאף בבעל
אחד שותה שני פעמים, קשה שהרי הכתיב 'זאת' למעט, ומה ימעטו
מפסוק זה. וכן קשה, ורבנן בירא נמי - על דעת חכמים
שבברייתא, שסוברים שאינה שותה יותר מפעם אחת אף בשני
אנשים, יש להקשות שהרי הא כתיב תורת לרבות, ולדבריהם מה
ריבה מקרא זה. מתרצת הגמרא, אומר רבא, באיש אחד וביעל
אחד - בעל אחד שקינא לאשתו שני פעמים שלא תיטור עם אותו
פלוני ונסתרה עמו. דבולי עלמא לא פליגי בזה, ומודים דאין
האשה שותה ושונה אחר שנסתרה עם אותו בועל שנית.

ואומר, מהמילה 'זאת', ממעטים, ולומדים שאין האשה שותה
ושונה - שאין משקים אשה סוטה אלא פעם אחת, ואף אם שוב קינא
לה בבעל ונסתרה - אין משקים אותה. אומר רבי יהודה, מצשה
והעיד לפנינו נחוניא חופר שיתין, שהאשה שותה ושונה פעם
שניה, וקיבלנו עדותו לנהוג כן, בשני אנשים - שאם שתתה פעם
אחת, ומת בעלה ונשאת לאחר, וגם השני קינא לה ונסתרה, משקים
אותה שוב. אבל לא באיש אחד - אך אם אותו בעל קינא לה פעם
שניה ונסתרה, אין משקים אותה שוב. וחקמים אומרים - שיטה
שלישית, אין האשה שותה ושונה פעם שניה, בין באיש אחד
שקינא לה שני פעמים, ובין בב' אנשים שונים. שואלת הגמרא,

ביאורים למסכת סוטה דף כג עמוד א מותוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

49 שהמנחה באה לכפרתה, ומנחת בת כהן דינה כמנחת ישראל, שאינה
50 עולה כליל אלא הקמיצה. **אֵלָּא הַקּוֹמֵץ קָרֵב בְּעֶצְמוֹ** הכהן קומץ
51 ממנחתה, ומקריב את הקומץ, **וְהַשִּׁירִים קָרִיבִין בְּעֶצְמָן** לאחר
52 הקרבת הקומץ.
53 מקשה הגמרא, איך קרבים השירים לאחר הקטרת הקומץ, **אִיֶּכָּרִי**
54 **כָּאֵן** - הרי על כגון זה נאמר, **כָּל שֶׁהוּא מִמֶּנּוּ לְאִישִׁים** - שכל
55 שהקריבו ממנו כבר לאישים, היינו, למזבח הרי הוא **כָּבֵל תִּקְטִירוֹ**
56 - הרי שהנותר בבל תקטירו. ואם כן קשה, איך מקטירים את שירי
57 המנחות לאחר הקטרת הקומץ, כיון שגם לה יש חלק במנחה, ואולי
58 הולכים אחרי החלק שלה, והקטרת הקומץ כהלכתה נעשית, נמצא
59 ששיירי המנחה אסורים בהקטרה. מתרצת הגמרא, **אִמָּר יְהוֹדָה**
60 **בְּרִיָּה דְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן פִּזִּי, דְּמִסִּיק לְהוּ לְשׁוֹם עֲצִים** - מדובר כאן,
61 שקודם שמקטיר הכהן את שירי המנחה הוא מתנה ואומר כך, אם
62 דינה של מנחה זו כדין מנחת כהן ולא הייתה ראויה להקמץ, הרי
63 ששיירים אלו ראויים להקטרה, והריני מקטירם לשם מנחה, ואם
64 דינה של מנחה זו כדין מנחת ישראל, שהייתה ראויה להקמץ,
65 ושיירים אלו אסורים בהקטרה, הריני מעלה אותם על המזבח לא
66 לשם מנחה אלא להיות כשאר עצי המערכה. **בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְכַדְעָתָא**
67 רבי אליעזר, גבי חטאת שהוקטרו אבריה הפנימיים על גבי המזבח,
68 ונתערב חלק מיותר בשורה האסור בהקטרה, עם בשר עולה שדינו
69 לעלות כליל על גבי המזבח, סובר רבי אליעזר שיש לתת בשר זה על
70 גבי המזבח להיות חלק מעצי המערכה, ואף שמעורב כאן בשר
71 חטאת האסור בהקטרה, כיון שאינו מכון לשם הקטרה. **דִּתְנִינָא, רַבִּי**
72 **אֱלִיעֶזֶר אוֹמְרִי**, לאחר שנאמר בתורה שקרבנות שהוקטר חלק מהם
73 על גבי המזבח, שייריהם אסורים בהקטרה, נאמר, ואל המזבח לא
74 יעלו לריח ניחוח, ודרשו, **לְרִיחַ נִיחּוֹחַ אִי אֲתָה מַעֲלָה** - שהאיסור
75 לעלות על המזבח שירי קרבנות הוא רק כאשר מתכוון לעלותם על
76 המזבח לריח ניחוח, **אֲבָל אֲתָה מַעֲלִיָּהוּ לְשׁוֹם עֲצִים** - אך אם
77 מעלה אותם להיות חלק מעצי המערכה, מותר.
78 שואלת גמרא, **הֲנִיחָא לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דְּאִית לֵיהּ הָאִי סְבָרָא**
79 שהמתכוון להעלות שירים לשם עצים אינו עובר בבל תקטירו, **אֱלָא**
80 **לְרַבִּנָּן דְּלִית לְהוּ הָאִי סְבָרָא** - שחולקים על רבי אליעזר וסוברים
81 שכל שקרב חלק מן הקרבן כדין, הנותר אסור בהקטרה על גבי
82 המזבח גם אם אינו מכון לעלותם לריח ניחוח, **מָאִי אִיכָא לְמִימָר**
83 - איך נבאר את משנתינו, הרי הלכה כחכמים ולא כרבי אליעזר.
84 משיבה הגמרא, **דְּעֵבְרִי לְהוּ בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן** - כלומר,
85 משנתינו האומרת, שכל הנשואות לכהנים מנחותיהן נשרפות, אינה
86 מתפרשת כדברי הברייתא, שהקומץ קרב בעצמו והשירים קרבים
87 בעצמן, אלא הקומץ קרב בעצמו והשירים מתפורים על בית הדשן.
88 **דִּתְנִינָא**, גבי מנחת חוטא של כהן, נחלקו בזה רבנן ורבי שמעון, רבנן
89 סוברים שכולה כליל כמנחת נדבה, רבי שמעון סובר שנקמצת כדין
90 מנחת נדבה של ישראל, אבל השירים לא נאכלים, אלא קומץ קרב
91 בפני עצמו והשירים קרבים בפני עצמם, **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן**
92 **אוֹמְרִי, הַקּוֹמֵץ קָרֵב בְּעֶצְמוֹ, וְהַשִּׁירִים מִתְפָּרִים עַל בֵּית הַדֶּשֶׁן** -
93 שסובר כאביו רבי שמעון שצריך לקמץ, אבל בכך הוא חולק, שאם
94 הקריבו את הקומץ אי אפשר להקריב את השירים, ולכן השירים
95 מתפורים לאיבוד על בית הדשן.

1 **הָאוֹמֶרֶת** לבעלה, **מִמָּאָה אֲנִי לָךְ**. או **וְשָׁכַחְתָּ לָּהּ עֲדִים שְׁהָיָא**
2 **מִמָּאָה**, או **וְהָאוֹמֶרֶת אֲנִי שׁוֹתָה**, או **וְשָׁכַחְתָּ אֲנִי רוֹצָה**,
3 **לְהַשְׁקוֹתָהּ** וכולן אם אירעו לאחר קידוש המנחה בכלי. וכן **וְשָׁכַחְתָּ**
4 **כָּאֵלָּהּ בְּדֶרֶךְ** ולא נודע עד שקדשה המנחה בכלי, ומשקדשה
5 בכלי אינה נפדית, ולהיקרב אינה ראויה שהרי אינה שותה, וגם
6 למנחת נדבה אינה ראויה, שנדבה אינה באה מן השעורים.
7 **וְכָל הַנְּשׂאוֹת לְכַהֲנִים** אפילו ישראלית, אם הביאו מנחה, בין
8 הביאו מנחת סוטה בין הביאו מנחת נדבה, **מִנְחוֹתֵיהֶן נִשְׂרָפוֹת** - גם
9 אם לא נטמאו ולא אירע בהם שום פסול והקומץ קרב כהלכתו,
10 שיירי המנחה נשרפים בבית הדשן ואינן נאכלים.
11 מבאר התנא שדין זה שייך רק, **בְּבֵית יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁנֵאת לְכַהֵן**, שאו
12 **מִנְחָתָה נִשְׂרָפָת** - לאחר שקרב הקומץ, נשרפים שיירי המנחה בבית
13 הדשן, כפי שנתבאר, אולם **וְכַהֲנָת - בַּת כַּהֵן שֶׁנִּשְׁנֵאת לְיִשְׂרָאֵל**, אין
14 בצד הכהונה שבה כלום, שהדין לעלות את המנחה כליל למזבח לא
15 נאמר אלא במנחת כהן ולא במנחת כהנת, ולפיכך **מִנְחָתָה נֹאכְלָת**
16 **כַּדִּין מִנְחַת יִשְׂרָאֵל**. וכן הוא דינה של כהנת אלמנה וגרושה, שאם
17 הביאה מנחה, מנחתה נאכלת כדין מנחת ישראל.
18 אגב שהזכיר התנא חילוק בין מנחת כהן למנחת כהנת, מזכיר התנא
19 חילוקים נוספים בין כהן לכהנת, **מַה בֵּין כַּהֵן לְכַהֲנָת, מִנְחַת כַּהֲנָת**
20 **נֹאכְלָת וּמִנְחַת כַּהֵן אֵינָה נֹאכְלָת** כמבואר. **כַּהֲנָת מִתְחַלֵּלֶת מִן**
21 **הַכַּהֲנוֹה** אם נבעלה לפסול, ואסורה להינשא לכהן ולאכול בתרומה,
22 **וְכַהֵן אֵין מִתְחַלֵּל** - אם נשא אשה האסורה לו, כגון גרושה או
23 חללה. **כַּהֲנָת מִמִּמָּאָה לְמָתִים** - מותרת להיטמא למתים, **וְאֵין כַּהֵן**
24 **מִמָּאָה לְמָתִים**. **כַּהֵן אוֹכֵל בְּקֶדְשֵׁי קֳדָשִׁים** - חטאת אשם ומנחה,
25 **וְאֵין כַּהֲנָת אוֹכֵלָת בְּקֶדְשֵׁי קֳדָשִׁים**.
26 אגב כך, מזכיר התנא חילוקי דינים כלליים שיש בין איש לאישה
27 אפילו בישראל, **מַה בֵּין אִישׁ לְאִשָּׁה, הָאִישׁ פּוֹרֵעַ אֶת רֹאשׁוֹ וּפּוֹרֵם**
28 **אֶת בְּגָדָיו**, כשהוא מצורע, **וְאֵין הָאִשָּׁה פּוֹרֵעַת וּפּוֹרֵמָת**. **הָאִישׁ**
29 **מְדִיר אֶת בָּנוּ בְּנֵי־וֹרֵ -** אם אמר האב על בנו קטן, **יֵהָא זֶה בְּנִי נֹזִיר**
30 **חַלָּה** עליו נזירות אפילו לכשיגדל, **וְאֵין הָאִשָּׁה מְדִירַת בָּנָהּ בְּנֵי־וֹרֵ**.
31 **הָאִישׁ מְלַחַח עַל נִזְיוֹת אָבִיו** - אם נדר אביו נזירות והפריש
32 קרבנות ומת, אם נדר בנו נזירות, יכול להביא קרבנות שהפריש אביו.
33 **וְאֵין הָאִשָּׁה מְלַחַחַת עַל נִזְיוֹת אָבִיהָ**. **הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ אֶת בָּתּוֹ** -
34 מקבל קידושין עבור ביתו הקטנה וכן נערה שלא מדעתה, והיא
35 מקודשת גמורה בכך **וְאֵין הָאִשָּׁה מְקַדֶּשֶׁת אֶת בָּתּהּ** - אינה מקבלת
36 קידושין עבור ביתה. **הָאִישׁ מוֹכֵר אֶת בָּתּוֹ** לאמה כשהיא קטנה,
37 **וְאֵין הָאִשָּׁה מוֹכֶרֶת אֶת בָּתּהּ** לאמה. **הָאִישׁ נִסְקָל עֲרוֹם** - אם עבר
38 על אחת העבירות שחייבים עליהם סקילה בעדים והתראה, נסקל
39 ערום. **וְאֵין הָאִשָּׁה נִסְקָלָת עֲרוּמָה** אלא בלבשת חלוק. **הָאִישׁ**
40 **נִתְלָה** - מגדף או עובד עבודת כוכבים, לאחר שנסקל. **וְאֵין הָאִשָּׁה**
41 **נִתְלִית**. **הָאִישׁ נִמְכָּר בְּגִיבָתּוֹ** - אם גנב ואין לו לשלם לנגב,
42 מוכרים אותו ומשלמים דמיו לנגב. **וְאֵין הָאִשָּׁה נִמְכָּרַת בְּגִיבָתָהּ**.
43 **גִּמְרָא**. **תְּנוּ רַבָּנִן, כָּל הַנְּשׂאוֹת לְכַהֲנוֹה, מִנְחוֹתֵיהֶן נִשְׂרָפוֹת** - אין
44 שיירי מנחותיהם נאכלים לכהנים אלא קרבים גם הם למזבח. **בִּיצֵר,**
45 **כַּהֲנָת לֹוִיָּהּ וְיִשְׂרָאֵלִית שֶׁנִּשְׁנֵאת לְכַהֵן, אֵין מִנְחָתָה נֹאכְלָת, מִפְּנֵי**
46 **שִׁישׁ לֹו -** לבעלה הכהן חלק בה, שהיא מביאה משלו, ומנחת כהן
47 אינה נאכלת אלא קרבה כולה למזבח. ואמנם, **וְאֵינָה עוֹלָה כָּלִיל**
48 **כְּפִי שִׁמְנַחַת כַּהֵן קְרִיבָה כָּלִיל לְמִזְבֵּחַ, מִפְּנֵי שִׁישׁ לָהּ חֶלֶק בָּהּ** -

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כג עמוד א

רש"י

1 וְכָל הַנְּשׂוּאוֹת (לְכַהֲנִים) מִנְּחוּתֵיהֶן נִשְׂרָפוֹת. וְאִפְלוּ קָרֵב הַקֹּמֶץ בְּהַלְכָּתוֹ וְלֹא נִטְמָאוּ
2 נִשְׂרָפִין שִׁירֵים בְּבֵית הַדָּשֵׁן כְּדִמְכַרְשׁ בְּגִמְרָא: בְּהֵנָּה. בַּת בְּהֵן: מִנְּחָתָהּ נֶאֱכָלָת. דָּבָל מִנְּחָתָה
3 בְּהֵן כְּלִיל תְּהִיָּה לֹא תֵּאָכֵל כְּתוּב (וַיִּקְרָא 1) אָבֵל וְדוֹבֵהָנָה הַנְּשׂוּאָה לִישְׂרָאֵל נֶאֱכָלָת, וְכֵן
4 בְּהֵנָה אֲלֻמָּנָה וְגִרְשָׁה שֶׁהִבֵּיָהּ מִנְּחָתָה נֶאֱכָלָת: בְּהֵנָה מִתְחַלְלָת. מִן הַתְּרוּמָה וּמִן הַדְּבָרָה
5 אִם נִבְעָלָה לְפָסוּל: וְכֵן אֵין מִתְחַלְלָת. אִם נִשָּׂא
6 גִּרְשָׁה זֹוָה וְחֻלְלָה, וְטַעַם דְּבָלָה מִתְּנִי מִפְּרֵשׁ
7 בְּגִמְרָא: בְּקָרְשֵׁי קְרָשִׁים. חֲסֻטָּא וְאַשֶׁם וּמִנְחָה
8 בְּכֵלִם כְּתִיב כֹּה זָכָר בְּכִתְּוִם (וַיִּאֲכֻלוּ: מַה בֵּין
9 אִישׁ לְאִשָּׁה. בִּישְׂרָאֵל נִמְי קִמְיִיר: אִישׁ פֹּרַע
10 וּפֹרֵס. כְּשֶׁהוּא מִקְּעַ פֹּרַע רָאשׁוּ וּפֹרֵס בְּגִידֵי
11 הָאִישׁ פִּירִי אֵת גִּנּוּ. קָטָן בְּנוֹר וְחֻלָּה הַנְּזִירֻת
12 עָלָיו אִפְלוּ לְכַשְׁיִדּוּל מַגְלָח עַל נִזְרוֹת אַבּוּ. אִם
13 נִדָּר אַבּוּ נִזְרוֹת וְהִרְשִׁי קִרְבָּנֹתָיו וּמֵת הָיָה
14 בְּנוֹ נָזִיר. מִן מַגְלַח יוֹם מִלָּאָה וּמִבְּיֵא קִרְבָּנָה
15 שֶׁהִפְרִישׁ אַבּוּ: מִקְדָּשׁ אֵת בְּתוּ. מִקְבֵּל קְדוּשָׁה
16 בְּתוּ קִטְעָה שְׁלֹא מִדְּעָתָה: מוֹכֵר אֵת בְּתוּ. לֹאֲמָה
17 כְּשֶׁהוּא קִטְעָה: גִּמְרָא מִנְּחוּתֵיהֶן נִשְׂרָפוֹת. אַחַת
18 מִנְּחָתָה סוּטָה וְאַחַת מִנְּחָתָה נִדְּבָה: מִפְּנֵי שֵׁשׁ לוֹ
19 חֵלֶק. כִּי שְׁהוּא מִקְרִיבָהּ מִשְׁכּוֹ. וְכִתִּיב כֹּה מִנְּחָתָה
20 בְּתוּ וְגו': וְאִינָּה עוֹלָה כְּלִיל (מִפְּנֵי) שֵׁשׁ לֹא חֵלֶק
21 בָּהּ. שֶׁלְּכַפְרָתָהּ הִיא בָּהָה, וְאֵין מִנְּחָתָה וְרַבְּתָּ בְּתוּ
22 קְרִיבִין כְּלִיל בְּלֹא מִקְרִיבָה: תְּשִׁירִים קְרִיבִין לְעֻצְמוֹ.
23 לְאַחֵר שֶׁקָּרֵב הַקֹּמֶץ: קָרִי כָּאֵן כֹּל שֶׁמִּמֶּנּוּ בּוֹ, כִּי
24 כֹּל שְׂאוֹר וְכֹל דָּבָשׁ לֹא תִקְרִיבוּ (וּתְקַטְּרוּ לוֹ)
25 (וַיִּקְרָא 3) הָהֵן לִיֹּה מִמִּכְבָּב, לָמָּה לִיֹּה לִמְכָּרָב
26 מִמֶּנּוּ. אֲלֹא לְמִדְּרָשִׁיהָ נִמְי בְּאַנְפֵי נִפְשֵׁיהָ, אִלּוּ
27 תִּקְטְרוּ כֹל שֶׁמִּמֶּנּוּ עוֹלָה כְּבֵר אִשָּׁה לֹה. וְשֵׁשׁ
28 בְּכָלֹל לֹא זֶה בִּישׁ כֹּל קִרְבָּנָה חוּץ מִעוֹלָה, וְשֵׁשׁ
29 בְּכָלֹל זֶה שִׁירֵי מִנְּחוֹת, וְהָכֵא נִמְי דְּלֻמָּא בְּתֵר
30 חֵלֶק שֶׁלֹּא אֵית לָן לְמִיּוֹל, וְהָיָה הַקְטָרֵת קוֹמֶץ
31 בְּהַלְכָּתוֹ וְאִלוּ שִׁירֵים גִּמְרִין חֵם וְשֵׁשׁן בְּכֹל
32 תִּקְטְרוּ: דְּמִסְכִּי לָהּ לֶשֶׁם עֲצִים. דְּנִימָא הִבֵּי, אִם
33 רָאִיִּים הֵן לְהַקְטִיר וְלֹא הָיָה רָאוּיָה לְקַמֵּץ בְּדִין
34 מִנְּחָתָה בְּתוּ. הִרִי זֶה הַקְטָרֵת לְשִׁמְחָה וְקִמְצָה אֵל
35 מִשְׁעָלָה וְלֹא מִזְרָדָה, וְאִם רָאוּיָה הָיָה לְקַמֵּץ
36 וְאִלוּ שִׁירֵיהָ, וְהִרִי הֵן כְּפִישָׁא עֲצֵי הַמַּעֲרֵב: כִּיֹּא
37 פְּלוּגָתִיּוֹתֵיהֶן בְּזוֹכִים, אֲבָרִי חֲסֻטָּא שְׁנַתְּעָרְבוּ
38 בְּאֲבָרֵי עוֹלָה, רִיא אֹמֵר יִתְנֶם לְמַעְלָה וְרֹאֵה
39 אֵין אֵת בִּישׁ חֲסֻטָּא עַל הַמִּזְבֵּחַ כְּאִילוּ הֵן עֲצִים.
40 וְחִכָּא תַעֲבֹר עוֹרָתָה וְיִצְאוּ לְבֵית הַשְּׂרָפָה
41 שֶׁאֲסוּר לְהַקְטִיר אֲבָרֵי חֲסֻטָּא מִשּׁוּם לֹא דָּבָל
42 שֶׁמִּמֶּנּוּ לְאִשִּׁים, וְרִיא סָבַר בְּתֵרִיָּה חֲסֻטָּא קִרָּא
43 כְּתִיב קָרְבִן רָאשִׁית תִּקְרִיבוּ אוֹתָם לַה', שְׂאוֹר
44 וְדָבָשׁ בְּבוֹרִים אֲתָה מִבְּיֵא מִן הַתְּהִמִּים וּמִנְחָתָה
45 שְׁתֵּי הַלֶּחֶם שְׁהוּא רָאשִׁית מִן הַשְּׂאוֹר, וְאֵל
46 הַמִּזְבֵּחַ לֹא יַעֲלוּ לְרִיחַ נִיחוּחַ קָאֵי נִמְי אֲמַנְמוּ
47 אִשָּׁה לֹה: דְּאוֹקְמִיָּה בְּכָל תִּקְטִירָה. וְאֲשַׁמְעִין אֲלֹא אִסֵּר הַקְטָרָתָהּ אֲלֹא כְּשֶׁמֶחָבֹן לְרִיחַ
48 נִיחוּת. כִּיֹּא בְּרִאשׁוֹ. מִמְּנָחוֹת בְּפ' אִלוּ מִנְּחוֹת (וְקָם 2) גִּמְרָא מִנְּחָתָה חֲסֻטָּא בְּתוּ שֶׁמִּבְיֵא עַל
49 שְׁמִיעַת קוֹל אוֹ עַל בִּטּוּ שִׁפְתֵּיהֶן אוֹ עַל נִטְמָאת מִקְדָּשׁ וְקִדְּשֵׁי בְדִלִי דְלוּת, וּפְלִגִּי רִבְּנָן
50 עָלֶיהָ דְרִבֵּי שְׁמִיעוֹן וְאֲמָרִי, וְהָיָה לִכְתֹּן בְּמִנְחָה. מִנְּחָתָה חוֹבָתָה שֶׁ בְּתוּ כְּלִיל בְּמִנְּחָתָה נִדְּבָתוּ
51 וְאִינָּה נִקְמָצָת וְהִיא רִישׁ לִיֹּה לְקִרָּא הָתֵם הִבֵּי, וְכִי נִאָּמַר וְהָיָה לִכְתֹּן בְּמִנְחָתוֹ, לֹא נִאָּמַר
52 אֲלֹא בְּמִנְחָתָה חֲסֻטָּא שֶׁל יִשְׂרָאֵל, מַה שֶׁ יִּשְׂרָאֵל נִקְמָצָת אִם מִנְּחָתָה חֲסֻטָּא שֶׁל בְּתוּ נִקְמָצָת.
53 יֵאָמַר מִן מִנְּחָתָה יִשְׂרָאֵל שְׁתִּירָה נֶאֱכָלִין אִם אֵין שְׁתִּירָה נֶאֱכָלִין, תִּל הָיָה לִיֹּה לִכְתֹּן בְּמִנְחָתוֹ, לִכְתֹּן
54 בְּמִנְחָתָה לְעֻצְמוֹ עֲבֹדָתָה בְּתוּ שִׁטְעוֹתָה קִמְצָה, וְלֹא לְאִשִּׁים בְּמִנְחָתָה. הָאֵי בִיצֵד הַקֹּמֶץ קָרֵב
55 לְעֻצְמוֹ וְהַשִּׁירִים קְרִיבִין לְעֻצְמוֹ, וְלִיֹּה לִיֹּה כֹּל שֶׁמִּמֶּנּוּ לְאִשִּׁים כְּלִיל, רִיא בְרִשׁ פְּלִיגִי עָלֶיהָ
56 וְאָמַר קִמֵּץ קָרֵב לְעֻצְמוֹ וְשִׁירֵים מִתְּפָזִיר לְאַבּוֹר:

ה"ג

הַאֹמֶרֶת "מִמָּאָה אֵין לָךְ", וְשֶׁבָּאוּ לָהּ עֲרִים שֶׁהִיא
מִמָּאָה, וְהַאֹמֶרֶת "אֵינִי שׁוֹתֵה", וְשֶׁבָּעָלָה אֵינִי רוֹצֶה
לְהַשְׁקוּתָהּ, וְשֶׁבָּעָלָה בָּא עָלֶיהָ בְּרָדָה, וְכָל הַנְּשׂוּאוֹת
לְכַהֲנִים מִנְּחוּתֵיהֶן נִשְׂרָפוֹת, בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׂאָתָה לְכַהֵן
מִנְּחָתָה נִשְׂרָפָה, וְכַהֲנָה שֶׁנִּשְׂאָתָה לִישְׂרָאֵל מִנְּחָתָהּ
נֶאֱכָלָת. מַה בֵּין בְּהֵן לְכַהֲנָה? מִנְּחָתָה בְּהֵנָה נֶאֱכָלָת
וּמִנְּחָתָה בְּתוּ אֵינָה נֶאֱכָלָת. בְּהֵנָה מִתְחַלְלָת וְכֵן אֵין
מִתְחַלְלָת. בְּהֵנָה מִמָּאָה לְמַתִּים, וְאֵין בְּתוּ מִמָּאָה
לְמַתִּים. בְּתוּ אוֹכֵל בְּקִדְּשֵׁי קְדָשִׁים וְאֵין בְּהֵנָה אוֹכֵלָת
בְּקִדְּשֵׁי קְדָשִׁים. מַה בֵּין אִישׁ לְאִשָּׁה? הָאִישׁ פֹּרַע
וּפֹרֵס, וְאֵין הָאִשָּׁה פֹּרַעַת וּפֹרְמָת. הָאִישׁ מְדִיר אֵת
בְּנוֹ בְּנוֹר, וְאֵין הָאִשָּׁה מְדִירָת בְּנָה בְּנוֹר. הָאִישׁ מַגְלָח
עַל נִזְרוֹת אַבּוּ, וְאֵין הָאִשָּׁה מַגְלַחַת עַל נִזְרוֹת אַבּוּ.
הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ אֵת בְּתוּ, וְאֵין הָאִשָּׁה מְקַדֶּשֶׁת אֵת
בְּתוּ. הָאִישׁ מוֹכֵר אֵת בְּתוּ, וְאֵין הָאִשָּׁה מוֹכֶרֶת אֵת
בְּתוּ. הָאִישׁ נִסְכָּל עָרוֹם, וְאֵין הָאִשָּׁה נִסְכָּלָת עָרוּמָה.
הָאִישׁ נִתְלָה וְאֵין הָאִשָּׁה נִתְלִית. הָאִישׁ נִמְכָּר בְּגִיבָתוֹ
וְאֵין הָאִשָּׁה נִמְכָּרֶת בְּגִיבָתָה: גִּמְרָא תֵּנוּ רַבְּנָן: כֹּל
הַנְּשׂוּאוֹת לְכַהֲנָה מִנְּחוּתֵיהֶן נִשְׂרָפוֹת. בִּיצֵד? בְּהֵנָה
לִיֹּה וְיִשְׂרָאֵלִית שֶׁנִּשְׂאָתָה לְכַהֵן, אֵין מִנְּחָתָה נֶאֱכָלָת,
מִפְּנֵי שֵׁשׁ לוֹ חֵלֶק בָּהּ, וְאִינָּה עוֹלָה כְּלִיל מִפְּנֵי שֵׁשׁ
לָהּ חֵלֶק בָּהּ. אֲלֹא תִקְוִינָן קָרֵב בְּעֻצְמוֹ, וְהַשִּׁירִים
קְרִיבִין עֻצְמוֹ. אִיקְרִי כָּאֵן, כֹּל שְׁהוּא מִמֶּנּוּ לְאִשִּׁים
הִרִי הוּא בְּ"כֹל תִּקְטִירָו"? אֲמַר יְהוֹדָה בְּרִיהַ דְר' **שְׁמַעוֹן בֶּן פִּי:** דְּמִסְכִּי לָהּ לֶשֶׁם עֲצִים, כְּרִבִּי אֲלֵיעִזָּר.
דְּתַנְיָא, ר' אֲלֵיעִזָּר אוֹמֵר: לְרִיחַ נִיחוּחַ אֵי אֲתָה מַעְלָה
אָבֵל אֲתָה מַעְלִיָּה לֶשֶׁם עֲצִים. הִנְהִיֹּא לְרִבִּי אֲלֵיעִזָּר
דְּאֵית לִיֹּה הָאֵי סְבָרָא, אֲלֹא לְרַבְּנָן דְלִית לָהּ הָאֵי
סְבָרָא, מָאִי אֵיכָא לְמִימַר? דְּעִבְרִי לָהּ כְּרִבִּי אֲלֵיעִזָּר
בְּר' שְׁמַעוֹן. דְּתַנְיָא, רִבִּי אֲלֵיעִזָּר בְּר' שְׁמַעוֹן אוֹמֵר
הַקֹּמֶץ קָרֵב בְּעֻצְמוֹ וְהַשִּׁירִים מִתְּפָזִירִים עַל בֵּית הַדָּשֵׁן
וְאִפְלוּ

הַאֹמֶרֶת. טַמְאָה אֵנִי. יִירֻשְׁלַמִּי הָאוֹמֶרֶת טַמְאָה אֵין לֹא כַּחֲסֻטָּא שְׁמֹתָה בְּעִלְיָה הִיא
וְחֻטָּאת שְׁמֹתָה בְּעִלְיָה לִכּוֹ הַמְעוֹת לִים הַמְלַח דְּמֵיֹא לְאַשֶׁם תְּלִיֹּי אִם לְאַשֶׁם
תְּלִיֹּי אִפִּי מִשְׁקֶדְשָׁה בְּכִלִּי אִיר מוֹחֲנִי דְמֵיֹא לְאַשֶׁם תְּלִיֹּי שֶׁנִּשְׁחַט דְּהִנְיָן תִּמְנָן אִם מִשְׁנַחֲשׁ
נִרְדַּע לוֹ הֵדֵם יִשְׁפָךְ הַחֲבֵשׁ יִצֵּא לְבֵית הַשְּׂרָפָה: כֹּל הַנְּשׂוּאוֹת לְכַהֲנִים מִנְּחוּתֵיהֶן נִשְׂרָפוֹת.
פִּרְשִׁי אַחֲרֵי מִנְחָת סוּטָה וְאַחֲרֵי מִנְחָת גִּרְבָּה וְהִימָה
מִנְחָת גִּרְבָּה מִזֶּה חֵלֶק יֵשׁ לוֹ בַּהּ הוּא אִפְלוּ רִבִּי
יְהוֹדָה דְּאוֹמַר בְּפ' אֵין בֵּין הַמּוֹדֵר (מִלִּישׁ קָם 2) לֹא
אוֹרֵם מִבְּיֵא עַל אֲשֶׁתוֹ לִכְרִיבָתָה שְׁהִיא חִיבָת
דְּוֹקָא שְׁהִיא חִיבָת כְּדִמְכַרְשׁ בְּסַפְרֵי כִּנּוּן אִם
(וְהִקְפִּיהָ) נִזְרוֹת בְּרָאשָׁה וְחֻלְלָה אֵת הַשְּׁבֵת
דְּמוּיָא דְּמִנְחָתָה סוּטָה שְׁהִיא חוֹבָה דְּלִיף לָהּ
מִחוּבָּא אֵת קִרְבָּנָה עָלֶיהָ כֹּל קָרְבִּין שְׁעִלְיָה אֲבֵל
מִנְחָת גִּרְבָּה מִזֶּה חֵלֶק רִבִּי יְהוֹדָה שֶׁנִּשְׂאָתָה מִבְּיֵא וְאֵין
מִשּׁוּם הִבֵּי יֵשׁ לוֹ חֵלֶק מִשּׁוּם דְּקִרְיָל מִזֶּה שְׁקִינָה
אִשָּׁה קָנָה בְּעֵלָה כְּדִתְנָן בְּפ' דְמוּרִי (קָם 2) אִם
שְׁלָה הִיחָה בְּדִמְעָה הַחֲסֻטָּא תִּמּוֹת וְקָא דְוִיק בְּגִמְרָא
מִנָּא לָהּ מִזֶּה שְׁקִינָה אִשָּׁה קָנָה בְּעֵלָה הַחֲכָר יֵשׁ לוֹ
חֵלֶק בַּהּ אִפְלוּ לְרַבְּנָן דְּפִלְגִי אֲדוּר' יְהוֹדָה וְאֲמָרִי
דְּוֹקָא קָרְבִּין שְׁמִנְשִׁירָה לוֹ מִבְּיֵא עָלֶיהָ דְמָה
שְׁקִנָּה קָנָה בְּעֵלָה מִיּוֹד בִּירושְׁלַמִּי דְּפִרְקִי דִּיה
מִבְּיֵא מִשְׁמַע דְּבִמְנַחַת סוּטָה אִיירִי הִזְכִּיר אִיִּתָּא
דְּהֵם מִנְּחָתָה מִלְּמִד שְׁהִיא קִדְּשָׁה לְשִׁמְחָה כִּשֶׁם
שְׁהִיא קִדְּשָׁה לְשִׁמְחָה כִּי הִיא קִדְּשָׁה לְשִׁמּוֹ וְתַנִּי
רִבִּי חִיָּא וּפְלִיגִי לִיקְרֵב כְּלִיל אֵינָה יְכוּלָה מִפְּנֵי
שׁוֹתְפָתָה שֶׁל אִשָּׁה אֲבֵל אוֹיָה יְכוּלָה מִפְּנֵי
שׁוֹתְפָתָה שֶׁל אִישׁ (וְאֵלָּא) הַקּוֹמֶץ (קָרֵב) לְעֻצְמוֹ
וְהַשִּׁירִים קְרִיבִין לְעֻצְמוֹ וְאֵת אוֹמֵר מִנְּחָתָה אֲלֹא
מִזֶּה דְּאִשְׁתֵּיֹּי קִרָּא אִשְׁתֵּיֹּי מוֹחֲנִי וְתוֹ הֵתֵם
וְהִבֵּיֹא אֵת קִרְבָּנָה עָלֶיהָ בְּעֵלָה מִזֶּה שִׁפְרִישׁ עָלֶיהָ
חוּץ מִדְּמִתָּה מִכִּין שֵׁשׁ לוֹ שׁוֹתְפָתָה בְּמִנְחָה
מִפְּרִישׁ עָלֶיהָ חוּץ מִדְּמִתָּה וְאֵת מוֹחֲנִי שֵׁשׁ לוֹ
חֵלֶק בַּהּ אִ' הִיא לֹא מִנְּחָתָה שׁוֹתְפָתָה וְאוֹמַר בְּפ' **דְּבִיחִים** (קָם 2) דְּבִיחַ מִנְחָה לְשֵׁנִי בְּנוֹי מוֹת קְרִיבָה
וְאֵין בַּהּ מִשּׁוּם שׁוֹתְפָתָה הִיא יֵשׁ בַּהּ מִשּׁוּם שׁוֹתְפָתָה
אֵינָה קְרִיבָה מִשּׁוּם דְּכִתִּיב בַּהּ נֶפֶשׁ וְחִכִּי קִתְּנִי
כְּפִישִׁי בְּהִיאִי וְיִלִּי בֵּין דְּעִיקָר בְּפִתָּה מִשּׁוּם דִּידָה
נֶפֶשׁ קִרְיָן בַּהּ דְּהִיא הִנִּיחַ מִנְחָתוֹ לְשֵׁנִי בְּנוֹי דְּמִסְכִּי
דְּהֵם (קָם 1) דְּקִנְיָא לָהּ אֲלֵמָא מִשּׁוּם דְּמִכְכַּר
קִרְיָאֵי בִּיה נֶפֶשׁ **הַקּוֹמֶץ** קָרֵב בְּעֻצְמוֹ. וְאֵית
אֲמָאִי לֹא שְׁדִינָן לְכוּלָה מִנְחָה בְּתֵר דִּידָה וְיָהּ
שִׁירִיהָ נֶאֱכָלִין כְּדִמְכַרְשׁ בְּפ' אֵין בֵּין הַמּוֹדֵר (מִלִּישׁ קָם 2)
(וְאֵיתָה) בְּפִיק דְּבִיחִים (קָם 1) וּבְפִיק דְּחֻמְדָּא דִּידָה
(3) מִתְכַּפֵּר עוֹשֶׂה תְּמוּרָה וְחֻכָּא הִיא מִתְכַּפֶּרֶת
בְּמִנְחָה זוֹ יִלִּי הֵתֵם מִקְדָּשׁ לְמִתְכַּפֵּר כְּלִיל זֶכֶה וְאֵין
לוֹ מִקְדָּשִׁי חֵלֶק בּוֹ אֲבֵל חֵכָא יֵשׁ לוֹ לְבַעַל חֵלֶק
בְּמִנְחָתָה: **דְּמִסְכִּי** לָהּ לֶשֶׁם עֲצִים. רִשִׁי פִי

דְּיִמָּא הִבֵּי אִם אֵין חֵלֶק לְהַקְטִיר וְלֹא הִיחָה רָאוּיָה לְקַמֵּץ וְכִי וְתִימָנָה מָאִי נִשְׂאָתָה אֵין שִׁיךְ הִיא
וְהִיא כְּאִילוּ מִעוֹרְבִין שִׁירֵים וְהִיא כְּאִבְרִי עוֹלָה וְאֲבָרִי חֲסֻטָּא שְׁנַתְּעָרְבוּ דְּפִלְגִי בַּהּ רִיא וְרַבְּנָן
(וְחִסִּים 2) דֹּלָא שִׁיךְ בַּהּ תִּנְיָא דְלִכְבֵּא שׁוּם סַפֵּק אֲלֹא דְרֵיֹא מִקְצָתָה רָאוּיָה לְהַקְטִיר וּמִקְצָתָה
לֹאֲבֹל וְלְהַקְטִיר וְאוֹתָן מִזֶּה שְׁבָתוֹנָן אֵין רָאוּיָה לְהַקְטִיר לֶשֶׁם עֲצִים בְּכֹל מִקּוּם שְׁהוּא וְלֹא שִׁיךְ
שׁוּם תִּנְיָא וּבְמִדּוּמָה דְרִשִׁי נָטָל לִי אֲגַב שְׁטִפְיָה דְּהִזְדִּיא דְּפִרְקִי גִּישׁוּאֵי עַל הָאֲנוּסָה (וְיִמּוֹת קָם 2)
דְּתַנִּי בְּהֵנָה שְׁנַתְּעָרְבוּ וְלִדָּה בּוֹלֵד שְׁפַחְתָּה נּוֹתֵנִין עָלֶיהָ חוֹמֵרִי יִשְׂרָאֵל וְחוֹמֵרִי כְּהִנֵּם וּמִפְּרֵשׁ
בְּגִמְרָא דְּמִנְחָתָם נִקְמָצָת מִנְּחָתָה יִשְׂרָאֵל וְאִינָּה נֶאֱכָלָת בְּמִנְחָתָה כְּהִנֵּם וְכוּלָּה סוּטָא כִּי וְהִיא
וְהֵתֵם דְּרֵיֹא שִׁיךְ תִּנְיָא כְּשֶׁהִיאֲחֹד מִקְרִיב מִנְחָה אֵינוּ יוֹדֵעַ אִם כֵּן הוּא אוֹ יִשְׂרָאֵל עֲצִיר
לְהַתְנוּת כְּמוֹ שִׁפְרִישׁ רִשִׁי כָּאֵן הוּא דְתַנִּי בְּהַקְוִינָן רַבָּה (מִנְחוֹת קָם 2) נִתְעַרְבָּה קוֹמְצָה בִּשְׂרִירָה
אוֹ בִּשְׂרִירָה שֶׁל חֲבִירָתָה לֹא יִקְטִיר אֵית לָן לְמִימַר דְּסַתְמָנָן כְּרַבְּנָן דְּפִלְגִי אֲדוּרִיֹּי אֲלֵיעִזָּר:
הַקּוֹמֶץ קָרֵב לְעֻצְמוֹ וְהַשִּׁירִים לְעֻצְמוֹ. בִּירושְׁלַיִם, בְּעִי אֲלִיבָה דְרִשִׁי אֵלִין שִׁירֵים מִשּׁוּם
שֶׁחֲבֵשׁ לָהּ וּפְשִׁיט לָהּ מִדְּרִיא בְרִישׁ דְּאֲמַר דְּמִתְפָּזֵר עַל גִּבִּי הַדָּשֵׁן שֶׁלְמִטָּה כְּדִמְכַרְשׁ בְּפ' וְאִלוּ הֵן הַדָּשֵׁן לְמִשְׁכָּה דְּהִיא אֲמִירוֹ נִתְּנָה בְּלִילָה וְנִתְּנָה לְאֲחֵרִי מִיּוֹתָה מִזֶּה
מִחֲשָׁב לָהּ שְׁלֹא הוֹכֵרְשׁ לֹא לְאֲבִילָתָה אֲדָם וְלֹא לְאֲבִילָתָה מִזְבֵּחַ:

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כג עמוד ב

תוספות

רש"י

1 ח"ג ואפי' רבנן לא פליגי עליה אלא במנחת חומא של כהנים דבת הקרבה היא. דמקשי
2 חובתו למקדו דלא בעי קמיצה, אבל הא דלאו בת הקרבה היא דלמא בתרה דידה
3 אזלינן ושיירי גמורים נידו ואפילו רבנן מודו דמתפריין: מאי טעמא. קאמר מתני' מנחת
4 כהנת נאכלת כשאינה נשואה לכהן, וכשהיא נשואה לכהן אינה נאכלת כליל מיהא לא
5 הויא: לא יחלל ויער. בכהן הנשוא פסולה
6 לכהן כתיב, ודרשין בקדושין (דף טז) לא יחלל
7 שני חלולין, אחד לה ואחד לזרע, שהכהן
8 מחלל את שתיקן אבל הוא אין מתחלל: גני
9 אהרן. לנפש לא ימאן, ולא בנות אהרן באזוזה
10 זו: כל זכר בבני אהרן יאכלנה. במנחה כתיב:
11 איש. צרוע הוא: אין לי שנהלט בטמאת נאקים
12 אלא איש, אשה מנין, כשהוא אומר סמור לו
13 והצרוע אשר בו הנגה, ולא איבעי ליה למכתב
14 אלא בגדיה יהיו פורעים וראשו יתה פרוע. דהא
15 כתיב לעיל דבמזרע קמיי, אלא לרבות צרוע
16 שני כגון אשה: ח"ג א"כ מה ת"ל איש לענין
17 שלמטה איש פורע ופורם וכו'. מה ת"ל איש
18 מאחר שסופנו לרבות את האשה לענין שלמטה.
19 לא למעטי משמאה האמורה בפקסוק זה בא
20 למעטי, אלא מענין האמור בפקסוק שלאחריו
21 דכתיב ביה פריעה ופרימה, לומר לך איש פורע
22 ופורם ולא אשה הלכה היא בגזיר. הלכה למשה
23 מסיני הוא בהלכות גזיר: נתתי לאיש. באביה
24 נתלית נתתיה: ונצמו אותו. ומאי אותו אי נימא
25 אותו ולא אותה והכתיב גבי נערה המאורסה
26 והוצאתם את שניהם וסקלתם אותם, אלא הא
27 דמעט אשה לענין ערום, דנפיק מהאי קרא
28 מעוטא דאותו משמע ולא כסותו, ולהכי נקט
29 ליה להאי משמעותא דערום בלשון זכר: גבי
30 איש למימרא הא אותה בכסותה: נמכר בגנותו.
31 אם אין לו מה לשלם:

הדרן עלך היה נוטל

32 **ארוסה.** שקא לה ארוס: ושומרת יבם. שקא
33 לה יבם: לא שוות. דמעטנהו קרא: ולא נוטלות
34 בתה. שהיא גרמה לאסור עצמה עליו
35 שנסתרה אחר קני, דמקמי ואסור לא אימעט
36 דמפרש בגמרא, ואפילו לין לך דרב הקמנא
37 ודו'שומרת יבם שזונה מתרת ליבמה, נהי
38 דמתרת מיהו לא בעי למינסב אשה זונה והיא
39 הפסיקה בתבונה: תחת אישה. ביושבת תחתיו
40 הכתוב מדבר:

נתינה

1 **כהן** ולא כהנת. ירושלמי ר' אבהו בעי קמיה ר"ל והכתיב ויחלל (כו) וכהן כי יקנה נפש קנין
2 כספו מעתה כהן ולא כהנת א"ל והכהן משיח תחתיו מבניו את שכנו עומד תחתיו
3 יצתה זו שאין בנה עומד תחתיה דיה דבפרק הורוע (חולין דף קלג) הוה מצי לשנויי גמי דכי
4 ונתן לכהן הורוע דלא אמר לכהן ולא לכהנת אלא אפילו לכהנת דהכא טעמא משום
5 דכתיב והכהן המשיח תחתיו מבניו אבל התם דחי
6 ליה משום דאדורן ובניו כתיב בפרשת מנחה אי
7 גמי משום דהתם הוי מעוטא אחר מיעוט:
8 (פי' לפי' מנחה) מה בין איש לאשה. בתוספתא
9 (פ"ג) קא חשיב עובר על מצות עשה שהזמן גרמא
10 מה שאין כן באשה האיש עובר על כל תקין ונמא
11 כל תשחית ועל כל תטמא למתים מה שאין כן
12 באשה האיש נדון בבן סורר ומורה ונעטף ומספר
13 ואין האשה נעטפת ומספרת האיש נמכר ונשנה
14 ואין האשה נמכרת ונשנית האיש נרצע ונמכר
15 לעבד עברי וקונה לעבד עברי ואין האשה נרצעת
16 ונמכרת וקונה לא קניי התם כל הני דמתני'
17 אלא דוכאי בבתו משום דמפרש התם בכסף
18 ובשטר ובביאה ותימה אמאי לא חשיב גמי
19 סמיכות תנופות הגשות וקמיצות דכין כהן לכהנת
20 וכל הני דנתן בפ"ק דקידושין (דף טז) ולא קניי גמי
21 שהעברי יוצא בשנים וביוכל ובמיתת האדון
22 משא"כ בעבריה הוה מטמא בראיות ולא הוזה
23 מצורע אשה בתשמיש המטה ולא מצורעת
24 כדמפרש בריש פרק מחוסרי כפרה (מכות דף ק)
25 מחוץ לאהל ולא מחוץ לאהלה:
26 (פי' לפי' מנחה) האיש מגלח על נידות. בפ"ד
27 דגזיר (דף ק) ובפרק בתרא דבריות (דף ק) מפ'
28 דדוקא על מצות סתומין ולא על מצות מפורשין:
29 **שנאמר** את בתו. מרישא דקרא יליף ליה
30 ואמר אבי הנערה אלא חקנים
31 משמע למעט אמה דאיהא וכאה בבתה לתת:
32 **ותלית** אותו ולא אותה. בפרק נגמר הדין
33 (פסחים דף קמ) נפקא לן מוכי יתה
34 באיש ולא באשה: **בגניבתו** ולא בגניבתה.
35 תימה כיון דאי גנבה אינה נמכרת בגניבתה א"כ
36 אין ב"ד רשאי למכרה דבית דין אין מוכרין אלא
37 בגניבתו ובפ"ק דקידושין (דף ק) ממעטי רבנן
38 מורצע את אנוא שנו ולא אנו של מוכר עצמו
39 דדוקא מכריותו בית דין נרצע ואשה הויא ואין
40 בית דין מוכרין אותה אנא ידענא דאיהא נרצעת
41 אמאי איצטריך לרבנן למילף מהעבד ולא אמה
42 העברה דאיהא נרצעת וי"ל כיון דאיהא נמכרת
43 אלא ע"י אביה סד"א תיחוי מרישא דאב בנזקם
44 מכירת בית דין ותרצע להכי איצטריך קרא:

הדרן עלך היה נוטל

29 **ארוסה** ושומרת יבם לא שוות ולא נוטלות כתובה שנאמר: "אשר תשטה אשה תחת אישה"
פרט לארוסה ושומרת יבם. אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממורת

ונתינה

47 שותה ולמה הכניסה עצמה למספר הזה המרובה בשביל לפסולה מכתובתה פ"ח ארוסה אע"פ שאין לה כתובה יש לה מנה ומאתים ועל מנה ומאתים קניי הכא לא נוטלת כתובתה רש"י
48 פי' וליכא למיפשט ממתני' הא דאמר רב המנא שומרת יבם שזונה אסורה ליבמה דאפילו אי לית לן דרב המנא מיהו אי לא בעי יבם למינסב אשה זונה אינה נוטלת כתובתה מיהו
49 תימה אי לית לן דרב המנא קרא מאי איצטריך למעטי' הא תנן בפרק דיה מביא (שיל דף יח) כל שחיבעל ולא תהא אסורה לו לא היה מתנה דמה קניי שייך והכא דלא מיתאסר בסתירתה
50 אלא מדאיצטריך למעטי' ש"מ דמיתסר מיהו ליכא למיפשט מהכא משום דמוקי לה בגמרא כגון שבא עליה יבם בבית אחיו דקנאה לפוטרה בגט בלא חליצה אפילו אליבא דשמואל
51 הלכך שייכא גמי אשתו ליאסר עליו בנות דכריי הכל: **אלמנה** לכו' וכו'. האי דלא עריב ותני להו אלו לא שוות ולא נוטלות כתובות ולתני ארוסה ושומרת יבם אלמנה לכו' וכו'
52 מעוברת תבירו ומניקת תבירו ואילונית וקניי וכו' י"ל משום דכי פלגינו משום דחלוקין בטעמם מיהו תימה אמאי לא תנא מעוברת בתר כבא דאלמנה לכו' דדמי בטעמא דה"ל למיתני
53 בתחלת הפרק אלו לא שוות ובתר ליחשב וליוול כולוהו כל חד וטפי הוה שייך למיתני אלו בראש כולן דתני קצת דלא שוות והדר תני אלו: שאינה

ביאורים למסכת סוטה דף כג עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

47 שנינו במשנה, האיש מנלח על נזירות אביו ואין האשה מנלחת
48 על נזירות אביה. אמר רבי יוחנן, הלכה היא כנזיר - גם דין זה
49 נלמד מהלכה למשה מסיני.
50 שנינו במשנה, האיש מקדש את בתו ואין האשה מקדשת את
51 בתה. מבאר הגמרא שדין זה נלמד מדבריה, "ואמר אבי הנערה
52 אל הזקנים את בתי נתתי לאיש תהו", הרי שמסרה התורה את
53 הכח לקדש את הבת בידי האב ולא בידי האם.
54 שנינו במשנה, האיש מוכר את בתו ואין האשה מוכרת את בתה.
55 מבאר הגמרא שדין זה נלמד מדבריה, "וכי ימכר איש את בתו",
56 ומשמע איש ולא אשה.
57 שנינו במשנה, האיש נסקל ערום ואין האשה נסקלת ערומה כו',
58 שואלת הגמרא, מאי טעמא שאין האשה נסקלת ערומה. ומשיבה,
59 נאמר לגבי אדם שקלל את ה' "ורגמו אותו" - שחייב סקילה. ויש
60 לשאול, מאי אותו - מה באה התורה למעט מ'אותו', אילימא -
61 אם נאמר שבאה התורה לומר, אותו ולא אותה - שרק איש חייב
62 סקילה ולא אשה, והקב"ה - אין לומר כן, שהרי נאמר לגבי איסור
63 עבודה זרה שעונשו בסקילה, "והוצאת את האיש ההוא או את
64 האשה ההוא אשר עשו את הדבר הרע הזה אל שערך וגו' וסקלתם
65 באבנים ומתו", הרי שגם אשה נסקלת. אלא בהכרח שממעטים כן,
66 רק 'אותו' - איש שיוצא להיסקל, נסקל בלא כסותו - ערום, ולא
67 אותה - אבל אשה שנסקלת, אינה נסקלת בלא כסותה.
68 שנינו במשנה, האיש נתלה ואין האשה נתלת כו', שואלת הגמרא,
69 מאי טעמא - מדוע אין האשה נתלת. ומשיבה, נלמד ממה שאמר
70 קרא "ותלית אותו על עץ", ומשמע 'אותו' ולא אותה.
71 שנינו במשנה, האיש נמכר כנזיר ואין לו לשלם את הגניבה,
72 ואין האשה נמכרת כנזירה. שואלת הגמרא, מאי טעמא שאין
73 האשה נמכרת כנזירה. ומשיבה, נלמד ממה שאמר קרא "ונמכר
74 כנזרת", ומשמע שרק גב נמכר כנזרתו, ולא כנזירתה - אך
75 אשה שגנבה אינה נמכרת עבור גניבתה.

הדרן עלך היה נוטל

ארוסה - פרק רביעי

76 פרק זה מבאר ומחלק אופנים שבהם אין הסוטה שותה ואינה נוטלת
77 כתובתה, אופנים שבהם אינה שותה אך נוטלת כתובתה, ושאר
78 האופנים שבהם הסוטה או שותה או נוטלת כתובתה.
79 משנה. ארוסה שקינא לה הארוס ונסתרה, ושומרת יבם שקינא לה
80 היבם ונסתרה, לא שותות כיון שהפסוק מיעט אותן וכדלחלקן, ולא
81 נזילות כדכתיב כיון שהפסוק עצמן על ידי שנסתרה, והסיבה שאינן
82 שותות שנאמר "אשר תשמה אשה תחת אישה" - שהאשה יושבת
83 תחתיו, פרט לארוסה ושומרת יבם שהן עדיין לא נשואות.
84 וממשיכה המשנה לפרט עוד מקרים של נשים שאינן שותות ואינן
85 נוטלות כתובתן. אלקמה לבת גדול, גרושה וחלוצה לבת הרויט
86 וכל שכן לכהן גדול, ממונת

1 ואפילו רבנן - שחלקו על רבי שמעון ואמרו שמנחת חוטא של כהן
2 אינה נקמצת, לא פליגי עליה דרבי אלעזר ברבי שמעון האומר
3 שמתפזרים שיירי המנחה בבית הדרשן, אלא כמנחת חוטא של
4 כהנים, דבת הקרבה היא - לפי שסוברים הם שהיא עולה כליל על
5 גבי המזבח, ואינה נקמצת, אכל כהן - אשה הנשואה לכהן, שאין
6 תקנה למנחתה לא בהקרבה ולא באכילה אפילו רבנן מודו
7 שמתפזרת היא בבית הדרשן.
8 שנינו במשנה, בת ישראל הנשואה לכהן מנחתה נשרפת, וכהנת
9 נשואת לישראל מנחתה נאכלת וכו'. שואלת הגמרא, מאי טעמא
10 שמנחת כהנת הנשואה לישראל נאכלת, מה היא שונה מאשה
11 הנשואה לכהן, שמנחתה עולה כליל על המזבח. משיבה הגמרא,
12 דאמר קרא, "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל", ודורשים
13 שרק מנחת כהן אינה נאכלת, ולא מנחה של כהנת.
14 שנינו במשנה, כהנת מתחללת כהן אין מתחלל. שואלת הגמרא,
15 מנלן - שהכהן שנשא אשה הפסולה לו אינו מתחלל מן הכהונה.
16 ומשיבה, דאמר קרא לגבי כהן שנשא פסולה לכהונה "ולא יחלל
17 זרעו בעמיו", מכאן שעל ידי נשיאת פסולה, זרעו מתחלל - נפסל
18 מן הכהונה, אך והוא - הכהן שנשא את הפסולה אינו מתחלל.
19 שנינו במשנה, כהנת מטמאה כו'. שואלת הגמרא, מאי טעמא -
20 כהנת מותרת להיטמא למתים מה היא שונה מכהן שאסור בכך.
21 ומשיבה, אמר קרא, "אמר אל הכהנים בני אהרן לנפש לא יטמא
22 בעמיו", ומכך שיתרה התורה וכתבה 'בני אהרן' לומדים שהאיסור
23 להיטמא נאמר רק לבני אהרן - כהנים וזכרים, ולא לבנות אהרן -
24 כהנות.
25 שנינו במשנה, כהן אוכל בקדשי קדשים וכהנת אינה אוכלת
26 בקדשי קדשים. מבאר הגמרא שדין זה נלמד מדבריה, לגבי קרבן
27 מנחה, "כל זכר ובני אהרן יאכלנה", ומשמע זכר ולא נקיבה.
28 שנינו במשנה, מה בין איש כו' האיש פורע ופורם, ואין האשה
29 פורעת ופורמת, תנו רבנן, לגבי טומאת קרחת וגבחת נאמר, "איש
30 צרוע הוא". אין לי - מפסוק זה לא היינו יודעים שנטמא בטומאת
31 נגעי קרחת וגבחת אלא איש, אשה מניין. כשהוא אומר בפסוק
32 הסמוך לאחריו, "והצרוע אשר בו הגעגוע בנדי יחיו פרומים וראשו
33 יהיה פרוע ועל שפם יעטה". ולבאורה המילים 'והצרוע אשר בו
34 הגעגוע' מיותרות, שהרי בפסוק הקודם דיברה התורה על צרוע, והיתה
35 צריכה להמשיך שדין הוא ש'בנדי יחיו פרומים וראשו יהיה פרוע'.
36 ומכך שחזרה התורה וכתבה שוב 'והצרוע', יש ללמוד שהרי כהן
37 שני - באה התורה לרבות צרוע שיש צרוע נוסף, כלומר שגם אשה
38 נטמאת בטומאת קרחת וגבחת. ממשיכה הברייתא ושואלת, אם כן
39 - שגם אשה נטמאת בנגעים, מה תלמוד לומר - מדוע בפסוק
40 הראשון נאמר 'איש'. ומבאר, לענין שלמטה איש פורע וכו' -
41 'איש' האמור בפסוק הראשון, בא למעט שהדין האמור בפסוק השני
42 דהינו פריעה ופרימה, לא נאמר אלא לאיש צרוע, אך אשה
43 שנצטרעה אינה פורעת ופורמת.
44 שנינו במשנה, האיש מדיר את בנו כנזיר ואין האשה מדרת בנה
45 כנזיר. אמר רבי יוחנן, הלכה למשה מסיני היא כנזיר - דין זה
46 שהאיש מדיר את בנו כנזיר ולא אשה, התקבל מהלכה למשה מסיני.

מנהג ישראל שלא לגלח ושלא לספר שערות ראש תינוק עד מלאות לו שלוש

שנים

היום יום ד אייר

נביאים

מיכה פרק ז' א-ד

א אֲלֵלִי לִי כִּי הָיִיתִי בְּאֶסְפִּירָתִי פְּעֻלָּתְךָ בְּצִיּוֹר אֵין־אֶשְׁפּוֹל לֶאֱכֹל בְּפוּרָה אֹתָהּ נִפְשִׁי: ב אֲבָד חֲסִיד מִן־הָאָרֶץ וַיֵּשֶׁר בָּאָדָם אֵין כָּלֵם לְדָמִים יֵאָרְכוּ אִישׁ אֶת־אֲחִיהוּ יִצְדוּ חֶרֶם: ג עַל־הָרַע כָּפִים לְהִיטִיב הָשֶׁר שָׁאֵל וְהִשְׁפֹּט בְּשִׁלּוֹם וְהַגְדֹּל דְּבָר הוֹת נִפְשׁוֹ הוּא וַיַּעֲבֹתוּהָ: ד טוֹבָם כְּחָדָק יֵשֶׁר מִמְּסוּכָה יוֹם מִצְפִּיךָ פִּקְדֹתֶךָ כָּאֵה עֲתָה תִּהְיֶה מְבוֹכָתָם:

רש"י

ואני אזכה אותך בדין אחר: והגדול דובר הות נפשו. המלך או הנשיא אומר בדין רצון נפשו הות נפשו דבר ההוה לרצונו ולנפשו כמו (ירמיה טו) אין נפשי אל העם הזה וכן ת"י תחמודי נפשיה: ויעבתוה. עשאוה קליעה של חטא בין שלשתן כעבותות העגלה חטאה שהעבות משולשת היא כך מצאתי בתרגו' ירושלמי עבדנוה כקליעה דחובין: (ד) טובם כחרק. טבא דאית בהון קשה למיפק מן ידיה כד מן חדקא קשה לצאת מידו כמו הקוצים הנסבכין בצמר: ישר ממסוכה. ישר שבהם רע ממסוכת קוצים ומסוכה כמו (ישעיה ה) הסר מסוכתו: יום מצפך. יום שאתה מצפה בו לטובה תבוא פקודתך: מבוכתם. עירבוליהון כמו (שמות יד) נבוכין הם מהומתם:

מצודת ציון

(א) אללי. מלשון יללה וכן אם רשעתי אללי לי (איוב י): קין. ר"ל פירות הקין: כעוללות. הם הענבים הגרועים הנלקטים בסוף: בציר. כן יקרא תלישת הענבים כמו כי תבצור כרמך (דברים כ"ד): אשכול. כן יקרא הענף שהענבים תלויים בו כמו ואשכול ענבים (במדבר י"ג): בכורה. כן יקרא פרי שנגמר בשולה כמו בכורה בתאנה בראשיתה (הושע ט): אותה. מלשון תאוה וחשק: (ב) יארבו. מלשון אורב: יצודו. מלשון צדייה: חרם. כמו בחרם והוא הרשת וכן משטח חרמים (יחזק' כו): (ג) להיטיב. ענין חזק כמו ההיטיב חרה לך (יונה ד'): הות. ענין שברון נפש וכן הות לאביו בן כסיל (משלי י"ט): ויעבתוה. ר"ל יחזקו כחבל עב: (ד) כחדק. הוא מין קרן כמו כמשוכת חדק (שם ט"ו): ממסוכה. הוא הגדר ועם הוא בסמ"ך וכן ויסך אלוה בעדו (איוב ג'): מצפך. ענין תוחלת ותקוה כמו אערך לך ואצפה (תהלים ה'): פקדתך. ענין זכרון: מבוכתם. ענין בלבול הדעת כמו נבוכים הם בארץ (שמות י"ד):

המשפט: דובר הות נפשו הוא. עוד הוא מבזה ומדבר שברון נפש אל מול זה שהטו את משפטו לחייבו שלא כדין: ויעבתוה. השר והשופט והגדול שביניהם מחזקים את הרע כחבל עב: (ד) טובם. הטוב שבהם הוא כקרן מכאוב והישר שבהם הוא קשה מן המסוכה הוא גדר העשוי ע"פ רוב מן הקוצים: יום מצפך. לכן יום שאתה מצפה בו לטובה באה זכרון עונותיך בקבלת הגמול והנה עתה בזמן קרוב תהי' מבוכתם ובלבול דעתם לבל ידעו מה לעשות:

(א) אללי לי. הנביא מקונן על עצמו אוי לי שהועמדתי לנביא בעת הזאת שאין בנ"א צדיקים בדור: כאספי קיץ. נקוד חטף קמץ שאינו ל' פועל כמו יושב אומר אלא לשון מפעל כמו (ישעיה לג) אוסף החסיל כאסיפת קיץ והם סופי תאינים שהן רעות וכן תרגם יונתן כסיופי קייטא: כעוללות בציר. ת"י כעוללן בתר קטוף: אין אשכול לאכול. כתרגומו לית גבר דביה עובדין טבין: בכורה. תאינה טובה המתבשלת בעתה כתרגומו לטביא חמדת נפשי: (ב) וישר באדם אין. אדם ישר בבני אדם אין: יצודו חרם. יצודו בחרמם ובמצודתם: (ג) על הרע כפים להיטיב. על שכן הרעת כפיכם אתם מקוים שייטיב לכם: השר שואל. שוחד: והשופט. הדין את הדין גם הוא בשילום אומר לשופט חבירו כשהוא גולן ומחויב בדין שלם לי גמולי בזה

מצודת דוד

(א) אללי לי. הנביא מקונן ואומר אללי לי כי הייתי אני כבזמן אסיפת פירות הקיץ כאלו כבר נאספו כולם ולא נמצא עוד בשדה ר"ל הועמדתי לנביא בזמן שנאספו צדיקי הדור: כעוללות בציר. כאלו כבר נאספו אף העוללות של הבציר הנלקט באחרונה ר"ל אף הבינוניים נאספו: אין אשכול לאכול. אין אני מוצא אשכול של ענבים לאכול ר"ל אין אני מוצא איש צדיק בדור: בכורה. נפשי מתאות תאנה בכורה אשר שנתבשלה בעתה הטובה למאכל וכאומר הנה נפשי אותה ואין לה והוא כפל ענין במ"ש: (ב) אבד חסיד. עתה יפרש המשל ויאמר הנה אבד חסיד מן הארץ ואין איש ישר בין בני אדם: לדמים יארבו. מארבים לשפוך דם: יצודו חרם. יצוד אותו ברשתו: (ג) על הרע כפים להיטיב. ר"ל יתנו דעתם על הרע אשר בכפיהם להטיבו ולחזקו: השר שואל. ר"ל בזה יחזקו את הרע כי השר שביניהם שואל השוחד בפה מלא למען יטה המשפט: והשופט בשילום. ר"ל אין כוונת השופט להוציא הדין לאמיתו אבל כל כוונתו בעבור תשלום שכרו: והגדול. הוא אשר בידו לכוף על קיום

המשפט: דובר הות נפשו הוא. עוד הוא מבזה ומדבר שברון נפש אל מול זה שהטו את משפטו לחייבו שלא כדין: ויעבתוה. השר והשופט והגדול שביניהם מחזקים את הרע כחבל עב: (ד) טובם. הטוב שבהם הוא כקרן מכאוב והישר שבהם הוא קשה מן המסוכה הוא גדר העשוי ע"פ רוב מן הקוצים: יום מצפך. לכן יום שאתה מצפה בו לטובה באה זכרון עונותיך בקבלת הגמול והנה עתה בזמן קרוב תהי' מבוכתם ובלבול דעתם לבל ידעו מה לעשות:

תהלים פרק-לב י"א

י רבים מכאובים לרשע והבוטח ביהוה חסד יסוככנו: יא שמחו ביהוה וגילו צדיקים והרנינו
כל-ישרי-לב:

תהלים פרק-לב א"ג

א רננו צדיקים ביהוה לישירים נאווה תהלה: ב הודו ליהוה בכנור בנבל עשור וזמרו-לו: ג שירו-לו
שיר חדש היטיבו נגן בתרועה: ד פיישר דברי-יהוה וכל-מעשהו באמונה: ה אהב צדקה ומשפט
חסד יהוה מלאה הארץ: ו בדבר יהוה שמים נעשו וברוח פיו כל-צבאם: ז פגם פגד מי הים נתן
באוצרות תהומות: ח ייראו מיהוה פליהארץ ממנו יגורו פלישבי תבל: ט כי הוא אמר ויהי הוא-צוה
ויעמד: י יהוה הפיר עצת-גוים הניא מחשבות עמים: יא עצת יהוה לעולם תעמד מחשבות לבו לדר
ודר: יב אשרי הגוי אשר-יהוה אלהיו העם | בחר לנחלה לו: יג משמים הביט יהוה ראה את-כל-בני
האדם:

רש"י

(ב) בנבל עשור. של עשר מיני נעימה: (ז) כנר. לשון
גובה, וכן תרגום אונקלוס נצבו כמו נד (שמות ט"ו) קמו
כשור, וכן פירש מנחם ואין נד ונאד שוין: גותן
באוצרות תהומות. תחת הארץ: (יד) השגיח. הביט:

מצודת דוד

מצודת ציון

(א) נאווה. מלשון נאה ויפה: (ב) בנבל עשור. כמו ועשור
והיא כלי זמר בעלת עשר נימין: (ז) כונס. מאסף: כנר. כדבר
הצבור כמו קמו נד אחד (יהושע ג'): תהומות. כן יקרא רבוי
המים: (ח) יגורו. יפחדו: (י) הפיר. הניא מענין בטול
ומניעה כמו יניא אותה והפר (במדבר ל'):

(י) רבים וגו'. כי הרשע המבעט ביסורים הגה באים עליו
רבים מכאובים אבל הבוטח בה' ומשכיל לדעת שהמה
לטובתו כי בהם ימורק העון ואינו מבעט בהם החסד מה'
מסבכו כי יסירם ממנו ויהי נקי מעון: (יא) שמחו בה'.
בהחסד הבא ממנו: (א) בה'. במהללי ה': נאווה תהלה. להם
נאה להלל לה' כי המה ישכילו מה מכבוד גדלו: (ג) היטיבו.

שירו בנגון טוב ויפה בקול תרועה: (ד) כי ישר. ומהראוי א"כ לספר הלולו: (ה) מלאה הארץ. עושה חסד עם כל הבריות:
(ו) צבאם. הם המלאכים והגלגלים: (ז) כונס. אוסף מי ים אוקינוס להיות כמו נד וצבור גבוה מן הארץ ולא תרד למטה כדרך
המים: גותן. כלא את התהומות באוצרות לכל יצאו לשטוף הארץ: (ט) ויהי. כאשר אמר כן היה: ויעמוד. כן יעמוד עד עולם:
(יא) לעולם תעמוד. ואין מי לבטל עצתו: לדור ודור. תתקיים בכל ימי הדורות: (יב) אשרי הגוי. אשרי להגוי: העם. מלת
אשרי משמשת לשנים כאלו אמר אשרי העם שה' בחר לנחלה לו: (יג) משמים. עם שהיא בשמים מביט לראות בארץ מעשה
בני אדם:

משניות מסכת מידות

ד כל הכתלים שהיו שם, היו גבוהים, חוץ מכתל המזרחי, שהפכה השוּרף את הפֶּרֶה עומד בראש הר המִשְׁחָה, ומתפּוֹן וְרוֹאֶה בפתחו של היכל בְּשַׁעַת הַיָּת הָדָם.

ה עֲזֵרַת הַנָּשִׁים הָיְתָה אֶרֶץ מֵאָה וְשָׁלֹשִׁים וְחֲמִשָּׁה, עַל רֹחַב מֵאָה וְשָׁלֹשִׁים וְחֲמִשָּׁה. וְאֶרֶב לְשִׁכּוֹת הָיוּ בְּאֶרֶב מִקְצֵעוֹתֶיהָ, שֶׁל אֶרְבָּעִים אֶרְבָּעִים אָמָה. וְלֹא הָיוּ מְקֻרָּוֹת. וְכַךְ הָיוּ עֲתִידוֹת לְהִיּוֹת, שֶׁנֶּאֱמָר (יחזקאל מו, כא-כב): "וַיֵּצִיאֵנִי אֶל־הַחֲצֵר הַחִיצוֹנָה, וַיַּעֲבִרֵנִי אֶל־אֶרְבַּעַת מִקְצְעֵי הַחֲצֵר, וַהֲנֵה חֲצֵר בְּמִקְצַע הַחֲצֵר, חֲצֵר בְּמִקְצַע הַחֲצֵר, בְּאֶרְבַּעַת מִקְצַעַת הַחֲצֵר חֲצֵרוֹת קְטָרוֹת". וְאֵין "קְטָרוֹת" אֶלָּא שְׂאִינָן מְקֻרָּוֹת. וּמָה הָיוּ מְשֻׁמְשׁוֹת? דְּרוֹמִית מְזֻרְחִית – הִיא הָיְתָה לְשִׁכַּת הַנְּזִירִים, שֶׁשָּׁם הַנְּזִירִין מְבַשְּׁלִין אֶת שְׁלֵמִיָּהּ, וּמְגַלְחִין אֶת שְׁעָרָן, וּמְשַׁלְחִים תַּחַת הַדּוֹד.

פירוש ברטנורא

ד כל הכתלים שהיו שם. בכל בניני הר הבית: היו גבוהים. הרבה, עד שהיו כל הפתחים שבהן נבוכה עשרים אמה, לכד ממה שעל הפתחים: חוץ מכותל מזרחי. הוא התחתון לרגלי הר הבית: שהפכה השוּרף את הפֶּרֶה עומד ברא המִשְׁחָה. הוא הר הזיתים אשר על פני ירושלים מקדם, ופני הכהן למערב ומתכוין ורואה מעל גובה ראש הכותל דרך השערים שלפנים ממנו את פתחו של היכל, כשהוא מזה בדם, כדכתיב (במדבר י"ט) והוא אל נוכח פני אוהל מועד. ואם היה הכותל גבוה, אע"פ שהשערים מכוונים כולם זה כנגד זה, שער הר הבית כנגד שער עזרת נשים, ושער עזרת נשים כנגד שער העזרה גדולה, ושער העזרה גדולה כנגד פתח ההיכל, לא היה יכול לראות את פתח ההיכל דרך הפתחים, לפי שההר הולך ומגביה ועולה עד שקרקע פתח ההיכל גבוה (שתי) [כ"ב אמות] יותר מקרקע רגלי הר הבית, ונמצא שאם קופת ההיכל גבוהה ממשקוף פתח הר הבית [שתי] אמות שהרי לא היה פתח הר הבית גבוה אלא עשרים כדתן לעיל, ונמצא שאין הכהן השורף את הפֶּרֶה יכול לראות חללו של פתח ההיכל דרך אותו פתח: ה אורך. מן המזרח למערב: על רוחב. מן הצפון לדרום: קטורות אלא שאינן מקורות. מלשון והנה עלה קיטור הארץ (בראשית י"ט), כלומר מעלות עשן, לפי שאין להן תקרה: ומשלחים תחת הדוד. לשרפן באש שתחת הדוד כה השלמים, דכתיב (במדבר י') ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים:

משניות מבוארות – קהתי

עֲזֵרַת הַנָּשִׁים – שבצד מזרח של העזרה, הָיְתָה – מרובעת, אֶרֶץ מֵאָה וְשָׁלֹשִׁים וְחֲמִשָּׁה – אמה, עַל רֹחַב מֵאָה וְשָׁלֹשִׁים וְחֲמִשָּׁה – אמה. וְאֶרֶב לְשִׁכּוֹת הָיוּ בְּאֶרֶב מִקְצֵעוֹתֶיהָ – זוויזותיה, שֶׁל אֶרְבָּעִים אֶרְבָּעִים אָמָה – כל אחת מהן היתה מרובעת, ארבעים על ארבעים אמה (תפארת ישראל). ברם, לפי יחזקאל, היתה כל לשכה באורך (ממזרח למערב) של ארבעים אמה, וברוחב (ממזרח לדרום) של שלושים אמה (עין רש"י). וְלֹא הָיוּ מְקֻרָּוֹת – מכוסות בתקרה. וְכַךְ הָיוּ עֲתִידוֹת לְהִיּוֹת – בימות המשיח, שֶׁנֶּאֱמָר – בספר יחזקאל: "וַיֵּצִיאֵנִי אֶל־הַחֲצֵר הַחִיצוֹנָה, וַיַּעֲבִרֵנִי אֶל־אֶרְבַּעַת מִקְצְעֵי הַחֲצֵר, וַהֲנֵה חֲצֵר בְּמִקְצַע הַחֲצֵר, חֲצֵר בְּמִקְצַע הַחֲצֵר, בְּאֶרְבַּעַת מִקְצַעַת הַחֲצֵר חֲצֵרוֹת קְטָרוֹת". וְאֵין "קְטָרוֹת" אֶלָּא שְׂאִינָן מְקֻרָּוֹת – כמו בסורית: ביתא קטירא, בית שאין לו תקרה (ר"ח אלבק); ובמפרשים מבואר, שפירוש "קטורות" הוא מלשון "קיטור", היינו שמעלות עשן כשמבערים בהם אש, לפי שאין להם תקרה (רמב"ם; המאירי; ברטנורא; תפארת ישראל). וּמָה הָיוּ מְשֻׁמְשׁוֹת – ארבע הלשכות הללו? דְּרוֹמִית מְזֻרְחִית – הלשכה שהיתה בזווית דרומית מזרחית (אות י"א בתרשים). הִיא הָיְתָה לְשִׁכַּת הַנְּזִירִים, שֶׁשָּׁם הַנְּזִירִין מְבַשְּׁלִין אֶת שְׁלֵמִיָּהּ – את בשר קרבן השלמים; שכן נזיר מביא במלאת ימי נזירותו שלושה קרבנות: חטאת, עולה ושלמים, וכיון שמן השלמים ניתנת לכהן הזרוע בשלה, היה בשר השלמים טעון ביטול במקום קדוש (המאירי), והיתה מיועדת לכך לשכת הנזירים, וּמְגַלְחִין – הנזירים שם, אֶת שְׁעָרָן – שער ראש נזרם, וּמְשַׁלְחִים תַּחַת הַדּוֹד – ושורפים את שערם באש שתחת דוד השלמים, כמו שנאמר בפרשת הנזיר (במדבר ו, א): "ולקח את שער ראש נזרו ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים"

(עין מדר ו, ח). מְזֻרְחִית צְפוֹנִית – הלשכה שבזווית מזרחית צפונית (אות י"ב בתרשים). הִיא הָיְתָה לְשִׁכַּת הָעֻצִּים, שֶׁשָּׁם הַכֹּהֲנִים בְּעֵלֵי מוֹמִינִין – שאינם ראויים לעבודה, מְתַלְעִין הָעֻצִּים – בודקים את העצים למערכה, ומסלקים את אלה שנמצאו בהם תולעים, והואיל

~ יום ראשון ~

באור משנה ד

כָּל הַכֶּתְלִים שֶׁהָיוּ שָׁם – בכל בניני הר הבית, הָיוּ גְבוּהִים – מאד, הרבה למעלה מגובה השערים, שהוא עשרים אמה, חוץ מכתל המְזֻרְחִי – של הר הבית, שֶׁהִפְכָּה הַשּׁוּרֵף אֶת הַפֶּרֶה – האדומה, עומד בראש הר המִשְׁחָה – למעלה על הר הזיתים, שבמזרחו של המקדש, וּמִתְפּוֹן וְרוֹאֶה בפתחו של היכל – ומתכוון לראות מעל לכותל המזרחי דרך השערים שלפנים ממנו את פתחו של ההיכל, בְּשַׁעַת הַיָּת הָדָם – כשהוא מזה מן הדם של הפֶּרֶה, כמו שנאמר (במדבר י"ט, ד): "והוא אל נוכח פני אהל מועד מדמה", ודרשו חכמים: מלמד שיהא הכהן מתכוון ורואה פתחו של היכל בשעת הזאת הדם (ספרי). פירוש הדברים: מפתן ההיכל היה גבוה מקרקע הר הבית שבמזרח עשרים ושתיים אמה, שכן שטח העזרה היה עולה והולך, וכיון שגובהו של השער "שושן" שבמזרח הר הבית אינו אלא עשרים אמה (כמו ששינוי במשנה הקודמת: "כל הפתחים והשערים שהיו שם גבהם עשרים אמה"). נמצא מפתן ההיכל גבוה מן השער שתי אמות, והכהן השורף את הפֶּרֶה על הר הזיתים, מול השער שבמזרח הר הבית, לא היה יכול לראות את פתח ההיכל דרך השער, אף על פי שכל השערים היו מכוונים זה כנגד זה, אלא צריך היה לכוון ולראות מעל לכותל המזרחי, שמשם יראה חלק מחלל פתח ההיכל דרך שאר השערים. והוא ששינוי במשנתנו, שלא הגביהו את הכותל המזרחי למעלה מעשרים אמה אלא מעט, כדי שיוכל הכהן השורף את הפֶּרֶה בראש הר הזיתים לכוון ולראות מעל לכותל המזרחי את פתחו של ההיכל בשעה שהוא מזה מן הדם.

באור משנה ה

מכאן ואילך מתארת מסכתנו את בניני המקדש ממזרח למערב, והראשון שבהם, לפנים מן החיל, נקרא "עזרת נשים" (ראה בתרשים).

מורחית צפופית – היא היתה לשפת העצים, ששם הפהנים בעלי מומין מתלעין העצים; וכל עץ שנמצא בו תולעת, פסול מעל גבי המזבח. צפופית מערבית – היא היתה לשפת המצדעים. מערבית דרומית – אמר רבי אליעזר בן יעקב: שכחתי מה היתה משמשת. אבא שאול אומר: שם היו נותנין יין ושמן, היא היתה נקראת לשפת בית שמניה. וחלקה היתה בראשונה, והקיפופה בצורה, שהנשים רואות מלמעלה, והאנשים מלמטה, כדי שלא יהו מערבין. וחמש עשרה מעלות עולות מתוכה לעזרת ישראל, בנגד חמש עשרה מעלות שפתהלים, שעליהן הלויים אומרים בשר. לא היו טרסות, אלא מקפות פחצי גרן עגלה.

ו ולשכות היו תחת עזרת ישראל, ופתוחות לעזרת הנשים, ששם הלויים נותנים פגורות, ונבלים, ומצלתיים, וכל כלי שיר. עזרת ישראל ארך מאה ואמה ושלושים וחמש, על רחב אחת עשרה. וכן עזרת כהנים היתה ארך מאה ושלושים וחמש, על רחב אחת עשרה. וראשי פספסין מבדילין בין עזרת ישראל לעזרת הכהנים. רבי אליעזר בן יעקב אומר: מעלה היתה, וגבוהה אמה, והדוכן נתון עליה, ובה שלש מעלות של חצי חצי אמה; נמצאת עזרת הכהנים גבוהה מעזרת ישראל, שתי אמות ומחצה. כל העזרה היתה ארך מאה

פירוש ברטנורא

מתלעין בעצים. מסירין העצים שנמצא בהן תולעת, לפי שהן פסולים למערכה: לשכת מצורעים. ששם המצורעים מובלים בשמיני לטהרתן כשבא להכניס ידו בפנים למתן כהונות ואע"פ שטבל מבשרו: אמר ר' אליעזר בן יעקב שכחתי מה היתה משמשת. מכלל דרישא כולה ר' אליעזר בן יעקב קאמר לה, והכי מוכח בגמרא ביומא דסתם מתניתין דמדות ר' אליעזר בן יעקב הוא: וחלקה היתה בראשונה. פירש רמב"ם, פרוצה, שלא היתה מוקפת מחיצה: בצוצטרה. כמו גזוזטרה קיפו סביב לעזרת נשים, שיהיו הנשים עומדות למעלה על הגזוזטרה ואנשים למטה לראות בשמחת בית השואבה, כדי שלא יבואו לידי קלות ראש: חמש עשרה מעלות. גובה קרקע עזרת ישראל מעזרת נשים: לא היו טרסות. ארוכות ובעלי זווית כדרך כל המעלות, אלא עגולות כחצי גורן עגולה:

ו וראשי פספסין. ראשי קורות בולטים היוצאים מן הכותל להבדיל בין עזרת ישראל לעזרת כהנים: מעלה היתה שם. בעזרת ישראל: וגבוהה אמה. ואורכה כאורך כל העזרה: ודוכן. של לויים בנוי עליה ועשוי כמין אצטבא, וגובה הדוכן אמה וחצי: ובו שלש מעלות של חצי חצי אמה. שעולין בהן לדוכן: כל

משניות מבוארות – קהתי

~ יום שני ~

באור משנה ו

ולשכות היו תחת עזרת ישראל, ופתוחות לעזרת הנשים – שהיתה נמוכה מעזרת ישראל בשבע וחצי אמות, כמו שכבר הזכרנו, ששם הלויים נותנים פגורות, ונבלים, ומצלתיים, וכל כלי שיר – בלשכות הללו (אות ו' ב' בתרשים). היו הלויים שומרים את כלי הגנינה שלהם. עזרת ישראל ארך מאה ואמה ושלושים וחמש – היינו מצפון לדרום, על רחב אחת עשרה – אמה, ממזרח למערב (ראה תרשים אות כ"ב). וכן עזרת כהנים – שאחרי עזרת ישראל, היתה ארך מאה ושלושים וחמש – אמה, מצפון לדרום, על רחב אחת עשרה – אמה, ממזרח למערב. וראשי פספסין – ראשי קורות או אבנים היוצאים מן הכותל, כמו שכבר בארנו לעיל (א, ו); ויש מפרשים: מחיצה של אבני פסיפס, מבדילין בין עזרת ישראל לעזרת הכהנים – שאין ישראלים רשאים להיכנס לעזרת כהנים אלא בשעת הצורך, כגון בשעת סמיכה ותנופה. רבי אליעזר בן יעקב אומר: מעלה היתה, וגבוהה אמה – מעלה שגבוהה אמה היתה בין עזרת ישראל לעזרת כהנים; והדוכן – שעליו הלויים עומדים ואומרים שירה בשעת הקרבן, נתון עליה – על מעלה זו, ובה – ויש גורסים: ובו. היינו בדוכן, שלש מעלות של חצי חצי אמה – והרי שהדוכן היה גבוה אמה וחצי; נמצאת עזרת הכהנים גבוהה מעזרת ישראל, שתי אמות ומחצה – כל זה מדברי רבי אליעזר בן יעקב; והרמב"ם כותב כדבריו (הל' בית הבחירה ה, ג; עיין במפרשים שיש דעות שונות בביאור דברי רבי אליעזר בן יעקב; ועיין חידושי הרש"ם). כל העזרה – מתחילת עזרת ישראל עד לאחורי קודש הקדשים, היתה ארך – ממזרח למערב, מאה ושמונים ושבע – אמה, על רחב – מצפון לדרום, מאה ושלושים וחמש – אמה. והשלש עשרה השפתיות היו שם – שלושה עשר מקומות היו בעזרה שהיו משתחוים כנגדם, כמו

וכל עץ שנמצא בו תולעת, פסול מעל גבי המזבח – מפני שהתולעת דבר מושקץ, ואינו ראוי לשרף על גבי המזבח (המאירי). צפופית מערבית – הלשכה שהיתה בוורת צפופית מערבית (אות ו' בתרשים) היא היתה לשפת המצדעים – ששם היו המצורעים טובלים ביום השמיני לטהרתם, כשבאו להכניס כהונותיהם לתוך עזרת ישראל, למתן דם ושמן (עיין "תוספות יום טוב"; "תפארת ישראל"). מערבית דרומית – הלשכה שהיתה בוורת מערבית דרומית (אות ו' בתרשים). אמר רבי אליעזר בן יעקב: שכחתי מה היתה משמשת – מכאן הוכחה, שרבי אליעזר בן יעקב הוא התנא ששנה מסכתנו, כמו שכבר הזכרנו (לעיל א, ב; עיין רמב"ם; ברטנורא). אבא שאול אומר: שם היו נותנין יין ושמן – יין לנסכים, ושמן למנורה ולמנחות; היא היתה נקראת לשפת בית שמניה – לשכת השמנים. וחלקה היתה – עזרת הנשים, בראשונה – כלומר שבתחילה היו הכתלים של עזרת הנשים חלקים בלא בליטות, והקיפופה בצורה – ולאחר זמן הקיפופה גזוזטרה, שהנשים יהיו ראות – בשמחת בית השואבה, מלמעלה – כשהן עומדות על הגזוזטרה, והאנשים מלמטה – בעזרת הנשים, שבה ערכו את שמחת בית השואבה, כדי שלא יהו מערבין – ויבואו לידי קלות ראש (עיין משנה סוכה ה, ב). יש מפרשים: וחלקה היתה בראשונה – פרוצה היתה, שלא היו לה כתלים, ולאחר זמן הקיפופה מחיצה ועשו בה כמין מעלות לצורך שמחת בית השואבה (רמב"ם; המאירי). וחמש עשרה מעלות עולות מתוכה – מתוך עזרת נשים (אות ט"ו בתרשים). לעזרת ישראל – שהיתה גבוהה מעזרת נשים (ב' 7/2 אמות). בנגד חמש עשרה מעלות שפתהלים – מזמורי "שיר המעלות" הכתובים בתהילים, פרקים ק"ב-קל"ד, שעליהן – על המעלות הללו, הלויים אומרים בשר – היו עומדים ואומרים שירה, בשמחת בית השואבה. לא היו – חמש עשרה המעלות, טרסות – ארוכות וישרות (בצורת מלבנים). כדרך כל המעלות, אלא מקפות – היינו עגולות, פחצי גרן עגלה – ערוכות בצורת חצי עיגול.

וּשְׁמוֹנִים וְשֶׁבַע, עַל רֹחַב מֵאָה וְשָׁלֹשִׁים וְחֲמִשָּׁה. וְשָׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה הַשְּׁתַּחֲוִיּוֹת הָיוּ שָׁם. אָבָא יוֹסִי בֶן חֲנַן אוֹמֵר: בְּגִגַּד שְׁלֹשָׁה עָשָׂר שְׁעָרִים. שְׁעָרִים דְּרוֹמָיִים סְמוּכִים לַמַּעְרָב: שְׁעַר הָעֵלְיוֹן, שְׁעַר הַדֶּלֶק, שְׁעַר הַבְּכוּרוֹת, שְׁעַר הַמִּים. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ שְׁעַר הַמִּים? שָׁבוּ מִכְּנִיסִין צְלוּחִית שֶׁל מִים שֶׁל נֶסֶךְ בְּחָג. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: וְכוּ הַמִּים מִפְּמִים וְעַתִּידִין לְהִיּוֹת יוֹצְאִין, מִתַּחַת מִפְתַּן הַבֵּית. וְלַעֲמֹתָן בְּצִפּוֹן סְמוּכִים לַמַּעְרָב: שְׁעַר יְכִנְיָה, שְׁעַר הַקֶּרֶבֶן, שְׁעַר הַנְּשִׁים, שְׁעַר הַשִּׁיר. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ שְׁעַר יְכִנְיָה? שָׁבוּ יָצְאָ יְכִנְיָה בְּגִלּוּתוֹ. שְׁבַמְזָרַח: שְׁעַר נִיקְנֹר. וְשְׁנֵי פִשְׁפָּשִׁים הָיוּ לוֹ, אֶחָד מִיָּמִינוֹ, וְאֶחָד מִשְׁמָאלוֹ. וְשְׁנַיִם בְּמַעְרָב לֹא הָיָה לָהֶם שֵׁם.

פ ר ק ש ל י ש י

א המזבח היה שלשים ושתים על שלשים ושתים. עלה אמה ואמה וכנס אמה, זה היסוד; נמצא שלשים על שלשים.

פירוש ברטנורא

העזרה. מתחילת עזרת ישראל עד אחת עשרה אמה מקום פנוי שהיה אחורי בית הכפורת: על רוחב. מצפון לדרום: שלשה עשר שערים. כדקא חשיב להו ואילו. והאומר שבעה שערים היו לעזרה נותן טעם לשלשה עשר השתחויות, כנגד שלשה עשר פרצות שפרצו מלכי יון בסורג, כדאמרין לעיל בפרקין. וכולה מתניתין מפורשת בפרק קמא:

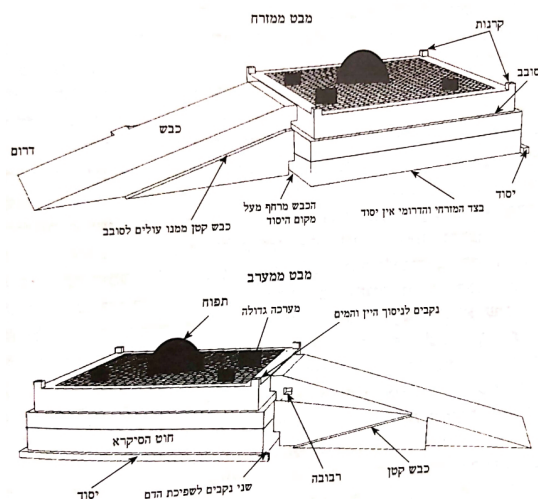
ג א המזבח היה שלשים ושתים אמה על שלשים ושתים אמה. היה מביא דפוס מרובע עשוי מארבע קרשים, כל קרש ארכו שלשים ושתים אמות, ורוחב הקרש אמה, והוא גבוה של הדפוס, וממלאו אבנים וסיד וזפת ועופרת מוחרך והוא נעשה מקשה אחת של שלשים ושתים אמה על שלשים ושתים

משניות מבוארות – קהתי

שלא היו משתמשים בהם אלא מעט, לצאת דרכם אל הרחבה שאחורי המקדש (המאירי).

באור משנה א

שש המשניות הראשונות שבפרקנו עוסקות בתאור המזבח החיצון. וכבר בארנו (בהקדמתנו למשנה זכאים ה, ג), שהמזבח היה מורכב משלושה חלקים, בצורת שלושה ריבועים זה על גב זה. משנתנו מבארת את מבנה המזבח על מידותיו וחלקיו. ולהבנת הדברים הרי ציורו (כפי שעוצב על ידי "מכון המקדש"):

1. היסוד. 2. חוט הסיקרא. 3. הסובב. 4. קירנות המזבח. 5. קרן מערבית דרומית (למעלה) שהיתה משמשת לניסוך המים והיין (משנה זכאים, ו, ב). 6. שני הנקבים בקרן מערבית דרומית, למטה ביסוד, כמין שני חוטמין דקין, שהרמים הנשפכים על יסוד מערבי, ועל יסוד דרומי, יורדין בהן ומתערבין באמת המים שבעזרה, ומשם יוצאים לנחל קדרון (משנה ב בפרקנו). 7. התפוח (ערימת אפר) באמצע המזבח (תמיד ב, ב). 8. הכבש. 10. כבש קטן שעולים בו אל הסובב. 9. כבש קטן שיורדים בו מן הסובב אל היסוד.

שכבר שנינו לעיל (משנה ג). אָבָא יוֹסִי בֶן חֲנַן אוֹמֵר: כְּנֶגֶד שְׁלֹשָׁה עָשָׂר שְׁעָרִים – שבעה היו השתחויות, שכל העובר כנגד כל שער של העזרה היה משתחוה, ומודה על נוי הבנין; אבא יוסי בן חנן חולק על המשנה ושנינו לעיל (א, ד): שבעה שערים היו בעזרה. ולדעת התנא של המשנה הראי היו שלוש עשרה ההשתחויות כנגד שלוש עשרה הפרצות שפרצו מלכי יוון בסורג. כמו שהזכרנו לעיל. שְׁעָרִים דְּרוֹמָיִים סְמוּכִים לַמַּעְרָב – משוכים לצד מערב, והם: שְׁעַר הָעֵלְיוֹן – הוא השער הסמוך למערב (אות ל"ו בתרשים). ונקרא "העליון" על שם שהוא נמצא בגובהו של ההר, שְׁעַר הַדֶּלֶק – שדרכו היו מכניסים עצים למערכה (אות ל"ו בתרשים); שְׁעַר הַבְּכוּרוֹת – שדרכו היו מכניסים את הבכורות, ששחיתן כשרה אף בדרום (אות ל"ה); שְׁעַר הַמִּים – (אות ג' א), כמו שהמשנה מפרשת והולכת. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ שְׁעַר הַמִּים? שָׁבוּ מִכְּנִיסִין צְלוּחִית שֶׁל מִים שֶׁל נֶסֶךְ בְּחָג – הסוכות (כמבואר במשנה סוכה ד, ט). רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: וְכוּ הַמִּים מִפְּמִים וְעַתִּידִין לְהִיּוֹת יוֹצְאִין, מִתַּחַת מִפְתַּן הַבֵּית – כלומר שמשם יצאו המים שניבא עליהם יחזקאל, כמו שכתוב (יחזקאל מ, אב): "וישיבני אל פתח הבית, והנה מים יוצאים מתחת מפתח הבית קדימה... ויוציאני דרך שער צפונה, ויסבני דרך חוץ אל שער החוץ דרך הפונה קדים, והנה מים מופכים מן הכתף הימנית" וגו'. וְלַעֲמֹתָן בְּצִפּוֹן סְמוּכִים לַמַּעְרָב: שְׁעַר יְכִנְיָה – לדעת בעל "תפארת ישראל" הוא שער הניצוץ (אות מ' בתרשים). ולהלן יבואר למה נקרא "שער יכניה": שְׁעַר הַקֶּרֶבֶן – שדרכו היו מכניסים את הקרבנות ששחיתם בצפון (אות מ"א בתרשים). שְׁעַר הַנְּשִׁים – שדרכו היו נכנסות הנשים לסמוך על קרבנן (אות מ"ב בתרשים) ולדעת הסובר, שנשים אינן סומכות, היו נכנסות שם על כל פנים לעמוד על קרבנן, שְׁעַר הַשִּׁיר – שדרכו היו הלויים מכניסים את כלי השיר; ולדעת בעל "תפארת ישראל" הוא שער בית המוקד (אות מ"ג בתרשים). וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ – של השער הראשון הסמוך למערב – שְׁעַר יְכִנְיָה? שָׁבוּ יָצְאָ יְכִנְיָה בְּגִלּוּתוֹ – שנכנס לבית המקדש להשתחוות ויצא דרך שער זה כשהלך לגולה לבבל (מלכים ב כד, טו). שְׁבַמְזָרַח: שְׁעַר נִיקְנֹר – על שם ניקנור שהביא דלתותיו ממצרים, כמו שכבר הזכרנו במקומות אחרים (אות י"ח בתרשים). וְשְׁנֵי פִשְׁפָּשִׁים הָיוּ לוֹ – שני שערים קטנים (אות י"ט בתרשים). אֶחָד מִיָּמִינוֹ, וְאֶחָד מִשְׁמָאלוֹ – ואף הם כלולים במנין שלוש עשר השערים; וְשְׁנַיִם בְּמַעְרָב – ושני שערים היו במערב העזרה (אות ל"ט בתרשים). לֹא הָיָה לָהֶם שֵׁם – מיוחד,

עַלֶּה חֲמִשׁ וְכֵּן אִמָּה, זֶה הַסּוֹכֵב; נִמְצָא עֲשָׂרִים וְשְׁמוֹנֶה עַל עֲשָׂרִים וְשְׁמוֹנֶה. מְקוֹם הַקְּרָנוֹת – אִמָּה מִזֶּה, וְאִמָּה מִזֶּה; נִמְצָא עֲשָׂרִים וְשֵׁשׁ עַל עֲשָׂרִים וְשֵׁשׁ. מְקוֹם הַלּוּךְ רִגְלֵי הַכְּהֻנִּים – אִמָּה מִזֶּה, וְאִמָּה מִזֶּה; נִמְצָא עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע עַל עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע מְקוֹם הַמַּעֲרָכָה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: מִתְחַלְלָה לֹא הָיָה אֵלָּא שְׁמוֹנֶה וְעֲשָׂרִים עַל שְׁמוֹנֶה וְעֲשָׂרִים; כּוֹנֵס וְעוֹלָה בְּמִדָּה זֹאת, עַד שֶׁנִּמְצָא מְקוֹם הַמַּעֲרָכָה עֲשָׂרִים עַל עֲשָׂרִים; וְכִשְׁעָלוּ בְּנֵי הַגּוֹלָה, הוֹסִיפוּ עָלָיו אַרְבַּע אֲמוֹת מִן הַדְּרוֹם, וְאַרְבַּע אֲמוֹת מִן הַמַּעֲרָב, כְּמִין גִּמָּא, שֶׁנֶּאֱמָר (יהוֹקָאֵל מִג, טו): "וְהָאֲרִיאֵל שְׁתֵּים עָשָׂר אֶרֶץ בְּשֵׁתִים עָשָׂר רָחֵב רְבֹעַ". יָכוֹל שֶׁאֵינוּ אֵלָּא שְׁתֵּים עָשָׂר עַל שְׁתֵּים עָשָׂר? כִּשְׁהוּא אֹמֵר (שם): "אֵל אַרְבַּעַת רְבֹעִיו" – מִלְמַד שֶׁמֶן הָאֲמָצַע הוּא מוֹדֵד, שְׁתֵּים עָשָׂר אִמָּה לְכָל רוּחַ. וְחוּט שֶׁל סִקְרָא

פירוש ברטנורא

אמה גבוה אמה. והיו יסוד: עלה אמה וכנס אמה. אחר שעלה היסוד לגובה אמה מביא דפוס אחר שאורך כל קרש שלשים אמה ורוחב הקרש דהיינו גבוהו של דפוס זה חמש אמות, ונתנו על היסוד, וממלאו אבנים וסיד וזפת ועופרת כראשון, ונדבק ביסוד ונעשה מקשה אחת של שלשים אמה על שלשים אמה עומד על היסוד. וה נקרא סוכב. והוא גבוה מן היסוד חמש אמות. והיינו כנס אמה, שהוא מתקצר מן היסוד אמה לכל רוח. וחורו ומביא דפוס שלישי שהוא עשרים ושמונה אמה על עשרים ושמונה אמה, גבוה שלש אמות, ונותנו על הסוכב, וממלאו כראשון, והיו מקום המערכה שהוא ראשו של מוצב. נמצא היסוד בולט ויוצא מן הסוכב אמה לכל צד, והסוכב בולט מן מקום מערכה אמה לכל צד. ואח"כ מביא דפוס אמה על אמה גובה אמה ונותנו על זוית המוצב וממלאו, והוא קרן המוצב. וכן לארבע זוויות: מְקוֹם הַלּוּךְ רִגְלֵי הַכְּהֻנִּים. שלא יהיו הכהנים צריכים לחלץ בין הקרנות, אלא מניחין אמה פניו ממקום הקרנות ולפנים לחלוץ רגלי הכהנים: מִתְחַלְלָה. כימי שלמה: לא היה אלא עשרים ושמונה על עשרים ושמונה. וכונס ועולה של יסוד וסוכב ומקום הקרנות ומקום הלך רגלי הכהנים עד שנשאר מקום המערכה עשרים על עשרים: וְכִשְׁעָלוּ בְּנֵי הַגּוֹלָה וְחוּסִיפוּ ד' אֲמוֹת וכו', נמצא יסודו שלשים ושתים על שלשים ושתים, ומקום מערכתו עשרים וארבע על עשרים וארבע: אַרְבַּע אֲמוֹת מִן הַדְּרוֹם וְאַרְבַּע אֲמוֹת מִן הַמַּעֲרָב. גרסינן, והכי מייתי לה בובחים פרק קרשי קרשים: כְּמִין גִּמָּא. גימל וינית שהוא כמין גוף הפוכה שלנו. והתם מפרש דמשום שיתין דהיינו הנקבים שיוורדין בתן הנסכים, הוסיפו למשוך המוצב לדרום ולמערב. דמעיכרא כימי שלמה, דרשו, מוצב אדמה, אטום כאדמה שלא יתא חלול, וכשהיו מנסכים על גבי המוצב בקרן דרומית מערבית היו הנסכים יורדין מן המוצב לרצפה ושותתים לבור שהיה כרוי שם אצל קרן דרומית מערבית סמוך למוצב, ולא היה בתוך המוצב. וכני הגולה הוסיפו בבנין המוצב עד שהיה אותו בור קלול לתוך המוצב, ופתחו נקבים לראש המוצב כנגדו לירד שם הנסכים. שהם היו אוזניים שתי כאכילה, מה אכילה מתעכלת במוצב, דהיינו הקרבות שנשרפים על גבי מוצב, אף שתייה דהיינו נסכים תבלע במוצב. וקרא מוצב אדמה, דרשי ליה שיהא מחובר באדמה, שלא יבנו על גבי כיפס ולא על גבי מחילות: שֶׁנֶּאֱמָר וְהָאֲרִיאֵל. נקרא הוא ביהוֹקָאֵל (מ"ט) שהיה מתנבא על מרת בית שני ושלעתיד לבא: וְאֲרִיאֵל שְׁתֵּים עָשָׂר. מרת מקום המערכה קאמר שתיים עשרה: אֵל אַרְבַּעַת רְבֹעִיו. מלמד שמאמצעיתו מודד שתיים עשרה אמה לכל רוח, והיינו עשרים

משניות מבוארות – קהתי

ויעש מוצב נחושת עשרים אמה ארוכו ועשרים אמה רחבו. וְכִשְׁעָלוּ בְּנֵי הַגּוֹלָה – מבבל, ובנו את הבית השני, הוֹסִיפוּ עָלָיו – על המוצב, היינו על כל ריבוע וריבוע, אַרְבַּע אֲמוֹת מִן הַדְּרוֹם, וְאַרְבַּע אֲמוֹת מִן הַמַּעֲרָב, כְּמִין גִּמָּא – כצורת אות יוונית גמא (Γ). ונמצא מקום המערכה עשרים וארבע על עשרים וארבע, שֶׁנֶּאֱמָר: "וְהָאֲרִיאֵל" (המוצב). היינו מקום המערכה שְׁתֵּים עָשָׂר אֶרֶץ בְּשֵׁתִים עָשָׂר רָחֵב רְבֹעַ. יָכוֹל – אתה לומר – שֶׁאֵינוּ אֵלָּא שְׁתֵּים עָשָׂר עַל שְׁתֵּים עָשָׂר? כִּשְׁהוּא אֹמֵר – בהמשך הכתוב: "אֵל אַרְבַּעַת רְבֹעִיו", מִלְמַד שֶׁמֶן הָאֲמָצַע הוּא מוֹדֵד, שְׁתֵּים עָשָׂר אִמָּה לְכָל רוּחַ – מכאן שמקום המערכה הוא עשרים וארבע על עשרים וארבע. בגמרא (תבחים טא, ב) מבואר, שמשום השיתין, היינו הבור שיוורדין לתוכו הנסכים, הוסיפו בבית שני על המוצב ארבע אמות מן הדרום וארבע אמות מן המערב, שכן כימי שלמה דרשו: "מוצב אדמה" – אטום כאדמה, שלא יתא חלול, וכשהיו מנסכים על גבי המוצב בקרן דרומית מערבית, היו הנסכים יורדיים מן המוצב לרצפה ושותתים לבור הנקרא "שיתין" שאצל קרן דרומית מערבית סמוך למוצב; וכשבאו בני הגולה, הוסיפו בבנין המוצב, עד שיהא אותו בור תחת המוצב, ועשו נקבים בראש המוצב שדרכם ירדו הנסכים לתוך השיתין שתחת המוצב, שכן דרשו: שתייה כאכילה. מה אכילה במוצב אף שתייה במוצב, כלומר כשם שהקרבות מתעכלים על גבי המוצב, כך הנסכים צריך שייבלעו במקום המוצב. ומה שכתוב: "מוצב אדמה", דרשו, שאין כוונת הכתוב אלא שיהא מחובר באדמה, שלא לבנותו על גבי כיפס ולא על גבי מחילות (ברטנורא: ועיי' "תפארת ישראל"). וְחוּט שֶׁל סִקְרָא – קו אדום, חוֹגְרוֹ בְּאֲמָצַע – היה מקיף את המוצב באמצעו. גובה המוצב היה עשר אמות: אמה אחת היסוד, חמש אמות הסוכב, שלוש אמות החלק העליון, ואמה אחת הקרנות, הרי עשר; ובגובה חמש אמות מהרצפה, וארבע אמות מן היסוד (היינו אמה אחת למטה מהסוכב). היה חוט

הַמְּצוּבָה הָיָה שְׁלִשִּׁים וְשֵׁתִים עַל שְׁלִשִּׁים וְשֵׁתִים – כלומר הריבוע התחתון של המוצב היה שלושים ושתים אמה על שלושים ושתים אמה. עַלֶּה אִמָּה – עלה הריבוע התחתון לגובה אמה, וְכֵּן אִמָּה – וכןנס לפנים אמה מכל צד, ועליו נתון הריבוע השני, זֶה הַיִּסוֹד – אותה הבליטה התחתונה, שהיא גבוהה אמה ורחבה אמה, נקראת "יסוד"; ולחלץ (בסוף משנתנו) יבואר, שבליטת היסוד לא הקיפה את כל צדדי המוצב. נִמְצָא – הריבוע האמצעי, שְׁלִשִּׁים עַל שְׁלִשִּׁים – אמה. עַלֶּה – הריבוע האמצעי, חֲמִשׁ – לגובה חמש אמות, וְכֵּן אִמָּה – וכןנס לפנים אמה מכל צד, ועליו היה נתון הריבוע העליון; זֶה הַסּוֹכֵב – היינו הבליטה השנייה, שהיתה גבוהה חמש אמות ורחבה אמה, נקראת "סוכב" על שם שהקיפה את המוצב כולו; נִמְצָא – הריבוע העליון, שהוא גבי המוצב, עֲשָׂרִים וְשְׁמוֹנֶה עַל עֲשָׂרִים וְשְׁמוֹנֶה – אמה; וגובהה שלוש אמות (עיי' "תוספות יום טוב"). מְקוֹם הַקְּרָנוֹת, אִמָּה מִזֶּה, וְאִמָּה מִזֶּה – בארבע פינותיו של גג המוצב היו ארבע "קרנות המוצב", שכל אחת מהן היתה בת אמה מעוקבת, אמה על אמה בגובה אמה; נִמְצָא – שטח המוצב לפנים מן הקרנות, עֲשָׂרִים וְשֵׁשׁ עַל עֲשָׂרִים וְשֵׁשׁ – אמה. מְקוֹם הַלּוּךְ רִגְלֵי הַכְּהֻנִּים, אִמָּה מִזֶּה, וְאִמָּה מִזֶּה – מסלול הכהנים על המוצב היה ברוחב אמה מכל צד, לפנים מן הקרנות; נִמְצָא – שטח המוצב לפנים ממסלול הכהנים, עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע עַל עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע – אמה, מְקוֹם הַמַּעֲרָכָה – ואותו שטח של עשרים וארבע אמה על עשרים וארבע אמה נשאר לצורך המערכה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: מִתְחַלְלָה – בבית ראשון של שלמה, לֹא הָיָה – הריבוע התחתון, היינו שטח היסוד, אֵלָּא שְׁמוֹנֶה וְעֲשָׂרִים עַל שְׁמוֹנֶה וְעֲשָׂרִים – אמה; והיה כּוֹנֵס וְעוֹלָה בְּמִדָּה זֹאת – אמה ליסוד, אמה לסוכב, אמה למקום הקרנות, ואמה למקום הלך רגלי הכהנים, הרי ארבע אמות לכל צד, עַד שֶׁנִּמְצָא מְקוֹם הַמַּעֲרָכָה עֲשָׂרִים עַל עֲשָׂרִים – אמה, כמו שכתוב (דברי הימים ב ד, א):

חוגרו באמצע, להבדיל בין הדמים העליונים לדמים התחתונים. והיסוד היה מהלך על פני כל הצפון, ועל פני כל המערב, ואוכל בדרום אמה אחת, ובמזרח אמה אחת.
ב ובקרבן מערבית דרומית היו שני נקבים, כמין שני חטמין דקין, שהדמים הנתנין על יסוד מערבי ועל יסוד דרומי – יורדין בהן, ומתערבין באמה, ויוצאין לנחל קדרון.
ג למטה ברצפה באותה הקרן – מקום היה שם אמה על אמה, ומבלא של שיש, ומפעת היתה קבועה בה. שבו יורדין לשית, ומנקין אותו. וכבש היה לדרומו של מזבחה, שלשים ושתיים על רחב שש עשרה, ורחובה היתה לו במערבו, ששם היו נותנים פסולי חטאת העוף.

פירוש ברטנורא

וארבע על עשרים וארבע: וזוהי הסיקרא חוגרו באמצע. חוט אדום היה עשוי סביב למזבח באמצעו לסוף חמש אמות של גובהו, דהיינו אמה אחת למטה מעליונו של סוכב: להבדיל בין דמים העליונים. חטאת בהמה ועולת העוף שרמן נזרק למעלה מחוט הסיקרא: לדמים התחתונים. לכל שאר קרבנות שזריקת דמן למטה מן החוט: ואוכל בדרום אמה אחת ובמזרח אמה אחת. המזבח כולו היה בחלקו של בנימין, חוץ מאמה אחת על פני אורך הדרום ואמה אחת על פני אורך המזרח שהיה תופס מחלקו של יהודה, אלא שלא היתה אמה שבמזרח על פני כל המזרח, שכשמגיע לקרן מזרחית צפונית היתה כלה בתוך אמה לקרן, וכן אכילת האמה הדרומית לא היתה מהלכת על פני כל הדרום, שכשמגיע לקרן דרומית מערבית היתה כלה סמוך לקרן אמה. ונמצאו שלש קרנות המזבח בחלקו של בנימין, וקרן דרומית מזרחית בלבד היתה בחלקו של יהודה. ולפי שכידר יעקב את בנימין זאב יטרף בבקר יאכל עד (בראשית מ"ט) ומתרגמין ובאחשנתי יתבני מקדשא, דבר המקודש לדמים לא יאכל בחלקו של בנימין, לפיכך לא עשו יסוד למזבח בקרן דרומית מזרחית, לפי שלא היתה בחלקו של מורף, ולא היו דמים ניתנים למטה באותו קרן. וכשהיו עושים דפוס מרובע ליסוד למלאותו אבנים וסיד וזפת ועופרת כדאמרן, היו משימים עץ או כל דבר באותו זווית של דרומית מזרחית, כדי שלא תתמלא הוויית החי, ואח"כ שומטין העץ ונשאר אותו קרן פניו בלי יסוד. ומפני זה נקרא החלק האמצעי של מזבח סוכב, לפי שהוא מקיף וסוכב כל הקרנות, משא"כ ביסוד:

ב ובקרבן מערבית דרומית. למטה באמה של יסוד היו שני נקבים: שהדמים הניתנים על יסוד מערבי. כגון שיירי הדם של חטאות הפנימיות, שלאחר כל המתנות היה שופך שיירי הדם על יסוד מערבי: ועל יסוד דרומי. שיירי הדם של חיצונות: יורדין. דרך אותן נקבים, ומתערבים באמת המים שבעזרה, ומשם יוצאין לנחל קדרון. ובעלי גנות היו קונים אותן מן הגוברים לזבל בהן את הקרקע:

ג באותו הקרן. של מערבית דרומית: שבו יורדין לשית. לחלל שתחת המזבח כנגד מקום הנסכים: וכבש היה לדרומו של מזבחה. כמין גשר משופע ועשוי מדרון שבו עולין ויורדין מן המזבח. שלא היה אפשר לעלות לו במעלות משום שנאמר (שמות כ') ולא תעלה במעלות על מזבחי: שלשים ושתיים.

משניות מבוארות – קהתי

~ יום שלישי ~

באור משנה ב

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת בענין תיאור המזבח.

ובקרבן מערבית דרומית – בזווית למטה, על גבי היסוד, היו שני נקבים, כמין שני חטמין דקין – אחד פונה למערב ואחד פונה לדרום, ולתוכם היו שופכים את שיירי הדם, שהדמים הנתנין על יסוד מערבי – שיירי הדם של החטאות הפנימיות הנשפכים על יסוד מערבי, היינו בנקב המערבי, ועל יסוד דרומי – שיירי הדם של שאר הקרבנות הנשפכים על יסוד דרומי, היינו בנקב הדרומי (כמו ששנינו בזבחים ה, אג), יורדין בהן – בנקבים הללו, ומתערבין באמה – באמת המים שבעזרה, ויוצאין לנחל קדרון – ובעלי גינות היו קונים אותם מן הגוברים לזבל בהם גינותיהם (כמו ששנינו יומא ה, א).

באור משנה ג

למטה ברצפה באותה הקרן – מערבית דרומית, מקום היה שם אמה על אמה, ומבלא של שיש – היה מונח על מקום זה (ראה בתרשים המקדש אות מ"ט) וטבעת היתה קבועה בה – בטבלא, כדי להרים את הטבלא, שבו יורדין לשית – לחלל שמתחת ליסוד המזבח, שהדמים שותתים לשם, ומנקין אותו – מהדמים הקרושים, המעכבים את זרימת הדם (תפארת ישורא"ל). וכבש – כמין גשר משופע, היה לדרומו של מזבחה – שבו עולים אל המזבח: שלשים ושתיים על רחב שש עשרה – ארכו של הכבש, מן הרצפה עד לגג המזבח, היה שלושים ושתיים אמה; ורחבו, ממזרח למערב, היה שש עשרה אמה. ורחובה היתה לו במערבו – כמין חלון מרובע היה במערבו של הכבש, אמה על אמה, והיה נקרא "רחובה" (תוספתא זבחים ז, א). ששם היו נותנים פסולי חטאת

הסיקרא (ראה בצידור). להבדיל בין הדמים העליונים – דם חטאת בהמה ועולת העוף הנזרק למעלה מחוט הסיקרא, לדמים התחתונים – לדם שאר הקרבנות הנזרק למטה מחוט הסיקרא. והיסוד היה מהלך על פני כל הצפון, ועל פני כל המערב – בליטת היסוד לא היתה מקיפה את כל צדדי המזבח אלא היתה נמשכת על פני צד צפון (32 אמה). ועל פני צד מערב (32 אמה). ואוכל בדרום אמה אחת, ובמזרח אמה אחת – ממערב היתה בליטת היסוד נכנסת אמה אחת לצד מזרח, וכל שאר צד דרום וצד מזרח היה בליטת היסוד (ואוכל היינו ותופס. שהיה היסוד תופס בדרום אמה אחת בלבד, וכן במזרח. כמו שבארנו: ראה בצידור). יש מפרשים, שכונת המשנה היא, שבליטת היסוד היתה נמשכת אף על פני דרום (31 אמה). ואף על פני מזרח (31 אמה). ורק בקרן דרומית מזרחית חסרה היתה בליטת היסוד, אמה אחת לצד דרום ואמה אחת לצד מזרח, וזהו ששנינו כאן: "ואוכל בדרום אמה אחת ובמזרח אמה אחת", היינו שבקרבן דרומית מזרחית נאכלה אמה מכאן ואמה מכאן, שלא נעשתה שם בליטת היסוד (עיין גמרא ורש"י זבחים נג, ב; ועיין במפרשי המשנה). על כל פנים בקרן דרומית מזרחית לא היתה בליטת היסוד לרברי הכל.

הרמב"ם בפירושו למשנתנו כותב, שלא הזכיר התנא של משנתנו גובה המזבח כולו, לפי שהוא מפורסם, שלא נשתנה; וכן אמרו: המזבח שעשה משה עשר אמות (גובהו), ושעשה שלמה עשר אמות, ושעשו בני הגולה עשר אמות. ומה שכתוב (שמות כז, א): "ושלוש אמות קומות" היינו משפת מערכה (סוכב) ולמעלה (כלומר החלק העליון של המזבח בלבד). וכבר נתבאר, שגבהו עשר אמות: אמה יסוד, וחמש – סוכב, ושלוש – מקום המערכה, ואמה קרנותיו, לפי שכל קרן היא אמה על אמה ברום אמה.

בענין מידת האמה שני במסכת כלים: כל האמות היו בינוניות (של 6 טפחים), חוץ ממזבח הזהב והקרן והסוכב והיסוד (של המזבח החיצוני), כלומר שכל אלה נמדדו באמה של חמישה טפחים (עיין רמב"ם בפירושו למשנתנו. שמדקדק לפי זה במידות המזבח: ועיין תוספות יום טוב).

ד אחד אבני הכבש, ואחד אבני המזבח – מבקעת בית פָּרַם, וחֹפְרִין לְמִטָּה מִהַבְתּוּלָה, וּמְבִיאִים מִשֶּׁם אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת, שְׁלֵא הוֹנֵף עֲלֵיהֶן בְּרוּל; שֶׁהַבְּרוּל פּוֹסֵל בְּנִינְעוּת, וּבִפְגִּימָה לְכָל דָּבָר. נִפְגְּמָה אַחַת מֵהֶן – הִיא פְּסוּלָה, וְכָלן כְּשֵׁרוֹת. וּמְלַבְּנִים אוֹתָן פְּעָמִים בַּשָּׁנָה: אַחַת בַּפֶּסַח, וְאַחַת בַּחֹג; וְהַהִיכָל – פַּעַם אַחַת בַּפֶּסַח. רַבִּי אוֹמֵר: כָּל עֶרֶב שֶׁבַת מְלַבְּנִים אוֹתוֹ בַּמָּפָה, מִפְּנֵי הַדְּמִיּוֹם. לֹא הָיוּ סְדִין אוֹתָן בְּכַפִּים שֶׁל בְּרוּל, שֶׁמָּא יָנַע וַיִּפְסֹל; שֶׁהַבְּרוּל נִבְרָא לְקַצֵּר יָמָיו שֶׁל אָדָם, וְהַמְּזוֹבֵחַ נִבְרָא לְהַאֲרִיךְ יָמָיו שֶׁל אָדָם, אֵינוֹ בְּדִין שִׁינּוּף הַמְקַצֵּר עַל הַמְּאֲרִיךְ. הַמְּבַעֲוֹת הָיוּ לְצַפּוֹנוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ, שֶׁשָּׁה סְדָרִים שֶׁל אֲרָבַע אֲרָבָע. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: אֲרָבָעָה שֶׁל שֵׁשׁ שֵׁשׁ, שֶׁעֲלִיהֶן שׁוֹחֲטִין אֶת הַקֳּדָשִׁים. בֵּית הַמִּטְבָּחִים הָיָה לְצַפּוֹנוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ, וְעָלָיו שְׁמוֹנֶה עֶמּוּדִים נִנְסִין, וְרִבְעִיעִין שֶׁל אֶרֶץ עַל גְּבִיהֶן, וְאַנְקָלִיּוֹת שֶׁל בְּרוּל הָיוּ קְבוּעִין בָּהֶם, וְשִׁלְשָׁה סְדָרִים הָיוּ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, שֶׁבָּהֶם תּוֹלִין וּמִפְּשִׁיטִין, עַל שְׁלֹחָנוֹת שֶׁל שֵׁשׁ שִׁבְיָן הָעֲמוּדִים.

פירוש ברטנורא

ארכו היה נתון מדרום לצפון, ורחבו ממזרח למערב שש עשרה אמה: ורבוּבָה. כמין חלון חלול. ואמה על אמה היה, ובכבש עצמו למערכו היה עומד: רבוּבָה. כמו נבוכה, לשון נבוכ לחות: נותנין פסולי חטאת חנוף. שהיו שם עד שיבואו לידי נותר ואח"כ יצאו לבית השריפה: ד מבקעת בית כרם. היו מביאים אותן: מן הבתולה. קרקע שלא הפרו שם מעולם: והפגומה. פוסלת באבנים: בכל דבר. ואפילו לא נפגמו בברול: ומלבנים אותן. בסיד, פעמים בשנה: רבי אומר בו. לא פליג אתנא קמא, אלא מוסיף לומר דבכל ערב שבת היו מקנחים אותן במפה מפני הדמים: לא היו סדין אותו בכפיים. אמלתייה דתנא קמא מוהר, כשהיו מלבנים אותן בסיד פעמים בשנה, לא היו סדין אותן בכפות של בנאים שרגלים לסוד בו: והטבעות היו בצפוננו של מזבח. לפי שלא היו כופתים את התמיד כדתנן במסכת תמיד, התקין יוחנן בהן גדול עשרים וארבע טבעות לעשרים וארבעה משמרות כהונה, והיו קבועות ברצפה עשויות כמין קשת שהיו מכניסים בהן צואר בהמה בשעת שחיטה ונועצים ראש הטבעת בארץ. והיו לצפוננו של מזבח, לפי שקדש קדשים שחיטתן בצפון: שמונה עמודים ננסים. עמודים של אבן נמוכין: ורביעין של ארץ. חתיכות מרובעות של ארץ היו על העמודים: ואונקליות. כעין מולות אנציו"ש בלע"ז: היו קבועין, באותן רביעין של ארץ, ותולין בהן הבהמה: ושלשה סדרים. של אונקליות זו למעלה מזו היו בכל

משניות מבוארות – קהתי

עֶרֶב שֶׁבַת מְלַבְּנִים אוֹתוֹ – היו מקנחים את המזבח, בַּמָּפָה – במטפחת, מִפְּנֵי הַדְּמִיּוֹם – כדי לנקות מן הדמים. לֹא הָיוּ סְדִין אוֹתָן – פסקה זו חוזרת לדברי תנא קמא, שלא היו סדים את המזבח והכבש, בְּכַפִּים שֶׁל בְּרוּל – בכף הסיירים העשוי מברול (יש גורסים: בכפיים של ברז, ויש גורסים: בכפות). שֶׁמָּא יָנַע – הברול באבני המזבח, מבלי שתהא בו חציצת הסייד, וַיִּפְסֹל – אותן; ויש מפרשים, שנגיעת הברול באבן מן המזבח פוסלת את כל המזבח (ביאורי הגר"א). ולמה הברול פוסל בנגיעה? שֶׁהַבְּרוּל נִבְרָא לְקַצֵּר יָמָיו שֶׁל אָדָם – שעושים ממנו כלי מלחמה והשחתה המקצרים ימיו של אדם, וְהַמְּזוֹבֵחַ נִבְרָא לְהַאֲרִיךְ יָמָיו שֶׁל אָדָם – שאדם מביא עליו קרבן ומתכפר על חטאו וזוכה לברכת ה' ולאריכות ימים, אֵינוֹ בְּדִין שִׁינּוּף הַמְקַצֵּר עַל הַמְּאֲרִיךְ – יש מפרשים שהוא הדין להיכל ולעזרות שנגיעת הברול פוסלת בהם (הראב"ד: "תפארת ישראל"; ועיין "כסף משנה" על הרמב"ם הל' בית הבחירה א, סז § שחולק על כך).

באור משנה ה

וְטַבְעוֹת הָיוּ לְצַפּוֹנוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ – קבועות ברצפה מצד צפון של המזבח, שֶׁשָּׁה סְדָרִים שֶׁל אֲרָבַע אֲרָבַע – שש מערכות, שבכל אחת מהן ארבע טבעות, היינו עשרים וארבע טבעות, טבעת לכל משמר, (ראה תרשים אות מ"ו). וְיֵשׁ אוֹמְרִים: אֲרָבָעָה – סדרים, שֶׁל שֵׁשׁ שֵׁשׁ – טבעות בכל סדר, שֶׁעֲלִיהֶן שׁוֹחֲטִין אֶת הַקֳּדָשִׁים – שמכניסים בהן את צואר הבהמה (ולפי הרמב"ם: רגלי הבהמה). שתהא נוחה לשחיטה. בֵּית הַמִּטְבָּחִים הָיָה לְצַפּוֹנוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ – היינו בצד צפון של העזרה, וְעָלָיו – על מקום בית המטבחים, שְׁמוֹנֶה עֶמּוּדִים – של אבן, נִנְסִין – נמוכים (אות מ"ד בתרשים). וְרִבְעִיעִין שֶׁל אֶרֶץ עַל גְּבִיהֶן – ריבועים של ארץ היו מונחים על גבי העמודים, וְאַנְקָלִיּוֹת שֶׁל בְּרוּל – וויס, שראשיהם כפופים, הָיוּ קְבוּעִין בָּהֶם – באותם הריבועים שעל גבי העמודים, וְשִׁלְשָׁה סְדָרִים – של אונקליות, הָיוּ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד – מן הרביעין, שֶׁבָּהֶם – באונקליות, תּוֹלִין – את הקרבן, וּמִפְּשִׁיטִין – את עורו, עַל שְׁלֹחָנוֹת שֶׁל שֵׁשׁ שִׁבְיָן הָעֲמוּדִים – שהיו מניחים את הבהמה

הָעוֹף – שיהיו שם עד שיבואו לידי נותר, ואחר כך יצאו לבית השריפה.

~ יום רביעי ~

באור משנה ד

אֶחָד אֲבָנֵי הַכֶּבֶשׂ – בין אבני הכבש, שעולים בו למזבח, וְאֶחָד אֲבָנֵי הַמְּזוֹבֵחַ – ובין אבני המזבח, מִבְּקַעַת בֵּית פָּרַם – היו מביאים אותן; והוא מקום הסמוך לירושלים. במפרשים מבואר, לפי שהאבנים במקום ההוא היו חלקות (המאירי: "תפארת ישראל"). וְחֹפְרִין לְמִטָּה מִהַבְתּוּלָה – מן הקרקע הבתולה, שעדיין לא חפרו בה מעולם, וּמְבִיאִים מִשֶּׁם אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת, שְׁלֵא הוֹנֵף עֲלֵיהֶן בְּרוּל – כלומר שלא נגע בהן ברול, כמו שנאמר (דברים כז, טו): "ובנית שם מזבח לה' אלהיך, מזבח אבנים, לא תניף עליהם ברוּל. אבנים שלמות תבנה את מזבח ה' אלהיך", שֶׁהַבְּרוּל פּוֹסֵל בְּנִינְעוּת – אבנים שנגע בהן ברוּל פסולות הן למזבח, שנאמר (שמות כ, כב): ואם מזבח אבנים תעשה לי לא תבנה אתהן גזית (לשון גזיזה, שפוסלן ומכתתן בברול – רש"י), כי חרבך הנפת עליה ותחלליה" (ולפלא מה שכותב הרמב"ם בהל' בית הבחירה א, יג: "המזבח אין עושים אותו אלא בנין אבנים גזית". ואמנם דעת רבים היא, שזו טעות סופר, ויש למחוק תיבת "גזית". עיין מהדורה חדשה מצולמת מדפוס רומי ר"מ בהוצאת מוסד הרב קוק תשס"ו). וּבִפְגִּימָה לְכָל דָּבָר – ויש גורסים: והפגומה בכל דבר (הערוך: המאירי: הרא"ש). כלומר הפגומה פוסלת באבנים בכל דבר שנעשית הפגומה, אפילו שלא בברול (עיין "תפארת ישראל", שמבואר שם לפי הנוסח שלפנינו). נִפְגְּמָה אַחַת מֵהֶן – אחת מן האבנים שבמזבח הבנוי, הִיא פְּסוּלָה – אותה האבן הפגומה פסולה, וְכָלן כְּשֵׁרוֹת – ושאר אבני המזבח כשירות; ומחליפים את הפגומה באבן שלמה. וּמְלַבְּנִים אוֹתָן – סדים אותם בסיד, פְּעָמִים בַּשָּׁנָה: אַחַת בַּפֶּסַח, וְאַחַת בַּחֹג – פעם אחת קודם הפסח ופעם אחת קודם חג הסוכות; וְהַהִיכָל – היינו כל בנין המקדש (יתוספות יום טוב: עיין להלן ד, ו), פַּעַם אַחַת בַּפֶּסַח – היו מלבנים אותו פעם אחת בשנה, קודם הפסח. רַבִּי אוֹמֵר: כָּל

ו הפיזור היה בין האולם ולמזבח, ומשוער כלפי הדרום. בין האולם ולמזבח שתיים ועשרים אמה; ושתיים עשרה מעלות היו שם, רום מעלה חצי אמה, ושלחה אמה; אמה, אמה, אמה, ורובד שלש, ואמה, אמה, ורובד שלש; והעליונה – אמה, אמה, ורובד ארבע; רבי יהודה אומר: העליונה – אמה, אמה, ורובד חמש.

ז פתחו של אולם גבהו ארבעים אמה, ורחבו עשרים אמה. וחמש מלתראות של מילת היו על גביו. התחתונה עורפת על הפתח אמה מזה, ואמה מזה. שלמעלה ממנה עורפת עליה אמה מזה, ואמה מזה; נמצאת העליונה שלשים אמה. ונדבך של אבנים היה בין כל אחת ואחת.

פירוש ברטנורא

החיתכת עץ, לתלות בהמה גדולה או קמנה: על שלחנות של שיש. שעליהן מדיחין הקרבים, לפי שהשיש מקר ומצנן ושומר הבשר שלא יסריח: ו הכי גרסינן, רום מעלה חצי אמה ושלחה אמה, אמה אמה ורובד שלש, אמה אמה ורובד ארבע. ר' יהודה אומר העליונה אמה אמה ורובד חמש. כך כתב רבי ברוך שמצא בנוסחאות ישנות מדויקות. והכי פירושה, רום, גובה המעלה, חצי אמה. כמו שהיו כולן; ושלחה. דהיינו משך רוחב המעלה, שזהו מדרך הרגל, היה אמה. ומעלה שניה ושלישית, כל אחת היה שלחה אמה, והיינו אמה אמה דקתני: ורובד שלש. מעלה רביעית היה רחבה שלש אמות. ורובד דקתני, היינו שורה של רצפה, כמו מוקף רובדים של אבן, על הרובד הרביעי שבעורה. לפי שהרצפה היתה רחבה בלא מעלה, ומשום הכי לא אמר שלחה שלש, אלא רובד שלש, כלומר שורת הרצפה: ואמה אמה. כלומר מעלה חמישית וששית, כל אחת היה שלחה אמה: ורובד שלש. ומעלה שביעית היה רחבה שלש אמות: העליונה אמה אמה ורובד ארבע. פירוש, המעלה העליונה שהיא המעלה של שתיים עשרה לאחר ארבע מעלות שהיה לכל אחת אמה, המעלה העליונה היתה רחבה ארבע אמות עד האולם. נמצאו כל המעלות תשע עשרה אמות מן הראשונה עד האולם. ושלש אמות רוחב של רצפה חלקה היתה מן המזבח עד תחילת המעלות, הרי עשרים ושתיים אמות בין האולם למזבח: ר' יהודה אומר העליונה רובד חמש. עד האולם. דסבר לסוף שתי אמות של מזבח מתחילת המעלות:

ז חמש אמלתראות. קורות מצוירות ומבוירות: של מילת. של אילן שגדלים בו עציצים שקרוין מילין. כדאמרין בגיטין (דף י"ט) חיישין שמה במי מילין כתבו: התחתונה. הקורה התחתונה מושכבת על משקוף הפתח לרחבו של פתח שהוא רחב עשרים אמה, והקורה עורפת על הפתח אמה מזה ואמה מזה, נמצא ארכה עשרים ושתיים. וקורה שניה שלמעלה הימנה עורפת על הראשונה אמה מזה ואמה מזה, נמצא ארכה עשרים וארבעה. והשלישית עשרים ושש, והרביעית עשרים ושמונה, וחמישית שלשים: ונדבך. שורה. כמו נדבכים די אבן גלל (עירא ו'): בין כל אחת ואחת. חמש קורות אלו לא היו נוגעות זו בזו, אלא שורה של בנין של אבנים היתה בין זו לזו:

משניות מבוארות – קהתי

סדרים של שתי מעלות ורובד: רוחב כל מעלה אמה אחת; ורוחב שלוש הרובדים הראשונים של שלוש שלוש אמות, ורוחב הרובד העליון של ארבע או חמש אמות. ואף על פי שהמשנה אינה מונה אלא שני סדרים של "אמה אמה ורובד שלוש" מלבד הסדר העליון, מכל מקום כוונתה היא שהיו שלוש סדרים כאלה, שכן דרך המשנה להזכיר פעמיים דבר החוזר כמה פעמים.

ברם, הרב מברטנורא מפרש, שלא היו בין הכל אלא שלוש סדרים, דהיינו הסדר הראשון שלוש מעלות בנות אמה אחת רוחב, ורובד של שלוש אמות; הסדר השני היה של שתי מעלות בנות אמה אחת, ורובד של שלוש אמות; והסדר השלישי היה של ארבע מעלות בנות אמה אחת, והרובד העליון של ארבע או חמש אמות.

באור משנה ז

פתחו של אולם גבהו ארבעים אמה, ורחבו עשרים אמה – וכבר שנינו (לעיל ב, ג), ששונה היה פתח האולם מכל שאר הפתחים שבמקדש, שכן כל שאר הפתחים היה גבהם עשרים אמה ורחבם עשר אמות; ועוד, שכל שאר הפתחים היו להן דלתות, ולפתח האולם לא היו דלתות כי אם פרוכת, וחמש מלתראות – קורות מצוירות, של מילת – ויש גורסים: מילה, היינו מין עץ ממשפחת הזיתים (Ash באנגלית), היו על גביו – על גבי הפתח, התחתונה – הקורה התחתונה המונחת על רוחב הפתח, עורפת על הפתח אמה מזה, ואמה מזה – נמצא ארכה עשרים ושתיים אמות. שלמעלה ממנה – הקורה שלמעלה מן התחתונה, עורפת עליה אמה מזה, ואמה מזה – נמצא ארכה עשרים וארבע אמות; וכן השאר כל אחת ארוכה מחברתה בשתי אמות. נמצאת העליונה שלשים אמה – שכן השלישית ארכה עשרים ושש, הרביעית עשרים ושמונה, והחמישית, שהיא העליונה, ארכה שלשים אמה. ונדבך של אבנים – שורה של אבנים מרובעות, היה בין כל אחת ואחת – בין כל קורה לקורה.

על השולחנות, כדי שלא תהא נגרת על הארץ. (עיי' באורנו למשנה תמיד ג, ה).

~ יום חמישי ~

באור משנה ו

הבנין שלפני החיכל נקרא אולם. משנתנו באה לתאר מה היה בחלק העזרה שבין האולם ולמזבח.

הפיזור היה בין האולם ולמזבח, ומשוער כלפי הדרום – כלומר שלא היה בין האולם ולמזבח ממש, אלא משוך לצד הכותל הדרומי של העזרה (אות נ"ב בתרשים). בין האולם ולמזבח שתיים ועשרים אמה; ושתיים עשרה מעלות היו שם – שבהן היו עולים לאולם (אות נ"ג בתרשים). רום מעלה חצי אמה – כל מעלה היתה גבוהה חצי אמה, ושלחה אמה – ורוחבה אמה; אמה, אמה, ורובד שלש, ואמה, אמה, ורובד שלש – מעלה ראשונה ושניה היתה כל אחת רחבה אמה, ואחריהן היתה מעלה הנקראת "רובד", היינו שורה של אבני רצפה, שרוחבה שלוש אמות, ואחרי הרובד שוב שתי מעלות, ואחריהן רובד של שלוש אמות, ושוב שתי מעלות ורובד, הרי שלוש סדרים הכוללים שש מעלות ושלושה רובדים ובין כולם חמש עשרה אמה, והמעלה העליונה, היינו הסדר העליון, אמה, אמה, ורובד ארבע – שתי מעלות שכל אחת רחבה אמה, והרובד העליון הסמוך לאולם ורוחבו ארבע אמות; נמצא שש אמות בסדר העליון, ובכל הסדרים היו עשרים ואחת אמה, ואמה אחת היתה בין המזבח לבין המעלה הראשונה, הרי עשרים ושתיים אמה בין האולם למזבח. רבי יהודה אומר: העליונה אמה, אמה, ורובד חמש – רבי יהודה סובר, שלא היה ריווח אמה בין המזבח לבין המעלה הראשונה, אלא הרובד העליון היה רחב חמש אמות.

בארנו ענין המעלות לפי פירוש הגר"א ו"תפארת ישראל", שהיו ארבעה

ח וכלונסות של ארו היו קבועין מפתלו של היכל לכתלו של אולם, כדי שלא יבעטו. ושרשרות של זהב היו קבועות בתקרת האולם, שבהן פרחי כהנה עולין, ורואין את העטרת, שנאמר (זכריה ו, יד): "והעטרת תהיה לחלם ולטוביה ולירעה ולחן בן צפניה, לזכרון בהיכל ה'". גפן של זהב היתה עומדת על פתחו של היכל, ומדלה על גבי כלונסות. כל מי שהוא מתנדב עלה, או גרגיר, או אשכול – מביא ותולה בה. אמר רבי אלעזר ברבי צדוק: מעשה היה, ונמנו עליה שלש מאות כהנים.

פרק רביעי

א פתחו של היכל גבהו עשרים אמה, ורחבו עשר אמות. וארבע דלתות היו לו: שתיים בפנים, ושתיים בחוץ, שנאמר (יחזקאל מא, כג): "ושתיים דלתות להיכל ולקדש". החיצונות נפתחות לתוך הפתח, לכסות עביו של פתח, והפנימיות נפתחות לתוך הבית, לכסות אחר הדלתות; שכל הבית טוח בזהב, חוץ מאחר הדלתות. רבי יהודה

פירוש ברטנורא

ח **שלא יבעטו**. שלא יטו הכתלים ליפול מחמת גובהן, והיו הכלונסות הללו הנמשכים מכותל זה לכותל זה סומכים שני הכתלים שלא יפלו: ורואין את העטרת. שבכלונות של היכל: כל מי שהוא מתנדב, וזה להיכל ורוצה שהחוב עצמו שהתנדב יתנונו בהיכל לפי שחיה כולו מצופה זהב, היה עושה מאותו זהב שמתנדב כדמות גרגיר או עלה או אשכול ותולה בה: ונמנו עליה שלש מאות כהנים. מכבוד הזהב מרובה שהיה בה, הוצרכו שלש מאות כהנים לטלטלה ולפנותה ממקום למקום. וזה אחד מן המקומות שדברו כחכמים לשון הבאי, דלאו דוקא שלש מאות כהנים, ולא נתכוין ר' אלעזר ברבי צדוק אלא להודיע שחוב הרבה התנדבו שם:

ד **א פתחו של היכל**. שתיים בפנים. בעובי הכותל שכלפי פנים: ושתיים בחוץ. בעוביו שכלפי החוץ. שעוביו של כותל ההיכל היה שש אמות, ולסוף אמה חיצונה של עובי הכותל היו הדלתות החיצונות אחד לימין הפתח ואחד לשמאלו, כל דלת מהן רחבה חמש אמות, וכשהיו נעולות היו נוגעות זו בזו וסותמות ורחב חלל הפתח שרחבו עשר אמות, וכשהיו נפתחות לצד פנים מכסות חמש אמות של עובי הכותל. ושתיים דלתות אחרות כדמות אלו היו קבועות בסוף עובי הכותל לצד פנים, וכשהיו נפתחות מכסות חמש אמות מפה וחמש אמות מפה מרוחב כותל ההיכל בפנים, ושם לא היה הכותל טוח

משניות מברארות – קהתי

שתיים בפנים – שתי דלתות היו בעוביו של כותל ההיכל (שהוא אורכו של הפתח) בפנים לצד ההיכל, אחת בימינו של הפתח ואחת בשמאלו, **ושתיים בחוץ** – ושתי דלתות היו בעובי הכותל, בחוץ לצד האולם, **שנאמר** – בספר יחזקאל: "**ושתיים דלתות להיכל ולקדש**" – "להיכל" היינו כלפי חוץ, "ולקדש" היינו כלפי פנים (הר"ש: "תפארת ישראל"); ויש מפרשים, שעיקר הראיה הוא מן הפסוק שלאחריו (המובא להלן במשנתנו): "ושתיים דלתות לדלתות", שמכאן למדים, שהיו שני זוגות דלתות לפתח ההיכל (רש"י על הפסוק). **החיצונות** – שתי הדלתות החיצונות, **נפתחות לתוך הפתח** – לתוך חלל הפתח, **לכסות עביו של פתח** – שעובי של כותל היכל היה שש אמות, ולסוף האמה החיצונה של עובי הכותל היו שתי הדלתות החיצונות אחת בימין הפתח ואחת בשמאלו, כל דלת רחבה חמש אמות, וכשהיו נעולות היו נוגעות הדלתות זו בזו וסותמות את חלל הפתח שהיה רחבו עשר אמות, וכשהיו נפתחות לצד פנים היו מכסות את חמש האמות של עובי הכותל, ונשתתרה בכותל לצד חוץ אמה מכאן ואמה מכאן למזוזות של שתי הדלתות; **והפנימיות** – ושתי הדלתות הפנימיות שהן כמדות החיצונות, **נפתחות לתוך הבית** – לתוך ההיכל, **לכסות אחר הדלתות** – שהדלתות הללו היו קבועות בסוף עובי הכותל לצד פנים, וכשהיו נפתחות היו מכסות את הכותל מאחוריהן, חמש אמות בכותל ההיכל מכאן וחמש אמות מכאן, שכן רוחב ההיכל עשרים אמה, ורוחב הפתח עשר, והרי שנשתתרו חמש אמות בכותל לצד צפון וחמש לצד דרום, המכוסות על ידי הדלתות הפנימיות; **שכל הבית** – ההיכל וקודש הקדשים, **טוח בזהב** – היו כתליו מצופים זהב, **חוץ מאחר הדלתות** – חוץ מן הכותל שמאחורי הדלתות הפתוחות, לפי שהדלתות שהיו של זהב, כיסו אותו ולא היה נראה. **רבי יהודה אומר**: **בתוך הפתח היו עומדות** – הדלתות שבפנים והדלתות שבחוץ, כלומר שאף הדלתות שבפנים לא היו נפתחות לתוך הבית אלא לתוך הפתח, לכסות עוביו של פתח, **ובכמין אצטרמיטה היו** – הדלתות היו כדבר המסתובב ונכפל באמצעו, שכל דלת היתה מורכבת משני לוחות מחוברים על ידי חוליות, וכשהיו הדלתות נפתחות, היו נכפפות,

~ יום שישי ~

באור משנה ח

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת והיא מוסיפה לתאר את האולם.

וכלונסות – קורות – **של ארו היו קבועין מפתלו של היכל לכתלו של אולם** – ששימשו לו משען, **כדי שלא יבעט** – שלא יטה הכותל ליפול מרוב גובהו. **ושרשרות של זהב היו קבועות בתקרת האולם** – השתלשלו וירדו לתוך האולם, **שבהן פרחי כהנה** – צעירי הכהנים – **עולין, ורואין את העטרת** – כעין כיפות מוזהבות (תוספות בשם הגאונים גיטין ז, א), או עטרות ממש, שבכלונות של ההיכל, **שנאמר** – בספר זכריה: "**והעטרת תהיה לחלם ולטוביה ולירעה ולחן בן צפניה, לזכרון בהיכל ה'**" – שהם נדבו אותן, **גפן של זהב היתה עומדת** – באולם – **על פתחו של היכל, ומדלה על גבי כלונסות** – מורמת ומשוכה על גבי מוטות; ומפרש הרמב"ם, שעשו צורת גפן כדי להתברך כגפן, וכנסת ישראל נמשלה לגפן. **כל מי שהוא מתנדב עלה, או גרגיר, או אשכול** – כל מי שהיה מתנדב זהב בצורת עלה או גרגיר או אשכול, **מביא ותולה בה** – באותה גפן, על ידי כהן. **אמר רבי אלעזר ברבי צדוק: מעשה היה, ונמנו עליה שלש מאות כהנים** – מפני כובד הזהב שבה היו צריכים לשלוש מאות כהנים כדי לטלטלה ולפנותה ממקום למקום. בגמרא (חולין צ, ב) מבורר, שמספר זה לא נאמר אלא דרך גזומה, והכוונה היא, שזהב הרבה נתנדבו בה, עד שמחמת כובדה הוצרכו הרבה כהנים לטלטלה כדי לפנותה ממקומה.

באור משנה א

פרק זה עוסק בתיאור ההיכל, היינו החלק הפנימי שבבית המקדש, שהיה בין האולם לקודש הקדשים.

פתחו של היכל – שנכנסים דרכו מן האולם אל ההיכל, **גבהו עשרים אמה, ורחבו עשר אמות** – מחצית המידות של פתח האולם, **וארבע דלתות היו לו** – לפתח ההיכל, לשם צניעות:

אומר: בתוך הפתח היו עומדות וכמין אצטרמיטה היו ונקפלות לאחוריהן, אלו שתי אמות ומחצה ואילו שתי אמות ומחצה, חצי אמה מזוהה מכאן, וחצי אמה מזוהה מכאן, שנאמר (שם שם, כד): "ושתיים דלתות לדלתות, שתיים מוסבות דלתות, שתיים לדלת אחת, ושתי דלתות לאחרת".

ב ושני פשפשיין היו לו לשער הגדול: אחד בצפון, ואחד בדרום. שבדרום לא נכנס בו אדם מעולם, ועליו הוא מפרש על ידי יחזקאל, שנאמר (יחזקאל מר, ב): "ויאמר אלי ה', השער הזה סגור יהיה לא יפתח, ואיש לא יבא בו, כי ה' אלהי ישראל בא בו והיה סגור". נטל את המפתח ופתח את הפשפש, ונכנס להתא, ומהתא להיכל. רבי יהודה אומר: בתוך עביו של כותל היה מהלך, עד שנמצא עומד בין שני השערים, ופתח את החיצונות מבפנים, ואת הפנימיות מבחוץ.

ג ושלשים ושמנה תאים היו שם: חמשה עשר בצפון, חמשה עשר בדרום, ושמנה במערב. שבצפון ושבדרום

פירוש ברטנורא

בובה כמו שאר הבית, לפי שלא היה נראה: אצטרמיטה. לוחות של פרקים מחוברות על ידי חליות, והן נפתחות, וכשרוצה נכפפות ונכפלות זו על זו. כך היו כל הדלתות הללו בין שלפנים בין שלחוץ מחוברות על ידי חליות, ולסוף חצי אמה של עובי הכותל היו קבועות, בין הדלתות שבפנים בין אותן שבחוץ, וחמש אמות של עובי הכותל מפסיקות בין הדלתות החיצונות לדלתות הפנימיות. וכל דלת היה של חמש אמות מחובר משתי לוחות, כל לוח שתי אמות ומחצה, וכשנפתח הדלת החיצון לצד פנים היה חציו נכפף ונכפל זה על זה, ומכסה מעובי הכותל אמתים וחצי, וכן הדלת הקבוע בפנים כשנפתח לצד חוץ היה אף הוא נכפף ונכפל ומכסה האמתים וחצי שנשארו מעובי הכותל: שנאמר ושתים דלתות לדלתות שתיים. אלמא כל דלת ודלת היתה חלוקה לשתיים:

ב ושני פשפשיין. שני פתחים קטנים, אחד מימין שער הגדול של היכל ואחד משמאלו, רחוקים קצת מן השער. אותו שבדרום כתיב סגור יהיה לא יפתח, בשל עתיד, ומסתמא כך היה בבית עולמים: ופתח את הפשפש ונכנס משם לתא. והיא לשכה אחת הפתוחה להיכל. ומן התא נכנס להיכל, והולך בחלל ההיכל עד השער הגדול שבסוף עובי הכותל מבפנים, ופותחו ובא לו אל שער השני שבסוף עובי הכותל מבחוץ ועומד בפנים ופותחו: רבי יהודה אומר בתוך עוביו של כותל היה מהלך. קסבר דמן התא לא היה נכנס להיכל, אלא מן התא היה מהלך בתוך עוביו של כותל עד שנמצא עומד בין שני השערים, ופותח את דלתות של שער החיצון מבפנים, ודלתות של שער הפנימי מבחוץ:

ג תאים. לשכות: חמשה עשר בצפון. לקמן בפרקין כי חשיב מצפון לדרום שבעים אמה, קא תני כותל המסיבה חמש, והמסיבה שלש, כותל התא חמש, והתא שש, וכותל ההיכל שש. וכנגדן קחשיב בדרום. ולאו למימרא דעובי כותל המסיבה ועובי כותל התא ועובי כותל ההיכל שלצד צפון היה כך, אלא עובי הכותל עם החלל שבינו ובין הכותל השני הוא מונה, ובחמש של כותל המסיבה ושלש של מסיבה וחמש של כותל התא ושש של התא ושש של

משניות מבוארות – קהתי

הפשפש שבצד דרום, לא נכנס בו אדם מעולם, ועליו הוא מפרש על ידי יחזקאל – ועל הפשפש שבדרום נאמר על ידי הנביא יחזקאל, שלא נכנס בו אדם, שנאמר: "ויאמר אלי ה', השער הזה סגור יהיה לא יפתח, ואיש לא יבא בו, כי ה' אלהי ישראל בא בו והיה סגור" – כלומר שהיה השער הזה סגור כדי להורות, שאין כל השערים אלא לצורך בני אדם להיכנס בהם, אבל הקב"ה אינו צריך לשער, שאף על פי שהשער סגור, השכינה נכנסת דרך שם (תפארת ישראל). נטל את המפתח – מי שבא לפתוח את דלתות ההיכל, ופתח את הפשפש – הצפוני, ונכנס לתא – ללשכה שבצד השער, ומהתא להיכל – מן התא נכנס להיכל, והיה הולך בהיכל עד שהוא מגיע לשער ופותחו מבפנים (כמו ששנינו במסכת תמיד ג, ז). רבי יהודה אומר: בתוך עביו של כותל היה מהלך – מן התא לא נכנס אל ההיכל, אלא לחלל שבמצע הכותל המזרחי של ההיכל, שהיה בצד שמאל של הנכנס לתא זה, והיה הולך שם, עד שנמצא עומד בין שני השערים – של ההיכל, ופתח את החיצונות מבפנים – את הדלתות החיצונות פתח מבפנים, ואת הפנימיות – הדלתות הפנימיות, מבחוץ – פתח מבחוץ להיכל, שהחלל שבין הדלתות הפנימיות והחיצונות הוא פנימי לדלתות החיצונות וחיצון לדלתות הפנימיות, ובאותו חלל היה פותח את הדלתות הפנימיות והחיצונות.

באור משנה ג

ושלשים ושמנה תאים – לשכות, היו שם – סביב לכתלי ההיכל ולקודש הקדשים, מבחוץ: חמשה עשר בצפון, חמשה עשר בדרום, ושמנה במערב – כמו שהמשנה מפרשת והולכת. שבצפון ושבדרום – התאים שבצפון ההיכל ושבדרום ההיכל, חמשה על גבי חמשה, וחמשה על גביהם – חמישה תאים

ונקפלות לאחוריהן – שנכפלו שני הלוחות זה על גבי זה, כלומר שהיו אלו דלתות מתקפלות, וכיון שכל דלת היתה של חמש אמות, הרי לאחר שנקפלה באמצעה היה רוחבה שתי אמות וחצי בלבד, ונמצא שהדלתות החיצונות, שהיו נפתחות כלפי פנים, והדלתות הפנימיות, שהיו נפתחות כלפי חוץ, היו מכוסות (לאחר שנתקפלו) חמש אמות מעוביו של הכותל, אלו שתי אמות ומחצה – הדלתות החיצונות כיסו שתי אמות ומחצה, ועוד נשתייר בעובי הכותל, חצי אמה מזוהה מכאן – מבחוץ, משני צידי הפתח, למזווחות של הדלתות החיצונות, וחצי אמה מזוהה מכאן – מבפנים, למזווחות של הדלתות הפנימיות, כלומר שהדלתות היו קבועות לסוף חצי אמה של עובי הכותל, בין מבפנים ובין מבחוץ, וחמש אמות של עובי הכותל היו מפסיקות בין הדלתות החיצונות לדלתות הפנימיות, וכשנפתחו הדלתות ונתקפלו, כיסו את חמש האמות הללו, שנאמר – בספר יחזקאל: "ושתיים דלתות לדלתות (ושתי דלתות היו לכל אחת מהדלתות) שתיים מוסבות דלתות (והדלתות היו מסתובבות ונקפלות לשתיים), שתיים לדלת אחת, ושתי דלתות לאחרת" (כלומר כן היה בדלת אחת וכן בדלת האחרת) – הרי מכאן שהדלתות היו מורכבות משני חלקים שהיו נקפלים זה על זה כשעה שנפתחו.

~ שבת קודש ~

באור משנה ב

ושני פשפשיין – שני שערים קטנים, היו לו לשער הגדול – היו מיצדי השער הגדול של ההיכל (אות ט"ב בתרשים): אחד בצפון – מימין השער הגדול, ואחד בדרום – משמאלו. שבדרום –

— חֲמִשָּׁה עַל גְּבִי חֲמִשָּׁה, וְחֲמִשָּׁה עַל גְּבִיָּהֶם. וְשִׁבְעָמָעָרְב — שְׁלֹשָׁה עַל גְּבִי שְׁלֹשָׁה, וְשִׁנָּיִם עַל גְּבִיָּהֶם. וְשְׁלֹשָׁה פְּתָחִים הָיוּ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד: אֶחָד לְתֵּא מִן הַיָּמִין, וְאֶחָד לְתֵּא מִן הַשְּׂמָאל, וְאֶחָד לְתֵּא שְׁעַל גְּבִיו. וּבִקְרָן מְזֻרְחִית צְפוֹנִית הָיוּ חֲמִשָּׁה פְּתָחִים: אֶחָד לְתֵּא מִן הַיָּמִין, וְאֶחָד לְתֵּא שְׁעַל גְּבִיו, וְאֶחָד לְמִסְבָּה, וְאֶחָד לְפִשְׁפֹּשׁ, וְאֶחָד לְהִיכָל.

פירוש ברטנורא

כּוֹתֵל הַהִיכָל, בְּכָל אֶחָד מֵאֵלּוּ הַחֲמִשָּׁה הִתְּהַלְכָה אַחַת דֹּהֵינּוּ תֵּא, הָרִי חֲמִשָּׁה תֵּאִים בְּצִפּוֹן. וּכְנָגֶדן בְּדִרוֹם. וְעַל אֵלּוּ הַחֲמִשָּׁה הָיוּ בְנוּיִן חֲמִשָּׁה אַחֲרֵים, וְעוֹד חֲמִשָּׁה עַל גְּבוּיָן, הָרִי חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר תֵּאִים לְצִפּוֹן וְחֲמִשָּׁה עֶשֶׂר לְדִרוֹם. וְכֵן בְּמַעְרֵב קָחֲשִׁיב לְקִמָּן בְּפִרְקִין כּוֹתֵל הַהִיכָל שֶׁשׁ וְהָתֵא שֶׁשׁ וְכוֹתֵל הָתֵא חֲמִשָּׁה, בְּכָל אֶחָד מֵהֶם הָיָה לְשֹׁכֵה, שֶׁלֹּא הָיָה הַכּוֹתֵל עִבּ שֶׁשׁ אֵלּא הַכּוֹתֵל עִם הָתֵא שֶׁבּוּ הָיָה שֶׁשׁ, וְהָתֵא הָאֶחָד שְׁחוּצָה לוֹ הָיָה שֶׁשׁ, וְכוֹתֵל הָתֵא הָאֶחָד שְׁחוּץ לָהֶם עִם הָתֵא שֶׁבּוּ הָיָה חֲמִשָּׁה, הָרִי שֶׁשׁ לְשֹׁכֵה. וְשֶׁשׁ לְשֹׁכֵה אַחֲרוֹת בְּנוּיֹת עַל גְּבִי אֵלּוּ הַשֶּׁשׁ, וְשִׁתִּים עַל גְּבוּיָן, הָרִי שְׁמוֹנֶה תֵּאִים לְמַעְרָב: וְאֶחָד לְפִשְׁפֹּשׁ. לְתֵּא שֶׁשׁ בּוֹ הַפִּשְׁפֹּשׁ הַצְּפוֹנִי שְׂבִאוֹתָיו תֵּא נִכְנָסִים לְהִיכָל. וְשִׁתִּים מִתְּנִיחֵין כְּרִכְנָן דֹּאמְרִי לְעִיל נִכְנָס לְתֵּא וּמִן הָתֵא לְהִיכָל. דִּלָּא כִּר' יְהוּדָה דֹּאמְרִי בְּתוֹךְ עֲבִיו שֶׁל כּוֹתֵל הָיָה מְחֻלָּךְ:

משניות מבוארות – קהתי

ישראל^א; וּבִקְרָן מְזֻרְחִית צְפוֹנִית — וּבִתֵּא שֶׁבִקְרָן מְזֻרְחִית צְפוֹנִית, הָיָה חֲמִשָּׁה פְּתָחִים — דִּלְקָמָן: אֶחָד לְתֵּא מִן הַיָּמִין, וְאֶחָד לְתֵּא שְׁעַל גְּבִיו, וְאֶחָד לְמִסְבָּה — הָיִינוּ לְמִקּוֹם הָעֲלִיָּה בְּשִׁפּוּעַ מְזֻרְחָה לְמַעְרָב עַד לַגִּגֹּת הַתֵּאִים וְלַעֲלִיָּת הַהִיכָל ("תפארת ישראל"), כִּמְבֹאֵר לְהֵלֵךְ (מִשְׁנָה ה); וְיֵשׁ מִפְּרָשִׁים, שֶׁהִמְסִיכָה הִתְּהַלְכָה כְּעִין מְדִרְיָנוֹת לִוְלִיִּינִיּוֹת ("כסף משנה" עַל פִּי רִשִׁי יוֹמָא י"ט, א), וְאֶחָד לְפִשְׁפֹּשׁ — לְשַׁעַר הַקֶּטֶן שֶׁבְּצִפּוֹן הַשַּׁעַר הַגָּדוֹל שֶׁל הַהִיכָל, וְאֶחָד לְהִיכָל — כִּמוֹ שֶׁשְׁנֵינִי לְעִיל (מִשְׁנָה ב) לְדַעַת חֲכָמִים.

בִּארְנוּ מִשְׁנֵתוֹ עַל פִּי "תפארת ישראל", וְכֵן פִּירֵשׁ הָרֵא"ש. כֵּן נִבְאָר גַּם אֵת הַמִּשְׁנִיּוֹת הַבָּאוֹת עַל פִּי שִׁיטָּה זוֹ. אֲבָל הָרֵמְב"ם מִפְּרֵשׁ עֵינֵין הַתֵּאִים בְּדֶרֶךְ אַחֲרָת (עֵינִין בְּפִירוּשׁוֹ לְמִשְׁנֵתוֹ וּבִחְבּוּר הַל' בֵּית הַבְּחִירָה ד, ט"ז; וְאֵף הָרֵב מְבַרְטֵנֹרָא מִפְּרֵשׁ לְפִי שִׁיטַּת הָרֵמְב"ם).

הָיוּ לְמִטָּה מְזֻרְחָה לְמַעְרָב, וְשִׁתִּי קוֹמוֹת שֶׁל חֲמִשָּׁה חֲמִשָּׁה תֵּאִים עַל גְּבוּיָהֶם, וְשִׁבְעָמָעָרְב — וְהָתֵאִים שֶׁבְּמַעְרָב, שְׁלֹשָׁה עַל גְּבִי שְׁלֹשָׁה — שְׁלֹשָׁה תֵּאִים הָיוּ לְמִטָּה מְצִפּוֹן לְדִרוֹם, וְשְׁלֹשָׁה תֵּאִים עַל גְּבוּיָהֶם, וְשִׁנָּיִם עַל גְּבִיָּהֶם — וְשִׁנֵּי תֵּאִים עַל גְּבִי הַשְּׁלֹשָׁה שֶׁבִּקְוִמָה הָאֲמִצְעִית; כְּלוּמָר שֶׁהַתֵּאִים הָיוּ בְנוּיִים קוֹמוֹת, בְּצִפּוֹן וּבְדִרוֹם הָיוּ חֲמִשָּׁה תֵּאִים בְּכָל קוֹמָה, וּבְמַעְרָב הָיוּ שְׁלֹשָׁה תֵּאִים בִּקְוִמָה הַתַּחְתּוֹנָה וּבִקְוִמָה הָאֲמִצְעִית, וְשִׁנֵּי תֵּאִים בִּקְוִמָה הָעֲלִיּוֹנָה (רֵאזָה תְּרִשִׁים אוֹת ט"ז). וְשְׁלֹשָׁה פְּתָחִים הָיוּ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד — לְכָל תֵּא וְתֵּא: אֶחָד לְתֵּא מִן הַיָּמִין — פֶּתַח לְתֵּא שְׁמִימִינִי, לְמִי שְׁעוֹמֵד בְּתֵּא וּפְנִיּוֹ לְהִיכָל, וְאֶחָד לְתֵּא מִן הַשְּׂמָאל — וּפֶתַח לְתֵּא שְׁמִשְׂמָאלוֹ, וְאֶחָד לְתֵּא שְׁעַל גְּבִיו — וּפֶתַח לְתֵּא שְׁעַל גְּבוּיָן; בְּרֵם, לְתֵּאִים שֶׁבִּקְוִמָה הָעֲלִיּוֹנָה לֹא הָיוּ אֵלּא שְׁנֵי פְּתָחִים, אֶחָד לְתֵּא שְׁמִימִינִי וְאֶחָד לְתֵּא שְׁשְׂמָאלוֹ (עֵינִין "תפארת

אגרות קודש

ב"ה, ה' אייר, ה'תשכ"ב

ברוקלין, נ. י.

אל התלמידים השלוחים שליט"א

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבם מער"ח אייר והמצורף אליו,

ות"ח על הנח"ר שגורמים ע"י ההודעה ע"ד פעולות בנקודת הפצת המעינות בתוככי הפצת היהדות בכלל, ומובן וגם פשוט שהנ"ל הוא בהוספה על הפעולה ששכר מצוה מצוה, כמבואר בדא"ח הענין בזה.

והרי נמצאים אנו בחודש זיו, בו נולדו זיוטני עולם, שענינים שלשת העמודים, תורה עבודה וגמילות חסדים עליהם העולם (כפשוטו והעולם קטן זה האדם) עומד, ומגלגלין זכות ליומין זכאין.

בברכה לבשו"ט

עין יעקב - מסכת שבת

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה - עוז והדר"

אִיזוּ עֲשִׂיר. נִפְקָא מִיִּזְיָה לְמַטְרָה
לְהַדוּרֵי אֲמִילָתָא: נִחַת רֹוח בְּעֶשְׂרֹו.
שָׁמַח בְּחֶלְקוֹ, אִם מַעֲט אִם רַב: שְׁעוּבְדִּין
בָּהֶן. בְּשׂוּדוֹת, עֲבוּדָה הַצְרִיכָה לָהֶם:

דף כה עמוד ב. אגב הדרשה הקודמת בביאור הכתוב 'ותזנה משלום נפשי'
מביאה הגמרא כמה שיטות מי נחשב ל'עשיר': תִּנּוּ רַבָּנָן, אִיזוּ עֲשִׂיר, כֹּל
שֵׁשׁ לוֹ נִחַת רֹוח בְּעֶשְׂרֹו, שִׁמְחָה בְּחֶלְקוֹ בֵּין אִם הוּא רַב אוֹ מַעֲט, דְּבִרְי
רַבִּי מֵאִיר.

סִימָן לַשְּׁמוֹת הַתְּנָאִים שֶׁפִּירְשׁוּ אִיזוּ עֲשִׂיר, מ"מ ק"ס. הַגְמָרָא מְבִיאָה דְּעוֹת נֹסְפוֹת אִיזוּ עֲשִׂיר: רַבִּי מְרִפּוֹן אוֹמֵר,
עֲשִׂיר הוּא, כֹּל שֵׁשׁ לוֹ מֵאָה בְּרָמִים, וּמֵאָה שְׂדוֹת, וּמֵאָה עֲבָדִים שְׁעוּבְדִּין בָּהֶן – בְּשׂוּדוֹת וּבְכִרְמִים אֶת
הָעֲבוּדָה הַנִּצְרָכָה לָהֶם.

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, עֲשִׂיר הוּא, כֹּל שֵׁשׁ לוֹ אִשָּׁה נָאָה בְּמַעֲשִׂים.

רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, עֲשִׂיר הוּא, כֹּל שֵׁשׁ לוֹ בֵּית הַכֶּסֶּף סָמוּךְ לְשׁוּלְחָנּוֹ שְׁאוּכָל עָלָיו.

דף כה עמוד ב. מאחר שלמסקנא דברי הבריייתא 'לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד', לא נאמרו
לענין מלאכת המשכן, אלא לענין רצועות התפילין, אם כן אין לפשוט ממנה את ספיקו של רבי אלעזר (לעיל ע"א) האם
התחש שבמשכן היה מין טהור או טמא. הגמרא חוזרת לדון במהותו של התחש שהיה במשכן. מבררת הגמרא: מֵאִי הָיוּ
עָלָה דִּתְחַש – מה היא המסקנא בענין התחש שְׁתִּיה בְּיָמֵי מִשָּׁה, האם מין טהור היה או מין טמא.

משיבה הגמרא: אָמַר רַבִּי אֶלְעָא אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ, אוֹמֵר הִיא רַבִּי מֵאִיר, תְּחַש שְׁתִּיה בְּיָמֵי
מִשָּׁה, בְּרִיָּה בְּפָנֵי עֲצֻמָּה הִיא, וְלֹא הִכְרִיעוּ בָּהּ חֲכָמִים אִם מִין חַיָּה הוּא, אִם מִין בְּהֵמָה הוּא,
וְקָרְן אַחַת הִיָּתָה לוֹ בְּמִצְחוֹ, וְלִפִּי שְׁעָה נִזְדַּמֵּן לוֹ לְמִשָּׁה לְצוּרֵךְ הַמִּשְׁכָּן, וְלֹא הִיא מְצוּי קוּדֵם לָכֵן, וְעִשָּׂה
מִמֶּנּוּ מִשָּׁה אֶת מִכְסֵּה הַמִּשְׁכָּן, וְשׁוּב נִגְנָו, וְאִינוּ מְצוּי עוֹד. מוֹכִיחַ רַבִּי אֶלְעָא, מִדְּקָאָמַר [–מִמָּה שֶׁאָמַר] רַבִּי מֵאִיר,
קָרְן אַחַת הִיָּתָה לוֹ לְתַחַש בְּמִצְחוֹ, שְׁמַע מִיָּנָה – מוֹכֵחַ מִכָּךְ שֶׁטָּהוֹר הִיא, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה, שׁוֹר
שֶׁתְּקָרִיב אוֹתוֹ אָדָם תְּרַאשׁוֹן קָרְבֵּן לָהּ, קָרְן אַחַת הִיָּתָה לוֹ בְּמִצְחוֹ, שְׁנַאָמַר (תְּהִלִּים סט לב) 'וְתִיטֵב לָהּ'
מִשׁוֹר פֶּר מִקָּרְן מִפְּרִים, וּמִקָּרִין' לָשׁוֹן קָרְן יָחִיד הוּא. הִרִי שֶׁהִבְרִיחַ שֵׁשׁ לָהּ קָרְן אַחַת בְּרֹאשָׁה טָהוֹרָה הִיא, שֶׁהִלָּא
הִקְרִיבָה אָדָם הָרֹאשׁוֹן לָהּ, וּמִכָּאֵן שֶׁהִתְחַשְׁ שֶׁהִיָּתָה לוֹ קָרְן אַחַת בְּמִצְחוֹ מִין טָהוֹר הִיא.

הַגְמָרָא מְקַשֶּׁה עַל דְּרִשְׁתּוֹ שֶׁל רַב יְהוּדָה שֶׁשׁוֹר שֶׁהִקְרִיב אָדָם הָרֹאשׁוֹן הִיָּתָה לוֹ קָרְן אַחַת: וְהִלָּא 'מִקָּרִין' תְּרַתִּי – בַּעַל
שְׁתֵּי קֶרְנִים מִשְׁמַע, שֶׁהִיא 'מִקָּרִין' בִּיאורוֹ בַּעַל קֶרְנִים, וְסִתֵּם שׁוֹוִרִים הֵם בַּעֲלֵי שְׁתֵּי קֶרְנִים. מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: אָמַר
רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק, 'מִקָּרִין' בְּתִיב, כְּלוּמָר, כִּיּוֹן שֶׁנִּכְתַּב בְּלֹא יו"ד אֲפֻשֶׁר לְקַרְאוֹ כֵּךְ, וּמִשְׁמַע שֶׁהִיָּתָה לוֹ קָרְן אַחַת
בְּלִבָּהּ.

מְקַשֶּׁה הַגְמָרָא: כִּשֶּׁם שֶׁפִּשְׁטַת מֵהָאִמּוֹר לְגַבֵּי שׁוֹר שֶׁהִקְרִיב אָדָם הָרֹאשׁוֹן, שֶׁהִתְחַשְׁ טָהוֹר הוּא, וְלִפְשׁוּט מִיָּנָה – תִּפְשׁוּט
מִכָּךְ גַּם, דְּמִין בְּהֵמָה הוּא הַתְּחַשׁ, שֶׁהִיא בּוֹדָאִי הַשׁוֹר שֶׁהִקְרִיב אָדָם הָרֹאשׁוֹן הִיא מִין בְּהֵמָה, שֶׁרַק הִיא קָרְבָּה לְמוֹזֵבָה
וְלֹא חַיָּה, וּמִדּוּעַ אָמַר רַבִּי מֵאִיר שֶׁלֹּא הִכְרִיעוּ חֲכָמִים אִם הַתְּחַשׁ מִין חַיָּה אוֹ מִין בְּהֵמָה.

מִתְרַצָּת הַגְמָרָא: בִּיּוֹן דְּאִיכָא – כִּיּוֹן שֵׁשׁ בַּעַל חַי שִׁשְׁמוֹ 'קָרֶשׁ', דְּמִין חַיָּה טָהוֹרָה הוּא, וְלִית לִיהּ אֶלְא חֲדָא
קָרְן – וְאִין לוֹ אֶלְא קָרְן אַחַת עַל מִצְחוֹ, לְפִיכָךְ אִיכָא לְמִימָר [–יֵשׁ לוֹמַר] שֶׁאִף הַתְּחַשׁ מִין חַיָּה הוּא, וְלִכְּן הִסְתַּפְקוּ
בִּזְוֵה הַחֲכָמִים. אֲבָל אִין לְהִסְתַּפֵּק הָאֵם הַתְּחַשׁ טָהוֹר הִיא אוֹ טָמֵא, כִּיּוֹן שֶׁבֵּין הַבְּהֵמָה בַּעֲלַת קָרְן אַחַת, וְהִינּוּ שׁוֹר שֶׁל אָדָם
הָרֹאשׁוֹן, וּבֵין חַיָּה בַּעֲלַת קָרְן אַחַת, וְהִינּוּ 'קָרֶשׁ', מִינִים טָהוֹרִים הֵם, וְכִיּוֹן שֶׁאָמַר רַבִּי מֵאִיר שֶׁהִיָּתָה לְתַחַש קָרְן אַחַת,
בּוֹדָאִי מִין טָהוֹר הִיא.

מחוסרין זמן, ולכן לחם הפנים שנסדר כמה ימים קודם זמנו, אינו
פסול, שאין השולחן מקדשו קודם זמנו.
הגמרא מקשה על ביאורה ביישוב המשנה והברייתא: סוף סוף
כיון שזמן סידור לחם הפנים הוא בשבת, אם כן

שקפך התנא בברייתא שלילה אין מחוסר זמן הוא, כיון שהוא
תחילת היום הבא, לכן כשהניח את הקומץ בכלי שרת בלילה,
הקומץ קדוש, אלא שנפסל כיון שעבודת לילה אינה כשרה. הא
ימים – אבל קודש הניתן בכלי כמה ימים קודם זמנו, הרי ימים אלו

המשך ביאור למס' מנחות ליום שלישי עמ' ב

ואחד עשרון בבת אחת, מאי הוי – מה הפסול בכך, והא תנן (לעיל
ה) שאם לא כלל את המנחה, פשר, שאין בלילה מעכבת, ואף
ששים ואחד עשרון וביאם בלא בלילה.
מתרצת הגמרא: אמר רבי וירא הכלל הוא, שכל הראוי לביילה –
שכל מנחה שראוי לבלילה, כגון שיש בה ששים עשרון, אין בילה
מעכבת בו, וכשרה אף בלא בלילה. וכל שאינו ראוי לביילה – וכל
מנחה שאי אפשר לבוללה, כגון שיש בה יותר מששים עשרון,
בילה מעכבת בו.
הגמרא עוסקת בדיון טומאת דם נבילה שאף בו קבעו חכמים
שיעור. אמר רבי ביבי אמר רבי יהושע בן לוי, מעשה בפרדה אחת
של בית רבי שמחה ויצא ממנה דם, ושיערו חכמים את דמה
ברביעית – ומדדו חכמים את הדם היוצא ממנה, לדעת אם יש בו
רביעית, ויהיו צריכים לפרוש מדמה, כפי שפורשים מברש
הנבילה.
מתיב רבי יצחק בר ביסנא לרב ביבי, שנינו במשנה (ערויות פ"ח מ"א)
העיד רבי יהושע ורבי יהושע בן בתירא על דם נבילות שהוא מהור.
ואמר רבי יהושע בן בתירא מעשה והיו נזחין ערודיות לאריות
באסמא של מלך שהיו הורגים את ערודי היער, כדי להאכיל
מבשרם את האריות בגדוד של בית המלך, והיו עולי רגלים
שוקעין עד רכובותיהן (ברכיהם) בדם, ואף שעולי הרגלים
מוזהרים לשמור על טהרתם, לא אמרו להם חכמים דבר, מכיון
שאין נטמאים על ידי כך, וקשה על דברי רבי יהושע בן לוי, מדוע
שיערו את דמה ברביעית, הלא אין דם הנבילה מטמא כלל.
אישתיק – שתק רב ביבי ולא השיב להם תשובה. אמר ליה רבי
זריקא לרב ביבי, מאי מעמא לא קא מהדר מר – מדוע אין מר
ו-רב ביבי עונה תשובה לרבי יצחק בר ביסנא, אמר ליה רב ביבי
לרבי זריקא היכי אתדר ליה – איך אענה לו, והלא אין ביכלתי
לעשות כך, דאמר רבי חנין, שהפסוק המוזכר בפרשת התבואה
'והיו חיד תלאים לך מנגד' (דברים כח טו), זה הלוקח תבואה מנגד
לשנה – נאמר על אדם שאין לו קרקע לזרוע בה תבואה, ואין הוא
בטוח בחייו, שאינו יודע אם שנה הבאה יהיו לו מעות לקנות בהם
תבואה. והמשך הפסוק (שם) 'אפחדת לילה ויומים' זה הלוקח תבואה
מערב שבת לערב שבת, מפני שאין לו די כסף לקנות תבואה
לשנה שלימה. והמשך הפסוק 'ואל תאמן בחדר' זה הפוסק על
הפסוק – על הנחתום, וצריך לקנות פת מדי יום ביומו,

של יותר מששים עשרון בכלי אחד, לפי שכן מצניח ציבור מביאין
ביום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת ששים ואחד, דיו ליחיד
המביא מנחת נדבה, שיפחות מן הציבור אחד – שיביא עשרון אחד
פחות מהציבור. ולפיכך מביא ששים עשרון בכלי אחד, וששים
ואחד עשרון בשני כלים.
אמר לו רבי שמעון לרבי יהודה בר אילעאי, והלא המנחות שבאו
עם התמידין והמוספין לא היו נבללים ביחד, כי אלו פרים ואילים
ואלו בקשים, אלו בליתן עבה, ואלו – המנחות הבאות עם
החבשים בליתן רבה, ועוד שאלו בליתן שחרית – המנחה
הבאה עם תמיד של שחר, בוללים אותה בבוקר כדי להקריבה
עם התמיד, ואלו – המנחה הקריבה עם תמיד של בין הערבים
בליתן בין הערבים, ולכן אין כל מנחות התמידין והמוספין נבללין
מזה על זה, שמלבד שאין זמן בליתן שחר, גם אין רשאי לבללם
יחד כדי שלא יבלעו המנחות ששמן מועט ממנחות ששמן
מרובה, ולפיכך אין ללמוד מכאן מהו שיעור המנחה הראויה
להכלל בכלי אחד.
אמר לו לרבי שמעון אמר אתה מה הטעם שאין מביאים מנחה
של ששים ואחד עשרון בכלי אחד, אמר להם רבי שמעון, הרי
הוא אומר (ויקרא טז) 'וכל מנחה בלולה בשמן וחרבה', כבר אמר
תורה קבא מנחה מסולת שיכולה להיפלה בשמן, וביותר מששים
עשרון בכלי אחד אין המנחה נבללת בשמנה.
אמר לו לרבי שמעון, וכי בששים נבללין בכלי אחד, ובששים
ואחד אין נבללין בכלי אחד, אמר לו – אמר להם רבי שמעון כל
מדת חכמים בן הוא ששיעורם מדויק, וכמו שאמרו חכמים
שבארבעים סאה הוא טובל, בארבעים סאה חסר קרמז אינו יכול
למבול. וכן אמרו חכמים שאוכל שיש בו שיעור כפיצה מטמא
טומאת אוכלין – שאוכלים טהורים שנגעו בו, נטמאו, ואוכל
בשיעור כפיצה שחסר ממנו כשיעור שוששום, אין מטמא טומאת
אוכלין, מפני שחכמים אמרו שיעור מדויק שרק כשיש בו כביצה
מטמא אוכלים טהורים. ועוד אמרו חכמים שבגד ששיעורו
שלשה על שלשה טפחים מטמא מדרס, מפני ששיעור חכמים
ששלשה על שלשה טפחים ראוי לשיבה. אבל בגד בשיעור
שלשה על שלשה טפחים חסר נימא אחת ו-חוט אחד, אינו מטמא
מדרס.
הגמרא מקשה על טעמו של רבי שמעון: ובי אין נבללין ששים

ובאשר לרחבן לא שָׁמַר הָכִי וְלֹא שָׁמַר הָכִי - אין חילוק, שבין אם יהיה חמשה טפחים ובין ששה עולה החשבון כהוגן. וגם דין מציץ דם עולת העוף אמה מתחת לסובב מובן, שמוֹכֵחַ בָּמָה הָיוּ - כמה גובהו, הָמָשׁוּן וְהַמִּנְיָא - חמשים ושמונה טפחים, פְּלִגְיָה דְמוֹכֵחַ בָּמָה הָיוּ, עֲשָׂרִין וְתִשְׁעָה, מגג הקרנוֹת וְעַד סוֹכֵב בָּמָה הָיוּ, עֲשָׂרִין וְתִלְתָּא - עשרים ושלושה, בָּמָה בָּצִיר לְפִלְגְיָה דְמוֹכֵחַ, שִׁתָּא, וְהָנֵן - ולפיכך שנינו בברייתא, אִם עֲשָׂאָה לעבודת המיצוי לְמִפְּהָ מִרְגְּלֵי שַׁעַל הסובב אִפְּלוּ אִמָּה אַחַת כְּשִׁירָה, שעד שם מגיע חצי המזבח העליון.

הגמרא מביאה ראיה מלשון הפסוק לחלל בין אמת היסוד לבין אמת הסובב: דִּקָּא נָמִי - אף מלשון הפסוק יש לדייק בן, דְּכַתִּיב בפסוק שבו תפרשה האמה הקטנה (יחזקאל מג יג) חִיק הָאֵמָה וְאֵמָה רָחֵב, ושינה בלשוננו, שאת אמת היסוד כינה 'חיק' ואת אמת הסובב 'רוחב', ללמד שאמת היסוד הקטנה בגובהו ואמת הסובב הקטנה ברחבו. מסיקה הגמרא: שָׁמַע מִיָּנָה.

הגמרא מבררת מה היא האמה הבינונית המשמשת למדידה במקדש לרבי מאיר (לעיל צא), ומדוע נקראת כך. מבררת הגמרא: וְכָמָה טפחים היא אֵמָה בִּינוּנִית. משיבה הגמרא: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אמה בינונית היא אמה בת שֵׁשָׁה מַפָּחִים. מביאה הגמרא ראיה לדבריה: אָמַר רַבִּי יוֹסִי בַר אֲבִי, אָה אֲנִי נָמִי תִנְיָא - אף אנו שנינו כן במשנה (לעיל צא), רַבִּי מֵאִיר אָמַר הַשְּׁלֵחַן אָרְבֹּו שְׁנַיִם עֶשֶׂר טפחים וְרָחֵב שֵׁשָׁה, ומדות השולחן מפורשות בתורה (שמות כב כג) 'אֲמֹתַיִם אָרְבֹּו וְאֵמָה רָחֵב', ומדידתו באמה בינונית, הרי שאמה בינונית בת ששה טפחים.

מקשה הגמרא: מִכָּלֵל הָדְיוּאָ אֵמָה דְנִפְשֵׁא מִיָּנָה - מכך שאמה בת ששה מכוונה 'בינונית' עולה שיש גדולה הימנה, וכי היכן מצינו אמה כזו. מתרצת הגמרא: אִין, מִצָּאנָא בְּחוּלֵי אִמָּה כּוּז, וְהָאָהָן - וכן שנינו (כלים פ"ז מ"ט) שְׁתֵּי אֲמֹת - מקלות למדידת אמה היו מונחות בַּשֹּׁשֶׁן הַבִּירָה - חדר שבגג שער העזרה המזרחי ועליו מצוירת שושן הבירה, אחת מונחת על קַרְן מִזְרֵחִית צְפוֹנִית של החדר וְאַחַת על קַרְן מִזְרֵחִית דְּרוּמִית, וְזוֹ שַׁעַל קַרְן מִזְרֵחִית צְפוֹנִית יִתְּיָה על שַׁל מִשָּׁה - על האמה הרגילה בת ששה טפחים חֲצִי אֲצִבְע, וְשַׁעַל קַרְן מִזְרֵחִית דְּרוּמִית יִתְּיָה עֲלֶיהָ - על זו שבקרן מזרחית צפונית עוד חֲצִי אֲצִבְע, נִמְצָאָה זו שבמזרחית דרומית יִתְּיָה על שַׁל מִשָּׁה אֲצִבְע שלימה. שואלת המשנה: וְלָמָּה אָמְרוּ אַחַת גְּדוּלָּה וְאַחַת קְטָנָה, כלומר, מדוע עשו שתי האמות גדולות בנוסף על הרגילה. ומשיבה: עשו זאת כְּדִי שִׁיחֻי הָאוֹמֵנִין העושים מלאכה במקדש נוֹטְלִין - מתנים עם הגזבר כשמוזמנים לעבודה את המחיר לכל אמה שבמדה הַקְּטָנָה, היא אמת משה, וּמְחִירֵין - וכשמביאים את החומר ועושים מלאכתם מוודים בְּמִדָּה הַגְּדוּלָּה וְ-אחת משתי האמות הגדולות) כמה עשו, ולפי מדידה זו נוטלים שָׂכָר, שנחשב שעשו פחות אמות ממה שעשו באמת, ועשו כן כְּדִי שִׁלָּא יִבּוּאוּ לִידֵי מַעֲלָה, שאם ימדדו תמיד באותה אמה שמה יטעו כל שהוא ויטלו יותר שכר ממה שעשו. על כל פנים נתבאר שדיו אמות גדולות מששה, ולפיכך מכוונה אמה בת ששה 'בינונית'.

שואלת הגמרא: וְתִרְתִּי לָמָּה לִי - לשם מה עשו שתי מדות גדולות, והלא די באחת. משיבה הגמרא: קָדָא - מדה אחת, היתירה חצי אצבע, עשו למדידת מלאכת כִּסְפָּא וְדִקָּא - כסף וזהב, שבהם כל תוספת שוה הרבה, ואם יתירו אצבע שלימה יפסידו האומנים הרבה, וְהָדָא, היתירה אצבע שלימה, עשו לְבִנְיָנָא - בנין אבנים, שאין שוין מרובה כל כך, וגם בחשבון אצבע פחות לא יפסידו כל כך, ולכן חששו לטעות עד כדי אצבע.

הגמרא מביאה משנה על צורת שושן הבירה שבשער המזרח ודנה בטעם עשייתה. תָּנֵן הָתָם לגבי שערי הר הבית (מדות פ"א מ"א), שַׁעַר הַמִּזְרֵחַ, עָלָיו שֹׁשֶׁן הַבִּירָה צוּרָה - מצויירת. שואלת הגמרא:

מֵאִי מַעֲמָא צִיירָה שָׁם. משיבה הגמרא: נחלקו בדבר רַב הִסְדָּא וְרַב יִצְחָק בַּר אֲבָדִימִי, חָד - אחד אָמַר, מלכות פרס שהתירה לבנות את הבית השני חייבתם לצייירה כְּדִי שִׁדְעוּ בראותם את הציור מִהֵיכָן בָּאוּ לירושלים, ויודו למלכות שהוציאתם מפרס. וְחָד אָמַר, חייבתם לצייירה כְּדִי שִׁתָּהא אִימַת מַלְכוּת עֲלֵיהֶן, שבראותם את צורת שושן וזכרו שהם משועבדים לה ולא ימדדו. הגמרא מביאה מימרא נוספת על אימת מלכות: אָמַר רַבִּי יְנָאי, לְעוֹלָם תָּהֵא אִימַת מַלְכוּת עָלֵיךְ, שִׁנְאָמַר בדבריה לפרעה על העתיד להיות לאחר מכת בכורות (שמות יא ח) וְיִרְדּוּ כָל עַבְדֶּיךָ אֵלֶיךָ וְהִשְׁתַּחֲוּ לִי לֵאמֹר צָא אִתָּה וְכָל הָעָם אֲשֶׁר בְּרָגְלֶיךָ וְגו', וְאֵילוּ לְיָדֶיךָ לֹא קָאֵמַר לִיה - ואילו על פרעה עצמו לא אמר משה שעתיד להשתחוות לו, אף שבאמת בא הוא עצמו והשתחוה, והיינו משום כבוד מלכות. רבי יוחנן מביא מקור אחר לכך שצריך לירא מן המלכות: רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, מִפְּקָא - מהפסוק דלהלן לומדים זאת, שִׁנְאָמַר לאחר ירידת האש לאלהיו בהר הכרמל (מלכים א' יח מ), וְיָדֵי ה' הָיָה אֵל אֱלֹהֵינוּ וְנִשְׁנַם מִתְּנִינוּ וְנִרְץ לִפְנֵי אֲהֲאָב עַד בִּאֲכָה וְיִרְעָאֵלָה, ועשה כן לחלוק כבוד למלכות.

הגמרא מביאה מחלוקת נוספת בין רב חסדא לרב יצחק בר אבדימי: כתוב בפסוק על האילנות שיצמחו על גדות הנחל שיצא מבית המקדש השלישי (יחזקאל מז יב), וְעַל הַנַּחַל יֵצֵלָה עַל שְׁפָתָי מִזֶּה וּמִזֶּה כָּל עֵץ מֵאֵכָל לֹא יִבּוֹל עֲלֵהוּ וְלֹא יָתֵם פְּרִי וְלִחְשִׁיו יִבְכֹּר בִּי מִיָּמָיו מִן הַמִּקְדָּשׁ הַזֶּה יוֹצֵאִים וְהִזָּה פְּרִי לְמֵאֵכָל וְעֲלֵהוּ לְתִרְוַפָּה, ויש לחלק את תיבת 'לתרופה' לשנים ולדרוש 'היתר' פה, ונחלקו רַב הִסְדָּא וְרַב יִצְחָק בַּר אֲבָדִימִי איזה פה תתיר אכילת העלים, חָד אָמַר, לְהַתִּיר פָּה שְׁלֻמְעֵלָה - סתימת פי אילמים, שיתרפא, וְחָד אָמַר, לְהַתִּיר פָּה שְׁלֻמְעָה - סתימת רחם עקרות, שיפקדו. הגמרא מביאה עוד שנחלקו בזה ודבריהם מפורשים יותר: אִיתָמַר - נאמר בבית המדרש, חֲזִקָּה אָמַר, 'לתרופה' היינו לְהַתִּיר פָּה אֱלִימִים. בַּר קַפְרָא אָמַר, לְהַתִּיר פָּה עֲקוּרוֹת.

הגמרא מביאה ברייתא הדנה במקור המערכת שעל השולחן, וכמה חלות לחם הפנים בכל מערכה: תָּנִי רַבִּנָּן, נאמר (יחזקאל כד ה-ו) וְלִקְחָתָ סֵלַת וְאִפִּיתָ אֹתָהּ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה חֲלוֹת שְׁנֵי עֶשְׂרִים יִהְיֶה הַחֲלָה הָאֶחָת. וְשִׁמְתָּ אוֹתָם שְׁתֵּים מַעֲרֻכּוֹת שֵׁשׁ הַמַּעֲרֻכָּת עַל הַשְּׁלֵחָן וְגו'. והאריכה התורה 'שתים' עשרה חלות, 'שתים' מערכות, 'שש' המערכת, שאילו נֶאֱמַר רק וְלִקְחָתָ סֵלַת וְאִפִּיתָ אֹתָהּ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה חֲלוֹת וְגו' וְשִׁמְתָּ אוֹתָם שְׁתֵּים מַעֲרֻכּוֹת, וְלֹא נֶאֱמַר 'שש' המערכת, הִייתִי אָמַר שאין צורך שיהיו שיתוך שוות, אלא אפילו אחת שַׁל אֲרֻבַּע חלות וְאַחַת שַׁל שְׁמוֹנֶה, לְכָךְ נֶאֱמַר 'שש' המערכת' ללמד שכל מערכה בת שש חלות. וְאֵילוּ נֶאֱמַר רק 'שתים' מַעֲרֻכּוֹת שֵׁשׁ הַמַּעֲרֻכָּת, וְלֹא נֶאֱמַר בפסוק הראשון 'שתים' עֶשְׂרֵה חֲלוֹת, הִייתִי אָמַר שֵׁשׁ מַעֲרֻכּוֹת שַׁל שֵׁשׁ שֵׁשׁ, שֵׁשׁ מַעֲרֻכּוֹת' הן שתי מערכות, וְשֵׁשׁ הַמַּעֲרֻכָּת' מערכה נוספת, וביחד שמונה עשרה חלות, לְכָךְ נֶאֱמַר 'שתים' עֶשְׂרֵה ללמד שאין להוסיף על מספר זה. וְאֵילוּ נֶאֱמַר רק 'שתים' עֶשְׂרֵה חֲלוֹת' וְהַמַּעֲרֻכּוֹת' וְלֹא נֶאֱמַר המלים 'שתים' שלפני 'מערכות' וְשֵׁשׁ שלפני 'מערכת', אלא וְנִתַּת אוֹתָם מַעֲרֻכּוֹת הַמַּעֲרֻכָּת עַל הַשְּׁלֵחָן, הִייתִי אָמַר שיעשו שֵׁשׁ מַעֲרֻכּוֹת שַׁל אֲרֻבַּע אֲרֻבַּע, לְכָךְ נֶאֱמַר 'שתים' וְשֵׁשׁ. הָא - הרי שעד שִׁלָּא יֵאָמְרוּ שֵׁשׁ מַעֲרֻכּוֹת הָלָלוּ לֹא לְמִדָּה כמה חלות יהיו ובכמה מערכות ניתנו. הָא בִּיצִי יֵשׁ לַנְּהוּגָא, נוֹתֵן שְׁתֵּים מַעֲרֻכּוֹת שַׁל שֵׁשׁ שֵׁשׁ, וְאִם נִתַּן מַעֲרֻכָּה אֶחָת שַׁל אֲרֻבַּע וְאַחַת שַׁל שְׁמוֹנֶה לֹא יֵצֵא אף בדיעבד.

הברייתא דנה באופן נוסף: אִם נָתַן שְׁתֵּים שַׁל שְׁבַע חלות, רַבִּי אֱלִיזָבִיר יָצָא יְדִי חוֹבֶתָה בַּשֶּׁשׁ הַתַּחְתּוֹנוֹת, וְרֵאזִין אֶת הָעֲלִיּוֹנוֹת הַנוֹסֶפֶת בְּאֵילוּ אֵינָה, ולפיכך אינה פוסלת את כל מערכה. מקשה הגמרא על רבי: וְהָאָהָן כְּעִינֵן - והלא צריכים לקיים את הפסוק (יחזקאל כד א) וְנִתַּתָּ עַל הַמַּעֲרֻכָּת לְבִנָּה וְזָדָה וְגו', וכשנותן לבונה על החלה

שלישית – מי בשלש חלות. **לִבָּן נֶאֱמַר שְׁתֵּי עֶשְׂרֵה** – דמשמע: וְהוּא לֹא. וְאִילוּ נֶאֱמַר שְׁתֵּי עֶשְׂרֵה – וְלֹא נֶאֱמַר "שְׁתֵּי עֶשְׂרֵה", אלא "ונתת אותם מערכות המערכת על השולחן" – הייתי אומר: שלש של ארבע ארבע. וְהָא כְּעִינָן וְנִתְּנָה עַל הַמַּעֲרֵכָה לְכֹנֵה – וְכִי יֵדֵיכָא עַל הַשְּׁבִיעִית – איכא חציצה. פְּרֻכָּת מְחִיצָה הוּא – וְקָרִי לִיה "עַל". (כָּל כְּהִלִּים – כְּגֹן שְׁלֹחֹת, אֹרֶכּוֹן לְאֹרֶכּוֹן שֶׁל בֵּית מִזְבֵּחַ לְמַעֲרָב). כִּי הִיָּה מוֹנֵה – מִנָּה לָן? מִדְּבָר הַזֶּה בְּדִין מוֹנִחִים מִמּוֹרָח לְמַעֲרָב, כְּדֹאמַר בְּדָךְ בְּרִייתָא לְקַמָּן, מְכַלל דְּאוֹרֶךְ הָאֵרֶץ מִצֶּפֶן לְדָרוֹם וְרוֹחְבוֹ מִמּוֹרָח לְמַעֲרָב. דְּבִידִים בְּפֻתִיא דְּאוֹרֶךְ קִימִי, כְּדֹאמַרְיָן לְקַמָּן. וְכִינִי מְנַל – דְּמִמּוֹרָח לְמַעֲרָב בְּפֻרְכָּת – פְּרֻכָּת הִתְּנָה פְּרוּסָה בְּפֻתָּה בֵּית קִדְשִׁי קִדְשִׁים, לְעִצְיֵתָה בְּעֵלְמָא וְלֹא מִשּׁוּם מְחִיצָה, דְּהָא אִמְרָה טְרַקְסִין הוּאִי בְּמִקְדָּשָׁא רֶאשִׁין. וְכִי תִימָא: לֹקְמָה בְּמִקְדָּשִׁי שְׁנִי, דְּהוּי פְּרוּכָּת? לִיכָא לְמִימָר, דְּבִמְקָשִׁי שֵׁנִי לֹא הוּא אֵרֶץ וְבִידִים, דִּישְׁאִישֵׁי גִזְזוּ, בְּמִסְכָּת יוֹמָא (נ.ב.). עוֹד: דְּקָרָא בְּמִקְדָּשָׁא רֶאשִׁין כְּתִיב. וְכֹלְשִׁין בְּפֻרְכָּת – לִפִּי שְׂהִיָּה הָאֵרֶץ כְּגַד הַפֶּתַח, כְּדֹאמַרְיָן בְּמִגִּילָה (י.ב.) אֵרֶץ שַׁעֲשֵׂה מִשָּׁה כְּשִׁמּוֹנָה דְּבִידִי, הִיָּה לוֹ עֶשֶׂר אַמּוֹת רֵיחַ מִמֶּנּוּ לְכוֹתֵל לְכָל צֶדֶ. וְהִזְכִּיר הִיָּה עֶשְׂרִים עַל עֶשְׂרִים, וּמִקּוֹם אֵרֶץ אִינוּ מִמַּעַט דְּבִידִי, דְּבִנָּה הִיָּה עוֹמֵד. אֲלֵמָא, בְּאִמְצַע דְּהִידִי קָאִי. וְהַפֶּתַח נְמִי הִיָּה בְּאִמְצַע כְּכוֹתֵל מוֹרְחֵי, וְהוּי הִידִים בּוֹלְשִׁין בְּפֻרְכָּת בְּשִׁפְתָּה. כְּמִין

דוחקין ובלטין בפרכות דומין כמין שני דדי אשה — מעשה נס היה, דארון באמצע קרשי הקדשים היה, ולכל צד היה עשר אמות, ומקום ארון אינו מן המדה, כדאיתא בפרק קמא דמגילה (יב), ואם כן אפילו למאן דאמר שהבדים נשמטים לצד אחד, היאך מגיעים עד הפרוכה? לא הלא היה אורכן עשרה אלא על ידי נס האריות הברים, עד שהיו דוחקין ובלטין. ונראין כשני דדי אשה, לחיבתן של

ישראל.

מזרח ומערב מנוחים — ומתניתין דתנן "אורכן לאורכו של בית" — כרבי. **מדכתיב** בנר מערבי לפני ה' — נר שני של שתי מזרחות קרי "נר מערבי", כדפרישית בפרק "כל קרבנות" (לעיל פ"ב, דבור דמחליל "ממנה", ומתניתין דתנדי (פרק ג' משנה ט) דמצא שתי מזרחות דולקות — כרבי, דאמר: מזרח ומערב מנוחים, דלמאן דאמר: צפון ודרום מנוחים — אין שייך "מזרחות".

שאמצעי משבוח — פירש בקונטרס: לענין שלשה שקוראין בתורה, דאין פוחתין מעשרה פסוקים, ואמצעי שקורא ארבעה — משבוח, ועל זה מייית היה ברייתא התם בפרק ג' דמגילה (כ"א, ב), אבל וקשה: דמייית (נמו) שאר ברייתות דראשון ואחרון משבוחים לכך נראה: דחך (דחא) מיתניא לגבי שלשה המחלבים בדרך, גדול באמצע, כדאמר בפרק "אמר להם דמזמורה" (יומא ז"א), ובמגילה (כ"א, ב), אמר לה, משום דכין דמשבוח לשאר דברים, טוב שיקרא ארבעה פסוקים. **תרי** דדי הוה — ומיירצא השתא כולו פירכי, דלמאן דאמר: צפון ודרום, אף על גב דכי יתיבין חמשה

השליחן! אלא של משה באמצע, חמשה מימיה וחמשה משמאלה. תני חדא: מחצי בית ולפנים היו מונחין, ותני חדא: משליש הבית ולפנים היו מונחין! ולא קשיא: מר קא חשיב בית קדשי הקדשים בחדרי היכל, מר לא קא חשיב בית קדשי הקדשים בחדרי היכל. תנו רבנן: מוֹרֵחַ וּמַעֲרֵב הִיוּ מוֹנְחִין, דבְּרִי רַבִּי. רַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר: צָפוֹן וָדָרוֹם. מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי? גָּמַר מִמְּנוּרָה, מַה מְנוּרָה מוֹרֵחַ וּמַעֲרֵב, אֵף הֵנִי נָמִי מוֹרֵחַ וּמַעֲרֵב. וּמְנוּרָה גּוֹפָה מְנוֹן? מִדְּכָתִיב בְּנֵר מַעֲרָבִי "עֲרֹךְ אֹתוֹ [אֶהְרֶן וְגו'] לִפְנֵי ה'", מְכַלֵּל דְּכוּלָּהּ לֹא "לִפְנֵי ה'", וְאִי סֵלָקָא דַּעְתָּךְ צָפוֹן וָדָרוֹם, פּוֹלְהוּ נָמִי "לִפְנֵי ה'" יִנְהוּ. וְרַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן מַאי טַעְמָא? גָּמַר מֵאֲרוֹן, מַה אֲרוֹן צָפוֹן וָדָרוֹם, אֵף הֵנִי נָמִי צָפוֹן וָדָרוֹם. וְרַבִּי נָמִי לִיגְמוֹר מֵאֲרוֹן! — דִּנֵּן חוּץ מַחוּץ, וְאֵין דִּנֵּן חוּץ מִכַּפְּנִים. — וְרַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן לִיגְמוֹר מִמְּנוּרָה! — אָמַר לָךְ: מְנוּרָה גּוֹפָה צָפוֹן וָדָרוֹם הָיָה מְנַחָה. — אֵלָּא הַכְּתִיב "עֲרֹךְ אֹתוֹ אֶהְרֶן וּבְנָיו!" — דְּמוֹצֵד לָהּ אֶצְדֵּיהּ, דְּתִנָּי: "אֵל מוֹל פְּנֵי הַמְּנוּרָה יֹאִירוּ שְׂבַעַת הַנְּרוֹת" — מִלִּפְדֵּי, שְׁהִיוּ מְצֻדְדִּין פְּנֵיהֶם כְּלָפִי נֵר אֲמָצְעִי. אָמַר רַבִּי נָתַן: מִכָּאֵן שְׁאֲמָצְעִי מְשׁוּבָּה. בְּשִׁלְמָא לְמָאן דְּאָמַר מוֹרֵחַ וּמַעֲרֵב, חֵינּוּ דְּהָיוּ יְתִיבֵי עֲשָׂרָה בְּעֶשְׂרִים, אֵלָּא לְמָאן דְּאָמַר צָפוֹן וָדָרוֹם, עֲשָׂרָה בְּעֶשְׂרִים הֵיכִי הָיוּ יְתִיבֵי, וְתוֹ, כְּהֵנִים הֵיכִי הָיוּ עֵיילִי? וְתוֹ, מְצִינוּ חֲמִשָּׁה שְׁלֹחֹת בְּדִירוֹם! וְתוֹ, שְׁלֹחַן דְּמִשָּׁה הֵכָא מִנָּח לִיהִי? — וְלִימְעֻמִּיהּ, לְמָאן דְּאָמַר מוֹרֵחַ וּמַעֲרֵב נָמִי, שְׁלֹחַן דְּמִשָּׁה הֵכָא הָיָה מִנָּח לִיהִי? אֵלָּא, מִי סְבָרְתָּ חֵד דְּרָא הָיָה? תֵּרִי דְרִי יִנְהוּ.

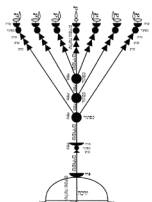
דוחקין ובלטין בפרכות, ודומין כמין שני דדי אשה, שנאמר "ערוך דודי לי בין שרי ילין". ומנלן דבדין לפותיא דארון הוה יתבי? דילמא לארבו דארון הוה יתבי? אמר רבי יהודה: תרי גברי באמתא ופלגא לא מסתגי להו. ומנא לן דבארבעה הוה דרו להו? — דכתיב "ונסעו הקהתים" — תרי, "נשאי המקדש" — נמי תרי. תנו רבנן: עשרה שולחנות עשה שלמה המלך, שנאמר "ועש שולחנות עשרה וינח בהיכל חמשה מימין וחמשה משמאל", ואם תאמר: חמשה מימין הפתח וחמשה משמאל הפתח? אם כן מצינו ששולחן בדרום, והתורה אמרה "ושלחן תתן על צלע צפון"! אלא של משה באמצע, חמשה מימיו וחמשה משמאלו. תנו רבנן: עשר מנורות עשה שלמה, שנאמר: "ועש את המנורות הזהב עשר כמשפט ויתן בהיכל חמשה מימין וחמשה משמאל", ואם תאמר: חמשה מימין הפתח וחמשה משמאל הפתח? אם כן מצינו מנורה בצפון, והתורה אמרה "ותא המנורה נכח

השליחן! אלא של משה באמצע, חמשה מימיה וחמשה משמאלה. תני חדא: מחצי בית ולפנים היו מונחין, ותני חדא: משליש הבית ולפנים היו מונחין! ולא קשיא: מר קא חשיב בית קדשי הקדשים בחדרי היכל, מר לא קא חשיב בית קדשי הקדשים בחדרי היכל. תנו רבנן: מוֹרֵחַ וּמַעֲרֵב הִיוּ מוֹנְחִין, דבְּרִי רַבִּי. רַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר: צָפוֹן וָדָרוֹם. מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי? גָּמַר מִמְּנוּרָה, מַה מְנוּרָה מוֹרֵחַ וּמַעֲרֵב, אֵף הֵנִי נָמִי מוֹרֵחַ וּמַעֲרֵב. וּמְנוּרָה גּוֹפָה מְנוֹן? מִדְּכָתִיב בְּנֵר מַעֲרָבִי "עֲרֹךְ אֹתוֹ [אֶהְרֶן וְגו'] לִפְנֵי ה'", מְכַלֵּל דְּכוּלָּהּ לֹא "לִפְנֵי ה'", וְאִי סֵלָקָא דַּעְתָּךְ צָפוֹן וָדָרוֹם, פּוֹלְהוּ נָמִי "לִפְנֵי ה'" יִנְהוּ. וְרַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן מַאי טַעְמָא? גָּמַר מֵאֲרוֹן, מַה אֲרוֹן צָפוֹן וָדָרוֹם, אֵף הֵנִי נָמִי צָפוֹן וָדָרוֹם. וְרַבִּי נָמִי לִיגְמוֹר מֵאֲרוֹן! — דִּנֵּן חוּץ מַחוּץ, וְאֵין דִּנֵּן חוּץ מִכַּפְּנִים. — וְרַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן לִיגְמוֹר מִמְּנוּרָה! — אָמַר לָךְ: מְנוּרָה גּוֹפָה צָפוֹן וָדָרוֹם הָיָה מְנַחָה. — אֵלָּא הַכְּתִיב "עֲרֹךְ אֹתוֹ אֶהְרֶן וּבְנָיו!" — דְּמוֹצֵד לָהּ אֶצְדֵּיהּ, דְּתִנָּי: "אֵל מוֹל פְּנֵי הַמְּנוּרָה יֹאִירוּ שְׂבַעַת הַנְּרוֹת" — מִלִּפְדֵּי, שְׁהִיוּ מְצֻדְדִּין פְּנֵיהֶם כְּלָפִי נֵר אֲמָצְעִי. אָמַר רַבִּי נָתַן: מִכָּאֵן שְׁאֲמָצְעִי מְשׁוּבָּה. בְּשִׁלְמָא לְמָאן דְּאָמַר מוֹרֵחַ וּמַעֲרֵב, חֵינּוּ דְּהָיוּ יְתִיבֵי עֲשָׂרָה בְּעֶשְׂרִים, אֵלָּא לְמָאן דְּאָמַר צָפוֹן וָדָרוֹם, עֲשָׂרָה בְּעֶשְׂרִים הֵיכִי הָיוּ יְתִיבֵי, וְתוֹ, כְּהֵנִים הֵיכִי הָיוּ עֵיילִי? וְתוֹ, מְצִינוּ חֲמִשָּׁה שְׁלֹחֹת בְּדִירוֹם! וְתוֹ, שְׁלֹחַן דְּמִשָּׁה הֵכָא מִנָּח לִיהִי? — וְלִימְעֻמִּיהּ, לְמָאן דְּאָמַר מוֹרֵחַ וּמַעֲרֵב נָמִי, שְׁלֹחַן דְּמִשָּׁה הֵכָא הָיָה מִנָּח לִיהִי? אֵלָּא, מִי סְבָרְתָּ חֵד דְּרָא הָיָה? תֵּרִי דְרִי יִנְהוּ.

בשלמא

במין שני דדי אשה — אלמא: בדים ממורח למערב קיימי, ראשן אחד למערב וראשן אחד למזרח בתוך הפתח. ושמה מינה רוחבו של ארון — ממורח למערב, שהיה אורכו של בית. תרי גברי באמתא ופלגא — אי הוו בדים לאורכו — לא היה בין בד לבד אלא אמה ומחצה. הקהתים שנים נושאי ארון המקדש שנים — והקינו הליום את המשכן כשהיו רוצים לחנות, "עד ובאם" — אלו נושאי הארון. ואם תאמר: — האי "ממנאל" דפתח קאמור, אם כן מצינו חמש שולחנות בדרום — והפתח היה באמצע ההיכל בכותל מזרחי, ומצאנו חמשה שבשמאל דרך כניסה — כולם בדרום. אלא של משה באמצע חמשה מימיו — בדרומו, וחמשה משמאלו — בצפנו, וכולן בצפון ההיכל. ולקמן מפשי היכי מנח. תני חדא מחצי הבית ולפנים — מנוחים כל השולחנות, ואין אחד מהן בחצי מן היציע לצד הפתח. למר קא חשיב כו' — שהיכל ששים אמה ארוך, כדכתיב (מלכים א' ו') והבית אשר בנה המלך שלמה לה' וגו'. ומאותן ששים היו עשרים בדברי, כדכתיב (שם) ולפני הבית עשרים אמה' וגו', וההיכל — ארבעים, כדכתיב (שם) "ארבעים באמה היה הבית הוא ההיכל לפני". והשולחנות יושבים בעשרים אמה של היכל של צד הדברי. מאן דתני "משליש הבית" — חשיב כל הששים אמה של דברי ושל היכל, ומאן דתני "חצי הבית ולפנים" — לא חשיב אלא היכל לחודיה. מורה ומערב מנוחים — השולחנות, ראשן אחד למזרח וראשן אחד למערב, דהיינו אורכו לאורכו של בית. מה מנורה מורה ומערב — השלשה קנים במורה והשלשה במערב. מדכתיב בנר מערבי לפני ה' — דכתיב (ויקרא כד) "ערוך אותו אהרן וגו' לפני ה'", דמשמע: אותו לפני ה', ואין אחד לפני ה', אלמא: חד הוא דהוי כלפי מערב לצד בית קדשי הקדשים. אלמא: מורה ומערב מנוחים, והחיצון של צד מערב קרי ליה "נר מערבי", דאי בצפון — אישתבח וכולוהו פי הפתילות שוות למערב. מה ארון צפון ודרום — אורכו לרוחבו של בית, כדאמרין לעיל "וכך היה מנוח, וכך היו בדיו מנוחים". חוץ מחוץ — מנורה ושולחן — שניהם בהיכל, והבית אותו — דמשמע: אחד לפני ה', ותו לא? מצד להו אצוריו — דלעיל צפון ודרום מנח, ואפילו הכי ליכא אלא חד כלפי מערב, והיינו אמצעי. שפי הפתילה כלפי מערב, ושאר הפתילות מצודדות פתח כלפי האמצעי. ששלשה של צד צפון מצודדות כלפי דרום, ושלשה של צד דרום מצודדות כלפי צפון. אל מול פני המנורה — אמצעי עומד על גופה של מנורה, והשאר — על הקנים. ומשמע קרא: אותן שעל הקנים מצודדות כלפי אותם של מערב. פכאן שאמצעי משוכח — לגבי שלש שקורין בספר תורה בשני ובחמישי, ואמרין במסכת מגילה (כ"א, ב) אין פוחתין מעשרה פסוקים. וקאמר רבי נתן דאמצעי משוכח, וקורא ארבעה, והשאר שלשה

שלשה. היינו דיתבי עשרה — עשר שולחנות בעשרים, כדאמרין לעיל: מחצי הבית ולפנים מנוחים. וקסלקא דעתך: ראשו של זה בצד ראשו של זה קיימי, ואיכא למימר: אף על גב דאי אפשר שישבו עשר שולחנות של עשרים אמה בעשרים אמה מצומצמות, שלא יצאו קצת חוץ לעשרים אמות הפנימיות — איכא למימר: לא דק כולי האי דא דקתני לעיל "מחצי הבית ולפנים". אלא למאן דאמר צפון ודרום — דהיינו לרוחבו של היכל — והלא רוחבו אינו אלא עשרים, ועשרה שולחנות של עשרים אמה בעשרים אמה היכי יתבי? דא אי אפשר לצמצם שלא יהא ריוח מועט בין שולחן לשולחן! ותו — אי נמי מצו יתבי, נמצא שמילאו את כל רוחב ההיכל, ובהנים בינם הפתחים היכי עיילי לפני ולפנים? אי נמי: בכל שבת נבנסין ארבעה חכנים, כדקתני במתניתין, שנים ליתול שני סדרים הישנים, ושנים לסדר שני הסדרים החדשים. ועומדים אלו כנגד אלו, טפחו של נטל בצד טפחו של מסדר. ואי כל רוחב ההיכל מלא, היכי אזלי חכנים הנותלין באיך גיסא דשולחנות? ותו מצינו חמשה שולחנות בדרום — וקרא כתיב (שמות כו) "על צלע צפון!" ותו שולחן דפשה — דאמרן לעיל: באמצע מנח, היכי מנח? ולמאן דאמר נמי מורה ומערב שולחן דמשה היכא מנח — אישתבח דיתבי דך שלחן כולו בעשרים אמות חיצוניות. והשתא מתרין לכולוהו פירכי: מי סברת בחד דרא הוה יתבי — כולוהו עשר — ראשה של זו בצד ראשה של זו. בתרי דרי הוה יתבי — חמשה מינייהו — ראשה של זו בצד ראשה של זו, ושל משה אצלן לפניהם, ולא בשורתן. ושורה אחרת של משה — אצל אותה של משה ולא בשורתה. ואותם חמשה — ראשה של זו בצד ראשה של זו.

למנח

ולפנים, וּמָר - הברייתא שכתבה שעמדו משליש הבית ולפנים קָא
חֲשִׁיב בֵּית קִרְשֵׁי הַקִּדְשִׁים בְּהָרִי הֵיכַל - חישובה את שטח קדש
הקדשים עם ההיכל, ההיכל ארבעים אמה וקדש הקדשים
עשרים, וכשעמדו השולחנות בעשרים אמות ההיכל הפנימיות
נמצאו משליש הבית ולפנים, לאחר שלש של ששים. וּמָר -
הברייתא השניה לא קָא חֲשִׁיב בֵּית קִרְשֵׁי הַקִּדְשִׁים בְּהָרִי הֵיכַל,
אלא את הארבעים של ההיכל בלבד, וממילא עמדו השולחנות
מחציו ולפנים.
הגמרא מביאה ברייתא המבשרת את כיוון עמידת השולחנות,
ותולה זאת הגמרא בצורת עמידת המנורה והארון: תָּנוּ רַבָּנָן,
מִזְרֵה וּמַעֲרֵב הָיוּ הַשּׁוֹלְחָנוֹת מוֹנְחִין ואורכם לאורך הבית, דְּבָרִי
רַבִּי, רַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרַבִּי שְׁמֵעוֹן אוֹמֵר, צָפוֹן וָדָרוֹם עָמְדוּ ואורכם
לרוחב הבית. מבררת הגמרא: מָאי שְׁמִיעָתָא דְּרַבִּי. משיבה הגמרא:
נִמְרָא מִמְּנוּחָה - למד מכיוון עמידת המנורה, מָה מְנוּחָה מִזְרֵה
וּמַעֲרֵב, אָף הֵנִי נָמִי - אף השולחנות מִזְרֵה וּמַעֲרֵב. מבררת הגמרא:
וּמְנוּחָה נִגְשָׁה מְנָלָן - ומזהינן למדנו את כיוון עמידת המנורה
עצמה. משיבה הגמרא: מְדַבְּרֵיכֶם בְּנֵי הַמַּעֲרָבִי (ויקרא כד א) 'עֲדָה
אוֹתוֹ (אֶהְיֶה וְגו') לִפְנֵי ה' וגו', בלשון יחיד, שֶׁנֶּר אֶחָד הוּא הַעוֹמֵד
לִפְנֵי ה', מְכַלֵּל וְכוּלְהוּ לֹא לִפְנֵי ה' - יש ללמוד ששאר הנרות
אינם 'לפני ה', וְאֵי קִלְקָא דְּעֻתָּהּ שֶׁהַמְנוּחָה עָמְדָה צָפוֹן וָדָרוֹם,
בְּוֹלְהוּ נָמִי לִפְנֵי ה' נִינְהוּ - כל הנרות שוים בקרבתם לקדש
הקדשים במערב. אלא בהכרח עמדה ממזרח למערב, והנר
לשולחנות. מבררת הגמרא: וְרַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרַבִּי שְׁמֵעוֹן מָאי שְׁמִיעָתָא.
משיבה הגמרא: נִמְרָא מִמְּנוּחָה - למד מכיוון עמידת הארון, מָה אֲרֹן
מוֹנֵחַ צָפוֹן וָדָרוֹם כְּדִלְעִיל (ע"א), אָף הֵנִי נָמִי - אף השולחנות צָפוֹן
וָדָרוֹם. שואלת הגמרא: וְרַבִּי נָמִי לִיגְמַר מִמְּנוּחָה - ואף רבי ילמד
מהארון להעמיד השולחנות צפון ודרום. משיבה הגמרא: סִבָּר
שְׁדִּין חוּץ מִחוּץ - למדים דבר שמקומו מחוץ לקדש הקדשים
מדבר שמקומו בחוץ, והיינו שולחנות ממזרח, וְאֵין דִּין חוּץ
מִמְּנוּחָה - דבר העומד בחוץ מהארון שבקדש הקדשים. שואלת
הגמרא: וְרַבִּי אֱלֶעָזָר בְּרַבִּי שְׁמֵעוֹן לִיגְמַר מִמְּנוּחָה - ילמד מהמנורה
להעמיד מִזְרֵה וּמַעֲרֵב. משיבה הגמרא: אִמָּר לָךְ רַבִּי אֱלֶעָזָר
בְּרַבִּי שְׁמֵעוֹן, מְנוּחָה נִגְשָׁה צָפוֹן וָדָרוֹם הָיוּ מְנוּחָה - אף המנורה
עמדה מצפון לדרום, שלא כרבי. מקשה הגמרא: אִלָּא הִתְיָב בֵּנֵי
הַמַּעֲרָבִי (שם) 'עֲדָה אוֹתוֹ אֶהְיֶה וְגו' לִפְנֵי ה', ואם עמדה
צפון ודרום כל הנרות שוים לפני ה'. מתרצת הגמרא: לַעֲלוֹם
עמדה צפון ודרום, ורק הנר האמצעי נחשב לפני ה', מִשֶּׁהוּ
דְּמֻצָּד לְהוּ אֲצִידִי - שפתיולתו של האמצעי היתה נוטה למערב,
אבל שאר הפתילות נטו כלפיו ולא למערב. הגמרא מביאה לכך
ראיה מברייתא, דְּתַנְיָא, נִאמַר בְּהַדְלָקַת הַמְנוּחָה (במדבר כ ב) 'אֵל
מִלֵּל פְּנֵי הַמְנוּחָה יֵאָדָר שְׁבַעַת הַנְרוֹת', מִלְּמַד הַפְסוֹק שְׁהָיוּ מְצֻדָּדִין
אֵת פְּנֵיהֶם שֶׁל שֶׁשֶׁת הַנְרוֹת כִּלְפֵי נֵר אֲמֻצָּעִי הַעוֹמֵד עַל גּוֹף
הַמְנוּחָה וְנִקְרָא 'פְּנֵי הַמְנוּחָה'. מְמַשִּׁיבָה הַבְרִייתָא, אִמָּר רַבִּי תָּנִן,
מְבָאֵן יֵשׁ לְלַמּוֹד לְכָל הַתּוֹרָה שֶׁהָאֲמֻצָּעִי מְשֻׁבֵּחַ מִן הַצִּדִּיִּים.
הַגְמָרָא דְּנָה אֵיךְ נִכְנְסוּ הַשּׁוֹלְחָנוֹת מִמְּקוֹמָם לִפְנֵי שְׁתֵּי הַשִּׁטוֹת.
שואלת הגמרא: בְּשִׁלְמָא לְמָאן דְּאָמַר שֶׁהַשּׁוֹלְחָנוֹת עָמְדוּ מִזְרֵה
וּמַעֲרֵב מִבּוֹן, שְׂכִינֵן שְׂאוֹרֵךְ שּׁוֹלְחָנוֹת שְׁלֵמָה הִיָּה שְׁתֵּי אֲמוֹת כָּשֵׁל
מִשָּׁה, ואורך חצי ההיכל הפנימי שבו עמדו השולחנות עשרים
אמה, הֵייוּ דִּהּוּ וְתִיבֵי עֲשָׂרָה בְּעֶשְׂרִים - זהו שנכנסו עשרה
שולחנות בני שתי אמות בעשרים אמה, אִלָּא לְמָאן דְּאָמַר צָפוֹן
וָדָרוֹם קָשָׁה, שְׂרוּחַב הַהֵיכָל עֶשְׂרִים אֲמוֹה, וְעֻשְׂרָה שּׁוֹלְחָנוֹת בְּנֵי
שְׁתֵּי אֲמוֹת בְּעֶשְׂרִים אֲמוֹה תִּיבֵי הָיוּ יִתְבֵּי - היאך נכנסו, והלא ודאי
נִשְׁאָר רִיחֻב מִשָּׁהוּ בִּינֵיהֶם, וּמִמִּילָא תְּפִסוּ קֶצֶת יוֹתֵר מִעֶשְׂרִים. וְתוֹ
- וְעוֹד, אָף אִם דְּחֻקָּם זֶה לִזְה וְנִכְנְסוּ בְּעֶשְׂרִים אֲמוֹת בְּלֹא רִיחֻב
בִּינֵיהֶם, מִכָּל מְקוֹם בְּתֵיבֵי הֵיבֵי הָיוּ עֵיילִי - היאך נכנסו הכהנים

היו משוכים כלפי חוץ עד שדוֹחֶקֶן וּבִלְטִין בְּפִרְזֵיכֶם אֶל הַהֵיכָל,
וְדוֹמִין בְּבִלְטִיתָן מִמֵּין שְׁנֵי דְדֵי אֵשֶׁת, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר עַל אֲהַבַת ה'
לְיִשְׂרָאֵל (שיר השירים א א) 'צִירֹר הַמּוֹר דּוֹדִי לִי בֵּין שְׂדֵי יֵלִין, כְּלוֹמַר,
הַקִּדּוּשׁ בִּרְוֹךְ הוּא (-דודי) הִשְׁרָה שְׂכִינָתוֹ בֵּין בְּדֵי הָאֲרוֹן
הַבּוֹלְטִים בְּפִרוּכָת כְּמִין שְׂדִיִּים. וְזוֹה נִתְקִימוּ שְׁתֵּי הַמְקָרָאוֹת,
שֶׁהַבָּדִים עֲצָמָם לֹא נִרְאוּ בְּהֵיכָל, אִלָּא רַק צוּרָתָם שְׁבִלְטָה
בְּפִרוּכָת. הִרִי לְמַדְנוּ שֶׁהַבָּדִים הָיוּ נִתְנוּסִים לְאוֹרֵךְ הַבֵּית, וְכִיּוֹן
שְׂקִבּוּעִים הָיוּ לְרוּחָב הָאֲרוֹן נִמְצָא שְׂאֲרָכוֹ הִיָּה מְכוּוֹן לְרוּחָב
הַבֵּית.
מבררת הגמרא: וּמְנָלָן דְּבָרֵי לְפָנֵיהֶם דְּאֲרֹן הָיוּ יִתְבֵּי - ומזהינן
למדנו שהבדים היו קבועים לרוחב הארון, דִּילְמָא לְאֲרִיבֵי דְּאֲרֹן
הָיוּ יִתְבֵּי - שְׂמָא נִתְנוּסִים הָיוּ לְאֲרִיבֵי. משיבה הגמרא: אִמָּר רַב
יְהוֹדָה, תִּרִי נְבָרִי מִמְּנוּחָה וּפְלָאָה לֹא מְסַתְנִי לָהּ - שְׁנֵי אֲנָשִׁים אִינִם
יְכוּלִים לְהֵלֵךְ זֶה לְצֵד זֶה בְּאִמָּה וְחֻץ, וְכִיּוֹן שֶׁנִּשְׁאָר הָאֲרוֹן הַלְכוּ
בֵּין הַבָּדִים, אִילוּ הָיוּ קְבוּעִים לְאוֹרֵךְ הָאֲרוֹן וְאִמָּה וְחֻץ שֶׁל רָחֹב
מְבִדִילִים בִּינֵיהֶם לֹא הָיוּ נוֹשְׂאֵי נִכְסִים שֶׁם, אִלָּא וְדָאִי קְבוּעִים
הָיוּ לְרוּחָבוֹ וְאֲרִיבֵי שְׁהוּא שְׁתֵּי אֲמוֹת וְחֻץ מְפִרֵיד בִּינֵיהֶם, וְשֶׁם
הַלְכוּ נוֹשְׂאֵי.
מבררת הגמרא: וּמְנָא לֵן דְּבִאֲרֵיכֶם הָיוּ דְרוֹ לָהּ - ומזהינן למדנו
שארבעה אנשים נשאו את הארון, שְׂמָא נִשְׂאוּהוּ שְׁנִים, אֶחָד
מִלְּפָנֵיו וְאֶחָד מֵאַחֲרָיו, וְהַבָּדִים הָיוּ קְבוּעִים לְאֲרִיבֵי וּבִינֵיהֶם אִמָּה
וְחֻץ. משיבה הגמרא: דְּבָרֵיכֶם בְּסִדֵּר הַמַּסְעוֹת בְּמִדְבָּר (במדבר י כא)
'וְנִסְעוּ הַקְּהָלִים נִשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ' וגו', וּמִדִּיִּיקָתָא הַגְמָרָא, 'וְנִסְעוּ
הַקְּהָלִים' לִשׁוֹן רַבִּים וּמִיעוּט רַבִּים שְׁנִים, הִרִי תִרִי, וְהַמִּשְׁךְ הַפְּסוֹק
'נִשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ' נָמִי תִרִי - הֵם שְׁנֵים נוֹסְפִים, מְכָאן שֶׁנִּשְׂאֵי הָאֲרוֹן
בְּאַרְבַּעַה, שְׁנֵים מִלְּפָנֵיו וּשְׁנֵים מֵאַחֲרָיו. וּמִמִּילָא חִיִּיבִים לִמּוֹר
שֶׁהַבָּדִים הָיוּ נִתְנוּסִים לְרוּחָבוֹ, וְכִיּוֹן שֶׁהַבָּדִים מְשׁוּכִים מִמְּזוּרָה
לְמַעַרְב נִמְצָא אוֹרֵךְ הָאֲרוֹן נִתָּן מִצָּפוֹן לְדָרוֹם לְרוּחָב הַבֵּית.
הַגְמָרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא הַמְבַרֶּרֶת אֵת מַסְפֵּר וּמְקוֹם הַשּׁוֹלְחָנוֹת
בְּמִקְדָּשׁ: תָּנוּ רַבָּנָן, עֲשָׂרָה מְנוּחָת עֲשָׂה שְׁלֵמָה הַמִּלָּךְ מִלְּבַד
שׁוֹלְחַן מִשָּׁה, שְׁנֵאמַר בְּעִשְׂיִית כָּלִי הַמִּקְדָּשׁ (דברי הימים ב ד ח) 'וַיַּעַשׂ
שְׁלֵחָנוֹת עֲשָׂרָה וַיִּנָּח בְּהֵיכַל הַמִּשְׁכָּה מִיָּמִין וּחְמִשָּׁה מִשְׁמָאל'. מְבִאֵרֶת
הַבְרִייתָא אֵת הַמִּלִּים 'חֲמִשָּׁה מִיָּמִין וּחְמִשָּׁה מִשְׁמָאל', וְאֵם הַתֵּיבָה
שְׁהוּ מוֹנְחִים הַמִּשְׁכָּה מִיָּמִין הִתְפַּח שְׁבִאמְצַע הַהֵיכָל וּחְמִשָּׁה
מִשְׁמָאל הִתְפַּח כְּפִשְׁטוֹת הַפְּסוֹק, אִם בֵּן מִצִּינוּ שְׁשׁוֹלְחָן בְּדָרוֹם,
שֶׁנִּמְצָאוּ חֲמִשַּׁת הַשּׁוֹלְחָנוֹת שֶׁמִּשְׁמָאל לִנְכְּסִים בְּדָרוֹם הַהֵיכָל,
שְׁהוּ אִמָּרָה בְּצוּיֵי עַל מְקוֹם כָּלִי הַמִּקְדָּשׁ (שמות כו לה) 'וַהֲשִׁלְחָן
תִּתֵּן עַל צֵלַע צָפוֹן, אִלָּא וְדָאִי עָמְדוּ כּוֹלָם בְּצָפוֹן, וְכוּנוֹת הַפְּסוֹק
שֶׁשּׁוֹלְחָנוֹ שֶׁל מִשָּׁה בְּאֲמֻצָּע, וּחְמִשָּׁה מִשּׁוֹלְחָנוֹת שְׁלֵמָה מִיָּמִין
וּחְמִשָּׁה מִשְׁמָאל.
הַגְמָרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא הַמְבַרֶּרֶת אֵת מַסְפֵּר וּמְקוֹם הַמְנוּחָה
בְּמִקְדָּשׁ: תָּנוּ רַבָּנָן, עֲשָׂרָה מְנוּחָת עֲשָׁה שְׁלֵמָה מִלְּבַד מְנוּחָת מִשָּׁה,
שְׁנֵאמַר בְּעִשְׂיִית כָּלִי הַמִּקְדָּשׁ (דברי הימים ב ד ח) 'וַיַּעַשׂ אֵת הַמְנוּחָת
הַהִיב עֲשָׂרָה מִשְׁפָּט וַיִּתֵּן בְּהֵיכַל הַמִּשְׁכָּה מִיָּמִין וּחְמִשָּׁה מִשְׁמָאל'.
מְבִאֵרֶת הַבְרִייתָא אֵת הַמִּלִּים 'חֲמִשָּׁה מִיָּמִין וּחְמִשָּׁה מִשְׁמָאל', וְאֵם
הַתֵּיבָה שֶׁעָמְדוּ הַמִּשְׁכָּה מִיָּמִין הִתְפַּח וּחְמִשָּׁה מִשְׁמָאל הִתְפַּח כְּפִשְׁטוֹת
הַפְּסוֹק, אִם בֵּן מִצִּינוּ מְנוּחָה בְּצָפוֹן, שֶׁנִּמְצָאוּ חֲמִשַּׁת הַמְנוּחָה
שֶׁמִּיָּמִין לִנְכְּסִים בְּצָפוֹן הַהֵיכָל, וְהַתּוֹרָה אִמָּרָה (שמות כו לה) 'וַהֲתִיתֵּן
הַמְנוּחָה נִכַּח הַשִּׁלְחָן עַל צֵלַע הַמִּשְׁכָּן תִּקְמוֹת' וגו', וְהֵייוּ שֶׁהַמְנוּחָה
תַּעֲמֹד בְּצֵד דָּרוֹם מִלֵּל הַשּׁוֹלְחָן. אִלָּא וְדָאִי עָמְדוּ כּוֹלָם בְּדָרוֹם,
וְכוּנוֹת הַפְּסוֹק שֶׁמְנוּחָתוֹ שֶׁל מִשָּׁה בְּאֲמֻצָּע, וּחְמִשָּׁה מִמְּנוּחָה שְׁלֵמָה
מִיָּמִין וּחְמִשָּׁה מִשְׁמָאל.
הַגְמָרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא הַדְּנוֹת מִמְּקוֹם הַשּׁוֹלְחָנוֹת וְהַמְנוּחָה
בְּהֵיכָל כְּלָפִי מַעֲרָב: תָּנִי הָדָא - בְּרִייתָא אֶחָת שֶׁנִּינוּ מְחֻצֵּי בֵּית
וְלִפְנֵים הָיוּ הַשּׁוֹלְחָנוֹת מוֹנְחִין, וְתָנִי הָדָא שֶׁשְׁלִישׁ הַבֵּית וְלִפְנֵים הָיוּ
מוֹנְחִין. מְבִאֵרֶת הַגְמָרָא, וְלֹא קָשְׁיָא, שׁוּדָאִי עָמְדוּ מִחֻצֵּי הֵיכָל

מקשה הגמרא: **בְּשִׁלְמָא לְמֵאן דָּאִמַר צִפּוֹן וְדָרוֹם שְׂפִיר** – היתירין ששולחנות שלמה עמדו בשתי שורות ושולחן משה ביניהם עולה יפה לדעה שהשולחנות עמדו צפון ודרום, שהשורות התחילו מהכותל הצפוני ומשכו על פני כל חצי ההיכל הצפוני, **אֵלָא לְמֵאן דָּאִמַר מִזְרַח וּמַעְרָב** עמדו השולחנות, ורוחבם מצפון לדרום, ומתחילים בסמוך למזיאת אמה טרקסין שבמערב ההיכל ונמשכים אל המזרח, קשה שאינם נכנסים בחצי ההיכל הצפוני, **מְכַדִּי – הָרִי שֶׁלָּחַן כְּסֵה מְשֻׁדָּה מִן הַכּוֹתֵל** – שורת השולחנות הצפונית כמה היתה רחוקה מכותל צפוני, **שְׁתֵּי אֲמוֹת וּמִחְצָה**, בכדי שיוכלו שני מסדרי לחם הפנים להכנס שם בשבת, שלחילוך שני אנשים צריך שתי אמות ומחצה כמבואר לעיל (דף צט), **וְאִמָּה דִידִיה** – הוסף על כך אמה של רוחב שורת השולחנות עצמה, **וְעוֹד שְׁתֵּי אֲמוֹת וּמִחְצָה דְּבִינִי בִינִי** – שבין שורה זו לשולחן משה, **וְאִמָּה שֶׁל שוֹלְחַן מִשָּׁה, וְשְׁתֵּי אֲמוֹת וּמִחְצָה דְּבִינִי בִינִי** – שבינו לבין השורה הדרומית, **וְאִמָּה דִידִיה** – של שורה זו עצמה, הרי עשר אמות ומחצה, **אִישְׁתַּכַּח דְּקָאֵבִיל שוֹלְחָן פְּלִגָּא דָּאִמָּתָא בְּדָרוֹם** – נמצא שתופסים השולחנות שבשורה החיצונה חצי אמה בדרום ההיכל, והתורה אמרה (שמות כו לח) **וְהַשְׁלַחְתָּ תַתָּן עַל צִלְעַ צִפּוֹן**, מתרצת הגמרא בדעת הסובר מזרח ומערב: **מִי כְּכֶרֶת** – האם הנך סבור ששולחן **דְּמִשָּׁה בְּתִידֵיהּ הָיָה יָתִיב** – היה מונח בין שתי השורות של שולחנות שלמה, לא כן היה, אלא **דְּמִידְלִי לִיה וּמִנָּה לִיה** – היה מעלהו ומניחו בסמוך לקדש הקדשים במערב, ומיתתי ליה לִידְרוֹהּ **פּוֹרְתָא** – ומוריד את שתי השורות מעט מזרחה, שלא יהיה שולחן משה נתון ביניהן ממש, וכיון שהמקדש היה גבוה במערבו ומשתפע ויורד למזרח, נמצא ששולחנות שלמה היו נמוכים משל משה **כְּתִלְמִיד הָיוּשֵׁב לְפָנֵי רְבֹו** שהרב יושב במקום גבוה מהתלמיד. ובמקום שהסתתים שולחן משה התחילו ראשי השורות משני צידיו, והרחיקו את השורות זו מזו מרחק שתי אמות ומחצה בלבד, וממילא נכנסו שתיהן בשבע האמות האשונות שבצפון ההיכל.

הגמרא מביאה ברייתא המבררת אם סידרו לחם הפנים על כל השולחנות והדליקו בכל המנורות או לא: **תַּנּוּ רַבֵּנּוּ, עֲשֶׂה שְׁלֹחֲנוֹת עֲשֶׂה שְׁלֵמָה מִלְּבַד שוֹלְחַן מִשָּׁה, וּמִכָּל מְקוֹם לֹא הָיוּ מְכַדְּרִין לַחֵם הַפָּנִים אֵלָא עַל שֵׁל מִשָּׁה, שְׁנַמְרָב בַּעֲנִין עֲשִׂית כִּלִּי הַמִּקְדָּשׁ (מלכים א' ז חא) וְאֵת הַשְׁלַחְתָּ אֲשֶׁר עָלָיו לַחֵם הַפָּנִים וְהָבִי בִלְשׁוֹן יָחִיד, הָרִי שִׁסִּידְרוּ לַחֵם רַק עַל שוֹלְחַן אֶחָד וְהָיָה שוֹלְחַן מִשָּׁה, וְכֵן לִגְבֵי הַמִּנְרוֹת, עֲשֶׂה מְנוֹרוֹת עֲשֶׂה שְׁלֵמָה מִלְּבַד מְנוֹרַת מִשָּׁה, וּמִכָּל מְקוֹם לֹא הָיוּ מְדַלְּקִין נֹרוֹת אֵלָא בְּשֵׁל מִשָּׁה, שְׁנַמְרָב בַּדְּבָרִי אֲבִיהַ מֶלֶךְ יְהוּדָה אֵל יִרְבַּעַם מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וְחִילוּ שֵׁלָא יִלְחֲמוּ בְּאֲנָשֵׁי יְהוּדָה הָעוֹבְדִים אֶת ה' וְשׁוֹמְרִים אֶת דִּינֵי הַמִּקְדָּשׁ (דברי הימים ב' יג יא), **אֵת (אֵת) וְהַמְנוֹרָה הָיָה וְנִרְתְּתָה לְבָעֵר בְּעֶרְבִי, וְנִכְתַּב בִּלְשׁוֹן יָחִיד, מִשׁוּם שֶׁהִדְלִיקוּ רַק בְּמִנְרָה אֶחָד וְהָיָה מְנוֹרַת מִשָּׁה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן שְׁמוּעַל אָמַר, עַל כּוֹלָם – עַל כֹּל הַשּׁוֹלְחָנוֹת הָיוּ מְכַדְּרִין לַחֵם, פַּעֲמִים עַל זֶה וּפַעֲמִים עַל זֶה, שְׁנַמְרָב בַּעֲנִין עֲשִׂית כִּלִּי הַמִּקְדָּשׁ (שם ד יט) וְאֵת הַשְׁלַחְתָּ וְעָלִיהֶם לַחֵם הַפָּנִים בִּלְשׁוֹן רַבִּים, הָרִי שִׁסִּידְרוּ עַל כּוֹלָם. וְכֵן לִגְבֵי הַמִּנְרוֹת, כְּבֹוֹלִין הָיוּ מְדַלְּקִין נֹרוֹת, פַּעֲמִים בּוֹז וּפַעֲמִים בּוֹז, שְׁנַמְרָב בְּאוֹתָהּ פִּרְשָׁה (שם ד ט) וְאֵת הַמְנוֹרוֹת וְנִרְתְּתָה לְבָעֵר בְּמִשְׁפַּט לְפָנֵי הַדְּבִיר וְהָבִי מְנוֹרָה, כְּלוֹמַר, אֶת הַמְנוֹרוֹת וְנִרְתְּתָה שְׁמוֹדִלְקִים בָּהֶם לְפָנֵי קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים כְּמִשְׁפַּט הַתּוֹרָה עֲשֶׂה מִזֶּהָב סֹגוֹר, וּמִכָּךְ שִׁכְתוֹב 'לְבַעֲרָם' בִּלְשׁוֹן רַבִּים מִוֹכַח שֶׁהִדְלִיקוּ עַל כּוֹלָם. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוֹדָה אָמַר כְּתָנָא קָמָא, שֵׁלָא הָיוּ מְכַדְּרִין לַחֵם אֵלָא עַל שֵׁל מִשָּׁה, אֵלָא מָה אֲנִי מְכַנִּים – כִּיצַד מִתְקִים הַפֶּסוֹק שֶׁהֵבִיא רַבִּי אֲלֵעָזַר בֶּן שְׁמוּעַל****

וְאֵת הַשְׁלַחְתָּ אֲשֶׁר עָלִיהֶם לַחֵם הַפָּנִים וְהָבִי בִלְשׁוֹן רַבִּים, אֵלָא שְׁלֵשָׁה שְׁלֹחֲנוֹת שְׁהָיוּ בְּמִקְדָּשׁ, שְׁנִים מִהֶם שְׁהָיוּ בְּאוֹלָם מְכַנִּים – בְּקִצְהוּ הַפְּנִימִי, סְמוּכִים לְפֶתַח הַכְּבִית – הַהִיכָל, אֶחָד שֵׁל כְּסֵף – שֵׁל שֵׁשׁ לְבָן כְּסֵף, וְאֶחָד שֵׁל זָהָב, עַל אוֹתוֹ שֵׁל כְּסֵף הָיָה נֹתֵן הַכֹּהֵן אֶת לַחֵם הַפָּנִים בְּכִנְיָתוֹ לְהִיכָל וְעוֹמֵד לִפְנֵי קוֹדֶשׁ עֵרִכְתּוֹ עַל שוֹלְחַן מִשָּׁה, וְעַל אוֹתוֹ שֵׁל זָהָב הָיָה נֹתֵן בְּיָצִיאָתוֹ – לְאַחַר הוֹרִידְתּוֹ מִשּׁוֹלְחַן מִשָּׁה, עַד לְאַחַר הַקְּטֶרֶת בְּיוֹכֵי הַלְּבֹנָה הַבָּאִים עִם הַלֶּחֶם. וְהִטְעַם שֶׁבְּכִנְיָתוֹ נֹתְנוּ עַל שֵׁל כְּסֵף וּבִיצִיאָתוֹ עַל שֵׁל זָהָב מִפְּנֵי שְׁמַעְלִין בְּקוֹדֶשׁ וְלֹא מוֹרִידִין – מוֹתֵר לִשְׁנוֹת דְּבַר שֶׁבְּקֹדֶשׁה רַק לְתוֹסַפַּת מַעֲלָה וְלֹא לִגְרוּעַ, וּלְפִיכָךְ נִתְּנוּהוּ בְּכִנְיָתוֹ עַל שֵׁל כְּסֵף, לְעֵלּוֹת מִמֶּנּוּ לְשׁוֹלְחַן שֵׁל מִשָּׁה הַמְצוּפָה זָהָב, וּבִיצִיאָתוֹ עַל שֵׁל זָהָב, שֵׁלָא לְהוֹרִידוֹ מִשֵּׁל זָהָב לְשֵׁל כְּסֵף. וְעוֹד שוֹלְחַן אֶחָד שֵׁל זָהָב הָיָה בְּפָנִים, הַשְּׁלִישִׁי מִבֵּין שְׁלֹשֶׁת הַשּׁוֹלְחָנוֹת הַנּוֹכְרִים, הוּא שוֹלְחַן מִשָּׁה שְׁעָלָיו לַחֵם הַפָּנִים תָּמִיד. וְלִכְךָ כָּתַב הַפֶּסוֹק 'עָלִיהֶם לַחֵם הַפָּנִים' בִּלְשׁוֹן רַבִּים, שֶׁעַל שִׁלְשֵׁתָם הִנִּיחוּהוּ.

הַגְּמָרָא מְבַרֶּרֶת מִהוּ הַמְקוֹר שֶׁמַּעְלִין בְּקוֹדֶשׁ וְאִין מוֹרִידִין. מְבַרֶּרֶת הַגְּמָרָא: וּמֵאָן לֵן דָּאִין מוֹרִידִין – מִדִּיכֵן לְמַדְנוּ שְׁאִין מוֹרִידִים דְּבַר שֶׁבְּקֹדֶשׁה מִמַּעֲלָתוֹ. מִשִּׁיבָה הַגְּמָרָא: אֲמַר רַבִּי, דָּאִמַר קְרָא בַּעֲנִין הַקְּמַת הַמִּשְׁכָּן בְּשִׁמְנֵי לְמִילּוּאִים (שמות מ' חא) וְיִקְּסוּ מִשָּׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן וְיִתֵּן אֶת אֲדָנָיו וְיִשֶּׁם אֶת קִרְיָיו וְיִתֵּן אֶת בְּרִיתוֹ וְיִקְּסוּ אֶת עֲמֻדָיו, פֶּתַח בְּיוֹקֶם' וְיִסִּים בְּיוֹקֶם', לְלַמֵּד שְׁאִין מוֹרִידִין בְּדָבָר שֶׁבְּקֹדֶשׁה אֶף אֲלוֹת הַדְּיּוֹבֵר הַמִּתְיַחֵסֵת אֵלָיו, וְכֵן שֶׁכֵּן בְּדָבָרִים הַנוֹגְעִים לוֹ עֲצֻמוֹ. מְבַרֶּרֶת הַגְּמָרָא: וּמֵאָן לְמַעְלִין – וּמִהִכֵּן לְמַדְנוּ שֵׁשׁ לִשְׁנוֹת דְּבַר שֶׁבְּקֹדֶשׁה רַק לְתוֹסַפַּת מַעֲלָה. מִשִּׁיבָה הַגְּמָרָא: אֲמַר רַבִּי אֲחָא בְּרִי עֲקֵבִי, דָּאִמַר קְרָא עַל הַמַּחֲתוֹת שֶׁהִקְטִירוּ בָּהֶם מֵאֲתִים וְחֲמִשִּׁים אֲנָשִׁי עֲדַת קִרְחָ (במדבר י' א), אֵת מִחְתּוֹת הַחֲמִיָּאִים הָאֵלֶּה בְּנִפְשָׁתָם וְעָשׂוּ אֹתָם דְּקָעֵי פָחִים צִיפִּי לְמוֹזֶבֶת כִּי הִקְרִיבָם לְפָנֵי ה' וְיִקְדְּשׁוּ וְיִתְּנוּ לָאוֹת לְבִנֵּי יִשְׂרָאֵל, כְּלוֹמַר, יֵשׁ לְרַדֵּד אֶת הַמַּחֲתוֹת שֵׁל אֲלוֹ שִׁפְעָה בְּנִפְשָׁתָם לְחֻלּוֹק עַל ה' לְטַסִּים דְּקִים וְלַעֲשׂוֹתָם צִיפִּי לְמִזְבַּח הַנְּחוֹשֶׁת כִּיֹּן שֶׁנִּתְקַדְּשׁוּ בַּעַת שֶׁהִקְטִירוּ בָּהֶם, וְיִהְיֶה לְזִכְרוֹן לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁכִּשְׂרִאוֹהוּ יֹאמְרוּ צִיפִּי זֶה הוּא מֵאלוֹ שֶׁחֲלָקוּ עַל הַכְּהוֹנָה וְנִשְׁרָפוּ, וּמִמִּילָא יֵשׁ לְלַמּוֹד שֶׁמַּעְלִין בְּקוֹדֶשׁ, כִּיֹּן שֶׁבְּתִחִלָּה תִּשְׁמִיטִי מִזְבֵּחַ וְעִבְשִׁי גִּזְפוֹ שֵׁל מִזְבֵּחַ – בְּתִחִלָּה שִׁימָשָׁה נְחוֹשֶׁת זֶה לְהַקְטִירָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְהִיתָה תִּשְׁמִישׁ מִזְבֵּחַ, וְהַעֲלוֹהָ לְהִיּוֹת חֶלֶק מִן הַמִּזְבֵּחַ עֲצֻמוֹ.

הַגְּמָרָא מְבִיאָה דְּרִשָּׁה נוֹסֶפֶת שֶׁטַעֲמָה מִשּׁוּם מַעְלִין בְּקוֹדֶשׁ וְאִין מוֹרִידִין: נֹאמַר בְּלוֹחוֹת הַשְּׁנִיּוֹת (דברים י' א) וְאָקַבְתָּ עַל הַלְּחָת אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל הַלְּחָת הָרֵאשׁוֹנִים אֲשֶׁר שִׁכְרְתָּ וְשִׁמְתָם בְּאֵזְרוֹ, וְהָנִי רַבִּי יוֹסֵף – שָׁנָה רַבִּי יוֹסֵף בְּרִייתָא, שֶׁהִתְיַבֹּת 'אֲשֶׁר שִׁכְרְתָּ' מִיּוֹתוֹת, וְהָרִי זֶה מְלַמֵּד מִסְּמִיכוֹת לְיוֹשְׁמָתָם בְּאֵזְרוֹ שֶׁגַּם הַלּוֹחוֹת הַשְּׁנִיּוֹת וְגַם שִׁכְרְתָּ לּוֹחוֹת רֵאשׁוֹנוֹת הָיוּ מִיּוֹנֵחַ בְּאֵזְרוֹ, וְהִטְעַם לִזֶּה מִשּׁוּם שְׁאִין מוֹרִידִין. וּמֵאָן יֵשׁ לְלַמּוֹד לְתִלְמִיד חֶבֶם שֶׁשִּׁכְּחַ תְּלָמוּדוֹ מִחֲמַת אוֹנָסוֹ שֶׁחָלָה אוֹ נִטְרַד בְּדוּחַק מְזוֹנוֹת וְלֹא הָיָה סִיפֵק בִּידוֹ לְחַזֹּר עָלָיו, שְׁאִין נִתְּנִין בּוֹ מִנְהַג בְּיָדוֹ, כֵּשֶׁם שֶׁכִּיבְדוּ אֶת שִׁבְרֵי הַלּוֹחוֹת.

הַגְּמָרָא מְבִיאָה סִימָן לְשִׁלּוּשׁ הַמִּימְרוֹת שֶׁל רִישׁ לְקִישׁ דְּלַהֲלֵן (סימן' ב' פ"ל ס"ח ו'ש"ח) – סִימָן לְמִימְרוֹת 'פַּעֲמִים שְׁבִיטוּלָה שֶׁל תּוֹרָה זֶהוּ יִסּוּדָה', תְּלָמִיד חֶבֶם שִׁסְרַח אִין מְבִיז אוֹתוֹ בְּפִרְסָא; וְכֵן הַמִּשְׁכָּח דְּבַר אֶחָד מִתְלָמוֹדוֹ עוֹבֵר בִּלְאוֹ.

הַגְּמָרָא מְבִיאָה אֶת הַמִּימְרוֹת שֶׁל רִישׁ לְקִישׁ, וּפּוֹתַחַת בּוֹז שֶׁלְמַד מִהַפְסוֹק 'אֲשֶׁר שִׁכְרְתָּ' אֲמַר רִישׁ לְקִישׁ, פַּעֲמִים

תוספות

המשה, ראשה של זו בצד ראשה של זו – אי אפשר לצמצם חמש שולחנות של עשר אמות בעשר אמות. אפילו הכי, כיון דטפי ליה טפח – לא הוי לא חשיב. והא דתניא בפרק "אמר לון הממונה" (יזמא לג.ב.) שולחן בצפון – משוך מן הכותל שתי אמות ומחצה, ומנורה בדרום – משוכה מן הכותל שתי אמות

למאן דאמור מזרח ומערב – הכי יתבי ולמאן דאמור: צפון ודרום – יתבי הכי בשלמא למאן דאמרי צפון ודרום שפיר – דאף על גב דלא אפשר שלא ידא מקצתן מן השולחן בדרום, דאי אפשר לצמצם שולחנות של עשר אמות בעשר אמות, אפילו

בְּשִׁלְמָא לְמֹאן דְּאִמְר דְּצֻפֹן וְדָרוֹם - שְׁפִיר, אֶלֶּא
לְמֹאן דְּאִמְר, מִזְרָח וּמַעֲרָב, מִכְרִי שְׁלָחֵן כְּמָה כּוּשְׁד
מִזֵּן הַכּוֹתֵל? שְׁתֵּי אֲמוֹת וּמִחְצָה וְאִמְה דִּידֵיהּ, וְשְׁתֵּי
אֲמוֹת וּמִחְצָה דִּבְנֵי בִנֵי וְאִמְה, וְשְׁתֵּי אֲמוֹת וּמִחְצָה
דִּבְנֵי בִנֵי וְאִמְה דִּידֵיהּ, אִישְׁתַּתְּפָה דְקָאֲכִיל שְׁלִיחֹן
כְּפֻלָּא דְאִמְתָּא כְּדָרוֹם! מִי סָבְרָת שְׁלָחֹן דְּמִשָּׁה
בְּהִירֵיהּ הָיָה וְתִבֵּי? לֹא, דְּמִוִּילִי לִיהּ וּמִנָּח לִיהּ
בְּהִימִיתִי הָיָה לְדִידֵיהּ פּוּרְתָא, כְּתִלְמִיד הֵיזֵיב לִפְנֵי
דְּבֹ. תְּנֹו רַבְּנִי: עֲשֶׂרָה שְׁלֵחוֹת עָשָׂה שְׁלֹמֹה, וְלֹא הָיוּ
מִסְדְּרִין אֶלָּא עַל שֵׁל מִשָּׁה, שְׁנָאמֵר: "וְאֵת הַשְּׁלֵחוֹן
אֲשֶׁר עָלָיו לֶחֶם הַפָּנִים זָהָב". עֲשֶׂר מְנוֹרוֹת עָשָׂה
שְׁלֹמֹה, וְלֹא הָיוּ מִדְּלִיקִין אֶלָּא בִּשֵׁל מִשָּׁה, שְׁנָאמֵר:
"אֵת מְנוֹרַת הַזָּהָב וְגִרְתֶּיהָ לְכַעַר כְּעֶרֶב". רַבִּי אֱלֵעָזָר
בֶּן שִׁמוּעַ אָמַר: עַל כּוֹלֵם הָיוּ מִסְדְּרִין, שְׁנָאמֵר:
"אֵת הַשְּׁלֵחוֹת וְעֲלִיהֶם לֶחֶם הַפָּנִים", וּבִכּוּלֵּן הָיוּ
מִדְּלִיקִין, שְׁנָאמֵר "אֵת הַמְּנוֹרוֹת וְגִרְתֵּיהֶם לְכַעֲרֵם
בְּכּוּשְׁפֻט לִפְנֵי הַדָּבִיר זָהָב סָגוּר". רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי
הֵיחִידָה אָמַר: לֹא הָיוּ מִסְדְּרִין אֶלָּא עַל שֵׁל
מִשָּׁה, אֶלֶּא מָה אֲנִי מְקִיִּים "וְאֵת הַשְּׁלֵחוֹת אֲשֶׁר
עֲלִיהֶם לֶחֶם הַפָּנִים... וְהֵב?" אֵלֹו שְׁלִישָׁה שְׁלֵחוֹת
שָׁהִיּוּ בְּמִקְדֶּשׁ, שְׁנַיִם שָׁהִיּוּ בְּאוֹלָם כּוֹכָבִים לְפִתַּח
הַבַּיִת, אַחֵד שֵׁל כֶּסֶף וְאַחֵד שֵׁל זָהָב, עַל שֵׁל
כֶּסֶף נוֹתֵן לֶחֶם הַפָּנִים בְּכִנְסָתוֹ וְעַל שֵׁל זָהָב
בְּצִיּוּתָא, שְׁמַעְלִין כְּפֻדֶשׁ וְלֹא מוֹרִידִין, אַחֵד שֵׁל
זָהָב בְּפָנִים שְׁעָלָיו לֶחֶם הַפָּנִים תְּמִיד. וּמִנָּה לָן
דִּאִין מוֹרִידִין? אָמַר רַבִּי, דְּאִמְר קְרֵא "וְקָם מִשָּׁה
אֵת הַמִּשְׁכָּן וַיִּתֵּן אֶת אֲדָנָיו וַיִּשֶׂם אֶת קִרְשָׁיו וַיִּתֵּן
אֵת בְּרִיחָיו וְקָם אֵת עַמּוּדָיו". וּמִנָּלֵן דְּמַעְלִין?
אֲמַר רַבִּי אֲחָא בְּרַיָּא, דְּאִמְר קְרֵא: "אֵת
מִחְתּוֹת הַחֲפָאִים הָאֵלֶּה בְּנִשְׁתָּם וַעֲשׂוּ אֹתָם רַקְעֵי
פָּחִים צֻפִּי לְמִזְבֵּחַ כִּי הַקְרִיבֶם לִפְנֵי ה' וַיִּקְדְּשׁוּ
וַיִּזְוֶהוּ לְאוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל", בְּתַחֲלִיל תַּשְׁמִישֵׁי מִזְבֵּחַ
וַעֲבָשׂוּ גּוֹפֹ שֵׁל מִזְבֵּחַ. "אֲשֶׁר שִׁבְרַת וְשִׁמְתָם
בְּאֶרְצוֹ" - תְּנִי רַב יוֹסֵף: מְלֻמָּה, שִׁתְלוּחוֹת וְשִׁבְרֵי
לִחוֹת מוֹנִחִין בְּאֶרְצוֹ. מִכָּאן, לְתַלְמִיד חֶכֶם שֶׁשִּׁבַּח
תַּלְמוּדוֹ מִחֲמַת אוֹנֶם, שְׁאִין נוֹחֲזִין בּוֹ מִנְּהַג בִּזְיוֹן.
(סִימָן: בִּיטָל, סֵרַח, וְשִׁבַּח) אָמַר רִישׁ לְקִישׁ: עַמּוּם
שֶׁבְּתוֹלָה

את המשכן" (שמות ז) – הדיינו יריעות. שבתחילה פורס היריעות, ולא הורידן בהקמת העמודים והארזים, אלא אחז היריעות בידו עד שהקים כולן, אשר שברת ושמתם בארון – ששים השברים בארון.

שביטולה

ובירושלמי דשקלים בפרק "שלש עשרה שופרות" (הלכה א) משמע דאורבין ששה ורחובין שלשה, ומונחות אורבין לארכו של ארון, ויכול ליישב ארבעתן זו אצל זו ברחוב. והכי נמי איחא בפרק בתרא דתענית ירושלמי. והתלמוד שלנו נמי, דקאמר בבבא בתרא (יד,א): ארכן ששה ורחובין ששה. מצינו למימור דמיירי בין שתיהן, כשדיו זו אצל זו לרחוב. והא דקאמר: כמה לוחות אוכלות בארון? שנים עשר טפחים — היינו בין לוחות ושברי לוחות, כשדיו מונחות זו אצל זו, ארכן לארכו של ארון.

שביטולה של תורה - כגון שמבטל תורה, להוצאת חמת ולהכנסת בלה, "זהו יסודה" - כלומר, מקבל שכן באילו יושב ומייסדה, ועוסק בה, שנאמר "אשר שברת". ולא אמר ליה בלשון כעס - שמע מינה: הסכימה עמו דעת השכינה שבשטל תורה ושיברך, כיון דנתכוין לטובה, תקפה - שלא יכול להעמיד גירסתו. רק - מיעוט הוא. נוצרה בארבעים - צורת הורל לארבעים יום, במסכת נדה (ל.א.). **משנה על פתח הבית** - אצל פתח הדיכל בבניסותו, ולא היו מניחים אותו שם אלא להראותו שמעלין בקדש - נעבשו מניחו על של שיש, ומיד נשאו בדכיל ומסדרו על של זהב של משה, ועל של זהב בציאתו, עד שיוקטרו בוויכין, בדרקתני לקמן. (מתניתין) הפגנים עומדין בצפון - דהכי שפיר, דאותן מניחו העבודה יהו בצפון, וקדושת צפון חמירה. ופנינו לדורים

שביטולה של תורה זהו יסודה, דכתיב "אשר שברת" - אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: יישר פתך ששברת. ואמר ריש לקיש: תלמוד חכם שפרה - אין מביין אותו בפרהסיא, שנאמר "ובשלת היום וקשל גם נביא עמך לילה" - פסחו פלילה. ואמר ריש לקיש: כל המשבח דבר אחד מתלמודו עובר בלאו, שנאמר "השומר לך ושמר נפשך מאד פן תשפח את הדברים", וכדרכי אבין אמר רבי אילעאי, דאמר רבי אבין, אמר רבי אילעאי: כל מקום שנאמר "השומר" "פן" "אל" - אינו אלא לא תעשה. רבינא אמר: "השומר" ו"פן" - שני לאוין ניתנו. רב נחמן בר יצחק אמר: בשלשה לאוין, שנאמר: "השומר לך ושמר נפשך מאד פן תשפח את הדברים". וכול אפילו מחמת אונס? תלמוד לומר "ופן יסורו מלבך" - במקום מלבך הכתוב מדבר. רבי דוסתאי ברבי יצאי אמר: וכול אפילו תקפה עליו משנתו? תלמוד לומר "רק". רבי יוחנן ורבי אלעאי דאמרי תרתייהו: תורה ניתנה בארבעים, ונשמה נוצרה בארבעים. כל המשמר תורתו - נשמחו משתמרת, וכל שאינו משמר את התורה - אין נשמחו משתמרת. תנא דבי רבי ישימעאל: משל לאדם ששומר צפור דורו לעבדו, אמר: כמדינה אתה שאם אתה מאבדה, שאני נוטל ממך איסר ברמייה? נשמתך אני נוטל ממך. **משנה** שני שולחנות היו באולם מבפנים על פתח הבית: אחד של שיש, ואחד של זהב. על של שיש נותנים לחם הפנים בבניסותו, ועל של זהב - בציאתו, ששמעלין בקדש ולא מורדין. ואחד של זהב מבפנים, שעליו לחם הפנים תמיד. וארבעה פתחים נבנו, שנים בידם שני סדרים, ושנים בידם שני סדרים, שנים ליפול שני סדרים, שנים ליפול שני סדרים, שנים ליפול שני סדרים. ופנינו לדורים, והמוציאין ופסחו של זה פגנדר מחוץ של זה, שנאמר "לפני תמיד". רבי יוסי אומר: אפילו אלו נטולין ואלו מניחין, אף היא היתה תמיד. יצאו ונתנום על שלחן הזהב שהיה באולם. הקטירו הבויכין, והחלות מתחלקות לפתחים. כל יום פיפורים להיות בשבת - החלות מתחלקות לערב. כל להיות בערב שבת - שעיר של יום תפפורים נאכל לערב, והבבליים אוכלין אותו כשהוא חי, מפני שדעתן יפה. **נמרא** תנאי, רבי יוסי אומר: אפילו סילק את הישנה שחרית וסידר את החדשה ערבית - אין בך כלום, אלא מה אני מקיים "לפני תמיד"? שלא ליתן שלחן בלא לחם. אמר רבי אמי: מקדריו של רבי יוסי נלמוד, אפילו לא שנה אדם אלא פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית - קיים מצות "לא ימוש" את ספר התורה הזה מפיך". אמר רבי יוחנן משהו רבי שמעון בן יוחי: אפילו לא קרא אדם אלא קרית שמע שחרית וערבית - קיים "לא ימוש", ודבר זה אסור לאומרו בפני עמי הארץ. ורבי אומר: נאמר לאומרו בפני עמי הארץ. שאל בן דמה בן אחותו של רבי ישימעאל: בגון אני, שלמדיתי כל התורה פולה, מהו ללמוד חכמת וניתי? קרא עליו המקרא הזה "לא ימוש ספר התורה הזה מפיך והגית בו ויומים ולילה", צא וברוך שעשה שאני לא מן היום ולא מן הלילה, ולמוד בה חכמת וניתי. ופליגא דרבי שמואל בר נחמני, אמר רבי יוחנן: פסוק זה אינו לא חובה ולא מצוה אלא ברכה, ראה הקדוש ברוך הוא את יהושע שדברי תורה הבינים עליו ביותר, שנאמר "ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימוש מתוך האהל", אמר לו הקדוש ברוך הוא: יהושע, כל כך הביין עליך דברי תורה? "לא ימוש ספר התורה הזה מפיך". תנא דבי רבי ישימעאל: דברי תורה לא יהו עליך חובה, ואי אתה רשאי לפטור מזה. אמר חזקיה, מאי דכתיב "ואף הסיף מפי צר רחב לא מוצק תחתיה"? בוא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם. מדת בשר ודם, אדם מסית את חבירו מדרכי חיים לדרכי מיתה. והקדוש ברוך הוא מסית את האדם מדרכי מיתה לדרכי חיים, שנאמר "ואף הסיף מפי צר" - מזהבם, שפיה צר, שעששנה צבור בתוכה

יבול אפילו מחמת אונס - משנה היא במסכת אבות (פרק ג משנה ח). **אחד** של כסף - בראש פסחים גרסין "של שיש", וכן מוכח במסכת שקלים פרק "שלשה עשר שופרות" (ט.ט.). דתנן: שלשה עשר שולחנות היו במקדש, שמונה - של שיש בבית המטבחים, ושנים - במערבו של כבש: אחד של שיש, ואחד של כסף, ושנים - באולם: אחד של שיש, ואחד של זהב. ואמר בגמרא: תני "של כסף וזהב". רבי אחא רבי מישא, ומט בהמשורב שמואל בר רב יצחק: לית כאן "של כסף", מפני שהוא מרתין. לא כדן תני: זה אחד מן הנסים שהיו במקדש, שכשם שהיו מניחין אותו חם, כך מוציאין אותו חם. שנאמר (שמואל א כא) "לשום לחם חם ביום הקדש": רבי יוחנן בן ברי אומר: אין מביין משה נסים. משמע דבולה סוגיא, אשולחנות של אולם קיימא, ומיחידים לחם. ולא אשולחנות דבית המטבחים, ובמערבו של כבש, ומיחידים לאברים. ומידו בכל הפסחים כתוב שם במשנה, ובמסכת תמיד וכל הפסח "לא היו בפתחים" (ל.א.). אחד של כסף, ואחד של זהב - בשולחנות של אולם. ואין לדחות: דרבה לומר, דבי הכי דאיבא נט אלתם, הכי נמי אברים. דאם כן, הוה ליה לא הסיף מניחין דמסכת אבות (פרק ה, משנה ח): לא הסיף מניחין דמסכת אבות. ובקונטרס משמע בגירסא במתניתין דהבא - "של שיש", ובגמרא בברייתא - "של כסף", ופירש שם בקונטרס בגמרא: דהאי דקרי לה בברייתא "כסף" היא ברייתא דשקלים, ופולגא דתנאי היא. והא דפריך במסכת תמיד (ל.א.ב.) מכדי אין ענינה במקום עשירות, אמאי עבדי דיישי? ניעבדו דכספא והבאו ומשני רבי שמואל בר רב יצחק: מפני שמרתין - אבולו פריך, ורבי שמואל בר רב יצחק לענינה, דחיש דהכי במסכת שקלים (י.א.ב.). **מהו** ללמוד חכמת וניתי - תימה: וכי לא היה יודע דגורו עליה: ולעיל פירשתי בריש דרבי ישימעאל (סד, דביור המתחיל "אור"). **לא** יהו עליך חובה - כאדם שיש לו חוב, ואומר "מתי אפרענו, ואפטר", כך לא יאמר "אשנה פרק אחד, ואפטר". שאי אתה רשאי לפטור את עצמך מזה. כך פירש בקונטרס. עוד יש לפרש: לא יהו עליך חובה - שלא תעסוק אלא בהן, ואי אתה רשאי לפטור עצמך מזה. שלא תעסוק באי כלל, אלא יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ. אי נמי: לא יהו עליך חוב - ללמוד כל התורה. כדתן במסכת אבות (פרק שני משנה טז): לא עליך המלאכה לגמור, ולא אתה בן חורין ליבטל. ששונאין

המשנה מבארת כיצד היו מחליפים את הלחם: וְאֶתְּכֵּה בָּהֶם
נִכְנְסִין, שְׁנֵים שְׂבָדִים שְׁנֵי כִדְרִים של לחם הפנים, וְשְׁנֵים שְׂבָדִים שְׁנֵי
כִזְבִּין - שתי כפות מלאות לבונה, שצריך להניחן עם הלחם.
וְאֶתְּכֵּה כהנים מְקַדְּמִין לַפְּנֵיהֶם, שְׁנֵים כְּדֵי לִישׁוֹל שְׁנֵי כִדְרִים של
הלחם הישן, וְשְׁנֵים כְּדֵי לִישׁוֹל שְׁנֵי כִזְבִּין הישנים. הַמְּכַנְּסִים
עוֹמְדִים בְּצִפּוֹן וּפְנֵיהֶם לְדָרוֹם, וְהַמּוֹצִיאִין עוֹמְדִים בְּדָרוֹם וּפְנֵיהֶם
(בְּצִפּוֹן) [לְצִפּוֹן] וְנִמְצָא שְׁעוֹמְדִים מִשְׁנֵי צִדֵּי רֹחַב הַשּׁוֹלְחָן. אֵלּוּ
- הַמּוֹצִיאִים, מוֹשְׁבֵּין אֶת הַלֶּחֶם הַיֶּשֶׁן, וְאֵלּוּ - הַמְּכַנְּסִים, מְנִיחִין
אֶת הַחֹדֶשׁ. וְהָיוּ מְקַדְּמִים שִׁיחִיהָ מִפְּחוֹ שֶׁל זֶה כְּנֶגֶד מִפְּחוֹ שֶׁל זֶה,
כְּלוֹמֵר שְׂמִיד כְּשִׁמוֹצִיאִים קֶצֶת מִהֵישֵׁן מְכַנְּסִים כְּנֶגֶד מִהַחֹדֶשׁ,
כִּיּוֹן שְׁנֵי אֲמָר בְּפִרְשֵׁת הַשּׁוֹלְחָן (שְׁמוֹת כה ד ל) וְנִתְּנָה עַל הַשְּׁלָחַן לָהֶם
פָּנִים לְפָנֵי תְּמִיד.
רַבִּי יוֹסִי חוֹלֵק וְאֹמֵר, אֲפִילוּ אִם אֵלּוּ נִשְׁלָחִין אֶת הַלֶּחֶם הַיֶּשֶׁן לַגִּמְרִי,
וְאֵלּוּ מְנִיחִין לְאַחַר זְמַן אֶת הַחֹדֶשׁ, אָף הֵיא הִיתָה תְּמִיד, כִּי תְּמִיד
פִּירוּשׁוֹ שֶׁלָּא יִלְחַן הַשּׁוֹלְחָן בְּלִילָה לֹא לָחֵם.
הַמְּשַׁנָּה מְבֹאֵרֶת אֶת סֵדֵר חֲלוֹקֶת לֶחֶם הַפָּנִים הַיֶּשֶׁן: וְצֵאָה הַכַּהֲנִים
הַמּוֹצִיאִים וְנִתְּנוּם - אֶת הַחֲלוֹת הַיֶּשֶׁנוֹת, עַל שְׁלָחַן הַהֶבֶל שֶׁהָיָה
בְּאֹרֶלָם. אַחֲרֵי כֵן הִקְטִירוּ אֶת הַכִּזְבִּין, שֶׁהֵם מְתִירִים אֶת הַחֲלוֹת
בְּאִכְלֵהָ. וְאֵז הָיוּ הַחֲלוֹת מִתְּחַלְּקוֹת לַכַּהֲנִים, בֵּין מִשְׁמֵר הַכֶּסֶם
לְמִשְׁמֵר הַיּוֹצֵא. וְכִשְׁחָל יוֹם כִּיפּוּרִים לְהִיטֵי בִשְׁבֶּת שֶׁהֵאֵכִילָה
אֶסְרוּהָ, הָיוּ הַחֲלוֹת מִתְּחַלְּקוֹת לְעֶרֶב - לְמוֹצָאֵי שַׁבַּת וְיוֹם כִּיפּוּר,
וְלֹא הָיוּ רוֹחִים אֶת חֲלוֹקֶת מִלְּחָה, כִּיּוֹן שֶׁנִּפְסְלוֹת בְּלִינָה.
הַמְּשַׁנָּה מְמַשִּׁיכָה בְּעֵנִין חֲלוֹקֶת קִדְשִׁים בְּיוֹם כִּיפּוּר: כִּשְׁחָל יוֹם
הַכִּיפּוּרִים לְהִיטֵי בְּעֶרֶב שֶׁבֶת, כִּיּוֹן שֶׁאֶסְרוּ בְּאִכְלֵהָ, לִכֵּן שְׁעִיר מוֹסֵף
שֶׁל יוֹם הַכִּיפּוּרִים שֶׁהוּא חֲטָאָה, וְדִינוֹ שֶׁנֶּאֱכַל לְיוֹם וְלִילָה, הִיָּה
נֶאֱכַל לְעֶרֶב - בְּלִיל שַׁבַּת, וְאָף עַל פִּי שֶׁבְּעֶרֶב כְּשִׁמְחָה לֹאֲכָלוּ
אֶסְרוּ לְבִשְׁלוֹ, כִּיּוֹן שֶׁהוּא שַׁבַּת. וְהַכִּפּוּרִים - כַּהֲנִים מֵאֲלֶכְסַנְדְּרִיָּה
שֶׁבְּמִצְרַיִם, הָיוּ אוֹכְלִין אוֹתוֹ בְּשָׂהוּא חֵי - אִינוּ מְבוּשָׁל, כְּדֵי שֶׁלֹּא
יָבוֹא לִידֵי נוֹתָר, מִפְּנֵי שֶׁדִּעְתָּן יָפָה - שְׂאִינִם קָצִים בְּבִשְׂרָה שְׂאִינוּ
מְבוּשָׁל.

גמרא

שִׁנְיָנוּ בַּמְּשַׁנָּה, רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, אֲפִילוּ אִלּוּ נִשְׁלָחִין וְאִלּוּ מְנִיחִין, אָף
הֵיא הִיתָה תְּמִיד, הַגִּמְרָא מְבֵיאָה בְּרִייתָא שֶׁנִּתְבָּאָרָה בָּהּ שִׁיתָתָּה:
תֵּנִיָּא בְּרִייתָא, רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, אֲפִילוּ אִם סִילַק אֶת הַמַּעֲרֵכָה
הַשְּׁנֵי בְּשַׁחֲרִית וְסִידֵר אֶת הַמַּעֲרֵכָה הַחֲדָשָׁה רַק בְּעֶרְבִית אֵין בְּכָךְ
כְּלוֹם, וְלֹא מִתְבַּטֵּל בֹּזֵה לְפָנֵי תְּמִיד הָאֲמֹר בַּתּוֹרָה. אֵלּוּ מָה אֵין
מְקִיָּים אֶת מַה שֶׁנֶּאֱמַר בַּפֶּסוּק לְפָנֵי תְּמִיד, שֶׁלֹּא יִלְחַן הַשְּׁלָחַן בְּלִילָה
כְּלָא לָחֵם.
הַגִּמְרָא מְבֵיאָה גְּדִרִים בַּחֲבִיב לִימּוּד תּוֹרָה שֶׁנִּלְמַדִּים מִדְּבַרֵּי רַבִּי
יוֹסִי: אֲמַר רַבִּי אֲמִי, מְדַבְּרִין שֶׁל רַבִּי יוֹסִי, כִּשְׁשֵׁהָהּ מֵעַט בְּשַׁחֲרִית
וְסִידְרוֹ שׁוֹב בְּעֶרְבִית מִתְקִיָּים תְּמִיד, נִלְמַד שֶׁאֲפִילוּ לֹא שָׁנָה אֲדָם
אֵלּוּ רַק פֶּרֶק אֶחָד בְּשַׁחֲרִית וּפֶרֶק אֶחָד בְּעֶרְבִית, קִיָּים מִצְוַת לֹא
יָמוּשׁ (אֵת) סֶפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה כִּפְּסִיד וְהִגִּיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה' (דְּהוֹשֶׁע א
ח).
הַגִּמְרָא מְבֵיאָה מֵאֲמַר נוֹסֵף בְּעֵנִין זֶה: אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוֹם רַבִּי
שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי, אֲפִילוּ אִם לֹא קָרָא אֲדָם אֵלּוּ קִרְיַת שְׁמַע בְּשַׁחֲרִית
וְעֶרְבִית, וְבוֹשָׁר הַיּוֹם לֹא לָמַד כָּלל, קִיָּים מִצְוַת לֹא יָמוּשׁ סֶפֶר
הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ.
הַגִּמְרָא מְבֵיאָה מִחֲלוֹקֶת בְּעֵנִין אֲמִירַת מֵאֲמַר זֶה בְּפָנֵי עַם הָאָרֶץ:
וְדָבָר זֶה שֶׁבְּקִרְיַת שְׁמַע יוֹצִאִים גַּם יְדֵי מִצְוַת תְּלִמּוּד תּוֹרָה, אֲסֹרוּ
לְאֻמְרוֹ בְּפָנֵי עַמִּי הָאָרֶץ, שֶׁלֹּא יֵאֲמָרוּ שְׁאֵין צוֹרֵךְ לְהַרְגִּיל בְּנֵיהֶם
לְתִלְמוּד תּוֹרָה, כִּיּוֹן שֶׁיֵּצְאוּ בְּקִרְיַת שְׁמַע. וְרָבָא אֲמַר, מִצְוָה
לְאֻמְרוֹ בְּפָנֵי עַמִּי הָאָרֶץ, כִּיּוֹן שֶׁזֶּה יִגְדִּיל בְּעֵינֵיהֶם אֶת חֲשִׁיבוֹת
הַתּוֹרָה, שִׁיאֲמָרוּ, אִם עַל קִרְיַת שְׁמַע יֵשׁ שֶׁכֶּר גְּדוֹל כֹּזֵה, כִּמוֹ

שֶׁבִּישׁוּלָהּ שֶׁל תּוֹרָה וְהָיָה יִפְתָּה - אָף הַמְּבַטְלָה יִקְבַּל שֶׁכֶּר כֵּאֵילוּ
עֶסֶק בָּהּ, כִּשְׁבִּטְלָה לְצוֹרֵךְ קִיּוֹם מִצְוֹת, דְּכַתִּיב בְּעִשְׂיִית לִוְחוֹת
שְׁנוֹת (דְּבָרִים יב) וְאֶכְתֹּב עַל הַלְּחוֹת אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל הַלְּחוֹת
הָרִאשִׁינִים אֲשֶׁר שִׁבְרָתָ, וְיֵשׁ לְלַמּוֹד שֶׁאֲמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְמַשֵּׁה יִישַׁר בְּחֶךָ שֶׁשִּׁבְרָתָ, אָף שֶׁבִּשְׁבִּירָתוֹ בִּטַּל תּוֹרָה, וְהוּא הָדִין
לְמַבְטַל תּוֹרָה לְצוֹרֵךְ קִיּוֹם מִצְוֹת.
הַגִּמְרָא מְבֵיאָה מִימְרָא שֶׁנִּיהָ שֶׁל רִישׁ לְקִישׁ לִגְבִי לומדי תורה:
וְאֲמַר רִישׁ לְקִישׁ, תְּלִמִּיד חָכֵם שֶׁסָּרָה - נִכְשַׁל בְּעֵבֶרֶה אֵין מְבִין
אוֹתוֹ לְנִדְּוֹתוֹ בְּפִרְשָׁהּ, שְׁנֵי אֲמַר בְּתוֹכָהּ ה' לִישְׂרָאֵל (דְּהוֹשֶׁע ד ה)
'וְכִשְׁלָתָ הַיּוֹם וְכִשְׁלָתָ גַּם נְבִיא עֹמֵד לִילָה', וְיֵשׁ לְדַרְשׁ שֶׁאִם נִכְשַׁל
נְבִיא בְּעֵבֶרֶה כְּפִיּוֹהָ בְּלִילָה שְׁאֵין רֹאִים בּוֹ וְאֵל תִּפְרַסְמוּ.
הַגִּמְרָא מְבֵיאָה מִימְרָא נוֹסֶפֶת שֶׁל רִישׁ לְקִישׁ לִגְבִי זְכִירַת הַתּוֹרָה:
וְאֲמַר רִישׁ לְקִישׁ, כָּל הַמְּשַׁבֵּחַ דְּבָר אֶחָד מִתְּלִמּוּדוֹ, שֶׁנִּתְעַצַּל
מִלְּחֻזּוֹר עַלְיוֹ וּשְׁכַחוּ, עוֹבֵר כְּלָאן, שְׁנֵי אֲמַר בְּצִוּיוֹ זְכִירַת הַתּוֹרָה
(דְּבָרִים ד ט) 'הַשְּׁמַר לָךְ וְשִׁמְרָה נִפְשְׁךָ מֵאֵד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים' וְגו',
וְהֵינּוּ בְּדָרְכֵי אֲבִין אֲמַר רַבִּי אֵילְעָא, דְּאֲמַר רַבִּי אֲבִין אֲמַר רַבִּי
אֵילְעָא, כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה 'הַשְּׁמַר' פֶּן וְאֵל אֵינוֹ אֵלָּא מִצְוַת
לֹא תִשְׁכַּח, וְאָף כֵּאֵן 'הַשְּׁמַר' הוּא לֹא לְשׁוֹכַח תּוֹרָתוֹ. רַבִּינָא אֲמַר,
לֹא כֵן, שֶׁ'הַשְּׁמַר' וּפֶן שְׁנֵי לֵאמֹר נִינְהָ, וְעוֹבֵר בְּשִׁנְיָהֶם. רַב נָחֻמִּין
בְּרִי יִצְחָק אֲמַר, עוֹבֵר בְּשִׁלְשָׁה לֵאמֹר, גַּם בְּיוֹשְׁמוֹר, שְׁנֵי אֲמַר 'הַשְּׁמַר'
לָךְ וְשִׁמְרָה נִפְשְׁךָ מֵאֵד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים'. מוֹסִיף רַב נַחֲמָן בְּרִי
יִצְחָק, יְכוּל יַעֲבֹר אֲפִילוּ כִּשְׁשִׁכָּה מִחֲמַת אוֹנֶסוֹ, תְּלִמּוּד לִזְמַר
בַּחֲמִשָּׁה הַפֶּסוּק וּפֶן וְסִירוּ מִלְּבָבְךָ, שֶׁרַק בְּכִסְיָרִים מְלָבָה בְּפִשְׁעִיהָ
הַכְּתוּב מְדַבֵּר. הַגִּמְרָא מְבֵיאָה לִימּוּד דומה מפסוק זה, רַבִּי דוֹסְתָאִי
בְּרַבִּי יִנְאִי אֲמַר, יְכוּל יַעֲבֹר בְּלֹא אֵין אֵלּוּ אֲפִילוּ תִּקְפָּה עַלְיוֹ מִשְׁנֵתוֹ
- לֹא הִבִּינָה כְּרֹאִי וְלִכֵּן שִׁכַּח, תְּלִמּוּד לִזְמַר בַּתְּחִילַת הַפֶּסוּק וְרַק
הַשְּׁמַר לָךְ, וְרַק מִיעוּט, לְלַמַּד שֶׁרַק בְּשׁוֹכַח בְּפִשְׁעִיהָ עוֹבֵר וְלֹא
בַּתְּקִפָּה עַלְיוֹ מִשְׁנֵתוֹ.
הַגִּמְרָא מְבֵיאָה מִימְרָא בְּעוֹנֵשׁ הַמְּשַׁכַּח תּוֹרָתוֹ: רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי
אֵילְעָר דְּאֲמַר תְּרִוּוּהוּ - אֲמָרוּ שִׁנְיָהֶם, תּוֹרָה נִתְּנָה בְּאֶרְבָּעִים יוֹם,
וְאָף נִשְׁמָה נּוֹצֵרָה בְּאֶרְבָּעִים יוֹם, לְלַמַּד שֶׁכָּל הַמְּשַׁכַּח תּוֹרָתוֹ וְחֻזּוֹר
נִשְׁמָתוֹ מִשְׁתַּמְרָת, וְכָל שְׂאִינוּ מִשְׁמַר אֶת הַתּוֹרָה אֵלּוּ פּוֹשַׁע בָּהּ
וְשׁוֹכַח אֵין נִשְׁמָתוֹ מִשְׁתַּמְרָת. הַגִּמְרָא מְבֵיאָה בְּרִייתָא הַמְּבֹאֵרֶת
זֹאת בְּמִשְׁלַל, תֵּנִיָּא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְיֵאל, מִשְׁלַל לְמַה הִדְבֵּר דּוֹמָה, לְאֶדָם
שֶׁמְסַר צִפּוֹר דְּרוֹר לְעֶבְדוֹ לְשִׁמְרָה, וְאֲמַר לוֹ, מְסַרְמָה אֵתָּה שְׂאִם
אֵתָּה מֵאֲבָדָה שְׂאִינוּ נִשְׁלָחִין מִמֶּךָ אִסְרָה בְּדִמְיָה, לֹא כֵן, נִשְׁמָתוֹ אֵין נִשְׁלָחִין
מִמֶּךָ, וְאָף ה' מִסֵּר תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל וְהוֹדִירָם לְשִׁמְרָה, וְהַמְּבֹאֵרֶת
נוֹטֵל ה' אֶת נַפְשׁוֹ.

משנה

גְּבִי לֶחֶם הַפָּנִים (ויקרא כד ט-ט) נֶאֱמַר 'בְּיוֹם הַשַּׁבַּת בְּיוֹם הַשַּׁבַּת
יַעֲרֹכְנוּ לְפָנֵי ה' תְּמִיד וְגו', וְהִיתָה לֵאחֲרָן וְלִבְנָיו וְאֲכַלְהוּ' וְגו'.
נִלְמַד מִכֵּאֵן שֶׁלֹּחַם הַפָּנִים נַעֲרַךְ עַל הַשּׁוֹלְחָן מִשַּׁבַּת לְשַׁבַּת, וְכֵן
שֶׁהַכַּהֲנִים אוֹכְלִים אֶת הַלֶּחֶם כְּשִׁמְסִירִים אוֹתוֹ. מִשְׁנֵתֵנוּ מְבֹאֵרֶת
כִּיצַד הָיוּ עוֹרְכִים אֶת הַלֶּחֶם, וְאֵת אוֹפֵן חֲלוֹקֶת הַלֶּחֶם הַיֶּשֶׁן: שְׁנֵי
שׁוֹלְחָנוֹת הָיוּ בְּאֹרֶלָם מְכַנְּסִים - בְּתוֹךְ הָאוֹרֶלָם, עַל פֶּתַח הַפֶּתַח - לִיד
פֶּתַח הַהִיכָל. אֶחָד שֶׁל שִׁישׁ וְאֶחָד שֶׁל זָהָב. עַל שֶׁל שִׁישׁ הָיוּ נוֹתְנִים
הַכַּהֲנִים אֶת לֶחֶם הַפָּנִים הַחֹדֶשׁ בְּכִנְיָסָתוֹ לְהִיכָל, וְעַל שֶׁל זָהָב אֶת
הַלֶּחֶם הַיֶּשֶׁן בְּצִיצֵיאוֹ מִהַהִיכָל, וְמוֹנֵחַ שֶׁם עַד שִׁקְטִירוֹ אֶת
הַלְּבוֹנָה שֶׁבּוֹבִיכִים. וְעָשׂוּ כֵךְ, כְּדֵי לְהַרְאוֹת שֶׁשְׁמַעְלִין בְּקוֹדֶשׁ וְלֹא
מוֹדִדִּין, וְלִכֵּן בְּכִנְיָסָתוֹ לְסִדְרוֹ עַל שׁוֹלְחָן הַזָּהָב, מְנִיחִים אוֹתוֹ עַל
שֶׁל שִׁישׁ, לְהַעֲלוֹתוֹ מִשִּׁישׁ לְזָהָב. וּבִצִּיצֵאוֹ, כִּיּוֹן שֶׁהִיָּה עַל
שׁוֹלְחָן הַזָּהָב, מְנִיחִים אוֹתוֹ עַל שֶׁל זָהָב, וְלֹא עַל שֶׁל שִׁישׁ, שׁוֹ
יִרְדֶּה. וְהִיָּה עוֹד שׁוֹלְחָן אֶחָד שֶׁל זָהָב מְכַנְּסִים - בְּתוֹךְ הַהִיכָל, הוּא
הַשּׁוֹלְחָן שֶׁעָשָׂה מִשֶׁה רַבִּינוּ, שְׁעַלְיוֹ הִיָּה מוֹנֵחַ לֶחֶם הַפָּנִים תְּמִיד.

בתוקף - שלא יצא עשנה לחוץ כדי שהרשעים ידונו באש ועשן.
 וְשָׂמָא תַּאמַר, כְּשֶׁם שְׂפִיחָ צֶרֶךְ בְּךָ בּוֹלֵה צָרָה, תִּלְמִיד לִזְמִיר (ישעיה ל
 א) הָעֵמִיק הִרְחִיב מִדְרָתָהּ וגו', כלומר שרק פיה צר אך בעומקה
 היא רחבה. וְשָׂמָא תַּאמַר לְמַלְךָ - לתלמיד חכם שפרש מהתורה,
 לֹא הִזְכָּה הִגִּיהֶנּוּ. תִּלְמִיד לִזְמִיר (סו) עַם הָיָא לְמַלְךְ הַיּוֹקֵן. וְשָׂמָא
 תַּאמַר אֵין בָּהּ עֲצִים רַבִּים, וכשיגמרו העצים תכבה האש. תִּלְמִיד
 לִזְמִיר, מִדְרָתָה אֵשׁ וְעֲצִים רַבִּים. וְשָׂמָא תַּאמַר זֶה הוּא כֵל שְׂכָרָה
 שֶׁל הַתּוֹרָה, שֶׁרָק מְצִילָה מִגִּיהֶנּוּ. תִּלְמִיד לִזְמִיר (איוב לו טו) וְנָתַת
 שׁוֹלְחָנְךָ מִלֵּא דָשֵׁן' כלומר יהיה לך שולחן ערוך מכל טוב.

שנינו במשנה: הָל יוֹם הַכִּיפּוּרִים לְהִיּוֹת בְּשֶׁבֶת [וכו']. וכשחל להיות
 בערב שבת, היו הבבליים אוכלים את שעיר יום הכיפורים חי.
 הגמרא מבארת מי הם הבבליים: אָמַר רַבָּה פַּר פַּר חֵנָּה אָמַר רַבִּי
 יוֹחָנָן, לֹא בָבְלִיִּים הֵם, אֱלָא אֲלַכְסַנְדְּרִיִּים מאלכסנדריה של מצרים
 הֵם. וּמִתּוֹךְ שְׁשׁוּנָאֵין חֲכָמֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֵת הַבָּבְלִיִּים לֹכֵן קוֹרִין
 אֹתָם - את כהני אלכסנדריה שנהגו מנהג רעבתנות לאכול בשר
 חי, עַל שֵׁם הַבָּבְלִיִּים.

בריייתא שמבואר בה כן: תַּנְיָא נִמְי הָבִי - שנינו כן בבריייתא, רַבִּי
 יוֹסִי אָמַר, לֹא בָבְלִיִּים הֵם, אֱלָא אֲלַכְסַנְדְּרִיִּים הֵם, וּמִתּוֹךְ שְׁשׁוּנָאֵין
 אֵת בָּבְלִיִּים, קוֹרְאִין אֹתָן עַל שֵׁם בָּבְלִיִּים. אָמַר לִי רַבִּי יְהוֹדָה לְרַבִּי
 יוֹסִי, תַּנְיָא דְעָתִיד שְׁהִנְחֵת דְעָתִיד, כלומר שימחתי בדברך שאמרת
 שלא היו בבליים, כי משפחתי היא מבבל.

משנה

גבי לחם הפנים נאמר (ויקרא כד ו-י) וְנָתַת עַל הַמַּעֲרֶכֶת לִבְנֵה זֶכֶה
 והיתה לחם לאזכרה, אשה לה, ביום השבת ביום השבת יערכנו'
 וגו'. נלמד מכאן שצריך לסדר את הלחם עם בויכי הלבונה בשבת,
 ומחליפים אותם בשבת הבאה ומקטירים אז את הבויכין. משנתנו
 דנה באופנים בהם נעשו סידור הלחם או הבויכין או הקטרת
 הבויכין, שלא כמצותם: סִידֵר אֵת הַלֶּחֶם עַל הַשּׁוֹלְחַן בְּשֶׁבֶת
 כְּמִצְוֹת, וְאֵת הַבּוֹיכִין סִידֵר לְאַחַר הַשֶּׁבֶת שֶׁלָּא כְּמִצְוֹת, וְהַקְטִיר
 אֵת הַבּוֹיכִין בְּשֶׁבֶת הַבָּאָה, פְּסוּל הַלֶּחֶם מִדִּין מְחוּסֵר זֶמֶן, וְאִסּוּר
 בִּאֲכִילָה. כִּיּוֹן שֶׁהַקְטֵר הַבּוֹיכִין הִיא מִתֵּרֵת אֶת הַלֶּחֶם, וְהַבּוֹיכִין
 הֵיוּ עַל הַשּׁוֹלְחַן רַק שְׁשֵׁה יָמִים, וְהוֹקְטֵרוּ קוֹדֵם זִמְנָם.

המשנה מבארת מה דינן של החלות: כִּיּוֹן שֶׁנִּפְסְלוּ, אֵין תִּיבִין עֲלֵיהֶן
 - על החלות, מִשּׁוּם פִּגּוּל - אם בהקטרת הבויכין חשב שמקטיר
 על מנת לאכול מההלחם לאחר זמנו, ולא פִּגּוּל. ולא משום נִזְוָה,
 כִּיּוֹן שֶׁדִּין נוֹתֵר חָל רַק כְּשֶׁרָאוי אֲכִילָה, שֶׁאִסּוּר לְהוֹתִיר מִמֶּנּוּ
 אַחֲרֵי זֶמֶן אֲכִילָתוֹ, וְזֶה אֵינוֹ רָאוּי לֵאכִילָה. וְלֹא מִשּׁוּם טָמָא - אם
 אכלו בטומאת הגוף אינו חייב כרת.

וכן אם סִידֵר אֵת הַלֶּחֶם וְאֵת הַבּוֹיכִין בְּזִמְנָם בְּשֶׁבֶת, וְהַקְטִיר אֵת
 הַבּוֹיכִין לְאַחַר הַשֶּׁבֶת בְּיוֹם רִאשׁוֹן, פְּסוּלָה הַמַּעֲרֶכֶת שֶׁל הַלֶּחֶם מִדִּין
 מְחוּסֵר זֶמֶן, כִּיּוֹן שֶׁהוֹקְטֵרוּ הַבּוֹיכִין קוֹדֵם זִמְנָם. וְאֵין תִּיבִין עֲלֵיהֶן -

עַל הַחֲלוֹת, מִשּׁוּם פִּגּוּל, נִזְוָה וְטָמָא.
 אופן נוסף שדינו שונה: אם סִידֵר אֵת הַלֶּחֶם וְאֵת הַבּוֹיכִין לְאַחַר
 הַשֶּׁבֶת שֶׁלָּא כְּמִצְוֹת, וְהַקְטִיר אֵת הַבּוֹיכִין בְּשֶׁבֶת, פְּסוּלָה מִדִּין
 מְחוּסֵר זֶמֶן, כִּיּוֹן שֶׁלֹּא הִיוּ הַלֶּחֶם וְהַבּוֹיכִין עַל הַשּׁוֹלְחַן שְׁבַעַה
 יָמִים. בִּיצֵד יַעֲשֶׂה שֶׁלֹּא יִפְסְלוּ הַלֶּחֶם וְהַבּוֹיכִין כְּשִׁסְדֵּרם לְאַחַר
 הַשֶּׁבֶת, וְיִנְחָנָה עַל הַשּׁוֹלְחַן לְשֶׁבֶת הַבָּאָה, וְנִמְצָא שְׁעוּמֵדָה עַל
 הַשּׁוֹלְחַן שְׁבוּעִים, וְאִזּוּ יִקְטִיר אֶת הַבּוֹיכִין, שְׂאִפִּילוּ הֵיא עַל הַשּׁוֹלְחַן
 יָמִים רַבִּים, אֵין בְּכֶךָ בְּלוֹם כְּשֶׁלֹּא נִסְדֵּרָה כְּמִצְוֹתָהּ בְּשֶׁבֶת, כִּיּוֹן שֶׁאֵין
 הַשּׁוֹלְחַן מְקֻדָּשׁ עַד שֶׁתִּנְעֵי שֶׁבֶת, וּמִשִּׁבֵּת יִכּוֹל לְהַשְׁהוּתָהּ שְׁבַעַה
 יָמִים.

גמרא

הגמרא מביאה משנה שעוסקת בסדר עבודת יום כיפור: תַּנְן הָתָם

(יומא כח). אָמַר לָהֶם הַמְמוֹנָה, צֵאוּ - עלו על החומה או על הגג וְרָאוּ
 אִם הִנֵּיעַ זֶמֶן שְׂחִיטָה שֶׁל קָרֵבן תְּמִיד שֶׁל שַׁחַר, כְּלוֹמַר אִם הָאִיר
 הַיּוֹם. אִם הִנֵּיעַ, הִיא הָרוּחָה - אותו שעל החומה אומר, בְּרָקָא -
 כלומר, האיר. וכשהיה מתנאי בֵּין שְׂמֹאֵל מְמוֹנָה הִיא אָמַר
 לְרֹאשׁ, הָאֵם הָאִיר פִּנֵּי כָל הַמִּזְבֵּחַ עַד שֶׁבִּכְרוֹן, וְהוּא - העומד על
 החומה אומר, הֵן, מִסְבִּירָה הַמְשֵׁנָה: וְלָמָּה הוֹצִירְכֵי לְכָךְ - לעלות
 לגג ולראות. מִשּׁוּם שֶׁשָּׁעָם אַחַת עֲלָה מֵאוֹר הַלְּבָנָה, וְדִימּוֹ שֶׁהָאִיר
 מוֹרֵה, וְשִׁחְטוּ אֶת הַתְּמִיד, וְהוֹצִיאֻהוּ לְבֵית הַשְּׂרִיפָה כְּשֶׁהִתְבַּרֵּר לָהֶם
 שֶׁשִּׁחְטוּהוּ בְּלִילָה, וְהַתְּמִיד פְּסוּל.

המשנה חוזרת לסדר עבודת יום כיפור: וְכִשְׁהָאִיר הַיּוֹם, הוֹרִידוּ
 בְּהֵן גְּדוֹל לְבֵית הַמִּזְבֵּלָה, שֶׁצִּירָךְ הִיא לְטַבּוֹל קוֹדֵם שֶׁשִּׁחַט אֶת
 הַתְּמִיד.

המשנה מביאה כלל בענין העושה צרכיו במקדש: וְהַכֹּהֵן הָיָה
 בְּמִקְדָּשְׁךָ, כָּל הַמִּסְדָּר אֶת רִגְלָיו - שנפנה לנכבדים גדולים, מִעוֹן מִזְבֵּלָה
 בְּמִקְדָּה. וְכָל הַמִּזְבֵּל מִיָּם, מִעוֹן קִדּוּשׁ יְדֵים וְרִגְלִים מִמִּי הַכִּיּוֹר.

במשנה שהובאה שנינו, שְׁתִּמִּיד שֶׁנִּשְׁחַט בְּלִילָה פְּסוּל וְיוֹצֵא
 לְהִישָׁרָה, הַגְמָרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא בְּעֵינָן זֶה: תַּנְיָא אַבְתָּה דְרַבִּי אֲבִין -

שנה אביו של רבי אבין ברייתא, לֹא זֶה בְּכֶדֶד שֶׁתְּמִיד שֶׁהוּא קָרֵבן
 חָשׁוּב, שְׁבֹא בְּצִיבּוּר, אִם נִשְׁחַט קוֹדֵם זִמְנָה יֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרִיפָה,
 אֱלָא אִפְּשִׁילוּ עוֹלֵת הָעוֹף שְׁנִמְלִקָה בְּלִילָה, וְנִתְּנָה שְׁנִמְלִקָה בְּלִילָה,
 שְׂאִינִם חֲשׁוּבִים, שְׂאִינִם בָּאִים בְּצִיבּוּר, אִם עָשׂוּ אַחַת מִזֵּה בְּלִילָה,

תַּנְיָא לְבֵית הַשְּׂרִיפָה. שְׂאִלַת הַגְמָרָא: בְּשֶׁלָּמָא - מובנת הבריייתא
 בְּמָה שֶׁאִמְרָה כֵּן בְּעוֹלֵת הָעוֹף, מִשּׁוּם דִּלָּא אִפְשָׁר לֵאחֲדִינָהּ -

להחזירה, כִּיּוֹן שֶׁנִּמְלָקָה. אֱלָא מִנְחָה - אבל מנחה, אִפְשָׁר דְּהִתְהַדֵּר
 קוֹמֵץ לְדוֹבְחֵיהּ וְקָמִין בְּיָמָמָא - הלא אפשר להחזיר את הקומץ
 לְמִקְוֵמוּ וְלִקְמוֹץ בְּיוֹם. מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: הוּא תַנִּי לָהּ וְהוּא אָמַר לָהּ

- אביו של רבי אבין הוא שנה את הבריייתא, וְהוּא הָשִׁיב, שְׂכָלִי
 שָׂרֵת מְקַדָּשִׁין אֶת הַקֻּדְשִׁים הַנִּתְּנִים בָּהֶם אֵף שְׂלֵא בְּזִמְנָן, וְלֹכֵן
 כְּשִׁנְתָן אֶת הַקּוֹמֵץ בְּכָלִי שֶׁרֵת בְּלִילָה, שֶׁלֹּא בּוֹמְנִי, קִידְשׁוּ הַכִּלִּי

לְשֵׁם קוֹמֵץ, וּמִמִּילָא שֶׁאֵר הַמְנָחָה הִיא שִׁירִים, וְאִם יִחְזִיר אֶת
 הַקּוֹמֵץ לְתוֹכָם, לֹא יוֹכֵל לְחַזּוֹר וְלִקְמוֹץ, שֶׁהִרִי יֵשׁ כֹּאן תַּעֲרֻבַת
 שֶׁל קוֹמֵץ וְשִׁירִים וְלֹא מִנְחָה שֶׁטַעוֹנָה קְמִיצָה.

הַגְמָרָא מְקַשָּׁה עַל תְּשׁוּבָה זֶה: מִיתְּיָב, כָּל קָרֵבן הַקֶּרֶב בְּיוֹם, קִדּוּשׁ
 - מתקדש בקדושת הגוף, אִם נִתְּנוּ בְּכָלִי שֶׁרֵת בְּיוֹם. וְהַקֶּרֶב בְּלִילָה,
 קִדּוּשׁ בְּלִילָה. וְהַקֶּרֶב בֵּין בְּיוֹם וּבֵין בְּלִילָה, קִדּוּשׁ בֵּין בְּיוֹם וּבֵין

בְּלִילָה. מִדִּיּוֹת הַגְמָרָא: נִכְתָּב בְּבִרְיִיתָא 'כָּל הַקֶּרֶב בְּיוֹם, קִדּוּשׁ
 בְּיוֹם', מִשְׁמַע שֶׁבְּיוֹם אֵין - דּוּקָא אִם נִתְּנוּ בְּכָלִי שֶׁרֵת בְּיוֹם הוּא
 קִדּוּשׁ, אֲבָל אִם נִתְּנוּ בְּלִילָה, לֹא קִדּוּשׁ. וּמוֹכַח שֶׁכָּלִי שֶׁרֵת אֵינֶם

מְקֻדְשִׁים שֶׁלֹּא בּוֹמְנִם, וְאִךְ אָמַר אֲבִיו שֶׁל רַבִּי אֲבִין שֶׁהַקּוֹמֵץ
 נִתְּקַדֵּשׁ בְּלִילָה, הִרִי זֶמֶן הַקְטֵרֵת הַקּוֹמֵץ הוּא בְּיוֹם. מִתְּרַצָּה
 הַגְמָרָא: אֲכֵן כְּשִׁנְתָן בְּכָלִי שֶׁרֵת שֶׁלֹּא בּוֹמְנִי אֵינוֹ קִדּוּשׁ לְעֵינֵן

לְהַבְשִׁיר לִיקְרָב, אֲכָל קִדּוּשׁ וּמוֹכַשֵׁר בִּאֲוֹתָהּ קִדּוּשָׁה כְּדִי לִפְסֹל.
 הַגְמָרָא מְקַשָּׁה עַל הַתִּירוֹץ מִמִּשְׁנֵיתָהּ מוֹתִיב רַבִּי יוֹדָא, שֶׁנִּינוּ
 בְּמִשְׁנָה, סִידֵר אֵת הַלֶּחֶם וְאֵת הַבּוֹיכִין אַחֲרֵי שֶׁבֶת שֶׁלֹּא כְּמִצְוֹתָם,

וְהַקְטִיר אֵת הַבּוֹיכִין בְּשֶׁבֶת, פְּסוּלָה. בִּיצֵד יַעֲשֶׂה שֶׁלֹּא תִפְסֹל, וְיִנְחָנָה
 לְשֶׁבֶת הַבָּאָה, שְׂאִפִּילוּ הֵיא עַל הַשּׁוֹלְחַן יָמִים רַבִּים קוֹדֵם שֶׁבֶת אֵין
 בְּכֶךָ בְּלוֹם. וְאִי שֶׁלָּא דְעָתִיד - ואם עלה בדעתך שְׂכָלִי שָׂרֵת מְקַדָּשִׁין

שְׂלֵא בְּזִמְנָן לְהִיפְסֹל, אִם כֵּן כֹּאשֶׁר סִידֵר אֶת הַלֶּחֶם וְהַבּוֹיכִין שֶׁלֹּא
 בּוֹמְנִם עַל הַשּׁוֹלְחַן, כְּגוֹן בִּאֲחֵד בְּשֶׁבֶת, הִיא לָהֶם (לִפְסֹל) לִיקְדוּשׁ
 - לְהַתְּקַדֵּשׁ כְּבֵר אִזּוּ, וְלִיְפְסוּל - וְלִהְיוֹת לְאַחַר שְׁבוּעַה

בְּמוֹצָאֵי אַחַד בְּשֶׁבֶת, כִּיּוֹן שֶׁשִּׁחְטוּ יוֹתֵר מִשְׁמוֹנָה יָמִים.
 הַגְמָרָא חוֹזֶרֶת בַּה מְבִיאָיוֹר בְּרִייתָא שְׂכָלִי שֶׁרֵת מְקֻדְשִׁים שֶׁלֹּא
 בּוֹמְנִם, וּמִיִּישֵׁבֵת אֶת הַבְּרִיתָא שֶׁשֶׁנָּה אֲבִיו שֶׁל רַבִּי אֲבִין, עִם

הַמְשֵׁנָה: אָמַר רַבָּה, מֵאֵן דְּקָא מוֹתִיב שְׂפִיר קָא מוֹתִיב - מי שהקשה
 מִמִּשְׁנֵיתָהּ טוֹב הַקְשָׁה, וְאֲבָתָה דְרַבִּי אֲבִין נִמְי, מִתְּנִיתָא קְאָמַר - וגם
 אֲבִיו שֶׁל רַבִּי אֲבִין שֶׁנָּה בְּרִייתָא, וְלֹא מִסְבְּרָתוֹ, וְלֹכֵךְ אֵין לְדַחוּת
 אֶת הַבְּרִייתָא מִכַּח הַקּוּשִׁיָּא, אֲלֵא לִישְׁבָה עִם הַמְשֵׁנָה. וְהִינֵי

1 **ששונאין** את הבבליים — כדאשכחנא בפרק קמא דיומא (ט.ו), דאמר, אמר ליה רבי
2 שמעון בן לקיש לרבי אלעזר: אלהא דישראל סניגא לכו, לפי שלא עלו בימי עזרא. ומה
3 שמזכירין אותם לנגאי על שאוכלין את השעירים חיים, אף על גב דמצוה קעבדי, שלא יבואו
4 לירי נותר — לפי שהרגילו עצמם כמו כן לאוכלם חיים, אף בכל השנים, דמחיי
5 כרעבתנותא. **אמר** להם דממונה — בימא
6 (כתא), פירש בקונטרס דממונה הוא הסגן, וקשה:
7 דאם כן, הוה ליה למיחשובי בדאי דרבינא דרבינא דרבינא
8 בירושלמי דיומא שהסגן משמש: אמר לו "איש
9 בהן גדול הגבה שמואלך". וסגן בימינו, וראש בית
10 אב בשמאלו. והניין הסגן בסודרים, ואחוז הסגן
11 בימינו העלולה. לא היה מתמנה להיות כהן גדול
12 שדע ששמש סגן. אלא ממונה אחר היה. ושם
13 היה ממונה על הפייסות, דמיקרי "ממונה" סתם,
14 כדתנן פרק שני דיומא (כ.א): אמר להם
15 הצביעו.
16 **מתתיא** בן שמואל אומר (אם) האיר פני
17 המזרח — מתתיא בן שמואל היה
18 ממונה על כך, כדאמר בשקלים (א.ו). מתתיא בן
19 שמואל היה ממונה על הפייסות. והיינו הפייסות
20 — שכשהאיר היום היו מפיסין מי שחוט מן זורק.
21 וכשהוא שואל אם הגיע זמן, אומר לאתו שעולה
22 על הגג "אומר אם האיר פני כל המזרח עד
23 שבחרון". והוא אומר לו "הן". ובלתלמוד ירושלמי
24 נמצא שלפירש אומר לו ביום הבפרים "עד
25 שבחרון" — כדי להזכיר ישיני חברון. כך פירש
26 בקונטרס. ומה שכתבו בספרים "פרק" "אמר לחן
27 הממונה" (דיומא כתב): "מתתיא בן שמואל אומר
28 ממונה על הפייסות אומר" כן — ליתא. אלא
29 אומר הרב רבינו מאיר דרבי גרסין "מתתיא בן
30 שמואל ממונה על הפייסות אומר" — שהוא עצמו
31 ממונה על כך. ודחם מפרש מי אומר כן. **אלא**
32 אפילו עלת העוף שנמלקה ומנחה שנקמצה —
33 רבותא היא מזה, אף על גב דלא בכלל "ביום"
34 וזבחם" ניהו. קא משמע לן דנפקי מ"ביום צוותר",
35 כדמפרש במגילה (כ.ב). ומשום קורס התמיד לא
36 מפיסלא — דהיינו למצוה בעלמא. כדאמרין
37 בפרק "ותבילת" (מנחות מט.ב). ומשום פסול לינה
38 נמי לא — דלאחר שרפ, אפילו קודם עמוד
39 השחר. ומיהו אי אפשר לומר כן, דהא פריך:
40 ניהוד קומץ לרבותיה, ולקמציא בימנא ומנחה:
41 כלי שרת מקדשין שלא בזמנא, ומפיסיל משום
42 לינה. אלמא לא מפיסיל קמיצה. ואי אפשר
43 לשרוף עד אחר עמוד השחר, שפיסיל בלינה.
44 "נקמצה" — לא דוקא. אלא אפילו לא נקמצה
45 נמי, כדתנן בפרק שני דמעילה (ט.א).
46 **בלילה** — פירש בקונטרס: כגון מנחת נסכים.
47 ויש מפרשים: השבת נרות — לא שייך על זה לשון
48 "קרב".

כמי

קומץ לדוכתיה, וקמיין בימנא! הוא תני לה, והוא אמר לה: כלי שרת מקדשין שלא בזמנא.
מיתבי: כל הקרב ביום — קדוש ביום, בלילה — קדוש בלילה, בין ביום ובין בלילה — קדוש
בין ביום ובין בלילה. כל הקרב ביום קדוש ביום, ביום — אין, בלילה — לא! — אינו קדוש
ליקרב, אבל קדוש ליפסל. מותבי רבי יורא: סידר את הלחם ואת הקיבין אחר שבת, והקטיר
את הקיבין בשבת — פסולה. כיצד יעשה? יניחה לשבת הבאה, שאפילו היא על השלחן
ימים רבים — אין בכך כלום. ואי סלקא דעתך: כלי שרת מקדשין שלא בזמנא (ליפסל) —
ליקדוש וליפסול! אמר רבה: מאן דקא מותבי, שפיר קא מותבי. — אבוי דרבי אבין נמי
מתניתא קאמר! — קסברי: לילה — אין מחוסר זמן, הא ימים — מחוסרין זמן. — סוף סוף

כי

היא, ומבעיא לן לתרציה. קסבר — תנא דרבי אבין: לילה אין מחוסר זמן, דהלילה הולך אחר היום. הילכך מקדש ליה כלי שרת לקומץ — דזמנו הוא, אלא שאין
עבודת לילה כשירה. [אבל ימים] מחוסר זמן — דימים היו מחוסר זמן. הילכך לחם הנסדר באחד בשבת — לא מקדש ליה לאיפסולי, דאבתי כמה ימים עד זמנו.

כי

לפך לא הונח — לתלמיד שפירש מן התורה לא הוכנה גידנם, שלא יהא נידון
בה. "מלך" קרי לתלמיד חכם, דכתיב (משלי ח) "בי מלכים ימלוכו". שמואל תאמר
והו שבת של תורה — שמצלת מגידנם, אבל שכר אחר אין לה. ומתוך ששונאין
הכני ארץ ישראל את הבבליים — קורין את האלכסנדרים, שעושין מנהג רעבתנות.

על שם בבליים. אלכסנדרים — של מצרים.
משפחת רבי יודיה — מבבל היתה, לפיכך שמו
דבריו רבי יוסי. **משנה פסול** — דמחוסר זמן
הוא, שלא היה על השלחן אלא ששה ימים.
והבא אי אפשר לתקן, ולומר: יניחנו עד שבת
הבאה, דכיון דלחם נסדר כדניו בשבת — קידשו
שלחן, ושבו אין יכול להשהותן אלא עד שבת
הבאה, דמפיסיל בלינה (הואיל ולן הלחם
בלא בזיכין). משום פגול — אם הקטין על
מנת לאכול מן הלחם למחר — אינו פגול, שלא
קרב המזיר במצוה. ולא משום נותר — שאין
נותר חל על הלחם, שהרי אין ראוי לאכילה.
ושמא — האוכלו בטומאת הגוף — אינו בכרת,
כדאמר ב"הקומץ ורבה" (מנחות כה.ב). הניח
לטהורים — חייבין עליו משום טומאה, וזה, לא
ניתר לטהורים מעולם — דבזיכין הוה מתירין
דיריה, ולא קרבו בזהלכתו. לאחר שבת —
למחר. יניחנו לשבת הבאה — ויעמוד שבועיים
על השלחן, דכיון דלא נסדר בשבת — אין
שולחן מקדשו עד השבת, הילכך לא מיפסל
בלינה למצואי שבת. **גמרא** וזן השחיטה
— אם האיר היום לשחוט את התמיד. בקראי
— האיר היום, כמו (תהלים צז) "האיר ברקיע
תבלי". מתתיא בן שמואל — היה ממונה על
כך, כדאמר בשקלים (א.ו) שהיה ממונה על
הפייסות, והיינו פייסות שמפיסין כשהאיר היום
מי שחוט ומי זורק. וכשהוא שואל אם הגיע
זמן שחיטה, אומר לאתו שעל הגג אמור,
אם האיר פני כל המזרח. והוא אומר לו: הן.
ובתלמוד ירושלמי נמצא שלפירש היה אומר
"עד שבחרון" — כדי להזכיר — ישיני חברון. ולמה הוצרכו לכך — לעלות
לג ולראות אם האיר היום? ויבוי — סבורים
היו, והוציאו לבית השריפה — שפסול היה,
לכך? — שפעם אחת עולה מאור הקבנה, ודימו
שהאיר מזרח, שחטו את התמיד — והוציאוהו לבית
השריפה. והורידו בהן גדול לבית הקבילה. זה הפלל
היה במקדש: כל המסיד את רגליו — טעון מביאה,
וכל המפיל מים — טעון קדוש ידים ורגלים. הני
אבוי דרבי אבין: לא זו בלבד, אלא אפילו עולה
העוף שנמלקה בלילה, ומנחה שנקמצה בלילה —
דלא אפשר לאהרורה, אלא מנחה — אפשר דמהדר
קומץ לדוכתיה, וקמיין בימנא! הוא תני לה, והוא אמר לה: כלי שרת מקדשין שלא בזמנא.
מיתבי: כל הקרב ביום — קדוש ביום, בלילה — קדוש בלילה, בין ביום ובין בלילה — קדוש
בין ביום ובין בלילה. כל הקרב ביום קדוש ביום, ביום — אין, בלילה — לא! — אינו קדוש
ליקרב, אבל קדוש ליפסל. מותבי רבי יורא: סידר את הלחם ואת הקיבין אחר שבת, והקטיר
את הקיבין בשבת — פסולה. כיצד יעשה? יניחה לשבת הבאה, שאפילו היא על השלחן
ימים רבים — אין בכך כלום. ואי סלקא דעתך: כלי שרת מקדשין שלא בזמנא (ליפסל) —
ליקדוש וליפסול! אמר רבה: מאן דקא מותבי, שפיר קא מותבי. — אבוי דרבי אבין נמי
מתניתא קאמר! — קסברי: לילה — אין מחוסר זמן, הא ימים — מחוסרין זמן. — סוף סוף

היא, ומבעיא לן לתרציה. קסבר — תנא דרבי אבין: לילה אין מחוסר זמן, דהלילה הולך אחר היום. הילכך מקדש ליה כלי שרת לקומץ — דזמנו הוא, אלא שאין
עבודת לילה כשירה. [אבל ימים] מחוסר זמן — דימים היו מחוסר זמן. הילכך לחם הנסדר באחד בשבת — לא מקדש ליה לאיפסולי, דאבתי כמה ימים עד זמנו.

כי

כמי שסידרו הקוף — הא דאמרין בסוף "לולב וערבה" (סוכה גא) דלא היה ממלא במקדשת, משום פסול לינה, ולא אמרין דנעשה כמי שמלאוהו הקוף — שאני התם, דלא ביעי כדן בבגדי כהונה במילה.

שני ימים טובים של ראש השנה קודם לשבת נאפה ברביעי ונאכל לשבת שניה לאחר עשר

— ואי קשיא: שנים עשר נינהו, דהא אין

נאכלות עד מוצאי שבת, דבאותה שבת הוי יום

הכפורים; הא לא קשיא, דלענין אכילת קדשים

לילה הולכת אחר היום שעבר, כדאמר ב"אור

ואת בני' (חולין פגא), הילכך מיקרי אחד עשר.

כך פירש בקונטרס. ונראה דלא קשיא מידי, דאם

בא עדים מן המנחה ולמעלה, ודנהגין אותו היום

קודש ולמחר קודש (ראש השנה לב.) — יום שני

עיקר, ומניין מיניה יום הכפורים, ויחול אחר

השבת, ודנהגין אותו היום קודש — חומרא

בעלמא, דלא לילולו ביה לשנה הבאה, ואם

קודם מנחה באו עדים — לא עבדינן אלא חד

יומא, ומחרתו דהוא ערב שבת, חול. אף על פי

שבבר אפו לחם הפנים מערב יום טוב — חזונו

וענין אחרים, לקיים "לחם חום" כמו שנוכל

יותר. וראשון נאכל בפדיון. ואף על פי דאמר

בפרק "המנחות והנסכים" (מנחות קאא): כל

הראוי למזבח — אינו יוצא מידי מזבח לעולם,

היכא דאיכא תקנה — לא אמר, משום "לחם חום

ביום הלקחי", כדאמרין בפרק "התכלת" (מנחות

מזב.) גבי שני כבישים ששחטן על ארבע חלות,

ותורהו ששחטה על שמונים חלות. ומיהו קשה:

הכי חילי יום הכפורים באחד בשבת? הא משמע

בפרק "החליל" (סוכה נדב.) דלא מיקלע באחד

בשבת אלא לאחרים, שעושין לעולם אחד מלא

ואחד חסר. ומשנה זו שניה בפרק שני דערבין

(תב.) וקתני רישא "אין פחתין מששה חדשים

דמועברין בשנה", ולא נראה לעבר יותר על

שמונה, ומשמע התם דאיתא דלא כאחרים.

ואינו דוחה את יום צום — בפרק "אלו עוברין"

(פסחים מז,א) פריך מוכחא ד"שתי הלחם"

למאן דאמר מדאורייתא צורכי שבת נעשין ביום

טוב: דהבא קתני ואפילו דיום טוב ביום טוב לא

עבדי; ומשני: שאני התם, דאמר קרא "לכם" —

ולא לגבוה. ולרבן שמעון בן גמליאל דאמר משום

רבי שמעון בן הסגן: דוחה את יום טוב ואינו דוחה

את יום צום מאי איכא למימר? סבירא ליה כאבא

שאלו. ומוחק שם בקונטרס "יום צום" (משמע)

[משום] דלא שייך יום צום גבי שתי הלחם. וכתבם

מחק, דמילתא דרבן שמעון בן גמליאל מיתניא

בתר הך תרתי בבי דשתי הלחם ולחם הפנים,

ואתריהו פליגי רבן שמעון בן גמליאל, ונקט "יום

צום" משום לחם הפנים.

הדרן עלך שתי הלחם

המנחות והנסכים שנטמאו — בגמרא פליגי אי נטמאו דוקא או אפילו טהורין. העיפות —

בשרא דתמורה (לגא), דתני לוי: הכל היו בכלל העמדה והערכה, ואפילו בעל מום מעיקר. וכן תני לוי במתניתיה: אפילו חיה, ואפילו עופות. וכלי שרת — לרבי נחמיה

דאמר פרק "התנהג" (מעילה יטב.) דיש מועל אחר מועל, דאם אחרים מביאין לידי מעילה, או עצמו כל כשן — ניהא דאין לחם פדיון, ואשכחן לרבנן רב דאין מועל אחר מועל, דמדרבנן

אין נפדין. ובגמרא משמע נמי דהוי דרבנן בעלמא, דמפרש: כל שרת ולבונה, משום דלא שכיחי.

בי מטי ליליא דבי שישיש — של שבת ראשונה — ליקדשו, דהא אמרת: לילה אין מחוסר זמן, ולפסול בליל ששי ושל שבת שני בלינה, שהרי עומד שם שמונה ימים שלימים. כשקדם וסילקו — קודם בין השמשות של שבת ראשונה, וסידר למחר. שלא כפצותו — דסידרו בעדו מחוסר זמן. נעשה כמי שסידרו הקוף — ואין שולחן מקדשו אפילו בזמנה,

אבל קומץ — במצותו חשיבא ליה, דלילה אין מחוסר זמן.

משנה לא פחות משני ימים — משנאפו. שלשה — שאפוא בערב שבת, שאין

אפיתן דוחה לא שבת ולא יום טוב. לתשעה — לשבת שניה.

נאכלות לעשרה — שנאפה בחמישי בשבת. שני ימים מוכים של ראש השנה

— קודם לשבת, נאפה בארבע, ונאכלת לשבת שניה — לאחר עשר. ואי קשיא: שנים עשר

נינהו, דהא אין נאכלות עד מוצאי שבת. דאיתו שבת הוי יום הכפורים; הא לא קשיא, דלענין

אכילת קדשים לילה הולך אחר היום שעבר, כדאמר ב"אורו ואת בני' (חולין פגא), הילכך

מיתקרי אחד עשר. ואין דוחה — אפיתן. את יום צום — חל יום הכפורים בערב שבת — אין לחם

הפנים נאפה בו. **גמרא** לדברי האומר — במסכת ביצה (יטא), מחלוקת. שמא ישא —

קרבות כל השנה, שיחא נודר ונודר ולא יקריבם עד הרגל, ונמצא מכין וממתין

למלאכה עד המועד. ועוד: שמא יעבור בבל תאחר", וליכא שמא ישא — שהרי אין יכול

להקריבם אלא בו ביום.

הדרן עלך שתי הלחם

משנה המנחות והנסכים עד שלא קדשו בכלי — לא קדשו קדושת הגוף אלא קדושת דמים —

שצריך לפדותו, והדמים קדושים. והעופות והעצים והלבונה וכלי שרת שנטמאו אין להם

פדיון — שלא אמר פדיון בקדושת הגוף אלא בבמה בעלת מום, כדמפרש בגמרא. **גמרא**

ואפילו טהורים נפדין — מנחות ונסכים. בעל מום איקרי טמא — מפרש לקמן.

דמכיל

לחם פדיון, העופות והעצים והלבונה וכלי שרת שנטמאו — אין להן פדיון, שלא נאמר

פדיון אלא בבהמה. **גמרא** אמר שמואל: ואפילו הן טהורין — נפדין. מאי טעמא? בפה

דלא קדשי בכלי — קדושת דמים נינהו, וקדושת דמים נפדין. — והא "נטמאו" תנן! — הוא

הדיון דאף על גב דלא נטמאו, ואידי דקא בעי מיתנא ספא "משקידשו בכלי אין להן

פדיון", דאפילו נטמאו נמי לא, תנא נמי רישא "שנטמאו עד שלא קדשו בכלי". — פשיטא,

קדושת הגוף נינהו! — אצטריך, סלקא דעתך אמינא: הואיל ובעל מום איקרי "טמא",

טמא נמי — כבעל מום דמי, ואף על גב דקדוש קדושת הגוף — פי נפיל ביה

מום מיפריק, הני נמי ליפריק, קמשמע לן, דלאו פי האי "טמא" קרייה רחמנא לבעל מום,

דמכיל

העופות — ששקדם הקדישן למומן מיירי. אבל קדם מומן להקדישן — נפדין, כדתניא בתוספתא ובפרק

בשרא דתמורה (לגא), דתני לוי: הכל היו בכלל העמדה והערכה, ואפילו בעל מום מעיקר. וכן תני לוי במתניתיה: אפילו חיה, ואפילו עופות. וכלי שרת — לרבי נחמיה

דאמר פרק "התנהג" (מעילה יטב.) דיש מועל אחר מועל, דאם אחרים מביאין לידי מעילה, או עצמו כל כשן — ניהא דאין לחם פדיון, ואשכחן לרבנן רב דאין מועל אחר מועל, דמדרבנן

אין נפדין. ובגמרא משמע נמי דהוי דרבנן בעלמא, דמפרש: כל שרת ולבונה, משום דלא שכיחי.

אף

הרב הצדיק רבי משולם זוסיא זצ"ל מוהאנעפאליע למד כמה דרכים בדרכי העבודה מוגב: א) הצנע לכת. ב) מעמיד עצמו בסכנה. ג) דבר היותר קטן חשוב כדבר גדול. ד) עמל בטרחה גדולה. ה) זריזות. ו) בוטח ומקווה. ז) אם לא הצליח בפעם הראשונה חוזר הרבה פעמים.

היום יום ג אייר

למנחה. משנתינו עוסקת בפדיית מנחות ושאר קדשים.
בהקדם משנה זו יש לבאר שני עניינים: א. יש שני סוגי קדשים,
קדושת הגוף וקדושת דמים. והיינו, נאמר בתורה (ויקרא כו ט-י) 'וְאִם
בְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קָרְבָן לַיהוָה כֹּל אֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ לַיהוָה
קָדֹשׁ. לֹא יִחַלְּפֵנּוּ וְלֹא יִמִּיר אֹתוֹ' וגו'. וביאור דין זה הוא, בהמה
או עוף הראויים לקרבן שהוקדשו למזבח, חל בהם קדושת הגוף,
כלומר, גופם קדוש להקרבה ולא ניתן לפדותם בדמים. אולם
בהמה שנפל בה מום יש לפדותה בערכה, שנאמר (שם כו יא-יב)
'וְאִם כָּל בְּהֵמָה טְמֵאָה אֲשֶׁר לֹא יִקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קָרְבָן לַיהוָה וְהִעֲמִיד
אֶת הַבְּהֵמָה וְגו' כְּעֶרְכָּהּ הִכְהֵן בֵּין יְדֵיָהּ, ודרשו חכמים (לפנינו קא),
'בבעלי מומין שנפדין הכתוב מדבר'. ושאר דברים שהוקדשו, בין
הראויים למזבח ובגון מנחות ונסכים, ובין שאינם ראויים למזבח
ובגון בהמה טמאה, חל בהם קדושת דמים וניתן לפדותם. ב. קדוש
בכלי שרת, והיינו, כל מנחה לאחר הקדשתה בפה חל עליה
קדושת דמים, וניתן לפדותה. וקודם הקרבתה מניחים אותה בכלי
שרת, וזוהי מתקדשת קדושת הגוף ולא ניתן לפדותה.
הַמִּנְחוֹת וְהַנְּסִיכִים שֶׁנִּטְמָאוּ עַד שֶׁלֹא קָדְשׁוּ בְּכָלִי - לאחר שהוקדשו
בפה אבל קודם שהונחו בכלי שרת, יֵשׁ לָהֶם פְּדִיּוֹן - צריך לפדותם
כיון שאין בהם אלא קדושת דמים, ודמיהם נעשים קדושים
תחתיהם. אך אם נטמאו מִשְׁקֵי קָדְשׁוּ בְּכָלִי שרת וחל בהם קדושת
הגוף, אֵין לָהֶם פְּדִיּוֹן - לא ניתן לפדותם.
דִּין נוסף: הַעֲוֹפֹת שהוקדשו לקרבן, וְהַעֲצִים וְהַחֲלִיבוֹנָה שהוקדשו
למזבח, וְכָלִי שֶׁרַת, אֵין לָהֶם פְּדִיּוֹן, משום שֶׁלֹא נִטְמָאוּ
בתורה דִּין פְּדִיּוֹן מִקְדָּשׁ הַגּוֹף אֵלֶּיָּהּ בְּכֵהֶמָּה בעלת מום.

גמרא

הגמרא מבארת את דיני פדיית מנחות ונסכים ששנינו במשנה:
אֲמַר שְׁמוּאֵל, מה ששנינו 'המנחות והנסכים שנטמאו עד שלא
קדשו בכלי יש להם פדיון', אינו רק אם נטמאו אלא וְאִפְּלוּ הֵן
מִהוֹרֵן נִפְדִּין - ניתן לפדותם. שואלת הגמרא: מֵאֵי מִטְמָא של
שמואל שמתיר לפדות מנחות ונסכים אף אם הם טהורים. משיבה
הגמרא: שמואל סובר, כִּמְהָ דְלֹא קָדְשֵׁי בְּכָלִי - כל זמן שלא קדשו
המנחות והנסכים בכלי שרת, קְדוּשַׁת דָּמִים נִיָּהוּ - הם קדושים רק
בקדושת דמים, וְדְבָרִים הַקְדוּשִׁים בְּקְדוּשַׁת דָּמִים, נִפְדִּין אף בשלא
נטמאו.
שואלת הגמרא: אֵיךְ נִתֵּן לְבָאֵר כֵּן, וְהָא' 'המנחות והנסכים
שנטמאו' הֵנָּה במשנה, ומשמע שניתן לפדותם רק אם נטמאו.
משיבה הגמרא: הוּא הִדִּין, דָּאָף עַל גַּב דְּלֹא נִטְמָאוּ הַמִּנְחוֹת
וְהַנְּסִיכִים נִתְּנוּ לְפִדּוֹתָם, וְאִיִּידִי דְקָא בְּעֵי מִיתְנָא סִיפָא - ואגב זה
שרצה התנא לשנות בסוף חלק זה של המשנה 'מִשְׁקֵי קָדְשׁוּ בְּכָלִי אֵין
לָהֶן פְּדִיּוֹן', שבוה יש חידוש דָּאִפְּלוּ נִטְמָאוּ לאחר שנתקדשו בכלי,
נִמְי לֹא נִתְּנוּ לְפִדּוֹתָם, משום כִּךְ תִּנָּא נִמְי דִּישָׁא - שנה התנא אף
בתחילת המשנה 'שֶׁנִּטְמָאוּ עַד שֶׁלֹא קָדְשׁוּ בְּכָלִי אֵין לָהֶם פְּדִיּוֹן',
ולעולם אף אם לא נטמאו ניתן לפדותם.
שואלת הגמרא: מה החידוש בדין מנחות ונסכים לאחר שקדשו
בכלי, הרי פְּשִׁטָּא שאינם נפדים, שהרי לאחר שקדשו בכלי,
קְדוּשַׁת הַגּוֹף נִיָּהוּ, ולא ניתן לפדותם ככל דבר שקדוש בקדושת
הגוף. משיבה הגמרא: אֵיִצְטְרִיד הַתְּנָא לְלַמְּדֵנוּ דִּין זֶה, משום שאם
לא כן, כִּלְקָא דִּיעֲתִיד אִמְרִינָא - היה עולה בדעתך לומר, הוֹאִיל
ומצינו שבעל מום אִקְרַי -[נקרא] טָמֵא בלשון התורה, וכמבואר
לפנינו (קא), יש לומר אף להיפך, שטָמֵא נִמְי, כִּבְעַל מום דָּמִי - יחשב
כבעל מום, וכשם שבכל קרבן אף על גַב דְּהוּא קָדוֹשׁ קְדוּשַׁת הַגּוֹף,
מכל מקום, כִּי נִפְּלִי בִּיה מום, מִיִּפְרִיק - יש לפדותו, הֵנִי נִמְי לִיִּפְרִיק
- גם המנחות והנסכים שקדשו בקדושת הגוף בהנחתם בכלי
שרת, יִדְּיָה נִתְּנוּ לְפִדּוֹתָם אם נטמאו. קְמַשְׁמַע לָן הַתְּנָא, דְּלֹא כִי
הָאִי טָמֵא קָרִינָה רְחֻמָּא לְכַעַל מום - שטומאה זו של מנחות ונסכים
שהתקדשו בקדושת הגוף בהנחה בכלי שרת, אינה בכלל שם
טומאה שנאמר בבעל מום שניתן לפדותו,

כִּי כָמִי לִלְיָא דְבִי שִׁמְשִׁי - כשיגיע בין השמשות של ערב שבת
הראשונה, לִיקְדוֹשׁ - יתקדש הלחם, שהרי לילה אינו מחוסר זמן.
וְבִלְלִי שַׁבַּת הַבָּאָה לִפְסוּל בְּלִינָה, כיון שעמד בקדושה על
השולחן שמונה ימים שלמים. מתרצת הגמרא: אֲמַר רַבָּא, בְּשִׁקְדָם
כֵּחָן וְסִילָק את הלחם מהשולחן לפני בין השמשות של שבת,
ולמחרת ביום סידרו בזמנו.
תִּירוֹן נוסף: מִי זִוְנָרָא וְאִתִּיקָא - ויש אומרים שרב אֲשִׁי אָמַר,
אִפְּלוּ תִיקָא - אפילו תאמר, שמדובר בְּשִׁלָּא קָדֵם כֵּחָן וְסִילָק לפני
שבת, מכל מקום אין השולחן מקדשו בלילה שקודם זמנו, כִּיִּין
דְּסִידְרֵי שִׁלָּא כְּמִצְוֹתוֹ כשהיה מחוסר זמן, וְנַעֲשֶׂה כְּמִי שִׁסְדְּרֵי תְּקוּף,
שאיין השולחן מקדשו אפילו בזמנו, מה שאין כן בקמץ בלילה
שקדש הקומץ כיון שאינו מחוסר זמן.

משנה

נלמד לעיל (צה) שאפיית שתי הלחם ולחם הפנים אינה דוחה
שבת. משנתינו מביאה מחלוקת האם דוחה יום טוב, ולכמה ימים
מיום אפייתו היו נאכלות: שְׁתֵּי הַלֶּחֶם הֵיוּ נֹאכְלוֹת מִזְמַן אֲפִייתָן, אֵין
וְלֹא פָחוֹת מִשְׁנָיִם, וְלֹא יוֹתֵר עַל שְׁלֹשָׁה יָמִים. כִּיצַד, כשחל ערב
חג שבועות בחול, והיו נֹאכְלוֹת מִעֶרֶב יוֹם טוֹב, כי אפייתו אינה
דוחה יום טוב, הֵיוּ נֹאכְלוֹת כְּיוֹם טוֹב לְשָׁנִים - לשני ימים מאפייתו.
וְאִם חָל יוֹם טוֹב לַהֲיוֹת אַחֵר הַשַּׁבָּת, הֵיוּ נֹאכְלוֹת מִעֶרֶב שַׁבַּת, כי
אפייתו אינה דוחה שבת, וְנֹאכְלוֹת בְּיוֹם טוֹב לְשָׁלֶשֶׁה.
לָחֶם הַפָּנִים הֵיחָא אֵין פָּחוֹת - לא פחות מִשְׁלֹשָׁה, וְלֹא יוֹתֵר עַל
אַחַד עָשָׂר יָמִים מאפייתו. כִּיצַד, רוב השנה היה נֹאכְלָה מִעֶרֶב שַׁבָּת,
כי אפייתו אינה דוחה שבת, וְנֹאכְלָה בְּשַׁבָּת הַבָּאָה לְתַשְׁעָה יָמִים.
וכשחל יום טוֹב לַהֲיוֹת מִעֶרֶב שַׁבָּת, הֵיחָא נֹאכְלָה מִעֶרֶב יוֹם טוֹב, כיון
שאפייתו אינה דוחה את יום טוב וְנֹאכְלָה לְעֶשְׂרֵה. וכשחלו שְׁנֵי יָמִים
[טובים] שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה לַהֲיוֹת כַּחֲמִישִׁי וּבְעֶרֶב שַׁבָּת, הֵיחָא נֹאכְלָה
בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת הַבָּאָה לְאַחַר עֶשֶׂר, וְאֵינוּ דוֹחָה לֹא אֶת הַשַּׁבָּת וְלֹא
אֶת יוֹם טוֹב. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן נְטַלְיָא אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן חֶסְדָּן,
דוֹחָה אֶת יוֹם טוֹב, וְאֵינוּ דוֹחָה אֶת יוֹם צוּם - יום כיפור, כשחל
בערב שבת.

גמרא

בביצה (כ) נחלקו תנאים האם מותר להקריב נדרים ונדבות ביום
טוב. הגמרא מבארת את דברי האוסר ממשנתינו: אֲמַר רַבִּינָא,
לְדַבְּרֵי הָאוּמָר (סו) נְדָרִים וְנִדְבוֹת אֵין קָרִיבִין כְּיוֹם טוֹב, לֹא תִיקָא -
אל תאמר שמתאדרייתא מִיָּחוּד הוּוּ - ראויים הם להקריב, וְרַבִּין
הוּא דִּינְרוּי שֶׁלֹא להקריבם, כִּדִּי שִׁלָּא יִשְׁתָּא אִדָּם את קרבנותיו
שנדר ונדב כל השנה עד הרגל, ונמצא שמכין את מלאכתו
למועד. אֵלֶּיָּה מְדַאֲרִייתָא נִמְי לֹא הוּוּ - אסור להקריבם במועד.
ומביא רבינא ראיה ממשנתינו לדבריו: דָּהָא - שהרי שְׁתֵּי הַלֶּחֶם
דְּחֻבָּת הַיוֹם הוּא - חובה להביאן דווקא בחג השבועות, וְלִכְּן לִיכָּא
לְמִימַר - אין שייך לומר בהן שְׁמָא יִשְׁתָּא את הקרבנות, וְאֵף עַל פִּי
כֵּן קִתְּנִי במשנתינו, שאפייתם אֵינוּ דוֹחָה לֹא אֶת הַשַּׁבָּת וְלֹא אֶת
יוֹם טוֹב, וּמוֹכַח שֶׁאִסּוּר מְדַאֲרִייתָא, כל שכן שנדרים ונדבות אינם
קריבים ביום טוב מדאורייתא.

הדרן עלך שתי הלחם

פרק שנים עשר - המנחות והנסכים

משנה

פרק זה עוסק בהמשך דיני מנחות, ובאופנים שונים של נדר

למזבח, ואם יפדום לא ימצאו הגזברים לקנות אחרים.
שואלת הגמרא: בַּשְּׁלָמָא לְבוֹנָה וְכָלִי שֶׁרָתָה, מוֹבֵן מִה שֶׁלֹּא שִׁכְיָח
למזבח. אֱלָא עֲצִים, הָרִי מִשְׁכָּח שִׁכְיָח שִׁיחֵי רֵאוּיִים לְמִזְבֵּחַ וּמִדּוּעַ
גִּזְרוּ שֶׁלֹּא לְפָדוֹתָם. מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: עֲצִים נִמְי, כִּיּוֹן דָּאֲמַר מַר
בְּמִשְׁנָה (מִדּוֹת פ"ב מ"ד), כָּל עֵץ שֶׁנִּמְצָא בּוֹ תוֹלַעַת פְּסוּל לְנִפְי הַמִּזְבֵּחַ,
הִלְכָּךְ נִחְשָׁבִים עֲצִים לְהַקְרִיבָה כְּלָא שִׁכְיָח, וְאִף בְּהֵם גִּזְרוּ חֲכָמִים
שֶׁלֹּא לְפָדוֹתָם.
הַגְמָרָא מְבִיאָה שִׁטוֹת הַחֻלּוּקוֹת עַל שְׁמוּאֵל: אֲמַר רַב פִּשְׁאָה, אִי
שְׁמִיעָא לִיה לְשְׁמוּאֵל – אִם שְׁמוּאֵל הִיךְ שׁוֹמֵעַ, הָא דְתַנְיָא בְּבִרְיָא,
הַמִּתְּשִׁים (וְהַמְקִדִּישׁ) תְּמִימִים הָרֵאוּיִים לְהַקְרִיבָה לְכָדֵךְ הַבֵּית, עַל
אִף שֶׁאִסּוּר לַעֲשׂוֹת כֵּן, מְכַל מִקּוֹם חַל בְּהֵן קְדוּשַׁת דְּמִים וְאִין פּוֹדִין
אוֹתָן אֱלָא לְצוּרֵךְ הַקְרִבְתָּן עַל הַמִּזְבֵּחַ כְּקָרְבָן אַחֵר, מִשּׁוּם שֶׁכָּל
הָרֵאוּ לְפָדוֹתָה, אִינוּ יוֹצֵא מִיָּד מִזְבֵּחַ לְעוֹלָם, וְאִף עַל גַּב דְּקִדּוּשַׁת
דְּמִים נִינְהוּ (וְהֵם), בְּכָל זֹאת אִין נִפְדִּין לְחֻלּוּן, הוֹאִיל וְהַזְרוּרִים הֵם
וְרֵאוּיִים לְהַקְרִיבָה, הֵן הָרִי בֵּית – הִיךְ שְׁמוּאֵל חוֹר בּוֹ מְדַבְּרִין
שְׁקִדְשִׁים טְהוּרִים נִפְדִּים. דּוּחָה הַגְמָרָא: וְלֹא הִיא – בִּיאָמָה אִין
הַדְּבַר כֵּךְ, אִלָּא שְׁמִיעָא לִיה לְשְׁמוּאֵל אֵת דְּבָרֵי הַבְּרִיָּא, וּבְכָל
זֹאת לֹא הָרִי בֵּית. שְׁהִי לֹא אֲמַרְתָּ הֵם – הָאֵם לֹא תִירָצְנוּ לַעֲלִיל
בְּעֲצִים וּלְבוֹנָה וְכָלִי שֶׁרָתָה, כִּיּוֹן דָּלָא שִׁכְיָח מֵהֶם רֵאוּיִים לְמִזְבֵּחַ,
לִכְךָ לֹא מִפְּרָקֵי – הֵם אֵינֶם נִפְדִּים, הֵכָא נִמְי בְּבִהּמוֹת הָרֵאוּיִים
לְהַקְרִיבָה, כִּיּוֹן דְּשִׁכְיָח מוֹמִין דְּפָסְלִי בְּהִתְקַרְבָּה, דְּאִפְּסִילוּ
מִמֶּם קִטְן דְּרִדּוּקִין שֶׁפָּעֵץ שְׁהוּא כְּעִין יִרְעָה הַמְכַסֶּה אֵת הָאִישׁוּן, נִמְי
פְּסָלִי, הִלְכָּךְ נִחְשָׁבֶת הַבְּהִמָה כְּלָא שִׁכְיָח לְמִזְבֵּחַ, וְאִינֵה נִפְדִּית אִם
לֹא נִטְמָא, אִף אִם הוֹקְדָשָׁה לְבִדֵּךְ הַבֵּית. אוֹלָם מִנְחוֹת וְנִסְכִּים
שֶׁמִּצְוִיִּים, נִיתֵן לְפָדוֹתָם אִף כִּשְׁלֹא נִטְמָאוּ.
הַגְמָרָא מְבִיאָה שִׁטוֹת נוספות הַחֻלּוּקוֹת עַל שְׁמוּאֵל: רַב כְּהֵנָא
אֲמַר, קִדְשִׁים מְטָאִין נִפְדִּין, וְאִילוּ טְהוּרִין אִין נִפְדִּין. וְכֵן אֲמַר רַבִּי
אוֹשְׁעִיָא, מְטָאִין נִפְדִּין, טְהוּרִין אִין נִפְדִּין. וְאִכְּמָא דָּאֲמַר, אֲמַר רַבִּי
אוֹשְׁעִיָא, אִפְּסִילוּ טְהוּרִין נִפְדִּין, וְכִשְׁמוּאֵל.
הַגְמָרָא מְבִיאָה שִׁטָּה נוספת בְּדִין זֶה: רַבִּי אֶלְעָזָר אֲמַר, בּוֹלֵן – כָּל
הַמִּנְחוֹת, מְטָאִין נִפְדִּין, וְטְהוּרִין אִין נִפְדִּין, חוּץ מִעֲשִׂירֵית הָאִיפָה
שֶׁל מִנְחַת חוֹטָא שֶׁנִּפְדִּית אִף אִם לֹא נִטְמָא, שְׁהִי אֲמַרְתָּ הַתּוֹרָה
בְּסֹדֵר הַבָּאֵת קָרְבַּן עוֹלָה וְיוֹרֵד מִן הַבְּהִמָה וּמִן הָעוֹף (שֶׁם ה' י)
'מִתְּמָאִתּוּ', וּבְקָרְבַּן עוֹלָה וְיוֹרֵד הָאֵם מִן הַמִּנְחָה נִאֲמַר (שֶׁם ה' י) 'עַל
הַמָּאִתּוּ'. וְדִרְשׁוּ חֲכָמִים מִמָּה שֶׁנִּאֲמַר 'מִתְּמָאִתּוּ' בְּמִבְּיָא בְּהִמָּה אוֹ
עוֹפוֹת שֶׁשֶּׁמֶעַ שֶׁמִּבְּיָא מִקְצַת חֲטָאֲתוֹ, שֶׁעֲשִׂיר שֶׁהִפְרִישׁ מֵעוֹת
לְבַהֲמָה קָרְבַּן עוֹלָה וְיוֹרֵד, קוֹנֵה תוֹרִים אוֹ בְּנֵי יוֹנֵה בְּמִקְצַת
הַמֵּעוֹת וְשִׂאֵר הַמֵּעוֹת חוֹלִין, וְכֵן עֲנִי שֶׁהִפְרִישׁ מֵעוֹת לְתוֹרִים אוֹ
בְּנֵי יוֹנֵה וְהֵעֲנִי עוֹד, קוֹנֵה מִנְחָה בְּמִקְצַת הַמֵּעוֹת וְהַשָּׂאֵר חוֹלִין.
וּמִמָּה שֶׁנִּאֲמַר 'עַל הַמָּאִתּוּ' בְּמִנְחָה שֶׁשֶּׁמֶעַ שֶׁמּוֹסִיף עַל חֲטָאֲתוֹ,
דִּרְשׁוּ שְׁעֵנִי שֶׁהִפְרִישׁ מִנְחָה וְהֵעֲשִׂיר יִפְדֶּה אֵת הַמִּנְחָה וְיוֹסִיף עַל
הַמֵּעוֹת וְיִקְנֶה תוֹרִים אוֹ בְּנֵי יוֹנֵה, וְאִם הֵעֲשִׂיר יוֹתֵר יוֹסִיף וְיִקְנֶה
בְּהִמָּה, וְאִינוּ צָרִיךְ לְהַבִּיא מִחוּלּוּן אֵת כָּל דְּמֵי הַקְרִבָּן שְׁחִיב בּוֹ
לְאַחֵר שֶׁהֵעֲשִׂיר. הָרִי שְׁנִיתֵן לְפָדוֹת מִנְחָת חוֹטָא אִף כִּשְׁלֹא
נִטְמָא.
הַגְמָרָא מְבִיאָה אֵת שִׁטַּת רַבִּי אוֹשְׁעִיָא בְּפִסּוּלֵי מִנְחוֹת, וּמִקְשָׁה
עַלֵּי מְדַבְּרֵי בְּפִדּוּן קִדְשִׁים: אֲמַר רַבִּי אוֹשְׁעִיָא, שְׁמִיעָתִי שָׂאֵם פִּיגֵל
אִדָּם בְּהַקְרִיבַת הַמִּנְחָה, לְשִׁטַּת רַבִּי שְׁמִיעוֹן שְׁדַרְבַּר הָאִסּוּר בְּהִנָּה
אִינוּ מְטָמָא טוֹמֵאת אוֹכְלִין, אִינוּ מְטָמָא הַמִּנְחָה מְטָמָא אוֹכְלִין,
וְהַמְקוֹר לֹחַ הוּא, (דִּתְנֵן) [דְּתַנְיָא] בְּרוֹסִפְתָּא (שְׁעָרִין פ"ג ה"ז), הָעֲרֵלָה
– פִּירוֹת אֵילָן בְּשִׁלְשַׁת הַשָּׁנִים הָרֵאוּשׁוֹת לְגַדִּילָתָם, וְכָלִי הַכֶּרֶם
– וְרַעֲמִים וְגַפְנִים שֶׁגִּדְּלוּ לֵלֵא הַרְחָקָה רֵאוּיָה,

מִשּׁוּם דְּמִכְלִי שֶׁרָתָה לֹא אֲשַׁכְּחָן דְּמִפְּרָקֵי – שֶׁלֹּא מִצִּינוּ קִדְשִׁים
שֶׁנִּפְדִּים לְאַחֵר הַקִּדְשָׁתָם בְּכָלִי שֶׁרָתָה, שְׁהִי מִחֲמַת קְדוּשָׁה זוֹ דִּינָה
בְּשִׁרְפָה כְּקִדְשִׁים שֶׁנִּפְסְלוּ, וְכָל שְׁדִינוּ בְּשִׁרְפָה אִינוּ נִפְדָּה.
הַגְמָרָא חוֹזֶרֶת לְבִאֵר הֵיכָן הַזִּכָּר בְּתוֹרָה בַּעַל מוֹם בְּלִשׁוֹן טִמָּא.
שׁוֹאֵל הַגְמָרָא: וְכָעַל מוֹם, הִיכָא אִיפְרִיךְ טִמָּא – הֵיכָן מִצִּינוּ בְּתוֹרָה
שֶׁנִּקְרָא טִמָּא. מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: דְּתַנְיָא בְּבִרְיָא, נִאֲמַר בְּתוֹרָה (וִיקְרָא
כ"ו יא-יב) 'וְאִם כָּל בְּהִמָּה טְמֵאָה אֲשֶׁר לֹא יִקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קָרְבָּן לַה'
'וְהָעֶמִיד אֵת הַבְּהִמָּה לְפָנֵי הַכֹּהֵן. וְהָעִירֵךְ הַכֹּהֵן אֶת־הָ' וגו', וּמִבְּאֵרֶת
הַבְּרִיָּא, בְּכָעַלִי מוֹמִין שֶׁנִּפְדִּין מִחֲמַת מוֹמֵן הַכְּתוּב מְדַבֵּר, וְלֹא
בְּפִדּוּן בְּהִמּוֹת טִמָּאוֹת. שׁוֹאֵל הַבְּרִיָּא: אֵתֵּה אֲמַר בְּכָעַלִי מוֹמִין
שִׁפְדוֹ הַכְּתוּב מְדַבֵּר, אוֹ אִינוּ מְדַבֵּר אֱלָא בְּבִהּמָה טְמֵאָה מְשִׁשׁ
שֶׁהוֹקְדָשָׁה לְקָרְבַּן, וּבִפְשׁוּטוֹת לִשׁוֹן הַפְּסוּק. מְשִׁיבָה הַבְּרִיָּא: אִין
לּוֹמַר כֵּן, שְׁהִי בְּשִׁהּוּא אֲמַר בְּהַמְשָׁךְ הַפְּרָשָׁה (שֶׁם כ"ו כ"ז) 'וְאִם
בְּבִהּמָה טְמֵאָה וְיָדָה כְּרִדְכָךְ', הָרִי פִדּוּן בְּהִתְקַרְבָּה מְטָמָה אֲמַרְתָּ כֵּאֵן.
וְאִם כֵּן, אֵת מָה אֵין מְקִיִּים – כִּיִּצֵּד יֵבֵאֵר אֵת הַפְּסוּק 'וְאִם כָּל
בְּהִמָּה טְמֵאָה' וגו', עַל כִּרְחָךְ, שֶׁבְּכָעַלִי מוֹמִין שִׁפְדוֹ הַכְּתוּב מְדַבֵּר.
שׁוֹאֵל הַבְּרִיָּא: הֵיכָן שְׁבַעֲלִי מוֹמִין נִפְדִּים, כָּבֹל יִפְדוּ אִף עַל מוֹם
עוֹבֵר. מְשִׁיבָה הַבְּרִיָּא: תְּלִמּוֹד לּוֹמַר בְּפִדּוּן בְּכָעַלִי מוֹמִין (שֶׁם כ"ו יא),
'וְאִם כָּל בְּהִמָּה טְמֵאָה אֲשֶׁר לֹא יִקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קָרְבָּן לַה', וְהִינֵנוּ, מִי
שִׁאִינֵה נִקְרִיבָה לַה' כָּל עִירֵךְ מִחֲמַת מוֹמָה, נִיתֵן לְפָדוֹתָה, יִצְתָה זוֹ
טוֹמָמָה עוֹבֵר, שֶׁאִמְנַם אִינֵה קְרִיבָה הַיּוֹם מִחֲמַת מוֹמָה, אוֹלָם
עֲתִידָה שֶׁעוֹבֵר מוֹמָה וְתִהְיֶה קְרִיבָה לְמַחֵר, וְאִינֵה נִפְדִּית.
הַגְמָרָא חוֹזֶרֶת לַעֲסוֹק בְּדִבְרֵי שְׁמוּאֵל שְׁקִדְשִׁים טְהוּרִים נִפְדִּים.
מִקְשָׁה הַגְמָרָא: מוֹתִיב רַב הוֹנָא בְּרַ מִנְחָה, שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנֵתֵינוּ, הָעוֹשִׁיֹת
וְהָעֲצִים וְהַלְבוֹנָה וְכָלִי שֶׁרָתָה שֶׁנִּמְצָא, אִין לְהֵן פְּדִין, שֶׁלֹּא נִאֲמַר
פְּדִין אֱלָא בְּבִהּמָה. וְיֵשׁ לְהַקְשׁוֹת, בַּשְּׁלָמָא לְגַבֵּי עוֹשִׁיֹת, מוֹבֵן דִּין
הַמִּשְׁנָה, מִשּׁוּם שֶׁקְדוּשַׁת הַזֶּהוּ נִינְהוּ (וְהֵם), שְׁקִרְבִּים עַל הַמִּזְבֵּחַ,
וְלֹא נִאֲמַר דִּין פִּדּוּן מִקְדוּשַׁת הַזֶּהוּ אֱלָא בְּבִהּמָה. אֱלָא עֲצִים וְלְבוֹנָה
שֶׁלֹּא הוֹנוּהוּ בְּכָלִי שֶׁרָתָה וְלֹא הִתְקַדְּשׁוּ קְדוּשַׁת הַזֶּהוּ, וְכֵן כָּלִי שֶׁרָתָה
שָׂאֵן בְּהֵם קְדוּשַׁת הַזֶּהוּ מִשּׁוּם שֶׁאִינֶם אִלָּא מְכַשְׂרֵי קָרְבַּן, לְפִרְקוֹ
– שִׁיחִיהָ נִיתֵן לְפָדוֹתָם. אֱלָא לֹא, הִטְעַם שֶׁאִינֶם נִפְדִּים מִשּׁוּם דְּכָל
קִדְשִׁים טְהוּרִין בְּכָלִי, וּבְגוֹן מִנְחוֹת וְנִסְכִּים, אִין נִפְדִּין, וְשִׁלָּא
כְּבָרִי שְׁמוּאֵל, וְהֵנִי נִמְי – וְאִף קִדְשִׁים אֵלּוּ, אִף עַל גַּב דְּנִטְמָא, מִשּׁוּם
בְּטוּהוּרִים דְּמֹו – דִּינֵם כְּקִדְשִׁים טְהוּרִים וְאֵינֶם נִפְדִּים, מִשּׁוּם דְּעֲצִים
וְלְבוֹנָה מִצֵּד עֲצָמָם אִין בְּהֵם טוֹמֵאת אוֹכְלִין, שְׁהִי לֹא בְּנֵי אֲשׁוּרֵי
אוֹכְלָא נִינְהוּ – הֵם אֵינֶם 'אוֹכְלֵי' שִׁיחִיהָ שִׁיךְ בְּהֵם טוֹמֵאת, אֱלָא
שְׁגוּרֵי חֲכָמִים שִׁיחִיהָ בְּהֵם דִּינֵי טוֹמֵאת אוֹכְלִין, מִשּׁוּם שֶׁחִיבָת
הַקּוֹדֵשׁ מְשִׁנָּה לְהוֹ אוֹכְלָא – הַמַּעֲלָה שִׁישׁ בְּהֵם שֶׁהֵם קָרְבִּים עַל
הַמִּזְבֵּחַ מִחֲשִׁיבָה אוֹתָם לְהִיטֵי כִּאוֹכְלֵי שִׁשִּׁיךְ בּוֹ טוֹמָא. וְאִף
לְאַחֵר גִּזְרִיהָ זוֹ, לֹא נִאֲמַר דִּין טוֹמָא בְּכָל אֹפֶן, מִשּׁוּם דְּעֲצִים,
כְּמָה דְּלֹא מְשִׁשִׁי לְהוֹ לְגוֹזְרִין – כָּל שֶׁלֹּא שִׁיפֵם וְנִסְרַם לְחִתִּיכוֹת
נִאוֹת הָרֵאוּיֹת לְמַעֲרַכָּה, לֹא מִיתְּכָשְׁרִי – הֵם אֵינֶם נַעֲשִׂים רֵאוּיִים
לְקַבֵּלֵת טוֹמָא, וְלְבוֹנָה נִמְי, כָּל כְּמָה דְּלֹא קִדְּשָׁה עַל יַד הַנַּחֲתָה
בְּכָלִי שֶׁרָתָה, לֹא מִיתְּכָשְׁרָה, וְכָלִי שֶׁרָתָה נִמְי, אִף אִם נִטְמָאוּ הֵם
כְּטוּהוּרִים, הוֹאִיל וְאִף אִם נִטְמָאוּ אֵית לְהוֹ (וְיֵשׁ לְהֵם) מְהִירָה
בְּמִקְנֵה, וְאִין טוֹמָא זוֹ מוֹעִילָה לְהַתִּיר לְפָדוֹתָם. הָרִי שֶׁמְדַבְּרִי
הַמִּשְׁנָה מוֹכַח שְׁקִדְשִׁים טְהוּרִים אֵינֶם נִפְדִּים, וְקִשָּׁה עַל שְׁמוּאֵל
שֶׁסּוֹבֵר שֶׁטְהוּרִים נִפְדִּים.
מִתְרַצַּת הַגְמָרָא: לֹא – אִין לְהוֹכִיחַ מִהַמִּשְׁנָה שֶׁטְהוּרִים לֹא נִפְדִּים,
אִלָּא לְעוֹלָם אִימָא לָךְ שֶׁטְהוּרִין בְּכָלִי נִפְדִּין וְכִשְׁמוּאֵל. וְהֵנִי
קִדְשִׁים וְעֲצִים לְבוֹנָה וְכָלִי שֶׁרָתָה, גִּזְרוּ חֲכָמִים שֶׁלֹּא לְפָדוֹתָם, מִשּׁוּם
דְּלֹא שִׁכְיָחִי הוּא – מִשּׁוּם שֶׁאִין דְּבָרִים אֵלּוּ מִצְוִיִּים שִׁיחִיהוּ רֵאוּיִים

מנחות. פרק שנים עשר - מנחות והנסכים - דף קא עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) רל"ט רש"י תוספות

אף על גב דנטמא כטוריים דמו — מדלא קאמר "טוריים גינה" משמע דמקבלי
טומאה, אלא דלא חשיבא טומאה, ותימה: דבפרק "כל הפסולין" (זבחים לד, א) אמרין:
והאמר מר, "וחבשר" — לרבות עצים ולבונה הכא במאי עסקין: כגון שקדשו בכלי,
ואף על גב דאליבא דרבא מסיק חכ' אבוי נמי לא פליג בהאי ויש לומר: דהתם —
מדאורייתא, והכא מדרבנן, והכא נמי לא קאמר:
עצים במה דלא משפי להו לגוירין, דלא מיתבשרי
— משמע דאז מקבלי טומאה מדאורייתא. וקדושת
כלי דהתם — היינו שיפוי גוירין דהכא, ובקונטרס
פירש התם דמיירי בעצים שחתה במחתות כלי
שרת מעל המזבח עם גחלים, ולפיכך צריך לומר
דחבשו כל שיפוי גוירין דהכא — דרבנן, ולא
יתכן פירוש זה, דבמסכת תמיד (כתב, ט) משמע
שהיה חותה מן המאכלות הפנימיות, וגם אין
לפרש דמיירי אליבא דרבי ב"הוקמין רבה" (מנחות
כב, ב) במתנדב עצים, דעצים קרין גינה ובעי כלי
שרת, — דהא מסיק התם דנעשה כמי שקרבו
מותר, דתנן: כל שאין לו מתיקין — משקדשו
בכלי, ולרבי הא אמרין: עצים טעונין קמיצה —
אלמא יש לזון מתיקין, אף על גב דבפרק "הוקמין
רבה" (שם) אמר שהוקמין ודחשייהו תכל למנחה —
אלמא קדושת כלי דהתם היינו שיפוי גוירין דהכא
ובעצי המערכה, ומתוך לשון הקונטרס משמע
דכמה דלא משפי להו לגוירין, — טורין לגומרי,
ו"כטורין דמר" לאו דוקא, אלא טורין ממש.
ואם תאמר: וכי משפי להו לגוירין בקדרום, ויכי
מקדשי? והא קורדום אינו כלי שרת, כדמשמע
בתוספתא, דתניא: השואל קורדום של הקדש
מתבירו ביקע בו, ובא חבירו וביקע בו — כולן
מעלו, נתנה לחבירו, וחבירו לחבירו — הראשון
מעל, דחשני לא מעל, ובעלה אינו כן, נתנה
לחבירו וחבירו לחבירו — כולן מעלו, ואמר בפרק
"השואל" (בבא מציעא טז, א): המשאל קורדום
לחבירו, מעל לפי טובת הנאה שבו, וחבירו
מותר לבקע בו בתחילה! ויש לפרש: דקורדום
דהתם — לא במיוחד לעצי מערכה מיירי, אבל
כלי שרת היה להם, ממידה לעצים, שמשפן ומנסך
לעשות בקעות יפות דחוו למערכה, ואם
תאמר: ויכין קורדום דתוספתא לאו כלי שרת
הוא, אמאי מעל השני? הא מכיין דבקע הראשון
ומעל בו — יצא לחלין, כדנתן במסכת מעילה
(ט"ב), אין מועל אחר מועל במקדש, אלא בהמה
ובכלי שרת בלבד, כיצד? רכב על גבי בהמה, ובא
חבירו ורכב, ובא חבירו ורכב — כולן מעלו, שותה
בכיוו שר, ובא חבירו ושותה, ובא חבירו ושותה
— כולן מעלו, מה שאין כן בקדושת דמים! ויש
לומר: דההיא דתוספתא מיירי בקורדום המסור
ליד גובר, דומיא דנטל אבן או קרה של הקדש —
לא מעל! דקתני התם בטר הדיא דקורדום, וקתני
בה "נתנה לחבירו" — הוא מעל, וחבירו לא מעל עד
שידור תחתיה שוח פרוטה, ופרקי עלה דתלמוד
בפרק בתרא דמעילה (כ, ב) ובפרק קמא דחגיגה
(י, ב) מכריז מעיל גולה, מה לי הוא, מה לי חבירו?
ומשני: בגובר המסורות לו אבני כנין עסקין, ולכן

דמכלי שרת לא אשכחן דבר דמיפיק — לאחר שקדש בבלי שרת, ואפילו בהמה בעלת
מום שנאמר בה פדיון, לאחר שקדשה בבלי שרת, כגון ששחט — לא אשכחן בה פדיון.
ואם בבהמה הפגמה וגו' — וכתוב בתורה "והעריך אותה" וגו', אלמא נפדיו, מטאמא כפוש
— כגון סוס וגמל ודומור, כשהוא אויב — למטה מאותה פירשה "ואם בבהמה השמאה
ופדה" וגו', מוסיף קבועין ועוקרין — מפרש
במכורות (ל"ב), מותב רב הונא — לשמאל, 1
עופות קדושת הונא גינהו — דהן עצמן קרבי, 2
ואין צריכין קדושת כלי, אלא עצים ולבונה — 3
שלא קידשם בכלי, ובלי שרת — כי נטמאו, 4
לפיכך, דהא לאו קדושת הונא גינהו, אלא 5
מכשירי קרבן הם! אלא לאו, משום דמנחות 6
ונסכים טוריים — אין נפדים, והני אף על גב 7
דנטמאו כו', ועצים לאו בני קבול! מטאמא גינהו 8
אלא משום חובת הקדש — דתניב "ורכשו" — 9
לרבות עצים ולבונה, והני מילי, כי משפי להו 10
ונסך ומיין לגוירין לבקעות יפות, דחוו 11
למערכה, לעולם אימא לך טוריים בעלמא, 12
נפדין — דהני כטוריים דמו, והיינו טעמא דלא 13
מפיק: משום דלא שכיחי — ואי הוה להו פדיון 14
טורין — פריך להו לחלין, ותו לא משכחי 15
גזרין מדי אחרינא לעורר העבודה, תמימים — 16
בהמה טהרה, אלא למנחה — שמיכרו לצרכי 17
קרבת, הוה חריר ביה — ממאי דאמר (עופות) 18
מנחות ונסכים נפדין טוריים, אף על גב דראוין 19
למנחה, בירוקין — טיליא, כולן — כל המנחות, 20
חזין מנחת חוטא — שאפילו טהורה — נפדיה, 21
שרי אמרה תורה בקרבן עולה ויורד (ויקרא ד) 22
מנחתא, "על חטאת" בבכשה או שעירה, 23
ובתורים כתיב (שם) "מחטאת", ובמנחה כתיב 24
"על חטאת", ודרשין (בפרק בתרא) ודכירות 25
כו', דלכא כתיב "מחטאת" בבכשה — 26
דמשמע: מקצת חטאת, שאם היה עשיר 27
כשמיא מקדש, "על חטאת" בבכשה או 28
שעירה, והעני — יביא ממקצת דמי תורים או 29
מנחה, והשאר — חולין, ולכא כתיב (שם) גבי 30
עשירית האפה "על חטאת" — דמשמע: ויסוף, 31
שם היה עני והפרש עשירית האפה והעשיר 32
— ויפדה, ויסוף עליה מעות, ויביא בכשה או 33
שעירה, לרבי שמעון — דאמר לקמן: כל האסור 34
בהנאה — אינו מטמא טומאת אוכלין, העילה — 35
וכל הנך — איסור הנאה גינהו, 36
ושר

הם, הוה תדר ביה, — ולא היא, שמיא ליה ולא תדר ביה, לאו אמרת התם: כיון דלא
שכיחי — לא מיפרקי? הכא נמי, כיון דשכיחי מוסיף דפסלי בבמה, דאפילו בדוקין שבעין
נמי פסלי — הילכך לא שכיחי, רב כהנא אמר: טמאין — נפדין, טהורין — אין נפדין, וכן אמר
רבי אושעיא: טמאין — נפדין, טהורין — אין נפדין, איכא דאמרי, אמר רבי אושעיא: אפילו
טהורין — נפדין, רבי אלעזר אומר: כולן, טמאין — נפדין, טהורין — אין נפדין, חזין מעשירות
האפה של מנחת חוטא, שהרי אמרה תורה "מחטאת" "על חטאת", אמר רבי אושעיא:
שמעתי, פגל במנחה לרבי שמעון אינו מופא טומאת אוכלין, דתנן: הערלה, וכלא הכרם,

יורא הקורדום כולו לחלין כשנתנו לחבירו, שחרי מוציא כולו מרשות הקדש, אבל בשמכבו, בו הוא סבור שהוא שלו — אינו מוציא מרשות הקדש, אלא הנאת הדיקע, כיון דגובר הוא,
ועדיין בידו — אינו יוצא מרשות הקדש, ולכן מועלין כולן — שאין הקורדום מתחלל על ידי הדיקע, אבל אינש בעלמא, שאינו סבור שהוא שלו כי במקב ביה — מגול גוליה, ומפיק מלי
מרשות הקדש, ומתחלל הקדושת דמים בכך, ואפילו אין מתכוין לגולל, אלא דעתו להחזיר לרשות בעלים לאחר ביקוע — הא קיימא לן (בבא בתרא סח, א): שואל שלא מדעת, גולל דחי
לרבנן, וקם ליה כוליה ברישותיה, דאפילו נתכוון להדיות שואל — כאילו נתכוון לגולל דמי, והא דאמר ב"השואל" (בבא מציעא טז, א): המשאל קורדום של הקדש — מעל לפי טובת הנאה שבו,
וחבירו מותר לבקע בו בתחלה, וסתם משאל סבור שהוא שלו, מדלא מעל אלא לפי טובת הנאה שבו, שחבירו מותר לבקע בו בתחלה, דיצא לחולין, ומידו נראה שערין הקדש מעורב בו, כיון
שהוא סבור שהוא שלו, ואינו מתכוין להוציא הקורדום מרשותו, מכל מקום שרי לבקע בו, שחרי הנאת הדיקע כבר יצתה לחולין, כיון שאינה מסורה לו, והא דאמרין גבי בית בפרק "האומר
משקלי" (ערכין כא, א): הקדשו משכיר — הדר בו מעלה שכר להקדש, ופרקי: כיון דמעל, נפיק לחולין — לא כולי בית קאמר, דאפילו קורדום כחבי גונא, לא היה יוצא כולו לחולין אם השכיר
לחבירו קורדום של הקדש, מידי דהוה אמשאל, אלא השכר לבדו הוא דיצא לחולין, וברוב ספרים נמי כתוב "נפיק שכר לחולין", פגל במנחה לרבי שמעון אינו מטמא טומאת אוכלין —
ומפרש טעמא: משום דאובל שאי אתה יכול להאכליו לאחרים — אין קריי "אובל", ומוקי לה במסקנא: דאקדשה במחובר, שלא היה לה שעת הכושר, דטורין אין נפדין, ואם תאמר: אם כן,
עולה

עולה לרבי שמעון לא תטמא טומאת אוכלין, דאובל שאי אתה יכול להאכלו לאחרים הוא. כמו מנחה שפיגל, ולא מקבלת טומאה אם הקדישה במחורב, חז נמי לא היתה לה שעת הכושר ויש לומר: דאבילת מובח — שמה אבילה, כדאשכחן ב"איתור ואת בנו" (חולין פא, א) לענין "אובל שאתה יכול להאכלו לאחרים", ב"הא חולין ובנה עולה", דחשיב עולה שחשה

הראיה. ואפילו לרבא דלא חשיב ליה שחשה הראיה, ופסיו משום "איתור ואת בנו" — לרבי שמעון, לענין "אובל שאתה יכול להאכלו לאחרים" מודה דשמה אבילה. מיד דהוה אטריפה שנשחטה, דשחטה שאניה ראיה, והוא "אובל שאתה יכול להאכלו", ותרע, דהא עצים ולבונה מקבלין טומאה לרבי שמעון, על כרחך משום אבילה מובח, דאי משום חזבת הקודש לחודה — הא לא מתינה דחבת הקודש לשויה "אובל שאתה יכול להאכלו לאחרים", דאי לא, פיגל במנחה — טמא לרבי שמעון טומאת אוכלין, והואיל והיתה לה שעת הכושר קודם פיגול, מיד כשנתקדש בכלי, ודחבת הקודש מבושרתה. ועוד: כמו שמדקדק מפרש.

וענלה ערופה — לאו כשנעפרה, דאם כן, תיפוק ליה משום נבילה, אלא בששחטה, וקא סב: ירידתה לנחל איתן אוסרתה, ולמאן דאמר: עריפתה אוסרתה, נמי מצינן למימר דקא סבר רבי שמעון עגלה בשחטה כשירה כדאמרין בפרק חורא דכריתות (כה, א), אי נמי: משערפה, ועריפתה מטרתה מיד נבילה, כדמוכח בסוף "חזאת העוף" (ובחים עב). **אובל** שאתה יכול להאכלו לאחרים — הקשה דרב רבינו אליעזר ממין: דהבא לא ממעט רבי שמעון מדכתיב "אשר יאכל" אלא איסור הנאה, ובפרק "כיסוי הדם" (חולין פה, א) ממעט רבי שמעון אף טריפה מכיסוי, משום דכתיב "אשר יאכל", ולא אמרינן איסורי הנאה דחוקא? ויש לומר: דהבא כתיב "מכל האוכל", דמשמע "כל" — לרבינו אפילו אסור באכילה, הילכך לא מנעט אלא איסור הנאה. אבל התיב "אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל" כתיב, ולא כתיב "כל", הילכך אמרינן דהיא דחוקא דשרי באכילה. **בשר** בחלב אסור באכילה ומותר בהנאה — בסוף "כל הבשר" (חולין קטו, ב) לית איסי איסור אכילה מתוך גזירה שוה, ואיסור הנאה מקל דחומר. ונראה דהיינו טעמייהו — דרבי שמעון סבר: אין גזירה שוה למחצה, וילפינן מינה אף דיתר הנאה. ואיסי סבר: איתני גזירה שוה ואיתני קל דחומר. אי נמי: משום דבחווא קרא דטריפה איירי נמי בקדשים שיצאו חוץ למחיצתן, כדאמר בפרק "בהמה המוקדשת" (שם סח, ב) דאסרי אף בהנאה, וגלי קל דחומר דילפינן ממנייה. ורבי שמעון דהבא סבר: דפשיטה דקרא בטריפה מיירי.

נאמר כאן אנשי קודש — ואם תאמר: ונלף מביקודש באש תשרף? דמירי בפסול קודש, כדאמר בפרק "כל שעה" (פסחים כד, א) ואסרי דהנאה? ויש לומר: דילפינן: עם קודש מ"אנשי קודש". **פיגל** במנחה מטמא טומאת אוכלין — וקשיא לרבי אשעיא. תימה: למאי דסלקא דעתך השתא, דאיירי רבי אשעיא אפילו בדיה לו שעת הכושר, תישי ליה מהחיה דלעיל דמורה רבי שמעון בבשר בחלב, והואיל והיתה לה שעת הכושר ויש לומר: דהוה אמינא, שעת הכושר דבשר בחלב — כגון שנתערבה קודם ביטול, כגון דתרי ליה כולי יומא בחלבא, ואחר כך ביטל. וכי האי גזירה לא היתה למנחה שעת הכושר קודם שהקדישה.

ושור הנסקל, וענלה ערופה, וצפורי מצורע, ופמור, ובשר בחלב — כולם ממימאין טומאת אוכלין. רבי שמעון אומר: כולם אין ממימאין טומאת אוכלין. ומוודה רבי שמעון בבשר בחלב שמימא טומאת אוכלין, הואיל והיתה לו שעת הכושר. ואמר רב אסי, אמר רבי יוחנן: מאי טעמא דרבי שמעון? "מכל האכל אשר יאכל" — אובל שאתה יכול להאכלו לאחרים קרוי אוכל, אובל שאי אתה יכול להאכלו לאחרים, אינו קרוי אוכל. והא פגול במנחה נמי אוכל שאי אתה יכול להאכלו לאחרים הוא. — אי הכי, בשר בחלב נמי תיפוק ליה דאובל שאתה יכול להאכלו לאחרים הוא! דתניא, רבי שמעון בן יהודה אומר: משום רבי שמעון: בשר בחלב אסור באכילה ומותר בהנאה, שנאמר "כי עם קדוש אתה לה' אלהיך לא תבשל בדי בחלב אמו", ולחלן הוא אומר "ואנשי קדש תהיון לו ובשר בשרה מרפה לא תאכלו", מה לחלן אסור באכילה ומותר בהנאה, אף כאן אסור באכילה ומותר בהנאה! — חדא ועוד קאמר, חדא, דאובל שאתה יכול להאכלו לאחרים הוא. ועוד, לדידיה נמי היתה לו שעת הכושר. מתיבי, רבי שמעון אומר: יש נותר שהוא ממימא טומאת אוכלין, ויש נותר שאינו ממימא טומאת אוכלין, כיצד? לן לפני וריקה — אינו ממימא טומאת אוכלין, לאחר וריקה — ממימא טומאת אוכלין, ופיגול בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים — אינו ממימא טומאת אוכלין, פיגול במנחה — ממימא טומאת אוכלין! — לא קשיא: כגון שחיתה לה שעת הכושר. הכי דמי דלא היתה לה שעת הכושר? דאקדשינהו במחוקב, ולפיכך קניה! הניחא לתד לישנא דאמר רבי אשעיא: טמאין נפדין, טהורין אין נפדין — שפיר, אלא לתד לישנא דאמר: אפילו טהורין נפדין, לפיכך קניה! — השתא מיהא לא פריק. — ויכין דאי בעי פריק ליה, שמעינן ליה לרבי שמעון דאמר: כל העומד לפדות — כפדי דמי. דתניא, רבי שמעון אומר: פרה ממימא טומאת אוכלין הואיל והיתה לה שעת הכושר, ואמר ריש לקיש, אומר היה רבי שמעון: פרה נפדית על גב מערכתה! — הכי השתא, בשלמא פרה — עומדת לפדות היא, שאם מצא אחרת נאה הימנה מצוה לפדותה, אלא הני מנחות מצוה לפדותן?! והא לן לפני וריקה, דמצוה למיזריקה, ואי בעי ורק, וקתני דאין ממימא טומאת אוכלין! — הכא במאי עסקינן, שלא היתה שהות ביום למיזריקה. — אכל היתה לו שהות ביום, מאי? ממימא טומאת אוכלין, אדתני: לן לאחר וריקה — ממימא טומאת אוכלין, במה דברים אמורים — שלא היתה לו שהות ביום, אכל היתה לו שהות ביום — ממימא טומאת אוכלין! — הכי נמי קאמר: לן קודם שיראה לזריקה — אינו ממימא טומאת אוכלין, לאחר שיראה לזריקה — ממימא טומאת אוכלין. — והא פיגול בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים מצוה למיזריקה, ואי

ושור הנסקל — ששחטו לאחר שנגמר דינו, דאי נסקל ממש — מטמא טומאה חמורה, דנבילה היא. וענלה ערופה — ששחטה לאחר ירידתה לנחל איתן, דאוסרתה. וצפורי מצורע — ששחטן. ופמור חמור — ששחטו לגוי, ולא בא עדיין לטומאת נבילות, כגון בעורו מפרס, דאמרין ב"העור והרועב" (חולין קיז, ב). הושרט בהמה טמאה לגוי, ומפרסכת — מטמאה טומאת אוכלין, אבל לא טומאת נבילות. פמור חמור — אסור בהנאה כל זמן שלא נפדה, דקדוש בבבירה הוא. לינשא אחרת: ואפילו היו נבילות — מטמא טומאת אוכלין, וכגון דאיכא פחות מכזית, דלא חזי לטומאת נבילות — מצטרף לפחות מכביצה אוכלין, להשלימו לכביצה. בשר בחלב — איכא תנא דאסר ליה בהנאה, בפרק "כל הבשר" (שם קד, ב). הואיל והיתה לו שעת הכושר — דאי תרו ליה כולי יומא בחלבא — לא מיתסר, עד שיבטלנו. שאי אתה יכול להאכלו לאחרים — גוס, שאסורים בהנאה. והאי דפיגל במנחה נמי אי אתה יכול להאכלו לאחרים — דבת שריפה היא. ולקמן מוקי לה: בשלא היתה לו שעת הכושר מעולם. אי הכי — דטעמא דרבי שמעון משום "אובל שאתה יכול להאכלו" הוא. מה לחלן מותר בהנאה — כדכתיב "לכלב ושלכין אותן", והא תנאן אותה מה שכלבו אוכל, דמשחבתו עליה. ועוד לירידה נמי — לצורך ישראל עצמו הוה ליה שעת הכושר, אבל איך — לא הוה להו שעת הכושר לקבל טומאה, ולא דוורתי מעולם. ואפילו שור הנסקל קודם שנגח, דבהמה בחיה בחוקת איסור עומדת, ולטומאה נמי לא חזיא מחיים. לן לפני וריקה — לא היתה לו שעת הכושר. פיגל במנחה ממימא טומאת אוכלין — וקשיא לרבי אשעיא. ליפריקתו — כלומר, והא קודם שקדשו בכלי יכול לפדותן ולאוכלן, ואשחבת דהוה ליה שעת הכושר! פרה — אדומה, אף על גב דאסורה בהנאה, מודה רבי שמעון דמטמאה טומאת אוכלין. ואמר ריש לקיש — מאי שעת הכושר הוה לה? אומר היה רבי שמעון פרה נפדית על גב מערכתה — אפילו נשחטה בחוקתה, אלמא: אף על גב דלא פריקה — הא חשיב ליה שעת הכושר, הואיל ומצי למפרקה. מצוה לפדותה — בהנחה. אבל היה לו שהות ביום בי' — וממילא הוה ידענא כל שכן לאחר וריקה. קודם שיראה לזריקה — דלא הוה ליה שהות. והא פיגל בין בקדשי קדשים בי' דמצוה למיזריקה — בלא מחשבה, דאסור לשנות בקדשים. ואי

ההיא דפרה מטמאה טומאת אוכלין — מפרש בבבא קמא (עא, יפה). והא לן לפני וריקה דמצוה למיזריקה — אי לאו הך שינוי דאסקנא לרבי אשעיא, ברייתא גופא לא קשיא ליה: מאי שניא פיגל במנחה דמטמא טומאת אוכלין, ומאי שניא לן לפני וריקה דאין ממימא טומאת אוכלין? — דמנחה היתה לה שעת הכושר קודם שהוקדשה.

שורבי שמעון מנחה שהתפגלה מטמאת טומאת אוכלין, ושלא
 כדברי רבי אושעיא. מתרצת הגמרא: לא קשיא, כאן בברייתא,
 מדובר באופן שהיתה לה למנחה שעת הכושר קודם שהוקדשה,
 ומשום כך שייך בה טומאת אוכלין. ואילו כאן בדברי רבי
 אושעיא, מדובר באופן שלא היתה לה שעת הכושר, ומשום כך
 היא אינה יכולה לטמא טומאת אוכלין.
 שואלת הגמרא: היכי דמי - מהו האופן בו ניתן להעמיד דלא היתה
 לה שעת הכושר. שמעון כפי הגמרא: באופן שאשעיא, שהרי הבעלים
 לתבואה במקושר לקרקע קודם שנעשו אוכל, ומעולם לא היתה
 ראויה לאכילה.
 שואלת הגמרא: וליפרקינהו - והרי היה יכול לפדות את המנחה
 קודם שקדשה בכלי שרת, ונמצא שבאותו הזמן היתה לה שעת
 הכושר. הניחא - ושאינה זו אינה קשה, להך לישנא דאמר רבי
 אושעיא שקדשים ממיא נפדין ואילו מהורין אין נפדין, שפיר - אכן
 מובנים דברי רבי שמעון כפי הגמרא: באופן שאשעיא, שהרי ללשון זה
 מנחה שהוקדשה בעודה מחוברת לקרקע לא היה ניתן לפדותה.
 אלא להך לישנא דאמר רבי אושעיא מפליה מהורין נפדין, יש
 להקשות, לפרקינהו לתבואה קודם הקדשתה בכלי שרת, והיתר
 זה לפדות את המנחה הוא שעת הכושר. משיבה הגמרא: אמנם
 ניתן לפדות מנחה קודם הקדשתה בכלי שרת, אולם השתא מיהא
 לא פריק - עכשיו ממנחה לא נפדוה אלא היא עדיין בקדושתה,
 וממילא לא היתה לה שעת הכושר.
 שואלת הגמרא: ובין דאי בעי פריק ליה - שאם הבעלים היה
 רוצה היה יכול לפדות את המנחה לפני הקדשתה בכלי שרת, הרי
 שהיתה לה שעת הכושר, שהרי שמעינן ליה לרבי שמעון דאמר,
 כל העומד לפדות בפדיו דמי - שכל הקדש העומד להפדות, אף
 אם עדיין לא נפדה הרי הוא כפדיו אף לענין זה שיחשב כמי
 שהיתה לו שעת הכושר. דתניא בתוספתא, (פירא פ"ה ה"ט), רבי שמעון
 אומר, פרה אדומה שנשחטה מטמאת טומאת אוכלין על אף
 שאסורה בהנאה, הואיל והיתה לה שעת הכושר, ואמר ריש לקיש,
 ששעת הכושר היא מה שהיה ניתן לפדותה, שהרי אומר היה רבי
 שמעון, פרה אדומה נפדית אף כשנשחטה כדינה על גב מערבית,
 ואף שלא נפדוה יש לה דיני טומאת אוכלין. הרי שמוכח מדיון זה,
 שרבי שמעון סובר שהיתר פדיון נחשב כשעת הכושר. ואם כן, אף
 במנחה יש לומר, שההיתר לפדותה קודם הקדשתה בכלי יחשב
 כשעת הכושר. דוחה הגמרא: הכי השתא - וכי כך נראה בעיניך
 עתה, בשלמא פרה - סברא זו שהיתר פדיון נחשב כשעת הכושר,
 מובנת לגבי פרה אדומה שאין עומדת לפדות היא, שהרי אם מציא
 פרה אחרת נאה הימנה מצינו לפדותה לפרה הראשונה ולקנות את
 היותר נאה, ומחמת חיוב זה היא נחשבת כעומדת להפדות ואף
 ההיתר לפדותה נחשב כשעת הכושר. אלא הני מנחות, וכי יש
 מצינו לפדותן שמחמת כן נחשבו כעומדות להפדות. וכיון שאין
 חיוב לפדותן, אם אכן נפדו, הותרו באכילה ויש בהם דיני טומאת
 אוכלין, אבל ההיתר לפדותן אינו נחשב כשעת הכושר.
 מקשה הגמרא: איך ניתן לומר שרבי שמעון קרבן שיש בו היתר
 ומצוה לפדותו נחשב שניתן לו שעת הכושר, והא זבח שלן לפני
 זריקה, דקודם פסולו היה מצינו למיזריקה - לזרוק את דמו, ואי
 פני זרק - ואם היה רוצה היה יכול לזרוק את דמו כראוי
 ולהתירו, ובכל זאת קתני בברייתא שהובאה לעיל, ששיטת רבי
 שמעון היא, דבשר שלן קודם זריקה אינו נחשב כ'אוכל' ואין
 מטמא טומאת אוכלין, על אף שניתן ואף מצוה היא להכשירו
 לאכילה. מתרצת הגמרא: הכא גמאי עסקינן - כאן, בברייתא של
 קרבן שלן קודם זריקה, במה המדובר, באופן ששנשחט סמוך
 לשקיעת החמה ולא היתה שעות פיוס למיזריקה - לזרוק את הדם,
 ונמצא שלא היתה לו שעת הכושר.
 שואלת הגמרא: הרי לפי יישוב זה ניתן לדייק שדין זה של

ישור הנקבל - שור שהרג אדם ונגמר דינו לסקילה, ונשחט קודם
 שנסקל, ועגלה ערופה - עגלה שהורדה לנחל לעריפה ונשחטה,
 וצפורי מצורע - ציפור שנשחטה לצורך הזאת דמה לטהרת
 מצורע, וקטר חמור - חמור בכור שלא נפדה, ונשחט לאכילת גוי,
 וקשר בקלב - בשר שהתבשל בחלב, ונאסרו שניהם בהנאה, בולם
 - כל אלו שהזכור, מטמאין טומאת אוכלין. רבי שמעון אומר, בולן
 אין מטמאין טומאת אוכלין. ומוסיפה הברייתא: ומודה רבי שמעון
 באיסור קשר בקלב, שטמא טומאת אוכלין על אף שאסור
 בהנאה, הואיל והיתה לו שעת הכושר - משום שקודם שנאסרו
 היה זמן שכל אחד מהם היה מותר לבדו, ומחמת ההיתר שהיה
 להם, יש להם שם 'אוכל'. וממשיך רבי אושעיא ואומר: ואמר רב
 אפי אמר רבי יוחנן, מאי טעמא דרבי שמעון שדבר האסור בהנאה
 אינו מטמא טומאת אוכלין, שנאמר (ויקרא י"א לד) 'מכל האכל אשר
 יאכל אשר יבוא עליו מים טמא', ויש לדרוש, אוכל שאותה יכול
 להאכילו לאחרים, קרוי 'אוכל' לענין דיני טומאת אוכלין, ואוכל
 שאי אפשר לו להאכילו אף לאחרים - לגוים מחמת שאסור
 בהנאה, אינו קרוי 'אוכל' לענין טומאת אוכלין. ומסיים רבי
 אושעיא את ראייתו: והא פהיל במנחה נמי - וכמו כן, מנחה זו
 שהתפגלה, אוכל שאי אפשר לו להאכילו לאחרים הוא, שהרי
 נפסלה וחיבים לשורפה, ולשיטת רבי שמעון אינה נחשבת 'אוכל'
 לענין טומאת אוכלין.
 הגמרא חוזרת לברר את דברי רבי שמעון בברייתא. שואלת
 הגמרא: אי הכי שרבי שמעון דיני טומאת אוכלין תלויים בהיתר
 הנאה, קשר בקלב נמי, מדוע הוצרך רבי שמעון לבאר שמודה בו
 משום שהיתה לו שעת הכושר קודם שנאסר, תיפוק ליה - שיוציא
 דין זה מכלל הדברים שאינם מטמאים טומאת אוכלין משום
 דאובל שאותה יכול להאכילו לאחרים הוא. דהרי תניא בברייתא,
 רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון, קשר בקלב אסור
 באכילה ומותר בהנאה, משום שנקאמר בו (דברים י"א כ"א), 'כי עם קדוש
 אתה לה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו', ולחלן בדין טריפה הוא
 אומר (שמות כ"ב ה'), 'ואנשי קדש תהיו לי וקשר בשדה מרפה לא
 תאכלו לכלב תשלבון אותו'. ויש לדרוש, מה לחלן, הטריפה אסור
 באכילה ומותר בהנאה, שהרי מותר להשליכו אף לכלבו
 שמוזנזתו עליו, על אף שנהנה שאינו צריך להאכילו ממנו, אף
 כאן, בשר בחלב אסור באכילה ומותר בהנאה. ומדוע ביאר רבי
 שמעון שבשר בחלב מטמא טומאת אוכלין משום שהיתה לו שעת
 הכושר, ולא משום עיקר הטעם שהוא אוכל שאפשר להאכילו
 לאחרים.
 משיבה הגמרא: אכן עיקר טעמו של רבי שמעון הוא שאפשר
 להאכיל לאחרים, אולם קרא ועוד קאמר - רבי שמעון בא
 להשמיענו טעם נוסף מלבד הטעם העיקרי, וכך היא כוונתו, קרא
 - טעם אחד הוא משום דלשיטתו בשר בחלב מותר בהנאה ואוכל
 שאותה יכול להאכילו לאחרים הוא. ועוד טעם יש בזה, כיון דלדריה
 נמי - שאף לישראל עצמו, היתה לו שעת הכושר קודם שנאסר,
 משום כך נאמר בו דיני טומאת אוכלין.
 הגמרא חוזרת לדון בדברי רבי אושעיא שרבי שמעון מנחה
 שהתפגלה אין בה דיני טומאת אוכלין. מקשה הגמרא: מיתניב,
 שנינו בתוספתא (עוקצין פ"ג ה"א), רבי שמעון אומר, יש נותר ו-קרבן
 שעבר זמן אכילתו ונפסל שהוא מטמא טומאת אוכלין, ויש נותר
 שאינו מטמא טומאת אוכלין. מבארת הברייתא: כיצד הוא חילוק
 זה, אם לן הקרבן לפני זריקה של הדם על המזבח ונפסל מדין נותר,
 הוא אינו מטמא טומאת אוכלין, משום שלא היתה לו שעת
 הכושר. אולם אם לן לאחר זריקה, על אף שנפסל לאכילה, מטמא
 טומאת אוכלין, שהרי היתה לו שעת הכושר לאחר הזריקה. ואם
 נעשה פניול, בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים, אינו מטמא
 טומאת אוכלין. ואם פניול במנחה, הוא מטמא טומאת אוכלין. הרי

מעשה של פסולים. ומדייקת הגמרא: קתני מיהא רישא - מכל
מקום, שנינו בתחילת ביאור כללו של רבי יהושע, ששעת הכושר
היינו שלנה ושננטמא ושניצאה. ומקשה הגמרא: מאי לאו - האם
אין זה באופן שלנה ממש, והיינו שלנו הכושר והדם קודם זריקה,
נקשה, הרי הקא שלא זרק את הדם, אלא דאי קעי הנה זריק הוא
- שרק אם היה רוצה היה יכול לזרוק, ובכל זאת קתני במשנה
דאין מועלין בבהמה זו, ועל כרחך היינו משום שהיתר זריקה
נחשב כשעת הכושר ושלא כדברי רב אשי. מתרצת הגמרא: לא,
לעולם היתר זריקה אינו שעת הכושר, והביאור בלשון המשנה
שלנה ושננטמא ושנפסלה, היינו שהבהמה דאיה לצאת -
להפסל בפסול יוצא, ודאיה לפסא - להפסל בפסול טומאה,
ודאיה ללן - להפסל בפסול לינה, כלומר, שנפסלה באחד
מפסולים אלו בשעה שלאחר שנפסלה אין בה אלא פסול זה,
והיינו לאחר זריקה.
שואלת הגמרא: הרי לפי ישוב זה יש לדקדק ולומר שדין המשנה
הוא רק כשלנה הבהמה לאחר זריקה, אבל אם אכן היתה לינה
ממש, מאי, הרי נמי הדין הוא דמועלין בה כיון שנפסלה קודם
שהותרה באכילה. ואם כן קשה, האי - דין זה ששנינו, כל שקה
לו שעת היתר לבהנים אין מועלים בו וכל שלא היתה לו שעת
היתר לבהנים מועלים בו, מדוע נשנה בלשון 'שהיה לו' שלא היה
לו, שמשמעותו היא שהיתה שעת היתר ולא הותר, הרי כל שיש
לו שעת היתר לבהנים אין מועלין בה וכל שאין לו שעת היתר
לבהנים מועלין בה שהוא לשון הוה, מיבעי לי - צריך היה התנא
לומר, שהי החילוק בין הדינים הוא האם הבהמה עדיין כשירה
וראיה להפסל או שנפסלה. ומכך שהתנא נקט לשון עבר, מוכח
שאף אם רק היה היתר זריקה ונפסל הדם בלינה ממש הבהמה
מתרת באכילה כיון שהיתה לה שעת הכושר, וחזרת קושיית
הגמרא על דברי רב אשי ורב נחמן מהמבואר במשנה שאף
בזריקה יש לומר שהיתר זריקה נחשב שעת היתר לענין דיני
מעילה.
מיישבת הגמרא: אלא אמר רב אשי ליישב את דבריו, מעילה
אפומאה קא רמיט - וכי הנך מקשה מדין מעילה על דין טומאת
אובלין, הרי חלוקים הם בגדרי דינם. והיינו, מעילה, משום קדושה
ולאו קדושה היא, כלומר, דין מעילה תלוי האם הבהמה קדושה
או לא. ואם כן, לכתר דפקעה לה קדושתה - לאחר שפקעה
והסתלקה קדושת הבהמה מחמת שהיה ראי לזרוק את דמה וכל
העומד לזרוק כזרוק דמי, כמאי דהיא קבא לה - על ידי מה
תחול הקדושה ותחול עליה כדי שהיה בה דין מעילה, ומשום
כן מועיל היתר זריקה להתירה בהנאה ולבטל דין מעילה אף
לאחר שתפסל. אולם טומאה משום אובלא ולא (משום) אובלא
היא - דין טומאת אובלין תלוי בשם 'אובל' שיש לבהמה, שכאשר
היא מותרת באכילה יש בה דיני טומאת אובלין, וכשאין לה שם
'אובל' מחמת איסור הנאה אין בה דיני טומאת אובלין, ומשום
כן, כל חיבא דאי קעי זריק מצי זריק ליה - בכל אופן שלא נפסל
הקרבן ואם ירצה הכהן לזרוק את הדם הוא יכול לזרוק, היתר זה
משיי ליה אובלא - מחשיב את הקרבן כ'אובל' והוא מוטמא
טומאת אובלין. אולם חיבא דאי קעי (מצי) זריק לא מצי זריק, כיון
שכבר נפסל בלינה, באופן זה ההיתר זריקה שהיה קודם הפסול
לא משיי ליה אובלא, שהרי כעת לא ניתן להתירו, [והוא לא]
מוטמא טומאת אובלין.
הגמרא מוסיפה להקשות על רב אשי ורב נחמן: מיתבי, שנינו
במשנה (כריתות כב), תפסא אשם תלוי ואחר כך נזע לו שלא הקא
ואינו חייב קרבן, אם עד שלא נשחט האיל נזע לו שלא חטא, וצא
וידעה בעדך עם שאר הצאן ככל בהמת חולין, שהרי לא היתה
כוונתו להפריש אלא מחמת הספק שמא חטא, דבר דבי מאיר.
והקמים אומרים, אין האיל יוצא לחולין מאילו, אלא

ואי קעי זריק - ואם הכהן היה רוצה, היה זורק את הדם ומתיר
את הקרבן, וקתני בברייתא דאינו מוטמא טומאת אובלין כיון
שמעולם לא היה ראי לאכילה. ומסיימת הגמרא את הקושיא:
מאי לאו - האם לא מדובר דפיגל בזריקה, שכבר היה ניתן ואף
היה חיוב לזרוק את הדם כראוי ולהכשיר את הקרבן, ובכל זאת
הקרבן אינו נחשב כמי שהיתה לו שעת הכושר ואינו מטמא
טומאת אובלין. מתרצת הגמרא: לא, מדובר בברייתא באופן
דפיגל בשחיטה, ובאופן זה לא היה ניתן להכשיר את הקרבן
בזריקת הדם, ולא היתה לו שעת הכושר.
שואלת הגמרא: הרי לפי יישוב זה יש לדקדק, שדין זה הוא רק
אם פיגל בשחיטה, אבל אם פיגל בזריקה, מאי, הרי נמי דמוטמא
טומאת אובלין, כיון שהיתה לו שעת הכושר. וקשה, איתני
בברייתא, שאם פיגל במנחה מוטמא טומאת אובלין, לפיגל בדיקה
ו-בזבח עצמו, פשה דברים אומרים שלא נאמרו דיני טומאת
אובלין בזבח שהתפגל, באופן דפיגל בשחיטה ולא ניתן להתירו,
אבל פיגל בזריקה, מוטמא טומאת אובלין, כיון שהיתה לו שעת
הכושר לאחר שחיטה. ומכך שלא חילק התנא כן, מוכח שאין
לחלק אם היה ניתן לזרוק את הדם כראוי או לא, וחזרת הקושיא
מפיגל בזריקה שאינו מטמא טומאת אובלין על אף שהיה ניתן
וראי לזרוק את הדם.
משיבה הגמרא: התנא בין חילק בין פיגל בשחיטה לפיגל בזריקה,
משום שפיגל במנחה איצטריקא ליה - הוא הוצרך להביא את דין
פיגל במנחה, כדי ללמדנו, דאף על גב דפיגל בקמיעה, דקומין
במנחה בשחיטה דמי - שקמיצת המנחה חשובה כשחיטת זבח,
אפילו הן, המנחה מוטמא טומאת אובלין שלא בזבח שהתפגל
בשחיטה, הואיל והיתה לו למנחה שעת הכושר מעיקרו -
מתחילתו, והיינו קודם הקדשתו.
הגמרא מביאה ביאור אחר בדברי רבי שמעון בברייתא: אמר רב
אשי, אמריה לשמעיה קמיה דרב נחמן - אמרתי שמועה זו
בביאור שיטת רבי שמעון בפני רב נחמן, ותרצתי לו את הקושיות
על דברי רבי שמעון כן, אפילו תימא בביאור לשון הברייתא 'לן
קודם זריקה' שהכוונה היא שלן ממש קודם זריקה על אף שהיה
שהות ביום לזרוק את הדם, ואפילו תימא בביאור לשון הברייתא
'פיגל בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים אינו מטמא טומאת
אובלין' שמדובר באופן דפיגל בזריקה, מכל מקום, אין להקשות
מדוע היתר הזריקה שקודם הפסול אינו נחשב שעת הכושר
כדיתר פדית פדה אדומה, משום דאי קעי זריק אפרינן - לגבי
פרוין יש לומר 'כל העומד לפדות כפרו דמי' ולהחשיב את
ההיתר כשעת הכושר, כיון שאין הפדיון אלא דברים בלבד ואף
אם לא פדה אינו נחשב כמחוסר מעשה. אולם אי קעי הנה זריק
לא אפרינן - בזריקת הדם אין אומרים 'כל העומד לזרוק כזרוק
דמי' והיתר הזריקה נחשב כשעת הכושר, כיון שזריקת הדם היא
מעשה, וכל זמן שלא זרק הוא מחוסר מעשה.
מקשה הגמרא: מיתבי, וכי היתר זריקה אינו כשעת הכושר, והרי
שנינו במשנה (מעילה ב), כלל אמר רבי יהושע במעילה, כל בהמה
שהיתה לו שעת היתר לבהנים, אין מועלין בה אף אם נפסלה, כיון
שלאחר שהיתה לה שעת היתר ויצאה מכלל 'קדשי ה', שוב
אינה חוזרת להיות 'קדשי ה' האסורים בהנאה, וכל שלא היתה
לו שעת היתר לבהנים, מועלין בה ככל קדשים שאסורים בהנאה.
ומבארת המשנה: ואיזו שהיתה לה שעת היתר לבהנים, בהמה
שלנה וכן בהמה שנטמא וכן בהמה שניצאה חוץ למקומה. ואיזו
היא שלא היתה לו שעת היתר לבהנים ולא יצאה מאיסור מעילה,
בהמה שנישחטה על מנת שתאכל חוץ לזמנה ו-לאחר הזמן המותר
לאוכלה, וכן אם שחט כדי שתאכל חוץ למקומה, וכן בהמה
שקבלו פסולין וזרקו את דמה, שבכל אלו לא הותר הבשר בשעת
הזריקה כיון שכבר נפסל במחשבת פיגול או פסול או מחמת

דקומין מנחה בשחיטה דמי — תימה הוא שחושב חידוש, הא דלא חשבינן ליה בשחיטה לענין טומאת אוכלין.

אמר רב אשי אמריה לשמעתא קמיה דרב כהנא גרסינן — דהוא רב כהנא אחרון, שהיה בימי רב אשי, בדאשכון בכבזה דוכתי. אבל "רב נחמן" לא גרסינן, דרבו של רבא

דהי, ונפטר מקמי רבא, כדאיתא במעמד קטן (כתא), וביום שמת רבא נולד רב אשי (קדושין עבב). ואי גרסינן "רב נחמן בר יצחק" — יחא. **דאי** בעי זריק לא אמר — ולית ליה הא דאמרן לעיל בפרק "התורה" (עטב). ובפרק קמא דפסחים (גיב) לרבי אלעזר רבי שמעון, היבא דנתקבל חדם בכוס ונשפר — אמרין: כורוק דמי. וזה דתנן ב"מורבד" (בבא קמא עדב). קדשים שחיבין באחריות — משלם איבעה ומשה. ופריך בגמרא (שם עו,א). והרי חזרה קרן לבעלים? ומשני רבי יוחנן: בשוחט תמימים בפנים שלא לשם בעליהן, והוי שחיטה הראויה, משום כל העומד לזרוק כורוק דמי — הווא שניגא לא יתכן לרב אשי, אלא סבר לה כרבי שמעון בן לקיש, דמנשי: שוחט בעליזמומין בחוץ. אינמי: היבא דנורוק (בחוץ) מודה רב אשי, דאמר: מעיקרא כורוק דמי. וכן צריך לומר, דלא תישיב לרבי יוחנן דשומעא ליה בפרק קמא דמעילה (הא), היתר אכילה שנינו, אבל היתר זריקה — לא מנחי. ואין לחלק בין מעילה לשאר דברים, דאורבזה בסמוך שמעון דאמרין במעילה (שם) כורוק טפי מבטומא, ובי"מורבד" (בבא קמא עדב). מיתרי ראייה מטומאה.

הכי גרסינן: **לא** ראויה לצאת וראויה לטמא — ולא גרסינן "וראויה ללוק". לא, כגון שלנה בשעת שראויה ליפסל ביוצא ובטומאה — והיינו, לאחר שנוק הדם, שאין בה פסול, ומעתה ראויה ליפסל ביוצא ובטומאה. שלא יתא בה דבר פסול אלא הוא. דעדיין אינה פסולה, אבל ראויה ליפסל. דאי לן הדם — תו לא מקרי "ראויה ליפסל", דהא פסולה ממש היא. ולעולם אי בעי זריק, לא אמר. כך פירש בקונטרס. וקשה: מאי פריך "כל שיש לה היתר מיבעי ליה", הא כיון דלנה — אין לה עכשיו היתר! ועוד: מאי קאמר "מעילה משום קדושה הוא, לבתר דפקעה בגמא הדרא" היכי פקעה, כיון דלנה ממש? ונראה לפרש: "ראויה ללוק, ראויה לצאת וראויה לטמא" — כלומר, שעדיין לא נאצה בה שום פסול, קאמר דאין מועלין, משום דהשתא הוא עומד לזרוק כורוק דמי. ולבסוף נמי שזיהיה בה פסול לינה או יוצא או טומאה — אין מועלין, כדמפרש טעמא בסמוך, דכיון דפקעה קדושה — תו לא הדרא רכבא, השתא הא דנקט "שלנה ושטמאה" — רבותא נקט, דכל שכן קודם לכן. ולכך פריך: "כל שיש לו היתר" מיבעי ליה — שהטעם משום קדושה שיפסל אמר כל העומד לזרוק כורוק דמי! ומשני רב אשי: במעילה כיון דפקעה קודם פסול — תו לא רכבא לאחר פסול, אבל טומאה — מידי דהוי השתא לאכילה לא אשכון, ומתבטל ראי דידה. וזה דמשני במעילה (הא), "ידלן בשר" — היינו למאן דאמר היתר אכילה, אבל למאן דאמר היתר זריקה — הוי לן דם.

כי שר שאר בהמותיו, דחולין הוא, הואיל ולא חטא, ירעה

ואי בעי זריק ליה — בלא פגול. **מאי לא דפיגל בוריקה** — הוזה ליה שעת הכושר קודם לכן, דאי בעי — זריק ליה בהכשר. **ליפגול ברידה** — בזבח גופיה. **דקומין במנחה בשחיטה** — בזבח ארבעה עבודות המנחה כנגד ארבעה עבודות בזבח, ב"הקומין זוטא" (מנחות יג,ב) מפרש להו. לן פטש — האי "לן לפני זריקה ולאחר זריקה" דקתני לעיל — לפני זריקה ממש

דהיה שחות ביום, ולאחר זריקה ממש קאמר (דהיה שחות). וזה פירכא נמי "פיגול בין קדשי קדשים" וכו' — דפיגל בוריקה. ודקא קשיא לך: דרבי שמעון הכא לא בעי למימר כל העומד לזרוק כורוק דמי, אדרבי שמעון דפרה דאמה: כל העומד לפדות כפרדי דמי — לא קשיא. "דאי בעי פריק" — אמר, דמחוסר פרייה לא כמעשה דמי, דברים בעלמא נינהו. "דאי בעי זריק" — לא אמרין בהו. **אין מועלין בו** — דלא "קדשי ה'" הם, ואף על גב דהשתא אין לה שעת היתר. חוץ לזמנה בו" — על מנת לאוכלה חוץ לזמנה או חוץ למקומה. **מאי לא לנה פטש** — הבשר הודם, וקתני "היתר לה שעת היתר", והיבא הוה ליה שעת היתר? לא משום דאמר: כיון דאי בעי זריק — שעת היתר קרינא ביה, ואין מועלין — דאמרין: כיון דאי בעי זריק — כורוק דמי, וקשיא לרב נחמן ורב אשי. הכי גרסינן: **לא ראויה לצאת וראויה לטמא** — ולא גרסינן "וראויה ללוק". לא, כגון שלנה בשעת שראויה ליפסל ביוצא וטומאה — והיינו, לאחר שנוק הדם, דאין בו פסול אחר. ומעתה ראויה ליפסל ביוצא וטומאה, שלא יתא בו שום פסול אלא היא, דעדיין אינה פסולה, אבל ראויה ליפסל. דאי לן הדם — תו לא קרי ליה "ראויה ליפסל", דהא פסולה ממש היא. ולעולם אי בעי זריק, לא אמרין. **אבל לנה פטש** — הבשר הודם, מאי הכי נמי דמועלין, דאי בעי זריק, לא אמרין. שזיה לו שעת היתר — משמע, שהיתה לו שעה שראויה להיתר לזרוק דמה, ולא הותרה. כל שיש שעת היתר מבני ליה — דכיון שנוק הדם, מיד יש לה שעת היתר. לישנא אחרינא: הכי גרסינן "ראויה לצאת וראויה לטמא (וראויה ללוק) וראויה ללוק". כלומר, דנורק הדם וכשרה בלא פסול, וראויה ליפסל באיזה פסול שיארע בה, שלא יתא בה (אלא) אותו פסול לבד. "ראויה ליפסל" — היינו כשרה. דאי כבר פסולה היא, כגון בלא זריקת דם — תו לא קרי לה "ראויה ליפסל". אי הכי דבכשרה מידי, "כל שיש לה" מיבעי ליה: ד"כל שהיתה" — משמע שנראה לזרוק ולא נוק, וקרי ליה "שעת הכושר" — משום דאי בעי זריק, מעילה משום קדושה — מועלין בה, ומשום לאו קדושה — פקעה מעילתו. ולבתר דפקעה קדושתן, שנראה לזרוק ולהיות מותרת לכהנים, וקיימא לן (בבא קמא עובב). כל העומד לזרוק — כורוק דמי, במאי הדרא קדושה?! **אבל טומאה משום אוכלא ולא אוכלא הוא** — כלומר, כי הוי אוכלא

— מקבל טומאה, וכל כמז דלא הוי אוכלא, אף על גב דהוי למיהוי אוכלא — לא מקבל טומאה. הלכך לא אמרין בה: אי בעי זריק, **אשם תלוי** — בא על מי שהיו לפניו שתי חתיכות, אחת של חלב ואחת של שומן, ואכל האחת, ואינו יודע איזו היא. **יוצא וירעה בעדר** — עם שאר בהמותיו, דחולין הוא, הואיל ולא חטא,

כ" קאמרינן דרבנן - תימה בפרק "אור לארבעה עשר" (פסחים כ"א) דקאמר: האי בשר דאיתכשר במאי כו', אלא בחיבת הקדש, תפשוט דבעי רבי שמעון וכן לקיש. אמאי לא משני, כי הכא: דרבי שמעון בן לקיש מיבעי ליה - דאורייתא, כי קאמר הכא - דרבנן? ויש לומר: דרובא לתרץ שם אפילו לרב יוסף, דאמר בפרק שני דחולין (ל"ב) לרבי שמעון בן לקיש נמי עשאוהו כחכשר מיום דרבנן.

משמע דקסבר דמיבעיא ליה דרבנן. ולדידה הכי נמי דתיפשוט מהכא, כי הדין דפשוט ליה היתב. **כשתי** מנחות שנתערבו - ואמרין ב"הקומץ רבה" (מנחות כ"ג): אם יכול לקמץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה - כשרות. ואם לאו - פסולות. והא דקתני נמי לעיל: "אלו להביא בשני כלים", והביא בכלי אחד, פסולה - כגון דלא יכול לקמץ מכל אחת בפני עצמה. כך פירש בקונטרס. ועוד יש לומר: דהכא מיידי כגון שאמרו לו "בשתי כלים נדרת", והקריבן בשתי כלים, וחזר ונתן בכלי אחד. וקא משמע לן דאף על פי שמתחילה הביא בכלי אחד, מכל מקום הויה לה השתא כשתי מנחות שנתערבו.

הא מני בית שמאי היא דאמרי תפוס לשון ראשון דתנן כו' - בפרק שני דגזיר (ט"ז) מפרש טעמיה דבית שמאי: דסבר לה כרבי מאיר דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה. ובין דאמר "הריני נזיר" - הוה נזיר, כי קאמר "מן הגזירות" - לאיתשולי קאמי? בית שמאי לטעמיהו. דאמרי: אין שאלה בהקדש, ובין דאין שאלה בהקדש - אין שאלה בגזירות. פירש: כיון דאין אדם מוציא דבריו לבטלה - לא תימא: מעיקרא כי אמר "הריני נזיר", היה בדעתו לגמור "מן הגזירות ומן הדבילה". אלא אמר דנמלך הוא, והיינו לאיתשולי - שרצה לחזור בו. ובין דסביר: אין שאלה, כדתנן (שם ל"ב), בית שמאי אומרים: הקדש טעות - הקדש, הכי נמי לא מצי מהדר אף בתוך כדי דבורה, אף על גב דבעלמא כדבריו דמי. ובית הלל אומרים אינו נזיר, דסביר לה כרבי שמעון, דתנן: רבי שמעון פוסל, שלא התנדב כדרך המתנדבין פירש בקונטרס גבי "הרי עלי מנחה" השעורים, דקאמר תנא קמא: יביא מן החיטין, דתפוס לשון ראשון. ורבי שמעון פוסל, דאין זה כדרך המתנדבין, דאין מנחה באה שעורין אלא מנחת העומר ומנחת קטאות. והכי נמי בגזירות לא ידוי נזיר דמעיקרא היה בדעתו לגמור "מן הגזירות" ואין זה כדרך הנזירים. ואם תאמר: ולימא טעמא דבית הלל, משום דיש שאלה להקדש, ובית הלל לטעמיהו, דאמרי: הקדש טעות - לא הוה הקדש

כלים - פשרין, נתנו לכלי אחד - פשתי מנחות שנתערבו. **גמרא** וצריכא, דאי אשמעין הך קמייטא - משום דאמר "במנחת" וקא מייית במנחתה, אכל הכא דאידי ואידי במנחת ואידי ואידי במנחת - אימא: ידי נדרו נמי יצא. ואי אשמעין הך - משום דקא פליג להו, אכל היתב דלא פליג ביה - אימא: לא, צריכא. תנו רבנן: מזה שהביא הביא, וידי נדרו לא יצא. רבי שמעון אומר: אף ידי נדרו נמי יצא. "וזה להביא במנחת", והא תניא: לא קידשום פלי שרת! אומר אביי: לא קידשום ליכסל. ואמר אביי: לא שנו

לאו - פסולות. והא דקתני נמי לעיל: "אלו להביא בשני כלים", והביא בכלי אחד - פסול, כגון שאין יכול לקמץ מכל אחת בפני עצמה. **גמרא** וצריכא דאי אשמעין קמייטא - "הרי עלי במנחת" והביא במנחת - דלא יצא ידי נדרו. אבל - "בשני כלים" והביא בכלי אחד, דבאותו כלי שנודר הביא, אם מתבת מנחת ואם מנחת מנחת - אימא: ידי נדרו נמי יצא. אידי ואידי - כלי שנודר והשביא. משום דקא פליג לה - שחולק מנחה גדולה לשתי מנחות קטנות, שנודר "בכלי אחד" והביא בשני כלים. רבי שמעון - אכולה מתניתין פליג, דקסבר: קביעותא דמנא - לאו כלי הוא. והא תניא לא קידשום - אותן כלי שרת שהביאן בו, ובין דלא קידשום - אמאי פסולות? הא מצי לאחזרינהו ולאיתיבי באותן כלים שנודר. לא שנו - ד"ו להביא במנחת" והביא במנחת - פסולה. אלא

ירעה עד שיתאב, וימכר ויפלו דמיו לנדרת. רבי אליעזר אומר: יקריב, שאם אינו בא על חטא זה, הרי הוא בא על חטא אחר. משנשחט נודע לו - הדם ישפך והבשר ישרף. נזרק הדם - הבשר יאכל. ורבי יוסי אומר: אפילו הדם בכוס - יזרק, והבשר יאכל. ואמר רבא: רבי יוסי בשית רבי שמעון אומר, דאמר: כל העומד לזרוק - פזרוק דמי! מדי הוא טעמא? אמר במערבא משמיה דרבי יוסי בר חנינא: היינו טעמא דרבי יוסי, דקסבר: פלי שרת מקדשין את הפסולין לבתחילה ליכרוב. אמר ליה רב אשי לרב כהנא, מדאמר רבי שמעון: כל העומד לזרוק - פזרוק דמי, כל העומד לשרוף נמי - בשרוף דמי. נותר ופירה אמאי מטמאין טומאת אוכלין? עפרא בעלמא נינהו! אמר ליה: חיבת הקודש מבשרתן. אמר ליה רבינא לרב אשי: נהי דמהניא להו חיבת הקודש לאפסולי דגופיה, ליקרוי טמא נמי למימנו ביה ראשון ושני? תפשוט דבעי ריש לקיש: צריך של מנחות, מונין בו ראשון ושני או אין מונין בו ראשון ושני? כי מיבעיא ליה לריש לקיש - דאורייתא, כי קאמרין - דרבנן.

משנה האומר "הרי עלי במנחת" והביא במנחתה, "במנחתה" והביא במנחת - מה שהביא הביא, וידי חובתו לא יצא. "וזה להביא במנחת" והביא במנחתה, "במנחתה" והביא במנחת - הרי זו פסולה. האומר "הרי עלי שני עשרונות להביא בכלי אחד" והביא בשני כלים, "בשני כלים" והביא בכלי אחד - מה שהביא הביא, וידי חובתו לא יצא. "אלו בכלי אחד" והביא בשני כלים, "בשני כלים" והביא בכלי אחד - הרי אלו פסולין. "הרי עלי שני עשרונות להביא בכלי אחד" והביא בשני כלים, אומר לו: בכלי אחד נדרת, הקריבן בשני כלים - פסולין, בכלי אחד - פשרין. "הרי עלי שני עשרונות להביא בשני כלים" והביא בכלי אחד, אומר לו: בשני כלים נדרת, הקריבן בשני כלים - פסולות. והביא בכלי אחד - פסול, כגון שאין יכול לקמץ מכל אחת בפני עצמה. **גמרא** וצריכא דאי אשמעין קמייטא - "הרי עלי במנחת" והביא במנחת - דלא יצא ידי נדרו. אבל - "בשני כלים" והביא בכלי אחד, דבאותו כלי שנודר הביא, אם מתבת מנחת ואם מנחת מנחת - אימא: ידי נדרו נמי יצא. אידי ואידי - כלי שנודר והשביא. משום דקא פליג לה - שחולק מנחה גדולה לשתי מנחות קטנות, שנודר "בכלי אחד" והביא בשני כלים. רבי שמעון - אכולה מתניתין פליג, דקסבר: קביעותא דמנא - לאו כלי הוא. והא תניא לא קידשום - אותן כלי שרת שהביאן בו, ובין דלא קידשום - אמאי פסולות? הא מצי לאחזרינהו ולאיתיבי באותן כלים שנודר. לא שנו - ד"ו להביא במנחת" והביא במנחת - פסולה. אלא

ירעה עד שיתאב - בכריתות (כ"ג). בגמרא מפרש טעמא דרבנן: מתוך שלבו נוקפו - גמר ומקדש לה. רבי אליעזר אומר יקריב - ואילו לטעמיה, דאמר בכריתות (כ"ה), מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום. ישפך לארץ והבשר ישרף - דחולץ שנשחטו בעורה היא. נזרק הדם - ואחר כך נודע לו - הבשר יאכל לבחנים, שעל הספק באה מתחילתה. ובשעת כפרתו, דהיינו זריקה - אכתי פסק דהוה, וכיפיה ספיקה אמרין: אי בעי זריק, מדי הוא בכריתות. בזרוק דמי - וקשיא לרב אשי ורב נחמן, דהא הבא אף על גב דלא זריק - שרי ליה למזריקה ולמכילה, דאכולא היתירא חשיב ליה משנראה לזריקה. אלמא, לענין שני אכולא אמרין: אי בעי זריק, מדי הוא טעמא - כלומר, וכי טעמא דרבי יוסי משום דבזרוק דמי. כלי שרת - כגון האי כוס שנתקבל בו הדם - מקדשין את הפסולין שאינן פסולין לגמרי, אלא כהאי גונא ליכרוב. כל העומד לזרוק וכו' - למאי דסלקא דעתך מעיקרא רבי יוסי בשית רבי שמעון אמר, נקט לה. צריך של מנחות - כדאמרין לענין שופר (ראש השנה כ"ב). צריך או עבה, קצת מן הסולת שלא נגע בשמן, ולא הוכשר, ונגע בו שרץ - מונין בו ראשון ושני וכו', "צריך" לשון יובש. כי קמבעיא ליה דאורייתא - אי מונין בו ראשון ושני דאורייתא, שישרפו את השני או לא. והכי קמבעיא ליה, דקיימא לן (ובחים ל"ד), "הבשר" - לרבות עצים ולבונה, דלאו בני טומאה נינהו, אלא משום חיבת הקדש. אלמא, חיבת הקדש - דאורייתא. מונין ראשון ושני - לשרוף גם את השני, או אין מונין בו מדאורייתא. כי קאמרין - לעיל דמטמא טומאת אוכלין, דמשמע אפילו למנות ראשון ושני - מדרבנן, דתולץ את השני אם קדש הוא, דאין שורפין קדשים על טומאה דרבנן. **משנה** מה שהביא - דאמר: לא שלם נדרו הביא, אלא נדבה אחרת היא. זו להביא במנחת - שהיה עשרון סלת מונח לפניו, ואמר "וזה להביא במנחת" כו' - הרי זו פסולה, דקבעת כלי שהוכרז בה, ואין יכול לשנותה לכלי אחר. אלו להביא בכלי אחד והביא בשני כלים - והפריש שני קמציים, והוא לא נדר אלא קומץ אחד. ועוד: שמנחת חסירה היא בכל כלי וכלי, והיכא נדר בשני כלים, והביא בכלי אחד - הויה מנחה יתירה, ומיעט בקמציים. שהוא נדר לשם שתי קמציים, ולא קמץ אלא אחד. אמרו לו בכלי אחד נדרת - ולא חש לדבריהו. אלא נדבה אחרת בשני כלים - פסולות, אף על גב דלא אמר "אלו להביא בכלי אחד", דהשתא ליכא למימה: לשם נדבה אחרת מייית לה. דכיון דאמר ליה "בכלי אחד נדרת" - הויה ליה למימר להו, אענא לשם נדר אחריתי מימנא לה. כשתי מנחות שנתערבו - כדאמרין ב"הקומץ רבה" (מנחות כ"ג), אם יכול לקמץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה - כשרות, ואם לאו - פסולות. והא דקתני נמי לעיל: "אלו להביא בשני כלים", והביא בכלי אחד - פסול, כגון שאין יכול לקמץ מכל אחת בפני עצמה. **גמרא** וצריכא דאי אשמעין קמייטא - "הרי עלי במנחת" והביא במנחת - דלא יצא ידי נדרו. אבל - "בשני כלים" והביא בכלי אחד, דבאותו כלי שנודר הביא, אם מתבת מנחת ואם מנחת מנחת - אימא: ידי נדרו נמי יצא. אידי ואידי - כלי שנודר והשביא. משום דקא פליג לה - שחולק מנחה גדולה לשתי מנחות קטנות, שנודר "בכלי אחד" והביא בשני כלים. רבי שמעון - אכולה מתניתין פליג, דקסבר: קביעותא דמנא - לאו כלי הוא. והא תניא לא קידשום - אותן כלי שרת שהביאן בו, ובין דלא קידשום - אמאי פסולות? הא מצי לאחזרינהו ולאיתיבי באותן כלים שנודר. לא שנו - ד"ו להביא במנחת" והביא במנחת - פסולה. אלא

בהם אוכל אחר הוא גם כן נטמא להיות שני לטומאה. ומוסיף
רבינא, ואם אכן חיבת הקודש מועילה אף למנות שני לטומאה,
תפשוט מדין זה את מה דבקי - [שהסתפק] ריש לקיש (חולק לו), צריך
- יובש של מנחות, כלומר, החלק היבש שבמנחה שלא נגע בו
השמן ולא הוכשר לקבלת טומאה אלא מדין חיבת הקודש, ונגע
בו שרץ, מונין בו ראשון ושני או אין מונין בו ראשון ושני - האם
הכשר לטומאה מדין 'חיבת הקודש' מועיל לטמא טומאה גמורה
שיטמא אף הדבר הנוגע בו, או שחלק זה של המנחה לא הוכשר
לקבלת טומאה גמורה אלא רק להפסל ואינו מטמא את הנוגע בו.
משיבה הגמרא: אין להוכיח מדברי רב כהנא לספיקו של ריש
לקיש, משום שיש לחלק ביניהם, דבי מיעוטא ליה לריש לקיש האם
מחמת 'חיבת הקודש' מונים ראשון ושני לטומאה בצריך של
מנחות, הוא לענין טומאה מלאכה, אולם בי קאמרינן - מה
שאמרנו שחיבת הקודש מכשירה את הנותר ופרה אדומה
לטומאת אוכלין ואפילו לטמא אחרים, היינו לענין טומאה
מדיקדוק, ומשום כך אין להוכיח מדברי רב כהנא לדברי ריש לקיש.

משנה

דינים שונים בענין המביא מנחה אחרת ממה שהתנדב: האומר הרי
עלי להביא מנחה הנעשית במחבת, והביא במרחשת שהיא עשויה
באופן אחר ובכלי אחר, או שאמר במרחשת, והביא במחבת, מה
שהביא הביא מפני שאנו אומרים שמנחה אחרת היא שהביאה
בנדבה, וידי חזקתו לא יצא ויביא אחרת לחובתו.
אולם אם אמר על סולת, הרי זו להביא למנחה הנעשית במחבת,
והביא במרחשת, או שאמר במרחשת, והביא במחבת, הרי זו
פסולה, משום שנקבעה סולת זו להביאה דווקא בכלי זה וכאשר
הביאה בכלי אחר היא פסולה.
האומר הרי עלי שני עשרונות של סולת להביא אותם למנחה בכלי
אחד, והביא בשני כלים, או שאמר בשני כלים, והביא בכלי אחד,
מה שהביא הביא מפני שאנו אומרים שמנחה אחרת היא שהביאה
בנדבה, וידי חזקתו לא יצא ויביא אחרת לחובתו.
אולם אם אמר על סולת המונחת לפניו, הרי עלי להביא את אלו
בכלי אחד, והביא בשני כלים, וקמץ מן שני קמצים, או שאמר
הרי עלי להביא שני עשרונות אלו בשני כלים והביא בכלי אחד,
הרי אלו פסולין, משום שכאשר נדר להביא בכלי אחד הרי נדר
להקטיר רק קומץ אחד וכשהביא בשני כלים הרי הקטיר שני
קמצים וזהו לא כמו שדר לעשות, וכן לחיפך, כאשר נדר להביא
בשני כלים והביא בכלי אחד, נמצא שמנחה זו יתירה וניטל ממנה
רק קומץ אחד במקום שנים. ובאופן הראשון שנדר להביא בכלי
אחד והביא בשנים, ישנה עוד סיבה לפסול, משום שעל ידי שלא
הביאם יחד, נמצאת כל מנחה מן חסירה את מה שהביא בכלי
השני.
האומר הרי עלי שני עשרונות של סולת להביא בכלי אחד, והביא
בשני כלים, ואמר לו בכלי אחד נדרת, אם הקרינן בשני כלים ולא
שמע לדבריהם, פסולין, אף על פי שכאן לא אמר אלו להביא
בכלי אחד, ואין את הטעמים הנוכרים לעיל לפסול כאשר נדר על
סולת זו, מכל מקום פסולים משום שאם היתה כוונתו למנחת
נדבה ולא לשם מנחה זו שנדר להביא, היה לו לומר להם אני לשם
נדר אחר של נדבה הבאתי מנחה זו, ומכך שלא אמר להם כך,
מוכח שמביאים לשם נדרו ולכן הן פסולות מפני שלא כך נדר
להביאם. ואם הקרינם בכלי אחד בשניין.
האומר הרי עלי שני עשרונות להביא בשני כלים, והביא בכלי אחד,
ואמר לו בשני כלים נדרת, ושמע להם והקרינן בשני כלים, בשניין.
ואם לא שמע להם ונתנו לכלי אחד הרי הוא בשתי מנחות
שנתקרב, שדינם הוא שאם יכול לקמץ מזו בפני עצמה ומזו בפני

הקרינן האיל עד שיקרא - עד שיעשה בעל מום ויפסל מלהקריבו,
ויקבר לחולין, ויפלו דמיו לנדבה - ויקחו מדמיו עולת נדבה. רבי
אליעזר אומר, ויקבר האיל, משום שאף אם אינו בא על חטא זה
שמחמתו הקדיש את האיל, שחרי נודע לו שלא חטא, מכל מקום,
הרי הוא בא על חטא אחר, כלומר, כל מקדיש איל לאשם תלוי
כוונתו להפריש את האיל אף אם יודע לו שלא חטא, שחרי תמיד
יש לו ספק שמא עבר על איסור אחר וחייב אשם תלוי. ואם
משנשקט האיל נודע לו שלא חטא, הים ישפך לארץ והבשר ישרף
שלא על גבי המזבח, משום שהתברר שאינו חייב קרבן, ואיל זה
הוא חולין שנשחט בעזרה שדינו בשריפה. ואם נזרק הדם ואחר כך
נודע לו שלא חטא, הבשר יאכל, כיון שכל חיובו של קרבן זה הוא
מחמת הספק, ובשעה שנזרק הדם והותר הבשר לאכילה עדיין
היה ספק, והזריקה היתה כדין ואין לאסור את הבשר לאחר
ההותר. ורבי יוסי אומר, אפילו אם נודע לו שלא חטא כשהיה
עדיין בבוס - [במזרק] ולא נזרק על גבי המזבח, הדם יזרק על
המזבח והבשר יאכל לכהנים. ואמר רבא, רבי יוסי הסובר שאף אם
נודע לו שלא חטא כשהדם כבר בבוס יש לזרוק את הדם על
המזבח, בשמיטת רבי שמעון אפר את דינו, דאמר רבי שמעון כל
העומר לזרוק בזרוק דמי, כלומר, כל קרבן שכבר נשחט והתקבל
דמו במזרק ואינו מחוסר אלא זריקה, הרי זה כמי שכבר נזרק הדם.
ומשום כך סובר רבי יוסי שאם הדם במזרק הרי זה כמי שכבר נזרק
וידעתו שלא חטא לאחר קבלת הדם נחשבת כידיעה לאחר
זריקה וניתן לזרוק את הדם ולאכול את הבשר. ואם כן, מדברי
רבא בביאור שיטת רבי יוסי קשה על דברי רב נחמן ורב אשי
שביארו בדברי רבי שמעון שאם נפסל הדם מלהזרוק לא מועיל מה
שהיה ניתן לזרוק את הדם להחשיבו שהיתה לו שעת היתר.
מתרצת הגמרא: מיד הוא מצמא - וכי טעמו של רבי יוסי הוא
כדברי רבא שכל העומד לזרוק כזרוק דמי, הרי אמר במערכת
[בארץ ישראל] משמיה דרבי יוסי פר חנינא, תינינו מצמא - וזהו
טעמו דרבי יוסי במה שסובר שניתן לזרוק את הדם כאשר לאחר
קבלת הדם נודע לו שלא חטא, דקפד, כלי שרת המשמשים
לעבודת הקרבנות וכגון מזרק זה שקיבל בו את הדם, מקדשין את
הקדשים הפסולין בפסול שאינו פסול גמור וכגון אשם זה,
לכתחילה לקרב - להקריבם לכתחילה על המזבח, ובאמת אף רבי
שמעון סובר שמה שהיה ניתן לזרוק את הדם קודם שנפסל לא
מועיל להחשיבו כמי שנזרק.
הגמרא ממשיכה לדון בשיטת רבי שמעון. שואלת הגמרא: אפר
ליה רב אשי לרב כהנא, דאמר רבי שמעון כל העומר לזרוק בזרוק
דמי וכדברי רבא בביאור שיטת רבי יוסי, אם כן, גם כל העומר
לשרוף נמי יש לומר בו בשרוף דמי - שהוא כבר נחשב כשרוף,
ואם כן קשה, נותר - בשר קרבן שנותר לאחר זמן אכילתו ונפסל,
ופרה אדומה, אפא מטמאין טומאת אוכלין - מדוע יש בהם דיני
טומאת אוכלין, והרי הם עומדים לשריפה, ויש לדוןם כאילו
נשרפו כבר, ועפרא בעלמא ניתו - והרי הם נחשבים כעפר בלבד
ולא כ'אוכל'. משיבה הגמרא: אפר ליה רב כהנא לרב אשי, אמנם
מעיקר הדין נותר ופרה אדומה הם כעפר, אולם חיבת הקדוש
מבשרת - תאוות האדם לקדש מחשיבה את הדבר שמקדיש
כאילו הוא אוכל שהוכשר לקבלת טומאה, אף על פי שאינו אוכל
ולא הוכשר לקבלת טומאה, ומשום כך יש בהם דיני טומאת
אוכלין.
שואלת הגמרא: אפר ליה רבינא לרב אשי, נהי דמהניא להו חיבת
הקדוש לאפסולי דנופיה - אמנם שחיבת הקודש מועילה
להחשיב את הקדשים העומדים לשריפה כ'אוכל' לענין קבלת
טומאה לפוסלם מאכילה, אך לקרינו טמא נמי למינן ביה ראשון
ושני - האם חיבת הקודש מועילה אף להחשיבים כ'טמאים',
שהיה ניתן למנות בהם ראשון ושני לטומאה, כלומר, שאם נגע

הייתי נודר להביא מן החטים. וכיון שפירש שרצונו היה להתחייב
מנחה כהלכתה, חייב להביא מן החטים.
הגמרא מבארת דין הנודר מנחה מן הערשים, אִמֵּר חֻקֶּיהָ לֹא שָׁנוּ
במשנתנו, שהנודר להביא מנחה שאין מקריבים כמות, לתנא
קמא חייב להביא מנחה מחטים, אִלָּא דְאָמַר 'הרי עלי מִנְחָה מן
הַשְּׁעוּרִים', אֲכָל אִמֵּר 'הרי עלי מִנְחָה מן הַעֲדָשִׁים', לֹא – אין מביא
מנחה כלל. כי דווקא בנודר להביא משעורים יש לומר שרצונו
היה להתחייב מנחה כהלכתה וטעה, אבל הנודר להביא מערשים
אין מקום לומר שטעה, שהדבר ידוע שאין מנחה באה מזה.
הגמרא מקשה על דברי חזקיה: מִכְּדִי – [הרי] חֻקֶּיהָ שאמר שהנודר
מנחה מן הערשים פטור מלהביא מנחה, כִּמְאֵן אִמֵּרָה לְשִׁמְעָתִיהָ –
כאיזה תנא אמר לדבריו, כִּבֵּית שְׁמַאי, וכמו שנתבאר למעלה
שחזקה אמר שהמשנה נשנית בשיטת בית שמאי, והלא לדברי
בֵּית שְׁמַאי הטעם שחייב להביא מנחת חטים מִשּׁוּם תְּפֹס לִשְׁוֹן
רִאשׁוֹן הוּא, ואם כן קשה מֶה לִי מִן הַשְּׁעוּרִין מֶה לִי מִן הַעֲדָשִׁים –
מה חילוק יש בין אם אמר בסוף דבריו 'מִן הַשְּׁעוּרִים', או 'מִן
הַעֲדָשִׁים', והלא הולכים אחר תחילת דבריו שאמר 'הרי עלי
מנחה, ויתחייב במנחה הראויה, ומה טעם פטר חזקיה את האומר
'הרי עלי מנחה מן הערשים'.
הגמרא מתרצת: הָדָר בֵּיה – חזר בו חזקיה ממה שהעמיד את דברי
תנא קמא בבית שמאי הסוברים 'תפוס לשון ראשון, וחזר לבאר
כרבי יוחנן שהמשנה בבית הלל.
שואלת הגמרא: וּמַאי מְעַמְּקָה הָדָר בֵּיה – מדוע חזר בו חזקיה, הרי
היה יכול להמשיך ולפרש את המשנה בבית שמאי ולומר שגם
באופן שאומר 'מנחה מן הערשים', חייב להביא מחטים. משיבה
הגמרא: אִמֵּר רַבָּא, חזקיה חזר בו משום דְּמִתְנִיתִין קְשִׁיתִיה –
שהתקשה בפירוש המשנה, שאם המשנה היא בבית שמאי, מַאי
אִרְיָא הֲתֵינִי – מדוע נקט התנא שאמר 'מִנְחָה מן הַשְּׁעוּרִים', לִיתֵינִי
– היה לתנא לשנות שאמר 'הרי עלי מנחה מן הַעֲדָשִׁים', שהרי
לבית שמאי גם באופן זה חייב להביא מנחה מחטים. אִלָּא מִמָּה
שלא שנינו כן, שְׁמַע מִיָּנָה – מוכח מכאן שאין לפרש את משנתנו
בבית שמאי, אלא כמו שפירשה רבי יוחנן, שאף לבית הלל מביא
מנחה מהחטים, וּמִשּׁוּם דְּמִיָּנָה הוּא – שטועה שאפשר להביא מנחה
כפי שנדר, ואומר שאילו ידעתי שאי אפשר להביא מנחה כזו,
הייתי מתחייב מנחה הראויה להקריבה, ואם כן דווקא בַּשְּׁעוּרִים
מִיָּנָה – בשעורים הוא טועה, וחושב שאפשר להביא מהם מנחת
נדבה, אבל בַּעֲדָשִׁים לֹא מִיָּנָה – אין הוא טועה ויודע שאין מנחה
באה מהם, וכשאומר 'מִן מהערשים' נתחרט ממה שאמר תחילה
הרי עלי מן מנחה, ונדר זה פתחו עמו, שמבאר בדבריו שאינו
רוצה להתחייב מנחה כלל.
וְרַבִּי יוֹחָנָן אִמֵּר, לדעת תנא קמא במשנה, אִפְּשִׁילוּ נודר להביא מנחה
מִן הַעֲדָשִׁים, חייב להביא מנחה מן החטים. מקשה הגמרא: מִכְּדִי
– [הרי] רַבִּי יוֹחָנָן כִּמְאֵן אִמֵּרָה לְשִׁמְעָתִיהָ – כאיזה תנא אמר לדבריו,
כִּבֵּית הֵלֵל, וכפי שנתבאר למעלה, וכשהנודר אומר אילו הייתי
יודע שני שאי אפשר להביא מנחה משעורים, הייתי נודר להביא
מחטים, והלא לדברי בֵּית הֵלֵל הטעם שחייב להביא מנחה מן
החטים מִשּׁוּם דְּמִיָּנָה הוּא – משום שהוא טועה וחושב שאפשר
להביא מנחת נדבה משעורים. ואם כן דווקא בַּשְּׁעוּרִין מִיָּנָה –
בשעורים הוא טועה, אבל בַּעֲדָשִׁים לֹא מִיָּנָה – אין הוא טועה,
שידוע שאין מנחה באה מהם, ואִךָ אמר רבי יוחנן שאפילו הנודר
להביא מנחה מהערשים, חייב במנחה ראויה.
מתרצת הגמרא: באמת רבי יוחנן פוטר את האומר 'הרי עלי מנחה
מן הערשים', ומה שאמר רבי יוחנן שחייב להביא מנחת חטים,
לְדַבְּרֵי הַחֻקִּים קָאָמַר לֵיהּ – לפי מה שחזקה העמיד את המשנה
בתחילת בבית שמאי, שהולכים אחר תחילת דבריו, אמר רבי

אִלָּא כְּשֶׁקִּבְּעָן בְּשַׁעַת נִדְרָה, שבשעת נדרו אמר 'הרי עלי להביא
במנחת', אֲכָל אם בשעת הנדר לא אמר כך אלא אמר שיביא
מנחה סתם, וְרַק בְּשַׁעַת הַהִפְרָשָׁה של הסולת עבור קיום נדרו אמר
שיביא אותה במנחת, לֹא – אינה פסולה אם שינה ממה שאמר
והביאה במרחשת. משום שנאמר (דברים כג כד) 'מוֹצֵא שִׁפְתָּיִךְ
תִּשְׁמֹר וְעִשִּׂיתָ כְּאִשֶּׁר נִדַּרְתָּ לֵה' אֱלֹהֶיךָ', ולמדנו ממה שנאמר
'כְּאִשֶּׁר נִדַּרְתָּ' שמה שאמר בשעת הנדר הוא הקובע אילו מנחה
עליו להביא וכאשר יביא מנחה אחרת ממה שאמר באותה שעה,
הרי הוא משנה ממה שהתחייב, וְלֹא כְּאִשֶּׁר הִפְרַשְׁתָּ – ואין החיוב
נקבע לפי מה שאמר בשעת ההפרשה, ויכול לשנות ממה שאמר
באותה שעה שעבורו הוא מפריש.
הגמרא מביאה סיוע לדברי אביי: אִתְמַר נָמִי, אִמֵּר רַבִּי אֶחָא פֶּר
הֲנִינָא אִמֵּר רַבִּי אִסִּי אִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן, לֹא שָׁנוּ שאם שינה ממנחה
שנדר ומביא מנחה אחרת שפסולה, אִלָּא שֶׁקִּבְּעָן בְּשַׁעַת הַנִּדָּר אִיוּ
מנחה יביא, אֲכָל בְּשַׁעַת הַהִפְרָשָׁה לֹא, כאשר נלמד מהפסוק 'כְּאִשֶּׁר
נִדַּרְתָּ' וְלֹא כְּאִשֶּׁר הִפְרַשְׁתָּ.

משנה

המשנה עוסקת בדִין המתחייב מנחה שאינה ראויה להקריבה,
האומר 'הרי עלי מִנְחָה מן הַשְּׁעוּרִים', כיון שאין מנחת נדבה באה
אלא מחטים, יָבִיא מִן הַחֲטִיִּים. וכן האומר 'הרי עלי מנחה מִקֶּמַח' –
שאינו מנופה, כיון שאין מנחה באה אלא מסולת מנופה, יָבִיא
סוּלֵת. וכן האומר 'הרי עלי בִּלָּא שְׁוֹן וּבִלָּא לְבֹנָה', כיון שאין מנחת
נדבה באה כן, יָבִיא מנחה עם שְׁוֹן וּלְבֹנָה. וכן האומר חֲצִי עֶשְׂרֹן,
כיון שאין מנחה הפחותה מעשרון, יָבִיא עֶשְׂרֹן שְׁלֹם. וכן האומר
עֶשְׂרֹן וּמִחֻצָה, יָבִיא שְׁנַיִם.
ובכל המקרים האלו רַבִּי שְׁמַעוֹן פּוֹטֵר את הנודר מלהביא מנחה,
כיון שֶׁלֹא תִהְיֶה בְּדִרְהַף הַמִּתְנַדֵּב, שדרכם להתנדב דבר הראוי
להקריבה, והוא התנדב להביא מנחה שאין מקריבים כמותה.

גמרא

הגמרא מקשה: אִמֵּא – מדוע הנודר להביא מנחה מן השעורים,
מתחייב להביא מן החטים, והלא נִדָּר וּפְתָחוּ עִמּוֹ הוּא – בלשון נדר
זה יש פתח המתירו, שהרי אדם יודע שאין מנחה באה משעורים,
ובאמרו בתוך כדי דיבור 'מִן השעורים' מתחרט הוא מנדרו ואין
ברעתו להביא כלום.
מתרצת הגמרא: אִמֵּר חֻקֶּיהָ הָא מִיָּנָה – משנה זו בשיטת מי היא,
בשיטת בֵּית שְׁמַאי הִיא דְאִמֵּר תְּפֹס לִשְׁוֹן רִאשׁוֹן – שאדם האומר
במשפט אחד שני דברים הסותרים, כוונתו למה שאמר תחילה
שהוא עיקר דבריו, וכך גם כאן שתחילה נדר להביא מנחה, וחטים
הם הראוים לכך, ולבסוף סתר דבריו ואמר 'מִן השעורים', כוונתו
לתחילת דבריו וחייב להביא מנחת חטים.
הגמרא מביאה את המשנה שהובאה בה שיטת בית שמאי, דְּתֵינִי,
האומר הֲרִינִי נִזִּיר מִן הַנִּזְרוֹת – תאנים יבשות, וּמִן הַדְּבִילָה –
תאנים דרוסות וכבושות בכלי, ולא פירש שמקבל על עצמו נזירות
מִיֵּין האסור לנזיר, בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים הרי הוא נִזִּיר מן היין, שאנו
אומרים 'תפוס לשון ראשון, וחלים עליו כל דיני נזירות כפי
שאמר תחילה. וּבֵית הֵלֵל אֹמְרִים אֵינוֹ נִזִּיר, שאין נזירות מתאנים.
רַבִּי יוֹחָנָן אִמֵּר אִפְּשִׁילוּ תִּימָא בֵּית הֵלֵל – אפילו אם תאמר שדברי
תנא קמא בבית הלל הסוברים שהאומר הריני נזיר מן הגרוגרות
אינו נזיר. יש ליישב שמשנתנו עוסקת בְּאִמֵּר הַנִּזִּיר לאחר נדרו,
אִילוּ הִייתי יוֹדֵעַ שְׁאִין נִזְרוּתִין קָדַם לֹא הִייתי נִזִּיר קָדַם אִלָּא קָדַם – אילו
הייתי יודע שאין נודרים מנחה משעורים, לא הייתי נודר כך, אלא

הקדש, ולכך מציגהדר תוך כדי ידבור: ויש לומר: דלמאן דאמר אין פותחין בחרטה נקט
טעמא דבית הלל דסבר כרבי שמעון, וטעמא דבית שמאי נקט לשניי אפילו למאן דאמר
פותחין. דלמאן דאמר אין פותחין, לא הוי צריך לפרושי טעמא דבית שמאי, משום דאין
שאלה להקדש. ועוד יש לפרש: ודנחא ליה לפרושי טעמא דבית הלל כרבי שמעון, משום

ד'היינו נמי טעמא דבית שמאי לרבי יהודה. דקטני
ס'פא: אמר רבי יהודה, אף כשאמרו בית שמאי,
לא אמרו אלא כאמור 'היי'ן על קרבן' —
פירוש: כשבדקתו אחר כך למאי נתכון, אמר
"ליתון מן הגזירות עלו בנתנותי", אז דהא נור
מן הגזירות, כאילו אמר "גזירות דביתא עלו
קרבן". ואין זו דברים שבלב, שלבו אינו משונה
ממה שבפיו — דהוצאת פיו לא משמע נזירות.
אבל לרבנן, כי אמר היה יהוה נזיר — דהוצאת פיו
משמע ליה לשון נזירות, כדמפרש ליה בגמרא:
"גזירות דביתא דלא פתח נזיר הוא. ונזיר היה.
ולא נזיר היה", אפילו בתרם לומר "קרבן עלי",
דלא לרבי מאיר לא היה נזיר לבית שמאי, ובי
פליגי רבי יהודה ותנא קמא — אליבא דבית
שמאי פליגי. ולא לבית הלל. והשתא לבית שמאי,
כיון דאמרי אין שאלה בהקדש — אמאי לא היה
נזיר? אלא כיבא ליה לרבי יהודה לאו בשמן, שבעין
דלא נדר בדרך הגדרים. ולהכי אמר טעמא דבית
הלל בחביו, דהוי השתא חד טעמא לתרייהו.
ומיהו קשה לפירוש זה: דשמעינן ליה לרבי יהודה
בסוף פרק שני דבוחסין (ל.א.) דאית ליה תפוס לשון
ראשון, ולקמן מפרש טעמא דרבי שמעון משום
דבשית רבי יוסי אמרש, דאף הלא דבוחסין דאום
נתפס. ובמקום שנהרג נמי אמר: רבי שמעון סבר
לא כרבי יוסי. ואם תאמר: דהשתא אמר לבית
שמאי דאין שאלה בהקדש, וכן מוכח בפרק
"נערי המאורסה" (גדרים ע.ח.א) ובפרק "יש
נוחלי" (בבא בתרא קכב.), ואילו בפרק "בית
שמאי" (נזיר ל"א.) תנן: מי שנדר בניזוי, ושאל
לחכם ואסרו — מונה משעה שנדר. ושאל לחכם
והתירו — (מונה משעה שנדר. ואם) דיתה לו
בהמה (מנפרשת) — תנא ותריעה. אמרו להם בית
הלל לבית שמאי: ואי אתם מודים (בהו) שהוא
הקדש עובי, שתנא ותריעה בערד? משמע שגם
בית שמאי מודים להם הלא דכיה לחכם איתיה?
ויש לומר: ד'נשאל לחכם' דהתם — היינו, לידע
אם בלשון נזירות נדר או לא. ולהכי נקט לשון
"ואסרו" — שאמרו לו: יש בלשון הזה לשון
נזירות. ולהכי איצטרך ליה למימר כשאסרו
דהנה משעה שנדר — דלא תאמר: עד שידע
שנדר נזיר, לא תתכלי לומר. ומיהו אין מזה
ראיה, דאיצטרך ליה לאשמועינן: אף על פי

1 **אֵלֶּה שְׁקִיעֵן בִּשְׁעַת נֵדָר** – "הרי עלי להביא את זו במבחתי". **אֲבָל בִּשְׁעַת הַפִּרְשָׁה**
2 – דבשעת נדר אמר "הרי עלי מנחה" סתם, ובשעת הפירשה קבעה ואמר "זו אביא
3 לשם נדר במבחתי". **לֹא אִמְר' כָּלֹם** – לא מופסל. **מֵאִי טַעְמָא כֹּאשֶׁר נִדְרָת**
4 – כתיב, כמו שאמרת בשעת נדר קיים דברך, "ולא כאשר הפרכת" – דבשעת

הַפֶּרֶשָׁה לֹא בִקְעֵדָה. אָמַר - מִזְחִיב לֵאמֹר
מִן הַחֲטִיטָה? נִרְר וּפְתַחוּ עִמּוֹ הוּא - עַם
הַנֶּדֶר אָמַר פֶּתַח שְׁמֹתֵיכֶם בּו. דִּבְרוּ דֹאמֵר "מִן
הַשְּׁעוּרִים" - אֲמַרְנָן דֹּאכַן בִּדְעוּתָ לְהִיבֵי כֻלּוֹם,
דֹּאדֵם יוֹדֵעַ אִישׁ מִנְּהֵם מִן הַשְּׁעוּרִים. הַפֶּס
לְשׁוֹן רֶאשׁוֹן - וּבִכָּן דֹּאמֵר "דִּרְי עָלֵי מִנְהָ"
- אִיחִיב בִּמְנַחָה חֻגְגָתָה. נִזְרָעִית וּדְבִילָה -
לֹא שִׁיבֵא בְּהוּ נִזְרֹתָ. הִרְי זֶה יוֹר - מִן
הַיִּין, דִּתְפֹּס לְשׁוֹן רֶאשׁוֹן. הִרְר בִּיה חֻקָּה
מִשְׁמַעְתָּה - דְּלַעֲלֵי, וּמוֹדֵה דִּשְׁמַעַא בִּמְתַּנְתִּין
בִּאֲמוֹרָה. לֹא הִייתִי יוֹדֵעַ - כִּי, בִּשְׁעוּרֵי אִיבֵי
לְמִיזֵר דְּטַעֲי וּמוֹשֵׁם דִּידִיד מִבֵּיא מִנְּהָ
קִנְאוּת מִן הַשְּׁעוּרִים, אֲבָל בְּעֵרֶשִׁים - לִיבֵא
לְמִיזֵר דְּטַעֲי, הִלְכָּן פִּתְחוּ עִמּוֹ הוּא. דְּלֹא
נִתְבָּחִן לְהִיבֵי כֻלּוֹם. כִּמְאָן אֲפִרְרָה לְשַׁמְעַתָּה
- כִּלּוּמָה. כִּמְאָן אוֹקְמָא בִּמְתַּנְתִּין לְעִילֵי כִבִּית
הַלֵּל. בְּעֵרֶשִׁים לֹא טַעֲי - וְלִכְּטֵי דִּלְמִיזֵר אִיבֵי
הִייתִי יוֹדֵעַ, דִּהֵא אִידַע יוֹדֵעַ שֶׁאֵין מִנְּהָ שֶׁל
עֲרִשִׁים, וְלֹא לְמִידִי אִיבֵיכֹן. לְדִבְרֵי דִּחֻקָּה
- דִּאוֹקְמָא מַעֲיָקָרָא כִבִּית שְׁמַאי קֶאמֵר לִיה
רַבִּי יוֹחֲנָן: דֹּאפִּילוּ "מִן הָעֲרִשִׁים" תְּפֹס לְשׁוֹן
אִיבֵיכֹן. וְלִיה לֹא סִסְרֵא לִיה, מִשּׁוֹם דְּרִבִּי יוֹחֲנָן
אוֹרֵךְ טַעְמָה דִּבְמִתְנִיכֵי, דְּטַעֲי דְּטַעֲי, דִּיבֵא
לְמִיזֵר "אִילוּ הִייתִי יוֹדֵעַ" כִּי, אֲבָל בְּעֵרֶשִׁים
- לֹא טַעֲי, דְּמַעֲיָקָרָא לֹא לְמִידִי אִיבֵיכֹן. אֵת
מֵאִי טַעְמָא הִדְרֵת כֵּךְ - לְדִידִךְ אִיבֵא לְתַרְזִיבֵי
דְּקִימָא לִיבִיעֵיבֵא קֶאמֵר: לֹא מִיבִיעֵיבֵא עֲרִשִׁים, דִּבְרוּן
לְרִבִּי אֵת תְּפֹס לְשׁוֹן רֶאשׁוֹן דִּחִיב - דִּבְרוּן
דְּלֹא טַעֲי בְּהוּ אִינְשֵׁי, אִיבֵא לְמִיזֵר מַעֲיָקָרָא כִּי
אָמַר - לְמִנְחָה גְּמוּרָה אִיבֵיכֹן, וּבִעַט לְמִיזֵר
בִּיה, וְסִבֵּר: אִימָא מִידִי דְּלֹא חֻזִּי לְהַקְרֵבָה,
וְנִטְקַ "עֲרִשִׁים", הִלְכָּן חִיבִי, דְּלֹא מִצִּי מִחֲדָר
בְּהוּ. אֲבָל שְׁעוּרִים, מַעֲיָקָרָא לְמִיזֵר: כִּיֹּן דְּטַעֲי
דִּיה, אִינְשֵׁי, אִימָא דְּמַעֲיָקָרָא לֹא לְמִנְחָה אִיבֵיכֹן,
אִילֵא לְמִתְנֵי שְׁעוּרִים מִמֶּשׁ, כִּדְפִרְשִׁי. וּבִכָּן
דֹּאכַן מִנְּהָ בִּאֵה שְׁעוּרִים - לִפְטֹר, דִּהֵא
מִצִּי אָמַר "אִילוּ הִייתִי יוֹדֵעַ דְּסוּפִי לְהִיבֵי
חֲטִיטָה, לֹא הִייתִי נִזְרֵר כֹּל עֵינִךְ". קִמְשַׁעַן לֵךְ
לֹא

48 לימי המצות, כדמוכח היום בגמרא. ואם תאמר: מאחר דמפרשי טעמא דבית שמאי משום דאין אדם מוציא דבריו לבטלה, וכי אמר 'הריני נזיר' היה בדעתו לגמור ולפרש 'מן היין', אם כן
 49 קשה אמאי איצטרך למימר טעמא דבית הלל משום דסבירי בשמעתך? לימא דקסברי אדם מוציא דבריו לבטלה ועוד קשה: אטו רבנן דרבי שמעון, דאמרי: יביא מן החטין, מי סביר לה
 50 בבית שמאי דאמרי: 'מן הגרורות' — הוה נזיר? וכי תימא: בית שמאי וכו' לה, בדקאמר חזקיה: בית שמאי היא — אבתי קשה מרבי יוסי בפרק 'מקום שנזיר' (פסחים נ"א), דאמרינן: לא סבר
 51 לה כרבי שמעון, מי קא רבי יוסי בבית שמאי? וי' וזמור: דררזא לישב דברי בית הלל ככולי עלמא, אפילו כמאן און אדם מוציא דבריו לבטלה. והא דקאמר: סביר לה כרבי שמעון
 52 לא הוה משום דפליג ארבנן דרבי שמעון לעינן מנחה, אלא כגב' דמאי לבי נזיר הוי מספק טעמיהו כרבי שמעון גבי מנחות. ומיזו רבנן נפישיו מודו ד' אב' היה נזיר — דדוקא גבי מנחה
 53 ביא מן החטין, משום דשערין שייכי גבי מנחה, כדאשכחן מנחת העומר ומנחת קנאות דבאות שערין, ולמנחה מעליא איכין. אבל נגורות לא שייכי לנזירות, ומעיקרא כי אמר 'הריני נזיר'
 54 לא היה בדעתו לנזירות כלל. ולחזקיה דמודי מנחה ונזירות אחדי — ההיא ד'מקום שנזיר', דרבי יוסי לא סבר לה כרבי שמעון — לאו איכין שמעון פדריקין קאמר, אלא אהיהוה ולקמן
 55 בפרק 'הרי עלי ערוך' (ט"א), דתנן 'הרי עלי עולה שאקריבהא בחיני' — יצא. רבי שמעון אומר: אין זו עולה. דטעמא: משום דלא התנדב כדרך המתנדבים. והיה ד'תרוס איש וזמור'
 56 דפרק 'מקום שנזיר' (שם נ"ב), דמאי לה, אבל גב' מנחה מן השעירים' מודה דפטור, כרבי שמעון — דהיינו טעמא: משום דבית הלל כי אמר 'הרי עלי עולה' — הוי קבדושתא, וזמור
 57 אחר כך 'להקריב בבית חוני' — מכל מקום קדושה מנחה. ובין דחל עליה הקדש — תו לא פקע. אבל 'מנחה מן השעירים' — לא קיבל עליו מנחה מן החטין, ומודה רבי יוסי דפטור. **הריני**
 58 נזיר מן הגרורות — בתוספתא (ריש פרק שני נזירות) תניא: (וכניינו כנינים — בית שמאי אומרים: נזיר, ובית הלל אומרים: אינו נזיר. ואינו כנינו כנינים: האומר 'הריני נזיר מן הגרורות'
 59 ואין חובלה', ותמיה: והוא שייכא הכא? ורבינו תם: פירש בירושלמי מפרש, דאניש לגרורות' — פירושו: שאושלין אותו, אומר 'כל הדין בלבי', לשון רבא את.

לא שנו אלא דאמר מנחה אבל לא אמר מנחה לא — ואית דגרסי "אבל אמר מנחת" — פירושו: משום ד"מנחת" דבוק ל"עשרון", ולא שייך כלל גבי בלא שמן ולבונה. **מאי** לאו דלא אמר מנחה — ובגוץ דאמר "אילו הייתי יודע שאין נדרין כך" בו. **אי** הכי אימא סיפא עשרון ומנחה בו — בשלמא אי לא אמר "מנחה" — מיתיה תרי, באומר "אילו הייתי יודע", אלא כיון דאמר "מנחה עשרון ומנחה", אמאי מביא תרי הא אמרת דהיבא דלא אמר "מנחה" — אין כלום, ואם כן משום אותו חצי עשרון — לא ליתיה כלום. **אי** הכי רבי שמעון פוטר בו — כיון דתפוס לשון ראשון, ואידו אמר "מנחה" — הרי התנדב כדרך המתנדבים. אמר פירוש בקונטרס: הוה הא אוקומנא לעיל רבנן בבית שמאי, דתפוס לשון ראשון. אם כן רבי שמעון, דקאי בבית הלל — לית ליה תפוס לשון ראשון ויש לומר: הא אסיקנא לעיל, דחוקה חדר ביה. ועוד יש לפרש: דקאי אהא דאמרן לא צריכא, דאמר "הרי עלי מנחה חצי עשרון ועשרון". דבשלמא אי אמר "עשרון וחצי עשרון" — אין זה כדרך המתנדבין, אבל "חצי עשרון ועשרון" — משמע תרי מילי, ולכל הפחות עשרון דאמר בסוף ליתיה! ומשני: דסבר רבי יוסי דאמר, ואף בגמר דבריו אדם נתפס, ב"תמורת עולה תמורת שלמים" — דמשינן לה חדא דדבורא, אף על גב דמשמע תרי דיבורי, מרקאמר "תמורת עולה תמורת שלמים", ולא קאמר "תמורת עולה ושלמים". ולא חשבנין ליה כנמלך, הכי נמי אף על גב דמשמע תרי דיבורי, משום דאמר "חצי עשרון ברישא, מכל מקום חשבנין ליה חד דיבורא. **והא** תנן לא כלל כשר — פירשו: ב"הקומץ רבה" (מנחות י"ב). דיבור המתחיל **מעשה** בפרדה אחת של בית רבי — אידי דיבורי רבי יהודה ראש המדרשים על ידי קיסר, כדאיתא בפרק "במה מדליקין" (שבת לגב), מיתיה האי עובדא דרבי יהודה מוריינא דבי נשיאה, דשמו מיהו קיסר ראש על בית נשיא. ובקונטרס פירש: משום דאדריי בשיעורין מוריינא

הקמים כן, בארבעים סאה — הוא טובל, ובארבעים סאה חסר קרטוב — אינו יכול לטבול בהן. **גמרא** שאיל שאילה למעלה מרבי יהודה בר אילעאי: מונן לאומר "הרי עלי ששים ואחד" — מביא ששים בכלי אחד ואחד בכלי אחד? פתח רבי יהודה בר אילעאי ראש המדרשים ככל מקום, ואמר: שכן מצינו ציבור מביאין ביום טוב הראשון של חג בשבת ששים ואחד, דין ליחיד ששפחות מן הציבור אחד. אמר לו רבי שמעון: והלא אלו פרים ואילים ואלו כבשים, אלו בלילתן עבה ואלו בלילתן רפה, אלו בלילתן שחירת ואלו בלילתן בין הערפוב, ואין נבללין מזה על זה! אמרו לו: אמור אתה. אמר להם: הרי הוא אומר "וכל מנחה בלולה בשמן ותרבה", בכך אמרה תורה: הבא מנחה שיכולה להיפכל. אמר לו: בששים — נבללין, בששים ואחד — אין נבללין? אמר לו: כל מדר חקמים פן הוא, בארבעים סאה — הוא טובל, בארבעים סאה חסר קרטוב — אינו יכול לטבול, פביצה — מטמא מומאטא אוקלין, פביצה חסר שומשים — אין מטמא מומאטא אוקלין; שלשה על שלשה — מטמא מדרס, שלשה על שלשה חסר נימא אחת — אינו מטמא מדרס. — וכי אין נבללין מאי הוי? והא תנן: אם לא כלל כשר! — אמר רבי יודא: כל הראוי לביילה — אין ביילה מעקבת בו, וכל שאינו ראוי לביילה — ביילה מעקבת בו. אמר רבי ביבי, אמר רבי יהושע בן לוי: מעשה בפרדה אחת של בית רבי שמחה, ושערו חקמים את דמה ברביעית. מתיב רבי יצחק בר ביסנא: העיר רבי יהושע ורבי יהושע בן בתיא על דם גבילות שהוא טהור, ואמר רבי יהושע בן בתיא: מעשה והיו נותרין ערודיות לאריות באיסטריא של מלך, והיו עולי גלים שוקעין עד רכובותיהן בדם ולא אמרו להם דבר! אישתיק. אמר ליה רבי ירמיה: מאי מטמא לא קא מהדר מר? — אמר ליה: הוי אהדר ליה? דאמר רבי חנין: "והיו חייך תלמים לך מנגד" — זה תלוקה תבואה משנה לשנה, "ופחדת לילה ויומים" — זה תלוקה תבואה מערב שבת לערב שבת, "ואל תאמן בחייד" — זה הסומך על הפלטר, והוא

כלומר, שאין העיקר כפי מה שאמר בתחילת דבריו, ולא כסופם, אלא מחייבים אותו כפי מה שמשמע מכל דיבורו. וכשאומר 'הרי עלי מנחה חצי עשרון ועשרון', הרי פירש שהמנחה שהוא רוצה להביא היא של חצי עשרון ועשרון, ורבי שמעון פטר, מפני שאין דרך המתנדבים להביא מנחה שאינה מעשרונים שלמים. וכן בשאר האופנים האמורים במשנה, כגון באומר 'הרי עלי מנחה מן השעורים', מאחר שכוונתו לכל מה שהוציא מפיו, הרי הוא התנדב להביא מנחה מן השעורים, ואין זה כדרך המתנדבים ולפיכך פטר.

משנה

המשנה דנה מהו שיעור המנחה שאפשר להביאה בכלי אחד: **מִתְנַדֵּב אֶדָם מִנְחָה גְדוֹלָה שֶׁל שְׁשִׁים עֶשְׂרוֹן וּמֵבִיא אֶת הַמִּנְחָה בְּכָלִי אֶחָד. (אם אָמַר הָרִי עָלַי שְׁשִׁים עֶשְׂרוֹן מֵבִיא בְּכָלִי אֶחָד), אֲבָל אם אָמַר הָרִי עָלַי שְׁשִׁים וְאֶחָד עֶשְׂרוֹן, אֵין הוּא יִכּוֹל לְהֵבִיאָם בְּכָלִי אֶחָד, אֲלֵא מֵבִיא שְׁשִׁים עֶשְׂרוֹנִים בְּכָלִי אֶחָד, וְעוֹד עֶשְׂרוֹן אֶחָד בְּכָלִי אֶחָד. והטעם שאי אפשר להביא הכל בכלי אחד, מפני שכן מצאנו במנחת נסכים הקריבה עם התמימים והמוספים, שהיה הַצִּיבּוֹר מֵבִיא בְּיוֹם טוֹב הָרָאשׁוֹן שֶׁל חֹג הַסּוּכוֹת שֶׁחָל לְהוֹיֵת בַּשָּׁבָת, שהיה בה שְׁשִׁים וְאֶחָד עֶשְׂרוֹנִים, ומכיון שכן הוא השיעור במנחת ציבור, דִּין לְיַחֵד שֶׁהוּא פָּחוֹת מִן הַצִּיבּוֹר אֶחָד - שֵׁבִיא עֶשְׂרוֹן אֶחָד פָּחוֹת מִהַשִּׁיעוֹר שֶׁהַצִּיבּוֹר יִכּוֹלִים לְהֵבִיא, ולכן עד ששים עשרונים יביאם בכלי אחד, אבל יותר משישים, יביא בשני כלים. דעת רבי שמעון שמטעם אחר אי אפשר להביא יותר משישים עשרון בכלי אחד. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, וְכִי אוֹתָם שִׁשִּׁים וְאֶחָד עֶשְׂרוֹן הִיוּ בָּאִים בְּכָלִי אֶחָד, שֶׁנִּלְמַד מֵהֶם לְשִׁיעוֹר מִנְחָה הָרְאוּיָה לֵבֵא בְּכָלִי אֶחָד, וְהָלֹא אֵלּוּ - שְׁלֹשִׁים וְתֵשַׁע עֶשְׂרוֹנִים הִיוּ קָרִיבִים לְמִנְחַת הַפָּרִים, וְאֵלּוּ - שְׁמוֹנֶה עֶשֶׂר עֶשְׂרוֹנִים הִיוּ קָרִיבִים לְכִבְשִׁים, וְאֵינָם נִבְלָלִים זֶה עִם זֶה - ואי אפשר לבלולם בכלי אחד מפני שמנחת הפרים בלילתם עבה, ומנחת הכבשים בלילתם רכה, ואם יערב את מנחתם, יבלע השמן של זו בזו, ונמצא מנחת הכבשים חסרה שמן, ומנחת הפרים יתירה שמן, ויפסלו המנחות. אלא בהכרח שהיו בוללים את מנחת הפרים והכבשים כל אחת בכלי נפרד, ואי אפשר ללמוד מכאן שמנחת ציבור היתה נבללת ששים ואחד עשרון בכלי אחד. אֵלֵא הֵטַעַם שֶׁאֵין מֵבִיאִים מִנְחָה שֶׁל שִׁשִּׁים וְאֶחָד עֶשְׂרוֹן בְּכָלִי אֶחָד, מִפְּנֵי שֶׁעַד שְׁשִׁים וְכּוֹלֵין לִיבָלֵל הֵיטֵב בְּלוֹג אֶחָד שֶׁמֶן, אֲפִילוּ כִּשְׁהֵם בְּכָלִי אֶחָד, אֲבָל שְׁשִׁים וְאֶחָד עֶשְׂרוֹן אֵין נִבְלָלִים הֵיטֵב, מִפְּנֵי רִיבּוּי הַסֵּלֶת וּמִיַּעוֹט הַשֶּׁמֶן. אָמְרוּ לוֹ חֲכָמִים לְרַבִּי שְׁמַעוֹן, וְכִי שְׁשִׁים נִבְלָלִין הֵיטֵב בְּכָלִי אֶחָד, וְשְׁשִׁים וְאֶחָד אֵין נִבְלָלִין, הֲלֹא שְׁנֵיהֶם מֵדָה מְרֻבָּה הֵם וְזֶה טַעַם לְחַלֵּק בֵּינֵיהֶם. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כָּל מִדּוֹת חֲכָמִים כֵּן שֶׁנֶּאֱמָרוּ בְּצִמְצוּם, וְכֵשֶׁם שֶׁמֶצֶאנוּ לִגְבִי שִׁיעוֹר מִקּוֹה שֶׁבְּאַרְבָּעִים סָאָה מִים הוּא טוֹבֵל, שֶׁזֶהוּ שִׁיעוֹר הַמִּים שֶׁכֵּל גּוֹפֵּה שֶׁל אֶדָם יִכּוֹל לְטַבּוֹל בָּהֶם, וּבְאַרְבָּעִים סָאָה חֶסֶר קְרָמוֹב, אֵינּוּ יִכּוֹל לְטַבּוֹל בָּהֶן, אֵף שֶׁחֶסֶר רַק שִׁיעוֹר מוֹעֵט מִמֵּי הַמִּקְוָה.**

גמרא

הגמרא מביאה מחלוקת תנאים בטעם הדין שאין להביא מנחה של ששים ואחד עשרון בכלי אחד: **שְׂאִיל שְׂאִילָה לְמַעַל מִרְבִּי יְהוּדָה בְּרִי אֱלִיעָזַר - נִשְׁאַלָה שְׁאֵלָה לְפָנֵי רַבִּי יְהוּדָה בְּרִי אֱלִיעָזַר, מִנֵּן לְאוֹמַר הָרִי עָלַי מִנְחָה שֶׁל שְׁשִׁים וְאֶחָד עֶשְׂרוֹן, שֶׁמֵבִיא שְׁשִׁים בְּכָלִי אֶחָד, וְעֶשְׂרוֹן אֶחָד בְּכָלִי אֶחָד נִסּוּס עַל הַכִּלִּי הָרָאשׁוֹן. פָּתַח רַבִּי יְהוּדָה בְּרִי אֱלִיעָזַר שֶׁעַל פִּי צִיּוּי מֶלֶךְ רוּמִי הִיָּה רֹאשׁ הַתְּנַדְּבִים בְּכָל מְקוֹם וְאָמַר, שֶׁהֵטַעַם שֶׁאֵין לְהֵבִיא מִנְחָה**

אָמַר וְעִיר, לֹא שָׁנוּ שהאומר 'הרי עלי מנחה מן השעורים' חייב להביא מנחת חטים, **אֵלֵא דְאָמַר 'הרי עלי מנחה מן השעורים'**, שמכיון שתחילה אמר 'הרי עלי מנחה' אף שלאחר מכן אמר 'מן השעורים', חייב מנחת חטים כפי תחילת דבריו, **אָבָל לֹא אָמַר מִנְחָה** אלא אמר 'הרי עלי מן השעורים', **לֹא - אֵין** הוא חייב מנחה כלל, משום שכוונתו היתה להביא מנחה משעורים, ומכיון שאין מנחה כזו, אינו חייב כלום.

רבא מקשה על דברי זעירי: **יְתִיב** (יִשְׁבּוּ) **רַבְּנָן נִחְמֵן וְקָאָמַר לָהּ לְהָא שְׁמַעְתָּא -** ואמר לשמועה זו, **אִיתִיבִיהָ רַבָּא לְרַב נִחְמֵן, שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנֵתֵינוּ, קָמַת, יָבִיא סוּלָת. [מֵאֵי] לָאוּ דִלָּא אָמַר מִנְחָה -** האם אין מדובר באופן שלא אמר 'הרי עלי מנחה מן הקמח', אלא אמר 'הרי עלי קמח', ואף על פי כן חייב להביא מהסולת, ושלא כדברי זעירי. מתוך רב נחמן: **לֹא - אֵין** מדובר באופן זה, אלא דְאָמַר 'הרי עלי מנחה מקמח', שאפשר לחלק את דיבורו ולומר שהעיקר הוא כפי שאמר בתחילה 'הרי עלי מנחה', ולכך חייב במנחת סלת. עוד הקשה רבא: שנינו במשנתנו, **'בִּלָּא שְׁמֵן וְלִבְנוֹנָה, יָבִיא שְׁמֵן וְלִבְנוֹנָה, מֵאֵי לָאוּ דִלָּא אָמַר מִנְחָה -** שלא אמר 'הרי עלי מנחה בלא שמן ולבונה', אלא רק 'הרי עלי בלא שמן ולבונה', ואף על פי כן חייב להביא מנחה כדינה, ושלא כדברי זעירי. מתוך רב נחמן: **לֹא - אֵין** מדובר באופן זה, אלא דְאָמַר 'הרי עלי מנחה בלא שמן ולבונה', שאפשר לחלק את דיבורו ולומר שהעיקר הוא כפי שאמר בתחילה 'הרי עלי מנחה', ולכך חייב להביא מנחה עם שמן ולבונה.

עוד הקשה רבא: שנינו במשנתנו, **'חֲצִי עֶשְׂרוֹן, יָבִיא עֶשְׂרוֹן שְׁלֹם. מֵאֵי לָאוּ דִלָּא אָמַר מִנְחָה, אֲלֵא** אמר רק 'הרי עלי חצי עשרון', ואף על פי כן חייב להביא מנחה כדינה, מתוך רב נחמן: **לֹא - אֵין** מדובר באופן זה, אלא דְאָמַר 'הרי עלי מנחה חצי עשרון', שאפשר לחלק את דיבורו ולומר שהעיקר הוא כפי שאמר בתחילה, וחייב להביא מנחה מעשרון שלם.

הגמרא מקשה על תירוצו זה: **אֵי הָכִי -** אם כך שהמשנה עוסקת באומר 'הרי עלי מנחה חצי עשרון', **אֵימָא סִיפָא -** אמור ובאר את הסיפא, ששנינו בה **'עֶשְׂרוֹן וּמִנְחָתָה, יָבִיא שְׁנֵינִים, ולפי דבריו מדובר באופן שאמר 'הרי עלי מנחה של עשרון ומחצה', ומדוע חייב להביא שנים, הלא בין דְאָמַר 'הרי עלי מנחה', אִיתִיב לִיה בְּעֶשְׂרוֹן - מתחייב בעשרון אחד, כשיעור סתם מנחה, כִּי אָמַר - ובאשר הוסיף ואמר **'חֲצִי עֶשְׂרוֹן' לֹא כְּלוֹם קָאָמַר הוּא -** הרי לא אמר כלום, שהרי לא אמר פעם נוספת 'מנחה', ומה שאמר חצי עשרון אין מחייבו להביא מנחה נוספת, ודי שיביא עשרון אחד בלבד. מתרצת הגמרא: **לֹא צִירָבָא -** לא הוצרכה המשנה לומר זאת אלא באופן דְאָמַר 'הרי עלי מנחה חצי עשרון ועשרון', שנמצא שאמר שלשה דברים, 'מנחה' 'חצי עשרון' ו'עשרון', ולכך חייב להביא שתי עשרונות, כִּדְיוֹן בְּתַחֲלִילָה אָמַר 'מִנְחָה, אִיתִיב לִיה בְּעֶשְׂרוֹן - התחייב בעשרון שלם, כִּי אָמַר לאחר מכן 'חֲצִי עֶשְׂרוֹן, וְלֹא כְּלוֹם קָאָמַר - אין מתחייב בדבריו כלום, כִּי הָרִי אָמַר - וכששוב חזר ואמר עֶשְׂרוֹן, מִיָּתִי עֶשְׂרוֹן אֲחֵרִינָא - יביא עשרון נוסף, ונמצא שחייב מנחה של שני עשרונים.**

מקשה הגמרא: לדברי זעירי שאף לדעת תנא קמא הנודר להביא מנחה שאינה ראויה להקרבה, אינו חייב להביאה אלא אם הזכיר בנדרו תיבת 'מנחה', **אֵי הָכִי -** אם כך, מה ששנינו שבכל המקרים שהובאו במשנה, **רַבִּי שְׁמַעוֹן פּוֹשֵׁר מִלְּהֵבִיא מִנְחָה, מפני שֶׁלֹּא הִתְנַדֵּב בְּכִרְךָ הַתְּנַדְּבִין, אֲמַאי -** מדוע אין חייב להביא מנחה כדינה, הלא אנו תופסים את תחילת דבריו כעיקר, ובהם הזכיר 'הרי עלי מנחה'.

מתרצת הגמרא: **אָמַר רַבָּא, רַבִּי שְׁמַעוֹן שִׁפְטָר מִמִּנְחָה, בְּשִׁפְטָר רַבִּי יוֹסִי אָמְרָה -** אמר דבריו לפי שיטת רבי יוסי דְאָמַר, **[אֵף] בְּגִמְרָ דְּכָרִיו אֶדָם מִתְּפִים -** שכוונתו להתחייב כפי שמשמע מכל דיבורו.

1 וְהָיָה נֶגְמָא, כלומר, רב ביבי אמר כך על עצמו, עַל פִּלְטָא קִמְיָא –
2 סומך על הנחתום, ולפיכך אין דעתו מיושבת עליו ואינו יכול
3 לתרץ את הקושיא שהקשו לו.
4 הגמרא דנה האם למסקנא דם נבילות טמא: מַאי הוּא עֵלְהּ – מהי
5 הכרעת ההלכה בשאלה זו. אָמַר רב יוסף, רַבִּי יְהוּדָה מוֹרִידֵנָא דְּבִי
6 נְשִׂיאָה הָיָה – רבי יהודה היה מורה ההוראה של בית רבי, וְאִין
7 לִיָּה בְּשִׁמְעָתֶיהּ – והוא הורה להם כדבריו, שְׂבִית הֵלֵל מִטְמָאִים דִּם
8 נְבִילוֹת. דִּתְנֵן, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר שֶׁשָּׁה דְּבָרִים מְקוּלֵי בֵּית שְׁמַאי
9 וּמְחֻמְרֵי בֵּית הֵלֵל. ואחד משהה דברים אלו, הוא דין דִּם נְבִילוֹת,
10 שְׂבִית שְׁמַאי מְטַהְרִין, וּבֵית הֵלֵל מְטַמְּאִין. אָמַר רַבִּי יוֹסֵף בְּרַבִּי יְהוּדָה,
11 אֵף בְּשִׁמְעָא בֵּית הֵלֵל, לֹא מְטָא אֱלָא בְּרִבְעִית דִּם נְבִילוֹת, הָאִיל
12 יוֹבֵל לְקוּשָׁא וְלַעֲמוּד עַל בְּרִית, וְשִׁיעוּר טוֹמְאָת בָּשָׂר נְבִילָה הִיא
13 בְּכוּת.

משנה

14 המשנה מבארת מהו שיעור היין הראוי לנדבה: אֵין מְתַנְדְּבִין יֵין
15 לְנִסְכִּים בְּשִׁיעוּר לוג אחד או שְׁנַיִם, וְכֵן אֵין מְתַנְדְּבִים מְשֶׁשָּׁה לוגים
16 יֵין, שֶׁלֹּא מִצְאֵנוּ מִנְחַת נִסְכִּים בְּשִׁיעוּר זֶה, אֲבָל מְתַנְדְּבִין שְׁלִשָּׁה
17 לוגים יֵין כְּשִׁיעוּר נִסְכִּי כִּבְשָׁ, וְאַרְבַּעָה כְּשִׁיעוּר נִסְכִּי אֵיל, וְשִׁשָּׁה
18 כְּשִׁיעוּר נִסְכִּי פֶר, וְכֵן מְתַנְדְּבִים מְשֶׁשָּׁה לוגים וּלְמַעְלָה, שֶׁהִתְנַדְּבָה
19 שְׂבִיעָה לוגים, שְׁלֹשָׁה מֵהֶם רְאוּיִים לִכְבֹּשׁ וְאַרְבַּעָה רְאוּיִים לֵאמֹל,
20 וְכִשְׁמִתְנַדְּבָה מִשְׁנֵה לוגים רְאוּיִים הֵם לִשְׁנֵי אֵילִים, וְתִשְׁעָה רְאוּיִים
21 הֵם לִפְרָ וְכִבְשָׁ, וְעֶשְׂרֵה רְאוּיִים לִפְרָ וְאֵיל, ואחד עשר לִשְׁנֵי אֵילִים
22 וְכִבְשָׁ, וְכֵן כְּמֹה שִׁירְבָה מִסְפֵּר הַלּוּגִים רְאוּיִים הֵם לְכֹמֶה קֶרְבָּנוֹת
23 בְּצִירוֹף.

גמרא

24 הגמרא מסתפקת האם המתנדב כמה לוגים לנסכים צריך
25 להקריבם כאחד: אִיבְעִינָא לְהוּ, האם כשאמר 'הרי עלי כך וכך'
26 לוגים לנסכים, יֵשׁ קֶבֶע לְנִסְכִּים – נקבעו כולם כנדבה אחת, ואין
27 יכול להקריבם אלא ביחד, או אֵין קֶבֶע לְנִסְכִּים, ויכול להקריב
28 שיעור הראוי להקריבה, בפני עצמו, אף שאין מקריב את כל נדבתו
29 יחד.
30 שואלת הגמרא: הִכִּי דְמֵי – מה הנפקא מינה להלכה בספק זה.
31 משיבה הגמרא: כְּגוֹן דְּאִיתִי מְשֶׁשָּׁה לוגים, אִי אֲמַרְתָּ שְׁהָדִין הוּא
32 שֶׁאֵין קֶבֶע לְנִסְכִּים, מִשְׁדֹּ וּמְקָרִיב אֲרַבְּעָה מִיַּיְהוּ – יכול הוא
33 לַמְשׁוֹךְ אַרְבַּעָה לוג מתוך החמשה ולהקריבם בפני עצמם, מִפְּנֵי
34 דְּחֻזָּא לְאֵיל – שראויים הם לנסכי איל, וְאִדְךָ – והאחר, הלוג
35 החמישי, הוּא נִדְבָה – יהיה לנדבת ציבור, על ידי שימכר ודמיו יפלו
36 לשופרות, שמהכסף הנתון בהם היו קונים עולת קִיץ המזבח. וְאִי
37 אֲמַרְתָּ יֵשׁ קֶבֶע לְנִסְכִּים, עַד דְּמִמְלֵי לְהוּ לֹא קָרְבִי – עד שיביא לוג
38 נוסף וימלא וישלים את שיעורם לששה לוגים כשיעור נסכי פֶר,
39 אין הם קרבים. מַאי – מה הדין בספק זה.
40 אביי מביא ראייה לפשוט את הספק: אָמַר אַבְי, תָּא שְׁמַע שִׁנְיָה
41 בְּמִשְׁנָה (שקלים פ"ז מ"ה) שְׁהוּ שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר שׁוֹפְרוֹת בְּמִקְדָּשׁ, וּמִתּוֹכֵם
42 הָיוּ שְׁשֶׁה שׁוֹפְרוֹת לְנִדְבָה – למעות שקונים מהם עולות לקִיץ
43 הַמִּזְבֵּחַ, וְאַחֲרֵיכֵן בְּגִמְרָא (להלן ק"ה) כְּגַדְרָא מִי נִתְקְנוּ שֶׁשֶׁה שׁוֹפְרוֹת
44 אֵלוֹ, אֶחָד מֵהֶם כְּגַדְרָא מוֹתֵר חֲמִטָּא – שהפריש מעות לקנות בהם
45 קרבן חטאת, והוחלו הכבשים, וקנה חטאתו בזול, ונשארו בידו
46 מעות שהפריש לחטאת, ונתנם בשופר זה. וְשִׁנִּי הוּא נוֹתֵנִים בּו
47 מוֹתֵר אֲשָׁמוֹת – שאם הפריש מעות לאשם גִּזְלוֹת או לאשם
48 מַעֲשִׂלוֹת, והוחלו האילים ונשארו בידו מעות, מניחם בשופר זה,
49 וְשִׁלְשִׁי הִיָּה לְמוֹתֵר אֲשָׁם נֹיֵר – מעות שהפריש הנזיר לקנות בהם
50 כִּבְשָׁ לַאֲשָׁם וְהוֹזֵלוּ הַכִּבְשִׁים. וְרִבְעִי הִיָּה לְמוֹתֵר אֲשָׁם מְצוּרַע –
51 שהפריש המצורע מעות לקנות כִּבְשָׁ לַאֲשָׁם וְהוֹזֵלוּ, וְהַחֲמִישִׁי הִיָּה

52 לְמוֹתֵר קִינִין – שהפריש מעות לקנות בהם קן של תורים או בני
53 יונה והזולו. וְהִשְׁשִׁי הִיָּה לְמוֹתֵר מִנְחַת חוּטָא – חוטא עני שהפריש
54 מעות למנחתו ונותרו בידו מהמעות, ובכל מותר מעות אלו היו
55 קונים קרבנות לנדבת ציבור, להקריבם על המזבח בשעה שלא היו
56 קרבנות קרבים עליו, והיו קונים במעות אלו עולות, הבשר לשם
57 והעורות לכהנים. וְאֵם אִיתָא – ואם הדין הוא שהמתנדב חמשה
58 לוגים, אַרְבַּעָה מֵהֶם קֶרְבִּים וְהַחֲמִישִׁי יִהְיֶה לְנִדְבָה, לִיתְקִין שׁוֹפֵר
59 אַחֲרֵינָא כְּגַדְרָא מוֹתֵר נִסְכִּים – יתקנו שופר נוסף בשביל מותר
60 הַנִּסְכִּים, וּמִכָּךְ שֶׁלֹּא תִּתְּנוּ כֵן, יֵשׁ לְהוֹכִיחַ שִׁישׁ קֶבֶע לְנִסְכִּים וְהַנּוֹדֵר
61 חֲמִשָּׁה לוגים אין יכול להקריבם עד שיביא לוג נוסף וישלים
62 שיעור ששה לוגים.
63 הגמרא דוחה את הראיה: אין להוכיח שיש קבע לנסכים מכך
64 שֶׁלֹּא תִּתְּנוּ שׁוֹפֵר לְמוֹתֵר נִסְכִּים, כִּי הֵנָּה לְנִדְבָתָא צִיבּוּר אֱוָלִי – אלו
65 המותרות שתקנו עבורם שופרות, הוֹלְכִים לְנִדְבַת צִיבּוּר, וְתִתְּנוּ
66 שׁוֹפְרוֹת לְהַנִּיחַ אוֹתָם בָּהֶם עַד שִׁיְהִיָּה הַמִּזְבֵּחַ בְּטֵל, אֲבָל הֵנִי שְׂכִיחִי
67 – נסכים מצויים ומקריבים אותם בכל יום, ואף אם נאמר שאין
68 קבע לנסכים, ונשאר לו לוג אחד, אֲפֻשֶׁר דְּמַצְטַרְפִּי דְּמֵר וְדִמְרָא בְּהָדִי
69 הָדִי וְקָרְבִי – יכול לצרף את הלוג הזה, ביחד עם נסכי קרבנות
70 אחרים, עד שיהיו נסכים כשיעור הראוי לפר או לכבש, ויקריבם
71 יחד. וּמִפְּנֵי שְׁמִיד יִכּוֹל לְתַקֵּן אֶת הַלּוּג הַמִּזְוִתָּה, אֵין צָרִיךְ לְתַקֵּן
72 שׁוֹפֵר מִיּוֹחַד בְּשִׁבִּיל מוֹתֵר זֶה.
73 רבא מביא ראייה אחרת לפשוט את הספק: אָמַר רַבָּא, תָּא שְׁמַע
74 שִׁנְיָה בְּבִרְיָתָא, 'אִדְרָךְ' – הפסוק שנאמר בפרשת נסכים (במדבר טו
75 יג) 'כֹּל הָאֲזָרָח יַעֲשֶׂה כָכָה אֶת אֵלָה לְהַקְרִיב אֲשֶׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה',
76 מְלַמֵּד שֶׁמְתַנְדְּבִין נִסְכִּים – שאפשר להתנדב נסכים אף בלי קרבן,
77 וְכִמְהָ שִׁיעוּרָם, שְׁלִשָּׁה לוגִין, וּמִנֵּין שְׁאֵם דְּצָה לְהוֹסִיף וּלְהַבִּיא יוֹתֵר
78 מִשְׁלֹשָׁה לוגִים, יוֹסִיף, תְּלַמּוּד לּוֹמַר (שם כח ד') 'חֲצִי הַדִּין יִתְּנֶה לְפָרִי',
79 לרבות נסכים של יותר משלשה לוגים. יוֹבֵל וְיַחְזוֹת וְיִבִּיא פָחוֹת
80 מִשְׁלֹשָׁה לוגִים, תְּלַמּוּד לּוֹמַר (שם טו יג) 'כֹּל הָאֲזָרָח יַעֲשֶׂה כָכָה אֶת
81 אֵלָה', והוא לשון עיכוב, שאין מביא פחות משלשה לוגים.
82 מבררת הגמרא: מַאי יוֹסִיף – מהו השיעור ששינינו בברייתא
83 שרשאי להוסיף על שלשה לוגים, אִילָּיָמָא – אם נאמר אֲרַבְּעָה,
84 וְשִׁשָּׁה – או ששה לוגים, הלא אין צריך לשנות דין זה בברייתא, כִּי
85 מַאי שְׁאֵם שְׁלִשָּׁה דְּחֻזָּא לְכָבֶשׂ אֲרַבְּעָה וְשִׁשָּׁה נְמִי חֻזָּא לְאֵיל וְפָר – כשם
86 ששלשה ראוים להביאם בפני עצמם מפני שזה שיעור הנסכים
87 הראוי לכבש, כך גם אַרְבַּעָה וְשִׁשָּׁה רְאוּיִים לְהַבִּיאם בְּפִנֵּי עֶצְמָם כִּיּוֹן
88 שראויים הם לֵאמֹל או לפר. אֱלָא לָא חֲמִשָּׁה לוגִים, אלא וְכֵן שְׁלֹמְדוֹ
89 שאפשר להביא ארבעה לוגים, וְשִׁשָּׁה מִיָּנָה שֶׁאֵין דְּקָע לְנִסְכִּים
90 ויכול להביא חמשה לוגים ולהקריב מהם אַרְבַּעָה, וְהַחֲמִישִׁי יִהְיֶה
91 לְנִדְבָה. מְסִיקָה הַגְּמָרָא שְׁמַע מִיָּנָה – אכן יש להוכיח כן.
92 רב אשי מקשה על דין זה: אָמַר רַב אֲשִׁי וְהָאֵין לֹא תִּתְּנֵן הָכִי –
93 והרי במשנתנו לא שינינו כן, אלא 'אֵין מְתַנְדְּבִין לוג שְׁנַיִם וְחֲמִשָּׁה'
94 קָתְנִי, ויש ללמוד מכך ששנים וחמשה לוג נשנו יחד, שְׁחֲמִשָּׁה
95 דִּמְחָא דְּשְׁנַיִם – שאין מתנדבים חמשה לוגים בדומה לכך שאין
96 מתנדבים שני לוגים, מָה שְׁנַיִם דְּלֹא חֻזָּא בְּכָל – אין ראוים כלל
97 להקריבה, אֵף חֲמִשָּׁה נְמִי דְּלֹא חֻזָּא בְּכָל, וקשה היאך למדנו שרשאי
98 להביא חמשה לוגים ויקריב מהם אַרְבַּעָה וְהַחֲמִישִׁי יִהְיֶה לְנִדְבָה.
99 מתרצת הגמרא: מִיָּדִי אִירָא – וכי ראינו זה, אלא תָּא פְּרָאֲתָא וְהָא
100 בְּרָאֲתָא – זה כמו שהוא וזה כמו שהוא, שני לוג אין מתנדבים
101 כלל, אֲבָל חֲמִשָּׁה לוג, אף שאין מפריש כן לכתחילה, אם הפרישם
102 מקריב ארבע לוג בפני עצמם, וְהַחֲמִישִׁי יִהְיֶה לְנִדְבָה.
103 הגמרא מסתפקת בדין 'יש קבע לנסכים':
104 אָמַר אַבְי, אֵם תִּמְצָא לּוֹמַר שֶׁאֵין קֶבֶע לְנִסְכִּים, תָּא אֵין קֶבֶע לְנִסְכִּים,
105 וּמִשְׁנֵי לוגִים וּמִמְעַלָּה לְרִשָּׁא לְהַבִּיא כְּמֹה לוגִים שִׁירְצָה, אֲבָל אֵם
106 תִּמְצָא לּוֹמַר יֵשׁ קֶבֶע לְנִסְכִּים, עַד עֲשָׂרָה פְּשִׁטָּא לִי שֶׁאֵם מְבִיא לוג
107 או שנים או חמשה, שאינם קרבים עד שישלימם לשיעור הראוי
108 להקריבם בפני עצמם. אֲבָל אם הִתְנַדְּבָה אֲחֵר עֲשָׂרָה לוג,

והחזא נברא - ארדיה קאמר, דהא אפלטר סמכיא, ואין דעתי מיושב להשיב לו. מאי הוי עלה - דהאי שיעורא? רבי יהודה בר אילעאי מוריינא דבי נשיאה הוה - והיה להם לבית רבי מורה הוראות, ועל פיו היו עושין כל דבריהם, והוא צוה להם לשערה. בשמעתא ירדה - דאמר: בית הלל מטמאן

בדם נבילות. ששה דברים - במסכת עדיות
קא חשיב להו. על כוית - ושיעור טומאת
נבילה - בכוית. משנה אין מתנדבין לוג
- יין לנסכו, שלא מצינו מנחת נסכים של לוג
ולא שנים ולא חמשה. אבל מתנדבין שלשה -
דחזו לכבש, וארבעה - לאיל, דהאי "שלישת
החייך" וששה - דחזו לפר. ומשעה ולמעלה:
דשבע - חזו שלשה מנייהו לכבש, וארבעה -
לאיל. ושמונה - חזו לשני אילים. תשעה - חזו
לפר וכבש. עשרה - חזו לפר ואיל. אחד עשר
- חזו לשני אילים וכבש, וכך לעולם. גמרא
יש קבע לנסכים - אמר "הרי עלי כוך וכך לוגין"
- מי הוי קבע, דאין יכול להקריבם אלא הכל
ביחד, דחזו קריב בקרבן אחד. או אין קבע, ויכול
להקריבם נמה? דחזו באפי נפשיהו? חיבי דמי
- למאי נפקא מינה? ואידך הוי גרבה - נדבת
ציבור, וימכר, ויפלו דמי לשופרות. או יקרב
דחזו עצמו, ויצטרף עם השני לוגין אחרים ויקרב
לנסכי תמיד, דחזו נמי לציבור. ואי אמרת יש
קבע עד דמפלא להו - וביאי לוג הששי, כי
היכי דליתחזי לפר - לא קריב, דהא אין יכול
להקריב בפני עצמו. ששה לנדבה - בגי שלשה
עשר ושופרות שהיו במקדש קאי. דשלשה עשר
שופרות הוו, בשבעה מהם היו נותנין הנך מעות,
דמפרש במסכת יומא (נהג), ובמסכת שקלים
(טב), תקלין חרותי, ועתיקין, קנין, גזולי עולה,
עצים ולבונה וחדב לכפרת. וששה מהם היו
לנדבה - ליתן בזה מעות והחלכות לנדבת
ציבור. ואמרין - לקמן בפרק בתרא (קז),
בגנדי מי בגנדי מותר תפאת - בגן הפרשי
מעות לחסות, ודחלו הכבשים, ונתותרו לו
מעות. ואחד למותר אשם - סתם, בגן גזולות
ומעילות. ואחד למותר אשם נזיר - דאותו
מותר לא היה מעורב עם מותר אשם סתם, לפי
שזה לכפר וזה להתיירו בין. ואחד למותר אשם
מזבח - דלא דמי להנך, שבא להתיירו במזבח.
ואינך מפרש בפרק בתרא (מנחות קז), וכל
הנך מותרות אולי לנדבת צבור, כשהמזבח בטל
לוקחין באותם מעות עולות: הבשר - לשם,
ועורות - לכהנים. דחזו מדרשו של יהודה,
במסכת תמורה (כג), ואם איתא - דהמביא
חמשה לוגין - קריב ארבעה מהם, ואחד ירעה
נדבה. ליתקין לו שופר - להפיל בו הדמים,
הנך - מותרות לנדבת ציבור אולי. הנך -

נסכים למזל חזו שופר? האיל ושכיו כל יומא, שהרי רוב קרבנות טעונין נסכים.
אפשר דמצינן דמי דומי - אם נדר חמשה - יקריב ארבעה ויניח לוג הנשאר,
ויצטרף עם מותר נסכים אחרים, עד שיהו ארבעה או שלשה. אויז - גבי נסכים
כתיב "כל האחור יעשה ככה את אלה", וקרא תירא הוא - דהא לעיל מינה כתיב
כל דין נסכים. מלמד שמתנדבין נסכים בלא קרבן, וכמה? שלשת לוגין, דבציור מהבי - לא חזי למידי. יהיה - "חצי הדין יהיה לפר" - משמע דמנחה דהויא אחריית.
לישנא אחרינא: בפרשת נסכים כתיב "ככם כגר יהיה". ככה - עיכובא. אילימא איבעק וששה - פשיטא מי צריך קראי לרבייהו? מאי שנא שלש - דפשיטא לן
דחזו לכבש כר. אלא לאו - מידי דלא חזו ליה אתי לרביה, ולמשמע דמתנדבין, ויקריבו ארבעה, והחמישי יהא מותר. מה שנים לא חזו כלל - דליכא למימרה:
משך חזא מינייהו, ומקריב לה. הא כדאיתא - שנים - אין מתנדבין לגמרי, חמשה - לכתחילה הוא דלא, שאין מפרישין תחילה למותרו, אבל ידיע - מקריב
ארבע, וחמישי יהא מותר לנדבה. הא אין קבע לנסכים - וכמה דבעי משנים ולמעלה - מיתין, וכי מיתין חמשה - מקריב ארבעה מינייהו, ואידך מותר. וכל מה
דבעי מייתי, ומאי דחזו - מקריב, ואידך מותר לנדבה. והכא ליכא למיבעי ולא מידי. עד עשרה פשיטא לי - דלוג ושנים חמשה - לגמרי ולא קריבין עד דממלי
להו. שלש - לכבש חזו, וארבעה - לאיל, וששה - לפר, ושבעה - לכבש ואיל, שמונה - לשני אילים, תשעה - לפר וכבש, עשרה - לפר ואיל. אחד עשר

והחזא נברא על פלטר סמיך. מאי הוי עלה? אמר
רב יוסף: רבי יהודה מוריינא דבי נשיאה הוה, ואורי
ליה פשמעתייה. דתנן, רבי יהודה אומר: ששה דברים
מקולי בית שפאי ומחומרי בית הלל, דם נבילות
- בית שפאי מקהרין, ובית הלל מממאין. אמר
רבי יוסי ברבי יהודה: אף פשממאוי בית הלל, לא
טמאוי אלא ברביעית, הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על
פניה. משנה אין מתנדבין לוג שנים וחמשה, אבל
מתנדבין שלשה וארבעה וששה, ומששה ולמעלה.
גמרא איבעיא להו: יש קבע לנסכים או אין קבע
לנסכים? היכי דמי? כגון דאייתי חמשה. אי אמרת
אין קבע לנסכים - משיך ומקריב ארבעה מינייהו
דחזו לאיל, ואידך הוי נדבה. ואי אמרת יש קבע
לנסכים - עד דממלי להו לא קריב. מאי? אמר
אביי, תא שמע: ששה לנדבה, ואמרין: כגנדי מי?
כגנדי מותר תפאת, ומותר אשמות, ומותר אשם
נזיר, ומותר אשם מזוזה, ומותר קנין, ומותר מנחת
חומא. ואם איתא, ליתקין שופר אחרינא כגנדי מותר
נסכים! - הנך לנדבת צבור אולי, הנך שכיח, אפשר
דמצינן דמי דמי ודמי ביהי דדין קריב. אמר רבא, תא
שמע: "אזוזה" - מלמד שמתנדבין נסכים, וכמה? -
שלשת לוגין, ומגזן שאם רצה להוסיף יוסף? תלמוד
לומר "יהיה", יכול יפחות? תלמוד לומר "ככה". מאי
יוסף? אילימא ארבעה וששה, מאי שנא שלשה?
- דחזו לכבש, ארבעה וששה נמי חזו לאיל ופר!
אלא לאו חמשה, ושבע מינה: אין קבע לנסכים,
שמע מינה. אמר רב אשי, והא אגן לא תגן הכי:
אין מתנדבין לוג שנים וחמשה. קתני חמשה דומיא
דשנים, מה שנים - דלא חזו כלל, אף חמשה נמי
- דלא חזו כלל! - מידי אורייתא? הא כדאיתא והא
כדאיתא. אמר אביי: אם תמצא לומר, אין קבע
לנסכים - הא אין קבע לנסכים, אם תמצא לומר
יש קבע לנסכים - עד עשרה פשיטא לי, אחד עשר
מיבעיא

מוריינא דבי נשיאה - של בית רבי, ואפשר שהיה בימיו. דאפילו רבי מאיר, דנפטר קודם
רבי יהודה, כדמוכח בפרק שני דקידושין (גבג), היה קיים עדין בחלולא דרבי
שמעון בר רבי, כדמוכח בירושלמי דביצה: דעבר קמי פתחא, ושמע שהיו מטפחין, ואמר:
מחללין את השבת, ואף בימי רב היה, כדמשמע בפרק קמא דעירובין (גזג), דאמר רב: האי
דמחודנא מחבירא - דחמיתיה לרבי מאיר
מאחוריה. ויש גורסין שם "רבי", כגון עובדא
דירושלמי. הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על
כוית - משמע, דם טמא מחמת דחשיב כבשר.
ותימא: דבמעילה בפרק "קדשי מובח" (אזא), אמר:
מנן לדם שרצים שהוא טמא? שנאמר "זה לכם
הטמא" - תיפוק לי דחשיב כבשר ויש לומר:
דאיצטריך קרא לרביהו דם עלול דטמא
בבעדשה, ודסלקא דעתך: עד שהיה בו כדי שיובל
לקרוש ולעמוד על בעדשה. ולחבי תנן דם השרץ
ובשר ממצרפין - דשיעורין שוו, אבל דם נבילה
ובשרה - לא, דאין שיעורין שוו. וכן מוכח
בירושלמי, דאמר: דם נבילה - טמא. ודחתנן דם
השרץ ובשר ממצרפין, ואין לנו כיוצא בו. ואם
תאמר: ולמה לי קרא בפרק "בחמה המוקשה"
(תולין עבא), לרביעית דם מן הזמא, הרי יכול
לקרוש ולעמוד על כוית! ויש לומר: דשאני מה,
דהוה ממעיטין דם משום דגזעו מחליף, כדרדשין
בריש "דם הנדר" (נהג, נהא), מה עצם שנברא
עמו ואין גזעו מחליף - יצאו שנים, שלא נבראו
עמו. יצאו שער וצפור, שאף על פי שנבראו עמו,
גזען מחליף. ופריך: והרי בשר, וגזעו מחליף,
וטמא! ומשני: מקומה נעשה צלקת. ועוד קשה:
בפרק "כל שעה" (פסחים כבא), דלא משני
אקשיא דדם, כשחותרה נבילה היא וחלבה וגידה
ודמה הותרה, כדמשני אקשיא דחלב וגיד -
משמע דלא חשיב כבשר! לפיכך צריך לומר: שיש
שום ריבוי דמבינן ביה דם נבילות, ולבתר
דמריבא ביה מסתבר לאוקומי רבויא ברביעית,
שיכול לקרוש ולעמוד על כוית. אין מתנדבין לוג
שנים וחמשה - תימא: כי היכי דאמרין מנחות
קגא, גבי מנחות, דאם אמר "חצי עשרון" - יביא
עשרון שלם, "עשרון ומחצה" - יביא שנים, דבא
נמי נימא: כי אמר "לוג" או "שנים" - יביא שלשה
שהם נסכי כבש, וכי אמר "חמשה" - יביא ששה
שהם נסכי פר! ושנא הכי נמי - דהכא דאמר
הרי עלי, אבל הכא מיירי בגרבה, דיש לוג אחד
או שנים לפניו, ואמר "הרי אלו לנסכים". ובגמרא
גבי "יש קבע לנסכים" פירש בקונטרס: כגון דאמר
הרי עלי כוך וכך לוגין למדה. ששה לנדבה -
בפרק בתרא (אקז), מיתין לה לקמן, ופליגי
אמוראי כגנדי מי. אמר אביי דאמר רבא
- מספקא ליה לאביי, משום קושיא דרב אשי.
עד עשרה פשיטא לי אחד עשר מיבעיא לי -
ואם תאמר: שבעה נמי תיבעי, אי לשני כלים איכיון - עד דממלא להו לא קריב, או לא לאל
וכבש איכיון? ויש לומר: דלא מיבעיא ליה אלא בתרי מחז מינא, וחד מחז מינא, אי אר
או לא, אבל פשיטא דחד מחז מינא וחד מחז מינא - אמרין,

מה

היה - "חצי הדין יהיה לפר" - משמע דמנחה דהויא אחריית.
פשיטא מי צריך קראי לרבייהו? מאי שנא שלש - דפשיטא לן
דליכא למימרה:
החמישי יהא מותר. מה שנים לא חזו כלל - דליכא למימרה:
שאין מפרישין תחילה למותרו, אבל ידיע - מקריב
ארבע, וחמישי יהא מותר לנדבה. הא אין קבע לנסכים - וכמה דבעי משנים ולמעלה - מיתין, וכי מיתין חמשה - מקריב ארבעה מינייהו, ואידך מותר. וכל מה
דבעי מייתי, ומאי דחזו - מקריב, ואידך מותר לנדבה. והכא ליכא למיבעי ולא מידי. עד עשרה פשיטא לי - דלוג ושנים חמשה - לגמרי ולא קריבין עד דממלי
להו. שלש - לכבש חזו, וארבעה - לאיל, וששה - לפר, ושבעה - לכבש ואיל, שמונה - לשני אילים, תשעה - לפר וכבש, עשרה - לפר ואיל. אחד עשר
מיבעיא

מה נשתנית שנאמר בה נפש - דאי משום דאין באה בשותפות - והה ליה למיכתב "איש או לשון אחר, דמשמע חיד דוקא. **חמשה** מיני טיגון - לא היה מטגן מנחת סולת מאפה תנור, אלא מנחת מחבת ומרחשת לחודיהו, אלא קורא "טיגון" מה שיש בכלול שמן.

הדרן עלך המנחות והנסכים

הרי עלי מנחה יביא איזו שירצה - פירוש: 1
מחמשת מנחות, אבל במנחת נסכים - לא 2
איכרן, אף על גב דמתנבא אדם מנחת נסכים בכל 3
יום, דסתמא דרתו אמנותא דמפורשות ורגילות 4
לכא בפני עצמן, ולא בגלל זבת. 5
מנחה מין המנחה - פירוש: או אמר "מין 6
המנחה". 7
סימנא

מִבְּעֵינִי לִי, מֵאִי? גִּבְרָא לִשְׁנֵי פְּרִים קָא מְבִינִי, 1
וְעַד דְּמִמְלִי לְהוּ לֹא קָרְבִּי, או דְּלִמָּא לִשְׁנֵי אֱלִים 2
וְכַבֵּשׁ אֶחָד קִמְבִּינִי, תְּרִי מִחַד מִינָא וְחַד מִחַד 3
מִינָא אֲמַרִּין אוּ לֹא, מֵאִי? תִּיקוּ. **משנה** מִתְּנֵדְבִין 4
וְיֵין וְאֵין מִתְּנֵדְבִין שְׁמֹן, דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי 5
טַרְפוֹן אוֹמֵר: מִתְּנֵדְבִין שְׁמֹן. אִמֹר רַבִּי טַרְפוֹן: מַה 6
מְצִינוּ בֵּין שְׁהוּא בָּא חֻזְכָּה וְכָא חֻזְכָּה בֵּין שְׁפֹן קָרִב 7
שְׁהוּא בָּא חֻזְכָּה בָּא נִדְבָה. אִמֹר לֹא רַבִּי עֲקִיבָא: לֹא, אִם אֲמַרְתָּ בֵּין שְׁפֹן קָרִב 8
עִם חֻזְכָּתוֹ בְּפִנֵּי עֲצֻמוֹ, תֵּאמַר בְּשְׁמֹן שְׂאִינוּ קָרִב עִם חֻזְכָּתוֹ בְּפִנֵּי עֲצֻמוֹ? אֵין שְׁנִים 9
מִתְּנֵדְבִין עֲשָׂרוֹן אֶחָד, אֲבָל מִתְּנֵדְבִין עוֹלָה וְשִׁלְמִים, וְעוֹף אֲפִילוּ פִּרְיָהּ אֶחָת. גִּבְרָא 10
אִמֹר רַבָּא, מִדְּבָרֵי שְׁנֵיהֶם נִלְמוּד: מִתְּנֵדְבִין אֲדָם מִנְחַת נִסְכִּים בְּכָל יוֹם. - פְּשִׁטָּא! 11
- מַהוּ דְּתִימָא: מִנְחַת נִדְבָה גִּלִּי בַּה רַחֲמֵנָא, הֵנִי חֲמִשָּׁה מִנְחוֹת - אֵין, מִפִּי - 12
לֹא, קָא מְשַׁמַּע לִי: הֵנִי מִילִי - בְּסִתְמָא, אֲבָל הֵיכָא דְּפִרִּישׁ - פִּרִּישׁ. "אֵין שְׁנִים 13
מִתְּנֵדְבִין". מֵאִי טַעֲמָא? אֱלִימָא מִשּׁוּם דְּכִתִּיב "תִּקְרִיב" - עוֹלָה נְמִי הָא כְּתִיב "תִּקְרִיב"! 14
אֵלֹא עוֹלָה מֵאִי טַעֲמָא? דְּכִתִּיב "לְעֹלֹתֵיכֶם" - מִנְחָה נְמִי הָא כְּתִיב "לְמִנְחֹתֵיכֶם"! 15
- אֵלֹא מִשּׁוּם דְּכִתִּיב בַּה "נֶפֶשׁ". תֵּנִי נְמִי הֵכִי, רַבִּי אוֹמֵר: "אֲשֶׁר יִקְרִיב קָרְבָּנוֹ 16
לְכָל נִדְרֵיהֶם וְלְכָל נִדְבוֹתָם אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ לָהּ" - הַכֹּל בָּאִין בְּשׁוֹתְפוֹת, לֹא סִילָק 17
הַכְּתוּב אֵלֹא מִנְחָה, שְׁנֵאמַר "נֶפֶשׁ". אִמֹר רַבִּי יִצְחָק: מִפְּנֵי מַה נִּשְׁתַּנִּית מִנְחָה, 18
שְׁנֵאמַר בַּה "נֶפֶשׁ"? אִמֹר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: מִי דִרְבּוּ לְהִכִּיא מִנְחָה? עֵנִי, מַעֲלָה 19
אֵנִי עָלִיו כְּפִילוּ הַקְרִיב נִפְשׁוֹ לְפָנֵי. אִמֹר רַבִּי יִצְחָק: מַה נִּשְׁתַּנִּית מִנְחָה שְׁנֵאמַר 20
בַּה חֲמִשָּׁה מִינֵי מִיגוֹן חֲלָלוֹ? מִשָּׁל לְמִלָּךְ בִּשְׂרָר וְדָם שְׁעֻשָּׁה לֹא אוֹהֲבוֹ סְעוּדָה, 21
וְיֹדַע בּוֹ שְׁהוּא עֵנִי, אִמֹר לֹא: גְּשָׁה לִי מִן חֲמִשָּׁה מִינֵי מִיגוֹן, כִּדִּי שְׁאֵהֲנָה מִמֶּךָ. 22

הדרן עלך המנחות והנסכים

הֲרִי עָלִי עֲשָׂרוֹן" - יְבִיא אֶחָד. "עֲשָׂרוֹנוֹת" - יְבִיא שְׁנַיִם. "פִּרְשְׁתִּי, וְאֵינִי יוֹדַע מַה פִּרְשְׁתִּי" 24
- יְבִיא שְׁשִׁים עֲשָׂרוֹן. "הֲרִי עָלִי מִנְחָה" - יְבִיא אִיזוֹ שְׁרִיצָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: 25
יְבִיא מִנְחַת הַסּוּלָת, שְׁהִיא מִיּוֹחֲדָת שְׁבִמְנִחוֹת. "מִנְחָה" אוּ "מִין הַמִּנְחָה" - יְבִיא אֶחָת. 26
"מִנְחוֹת" אוּ "מִין מִנְחוֹת" - יְבִיא שְׁתֵּים. "פִּרְשְׁתִּי, וְאֵינִי יוֹדַע אִיזוֹ מִקֵּן פִּרְשְׁתִּי" - יְבִיא 27
חֲמִשָּׁתָן. "פִּרְשְׁתִּי מִנְחָה שֶׁל עֲשָׂרוֹנִים, וְאֵינִי יוֹדַע כַּמָּה פִּרְשְׁתִּי" - יְבִיא שְׁשִׁים עֲשָׂרוֹן. רַבִּי 28
אוֹמֵר: יְבִיא מִנְחוֹת שֶׁל עֲשָׂרוֹנוֹת מֵאָחָד וְעַד שְׁשִׁים. גִּבְרָא - פְּשִׁטָּא! - "עֲשָׂרוֹנוֹת" - 29
יְבִיא שְׁתֵּים, אֲעֲמִירְכָא לִיה. - הָא נְמִי פְּשִׁטָּא! - מַעֲוֹט עֲשָׂרוֹנוֹת שְׁתֵּים אֲעֲמִירְכָא לִיה. 30
"פִּרְשְׁתִּי וְאֵינִי יוֹדַע מַה פִּרְשְׁתִּי" - יְבִיא שְׁשִׁים עֲשָׂרוֹן. מֵאֵן טַעֲמָא? אִמֹר חֻזְקָה: דְּלֹא כְּרַבִּי, 31
דָּאִי רַבִּי, הָאמֵר: יְבִיא מִנְחוֹת שֶׁל עֲשָׂרוֹנוֹת מֵאָחָד וְעַד שְׁשִׁים. וְרַבִּי יוֹחֲנָן אִמֹר: אֲפִילוּ 32
תִּימָא רַבִּי, כְּאוֹמֵר "פִּרְשְׁתִּי עֲשָׂרוֹנוֹת אֲבָל לֹא קִבְעֵיתִים בְּכָלִי", דְּמִיִּיתִי שִׁיתִין עֲשָׂרוֹנוֹת 33
בְּשִׁיתִין מֵאֵנִי. "הֲרִי עָלִי מִנְחָה יְבִיא אִיזוֹ שְׁרִיצָה" [וכו']. תֵּנִי: הוֹאִיל וּפְתַח בּוֹ הַכְּתוּב 34
תַּחֲלָה. - אֵלֹא מַעֲתָה, הָאמֵר "הֲרִי עָלִי עוֹלָה" - יְבִיא בֶן בְּקָר, הוֹאִיל וּפְתַח בּוֹ הַכְּתוּב 35

תחלה

מִבְּעֵינִי לִי מֵאִי נִבְרָא לִשְׁנֵי פְּרִים אִיבִין וְעַד דְּפִסְלִי לָהּ - לִשְׁנֵים עֶשֶׂר לֻגִין - 1
לֹא קָרְבִּי, דְּהָא יֵשׁ קִבְעָה לְנִסְכִּים. וְלֹא אֲמַרִּין: לִיקְרִיבֵי שְׁמֹנֶה לֻגִין - לִשְׁנֵי אֱלִים, 2
וְשִׁלְשָׁה לֻגִין - לְכַבֵּשׁ אֶחָד. או דְּלִמָּא: לְמִנְחָה הֲרֵאִיָּה, לִשְׁנֵי אֱלִים וְכַבֵּשׁ, אִיבִין. 3
הֵבִי גִרְסִין: תְּרִי מִחַד מִינָא וְחַד מִחַד מִינָא אֲמַרִּין אוּ לֹא - כְּלוּמַר, מִי הוּא אוֹרְחָא 4
לֵאנִידוּבֵי אוּ לֹא? **משנה** מִתְּנֵדְבִין יֵין - 5
בְּלֹא שְׁמֹן וְסוּלָת, וּמִסְכֵּס לִשְׁתִּין בְּפִנֵּי עֲצֻמוֹ. 6
וְאֵין מִתְּנֵדְבִין שְׁמֹן בְּלֹא סוּלָת וְיֵין. מִתְּנֵדְבִין 7
שְׁמֹן - וְקוּמְצוֹ, וּמִקְסִיר הַקּוּמְצִי, וְשִׁירֵיו נִאֲבָלִין. 8
מַה מְצִינוּ בּוֹ? - דְּאִמְרוּן לַעֲלִי: "אוֹרַח" - מִלְמַד 9
שֶׁמֶתְנֵדְבִין נִסְכִּין. וְרַבִּי עֲקִיבָא מוֹקִי לֵה בֵּין, 10
(כְּדוּחִין) כְּדִקְתָּנִי מִתְּנֵדְבִין יֵין וְלֹא שְׁמֹן. אִף 11
שְׁמֹן שְׁהוּא בָּא חֻזְכָּה - בְּמִנְחַת נִסְכִּים, בֹּא 12
נִדְבָה בְּפִנֵּי עֲצֻמוֹ. עִם חֻזְכָּתוֹ כְּפִנֵּי עֲצֻמוֹ - 13
אִף עַל פִּי שְׁהוּא בָּא חֻזְכָּה עִם הַמִּנְחָה - אֵינוֹ 14
מְעוּרֵב בְּמִנְחָה. תֵּאמַר בְּשִׁמְן בּוֹ, וְכִיּוֹן דְּלֹא 15
אֲשַׁכּוּן לִיה דְּלִיתִי בְּכָלִי בְּפִנֵּי עֲצֻמוֹ, הִשְׁתָּא 16
נְמִי לֹא לִיתִי. אֲפִילוּ פִּרְיָהּ - אֲפִילוּ גִחַל אֶחָד 17
מִתְּנֵדְבִין. גִּבְרָא מְדַבֵּרִי שְׁנֵיהֶם נִלְמוּד מִתְּנֵדְבִין 18
אֲדָם נִסְכִּים - סוּלָת שְׁמֹן וְיֵין בְּלֹא קָרִב, 19
בְּכָל יוֹם. דְּעַד כֵּאֵן לֹא פְּלִיגִי אֲלֵא בְּפִנֵּי עֲצֻמוֹ, 20
אֲבָל בְּמְעוּרֵב עִם הַמִּנְחָה - לֹא פְּלִיגִי. חֲמִשָּׁה 21
מִנְחוֹת - סוּלָת, וּמִחֲבַת, וּמִרְחֻשָׁת, וְחֻלּוֹת, 22
וְרִיקְקִין. אֲבָל רְבוּכָה לֹא חֲשִׁיב, דִּאֲנֵה בָּאָה 23
נִדְבָה אֲלֵא בְּתוֹדָה עִם חֻזְכָּת, וְלֹא מִנְחָה הִיא. 24
קָא מְשַׁמַּע לִי - הָא דְּהֵנִי חֲשִׁיב וְתוֹ לֹא - הֵיכָא 25
דְּאִמֵּר "מִנְחָה" סִתְּמִי יְבִיא אֶחָת מִחֲמַשׁ הִלָּל. 26
אֲבָל הֵיכָא דְּפִרִּישׁ - לְנִסְכִּים פִּרִּישׁ. מֵאִי טַעֲמָא 27
- אֵין שְׁנַיִם מִתְּנֵדְבִין עֲשָׂרוֹן תִּקְרִיב - לִשְׁוֹן 28
יְחִיד. עוֹלוֹתֵיכֶם - לִשְׁוֹן רִבִּים. עֵנִי - דְּרִבּוּ 29
לְהִכִּיא מִנְחָה, שְׂאֵין לִי בְּחֻמַּת. חֲשִׁיב מִנִּי 30
מִיגוֹן - סוּלָת, מִחֲבַת, וּמִרְחֻשָׁת, וְחֻלּוֹת, וְרִיקְקִין 31
דְּמִנְחַת מֵאֵפָה. כֹּל מִיִּדִּי דֹאִיתִי בִּיה שְׁמֹן - קִרִּי 32
"טיגון". שְׁהֵאֲנָה טַמֵּךְ - כְּלוּמַר, שְׁתִּקְוֵל לְפָנֵי 33
בְּהֵן. 34

הדרן עלך המנחות והנסכים

משנה הרי עלי עשרון, פירשתי - כמה 35
עשרונים באים, ואני יודע מה פירשתי יביא 36
ששים עשרונים - דאי בציר מהכי גדר - לא 37
איכפת ליה, דמתני ואמר: כמה שנדרתי - יהיו 38
לנדר, והשאר - יהא נדבה. ובטפי ליכא 39
לספוקי, דאין מנחה יחידית יתירה על ששים 40
עשרונים. הרי עלי מנחה - סתם. יביא איזו 41
שירצה - מחמשת מנחות. מיוחדות - מפרש 42
בגמרא. מין המנחה - כלומר, "הרי עלי מנחה", 43
או שאמר "הרי עלי מין המנחה" - יביא אחת. 44
מנחות - "עלי" או שאמר "מין מנחות עלי" - 45
יביא שתי מנחות ממין אחד. פירשתי - אחת 46
מן המנחות שכתובים בפרשה ואני יודע אי זה 47
מקח פירשתי בו. פירשתי מנחה - בכלל אחד 48
של עשרונים. ואני יודע כמה - עשרונים 49
קבעתי בה. יביא ששים עשרון - דבטפי מהכי 50
ליכא לספוקי, ואי בציר גדר - לא איכפת לך, דמתני ואמר: כמה שפירשתי - יהא לנדרה. רבי אוסר - כיון דאמר "מנחה" - משמע חזא, אלמא בכלל אחד 51
קבעה. ואם יביא ששים בכלל אחד - שמו בציר מהכי גדר, והיא מנחה יתירה. ואית ליה לרבי קביעותא דנמא - מילתא. הלכך יביא ששים מנחות מאחד ועד ששים: חזא של 52
עשרון, וחזא של ששים, וחזא של שלש, וחזא של ארבע, וכן עד ששים - דודאי חזא מיניהו גדר, ואיך - נדבה. גמרא אבל לא קבעתים בכלל אחד - הלכך, יביא ששים 53
עשרונות בששים כלים, כל אחד ואחד בפני עצמו. חזא דקאמר "יביא מנחות של עשרונות מאחד ועד ששים" - היינו היכא דקבעה בכלל אחד - דלא מצי לאיתויי בכלל אחד, 54
לא בציר מהכי ולא טפי מהכי. הלכך יביא מנחות של עשרונים מאחד ועד ששים, דודאי חזא מיניהו גדר. תנא - מה טעם יביא מנחת סלת? לפי שפתח בה הכתוב תחלה. 55
מן 56

מנחה בשותפות משום דְּתָבִיב בָּהּ (ויקרא ב א) וְנִפְשׁ כִּי תִקְרִיב קָרְבָן
מִנְחָה; ונפש לשון יחיד הוא.
תָּנִינָא נְמִי חֲכִי, רַבִּי אֱמִיר נִאֲמַר בַּפְּסוּק (ויקרא כב יח) 'אֲשֶׁר יִקְרִיב
קָרְבָנוּ לְכָל נִדְרֵיהֶם וְלִכְל נִדְבוֹתָם אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ לָהּ', ולמדנו מכאן
שְׁהַכֵּל - כל קרבנות נדבה בְּאֵין בְּשׁוֹתָפוֹת, לֹא סִילַק תְּקִיב - ולא
הוציא הכתוב מכלל זה, אֲלָא מִנְחָה שאינה באה בשותפות מפני
שְׁנִיאָמַר בָּהּ 'נִפְשׁ'.
הגמרא מביאה דרשות אמוראים במעלת המקריב מנחה.
אֲמַר רַבִּי יִצְחָק מִפְּנֵי מָה נִשְׁתַּנֵּית מִנְחָה מִשְׁאֵר קִרְבָּנוֹת נִדְבָה,
שְׁנִיאָמַר בָּהּ 'נִפְשׁ', אֲמַר חֲקִדָּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִי דִרְבּוּ לְהִבְיָא מִנְחָה, עֲנִי
שאיין לו בהמות ומביא מנחה מהחטים, ולפי שעניי הוא וטרח
להביאה, מַעְלָה אֲנִי עָלָיו בְּאִילוֹ הַקְּרִיב נִפְשׁוֹ לִפְנֵי. אֲמַר רַבִּי יִצְחָק
מִה נִשְׁתַּנֵּית מִנְחָה שְׁנִיאָמַר בָּהּ חֲמִשָּׁה מִינֵי טִיגוֹן חֲלָלוּ - שנאמרו בה
חמשה מינים שבכולם יש שמן, מִשָּׁל לְמַלְךְ בִּשְׁרָ וְדָם שְׁעִשָּׂה לוֹ
אוֹחֶבָה סְעוּדָה וְיִדְעָ עֲנִי - והמלך יודע שאוהבו עני, אֲמַר
לוֹ עֲשֵׂה לִי מִן חֲמִשָּׁה מִינֵי טִיגוֹן לִסְעוּדָתִי, בְּדִי שְׁאִתְּנָה מִמֶּנּוּ - שעל
ידיהם תהיה ראוי להתקבל לפני, כך גם קרבן מנחה שהעני מביאו
חביב הוא לפני המקום ונתן בו אופנים שונים להבאתו.

הדרן עלך המנחות והנסכים

פרק שלשה עשר - הרי עלי עשרון

משנה
המשנה מבארת דיני הנודר להביא מנחה סתם בלא לפרט מנין
העשרונים או סוג המנחה, או ששכח מה פירט: אמר הרי עלי
עשרון סולת למנחה, יָבִיא עֶשְׂרוֹן אֶחָד. ואם אמר הרי עלי
עשרונות, יָבִיא שְׁנַיִם, שכיון שנדר בלשון רבים מיעוטו שנים. ואם
אמר, בשעה שנדרתי פִּירְשָׁתִּי מנין העשרונים, וְאִינִי יוֹדֵעַ - [וזכר]
מִה - [כמה] פִּירְשָׁתִּי, יָבִיא מִסְפַּק שְׁשִׁים עֶשְׂרוֹן שהוא השיעור
הגדול של מנחה אחת, ויתנה שאם נדר פחות מזה, היתר יהיה
לנדרה.
הנודר שאמר הרי עלי מִנְחָה סתם, יָבִיא אִיזוֹ שִׁירְצָה מחמשת
המנחות הכתובות בפרשת מנחת נדבה, רַבִּי יְהוֹנָתָן אֱמִיר יָבִיא
דווקא מִנְחַת הַסּוּלֶת, שְׁהִיא הַמְּיוֹחֶדֶת שֶׁבְּמִנְחוֹת, הגמרא להלן (קה).
תפרש כוונתו.
הנודר שאמר הרי עלי מִנְחָה, או הרי עלי מִן הַמִּנְחָה, יָבִיא מנחה
אֶחָת מחמשת המנחות. ואם אמר הרי עלי מִנְחוֹת, או הרי עלי מִין
מִנְחוֹת, יָבִיא שְׁתֵּים - יביא שתי מנחות ממין אחד מחמשת
המנחות. ואם אמר פִּירְשָׁתִּי בשעת נדרי את מין המנחה, וְאִינִי יוֹדֵעַ
- [וזכר] אִיזָה מִן מִנְחָה פִּירְשָׁתִּי, יָבִיא חֲמִשָּׁתָן - [חמשת מיני
המנחות], ויתנה שאם זאת נדרתי תהיה לנדר, ואם לאו תהיה
נדבה.
הנודר שאמר פִּירְשָׁתִּי בשעת נדרי, שאביא מִנְחָה שֶׁל עֶשְׂרוֹנִים
בכלי אחד, וְאִינִי יוֹדֵעַ - [וזכר] בְּמָה עֶשְׂרוֹנִים פִּירְשָׁתִּי, יָבִיא שְׁשִׁים
עֶשְׂרוֹן, שזה הוא השיעור הגדול של מנחה הבאה בכלי אחד,
ומתנה שאם נדר פחות מששים עשרון השאר יהא לנדבה. רַבִּי
אֱמִיר אינו יוצא ידי חובתו במנחה אחת של ששים עשרון, שהרי
נדר להביא מנין עשרונים מסויים בכלי, וקביעות זו מילתא היא,
על כן יָבִיא ששים מִנְחוֹת שֶׁל עֶשְׂרוֹנוֹת, מִעֶשְׂרוֹן אֶחָד וְעַד שְׁשִׁים
עֶשְׂרוֹן, כלומר, מנחה אחת של עשרון אחד, ועוד מנחה של שני
עשרונים, וכן הלאה עד ששים עשרון.

מִיִּבְעִינָא לִי מָא - מסופק אני מה הדין, וְנָבִיא לְשָׁנִי פִּרִים קָא מְבִינִין
- האם כוונת האדם להתנדב שנים עשר לוג כשיעור נסכי שני
פִּרִים, וְעַד דְּמַלְלִי לָהּ לֹא קָרְבִי - ועד שישלים שיעור זה, אין
הנסכים קרבים. או דְּלָמָא לְשָׁנִי אֵילִים וְכַבֵּשׂ אֶחָד קִמְכוּוֹיִן - או
שמה כוונתו להתנדב נסכים כשיעור נסכי שני אילים וכבש, שהם
אחד עשר לוגים, ואינו צריך להשלים. והספק, תְּרִי מִיָּחַד מִיָּנָא וְחַד
מִיָּחַד מִיָּנָא אֶמְרִינָן, או לא - האם אמורים שהדרך להתנדב יין
כשיעור הראוי לשני נסכים ממין אחד ועוד אחד ממין אחר,
וכוונתו להתנדב שני מנחות נסכים של איל ועוד אחת של כבש.
או שמה אין הדרך להתנדב אלא נסכים ממין אחד וכוונתו לנסכי
שני פִּרִים. שואלת הגמרא: מָא - היאך נפשט ספק זה. משיבה
הגמרא: תִּיקוּ.

משנה

המשנה מבארת כיצד מתנדבים יין ושמן: מִתְּנַדְבִין יִין בִּפְנֵי עֲצָמוּ
בלא סלת ושמן, ומנסכו לשיתין, וְאִין מִתְּנַדְבִין שֶׁמֶן בִּפְנֵי עֲצָמוּ,
דְּבִרִי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי טַרְפוֹן אֱמִיר מִתְּנַדְבִין שֶׁמֶן, וקומצו, ומקטיר
את הקומץ, ושייריו נאכלים. אֲמַר רַבִּי טַרְפוֹן מִה מְצִינוּ בֵּינָן שְׁהוּא
בָּא חוּבָה עִם הַקָּרֶבֶן וְכָא נִדְבָה בִּפְנֵי עֲצָמוּ, אִף שֶׁמֶן שְׁהוּא בָּא חוּבָה
בַּמִּנְחָת נִסְכִּים שִׁמְבִיא עִם הַקָּרֶבֶן, בָּא נִדְבָה בִּפְנֵי עֲצָמוּ. אֲמַר לוֹ
רַבִּי עֲקִיבָא, לֹא - אין ללמוד שמן מִיין, אִם אֶמְרֵת בֵּינָן, שֶׁמֶן קָרֵב
עִם חוּבָתוֹ בִּפְנֵי עֲצָמוּ - מפני שאף כשמביאו עם קרבן, מנסכו
לספלים בִּפְנֵי עֲצָמוּ, תֵּאֵמַר בְּשֶׁמֶן שְׁאִינוּ קָרֵב עִם חוּבָתוֹ בִּפְנֵי עֲצָמוּ,
אלא בולל את סולת המנחה בשמן.
המשנה מבארת דיני הבאת קרבנות בשותפות: אִין שְׁנַיִם מִתְּנַדְבִין
עֶשְׂרוֹן אֶחָד למנחה בשותפות, אֲבָל מִתְּנַדְבִין עוֹלָה וְשִׁלְמִים
בשותפות, וכן מתנדבים בשותפות עולת העוף, וְאִפִּילוּ פִּירְדָּה אֶחָת
- גזול אחד.

גמרא

אֲמַר רַבָּא מְדַבֵּר שְׁנֵיהֶם - [רבי עקיבא ורבי טרפון] גְּלָמוּד, מִתְּנַדֵּב
אִרְם מִנְחָת נִסְכִּים של סלת שמן ויין יחד, בְּכָל יוֹם. שואלת הגמרא:
פִּשְׁיָמָא - הלא פשוט דין זה. משיבה הגמרא: מָהוּ דְּתִיקָא - [שמה
תאמר] מִנְחָת נִדְבָה גְּלִי בָּהּ רַחֲמָנָא הֵי חֲמִשָּׁה מִנְחוֹת אִין מִפִּי לֹא
- במנחת נדבה גילתה התורה שחמשת המנחות שהזכירו
בפסוקים, הם הראויות להקריבה, אבל מנחת נסכים בִּפְנֵי עֲצָמָה
אינה באה בנדבה, קָא מְשַׁמַּע לָן שאין הדבר כן, אלא הֵי מִלִּי
בְּתִיקָא - דברים אלו שמביא רק אחד מחמשת המנחות, נאמרו
במתנדב מנחה סתם, אֲבָל הִיא דְּפִרְשִׁי פִּירִישׁ - אבל במקום
שפירש שמתנדב מנחת נסכים, יַעֲשֵׂה כִּפִּי שפירש ויביאה בִּפְנֵי
עֲצָמָה.
שנינו במשנה שאִין שְׁנַיִם מִתְּנַדְבִין עֶשְׂרוֹן בשותפות.
שואלת הגמרא: מָא מְעַמָּא שאין שנים מתנדבים עשרון אחד,
אֵילִיָּמָא - אם נאמר שהטעם משום דְּתָבִיב בַּפְּסוּק (ויקרא ב א) וְנִפְשׁ
כִּי תִקְרִיב קָרְבָן מִנְחָה, ומפני שנכתב בלשון יחיד אין שנים
מתנדבים עשרון אחד, אם כן עוֹלָה נְמִי הָא פְּתִיב - גם בעולה הרי
כתוב לשון יחיד, שנאמר בפרשת עולה (שם א) 'יִקְרִיב אֹתוֹ', ואף
על פי כן שנינו שמתנדבים עולה בשותפות. מיישבת הגמרא: אֲלָא
עוֹלָה מָא מְעַמָּא שנים מתנדבין אותה, דְּתָבִיב (במדבר כט לט)
לְעֹלֹתֶיכֶם. בלשון רבים, ששנים מתנדבים אותה. שואלת הגמרא:
מִנְחָה נְמִי הָא פְּתִיב (שם) וְלִמְנַחוֹתֶיכֶם בלשון רבים, ונלמד ששנים
יביאה בשותפות. מיישבת הגמרא: אֲלָא הטעם שאין מביאים

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן
אדמו"ר הזקן – בעל התניא והשו"ע

~ שולחן ערוך עם הערות וצינונים – הלכות שבת ~

ה נשמתו לו רצועות מנגל וסנדל⁶⁰ – מתר להחזירין למקומן, ובלבד שלא יעשה קשר בראש הרצועה פרי שלא תשמת מן הנקב, מפני שהוא קשר של קימא.
במה דברים אמורים? במקומות שאין רגילין שם לקשור קשר זה, אבל במקומות שרגילין לקשרו – אסור אפילו להחזיר, גזרה שמה יקשור⁶¹.

ביאורי הלכה

מזן שמה יקשור – בנעליים שלנו לא שייך "שמה יקשור" כי לא רגילים לעשות קשר בקצה השרוך שלא יישמט⁶², אך יש שכתבו לחוש בניפוח בלון אם דרכו לסגרו תמיד על ידי קשירה ולא באמצעות גומייה או דבר אחר⁶⁴, וכן יש שאסרו לחרוז פנינים וכדו' על חוט כדי לעשות מהן מחרוזות, אלא אם כן זו מחרוזות של פניני ילדים, שאינה עומדת להתקיים⁶⁵, וצ"ע⁶⁶.

מזן וסנדל – הסנדל שבימיהם היה עשוי מסוליה שעליה מונחת הרגל, ומעל כף הרגל הייתה עוברת רצועת עור המחוברת משני קצוותיה אל הסוליה, וכך כף הרגל הייתה נצמדת אל הסנדל⁶⁰. כדי לחבר את שני ראשי רצועת העור אל הסוליה היו מעבירים אותם בשני נקבים שהיו בשני צידי הסוליה, ולאחר מכן עושים קשר⁶¹ שמונע מהרצועה מלהשמט מהנקב⁶².

צינונים והוספות

תפול מידו ותתפרק ויבוא להחזיר הפרקים. ע"כ. (וראה לעיל על ס' שח ספ"ג). אמנם, הכדור בו עוסק קצות השלחן לא מצוי כיום, אך ניפוח בלון דומה לו מאוד, ויתירה מכך, בקצוה"ש אסר אפילו את המשחק בכדור מחשש שיצא האויר, וינפח ויקשור, ולכאורה, כל שכן שהיה אסור את עצם הניפוח. ואכן בשש"כ פט"ז ס"ז, שו"ת מנחת יצחק ח"ו ס' ל ד"ה ועוד, אסרו ניפוח בלונים אלו שדרך לקושרם, אך לא אסרו המשחק בהם כשהם מנופחים. אך ראה להלן הערה סו. ולהלן הערות פא-פב לעניין תיקון כלי בניפוח הבלון.

(65) שש"כ פט"ז סכ"ב.

(66) צ"ע מדוע בלולב (ס' תרנא ס"ו) לא חששו שלא לאגוד ביו"ט כלל לאדם שדרכו בחול לעשות קשר לאחר האיגוד, וגם צ"ע דאם חוששים בכדור ומחרוזות כנ"ל, יש לאסור להשליך אשפה לשקית אשפה אם דרכו בחול לקושרה באופן האסור (ועד"ז אם דרכו בחול להוציא את האשפה לרשות הרבים כשנתמלאה), והנה מצד הכלל ש"אין מדמים גזירה לגזירה", אין לאסור אלא מה שאסרו חכמים והיינו החזרת רצועת הסנדל, ואם באת לחלק, יש לחלק בין החזרת הרצועה שעוסק בתיקון הנעל ותיקון זה יהיה חלקי עד לעשיית הקשר (כפי דרך עשיית המנעלים באותו מקום), לבין מילוי שקית אשפה שקשירתה אינה גמר הכרחי של השימוש בה, ואם כנים הדברים, אין לאסור ניפוח בלון אם דעתו לקושרו בגומי וכדו' (אף אם בחול

(60) ראה ס' שח סמ"ג, ולעיל הערה כו.
(61) להלן משמע שבכמה מקומות היה זה על ידי קשר, ובמקומות אחרים על ידי תפירה, דבק או חיבור אחר.
(62) ראה ס' מייטל (קקשור, ס' י אות טו) שהוכיח מעניין זה דיסוד מלאכת קושר הוא עצם הענין דמעשה קשר ולא מה שמחבר ע"ז ב' דברים נפרדים, ע"כ. אך ראה לעיל הערה נב בסופה, שלכאורה גם קשר זה נחשב כחיבור ב' דברים, ולכך מדגיש לעיל סעיף ג' קשר שבראש החבל שכל עניינו למנוע הפרדת החבל מחיבורו, והוא סוג חיבור נפוץ ביותר, ואילו עצם הקשר היה אסור היה לאסור גם קשר שבאמצע החבל.
(63) שלחן שלמה ס"ק ח.

(64) בקצות השלחן ס' קי (בדה"ש ס"ק טז) כתב על מין כדור שקורין אותו כדור רגל ששחקין ע"י בעיטה ברגלים, הכדור עשוי מכיס של שעם שקורין גומי, נתון בתוך כיס של עור, את הגומי ממלאין רוח ע"י כלי מיוחד שקורין פאמפא, וקושרין את פיו שלא יצא הרוח. ואת הכיס של עור קושרין ברצועות שתלויין בו. ופעמים רבות יוצא הרוח ממנו ע"י רבוי השחוק והגלגולים ואז פותחין את קשריו וממלאין אותו ברוח, וחוזרין וקושרין אותו, יש לומר דאסור בטלטול לד"ה משום גזירה שמא יכלה הרוח, וימלאו אותו ברוח כנ"ל ועבדי תרי איסורי, חדא שהרי מתקן כלי בשבת, ועוד, משום הקשרים שהם קשרים של קיימא ויש בזה חיוב חטאת, ודמי למנורה של פרקים שאסורה בטלטול שמה

ואפילו במקומות שאין רגילין – לא התירו אלא להחזיר, אבל במנעל חדש מח אסור לתן הרצועה בשבת, מפני שהוא מתקן כלי מטרי.

ביאורי הלכה

מח] במנעל חדש – במנעל חדש אסור ליתן רצועה בין חדשה בין ישנה, אבל במנעל ישן מותר ליתן רצועה אפילו היא חדשה⁶⁷, ובפרט אם ידוע שנתנית הרצועה גרידא לא תחזיק זמן רב ותשמש שוב, או בנעל הראויה קצת לשימוש גם ללא נתינת הרצועה⁶⁸.
מט] מתקן כלי – השחלת שרוכים בנעליים של ימינו, במקום שלא מצוי כלל לקנות נעליים חדשות ללא

ציונים והוספות
התקן שיהא מותר לחזור ולתקנו. ובמוכין התירו להחזיר אלה שנפלו. וע"כ דאין זה תקן מנא גמור בזה שמצרף המוכין עם הכסת, ע"כ לא אסרו אלא פעם ראשון... וכן יש להתיר להכניס רצועה חדשה במנעל ישן כשצריך לכך, וכן לדידן שמכניסים משיחה מיוחדת למנעלים מותר במנעל ישן.
(68) ראה קצוה"ש דלעיל הערה סז, וצ"ע שכשם שדייק 'מנעל חדש' ולא ישן, ניתן לדייק 'להחזיר' ולא נתינה לראשונה, וגם מה שהוכיח מסי' שח שלא חששו לתיקון הנעל בכריכת חוט או משיחה צע"ג, באיזה עניין אפשר לדמות בין סי' שח שעוסק בנתינת חוט או משיחה שלעולם לא נחשבים כתיקון הנעל, ולא נותנם בנקבי הרצועות אלא כורך סביב, לבין רצועה שנשמטה ונשארה שלימה ורוצה להחזירה כדרך תיקון. אכן מ"ש שהחזרת המוכין לכר אינה תיקון כלי ממש, ולכך לא אסרו אלא בפעם הראשונה, הוא מוכח גם בזה שהתירו להחזיר הרצועות למנעל ישן כשאין בזה טורח. ועכ"פ גם לא"ר שהחמיר ברצועה חדשה בנעל ישנה לכאורה יודה להקל אם ידוע שהרצועה תישמש מידי פעם גם בעתיד כגון שהנקבים התרחבו ולא מחזיקים היטב (שאו שהנעל זקוקה בה לתיקון מקצועי (שלא חוששים שיעשהו בשבת) בדוגמת תפירה), וכן בנעל הראויה לשימוש (אפילו בדוחק קצת) גם ללא השחלת הרצועה אפשר להקל ברצועה חדשה במנעל ישן.
(69) בקצוה"ש סי' קמו (בדה"ש ס"ק ג) הביא פתרון לנעל שלא השחילו בה השרוכים מבעוד יום ורוצה להשחילם כעת: ודע דתיקון מנא במנעלים לא הוי אלא כשמבטל הרצועה שם לתדיר, ואם אינו מבטלו לא הוי תיקון מנא, דמה"ט מותר להכניס אבנט למכנסים חדשים דאינו מבטלו שם, ע"כ נראה דמותר להכניס חוט לבן או צהוב או ירוק במנעלים שחורים חדשים, דודאי אינו מבטל אותו דגנאי הוא חוט כזה למנעל שחור ואין הדרך ללכת כן ועתיד להוציא מהמנעל.

(70) ראה גדר מכה בפטיש לעיל סי' שה סעיפים ה"ו; ולהעיר, שהאיסור אינו מצד הכשרת הנעליים לשימוש (שאין בכך תיקון ממש כדלעיל הערה סז) אלא מצד גמר מלאכת האומן, ולכך אין להקל להשחיל השרוכים בנעליים חדשות גם אם ראויות לשימוש ללא השרוכים (וראה עוד להלן הערה עה).
(71) דין השחלת שרוכים חדשים בנעליים שכבר הושחלו

רגיל לקשרו) כי הבלון יהיה כתיקנו ללא חיסרון (ועד"ז הלולב יהיה אגוד גם אם לא עשה כדרכו, משא"כ רצועת הנעל אינה מתוקנת כהלכתה ללא הקשירה), ולעניין חריזת מחרוזות, ייתכן שיש לאסור אם עושה זאת בדרך תיקון המחרוזות, ובדעתו להשחיל החרוזים בשבת ולגמור התיקון בקשירה לאחר השבת (שאו השחלת החרוזים היא ממש כהשחלת הרצועה בנקבים). ולגוף דברי קצוה"ש דלעיל הערה סה בעניין המשחק בכדור שדרכו לאבד אוויר במהלך המשחק, והדרך היחידה לתקנו היא בקשירתו (ומכך למד השש"כ לאסור ניפוח בלונים בימינו), לא לחינם דימה זאת בקצוה"ש דווקא לאיסור טלטול מנורה של פרקים מחשש שתפול ותתפרק ויתקן (סי' רעט ס"ח) ולא לנידוד, כי אכן הכדור דרכו לאבד אוויר והדרך היחידה לתקנו הייתה בקשירתו, משא"כ בלון שבזמנו כשבדעתו לנפחו ולא לקשרו כלל.

(67) קצוה"ש סי' קמו (בדה"ש ס"ק ג): והנה לפי פשטות לשון אדמו"ר האיסור תלוי במנעל, שאם הוא מנעל חדש אסור ליתן בו רצועה, אבל במנעל ישן מותר לתת רצועה אפילו היא רצועה חדשה, והי"ג ככלל מחזיר ולא נותן כיון שכבר היתה רצועה במנעל, אבל האלי' רבא ס"ק ז הביא מש"כ המג"א... וכ' עוד ומשמע לי שם דהוא הדין במנעל ישן כשמכניס משיחה חדשה שלא היה כבר שם, והעתיק דבריו במשנ"ב, ולדידי צ"ע ממש"כ המג"א דאסור ליתן רצועה במנעל חדש וכ"כ אדמו"ר... ונראה ראי' לזה משו"ע (סי' ש"ח סט"ו) דסנדל שנפסקה רצועה החיצונה אם הוא בכרמלית מותר לכרוך עליו גמי לח שהוא מאכל בהמה לתקנו של יפול מרגלו, וכ' המג"א (ס"ק כט) ונ"ל דבחוט או במשיחה אסור דלמא מבטיל עליה והוי קשר של קיימא, וכ"כ אדמו"ר שם (סמ"ד). ולא אסר המג"א חוט או משיחה דלמא מבטיל אותו והוי גם מתקן מנא, דהא החוט לא ה' בסנדל מקודם, ולא דמי לגמי לח שהוא אוכל בהמה ואין באוכלי בהמה משום תיקון מנא, מוכח מזה דבמנעל ישן אע"פ שהרצועה חדשה לא הוי מתקן מנא... ולענין דינא, כיון דלהרמב"ם אין האיסור בנותן מוכין בכר משום תיקון מנא רק שמה יתפור, ובמנעלים שלנו דאין בהם חשש שמא יקשור ממילא שרי להכניס הרצועה אפילו במנעל חדש, וגם לרש"י דאיסור מוכין בכר הוא משום תיקון מנא עכ"פ משמע דלא דמי למתקן מנא בעלמא, דהא לא מצינו בשום מקום אחר שאם היה מתוקן כבר פעם אחת ונתקלקל

וְאִפְלוּ לְחַזְרוֹר לֹא הִתִּירוּ אֶלָּא בְּשֶׁהִנָּקב הוּא רַחֵב וְיֻכּוֹל לְחַזְרוֹר בְּלִי טָרַח, אֲבָל אִם הִנָּקב הוּא צָר שְׁצָרִיד טָרַח לְהִנָּקב הָרְצוּעָה בְּתוֹכוֹ – אֵין זֶה בְּמַחְזוֹר, אֶלָּא בְּנוֹתָן בְּתַחֲלָה, וְאִסּוּר [נא] מְשׁוּם תִּקּוֹן כְּלִי. וְכֵן הָדִין בְּרִצּוּעוֹת שֶׁל מְכַנְסִים [ב].

ביאורי הלכה

נא [בנותן בתחלה ואסור – אם נשמטה מקצת הרצועה בלבד – מותר להחזירה כולה גם כשיש בזה טורח⁷⁶. **נב**] של מכנסיים – מכנסיים (בגד תחתון) שאי אפשר ללבשם ללא רצועה המושחלת בתוכם ומהדקת אותם אל הגוף שלא יפלו, ומשאירים הרצועות תמיד, אבל החגורה שמכניסים היום בלולאות של מכנסיים של ימינו בזמן שלובשים אותן ומוציאין את החגורה בזמן שפושטין – מותר⁷⁷. וכן מותר לחבר שלייקעס (כתפות)

למסירה לקונה, מותר לאומן או לקונה להוסיף עליו בשבת דברים שונים⁷², גם אם מוסיף זאת בפעם הראשונה. ובזה נכלל התאמת כובע, חליפה או נעליים למידת הלוּבש על-ידי הוספת כרית, ספוג⁷³ או מדרסים וכדו', וכן התאמת הבגד לצרכי הלוּבש כמו הוספת ביטנת חורף וכדומה⁷⁴, ואם הבגד ראוי לשימוש גם ללא הוספה זו מותר להוסיפה אפילו משאירה לזמן ממושך⁷⁵.

ציונים והוספות

המנעל לעולם לא שייך לחייב על עשיית כלי מתחלתו, והאיסור במקום שיש טורח הוא מצד שנראה כמתקן כלי (ואין לדמות "טורח" דין ל"גבורה ואומנות" הנחשבים כעשיית כלי חדש ממש). ונפק"מ לכאורה בנשמטה מקצת הרצועה (באופן שהנעל אינה ראויה לשימוש) שלא נראה כנותן בתחלה, שלסברא הראשונה חייב על תיקון כלי, ולסברא השניה אינו נראה כמתקן כלי. ומהלשון "כנותן בתחלה" ניתן לדייק כסברא השניה (שאינן כאן חיוב נוסף אלא אותו החיוב שבמנעל חדש, שהוא גמר מלאכת האומן, ולא עצם עשיית הכלי), ואם כנים הדברים, נמצא שבהחזרת רצועה ישנה גם במקום טורח אינו חייב מן התורה, ו"כנותן" בתחלה מתפרש שנראה כנותן אבל אינו נותן ממש. ואם יש סברא לומר שגם במנעל חדש איסורו מדרבנן בלבד ראה להלן על ס' שמ ס"ד. וראה שו"ת בצל החכמה חלק ד סימן צב.

77 קצוה"ש ס' קמו בדה"ש ס"ק ד: והיינו במכנסים שאין להם כפתורים אלא שמכניסין חוט בשפת המכנסים העליונה וקושרין על הגוף, ובלי החוט אי אפשר ללבשם כלל והוי תיקון מנא, דהחוט הזה הוא תדיר בתוך המכנסים ובטל שם, אבל מה שנהגו היום במכנסים עליונים שמכניסין רצועה בלולאות בזמן שלובשים אותן ומוציאין את הרצועה בזמן שפושטין מותר להכניסה אפי' במכנסים חדשים. ע"כ. להעיר, שמהא שבקצוה"ש חייב רק כשאי אפשר ללבשם כלל ללא החוט, משמע שביאר "מתקן כלי" שבנידו"ד היינו תיקון הבגד ממש, ולא מצד שהוא השלמת מלאכת האומן, ואכן נשאר בתמיהה מדוע התירו החזרת הרצועה למכנסיים ישנות (כדלעיל הערה סז), ותרץ שזה לא תיקון כלי ממש (ולכך חילקו בין נתינה בתחלה להחזרה), ונמצא שסוכ"ס גם לדעתו האיסור קשור עם בגד חדש וגמר מלאכת האומן ע"ד המבואר לעיל הערה ע, ואם כן, מדוע לא אסרו בבגד שראוי ללבישה על ידי הדחק למרות שאינו תיקון כלי ממש אבל מכל מקום יש בו השלמת מלאכת האומן (וראה לעיל הערה עו אם במקרה שהשחלת או החזרת הרצועה כרוכה בטורח, האם זה נותן לזה גדר של תיקון ועשיית כלי).

בהם שרוכים בעבר, כדין מנעל שבימיהם שנידון לעיל (הערות סז-סח).

72 כל שהאומן לא מקפיד תמיד להוסיף, ומצידי הבגד ראוי למסירה (בניגוד לשרוכים דלעיל), אף שלפעמים עושה זאת לבקשת הקונה או מסיבה אחרת.

73 ספוג המיוחד לזה, או דבר אחר שיש לו כבר תורת כלי, ראה לעיל על ס' שיג הערה קכ, ובקצוה"ש ס' קמו דלעיל לעניין המוכין שבכר.

74 אף כשישנו חיבור של כפתורים, סקוטש, רוכסן וכל חיבור אחר המותר בשבת.

75 כל עוד הבגד ראוי ללבישה בדוחק עכ"פ גם ללא הוספה זו, ביטולה לבגד לא נותן לו שם כלי, ואם הבגד אינו ראוי ללבישה כלל ללא ההוספה, אין להוסיף אלא דברים העשויים לפרקם לפעמים בדרך שימוש, ושאינן צריך לגבורה ואומנות בהוספתם (ע"ד כלי של פרקים דלעיל ס' שיג, שמותר להרכיבו בשבת אפילו בפעם הראשונה אם אין צריך לזה גבורה ואומנות), אבל אם צריך לגבורה ואומנות כדי להכשירו לשימוש, או אפילו אין צריך לגבורה ואומנות אבל זו הוספה שדרך להשאירה ולבטלה לבגד (שנעשית חלק בלתי נפרד מגוף הבגד, ולא תוספת שדרך אנשים לפעמים להסירה) – הרי זה מתקן כלי. וראה להלן הערה פב לעניין ניפוח בלון, ולעיל על ס' שב הערה קיז שביצירת כלי מקיפולי קרטון בדרך אומנות יש לחוש למתקן כלי. ובס' שיג נתבאר דין הרכבת כלים שונים בהרחבה.

76 הנותן רצועות בתחלה מתחייב על גמר מלאכת האומן ולא מצד "עושה כלי מתחילתו" (כדלעיל הערה ע), וצ"ע במקום שיש טורח בהחזרת הרצועות האם נוסף חיוב גם על עשיית כלי (אולי "הטורח" בנידון דרצועה מקביל ל"גבורה ואומנות" שבחיבור חלקי כלי של פרקים שחייבים עליה משום מתקן כלי גם כשלא עושה כלי חדש ממש מתחלתו (ראה לעיל ס' שיג ס"כ והמבואר שם), וכשם שלא מצינו בכלי של פרקים היתר להרכיבו בשבת אם מחובר בחלקו לפני שבת, הוא הדין בנדו"ד), או שברצועות

אָבֵל אַבְנֵט מִתֵּר לְהַכְנִים בְּמִכְנָסִים בְּתַחֲלָה בְּשֶׁבֶת, מִפְּנֵי שְׂאִינוֹ מִבְּטָלוֹ שָׁם נג, וְעָשׂוּ לְהַכְנִים וּלְהוֹצִיא תְּדִיר נד, לְפִיכָךְ אֵין בּוֹ מִשּׁוּם תִּקּוּן כָּלִי. אָבֵל אִסּוּר לְהַכְנִים מִשִּׁיחָה לְשָׁם, מִפְּנֵי שְׂמִיחָה לְשָׁם נח: חלק ב, סימן שיו דין קשירה וְעִנְיָנָה בְּשֶׁבֶת סעיף ה:

ביאורי הלכה

לאחוז המכנסיים, גם אם הם מכנסיים חדשות, ואפילו אינם מחזיקות כלל ללא השלייקעס⁷⁸.
נג] שאינו מבטלו שם – אפילו הוא בטורח⁷⁹.
נד] תדיר – גם מי שרגיל להשאיר את החגורה במכנסיים למשך זמן – מותר להשחילה בשבת⁸⁰.

ציונים והוספות

וכיו"ב (ולא רק לעתים נדירות, ראה לעיל הערה עח), וכל עוד הוא בדרך השימוש התדיר במכנסיים, נחשב כתדיר לעניין זה, ובכלל צ"ע אם שיך שום גדר של תיקון או מלאכת אומן בהשחלת החגורה במכנסיים של ימינו שנחשבים כגמורים ושלמים ללא החגורה, ואפילו מבטלה שם בפירוש לעולם.
81] ראה שש"כ פט"ז הערה כג משלחן שלמה סי' שיג ס"ג ס"ק ז שהוא ע"ד כלי של פרקים שמותר לחברו בשבת כל עוד אין בזה גבורה ואומנות.
82] בקצוה"ש דלעיל (הערה סד) משמע להחמיר בניפוח בפעם הראשונה משום תיקון כלי, ועד"ז בשש"כ פט"ז הערה כד חש לדעת המחמירים שלא לעשות זאת בפעם הראשונה, אך למעשה, הנה בשלחן שלמה שהובא לעיל וממנו בשש"כ שם הערה כג משמע דעתו לדמות זאת לכלי של פרקים שמותר לחברו בשבת גם בפעם הראשונה אפילו לכתחילה (שמלאכת האומן הושלמה בהכנת חלקי הכלי גם ללא חיבורם שנעשה על ידי הקונה) ולא למוכין שבכר (או רצועת המנעל), וכן מסתבר שבנתינת מוכין בכר נעשה כעת ל"כר" וכלי, ולא רק שהוכשר כעת לשימוש, משא"כ בכדור שהיה לו שם כדור לפני כן, אך כיון שבקצוה"ש חשש לתיקון כלי בניפוח הכדור, יש להחמיר בכל כדור שלפעמים האומן או המוכר מנפחו ומעדיפים לפעמים לקנותם כשהם כבר מנופחים (ע"ד "כדור-רגל" או "כדור-סל"), אבל בלונים שהניפוח חלק משימושם שעל ידי הקונה (ואפילו אם הקונה מנפח פעם אחת בלבד כמו בלוני משחק לילדים, ספר תורה מתנפח וכיו"ב) – מותר לנפחם לכתחילה בשבת (ראה שו"ת אגרות משה חו"מ ח"ב סי' מז שחילק בין בלון שהיה מעדיף לקנות שהוא נפוח, לבין בלון שהניפוח הוא חלק מתשמישו) והחילוק ביניהם גם בכך שבבלוני משחק וכיו"ב האויר מחזיק ימים או שבועות ספורים לכל היותר (וגם למחמירים אין כאן תיקון כלי מן התורה) משא"כ הכדורים הנ"ל בהם האויר מחזיק לזמן ממושך, וכל שכן שמותר לנפח לכתחילה מזרנים ושאר דברים שהדרך להוציא את האויר לאחר השימוש. ובמקום שיש חשש שיעשה קשר לאחר הניפוח ראה לעיל הערות סד, סו.

78] קצות השלחן סי' קמו בדה"ש ס"ק ד: כ' הפמ"ג במ"ז (סק"ח) וז"ל ושנאלין או פראנצקיש אם יש נקב ומכניס לשם השנאלין שמא יתפור ויקשור לא שיך בהו, ומתקן מנא אפשר ג"כ לא שיך דלא מבטיל ליה התם עכ"ל, ולא ידעתי מה הם שנאלין ופראנצקיש, ואולי הם מין "הויזין טרגר", וכתפיות שלנו שקורין "שלקס" שתולין אותן בכפתורי המכנסיים, נראה דמותר אפי' במכנסיים חדשים, דאע"פ שמי שיש לו "שלקס" על כל המכנסיים שיש לו אין הדרך להסירם, מ"מ לא מבטיל להו שכ"פ הדרך להסירם מהכפתורים בזמן שנפנה לבית הכסא, וגם המכנסיים עצמם מכפתרין אותם בהידוק על הגוף וראויים ללבישה גם בלי השלקס ולא הוי מתקן מנא, וגם אפשר לתלות השלקס בהיפוך צד הפנים לצד חוץ, וממילא יהא עתיד להסירם ולתקנם ולא מבטל להו, ומסתבר ג"כ דאם אינו תולה השלקס במכנסיים, אלא מניח השלקס על כתפיו, ואח"כ לובש המכנסיים ומחברם אל השלקס, יש להתיר בכה"ג. דכיון דאינו תולה אותם על המכנסיים אלא שמחבר המכנסיים בזמן שהשלקס על גופו, הרי עביד דרך מלבוש, ולא מתחזי תיקון מנא, אע"פ שהשלקס ישארו אח"כ מחוברים אל המכנסיים. ע"כ. וראה שם לעניין כריכת המצנפת על הכובע (שלבשו חכמי ישראל בארצות ישמעאל).

79] תהל"ד ס"ק ו: ומטעם זה יש להתיר אף בישן ויש טורח וכמ"ש המ"א בסי' שי"ג סקי"ב בכסוי כוסות... ולא ידעתי במה נסתפק הא"א. ע"כ. וראה שו"ת בצל החכמה (חלק ד סימן צב) שמדויק בשוע"ר שכל עניין הוספת ה"טורח" אינה אלא להחשיב החזרת האבנט כאילו נותנו מחדש שדינו נתפרש לעיל, ולא הוספת צד איסור מחודש שלא הוזכר כבר, ולכן במקום שמותר להשחיל האבנט כשהוא חדש, הטורח שיש בהוספת האבנט לא מוסיף מאומה – ומותר; להעיר, שההו"א דלעיל הערה עו שהטורח עושה פעולה זו לפעולת אומן, וממילא במקום טורח נוסף איסור גם מצד עושה כלי מתחילתו (ולא רק מצד גמר מלאכת האומן), אינו שיך לנידון האבנט שלא נעשה כלי כלל שהרי לא מבטלו שם.

80] כי על כל פנים מוציאים את החגורה בזמן כביסה

~ שו"ע רבנו הזקן לפי לוח "רב יומי" - הלכות ברכת המזון ~

~ יום ראשון ~

חלק א סימן קפג המברך האיד יתנהג בכוס של ברכת המזון:

א עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה מעון הדרה ושטיפה חי ומלא עיטור ועיטוף מקבלו בשתי ידיו ונותנו לימינו ומגביהו טפח ונותן עיניו בו ויש אומרים אף משגרו במתנה דרך דורון וחשיבות לאנשי ביתו זו אשתו ואפילו לא אכלה עמהם כדי להניח ברכה לביתו:

ב הדרה ושטיפה הדרה מבפנים ושטיפה מבחוץ כדי שיהא כוס של ברכה יפה מבית ומחוץ ואם הוא נקי מבית ומבחוץ ואין בו שיוירי כוסות דהיינו שיוירי יין ששרה בו פת או שקנתו יפה במפה דיו כיון שהוא יפה מבית ומבחוץ:

ג חי יש אומרים שיתן מהיין חי לתוך הכוס וכשמוגיע לברכת הארץ יתן לתוכו מים שכל כוס של ברכה מצוה מן המובחר שיהא מווג כדי שיהא ערב ולמה בברכת הארץ להודיע שבח הארץ שיינותיה חזקים וצריכים מווגה ואע"פ שהמברך בחוץ לארץ מאחר שאינו מווג עד ברכת הארץ מוכח הדבר ששבח ארץ ישראל הוא בא להראות מכל מקום אם אין היין חזק שהוא ערב בלא מווגה א"צ למוווגו כלל ובקצת מקומות נוהגין למווג כל יין על פי הקבלה:

ד ויש מפרשים חי בלשון אשכנז פרי"ש שיוציאו מהחבית מיד סמוך לברכה ובמדינות אלו שאין לנו יין הרבה א"צ אלא לשפכו מהקנקן שמחזיקין בו יין סמוך לברכה ולא מהחבית אלא א"כ שולח לחנוני לקנות אזי ישלח סמוך לברכה שיהיה חי מהחבית.

ויש מפרשים חי שיהא הכוס שלם ששכירת הכלים זו היא מיתתו ואפילו נשבר בסים של מטה פסול אלא א"כ בשעת הדחק וטוב לחוש לכל הפירושים כשאפשר.

מלא כמשמעו שיהא מלא על כל גדותיו ומכל מקום אם חושש שאם יהא מלא הרבה ישפוך ויתבזה ומניח קצת ריקן למעלה אין לחוש שעדיין שם מלא עליו:

ה עיטור יש מי שהיה מעטרהו בתלמידים שהיה מושיב תלמידיו סביבותיו בשעת הברכה ויש מי שהיה מעטרהו בכוסות שהיה מניח כוסות יפים סביבו להדרו בהם ואנו אין לנו עיטור:

~ יום שני ~

ו עיטוף יש מי שהיה מתעטף בטליתו ויש מי שהיה פורס סודרו על ראשו ואנו אין לנו עיטוף ומכל מקום כל ירא שמים לא יברך במצנפת רק ישים הכובע על ראשו ויש מדרקדן נוהגין ג"כ להתעטף בבגד העליון ויש אומרים על

פי הקבלה שאין עיטוף אלא בארץ ישראל מפני כבוד השכינה:

ז מקבלו בשתי ידיו להראות חביבות הכוס שהוא חושק לקבלו בכל כחו וכשיתחיל לברך נוטלו בימינו לברו ולא בב' ידיו כדי שלא יהא נראה כמשאוי עליו והימין היא חשובה יותר לכבוד הכוס ולא יסייע כלל בשמאל אפילו לסמוך בה ימינו שאין השמאל נוגעת בכוס כלל ויש מתירים לתמוך הימין בשמאל ויש להחמיר אם לא לצורך כגון שהכוס גדול.

ואם המברך איטר אותו הכוס בימין שלו שהוא שמאל כל אדם שהיא חשובה אצלו.

ואין ליטול הכוס בבתי ידיים רק יסידם קודם.

ויש מי שאומר שעל פי הקבלה יש להעמיד הכוס על הכף והאצבעות תהיינה זקופות סביב הכוס ולא לאחוז באצבעותיו ויש אומרים להעמיד על האצבעות ממש:

ח מגביהו מן הקרקע טפח אם הוא יושב על גבי קרקע ואם הוא מיסב בשולחן מגביהו מעל השולחן טפח כדי שיהא נראה לכל המסובין ויסתכלו בו:

ט ונותן עיניו בו כדי שלא יסיה דעתו ממנו ועל כן יש מי שפוסל כוס שפיו צר (שקורין קלו"ג גלא"ז) לברך עליו מפני שאינו יכול ליתן עיניו ביין שבתוכו ואין זה נכון שלא הצריכו ליתן עיניו ביין אלא בכוס שלא יסיה דעתו ממנו ומכל מקום לכתחלה יש לברך על כוס אחר (כדי שיוכל לשותת רביעית כאחת כמ"ש בס' ק"צ מה שאי אפשר לעשות כן בקל בכוס שפיו צר) אבל אם אין שם כוס אחר בקלות יברך על זה ואין בו חשש פסול כלל:

~ יום שלישי ~

י משיאחו הכוס בידו לברך לא ישיח המברך אפי שיחה קלה ב' וג' תיבות משום היסח הדעת ויש אומרים שגם המסובין אין להם להסיה משגמל המברך הכוס בידו לברך וטוב לחוש לדבריהם לכתחלה.

ולדברי הכל משהתחיל המברך לברך לא ישיחו גם המסובין אצ"ל בשעה שהוא מברך שהם צריכים לשמוע ולהבין מה שאומר המברך אלא אפילו בין ברכה לברכה אין להם להשיח כמו שאין המברך רשאי להשיח שהשומע כמברך בעצמו ואם עברו ושחו בין ברכה לברכה בשעה שהמברך שותק מעט יצאו ואפילו אם שח המברך בעצמו יצא אבל אם שחו בשעה שהוא מברך לא יצאו.

ושערוריה זו מצויה בין ההמון שבשעה שהמברך בזימון מברך אין שומעין לו ומדברים דברים אחרים ועוברים על עשה של תורה בשאט נפש וטוב מאד היה שלא לברך כלל

לא ישבו בקלות ראש אלא באימה אך אם לא עשו כן אפילו בירך מהלך בדעבד יצא.

וכל זה בביתו אבל המהלך בדרך ואוכל דרך הילוכו א"צ לישוב ולברך לפי שאין דעתו מיושבת עליו אם ישב מפני שיקשה בעיניו איחור דרכו ולא יוכל לכון יפה:

יג' לא החמירו לברך מיושב אלא בברכת המזון הואיל והיא מן התורה ויש אומרים שה"ה לברכה אחת מעין ג' אע"פ שהיא מדברי סופרים הואיל והיא מעין ג' של תורה ויש לחוש לדבריהם:

יד' אסור לעשות מלאכה בעודו מברך מפני שנראה כמברך בדרך עראי ומקרה אפילו תשמיש קל אסור לעשות אע"פ שאינו מונעו מלכוין ואצ"ל שלא יעסוק בדבר שצריך לשום לבו אליו ואפילו היא דבר מצוה כגון עסק התורה שנמצא פונה לבבו מכוונת הברכה וזה אינו נכון לכתחילה גם בשאר ברכות שכיון שכולם צריכים כונה לכתחילה לדברי הכל וכן בקריאת שמע אפילו מפרק שני ואילך משא"כ מלאכה בידים לא מנעו אלא בפרק א' של קריאת שמע:

מז' אין נותנים כוס של ברכה לברך אלא לטוב עין שהוא שונא בצע וגומל חסד בממונו שנאמר טוב עין הוא יבורך אל תקרא יבורך אלא יברך:

~ יום חמישי ~

חלק א' סימן קפד לקבוע ברכה במקום סעודה ועד כמה יכול לברך ומי ששכח ולא בירך:

א' כבר נתבאר בס' קע"ח שכל דבר הטעון ברכה לאחריו במקומו טעון לברך אחריו קודם שיעקור ממקומו לכתחילה.

ואם שכח ועקר ממקומו קודם שיברך לא הטריחוהו חכמים לחזור למקומו ולברך אלא מברך במקום שנוכח ואם חזר הרי זה משובח אבל אם עקר ממקומו במזיד צריך לחזור למקומו ולברך ואם בירך במקום שנוכח יצא ויש אומרים שאפילו בשוכח צריך לחזור למקומו ולברך ואם בירך במקום שנוכח יצא ובמזיד אפילו בדעבד לא יצא וצריך לחזור ולברך במקומו ולענין הלכה ספק ברכות להקל ובדעבד שכבר בירך במקום שנוכח א"צ לחזור ולברך במקומו אפילו עקר ממקומו במזיד אבל לכתחילה יחזור למקומו ויברך אפילו הוא שוגג אם אפשר לו שאין לו עיכוב מחמת החבורה שנתלוו עמו בדרך ואינן רוצים להמתין עליו שאז יש לסמוך על סברא הראשונה להקל בדברי סופרים אם היה שוגג ואפילו במזיד אם הוא רחוק שעד שיחזור למקומו יתעכל המזון שבמעיו ולא יוכל לברך כמ"ש בסמוך יברך במקום שנוכח.

וכל זה כשאין לו פת עוד אבל אם יש לו פת עוד א"צ לחזור למקומו בכל ענין אלא יאכל מעט פת במקום שנוכח ויברך

בזמון שאז היה כל אחד מברך לעצמו משא"כ עכשיו שטועים לומר שיוצאים בברכת המברך והם אינם שומעין מה הוא אומר וגם לכל אדם נכון שיאמר בלחש מלה במלה עם המברך כל ברכה וברכה ואפילו החתימות לפי שאין כל אדם יכול לכון לשמוע כל תיבה ותיבה מפי המברך ואם באמצע יפנה לבבו ולא ישמע איזו תיבה המעכבת לא יצא ידי חובתו ובחתימות ימהר לסיים קודם שיסיים המברך כדי שיוכל לענות אמן אחריו כמו שנתבאר בס' נ"א ונ"ט.

ואע"פ שאין מומנין אלא כשמצטרפין לברך כולם ברכת המזון בבת אחת דהיינו שאחד מברך לכולם ולא כשכל אחד מברך לעצמו שאין כאן זימון כלל כמ"ש בס' קצ"ג מכל מקום כיון שכל ברכת המזון עד החתימה אומרים כולם יחד מלה במלה עם המברך ברכת המזון ה"ז כאמירה אחת וגם החתימות הם חזורים ושומעים מפי המברך ועונים אמן אחריו כמו כשאחד מברך לכולם ממש ואע"פ שברכת הזימון צריכים לשמוע מפי המברך דוקא כמו שיתבאר שם מכל מקום בברכת המזון מחמת חסרון כוונה יש לנהוג כן.

ויש חולקין על זה ואומרים שאין מומנים אלא א"כ אחד מברך לכולם והם שומעים ולכל הפחות צריכים לשתוק ולשמוע עד סיום ברכת הזון וכן עיקר ומסיום ברכת הזון ואילך יש לנהוג כסברא הראשונה מחמת דוחק חסרון כוונה אבל עד סיום ברכת הזון השמיעה מעכבת הזימון שאין יוצאים ידי זימון כלל בעניית ברוך שאכלנו לכר כמ"ש בס' קצ"ג:

~ יום רביעי ~

יא' יש מי שאומר שלענין לשאול בברכת המזון מפני היראה או מפני הכבוד דינה כתפלה שאין מפסיקין בה אלא מפני חשש סכנה ולא כקריאת שמע וברכותיה שהקלו בהן מפני היראה והכבוד (לפי שבקריאת שמע נאמר ודברת בם ודרשו חכמים מכאן שיש לך רשות לדבר בם דבר אחר וא"צ לקרותה כולה בתכיפה אחת מן התורה אלא מדברי סופרים והם אמרו להקל מפני היראה והכבוד ולא ראו להחמיר בברכת קריאת שמע שעיקרן מדברי סופרים יותר מבקריאת שמע עצמה אבל ברכת המזון צריך להיות לכתחילה בתכיפה אחת מן התורה שכן הוא משמעות הפסוק וברכת את ה' אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך לברך על הארץ והמזון וירושלים בברכה אחת בלא הפסק בינתיים אלא אין זה מעכב בדעבד הואיל ולא נאמר בברכת המזון יהיו בהיותן יהיו כמו שנאמר בקריאת שמע לענין קראה למפרע כמ"ש בס' סימן ס"ד):

יב' צריך לישוב בשעה שמברך בין אם היה מהלך בביתו כשאכל בין שאכלו מעומד או (מיסב) כשמוגיע לברך צריך לישוב כדי שיוכל לכון יותר ולא יהא מיסב שהוא דרך גאווה אלא ישב באימה ולא המברך בלבד אלא כל המסובין

כיון שהתחיל להתעכל שוב אינו מברך וכן לענין שתיה ואכילה פירות אם אינו צמא או רעב ותאב לאותם פירות יברך אם אינו יודע לשער אם נתעכלו.

וכל זה כשאכל כל צרכו מהלחם או מהפירות אבל אם אכל מעט וחפץ לאכול עוד אלא שלא היה לו יותר בזה אי אפשר לשער כל זמן שאינו רעב ותאב כיון שתיכף היתה לו ג"כ תאוה ואדרבה באכילה ממשכת לו תאוה יותר ממה שהיתה לו קודם לכן והוא הדין ממה שיהיה לו אח"כ כשיתעכל זה המעט וא"כ אין ראיה כלל מתאותו שכבר נתעכל אלא שיעורו עד כדי הילוך ד' מילין שהוא שיעור שעה וחומש לפי מה שיתבאר בס' תנ"ט.

~ שבת קודש ~

ויש חולקים על שיעור זה ומצריכים לברך מיד באכילה מועטת שגם אחר האכילה הוא רעב ואם אירע ששהה אחר אכילתו יאכל מעט קודם ברכת המזון להוציא עצמו מידי ספק שאין אנו בקיאים בזה לשער בעצמו אם אינו רעב כל כך כמו שה' בתחלה קודם שאכל שאם הוא רעב כבתחילה ודאי כבר נתעכל המזון במעיו שמי שאינו רעב ואוכל פירות או מיני מתיקה לתענוג הוא שיכול להיות תאב להם יותר אחר האכילה אע"פ שלא נתעכלה ממה שהיה תאב קודם לכן לפי שכיון שטעם טעמים נתעורר לו תאוה להם וכן אפילו מי שאוכל לחם ואינו רעב כשאוכל מעט מעוררת לו אכילה זו תאות המאכל מפני שפותחת בני מעיו ומרחבת אותם ויקבל המאכל אח"כ לתיאבון אבל מי שאכל לחם לרעבונו אפילו באכילה מועטת מתיישבת דעתו מעט ואינו רעב כל כך כמו שהיה ואפילו בכזית שאין בו כדי להשיב דעתו מכל מקום אינו רעב כל כך ממש כמו שהיה וכן האוכל שאר מאכלים לרעבון וגם מי שאינו רעב אין האכילה מעוררת לו תאות המאכל אלא תיכף ומיד אחר שפתחו בני מעיו אבל אם שהה אחר אכילתו נסתמה אצטומכא ושוב אינו חפץ לאכול כל כך אפילו כמו שהיה חפץ קודם שאכל ואם אחר כך חוזר ותאב מעט כמו קודם שאכל ודאי בכך נתעכלה אכילה זו ואינו יכול לברך ואין אנו בקיאים בזה לכן לא ישהה כלל אחר אכילה מועטת קודם ברכת המזון ויש לחוש לדבריהם להקל בספק ברכות שלא יוכל לברך עד כדי הילוך ד' מילין כסברא הראשונה.

ואם אירע ששהה אחר אכילתו וחוזר ואוכל להוציא עצמו מידי ספק א"צ לברך המוציא כל שלא הסיח דעתו וי"א אפילו הסיח דעתו כמו"ש בס' קע"ט.

אבל כל שוודאי נתעכל המזון שבירך עליו נסתלקה ברכה הראשונה וכן הרצה לפטור שתי אכילות בברכה אחת ושהה בינתיים כשיעור עיכול צריך לחזור ולברך:

ברכת המזון לאחריו שכל דבר הטעון ברכה לאחריו במקומו טעון במקום שגמר אכילתו ולא במקום שהתחיל ואפילו אם במקום שגמר אינו אוכל כשיעור שחייב לברך אחריו יש אומרים שמברך במקום שגמר לפי שמכל מקום עיקר חיוב ברכה האחרונה חל עליו במקום שגמר שהרי קודם שגומר אין עליו חיוב לברך אלא יכול לאכול עוד כמה פעמים ולפטור כולן בברכה שבירך לבסוף כולן כל שלא יתעכל המזון בין אכילה לאכילה ובאותה ברכה יתחייב אף בלא אכילה זו הראשונה נמצא שחיוב הברכה אחר אכילה זו לא חל עליו אלא כשגומרה על דעת שלא לאכול עוד עד לאחר שיתעכל המזון במעיו ואף גם זאת אם אח"כ נמלך לחזור ולאכול חוזר ונפקע ממנו החיוב לברך עד שיגמור לפיכך כשיאכל בב' מקומות מברך במקום שגמר אע"פ שכשגמר במקום הראשון לא היה בדעתו לאכול עוד במקום השני.

~ יום שישי ~

ומכל מקום לכתחלה אינו רשאי לעקור ממקומו בלא ברכה אפילו על דעת לחזור ולאכול במקום השני ולגמור סעודתו שם ולברך ברכת המזון אלא א"כ היתה דעתו מתחילה לכך כשבירך המוציא כמו"ש בס' קע"ח.

וכל זה ממקום למקום אבל מזוית לזוית בחדר אחד אפילו הוא טרקלין גדול הכל מקום אחד הוא ואפילו לכתחלה רשאי לברך בזוית אחרת ואפילו מבית לחצר אם רואה את מקומו נחשב כמקום אחד כמו שנתבאר שם ואם אכל בחדר אחד זה על דעת לברך בחדר אחר בבית זה אפשר שמועיל מה שדעתו לברך שם כמו שמועיל אם דעתו לגמור סעודתו שם כמו שנתבאר שם ויש לסמוך על זה כשהמקום שאוכל בו אינו נקי:

ב מן התורה אינו חייב לברך אחר המזון אלא א"כ שבע ממנו שנאמר ואכלת ושבעת וברכת וגומר ומדברי סופרים לברך ברכת המזון על כוית שהוא שיעור אכילה אבל פחות מכזית אינה נקרא אכילה כלל.

ודין צירוף לכזית יתבאר בס' ר"י.

ואם נעלם ממנו ולא ידע אם בירך ברכת המזון אם לאו אם אכל עד ששבע חוזר ומברך מספק מפני שהוא ספק של תורה ואם לאו אינו חוזר ומברך.

וכל מקום שחוזר ומברך צריך לומר ג"כ ברכה רביעית שהיא מדברי סופרים כדי שלא יבואו לזלזל בה ועוד שכך היתה התקנה שבכל פעם שמברך ברכת המזון יברך ד' ברכות:

ג עד אימתי יכול לברך ברכת המזון עד שיתעכל המזון שכמעט וכמה שיעורו כל שאינו רעב מאותה אכילה ומשעה שהתחיל להיות רעב אע"פ שלא נתעכל עדיין לגמרי

~ 'לקוטי תורה' פרשת אחרי - הפרשה החסידית ~

ביאור הדברים בענין "לטהר", "תטהרו"

ביאור הדברים בענין "לטהר", "תטהרו"¹:

הנה "חיי צעור תחיה"², היינו מהתבוננות מגדולת אינסוף ברוך-הוא, שבשמו פן הוא – אין לו סוף כו', ממיילא יהיה "חיי צער" על מה שרחוק מאוד פניו יתברך.

ותהיה זאת נחמתו: "אשריד וטוב לך [...] בעולם-הזה" על ידי עסק התורה, שהיא חכמתו, ושם התלבשות אור אינסוף ממש בחכמה, ונמצא מתלבש גם הוא בלבושו של הקדוש ברוך-הוא, ונעשה יחוד אינסוף בנפשו, והו' יחוד קודשא בריך-הוא ושביתיה"³.

וכמבואר בזהר בענין יחוד זו"ג, שהמלאכים מכסים היחוד בגדפין⁴, וכיופי זה הוא נמשך מבחינת אבא ואימא כו', דהיינו שנמשך מקיף אחד לשניהם לצורך היחוד. וכך הוא בעסק התורה נמשך מקיף עליון, שמקיף גם את נפשו להתכלל בבחינת אור אינסוף, בבחינת יחוד על ידי מקיף אחד הכולל ב' הבחינות.

ועתה נבוא לביאור "לבושיה בתלג חיוור":

איתא בזהר⁵, שהי"ג תיקוני דיקנא נקרא לפעמים גם פן בשם "לבושיה בתלג חיוור". אך האמת הוא, שעיקר הלבוש הוא ה"חשמל". ולא החשמל המפסיק בין אצילות לבי"ע, כי זהו מחיצוניות בינה, והוא בנונה שמבחינת שכירת הכלים. אלא הוא החשמל עליון המקיף כל האצילות. דהיינו שהתלבשות גבורה-דעתיק במוחא-סתימא הוא על ידי מקיף זה.

(ב"לקוטי הש"ס" מהארז"ל דף ט"ז, דבור המתחיל "לכי ומעטי" איתא וזה לשונו:

כי יש מסך בין עולם לעולם כו', ויש בין הא"ק לאצילות מסך, וכן בין האצילות לבריא כו', וכל המוסכים נקראים מקיפים. עד כאן לשונו.

והנה הרמ"ז ריש פרשת אמור, דף פ"ח, סוף עמוד ב' גבי "בשמן המזב על הראש" (תהלים קל"ב, ב), כתב:

שגם פתר אריך נחשב מעולם אינסוף כו', ועיקרו של אצילות מתחיל ממוחא-סתימא, שהיא חכמה-דאריך. עד כאן לשונו.

ואם כן, ענין התלבשות גבורה-דעתיק במוחא-סתימא הוא ענין ההמשכה מאור אינסוף בראשית האצילות, ועל פן התלבשות זו הוא על ידי מקיף זה ומסך הנ"ל.

ואפשר שזהו גם פן ענין "קרימא דאורא כו'". ענין בעין חיים שער אריך אנפין פרק ז'⁶, שזהו ענין רקיע ה"מכדייל בין מים למים" (בראשית א, ו).

וימה יוכן גם פן ענין "סלסלה ותרוממך", שנתבאר לעיל⁸, דענין ההתרוממות הוא מבחינת "לבושיה בתלג" לבחינת ומדרגת "שער רישיה כו'", והיינו כי "שער רישיה" הוא מבחינת פתראריך, שהוא מעולם אינסוף, שלמעלה מהמסך ומהאצילות כו').

ועל זה נאמר: "לבושיה בתלג חיוור" – כמו שלג, שתחלת הווייתו ממים⁹, ונקפא ונעשה שלג, ואחר כך חוזר ונפשר ונמס והיה למים. והו' "חכמה בראש חכמה בסוף"¹⁰.

והוא על דרך משל, כמו משלי שלמה או כמו שהרב מסביר שכל להתלמד על פי משל, שבשעומד התלמיד על פונת רבו במשל זה, ומבין השכל עצמו, הנה נעשה

המוחין, פרק ב'. וענין מזה גם פן ב"מקדש מלך" סוף חלק א', בהשקפות, דבור המתחיל "בראשית".

5. (זהר חלק ג נשא קכח, סוף עמוד ב).

6. (זהר שם).

7. (ברפוסים שלפניו פרק ו).

8. (לעיל בפנים המאמר דבור המתחיל "כי ביום הזה יכפר" דף כו, סוף עמוד א ואילך).

9. (ראה אור התורה ג"ך פרק א עמוד עו).

10. (זהר חלק א כו, ב. חלק ג רלח, סוף עמוד א).

1. (פרשתנו טז, ל"ב ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל פטאתיכם, לפני ה' תטהרו).

2. (אבות ו, ד): "כך היא דרכה של תורה: פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה, ובתורה אהב עמל. אם אהב עשה כן, אשריד וטוב לך: אשריד – בעולם הזה, וטוב לך – לעולם-הבא".

3. (על פי נוסח התפלה תפלת שחרית. ה' מלך; ה' מלך; ה' ימלוך לעולם ועד.) וראה זהר חלק א לר, א. וראה אגרות קודש פבור קדישת אדמו"ר חלק ב עמוד עט).

4. (הוגבא ב"פרי עץ חיים", שער הקדושים, פרק א'. וענין ב"עץ חיים", שער הארת

ממקום גבוה למקום נמוך¹⁵ (אלא שיורדים בבחינת צמצום והתחלקות ההשפעה לפיורורים) :

ב. והנה, מבחינת "לבושיה בתלג חיוור" נמשך בחינת "שער רישיה בעמד נקא", אלו הן פרטי ההלכות שבגשמיות.

כמו כל מסכת יומא, שכל הרעש של הפהן גדול, שהוא פורש משאר העם ונכנס לפני ולפנים, והיה רק פעם אחת בשנה, והיה צריך חמש מבילות ועשרה קידושין, וכל העבודה הוא שמונה "מדם הפר ומדם השעיר" (פרשתנו טו, יח) באצבע – אחת למעלה ושבע למטה, ומונה: אחת ואחת כו',

והנה כח זה שיש בגשמיות דם הפר והשעיר להיות נוגע להמשכת אור אינסוף ברוך-הוא – הוא דרך בחינת שערות, שהם המשכות מצומצמות, שהשערה היא המשכה להיות גילוי אור אינסוף למטה גם כן, אך היינו דוקא על ידי ביטול ומסירת-נפש.

ועל דרך זה היה לימוד תנאים ואמוראים. וכל עסק רבי שמעון בר יוחאי היה ב'גולה'¹⁶, כ"ד קושיות וכ"ד פירוקים¹⁷; וגם בכל פרק¹⁸ מפרקי המסכתות שבש"ס נזכר רבי שמעון, ואפילו בכלים ובנגעים ועוקצין; והיה פטור מתפלה¹⁹, לפי שכל עסק תורתו היה על דרך זה. וכמו שכתוב (ישעיה נח, כא): "ורבירי אשר שמתו בפיד".

אצלו גם פן בחינת חכמה כמו שהיה אצל רבו החכמה מתחלה, רק שבאמצע נגלד ונקרש, לפי שהחכמה לא היתה נתפסת בשכל התלמיד כמות שהיא בעצמה בשכל הרב, רק על ידי משל.

וכך הוא בחינת לבוש עליון, הוא בבחינת שלג – שנגלד ונקרש עצמיות החכמה לבלתי הגלות נגלות כמות שהיא בעצמה, רק אחר כך חוזר ונמס והיה למים – בחינת חכמה¹¹ אצל הנבראים.

ועל ענין זה נאמר (תהלים קכו, יד): "משליך קרחו כפתים כו', ישלח דברו וימסם, ישב רוחו וילוו מים. מגיד דבריו לעקב" – שלחיות "מגיד דבריו לעקב", שהוא מבחינת "ילוו מים" – נעשה על ידי הקרה, שנגלד ונקרש כעין הקרה. וכך הוא בענין השלג, אלא שהשלג הוא בהתחלקות טיפין טיפין, כי להיות יורד ההשפעה מוכרח להיות על ידי התחלקות. וכמו שנודע מ'גבורות גשמים'¹² – שיורדים על ידי התחלקות, שאם לא פן היו מבול¹³ חס-ושלום.

וגם י"ג תיקוני דיקנא נקראים בחינת "לבושים" על דרך זה, שההארה היוצרת דרך השערות, שהם חלולים, הנה השערות הם בחינת לבושים, והן בבחינת פירוד והתחלקות – בבחינת שלג, ונקרא "חיוור" – ששירש ההשפעה עצמה היא בחינת חסד (וגם השלג יש בו תוקף הלבנונית יותר מבחינת "עמר נקא"¹⁴), ומיום שיורדים

11. (קטנים – בחינת חכמה ראה פרס שער ערכי הביניים בערכו).

12. (ברכות לג, א. תענית ב, א. ועוד).

13. (ראה בבא בתרא טו, א).

14. וכמו שנתבאר במקום אחר על פסוק "הותן שלג כצמר" (סידור עם דא"ח טו, ב. ספר המאמרים תקס"ז עמוד קכח).

15. (על פי תענית ג, א).

16. (ראה לקוטי שיחות חלק ז עמוד 343 בהערה דבור המתחיל "התנא הגדול". אגרת הקדש סימן כו דף קכז, א. ראה לקוטי שיחות חלק כב עמוד 328).

17. (שבת לז, ב).

18. (בבלי פרק כו: "לכאורה קשה ממסכת חלה וכו'. ויש לישיב דפוקתא לא דק". – הערת בבד קדושת אדמו"ר בהערות וצינים).

ובלקוטי שיחות חלק יב עמוד 194 (מרשימת בבד קדושת אדמו"ר):

"בכל פרק מפרקי המסכתות שבש"ס נזכר רבי שמעון ואפילו בכלים ובנגעים ועוקצין". לכאורה, כמה פרקים ישנם שלא נזכר בהם – אלא התבונה לא דוקא בפשטה, כי אם גם בתוספתא וזמרא.

ומה שלא נזכר רבי שמעון בכל פרק שבמסכתות המיד מדות קנים, "אין למדים מן ההלכות ואפילו במקום שנאמר בהם חזין" (ערוךנו כו, א). ואם יחסרון מפרקי הש"ס פרקים אחרים – בכל זאת ראתי הלקוטי תורה תוקף היא.

ועוד: בלקוטי תורה מדבר על דבר זה שעסק רבי שמעון בגולה בקושיות ופירוקים כו' ומסכתות הנ"ל אין ענינם הלכות, כי אם מידות בני אדם וביצא בזה, שלכן לכמה מפרשים אין אבות ונכנסת במגן סמ"ד מסכתות הש"ס. וכן תמיד ומידות – אינם אלא סיפור כו' וכמו שכתוב בהקדמת פירוש המשנה [לרמב"ם].

(ועל פי זה מתורין גם פן שלא יחלוק הסמ"ג שמונה ס"ג מסכתות – על שיר השירים רבה ו, ט) שמונה ס' מסכתות של הלכות).

ומה שמוסיף שזכר רבי שמעון ואפילו "בכלים ובנגעים ועוקצין" – כמה נשתנו מסכתות אלו, אשר, לכאורה, בהם לא היה צריך להיות נזכר רבי שמעון, ומחדש דאפילו בהם נזכר.

יש לומר דהחדוש בכלים הוא, כי היא כבר היתה סודרה מקודם לזמן רבי יוסי בן דורו של רבי שמעון, וכדמכתב מדברי רבי יוסי (סוף פלים) "אשריד פלים בוי".

תנגעים (והראשון דלשון המודל בש"ס "נגעים ואהלות" גמט. וגם לאהלות פונית, ואמו כי רובלא ליל ולחשוב) – שהוא לימוד קשה ביותר. וכדמשמע בבבא מציעא נט, א. וענין גם פן חגיגה (יא, א. יד, א) סנהדרין (פו, א).

ועוקצין – מסכת שלמורה אינו מצינו. וכדמשמע בהוריות (יג, ב). וענין גם פן ברכות (כ, א) וענין צריך עיון בכל זה).

19. (שבת יא, ב).

תלֵיא מילתא", שִׁיתִּיה בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ וּדְבֹרוֹ. וְזֶה יָכוֹל לְהִיט בְּעֶסְקוֹ בַּתּוֹרָה, אֲבָל בְּמִצְוָה, בְּעִשְׂיָה גִשְׁמִית עַל יְדֵי הַגּוֹף הָעוֹשֶׂה, אֵין זֶה בִּיטוּל מִמֶּשׁ, רַק בִּיטוּל הַיֵּשׁ לְאֵין, שֶׁהוּא עוֹשֶׂה וּמְקַיֵּים מִצְוֹת הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא בְּחִינַת עֶבֶר, שֶׁהוּא נִפְרָד. מִה שְׁאֵין בֶּן עֶסֶק הַתּוֹרָה הוּא בְּבִחִינַת בֶּן, וְהוּ "אִם כְּבָנִים אִם פְּעֻבִּים כו" ²⁸.

אֵךְ הִנֵּה "זֶה לְעוֹמֵת זֶה עֹשֶׂה הָאֱלֹקִים" (קִהְלָת ג, יד), וְכָל סִמְרָא־דְקָלִיפָה הוּא רַק בְּחִינַת יֵשׁ, "הַקִּנְיָנָה וְהַתְאָוָה וְהַכְּבוֹד מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם" ²⁹.

וְ"כְבוֹד חֲכָמִים יִנְחָלוּ" (מִשְׁלֵי ג, לה), שְׁמִי שֶׁהוּא בְּבִחִינַת חֲכָמָה, בְּחִימָה, אֵין הַכְּבוֹד עוֹשֶׂה אוֹתוֹ יֵשׁ. וְלִכֵּן "מִפְּנֵי שִׁיבָה תִּקּוּם" (קְדוּשִׁים יט, לב), וְכֵן "וְעִשִׂית בְּגִדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אַחִיד לְכְבוֹד כו" (תְּצַוֶּה כה, ב), מִה שְׁאֵין בֶּן מִי שְׁאֵינוֹ בְּבִחִינַת בְּחִימָה, יָכוֹל לְהִיט נִמְשָׁךְ לְבוֹ אַחֵר הַכְּבוֹד, וְנִעֲשֶׂה יֵשׁ וְגַם רוּחַ. וְהוּ עֵיקָר עֲבוּדָה זָרָה, שְׁמֻחֲשִׁיב אֶת עֲצָמוֹ לַיֵּשׁ, "דְּקָרוּ לִיה אֱלֹקָא דְאַלְהָא" ³⁰. וְלִכֵּן אָמְרוּ רַז"ל: "מִי שֵׁשׁ בּוֹ גִּסּוֹת הָרוּחַ כו" ³¹.

וְהִנֵּה, כְּמוֹ שֶׁבִּקְדוּשָׁה יֵשׁ ב' בְּחִינּוֹת: תּוֹרָה וּמִצְוֹת, שֶׁהֵן פְּנִימִיּוֹת וְחִיצוֹנִיּוֹת כְּנ"ל, כִּד גַּם בֶּן לְעוֹמֵת זֶה יֵשׁ ב' דְּבָרִים – חִיצוֹנִיּוֹת וּפְנִימִיּוֹת: חִיצוֹנִיּוֹת הֵינּוּ גִּסּוֹת בְּבִחִינַת לְבוּשִׁים וּמִקְפִּים, וּפְנִימִיּוֹת הֵינּוּ תְּאֻזּוֹת "וּזְלִל וְסוּבָא" ³². וְהַכֵּל הוּא בְּגוּזָה, שְׁחִיצוֹנִיּוֹת שְׁלָה רַע וּפְנִימִיּוֹת טוֹב, וְלִפְעָמִים עוֹלָה הַכֵּל וְנִכְלָל בְּטוֹב, וְלִפְעָמִים לְהִפָּךְ. כְּמוֹ שְׁנִחְבָּאָר ב"סֶפֶר שֶׁל בִּינוּנִים" פָּרָק ז'.

וְהִנֵּה בְּחִינַת הַפְּנִימִיּוֹת יָכוֹלִים לְהִפָּךְ בְּעֲצָמָם מֵרַע לְטוֹב. כְּמוֹ אִישׁ אֲשֶׁר בְּסוּבָא יֵין וְזוּלָּה בִּשְׂרָר ³³, אִם לְמַחֵר מִתְפַּלֵּל בְּכַח הָאֲכִילָה, הֵרִי הִרַע עֲצָמוֹ מִתְחַפֵּךְ לְטוֹב וְנִעֲשֶׂה מֵרַע טוֹב, אֲבָל הַחִיצוֹנִיּוֹת וְלְבוּשִׁיהָ אֵינוֹ נִעֲשֶׂה מִמֶּה דְבָר טוֹב, שִׁיִּכָּל לְקַבֵּל הַכְּבוֹד לְהִיט נִתְפָּס בְּתוֹכוֹ שְׁלֹא יִתֵּיה יֵשׁ.

אֵךְ אֵין כַּח זֶה אֱלֹא בַּתּוֹרָה עֲצָמָה, אֲבָל הַמִּצְוֹת הֵן "מִצְוֹת הַמֶּלֶךְ" ²⁰, שֶׁהוּא בִּיטוּל הַיֵּשׁ לְאֵין – שִׁיתִּיה יֵשׁ וְיִתֵּיה בְּמַלְכוּת.

וּמִלְכוּת נִקְרָא בְּשֵׁם "לְבוּשׁ", כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תְּהִלִּים צג, א): "ה' מָלַךְ גִּאוֹת לְבָשׁ", שְׁלָחִיּוֹת בְּחִינַת מְלָכוּת, וְעַל מִי מוֹלֵךְ – הֵלֵא כָּל עֲצָמִיּוֹת הַנִּבְרָאִים וְחִייתָם הוּא מְבַחֵינַת מְלָכוּת, וְאֵיךְ שִׁיִּיד לְשׁוֹן מְלוּכָה?

אֱלֹא כָּל עֵינֵן מְלָכוּת הוּא לְמַעַלָּה רַק בְּחִינַת לְבוּשׁ, שֶׁנִּעֲשֶׂה לְבוּשׁ וְהַסְתַּר לְהִיט בְּחִינַת מְלָכוּת. וְכְמוֹ שֶׁכְּתוּב (תְּהִלִּים פד, יב): "כִּי שִׁמְשׁ וּמִגֵּן ה' אֱלֹקִים", שֶׁבְּחִינַת "אֱלֹקִים", הוּא בְּחִינַת הַמְלָכוּת, הִיא בְּחִינַת "מִגֵּן", שֶׁהִיא בְּחִינַת לְבוּשׁ ²¹. רַק בְּשִׂרְשׁ הָעֲלִיּוֹן הַמִּצְוֹת הֵם גְּבוּהִים יוֹתֵר, שֶׁהַמִּצְוֹת הֵן מְבַחֵינַת "גּוֹלְגֻלְתָּא" ²², וְתּוֹרָה הִיא בְּחִינַת "מוֹחָא". אֱלֹא שְׁלִפִי שֶׁהַמִּצְוֹת הֵם גְּבוּהִים יוֹתֵר, אֵינֶם יָכוֹלִים לְהִיט בְּבִחִינַת הַתְּגַלּוּת כִּי אִם בְּבִחִינַת לְבוּשׁ, שֶׁהוּא בְּחִינַת חִיצוֹנִיּוֹת וּמִקְפָּה. אֲבָל הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת מוֹחָא, נִעֲשִׂית בְּחִינַת מְזוֹן – "וְתוֹרַתְךָ בַּתּוֹךְ מִעֵי" ²³ (תְּהִלִּים מ, ט).

וְהִנֵּה, כִּדִּי לְהִיט הַמְשַׁכַּת הַמִּצְוֹת לְמַטָּה, הוּא רַק כְּמוֹ כֵּן בְּבִחִינַת שְׁעֵרוֹת, "וּשְׁעַר רִישִׁיהָ עֲמֹר נָקָא", שְׁעַל יְדֵי זֶה נִמְשָׁךְ לְמַטָּה בְּכַח גְּדוּל, כְּמוֹ בְּסִדֵּר עֲבוּדַת יוֹם הַכַּפּוּרִים הַנ"ל. וְגַם זֶה הוּא עַל יְדֵי בִיטוּל, כִּי כַּח גְּדוּל נִקְרָא "כְּהֵנָּה רַבָּה" ²⁴, בְּחִינַת בִּיטוּל. רַק לְפִי שֶׁזֶה הַבִּיטוּל הוּא בִּיטוּל־הַיֵּשׁ, לִכֵּן תְּלוּי בְּזִמּוֹן וּבְמִקּוֹם – בְּקִדְשֵׁי קִדְשִׁים דּוּקָא.

אֲבָל הַתּוֹרָה, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא אִישׁ זָר ²⁵, וְלִמּוּד בְּלִילָה, ד' לֹא זִמּוֹן הַקִּרְבָּה הִיא ²⁶, אֵף עַל פִּי כֵּן מַעַלָּה עָלָיו הַכְּתוּב כְּאֵלוֹ הַקִּרְבִּי ²⁷ בְּזִמּוֹנוֹ וּבְמוֹעֲדוֹ, לְפִי שֶׁהַתּוֹרָה הִיא בְּבִחִינַת אֵין מִמֶּשׁ.

וְהֵינּוּ, לְפִי שְׁעִיקָר לִימּוּד הַתּוֹרָה, "בְּרַעֲיוֹתָא־דְלִיבָא

25. (עַל פִּי קִרְחָ יו, ה): "אִישׁ זָר – אֲשֶׁר לֹא מְזֻרֵעַ אַהֲרֹן הוּא".

26. (מַעֲרִיכָה ב, א וּבְרַשִׁי").

27. (מִנְחָחוֹת בְּסוּפָה).

28. (פִּינִט "הַיּוֹם הָרַר עוֹלָם" בְּתַפִּילַת מוֹסֵף שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה).

29. (אֲבוֹת ד, כא).

30. (מִנְחָחוֹת קי, א).

31. ("רִאיוֹ לְדַעֲוֵי כְּאִשְׁרִי". סוּטָה ה, א).

32. (לְשׁוֹן הַכְּתוּב תְּצַא כא, ב).

33. (עַל פִּי מִשְׁלֵי כה, כ): "אֵל תְּהִי בְּסִבָּא יֵין בּוֹלְלִי בְּשִׂר לְמוֹ".

20. (מְלָכִים ב' יח, לו. אֲסִתֵּר ג, ג. נְחֻמָּה יא, כה. רֹאה וְהִר חֶלֶק ג שְׁלַח קֵטָה, ב. צו לה, ב בְּרַעֲיוֹת מְחִימָנָא. קְדוּשִׁים פב, ב. תְּסוּנִי וְהִר בְּהַקְדָּמָה י, ב).

21. (וְעֵינֵן מִה שְׁנִחְבָּאָר בְּדָבוֹר הַמִּתְחִיל "יוֹנֵתִי בְּחִינַת" (לְקַמֵּן שִׁיר הַשִּׁירִים יו, ב), מַעֲנִין "קִסְתִּי". וְעֵינֵן סוּף דְּבוֹר הַמִּתְחִיל "וְעִשִׂית בְּגִדֵי קֹדֶשׁ" (תּוֹרָה אור פב, ד). וּבְדָבוֹר הַמִּתְחִיל "יָבִיאוּ לְבוּשׁ מְלָכוּת" (תּוֹרָה אור צ, ג).

22. (וְהִר חֶלֶק ג קִטָּה, א).

23. (וְעֵינֵן ב"אֲגִרַת הַקֹּדֶשׁ" (סִימָן כ דָּף קלא, ב) דְּבוֹר הַמִּתְחִיל "אִיהוּ נְחִיָּה". וְעֵינֵן מִה שְׁנִחְבָּאָר בְּדָבוֹר הַמִּתְחִיל "מְזֻמּוֹר שִׁיר תְּנוּכַת הַבֵּית" (לְקַמֵּן בְּרַבָּה צח, ד), מַעֲנִין מְזוֹן וְלְבוּשׁ כו').

24. (תְּרֻנוֹם אֲנָקְלוּס מִסְעֵי לה, כה).

פירוש ה"מקדש מלך" שם בשם הר"ח, מוכן כמו שנתבאר כאן, ד"לפני" היינו למעלה יותר בו.

אכן בזהר תרומה, דף ק"ע, עמוד ב' פירש: כי "מלפני" הוא בחינה שלמעלה משם הויה, אבל "לפני" היינו בחינת מלכות, שהיא בחינת שקודם לשם הויה – מלמטה למעלה.

וגם לפירוש שהוא אין סתירה למה שכתוב כאן שהוא בחינת "ממעמקים", שלמעלה משם הויה, כי הנה יום הפפורים הוא עליית המלכות בעתה, אם כן ב' הפירושים עולים בקנה אחד, שהבחינת מלכות שהיא לפני שם הויה ממטה למעלה, עולה ביום הפפורים לבחינת אין-סוף שלמעלה משם הויה, ולכן על ידי זה "תתקרו" גם אתם.

והיינו כמו שכתוב בזהר תצוה, דף קפ"ה, עמוד ב' על פסוק "כי ביום הנה יכפר" – "יכפר ביום הנה, וינקי ליה בקדמותא, וכל דא 'עליכם'". ופירש ב"מקדש מלך": תחלה יתוקן מדת המלכות, שנקרא "היום הנה", ואחר כך ישאל. והיינו, שעל ידי עליית המלכות באין-סוף, על ידי זה יתוקן כל הפגמים, כי "אנת הוא שלימותא דכולהו"³⁸.

ולכן "כי ביום הנה יכפר עליכם לטהר אתכם": "עליכם" דוקא, מה שהוא בחינת נקיף – "יכפר", יקנה ויעביר לגמרי, "ואת רוח הטומאה אעביר" (ויקרא יב, ב); "כי תעביר ממשלת זדון"³⁴. אבל "מכל חטאתיכם" – פנימית שבכם, "לפני הויה תטהרו" – בעצמכם.

והיינו "לפני הויה", דהיינו "ממעמקים קראתיד הויה" (תהלים קל, א). פאדם הקורא לחבירו שיבא אצלו, כך קוראין וממשיכים בחינת הויה על ידי "ממעמקים" – עומקא-דליבא, שצוהק חלב בקרב, והיא בחינת אין-סוף שבנפשו, שעל ידי זה מעורר בחינת אין-סוף ש"ממעמקים" – למעלה משם הויה.

והיינו דוקא "ביום הנה", הוא יום הפפורים – עליית המלכות³⁵ להיות פנים-בפנים, שהמלכות היא מקור הנקראים ומחיה אותם, ועתה היא עולה לקבל פנים עליונים דאין-סוף, "את פניד הויה אבקש" (תהלים כו, ח). ולכן אין עולים לתורה ביום הפפורים רק ששה³⁶, לפי שהמלכות שהיא בחינת שביעית עלתה למעלה³⁷. (ועיין בפירוש "לפני הויה" בזהר חלק ג', ס"ג, א'. ועל פי

34. (נוסף תפלת העמידה של ימים נוראים).

35. (פרי עין חיים שער יום הפפורים סוף פקד א. לקמן שבת שובה סה, ד).

36. (מגילה כא, א) בששנה. טור ושלחן ערוך, ושלחן ערוך אדמור תקון סימן תרכ"א סעיף א).

37. (ראה פרי עין חיים שער יום הפפורים פקד ד. לקמן בסעיף ז, ג).

38. (ועיין עוד על פסוק "כי ביום הנה כו" – בזהר: ונקרא, ט"ו, ב'. ובקדשת אחרי, ס"ב, ב'. ס"ד, א'. ובקדשת אמור, דף ק"ב. האזינו, דף ר"צ, סוף עמוד ב').

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

~ תורת חיים ~

ויאמר ה' זעקת סדום ועמורה כי רבה כו'

שברדכ"ר הנ"ל שביכולתו להכריע לקו השמאל דח"ס לימין להיותו למעלה מהתחלקות דחו"ג דתו"מ ולא לאגברא ימינא לבד אלא גם שיהפך כח השמאל גם הוא להוסיף כח בימין והוא מה שזרונות עצמן נעשים זכויות דהיינו מה שהקללה דל"ת עצמה נהפך לכרבה שוהו קטיגור עצמו נעשה סניגור כנ"ל בענין קללה דבלעם כו' והוא ע"י התשובה דוקא שנהפך הרע עצמו לטוב כידוע בענין טוב מאוד זה מ"ה שנהפך לחיים שיותר גדול מחיים עצמו וזהו ימינך ה' ב"פ א' לאגברא ימינא לבד שהוא ההכרעה לבד והב' תרעץ אויב

(כג) וזהו שמבקשי' יהי רצון כו' לאגברא ימינא על שמאלא שוהו להגביר כח הימין דחסד דח"ס הנ"ל על כח השמאל שבו ע"י בחי' הרצון הפשוט שנק' רדכ"ר והוא עיקר ענין סליחת העונות בהמשכת י"ג מדה"ר מרדכ"ר שלמעלה מח"ס למחול ולסלוח גם לעוברי רצונו אע"פ ששרש התו"מ הוא בפנימי' דח"ס שהוא הטעם כמס' לרצה"ע שבאו ג"כ בב' קוין דימין ושמאל ה"ח דמ"ע וה"ג דל"ת שוהו חו"ג דכתר שהוא אנכי ולא יהי' לך כידוע ומבקשי' שיסלח וימחול גם לעובר פנימי' רצה"ע מצד הר"ר

כח הרצון של דין ורוגז על הרצון של חסד עד שלא יועיל זכות דתו"מ ולא הרחמי' כלל כמו (תהלים צ, יא) מי יודע עוז אפך כו' (וכיסורי אורך הגלות שלא יעלה זכות דתו"מ ולא זכות אבות כלל כמו (איכה ה, כב) כי אם מאוס מאסתנו קצפת עלינו עד מאד כו' שמחמת כח הקצף יוקמן כל החסד וטוב ויהופך הכל לחוב כמו בהיפוכו מדין לחסד כמו (ישעי' א, טו) ובפרשכם כפיכם אעלים עיני כו' וא"כ הרי יש שרש בבעל הרצון עצמו שיטה גם עצם רצון הפשוט הנ"ל מדין לחסד ומחסד לדין ולזה מבקשי' יהי רצון מלפניך שיכבשו רחמך כו' ומאין יהי רצון זה להכריע משמאל לימין דוקא מאחר שיכול להיות להיפוך ממש כנ"ל אך צריך להקדי' תחלה מהו שרש ענין ב' הכרעות מלמעלה מן הרצון להכריע מרצון לרצון היפוכו הנ"ל:

כאשר השמאל דכח הדין עצמו נהפך להוסיף כח בימין בתוס' יותר מכח הימין עצמו שאז תרעין אויב ובוזת יתפרש יהי רצון מלפניך שיכבשו כו' שיהפכו הדינין להוסיף כח בחסד וזהו לאכלאל שמאלא בימינא ולא רק לאגברא ימינא כו' (אבל עדיין דבר זה צריך ביאור למה יהי' כח לפנימי' הכתר רק להפוך כח השמאל שיוכל כל עצמו בימין בלי נטי' להיפוך שכח הימין יוכלל בשמאל מאחר שהוא למעלה משניהם זה הטעם יחייב ג"כ שיכול להכריע מחסד דימין לשמאל ולהפכו ג"כ שיוסיף כח בשמאל כו' ולמה יכריע ויהפוך הכל משמאל לימין ויתבאר זה בסמוך). והנה לפ"ו הרי יכול להיות מכח ומקור העליון שלמעלה מתתחלקות הרצון נטי' מרצון לרצון היפוכו גם להיות היפוך הרצון של חסד לדין וכמו שאנו רואים להיפוך מסליחת העונות שייגר

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר ה'צמח צדק'

~ דרך מצותיך ~

מאמרי אדמו"ר הצמח צדק - ביאור לד"ה ואולם

בפ"ע הוא עד"מ כחות הנפש המלוכשי' באיברי' והם ג"כ בטלים לגבי הנפש. אך בחי' י"ס הגנוזות הוא עד"מ כחות אלו כשהם עדיין כלולי' בעצם הנפש שהוא למעלה מבחי' התחלקות (ולכן עקודים הם הכל בכלי א') וגם הם במהותן נעלי' הרבה ביתר שאת וגם ביטולן יותר כו' (ובמ"א ע"פ כמים הפנים לפנים נת' משל אחר. והוא ענין גלוי השכל וכה המשכיל שהכח המשכיל מיוחד עם עצם הנפש ביתר שאת מגלוי השכל שהגלוי השכל נרא' ומורגש במוח ליש ודבר בפ"ע משא"כ כח המשכיל כלול ומיוחד ממש בעצם הנפש ובמל' אליה ביתר שאת והוא כשלהבת שבתוך הגחלת משא"כ גלוי השכל הוא כשלהבת שנתפשט' חוץ לגחלת, ומה"ט בכח המשכיל הנה שם יש ג"כ כח המדות עד"ו וכולם מיוחדים בעצם הנפש יותר מגלוי השכל וגלוי המדות כו' יעו"ש, ומשל זה ג"ל צודק יותר, כי מבואר בפרדס שער הצחצחות פ"ו דענין י"ס הגנוזות הם שרשי הכל' דאילו האורות הם פשוטים בתכלית הפשיטות אפי' ב"ס הגלויות וכך מבואר בכמה מקומות באריכות דמצד האור אין שייך לקרותו חכמה או חסד שהרי הוא פשוט כו', וכיון שהם שרשי הכלים א"כ אין צודק כ"כ משל הא' דהרי מעלת כחות הנפש כשהיו כלולים בעצם הנפש יותר מכמו שנגעשו אח"כ כשנתלכשו באיברים שם אח"כ הם בטלים לגבי

ב. אמנם הגם שמשל זה דשלהבת הקשורה בגחלת צודק הוא שמרומזים בו יחוד ע"ס הגלויות והגנוזות במאצילן, אך מ"מ להשכיל יותר ענין ע"ס הגנוזות במאצילן דהיינו איך שאע"פ שהם ע"ס שייך לומר ע"ז חד ולא בחושבן כו' (וכמשנת"ל דהגם שע"ס הגנוזות הוא לפי קבלת הארז"ל בחי' עקודים או ע"י מ"מ הקדמנו שכל מה שלמעלה מאצ"י נק' עולם הא"ס ושייך לומר ע"ז חד ולא בחושבן עם שאינן בערך למהו"ע ית' ח"ו כנודע מע"ח רבוי הצמצומים עד התהוות עולם העקודים כו') יובן יותר ממושל התכללות כחות הנפש בעצם הנפש. כי הנה כחות הנפש שנתפשטו ברמ"ח איברי הנפש כמו הראי' בעין ושמועה באזן כו' הרי הם נמשכים מהנפש וא"כ מתחלה היו כלולים בעצם הנפש ושם לא היו כלל בבחי' התחלקות כמו שהם אח"כ כאו"א בכלי בפ"ע רק היו כלולים יחד ממש והיינו מפני שבועודם כלולי' בהנפש הם ג"כ נעלה יותר מהותן ועצמותן מכמו שנמשכו אח"כ כשנתלקו כאו"א בפ"ע להיות בגלוי בהאיברי הגוף ע"כ היו כלולים יחד ממש והיו ג"כ מתאחדים עם עצם הנפש ובמל' אצלה בתכלי' יותר מכפי שהם אח"כ כשנתלכשו באיברים שעם היות שגם אח"כ הם בטלים לגבי הנפש אין זה בערך לגבי הביטול כשהיו כלולים ממש בהנפש, וכך יובן עד"ו ענין י"ס הגלויות שהם כאו"א בכלי

יותר מצד ההעלם ומצד שלא נתלבשו בכלים החיצוני' וכו' וכך מובן הנמשל. ועכ"פ מובן מזה איך שיחורד ע"ם הגנוזות הוא ביתר שאת מע"ם הגלויות והיינו כשלחבת שבתוך הגחלת ממש. רק שזהו משל בגשמיות ומשל רוחני הוא כמו בחי' כח המשכיל הכלול בנפש הוא שלחבת שבתוך הגחלת וגלוי השכל הוא כשלחבת שמחוץ לגחלת):

ויובן עוד ענין משל השלחבת שע"ג הגחלת ושבתוך הגחלת שהיא מיוחדת ביחוד אמיתי יותר עם הגחלת ע"פ משל אחר רוחני, בכחות הנפש עצמן הגלויים, והוא עד"מ המדות נמשכים מהשכל, שע"י התבוננות בגדולת ה' יוליד התפעלות לאהבה אותו, ויש בהתפעלות זו ב' בחי' הא' כשהתפעלות כלולה עדיין בתוך ההתבוננות ממש שהיא שם מהות התפעלות שכליית דהיינו שעיקר הגלוי הוא ההתבוננות והעמקת הדעת בגדולת ה' אלא שכלול בזה התפעלות והוא מה שתמה הנפש ותדבק בו במחשבת' בו ותתאוה ותכסוף אליו, והב' הוא כשיצא' האהבה בגלוי להיות חפיצה ותשוקה מורגשת בלב ומ"מ גם אז מקבלת חיות מההתבוננות, והנה הבחי' הא' הוא התכללות העלול בעילתו וזה כשלחבת הגנוז בתוך הגחלת, והבחי' הב' הוא כשנמשך העלול להיות בפ"ע שזהו כשלחבת שמחוץ לגחלת, והנמשל מובן בענין ע"ם הגלויות וע"ם הגנוזות כנ"ל מיהו הגם ששם אין זה בגדר עילה ועלול כמו ממדות לשכל מ"מ לענין ההעלם וגלוי הוא כוונת המשל וכו':

בהאיברים, דהתלבשותן באיברים גרם להן שינוי זה, כמ"ש במ"א ע"פ ויאמר מלך מצרים למיילדות כו', וא"כ משל זה מכון למעלת האורות כשהיו מופשטין מהכלים שאז היו נעלים יותר מכפי שהם אח"כ בהתלבשותן בכלים שהכלים גורמי' להם תמונה אחרת כנו' אצלינו ע"פ ביאור מאמר זהר פ' בלק שחורה אני כו' יעו"ש, ובמעלת ע"ם הגנוזות על ע"ם הגלויות לא שייך לומר כן מאחר שגם ע"ם הגנוזות הם שרשי הכלים כנ"ל א"כ אין שייך להביא ע"ז משל מה שירד הכח מצד התלבשותו בכלי, דבנמשל לכאורה אין שייך לומר כן בזה. אבל משל הנ"ל מכון הטיב דמעלת כח המשכיל על גלוי השכל אינו מצד הכלי רק מצד שהכח המשכיל הוא בחי' ההעלם והשכל הוא הגלוי וכך הוא ענין מעלת שרשי הכלים הגנוזי' שהם בחי' ההעלם כו' וגם הנה מבואר במ"א דהשכל הוא כלי לגבי עצם הנפש שהיא למעלה מבחי' שכל ע"כ ענין כח המשכיל הוא כח הכלי הכלול בנפש וזה מכון להנמשל, ומ"מ יש לקיים גם משל הראשון דמאחר שאפילו כח השכל הוא כלי לגבי הנפש כש"כ שאר כחות שבעין ואזן כו' ובעודן כלולי' בנפש היו נעלים ג"כ מצד שהיו בבחי' העלם כנ"ל במשל כח המשכיל לגבי שכל הגלוי. וגם זה אמת שהאיברים פועלי' בהם שינוי והאיברים הם כלים חיצוניים והרי למעלה ג"כ יש כלים חיצוניים ופנימיים כנו' בע"ח בענין מוחי' וכו' וע"ם הגנוזות הם ודאי שרשי פנימי' הכלים כו' ע"כ צודק ג"כ המשל הנ"ל שבעודן כלולים הכחות בנפש היו נעלי'

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל - אדמו"ר מוהר"ש

~ תורת שמואל תרל"ג ~

לרוקע הארץ (ב), (ש"פ פנחס, רל"ג)

אך יש להקשות ע"ז ממ"ש בספרי הפילוסופי' שנת' אצלם במופתים שאי אפשר לדבר שהוא בגדר מספר ומתחלק לחלקי' שיהי' בלי גבול כו' ולכן הכריחו שהזמן הוא נברא ומחודש מפני שמתחלק לחלקים כו' וכ"ש בריבוי השכליים נבדלים שהם בזמן אחד א"א לדבריהם שיהי' בלי גבול. אך הענין דבאמת לא קשה מידי דאע"פ שהנחה זו אמיתית היא, היינו דוקא בבחי' מספר של הנברא' שהן בע"ג, משא"כ בספ' ומדות עליונות דאצי' דאיהו וגרמוהי חד כו', והן שבחיו ומדותיו ית' שנק' חכים ע"י התלבשותו בחכ' וחסד בחסד כו', וכמו שא"א להשיג מהו"ע כך א"א להשיג מהות דעתו כמ"ש בלק"א ח"ב פ"ז, וע"ש פ"ח וט"ז מענין יחוד זה דהיינו מדותיו עם מהו"ע שהוא היודע והוא המדע

(ד) והנה ביאור גמ' זו ע"פ התירוץ השני פי' רבינו שכל גדר מלאכי' כבי"ע חיותם ממדה א' דאצי' שכשמדה זו הא' נמשכת לבי"ע ע"י דבר ה' מתהווה ממנה אלף אלפי' מלאכים כי מכל דבור נעשה מלאך א' וזהו אלף אלפי' ע"ד דוגמא מספר המלאכי' הנמשכי' מגדר א', אמנם הגדרים שהם המדות דאצי' אין להם מספר כלל לפי שיכול להיות מויוגות בהמדות לאין שיעור חסד שבחסד שבגבול' וחסד שבחסד שבת"ת כו' וכל מויוגה ומויוגה היא מדה פרטיות וגדר א', וע"ז נא' היש מספר לגדריו, כי איהו וגרמוהי חד ע"כ התכללות וזיווגי המדות הוא בבחי' א"ם. ובזה ית' ענין בחי' ומספר את רובע כו' שהוא בגדר מספר שמתחלק לחלקים ואעפ"כ אין לו מספר כלל.

וגרמוהי חד ע"כ הממנו יפלא כו' דבזה לא שייך חקירה הנ"ל.

ולקרב אל השכל תירוץ זה הוא ע"פ מ"ש במ"א טוב מעם למה שנא' בלשון המקובלים לשון בחי', בחי' כתר בחי' חכ' בחי' חסד כו', דהיינו לפי שהתחלקות הספ' אינו כמו התחלקות גשמי כמו התחלקות ה' אצבעות מהיד כי באמת למעלה הכל נושא א' מאחר דאיהו וגרמוהי חד, אלא עד"מ נושא זה כלול מכך וכך כחות כמו כח החכ' וכח החסד כו', אבל אינו התחלקות לחלקי' ממש ח"ו לכן נק' בחי', כמו בחי' שבכסף שאומרים שיש בו כך וכך בחי' כסף כך וכך בחי' סוגים שאינן נחלקי' שהרי מ"מ כולם גוש וחתוכה אחת, וכיון שכן שאין זה התחלקות ממש רק שיש בו כך וכך בחי' וכחות וכולם בעצם אחד לכן לק"מ זה שיוכל להיות הבחי' לאין קץ ממש.

כו' ע"כ בספירות הנ"ל שפיר י"ל הריבוי בבחי' אין קץ ממש שהרי אין זה ריבוי חלקים גבולי' כיון שכל מדה מיוחדת עם א"ס ב"ה. ועיקר הדבר שעל א"ס ב"ה נא' החקר אלוה תמצא כיון שברא את השכל א"כ אין שייך שהשכל יחקור עליו וא"כ המופת והנחה הנ"ל שא"א להיות דבר שבגדר מספר שיהי' בלי גבול אמת הוא בנברא' משא"כ בספ' דאצי' כו'. וכן הסכימו הפילוסופי' עצמן שהשבחי' והשלימות אצל הבורא ית' הם בלי תכלית ופירשו בזה הפסוק מה יקרו רעיד' כו' מחול ירביון הקיצותי ועודי עמך פי' רעיד' הם מחשבותיו ית' שהן בחי' ע"ס דאצי' מחול ירביון מצד התכללות ע"ס זמ"ז שהן בבחי' א"ס וזהו מחול ירביון כי חול הים יש לו מספר באמת רק שלא יספר מרוב, משא"כ רעיד' מחול ירביון שאין להם מספר כלל, ואיך אפשר להיות מספר בלי מספר לזה אמר הקיצותי ועודי עמך שהרי איהו

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

~ המושך תער"ב ~

ראה אנכי נותן לפניכם היום, ש"פ ראה, תרד"ע

כי בכלים ככלל אינו שייך ענין ההחפשטות כ"א התרחבות כו', וע"כ הביטול דכלים הוא בעצם המהות כו', מ"מ ה"ז רק פחיתות המציאות מצד האור לא בבחי' ביטול בעצם כו', ולכן האור הרי כמה שנמשך הוא בבחי' אור הדבוק במקורו והוא בבחי' ביטול גם בריחוק ממקורו, והכלי בבחי' ריחוק מן האור הוא בבחי' מציאות כו', לפי שגם בבחי' קירוב אל האור היא בבחי' מציאות כו'. וזהו שהכלים דאצי' הן בבחי' גילוי ההעלם לגבי כלים דא"ק וכמ"ש במ"א בענין אדם אדמה לעליון כו', ולכא' והלא כלים דא"ק אינם בבחי' מציאות כלל והן רק שרש נשמות דגופות וכלים דאצי' הן בבחי' מציאות כו', ואיך הוא רק בבחי' גילוי ההעלם כו', אך זהו לפי שגם כלים דא"ק אין זה שאינם בבחי' מציאות כלל, וע"כ ההתהוות דכלים דאצי' אין זה התהוות חדשה מלא מציאות למציאות כו' ועמ"ש מזה בדרוש יו"ט של ר"ה רס"ו. הרי דביטול הכלים אינו כמו ביטול האורות כו', ומ"מ הכלי מתדמה אל האור שהיא ג"כ בבחי' ביטול דיהו"ע, ועי"ז הוא בבחי' כלי אל האור כו'. והנה ביטול הנ"ל בהכלים הוא מצד האור שע"י האור והגילוי הכלי היא בבחי' התכללות וביטול בהאור כו' כנ"ל, אמנם צ"ל שיש ג"כ ביטול בהכלי מצ"ע והוא מה שהיא כלי לקבלה שזהו ע"י הביטול שבה כו'. וכמו במשפיע ומקבל הרי יש הכנת המקבל לקבל, וההכנה היא

רצד) אך בחי' יחו"ע דהכלים הוא רק בבחי' התכללות לכד והיינו שאין זה שהן בבחי' ביטול מצד עצמן כ"א מצד שכלולים בהאור, דמפני האור והגילוי המאיר עליהם אינם בבחי' המציאות אבל לא שהן בבחי' ביטול במציאות מצ"ע כו', ובודאי שהאור נרגש בהכלי והיא בבחי' ביטול כו', ומ"מ אין זה שהיא בעצם בבחי' ביטול כמו האור שנרגש בו איך שהוא לכדו ואין זולתו דמשו"ז הוא בבחי' ביטול בעצם כו', משא"כ הכלי מצד עצמה היא בבחי' מציאות רק שהיא במילה מצד האור והגילוי שמאיר עלי' כו'. וכמו חכם קטן שמתבטל לפני חכם גדול שזהו רק שמפני גדלות חכמתו ה"ה מתבטל שאינו מוצא מקום ומציאות לעצמו כו', שאין זה שהוא בבחי' העדר המציאות מצ"ע כ"א מה שמתבטל לגבי הגדול כו', וכמו"כ הוא בהכלי שזהו רק מה שמתבטל לגבי האור ובעצם הוא בבחי' מציאות כו', וכד"כ הוא בבחי' פחיתות המציאות לכד שאינו בבחי' יש כ"כ (וכמו אותיות המח' שהן בחי' רוחניים לגבי אותיות הדבור כו' וכן אותיות הכלולים בשכל שנת"פ ר"צ ולמעלה מזה אותיות הכלולים בעצם הכח כו', דכ"ז אינו שלא יש מציאות כלל כו'), ועם היות דפחיתות המציאות הוא במהות הדבר לא בבחי' ההתפשטות לכד (ולא כמו שרגא במיהרא שזהו רק בהתפשטות כמשנת"ל פר"פ משא"כ בהביטול דכלים כו',

הביטול שבו כו', וכמו תלמיד היושב לפני רבו הרי דוקא ע"י הביטול שבו הוא כלי לקבל אור ההשפעה ושיוקלט בו, וכמארו"ל כל תלמיד שאין שפתותיו נוטפות מור כו', וכמו בכלי המוח הרי דוקא ע"י הויכוח שלהם הן כלים לקבל אור השכל וכאשר מודרכים יותר ה"ה יותר כלים לקבל את האור כו', וכמו שנת"ל פרפ"ה בכלי הגשמי כמו הכוס שע"י התוך שבו הוא מקבל בתוכה היין כו', וכמו"כ הוא ברוחניות שהתוך של הכלי הו"ע הביטול שלה כו', והו"כ ענין כוס ישועות אשא דנש"י הן כלים לאלקות ע"י הביטול שלהם כו'. ובעבודה הו"ע כלי ריקן שיוקלט בו ההתבוננות האלקי כו', וכמארו"ל כלי ריקן מחזיק מלא אינו מחזיק כו', כלי מלא הוא שמלא מרצונות טבעים ורצונות זרות דאו אינו כלי לקבל איזה התבוננות אלקי כו', וצ"ל כלי ריקן מכל הרצונות זרות דהו"ע שבירת החומריות ושבירת הרצונות כו', והו"ע כושר ראש שצ"ל קודם התפלה, וכמארו"ל אין עומדין להתפלל אלא מתוך כושר ראש להיות בבחי' לב נשבר ונרכה ועי"ז הוא כלי להתבוננות אלקי בתפלה שיוקלט במוחו ויורגש בנפשו כו' וכמ"ש בתו"א ד"ה לא תה' משכלה, וביטול זה בהכלי הוא בחי' ביטול היש לבד והוא בהכלי מצ"ע כו', וכאשר מאיר בה האור עי"ז נעשה הביטול בבחי' ביטול דיחוד"ע הנ"ל, וע"י הביטול של הכלי שזהו היפך מהותה דבעצם מהותה הוא בבחי' יש, ובהביטול ה"ה עושה דבר היפוכה כטבע האור להיות בבחי' אין וביטול כו', הנה האור עושה ג"כ דבר היפוכו להיות בבחי' ירידה והמשכה דהיינו להיות בבחי' יש היפוך טבעו העצמי דבעצם הוא בבחי' עלי' והתכללות שזהו בחי' אין כו', ה"ה בא מאין ליש להיות בבחי' המשכה כו', וזהו שהכלי עושה בו וכידוע שהכלי ממשיך את האור כו', וכמ"ש במ"א דענין הכלים למעלה הוא כמו האברים שממשיכים את החיות והוא ע"י הכנת הכלי כו', וכמו אבר שנתקלקל ר"ל הרי מסתלק החיות ממנו וע"י תיקון האבר נמשך בו החיות כו', כמו"כ הכלים למעלה ממשיכים את האור והיינו ע"י ההכנה והביטול שבהם ה"ה ממשיכים את האור, והיינו שיהי' בבחי' יש בבחי' ירידה והמשכה כו'. והנה באמת זה שהאור הוא בבחי' ירידה והמשכה ה"ה בחי'

ביטול בהאור, והביטול הוא בבחי' הנחת עצמותו שמוניח עצמו וטבעו לעלות למעלה ולהיות בבחי' ירידה דוקא כו' (והוא ביטול עליון יותר מהביטול דעלי' והתכללות של האור כו'), והוא הביטול אל אמותית הכוונה העליונה דלא לתהו בראה אלא לשבת יצרה כו', וזה נעשה בהאור ע"י הכלי לפי שאמיתית הכוונה הזאת הוא בהכלי דנתב"ס כו' וכמשנת"ל פרמ"ז ורמ"ה, והגם שהירידה הוא שנעשה האור בבחי' יש כו', הנה באמת הו"ע הביטול כו', וכמו בכל רצוא ושוב דלכא"ו הרצוא הוא בחי' ביטול שהוא העלי' והתכללות כו', והשוב שהוא בבחי' התיישבות בכלים ה"ה בבחי' יש כו', ובאמת הרי השוב הוא בא ע"י גילוי אור עליון והוא בבחי' ביטול יותר כו', וכמו גבי חיה"ק שנא' בהם והחיות רצוא ושוב ופירש"י מוציאות ראשן למעלה מהרקיע ונרתעים מחיל השכינה כו', וכמ"ש במ"א ונת"ל ג"כ לעיל שם דהרצוא הוא בהאור שהוא שרשו ומקורו והשוב הוא מצד גילוי אור עליון יותר והוא שרש ומקור הכלי כו'. הרי ירידת האור עם חיות שזהו מאין ליש הנה באמת הוא בחי' ביטול ודוקא בבחי' הנחת עצמותו כו' וזה נעשה בהאור ע"י הכלי כו', וכמו במשפיע ומקבל הרי דוקא הכנת המקבל הוא שגורם שהמשפיע יניח ויצמצם עצמו לירד ולהשפיע כו', וכמו"כ ביטול הכלי עושה בהאור בחי' הנחת עצמותו כו' מפני שנגזש בו כוונת נעיצת התחלה שבהכלי כו'.

קיצור. אך ביטול הכלים היא בבחי' התכללות, שאין זה ביטול בעצם כ"א מצד האור, וכמו חכם קמן לגבי חכם גדול, והוא רק פחיתות המציאות (עם חיות שזהו בעצם המהות), ולכן בריוחוק מן האור ה"ה בבחי' מציאות, וזהו שכלים דאצ"ה הן גילויי ההעלם מכלים דא"ק לפי שגם דא"ק הן בבחי' מציאות בעצם, ומ"מ ה"ה מתדמה אל האור, ויש בהכלים ג"כ ביטול מצ"ע, והוא שהן כלים לקבלה, וכמו הכנת המקבל לקבל, והוא ביטול היש, ובעבודה הו"ע כלי ריקן, והו"ע כושר ראש שקודם התפלה, וביטול היש של הכלי עושה ביטול בהאור להיות בבחי' ירידה, והוא הנחת טבע עצמו, וזה ע"י כוונת נעיצת התחלה שבכלים, וכמו כל שוב שהוא ביטול יותר והוא ע"י גילוי אור העליון יותר.

1.

חוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

~ ספר המאמרים תרפ"ט ~

בסוכות תשבו שבעת ימים - שמע"צ, תרפ"ט

(מג) והנה כ"ז בהגילויים דאוא"ס ב"ה דגם בחי' סוכ"ע הוא ג"כ בחי' גילוי אוא"ס ב"ה, אבל עצמות א"ס הוא שאינו

לגלות עצמותו כבי' בעצם האור והגילוי להיות המחדש בטובו שיהי' התהוות העולמות בבחי' התחדשות דוקא ע"י הצמצום וגילוי אור הקו בכדי שהנבראים יוכלו לקבל את האור והגילוי ויהי' שייך ענין העבודה דהוה מה שאמרתי ונעשה רצוני דרצוני ית' יהי' נעשה בקיום מצות מעשיות, והוה עד עשרים אמה אדם יודע שהוא דר בסוכה דעשרים אמה הם ע"ס דיושר וע"ס דעיוגולים, דבסוכה צ"ל ב' הענינים דפנות הסוכה (ממכ"ע) וסכך הסוכה (סוכ"ע) והישיבה בסוכה צ"ל בצל הסכך ולא בצל הדפנות ועד עשרים אמה אדם כו', לפי שגם בסוכ"ע שייך השגה במקצת עכ"פ ידיעת השלילה, אמנם איך אפ"ל ישיבה במקוץ היינו המשכת העצמות בדכרי' גשמי' לעשות את הגשמי' כלי לאלקות הנה ע"ז אמר כי בסכות הושבתי, הושבתי בעצמותו לפי שכך עלה ברצוני ית' להיות נח"ר לפניו ית' כד אתכפ" סט"א ואתהפך חשול"ג שיאיר אור ה' א"ס ב"ה במקום החשך והסט"א של כל עוה"ז כולו, ולהיות כי בסכות הושבתי לכן יש בכח גשמי' לישוב בסוכה, והישיבה בסוכה הוא שבעת ימים להמשיך האור במדות דוקא דע"ז הוא מה שהגשמיים נעשה כלי לאלקות והיינו דעבודת המוח אינו מספיק וצ"ל עבודת הלב בכדי שיהי' עבודה, והוה למען ידעו דורתיהם דהוה תכלית ועיקר הכלי והיינו שבירת המדות תקפים להיות כי גם כל האזרה בישראל בהגילוי דלעתיד ישובו בסכות שהוא ע"י העבודה דעכשיו, והנה כחה"ס הוא זמן שמחתנו דהוה אחר העבודה דר"ה עשית ויוה"כ הנה כחה"ס הוא הגילוי דימין העליון ית' דידן נצח להאיר אור לעשות את הגשמי כלי לאלקות והוא המשכת השמחה על כל השגה.

קיצור. עצמות א"ס אין שייך בו השגה כלל, דלא ידע ולא אתידע, והוה נורא תהלות עצמות א"ס, אדון הנפלאות סוכ"ע עלמין סתימין דלא אתגלן, המחדש בטובו ממכ"ע עראת"ג.

מושג כלל בשום השגה דלית מתב"כ שאינו שייך שם השגה כלל, וכמ"ש באד"ר תלת רישין אינון מו"ם וגולגלתא ורדל"א, מו"ם נק' פלא שסתום ונעלם ומ"מ ה"ה מקור או"פ היינו מקור החכ' שאפס קצהו מושג ויכול לבא לידי השגה וכן גולגלתא הוא בחי' סוכ"ע שנק' פלא ומ"מ אינו נפלא לגמרי מהעולמות ושייך בזה ידיעת השלילה עכ"פ שזה בבחי' ההפלאה דאוא"ס, אבל רדל"א הוא בחי' רישא דלא ידע ולא אתידע כלל היינו שאינו בבחי' מהות ידוע בעצמו וממילא לא אתידע כלל היינו שסתום ונעלם שאינו שייך שום השגה כלל, וכמ"ש הארז"ל בספרא דצינעווא ודע דההוא רישא דלאו רישא אשר שם הביון עוז העצמות הוא עצמו אינו מושג מה שיש בו, והוה פ' דלא ידע ולא אתידע מה דהוה ברישא דא כביכול כאדם שאינו משיג מהות הגשמה שבו, ונת"ל בענין ידיעת הנפש הגם שאנו יודעים ברור בהשגה גמורה שיש בנו נפש ואשר הוא העיקר מ"מ הנה ידיעתנו בו הוא רק בדרך ידיעת מציאות המציאות בלבד, ומכש"כ להבדיל הבדלות אין קץ בעצמות א"ס ב"ה שאינו מושג כלל בשום השגה, דאינו שייך שם שום ענין השגה כלל, וזה נורא תהלות שיראים להלל, דהילול ושבח שייך במקום ששייך השגה אפ"י השגה במקצת עכ"פ כמו בהגילויים דבחי' מו"ם ובבחי' גולגלתא, אבל עצמות א"ס שאינו שייך שם השגה כלל ה"ה נורא תהלות שיראים להלל, והוה קישור וחיבור הג' עניני' נורא תהלות אדון הנפלאות המחדש בטובו כו' דהמחדש בטובו הוא בחי' ממכ"ע ובחי' התהוות העולמות דעלמין דאתגלן שזהו בבחי' התחדשות כו', ואדון הנפלאות הוא בבחי' סוכ"ע שנתהוה מזה עולמות שבבחי' פלא והן עלמין סתימין דלא אתגלן, וגם זה הוא בחי' עשית לגבי עצמות א"ס שעז"א נורא תהלות שיראים להלל, אבל זהו ממדת טובו וחסדו ית' דנורא תהלות הוא אדון הנפלאות שעושה פלא שהם התהוות העולמות דבחי' סוכ"ע ובשרשו הוא מה שעלה ברצוני ית'

~ לקוטי דיבורים – בלה"ק ~

רשימה לחג הגאולה – י"ב-י"ג תמוז

המלווים – על כל סוג פועל ישנם מלאכים מיוחדים, ואין האחד נכנס לתוך מלאכתו של חברו, ופלוגת המלווים ענינם ללוות את האסיר, מחדר לחדר וממדור למדור, ומשתנים הם במלבושת כלי זינם לפי תוכן מלאכתם – את ניירותיו ותעודותיו של האסיר, למען להביאו למדור השני, ועם זה נייר עם מספר הנקרא יארליק.

עודני מביט על כל הנעשה בחדר זה, מדור הראשון של הגיהנום, ואחד מהבני אדם הניף ידו ומרמז לי ללכת אל קצה אחד השולחנות אשר משמאל כניסתי, כי שם יש מקום פנוי לשבת ממול אחת הכותבות אשר עתה זה גמרה מלאכתה עם אחד האסירים. רואה הנני איך כי הכותבת מוסרת לאחד מפלוגת

הבא הנה, עליו למלאות גליון שאלות הלז, ולהשיב מענה ברורה על כל שאלה.

אנכי – הנני מגיד – לא באתי הנה עם ביקור, כי-אם הביאו אותי הנה, ואלו אשר הביאוני יודעים המה מי אני ומה אני, ואם כך איפה למה לי לעשות דבר שאין לי שום צורך בו.

השוכחים אתם אי' אתם נמצאים, או בינתכם בלתי מסודרה, סדרים חדשים אתם חפצים להנהיג בבית פקידתינו? מה שמכם?

יודע אני שהנני אסיר מובא לשפאלערקע, תודה לא-ל בינתי מסודרה, אין אני חפץ לעשות סדרים חדשים, שמי שניאורסאהן, גר הנני פה ברחוב מאחאוואיא בבית כ"ב מעון י"ב, וגליון שאלות לא אכתוב, את הדברים האלה יכולים אתן לכתוב.

הכותבת לוקחת גליון וכותבת, השם, הכינוי, הכתובת, ושואלת: מה התואר שלכם?

– אנכי אזרח נכבד לדורותיו.

תואר זה אין כעת במדינתנו.

אינני יודע אם ישנו התואר הלזה, אם איננו, אבל תוארי הוא, אזרח נכבד לדורותיו.

– מה מעשיכם?

– אנכי עוסק בלימודים, לימוד המחקר האלקי הנקרא בשם חסידות, ולימוד ידיעות הלכות והמצוות על פי דת ישראל.

– דת? מחקר אלקי? –

כן, מחקר אלקי. א-ל אחד ברא ויצר את הכל, ומנהיג את עולמו עם כל בראיו, הרמש הרומש בים, תולע קטן במדבר שמם והאנשים החיים בשוב.

איך אני יכולה לכתוב כזאת על גליון שאלות זה?

– מי מצוה לכתוב, לדידי לא תכתבו מאומה, אתן חפצים לכתוב – כתבו, אם אין אתן חפצים לכתוב לא תכתבו.

* * *

בשעה זו נראו שלשה אנשים בפתח של המדור השני מביטים למדור זה, מחפשים בעיניהם אנה ואנה, וכאשר הסתכלו במקום מושבי, רושם פניהם הראה כי מצאו את אשר חיפשו.

באחד מהשלשה הכרתי את מוביל המרכבה אשר בה נסעתי ממעוני לשפאלערקע, שלשה אנשים הללו כולם צעירים מלובשים במלבושי אזרח רגילים, מכנסיים קצרים וכתונות משי, בעלי צבעים שונים בטעם אנגלי או אמריקני, בתי רגלים גבוהים אדומים, עם כפתורים, חגורות רחבות עם צלחת לשעון בשמאל, וקנה רובה

את השם יארליק פוגשים אנו בכמה מקומות שונים, באים אנחנו אל חנות גדולה לקנות סחורה, מינים שונים הבאים ממערכות שונות של החנות אל מקום אחד אל מקום התשלום, קופה, ושם ניתן לקונה יארליק אשר בו מסומן המספר של התחבובת – החבילה – שלו.

שולחים אנחנו איזה חפצים על ידי מסילת הברזל, בין שילוח מהיר או בלתי מהיר, מקבלים אנחנו תעודה ובה כתוב מספר היארליק.

אבל כאן, כלומר שם, שם בשפאלערקע גם על אנשים נותנים יארליק, אבל נבדל הוא בזה מיארליק הרגיל, כי היארליק הרגיל מדביקים על תכריך הסחורה, אבל יארליק זה אינו נדבק על האדם ממש, כלומר על גופו רק על נשמתו, כלומר מחליפים שמו בשם המספר שנאמר ביארליק.

וה' לבאר, עד מדור זה, האדם אם כי אסיר הוא, המלאכים בין של כת הא' ובין הכת הב' קוראים אותו בשמו, ומכיוון שבא למדור זה וכתב וחתם על הגליון האמור, נחלף שמו במספר של היארליק ומכאן ולהבא הוא נקרא בשם המספר.

אינני יודע אם מספר היארליק הוא מספר של חודש, של יום, של מערכה – אבל יודע הנני כי זה שהי' לפני, אשר עלי למלאות מקום מושבו הוא יארליק 26803, האיש אשר עוד זה לא כבר ישב על קצה הספסל הזה כאיש בין אנשים, מלבשתו בבגדים בינוניים, מראהו כבן ששים, בעל פנים טובים, כנראה עוסק במלאכת מחשבה, עורך-ספרים (מנהל פנקסים) או מנהל איזה בית מסחר, מתון, דיבורו בנחת ובנימוס.

מכיוון שעמד ממושבו, והמלוה קרב אליו, ויקח את התעודה ויסתכל בה ויאמר, אהא כמה נכתב כאן, נהפך פני בעל המספר 26803 לירקון, בתי עיניו נפלו מעל חוטמו וכולו רועד.

הלוך אחרי – מפקד המלוה – אל תתרגש, בעוד שעה תנוח על מצע קש ותבן ותשתרע על נסרים דקים... (יותר לא שמעתי רק ראיתי כי מוליכים אותו אל החדר הסמוך לזה, משמאל חדר זה).

* * *

שבו אזרח – אומרת הכותבת – הא לכם גליון שאלות, וכתבו מענה ברורה על כל שאלה הנשאלת בזה, והמענה תכתבו במקום מיוחד לכל מענה ומענה ביחוד. אין לי מה לכתוב – עניתי – כל האמור בגליון זה אינו מתיחס אלי, ואין לי מה לענות עליו.

איך? – שואלת הכותבת – האם אין ברצונכם להישמע לחוקי בית הפקידות? חוק ידוע הוא לכל איש

השולחן הזה, רואה הנני ברור כי מחפשים הם עלילה נימוסית, הזדמנות של מה בכך איך לגשת אל שולחן זה. הבנתי כי חפצים הם לידע מה שכותבים בגליון זה, ברור לי אשר האנשים הללו יודעים אותי ואת עניני, אינני יודע אם הם מפקידי מדור השני או השלישי, אבל בכל אופן פקידים גבוהים המה הבלתי רגילים לבקר מדור זה, ולזאת ביקורם זה הביא איזה רעדה בכל פקידי הבית הלזה.

משער הנני כי חפצים לקחת חלק בעריכת גליון זה, אשר מלבד המענות הברורות על כל השאלות הנשאלות בו, היו תאבים במאד לתקוע מסמרות אשר יוכלו אחרי כן לתלות בהם עלילותם.

אבל האפשר הדבר דבר כזה אשר פקידים גבוהים יתערבו בדבר המסור ונתון על יד כותבת פשוטה, הלא בזה יכול להראות כי דבר סתר צפון בזה.

מימין, ושערותיהם סרוקות במשפט, ונחת רוח מתוח על פניהם הקר ככפור.

כניסתם של שלשה אנשים הללו הפיחה אימה קרה, באוירה של המדור הלזה. הכותבות והקבוצה של בני אדם העומדים באמצע הבית, הגם שלא הגידו מאומה ולא הוסיפו איזה תנועה במלאכתם הרגילה, אבל אויר החדר נשתנה לרגלי ביאת שלשה אלה.

באין אומר ובאין דברים, עמדו שלשה אלה, אבל כניסתם כנראה הביאה חרדת מות, אימת צלמות גם על פקידי בית זה, כל אחת הכותבות התכווצה והעמיקה במלאכת כתיבתה, ופני הקבוצה אשר באמצע הבית מתאדמים ומתלבנים, ועיניהם הולכות אנה ואנה, כמנגני בכינור למראה שרביטו של מצביא זועם.

אחד מהשלשה, הוציא מצלחת מכנסיו כלי כסף מבריק מלא מקטורים, ויקח לו מקטרת ויכבד גם את חבריו העומדים על ידו, וכולם מסתכלים אל עבר פני

~ רשימות אדמו"ר מוהריי"צ ~

אבות החסידות

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א מה שכתב לאחד מחתניו הרבנים שליט"א בנוגע למאמרו "אבות החסידות" שכתב בהיותו במאריענבאד כ"ג מג"א תרצ"א.

מד.

ה', ב' מ"ח רנ"ח, ליובאוויטש,
שעה אחד עשר לילה.

מהרתי ללכת לבית הכנסת שבשוק מקום מלוני ואחזור כמה עשירות פעמים על דברי קודש מורי ורבי הגאון אשר הזהרני על האמת והענווה אשר פעלו עלי רושם עז לאמר כי בוודאי רואה הוא מורי ורבי ברוח קודשו אשר זה מה שהנני חפץ להשתלם בעבודת הבורא הוא בשקר, ואינו אלא מצד גסות הרוח.

הוכחתי את עצמי כאשר יוכיח איש את רעהו וקראתי את עצמי שקרן וגס הרוח, מזוהם ומנוול, ואכה ראשי בכותל ואבכה בכי רב, ואשב על הארץ ואסדר סדר 'תיקון חצות' במרירות עצומה על גלות השכינה וגלות נפשי בגופי הגס והמזוהם, ואבך לתוך כף ידי ואקבץ הדמעות וארחץ את מצחי להעביר רשמי העבירות החקוקות במצחי פני.

הרבה פעמים שמעתי מאחי הגדול התורני זלמן לייב אשר הבעלי תשובה רוחצים מצחם ופניהם בדמעות וזה מעביר כתמים העבירות.

פעם – סיפר לי אחי הנ"ל – הי' בעל-תשובה אשר כל ימות החול הי' יושב בתענית עד

אחר 'תיקון חצות', ואז הי' נוטל את ידיו וטובל את לחמו בדמעות, וזה הי' מאכלו בכל ימות החול, והאריך ימים.

גם אני ראיתי ישיש אחד בעירנו ור' זלמן חיים שרגא פרוש שמו, ואמרו לי אשר זה כשבעים שנה שהוא יושב בביהמדר"ר הגדול בפרישות ובקדושה.

אבי זקני הצדיק ר' ישראל אלי' ז"ל סיפר לי אשר בהיותו אברך, כבר הי' ר' זלמן חיים שרגא פרוש יושב בביהמדר"ר הגדול והי' מקובל אצל כל בני העיר לקדוש, לא הי' מדבר עם שום אדם ולא הי' מסתכל חוץ לד' אמותיו.

זקן מופלג הי' ר' זלמן חיים שרגא פרוש, ומראה פניו כאיש בן שישים ואמרו אשר דרכו בקודש הי' שאחר 'תיקון חצות' וביום כיפור קטן למנחה הי' בוכה בכי רב ובהדמעות רוחץ פניו.

אבי זקני הסביר לי, כי כאשר רוחצים כתמי החטאים אז הפנים מאירות, ובן מאה יכול להיות מראה פניו כבן שישים.

אחר 'תיקון חצות' הגם שהייתי עייף מאוד האמצתי ואשקוד בלימודי וכארבע שעות אחר התפילה נגמרו השבעים ושנים שעות שלמות אחרי ניכוי השעות שהתבטלו בהכרח.

ובהיות היום ההוא עש"ק הגם כי לא קיבלתי במנחה דיום השלישי רק על השני ימים דיום הרביעי, ויום החמישי, בכל זה גמרתי בליבי לשבת בתענית כל היום.

עש"ק בחוקותי הי' ערב-שבת ההוא, וקראתי את הפרשה שניים מקרא ואחד תרגום בהתעוררות גדולה ובמרירות עצומה, וכל הש"ק הייתי בשמחה רבה ואיש לא ידע מזה.

~ אגרות קודש - אדמו"ר הרי"צ ~

נכונה נחוצה היא, וברית כרותה להעושה כי עזרת אלקים תשגבהו.

בי"ה כ"ט שבט, פ"ב

ברוכים יהיו עם אלקי אברהם, אשר לבם פתוחה לכל דורש ומעורר לצדקה וחסד בכלל, ועל החזקת תורה בפרט. וזכות התורה תגן על העושי והמעשים שי להתברך בברכה כפולה ומכופלת בזמני ונצחי.

כבוד ידידי הנכבד וו"ח אי"א מוהר"ר

[. . .] גובערמאן

שלום וברכה

הנני בזה לבקש את כבודו אשר יואיל נא להוסיף אומץ בעבודת הקדש, בתמכין דאורייתא, אשר עזרה

והי' ברכה ושלוש כאו"י והדו"ש מברכו בכט"ס.

יש לייקר כל רגע ורגע, ולנצלו לעבודה
ממאמר שבת פרשת אחרי-קדושים, ה'תשכ"ח

טוב להודות להשם

כשהבעל שם טוב עוד היה צדיק נסתר, הוא נהג להסתובב בעירות ובכפרים ולשאול כל יהודי אותו פגש: מה שלומך, איך הבריאות, איך הפרנסה? ויהודים ענו כמובן: ברוך השם! תשובה זו אהב מאוד הבעל שם טוב לשמע.

והנה הגיע הבעל שם טוב לעירה בה התגורר יהודי 'פרוש' - שכבר חמשים שנה ישב בבית המדרש עטור בטלית ובתפלין ועסק בתורה, רק אחרי תפלת ערבית הוא היה טועם למחיתו חתיכת לחם עם מים ומיד חוזר ללמוד התורה. הבעל שם טוב נכנס לבית המדרש בו ישב הפרוש, ושאל אותו: איך הבריאות? אף הפרוש כלל לא טרח להעיר מבט ביהודי שעמד מולו בבגדים פשוטים, והמשיך בלמודו. הבעל שם טוב המשיך ושאל שוב ושוב, עד שהפרוש שלנו התכעס והראה באצבעו על הדלת...

ואז הבעל שם טוב הוסיף ושאל: "רבי, למה אינכם נותנים להשם את הפרנסה שלו?"...

כאן הפרוש שלנו כבר התבלבל לגמרי, למה הוא מתכוון? איזו פרנסה השם בדייק צריך? השיב הבעל שם טוב: דוד המלך אומר בתהלים "ואתה קדוש - יושב תהלות ישראל". השם הוא "קדוש", מעל ומעבר לעולם שלנו. מה גורם לו בכל זאת 'לשבת' - 'לרדת' אלינו ולתת לכל אחד את מה שהוא צריך בבריאות או בפרנסה? - תהלות ישראל! כאשר יהודי מודה להשם ואומר "ברוך השם" על הבריאות, או על הפרנסה וכדומה, זה גורם להשם לרצות ולהמשיך 'לרדת' ולתת שפע לאותו יהודי בכל מה שהוא צריך. לכן זה כמו 'פרנסה' - כמו אדם שמשקיע בשביל להרויח יותר, כך השם 'משקיע' בלתת לנו פרנסה ובריאות, ובתמורה הוא מקבל את הברכות והתודה שלנו...

אם כן, הסביר הבעל שם טוב לפרוש, אתה אמנם לומד תורה, אבל השם רוצה שתהיה לו דירה ב'מתחוננים' - דווקא בעולם הזה החמרי. עליך לדאג להוריד את הקדשה ולחבר אותה גם עם החיים החמריים שלך, על ידי שתודה ותהלל להשם על הבריאות שלך, על הפרנסה שלך, על חיי היום יום שהשם נותן לך.

בפרשת 'קדושים' אנו קוראים על מצות ערלה. בשלוש השנים הראשונות של האילן, הפרות הם 'ערלה' ואסור לנו לאכל או להנות מהם, בשנה הרביעית צריך לאכל אותם בקדשה, בעיר ירושלים, ואלו מהשנה החמישית לצמיחת האילן והלאה, אנו יכולים לאכל אותם בצורה רגילה, היכן שאנו רוצים. נראה אם כן, כאלו עקר הקדשה היא בפרות השנה הרביעית הנאכלים בירושלים, אף התורה אומרת: "ובשנה החמישית תאכלו את פריי להוסיף לכם תבואתו" - ומסביר אדמו"ר הזקן שמבחינה רוחנית פרות השנה החמישית הם בדרגה גבוהה יותר מהשנים הקודמות.

החדוש אינו בפרות השנה הרביעית, בהם יהודי מרגיש את הקדשה כי הם נאכלים בירושלים עיר הקדש. החדוש הוא שגם בשנים הבאות, בכל מקום בו הוא אוכל את הפרות, הוא זוכר שהברכה באה מאת השם, והוא מודה לו על כך ועושה דירה להשם בעולם הזה הגשמי.

(מעובד על פי לקוטי שיחות כרך ז, עמוד 134 ואילך. מתוך 'שמחת דאורייתא')

חומש לקריאה בציבור פרשת אחרי-קדושים

לָעַם וְהֵבִיִּא אֶת־דָּמֹו אֶל־מִבֵּית לַפָּרֶכֶת וַעֲשֵׂה
אֶת־דָּמֹו כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָם הַפָּר וְהָיָה אֹתוֹ
עַל־הַפֶּפֶרֶת וּלְפָנַי הַפֶּפֶרֶת: ^ט וְכִפֵּר עַל־הַקֹּדֶשׁ
מִטְמֵאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִפְשְׁעֵיהֶם לְכָל־חַטָּאתָם
וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאַהֲל מוֹעֵד הַשָּׁבֹן אֹתָם בְּתוֹךְ
טְמֵאָתָם: ^י וְכָל־אָדָם לֹא־יֵהִי ^א בְּאַהֲל מוֹעֵד
בְּבָאוּ לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ עַד־צֵאתוֹ וְכִפֵּר בָּעֵדוּ וּבָעֵד
בֵּיתוֹ וּבָעֵד כָּל־קֹהֶל יִשְׂרָאֵל: ^(ע"ב בחול) ^{יח} וַיָּצֵא אֶל־
הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי־יְהוָה וְכִפֵּר עָלָיו וּלְקַח מִדָּם
הַפָּר וּמִדָּם הַשְּׂעִיר וְנָתַן עַל־קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ
סָבִיב: ^{יט} וְהָיָה עָלָיו מִן־הַדָּם בְּאֻצְעָיו שִׁבְעַ
פַּעֲמִים וַיִּתְּרוּ וְקִדְּשׁוּ מִטְמֵאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
^כ וְכִלָּה מִכַּפֵּר אֶת־הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־אַהֲל מוֹעֵד וְאֶת־
הַמִּזְבֵּחַ וְהִקְרִיב אֶת־הַשְּׂעִיר הַחִי: ^{כא} וְסָמַךְ אֶהֱרֹן
אֶת־שְׁתֵּי כַתִּיב יְדו קרי יָדָיו עַל־רֹאשׁ הַשְּׂעִיר הַחִי
וְהִתְוֹדָה עָלָיו אֶת־כָּל־עֲוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת־
כָּל־פְּשָׁעֵיהֶם לְכָל־חַטָּאתָם וְנָתַן אֹתָם עַל־רֹאשׁ
הַשְּׂעִיר וְשִׁלַּח בְּיַד־אִישׁ עֹתִי הַמִּדְבָּרָה: ^{כב} וַיִּנְשֹׂא
הַשְּׂעִיר עָלָיו אֶת־כָּל־עֲוֹנוֹתָם אֶל־אֶרֶץ גְּזֵרָה
וְשִׁלַּח אֶת־הַשְּׂעִיר בַּמִּדְבָּר: ^{כג} וּבָא אֶהֱרֹן אֶל־
אַהֲל מוֹעֵד וּפָשַׁט אֶת־בְּגָדֵי הַכֹּדֶשׁ אֲשֶׁר לָבָשׁ
בְּבָאוּ אֶל־הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם שָׁם: ^{כד} וַרְחֹץ אֶת־
בָּשָׂרוֹ בַּמַּיִם בַּמָּקוֹם קָדוֹשׁ וּלְבָשׁ אֶת־בְּגָדָיו וַיָּצֵא
וַעֲשֵׂה אֶת־עֹלֹתוֹ וְאֶת־עֹלֹת הָעֹם וְכִפֵּר בָּעֵדוּ
וּבָעֵד הָעֹם:

~ נקודות משיחות קודש ~

אחרי מות שני בני אהרן בקרבנותם לפני ה' (טו, א)
מספר בחסידות שגני אהרן הגיעו בעבודתם לדרגה מאד
נעלית בקרבנותם אל ה', עד שגופם לא היה יכול להכיל את
התשוקה והאהבה העצומה לקב"ה, ובאו ל"כלות הנפש"
ממש, ש"צאה נשמתם. ובכל־זאת באה התורה - 'אחרי מות'

טו * וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי
אֶהֱרֹן בְּקִרְבָּתָם לִפְנֵי־יְהוָה וַיָּמָתוּ: ^ב וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל־אֶהֱרֹן אֲחִידָךָ וְאֶל־יָבָא בְּכָל־
עַת אֶל־הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לַפָּרֶכֶת אֶל־פָּנַי הַפֶּפֶרֶת
אֲשֶׁר עַל־הָאֹרֶן וְלֹא יָמוּת כִּי בָעֵזֶן אֶרְאֶה עַל־
הַפֶּפֶרֶת: ^ג בְּזֹאת יָבָא אֶהֱרֹן אֶל־הַקֹּדֶשׁ בִּפְר
בֶּן־בָּקָר לַחַטָּאת וְאֵיל לְעֹלָה: ^ד בְּתִנְת־בְּד קֹדֶשׁ
יִלְבֹּשׁ וּמִכְנָסִי־בִד יִהְיוּ עַל־בָּשָׂרוֹ וּבִאֲבִנֵּט בִד
יַחְגֹּר וּבִמְצַנֶּפֶת בִד יַצְנֹף בְּגִיד־קֹדֶשׁ הֵם וַרְחֹץ
בַּמַּיִם אֶת־בָּשָׂרוֹ וּלְבָשֵׁם: ^ה וּמֵאֵת עֵדֶת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל יִקַּח שְׁנֵי־שְׂעִירֵי עִזִּים לַחַטָּאת וְאֵיל
אֶחָד לְעֹלָה: ^ו וְהִקְרִיב אֶהֱרֹן אֶת־פֶּר הַחַטָּאת
אֲשֶׁר־לוֹ וְכִפֵּר בָּעֵדוּ וּבָעֵד בֵּיתוֹ: ^(ז) ^ז וּלְקַח
אֶת־שְׁנֵי הַשְּׂעִירִם וְהִעֲמִיד אֹתָם לִפְנֵי יְהוָה
פֶּתַח אַהֲל מוֹעֵד: ^ח וְנָתַן אֶהֱרֹן עַל־שְׁנֵי הַשְּׂעִירִם
גִּזְרֹת גֹּזֶל אֶחָד לַיהוָה וְגֹזֶל אֶחָד לַעֲזָאוֹל:
^ט וְהִקְרִיב אֶהֱרֹן אֶת־הַשְּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו
הַגֹּזֶל לַיהוָה וַעֲשֵׂהוּ חַטָּאת: ^י וְהַשְּׂעִיר אֲשֶׁר
עָלָה עָלָיו הַגֹּזֶל לַעֲזָאוֹל יַעֲמִד־חֵי לִפְנֵי יְהוָה
לְכַפֵּר עָלָיו לְשִׁלַּח אֹתוֹ לַעֲזָאוֹל הַמִּדְבָּרָה:
^{יא} וְהִקְרִיב אֶהֱרֹן אֶת־פֶּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ וְכִפֵּר
בָּעֵדוּ וּבָעֵד בֵּיתוֹ וְשָׁחַט אֶת־פֶּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר־
לוֹ: ^(ישראל) ^{יב} וּלְקַח מִלֹּא־הַמִּחְתָּה גִּחְלִי־אֵשׁ מֵעַל
הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי יְהוָה וּמִלֹּא חֲפָזָיו קָטַרֶת סַמִּים
דִּקָּה וְהֵבִיִּא מִבֵּית לַפָּרֶכֶת: ^{יג} וְנָתַן אֶת־הַקָּטַרֶת
עַל־הָאֵשׁ לִפְנֵי יְהוָה וְכִסָּה ^א עֵינֵי הַקָּטַרֶת אֶת־
הַפֶּפֶרֶת אֲשֶׁר עַל־הָעֵדוּת וְלֹא יָמוּת: ^{יד} וּלְקַח
מִדָּם הַפָּר וְהָיָה בְּאֻצְעָיו עַל־פָּנַי הַפֶּפֶרֶת קֹדֶמָה
וּלְפָנַי הַפֶּפֶרֶת יִזָּה שִׁבְעַ־פַּעֲמִים מִן־הַדָּם
בְּאֻצְעָיו: ^{טו} וְשָׁחַט אֶת־הַשְּׂעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר

וְנָכַרְתָּ הָאִישׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמּוֹ: ^ה לְמַעַן אֲשֶׁר יָבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־זִבְחֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם וְזָבָחִים עַל־פְּנֵי הַשָּׁדָה וְהֵבִיאוּ לַיהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל־הַכֹּהֵן וְזָבָחוּ וְזָבְחֵי שְׁלָמִים לַיהוָה אוֹתָם: וְזָרַק הַכֹּהֵן אֶת־הַדָּם עַל־מִזְבֵּחַ יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהַקָּטִיר הַחֹלֵב לָרִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: וְלֹא־יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת־זִבְחֵיהֶם לְשַׁעֲרֵם אֲשֶׁר הֵם זָנִים אַחֲרֵיהֶם חֻקַּת עוֹלָם תִּהְיֶה־זֹאת לָהֶם לְדֹרֹתָם:

~ נקודות משיחות קודש ~

אחרי מות שני בני אהרן בקרבנותם לפני ה' וימתו (טז, א) יש להקשות מהו כפל הלשון - 'אחרי מות' . . וימתו? ויש לבאר על-פי פרוש התסידות, מה היה חטאם של בני אהרן: בני אהרן התעלו לדרגה נעלית מאד, שהביאה אותם לקרבה ואהבה עצומה לקב"ה, עד שהביאה אותם ל'כלות הנפש', ביציאת הנשמה מן הגוף. וחטאם היה שאין זה רצון הקב"ה, רצון הקב"ה הוא שבני ישראל ישתוקקו ויחקרבו אל הקב"ה, אך יחד עם זה שישארו בעולם הזה, ויחפכו אותו לדירה לקב"ה. על פי זה מובנת התפילות בפסוק, מות שני בני אהרן הגיע כתוצאה מ'בקרבנותם לפני ה' וימתו', ה'ימתו' מתאר את חטאם של בני אהרן, שהתקרבו לה' עד שיצאה נשמתם.

(לקוטי שיחות, כרך ג', ע' 987)

שלישי ^ח ואלהם תאמר איש איש מבית ישראל ומן־הגֵּר אֲשֶׁר־יִגֹּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר־יַעֲלֶה עִלָּה אוֹיֵבָח: ^ט וְאֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יָבִיאוּ לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ לַיהוָה וְנָכַרְתָּ הָאִישׁ הַהוּא מִעַמּוֹ: וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יֹאכַל כָּל־דָּם וְנָתַתִּי פָנָי בְּנַפְשׁ הָאֹכֶלֶת אֶת־הַדָּם וְהִכַּרְתִּי אוֹתָהּ מִקֶּרֶב עַמּוֹ: ^י כִּי נֶפֶשׁ הַבָּשָׂר בָּדָם הוּא וְאֲנִי נָתַתִּיו לָכֶם עַל־הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל־נַפְשֵׁיכֶם כִּי־הֵדֶם הוּא בְּנַפְשׁ יְכַפֵּר: ^י עַל־כֵּן אִמְרָתִי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל־נֶפֶשׁ מִכֶּם לֹא־תֹאכַל דָּם וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם לֹא־יֹאכַל דָּם: ^י וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגֵּר

- עם צוויים ואזהרות נוספות, לומר, שגם לאחר הדרגה הנעלית ביותר של בני אהרן, צדין יש מקום לעלות בדרגות נוספות, ואין גבול בעבודת ה'.

(לקוטי שיחות, כרך י"ב, ע' 92)

שני ^{כה} ואת חלב החטאת יקטיר המזבחה: ^{כו} והמשלח את־השְׁעִיר לַעֲזָאוֹל יִכְבֶּם בְּגִדָיו וְרֹחֵץ אֶת־בִּשְׁרוֹ בַּמַּיִם וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹא אֶל־הַמִּחֲנֶה: ^{כז} ואת פר החטאת ואת שְׁעִיר הַחֲטָאת אֲשֶׁר הֻבֵּא אֶת־דָּמָם לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ יוֹצִיא אֶל־מִחוּץ לַמִּחֲנֶה וְשָׂרְפוּ בָאֵשׁ אֶת־עֲרֹתָם וְאֶת־בִּשְׁרָם וְאֶת־פְּרָשָׁם: ^{כח} והשרף אתם יִכְבֶּם בְּגִדָיו וְרֹחֵץ אֶת־בִּשְׁרוֹ בַּמַּיִם וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹא אֶל־הַמִּחֲנֶה: ^{כט} והיתה לכם לחקת עולם בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ תַּעֲנֶנּוּ אֶת־נַפְשֵׁיכֶם וְכֹל־מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ הַאֲזִיזָה וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם: ^ל כִּי־כִּיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטָהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה תִּמְהָרוּ: ^{לא} שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן הִיא לָכֶם וְעֲנִיתֶם אֶת־נַפְשֵׁיכֶם חֻקַּת עוֹלָם: ^{לב} וְכַפֵּר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר־יִמָּשַׁח אוֹתוֹ וְאֲשֶׁר יִמְלֹא אֶת־יָדָיו לְכַהֵן תַּחַת אֲבִיו וְלִבֶּשׂ אֶת־בְּגָדֵי הַדָּבָר בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ: ^{לג} וְכַפֵּר אֶת־מִקְדָּשׁ הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ יְכַפֵּר וְעַל הַכֹּהֲנִים וְעַל־כָּל־עַם הַקָּהָל יְכַפֵּר: ^{לד} והיתה־זֹאת לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם לְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִכָּל־חַטֹּאתֶם אֶחָת בַּשָּׁנָה וַיַּעַשׂ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ^{לז} וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ^{לח} דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו וְאֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר: ^{לח} אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׂוֹר אוֹ־כֶשֶׂב אוֹ־עֵז בַּמִּחֲנֶה אוֹ אֲשֶׁר יִשְׁחַט מִחוּץ לַמִּחֲנֶה: ^{לח} וְאֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יָבִיאוּ לְהַקְרִיב קָרְבָן לַיהוָה לִפְנֵי מִשְׁכַּן יְהוָה דָּם יִחָשֵׁב לְאִישׁ הַהוּא דָּם שָׁפָךְ

בְּתֵּהָ לֹא תִקַּח לְגִלּוֹת עֲרוֹתָהּ שְׂאֵרָה הִנֵּה זִמָּה
הוא: ^ה וְאִשָּׁה אֶל־אַחֲתָהּ לֹא תִקַּח לְצִרֹר לְגִלּוֹת
עֲרוֹתָהּ עָלֶיהָ בַּחַיִּיהָ: ^ו וְאֶל־אִשָּׁה בְּנִת
טַמְאָתָהּ לֹא תִקְרָב לְגִלּוֹת עֲרוֹתָהּ: ^ז וְאֶל־אִשֶּׁת
עַמִּיתָךְ לֹא־תִתֵּן שְׂכֻבְתָּךְ לְזָרַע לְטַמְאָתָהּ־בָּהּ:
^ח וּמִזֶּרְעֶךָ לֹא־תִתֵּן לְהַעֲבִיר לְמִלֵּךְ וְלֹא תִחַלֵּל
אֶת־שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה:

~ נקודות משיחות קודש ~

בזאת יבוא אהרן אל הקדש (טז, ג)

בזאת: גימטריא שלו ארבע מאות ועשר, רמז לפית
הראשון (רש"י)

על הפסוק "ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ובאלהם"
(לאחר חטא העגל), אומר רש"י: "צדין לא שמענו שהתפלל
משה עליהם, והוא אומר הניחה לי? אלא כאן פתח לו פתח,
והודיעו שהדבר תלוי בו, שאם יתפלל עליהם, לא יכלם".
ועל־דרך־זה בעניננו, הרמז ששכבתו, ארבע מאות ועשר -
רמז לבית ראשון, הוא פתיחת פתח לבני ישראל, שאם
ישמעו לקב"ה, ולא יחטאו, תבטל ההגבלה של מספר
השנים, ובית המקדש הראשון ישאר נצחי.

(תורת מנחם - התועדויות תשמ"ו ח"ג ע' 196)

רביעי ^ז וְאֶת־זִכְרָה לֹא תִשָּׁכַח מִשְׁפָּכִי אִשָּׁה
תוֹעֵבָה הוא: ^ח וּבְכָל־בְּהֵמָה לֹא־תִתֵּן שְׂכֻבְתָּךְ
לְטַמְאָתָהּ־בָּהּ וְאִשָּׁה לֹא־תַעֲמֹד לְפָנָי בְּהֵמָה
לְרִבְעָה תָּבֵל הוא: ^ט אֶל־טַמְאָו בְּכָל־אֵלֶּה כִּי
בְכָל־אֵלֶּה נִטְמָאוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־אֲנִי מִשְׁלַח
מִפְּנֵיהֶם: ^י וְטַמְאָה הָאָרֶץ וְאֶפְקֹד עֲוֹנָהּ עָלֶיהָ
וְתִקָּא הָאָרֶץ אֶת־יִשְׁבֵּיהָ: ^{יא} וְשִׁמְרֵתֶם אֹתָם
אֶת־חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי וְלֹא תַעֲשׂוּ מִכָּל
הַתוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה הָאֲזָרָח וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם:
^{יב} כִּי אֶת־כָּל־הַתוֹעֵבוֹת הָאֵל עָשׂוּ אֲנִשֵּׁי־הָאָרֶץ
אֲשֶׁר לְפָנֵיכֶם וְטַמְאָה הָאָרֶץ: ^{יג} וְלֹא־תִקְיֹא
הָאָרֶץ אֶתְכֶם בְּטַמְאָכֶם אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר קָאָה
אֶת־הַגּוֹי אֲשֶׁר לְפָנֵיכֶם: ^{יד} כִּי כָל־אִשָּׁר יַעֲשֶׂה
מִכָּל הַתוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנַּפְשׁוֹת הַעֲשֵׂת
מִקֶּרֶב עַמָּם: ^{טו} וְשִׁמְרֵתֶם אֶת־מִשְׁמְרֵתִי לְבִלְתִּי

בְּתוֹכֶם אֲשֶׁר יִצְוֶה צִיד חַיָּה אוֹ־עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל
וְשִׁפָּךְ אֶת־דָּמּוֹ וּבִסְהוּ בַּעֲפָר: ^{יז} כִּי־נִפְשׁ כָּל־
בָּשָׂר דָּמוֹ בְּנַפְשׁוֹ הוּא וְאָמַר לְבָנִי יִשְׂרָאֵל דָּם
כָּל־בָּשָׂר לֹא תֹאכְלוּ כִּי נִפְשׁ כָּל־בָּשָׂר דָּמוֹ הוּא
כָּל־אֲכָלְיוֹ יִפְרֹת: ^{יח} וְכָל־נִפְשׁ אֲשֶׁר תֹּאכֵל גְּבִלָה
וּמִרְפָּה בְּאֲזָרָח וּבִגֵּר וּבְכֶם בְּגִדְיוֹ וּרְחֵץ בְּמִים
וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב וְטָהַר: ^{יט} וְאִם לֹא יִכְבֹּם וּבָשָׂרוֹ
לֹא יִרְחֹץ וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ: ^כ יִחַ וְיִדְבַּר יְהוָה
אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^{כא} דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ^{כב} בַּמַּעֲשֵׂה אֶרֶץ־
מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִשְׁבַּתֶּם־בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ וּבַמַּעֲשֵׂה
אֶרֶץ־כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֹתְכֶם שָׁמָּה לֹא
תַעֲשׂוּ וּבַחֲקֵיתֶיהֶם לֹא תִלְכוּ: ^{כג} אֶת־מִשְׁפָּטִי
תַעֲשׂוּ וְאֶת־חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ לֵלְכַת בְּהֶם אֲנִי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם: ^{כד} וְשִׁמְרֵתֶם אֶת־חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטִי
אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וְחֵי בְהֶם אֲנִי יְהוָה: ^{כה} ׀
וְאִישׁ אִישׁ אֶל־כָּל־שְׂאֵר בָּשָׂרוֹ לֹא תִקְרָבוּ
לְגִלּוֹת עֲרוֹהָ אֲנִי יְהוָה: ^{כו} ׀ עֲרוֹת אֲבִיד וְעֲרוֹת
אֶמָּךְ לֹא תִגְלֶה אֶמָּךְ הוּא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָהּ: ^{כז} ׀
׀ עֲרוֹת אֲשֶׁת־אֲבִיד לֹא תִגְלֶה עֲרוֹת אֲבִיד
הוא: ^{כח} ׀ עֲרוֹת אַחֲוֹתֶיךָ בֶּת־אֲבִיד אוֹ בֶּת־אֶמָּךְ
מוֹלֶדֶת בֵּית אוֹ מוֹלֶדֶת חוּץ לֹא תִגְלֶה
עֲרוֹתֶיךָ: ^{כט} ׀ עֲרוֹת בֶּת־בְּנֶיךָ אוֹ בֶּת־בָּתְּךָ לֹא
תִגְלֶה עֲרוֹתֶיךָ כִּי עֲרוֹתֶיךָ הֵנָּה: ^ל ׀ עֲרוֹת
בֶּת־אִשֶּׁת אֲבִיד מוֹלֶדֶת אֲבִיד אַחֲוֹתֶיךָ הוּא לֹא
תִגְלֶה עֲרוֹתָהּ: ^{לא} ׀ עֲרוֹת אַחֲוֹת־אֲבִיד לֹא
תִגְלֶה שְׂאֵר אֲבִיד הוא: ^{לב} ׀ עֲרוֹת אַחֲוֹת־אֶמָּךְ
לֹא תִגְלֶה כִּי־שְׂאֵר אֶמָּךְ הוא: ^{לג} ׀ עֲרוֹת
אֲחִי־אֲבִיד לֹא תִגְלֶה אֶל־אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרָב
יָדְתְּךָ הוא: ^{לד} ׀ עֲרוֹת כָּל־כֵּךְ לֹא תִגְלֶה אִשֶּׁת־
בְּנֶיךָ הוּא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָהּ: ^{לה} ׀ עֲרוֹת אִשְׁת־
אֲחִיד לֹא תִגְלֶה עֲרוֹת אֲחִיד הוא: ^{לו} ׀ עֲרוֹת
אִשָּׁה וּבִתָּה לֹא תִגְלֶה אֶת־בֶּת־בְּנָהּ וְאֶת־בֶּת־

ולכן אם האדם מתנגד לכפרה זו, ואינו שב בתשובה, לא מועילה כפרת יום כפור.

(לקוטי שיחות, כרך כ"ז, ע' 124)

חמישי טו לא-תעשו עול במשפט לא-תשא פני-
 דל ולא תהדר פני גדול בצדק תשפט עמיתך:
 לא-תלך רכיל בעמך לא תעמד על-דם
 רעך אני יהוה: י לא-תשנא את-אחיו בלבבך
 תוכח תוכיח את-עמיתך ולא-תשא עליו
 חטא: י לא-תקם ולא-תטול את-בני עמך
 ואהבת לרעך כמוך אני יהוה: י את-חקתי
 תשמרו בהמתך לא-תרביע בלאים שדך לא-
 תזרע בלאים ובגר בלאים שעטנו לא יעלה
 עליך: י ואיש כיישב את-אשה שכבת-זרע
 והוא שפחה נחרפת לאיש והפדה לא נפדה
 או חפשה לא נתן-לה בקרת תהיה לא וימתו
 בלא חפשה: י והביא את-אשמו ליהוה
 אל-פתח אהל מועד איל אשם: י וכפר עליו
 הפהן באיל האשם לפני יהוה על-חטאתו
 אשר חטא ונסלח לו מחטאתו אשר חטא: פ
 י וכי-תבאו אל-הארץ ונטעתם פלעץ מאכל
 וערלתם ערלתו את-פריו שלש שנים יהיה
 לכם ערלים לא יאכל: י ובשנה הרביעית יהיה
 פל-פריו קדש חלולים ליהוה: י ובשנה
 החמישית תאכלו את-פריו להוסיף לכם
 תבואתו אני יהוה אלהיכם: י לא תאכלו
 על-הדם לא תנחשו ולא תעונו: י לא תקפו
 פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך:
 י ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם וכתבת
 קעקע לא תתנו בכם אני יהוה: י אל-תחלל
 את-בתך להזנותה ולא-תזנה הארץ ומלאה
 הארץ זמה: י את-שבתתי תשמרו ומקדשי
 תיראו אני יהוה: י אל-תפנו אליהאבת ואלי-
 הידענים אל-תבקשו לממא בהם אני יהוה

עשות מחקות התועבת אשר נעשו לפניכם
 ולא תמאז בהם אני יהוה אלהיכם: פפ

פ' פסוקים, כ"י ב"ל סימן, עד"ו סימן.

פרשת קדושים

יט « וידבר יהוה אל-משה לאמר: י דבר אל-
 כל-עדת בני-ישראל ואמרת אליהם קדשים
 תהיו כי קדוש אני יהוה אלהיכם: י איש אמו
 ואביו תיראו ואת-שבתתי תשמרו אני יהוה
 אלהיכם: י אל-תפנו אל-האלילים ואלהי מסכה
 לא תעשו לכם אני יהוה אלהיכם: י וכי תזבחו
 זבח שלמים ליהוה לרצונכם תזבחהו: י ביום
 זבחכם יאכל וממחרת והנותר עד-יום השלישי
 באש ישרף: י ואם האכל יאכל ביום השלישי
 פגול הוא לא ירצה: י ואכליו עונן ישא כראת-
 קדש יהוה חלל ונכרתה הנפש ההוא מעמיה:
 י ובקצרכם את-קציר ארצכם לא תכלה פאת
 שדך לקצר ולקט קצירך לא תלקט: י וכרמך
 לא תעולל ופרט כרמך לא תלקט לעני ולגר
 תעזוב אתם אני יהוה אלהיכם: י לא תגזבו
 ולא-תכחשו ולא-תשקרו איש בעמיתו: י ולא-
 תשבעו בשמי לשקר וחללת את-שם אלהיך
 אני יהוה: י לא-תעשק את-רעך ולא תגזל
 לא-תלוי פעלת שכיר אתך עד-בקר: י לא-
 תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשל ויראת
 מאלהיך אני יהוה:

~ נקודות משיחות קודש ~

ונשא השעיר עליו את כל עונתם אל ארץ גזרה . . . ביום
 הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מקל חטאתיכם (טז, כב-)
 שעיר המשלח מכפר על העבירות הקלות, גם אם האדם
 עצמו לא עשה תשובה (לדעת הרמב"ם). ואלו עצומו של יום
 הכפור מכפר רק אם האדם עושה תשובה. והחלוק ביניהם,
 כפרת שעיר המשלח היא על העבירות עצמן, לכן לא
 יקוים לתשובת האדם. אך כפרת יום כפור היא על האדם,

אֱלֹהֵיכֶם: לֹא מִפְּנֵי שִׁיבָה תָּקוּם וְהִדְרָתָּ פָּנַי וְקִן וִירֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה: ס

~ נקודות משיחות קודש ~

וְזָקַק הַכֹּהֵן אֶת הַדָּם עַל מִזְבֵּחַ ה' פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהִקְטִיר הַחֶלֶב לִרִיחַ נִיחַח לַה' (יז, ו)

הַדָּם וְהַחֶלֶב אֲסוּרִים בְּכָל שְׁמוּשׁ, מִלְּבַד עֲלִיתָם לְקָרְבַּן לַה' בַּמִּזְבֵּחַ. בְּאִיר הַעֲנָן בַּעֲבוּרַת הַבּוֹרָא: הַחֶלֶב מִסְּמֵל אֶת כַּח הַתַּעֲנוּג שֶׁבָּאֲדָם, וְהַדָּם מִסְּמֵל אֶת הַלֵּהט וְהַהֲתַלְהֻבוּת שֶׁבּוֹ. הַיָּצֵר הָרַע יָכוֹל לִטְעֵן כִּלְפֵי הָאָדָם, אֵין סִפְק שְׁצָרִיךְ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ עִם הַתַּעֲנוּג וְהַהֲתַלְהֻבוּת שֶׁבָּאֲדָם לְדַכְּרִים שְׁבִקְדָּשָׁה, אֲךָ מִתָּר גַּם לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם לַעֲנִיגֵי רִשּׁוּת, וְעִנִּיגֵי הָעוֹלָם הַזֶּה. עַל כֵּן מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ הַתּוֹרָה, אֶת הַדָּם וְהַחֶלֶב חֲזָבִים לְהַקְרִיב עַל הַמִּזְבֵּחַ - אֶת הַתַּעֲנוּג וְהַהֲתַלְהֻבוּת שֶׁבָּאֲדָם יֵשׁ לְשֹׁמֵר אֲךָ וְזָקַק לְדַכְּרִים שְׁבִקְדָּשָׁה, וְלֹא לְשׁוּם מַשְׁרָה אַחֲרָת.

(שיחת ליל י"א ניסן תשמ"א, ע"פ ביאורי החומש)

שְׂשִׁי: לֹא יִכְיִיגוֹר אֶתְךָ גֵּר בְּאַרְצְכֶם לֹא תוֹנוּ אוֹתוֹ: לֹא בְּאֶזְרָח מִכֶּם יִהְיֶה לָכֶם הִגֵּר | הִגֵּר אֶתְכֶם וְאַהֲבַת לֹא כְמוֹד כִּי-גֵרִים הֵייתֶם בְּאַרְץ מִצְרַיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: לֹא-תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפַּט בְּמִדָּה בְּמִשְׁקַל וּבְמִשׁוּרָה: לֹא מֵאֻזִּי צֶדֶק אֲבִי־צֶדֶק אֵיפֶת צֶדֶק וְהִין צֶדֶק יִהְיֶה לָכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר-הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: וְשִׁמְרַתֶּם אֶת-כָּל-חֻקֹּתַי וְאֶת-כָּל-מִשְׁפָּטַי וַעֲשִׂיתֶם אִתָּם אֲנִי יְהוָה: פ כ | וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ד וְאֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן-הִגֵּר | הִגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתֵּן מִזְרָעוֹ לְמִלֵּךְ מוֹת יוֹמֶת עִם הָאָרֶץ יִרְגְּמֻהוּ בָּאֶבֶן: ז וְאֲנִי אֶתֵּן אֶת-פָּנָי בְּאִישׁ הַהוּא וְהִכְרַתִּי אוֹתוֹ מִקֶּרֶב עַמּוֹ כִּי מִזְרָעוֹ נָתַן לְמִלֵּךְ לִמְעַן טַמֵּא אֶת-מִקְדָּשִׁי וְלַחֲלֹל אֶת-שֵׁם קְדֹשִׁי: ח וְאִם הָעָלַם יַעֲלִימוֹ עִם הָאָרֶץ אֶת-עֵינֵיהֶם מִן-הָאִישׁ הַהוּא בִּתְּתוֹ מִזְרָעוֹ לְמִלֵּךְ לְבִלְתִּי הָמִית אוֹתוֹ: ט וְשִׁמְתִּי אֲנִי אֶת-פָּנָי בְּאִישׁ הַהוּא וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ וְהִכְרַתִּי אוֹתוֹ וְאֵת | כָּל-הַזִּגִּים

אֲחֵרָיו לִזְנוֹת אַחֲרֵי הַמִּלֵּךְ מִקֶּרֶב עַמָּם: י וְהַנָּפֶשׁ אֲשֶׁר תִּפְגַּח אֶל-הָאִבָּה וְאֶל-הַיָּדָעִים לִזְנוֹת אַחֲרֵיהֶם וְנָתַתִּי אֶת-פָּנָי בְּנַפְשׁ הַהוּא וְהִכְרַתִּי אוֹתוֹ מִקֶּרֶב עַמּוֹ: יא וְהִתְקַדְּשְׁתֶּם וְהֵייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

~ נקודות משיחות קודש ~

אֶפְשִׁי, וְמָה אֶעֱשֶׂה שְׂאֵבִי שְׂבִשְׂמִים גִּזֵּר עָלַי (רש"י כ, כו)

כְּתֹב הַרְמַב"ם, שֶׁהַדְּבָרִים אֲמֹרִים וְכַח הַקִּים (כְּגוֹן חֲזִיר וְכִלְאִים), אֲכַל בְּדָבָר שֶׁהוּא רַע גַּם מִצַּד הַשֶּׁכַּל (כְּגוֹן גִּנְבָה וְרִצְיָה) יֵשׁ לִזְמַר "אִי אֶפְשִׁי". וְלִפִּי זֶה, אֶפְשֵׁר לְבָאֵר מָה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹת "לֹא מְלִי לֹא נִתְּנָה תּוֹרָה, הֵינֵנוּ לְמַדִּים צְנִיעוּת מִחֻתּוֹל", דְּלִכְאוּרָה, 'לְמֵאִי נִפְקָא-מִינָהּ? אֵלָּא לְלַמֶּדְךָ, שִׁישׁ לְקַם אֶת הַמִּצְוֹת הַקְּשׁוּרוֹת בְּצִנִּיעוּת בְּאֶפֶן כְּזֶה שֶׁהָאָדָם וּרְצָה בְּכָךְ מִצַּד עֲצוּמוֹ, "אִי אֶפְשִׁי".

(לקוטי-שיחות, כרך ח', עמ' 130)

שְׂבִיעִי ח וְשִׁמְרַתֶּם אֶת-חֻקֹּתַי וַעֲשִׂיתֶם אִתָּם אֲנִי יְהוָה מִקְדָּשְׁכֶם: ט בִּי-אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יִקְלַל אֶת-אָבִיו וְאֶת-אִמּוֹ מוֹת יוֹמֶת אָבִיו וְאִמּוֹ קָלַל דָּמִיו בּוֹ: י וְאִישׁ אֲשֶׁר יִנְאֹף אֶת-אִשְׁתּוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִנְאֹף אֶת-אִשְׁתּוֹ רַעְהוּ מוֹת-יוֹמֶת הַנָּאֹף וְהַנָּאֶפֶת: יא וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת-אִשְׁתּוֹ אָבִיו עֲרוֹת אָבִיו גִּלָּה מוֹת-יוֹמֶת וְשִׁנִּיהֶם דְּמִיהֶם בָּם: יב וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת-כַּלְתּוֹ מוֹת יוֹמֶת וְשִׁנִּיהֶם תָּבֵל עֲשׂוֹ דְּמִיהֶם בָּם: יג וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת-זִכְרֵי מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תּוֹעֵבָה עֲשׂוֹ שְׁנִיהֶם מוֹת יוֹמֶת דְּמִיהֶם בָּם: יד וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת-אִשָּׁה וְאֶת-אִמָּהּ זָמָה הוּא בְּאֵשׁ יִשְׂרָפוּ אוֹתוֹ וְאֶתְהִין וְלֹא-תִהְיֶה זָמָה בְּתוֹכְכֶם: טו וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן שִׁכְבָּתוֹ בְּכַהֲנָה מוֹת יוֹמֶת וְאֶת-הַכַּהֲנָה תִּהְרָגוּ: טז וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל-כַּהֲנָה לְרַבְעָה אֹתָהּ וְהִרְגִּתָּ אֶת-הָאִשָּׁה וְאֶת-הַכַּהֲנָה מוֹת יוֹמֶת דְּמִיהֶם בָּם: יז וְאִישׁ אֲשֶׁר-יִקַּח אֶת-אֶחָתָו בֶּת-אָבִיו אוֹ-בֶת-אִמּוֹ וְרָאָה אֶת-עֲרוֹתָהּ וְהִיא-תִּרְאָה אֶת-עֲרוֹתוֹ חֶסֶד הוּא

לְעַלְמָא וְלְעַלְמָא עֲלֵמָא. יִתְבָּרַךְ, וְיִשְׁתַּבַּח, וְיִתְפָּאֵר, וְיִתְרוֹמֵם, וְיִתְנַשֵּׂא, וְיִתְהַדָּר, וְיִתְעַלֶּה, וְיִתְהַלָּל, שְׁמֹה דְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. אֲמֵן לְעֵלָּא מִן כָּל בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא, תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא, דְּאִמְרִין בְּעֲלָמָא, וְאִמְרוּ אָמֵן: אֲמֵן

~ נקודות משיחות קודש ~

לא תלך רכיל בעמך (יט, טז)

שלישה לשון הרע הורגת: "האומרו והמקבלו וזה שאומר עליו" (רמב"ם)

יש להקשות: מדוע הורגת לשון הרע גם את "זה שאומר עלי", והרי הוא לא נטל כל חלק במעשה? ויש לומר: תכונתו של הדבור היא לגלות דברים שהיו קדם לכן נסתרים. ולכן, כאשר שני אנשים מדברים על תכונותיו ומעשיו הרעים של אדם שלישי - הם גורמים בכך שתיכונות אלו יבואו לידי גלוי, ובכך נגרם לו נזק.

(לקוטי-שיחות, כרך ה', ע' 45, ע"פ ביאורי החומש)

מפטיר כה והבדלתם בין-הבהמה הטהרה לטמאה ובין-העוף הטמא לטהר ולא-תשקצו את-נפשתיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמש האדמה אשר-הבדלתי לכם לטמא: כ והייתם לי קדשים כי קדוש אני יהוה ואבדל אתכם מן-העמים להיות לי: כ ואיש או-אשה ביייתה בהם אוב או ידעני מות יומתו באבן ירגמו אתם דמיהם בם: פפפ

~ נקודות משיחות קודש ~

בזמן שקוראים ולומדים פרשיות "אחרי-קדושים", יש בהן הוראה בתיים לכל אדם מישראל - מבצלי מדרגה גבוהה, שלא יאמרו די להתעלות בעבודתם; ולאילו הרחוקים מאד מדרגה זו, שאל יפלו ברוחם שלא יוכלו לעלות בקודש כל-כך וישארו במדרגתם הפתתונית, אלא שגם הם יכולים לעלות בעילוי אחר עילוי ועד לאין-ערוף, ועד לדרגה ש"קדושתו למעלה" - (היא) מקדושתם - כפירוש הידוע בזה, ועל-דרך הפירוש, "דע מה למעלה ממך". פירוש: דע, כל מה שלמעלה - הכל הוא ממך.

ס"ד פסוקים, ונג"ה סימן. מ"ו וז"ב סימן.

וְנִכְרְתוּ לְעֵינֵי בְנֵי עַמֶּם עֲרוֹת אַחֲרֵי גִלְהָ עֹנֵוּ יִשָּׂא: כ ואיש אשר-ישכב את-אשה דוה וגללה את-ערוֹתֶיהָ את-מִקְרָהּ הָעֶרְה וְהוּא גִלְתָּהּ אֶת-מִקְוֹר דְּמִיָּה וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם מִקֶּרֶב עַמֶּם: כ וערוֹת אַחוֹת אִמָּךְ וְאַחוֹת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה כִּי אֶת-שָׂאֲרוּ הָעֶרְה עֹנֵם יִשָּׂאוּ: כ ואיש אשר ישכב את-דָּדָתוֹ עֲרוֹת דָּדוֹ גִּלְה חֲטָאִם יִשָּׂאוּ עֲרִירִים יָמָתוּ: כ ואיש אשר יקח את-אִשְׁתּוֹ אֲחִיו נָדָה הוּא עֲרוֹת אֲחִיו גִּלְה עֲרִירִים יִהְיוּ: כ ושְׁמִרְתֶּם אֶת-כָּל-חֻקֹּתַי וְאֶת-כָּל-מִשְׁפָּטַי וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם וְלֹא-תִקִּיא אֶתְכֶם הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה לְשִׁבְתָּ בָּהּ: כ ולא תלכוּ בְּחֻקֹּת הַגּוֹי אֲשֶׁר-אֲנִי מִשְׁלַח מִפְּנֵיכֶם כִּי אֶת-כָּל-אֱלֹהִי עֲשׂוּ וְאֶקֶץ בָּם: כ ואמר לכם אתם תִּירְשׁוּ אֶת-אֲדֹמְתֶם וְאֲנִי אֶתְנַנֶּה לָכֶם לְרֶשֶׁת אֹתָהּ אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב וְדִבֵּשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר-הִבְדַּלְתִּי אֶתְכֶם מִן-הָעַמִּים: כ והבדלתם בין-הבהמה הטהרה לטמאה ובין-העוף הטמא לטהר ולא-תשקצו את-נפשתיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמש האדמה אשר-הבדלתי לכם לטמא: כ והייתם לי קדשים כי קדוש אני יהוה ואבדל אתכם מן-העמים להיות לי: כ ואיש או-אשה ביייתה בהם אוב או ידעני מות יומתו באבן ירגמו אתם דמיהם בם: פפפ

חצי קריש

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה, ויצמח פורקנה ויקרב משיחה. אמן בתיכון וביומיוכו ובחני דכל בית ישראל, בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: אמן יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך: יהא שמה רבא מברך

עֲצֵי־חַיִּים הִיא לַמַּחְזִיקִים בָּהּ, וְתַמְכִּיחַ מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְּרִבִּי־נָעֻם, וְכָל־תִּיכְתִּיחַ שָׁלוֹם. אַרְבֶּה יָמִים בְּיָמֶיהָ, בְּשִׂמְלָלָהּ עֵשֶׂר וּכְבוֹד. יִי חֲפֵץ לְמַעַן צִדְקָה, וַיִּדְּרֵל תּוֹרָה וַיֵּאדִיר:

מדדיקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוח. * האכנס חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגולל הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם
הַנִּאֲמָרִים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבִמְשָׁה עַבְדּוֹ וּבִישְׂרָאֵל
עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצִדֵּק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים ליוזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שי למורה

וְהָיוּ כְּבָנָי כְּשֵׁים תִּפְגְּרוּ תִּמְדוּ עַל יְדֵי שְׁחִירוֹת עוֹרֵם, כִּן אֲתֵם לֵי
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֵּם שֶׁחָגְלוּ וַתִּתְקַבְּלוּ בֵּין הָעַמִּים, תִּמְדוּ תִּהְיוּ נִגְרִים, כִּי אֲתֵם
 לֵי נַאֲמִידָהוּ וְהִרְאִיה לָהּ הָיוּ אֲתִי-יִשְׂרָאֵל אַחֵר יָמִים רַבִּים שֶׁל גְּלוּת
 שְׁעִבָה, הַעֲלִיתִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִפְּנֵי וְנִיבֵר בְּשֵׁמוֹ וּבְחִסּוֹ, וּפְלִשְׁתִּים

וְכִי הֶעֱלִיתִי אוֹתָם מִכַּפְּתוֹר וְאָרַם

מקיר בתמיה? הלא בגלותם יתערכו

עם העמים ויתבטלו בתוכם: ח הנה

עֵינִי | אֲדֹנִי יְהוָה בְּמַמְלַכְהָ

החטאה מלכות אפרים והשמדתי

אתה את המלכות מעל פני

הַאֲדָמָה אָפֶס פִּי לֹא הַשְׁמִיד

אֲשַׁמֵּד אֶת־בֵּית יִעֲקֹב אֶת־הַמֶּנֶּה

הגם של אפרים. הגם שיטנשו. יהיו

ממערב בית יעקב נפרים בין הנזים

1. 2. 3.

אֲדֹנָי יְהוֹה בְּמַמְלַכְךָ

הנהגה וזכות

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת-קוֹלְךָ וְיִשְׁכַּח אֶת-עֲוֹנוֹתָיִךְ כִּי-יִשְׁמַע ה' אֶת-קוֹלְךָ וְיִשְׁכַּח אֶת-עֲוֹנוֹתָיִךְ

חומש לקריאה בצי 280

בציבור ולשמו"ת עמוס פרק ט

ט וְהָלֹא כְבִנְיָ כְּשֵׁיִם אֲתֶם לִי בְנֵי
יִשְׂרָאֵל נֹאמְ-יְהוָה הֲלֹא אֶת-יִשְׂרָאֵל
הֶעֱלִיתִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּפְלִשְׁתִּים
מִכַּפְתּוֹר וְאֶרֶם מִקִּיר׃ ה הִנֵּה עֵינִי ׀

אֲדֹנָי יְהוִה בְּמַלְכָּה הַחַטָּאָה וְהַשְׁמֵדֵתִי אֶתְּהָ מֵעַל פָּנַי
הָאֵדְמָה אֶפֶס כִּי לֹא הַשְׁמִיד אֲשַׁמִּיד אֶת־בֵּית יַעֲקֹב

נאם־יהוה: מִכִּי־הִנֵּה אֲנֹכִי מִצִּוֶּה וְהִנֵּעֹתִי לְהַגְלוֹתָם וְלִהְיוֹתָם כְּכֹל־הַגּוֹיִם אֲתִיבִית יִשְׂרָאֵל כְּאִשֶּׁר יִנּוּעַ מִה שֶׁמִּנְפִּים בְּכִבְרָה לְחַפֵּל הַעֶפֶר, כֵּן יִשְׂרָאֵל יִתְנַעֲעוּ וְיִסְלַטְלוּ בְּכָל הַגּוֹיִם וְלֹא־יִפּוֹל צָרוֹר הַרְעִינִים מִלֵּאִים מִקִּמָּה, הֵם הַצִּדִּיקִים הַמְּלֵאִים בַּתּוֹרָה וּמִצְוֹת, לֹא יִפּוֹל אֶרֶץ וְיִשְׂרָאֵל בְּאִמּוֹנָתָם: יִבְחָרְבּ יָמוֹתוֹ

כָּל חֲטָאֵי עַמִּי הַאֲמֹרִים לֹא־תִגִּישׁ לֹא תִתְקַרֵּב וְתִקְדִּים וְלֹא יִמְחַר לְבָא בַּעֲדֵינוּ הַרְעִינוּ לִהְיוֹת אוֹתָנוּ כִּי הַכֹּל עֵינֵי מִקְרָה: יֹא בָּיִת הַהוּא בָּיִת הַנֶּאֱלָה אֶת סִפְת דָּוִד, אֶת מַלְכוּת דָּוִד, וְנִקְרָאת "סִפְת" כִּי הִיא סוֹכֶכֶת עַל הָעַם. הַנֶּפֶלֶת, אֲשֶׁר נֶפְלָה וְהִשְׁפִּילָה בְּזִמְנֵי הַגָּלוּת, וְגִדְרָתִי אֲבִנֶה אֶת־פְּרִצִּיהֶן הַסִּדְקִים וְהִרְסֵתִיו אֲלֵיָם וּבְנִיתִיהֶן לְהִיוֹת בְּנֵי וּמִתּוֹקֵן בִּימֵי עוֹלָם שֶׁתִּהְיֶה מַלְכוּת קְבוּעָה בְּמִקְדָּשׁ: יִבְלָמְעַן יִירָשׁוּ יִשְׂרָאֵל אֶת־שְׂאֵרֵי אֲדוֹם כִּי רוֹב בְּנֵי אֲדוֹם יִפּוֹלוּ אִם בְּמַלְכֻת גּוֹי וּכְגֹוֶנֶה וְכֹל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמִי עֲלֵיהֶם שֶׁהֵם יִכְדּוּ שֵׁם ה' וְיִקְבְּלוּ אִמּוֹנֵת הָאֱמֶת, כֹּל אֱלֹהִי יִהְיֶה וְיִרְשָׁה לְמִשְׁחֵי נֹאם־יְהוָה עֲשֵׂה זֹאת: יִגְהַה יָמִים בָּאִים נֹאם־יְהוָה וְנִגַּשׁ חוֹרֶשׁ בְּקֶצֶר וְלֹא יִסְפִּיקוּ לְחַרֹּשׁ עַד שִׁבְאָה הַקִּצֵּר וְדֶרֶךְ עֲנָבִים בְּמִשְׁדֵּךְ הַזֶּרַע וְלֹא יִסְפִּיקוּ לְבָצוֹר עַד שִׁבְאָה עַת הַזֶּרַע וְהַפִּיפּוֹ וְיִלְלוּ הַהָרִים עִסִּים מִדְּבַשׁ הַפִּירוֹת, וּכְאֵלֹו וְכֹל־הַנִּבְכָּעוֹת תִּתְמוּגְגֶנֶה תִתְמוּגְגֶנֶה מְרֹוב מִרְעָה הַשָּׂמֶן שֶׁלֵּהֶם, וְהַחֲלֵב תִּזְבּ מִן הַצֹּאן: יִדְּשָׁבֶתִי אֶת־שְׁבוֹת עַמִּי יִשְׂרָאֵל מִעֲלֵהֶם וּמִדְּרֹגְתָם וּבְנֵי עָרִים נִשְׁמֹוֹת שֶׁהָיוּ שׁוֹמְמוֹת בַּעַת הַגָּלוּת וְיִשְׁבּוּ וְנִמְעֵנוּ כְּרָמִים וְשָׂתוּ אֶת־יַיִנָּם וְעָשׂוּ גִזְוֹת וְאָכְלוּ אֶת־פְּרִיָּהֶם וְלֹא יִגְלוּ עוֹד מִמֶּנֶּה כִּי שָׁמָּה יִשְׁבּוּ עַד עוֹלָם: מִזֶּה וְנִמְעָתִים עַל־

אֲדָמָתָם יִהְיוּ כַּעַן הַנְּטִיעַ בְּמִקְוָמוֹ שְׂאֵי אֲפִשֶׁר לִקְרוֹ מֵאֲדָמָתוֹ וְלֹא יִתְנָשׂוּ עוֹד מִעַל אֲדָמָתָם אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם לֹא יִלְכוּ עוֹד בְּגִלוֹת לְעוֹלָם אֲמַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:

אֲשִׁמִּיד. (ט) וְהִנֵּעֹתִי, מִלְשׁוֹן הַנֶּחֱדָה וְנִדְגָדָה. בְּכִבְרָה, מִזֶּה נֶפֶס לְהַפְרִידָת עֶפֶר וּסְפִילַת מִנְרִגְרִי הַחֲסָה. וְלֹא יִפּוֹל צָרוֹר אֶרֶץ, שֶׁנִּרְגְּרִי הַחֲסָה הַטּוֹבִים וְכֵן צָרוֹר שְׁהוּא עֵבֶה מִנְקִיבָה אֵינֶם נִפְלִים לְאֶרֶץ. כֵּן יִתְנַעֲעוּ יִשְׂרָאֵל וְיִסְלַטְלוּ בְּכָל הַגּוֹיִם, וְלֹא יִפּוֹל לְאֶרֶץ אֲלֵא חֲטָאִים שֶׁבָּהֶם הַדּוֹמִים לְעֶפֶר וְלִסְפִּילָת. (י) לֹא תִגִּישׁ, לֹא תִתְקַרֵּב. וְתִקְדִּים, וְלֹא תִמְחַר. בַּעֲדֵינוּ, בְּעַד מַעֲשֵׂינִי, שֶׁהֵם אוֹמְרִים מִקְרָה הוּא כְּעוֹלָם. (יא) בָּיִת הַהוּא, בָּיִת הַנֶּאֱלָה. אֶת סִפְת דָּוִד, אֶת מַלְכוּת דָּוִד. וְנִקְרָאת "סִפְת" כִּי הִיא סוֹכֶכֶת עַל הָעַם. הַנֶּפֶלֶת, אֲשֶׁר נֶפְלָה וְהִשְׁפִּילָה בְּזִמְנֵי הַגָּלוּת, וְגִדְרָתִי אֲבִנֶה אֶת פְּרִצִּיהֶן, שֶׁלֹּא יִהְיֶה מִלֶּךְ אַחֵר עַל שְׁבִטָּתָם אַחֲרֵיהֶם, שֶׁלֹּא תִהְיֶה שׁוֹם פְּרִצָה בְּמַלְכוּת בֵּית דָּוִד. וְהִרְסֵתִיו אֲלֵיָם, הַהִרְסָה שֶׁהִתְחַת בְּמַלְכוּת בֵּית דָּוִד כֹּל יְמֵי הַגָּלוּת שֶׁלֹּא מִלְכוּ כָּלֵל, הָרִי אִם אֲלֵיָם אוֹתָהּ. בִּימֵי עוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁהִתְחַת מִזֶּה בִּימֵי דָּוִד עֲצֻמוֹ. (יב) לְמַעַן יִירָשׁוּ וְגו', הַפְּסוֹק כְּמוֹ הַפֶּסֶד, "לְמַעַן יִירָשׁוּ אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עֲלֵיהֶם, אֶת שְׂאֵרֵי אֲדוֹם וְכֹל אוֹיְבֵיהֶם הַגּוֹיִם". (יג) וְנִגַּשׁ חוֹרֶשׁ בְּקֶצֶר, כְּלוּמֵר, הַרְבֵּה תְּבוּאָה תִּצְמַח, וְיִהְיוּ עוֹסְקִים בְּקִצְרָה עַד זִמְנֵי הַחֲרִישָׁה, וְהַחֲרִישׁ וְהַקִּיצֵר יִקְשְׁוּ וְזֶה בָּהֶן, וְדֶרֶךְ עֲנָבִים בְּמִשְׁדֵּךְ הַזֶּרַע, וְיִהְיוּ עוֹסְקִים בְּדִרְכֵּת הַעֲנָבִים עַד הַזִּירְעָה. וְהַפִּיפּוֹ הַהָרִים עִסִּים, רַבּוּ צְמִיחַת עֲנָבִים וְשְׂאֵר הַפִּירוֹת, כְּאֵלֹו יוֹזֵב מִהָהָרִים וְזֶה טוֹב וּמִתּוֹק וְשֶׂאֶר מִשְׁקִים שֶׁל פִּירוֹת. עִסִּים, עֵינֵי פְתִישָׁה וְסִחִיטָה פִּירוֹת. מִלְשׁוֹן "וְעִסְתֶּם וְרִשְׁעִים" (מלדאכ ג.בא). תִּתְמוּגְגֶנֶה, עַל דֶּרֶךְ מִשָּׁל, כְּאֵלֹו הַנִּבְכָּעוֹת נִמְנָו וְנִמְסוּ מְרֹבִי הַחֲלֵב שֶׁזָּבַע עֲלֵיהֶן מִן הַצֹּאן. וְאִם עַל

נֹאם־יְהוָה: מִכִּי־הִנֵּה אֲנֹכִי מִצִּוֶּה וְהִנֵּעֹתִי בְּכֹל־הַגּוֹיִם אֲתִיבִית יִשְׂרָאֵל כְּאִשֶּׁר יִנּוּעַ בְּכִבְרָה וְלֹא־יִפּוֹל צָרוֹר אֶרֶץ: יִבְחָרְבּ יָמוֹתוֹ כָּל חֲטָאֵי עַמִּי הַאֲמֹרִים לֹא־תִגִּישׁ וְתִקְדִּים בַּעֲדֵינוּ הַרְעִינוּ לִהְיוֹת כִּי הַכֹּל עֵינֵי מִקְרָה: יֹא בָּיִת הַהוּא בָּיִת הַנֶּאֱלָה אֶת־פְּרִצִּיהֶן וְהִרְסֵתִיו אֲלֵיָם וּבְנִיתִיהֶן בִּימֵי עוֹלָם: יִבְלָמְעַן יִירָשׁוּ אֶת־שְׂאֵרֵי אֲדוֹם וְכֹל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמִי עֲלֵיהֶם נֹאם־יְהוָה עֲשֵׂה זֹאת: יִגְהַה יָמִים בָּאִים נֹאם־יְהוָה וְנִגַּשׁ חוֹרֶשׁ בְּקֶצֶר וְדֶרֶךְ עֲנָבִים בְּמִשְׁדֵּךְ הַזֶּרַע וְהַפִּיפּוֹ הַהָרִים עִסִּים וְכֹל־הַנִּבְכָּעוֹת תִּתְמוּגְגֶנֶה: יִדְּשָׁבֶתִי אֶת־שְׁבוֹת עַמִּי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי עָרִים נִשְׁמֹוֹת וְיִשְׁבּוּ וְנִמְעֵנוּ כְּרָמִים וְשָׂתוּ אֶת־יַיִנָּם וְעָשׂוּ גִזְוֹת וְאָכְלוּ אֶת־פְּרִיָּהֶם: מִזֶּה וְנִמְעָתִים עַל־אֲדָמָתָם וְלֹא יִתְנָשׂוּ עוֹד מִעַל אֲדָמָתָם אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם אֲמַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:

כִּי שֶׁלֹּא נִזְכָּר הַחֲלֵב בְּפֶסֶק, כִּד הִיא הַכּוֹנֶה, בְּדֶרֶךְ הַמִּקְרָא לְקַצֵּר בְּמִקְוֹם הַמּוֹבָן מֵאֲלֵיוֹ אוֹ מִמְּקוֹם אַחֵר, וְכֵן נֹאמַר "יִטְפוּ הַהָרִים עִסִּים וְהַנִּבְכָּעוֹת חֲלֵבָה חֲלֵב" (יזאל ד.ח). (יד) וְשָׁבֶתִי, אֲעִמִּיד בְּהַשְׁקָט וּמִרְנוּעַ. כְּמוֹ "בִּשְׁבוּכָה וְנַחַת תִּשְׁעִין" (ישעיה לט). אֶת שְׁבוֹת עַמִּי, אֶת בְּנֵי הַשִּׁבְי שֶׁל בְּנֵי עַמִּי יִשְׂרָאֵל.

נִשְׁמֹוֹת, שֶׁהָיוּ שׁוֹמְמוֹת בְּזִמְנֵי הַגָּלוּת. וְשָׂתוּ אֶת יַיִנָּם, כְּלוּמֵר, שֶׁלֹּא יִהְיֶה יַיִנָּעַם לְרִיק, וְלֹא יִבְאוּ אוֹיְבֵיהֶם עֲלֵיהֶם. (טז) וְנִמְעָתִים, כַּעַן הַנְּטִיעַ הַיֹּטֵב, שֶׁלֹּא יִזּוּ מִמְּקוֹמוֹ, כְּלוּמֵר, שֶׁלֹּא יִגְלוּ עוֹד מֵאֲדָמָתָם. אֲמַר ה' אֱלֹהֶיךָ, כִּבְּה הוּא מֵאֲמֵר הַקְּבִילָה לְנִבְיָא עֲמִים.

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנָּאֵמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שְׁכָל דְּבָרָיו אֵמֶת וְצֶדֶק: נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנָּאֵמָן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפֶּשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שְׂמַחֲנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְהֵינוּ הַנִּבְיָא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לִבָּנוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנָּחֲלוּ עוֹד אֲחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בִשֵּׁם קֹדֶשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכָּפֶה נִירוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מֶגֶן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנִּבְיָאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּה לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ לְקֹדֶשָׁה וּלְמִנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתַפָּאֲרַת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

עטרת מרים

ב וַיְהִי דְּבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ג בְּנֵי־אָדָם דִּבְּרֵי אֶת־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנֵי יְהוָה הַלְדַּרְשׁ הָאֵם לְדָרוֹשׁ אוֹתִי בְּתַפְלָה אֲתֶם בָּאִים חִירְאָנִי דַעו חֲרִינִי נִשְׁבַּע אִם־אֲדַרְשׁ אֲהִי נִדְרֵשׁ לָכֶם אֲקַבֵּל תַּפְלַחְכֶּם נָאִם אֲדֹנֵי יְהוָה: ד אִם לֹא בָאתֶם לְדָרוֹשׁ ה' רַק שְׁתִּכְבְּאוּ וְשִׁפּוֹט אוֹתֶם שִׂי לְמוֹרָא

(ג) הַלְדַּרְשׁ אוֹתִי אֲתֶם בָּאִים, הָאֵם בָּאתֶם לְדָרוֹשׁ אוֹתִי בְּתַפְלָה. אִם אֲדַרְשׁ לָכֶם, אִם אֲהִי נִדְרֵשׁ לָכֶם לְקַבֵּל אֶת תַּפְלַחְכֶּם. (ד) הַתְּשַׁפֵּט אוֹתֶם, הָאֵם תַּתּוּכֶם עִמָּהֶם הַחֲדִיעֶם שְׁהַצְדֵּק עִם ח'. (וְכַפֵּל הַלְשׁוֹן לְחֻזָּק). בֶּן אָדָם, כִּנּוּי לְחֻזָּקָא הַנִּבְיָא. אֶת תּוֹעֲבוֹת אֲבוֹתֶם הוֹדִיעֶם, זֹאת עֲשֵׂה, הוֹדִיעֶם גַּם אֶת תּוֹעֲבוֹת אֲבוֹתֵיכֶם עִם כֹּה שְׁחֻסִּיפוּ חֶם. (ח) וְאֶשָּׂא יָדִי לָהֶם, כְּמוֹ "נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם".

הפטרה לפרשת קדושים לשמו"ת

ביחזקאל פרק כ

כ וַיְהִי דְּבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ג בְּנֵי־אָדָם דִּבְּרֵי אֶת־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנֵי יְהוָה הַלְדַּרְשׁ אוֹתִי אֲתֶם בָּאִים חִירְאָנִי אִם־אֲדַרְשׁ לָכֶם נָאִם אֲדֹנֵי יְהוָה: ד הַתְּשַׁפֵּט אוֹתֶם הַתְּשַׁפֵּט בְּנֵי־אָדָם אֶת־תּוֹעֲבוֹת אֲבוֹתֶם הוֹדִיעֶם: ה וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנֵי

הַתְּשַׁפֵּט אוֹתֶם הָאֵם תַּתּוּכֶם עִמָּהֶם לְהוֹדִיעֶם שְׁחֻדִּין עִמָּדִי הַתְּשַׁפֵּט בֶּן אָדָם אִם תִּרְצֶה לְשַׁפֹּט אוֹתֶם בְּרִשְׁעֵתֶם, הוֹכֵחַ אוֹתֶם עַל מַעֲשֵׂיהֶם הָרָעִים וְגַם אֶת־תּוֹעֲבוֹת אֲבוֹתֶם הוֹדִיעֶם: ה וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנֵי יְהוָה בְּיוֹם בְּחִירִי כַּאֲשֶׁר בְּחִירְתִּי בִישְׂרָאֵל בְּהוֹתֶם בְּמִצְרָיִם, אוֹ וְאֶשָּׂא יָדִי בְּשִׁבוּעָה לְזַרְעֵי בֵּית יַעֲקֹב וְאֹדַע לָהֶם נִדְעָתִי לָהֶם עַל יְדֵי נְבִיאִי שְׁשַׁלַּחְתִּי לָהֶם בְּאַרְצָן מִצְרָיִם וְאֶשָּׂא יָדִי לָהֶם לֵאמֹר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם

אני אהיה למנהיג ומשגיח עליכם: וְאִי בְּיוֹם הַהוּא שֶׁנִּשְׁבַּעְתִּי לָהֶם שְׂאֵתָהּ לָהֶם לְמִנְהִיג וּמִשְׁגִּיחַ, אִם נִשְׁאַתִּי יְדֵי לָהֶם לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶל־אֶרֶץ אֲשֶׁר־תִּרְתִּי חֲפֹשֶׁת אוֹתָהּ לָהֶם שְׂהִיא זִבְתַּח חֶלֶל וּדְבָשׁ וְגַם צִבִּי הַמִּפְאָרָה הִיא לְכָל־הָאֲרָצוֹת: וְאָמַר אֱלֹהִים עַל יְדֵי אֶהְרֹן (שם-א

ב כו רש"י) אִישׁ שְׁקוּצִי עֵינָיו שְׁעִינֵי מְרָאוֹת לוֹ הַשְּׁלִיכוֹ וּבְגָלוֹלִי מִצְרַיִם אֶל־חֲטָמָאוי לְלֶכֶת אַחֲרֵיהֶם, יַעַן אִשֶּׁר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְהָיִיתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי: ח וַיִּמְרוּבִי הַרְשָׁעִים מִיִּשְׂרָאֵל שְׂמָתוֹ בְּשִׁלְשֶׁת יָמֵי אִפְסָה וְלֹא אָבֹל וְלֹא רָצוּ לִשְׁמֹעַ אֵלַי אִישׁ אֶת־שְׁקוּצִי עֵינֵיהֶם לֹא הַשְּׁלִיכוֹ וְאֶת־גְּלוּלִי מִצְרַיִם לֹא עָזְבוּ וְאָמַר בַּעֲבוּר זֶה חֲשַׁבְתִּי לְשַׁפֵּד חֲמָתִי עֲלֵיהֶם לְכָלוֹת אִפִּי בָהֶם בְּתוֹךְ אֶרֶץ מִצְרַיִם: ט וְאָעֲשֶׂה אֲבָל עֲשִׂיתִי לְמַעַן שְׁמִי לְבַלְתִּי הַחֵל יִחַל לַעֲיֵג הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־תִּמְצָא בְּתוֹכָם בְּאֶמְרֵי מִבְּלִי וְכֹלֶת ה' לְהוֹצִיאָם, אֲשֶׁר נִדְרַעְתִּי אֲלֵיהֶם לְיִשְׂרָאֵל לַעֲיֵינֵיהֶם לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: י וְאִוְצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וַאֲבֵאֵם אֶל־הַמִּדְבָּר שָׁם הוֹרֵד לָהֶם חֹפִי ה' וּמִצֹּחָיו, וְשָׁם רָאוּ הַשְׂכִּינָה וְהַנְּפִים הַמִּתְמַדִּים: יא וְאֶתֵּן לָהֶם אֶת־חֻקוֹתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטֵי הַדֹּרְעָתִי אֹתָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וְחִי בָהֶם: יב וְגַם אֶת־שְׂבָתוֹתַי נָתַתִּי לָהֶם לְהַיּוֹת לְאוֹת בִּינֵי וּבִינֵיהֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה מְקֹדֶשׁ: יג וַיִּמְרוּבִי בֵּית־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר בְּחֻקוֹתַי לֹא־הִלְכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטִי מֵאִסּוֹ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וְחִי בָהֶם וְאֶת־שְׂבָתוֹתַי חֲלָלוּ וְאָמַר לְשַׁפֵּד חֲמָתִי עֲלֵיהֶם בַּמִּדְבָּר לְכָלוֹתָם: יד וְאָעֲשֶׂה לְמַעַן שְׁמִי לְבַלְתִּי הַחֵל לַעֲיֵיג הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִים לַעֲיֵינֵיהֶם: טו וְגַם־אֲנִי נִשְׁאַתִּי יְדֵי לָהֶם בַּמִּדְבָּר לְבַלְתִּי הָבִיא אוֹתָם אֶל־הָאֶרֶץ אֲשֶׁר־נָתַתִּי זִבְתַּח חֶלֶל וּדְבָשׁ צִבִּי הִיא לְכָל־הָאֲרָצוֹת: טז יַעַן בְּמִשְׁפָּטִי מֵאִסּוֹ וְאֶת־חֻקוֹתַי לֹא־הִלְכוּ בָהֶם

ו) אֲשֶׁר תִּרְתִּי לָהֶם, אֲשֶׁר חֲפֹשֶׁת אוֹתָהּ לָהֶם, צִבִּי הִיא, תַּפְאָרַת וְחִמְדָּה הִיא. ז) וְאָמַר אֱלֹהִים, אֶהְרֹן נָבִיא לָהֶם נְבוּאָה זוֹ קִדְּם שְׁנֵגְלָה הַקִּבְ"ה עַל מֹשֶׁה בַּסֵּנֶה. שְׁקוּצִי עֵינָיו הַשְּׁלִיכוֹ, הַשְּׁלִיכוֹ אֶת הַשְּׁקֵץ וְהַתַּעֲבוֹב שְׁעֵינֵיכֶם מְרָאוֹת לָכֵם. כ) הַעֲיֵנִים הֵם סְרָסוּרִים לַעֲבֹרָה. יג) וְאֶת־שְׂבָתוֹתַי חֲלָלוּ מְאֹד, לִפִּי

שְׂבָשְׁבַת רִאשׁוֹנָה נֶאֱמַר "וְהָיָה בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצִאָה מִן הָעֵס לְלֶקֶט" (שְׁמוֹת 10,12), וְשָׁבַת שְׁנִיָּה חֶלֶל מִקִּשְׁשׁ הַעֲצִים, כְּמוֹ שְׂבָתוֹב "וּמִצֵּאָה אִישׁ מִקִּשְׁשׁ עֲצִים בְּיוֹם הַשְּׁבַת" (בְּמִדְבָּר 10,12). יד) לְבַלְתִּי הַחֵל, שְׁלֹא יִחַל. טו) לְבַלְתִּי הָבִיא אוֹתָם אֶל הָאֶרֶץ, זֶה הָיָה בַּעֲבוּר עֵזֶן הַמִּרְגָּלִים. טז) אַחֲרֵי גְלוּלֵיהֶם, אַחֲרֵי הַעֲבֹדוֹת הַזֹּרוֹת שֶׁעָבְדוּ בְּמִצְרַיִם.

יְהוָה בְּיוֹם בַּחֲרִי בְּיִשְׂרָאֵל וְאִשָּׁא יְדֵי לְזֹרַע

בֵּית יַעֲקֹב וְאֹדַע לָהֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאִשָּׁא

יְדֵי לָהֶם לֵאמֹר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ו בְּיוֹם

הַהוּא נִשְׁאַתִּי יְדֵי לָהֶם לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ

מִצְרַיִם אֶל־אֶרֶץ אֲשֶׁר־תִּרְתִּי לָהֶם זִבְתַּח חֶלֶל

וּדְבָשׁ צִבִּי הִיא לְכָל־הָאֲרָצוֹת: ז וְאָמַר אֱלֹהִים

אִישׁ שְׁקוּצִי עֵינָיו הַשְּׁלִיכוֹ וּבְגָלוֹלִי מִצְרַיִם

אֶל־חֲטָמָאוי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ח וַיִּמְרוּבִי וְלֹא אָבֹל לִשְׁמֹעַ אֵלַי אִישׁ

אֶת־שְׁקוּצִי עֵינֵיהֶם לֹא הַשְּׁלִיכוֹ וְאֶת־גְּלוּלִי מִצְרַיִם לֹא עָזְבוּ וְאָמַר

לְשַׁפֵּד חֲמָתִי עֲלֵיהֶם לְכָלוֹת אִפִּי בָהֶם בְּתוֹךְ אֶרֶץ מִצְרַיִם: ט וְאָעֲשֶׂה

לְמַעַן שְׁמִי לְבַלְתִּי הַחֵל לַעֲיֵיג הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־תִּמְצָא בְּתוֹכָם אֲשֶׁר נִדְרַעְתִּי

אֲלֵיהֶם לַעֲיֵינֵיהֶם לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: י וְאִוְצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם

וַאֲבֵאֵם אֶל־הַמִּדְבָּר: יא וְאֶתֵּן לָהֶם אֶת־חֻקוֹתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטֵי הַדֹּרְעָתִי

אֹתָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וְחִי בָהֶם: יב וְגַם אֶת־שְׂבָתוֹתַי נָתַתִּי

לָהֶם לְהַיּוֹת לְאוֹת בִּינֵי וּבִינֵיהֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה מְקֹדֶשׁ: יג וַיִּמְרוּבִי

בֵּית־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר בְּחֻקוֹתַי לֹא־הִלְכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטִי מֵאִסּוֹ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה

אֹתָם הָאָדָם וְחִי בָהֶם וְאֶת־שְׂבָתוֹתַי חֲלָלוּ וְאָמַר לְשַׁפֵּד חֲמָתִי

עֲלֵיהֶם בַּמִּדְבָּר לְכָלוֹתָם: יד וְאָעֲשֶׂה לְמַעַן שְׁמִי לְבַלְתִּי הַחֵל לַעֲיֵיג

הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִים לַעֲיֵינֵיהֶם: טו וְגַם־אֲנִי נִשְׁאַתִּי יְדֵי לָהֶם בַּמִּדְבָּר

לְבַלְתִּי הָבִיא אוֹתָם אֶל־הָאֶרֶץ אֲשֶׁר־נָתַתִּי זִבְתַּח חֶלֶל וּדְבָשׁ צִבִּי הִיא

לְכָל־הָאֲרָצוֹת: טז יַעַן בְּמִשְׁפָּטִי מֵאִסּוֹ וְאֶת־חֻקוֹתַי לֹא־הִלְכוּ בָהֶם

מִלְקָבֶל אֶת הַתּוֹרָה וְהוֹתִירוּ מִן חֻקֵּי וְאֶת־מִשְׁפָּטִי מֵאִסּוֹ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וְחִי בָהֶם וְאֶת־שְׂבָתוֹתַי חֲלָלוּ מְאֹד שֶׁנִּצְאָה לִקְלוֹת חֻקֵּי וְאָמַר לְשַׁפֵּד חֲמָתִי עֲלֵיהֶם בַּמִּדְבָּר לְכָלוֹתָם: יד וְאָעֲשֶׂה לְמַעַן שְׁמִי לְבַלְתִּי הַחֵל לַעֲיֵיג הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִים לַעֲיֵינֵיהֶם: טו וְגַם־אֲנִי נִשְׁאַתִּי יְדֵי בְּשִׁבְעָה לָהֶם בַּמִּדְבָּר בְּדַבַּר הַמִּרְגָּלִים לְבַלְתִּי הָבִיא אוֹתָם אֶל־הָאֶרֶץ אֲשֶׁר־נָתַתִּי זִבְתַּח חֶלֶל וּדְבָשׁ צִבִּי הִיא לְכָל־הָאֲרָצוֹת וְהָיָה הַטֶּעַם כִּי...: טז יַעַן בְּמִשְׁפָּטִי מֵאִסּוֹ וְאֶת־חֻקוֹתַי לֹא־הִלְכוּ בָהֶם וְאֶת־שְׂבָתוֹתַי חֲלָלוּ כִּי אַחֲרֵי גְלוּלֵיהֶם הַעֲפִיזִים שֶׁעָבְדוּ

עטרת מרים

בְּמִצְרַיִם לֶבֶם הַלֵּךְ: ז' וַתָּחֶם עֵינֵי חֲמֹלִי עֲלֵיהֶם מִשְׁחָתָם מִדֵּוֹת מִשְׁחִית אוֹתָם וְלֹא־עָשִׂיתִי אוֹתָם כִּלָּה בַּמִּדְבָּר כִּי הִשְׁאֲרִיתִי בְּנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם לְהִבָּאֵם אֶל הָאָרֶץ: יח וַאֲמַר אֶל־בְּנֵיהֶם בַּמִּדְבָּר הַבְּנִים שֶׁל הָדוֹר שִׁנְאוּ מִצְרַיִם, בְּחוּקֵי אֲבוֹתֵיכֶם שָׂבְדוּ מִלִּבָּם אֲשֶׁר לֹא צִוָּה ה' אֶל־תֵּלְכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטֵיהֶם

עטרת מרים

אֶל־תִּשְׁמְרוּ וּבִגְלוּלֵיהֶם אֶל־תִּטְמְאוּ: יט אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְלֹכּוּ יִשְׁמְעוּ אֵלִי בְּחֻקֹּתַי לָכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטִי שִׁמְרוּ וַעֲשׂוּ אוֹתָם: כ וְאֶת־שִׁבְתוֹתַי קִדְּשׁוּ וְהָיוּ לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

וְאֶת־שִׁבְתוֹתַי חֲלָלוּ כִּי אַחֲרֵי גְלוּלֵיהֶם לֶבֶם הַלֵּךְ: ז' וַתָּחֶם עֵינֵי עֲלֵיהֶם מִשְׁחָתָם וְלֹא־

עָשִׂיתִי אוֹתָם כִּלָּה בַּמִּדְבָּר: יח וַאֲמַר אֶל־בְּנֵיהֶם בַּמִּדְבָּר בְּחוּקֵי אֲבוֹתֵיכֶם אֶל־תֵּלְכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטֵיהֶם אֶל־תִּשְׁמְרוּ וּבִגְלוּלֵיהֶם אֶל־תִּטְמְאוּ: יט אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּחֻקֹּתַי לָכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטִי שִׁמְרוּ וַעֲשׂוּ אוֹתָם: כ וְאֶת־שִׁבְתוֹתַי קִדְּשׁוּ וְהָיוּ לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

קריאת התורה למנחת שבת קודש

כא וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֲמֹר אֶל־הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לְגַפְשׁ לֹא־יִטְמָא בְּעַמּוּי: ב' כִּי אִם־לִשְׂאוֹ הַקָּרֵב אֵלָיו לְאִמּוֹ וּלְאָבִיו וּלְבָנָו וּלְבִתּוֹ וּלְאָחִיו: ג' וּלְאִחָתוֹ הַבְּתוּלָה הַקְּרוֹבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא־הָיְתָה לְאִישׁ לָהּ יִטְמָא: ד' לֹא יִטְמָא בָּעַל בְּעַמּוּי לְהַחֲלוֹ: ה' כְּתִיב לֹא־יִקְרָחַה קִרִּי לֹא־יִקְרָחוּ קִרְחָה בְּרֹאשָׁם וּפָאֵת זָקָנָם לֹא יִגְלָחוּ וּבְכִשְׂרָם לֹא יִשְׂרְטוּ שְׂרָטָת: ו' קִדְּשִׁים יִהְיוּ לֵאלֹהֵיהֶם וְלֹא יִחָלְלוּ שֵׁם אֱלֹהֵיהֶם כִּי אֶת־אִשִּׁי יְהוָה לֶחֶם אֱלֹהֵיהֶם הֵם מְקַרְיָם וְהָיוּ קִדְּשׁ: (ז'י) וְאִשָּׁה זֹנָה וְחִלְלָה לֹא יִקְחוּ וְאִשָּׁה גֵרוּשָׁה מֵאִשָּׁה לֹא יִקְחוּ כִּי־קִדְּשׁ הוּא לֵאלֹהֵיו: ח וְקִדְּשׁוּ כִּי־אֶת־לֶחֶם

אֱלֹהִיךָ הוּא מְקַרֵּב קִדְּשׁ יִהְיֶה־לָּךְ כִּי קִדְּשׁ אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשֶׁכֶּם: ט וּבֵת אִישׁ כֵּהֵן כִּי תַחֲלֶ לְזִנוּת אֶת־אִבִּיהֶּ הִיא מַחֲלֵלָת בָּאִשׁ תִּשְׁרָף: ס' וְכִהֵן הַגָּדוֹל מֵאָחָיו אֲשֶׁר־יוֹצֵק עַל־רֵאשׁוֹ | שִׁמֵּן הַמִּשְׁחָה וּמָלֵא אֶת־יָדָיו לְלִבֵּשׁ אֶת־הַבְּגָדִים אֶת־רֵאשׁוֹ לֹא יִפְרָע וּבְגָדָיו לֹא יִפְרֹם: י' וְעַל כָּל־נִפְשֹׁת מֵת לֹא יָבֵא לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא יִטְמָא: י"ב וּמִן־הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא וְלֹא יַחֲלִל אֶת מִקְדָּשׁ אֱלֹהָיו כִּי גֹזֵר שִׁמֵּן מִשְׁחַת אֱלֹהָיו עָלָיו אֲנִי יְהוָה: (ישראל) יג וְהוּא אִשָּׁה בְּבִתּוּלָּה יִקַּח: יד אֶלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְחִלְלָה זֹנָה אֶת־אִלָּה לֹא יִקַּח כִּי אִם־בְּתוּלָה מַעֲמִי יִקַּח אִשָּׁה: טו וְלֹא יַחֲלִל זֶרַעוּ בְּעַמּוּי כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשׁוֹ: ס'

מנהג ישראל שלא לגלח ושלא לספר שערות ראש תינוק עד מלאת לו שלוש שנים
היום יום ד אייר

ביאורים לפרקי אבות

פרק ג משנה ח

רבי דוסתאי ברבי ינאי משום רבי מאיר אומר, כל השוכח דבר אחד ממשנתו, מעלה עליו הכתוב כאלו מתחייב בנפשו, שנאמר לך השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך. יכול אפלו תקפה עליו משנתו, תלמוד-לומר ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך, הא אינו מתחייב בנפשו עד שישב ויסירם מלבו?

~ נקודות משיחות קודש ~

סיני ולא על דברי תורה בכלל. ומה שנאמר במשנתו הוא "אסמכתא בעלמא" ואינו אלא ממידת חסידות. על כן יכול רבי זירא לוותר על "מידת חסידות" למען הבנת תלמוד ירושלים בצורה מושלמת יותר.

אולם כמה מוני מצוות ופוסקים⁵ סוברים כי האיסור הוא לשכוח דברי תורה בכלל. כך היא גם שיטת רבינו הזקן, הכותב⁶: "כל השוכח דבר אחד ממשנתו מחמת שלא חזר על לימודו כראוי, מעלה עליו הכותב כאילו מתחייב בנפשו, וגם עובר בלאו של תורה שנאמר, "רק השמר לך". לפי דעות אלה קשה – כיצד פעל רבי זירא להשכיח מעצמו את כל התלמוד הבבלי?

ויש לומר:

האיסור של שכחת דברי תורה הוא מפני ש"פורש מן התורה"⁷. ואף אם אינו נוקט פעולה מעשית כדי לשכוח – הנה עצם השכחה נחשבת כפרישה מן התורה, שהרי דברי התורה פורשים ממנו.

מובן אם כן, שפעולת רבי זירא אין בה איסור שכחת התורה, שהרי כל כוונתו היתה למען קליטת התלמוד הירושלמי, שהוא בדרגה גבוהה ונעלית יותר מן התלמוד הבבלי⁸. נמצא שלא זו בלבד שאין כאן חשש ל"פורש מן התורה", אלא להפך, היתה כאן עליית מדרגה בלימוד התורה.

(לקוטי שיחות כרך לד, עמ' 24.)

מתוך 'שערי אבות' בהוצאת היכל מנחם)

יש להבין, מדוע שכחת דברי תורה חמורה עד כדי כך ש"כאילו מתחייב בנפשו"?

ויש לומר בטעם האיסור של שכחת "דבר אחד ממשנתו": דברי תורה הם "חיינו ואורך ימינו"¹, וזה ששוכח ומסלק דבר אחד ממשנתו הרי הוא כמסלק "חיינו" מעצמו.

כלומר, אין זה בדרך של חטא ועונש, אלא של פעולה ותוצאה; כלומר, מכיון שדברי-תורה הם חיי נפשו, לכן כאשר שוכח דבר-תורה (בדרך ממילא) נחסרים ממנו חיי נפשו. והלשון "מתחייב בנפשו" – אף שאין כאן מיתה כפשוטה – הוא על דרך מאמר חז"ל² "מה לי קטלא כולה, מה לי קטלא פלגא".

(לקוטי שיחות כרך לד, עמ' 31.)

מתוך 'שערי אבות' בהוצאת היכל מנחם)

על פי זה, יש לעיין בסיפור הגמרא³: "רבי זירא כי סליק לארעא דישראל, יתיב מאה תעניתא דלשתכת גמרא בבליה מיניה כי היא דלא נטרדיה" [= רבי זירא, כשעלה לארץ ישראל התענה מאה צומות כדי שישתכח ממנו התלמוד הבבלי, לבל יפריע לו (בלימוד תורת ארץ ישראל – התלמוד הירושלמי)]. נשאלת השאלה, כיצד פעל במתכוון להשכיח מעצמו את התלמוד הבבלי, הלוא "כל השוכח דבר אחד ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו" ועל-אחת-כמה-וכמה להשכיח מעצמו את כל התלמוד הבבלי?

הרמב"ן⁴ אומר שאיסור שכחה חל רק על מעמד הר

(1) מברכת "אהבת עולם", וכדוגמת המים שהם מקום חיות הדגים (ברכות סא, ב.). (2) בבא קמא סה, א. (3) בבא מציעא פה, א. (4) בהשמטות לספר המצוות, מצוות לא תעשה ב. (5) סמ"ג (לאווין יג), סמ"ק (סימן טו) יראים (סימן כח). (6) הלכות תלמוד תורה פרק ב ס"ד. (7) כלשון הסמ"ג שם. וכעין זה כתב בסמ"ק. (8) וכדברי המדרש (ויקרא רבה פרשה יג) "אין תורה כתורת ארץ ישראל".

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ר											
	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש		
באר שבע (ק)	6:09	6:02	8:47	8:42	9:22	9:19	10:30	10:27	13:13	13:12	19:12	19:16	19:39	19:43	18:55	19:54
חיפה (ק)	6:06	5:59	8:44	8:40	9:21	9:17	10:28	10:25	13:12	13:11	19:16	19:20	19:40	19:45	18:47	19:56
ירושלים (ק)	6:06	6:00	8:44	8:40	9:20	9:17	10:28	10:25	13:11	13:10	19:16	19:20	19:38	19:42	18:39	19:53
תל אביב (ק)	6:08	6:01	8:46	8:41	9:22	9:18	10:29	10:26	13:13	13:12	19:13	19:17	19:40	19:45	18:54	19:55
אוסטריה, וינה (ק)	5:57	5:46	8:34	8:26	9:24	9:18	10:35	10:31	13:28	13:28	19:51	20:00	20:26	20:36	19:40	20:51
אוסטרליה, מלבורן (ח)	6:50	6:55	8:56	8:58	9:33	9:35	10:29	10:30	12:49	12:48	17:49	17:42	18:17	18:09	17:24	18:20
אוקראינה, אודסה (ק)	6:03	5:53	8:40	8:33	9:28	9:22	10:39	10:35	13:31	13:30	19:50	19:58	20:24	20:33	19:39	20:47
אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)	5:42	5:31	8:19	8:10	9:09	9:03	10:20	10:16	13:14	13:13	19:37	19:45	20:12	20:22	19:26	20:37
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	6:04	5:52	8:39	8:31	9:33	9:26	10:45	10:40	13:40	13:39	20:06	20:15	20:43	20:54	19:56	21:10
אוקראינה, קייב (ק)	5:56	5:44	8:31	8:23	9:25	9:18	10:37	10:32	13:32	13:32	19:59	20:08	20:36	20:47	19:49	21:03
אחוד אמוריות, אבו דאבי (ח)	5:57	5:52	8:35	8:31	9:08	9:05	10:14	10:11	12:54	12:53	18:46	18:49	19:11	19:14	18:29	19:24
אש"ל, מילאנו (ק)	6:31	6:21	9:09	9:01	9:55	9:49	11:06	11:02	13:57	13:56	20:17	20:25	20:48	20:56	20:03	21:10
אקוודור, קיטו (ח)	6:10	6:09	8:41	8:39	9:10	9:08	10:12	10:11	12:43	12:42	18:16	18:15	18:39	18:38	17:57	18:47
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	7:20	7:25	9:29	9:31	10:04	10:06	11:02	11:03	13:23	13:22	18:26	18:19	18:52	18:46	18:01	18:56
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	8:20	8:26	10:21	10:24	11:00	11:03	11:56	11:57	14:14	14:13	19:08	19:00	19:38	19:30	18:43	19:42
ארה"ב, בולטימור (ק)	6:24	6:15	9:02	8:56	9:43	9:38	10:52	10:48	13:39	13:38	19:48	19:54	20:18	20:24	19:35	20:37
ארה"ב, ברוקלין (ק)	6:11	6:02	8:49	8:43	9:31	9:26	10:40	10:37	13:28	13:28	19:39	19:46	20:10	20:17	19:27	20:29
ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)	6:11	6:03	8:50	8:44	9:32	9:27	10:41	10:37	13:29	13:28	19:40	19:46	20:11	20:17	19:27	20:30
ארה"ב, דטרויט (ק)	6:45	6:36	9:23	9:17	10:06	10:01	11:16	11:12	14:05	14:05	20:18	20:25	20:50	20:57	20:06	21:10
ארה"ב, האוסטון (ק)	6:50	6:44	9:28	9:24	10:03	10:00	11:11	11:08	13:53	13:52	19:52	19:56	20:17	20:22	19:36	20:32
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	6:16	6:09	8:55	8:50	9:32	9:28	10:40	10:37	13:24	13:23	19:26	19:31	19:54	19:59	19:12	20:10
ארה"ב, מיאמי (ק)	6:54	6:49	9:32	9:28	10:05	10:02	11:11	11:09	13:52	13:51	19:46	19:49	20:11	20:15	19:31	20:25
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	6:06	5:57	8:44	8:38	9:27	9:22	10:36	10:32	13:24	13:24	19:36	19:43	20:07	20:14	19:24	20:27
ארה"ב, ניו יורק, נ.ישראל (ק)	6:12	6:04	8:51	8:44	9:33	9:28	10:43	10:39	13:32	13:31	19:44	19:51	20:16	20:23	19:32	20:36
ארה"ב, פיטסבורג (ק)	6:35	6:27	9:14	9:08	9:55	9:51	11:05	11:01	13:53	13:52	20:03	20:10	20:34	20:41	19:50	20:53
ארה"ב, שיקגו (ק)	6:04	5:55	8:42	8:36	9:25	9:20	10:35	10:31	13:23	13:23	19:36	19:43	20:07	20:15	19:24	20:27
בוליביה, לה-פס (ח)	6:42	6:43	9:05	9:04	9:35	9:35	10:35	10:35	13:02	13:00	18:21	18:18	18:45	18:41	18:00	18:51
בלגיה, אנטוורפן (ק)	6:39	6:27	9:14	9:04	10:08	10:02	11:16	11:11	14:17	14:16	20:45	20:55	21:23	21:34	20:35	21:51
בלגיה, בריסל (ק)	6:40	6:28	9:15	9:06	10:09	10:03	11:17	11:12	14:17	14:17	20:44	20:54	21:22	21:33	20:35	21:49
ברזיל, סאו פאולו (ח)	6:22	6:24	8:40	8:41	9:12	9:12	10:11	10:11	12:36	12:35	17:54	17:49	18:14	18:09	17:27	18:19
ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)	6:09	6:12	8:28	8:29	9:00	9:00	9:59	9:59	12:24	12:23	17:38	17:33	18:02	17:58	17:16	18:07
בריטניה, לונדון (ק)	5:56	5:44	8:31	8:21	9:26	9:19	10:39	10:34	13:35	13:35	20:05	20:15	20:42	20:54	19:57	21:10
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	6:00	5:47	8:33	8:22	9:32	9:25	10:46	10:41	13:44	13:44	20:17	20:28	20:58	21:10	20:11	21:28
גרמניה, ברלין (ק)	6:00	5:48	8:34	8:24	9:31	9:24	10:44	10:39	13:41	13:41	20:14	20:24	20:52	21:04	20:03	21:21
גרמניה, פרנקפורט (ק)	6:24	6:13	9:00	8:51	9:53	9:46	11:05	11:00	14:00	13:59	20:26	20:35	21:03	21:13	20:15	21:29
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	6:25	6:28	8:41	8:42	9:14	9:15	10:13	10:13	12:36	12:35	17:54	17:49	18:12	18:07	17:25	18:17
הודו, מומבאי (ח)	6:19	6:14	8:55	8:52	9:26	9:24	10:31	10:29	13:09	13:08	18:57	18:59	19:21	19:23	18:41	19:33
הודו, פונה (ח)	6:15	6:11	8:51	8:48	9:23	9:20	10:28	10:26	13:05	13:04	18:53	18:54	19:17	19:18	18:36	19:28
הונגריה, בודפשט (ק)	5:48	5:37	8:25	8:17	9:14	9:08	10:25	10:20	13:17	13:17	19:39	19:47	20:14	20:23	19:28	20:38
טורקיה, איסטנבול (ח)	5:15	5:07	7:54	7:48	8:36	8:31	9:45	9:41	12:33	12:33	18:44	18:51	19:15	19:22	18:32	19:35

מדינה ועיר	זריחה	סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת	
		מג"א		אדמו"ר												
		ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א			
יוון, אתונה (ק)	6:45	6:37	9:23	9:18	10:03	9:58	11:11	11:08	13:58	13:57	20:05	20:10	20:34	20:40	19:51	20:52
מולדובה, קישינב (ק)	6:10	5:59	8:47	8:39	9:35	9:29	10:46	10:42	13:38	13:38	19:59	20:07	20:33	20:42	19:47	20:57
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	6:15	6:11	8:52	8:49	9:23	9:20	10:28	10:26	13:06	13:06	18:55	18:57	19:19	19:21	18:38	19:31
ניו-זילנד, קריסטצ'רץ' (ח)	7:10	7:17	9:05	9:08	9:47	9:50	10:42	10:44	12:59	12:57	17:47	17:37	18:19	18:10	17:21	18:22
נפאל, קטמנדו (ח)	5:35	5:30	8:13	8:09	8:47	8:44	9:54	9:51	12:35	12:34	18:31	18:34	18:56	19:00	18:15	19:10
סין, בייג'ינג (ח)	5:31	5:23	8:09	8:04	8:51	8:46	10:00	9:56	12:47	12:46	18:56	19:02	19:26	19:33	18:41	19:45
סינגפור, סינגפור (ח)	6:59	6:58	9:31	9:29	10:00	9:58	11:02	11:01	13:34	13:33	19:08	19:07	19:31	19:30	18:49	19:39
פליין, ורשא (ק)	5:30	5:18	8:04	7:54	9:01	8:54	10:14	10:09	13:11	13:10	19:41	19:51	20:20	20:32	19:32	20:49
פרו, לימה (ח)	6:14	6:14	8:39	8:38	9:08	9:08	10:09	10:09	12:37	12:36	18:01	17:58	18:24	18:21	17:40	18:30
צרפת, ליון (ק)	6:48	6:38	9:25	9:18	10:12	10:06	11:23	11:19	14:14	14:14	20:32	20:40	21:06	21:15	20:21	21:29
צרפת, פריז (ק)	6:52	6:41	9:28	9:20	10:19	10:13	11:31	11:26	14:25	14:24	20:50	20:59	21:24	21:34	20:38	21:50
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:48	5:46	8:21	8:19	8:50	8:48	9:53	9:52	12:26	12:25	18:03	18:02	18:25	18:25	17:44	18:34
קנדה, טורונטו (ק)	6:28	6:19	9:06	8:59	9:51	9:45	11:01	10:57	13:51	13:50	20:09	20:16	20:38	20:46	19:54	20:59
קנדה, מונטריאול (ק)	6:02	5:52	8:39	8:32	9:26	9:20	10:36	10:32	13:28	13:27	19:47	19:55	20:19	20:28	19:34	20:42
קפריסין, לרנקה (ק)	6:09	6:02	8:47	8:42	9:25	9:21	10:33	10:30	13:18	13:17	19:21	19:26	19:49	19:54	19:07	20:06
רוסיה, ליונאוויטש (ח)	5:44	5:30	8:15	8:03	9:18	9:11	10:32	10:27	13:31	13:31	20:08	20:19	20:50	21:03	19:59	21:22
רוסיה, מוסקבה (ח)	5:15	5:01	7:45	7:32	8:50	8:42	10:05	9:59	13:05	13:05	19:47	19:59	20:27	20:41	19:36	21:00
רוסיה, פטרוברג (ח)	5:31	5:14	7:49	7:26	9:13	9:04	10:29	10:23	13:35	13:35	20:26	20:41	21:17	21:35	20:19	21:59
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	5:26	5:15	8:03	7:55	8:51	8:46	10:03	9:58	12:55	12:54	19:15	19:24	19:50	19:59	19:04	20:14
שווייץ, ציריך (ק)	6:30	6:20	9:07	8:59	9:56	9:50	11:07	11:03	14:00	13:59	20:25	20:33	20:55	21:05	20:10	21:19
טאילנד, בנגקוק (ח)	6:03	6:00	8:38	8:35	9:08	9:06	10:13	10:11	12:49	12:48	18:32	18:33	18:55	18:56	18:15	19:06

(* הזמנים נערכו על-פי תוכנת 'חזון שמים'.

סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התועדויות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה. מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבַּת קֹדֶשׁ:

תפילת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצעדנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף פל-אויב ואורב ולסמים וחיות רעות בדרך ומכל פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידנו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלה כל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה וזוגתו אולגה שרה בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי ומשפחתו

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוראל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי וזוגתו מעיין חנה

אור אבנר הלוי וזוגתו רינת שיחי

לבייב

לעילוי נשמת הרה"ח ר' טובי' ב"ר יעקב ע"ה

לבקשות ושינויים: Israel@DvarMalchus.org

בארה"ב וקנדה: USA@DvarMalchus.org

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל: Office@Chazak.co.il

ללימוד שיחות קודש ומאמרים:

Biurim.co.il Otzar770.com Chasidut.tv Lahak.org

הרשמה כחניי
לדבר מלכות

03-9601001

DvarMalchus.org

חפשו 'דבר מלכות' בעמודות נדרים פלוס

P.P.
שולם
1949
תל אביב

2 3 0 4 - 3 3 7 7